ETSI

འདོན་ཐེངས་དང་པོ་
FIRST EDITION

དབྱིན་བོད་ཤན་སྦྱར་གྱི་དེང་རབས་ཚན་རིག་ཚིག་མཛོད་
རིག་གནས་གསར་པའི་འཇུག་སྒོ།

English-Tibetan Modern Science Dictionary

ཕྱོགས་སྒྲིག་དང་ཡིག་སྒྱུར།

འབྲོང་བུ་ཟླ་བ་ཚེ་རིང་།

ཁང་གསར་ཀརྨ་བསྟན་འཛིན།

ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ།

Emory-Tibet Science Initiative

དབྱིན་བོད་ཤན་སྦྱར་གྱི་དེང་རབས་ཚན་རིག་ཚིག་མཛོད་
རིག་གནས་གསར་པའི་འཇུག་སྒོ།

English-Tibetan Modern Science Dictionary

འདོན་ཐེངས་དང་པོ།
FIRST EDITION

Center for
Contemplative Science and
Compassion-Based Ethics

EMORY UNIVERSITY

ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་གྱིས་པར་དུ་བསྐྲུན།
Published by Emory-Tibet Science Initiative

ཕྱོགས་སྒྲིག་དང་ཡིག་སྒྱུར་བ། འབྲོང་བུ་ཟླ་བ་ཚེ་རིང་དང་། ཁང་གསར་ཀརྨ་བསྟན་འཛིན།
འགྱུར་ཡིག་ཞུ་དག་པ། དགེ་བཤེས་དགྲ་འདུལ་རྣམ་རྒྱལ།
མདུན་ཤོག་དང་ཇུས་འགོད་པ། རྩར་མ་བསྟན་འཛིན་བསོད་ནམས།

Compiled and translated by: **Dawa Tsering Drongbu & Karma Tenzin Khangsar**
Translation reviewed by: **Geshe Dadul Namgyal**
Layout and cover by: **Tenzin Sonam Tsarma**

Copyright © 2020 by Emory-Tibet Science Initiative

Copies: 3000

ISBN:

Tibetan title: *dbyin bod shan sbyar gyi deng rabs tshan rig tshig mdzod rig gnas gsar pa'i 'jug sgo (*English-Tibetan Modern Science Dictionary)

This dictionary is also accessible at www.emorytibetscienceinitiative.com

All rights reserved. No part of this book may be reproduced or utilized in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying, or by any information storage and retrieval system, without permission in writing from the publisher.

དབྱིན་བོད་ཤན་སྦྱར་གྱི་དེང་རབས་ཚན་རིག་ཚིག་མཛོད་
རིག་གནས་གསར་པའི་འཇུག་སྒོ།

English-Tibetan Modern Science Dictionary

འདོན་ཐེངས་དང་པོ།

First Edition

ཕྱོགས་སྒྲིག་དང་ཡིག་སྒྱུར།

འབྲོང་བུ་ཟླ་བ་ཚེ་རིང་།

ཁང་གསར་ཀརྨ་བསྟན་འཛིན།

THE DALAI LAMA

FOREWORD

In the seventh century, Tibetan scholars embarked upon a millennia-long endeavor to translate the Buddha's teachings, and those of the great Nalanda masters, into the Tibetan language. The Tibetan term adopted for translators "lotsawa" (in itself translation of a Sanskrit term meaning "the eyes of the world") beautifully captures the symbolism of the act of translation.

With great care and painstaking accuracy, the scholars made an invaluable contribution to preserving the profound teachings and sharing them to the Tibetan people, in the process enriching Tibetan culture and scholarship. As subsequent historical development proved, the translations were critical in the preservation of the texts that might have otherwise been lost forever.

The translators of the past had to face the challenge of developing new terminology to capture the nuances of the philosophical texts. Today, following the implementation of a program to introduce comprehensive science education in the monastic institutes across the Tibetan-speaking world, we are faced with the challenge of developing terminology relating to scientific texts.

Major Tibetan monastic institutions are already benefitting from having science education materials available in Tibetan. The scholars from these institutions hold great promise for advancing the convergence of modern science and Buddhist science through their greater facility in both fields. This has certainly been one of our long-held aspirations.

Emory University, where I have been given a faculty position, has been instrumental in the development and implementation of a six-year science curriculum for Tibetan monastic institutions through its Emory-Tibet Science Initiative (ETSI). An important part of this endeavor has been the creation of bilingual resource materials. I am therefore pleased to see the translation team at Emory coming out with this glossary wherein they have carefully considered and organized scientific terms and standardized them in Tibetan. I am confident that this glossary will serve as a useful resource for those studying modern science in Tibetan and open a gateway to a robust exchange of ideas that will benefit humanity at large.

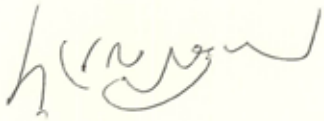

25 November 2019

Translation

THE DALAI LAMA

སྔོན་གླེང་།

དུས་རབས་བདུན་པ་ནས་བཟུང་བོད་ཀྱི་མཁས་དབང་ཆོས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གསུང་དང་དཔལ་ནཱ་ལེནྡྲའི་པཎ་གྲུབ་ཆེན་པོ་རྣམས་ཀྱི་དགོངས་འགྲེལ་རྣམས་བོད་སྐད་དུ་ཕབ་སྒྱུར་ཞུ་རྒྱུའི་མི་ལོ་སྟོང་ཕྲག་འགོར་བའི་རླབས་ཆེན་གྱི་བྱ་བར་ཞུགས། བོད་ཀྱི་ཐ་སྙད་དུ་སྒྲ་སྒྱུར་ལ་ལོ་ཙཱ་བ་ཞེས་(དོན་ལ་འཇིག་རྟེན་མིག་ཅེས་པའི་ལེགས་སྦྱར་གྱི་ཐ་སྙད་)སྒྲ་སོར་བཞག་མཛད་པ་འདིས་སྒྱུར་གྱི་བྱ་བའི་དོན་སྙིང་ལེགས་པར་མཚོན།

མཁས་པའི་དབང་པོ་འདི་རྣམས་ཀྱིས་དམ་པའི་ཆོས་རྒྱུན་གནས་དང་བོད་མི་རྣམས་ལ་རྒྱུད་སྦྱོང་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་ཛད་དུ་བྱུང་བའི་ཐུགས་སྐྱིད་དང་དཀའ་སྤྱད་ཀྱིས་མཐུན་འགྱུར་བླ་ན་མེད་པ་བསྐྲུན་ཡོད་ཅིང་། འདིས་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དང་རིག་གཞུང་ཇེ་ཕྱུག་ཏུ་བཏང་ཡོད། ཕྱིས་བྱུང་གི་ལོ་རྒྱུས་འཕེལ་རིམ་ལས་ར་འཕྲོད་བྱུང་བ་བཞིན། བཀའ་བསྟན་གྱི་གཞུང་ལུགས་རྣམས་མི་ཉམས་རྒྱུད་འཛིན་ཐུབ་པ་ལ་འགྱུར་འདི་རྣམས་མེད་ཐབས་མེད་པར་གྱུར་ཡོད་ཅིང་། གཞན་དུ་ན་དེ་རྣམས་རྩ་བརླག་ཏུ་ཕལ་ཆེར་གྱུར་ཟིན་ཡོད།

ཀླུ་སྒྲུབ་ཀྱི་གཞུང་དོན་ཕྲ་མོ་རྣམས་ཇི་བཞིན་དུ་སྟོན་ཐུབ་པའི་ཆེད་སྔོན་བྱོན་ལོ་ཙཱ་བ་རྣམས་ཀྱིས་ཐ་སྙད་གསར་བཟོ་བྱ་རྒྱུའི་དཀའ་ངལ་ལ་གཏོང་ལེན་གནང་ཡོད། ད་ལྟའི་ཆར་བོད་ཀྱི་དགོན་སྡེ་གྲྭ་ཚང་ཁག་ཏུ་དེང་རབས་ཚན་རིག་གི་ཤེས་ཡོན་ཆ་ཚང་པོ་ཞིག་ངོ་སྤྲོད་བྱ་རྒྱུའི་ལས་གཞི་སྒྲུབ་བཞིན་པའི་སྐབས་འདིར་ཡང་། ང་ཚོར་ཚན་རིག་གི་གཞུང་ལུགས་དང་འབྲེལ་བའི་ཐ་སྙད་གསར་བཟོ་བྱ་རྒྱུའི་དཀའ་ངལ་འཕྲད་བཞིན་ཡོད།

བོད་ཀྱི་དགོན་སྡེ་གྲྭ་ཚང་ཆེ་ཁག་མང་པོ་ཞིག་ལ་བོད་ཡིག་ནང་ཡོད་པའི་ཚན་རིག་གི་བསླབ་གཞིའི་རྒྱུ་ཆ་རྣམས་ཀྱིས་ཕན་ཐོགས་སྒྲུབ་འགོ་བཙུགས་ཟིན་ཡོད་ལ། སློབ་གཉེར་ཁང་འདི་དག་གི་མཁས་པ་ཚོས་དེང་དུས་ཚན་རིག་དང་ནང་པའི་ཚན་རིག་ལ་སྦྱངས་པ་བྱས་ཏེ་རྣམ་དཔྱོད་གོང་དུ་སྤེལ་བ་ན་ཤེས་རིག་གི་ལམ་སྲོལ་འདི་གཉིས་འདུ་འཛོམས་སྦྱར་མོ་འབྱུང་བར་དམིགས་སྒོ་བཟང་པོ་ཡོད་ཅིང་། འདི་ནི་དེད་ཆོས་རྒྱུན་རིང་ཡིད་ལ་བཅངས་པའི་རེ་བ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན།

ངོས་རང་ལ་སློབ་དཔོན་གྱི་གོ་གནས་བསྟུལ་སོན་བྱུང་སའི་ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་གིས་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་བརྒྱུད་བོད་ཀྱི་དགོན་སྡེ་གྲྭ་ཚང་ཁག་གི་ཆེད་དུ་དུས་ཡུན་ལོ་དྲུག་ཅན་གྱི་དེང་རབས་ཚན་རིག་གི་བསླབ་གཞི་གཏན་འབེབས་དང་ལག་བསྟར་འོང་བར་ཐུགས་འགན་ཁུར་བཞེས་གནང་ཡོད། ལས་གཞི་འདིའི་ཆ་ཤས་གལ་ཆེ་བ་ཞིག་ནི་སྐད་ཡིག་ཤན་སྦྱར་གྱི་སློབ་ཁྲིད་རྒྱུ་ཆ་བཟོ་སྐྲུན་བྱ་རྒྱུ་དེ་ཡིན་པས། ད་ལམ་ཨེ་མོ་རིར་ཡོད་པའི་སྒྲ་སྒྱུར་ཚན་པས་ཡིད་གཟབ་ཆེན་པོས་ཚན་རིག་གི་བརྡ་ཆད་རྣམས་ལ་བསམ་གཞིག་དང་དེ་དག་ཆེད་སྒྲིག་བྱས་ཤིང་བོད་ཡིག་ཏུ་གཏན་ལ་ཕབ་ནས་བརྡ་ཆད་ཚིག་མཛོད་འདི་པར་སྐྲུན་འདོན་སྤེལ་བྱེད་བཞིན་པར་ངོས་རང་ཧ་ཅང་དགའ་པོ་བྱུང་། བརྡ་ཆད་ཚིག་མཛོད་འདི་ཡིས་བོད་སྐད་བརྒྱུད་དེང་རབས་ཚན་རིག་ལ་སློབ་གཉེར་གནང་མཁན་རྣམས་ལ་ཕན་རླབས་ཆེན་པོ་བསྒྲུབ་རྒྱུའི་ཡིད་ཆེས་དང་། འདིས་འཇིག་རྟེན་ཀུན་ལ་ཕན་པར་ངེས་པའི་བསམ་བློའི་བརྗེ་ལེན་ལྷུག་པོའི་འཛུག་སྒོ་དེ་ཡང་ཡངས་པོར་འབྱེད་པའི་གདེང་སྤོབས་འཆང་བཞིན་ཡོད།

ཏཱ་ལའི་བླ་མ།

༢༠༡༨ ལོའི་ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༢༥ ཉིན།

Prologue

In 2006, His Holiness the Dalai Lama invited Emory University to collaborate with the Library of Tibetan Works and Archives on the development of a comprehensive and sustainable science curriculum specifically for Tibetan monastics. This endeavor, the Emory-Tibet Science Initiative, has been one of the most rewarding undertakings of the Emory-Tibet Partnership (now known as the Center for Contemplative Science and Compassion-Based Ethics).

While Tibetan literature is incredibly rich and diverse, spanning psychology, philosophy, arts, medicine and many other disciplines, there was very little about modern science available in the Tibetan language. Therefore developing a science curriculum for a population whose educational medium was Tibetan presented a challenge from the start.

Fortunately, a unique team of translators—Tsondue Samphel, Geshe Dadul Namgyal, Dawa Tsering, Tenzin Sonam, and Karma Tenzin—fell into place who has the necessary backgrounds and talents coupled with an unquestioned dedication to the project. Their dedication, to my mind, reflects an uncompromising commitment to fulfill His Holiness the Dalai Lama's far-reaching vision for humanity and to serve the greater good on behalf of Tibet.

Thanks to the perseverance of this team, entire new lexicons have been developed to meticulously communicate important concepts in biology, physics, neuroscience, the philosophy of science and mathematics. In an effort to standardize the terms the team has developed, Emory has hosted the International Conference on the Translation of Science into Tibetan since 2009. This annual gathering brings together science translators from our partner organization the Library of Tibetan Works and Archives (LTWA), as well as other Tibetan scholars and translators from around the world. In particular, the contribution of Geshe Lhakdor, Director of LTWA, throughout this process has been valuable and significant.

Another invaluable resource is the access that the translation team has to the scientists and science educators who created the ETSI teaching materials in English. By working closely with the ETSI science faculty, the team has created a set of domain specific terms that closely capture not only the literal meaning, but often the nuance and context of these complex concepts. While much work remains to be done, this glossary represents a major contribution to a growing collection of science literature in Tibetan.

It is truly auspicious that the publication of this glossary coincides with the completion of the six-year ETSI implementation phase and the transition into the sustainability phase. On behalf of everyone at the Emory-Tibet Science Initiative, I'd like to congratulate the Emory translation team and all others who contributed to this great achievement. It is my hope that this work will be of benefit to many.

Respectfully,

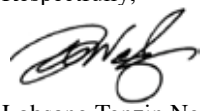

Lobsang Tenzin Negi
Executive Director, Center for Contemplative Science and Compassion-Based Ethics
Professor of Pedagogy, Department of Religion

སྔོན་གླེང་།

སྤྱི་ལོར་ ༧དགོངས་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༨ ལོར་ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་ལ་ཕྱྭ་ས་བོད་ཀྱི་དགེ་མཛོད་ཁང་དང་ཟུང་སྦྲེལ་གྱིས་བོད་བརྒྱུད་ནང་པའི་དགེ་འདུན་པ་རྣམས་ཀྱི་ཆེད་དུ་དེང་རབས་ཚན་རིག་གི་བསླབ་གཞི་ཆ་ཚང་ལ་བང་རིམ་ལྡན་པ་ཞིག་བཟོ་སྒྲིག་གནང་རྒྱུར་འབོད་སྐུལ་མཛད། དེའི་རྗེས་འབྲས་སུ་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་གསར་དུ་ཚུགས་ཤིང་། འདི་ཉིད་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཟུང་ཚོགས་(མིང་བསྒྱུར་ཏེ་ད་ལྟ་འདི་ལ་སློབ་སྦྱོང་ཚན་རིག་དང་སྙིང་རྗེའི་རྩ་བ་ཅན་གྱི་བཟང་སྤྱོད་ལྟེ་གནས་ཞེས་སུ་འབོད།)ཀྱི་ལས་གཞིའི་ཁོངས་ནས་ད་བར་གྲུབ་འབྲས་གཟེངས་སུ་ཐོན་ཤོས་ཀྱི་གྲས་ཤིག་ཏུ་གྱུར།

སྤྱིར་ན་བོད་ཀྱི་གཙུག་ལག་རྩོམ་རིག་ནི་ཏ་ཅང་རྒྱ་ཆེ་ལ་གཏིང་ཟབ་པ་ཡིན་ཞིང་། དེའི་ཁོངས་སུ་སེམས་ཁམས་རིག་པ་དང་། མཚན་ཉིད་རིག་པ། བཟོ་དང་གསོ་བ་རིག་པ། དེ་བཞིན་དུ་རིག་གནས་ཀྱི་རྣམ་གྲངས་གཞན་མང་དག་ཅིག་འདུས་ཡོད། འོན་ཀྱང་དེང་རབས་ཚན་རིག་གི་སྐོར་ལ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གི་ནང་རྩོམ་རིག་ཆེས་དཀོན་པས། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གཙོ་བོར་སྤྱོད་པའི་མི་རིགས་ཤིག་གི་ཆེད་དུ་དེང་རབས་ཚན་རིག་གི་བསླབ་གཞི་བཟོ་སྒྲིག་བྱ་རྒྱུ་ནི་ཐོག་མར་ལས་གྲྭ་འགོ་བཙུགས་པ་ཉིད་ནས་དཀའ་ཁག་ངེས་བཟུང་ཞིག་ལ་གདོང་ལེན་བྱེད་དགོས།

དེ་ལྟ་ནའང་། བརྩོན་འགྲུས་བསམ་འཕེལ་དང་། དགེ་བཤེས་དགྲ་འདུལ་རྣམ་རྒྱལ། ཀློབ་ཚེ་རིང་། བསྟན་འཛིན་བསོད་ནམས། ཀརྨ་བསྟན་འཛིན་ལྟ་བུའི་ལོ་ཙཱ་བ་དག་ལས་གྲུབ་པའི་སྐད་སྒྱུར་རུ་ཁག་ལ་བསླབ་བྱ་འདིར་ངེས་པར་མཁོ་བའི་ཤེས་སྦྱོང་གི་རྒྱབ་ལྗོངས་དང་རིག་པའི་ནུས་རྩལ་སོགས་ཀྱི་སྟེང་དུ་ལས་གཞི་འདིར་གཡོལ་བ་མེད་པའི་ལྷག་བསམ་ལྡན་པ་འདི་ལྟ་བུ་ཞིག་ལས་རིམ་འདིར་འདུས་པ་ནི་སྟབས་ལེགས་སྐབས་ཁེལ་ཁོ་ནས་བྱུང་བ་ཡིན། ཁོང་རྣམ་པའི་རྒྱུད་ཀྱི་ལས་རིམ་འདི་ལ་བཅངས་པའི་ལྷག་བསམ་ནི་༧དགོངས་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོའི་འཇིག་རྟེན་ཀུན་བདེའི་ཐུགས་རྒྱུད་རིང་པོའི་དགོངས་གཞི་བསྒྲུབ་རྒྱུ་དང་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ཞབས་འདེགས་ཞུ་རྒྱུར་འགྱུར་བ་མེད་པའི་ཚོད་སེམས་བརྟན་པོ་ཞིག་གི་མཚོན་རྟགས་ཡིན་པར་ཁོ་བོར་ཡིད་ཆེས་སྐྱེད།

དེ་ལྟ་བུའི་སྐད་སྒྱུར་རུ་ཁག་གི་འབད་རྩོལ་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེ་དངོས་རིག་པ་དང་། དངོས་ཁམས་རིག་པ། དབང་རྩ་ཚན་རིག ཚན་རིག་གི་ལྟ་གྲུབ། ཨང་རྩིས་བཅས་ཀྱི་རྣམ་གཞག་གཡལ་ཆེན་རྣམས་ངོ་སྤྲོད་བྱེད་པར་ཉེ་བར་མཁོ་བའི་བརྡ་ཆད་ཡབ་བསྒྱུར་རྒྱུན་བསྲིངས་པ་ལས་ད་ལམ་གྱི་ཚིག་མཛོད་འདི་ཕྱོགས་བསྒྲིགས་ཐུབ་ཡོད། གཏན་འབེབས་བྱས་པའི་བརྡ་ཆད་འདི་དག་བསྡུས་པའི་ཕྱོགས་སུ་ཨེ་མོ་རི་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ནས་བཟུང་ལོ་ལྟར་ཚན་རིག་གི་བརྡ་ཆད་གཏན་འབེབས་ཀྱི་རྒྱལ་སྤྱིའི་རིམ་པའི་བགྲོ་གླེང་ཚོགས་འདུ་བསྡུས་ལ། ལོ་རེར་འཚོགས་པའི་ཚོགས་འདུ་དེ་དག་ཏུ་ངེད་ཚོའི་ལས་གཞི་འདིའི་ཕྱག་སྦྲེལ་བོད་ཀྱི་དགེ་མཛོད་ཁང་གི་ཚན་རིག་ཚན་པའི་ཡིག་སྒྱུར་བ་རྣམས་དང་། གཞན་ཡང་འཛམ་གླིང་ས་ཕྱོགས་གང་ས་ནས་འབྲེལ་ཡོད་བོད་རིག་པའི་མཁས་པ་དང་སྐད་སྒྱུར་བ་རབ་དང་རིམ་པ་གདན་འདྲེན་ཞུས་ཡོད། ལྷག་པར་དུ། བོད་ཀྱི་དགེ་མཛོད་ཁང་གི་འགན་འཛིན་དགེ་བཤེས་ལྷག་རྡོར་ལགས་ནས་ལས་གཞི་འདིའི་མགོ་མཇུག་བར་གསུམ་དུ་ལམ་སྟོན་དང་མཉམ་ཞུགས་གནང་བ་ནི་ཀླབས་ཆེན་དང་རིན་ཐང་བྲལ་བ་ཞིག་ཏུ་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ལས་རིམ་འདིར་སྐད་སྒྱུར་རུ་ཁག་འདི་འདྲ་ཞིག་ཡོད་པའི་སྟེང་དུ་མ་ཟད་རྐྱེན་གཞན་ཞིག་ཀྱང་ཚང་ཡོད་པ་ནི་ཚན་རིག་ལས་གྲྭ་འདིར་སྤྱོད་པའི་དབྱིན་སྐད་ནང་གི་སློབ་ཁྲིད་རྒྱུ་ཆ་རྣམས་རྩོམ་སྒྲིག་ཕྱོགས་སྡེབ་གནང་མཁན་གྱི་ཚན་རིག་པ་དང་ཚན་རིག་སློབ་སྟོན་པ་རྣམས་ལ་ལོ་ཙཱ་བ་རྣམས་ཀྱིས་དུས་ནམ་ཡང་འབྲེལ་གཏུག་བྱེད་ཆོག་ཆོག་ཡོད་པ་དེ་རེད། ལས་རིམ་འདི་དང་འབྲེལ་བའི་ཚན་རིག་སློབ་དཔོན་རྣམས་དང་ལྷན་དུ་འབྲེལ་ལམ་དམ་པོས་ལག་སྦྲེལ་བྱེད་པའི་ཉེར་ལེན་ལས་ཚིག་མཛོད་འདིར་ཐ་སྙད་སོ་སོའི་འབྲེལ་ཆགས་ཚན་རིག་གི་ནང་གསེས་སྡེ་ཚན་རྣམས་ངོས་འཛིན་བྱས་པ་བརྒྱུད་སོ་སོའི་གོ་དོན་གསལ་བཀྲོལ་བྱེད་པ་ཙམ་མིན་པར། དེའི་སྟེང་དུ་སྐབས་ཀྱི་འབྲེལ་དང་གནས་སྐབས་ལ་གཞིགས་པའི་ཞིབ་ཆ་དག་ཀྱང་གསལ་འདོན་བྱེད་ཐུབ་ཡོད། སྤྱིར་ན་ཡར་རྒྱས་ལ་མཐའ་མེད་པས་བྱས་ཟིན་པ་ལས་བྱ་རྒྱུ་མང་བ་བསྡད་ཡོད་རུང་། ཚིག་མཛོད་འདི་ལྟ་བུ་ཞིག་འདོན་འགྲེམས་བྱས་པ་འདི་ཉིད་བོད་སྐད་ཀྱི་ནང་དུ་འཕེལ་རྒྱས་འགྲོ་བཞིན་པའི་དེང་རབས་ཚན་རིག་གི་རྩོམ་རིག་རྒྱུ་ཆ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་སུ་བཏང་བའི་ཞབས་འདེགས་ཆེན་པོ་ཞིག་ཅིས་ཀྱང་ཡིན།

ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཁྲིད་ད་བར་ལོ་ངོ་དྲུག་གི་ལག་བསྟར་ལེའུ་ཞིག་མཇུག་བསྒྲིལ་བ་དང་། ད་ལྟ་རྒྱུན་སྐྱོང་གི་ལེའུ་གསར་པ་འགོ་འཛུགས་པའི་མཚམས་ཏག་ཏག་འདིར་ད་ལམ་གྱི་ཚིག་མཛོད་པར་སྐྲུན་འགྲེམས་སྤེལ་ཞུ་ཐུབ་པ་ནི་ཅི་ནས་ཀྱང་རྟེན་འབྲེལ་བཟང་། ངོས་ནས་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་གྱི་ལས་བྱེད་ཡོངས་ཀྱི་ཚབ་ཞུས་ཏེ་ཀླབས་ཆེན་གྱི་བྱ་བ་འདིར་ཞུགས་པའི་ལོ་ཙཱ་བ་རྣམས་དང་གཞན་ཡང་འབྲེལ་ཡོད་མཁས་དབང་ཀུན་ལ་ད་ལམ་གྱི་གྲུབ་འབྲས་ལེགས་སོན་བྱུང་བར་ཐོལ་མེད་འཚམས་འདྲི་ཞུ་བ་དང་ཆབས་ཅིག་ཞབས་ཞུ་འདི་བརྒྱུད་ནས་རང་གཞན་ཀུན་ལ་ཕན་ཐོགས་རྒྱ་ཆེ་ཡོང་བའི་སྨོན་འདུན་ཞུ།

འབུམ་རམས་པ་བློ་བཟང་བསྟན་འཛིན་ནེ་གྷི།
སྤྱི་ཁྱབ་འགན་འཛིན།
སློབ་སྦྱོང་ཚན་རིག་དང་སྙིང་རྗེའི་རྩ་བ་ཅན་གྱི་བཟང་སྤྱོད་ལྟེ་གནས།
ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་།

ACKNOWLEDGEMENTS

The Robert A. Paul Emory-Tibet Science Initiative (ETSI) grew out of the long-standing vision of His Holiness the Dalai Lama and is sustained by His Holiness's continued guidance and support at every step of the way. The ETSI also owes its existence to support from Emory University's central administration and the Office of the President.

The Emory-Tibet Partnership (ETP) was established in 1998 in the presence of His Holiness the Dalai Lama through the collaborative vision and work of Dr. Robert Paul and Geshe Lobsang Tenzin Negi. ETSI is an ambitious project that grew out of the Emory-Tibet Partnership, and in 2010 ETSI was renamed the Robert A. Paul Emory-Tibet Science Initiative in honor of Dr. Paul's visionary leadership and guidance. We express our heartfelt thanks to both these individuals for helping to establish the many programs of the Emory-Tibet Partnership, now known as the Center for Contemplative Science and Compassion-Based Ethics, including ETSI.

We gratefully acknowledge Geshe Lhakdor, Director of the Library of Tibetan Works and Archives, Dharamsala, India, and development of this initiative. The project would also not have been possible without the support of Dr. Gary Hauk, Vice President at Emory University, who has guided ETP from the beginning and continues to be one of ETSI's strongest supporters. Additionally, ETSI is greatly indebted to Dr. Michael Elliot, Dean of Emory College of Arts and Sciences, for providing critical resources and faculty of Emory College, which houses this initiative, towards the ongoing development and implementation of the ETSI.

We thank also the ETSI science faculty, who have worked tirelessly to develop the science textbooks and who have traveled to India each summer to teach the science intensives, and the ETSI science translators who have given of their skills and time to contribute an entirely new scientific vocabulary to the Tibetan literary tradition and lexicon. In particular, Drs Carol Worthman, Arri Eisen, John Malko and Mark Risjord, team leaders for neuroscience, biology, physics, and philosophy of science, respectively, oversee all of the curricular aspects of the ETSI and have been integral to any success experienced by the ETSI. Additionally, the ETSI translators, Geshe Dadul Namgyal Tsondue Samphel, Dawa Tsering, Karma Tenzin and Tenzin Sonam, oversee the entire translation and production of all ETSI printed materials and video lectures. Without this dedicated team of exceptional faculty and translators, the ETSI would not be where it is today.

རོ་སྒར་ཏེ་ཨེ་སྤོལ་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་འདི་ནི་༢སྒྲི་ནོར་༢གོང་ས་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོའི་ཕྱག་ལྷན་རིང་པོའི་འཚར་སྣང་ཕྱིར་མཛོན་དུ་ཐུར་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང། འདིའི་བརྒྱད་རིམ་ཀྱི་གོམ་སྟབས་རེ་རེར་ཡང་ཁོང་གི་རྒྱུན་ཚད་མེད་པའི་ལམ་སྟོན་དང་རྒྱབ་སྐྱོར་ཀྱི་ཚན་ལས་བཏུན་ཡོད། ལས་རིམ་འདིར་ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ལང་གི་དབུས་འཛིན་སྐྱོང་དང་གཙོ་འཛིན་ལས་ལྷན་ནས་ཀྱང་གཟིགས་པ་ཆེན་པོས་རོགས་མཁོན་གནང་ཡོད།

དེ་ཡང་སློབ་དཔོན་རོ་སྒར་ཏེ་སྤོལ་དང་ལྷ་ཆུ་དགེ་བཤེས་བློ་བཟང་བསྟན་འཛིན་རྣམ་གཉིས་ནས་ལོ་མང་མཉམ་ཅུབ་ཀྱིས་འཚར་འགོད་དང་ཐུག་ལས་གནང་བ་བརྒྱད་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༦ ལོར་༢གོང་ས་མཆོག་གི་མདུན་ས་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཕྱན་ཚོགས་ཞེས་པའི་ལེའུ་གསར་པ་ཞིག་ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ལང་དུ་འགོ་འབྱེད་གནང་ཞིང། ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་འདི་ཉིད་ཕྱན་ཚོགས་དེའི་ལས་ཀར་ཆ་ཤོས་ཀྱི་ལས་རིམ་ཞིག་ཡིན་ལ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོར་སློབ་དཔོན་ལྷོ་ལ་ཀྱི་ཁྲིག་ཁྲུང་རིང་བའི་དབྱ་ཕྲིད་དང་ཞལ་ཏ་གནང་བ་བཅས་ལ་ཆེ་མཐོང་འབྱུལ་ཆེད་ཚན་རིག་གི་ལས་རིམ་འདིར་རོ་སྒར་ཏེ་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་ཞེས་པའི་མིང་གསར་དུ་བཏགས། ཚན་རིག་ལས་རིམ་འདི་ཐེ་བའི་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཕྱན་ཚོགས་(མིང་བསྒྱུར་ཏེ་ད་ལྟ་འདི་ལ་སྒོམ་སྒྲུབ་ཚན་རིག་དང་སྙིང་རྗེའི་ཟུ་བ་ཅན་ཀྱི་བཤད་སྒྲོད་ཞེས་སུ་འགོད་)ཀྱི་ལས་འཚར་མང་དག་ཅིག་གསར་འཛུགས་གནང་བར་ང་ཚོས་སྐྱེས་བུ་འདི་གཉིས་ལ་སྙིང་ཐག་པ་ནས་ཕྱུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་ཡིན།

ང་ཚོས་ཁ་ས་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ལང་གི་དབྱ་འཛིན་དགེ་བཤེས་ལྷན་རིག་ལས་ཀར་ཁ་ཤས་ཁ་ཤས་ཀྱི་ལ་ལ་ཁ་ཤས་ཀ་ཁ་ཤ་ཁ

ཚན་རིག་གི་སློབ་དེབ་ཕྲིང་བའི་ཚོམ་སྒྲུབ་བྱ་བར་ངལ་བ་ལྟོས་མེད་ཀྱིས་འབད་ཚོལ་གནང་ཚོར་ལ་ཐུགས་ཐོག་ལོ་རེ་བཞིན་དབྱར་ཐུ་ཚན་རིག་སློབ་ཁྲིད་ཆེད་རྒྱ་གར་ལ་ཕེབས་བཞིན་པའི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་ཀྱི་སློབ་དཔོན་རྣམས་དང། རྣམ་དཔྱོད་དང་དུས་ཀྱི་འགྲོ་ཀྱོན་བཅུང་ཕྱེ་བོད་ཀྱི་ཚོམ་རིག་སྲོལ་ལུགས་དང་ཐ་སྙད་ཀྱི་ཚོགས་ལ་ཚན་རིག་གི་བང་ཆད་གསར་པའི་ཞབས་འདེགས་ཞུ་བཞིན་པའི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་ཀྱི་ལོ་ནས་ལོ་ཨ་ཡིག་ཀྱི་ཁ་ཕྱིར་ཁ་ཤ་ཁ

ཚན་རིག་ལས་ཀ་ཁ་ཤ་ཁ

ཚན་རིག་ལས་ཀ་ཁ་ཤ་ཁ

We also thank the hard-working staff of the Center for Contemplative Science and Compassion-Based Ethics, who have labored far beyond the call of duty, showing time and again that their efforts are not only work, but also an act of love.

We thank all those who have contributed the financial support needed to operate ETSI and ensure its long-term sustainability. We are particularly indebted to Joni Winston for her long-term generous support to ETSI and for her unwavering conviction in the worth of this endeavor. Funding for ETSI has come from Emory University and Emory College

Generous support has also come from:

- The Dalai Lama Foundation
- The Joni Winston Fund
- The John Templeton Foundation
- The John Templeton Religious Trust
- Judith McBean Foundation
- Robert and Lexie Potemkin
- Jaynn Kushner
- Libby Cates and Hugh Kelly
- Drepung Loseling Monastery, Inc., Atlanta, Georgia

We also thank the External Advisory Board of the Emory-Tibet Science Initiative for their guidance and advice:

- Geshe Thupten Jinpa
- Christof Koch
- Susan Bauer-Wu
- Chris Impey
- John Durant
- Scott Gilbert
- Owen Flanagan
- Geshe Ngawang Samten

We would like to thank the venerable abbots and the administration of the participating Tibetan monastic institutions for embracing the ETSI curriculum and incorporating this material into the Tibetan monastic core curriculum. Lastly, we thank the highly dedicated monastic students of the Emory-Tibet Science Initiative, who are not only beneficiaries, but also essential collaborators in the success of this program. May the knowledge that they gain through this program and these materials benefit them greatly, and through them, all of humankind, thus fulfilling His Holiness the Dalai Lama's far-reaching vision.

གཞན་ཡང་སྒོམ་སྒྲུབ་ཚན་རིག་དང་སྲིད་ཇི་ཞི་བ་ཅན་གྱི་བཟང་སྤྱོད་ཞེ་གནས་ཤེ་ལྟར་ཅི་ཅན་ཆེ་བའི་ལས་བྱེད་རྣམས་ཀྱིས་རང་རང་སོ་སོའི་ལས་བབ་ལས་བརྒལ་ཏེ་ཕྱག་ལས་གནང་བ་དང་། རྒྱུན་ལྡན་རང་གི་ཚོལ་བ་དེ་ཉིད་ལས་ཀའི་ངོ་བོ་ཙམ་ཞིག་མེན་པར་བྱམས་བཟློའི་ཉམས་ལེན་དུ་བཟུང་བ་རྣམས་ལའང་ཡེ་རང་ས་ཚད་མེད་ཞུ།

ཚན་རིག་གི་ལས་རིམ་ཁག་ལག་ལག་བསྟར་བྱེད་པར་དང་། ལས་འཚར་འདི་ཉིད་ཡུན་གནས་རྒྱུན་འཕྲོར་ས་ཡོང་བར་མེད་ཕབས་མེད་པའི་རོགས་དཏུལ་གྱི་མཐུན་ཕྱོགས་ཡོངས་ལ་ང་ཚོས་བཀའ་ཏྲིན་ཆེ་བའི་ལེགས་གསོལ་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན། དམིགས་སུ་བཀར་ནས་ལྷམ་ཇོ་ནི་ཕྲིན་སི་ཀོན་གྱིས་ཡུན་རིང་གཏོང་ཚོད་ཚན་ཡོས་ཚན་རིག་ལས་རིམ་འདིར་རྒྱབ་སྐྱོར་གནང་བ་དང་། ལས་དོན་གྱི་རིན་ཐང་ལ་གཡོ་བ་མེད་པའི་ཕྱོགས་བརྟན་ཡོ་གནང་བའི་བཀའ་ཏྲིན་རྣམས་ང་ཚོས་རྒྱ་ཆུ་ཏན་ཁཱུ་ཏན་བཞིན་ཡོད། ཨེ་མོ་རི་དང་ཡོད་གྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་འདིར་ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་དང་། ཨེ་མོ་རིའི་མཐོ་སློབ་ནས་ནས་རོགས་དཏུལ་ཐོབ་ཡོད།

གཞན་ཡང་ལས་རིམ་འདིར་གཏོང་ཚོ་བའི་རོགས་སྐྱོར་གང་ལས་ཐོབ་པའི་ཚ་འཕྲུགས་ལག་ནི།

- ཏྲ་ལའི་བླ་མའི་དགེ་ཚ།
- ཏོ་ནི་ཕྲིན་སི་ཀོན་ཕེབས་ཚ།
- ཏོན་ཀེམ་པལ་ཀོན་དགེ་ཚ།
- ཏོན་ཀེམ་པལ་ཀོན་ཆོས་ལུགས་གྱི་དགེ་ཚ།
- ཏི་ཀུ་ཕི་མེག་ཐྲིན་དགེ་ཚ།
- རྡོ་ཁྲུབ་དང་ལྷོག་ཕྱི་ཡོ་ཏེམ་ཀེན།
- འཇེན་ཀུ་ཤི་ནར།
- ལི་ཕྱི་ལེཏ་ཕི་དང་ཁྲག་ཀེ་ལི།
- ཇོ་ཇི་ཡ་མངའ་ལྷོའི་ཨེ་ཀེ་ལན་ཏ་ཡོང་ཐྲེར་དུ་ཁེན་གཞི་བྱས་པའི་འབྲས་སྦྱངས་བློ་གསལ་གླིང་གྱ་ཚང་གི་ཆོས་ཆོགས་བཅས་ཡིན།

དེ་བཞིན་དུ་ཨེ་མོ་རི་དང་ཡོད་གྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་གྱི་གཤན་གསལ་ཕྱིར་གནས་སློབ་སྟོན་ལྡན་ཆོགས་ཀྱི་ཆོགས་མི་རྣམས་ཀྱིས་ང་ཚོར་ལམ་སྟོན་དང་བློས་གསོ་གནང་བར་ཕྱུགས་ཇེ་ཆེ་ཞུ་ཡིན།

- དགེ་བཤེས་ཕྱབ་བསྟན་ཕྱིན་པ།
- ཁེ་རིས་ཏོཌ་ ཀོག
- ས་ས་ནོ་ ཐ་ཡར་ ལ།
- ཁེ་རིས་ ཨིམ་པི།
- ཐོན་ ཀུ་རེནཏ།
- ས་ཁེན་ ཐ་ལེ་ནི་ལྷན།
- ཙོ་ལན་ ཐ་ལེ་ནི་ལྷན།
- དགེ་བཤེས་ངག་དབང་བསམ་གཏན།

གཞན་ཡང་ཨེ་མོ་རི་དང་ཡོད་གྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་ནང་དུ་མཉམ་བཞུགས་གནང་མ་ལག་གྱི་དགོན་སྡེ་ལག་གི་མ་ལག་རིན་པོ་ཆེ་རྣམ་པ་དང་འཛིན་སྐྱོང་ལས་སྟེ་རྣམ་པས་ཨེ་མོ་རི་དང་ཡོད་གྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་གྱི་བསྟན་གཞི་དང་ལེན་ཀྱིས་དགོན་སྡེ་གླ་ཚང་སོ་སོའི་རྒྱུན་ལྡན་བསྟན་གཞིའི་ཐུས་ས་འཛོག་གནང་མཛད་པར་ང་ཚོས་ཕྱགས་ཇེ་ཆེ་ཞུ་ཡིན། མཐའ་དོན་དུ་ལྷག་བསམ་ཤིན་ཏུ་ཆེ་བའི་ཨེ་མོ་རི་དང་ཡོད་གྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་གྱི་སློབ་གཉེར་བ་གླ་བཙུན་རྣམས་ལ་ང་ཚོས་ཕྱགས་ཇེ་ཆེ་ཞུ་ཡིན། ཁོང་རྣམས་ལས་རིམ་འདིའི་ཕན་ཐོགས་བྱ་ཡུལ་ཙམ་མེན་པར། ལས་འཚར་འདི་ལམ་ལྟོང་ཡོང་བར་ཁོང་རྣམས་མེད་དུ་མི་ཤུང་བའི་མཉམ་ལས་པཱའང་ཡིན། ལས་འཚར་འདི་དང་སློབ་ཚས་འདི་དག་ལས་ཤེས་ཡོན་གང་ཐོབ་པ་དེས་ཁོང་རྣམས་ལ་ཕྱུགས་ཕན་ཇི་ཆེར་གསོ་ཞིང་། ཁོང་རྣམས་བཏུད་ནས་མིའི་རིགས་ཐྲི་ལ་སྨན་ཅིང་། ༢ཐྲི་ནོར་༢གཡོང་ས་རྒྱས་མགོན་ཆེན་ཡོ་མཆོག་གི་ཕུགས་རྒྱང་རིང་ཡོའི་དགོངས་བཞི་བསྒྲུབ་ཕྱུག་པར་སྨོན་འདུན་ཤུགས་རྒྱ་ཞུ།།

ཡིག་སྒྱུར་ཚན་པའི་མཚམས་སྦྱོར།

༧སྐྱི་ནོར་༧དགོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གི་ཐབས་ཆེན་དགོངས་གཞི་ཟབ་མོ་ཇི་སྙེད་ཅིག་ཡོད་པའི་ཁོངས་ནས་ངེས་བཟུང་གཅིག་ལ་ཞབས་འདེགས་ཕྲ་མོ་ཙམ་ཞིག་བསྒྲུབ་པའི་སླད་དུ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༧ ལོར་རྒྱ་ས་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་དང་ཨ་རིའི་ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་ཟུང་སྦྲེལ་གྱིས་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་ཞེས་པའི་ལས་གཞི་ཞིག་གསར་དུ་བཙུགས། འདི་ནི་གཞུང་ཆེན་ཁག་ལ་ཐོས་བསམ་སློབ་གཉེར་གནང་བཞིན་པའི་བོད་རིགས་རབ་བྱུང་ཕོ་མོ་རྣམས་ཀྱི་ཆེད་དུ་དེང་རབས་ཚན་རིག་སློབ་ཁྲིད་ཀྱི་ལས་གཞི་ཞིག་ཡིན།

ཞིབ་ཡོན་གྱི་ལས་གཞི་འདི་ལྟ་བུ་ཚགས་ཚུད་ཕྱུགས་འཕེར་ཡོང་བར་བསླབ་གཞི་རྩ་འཛིན་བརླིང་པོ་ཞིག་ཡོད་པའི་སྟེང་དུ་སློབ་དེབ་སོགས་སློབ་ཁྲིད་ཀྱི་རྒྱུ་ཆ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་དང་། དགེ་རྒན་སྣ་འཛོམས་བཅས་ཚང་དགོས་པས། ཕྱི་ལོ་༢༠༠༧ ནས་ ༢༠༠༨ བར་བསླབ་གཞི་འཆར་འགོད་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༨ ནས་ ༢༠༡༣ བར་འཆར་གཞི་དེ་ཉིད་གཞི་ལ་བཞག་ནས་བསྒྲིགས་པའི་བསླབ་གཞི་ཞིག་སྤྱད་དེ་ལོ་མང་རིང་སྣ་ར་མཐོ་སློབ་ཁང་དུ་དབྱར་ཐོག་སོ་སོར་སྟོན་འགྲོའི་ཟབ་ཁྲིད་ཀྱི་ལས་རིམ་བསྐྱངས། ཟབ་ཁྲིད་དེར་རིས་སུ་མ་ཆད་པའི་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་བོན་དང་བཅས་པའི་དགོན་སྡེ་གྲྭ་ཚང་ཉི་ཤུ་ལྷག་གིས་མཉམ་ཞུགས་གནང་ཞིང་། ཁྱོན་བསྡོམས་རབ་བྱུང་ཕོ་མོ་དགུ་བཅུ་བརྒལ་བར་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་ནས་ཚན་རིག་གི་ཟབ་སྦྱོང་ཕུལ་ཕྱུབ་པ་བྱུང་།

དེ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ཕྱི་ཟླ་ ༨ པར་བསྐྱངས་པའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་དགེ་ལུགས་ཚོགས་ཆེན་ཐེངས་དྲུག་པར་༧འཇམ་མགོན་རྒྱལ་བའི་རྒྱལ་ཚབ་དགའ་ལྡན་ཁྲི་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་དང་ ༧མཚུངས་མེད་ཤར་བྱང་གི་ཆོས་རྗེ་རྣམ་པ་དབུ་བཞུགས་ཐོག་གདན་ས་གྲྭ་ཚང་ཁག་གི་མཁན་རིན་པོ་ཆེ་རྣམས་ལྷན་འཛོམས་སར་རི་བོ་དགེ་ལྡན་པའི་ཆོས་སྡེ་ཁག་གི་རྒྱུན་ལྡན་སློབ་ཁྲིད་ཀྱི་ཁོངས་སུ་དེང་རབས་ཚན་རིག་སློབ་ཚན་ཡང་འཛོག་རྒྱུར་སྤྱི་མོས་ཐག་གཅོད་ཀྱིས་གྲོས་ཆོད་འཛོག་གནང་མཛད་པའི་རྗེས་འབྲེལ། ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་གྱི་གོ་སྒྲིག་འོག་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༤ དབྱར་ཁ་ནས་བཟུང་གདན་ས་སེ་འབྲས་དགའ་གསུམ་དུ་སྤྱི་ཡོངས་ཚན་རིག་སློབ་གཉེར་གསར་འཛུགས་གནང་བ་ནས་༢༠༡༩ ལོའི་དབྱར་ཁའི་བར་ལོ་དྲུག་རིང་དངོས་གཞི་ལག་བསྟར་གྱི་སྐབས་སུ་གདན་སའི་གྲྭ་ཚང་དྲུག་དང་། བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོ་དང་། རྣ་སྐྱིད། མོན་སྒོ་ས་སྐྱ་དགོན་བཅས་གྲྭ་ཚང་དགུ་ཡི་དགེ་འདུན་པ་ཆིག་སྟོང་བརྒལ་བར་ཚན་རིག་གི་ཟབ་སྦྱོང་ཕུལ་བ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༧ ནས་བཟུང་སྟེ་བཙུན་དགོན་ལྔ་ནས་ཕེབས་པའི་བཙུན་མ་བཞི་བཅུ་ལྷག་ལ་ལོ་དྲུག་གི་དབྱར་ཁའི་ཚན་རིག་ཟབ་སྦྱོང་འབུལ་བཞིན་ཡོད།

དེ་ལྟའི་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་གྱི་བསྒྲུབ་བྱའི་ལས་ཁུར་གྱི་ཁོངས་སུ་ཆ་ཤས་སྣ་ཚོགས་ཤིག་ཡོད་པ་ལས་གལ་གནད་ཆེ་བ་གཅིག་ནི་ཚན་རིག་གི་མ་གཞིའི་སློབ་དེབ་དང་། ཟུར་བལྟའི་སློབ་དེབ། འཁྲིད་བྱའི་ཡིག་ཆ་རྣམས་བོད་སྒྱུར་ཞུ་རྒྱུ་དང་། ཚན་རིག་གི་བརྡ་ཆད་ཕབ་སྒྱུར་གཏན་འབེབས་བྱ་རྒྱུ་དེ་ཡིན་ན། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༨ ལོ་ནས་ལས་འགུལ་མུ་མཐུད་བརྩམས་པའི་ཁྲིད་ཚན་རིག་གི་སློབ་དེབ་བཅོ་ལྔ་བོད་སྒྱུར་པར་སྐྲུན་འགྲེམས་སྤེལ་ཟིན་པ་དང་། གསུམ་བོད་སྒྱུར་ཟིན་ཏེ་འདི་ལོའི་ལོ་མཇུག་ཏུ་པར་སྐྲུན་ཞུ་རྒྱུ། གཉིས་ད་ལྟ་སྒྱུར་བཞིན་པ་ལགས། དེ་བཞིན་དུ་བརྟན་ཁྲིད་རྒྱུ་ཆ་གང་མཚམས་ཤིག་གོ་སྒྲིག་ཞུས་ཤིང་། འདི་དག་གི་སྟེང་དུ་ལོ་རེའི་དབྱར་ཁའི་ཟབ་སྦྱོང་ལ་དམིགས་ནས་ཆེད་དུ་བསྒྲིགས་པའི་འཁྲིད་ཚན་བརྒྱ་ཕྲག་མང་པོ་དབྱིན་སྐད་ནས་བོད་སྐད་དུ་བསྒྱུར་ཏེ་ད་ཆ་དགོན་སྡེ་གྲྭ་ཚང་ཁག་ཏུ་སློབ་གཉེར་གྱི་རྒྱུ་ཆའི་ཚུལ་དུ་བཀོལ་སྤྱོད་ཞུ་མུས་ཡིན། ད་བར་གོ་སྒྲིག་ཞུས་པའི་ཚན་རིག་སློབ་ཁྲིད་ཀྱི་རྒྱུ་ཆ་རྣམས་ཚན་རིག་ཡིག་མཛོད་དྲ་བའི་ (www.emorytibetscienceinitiative.com) སྟེང་དུ་བཀོད་ཡོད།

ཚན་རིག་གི་བརྡ་ཆད་ཕབ་སྒྱུར་ཞུས་པ་རྣམས་ཚད་ལྡན་ཡོང་ཐུབ་པ་དང་། ཀུན་གྱིས་བརྡ་ཆད་རྣམས་གཅིག་མཚུངས་སུ་བཀོལ་སྤྱོད་ཐུབ་པའི་སླད་དུ་ ༢༠༠༩ ནས་ལོ་བསྟུད་མར་ཨེ་མོ་རི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་དུ་ཚན་རིག་གི་བརྡ་ཆད་གཏན་འབེབས་ཀྱི་རྒྱལ་སྤྱིའི་རང་བཞིན་ལྡན་པའི་བགྲོ་གླེང་ཚོགས་འདུ་ཚོགས་ཤིང་སླད་མར་ཡང་མུ་མཐུད་དེ་འཚོག་འཆར་ལགས། ཚོགས་འདུ་དེ་དག་ཏུ་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་གྱི་ལོ་ཙཱ་བ་རྣམས་དང་། རྒྱ་ས་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་འགན་འཛིན་དགེ་བཤེས་ལྷག་རྡོར་ལགས་དང་དཔེ

མཛོད་ལང་གི་བོད་ཐུ་བ་རྒྱམ་པ། ༢གླུ་ཡི་བྷ་སྒྲན་ཞབས་ཞུ་བ་ཞེམ་ཆེ་པན་ཌ་རཱ་ཛེ་ལཱཡ་གཙོས་བོད་ཀྱི་གསོ་བ་རིག་པའི་གཞུང་ལུགས་ལ་བྱང་ཆུབ་པའི་སྒྲན་པ་རྒྱམ་པ། དེང་རབས་ཚན་རིག་ཐད་མཁྱེན་པ་ཟབ་པའི་བོད་རིགས་མ(ལས་དབང་། བོད་ཀྱི་ཚོམ་རིག་སྒྲུ་ཆུལ་སོགས་ལ་མ(ས་པའི་མ(ས་དབང་རྒྱམ་པ། འབྲེལ་ཡོད་ཚན་རིག་གི་སློབ་དཔོན་ཆེན་མོ་བཅས་ཤེས་ཡོན་ཀྱིས་ལྷག་པའི་འབྲེལ་ཡོད་མི་སྣ་མང་པོས་ཤེན་མ་ཟྭེལ་ཏེ་གྲོས་བསྡུར་སྲོང་པོ་བང་། ལྷག་པོ། ཞིས་པོ། གསལ་ཡོར་གནང་སྐེ་ད་བར་བརྡ་ཚད་ ༥༠༠ བཟུལ་བ་གཏན་བའེས་ས(ས་གནང་ཡོད། འདི་དག་ལས་མིང་ཚིག་ཚིག་སྟོང་ལྷག་ཅིག་དེ་སྟོན་བོད་ཀྱི་དགེ་མཛོད་ལང་གིས་པར་སྐྱེན་ཞུས་པའི་བོད་ཞིན་མཆན་འགྲེལ་ཀྱི་ཚན་རིག་བརྡ་ཚད་ཅེས་པའི་དེབ་དེའི་ནང་ཐོག་ཡོད།

ད་ལམ་མིང་ཚིག་དེ་ཀུན་གཅིག་དུ་བསྟེབས་ཏེ་དབྱིན་བོད་ཤན་རབས་ཚན་རིག་ཚིག་མཛོད་འདི་འདྲ་ཞིག་གོ་སྒྲིག་ཞུ་ཐུབ་པར་འགྲེལ་ཡོད་ཀུན་ཀྱི་བཀྲིན་རྗེས་སུ་ཏན་པའི་སྒོ་ནས་ཐུགས་རྗེ་ལེགས་གསོལ་ཞུ་བ་དང་འབྲེལ། ཀུན་ལ་ཉེར་མཁོའི་བེད་སྤྱོད་ཤུགས་ཆེ་ཡོང་བའི་རེ་བ་ཞུ། འདིའི་ངོ་བོ་དང་བསམ་གྲུབ་ཚུལ་ཙོ་སྒྲོད་མཛོ་ཙམ་ཞུ་བའི་ཐོག་སུ་འདི་ལྟར། ཚིག་མཛོད་འདིར་ཚན་རིག་གི་བརྡ་ཚད་ཁྱོན་བསྟོམས་ ༥གཅིག ཡོད་པ་རྒྱམས་དེབ་འདིའི་མཏུག་ཏུ་དབྱིན་བོད་ཤན་སྒྲུར་དང་བོད་དབྱིན་ཤན་སྒྲུར་སོ་སོར་བགོད་ཡོད། བརྡ་ཚད་འདི་དག་གི་ཁྱོད་ནས་ ༣༥༥ ལ་གོ་དོན་ཐུར་དུ་བཀྲལ་ཡོད་པ་དང་། དེ་འགྲོས་རྒྱམས་རིང་མིན་འཕྲས་སྒོ་ཇི་ཚང་དུ་བཏང་སྟེ་ཚོའི་བྱ་ཚིགས་སུ་འགོད་འཚར་ཡོད། དགོས་མཚོའི་དབང་གིས་ཚིག་མཛོད་འདིར་གཙོ་ཆེར་ཚན་རིག་གི་སྒེ་ཚན་གསུམ་ནས་བརྡ་ཚད་དྲངས་ཤིང་། དེ་དག་ནི་དངོས་ཁམས་དང་། སྐྱེ་དངོས། དབང་ཚ་ཚན་རིག་བཅས་ཡིན། དེའི་སྟེང་དུ་ལྟ་ཐུབ་རིག་པའི་ཐ་སྙད་མི་ཤུང་བ་ཞིག་ཀྱང་བསྣན་ཡོད། དེ་འདྲ་ཡོང་དགོས་དོན་ནི་ཚེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་ཀྱིས་སྒྲིག་སྟོར་ཞུས་པའི་བསླབ་གཞིའི་ནང་སློབ་ཚན་འདི་ཆགས་གཙོ་བོར་བཟུང་བས་ཡིན། ཤུས་སྟོར་དང་ཙཱང་ཚིས་གཤིས་བསླབ་གཞིའི་ནང་ཟུར་འཛོག་ཏུས་མེད་ཀྱང། དབོས(ལམས་དང་སྐྱེ་དངོས་སོགས་སུ་དེ་དག་གི་གནད་དོན་མང་པོ་ཐོན་པས་དེ་དག་ཁོངས་ཀྱི་མིང་ཚིག་མང་པོ་ཞིག་འདིར་ཡང་གསལ་ཡོད། ཚིག་མཛོད་འདིའི་ནང་ད་ལྟ་གདན་ས་གྲ་ཚང་(ལ་ཀ་ཏུ་སློབ་པའི་ཚན་རིག་གི་ཐ་སྙད་ཁམས་གཙོར་བཟུང་ཏུས་ཡོད་པས་ཚིག་མཛོད་འདི་ཆ་ཚང་པོ་ཞིག་དང་འདྲ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཏུང་མེད་ཅང་། ང་ཚོས་ཐུ་མཐུད་ནས་ཚན་རིག་གི་ཚིག་མཛོད་འདི་ཀྱ་རྒྱས་སུ་གཏོང་འཚར་ཡོད་ཞེས་ཞུ་རྒྱ་ཡིན།

མིང་ཚིག་ཁྱམས་འཚོལ་བའི་བཤད་དུ་ཚིག་མཛོད་འདིར་མིང་ཚིག་ཡོངས་རྫོགས་དབྱིན་ཡིག་གི་ཀ་ཡིང་ལྟར་བཟྱིགས་ཡོད་ཀྱང། ཐ་སྙད་སོ་སོའི་ཐད་དུ་དེ་ཉིད་ཚན་རིག་གི་སྒེ་ཚན་དུ་གཏོགས་པ་ཁ་གསལ་ལ་བགོད་ཡོད། དཔེར་ན་དངོས(ལམས་ཀྱི་མིང་ཚིག་ཅིག་ཡིན་ན་དེའི་ཐད་དུ་ *phys* དང་། སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་མིང་ཚིག་གི་ཐད་དུ་ *biol* དང་། དབང་ཚའི་ཐད་དུ་ *neurosci* དང་། ཤུས་སྟོར་ཀྱི་ཐད་དུ་ *chem* དང་། ཚན་རིག་གི་ཐབས་ལམ་ཐད་དུ་ *sci. method* དང་། ཨང་རྩིས་ཀྱི་ཐ་སྙད་རྒྱམས་ལ་ *math* དང་། ལྟ་ཐུབ་ཀྱི་ཐ་སྙད་ལ་ phil ཞེས་བགོད་ཡོད། ཕྱིར་བཤད་ཚད་རྒྱམས་ལ་གོ་དོན་གང་མང་མང་དང་རྒྱས་རྒྱས་སྟོར་དུ་ཡོད་ཀྱང། འདིར་ནི་ང་ཚོས་གཙོ་བོར་ཚན་རིག་གགས་དུ་སྟོང་མ(ཁན་རྒྱམས་ལ་དམིགས་པ་ཡིན་པས་གོ་དོན་བསྟུས་པོ་དང་གསལ་པོ་འགོད་ཐབས་ཏྲས་ཡོད། གོ་དོན་དང་ཚིག་འགྲེལ་རྒྱམས་ནི་དབྱིན་ཀུ་བཞུགས་པའི་ཚན་རིག་གི་ཚིག་མཛོད་ཀྱགས་ཆེ་བ་དང་སྟོང་ཆེ་བ་རྒྱམས་ལས་ལྷུང་།

གོ་དོན་ཞིག་ལ་ཐ་སྙད་དེ་འདྲུག་མི་འདྲུག་དང་། ཐ་སྙད་དེ་ཁྱབ་གདལ་འགྲོ་མིན་བཅས་ནི་ཐ་སྙད་དེ་དག་ཐྲི་ཚོགས་ཁྲོད་དུ་བགོལ་སྟོང་ཅིང་ཤུགས་ལ་རག་ལས་པས་བཤད་ཚད་གས(ར་པ་འདི་རྒྱམས་མང་ཚོགས་ཀྱིས་གང་ཐུབ་ཅི་ཐུབ་བེད་སྟོང་གནང་རོགས་ཞེས་རེ་སྐྱལ་ཞུ་རྒྱ་དང། འདིར་གས(ལ་བའི་ཐ་སྙད་དང་གོ་དོན་ལ་ལེགས་སྒེལ་ཉེས་འགོག་གི་དགོངས་འཚར་གང་ཡོད་ང་ཚོར་བག་ཐོན་མེད་པར་གནང་སྟོང་ཡོང་བ་ཞུ་རྒྱ་བཅས། ༦༠༧ ཕྱི་ཟླ་ ༢༢ པའི་ཚེས་ ༢༦ ལ་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་ཀྱི་ལོ་ཐོག་བ་ཐུན་མོང་ནས།།

The scientific lexicons in this dictionary were translated and standardized in the annual "International Conference on Standardizing Scientific Terms in Tibetan" organized by Emory-Tibet Science Initiative over the last ten years, from 2009 to 2018, with the participation from the following experts and scholars:

Bryce Johnson, PhD, USA; Chung Tsering, ECSC, Australia; Dawa Tsering, ETSI; Dr. Jed Brody, Emory University; Dr. Khenrab Gyamtso, Canada; Dr. Pema Dorjee, TMAI, India; Dr. Rinchen Dhondrup, Tibet; Dr. Tashi Dawa, Emory University; Dr. Tenzin Namdol, Emory University; Dr. Tenzin Sonam, ETSI; Geshe Dadul Namgayl, ETSI; Geshe Lhakdor, LTWA, India; Geshe Lobsang Monlam, MTITRC, India; Geshe Lobsang Tenzin Negi, Emory University; Geshe Ngawang Samten, CIHTS, India; Geshe Tenzin Shrestha, TGSS*; Jampa Khechok, TGSS; Jangbu (Dorje Tsering), France; Karma Tenzin, ETSI; Karma Thupten, LTWA, India; Karma Tsundu, LTWA, India; Khanpo Tsechoe, TGSS; Lekpa Gyatso, TGSS; Lobsang Namgyal, TGSS; Lobsang Shastri, USA; Pema Gyaltsan, CST, India; Prof. Arri Eisen, Emory University; Prof. Carol Worthman, Emory University; Prof. John Malko, Emory University; Rangdol Yeshe, TGSS; Rigzin Norbu, TGSS; Sangey Tashi, ETSI; Sherab Tenzin, TGSS; Sonam Choephel, TGSS; Sonam Dorjee, USA; Stanzin Wangdan, TGSS; Tenzin Choedon, ICGEB, India; Tenzin Choyang, TGSS; Tenzin Norbu, USA; Tenzin Paldon, LTWA, India; Tenzin Tamdin, LTWA; Thukten Dema, TGSS; Tsepak Rigzin, Emory University; Tsering Phuntsok, TGSS; Tsetan Wangyal, USA; Tsondu Choephel, TGSS; Tsondue Samphel, ETSI; Gelek Gyatso, TGSS; Yangbhum Gyal, USA; Yeshe Dorje, TGSS; Yungdrung Konchok TGSS*

**Tenzin Gyatso Science Scholars, Emory University*

ཚན་རིག་གི་བརྡ་ཆད་འདི་དག་ནི་ཨེ་མོ་རི་དང་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་ལས་རིམ་གྱི་གོ་སྒྲིག་འོག་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ནས་ ༢༠༡༨ བར་དུ་ (རྒྱལ་སྤྱིའི་བོད་ཀྱི་ཚན་རིག་བརྡ་ཆད་གཏན་འབེབ་ཀྱི་ཚོགས་འདུ་) ཐེངས་བཅུ་ལ་ཚོགས་པའི་སྐབས་སུ་གཤམ་གསལ་ཚོགས་བཅར་བས་མཉམ་ཞུགས་ཀྱིས་གཏན་ལ་ཕབ།

དགེ་བཤེས་ལྷག་རྡོར། དགེ་བཤེས་ངག་དབང་བསམ་གཏན། དགེ་བཤེས་བློ་བཟང་བསྟན་འཛིན། དགེ་བཤེས་དགྲ་འདུལ་རྣམ་རྒྱལ། དགེ་བཤེས་བློ་བཟང་སྨོན་ལམ། དགེ་བཤེས་བསྟན་འཛིན་སྟོབས་ལྡན། མཁན་པོ་བསྟན་པ། སློབ་དཔོན་ཛོན་མལ་ཁོ། སློབ་དཔོན་ཨ་རི་ཨའི་ཛེན། སློབ་དཔོན་ཁེ་ལོལ་ཝོརཐ་མེན། སློབ་དཔོན་ཛེཊ་བྲོ་ཌི། ཨེམ་རྗེ་པདྨ་རྡོ་རྗེ། ཨེམ་རྗེ་བཀྲ་ཤིས་ཟླ་བ། ཨེམ་རྗེ་བསྟན་འཛིན་རྣམ་གྲོལ། ཨེམ་རྗེ་མཁྱེན་རབ་རྒྱ་མཚོ། ཨེམ་རྗེ་རིན་ཆེན་དོན་འགྲུབ། ཨེམ་རྗེ་གཡང་འབུམ་རྒྱལ། འབྲུམ་རམས་པ་བྲའི་ས་ཇོན་སོན། འབྲུམ་རམས་པ་བསྟན་འཛིན་བསོད་ནམས། ལྗང་བུ། ཆུང་ཚེ་རིང་། བརྩོན་འགྲུས་བསམ་འཕེལ། བློ་བཟང་ཤཱསྟྲི། ཚེ་དཔག་རིག་འཛིན། ཚེ་བརྟན་དབང་རྒྱལ། བསྟན་འཛིན་ནོར་བུ། བསོད་ནམས་རྡོ་རྗེ། བསྟན་འཛིན་ཆོས་སྒྲོན། པདྨ་རྒྱལ་མཚན། ཀརྨ་ཐུབ་བསྟན། ཀརྨ་བརྩོན་འགྲུས། བསྟན་འཛིན་དཔལ་སྒྲོན། བསྟན་འཛིན་རྟ་མགྲིན། སངས་རྒྱས་བཀྲ་ཤིས། ཀརྨ་བསྟན་འཛིན། ཟླ་བ་ཚེ་རིང་། གཡུང་དྲུང་དཀོན་མཆོག ཐུབ་བསྟན་སྒྲོལ་མ། དགེ་ལེགས་རྒྱ་མཚོ། བྱམས་པ་མཁས་མཆོག བརྩོན་འགྲུས་ཆོས་འཕེལ། བློ་བཟང་རྣམ་རྒྱལ། བསྟན་འཛིན་ཆོས་དབྱངས། བསྟན་འཛིན་དབང་ལྡན། བསོད་ནམས་ཆོས་འཕེལ། ཚེ་རིང་ཕུན་ཚོགས། ཡེ་ཤེས་རྡོ་རྗེ། རང་གྲོལ་ཡེ་ཤེས། རིག་འཛིན་ནོར་བུ། ལེགས་པ་རྒྱ་མཚོ། ཤེས་རབ་བསྟན་འཛིན།

དཀར་ཆག

ཚིག་མཛོད། 1

དབྱིན་བོད་ཤན་སྦྱར་གྱི་ཚན་རིག་བརྡ་ཆད། 573

བོད་དབྱིན་ཤན་སྦྱར་གྱི་ཚན་རིག་བརྡ་ཆད། 651

དཔྱད་གཞིའི་ཡིག་ཆ། 729

མཚན།	Category	ཕྱེ་ཚན།
biol.	biology	སྐྱེ་དངོས།
chem.	chemistry	རྡས་སྐྱོར།
math.	mathematics	ཨང་རྩིས།
neurosci.	neuroscience	དབང་རྩ།
phil.	philosophy of science	ཚན་རིག་གི་ལྟ་བྱུང།
phys.	physics	དངོས་ཁམས།
sci. method	scientific method	ཚན་རིག་གི་ཐབས་ལམ།

A

12 cranial nerves
ཐོད་རྒྱས་དབང་རྩ་བཅུ་གཉིས།
neurosci.

The 12 pairs of cranial nerves arise from the brainstem and mostly innervate the head. They pass through small openings in the skull to enter or exit the brain. Each cranial nerve has a name and Roman numeral associated with it, being numbered in sequence from front to back.

གླང་ཀུང་ནས་ཐོན་ཞིང་བལ་ཆེ་བ་མགོ་དང་དབང་རྩ་མ་ཐུད་སྒྲོར་བྱས་ཡོད་པའི་ཐོད་རྒྱས་དབང་རྩ་ཆ་བ་ཐུ་གཉིས་པོ་ལ་གོ་བ་ཡིན། དེ་དག་ནི་ཀ་ལིའི་ཨེ་ཁུང་ཕྲ་མོ་བརྒྱུད་དེ་གླང་པའི་ནང་དུ་འཛུལ་བའམ་གླང་པའི་ནང་ནས་ཕྱིར་ཐོན་ཀྱི་ཡོད། ཐོད་རྒྱས་དབང་རྩ་རེ་རེ་ལ་མིང་ཞིག་དང་རོ་མན་གྱི་ཨང་གི་ཞིག་ལྡན་སྟྲུ་ར་བྱས་ཡོད་ཅིང་། མདུན་ནས་རྒྱུན་ཏུ་གྲངས་རྩིག་བཀོད་ཡོད།

a-ketoglutarate dehydrogenase
མཉམ་ཅ-ཀེཊོ་ཇི་ཀྱཱལ་ཊེ་ཌི་ཧཱ་ཌ་ཇི་ཨེ་ས།
chem.

An enzyme of the oxidoreductase class that is a component of the multienzyme α-ketoglutarate dehydrogenase complex (q.v.).

སྨིན་རྩས་སྦ་ཚོགས་ཅན་མཉམ་བ་-ཀེཊོ་ཇི་ཀྱཱལ་ཊེ་ཌི་ནི་སི་སྨིན་རྩས་ཀྱི་གྲལ་ཆ་ཡིན་པའི་ཨོག་སི་ཏོ་ར་ཝི་ཏཱ་ཅེ་པཏ་ཅེ་སི་སྨིན་རྩས་སྡེ་ཚན་གྱི་སྨིན་རྩས་ཤེག

abducens nerve
ཕྱིར་གཡོ་དབང་རྩ། ཕྱེད་གཡོ་དབང་རྩ།
neurosci.

Each of the sixth pair of cranial nerves, supplying the muscles concerned with the lateral movement of the eyeballs.

ཐོད་རྒྱས་དབང་རྩ་ཆ་དྲུག་པའི་དབང་རྩ་གང་རྒྱང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། མིག་རིལ་ཕྱེད་དུ་འགྲུལ་སྐྱོང་བྱེད་དུ་འཛིན་མཁན་གྱི་ཤ་སྨྲིམ་ལ་བརྟ་འཕྲིན་མཁོ་སྟོང་བྱེད།

abducent
ཕྱིར་གཡོ་དབང་རྩ། ཕྱེད་གཡོ་དབང་རྩ།
neurosci.

Each of the sixth pair of cranial nerves, supplying the muscles concerned with the lateral movement of the eyeballs.

ཐོད་རྒྱས་དབང་རྩ་ཆ་དྲུག་པའི་དབང་རྩ་གང་རྒྱང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། མིག་རིལ་ཕྱེད་དུ་འགྲུལ་སྐྱོང་བྱེད་དུ་འཛིན་མཁན་གྱི་ཤ་སྨྲིམ་ལ་བརྟ་འཕྲིན་མཁོ་སྟོང་བྱེད།

aberration
གཡོ་འཁྱུལ།
phys.

Distortion in an image produced by a lens or mirror, caused by limitations inherent to some degree in all optical systems.

དཔལ་ཤེལ་ལམ་མེ་ལོང་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུབ་པའི་གཟུགས་བརྙན་གྱི་གཟིར་སྐྱོན། ལྟོ་ནི་ནི་ལོང་རིག་ཡོ་བྱད་ཚང་མའི་ནང་དུ་ཚད་མི་འདྲ་བའི་སྐོ་ནས་བར་བཞིན་གྱིས་ཡོད་པའི་ཚད་བཀག་ཁྱད་ཆོས་ཤིག་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་།

aberration of starlight
སྐར་འོད་གཡོ་འཁྱུལ།
phys.

Apparent displacement of a star from its true position, due to the combined effects of the speed of light and the speed of the Earth in orbit around the Sun

སྐར་མ་ཞིག་གནས་ས་དངོས་ལས་འཛུར་བའི་མངོན་སྣང་གི་གནས་སྟོན་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། འོད་ཀྱི་མགྱོགས་ཚད་དང་ཉི་མའི་མཐའ་རྒྱ་སའི་གོ་ལ་གཞན་སྐོར་བྱེད་པའི་མགྱོགས་ཚད་གཉིས་ཀྱི་ཐུན་མོང་གི་ཤུགས་རྐྱེན་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་།

abiotic factor
ཕྱི་ཐལ་ཡི་རྒྱུན།
biol.

Any factor, feature or process, not derived from or caused by living organisms, that might affect an organism in its environment. Examples are hours of daylight, climate and rock type.

སྐྱེ་དངོས་ཀྱིས་སྐྱེད་པཿམ་སྐྱེ་དངོས་ནས་བྱུང་བ་མིན་མོད། སྐྱེ་དངོས་ཤིག་གམ་དེའི་ཁོར་ཡུག་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་སྲོང་སྲིད་པའི་རྒྱུན་ནམ། ཁྱད་ཆོས། ཡང་ན་རྒྱུ་དཀར་ཞིག་ལ་གོ་དགེར་རྒྱ། ཉིན་མོའི་དུས་ཡུན་དང་། གནས་གཅིས། བྲག་རྩི་དེ་བཤད་ལྟ་བུའོ།།

abortion
མངལ་ཐུལ་གཏོ
biol.

The expulsion or removal of the foetus from the uterus before the foetus is viable, usually before the 24th week of pregnancy in humans.

མངལ་གནས་བྱ་ཀུ་མ་གྲྭབ་པའི་སྲོན་དུ་བུ་སྲོང་ནས་སྲུམ་སྲིང་ཕྱིར་འབྱུང་བཞམ་ཕྱིར་འདོན་པ་ལ་ཟེར་ཞིང་། རྒྱུ་ལྟན་སྲུམ་མ་ཚགས་རྟེས་ཀྱི་བདུན་ཕྲག་ ༢༤ པའི་སྲོན་དུ་འབྱུང་གི་ཡོད།

absence seizure
འདོགས་ཟིན།
neurosci.

An epileptic seizure characterized by a sudden, momentary loss of consciousness. Occasionally it is accompanied by minor myoclonus of the neck or upper extremities, frequent blinking, slight symmetric twitching of the face, or loss of tonus.

གློ་བུར་ཞིག་གམ་ཡུད་ཙམ་ཀྱི་རིང་ལ་དྲན་པ་བརླག་པའི་རང་བཞིན་ཅན་ཀྱི་བརྒྱལ་གཟེར་འདར་རེངས་ཤིག་ལ་ཟེར། སྐབས་སྐབས་སུ་སྐེའམ་སྟོད་ཀྱི་འཕར་སྟེ་ཡི་ཤ་གནད་ཀྱི་ཚོགས་ཤིག་ལ་བསྡུ་འཁྱུམ་དགོ་པོ་བྱུང་བ་དང་། ཐུགས་ཡོད་ཆེམ་ཆེམ་ཡང་མེ་བྱེད་པ། གདོང་ཁོག་ཉེ་ཉམ་ལ་ཕན་ཚུན་ཙམ་འབྱུང་གི་ཡོད།

absent-mindedness
ཐུགས་ངང་བཞིན།
neurosci.

Lost in thought and unaware of one's surroundings or actions.

བསམ་གཞིག་གི་ཐྲོང་དུ་འཕེམ་ནས་སོ་སོའི་ཁོར་ཡུག་གམ་བྱ་བ་ཇི་བཞིན་མི་རྟོགས་པའི་རང་བཞིན།

absolute
ཚུགས་ཐུབ།
phys.

A value or principle which is regarded as universally valid or which may be viewed without relation to other things.

ཀུན་ལ་ཁྱབ་པཿམ་ཡང་ན་གཞན་ལ་ལྟོས་མེད་ཀྱི་སྒོ་ནས་བལྟ་ཚོགས་པའི་རིན་ཐང་རམ་རྩ་འཛིན་ལ་གོ

absolute dating
རེས་ཁྱིག་ཚོ་ཕྱིས།
phys.

The determining of a specific date for an archaeological or palaeontological site or artefact, usually from its physical or chemical properties, as by radiocarbon dating.

འགྱེད་འཚོའི་ཁར་སྦོན་འོ་ཅིས་ལྟ་བུ་སྦྱང་དེ་དངོས་པོའམ་རྫས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ལ་བརྟེན་ནས་གནའ་དངོས་ཤུལ་རྫས་རྒྱེད་ས་ཞིག་གམ། གཙོད་མའི་སྒེ་དངོས་རྒྱེད་ས་ཞིག་ཡང་ན་སྒྲུ་རྩལ་དངོས་རིགས་ཀྱིས་ཀི་ལོ་ཚོད་ཅིག་ཅིག་ཐག་ཅོད་བྱེད་པ་ལ་གོ

absolute magnitude
ཚགས་ཐུབ་གསལ་ཆ།
phys.

The magnitude of a star as it would appear to a hypothetical observer at a distance of 10 parsecs or 32.6 light-years.

རྒྱུ་སྐར་གཅིག་ལྟ་བུས་སྐབས་ཆ་ ༡༠ འམ་བོད་ལོ་ ༣༢.༦ གི་མར་གནས་པའི་རྟོག་བཤད་ཀྱི་རྟོག་ཞིབ་པ་ཞིག་ལ་མངོན་པའི་སྐར་མའི་གསལ་ཆ།

absolute pressure
ཕྱོགས་ཡིད་གཅོན་ཐུགས།
phys.

The total pressure of a gas system measured with respect to zero pressure.

གཅོན་ལྟུགས་བློ་ཁོར་གཞིར་བཞག་སྟེ་ཚད་འཛིལ་བྱས་པའི་རླུང་མར་ཐུགས་མ་ལག་ཅིག་ཁྱོན་བསྡོམས་ཀྱི་གཅོན་ལྟུགས་ལ་གོ

absolute time
ཚགས་ཐུབ་ཀྱི་དུས།
phys.

Time that exists independently of any events or processes in the universe. Like absolute space, absolute time is a basic concept in Newtonian physics.

འཛིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་བྱུང་བ་དང་རྒྱུད་རིམ་གང་རུང་དང་འབྲེལ་མེད་རང་དབང་གི་སྒོ་ནས་ཡོད་པའི་དུས་ལ་གོ་ཞིང་། ཚུགས་ཐུབ་ཀྱི་བར་སྟང་དང་མཚུངས་པར་ཚུགས་ཐུབ་ཀྱི་དུས་ནི་ནེ་ཏུ་ཏོན་ལུགས་ཀྱི་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག་ནང་གི་གཞི་རྩའི་ལྟ་ཚུལ་ཞིག་ཡིན།

absolute value
ཚགས་ཐུབ་དིན་ཐང་།
phys.

A positive number that has the same magnitude as a given number. Thus, the absolute value of 6 is 6, and the absolute value of –6 is 6. The absolute value of a number a is written using the notation |a|.

གྲངས་ཀ་རེས་ཅན་ཞིག་གི་འགོར་ཚད་དང་མཉམ་པའི་ཡོ་གྲངས་དེ་ལ་གོ དེར་བརྟེན། 6 གི་ཚུགས་ཐུབ་རིན་ཐང་ནི་ 6 དང་། -6 གི་ཚུགས་ཐུབ་རིན་ཐང་ནི་ 6 རེད། གྲངས་ཀ་ a ཡི་ཚུགས་ཐུབ་རིན་ཐང་ནི་མཚོན་རྟགས་ |a| སྦྱང་དེ་འབྲི།

absolute zero
ཚགས་ཐུབ་གླུང་ཀོར།
phys.

Lowest possible temperature that any substance can have; the temperature at which the atoms of a substance have their minimum kinetic energy. The temperature of absolute zero is -273.15°C, which is -459.7°F and 0 K.

དངོས་རྫས་ཤིག་ལ་ཡོད་སྲིད་པའི་རྩོད་ཚད་དམའ་ཤོས་ཡིན་པ་དང་། རྩོད་ཚད་འདིའི་སྐབས་སུ་ དངོས་རྫས་དེའི་རྡུལ་ཕྲན་ལ་འགུལ་སྟོབ་ནུས་པ་ཉུང་ཤོས་དེ་ཡོད། ཚུགས་ཐུབ་གླུང་ཀོར་ཀྱི་ རྩོད་ཚད་ནི་ -273.15°C ཡིན་པ་དང་། དེནི་ -459.7°F དང་ 0 K བཅས་ཀྱང་ཡིན།

absolutism
ཚུགས་བྱེད་ཀྱི་ཡིད་ཁུགས།
phil.

The acceptance of or belief in absolute principles in political, philosophical, ethical, or theological matters.

ཆབ་སྲིད་དམ། ལྷ་གྲྭ། བཟང་སྤྱོད། ཡང་ན་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་གནད་དོན་ཐད་ལ་ཚུགས་ཐུབ་ཀྱི་རྒྱ་འཛིན་ཡོད་པའི་ཁས་ལེན་ནས་ཡིད་ཆེས།

absolutist
ཚུགས་བྱེད་ཀྱི་ཡིད་ཁུགས་པ།
phil.

A person who holds absolute principles in political, philosophical, or theological matters.

ཆབ་སྲིད་དམ། ལྷ་གྲྭ། ཡང་ན་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་གནད་དོན་ཐད་ལ་ཚུགས་ཐུབ་ཀྱི་རྒྱ་འཛིན་ཡོད་པར་འདོད་མཁན་གྱི་གང་ཟག

absorption
ཕིམ་ཁྱགས།
phys.

1. The take-up of a gas by a solid or liquid, or the take-up of a liquid by a solid. 2. The conversion of the energy of electromagnetic radiation, sound, streams of particles, etc. into other forms of energy on passing through a medium. A beam of light, for instance, passing through a medium, may lose intensity of photons by atoms or molecules in the medium.

1) སྡ་གཟུགས་ནམ་གཅིར་གཟུགས་ཀྱི་ནང་དུ་རྒྱང་གཟུགས་ཀྱིས་ཕིམ་པའམ། ཡང་ན། སྡ་གཟུགས་སུ་གཅིར་གཟུགས་ཐིམ་པ། ২) བརྒྱད་ལམ་ཞིག་བརྒྱད་ནས་འཕྲོ་སྒྲབས་གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་འགྱེད་འཕྲོ་དང་། སྒྲ། རྡུལ་གྱི་རྒྱུན་བཅས་ཀྱི་ནུས་པ་སོགས་ནུས་པ་གཞན་གྱི་ངོ་བོར་འགྱུར་བ། དཔེར་ན། ཕོད་ཀྱི་འཕྲོ་ཐེར་ཞིག་བརྒྱད་ལམ་ཞིག་བརྒྱད་ནས་འཕྲོ་སྒྲབས་བརྒྱད་ལམ་དེ་རུ་ཡོད་པའི་རྡུལ་ཕྲན་ནམ་འདུས་རྡུལ་ལ་བརྟེན་ནས་ཕོད་རྡུལ་གྱི་དབྱ་ཚད་བརྒྱུད་འགྲུ་འགྱོ་བ་ཡིན།

absorption line
བཏུས་ཕིག
phys.

Dark lines that appear in an absorption spectrum. The pattern of lines is unique for each element.

ཕིམ་པའི་ཕོད་ཤལ་གྱི་ནང་དུ་མཚོན་པའི་ཕིག་ནག་པོ་དག་ལ་གོ ཁམས་རྣམ་མི་འདྲ་བར་བསྟུ་ཕིག་གི་བཀོད་རིས་མི་འདྲ་བ་ཡོད།

absorption spectrum
བཏུས་ཀལ། (བཏུས་པའི་ཕོད་ཀལ།)
phys.

Continuous spectrum, like that generated by white light, interrupted by dark lines or bands that result from the absorption of light of certain frequencies by a substance through which the light passes.

ཕོད་དཀར་པོ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུབ་པའི་ཕོད་ཤལ་ལྟར་མཚམས་མ་ཆད་པར་ཡོད་པོད། ཕོད་ཐེར་རྒྱ་སའི་དངོས་པོ་དེས་རྒྱོས་ཕྱོད་ཅེས་ཅན་ཞིག་འཇིབ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་མཚམས་མཚམས་སུ་ཕིག་ནག་པོའམ་ཁ་ཕིག་ཡོད་པའི་སྒ་མཐུད་པའི་ཕོད་ཤལ་ཞིག

absorptivity
ཕིམ་ཅྱས།
phys.

Symbol α. The ratio of the radiant or luminous flux absorbed by a body to the flux falling on it. Formerly called absorptivity, the absorptance of a *black body is by definition 1.

དངོས་གཟུགས་ཤིག་ཏུ་ཕིམ་པའི་ཕོད་ངང་དེའི་ཐོག་ཏུ་ཕོག་པའི་ཕོད་ཀྱི་བསྟུར་ཚད། རྒྱས་ α ཡིས་མཚོན། ནག་གཟུགས་ཀྱི་ཕིམ་ཅྱས་ནི་ *1* ཡིན།

abstract
༡. རྩོག་འཚར། རྩོག་ལྡན། ཕྱི་མཚན། ༢. ཕྱིད་དོན།
phil.

1. Existing in thought or as an idea but not having a physical or concrete existence. 2. In scientific literature, the brief summary of the main ideas of an article, usually given at the very beginning.

phil. ༡) བསམ་གཞིག་ཏུ་གནས་པའམ་བསམ་བློའི་ཚུལ་དུ་གནས་པ་ལས་གཟུགས་ཅན་ནམ་དངོས་ཡོད་ཀྱི་ངོ་བོར་མི་གནས་པ་ཞིག་ལ་གོ། ༢) ཚན་རིག་གི་བསྡུན་བཅོས་ནང་དུ་རྩོམ་ཡིག་ཅིག་གི་བརྗེད་བྱ་གཙོ་བའི་སྙིང་དོན་ལ་གོ་ཞིང་། ཕྱི་བཤད་རྩོམ་ཡིག་གི་འགོ་རྒྱ་འགོད།

abuse
ཚོག་ཐྲོད།
biol.

Improper or excessive use; misuse

ཚུལ་བང་མི་མཐུན་པའམ་ཚད་ལས་བཏུལ་བའི་བེད་སྤྱོད་དེ། ཚུལ་མིན་བགོལ་སྤྱོད།

AC
གཡེལ་ཀློག
phys.

AC
ཕྱེལ་རྒྱུ་ཀློག་རྒྱུན་ཀྱི་བསྡུས་ཡིག

accelerate
རྒྱུན་སྐོན་གཏོད་པ། (རྒྱུན་པ།)
phys.

To increase the speed of; to hasten the progress or occurrence of.

རྒྱུན་ཚད་སྒྲེལ་བཅམ། འཚེལ་ཚད་དམ་འབྱུང་ཚད་མཁྱོགས་སུ་གཏོང་བ།

acceleration (a)
རྒྱུན་སྐོན།
phys.

Rate at which an object's velocity changes with time; the change in velocity may be in magnitude (speed), or direction, or both. Acceleration=change of velocity/time interval

དུས་ལ་ལྟོས་ཏེ་དངོས་པོ་ཞིག་གི་རྒྱུན་ཚད་ལ་འགྱུར་བ་འགྲོ་བའི་ཚད། རྒྱུན་ཚད་ལ་ཇེབས་པའི་འགྱུར་བ་ནི་དེའི་འགོར་ཚད་ (མཁྱོགས་ཚད་) དམ་ཁ་ཕྱོགས་གང་རུང་བར། ཡང་ན་གཉིས་ཀའི་སྟེང་དུ་བྱུང་ཆོག རྒྱུན་སྐོན། = རྒྱུན་ཚད་ཀྱི་འགྱུར་བ། / དུས་ཡུན།

acceleration due to gravity (g)
འཕེན་ཁྱགས་ཆ་བཅིན་པའི་ རྒྱུན་སྐོན།
phys.

Acceleration of a freely falling object. Its value near Earth's surface is about 9.8 m/s^2 each second.

རང་ལྷུང་གི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་རྒྱུན་སྐོན། ས་འི་གོ་ལའི་ཕྱི་ངོས་ཀྱི་ཉེ་འགྲམ་དུ་རྒྱུན་སྐོན་གྱི་ཐང་མཚམས་འགོར་ནི་ 9.8m/s^2 ཡིན།

accelerator
རྒྱུན་ཚས། (རྒྱུན་སྐོན་གཏོད་ཅིང་ཕྱི་ཡོ་ཚས།)
phys.

An apparatus for increasing the kinetic energies of charged particles, used for research in nuclear and particle physics.

ཁེང་རྩལ་དང་ལྡ་རྩལ་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག་གི་ཞིག་འཇུག་ཏུ་སྤྱོད་ཅིང་། འཁྱར་ལྡན་རྩལ་ཀྱི་འགལ་སྐྱོང་ནུས་པ་རྟ་མཐོང་སྒར་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཚས་ཤིག

accessory cell
ཆ་ལག་ལྡ་ལྷན།
biol.

A morphologically distinct epidermal cell that is associated with guard cells. Also, subsidiary cell.

གཟུགས་འགྱུར་རིག་པའི་ཐོག་ནས་བརྗེད་ན། སྐོ་སྲུང་ལྡ་ལྷང་དང་སྒྲེལ་ནས་ཡོད་པའི་ཅིས་ཤེད་གི་ཕྱི་སྐོགས་ལྡ་ལྷང་ཁྱད་པར་ཅན་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཁ་སྐོང་ལྡ་ལྷང་ཡང་རེད།

accessory nerve
དབང་རྩ་ཆུ་ལག
ཆུ་ལག་དབང་རྩ།
neurosci.

Either of the 11th pair of cranial nerves, which convey motor impulses to the pharynx and muscles of the upper thorax, back, and shoulders.

བྱང་སྟོད་དང་། རྒྱ། དབྱང་པ་བཅས་ཀྱི་ཤ་སྒྲོམ་དང་། མཆུ་ལ་པ་ལ་འགྱེལ་སྒྲོང་ཀྱི་འཕར་བཏོ་སྒྲོང་མཁན་ཐོད་རྡུས་དབང་རྩ་ཆ་བཅུ་གཅིག་པའི་ནང་གི་གང་རུང་ཞིག

accretion disk
ལྷོན་ཁྱེར།
phys.

A disc-shaped rotating mass formed by gravitational attraction.

འཛེན་ཤུགས་ལ་བརྟེན་ནས་སྐོར་བ་བྱེད་ཅིང་སྟེང་དབྱིབས་སུ་ཀྱག་པའི་དངོས་ཕུང་ལ་གོ

accuracy
ཏྲུན་ཏིག
sci. method

The quality or state of being correct or precise.

འགྲིག་པཉམ་ཏུག་ཏུག་ཡིན་པའི་གནས་བབས་སམ་ཁྱད་ཚོས།

acetic acid
ཨེ་སི་ཏིག་སྐྱུར་ཁ་ནས།
chem.

The acid that gives vinegar its characteristic taste. The pure acid is a colourless viscous liquid or glassy solid.

ཚུ་ཞུ་ལ་རང་ཉིད་ཀྱི་བྱོ་བ་ཁྱད་པར་ཅན་དེ་སྤྱི་མཁན་གྱི་སྐྱུར་ཁ་ནས་ཡོ་ལ་གོ་ཞིང་། སྐྱུར་ཁ་ལྷད་མེད་ནི་མཐོག་མེད་ཅིང་བག་ཚོ་ཅན་གྱི་གཅེར་གཟུགས་མམ་ཤེལ་བུ་ལང་བའི་མཁྲིགས་གཟུགས་ཡིན།

acetyl
ཨེ་སི་ཏིལ།
chem.

Of or denoting the acyl radical —C(O)CH_3, derived from acetic acid.

ཨེ་སི་ཏེགས་སྐྱུར་ཁ་ནས་བཏོན་པའི་ཨེ་སིལ་བྱིངས་ཁ་ཏེ་ —C(O)CH_3 ཡིས་མཚོན་པཉམ། བྱིངས་ཁ་འདི་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་མཚོན།

acetyl chloride
ཨེ་སི་ཏིལ་ཁ་ལྡན་ཀྱེས་ཏྲེལ།
chem.

A colourless, readily hydrolysable liquid with a pungent odour, used as an acetylating agent in organic synthesis.

ཁ་དོག་མེད་ཅིང་། ཆུའི་སིལ་སྒྲོ་བྱེད་སླ་ལ་ལན་ཆགས་ཏེ། མ་དང་ལྡན་པའི་གཅེར་གཟུགས་ཤིག ཤེ་ལྡན་རྩྭ་སྒྲོ་ཀྱི་ནང་དུ་ཨེ་སི་ཏིལ་སྐྱེད་ཁ་ལྡན་སུ་སྒྲོ།

acetyl CoA
ཨེ་སི་ཏིལ་ཐྲིན་ཅོ་གས་ཨེ།
chem.

A compound, $C_{25}H_{38}N_7O_{17}P_3S$, that functions as a coenzyme in many biological acetylation reactions and is formed as an intermediate in the oxidation of carbohydrates, fats, and proteins.

ཤེ་དངོས་ཀྱི་ནང་དུ་ཨེ་སི་ཏིལ་སྐྱེད་པའི་ཁ་ལྡན་སྒྲོ་བར་ཝོའི་ཁོང་དུ་སྐྱིན་ཅོ་ལས་ཤུགས་པའི་འདྲས་ཁ་ལྡན་ $C_{25}H_{38}N_7O_{17}P_3S$ ལ་གོ་ཞིང་། ཁར་སྒོ་མངར་ཁ་ལྡན་དང་། ཞག་ཚོལ། ཤྲེ་ཁ་ལ་བཅས་འཚོ་ཆུང་དང་འབྲེལ་སྒྲོ་བ་བྱེད་པའི་སྐབས་སུ་འཚམས་སྒྲོ་བ་ཀུ་ཁ་ལ་ཀྱི་ངོ་བོར་ཀྱུལ།

acetylcholine
མེ་སི་ཏི་ལ་ཁོ་ལིན།
chem.

A neurotransmitter substance released into the synaptic gap at some nerve endings and neuromuscular junctions. Its function is to initiate a nerve impulse in an adjoining neuron or to initiate contraction in a muscle fibre.

དབང་རྩའི་མཐུ་གལ་ལས་ཁུངས་མཚམས་ཀྱི་བར་སྟོང་དང་། དབང་རྩ་དང་ཁ་སྦྱོར་མཚམས་སུ་བློ་ཁོང་བའི་དབང་རྩ་འཕྲིན་པའི་རྫས་ཤེས་ཡིན་པ་དང་། བྱེད་ལས་གཙོ་བོ་ནི་སྦྱོར་མཐུད་བྱས་པའི་དབང་རྩ་ཞིག་ཏུ་དབང་རྩའི་འཕར་བཏང་འགོ་འཛུགས་བྱེད་པའམ། ཡང་ན། ཁ་སྦྱོར་ཉིག་མའི་ནང་དུ་བསྡུ་སྒྲུམ་འགོ་འཛུགས་བྱེད་པ་ཡིན།

acetylcholine receptor
མེ་སི་ཏི་ལ་ཁོ་ལིན་སྐྱེ་ལེན་པ།
neurosci.

An ion channel that opens when acetylcholine binds to it, so converting chemical diffusion into an electrical signal. Also known as the nicotinic acetylcholine receptor.

མེ་སི་ཏི་ལ་ཁོ་ལིན་འཛིངས་སྟོམ་བྱེད་སྐབས་སུ་རང་ཉིད་ཁ་འབྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས། ཟླ་གྲི་ཁྱབ་འགྱེད་དེ་གློག་འཛེལ་བར་འཕྲིན་དུ་སྒྱུར་བར་བྱེད་པའི་རྒྱུས་ཀྱི་རྒྱུ་ལས་ཞིག་ལ་ཐེར་ཞིང། ནི་ཁོ་ཏི་ནི་མེ་སི་ཏི་ལ་ཁོ་ལིན་སྟེ་ལེན་པཱང་ཐེར།

acetylcholinesterase
མེ་སི་ཏི་ལ་ཁོ་ལི་ནེ་ས་ཏེ་སི་སྐྱིན་ཐུས།
chem.

An ENZYME that rapidly inactivates ACETYLCHOLINE by breaking it down to acetic acid and choline. Also known as cholinesterase.

མེ་སི་ཏི་ལ་ཁོ་ལིན་དེ་མེ་སི་ཏི་གལ་སྐྱར་ཟླ་ས་དང་ཁོ་ལིན་གཉིས་སུ་བྱས་བཅས་ནས་མཁྲོགས་པོར་ཞེ་བར་བྱེད་མཁན་གྱི་སྐྱིན་ཟླ་ས་ཤེས་ཡིག ཁདེ་ལ་ཁོ་ལི་ནེ་ཏི་ནེ་མི་རྩེན་ཟླ་ས་ཀྱང་ཐེར།

achromatic lens
འདྲམ་ཁམ་ཡིག (འདྲམ་ཡར་ཐྲིད་མཁན་གྱི་ཡིག)
phys.

A two-element lens – a doublet – that greatly reduces chromatic aberration in an optical system.

མཐོང་རིག་ཡོ་ཚས་ཀྱི་མ་ལག་ཅིག་གི་མདོག་འགྲུག་བར་བཞིན་ཚད་མཐོན་པོའི་སྒོ་ནས་རྗེ་ཕྱིང་དུ་གཏོང་ཐུབ་པའི་བྱུབ་ཆ་གཉིས་ལྡན་གྱི་ཕེལ་ཏེ། དཔལ་ཕེལ་གཉིས་ལྡན་ཞིག

acid
ཐུན་ཐལ།
chem.

Any of a class of substances whose aqueous solutions are characterized by a sour taste, the ability to turn blue litmus red, and the ability to react with bases and certain metals to form salts.

ཆུ་རྒྱུན་བཤུ་ཁྲའི་གནས་སྐབས་སུ་སྐྱར་བློ་ཞིང་། རམས་ཚོས་སྟོན་པོ་དེ་དམར་པོར་བཟོ་བའི་ནུས་པ་དང་ལྡན་ལ། བུལ་ཟླ་དང་ལྡུགས་རིག་ཁག་ཅིག་དང་འདེས་སྐྱོར་བྱས་ཏེ་ཚྭ་འགྲུབ་པར་བྱེད་པའི་ནུས་པ་དང་ལྡན་པའི་ལེམ་ཟླ་ཀྱི་སྟེ་ཚན་ཞིག

acid rain
ཐུན་ཆར།
chem.

Rain containing high levels of acid, esp sulphuric and nitric acid, caused by the release of pollution from burning fuel into the atmosphere.

སྐྱར་ཟླ་སྦྱི་དང་བྱེ་བྲག་ཏུ་ཟུ་ཟིའི་སྐྱར་ཟླ་དང་ཟེ་ཚྭའི་སྐྱར་ཟླ་ཀྱི་འདུས་ཚད་མཐོ་བའི་ཆར་པ་ལ་གོ་ཞིང་། བུད་ཟླ་མེར་བསྲེགས་པའི་འབགས་བཅོག་དེ་ཆུར་ཁམས་སུ་གློད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་།

acidity The level of acid in substances such as water, soil, or wine.
ཚྭ་ཅིད། *chem.*
ཆུ་འམ། སས་མ། རྒྱན་ཚར་ལྟ་བུའི་དངོས་རྫས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་སྐྱུར་རྫས་ཀྱི་ཚད་གཞི་ལ་གོ

aconitase An enzyme that catalyzes the transformation of citric acid into cis-aconitic acid and isocitric acid.
ཨེ་ཁོ་ན་ཨི་སྐྱེན་རྫས། *chem.*
སི་ཏྲེག་སྐྱུར་རྫས་དེ་མེ་སི་ཨེ་ཁོ་ནི་ཏྲེག་སྐྱུར་རྫས་དང་ཨེ་སོ་སི་ཏྲེག་སྐྱུར་རྫས་སུ་བསྐྱུར་བར་སྐུལ་རྒྱེན་བྱེད་མཁན་གྱི་སྐྱེན་རྫས་ཡིན

aconite The dried poisonous tuberous root of a common monkshood used especially formerly for its medicinal properties (as in relieving pain)
བཅུན་ཏུག *biol.*
སྨྱིར་བཏང་གི་བོང་ང་ནག་པོའི་དུག་ཅན་གྱི་ཙ་བ་སྐམ་པོར་བཟོས་པ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། སྔོན་ཚད་སྨན་གྱི་ཁྱད་ཆོས་ (ཁ་ཟུག་འཇོས་པ་) ལ་བརྟེན་ནས་མེད་སྤྱོད་བཏང་ཡོད།

acoustic Of or relating to sound, the sense of hearing, or the science of sound.
ཐོས་ཏུང་གི། ཐ་བའི། *phys.*
སྒྲའམ། ཐོས་ཚོར་རམ། ཡང་ན་སྒྲའི་ཚན་རིག་གི་སློབ་རམ། ཡང་འདི་དག་ལས་གང་རུང་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཞིག་ལ་གོ

acoustic waves Syn . sound wave. A wave that is transmitted through a solid, liquid, or gas as a result of mechanical vibrations of the particles in the medium.
ཐོས་ཏུང་གི་རླངས་པ། *phys.*
སྒྲ་རླངས་ཀྱི་མིང་གི་རྣམ་གྲངས། རྒྱུ་ལམ་ནང་གི་དུལ་གྱི་འདར་འགྱུལ་ལ་བརྟེན་ནས་མཁྲེགས་གཟུགས་སམ། གཡིར་གཟུགས། ཡང་ན། ཆུངས་གཟུགས་སུ་ཁྱབ་འགྱེད་བྱེད་པའི་རླངས་ཡིག

acoustics Study of the properties of sound, especially its transmission.
ཐྲ་རླངས་དཔྱད། *phys.*
སྒྲ་ཡི་ཁྱད་ཆོས་ཀྱི་ལྟེགས་པར་དུ་སྒྲ་ཡི་བརྒྱུད་འཛིན་བྱ་བ་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་རིག་པ།

Acquired Immune Deficiency Syndromes (AIDS) A severe disease caused by HIV, in which the immune system is attacked and weakened, making the body susceptible to other infections. The virus is transmitted through bodily fluids such as semen and blood.
འཕྲལ་ཐོབ་ནད་འགོག་ཁམས་ཐྲོན་ཀྱི་ཅུགས་འདུས། (རིག་ཏུག་གཅན་ཁ།) *biol.*
རེག་དུག་གཤན་སྲིན་གྱིས་སྐྱེད་པའི་ནད་ཚབས་ཆེན་ཞིག ནད་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་པོའི་ནད་འགོག་མ་ལག་ལ་ཆོལ་རྩད་བར། ཁམས་སྨྱོན་བཏང་ནས་ན་ཚ་གཞན་རྣམས་འགོ་སྐྱ་བར་བཟོ་ཡི་ཡོད། གཤན་སྲིན་དེ་ནི་ཁམས་བ་ཀར་བར་ཁྲག་ལྟ་བུའི་ལུས་པོའི་གཡིར་ཞུ་བརྒྱུད་དེ་འགོ་ཡི་ཡོད།

actin
གྲུང་ཕྲེ།
biol.

One of two proteins responsible for contraction of muscle cells and the motility of other cells. It occurs as a monomer.

ཥ་གནད་པ་ཟུང་གི་བསྡུ་འགྲུམ་དང་པ་ཟུང་གཞན་གྱི་གཡོ་འགྱུལ་ལ་སྟངས་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་རྫས་གཉིས་ཡོད་པའི་ནང་གི་གཅིག་ལ་གོ་ཞིང་རྒྱུགས་ཀྱི་ངོ་བོར་འགྱུར།

actin filament
གྲུང་ཕྲེ་ཤ་ལྷན།
biol.

One of the thin contractile myofilaments in a myofibril, composed mainly of actin; each actin filament is surrounded by three myosin filaments.

ཥ་ཤ་ཅིག་གི་འགྲུམ་ཥས་ཅན་གྱི་ཥ་ཤ་ལྷན་པ་ཟུན་ཕྲེ་མོ་སྟེ་གཙོ་བོ་གྲུང་ཕྲེས་གྲུབ་ཅིང། གྲུང་ཕྲེ་ཤ་ལྷན་རེ་རེ་ནི་གྲིས་ཕྲེ་ཤ་ལྷན་གསུམ་རེས་མཐའ་ནས་བསྐོར་ཡོད།

actinium
རྩ་ཐུལ་མེག་ཏི་ཡི་ཡམ།
chem.

The chemical element of atomic number 89, a radioactive metallic element of the actinide series. It is rare in nature, occurring as an impurity in uranium ores.

ཨེག་ཏི་ནཡེ་ཕ་ལྟེ་ཚན་དུ་གཏོགས་པའི་འགྱེད་འཕྲོའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་རྡུལ་གྲངས་ཨང་ ༨༩ ཡིན་པའི་རྩ་ཐུལ། རང་བྱུང་དུ་དཀོན་ཞིང་ཡུ་རེ་ནི་ཡམ་གྱི་གཏེར་རྩོ་རུ་མི་གཙང་བའི་ངོ་བོར་འགྱུར།

action at a distance
རྒྱུང་ཚོད་བྱ་བ།
phys.

The supposed interaction of two separated bodies without any intervening medium. In modern theories all interactions are assumed to require a field of force.

ཁ་ཁར་གནས་པའི་དངོས་གཟུགས་གཉིས་གྱི་དབར་དུ་སྟོལ་བྱེད་ཀྱི་བརྒྱུད་ལམ་མེད་ཀྱང་མངོན་ཡོད་བའི་སྟེལ་སྤྱོར་ཞེག། དེང་རབས་ཀྱི་རྩམ་གཞག་ཁག་ཏུ་འདི་ལྟ་བུའི་སྟེལ་སྤྱོར་ལ་ཤུགས་ཀྱི་ར་བ་ཞིག་མཁོ་བར་འདོད།

action force
བྱ་བའི་ཤུགས། ལས་ཤུགས།
phys.

One of the pair of forces described in Newton's third law. See also Newton's laws of motion, Law 3.

ནེ་ཏུ་ཏོན་གྱི་གཏན་ཁྱེམས་གསུམ་པའི་སྐབས་སུ་ཤུགས་ཆ་གཅིག་བསྟན་ཡོད་པའི་ནང་གི་ཡ་གཅིག ནེ་ཏུ་ཏོན་གྱི་གཏན་ཁྱེམས་གསུམ་པར་གཟིགས་ངོས།

action potential
ལས་འཇུག་རྩལ་པ།
neurosci.

The change in electrical potential that occurs across a cell membrane during the passage of a nerve impulse.

དབང་རྩའི་བརྒྱ་འཕྲིན་གཏོང་ལེན་བྱེད་སྐབས་སུ་ཐ་ཟུང་གི་སྐྱེ་མཚེ་ཕྱི་ནང་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་བྱུང་བའི་གློག་ཤུར་གྱི་ཁུས་པའི་འགྱུར་ལྡོག་ལ་གོ

activation
སད་གློད། ཕྱིད་ལས་ཁུས་ཐུར། (ཕྲིན་འཕྲིན་ལས་པ།)
neurosci.

The action or process of making something active or operative.

བྱུང་པོའམ་བྱེད་ལས་ཅན་དུ་སྐྱུར་བའི་བྱ་བའམ་རྒྱུ་རིམ།

activation energy
སད་གློད་རྩལ་པ།
chem.

The least amount of energy needed for a chemical reaction to occur.

རྫས་སྟོར་ཞིག་འབྱུང་བར་མཁོ་བའི་མ་མཐའི་ཁུས་པ་རེ་ལ་གོ

active Engaged in action or activity; characterized by energetic work, motion, etc
ཤུར་བོ།
neurosci.
བྱ་བའམ་བྱེད་སྒོར་ཞུགས་པ་སྟེ། ནུས་ཤུགས་ཅན་གྱི་ལས་གཤམ་འགྱུལ་སྒྲོང་ལ་སོགས་པས་མཚོན།

active Functioning or capable of functioning.
བྱ་བར་ཞུགས་པ།
neurosci.
བྱེད་ལས་སྒྲུབ་བཞིན་པའམ་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་པའི་ནུས་པ་དང་ལྡན་པ།

active galactic nuclei (AGN) Zone in the central region of some galaxies where a mass of up to 100 million times that of the Sun is concentrated, emitting large and variable amounts of radiation. About one per cent of galaxies probably house an AGN.
ལས་ཞུགས་དགྱ་ཚིགས་ལྟེ་ཁྱིང་།
phys.
ཉི་མ་ལས་གཙོ་ཆེ་ལྡན་པ་ ༡༠༠ ཙམ་གྱིས་ཆེ་བའི་གཙོ་ཆེ་བདུས་ཤིང་། ཕོན་ཆེ་ཞིང་འགྱུར་གཤིས་ཅན་གྱི་འགྱེད་འཕྲོ་ཕྱིར་འཕྲོ་བར་བྱེད་པའི་དགུ་ཚོགས་ཁག་ཅིག་ཡི་ལྟེ་ཁུལ་ལ་གོ་ དགུ་ཚོགས་བརྒྱ་ཆ་གཅིག་ཙམ་ཞིག་ལ་པས་ཆེར་ལས་ཞུགས་དགུ་ཚོགས་ལྟེ་ཁྱིང་ཞིག་ཡོད་པ་ཡིན།

active immunity The immunity which results from the production of antibodies by the immune system in response to the presence of an antigen.
རང་གྲྭོད་ནད་འགོག
biol.
འགོག་ཟྭར་པ་རྒྱུད་རྩ་ཤེག་པའི་མངོན་པའི་ཡ་ལན་དུ་ནད་འགོག་མ་ལག་གིས་འགོག་ཀ་ཟྭག་ཤ་ རྒྱུད་རྒྱན་བྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་ནད་འགོག་ལ་གོ

active site Part of an enzyme molecule in its natural hydrated state which, by its three-dimensional conformation and charge distribution, confers upon the enzyme its substrate specificity. It binds to a substrate molecule, forming a transient enzyme-substrate complex.
ཕྲུག་ས།
biol.
ཚུ་རྡུལ་བང་ལྟན་དུ་རང་བྱུང་གི་ངོ་བོར་ཡོད་རྒྱབས་ཀྱི་སྨིན་རྩས་འདུས་རྡུལ་ཞིག་གི་ཆ་ཤས་ཤིག་སྟེ། དེའི་ཐྲི་གཤམ་ཆ་གསུམ་པས་ལྟན་གྱི་ཆགས་དབྱིབས་བང་གཟུགས་ཁུལ་བཀྲན་ཀྱི་བཀྲམ་ཚུལ་ལ་བརྟེན་ནས་གཞི་རྩྭ་ངེས་ཅན་ལ་འབྲེལ་བའི་ཁྱད་ཆོས་དེ་སྟོན་ཀྱི་ཡོད། སྐྱེན་ས་དེ་གཞི་རྩྭ་ལ་འབྲེལ་ཏེ་སྨིན་རྩས་བང་གཞི་རྩྭ་བའི་གོང་བུ་ཞིག་འགྲུབ་པར་བྱེད།

active transport The movement of a chemical substance through a gradient of concentration or electrical potential in the direction opposite to normal diffusion, requiring the expenditure of energy: active transport across a cell membrane.
གཞན་འཕྲིན་
biol.
རྩྭ་ཤེག་གིས་ནུས་པ་བེད་སྤྱད་དེ་གང་ཚད་ཀྱི་གཟར་ཚད་དམ་གློག་རའི་ལས་ཚད་ཅིག་བརྒྱུད་དེ་སྨིན་པར་བཏང་གི་ཁྱབ་འགྱེད་ཀྱི་ཁ་ཐོག་ལས་ལྷོག་པའི་སྒོ་ནས་བྱུང་བའི་འགྲུལ་སྒྲོང་ལ་གོ ཐ་ཕུང་གི་སྐྱེ་མོ་བརྒྱུད་ནས་གཞན་འཕྲིན་འབྱུང་།

acute disease
ངན་ནད། རྣད་གསར།
biol.
A disease or disorder that lasts a short time, comes on rapidly, and is accompanied by distinct symptoms.
འབྲུང་སྒྲུར་ཞིང་དུས་ཡུན་ཐུང་ངུ་ཞིག་གི་རིང་ལ་གནས་པ་དང་། ནད་རྟགས་ཁྱད་པར་བ་ཡོད་པའི་ནད་དམ་འཚུག་སྐྱོན་ཞིག

acute pain
ཐུག་གཟེར།
biol.
Severe pain, as may follow surgery or trauma or accompany myocardial infarction or other conditions and diseases.
གཡག་བཅོས་མམ་བརྡབ་སྐྱོན་གྱི་རྗེས་སུ་འབྱུང་བའི་ན་ཐུག་ལྟེ་མོའམ། ཡང་ན་སྙིང་རྩ་འགག་ནད་དམ། གནས་སྟངས་དང་ན་ཚ་གཞན་དང་ལྡན་དུ་འབྱུང་བའི་ན་ཐུག་ལྟེ་མོ།

acute stress
འཚུལ་གཏོན། (ངན་གཏོན།)
biol.
Acute stress is the most common form of stress. It comes from demands and pressures of the recent past and anticipated demands and pressures of the near future. Acute stress is thrilling and exciting in small doses, but too much is exhausting.
དྲག་གཏོན་ནི་གཏོན་ལུགས་ཀྱི་རིགས་ཡོངས་གྲགས་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན་ཞིང་། འདི་ནི་འདས་མ་ཐག་པའི་དུས་སྐབས་ཀྱི་དགོས་འདུན་དང་གཏོན་ལུགས་གཉིས་དང་འབྱུང་བར་ཉེ་བའི་དུས་སྐབས་ཀྱི་དགོས་འདུན་དང་གཏོན་ལུགས་གཉིས་ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་། དྲག་གཏོན་ཐུན་བུ་ནི་ངར་སེམས་སློང་ནུས་ཅན་དང་སྤྲོ་སེམས་འགོས་པ་ཅན་ཡིན་མོད། དྲག་གཏོན་མང་དུ་བྱུང་ཚེ་ཐང་ཚད་རེས།

acute-phase proteins
གསར་རིམ་ཕྱི་ཐུགས།
biol.
A protein whose plasma concentrations increase during certain inflammatory disorders.
ཚ་སྐྲང་གི་འཚུག་སྐྱོན་རིས་ཅན་གྱི་སྐྲས་སུ་རང་གི་ཁྲག་འདུར་གྱི་འདུས་ཚད་རེ་མང་དུ་འགྱོ་བའི་སྤྱི་རྟགས་ཤེས།

adapt
བསྒྱུར་འགྱུར་ཕྱིར་བ།
biol.
To change one's ideas or behaviour to fit into a new situation
གནས་སྟངས་གསར་པ་ཞིག་ཏུ་རང་འཚམ་ཡོད་བའི་ཆེད་དུ་རང་ཉིད་ཀྱི་ལྟ་ཚུལ་ལམ་གཤིས་སྒྱོད་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་བ།

adaptable
བསྒྱུར་འགྱུར་ཅན་བ།
biol.
Capable of adapting or of being adapted.
བསྒྱུར་འགྱུར་ཐུབ་པའམ་བསྒྱུར་བསྒྱུར་རྩུང་བའི་ནུས་པ་དང་ལྡན་པ།

adaptation
བསྒྱུར་འགྱུར།
biol.
Change or adjustment in structure or habits by which a species becomes better able to function in its environment, occurring through the course of evolution by means of natural selection.
ཉེ་རིགས་ཤིག་རང་གི་ཁོར་ཡུག་ཏུ་འཚོ་གནས་ལེགས་པོ་བྱེད་ཐུབ་པའི་ཕྱིར་དུ་རང་གི་གཟུགས་པོའི་ཚ་ཤས་སམ་གོམས་གཤིས་ལ་བྱུང་བའི་འགྱུར་བཞམ་སྟོན་མམ་སྤྱིགས་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ནི་རང་བྱུང་འདེམས་སྐྱེགས་ལ་བརྟེན་ནས་འཕེལ་ལ་འགྱུར་གྱི་ཁོངས་དུ་འབྱུང་གི་ཡོད།

adapter A converter of electric current to a desired form.
བསྟུན་ཆས། *phys.*
གློག་རྒྱུན་ཞིག་རན་འཚམས་ཀྱི་རྣམ་པར་སྒྱུར་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག

adaptive Relating to or exhibiting adaptation.
བསྟུན་འགྱུར་ནུས་པའི། *biol.*
བསྟུན་འགྱུར་གྱི་ཁྱད་ཆོས་སྟོན་ཐུབ་པའམ་བསྟུན་འགྱུར་དང་འབྲེལ་བའི།

adaptive radiation Evolution of a number of divergent species from a common ancestor, each species becoming adapted to occupy a different environment.
བསྟུན་འགྱུར་ཁྱབ་འགྱེ། *biol.*
ཐུན་མོང་གི་མེས་པོ་ཞིག་ནས་ཉེ་རིགས་སྣ་ཚོགས་སུ་གྱེས་ཤིང་། ཉེ་རིགས་རེ་རེ་ནི་མི་འདྲ་བའི་ཁོར་ཡུག་རེ་རེར་བསྟུན་འགྱུར་གྱིས་འཚོ་བའི་འཕེལ་འགྱུར་ལ་གོ

adaptive value A measurement of the ability of a given genotype to survive and reproduce, relative to other genotypes in the population.
བསྟུན་ནུས་རིན་ཐང་། *biol.*
ཚོགས་འདུས་ཤིག་གི་རིགས་རྫས་གྲུབ་ཆ་གཞན་དག་ལ་ལྟོས་ཏེ་རིགས་རྫས་གྲུབ་ཆ་ངེས་ཅན་ཞིག་འཚོ་གནས་དང་སྐྱེ་འཕེལ་ཅི་ཙམ་བྱེད་ཐུབ་མིན་གྱི་ནུས་པའི་ཚད་འཇལ་ཞིག་ལ་གོ

additive primary color Three colors of light-red, blue, and green- that when added in certain proportions will produce any color of the spectrum.
སྣོན་བྱེད་གཞི་མདོག *phys.*
སྤུར་ཚད་ངེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་སྡོམ་ཆེ་འོད་ཤལ་གྱི་ཁ་དོག་གང་ཡིན་ཡང་བསྐྲུན་པར་བྱེད་པའི་འོད་ཀྱི་ཁ་དོག་གསུམ་སྟེ། དམར་པོ་དང་། སྔོན་པོ། ལྗང་ཁུ་བཅས་སོ།།

adenine A purine base found in DNA and RNA.
ཨེ་ཊི་ནིན། *biol.*
ཊི་ཨེན་ཨེ་དང་ཨར་ཨེན་ཨེ་གཉིས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་པུ་རིན་གཞི་རྫས་ཤིག

adenosine diphosphate (ADP) A product of the hydrolysis of adenosine triphosphate.
ཨེ་ཊི་པི་འདུས་རྫུལ་ལ་ཆུའི་སེལ་སྦྱོར་བྱས་ནས་གྲུབ་པའི་འབྲས་བུ་ཞིག
ཨེ་ཊི་པི་འདུས་རྫས། *chem.*

adenosine triphosphate (ATP) An organic compound, composed of adenosine and three phosphate groups. It serves as a source of energy for many metabolic processes. ATP releases energy when it is broken down into ADP by hydrolysis during cell metabolism.
ཨེ་ཊི་ནོ་སིན་ཊི་ར་ཡི་ཕོ་སི་ཕེཊ་འདུས་རྫུལ། ཨེ་ཊི་པི་འདུས་རྫུལ། *chem.*
ཨེ་ཊི་ནོ་སིན་དང་ཕོ་སི་ཕེཊ་ཚན་པ་གསུམ་གྱིས་གྲུབ་པའི་སྐྱེ་ལྡན་གྱི་འདུས་རྫས་ཤིག འདི་ཡིས་ནུས་སྒྱུར་གྱི་རྒྱུད་རིམ་གང་མང་ཞིག་ལ་ནུས་པ་མཁོ་སྤྲོད་བྱེད། ནུས་སྒྱུར་གྱི་སྐབས་སུ་ཆུའི་སེལ་སྦྱོར་ལ་བརྟེན་ནས་ཨེ་ཊི་པི་དེ་ཨེ་ཊི་པི་རུ་ཆ་གསེས་གཏོང་སྐབས་ནུས་པ་གློད་འདོན་བྱེད།

adenovirus
རྡེན་ཐྲེལ་གཅན་ཁྲིན།
biol.

Any of a group of DNA-containing viruses that cause conjunctivitis and upper respiratory tract infections in humans.

མིའི་ལུས་པོར་སྨྲིན་སྲིའི་གཅན་ཚད་དང་དབུགས་ལམ་སྟོད་དུ་གཅན་ཁ་བཟོ་མཁན་ཏེ་མེན་ཞེའི་སྡེ་ཚན་གང་རུང་ཞིག་ལྡན་པའི་གཅན་སྲིན་ལ་རེད།

adenovirus vector
རྡེན་ཐྲེལ་གཅན་ཁྲིན་ཝེག་གཏྲག་ཁ།
biol.

Adenovirus vectors are widely used for delivery of foreign deoxyribonucleic acid to mammalian cells. They are important tools in research and for use in gene therapy and vaccines.

རྡེན་ཐྲེལ་གཅན་སྲིན་ཝེག་གཏྲག་ནི་ནུ་གསོས་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་ཕ་ཤུང་དུ་རྒྱས་མེད་ཀྱི་འཚོ་རྒྱང་བྱལ་བའི་མངར་ལྡན་ཉིང་སྒྲུར་ཁྱེད་བའི་ཆེད་དུ་ཡོངས་གྲགས་སུ་གོང་སྒྲོད་བྱེད། འདི་ནི་བརྒྱུད་དབྱང་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པ་དང་། རིགས་རྒྱས་གསོ་བཅོས་དང་འགོག་སྨན་དུ་སྒྲོད་པའི་ལག་ཆ་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན།

adhesion
གཅན་འདོམས།
biol.

Molecular attraction between two surfaces making contact.

གདོང་ཐུག་པའི་ངོས་གཉིས་དབར་ཀྱི་འདུས་རྩལ་ཀྱི་འཕེན་ཤུགས།

adiabatic
ཕྱོད་གཙོད།
phys.

Term applied to expansion or compression of a gas occurring without gain or loss of heat.

ཚ་རྩོད་གཏོང་ལེན་མི་བྱེད་པའི་སྐབས་སུ་རླངས་གཏྲག་ལ་བྱུང་བའི་སྒོས་སྐྱེས་གང་རུང་ལ་སྒྲོད་པའི་ཚོགས་ཅིག

adiabatic change
ཕྱོད་གཙོད་འགྱུར་བ།
phys.

A change in the volume, pressure, or temperature of a gas, occurring without a gain of heat or loss of heat.

ཚ་རྩོད་གཏོང་ལེན་ཀྱི་འགྱུར་བ་མེད་པར་རླངས་གཏྲག་ཤེག་གི་བོངས་ཚད་དམ། གཞོན་ཤུགས། ཡང་ན་རྩོད་ཚད་བཅས་ལ་ཕེབས་པའི་འགྱུར་བ།

adiabatic process
ཕྱོད་གཙོད་རྒྱུད་རིམ།
phys.

Process, often of fast expansion or compression, wherein no heat enters or leaves a system. As a result, a liquid or gas undergoing an expansion will cool, or undergoing a compression will warm.

ཚ་རྩོད་གཏོང་ལེན་མ་བྱས་པར་རླངས་གཏྲག་སྨན་གཤེར་གཏྲག་ཤེག་མཐོ་གསོ་ཤེས་པའི་ངང་སྒོས་སྐྱེས་གང་རུང་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་རླངས་གཤེར་གང་རུང་སྒོས་དུས་གང་བར་འགྱུར་ལ། སྐྱེས་དུས་ཚ་པོར་འགྱུར།

adipose tissue
ཚིལ་བཟང་ལྷང་ཐྲག
biol.

A type of connective tissue specialized for the storage of fat.

ཚིལ་ཞུག་གསོག་ཡར་ཀྱི་བྱ་བ་ལ་ཆེད་ལས་ཡིན་པའི་མ་ཐུད་སྒྲོར་ལུང་གྲག་ཀྱི་རིགས་ཤེག

adjacent side
འདྲེས་ཁ་ཐོག་ཁ།
math.

In a right-angled triangle, the side that is next to a given angle but is not the hypotenuse (the side opposite the right angle). The third side is the opposite side to the given angle.

དྲང་རྒྱར་རྒྱས་མ་ཞིག་གི་ རྒྱར་ལྟག་རེས་གཏན་ཞིག་གི་འགྲམ་དུ་ཡོད་པའི་མཐའ་སྟེ་ གསེག་མཐའ(དྲང་རྒྱར་གྱི་ཁ་གཏད་མཐའ་) མིན་པའི་མཐའ་དེ་ལ་ཟེར། མཐའ་གསུམ་པ་ནི་ རེས་གཏན་གྱི་ རྒྱར་ལྟག་དེའི་ཁ་གཏད་མཐའ་ཡིན།

adolescence
གཞོན་ཀྱ།
biol.

The period following the onset of puberty during which a young person develops from a child into an adult.

ལང་ཚོ་སྨིན་འགོ་བཙུགས་ཟིན་པའི་རྗེས་ཀྱི་དུས་ཡུན་ལ་གོ་ཞིང་། འདིའི་སྐབས་སུ་གཞོན་ནུ་ ཞིག་བྱིས་པ་ནས་དར་མར་འགྱུར་གྱི་ཡོད།

adolescent growth spurt
གཞོན་ནུའི་ལྷུར་འཚར།
biol.

A rapid increase in stature during adolescence.

གཞོན་ནུའི་དུས་སྐབས་སུ་གཟུགས་ཚད་སྒྱུར་དུ་རྒྱས་པ་ལ་གོ

adrenal glands
མཁལ་མའི་རྩེན་ཏ།
biol.

A pair of endocrine glands situated above the kidneys. The outer adrenal cortex surrounds the central adrenal medulla.

མཁལ་མའི་ཁོང་དུ་ཆགས་ཡོད་པའི་ནང་རྩེན་ཆ་གཅིག་ལ་ཟེར། མཐའ་ཡི་མཁལ་རྩེན་ཕྱི་ཤུན་ གྱིས་མཁལ་རྩེན་འཛིན་ཆུན་དབུས་མའི་མཐའ་ནས་བསྐོར་ཡོད།

adult
དར་མ།
biol.

Having attained full size and strength; grown up; mature.

ཚེ་ཆུང་དང་ཤུགས་ཚད་ལོངས་ཡོད་པ་སྟེ། འཚར་ལོངས་ཟིན་པ། ཆ་ལག་རྫོགས་པ།

adult-onset diabetes
དར་ཡོལ་གཅིན་ཕྱི་ཟ་ཁ།
biol.

A form of diabetes mellitus that develops slowly in older people as the body becomes less able to use insulin effectively.

ལུས་ཡོས་ཕེན་སུ་ལེན་རྩེན་རྫས་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་ནུས་པ་ཇེ་ཞན་དུ་འགྱུར་བ་དང་སྦྱོགས་མི་ ཏན་པའི་ཁྱོད་དུ་རིམ་གྱིས་འཚེལ་རྒྱས་སུ་འགྲོ་བའི་གཅིན་ཕྱི་ཟ་ཁ་ཤུའི་རིགས་ཤིག

aerobic exercise
འཚོ་རྒྱུད་ཕྱས་ལྷུལ།
biol.

A system of physical conditioning to enhance circulatory and respiratory efficiency that involves vigorous, sustained exercise, such as jogging, swimming, or cycling, thereby improving the body's use of oxygen.

ཁྱག་གི་འགོར་སྤྱོད་དང་དབྱུགས་འབྱིན་རྒྱ་ཀྱི་ལས་ཤུགས་འཚེལ་རྒྱས་སུ་གཏོང་ཚད་དུ་གེད་ སྤྱོད་བྱེད་པའི་ལུས་སྤྱོང་གི་སྟེ་ཚན་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འཚག་འཚག་བྱེད་པའམ། ཆུ་རྒྱལ་རྒྱག་ པ། ཡང་ན་ཁར་འགོར་ལ་བཞོན་པ་ལྟ་བུའི་ལུས་སྤྱོང་རྒྱུན་བསྟེངས་ཏེ་ཤུགས་དྲག་པོས་སྤྱན་ ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་པོའི་འཚོ་རྒྱུང་གེད་སྤྱོད་གཏོང་བའི་ནུས་པ་ཇེ་མཐོང་ གཏོང་།

aerobic respiration
རྒྱང་ལན་ཏུས་ཐྱེན།
biol.

A process of cellular respiration in which organic food, usually carbohydrates, is oxidized to form carbon dioxide and water, using atmospheric oxygen and resulting in a high output of energy.

ཁར་སྦོ་མངར་རྫས་གཙོ་བོར་གྱུར་པའི་སྐྱེ་ལྡན་གྱི་ཟ་མ་རྣམས་རླུང་ཁམས་ནས་བླངས་པའི་འཚོ་ཆུང་དང་ལྡན་དུ་སྦོ་ར་སྟེབ་བྱས་ཏེ་ཁར་སྦོ་ཨའོ་ཆུང་གཉིས་ལྡན་དང་ཚུ་བྱུན་པར་བྱེད་ཅིང། ཏུས་པ་ཆེན་པོ་མཚོ་སྐྱེན་བྱེད་པའི་ཐུ་ཡང་གནས་བབ་ཀྱི་དབྱུགས་འབྱིན་རྒྱ་བ་ཀྱི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག

affect
ཚོར་སྒྲོང་།
neurosci.

Feeling or emotion, especially as manifested by facial expression or body language

སྒྲོང་ཚོར་རམ་སེམས་སྒྲོང་སྟེ། ལྟག་པར་དུ་གདོང་གི་རྣམ་འགྱུར་རམ་ལུས་ཀྱི་ཉམས་ལ་བརྟེན་ནས་བྱིར་མངོན་པའི་སྒྲོང་ཚོར་རམ་སེམས་སྒྲོང་།

affect regulation
སྒྲོང་ཚོར་སྒྲིལ་འཛིན།
neurosci.

Affect regulation refers to the ability to maintain or increase positive feelings and wellbeing states and to minimise or regulate stress feelings and defensive states.

སྒྲོང་ཚོར་སྐྱེས་འཛིན་ནི་ཚོར་བ་ཡག་པོའི་རིགས་དང། བདེ་ཐང་གི་གནས་བབས་རྒྱུན་སྲོང་བཞམ་རྗེ་ཆེར་གཏོང་བ་དང། སེམས་གཅོན་གྱི་ཚོར་བ་དང་ཉེན་སྐྱོན་གྱི་སེམས་བབས་རྗེ་ཆུང་དུ་གཏོང་བཞམ་སྐྱེས་འཛིན་བྱེད་པའི་ཏུས་པ་ཞིག་ལ་གོ

affective
ཐུགས་ཀྱི་ཁྲོ། སེམས་སྒྲོང་།
neurosci.

Relating to moods, feelings, and attitudes.

སེམས་ཁམས་དང། ཚོར་བ། བསམ་བློའི་འཁྲེར་སོ་དང་འབྲེལ་བའི།

affective neuroscience
ཐུགས་ཚོར་དབང་ཤུ་ཚན་རིག
neurosci.

A cover term for the interdisciplinary approach to the study of emotions and affect that focuses primarily on the underlying neurological and psychological mechanisms.

སེམས་སྒྲོང་དང་ཚོར་སྒྲོང་ལ་རིག་སྟེ་སྡུ་མང་མཉམ་སྦྱོང་གྱི་སྒོ་ནས་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་ལ་འཇུག་པའི་ཚིག་ཅིག་སྟེ། གཙོ་བོ་རྩང་གཞིའི་དབང་ཤ་དང་སེམས་ཁམས་གྱི་ལས་ཚུལ་ལ་དཔེགས་གྱི་ཡོད།

affective state
ཐུགས་ཚོར་གནས་བབ།
neurosci.

Any kind of sentimental condition, often in which someone's feelings control their consciousness.

སེམས་ཚོར་རྒྱུན་པོའི་གནས་སྐྱེས་གྱི་རིགས་ཤིག་སྟེ། འདིའི་གནས་སྐབས་མང་པོར་རྒྱུ་བོ་ཞིག་གི་ཚོར་བ་ཡིས་ཤེས་པ་ལ་ཚོར་འཛིན་བྱེད།

afferent
ནང་ཐུག
neurosci.

Carrying inward to a central organ or section, as nerves that conduct impulses from the periphery of the body to the brain or spinal cord.

ལུས་པོའི་མཐའ་ནས་གླང་བཞམ་རྒྱུངས་པའི་ནང་དུ་དབང་ཤའི་འཕར་བཤད་ཁྱིད་བྱེད་མཁན་གྱི་དབང་ཤ་དང་མཚུངས་པར་ལྷ་བའི་དབང་པོའམ་སྟེ་ཚན་ཞིག་གི་ནང་དུ་འཇུན་ཚུལ་སྟོན་པའི།

Affinity
འཛིས་ཀཱཏི།
biol.

The propensity of a molecule to associate with another. The affinity of a drug is its capacity to bind to its biological target (receptor, enzyme, transport system, etc.).

འདུས་རྫུལ་ཞིག་འདུས་རྫུལ་གཞན་ཞིག་དང་མཉམ་དུ་འབྲེར་བའི་གཤིས་ཀ་དེ་ལ་གོ། སྨན་རྫས་ཤིག་གི་འཛིས་གཤིས་ནི་སྨན་རྫས་དེ་རང་ཉིད་ཀྱི་སྐྱེ་ལྟན་དམིགས་འབེན་(སྐྱེ་ལེན་པ། སྐྱིན་རྫས། སྐྱེལ་འཛིན་མ་ལཀ་ལ་སོགས།) ལ་འཚིང་སྟོར་བྱེད་པའི་ནུས་པ་དེ་རེད།

afterglow
ཕྱི་མདངས།
phys.

Light or radiance remaining in the sky after the sun has set.

ནམ་མཁའི་མཐོང་སུ་ཉི་མ་ནུབ་པའི་རྗེས་སུ་ཤུལ་དུ་ལྷག་པའི་ཡོད་ཟེར་རམ་འཚེར་མདངས།

Age of Enlightenment
རིགས་ལང་དུས་རབས།
phil.

An intellectual and scientific movement of 18th century Europe which was characterized by a rational and scientific approach to religious, social, political, and economic issues. Examples: The Age of Enlightenment led directly to the American Revolution and French Revolution and strongly influenced the Industrial Revolution.

དུས་རབས་བཅོ་བརྒྱད་པའི་ནང་གི་ཡུ་རོབ་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་དང་ཚན་རིག་གི་ལས་འགྲུལ་ཞིག་སྟེ། ཆོས་ལུགས་དང་། སྲིད་ཚོགས། ཧཱལ་སྲིད། དངུལ་འབྲེལ་བཅས་ཀྱི་གནད་དོན་ལ་རྒྱུ་མཚན་ལྟན་ཞིང་ཚན་རིག་དང་མཐུན་པའི་ཐབས་ལམ་ཝེད་སྟོངས་བྱས། དཔེར་ན། རིགས་ལང་དུས་རབས་ཀྱིས་ཐད་ཀར་ཨ་རི་དང་ཕྲ་རན་སི་ཡི་གསར་བརྩེ་ཆེན་པོ་བྱུང་དུ་བཙུག་ཡོད་པ་མ་ཟད། བཟོ་ལས་གསར་བརྩེ་ལ་ཤུགས་རྒྱན་ཅན་ཆེན་པོ་སྤྱད་ཡོད།

Age of Reason
རིགས་འཛིན་དུས་རབས།
phil.

A movement in Europe from about 1650 until 1800 that advocated the use of reason and individualism instead of tradition and established doctrine.

ཡུ་རོབ་ཏུ་བྱི་ལོ་ ༡༦༥༠ ནས་ ༡༨༠༠ བར་གྱི་དུས་ཚིགས་ཏེ། སྲོལ་རྒྱུན་དང་ཤུང་ཚུགས་པའི་གྲྭབ་མཐའི་ལྟ་བའི་ཚན་ཏུ་རྒྱུ་མཚན་དང་མི་སྒེར་རིང་ལུགས་ཝེད་སྟོངས་བྱེད་པ་གཙོགས་སུ་བཟུང་བའི་ལས་འགྲུལ་ཞིག

age-sex structure
ལོ་མཚན་ཚ་བཀོད།
biol.

The composition of a population as determined by the number or proportion of males and females in each age category.

ལོ་ཚོད་ཀྱི་སྡེ་ཚན་རེ་རེའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཕོ་མོའི་གྲངས་འབོར་རམ་བསྡུར་ཚད་ལ་བརྟེན་ནས་ཐག་བཅད་པའི་མི་འབོར་གྱི་གྲུབ་ཆ་ལ་གོ།

aggression
དགག་ཁུལ། དགག་ཁུལ་ཀྱི་ཁམས། དགག་ཁུལ་ཀྱི་ལེགས།
neurosci.

Aggression is physical or verbal behavior that is threatening, destructive, or intended to harm. Aggression is a fundamental component of social behavior, essential to drive fulfillment and survival.

དགག་ཁུལ་ནི་འཇིགས་སྐྱལ་ཅན་ནམ། གནོད་འཚེ་ཅན། ཡང་ན་གནོད་འཚེའི་འདུན་པ་ཡོད་པའི་ལུས་སམ་ངག་གི་ཉམས་ལ་ཟེར། དགག་ཁུལ་ནི་སྲིད་ཚོགས་གཤིས་སྟོད་ཀྱི་གཞི་རྩའི་བྱེ་བྲག་ཆ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། དགོས་དོན་ལེགས་སྒྲུབ་དང་འཚོ་གནས་ལ་མེད་དུ་མི་རུང་བ་ཡིན།

agnosticism
མི་ཤེས་ཐྲེ་བའི་ཡིན་ཐུགས།
phil.

An intellectual doctrine or attitude affirming the uncertainty of all claims to ultimate knowledge.

མཐར་ཐུག་གི་བདེན་པའི་སྟོར་གྱི་གཏན་ཚིགས་ཐམས་ཅད་ནི་དེས་མེད་ཀྱི་རང་བཞིན་ཅན་ཡིན་པར་སྟྲོན་པའི་ལེས་ཡོད་གྱི་ལྟ་བཞམ་འདོད་ཚུལ་ཞིག

agoraphobia
ཁྲོམ་འཇིགས།
neurosci.

An abnormal fear of open spaces or of being alone or in public places.

མི་ཚོགས་ཀྱི་མཏུན་སའམ། ཁེར་རྒྱང་དུ་ཕྱོད་པ། ཡང་ན་ཁད་ཡངས་པའི་གནས་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་རྒྱུན་ལྡན་མེད་པའི་འཇིགས་པ་ཞིག

AIDS
གཞན་ནང་རིག་ཅན་ཏག
རིག་ཏག་གི་ནད།
biol.

A severe disease caused by HIV, in which the immune system is attacked and weakened, making the body susceptible to other infections. The virus is transmitted through bodily fluids such as semen and blood.

རེག་ཏུག་གཞན་སྲིན་གྱིས་རྒྱུན་བྱས་པའི་ཚབས་ཆེན་གྱི་ནད་ཅིག ནད་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་པོའི་ནང་འགོག་མ་ལག་ལ་ཆོལ་རྩྭ་ཏང། ཉམས་སྟོན་པར་བཏང་ནས་ན་ཚ་གཞན་རྣམས་འགོ་སྟལ་བར་བཙོ་ཡི་ཡོད། གཞན་སྲིན་དེ་ནི་ཁམས་ཏ་གར་ཏང་ཁྲག་ལྟ་བུའི་ལུས་པོའི་གཅེར་ཁུ་བརྒྱུད་དེ་འགོ་ཡི་ཡོད།

air chamber
རླུང་ཁྲམ།
phys.

A chamber containing air, as in a pump, lifeboat,or organic body.

ཕུ་མདའམ། སོོག་ཀྱོོག་བྱ་ཚུང། ཡང་ན་ཀྱེ་ལྟན་གྱི་ལུས་པོའི་ནང་གི་རླུང་ཡོད་པའི་སྟྲམ་མམ་ཤག

air conditioner
རླུང་ཏོད་ཁྱོམ་ཚས། ཁང་གློག
ཚ་གློག
phys.

An apparatus for controlling, especially lowering, the temperature and humidity of an enclosed space.

ཁྱོགས་ཡོངས་ནས་བཏུམ་པའི་བར་སྟོང་ཞིག་གི་ནང་རོལ་གྱི་ཏོད་ཚད་དང་བཞལ་ཚན་ལ་སྟངས་འཇོན་བྱེད་པ་དང་། ལྟག་པར་དུ་དེ་དག་ཇེ་དམའ་རུ་གཏོང་བྱེད་དུ་སྟོང་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག

air foil
རླུང་ཀཱོོག
phys.

A body (as an airplane wing or propeller blade) designed to provide a desired reaction force when in motion relative to the surrounding air.

མཐའ་འགོར་གྱི་ཕྱུང་ལ་ལྟོས་ཏེ་འགུལ་སྐྱོད་བྱེད་པའི་སྐབས་སུ་དགོས་མཁོ་དང་འཚམས་པའི་ཡ་ལན་གྱི་ཤུགས་ཤིག་མཁོ་སྟོང་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་བཙོ་བཀོད་བྱས་པའི་དངོས་གཟུགས་ (གནམ་བྱའི་གཡོག་པ་དང་འཕྲལ་འདེད་ཕྱུང་འགོར་གྱི་ཕྱུང་གཡོག་ལྟ་བུ་) ཤིག

air pollutant
མཁའ་ལྟུང་འབབ་ཁམ།
biol.

A substance whose presence in the air constitutes pollution

ཕྱུང་ཁམས་སུ་ཁྱབ་སྟེ་འབག་བཅོག་བཙོ་མཁན་གྱི་རྫས།

air quality index (AQI)
མཁའ་རླུང་གྱི་ཚད་རྒྱོན་གྲངས།
phys.

A numerical index used to describe the extent to which harmful pollutants (e.g., carbon monoxide, sulfur dioxide) are present in the atmosphere at any given time. The higher the index value, the higher the level of pollutants and thus the greater the likelihood of health effects.

དུས་ཚོད་དེས་ཅན་ཞིག་གི་སྐབས་སུ་རླུང་ཁམས་སུ་ཡོད་པའི་འབག་རྫས་ (ཁར་སྦྲོན་འཚོ་རླུང་གཅིག་ལྟར་དང་། ཟུ་ཟི་འཚོ་རླུང་གཉིས་ལྟར་ལྡ་བ།) ཀྱི་ཁྱབ་ཚད་ཅི་ཙམ་ཡིན་མིན་སྟོན་པའི་མཚོན་གྲངས་ཤིག། སྟོན་གྲངས་ཅི་ཙམ་གྱིས་མཐོ་བ་ཡོད་ན་འབག་རྫས་དེ་ཙམ་གྱིས་མང་བ་དང་། འཕྲོད་བསྟེན་ལ་གནོད་པའི་སྲིད་ཕྱོད་ཀྱང་དེ་ཙམ་གྱིས་ཆེ་བ་ཡོད།

air resistance
རླུང་གི་འགོག་ཤུགས།
phys.

Friction or drag that acts on something moving through air.

མཁའ་ལྟར་དུ་རྒྱུ་བའི་དངོས་པོ་ལ་མཁའ་ལྟར་གྱིས་ཕེབས་པའི་གཙོ་བར་ཤུགས་ཤམ་འགོག་ཤུགས།

air sac
རླུང་ཀྱལ།
biol.

A thin-walled structure in the tracheal system of some species of fast-flying insects, increasing the efficiency of respiration and aiding in flight.

འཕྲུར་མགྱོགས་པའི་འབུ་སྲིན་གྱི་ཉེ་དེགས་འགའི་རྩོ་ཐུབས་མ་ལག་ནང་གི་ཤུན་པ་སྒྲག་མོའི་བཀོད་པ་ཞིག དེ་ཡིས་དབུགས་འབྱིན་རྒྱ་ཀྱི་ནུས་པ་རེ་མཐོར་གཏོང་བ་དང་། འཕྲུར་རྩལ་ལའང་གནོད་གྲོགས་བྱེད།

air track
རླུང་ལམ།
phys.

An air track is an experimental apparatus that allows the study of motion with minimal interference by frictional forces.

ཆུང་ལམ་ནི་བརྟན་ཤུགས་ཀྱི་ཐེ་ཁུགས་ཁ་ཅང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་པའི་སྐབས་སུ་འགྲུལ་སྐྱོང་ལ་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་དུ་འཇུག་པའི་བརྟག་དཔྱད་ཀྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག

airbag
རླུང་ཀྱལ།
phys.

A safety device in a motor vehicle consisting of a bag which instantly inflates in front of the driver or front-seat passenger on collision.

སྟྲོམ་འགོར་རྡུང་ཁ་རྒྱག་པའི་སྐབས་སུ་སྐད་ཅིག་ཉིད་ལ་ཆུང་གིས་ཁེངས་ཏེ་ཁ་ལོ་བ་དང་དེའི་འགྲམ་གྱི་འགྲུལ་བ་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་པའི་ཤུག་ལྟར་ཐོན་པ་ཡོ་ཆས་ཤིག

airfoil
རླུང་ཁོག
phys.

A part or surface, such as a wing, propeller blade, or rudder, that interacts with a flow of air to provide stability, rotation, lift, or thrust.

ཆུང་གི་རྒྱུ་བ་དང་འཕྲད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བརྟན་ཆའམ། འགོར་འགྲུལ། འཇེགས་འགྱོག ཡང་ན་འབྲུད་ཤུགས་མགོ་སྟོང་བྱེད་མཁན་གྱི་གཙོ་བོག་པཱན། འབྲུད་བྱེད་གཙོ་ཤོག་འགོར་རམ། སྐྱ་གཙོག་ལྟ་བུའི་ངོས་སམ་ཆ་ཤས་ལ་གོ

akinesia
འགྱེལ་ཚུད་མེད་པ།
biol.

Partial or complete loss of motor control; a term usually used to refer to voluntary muscle movements only.

འགྱེལ་སྒྲོག་དང་འབྲེལ་བའི་སྟངས་འཛིན་གྱི་ནུས་པ་ཆ་ཙམ་མམ་ཡོངས་རྫོགས་བརླག་པ་ལ་ཟེར། བརྡ་ཚད་འདི་ནི་རང་འགྱུལ་གྱི་ཤ་གནད་འགྱུལ་བསྒྲོག་ཁོ་ནར་སྤྱོད།

alanine
ཨེ་ལ་ནིན།
chem.

An amino acid which is a constituent of most proteins.

སྤྱི་རྫས་པལ་ཆེ་བའི་གྲྭབ་ཆ་ཡིན་པའི་ཨེ་མི་ནོ་སྒྲུར་རྫས་ཤིག

albumen
ཁྭོང་ཕྱི། ཁྭོང་དཀྱིས། སོན་དཀྱིས།
biol.

The white of an egg, which consists mainly of albumin dissolved in water.

སྒོ་ངའི་ནང་གི་དཀར་མདོག་ཅན་གྱི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ་ཞིང། དེ་ནི་གཙོ་བོ་ཆུའི་ནང་དུ་སྒོང་སྤྱི་བཞུ་བ་ལས་གྱུས།

alchemist
གཱམེར་སྒྱུར་མཁན།
phys.

Practitioner of the early form of chemistry called alchemy, which was associated with magic. The goal of alchemy was to change base metals to gold and to discover a potion that could produce eternal youth.

སྒྱུ་འཕྲུལ་དང་འབྲེལ་བའི་གཱམེར་འགྱུར་ཅི་སྒྱུར་དུ་འགོད་པའི་གནའ་བོའི་རྫས་འགྱུར་རིག་པ་ཉམས་ལེན་བྱེད་མཁན། གཱམེར་འགྱུར་ཅི་སྒྱུར་གྱི་དམིགས་ཡུལ་ནི་སྒྱི་ར་བཏང་གི་ལྷག་མ་རིགས་གཱམེར་དུ་བསྒྱུར་བ་དང་འཚེ་འཇིག་བྱས་པ་ཡང་ཚོ་བསྒྲུན་ཐུབ་པའི་བདུད་ཅི་གསར་གཏོད་བྱ་རྒྱུ་དེ་རེད།

alcohol
ཚང་བཀ (རྒྱོས་ཁ་ཤས་ཀྱིག)
biol.

A colourless volatile flammable liquid which is produced by the natural fermentation of sugars and is the intoxicating constituent of wine, beer, spirits, and other drinks, and is also used as an industrial solvent and as fuel.

ཀ་ར་ལ་རང་བྱུང་གི་ཕབས་སྒྱོར་བྱུང་དུ་བཅུག་པ་ལ་བཏེན་ནས་བཟོས་ཡོད། ཆུན་ཚང་དང། ཐྲི་རན། ཨ་རན་གྱི་དུངས་མ་ལ་ས་སོགས་པའི་བཏུང་བའི་རིགས་ཀྱི་རྒྱོས་བྱེད་ཀྱི་གྲྭབ་ཆ་ཡིན་པའི་དུངས་ཤིང་ཆུངས་འགྱུར་བྱེད་སྒྲ་ལ། མེ་འབར་སྒྲ་བའི་གཤེར་གཟུགས་ཤིག་སྟེ། བཟོ་གྲྭའི་ནང་དུ་བཞུ་བྱེད་གཤེར་ཁུ་དང་བུད་ཤས་སུ་ཐྱོད།

alcoholic fermentation
ཚང་ཁ་ལབས་ལས་ཐྱོར།
biol.

The type of fermentation occurring in yeast, in which glucose is broken down to produce ethanol and carbon dioxide

ཕབས་ཀྱི་ནང་དུ་བྱུང་བའི་ལབས་ཐྱོར་གྱི་རིགས་ཏེ། ཝང་བཅུང་ཚ་གསེས་བྱས་ཏེ་འབྲུ་ཚང་དང་ཁར་ཐྱོན་འཚོ་ཆུང་གཉིས་ལྷན་སྒྲུན་པར་བྱེད།

aldehyde
ཨལ་ཌི་ཧའི་ཌི།
chem.

An organic compound containing the group —CHO, formed by the oxidation of alcohols.

ཚང་རགཱ་དང་འཚོ་ཆུང་ལྷོག་ཐྱོར་བྱས་པ་ལས་བྱུག་པའི་སྒྲ་ལྷན་གྱི་འདུས་ཏུལ་ཞིག་སྟེ། རྫས་ཀྱི་ཚན་པ་ CHO དང་ལྷན།

aldolase
མཉམ་ཅོ་སྦྱོན་ཐུག།
biol.

Any of a class of enzymes that reversibly catalyze the cleavage of carbon-carbon bonds, especially the cleavage of sugars into three-carbon fragments during glycolysis.

ཁར་སྦོན་དང་ཁར་སྦོན་གྱི་འཛིང་བའི་སྦྱབས་འགྱུར་ཏེ་བྱེ་བག་ཏུ་མངར་རྫས་ཞིག་འགྱུར་གྱི་སྐབས་སུ་ཁར་སྦོན་གསུམ་ལྡན་གྱི་དུམ་བུ་ལ་འབྱུང་བའི་སྦྱབས་འགྱུར་བཟློག་པར་སྐྱལ་རྫས་ཀྱི་ནུས་པ་འདོན་པའི་སྟེན་རྫས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་གང་དུང་ཞིག

aldosterone
མཉམ་ཅོ་སྨི་ཏི་ཙོན་རྩེན་ཐུག།
biol.

One of the STEROID hormones produced by the outer part of the adrenal gland. Aldosterone is concerned with the control of salt and water loss in the urine.

མཱ་ཁལ་རྩེན་གྱི་བྱེའི་ཆ་ཤས་ཀྱིས་སྐྱེད་སྐྱན་བྱས་པའི་ཞུགས་འདུས་རྩེན་རྫས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་། འདི་ནི་གཅིན་པའི་ནང་གི་ཚྭ་དང་ཆུའི་བཏང་ལ་སྐྱངས་འཛིན་བྱེད་པར་འཛེལ་བ་ཡོད།

aldosterone hormone
མཉམ་ཅོ་སྨི་ཏི་ཙོན་རྩེན་ཐུག།
biol.

One of the STEROID hormones produced by the outer part of the adrenal gland. Aldosterone is concerned with the control of salt and water loss in the urine.

མཱ་ཁལ་རྩེན་གྱི་བྱེའི་ཆ་ཤས་ཀྱིས་སྐྱེད་སྐྱན་བྱས་པའི་ཞུགས་འདུས་རྩེན་རྫས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་། འདི་ནི་གཅིན་པའི་ནང་གི་ཚྭ་དང་ཆུའི་བཏང་ལ་སྐྱངས་འཛིན་བྱེད་པ་དང་འཛེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན།

alertness
ཐུགས་ཚ།
neurosci.

The quality of being alert.

བྱུང་པོར་གནས་པའི་སྦྱོས་ཀ་ལ་གོ

algae (alga)
ཆུ་བཞཱ།
biol.

A simple, non-flowering, and typically aquatic plant of a large group that includes the seaweeds and many single-celled forms. Algae contain chlorophyll but lack true stems, roots, leaves, and vascular tissue.

མཚོ་རྡུ་དང་པྲ་ཕུང་གཅིག་ལྟར་གྱི་ཅ་ཤིང་གང་མང་ཚུད་པའི་སྦྱབས་བདེ་ཞིང་མེ་ཏོག་མེད་ལ་སྡེ་ཚན་མང་བའི་སྒྲོན་བཏང་གི་མཚོ་སྐྱེས་ཅ་ཤིང་ལ་གོ ཆུ་བཞ་ལ་ལྟར་རྩལ་ཡོད་མོད། གཞུང་ཏུ་ངོ་མ་དང་། ཚ་བ། ཤུ་ཀྱའི་ལུང་གྱི་བཅས་མེད།

algal bloom
ཆུ་བཞ་ཐུག་མཛེད།
biol.

An unusual concentration of algae in or on a body of water, especially as a result of pollution from the runoff of fertilizers, industrial wastes, and so on.

ཆུའི་ངོས་སམ་ཆུའི་ནང་དུ་རྒྱུན་ལྟར་མེད་པའི་ཆུ་བཞ་གྱི་འདུས་ཚད་འཕེལ་བ་ལ་གོ་ཞིང་། བྱེ་བག་ཏུ་རྫས་ལུད་དང་བཏོ་བྱེའི་སྲེག་གས་རྡོ་ཆུའི་ནང་དུ་བཞུར་བའི་འབགས་བཅོ་གཡ་ལ་བཏེན་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་ལ་གོ

algebra
ཚན་རིག།
math.

The part of mathematics in which letters and other general symbols are used to represent numbers and quantities in formulae and equations.

ཤྱི་འགྲོས་དང་མཉམ་རྩིས་ནང་གི་གྲངས་ཀ་དང་འགོར་ཚད་ཀྱི་ཚབ་ཏུ་ཡི་གེ་དང་ཤྱི་ར་བཏང་གི་མཚོན་རྟགས་མེད་སྟོང་བྱེད་པའི་ཡང་རྩིས་ཀྱི་ཚ་ཤས་ལ་གོ

algorithm
མཉམ་གྲོངས་སེལ་ཐྲིས།
math.

A mathematical or logical procedure for solving a problem. An algorithm is a recipe for finding the right answer to a difficult problem by breaking down the problem into simple steps.

དཀའ་རྙོག་ཅིག་ལེལ་བཅམ་རྡེས་གཞི་ཞིག་རྡེས་རྒྱུ་བར་སྤྱོད་པའི་གཏན་ཚིགས་རིག་བཅམ་ཨང་རྡེས་རིག་པའི་བྱ་བའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་ལ་གོ། ཨལ་སྒོར་ནས་ཅི་དཀའ་རྙོག་ཁག་པོ་ཞིག་སྡུབས་བདེ་བའི་དུམ་ཚན་དུ་མར་ཕྱེས་ཏེ་དེས་ལན་ཡང་དག་འཚོལ་བར་བྱེད་པའི་མན་ངག་དེ་ཡིན།

alignment
སྒྲོམ་ཕྱིག་བསྒྲར་ཕྱིག

Arrangement in a straight line or in correct relative positions.

དྲང་ཐིག་ཅིག་གམ་ལྟོས་བཅས་ཀྱི་གནས་ས་ཏག་ཏག་ཅིག་ཏུ་སྒྲིག་པའི་རོགས།

all-or-none principle
ཀུན་ཡོད་ཀུན་མེད་རྒྱ་འཛིན།
neurosci.

In neurophysiology, the principle that any neuron propagates its characteristic neural impulse at full strength or not at all.

དབང་རྩའི་ལུས་གནས་རིག་པའི་ནང་དུ་དབང་རྩ་ཕྲ་གཟུགས་གང་རུང་ཞིག་གིས་རང་གི་ཐུན་མིན་གྱི་དབང་རྩའི་འབར་བཏྲ་དེ་ནུས་ཤུགས་ཆ་ཚང་གི་ཐོག་ནས་གཏོང་བཞིན། ཡང་ན་ཁྱོད་ནས་མི་གཏོང་བའི་རྩ་འཛིན།

allele
མེ་ཡིལ།
biol.

Any of the alternative forms of a gene or other homologous DNA sequence.

རིགས་ཧྲས་ཤེག་གི་མངོན་རྩལ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་གམ། ཁུངས་མ་ཐུན་པའི་ཏི་ཨེན་ཨེ་ཡི་བསྡུར་རིམ་གཞན་གང་ཡང་ཞིག

allele frequency
མེ་ཡིལ་སྒྲོས་ཡྱོད།
biol.

The proportion of a particular ALLELE of a gene in a population, relative to other alleles of the same gene.

ཚོགས་འདུས་ཤེག་གི་རིགས་ཧྲས་ཀྱི་ཨེ་ཡིལ་རེས་ཅན་ཞིག་དང་རིགས་ཧྲས་དེ་གཅིག་ཏུ་ཡང་གི་ཨེ་ཡིལ་གཞན་དབར་གྱི་བསྡུར་ཚད་ལ་གོ།

allergen
མི་འཕྲོད་སྒྲོང་ཀྱེན།
biol.

A substance, such as pollen, that causes an allergy.

མེ་འཕྲོད་ཉེས་སྐྱོན་སྐྱེན་མཁན་གྱི་ཧྲས་ཀྱི་རྡེ་རྟུལ་ལ་ཡོ་བ་ཡིན།

allergy
མི་འཕྲོད་ཉེས་ཐུན།
biol.

A condition in which exposure to a substance, such as pollen, latex, animal dander, or a particular food or drug, causes an overreaction by the immune system that results in symptoms such as sneezing, itching, rash, and difficulty breathing or swallowing.

རྡེ་རྟུལ་ལམ། འགྱིག་ཞོ། སྲོག་ཚགས་ཀྱི་སྐོགས་ཞིག་ལ། ཡང་ན་ཟ་མཉམ་སྐྱན་ཧྲས་རྒྱ་བཀག་པ་ཞིག་ལ་ཐུག་པའི་སྐད་ས་སུ། ནད་འགོག་མ་ལག་གི་ས་ཚད་ལས་བརྒལ་བའི་ཡ་ལན་སྤྲད་དེ་ཏབ་ཐྲོད་རྒྱག་པ་དང་། ཟ་འཐུག་ལང་ས་བ། ཐོར་པ་མིན་པ་ཧབ་ཧབ། ཡང་ན། དབྱུགས་ཧབ་ཏུ་ནས་ཐལ་ཕྱེ་ཁོད་ཀྱིས་བར་དཀའ་ངལ་ཡོད་པ་ལ་ཐུག་ཏུའི་ནད་ཏྲཱམ་ཧབ་ཏུ་ནས་ཐལ་ཕྱེ་ཁོད་ཀྱིས་ཞིག

alligator
མེ་པི་ཀེ་ཏར།
biol.

Large aquatic reptile of the genus Alligator, in the same order as the crocodile. There are two species—a large type found in the S United States and a small type found in E China.

ཀོ་ར་ཀོ་ཏཱིལ་དང་གླལ་མཚུངས་ཤིང་མེ་པི་གེ་ཏར་གྱི་རིགས་སུ་གཏོགས་པའི་ཆུང་གནས་ལྟོ་འགྲོའི་སྟོག་ཚགས་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་ཟེར། དེ་ལ་ཉེ་རིགས་གཉིས་ཡོད་དེ། གཅིག་ནི་ལྟོ་མ་མི་རིགས་ཀྱི་ནང་ཡོད་པའི་གཟུགས་ཆེ་བའི་རིགས་ཤིག་དང་། གཞན་དེ་ནི་རྒྱ་ནག་ཤར་ཕྱོགས་སུ་གནས་པའི་གཟུགས་ཆུང་ངའི་རིགས་ཡིན་ནོ།།

allodynia
རིག་ཟུག
neurosci.

Pain in response to normally innocuous stimuli. This is the result of molecular or structural changes in nerve cells.

སྒྲོན་བཏང་པོག་ཟུག་མེད་པའི་སྐྱལ་རྒྱུན་ལ་ཡ་ལན་གྱི་ཚུལ་དུ་བྱུང་བའི་ན་ཟུག ཤདི་ནི་དབང་རྩའི་ཐུ་ཟུང་ནང་གི་འདུས་རྩལ་ལམ་ཚགས་བཀོད་ཀྱི་འགྱུར་ལྟོག་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་།

allopatric speciation
གནས་ཚོད་ཀྱི་རིགས་ཀྱིས་འགྱུར།
biol.

Speciation that depends on an external barrier to gene flow (such as geographic isolation) to begin or complete the process of speciation.

རིགས་རྩས་ཀྱི་རྒྱུ་བ་ལ་མི་རོལ་གྱི་འགོག་རྒྱུན་ཞིག (ས་བབ་གནས་སྟངས་ལ་བརྟེན་ནས་ཁེར་རྒྱང་དུ་བཏང་བ་ལྟ་བུ) པོག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཉེ་རིགས་ཀྱིས་འགྱུར་འགོ་འཛུགས་པའམ་ཚ་ཚང་བར་འགྱུར་བའི་ཉེ་རིགས་ཀྱིས་འགྱུར་ལ་གོ

alloy
བཟྱེས་ལྡན།
phys.

Solid mixture composed of two or more metals or of a metal and a nonmetal.

ལྡན་རིགས་གཉིས་མམ་དུ་མ་བསྲེས་ནས་བྱུབ་པའམ་ལྡན་རིགས་ཤིག་དང་ལྡན་རིགས་མིན་པ་ཞིག་བསྲེས་ནས་བྱུབ་པའི་སྒ་གཟུགས་ཀྱི་བསྲེས་རྩས།

Alpha Centauri A, B, C
མཁ་ལ་ས་ཁེན་ཏོ་ར་ཨེ། ཕི། སི།
phys.

A triple-star system that is the brightest celestial object in the constellation Centaurus.

སྐར་ཚོམ་མེན་ཏོ་ར་ནང་གི་བཀྲག་མདངས་ཆེ་ཤོས་ཡིན་པའི་སྐར་མ་གསུམ་ལྷན་གྱི་མ་ལག་ཅིག

Alpha Centauri system
མཁ་ལ་ས་ཁེན་ཏོ་ར་མ་ལག
phys.

A triple star system in the constellation Centaurus that is the third brightest star in the night sky, with an apparent magnitude of -0.27, and the star nearest to Earth, at a distance of about 4.2 light-years. The two brighter stars, Alpha Centauri A and B, form a binary star system, which is orbited by Proxima Centauri, a smaller, dimmer star.

སྐར་ཚོམ་མེན་ཏོ་ར་ནང་གི་སྐར་མ་གསུམ་ལྷན་གྱི་མ་ལག་ཅིག་ལ་གོ་བ་དང་། ནམ་མཁའི་མཐོང་གྱི་སྐར་མ་བཀྲག་མདངས་ཆེ་ཤོས་གསུམ་པ་དེ་ཡིན་ཞིང་། མངོན་ཚད་ནི་ -027 ཡིན་པ་དང་། སའི་གོ་ལ་དང་ཉེ་ཤོས་གྱི་སྐར་མ་དེ་ཡིན་ཞིང་རྒྱང་ཐག་ཡོད་ལོ་ 4.2 ཡི་མ་ན་ཡོད། བཀྲག་མདངས་ཆེ་བའི་སྐར་མ་ཨཡ་པ་མེན་ཏོ་ར་ཨེ་དང་སྦྱི་གཉིས་གྱིས་རྒྱང་སྐར་ཞིག་གྱུབ་པ་དང་། བཀྲག་མདངས་ཆུང་བའི་ཉེ་སྐར་མེན་ཏོ་ར་གྱིས་རྒྱང་སྐར་དེ་ལ་སྐོར་བ་བྱེད།

alpha helix
མཉམ་ལམ་གཅིར་གཤགས།
biol.

A secondary structure of proteins, characterized by a single, spiral chain of amino acids stabilized by hydrogen bonds.

ཡང་རྩྭང་འཛིང་སྦྱོར་གྱིས་བཏྲན་པོར་བཟོས་བའི་ཨེ་མི་ནོ་སྦྱང་རྩས་ཀྱི་གཅིག་ལམ་འགོས་ཕྲེང་བ་ཆུང་བ་ཞིག་དང་ལྷན་པའི་སྦྱོ་དཀར་གྱི་བཀོད་རིས་གཉིས་པ་ཞིག་ལ་ཟེར།

alpha motor neuron
འགྱུ་ཐུག་དབང་ཅན་ལྟ་ཕྱ་གཤགས།
མཉམ་ལ། མཉམ་འགྱུ་ཐུག་
དབང་ཅན་ལྟ་ཕྱ་གཤགས།
neurosci.

A motor neuron with cell body in either the ventral horn of the spinal cord or one of the motor nuclei of the cranial nerves.

རྒྱུ་དས་བའི་ཡོག་རྩལམ་ཐོད་རུས་དབང་རྩའི་འགྱལ་སྒྲོད་ཚོས་བ་ཞིག་ཏུ་ཕྱུང་ལྷས་དང་བཅས་བའི་སྒོ་ནས་ཡོད་བའི་འགྱལ་སྒྲོད་དབང་ཅ་ཕྱ་གཟུགས་ཤིག

alpha particle
མཉམ་ལ་རྡུལ།
phys.

Nucleus of a helium atom, which consists of two neutrons and two protons, ejected by certain radioactive nuclei.

འགྱེད་འཕྲོའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་ལྷ་རྡུལ་འདས་ཅན་ཞིག་ནས་མཚན་ཡོང་བའི་བར་རྡུལ་གཉིས་དང་ཡོ་རྡུལ་གཉིས་ཅན་གྱི་ཉི་ཟླ་ཡམ་རྡུལ་ཕན་གྱི་ལྷ་རྡུལ།

alpha ray
མཉམ་ལ་འཕྲོ་ཟེར།
phys.

Stream of alpha particles (helium nuclei) ejected by certain radioactive nuclei.

འགྱེད་འཕྲོའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་ལྷ་རྡུལ་འདས་ཅན་ཞིག་ནས་མཚན་ཡོང་བའི་ཨལ་ལ་རྡུལ་ (ཉི་ཟླ་ཡམ་གྱི་ལྷ་རྡུལ་) གྱི་རྒྱུན།

alpha rhythm
མཉམ་ལ་འགྲོས།
neurosci.

The waveforms of the electroencephalogram that occur at a frequency of 8-12 hertz in the normal relaxed adult.

ལྷོ་ཁོ་ཡོར་གནས་བའི་སྦྱིར་བཏང་གི་དར་མ་ཞིག་གི་གླང་བའི་ནང་དུ་རྒྱོས་ཕྱོད་ཁར་ཚོ་ ༡-༡༢ ཡིན་བའི་སྒོ་ནས་འབྱུང་བའི་གླང་རྩའི་གློག་རིས་ཀྱི་རྒྱུན་ལས་དེ་ལ་གོ།

alpha wave
མཉམ་ལ་རླུང་།
neurosci.

A periodic variation in the electrical potential of the normal cerebral cortex with a frequency about 8 to 12 hertz in the resting state.

ཕྱི་ནང་བཏང་གི་གླང་ཚན་གླང་ལྷན་གྱི་གློག་རའི་ལས་ནུས་ཀྱི་རྒྱུན་འགོར་འགྱུར་ལྡོག་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། ངལ་གསོ་བའི་གནས་སྐབས་སུ་རྒྱོས་ཕྱོད་ཁར་ཚོ་ ༡ ནས་ ༡༢ བར་ཡིན།

altered states of consciousness
གྱུར་ཡོས། (འགྱུར་བ་ཕེབས་པའི་
ཡེས་པ།)
neurosci.

Any mental condition that varies from an individual's normal state of awareness, such as may be produced by a dream, hypnosis, meditation, hallucination, sensory deprivation, or intoxication by drugs or alcohol.

གང་ཟག་ཅིག་གི་རྒྱུན་ལྡན་ཀྱི་ཤེས་པ་དང་མི་མཚུངས་པའི་སེམས་ཀྱི་གནས་བབ་གང་རུང་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ལྟ་བུ་ནི་གཉིད་དམ། གཉིད་འབེལས། སྒོམ། འཁྱལ་སྟང་། དབང་ཚོར་ཉམས་པ། ཡང་ན། ཆོས་རྫས་དང་ཚང་གིས་ར་བཟེ་བ་བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེད་སྲིད་པ་ཡིན།

alternating current (AC)
རྒྱལ་རྒྱུ་གླུ་ཀླུན། རྒྱལ་གླུ་
phys.

Electric current that rapidly reverses in direction. The electric charges vibrate about relatively fixed positions, usually at the rate of 60 Hz.

སྐྱེན་པའི་ངང་ཁ་ཕྱོགས་ལྷོ་གཡས་གློ་རྒྱུ། ལྷ་ཆས་བཅས་ཀྱི་བརྡན་པོ་ཡིན་པའི་གནས་ས་ཞིག་གི་ཤུལ་དུ་གློ་ཁང་གིས་སྒྱིར་བཏང་འདར་ཚད་ཁར་ཚོ་ ༦༠ ཡི་སྒོ་ནས་འདར་འགྱུལ་བྱེད།

alternation of generations
ཐུན་རབས་འཕོ་ཁྱེལ།
biol.

The regular alternation of forms or of mode of reproduction in the life cycle of an organism, such as the alternation between diploid and haploid phases, or between sexual and asexual reproductive cycles.

སྐྱེ་དངོས་ཤེས་གྱི་ཚེ་རྒྱུན་འཁོར་ལོའི་ནང་གི་སྐྱེ་འཕེལ་བྱེད་རིམ་གྱི་ཚུལ་བཞི་དོ་བོ་ཡི་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་འཕོ་སྒྱེལ་ལ་ཟེར། དཔེར་ན། ཆ་ཤུང་དང་ཡ་ཤུང་དབར་གྱི་འཕོ་སྒྱེལ་བཞི། ཡང་ན། ཁམས་འདུས་དང་ཁམས་བྲལ་སྐྱེད་འཕེལ་འཁོར་ལོ་གཉིས་དབར་གྱི་འཕོ་སྒྱེལ་ལྟ་བུའོ།།

alternator
རྒྱལ་གླུ་ཀླུན་ཚས།
phys.

A generator of alternating current.

སྒྲེལ་རྒྱུ་གླུ་ཀླུན་སྐྱེན་ཚས་ཤེག

altruism
གཞན་ལན་ཀྱི་བསམ་པ།
neurosci.

Disinterested and selfless concern for the well-being of others.

གཞན་གྱི་བདེ་ཐབས་ལ་དམིགས་པའི་ཕྱོགས་རིས་མེད་ཅིང་རང་དོན་ཟློས་གཏོང་གི་གཞན་བཅུ་སེམས་འགུར།

aluminum foil
ཤུང་ཥོག
phys.

A thin aluminum sheet, widely used as a food wrapping, cooking sheet, and insulation backing.

བཟའ་ཚས་བཏུམ་པ་དང་། ཟ་མ་བཟོ་བ། བར་འཚང་ལ་རམ་འདེགས་བྱེད་པ་བཅས་ལ་ཡོངས་གྲགས་སུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་ཤུ་ཡང་གི་ཥོག་བུ་སྒྲག་མོ་ཞིག་ལ་ཟེར། (ཤུ་ཡང་གི་ཥོག་བུ་ཞེས་པའི་བསྡུས་ཚིག)

alveolar Cell
གློ་བའི་ཕྱ་ཕྱང་།
biol.

A cell lining the alveoli of the lung.

གློ་མིག་གི་ནང་ཤ་ཡིན་པའི་ཕྱ་ཕྱང་ཞིག

alveolus (alveoli)
གློ་ཕྱ། གློ་ཕིག
biol.

One of the many very small air bags in the lungs, with thin walls that allow oxygen to enter the blood.

གློ་བའི་ནང་གི་ཤ་ཅང་ཆུང་བའི་རླུང་ཀྱལ་ཆང་པོའི་ཁྲོད་ཀྱི་གཏེག་ལ་གོ་ཞིང་། ཨུན་པ་སྒྲན་མོ་ཡོད་པ་དེ་ཡིས་ཁྲག་གི་ནང་དུ་འཚོ་རླུང་འཇུ་ལ་དུ་འཇུག་གི་ཡོད།

Alzheimer's disease
མཚལ་ཧྥི་མར་གྱི་ནད།
biol.

A disease that causes degeneration of parts of the brain. Symptoms include the gradual loss of memory and other mental abilities. Alzheimer's disease most commonly affects elderly people.

གླུང་པའི་ཚ་ཤས་ལ་ཉམས་སྐྱོན་བྱུང་བའི་ནད་ཅིག ནད་རྟགས་ཀྱི་གྲས་སུ་རིམ་གྱིས་དྲན་ཤེས་བཏང་བ་དང་། སེམས་ཀྱི་བྱེད་སྒོོ་གཞན་རྣམས་ཉམས་པ་བཅས་ཚུད་ཡོད། མཚལ་ཧྥི་མར་ནི་ཕལ་ཆེ་བ་ཝོ་ན་ཏཱན་པར་འབྱུང་གི་ཡོད།

amacrine cell
ཕྱིད་མེད་ཐུང་།
neurosci.

A small nerve cell within the retina which has dendrites but no axon.

དབ་ཀྱི་ཤེད་དུ་གནས་ཤིང་བརྡ་ལེན་རྩ་ཐུན་མ་གཏོོགས་བརྡ་ཀྱེལ་རྩ་ཐུན་མེད་པའི་དབང་རྩ་ཐུ་ཐུང་ཚུང་ཚུང་ཞིག

amine
ཨ་མིན།
chem.

An organic compound derived from ammonia by replacement of one or more hydrogen atoms by organic groups.

ཌེ་ཚྭའི་རླངས་རྫས་ཀྱི་ཡང་རྫ་ལ་གཅིག་གམ་དུ་མ་སྟེ་ལྡན་ཏེ་ཚན་གྱིས་བརྡེ་ཚབ་བྱས་པ་ལས་གྲུབ་པའི་སྟེ་ལྡན་འདུས་རྫས་ཤིག

amino acid
མེ་མི་ཀོ་རྒྱུད་ཐུག
chem.

A building block of proteins. There are about 20 amino acids and protein-coding DNA tells the cellular machinery which amino acids to use to build a particular protein.

གཞི་རྫས་ཀྱི་གཞི་རྩའི་གྲྭབ་ཆ་ཞིག མེ་མོ་ཀོ་སྐྱུར་རྫས་ཁྱོན་བསྡོམས་ ༢༠ ཙམ་ཡོད། གཞི་རྫས་དེས་ཅན་ཞིག་བཟོ་བར་མེ་མི་ཀོ་སྐྱུར་རྫས་གང་ཞིག་སྤྱོད་དགོས་མིན་ནི་གཞི་རྫས་ཀྱི་བརྡ་བཀྲ་བྱེད་མཁན་ཏེ་མེན་ལ་ཡིས་ཐུ་ཐུང་གི་འཕྲུལ་ལག་ལ་བརྡ་ལན་གཏོོང་གི་ཡོད།

amino group
མེ་མི་ཀོ་བ་ཁག
chem.

The univalent group of one nitrogen atom and two hydrogen atoms, -NH_2; the essential component of amino acids.

ནེ་ཏྲོ་ཇེན་རྫ་ལ་ཐུན་གཅིག་དང་ཡང་རྒྱུང་རྫ་ལ་ཐུན་གཉིས་ཀྱིས་གྲུབ་ཅིང་ཁཚིང་སྐྱོོར་བྱེད་ས་གཅིག་དང་ལྡན་པའི་རྫ་ལ་ཚོགས་ཤིག་སྟེ། -NH_2 མེ་མི་ཀོ་སྐྱུར་རྫས་ཀྱི་གྲྭབ་ཆ་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན།

ammeter
སྒོོག་རྒྱུན་འཛིན་ཆས།
(མེམ་མི་ཏར།)
phys.

A device that measures current. See galvanometer.

རྒྱོ་ག་རྒྱུན་འཛིན་བའི་ཡོ་ཆས་ཤིག རྒྱལ་ཕྱི་ནོ་འཛིན་ཆས་ལ་གཟིགས།

ammonites
མཆྱོོར།
biol.

Any of various extinct mollusks having a coiled shell resembling the shell of a nautilus. Ammonites were especially abundant during the Mesozoic Era and are often found as fossils.

འཁོོལ་བ་ཀུའི་ཕྱི་སྐོ་གས་དང་འདྲ་བའི་དཀྱིས་སྐོ་གས་དང་ལྡན་པའི་སྟོ་ཞིང་བའི་ལུས་སྟ་ཕ་ཚོགས་ཡོད་པའི་ཁོད་ཀྱི་ཅི་རིགས་པ་ཞིག་གོ བར་བསྐལ་ཀྱི་སྐལས་སུ་མཉེར་ལྡན་པར་དུ་ཡོན་ཆེ་བ་བྱུང་ཞིང་། འགྱུར་རྡོའི་ནང་དུ་མང་དུ་ཆུད་ཡོན་བྱུང་ཡོད།

amnesia
དྲན་འཛིན་ཉམས་ནད།
neurosci.

Loss of memory as a result of brain injury or deterioration, shock, fatigue, senility, drug use, alcoholism, anesthesia, illness, or neurotic reaction.

གླང་པའི་རྨས་སྨྲོན་ནས་ཉམས་སྨྲོན། ཏོན་འཛིར་བཤམ། ངལ་དུབ། ཆུས་གཅོང། ཚོས་ཟླས་ཤེད་སྨྲོད། ཚང་རབ་ལངས་ཡོས། སྨྲིད་པ། ན་ཚ། ཡང་ན་དབང་ཆུ་འཚུགས་པའི་ནད་ལ་བརྟེན་ནས་དྲན་པ་ཉམས་པ་ལ་ཟེར།

amniocentesis
ཀ་མ་བཅག་བཏྲད།
biol.

A procedure in which a small sample of amniotic fluid is drawn out of the uterus through a needle inserted in the abdomen. The fluid is then analyzed to detect genetic abnormalities in the fetus or to determine the sex of the fetus.

(སྒྲུམ་མ་ཞིག་གི་)ལྟོ་བའི་ནང་དུ་ཁབ་བཙུགས་ཏེ་བུ་སྨོད་ནས་འགོ་ཆུའི་དཔེ་ཚད་ཕྱུང་དུ་ཞིག་ཕྱིར་འདོན་པའི་བྱ་བའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་ལ་ཟེར། གལ་ཏེར་ཁུའི་ནང་བཏུགས་ཐབས་བྱས་ནས་སྒྲུམ་གྱི་རིགས་ཕྱུར་ལ་སྨྲོན་ཡོད་མེད་བཏུགས་པ་དང་། སྒྲུམ་སྨོད་དེའི་ཝོ་མཚོའི་རྣགས་མཚན་ཐག་གཅོད་པར་བྱེད།

amnion
འགོ་ཆུའི་ནང་ཁྱེན།
biol.

A thin membrane forming a closed sac about the embryos and fetuses of reptiles, birds, and mammals and containing the amniotic fluid called also amniotic sac.

ལྟོ་འགྲོའི་སྲོག་ཆགས་དང་། འདབ་ཆགས། ནུ་གསོས་སྲོག་ཆགས་བཅས་ཀྱི་སྒྲུམ་སྨོད་དང་མངལ་གནས་ཀྱི་མཐའ་རུ་བཏུམ་པའི་སྒྲི་ཁུག་གྲུབ་བྱེད་ཀྱི་ཤུན་པ་སྒབ་མོ་ལ་གོ་ཞིང་དེའི་ནང་དུ་འགོ་ཆུ་ཡོད་པ་ཡིན། འདི་ལ་འགོ་ཆུའི་ཤུན་པ་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད།

amniote
ཀ་མ་ཅན།
biol.

Any of numerous vertebrates of the group Amniota, characteristically having an amnion during embryonic development and including the reptiles, birds, and mammals.

མངལ་གནས་འཚང་འགེལ་ཀྱི་སྐབས་སུ་འགོ་ཆུའི་ནང་ཤུན་དང་ལྡན་པའི་སྐལ་རུས་ཅན་ཀྱི་སྲོག་ཆགས་ཤ་མ་ཅན་ཀྱི་སྟེ་རུ་གཏོགས་པ་གང་རུང་རུང་ལ་ཞེས་གོ་ཞིང་། ལྟོ་འགྲོའི་སྲོག་ཆགས་དང་། བྱ། ནུ་གསོས་སྲོག་ཆགས་རྣམས་འདིའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས།

amniotic fluid
འགོ་ཆུ།
biol.

The watery fluid within the amnion, in which the embryo or fetus is suspended ; it serves to cushion the fetus and also acts a medium of chemical exchange.

སྒྲུམ་སྨོད་ངམ། མངལ་གནས་ཡོད་སའི་མངལ་སྨྲིའི་ནང་རོལ་ཀྱི་བརླན་གཡེར་ཅན་ཀྱི་གཡེར་ཁུ་ལ་ཟེར། འདི་ཡིས་མངལ་གནས་ཀྱི་གཞི་གཙང་ལྟ་བུ་བྱེད་ལ། ད་དུང་རྫས་འགྱུར་བརྗེ་ལེན་ཀྱི་བརྒྱུད་ལམ་ལྟ་བུ་ཡང་བྱེད།

amniotic sac
འགོ་ཆུའི་ཁྱུད་པ།
biol.

The sac that surrounds the embryo with amniotic fluid.

འགོ་ཆུ་ནང་ལྡན་པའི་སྒྲུམ་སྨོད་གི་མཐའ་ནས་བསྐོར་བའི་ཁྱུད་པ་ལ་ཟེར།

amoebae A single-celled microscopic organism of indefinite shape commonly found in water, damp soil and as parasites of other animals.
ཨ་མི་ཐུ་ཟ་ཕྲིན།
biol.

རྒྱུན་དུ་ཆུ་དང་བཞལ་ཚན་ཅན་གྱི་ས་ཡི་ནང་དུ་རྟེད་དུ་ཡོད་པ་མ་ཟད། མེམས་ཅན་གཞན་གྱི་སྟོང་དུ་གཞན་ཟའི་ཚུལ་དུ་ཡོད་ཅིང་དགེ་དབྱིབས་ལ་རེས་གཏན་མེད་པའི་ཕྱ་ཕུང་གཅིག་ལྟན་གྱི་ཕྱ་དངོས་ཡིན།

amoeboid Resembling or having the characteristics of amoebae.
ཨ་མི་ཐུ་འདྲ་བའི།
biol.

ཨ་མི་ཐུ་ཟ་སྟིན་དང་འདྲ་པོ་ཡོད་པའམ་ཨ་མི་ཐུ་ཟ་སྟིན་གྱི་ཁྱད་ཆོས་དང་ལྡན་པ།

ampere (A) SI unit of electric current. One ampere is a flow of one coulomb of charge per second ~6.25 X 10^{18} electrons (or protons) per second.
ཨེམ་པིར། (མེ)
phys.

གློག་རྒྱུན་གྱི་རྒྱ་ལ་སྟྲོལ་ཚད་ལྡན་བརྡེ་གཞི། ཨེམ་པེར་གཅིག་བྱེ་གཅིག་གི་ནང་དུ་གློག་འཕྲུར་ཁུ་ཡོམ་གཅིག་རྒྱ་བ་སྟེ། སྐར་ཚ་གཅིག་གི་ནང་དུ་གློག་ཏུལ་ (ཡང་ན་པོ་ཏྲལ་) ~ 6.25 X 10^{18} རྒྱ་བ་ལ་གོ

amphetamine Any of a group of drugs that stimulate the nervous system, causing heightened alertness and a faster heartbeat and metabolism. Amphetamines are highly addictive.
ཨེམ་ཕེ་ཏ་མིན།
chem.

དབང་རྩ་མ་ལག་ལ་སྐུལ་རྒྱུ་ཅན་ཏུ་ཁ་ཅིག་ཏུ། ཤྱོང་གི་འཕར་ཚ་རྡེ་དོད་ཏད། ཤྱོང་ཏུ་གཏོང་བ་བཅས་ལ་རྒྱ་ཁྱེད་མཁན་སྟོན་ཀྱི་སྟེ་ཚན་གང་རུང་ཞིག་ འདི་ནི་ཅ་ཅང་ལང་ཥོ་ར་འཛིན་ཅན་ཅེག་ཡིན།

amphibian A type of animal that lives both on land and in water.
སྐམ་གཡེར་གཡོས་གནས།
biol.

ཆུའི་ནང་དང་ས་པའི་སྟེང་གཉིས་ཀར་འཚོ་གནས་བྱེད་པའི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་རིགས་ཤིག (ཐུན་མོང་གནས་མཁན། བོད་ཀྱི་སྨན་གཤུང་དུ་གསལ་ལ།)

amphioxus A popular name for the Branchiostoma, a family of small lance-shaped, translucent, boneless, fishlike animals.
མཆོ་འབྱ-ཚུ-གཡོས།
biol.

ཐྲེ་རན་ཁེཡོ་ཤི་ཏོ་མ་ཡི་ཡོངས་གྲགས་ཀྱི་མིང་ཅིག་སྟེ། མདུད་ཆུང་གི་དབྱིབས་ཅན་དང་ཕྱེད་དཔས་གསལ་ཅན་ཅིག་ཡིན་པ། རུས་པ་མེད་ཅིང། ཉ་དང་འདྲ་བའི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ཁྱིམ་སྟེ་ཅིག་ཡིན།

amphipathic Describing a molecule that has two groups with characteristically different properties, such as a detergent that has both a water-soluble (hydrophilic) polar end and a water-insoluble (hydrophobic) nonpolar end.
གཡེས་གཡོས་ཀྱི།
chem.

རང་གཡེས་ཀྱི་ཚ་ནས་ཁྱད་ཆོས་མི་མཐུན་པ་དང་ལྡན་པའི་ཐུ་ཚན་གཉིས་ཡོད་པའི་འདུས་ རྡུལ་ཅིག་ལ་འགྲེལ་བ་ཁབ་ཏུ་ཅིང་པར་སྤྱོད། དཔེར་ན། འདག་རྫས་ལྟ་བུ་སྟེ། དེ་ལ་ཆུའི་ནང་དུ་བཞུ་ཐུབ་པའི་(ཆུ་མོས་རང་གཡེས)མཐའ་སྟེ་ཅིག་དང་། ཆུའི་ནང་དུ་བཞུ་མི་ཐུབ་པའི(ཆུ་བཏྲོག་ རང་གཡེས) མཐའ་སྟེ་ཅིག་ཡོད་པ་ལྟ་བུ་ཡིན།

amplifier
སྒྲེད་ཆས།
phys.

An electronic device for increasing the amplitude of electrical signals, used chiefly in sound reproduction.

གློག་བརྡའི་འདར་དཔངས་རྗེ་མཐོ་རུ་གཏོང་བའི་གློག་ཆས་ཤིག་སྟེ། གཙོ་བོ་སྒྲ་བསྐྱར་བསྐྱུན་བྱེད་པར་སྤྱོད།

amplitude
འདར་རྒྱ། འགྱལ་དཔངས།
phys.

For a wave or vibration, the maximum displacement on either side of the equilibrium (midpoint) position.

རླབས་སམ་གཡོ་འགྱལ་གྱི་དོ་མཉམ་པའི་གནས་ (དཀྱིལ་ཚེག་) ཀྱི་གཞོགས་གང་རུང་དུ་བྱུང་བའི་གནས་སྤོའི་བར་ཐག་ཆེ་ཤོས།

amplitude modulation (AM)
དཔངས་སྒྲིག
phys.

Type of modulation in which the amplitude of the carrier wave is varied above and below its normal value by an amount proportional to the amplitude of the impressed signal.

སྟེང་དུ་བཀལ་བའི་བརྡ་འཕྲིན་གྱི་འདར་དཔངས་ལ་བསྟུན་ནས་འཁུར་རླབས་ཀྱི་འདར་དཔངས་དེ་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་གྲངས་འབོར་ལས་ཆེ་ཆུང་གང་རུང་དུ་འགྱུར་བ་གཏོང་བའི་སྒྲིག་སྦྱོར་བྱེ་བྲག་ཅིག

ampulla
དམ་འདྲ། (དམ་བེ་འདྲ་བ།)
biol.

A swelling of a canal or duct, shaped like a bottle

དབང་པོའི་བུ་གའམ་སྦུ་གུ་ཞིག་དམ་བེ་ཡི་དབྱིབས་སུ་མངོན་པའི་སྐྲངས་འབུར་ལ་གོ

AMU
མེ་ཅུ།
phys.

Abbreviation for atomic mass unit.

རྡུལ་ཕྲན་གྱི་གདོས་ཚད་ཀྱི་བརྩི་གཞིའི་བསྡུས་ཡིག

amygdala
ཁམ་ཙིག་ཀླད་ཞོ།
neurosci.

An almond-shaped brain nucleus at the front of the temporal lobe. The amygdala is concerned with memory registration.

རྣ་ལྟག་འདབ་མའི་མདུན་ཕྱོགས་སུ་ཁམ་འབྲས་དབྱིབས་སུ་ཡོད་པའི་ཀླད་པའི་ཚོམ་བུ་ཞིག་ལ་ཟེར། ཁམ་ཙིག་ཀླད་ཞོ་ནི་དྲན་པ་ཐོ་འགོད་བྱེད་པ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད།

amylase enzyme
མེ་མི་སྨིན་རྫས།
biol.

Enzyme secreted by the salivary glands and pancreas that functions to begin the conversion of starch and glycogen into disaccharides during digestion.

མཆིལ་རྨེན་དང་གཤེར་རྨེན་གྱིས་གློད་གཏོང་བྱས་ཤིང་། ཟས་འཇུ་ལེན་གྱི་སྐབས་སུ་བག་ཚི་དང་མངར་སྐྱེད་རྣམས་ཀ་ར་ཉིས་ལྡན་དུ་བརྗེ་སྒྱུར་འགོ་འཛུགས་པར་བྱེད་པའི་སྨིན་རྫས་ལ་གོ།

amyloid plaques
མེ་མི་ཚོ་ཊ་དྲེག་སྙིགས།
biol.

Abnormal protein coatings on nerve cells in the brain. They are found in the brains of patients with ALZHEIMER'S DISEASE and in individuals with DOWN SYNDROME.

ཀླད་པའི་ནང་གི་དབང་རྩ་ཕྲ་ཕུང་གི་སྟེང་དུ་རྒྱུན་ལྡན་མིན་པའི་སྒོ་ནས་སྤྲི་རྫས་ཀྱིས་གཡོག་པ་ལ་གོ་ཞིང་། ཨལ་རྗི་མར་གྱི་ནད་ཡོད་པའི་ནད་པ་དང་ཊའུན་རྟགས་འདུས་ཡོད་པའི་གང་ཟག་གི་ཀླད་པའི་ནང་དུ་ཡོད།

amyloid precursor protein (APP)
མེ་ཨི་ཨོ་ཡི་ཏི་ཕྲོན་བཤད་ཁྱི་ དཀར།
biol.

A natural brain protein that is coded for on chromosome 21. This protein is related in some way to memory.

ཚོས་གཟུགས་ ༢༡ ཀྱི་སྟེང་དུ་བཏང་སྟེགས་བཅས་པའི་གླང་པའི་རང་བྱུང་གི་སྤྱི་རྡས་ཤེགས་ སྤྱི་རྡས་འདི་དྲན་པ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད།

amyotrophic lateral sclerosis (ALS)
ཤ་གནད་ཞ་རིངས།
neurosci.

Degenerative nervous-system disorder causing muscle wasting and paralysis. The disease usually occurs after age 40, more often in men. Most victims die within two to five years from respiratory muscle atrophy.

ཤ་སྤྱིས་ཀུད་པ་དང་། གྲིབ་སྐྱོན་སློང་བར་བྱེད་པའི་དབང་རྩ་མ་ལག་གི་ཉམས་སྐྱོན་ཞེག་ ཤ་ཟད་ལོ་ན་ ༤༠ བཏུལ་པའི་རྗེས་སུ་གཙོ་བོ་སྐྱེས་པ་ཡོ་ལ་འཕྲུང་ཞིང་། དབུགས་འབྱིན་རྩྭ་ཀྱི་ཤ་སྤྱིས་རིད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ནད་པ་པལ་ཆེ་བ་ལོ་གཉིས་ནས་ལྔའི་ནང་དུ་འཚི་འགྲོ་བ་ཡིན།

anabolic
འདུ་འགྱུར་གྱི།
biol.

Relating to or promoting anabolism.

འདུ་འགྱུར་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའམ་འདུ་འགྱུར་སྟེལ་བའི།

anabolic reaction
འདུ་འགྱུར་གྱི་རྡས་ཐུག་ནས།
biol.

A chemical reaction in which small molecules, such as amino acids, are combined to form larger molecules, such as proteins.

ཞེ་མི་ནོ་སྒྲུར་རྡས་ལྟ་བུའི་འདུས་རྡུལ་ཆུང་ཆུང་ལྟར་དུ་འདུས་ཏེ་སྤྱི་རྡས་ལྟ་བུའི་འདུས་རྡུལ་ཆེན་པོ་འགྲུབ་པར་བྱེད་པའི་རྡས་སྐྱོར་ལ་གོ

anabolism
འདུ་འགྱུར།
biol.

The phase of metabolism in which complex molecules, such as the proteins and fats that make up body tissue, are formed from simpler ones.

ལུས་པོའི་ཕུང་བྱུབ་བྱུབ་བྱེད་ཀྱི་སྤྱི་རྡས་དང་ཚོལ་ཞགས་ལྟ་བུའི་རྟོག་ལངས་འདོར་ཅན་གྱི་འདུས་རྡུལ་རྣམས་སྟེགས་བདེ་བའི་གྲྭ་ཆ་ནས་འགྲུབ་པར་འགྱུར་བའི་ནུས་འགྱུར་གྱི་རིམ་པ་ལ་ཟེར།

anaerobic respiration
རླུང་མེད་ཏུས་ཁྱེན། (འཚོ་ཐུབ་ ཐལ་བའི་འཕྲིན་ཏུབ་ཐུ་བ།)
biol.

A type of cell respiration that takes place in ANAEROBES, and in which energy is released from glucose and other foods without the presence of oxygen.

འཚོ་ཐུབ་མི་དགོས་པའི་སྐྱེ་དངོས་ནམས་ཀྱི་ནང་དུ་འགྱུར་བའི་ཐ་ཕུང་གི་འཕྲིན་རྩྭ་ཀྱི་རིགས་ཤེས། འདིའི་སྐབས་སུ་འཚོ་ཐུབ་མི་དགོས་པའི་ཐོག་ནས་སྒྲ་ལུ་མངར་རྡས་དང་ཟ་མ་གཞན་ནས་ནུས་ཤུགས་ཕྲོག་གཏོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

analog signal
མཉན་བཤད།
phys.

Signal based on a continuous variable, as opposed to a digital signal made up of discrete quantities.

དུས་ཚན་གྱི་འགོར་ཚད་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་གྲངས་བཤད་ལས་གློ་གྲྭ་སྟེ་ཏྲན་མ་ཐུད་པའི་འགྱུར་གྲངས་ལ་བརྟེན་པའི་བཤད་འཕྲིན།

analog watch
མདའ་སྟོན་ཆུ་ཚོད།
phys.

A watch of the traditional type, in which time is represented by the position of hands that rotate on a dial, rather than by a numerical display.

དུས་ཚོད་ནི་གྲངས་ཀས་སྟོན་པ་མ་ཡིན་པར་ཆུ་ཚོད་ཀྱི་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་མདའ་ཡིས་སྟོན་པར་བྱེད་པའི་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་ཆུ་ཚོད་ཅིག [མདའ་མོས་དུས་སྟོན་པར་བྱེད་པའི་ཆུ་ཚོད།]

analogous structure
ལས་མཚུངས་བཀོད་པ།
biol.

A structure that compared with another has the same function but a different origin; analogous structures are e.g. the human eye and the eye of the octopus.

འབྱུང་ཁུངས་མི་མཚུངས་མོད་བྱེད་ལས་མཚུངས་པའི་བཀོད་པ་ལ་གོ དཔེར་ན། མིའི་མིག་དང་མཚོ་འབུ་ཀང་བརྒྱད་ཀྱི་མིག་ལྟ་བུ་ནི་ལས་མཚུངས་བཀོད་པའི་དཔེ་ཡིན།

analogy
བྱེད་མཐུན།
biol.

A similarity in function or behavior among organisms or their anatomical structures resulting from convergent evolution rather than common ancestry.

ཐུན་མོང་གི་མེས་པོ་ནས་བྱུང་བ་མིན་པར་ཕྱོགས་མཐུན་པའི་འཕེལ་འགྱུར་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་སྐྱེ་དངོས་མི་འདྲ་བའི་དབར་གྱི་བྱེད་ལས་སམ་གཤིས་སྤྱོད་ཀྱི་མཚུངས་ཆོས་སམ། དེ་དག་གི་ཕུང་གནས་ཀྱི་བཀོད་པའི་མཚུངས་ཆོས་ལ་གོ

analysis
དབྱེ་ཞིབ། དཔྱད་ཞིབ།
sci. method

Detailed examination of the elements or structure of something.

བྱ་དངོས་ཤིག་གི་གྲུབ་ཆའམ་སྒྲོམ་གཞི་ལ་ཞིབ་ཚགས་པོའི་སྒོ་ནས་སྒྲུབ་པའི་བརྟག་དཔྱད།

analytic epidemiology
ནད་ཡམས་དཔྱད་ཞིབ་རིག་པ།
biol.

Statistical analysis of epidemiological data in an attempt to establish relationships between causative factors and incidence of disease.

ནད་སློང་རྐྱེན་གྱི་རྒྱུ་དང་ནད་ཀྱི་བྱུང་བ་གཉིས་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་གཏན་འབེབས་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་སྒྲུབ་པའི་ནད་ཡམས་ཀྱི་གྲངས་ཐོ་ཡི་རྣམ་གྲངས་དབྱེ་ཞིབ་ལ་གོ

analyze
དབྱེ་ཞིབ་བྱེད་པ།
sci. method

To examine methodically by separating into parts and studying their interrelations.

ཆ་ཤས་སོ་སོར་ཕྱེས་ཏེ་ཆ་ཤས་དེ་དག་དབར་གྱི་འབྲེལ་བའི་ཐོག་ལ་གོ་རིམ་ལྡན་པའི་སྒོ་ནས་བརྟག་པ།

anaphase
གྱེས་ངོ་།
biol.

The phase of cell division in which the chromosomes move apart to form new nuclei. The movement is generated by the shortening of microtubules towards the spindles.

ཚོས་གཟུགས་རྣམས་ཕྱོགས་ཐ་དད་དུ་འགུལ་སྐྱོད་བཏང་སྟེ་ལྟེ་རྡུལ་གསར་པ་འགྲུབ་པར་འགྱུར་བའི་ཕྲ་ཕུང་འབྱེད་རིམ་གྱི་རིམ་པ་ཞིག འགུལ་སྐྱོད་འདི་ནི་སྤུག་ཕྲན་རྣམས་ཕང་མའི་ཕྱོགས་སུ་ཇེ་ཐུང་དུ་སོང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་གི་ཡོད།

anatomical
ཕུང་གནས་ཀྱི།
biol.

Relating to the anatomy.

ལུས་ཀྱི་གནས་ལུགས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ལ་ཟེར།

anatomist A scientist who specializes in anatomy.
ཕྱང་གནས་རིག་པ་པ། *biol.*
ཕྱང་གནས་རིག་པའི་ཐོག་ཏུ་ཆེད་མ།ཁས་ཡིན་པའི་ཚན་རིག་པ་ཞིག་ལ་ཟེར།

anatomy The study of the structure of an organism. This requires dissection and histological examination of tissues.
ཕྱང་གནས། རོ་ཁ། *biol.*
སྐྱེ་དངོས་ཅིག་གི་ཚགས་བཀོད་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པའི་རིག་པ་ལ་ཟེར་ཞིང། འདིར་ཕྱང་གྲྭབ་ཀྱི་ཚགས་ཚུལ་གྱི་བརྒྱན་དབྱུད་དང་གཡག་ཤག་དབྱུད་གཉིས་ཀ་ཚང་དགོས་ཀྱི་ཡོད།

ancestor Individual, population or species that is a direct progenitor of another; one or more generations in the past.
མེས་རབས་མེས་མོ། *biol.*
སྒྲིང་རས། ཚོགས་འདུས། ཡང་ན་ཉེ་རིགས་གཞན་ཞིག་གི་འབྲང་ཐ་དངོས་ཡིན་པའི་སྒྲིང་རས། ཚོགས་འདུས། ཡང་ན་ཉེ་རིགས་ལ་གོ། རབས་གཅིག་གམ་དུ་མའི་སྔ་རོལ་དུ་བྱུང་བ་ཡིན་དགོས།

androgen A male sex hormone, such as testosterone, secreted by the testes. Androgens are responsible for the maintenance of sperm production, muscular development and aspects of sexual behaviour. Small amounts of androgens are also found in females, and are responsible in part for stimulating the growth of pubic hair.
ཕོའི་ཁྱད་ཆོས། *biol.*
རྒྱུ་གཏན་ནས་བློན་པའི་ཕོ་འདྲས་རྟེན་གཡེར་ལྟ་བུ་ཪོའི་མཚན་མའི་རྟེན་ཆུས་ཤེག་ལ་ཟེར་ཞིང། འདི་ཡིས་ཁམས་དཀར་ཕོན་རྒྱུན་རྒྱུན་གནས་དང། ཀ་གནད་འཚར་འཚེལ་དང། འཕྲིག་པའི་བྱ་སྤྱོད་ཀྱི་རྣམ་པ་བཅས་ཀྱི་རྒྱ་བྱེད། ཪའི་ཁྱད་ཆུས་ཁྱད་ཞིག་བུད་མེད་ཀྱི་ལུས་ཪོའི་ནང་དུའང་ཡོད་ཅིང། དེ་ནི་བུད་མེད་ཀྱི་གསང་གནས་ཀྱི་སྐྱ་ཡི་སྐྱེ་འཚེལ་ལ་སྐྱལ་རྒྱན་བྱེད་པའི་རྒྱ་རྒྱན་ཆ་ཙམ་ཞིག་ཡིན།

Andromeda galaxy A spiral galaxy, appearing to the naked eye as a fuzzy oval patch in the constellation Andromeda; it is a close neighbor to our own galaxy.
དཀྱི་ཚོགས་ཙམ་ཏོ་ཆ། *phys.*
མིག་ཟུན་པའི་སྣང་ངོར་སྐྱར་ཚོམ་ཙམ་ཏོ་ཆ་པའི་ནང་གི་སྒོང་དབྱིབས་ཀྱི་དུས་བུ་སྤྱི་ཞིང་ཞིང་ལྟ་བུར་མངོན་པའི་གནས་སྟོན་ཀྱི་ཚོགས་ཤིག། འདི་ནི་ང་ཚོའི་དགུ་ཚོགས་ལ་ཐག་ཉེ་བའི་ཁྱིམ་མཚོས་ཤིག་ཡིན།

anemia A condition in which the blood does not carry enough oxygen to the body tissues. It can be caused by too few red blood cells, not enough hemoglobin, or poorly formed red blood cells.
ཁྲག་ཟད། (ཁྲག་ཟད།) *biol.*
ཁྲག་གིས་ལུས་ཪོའི་ཕྱང་གྲབ་ཁག་ཏུ་འཚོ་ཆྱད་འདང་རིས་ཤིག་སྐྱེལ་འདེན་བྱེད་མི་ཐུབ་པའི་གནས་སྟངས་ཤིག་ལ་ཟེར། འདི་ནི་ཁྲག་དམར་ཐུ་ཕྱང་ཁྱད་ཏགས་པའམ། ཁྲག་དམར་སྲོ་རྡས་འདང་རིས་མེད་པ། ཡང་ན་ལེགས་པར་མ་གྲུབ་པའི་ཁྲག་དམར་ཐུ་ཕྱང་ལ་བརྟེན་ནས་འབྲང་གི་ཡོད།

anencephaly
གླང་ལྷོང་།
neurosci.

A type of birth defect in which most of the brain is missing; a term literally meaning "without a brain"; more specifically, it refers to the absence of the cerebrum, cerebellum, and flat bones of the skull.

གླང་པའི་ཚ་ཤས་པལ་མོ་ཆེ་མ་ཚང་བའི་སྐྱེ་དུས་ཀྱི་ཚད་སྟོན་གྱི་རིགས་ཤིག་ཡིན། ཚིག་འདིའི་སྒྲ་བར་ཤད་ནི་ "གླང་པ་མེད་པ་" ཞེས་པའི་དོན་ཡིན་ཞིང་། དམིགས་བཀར་གྱིས་བརྗོད་ན། གླང་སྟོང་ནི་གླང་ཆེན་དང་། གླང་ལྷོང་། ཀ་ཡིའི་རུས་ལེབ་བཅས་མེད་པ་ལ་གོ་བ་ཡིན། (གླང་པ་མེད་པས་ན་གླང་སྟོང་ཟེར།)

aneroid barometer
གཡེར་མེད་རླུང་གཞོན་འཛིན་ཆས།
phys.

Instrument used to measure atmospheric pressure; based on the movement of the lid of a metal box, rather than on the movement of a liquid.

གར་ཤེར་གཟུགས་ཀྱི་འགྱུལ་སྟོང་གཞིར་འཇོག་པའི་ཚན་ལ་ལྟོགས་སྒམ་གྱི་ཁ་གཅོད་ཀྱི་འགྱུལ་སྟོང་གཞིར་བཞག་སྟེ་ཆུང་ཁམས་ཀྱི་གཞོན་ཤུགས་འཛིན་པའི་ཡོ་བྱད་ཅིག

anesthesia
ཕྲིད་པ།
neurosci.

The lack of sensation, especially awareness of pain. It may occur due to an anesthetic drug or damage to nerve tissue.

ཚོར་སྲོང་ཁང་དགས་པ་སྟེ། ལྟག་པར་དུ་ཟུག་རྒྱུ་ཇི་ལེས་ཤེས་ཚོར་ཁང་དགས་པ་ལ་གོ་ཞིང་། དབང་ཙའི་ལུང་གྱིས་ལ་བྱང་བའི་ཚན་སྐྱོན་ནས་སྦྱིད་སྨན་ལ་བཏེན་ནས་འབྱུང་སྲིད་པ་ཡིན།

anesthesiologist
ཕྲིད་སྨན་སྨན་པ།
biol.

A physician who specializes in the administration of anesthetics during surgery, labor and delivery, or other procedures.

གསལ་བཅོས་ཀྱི་རྒྱུན་སས། བྱ་གུ་བཅའ་བའི་རྒྱུན། ཡང་ན་སྨན་བཅོས་ཀྱི་རྒྱུ་དངོས་གཞན་གྱི་རྒྱུན་སུ་སྦྱིད་སྨན་ཚོད་འཛིན་ལ་ཆེད་མཁས་ཡིན་པའི་སྨན་པ་ཞིག

anesthesiology
ཕྲིད་སྨན་དཀྱི་པ།
biol.

The branch of medicine that is concerned with anesthesia and anesthetics.

སྦྱིད་པ་དང་། སྦྱིད་སྨན་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གསོ་དཔྱད་རིག་པའི་ཡན་ལག་ཅིག

anesthetic
ཕྲིད་སྨན།
chem.

A substance that induces insensitivity to pain.

ན་ཟུག་སྲོང་ཚོར་མི་ཐུབ་པར་བཟོ་མཁན་གྱི་རྫས་ཤིག

anesthetist
ཕྲིད་སྨན་སྨན་ཁན་པ།
biol.

A nurse or technician who is trained to administer anesthetics.

སྦྱིད་སྨན་བཅོས་ཐབས་ལ་སྦྱོང་བརྡར་ཡོད་པའི་འཕྲལ་ལས་མཁས་པའམ་སྨན་ཞབས་པ་ཞིག་ལ་ཟེར།

angiogenesis
ཁྲག་ཁ་གསར་ཐུག
biol.

The formation of new blood vessels.

ཁྲག་གི་ཆ་སྦྱོར་གསར་པ་བཀྲལ་བ།

angiosperm
སོན་ཁྲོག་ས་ཅན། སོན་ཁྲོག་ཁ་ཕྱིད།
biol.

A plant having its seeds enclosed in an ovary
རང་ཉིད་ཀྱི་ས་སོན་ཞེའུ་འབྲེའི་མངལ་ཁང་ཞིག་གིས་བཏུམས་ཡོད་པའི་ཙྪ་ཤིང་།

angle of declination
ཕྱར་གསེག་རྒྱར་ལྟག
phys.

1. Angle at a particular point on the Earth's surface between the direction of the true or geographic North Pole and the magnetic north pole. 2. The angle made by a descending line or plane with a horizontal plane
1) སའི་གོ་བའི་རྒྱ་རོས་ཀྱི་གནས་རེས་ཅན་ཞིག་གི་སྟེང་ནས་ཚད་འཇལ་བའི་སའི་གོ་བའི་ས་ཁམས་ཀྱི་བྱང་སྟེ་དངོས་ཀྱི་ཁ་ཕྱོགས་དང་ཁས་ལེན་ཀྱི་བྱང་སྟོའི་ཁ་ཕྱོགས་གཉིས་དབར་ཀྱི་རྒྱར་ལྟག་ལ་གོ)**2** ཐྱར་དུ་གསེག་པའི་ཕྱོག་ཅིག་གམ་རོས་ཤིག་གིས་འཛིན་རོས་ཤིག་ལ་ལྷོས་ཏེ་གྲུབ་པའི་རྒྱར་ཚད།

angle of incidence
ནང་འཕྲིའི་རྒྱར་ལྟག
phys.

Angle between an incident ray and the normal to the surface of reflection.
ལྷོག་འཛོལ་ཞེས་ཀྱི་རྒྱུན་ཕྱིག་དང་འཛོལ་ཟར་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་གྲུབ་པའི་རྒྱར་ལྟག

angle of inclination
གྱེན་གསེག་རྒྱར་ལྟག
phys.

An angle of elevation or an angle of depression.
གྱེན་རྒྱར་ཞིག་གམ་ཐུར་རྒྱར་ཞིག

angle of reflection
ལྷོག་འཕྲིའི་རྒྱར་ལྟག
phys.

Angle between a reflected ray and the normal to the surface of reflection.
ལྷོག་འཛོལ་ཞེས་ཀྱི་རྒྱུན་ཕྱིག་དང་ལྷོག་འཛོལ་འོད་ཟེར་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་གྲུབ་པའི་རྒྱར་ལྟག

angle of refraction
འཕྲོག་འཕྲིའི་རྒྱར་ལྟག
phys.

Angle between a refracted ray and the normal to the surface at which it is refracted.
འཕྲོག་འཛོལ་ཞེས་ཀྱི་རྒྱུན་ཕྱིག་དང་འཕྲོག་འཛོལ་འོད་ཟེར་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་གྲུབ་པའི་རྒྱར་ལྟག

angular gyrus
ཐུར་ལྡན་ཟེ་ཐུག
biol.

A region of the inferior parietal lobe of the brain that is involved in the processing of auditory and visual input and in the comprehension of language.
ཐོས་ཚོར་ཚ་འཛིན་དང་མཐོང་ཚོར་ཚ་འཛིན་དབྱེ་སེལ་བྱེད་པ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་ཅིང་སྐད་ཡིག་གི་གོ་རྟོགས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གཙུག་འདབ་ཟོག་མའི་ཚ་ཤས་ཤིག

angular momentum
རྒྱར་ཁྱགས་གྱི་འཁྱལ་ཚད།
phys.

Product of a body's rotational inertia and rotational velocity about a particular axis. For an object that is small compared with the radial distance, it is the product of mass, speed, and radial distance of rotation. Angular momentum=mvr.

དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྲོག་ཤིང་རེས་ཅན་ཞིག་གི་ཐྲོག་ས་ཡོད་པའི་འཁོར་འཁྱལ་འཕྲུར་འགོག་རང་གཡས་དང་དེའི་འཁོར་འཁྱལ་སྒྲུར་ཚད་གཉིས་ཀྱི་སྒྲུར་ཐོག། ཚར་མ་ཕྲེད་ཐྲོག་ཀྱི་རིང་ཚད་ལ་ལྟོས་ཏེ་ཕྱོགས་ཅིག་ཏུ་ཁ་ཡོད་པའི་དངོས་པོ་ཞིག་ལ་མཚོན་ནས་ཁྱད་ཆེ་གཙོས་ཚད་དང་། མཐྱོགས་ཚད། འཁོར་འཁྱལ་གྱི་ཚངས་ཕྲེད་ཐྲོག་ཀྱི་རིང་ཚད་བཅས་ཀྱི་བསྒྲུར་ཐོག་ཡིན། རྒྱར་ཁྱགས་གྱི་འཁྱལ་ཚད། = mvr

angular speed
རྒྱར་ཁྱགས་མགྱོགས་ཚད།
phys.

The scalar change in direction per unit time, i.e., the magnitude of the angular velocity vector.

དུས་ཡུན་རེ་རེའི་ནང་དུ་བྱང་བའི་ཁ་ཐྲོག་ཀྱི་འགྱུར་བ་ལ་ཟེར་ཞིང། རྒྱར་ཁྱགས་སྒྲུར་ཚད་ཀྱི་འགོར་ཚད་ལ་གོ་བ་ཡིན།

animal behavior
སེམས་ཅན་གྱི་ཁམིས་ལྟོད།
biol.

The activities that constitute an animal's response to its external environment. Certain categories of behavior are seen in all animals (e.g. feeding, reproduction) but these activities involve different movements in different species and develop in different ways.

སེམས་ཅན་ཞིག་གིས་རང་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིའི་ཁོར་ཡུག་ལ་སྤྲོད་པའི་ཡ་ལན་གྱི་ཚར་ཤས་སུ་གྱུར་པའི་བྱེད་སྤོ་ལ་གོ་ཞིང། གཤིས་སྡུད་ཀྱི་སྟེ་ཚན་རིས་ཅན་ཁག་ཅིག་ཅི། (ཟས་ཟ་བ་དང། སྐྱེད་འཕེལ་བྱེད་པ་ལྟ་བུ།) སེམས་ཅན་ཚང་མར་ཡོད། འོན་ཀྱང། བྱེད་སྤོ་འདི་དག་སྐྱེས་པར་ཉེ་རིགས་མི་འདྲ་བས་འགྱུལ་སྐྱོད་མི་འདྲ་བས་གཤིས་སྡུད་འདི་དག་འཕེལ་རྒྱས་ལ་གཟོ་སྐྱེད་ཀྱང་ཡོད།

animal kingdom
སེམས་ཅན་གྱི་གླིང།
biol.

A category of living organisms comprising all animals. The classification of animals into major groups is now generally agreed by most biologists, unlike the situation in the PLANT KINGDOM where there are several alternative systems of classification.

སེམས་ཅན་ཡོངས་རྫོགས་འདུས་པའི་སྐྱེ་ལྡན་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་ཕྱེ་ཚན་ཞིག་ལ་ཟེར། དེང་གི་ཚར་ཕྱེ་ཤིང་གི་གླིང་ལ་ཕྱེ་ཚན་དབྱེ་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་འགན་འཛིན་ཡོད་མོད། སེམས་ཅན་རྩམས་ཕྱེ་ཚན་ཆེ་ཁག་འགའི་ནང་དུ་དབྱེ་ཡོད་པ་ནི་ཕྱི་དངོས་རིག་པ་བ་པལ་ཆེ་བས་ཁས་ལེན་བྱེད།

animalcule
སེམས་ཅན་ཕྲ་ཚུང།
biol.

A microscopic animal such as an amoeba or rotifer

ཨ་མི་ཟུ་ཕྲ་ཕྲིན་ནམ་གཡེར་གནས་ཕྲ་ཕྲིན་ལྟ་བུའི་ཐྲོག་ཚགས་ཕྲ་མོ་ཞིག

animation
འགྱུལ་བཅུག (ཕྲོག་ཁྱགས)
phys.

Process of giving the illusion of movement to drawings, models, or inanimate objects.

རི་མོ་འམ། དཔེ་གཟུགས། གེས་དངོས་ལ་འཕྲུལ་སྟང་གི་འགྱུལ་བསྐྱོད་ཀྱི་སྟང་བ་སྤེལ་བའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ

anisotropic
ཐྱོག་ས་མི་མཉམ།
phys.
Not isotropic; having different physical properties in different directions
ཐྱོག་ས་མཉམ་མིན་པ་སྟེ། ཁ་ཐྱོག་ས་མི་འདྲ་བའི་ཐྱོག་ས་སུ་ཕྱི་འདོན་པོས་ཁོའི་ཁྱད་ཆོས་ཀྱང་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པ།

annelid
ཚིག་ས་འདྲ།
biol.
Any of various worms or wormlike animals of the phylum Annelida, characterized by an elongated, cylindrical, segmented body and including the earthworms and the leeches.
ཚིག་ས་འབྱའི་སྡེ་རྒྱ་གཏོགས་པའི་འབྱཨམ་འབྱ་དང་འདྲ་བའི་སྲོག་ཆགས་གང་རུང་རུང་ལ་གོ་ཞིང་། ལུས་པོ་རིང་ཞིང་མཏང་དབྱིབས་ཅན་ཡིན་ལ། ཚིག་མང་པོ་དང་ལྷན། ས་འབྱ་དང་པད་པ་གཉིས་འདིའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས།

Annelida
ཚིག་ས་འདྲའི་ཕྱེ།
biol.
A large phylum that comprises the segmented worms, which include earthworms, lugworms, ragworms, and leeches.
ལྷུ་ཚིག་ས་ཅན་གྱི་འབྱ་ཡིས་གྲུབ་པའི་སྡེ་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ས་འབྱ་དང་། རྒྱ་མཚོའི་ས་འབྱ། མཚོ་འབྱ། པད་པ་བཅས་འདིའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས།

anode
ཥ་ལྷེ།
phys.
The positively charged electrode by which the electrons leave a device. The opposite of cathode.
གློག་ཚས་ཤེག་ནས་གློག་ཕྲེང་རལ་ཐོན་ས་མའི་གློག་ཁུར་པོ་དང་ལྡན་པའི་གློག་ལྷེ། མ་ལྷེ་ཡི་ལྡོག་ཕྱོགས།

anomaly
ཐུན་འགྲེ་མིན་པ།
phil.
Anything differing from the normal.
རྒྱུན་ལྡན་དང་མི་མཐུན་པ་གང་རུང་།

anorexia
ཁེ་གཅ་འཆགས་པ།
biol.
Loss of appetite, especially as a result of disease.
གཙོ་བོ་ནད་ཀྱིས་རྒྱུན་བྱས་པ་ལ་བཏེན་ནས་ཟས་ཀྱི་དད་གཅ་བཏང་བ།

antenna
གནམ་ཐྲུད།
phys.
A rod, wire, or other device used to transmit or receive radio or television signals
རྒྱུད་འཛིན་ནས་བརྒྱན་འཛིན་གྱི་བཏ་གཏོང་བཀམ་ལེན་པར་སྤྱོད་པའི་རྒྱུ་བཀམ། གློག་ཐྲུད་དམ། ཡོ་ཚས་གཞན།

anterior
མདུན་ཕྱོགས།
biol.
Nearer the front, especially in the front of the body, or nearer to the head or forepart.
མདུན་ངོས་དང་ཉེ་བ་སྟེ། བྱེ་བྲག་ཏུ་ལུས་ཀྱི་མདུན་ངོས་མམ། མགོ་ཐམ་མདུན་གྱི་ཆ་ཤས་དང་ཉེ་བ།

anterior cerebral artery
གླང་ཆེན་མདུན་ངོས་འཕར་རྩ།
biol.

The anterior temporal branch of the middle cerebral artery. Its origin is the middle cerebral artery, and it supplies blood to the cortex of the anterior temporal lobe.

གླང་ཆེན་འཕར་རྩ་བར་མའི་མདུན་ཐྲོག་གི་རྩ་ལྟག་ཡན་ལག་ལ་ཞུར། དེའི་འབྱུང་གནས་ནི་ གླང་ཆེན་འཕར་རྩ་བར་མ་ཡིན་ཞིང་། དེ་ཡིས་མདུན་ཐྲོག་རྩ་ལྟག་གླང་ཁལ་གྱི་ཕྱི་ཤུན་ལ་ ཁྲག་མཚོ་སྦྱོང་བྱེད།

anterior cingulated cortex (ACC)
མདུན་ངོས་འཛིངས་ཐག་གླང་ཁྱེན། འཛིངས་ཐག་གླང་ཁྱེན་མདུན་མ།
neurosci.

The Anterior Cingulate Cortex is a part of the brain located at the middle of the frontal lobe. It is located at the front of the corpus callosum which connects the left and right hemispheres of the brain. The anterior cingulate cortex is responsible for many psychological and physiological functions. It regulates blood pressure and the heart rate. Its psychological functions include decision making and evaluation processes, emotional regulation, preparation for tasks, error detection, and executive functions.

མདུན་འདབ་ཀྱི་དཀྱིལ་དུ་གནས་པའི་གླང་པའི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་། གླང་པའི་ཟླུམ་བྱེད་ གཡས་གཡོན་གཉིས་མ་ཐུད་སྦྱོར་བྱེད་མཁན་སྒ་ལྟན་གྱི་མདུན་ངོས་ས་ཆགས་ཡོད། མདུན་ངོས་ འཛིངས་ཐག་གླང་ལྟན་ནི་སེམས་ཁམས་དང་ལུས་གནས་གཉིས་ཀྱི་བྱེད་ལས་མང་པོ་ཞིག་དང་ འབྲེལ་བ་ཡོད། འདི་ཡིས་ཁྲག་ཤེད་དང་སྙིང་གི་འཕར་ཤྲེས་ལ་སྐྱང་བ་ཡང་ཁྱོད་བྱེད་པ་དང་། སེམས་ ཁམས་དང་འབྲེལ་བའི་བྱེད་ལས་ཀྱི་ནང་དུ་ཐག་གཅོད་བྱེད་པ་དང་། རིན་ཐང་འཇལ་བའི་རྒྱུ་རིམ། སེམས་རྩོད་སྐྱང་འཛིན། ལས་དོན་ལ་གྲ་སྒྲིག ནོར་འཛོལ་ཟད་གཅོད། འཛིན་སྒྲོང་ལས་དོན་ བསྒྲུབ་པ་བཅས་བྱེད།

anterior commissure
མདུན་ངོས་མཐུད་ཅན།
neurosci.

An organized tract (bundle of the axon) of fibers in the anterior part of the brain that connects corresponding parts of the right and left cerebral hemispheres.

གླང་པའི་མདུན་ངོས་ནས་གླང་ཆེན་ཟླུམ་ཕྱེད་གཡས་གཡོན་གཉིས་ཀྱི་ཆ་མཚུངས་པ་ཁུལ་རྣམས་ མཐུད་སྦྱོར་བྱེད་མཁན་གྱི་ཐུལ་འགྲིག་པའི་ཀ་རྒྱུ་ས་ཆུན་པོ་(བཏ་སྒྲེལ་ཀ་ཐུན་ཆུན་པོ་)ཞིག

anterior communicating artery
མདུན་ངོས་ཐྲེལ་མཐུད་འཕར་ཅན།
biol.

The artery that connects with the anterior cerebral arteries and completes the circle of Willis.

གླང་ཆེན་མདུན་ངོས་འཕར་ཀ་དང་མ་ཐུད་སྦྱོར་བྱས་ཏེ་གླང་ཆེན་འཕར་ཀའི་སྒོར་ཝེག་ཆ་ཚང་ བར་བྱེད་མཁན་གྱི་འཕར་ཀ་ལ་ཞེར།

anterior inferior cerebellar artery
མདུན་ངོས་ཀླད་སྐྱིན་འཕར་རྩ་དམའ་བ།
biol.
The anterior inferior cerebellar artery is located in the cerebellum of the brain. The cerebellum is just above the brainstem and controls coordination of movement and balance, among other important functions. The anterior inferior cerebellar artery originates at the basilar artery of the brainstem.

ཀླད་པའི་ཀླད་སྐྱིན་གི་ནང་དུ་ཆགས་ཡོད། ཀླད་སྐྱིན་ནི་ཀླད་རྐང་གི་སྟེང་དེ་ག་རང་དུ་ཡོད་ཅིང་ཀླད་སྐྱིན་གིས་འགུལ་སྐྱོད་དང་དོ་མཉམ་གྱི་སྙོམ་ལ་མ་ཐུད་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱེད་པ་གཙོ་བྱས་པའི་གལ་གནད་ཆེ་བའི་བྱེད་ལས་གཞན་ཡང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། མདུན་ངོས་ཀླད་སྐྱིན་འཕར་རྩ་དམའ་བ་ནི་ཀླད་རྐང་གི་གཞི་རྩའི་འཕར་རྩ་ནས་འབྱུང་བ་ཡིན།

anterior insula
མདུན་མའི་གླིང་ཤུན།
neurosci.
The term anterior insula refers to the more rostral of two parts of the human insula defined on the basis of topology. It consists of five convolutions: three short insular gyri, the accessory insular gyrus and the transverse insular gyrus.

འཁོད་བབས་རིག་པ་གཞིར་བཟུང་ནས་འགྲེལ་ན། མདུན་མའི་གླིང་ཤུན་ནི་མིའི་གླིང་ཤུན་གྱི་ཆ་ཤས་གཉིས་ལས་མདུན་ངོས་སུ་ཡོད་པ་དེར་གོ དེ་ལ་ལྟེབ་སྲུལ་ལྔ་ཡོད་པ་ནི། གླིང་ཤུན་ཐེ་རྒྱུད་ཐུང་བ་གསུམ་དང་། གླིང་ཤུན་ཐེ་རྒྱུད་ཀྱི་ཆ་ལག འཕྲེད་བཅད་གླིང་ཤུན་ཐེ་རྒྱུད་བཅས་ཡིན།

anterior interventricular artery
སྦུབས་སྐོད་བར་གྱི་རྒྱབ་ཀྱི་འཕར་རྩ།
biol.
The anterior interventricular artery, often clinically termed the left anterior descending artery, is a branch of the left coronary artery.

དུས་སྐབས་མང་པོར་སྦུབས་སྐོད་བར་གྱི་རྒྱབ་ཀྱི་འཕར་རྩ་གསོ་བཅོས་དང་འབྲེལ་བའི་ཐ་སྙད་དུ་མདུན་ཐུར་འཕར་རྩ་ཟེར་ཞིང་། འདི་ནི་སྙིང་གཡོན་འཕར་རྩའི་ཡན་ལག་ཅིག་རེད།

anterior pituitary gland
མདུན་མའི་པི་ཊུ་སྐྱེན་བུ།
biol.
Anterior lobe of the pituitary gland, the endocrine gland situated at the base of the brain.

ཀླད་ཞབས་སུ་ཆགས་པའི་ནང་སྐྱེན་པི་ཊུ་སྐྱེན་བུ་ཡི་མདུན་ངོས་ཀྱི་འདབ་མ་ལ་གོ

anterior spinal artery
མདུན་ངོས་རྒྱུངས་པའི་འཕར་རྩ།
biol.
An artery that originates within the cranial cavity and passes inferiorly along the surface of the spinal cord.

ཐོད་རུས་ཁུང་བུའི་ནང་ནས་བྱུང་ཞིང་། རྒྱུངས་པའི་ཕྱི་ངོས་ཀྱི་གཤམ་འོག་ན་ཡོད་པའི་འཕར་རྩ་ཞིག

anterograde amnesia
ཟིན་རྒྱུན་ཉམས་ནད།
neurosci.
An inability to recall what happened after a traumatic episode.

བྲིད་རྨའི་དོན་རྐྱེན་ཞིག་བྱུང་རྗེས་དེའི་སྔོན་ལ་ཅི་ཞིག་བྱུང་བ་བསྐྱར་དྲན་མི་ཐུབ་པ།

anther
ཟེ་ཏོག
biol.
The part of a flower that contains pollen

མེ་ཏོག་གི་ཟེ་རྡུལ་གནས་སའི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ

antheridia (antheridium)
biol.
The male sex organ of algae, mosses, ferns, fungi, and other non-flowering plants.
ཟུ་བལ་དང་། གོོགས་ཤིང་། ལྷུམ་པོ་རེ་རལ། ཏུམ་ཁ་བཅས་དང་། མེ་ཏོག་མེད་པའི་ཙྪ་ཤིང་གཞན་གྱི་ཕོའི་མཚན་མ་ལ་གོོ

anthrax
biol.
A contagious and often fatal disease of animals, including humans, caused by the bacterium Bacillus anthracis. It is acquired by the inhalation of spores or through the skin.
ཨེན་ཐེ་རེགས་ནི་འགྲོ་བ་མི་ཐེ་བའི་སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་ཡན་ཐེ་རེགས་དབྱུག་གྲོན་གྱི་འབུ་ཐུས་སྐྱེད་ཅིང་ སྐྲབས་མང་པོར་འཚེ་སྐྱོན་འབྱུང་ཉེན་ཆེ་བའི་ནད་ཚབས་ཆེན་ཞིག འདི་ནི་སོན་ཐལ་རྡུབ་འཐེན་བྱེད་པའམ། ཡང་ན་པགས་པ་བརྒྱུད་ནས་འགོོ་ཡི་ཡོད།

anthropology
neurosci.
The scientific study of the origin, the behavior, and the physical, social, and cultural development of humans.
འགྲོ་བ་མིའི་ལུས་པོ་དང་། སྲོག་ཚོགས། རིགས་གཞུང་བཅས་ཀྱི་འཕེལ་རྒྱས་དང་། འབྲེལ་ཐུང་ནས་ དང་གཤིས་སྤྱོད་བཅས་ལ་ཚན་རིག་མཐུན་པའི་སྒོོ་ནས་བརྟག་པའི་རིག་པ།

anti-inflammatory
biol.
Preventing or reducing inflammation.
ཚ་སྐྲང་ངམ་རྒ་སྤྱོན་འགོོག་བྱེད་པཱའམ་རྡུང་དུ་གཏོོང་བ།

anti-realism
phil.
Anti-realism, in philosophy of science, is in opposition to realist assumptions that 'real' reality is apprehensible through sense (e.g., visual, auditory, tactile, gustatory) experience.
བདེན་དོན་དངོས་ནི་དབང་ཚོར་(དཔེར་ན། མཐོང་ཚོར་དང་། ཐོས་ཚོར། རེག་ཚོར། རོ་ཚོར་ལྟ་བུ) གྱི་ཉམས་སྤྱོང་བརྒྱུད་ནས་དབང་ཤེས་ཀྱི་ཚོ་ལས་ཁོ་ནས་ཡོད་པ་ཡིན་ཏི་ཁ་ཅིག་ཡོད་ཙུ་ལ་ལ་དགག་པ་བྱེད་པའི་ཚན་རིག་ལྟ་ཐུབ་ཀྱི་རིང་ལུགས་ཤེས།

anti-social behavior
neurosci.
Anti-social behavior is the conduct, demeanor, or attitude of a person which is inconsistent with the laws and order of an organized society.
སྒྲིག་འཛུགས་ལྟར་པའི་སྲོག་ཚོགས་ཤེག་གི་ཁྲིམས་དང་སྒྲིག་གཞི་བཅས་དང་འགལ་བའི་མི་ཞིག་གི་སྤྱོད་ལམ་མམ། རང་གཤིས་སམ། བསམ་བློའི་འབྲེར་སོ་ལ་གོོ

anti-tumor
biol.
Preventing or inhibiting the formation or growth of tumors
སྐྲན་ཆགས་ཚུ་ལ་ལམ་སྐྲན་གྱི་འཚར་འཕེལ་སྤྱོན་འགོོག་བྱེད་པཱའམ་བཀག་འགོོག་བྱེད་པ།

antiangiogenic therapy
biol.
Antiangiogenesis therapy is one of two types of drugs in a new class of medicines that restores health by controlling blood vessel growth.
ཁྲག་གི་ཙ་སྦྱབས་ཀྱི་འཚར་འཕེལ་ལ་ཚོོད་འཛིན་བྱེད་པ་ལ་བཏེན་ནས་ལུས་ཁམས་གསོོ་ཐབས་བྱེད་པའི་སྨན་བཅོས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་གསར་པའི་སྨན་རྫ་ས་རིགས་གཉིས་ཡོད་པའི་ནང་གི་གཅིག་ལ་གོོ

antibacterial
ཕྱིན་འཚོམས།
biol.

Destroying or inhibiting the growth of bacteria.

ཕྱིན་བྱེའི་འཚར་འགེལ་བ་ཀན་འགོག་བྱེད་པའམ་རྩ་མེད་དུ་གཏོང་བ།

antibiotic
གཉན་འཚོམས།
biol.

A biochemical substance, often derived from a microorganism, used to combat infection by other microorganisms, especially bacteria. Penicillin is the most widely used antibiotic.

ཕྱིན་བུ་ལྟ་བུའི་རྒྱུ་དངོས་པ་མོ་གཞན་གྱིས་རྒྱན་བཅས་པའི་གཉན་ཁ་ལ་འཕབ་ཏོལ་བྱེད་ཕྱིར་སྤྱོད་པའི་རྒྱུ་དངོས་པ་མོ་ནས་བྱུང་བའི་རྒྱུ་དངོས་རྣམ་སྤྱོར་གྱི་རྣམ་ཤེས་ཤིག པེ་ནི་སི་ལིན་ནི་ཡོངས་གྲགས་སུ་རྒྱ་ཆེར་སྤྱོད་པའི་གཉན་འཇོམས་ཤིག་རེད།

antibiotic drug
གཉན་འཚོམས་སྨན།
chem.

A very extensive range of drugs able to kill or prevent reproduction of bacteria in the body without killing the patient.

ནད་པ་ལ་སྲོག་རྐྱོན་མི་བཙོ་བའི་སྤོགས་ལུས་ཏིའི་ནང་གི་ཕྱིན་བྱེའི་འཚར་རྒྱུ་འགོག་ཐུབ་པའམ་ཕྱིན་བུ་གསོད་ཐུབ་པའི་སྨན་རྣམ་སྣ་མང་ཞིག་ལ་གོ

antibiotic resistance
གཉན་འཇོམས་འགོག་རྩུས།
biol.

The ability of bacteria and other microorganisms to resist the effects of an antibiotic to which they were once sensitive. Antibiotic resistance is a major concern of overuse of antibiotics. Also known as drug resistance.

ཕྱིན་བུ་དང་རྒྱུ་དངོས་པ་མོ་གཞན་གྱིས་སྔོན་ཚད་རང་ཉིད་ཚོར་བ་རྒྱུན་པོ་ཡོད་པའི་གཉན་འཇོམས་སྨན་གྱི་ཤུགས་རྒྱུན་ལ་གཏོང་ལེན་བྱེད་པའི་ཆུས་པ་ལ་གོ གཉན་འཇོམས་འགོག་ཆེ་གཉན་འཇོམས་སྨན་ཚད་ལས་བཏུལ་བ་བེད་སྤྱོད་བཅའ་བའི་གནད་དོན་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། འདི་ལ་སྨན་རྣམ་འགོག་ཆུས་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད།

antibody
འགོག་གཟུགས།
biol.

A protein produced in the blood or tissues in response to the presence of a specific foreign antigen. Antibodies provide immunity against certain microorganisms and toxins by binding with them and often by deactivating them.

རྒྱུ་མེད་ཀྱི་འགོག་ཟུངས་སྤྱོད་རྣམ་བྱེ་བཀག་པ་ཞིག་མངོན་ཡོད་བ་ལ་ལ་ལན་གྱི་ཚུ་ལ་དུ་ཕུང་གྱིས་ནང་ངམ་ཁྲག་གི་ནང་དུ་སྤྱོད་སྐྱན་བྱས་པའི་སྒྲོ་རྣམ་ཤེས་ཤིག འགོག་གཟུགས་ཀྱིས་ཕྱི་དངོས་དང་ཕྱིན་དུགཁ་ཅིག་ལ་འཚེང་སྤྱོད་བྱས་ཏེ་དུས་སྐབས་པལ་ཆེ་བར་དེ་དག་ཆུས་མེད་བཟོ་བའི་སྤོགས་ནད་འགོག་ཆུས་པ་མཁོ་སྤྲོད་བྱེད།

antibody-mediated immunity
འགོག་གཟུགས་བརྒྱུད་པའི་ནད་འགོག་ཏུ་བཞིན།
biol.

Immunity conferred to an individual through the activity of B cells and circulating antibodies.

ཕྱི་ཕ་ཕུང་གི་བྱེད་ཕྲོད་ལས་ཁོངས་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱིན་པའི་འགོག་གཟུགས་བརྒྱུད་ནས་ཕྱོག་ཚགས་ཤིག་ལ་ནད་འགོག་མ་ལག་སྤྱོལ་བ་ལ་ཆེར།

anticipation The action of anticipating something; expectation or prediction.
ཐུན་བསྡུ། *neurosci.*
བྱ་དངོས་ཤིག་ལ་རེ་ཚོད་བྱེད་པའི་བྱ་བ་སྟེ། རེ་སྤྱིག་གམ་སྔོན་དཔག

anticorrelations An inverse correlation
གོ་ལྡོག་ལྡེས་འབྲེལ། *phil.*
གོ་རིམ་ལྡོག་པའི་ལྡེས་འབྲེལ་ཞིག

antidepressant Any drug that prevents or relieves depression or stimulates the mood of a depressive patient.
ཡིད་ཁྱག་འགོག་བྱེད། *chem.*
ཡིད་ཆུག་གི་ནད་འགོག་པའམ་སངས་བར་བྱེད་པའམ། ཡང་ན། ཡིད་ཆུག་ཅན་གྱི་མེམས་ཁམས་ལ་སྐྱེལ་རྒྱན་སྤེལ་བའི་སྨན་རྫས་གང་རུང་རུང་ཞིག

antielectron Subatomic particle having the same mass as an electron but with an electric charge of +1.
ཕྱོག་མའི་གློག་ཐུལ། *phys.*
གློག་རྩལ་ཞིག་དང་འདྲ་བའི་གཏོས་ཚད་ཡོད་མོད་གློག་ཁུར་ནི་པོ་ཁུར་གཅིག་ཅན་ཡིན་པའི་ཐུ་རྩལ་ཞིག

antifreeze A liquid used in the radiator of an internal-combustion engine to lower the freezing point of the cooling medium.
འཁྱུག་ཚས་འགོག *phys.*
ནང་འབར་འཕྲལ་འགོར་གྱི་གྲང་བཟོ་ཡོ་ཆས་ནང་གི་གྲང་བཟོ་གཤིས་ཤེར་ཁུའི་འཁྱུག་ཚད་རྡེ་དམའ་རུ་གཏོང་ཕྱིར་མེད་སྒྲོད་བྱེད་པའི་གཤེར་གཅན་ཞིག

antigen A harmful substance that causes the body to produce antibodies.
འགོག་བྱར་ཁ་ཕྱིད་ཐལ། *biol.*
ལུས་པོས་འགོག་གི་བྱགས་སྐྱེད་སྐྱན་བྱེད་པ་ལ་རྒྱན་སྒོང་བྱེད་མཁན་ཏྲི་གཞོད་འཚེ་ཅན་གྱི་རྫས་ཤིག

antigen-presenting cells (APCs) Any of a range of cells which bind antigen and present it to an antigen-specific T cell.
འགོག་བྱར་ཁ་ཕྱིད་ཐལ་འདོན་པའི་ལྷན་ཁུང། *biol.*
འགོག་བྱར་ཁ་ཕྱིད་ལ་མ་ཐུད་སྒྲོར་བྱས་ཏེས་འགོག་བྱར་ཁ་ཕྱིད་ལ་ཏི་རེ་ཕ་ཏེ་རིགས་པ་ཞིག

antilock brakes A brake fitted to some road vehicles that prevents skidding and improves control by sensing and compensating for overbraking
རྒྱ་ཐུལ་གྱིས་ཆས། *phys.*
འབྲེད་བཏང་སྒོར་འགོག་བྱེད་པ་དང་། ཚད་ལས་བརྒལ་བའི་ཁ་ལྷག་རང་བཞིན་ཚོར་རྟེས་ཁ་གསལ་བ་བྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཚོད་འཛིན་རྟེ་ལེགས་སུ་གཏོང་བར་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་འབྲལ་འགོར་ལ་ལྷ་སྒྲིག་བྱས་ཡོད་པའི་སྒྲག་ཆས་ཤིག

antimatter Matter composed of atoms with negative nuclei and positive electrons.
གྲོག་ཕྱས། *phys.*
མོ་ལྷར་ཅན་གྱི་ལྷ་ རྡུལ་དང་མོ་ལྷར་ཅན་གྱི་གློག་ རྡུལ་ལྷན་པའི་ རྡུལ་ཟ

ན་གྱིས་གྲུབ་པའི་བེམ་གཟུགས།

antineutrino The antiparticle of a neutrino, distinguished from the neutrino by having clockwise rather than counterclockwise spin when observing in the direction of motion.
མ་ཥིང་གྲོག་རྒལ། *phys.*
མ་ཥིང་ཟླ་ རྡུལ་གྱི་གྲོག་ རྡུལ་ཏེ། འགྱུལ་སྐྱོང་ཀྱི་ཁ་ཐོག་སུ་བལྟ་སྐབས་གཡོན་སྐྱོང་མ་ཡིན་པར་གཡས་སྐྱོང་གྱི་འཁྱིལ་འགོར་དང་ལྡན་པས་མ་ཥིང་ཟླ་ རྡུལ་ལས་བོཙཱས་སུ་ཕེ་ཡོད།

antinode Any part of a standing wave with maximum displacement and maximum energy.
རླུང་ལས་ཀྱི་གྲོག་ཕྱིགས། གྲོག་ཕྱིགས། *phys.*
གནས་སྟོལ་ཆེ་ཙམ་དང་ནུས་པ་ཆེ་ཙམ་ཡོད་པའི་ལངས་རླུང་ལས་ཀྱི་ཆ་ཤས་གང་རུང་རུང་ཞིག

antinoise technology Sound generated for the purpose of reducing noise by interference.
སྒྲ་འགོག་འཕྲུལ་རྩལ། *phys.*
ཐེ་ཞུགས་ལ་བརྟེན་ནས་སྒྲུབ་ཅོར་རྡེ་ཚུང་དུ་གཏོང་བའི་ཆེད་དུ་བསྐྱེན་པའི་སྒྲ།

antiparticle Particle having the same mass as a normal particle, but a charge of the opposite sign. The antiparticle of an electron is a positron.
གྲོག་ཕྱས། *phys.*
གཙོས་ཚད་སྟོན་བཏང་གི་ རྡུལ་གྱི་གཙོས་ཚད་དང་མཚུངས་ཀྱང་ལྷར་གྲོག་མ་དང་ལྡན་པའི་ རྡུལ། གློག་ རྡུལ་གྱི་གྲོག་ རྡུལ་ནི་གྲོག་མཚོ་གློག་ རྡུལ་ཡིན།

antiproton Antiparticle of a proton; a negatively charged proton.
ཥ་རྡུལ་གྲོག་རྡུལ། *phys.*
ཥ་ རྡུལ་གྱི་གྲོག་ རྡུལ་ཏེ། མོ་ལྷར་དང་ལྡན་པའི་ཥ་ རྡུལ།

antiquark The antiparticle of a quark.
གྲོག་ལྷ་ཁི་ཁོག་རྡུལ། *phys.*
ཁོག་ རྡུལ་ཞིག་གི་གྲོག་ རྒྱལ་ཟླ་ རྡུལ།

antiseptic A substance that prevents infection by inhibiting the growth of infectious agents.
ཟན་འཇོམས། དགེ་ལེལ། *biol.*
གཞན་ཁ་སྐྱེད་མཁན་དག་གི་འཚར་འགེལ་བ་ཀག་འགོག་བྱེད་པའི་སྨོ་ནས་གཞན་ཁ་སྤྲོན་འགོག་བྱེད་པའི་རྫས་ཤིག

antiviral An antiviral drug or medicine.
གཞན་འཇོམས། *biol.*
གཞན་སྲིན་འཇོམས་མཁན་གྱི་རྫས་སམ་སྨན་ཞིག

anxiety disorder
སེམས་འཚབ་འཁྲུག་སྐྱོན།
neurosci.

A disorder in which anxiety is the most prominent feature. The symptoms range from mild, chronic tenseness, with feelings of timidity, fatigue, apprehension, and indecisiveness, to more intense states of restlessness and irritability that may lead to aggressive acts, persistent helplessness, or withdrawal.

འཁྲུག་སྐྱོན་གང་ཞིག་གི་ཁྲོད་དུ་སེམས་འཚབ་དེ་མངོན་གསལ་དོད་ཤོས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ཡིན་པའི་འཁྲུག་སྐྱོན་ཞིག་ལ་ཟེར། དེའི་ནད་རྟགས་སུ་ཉམ་ཆུང་དང་། ངལ་དུབ། དངངས་སྐྲག ཚམ་ཚོམ་རང་བཞིན་བཅས་ཀྱི་ཚོར་བ་དང་མཉམ་དུ་དངངས་འཚབ་འབྲིང་ཙམ་བྱུང་བ་ནས་ཁྲོ་བའི་བྱ་སྤྱོད་དང་། ཕྱིར་ལྡོག་དཀའ་བའི་དབང་མེད་ཀྱི་ངང་ཚུལ། ཕྱི་ནུད་བཅས་སློང་སྲིད་པའི་འཚབ་འཚུབ་དང་ཁོང་ཁྲོ་སློང་བའི་རང་བཞིན་ཚབས་ཆེ་བའི་བར་འབྱུང་གི་ཡོད།

aorta
འཕར་རྩ་གཙོ་བོ།
biol.

The main trunk of the systemic arteries, carrying blood from the left side of the heart to the arteries of all limbs and organs except the lungs.

སྙིང་གི་གཡོན་ཕྱོགས་ནས་གློ་བ་ཕུད་པའི་དབང་པོ་རྣམས་དང་། ཀང་ལག་བཅས་སུ་ཁྲག་སྐྱེལ་འདྲེན་བྱེད་མཁན་གྱི་སྒྲིག་འཛུགས་དང་ལྡན་པའི་འཕར་རྩའི་གཞུང་ཀང་གཙོ་བོ་དེ་ལ་གོ

aortic arch
སྲོག་རྩའི་གུག
biol.

The bend of the aorta between its ascending and descending portions.

རྩ་ཆེན་གྱི་གྱེན་རྒྱུ་དང་ཐུར་རྒྱུའི་ཆ་ཤས་གཉིས་དབར་གྱི་གུག་ཆ་ལ་ཟེར།

aortic valve
སྲོག་རྩའི་སྐྱི་འདབ།
biol.

A semilunar valve that regulates the flow of blood from the left ventricle into the aorta.

སྙིང་གི་སྤུབས་སྨད་གཡོན་མ་ནས་རྩ་ཆེན་གྱི་ནང་དུ་རྒྱུག་པའི་ཁྲག་གི་རྒྱུ་བ་སྟངས་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཟླ་ཕྱེད་དབྱིབས་ཀྱི་སྐྱི་འདབ་ཅིག

apex
སྣེ། ཡང་རྩེ།
biol.

The tip of an organ with a pointed end. The apex of the heart is at the lower left side and the apex of the lung is at the top. The tooth apex is at the tip of each root.

མཐའ་སྣེ་རྣོ་པོ་ཞིག་ལྡན་པའི་དབང་པོ་ཞིག་གི་རྩེ་མོ་ལ་ཟེར་ཞིང་། སྙིང་གི་སྣེ་ནི་གཡོན་གྱི་འོག་ཕྱོགས་སུ་ཡོད་པ་དང་། གློ་བའི་སྣེ་ནི་སྟེང་དུ་ཡོད་ལ། སོའི་སྣེ་ནི་སོ་རེ་རེའི་ཡང་རྩེར་ཡོད་པ་ཡིན།

aphasia
སྨྲ་འཚོལ།
neurosci.

A loss or impairment of the power of speech or writing, or of the ability to understand written or spoken language, due to a brain injury or disease.

ཀླད་པའི་རྨས་སྐྱོན་ནམ་ན་ཚ་ལ་བརྟེན་ནས་སྨྲ་བརྗོད་དམ་འབྲི་རྩལ་གྱི་ནུས་པའམ། སྨྲས་པའམ་བྲིས་པའི་སྐད་ཡིག་གི་དོན་རྟོགས་པའི་ནུས་པ་ཉམས་པའམ་བརླག་པ་ལ་ཟེར།

aphid
ཕྱི་ཤིག
biol.

Any of various small, soft-bodied insects that feed by sucking sap from plants and sometimes damage crops or transmit plant viruses. Some ants feed on the sweet substances secreted by aphids.

ཙྪ་ཤིང་གི་ཚོ་བཅུད་འཇིན་རྩ་བ་བྱས་ཏེ་ཤུ་ཀ་ལུས་ལ་ལུས་ཕུང་སྟེ་ཞིང་ཆུང་བའི་འབུ་སྲིན་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་རེད། མཚམས་རིར་དེ་ཡིས་ལོ་ཏོག་ལ་གནོད་སྐྱོན་བྱེད་པའམ་ཙྪ་ཤིང་གི་གཞན་སྲིན་ནམས་བཏུང་སྟེལ་བྱེད། འབུ་གྲོག་མ་འགལ་ཤས་ཀྱིས་ཙྪ་ཤིག་གིས་བྱིར་འཛིན་བྱས་པའི་མངར་རྫས་དེ་ཟས་སུ་སྤྱོད།

aphotic zone
ཉི་ནུབ་ཡུལ
biol.

The zone of an ocean or sea into which light does not penetrate and in which, therefore, photosynthesis cannot take place. It is usually below about 100 m.

བོད་རྒྱུད་འཕྲོ་མི་བྱེད་པའི་རྒྱ་མཚོ་དང་མཚོ་ཡི་ཁུལ་ལ་གོ་ཞིང་། དེ་རྒྱ་བོད་མི་ཕོག་པས་བོད་ཕྱོར་འབྱུང་མི་ཐུབ། ཕྱིར་བཤད་མི་ཅུར་ ᱧᱦᱦ ཡི་བོག་ཏུ་ཡོད།

apical dendrite
རྩེ་མོའི་བཙུ་ལྟེ་ཐུན
neurosci.

A thick dendrite extending from the outer side of a pyramidal cell toward the surface of the cortex.

གཏོར་གན་ཐུགས་ཐ་ཕུད་ཞིག་གི་ཕྱི་ངོས་ནས་གླང་ལྷན་གྱི་ཕྱི་ངོས་ཀྱི་ཕྱོགས་སུ་བརྒྱངས་པའི་བཙུ་ལེན་ཙ་ཐན་ཕྱོས་པོ་ཞིག

apnea
དཏཱུ་ཁས་ཆད
biol.

A temporary cessation of breathing, occurring in some newborns and in some adults during sleep.

ངའུ་ཁས་ཀྱི་རྒྱུ་བ་གནས་སྐབས་རིང་འགག་ས་ལ་ཆེར་ཞིང་། གསར་སྐྱེས་བྱེས་པ་ཁག་ཅིག་ལ་འབྱུང་ཞིང་དར་མ་ཁག་ཅིག་ལ་ཡང་གཉིད་ཀྱི་གནས་སྐབས་སུ་འབྱུང་གི་ཡོད།

apogee
རིང་མཐའ
phys.

Point in an elliptical orbit farthest from the focus around which orbiting takes place.

སྐོར་བ་རྒྱུ་ས་པའི་ལྷེ་བ་ནས་ཐག་རིང་ཤོས་ཡིན་པའི་འཛོར་ངའི་རྩེ་ངས་སྐོར་ལམ་ནང་གི་གནས་ཤིག

apoptosis
རང་ཕྱི་ལོག
biol.

A type of programmed cell death that plays a role in developmental processes, in which the nuclear DNA is fragmented by enzymes.

སྨྱིན་ཟ་ཀྱིས་ལྷེ་ཏུ་ལ་ཀྱི་ཏི་ཨན་ཨེ་ངུས་བྱང་གཏོར་བར་བྱེད་པའི་འཚར་འཕེལ་ཀྱི་རྒྱུ་ངོས་ནང་གི་འཚར་འགོར་ཞིན་པའི་ཐ་པའི་ངོས་ཤིག་ལ་ཆེར།

apparatus
ཡོ་ཆས
sci. method

An appliance or device for a particular purpose: an x-ray apparatus.

དམིགས་ཡུལ་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་སྒྲུབ་པར་སྟོར་པའི་ཡོ་ཆས་སམ་འཐུལ་ཆས་ཤིག་ལ་ཆེར། དཔེར་ན་གློག་དཔར་ཡོ་ཆས་ལྟ་བུ།

apparent force
སྣང་ཁྱད་གས། མངོན་ཁྱད་གས།
phys.

A fictitious force that appears to exist from physical experience or observation made in a noninertial frame of reference; e.g., the fact that a force seems to pull passengers forward if a car stops suddenly, or pull them outward as the car rounds a curve.

འགྱུར་འགོག་མེད་པའི་ལྟེགས་གཞི་ཞིག་ཏུ་བསྡུབས་པའི་ལྟ་ཞིབ་བམ་བྱང་བའི་ལུས་ཀྱི་ཉམས་མྱོང་ལ་ཡོད་པ་སྟང་བའི་ཕྱི་ཤུགས་ཤེས། དབེར་ན། སྟྱམ་འཕོར་ཞིག་གློ་བྱར་དུ་འགོག་སྐབས་འགྱུལ་པ་མཁན་ཕྱོགས་སུ་འཕེན་པར་སྟང་བའི་ཤུགས་རེའམ། ཡང་ན། སྟྱམ་འཕོར་གྱུག་ལམ་དུ་ཕྱི་ཤུགས་འགྱུལ་པ་ཕྱི་ཕྱོགས་སུ་འཕེན་པར་སྟང་བའི་ཤུགས་དེ་ལྟ་བུའོ།

apparent magnitude
མངོན་ཚད།
phys.

The magnitude of a star as it appears to an observer on the earth.

མཁའ་གོ་ལའི་སྟེང་ནས་རྟོག་ཞིབ་པ་ཞིག་གིས་བལྟ་སྐབས་ཀྱི་སྐར་མའི་བཀྲག་མདངས་མཐོ་གསལ་ཆ་ལ་གོ

appetite
དད་ཀ། ཕེ་ཀ
biol.

A craving for the food necessary to maintain the body and to supply it with sufficient energy to carry on its functions.

ལུས་ཟུང་འཚོ་སྐྱོང་བྱེད་པ་ལ་དགོས་དེས་ཀྱི་ཟས་ལ་སྲེད་པ་དང་། ལུས་ཟུང་གི་བྱེད་ལས་རྒྱུན་མཐུད་ཡོད་པ་ལ་ནུས་ཤུགས་འདང་དེས་བའི་ཟས་མཁོ་སྤྲོད་བྱེད་པར་སྲེད་པ་ལ་ཟེར།

applied force
བཀོལ་ཤུགས།
phys.

An applied force is a force that is applied to an object by another object.

བཀོལ་ཤུགས་ནི་དངོས་པོ་ཞིག་གིས་དངོས་པོ་གཞན་ཞིག་གི་ཐོག་ཏུ་སྤྱད་པའི་ཤུགས་ལ་གོ

appraisal
བཏྱེ་ཚོད།
neurosci.

An act of assessing something or someone.

བྱ་དངོས་ཤིག་གམ་གང་ཟག་ཅིག་ལ་དཔྱད་ཞིབ་བྱེད་པའི་བྱ་བ།

approximation
རོབ་ཕྱེས།
math.

The process or result of making a rough calculation, estimate, or guess

རགས་རིས་ཀྱིས་རྩིས་རྒྱག་པཱན། རོབ་རྩིས་རྒྱག་པ། ཡང་ན། ཚོད་དཔག་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིས་མམ་གྱུབ་འབྲས་ལ་གོ

aquaporin
གཅེར་ཐྲུག་ཕྱི་ཐུར།
biol.

Any of a family of proteins found in plasma membranes and forming a functional component of water channels.

ཆུ་སེར་སྐྱེ་མཱའི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་ཆུའི་རྒྱུ་ལམ་གྱི་བྱེད་ལས་ཀྱི་གྲུབ་ཆ་ཡིན་པའི་སྒྲོ་ཐུར་ཀྱི་སྡེ་ཚན་གང་རུང་ཞིག་ལ་ཟེར།

aquatic biome
ཆུའི་འཚོ་ཁམས།
biol.

A complex community of aquatic plants and animals inhabiting a similar environment is called an aquatic biome. Aquatic biomes can be broken down into two general categories, freshwater biomes and marine biomes.

བྱོག་ས་མཚུངས་པའི་ཁོར་ཡུག་ཅིག་ཏུ་འཚོ་གནས་བྱེད་ཀྱིན་པའི་ཆུ་གནས་སྒོག་ཆགས་དང་རྩི་ཤིང་གི་རྟོག་ཞིང་ཅན་ཀྱི་ཚོགས་སྡེ་ཞེས་ལ་ཆུའི་འཚོ་ཁམས་ཟེར་ཞེད། ཁྱབ་ཆེ་བའི་སྡེ་ཚན་གཉིས་ཏེ་ཆུ་གཅང་འཚོ་ཁམས་དང་རྒྱ་མཚོའི་འཚོ་ཁམས་སོ།

aqueduct
༡. ཆུ་ཕྱར། ༢. ཁཀེར་ཐྲུག
biol.

1. A conduit used for carrying water over long distances. 2. A small duct in the body containing fluid.

1) ཆུང་ཐུང་རིང་པོའི་སར་ཆུ་སྐྱེལ་འདྲེན་གྱི་ཆེད་དུ་སྲོོད་པའི་ཐུལ་ཡུར་ཞིག། ২) ལུས་པོའི་ནང་གི་གསེར་ཁུ་དང་ལྡན་པའི་ཐུ་གུ་བོ་ཞིག

aqueous solution
ཆུ་ཅིན་བཅུ་ཟན
chem.

A solution with water as the solvent.

བཞུ་བྱེད་དུ་ཆུ་མེད་སྲོོད་བྱས་པའི་བཞུ་ཁུ་ལ་ཟེར།

aquifer
ཆུ་ཟིག
biol.

A body of permeable rock which can contain or transmit groundwater.

ས་འོག་གི་ཆུ་འཛིན་པའམ་རྒྱུད་གཏོང་བྱེད་ཐུབ་པའི་སིམ་ཁུས་ཅན་གྱི་བྲག་རྩོ་ལ་གོ

arbitrary
ཐུང་ཀྱེལ། རང་ཐྲེང་གང་གར།
neurosci.

Based on random choice or personal whim, rather than any reason or system.

རྒྱུ་མཚན་ནམ་ལས་ལུགས་གཞི་ལ་བཞག་མ་བཞག་པར་རེས་མེད་ཀྱི་འདམ་གཅམ་སྒེར་ཐུང་བའི་འཚར་སྟང་གཞིར་བཞག་པ།

arboreal
ཤིང་གནས།
biol.

Living in trees

ཤིང་ནགས་ཀྱི་ཁྲོད་དུ་གནས་པ

arc minute
གཟུ་ཚད་ཁྲར་མ
phys.

A unit of angular distance equal to a 60th of a degree

ཉིག་རི་གཅིག་ཆ་ཤས་ ༦༠ ལ་བཏང་བའི་ཆ་གཅིག་དང་མཚུངས་པའི་རྒྱར་ལུག་ཚད་འཇལ་ཀྱི་བཙོ་གཞི་ཞིག

arc second
གཟུ་ཚད་ཁྲར་ཚ
phys.

A unit of angular measure equal to 1/60 of an arc minute.

གཞུ་ཚད་ཁྲར་མ་གཅིག་ཆ་ཤས་ ༦༠ ལ་བཏང་བའི་ཆ་གཅིག་དང་མཚུངས་པའི་རྒྱར་ལུག་ཚད་འཇལ་ཀྱི་བཙོ་གཞི་ཞིག

archaea
ཨར་ཀི་ཡ་ཕྲིན
biol.

A group of prokaryotes whose members differ from bacteria, the most prominent prokaryotes, in certain physical, physiological, and genetic features. The archaea may be aquatic or terrestrial microorganisms.

མངོན་གསལ་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་ཉིང་བལ་སྐྱེ་དངོས་ཏེ་ས།ིན་བུ་ལས་གཟུགས་བྱང་དང་ལུས་ཁམས་ཀྱི་གནས་ལུགས། རིགས་རྩ་ས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་བཅས་མི་འདྲ་བ་ཡིན་པའི་ཉིང་བལ་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཞིག ཨར་ཀི་ཡ་ས།ིན་ནི་ས་ཆུ་གང་རུང་དུ་གནས་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཡ་མཚོ་ཡིན་ཚོག

archean era
ཨར་བཁྲལ། གདོད་བཁྲལ།
biol.

Geologic time interval that spans the first 2.1 bya since the earth was completed, i.e. from 4.6 to 2.5 bya. Aka Archean Eon.

ས་པའི་གོ་ལ་ཡོངས་སུ་གྲུབ་པའི་རྗེས་ཀྱི་ཐོག་མཚམ་པོ་ཇི་བཞིན་འབྱུམ་ ২.1 རིང་གི་ས་ཁམས་དུས་ཚོགས་དེར་གོ་ཞིང། གོ་ཐེར་འབྱུམ་ ৪.৬ གོ་སྲོོན་ནས་གོ་ཐེར་འབྱུམ་ ২.৫ སྲོོན་ཀྱི་བར་དུ་ཡིན། ཨར་ཀི་བཤྲལ་ཆེན་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད།

archegonia (archegonium)
རིགས་དབང། ཕྲོང་དབང།
biol.

The female reproductive organ in ferns, mosses, etc.
ལྷུམ་ཕོ་རེ་རལ་དང་བྲོག་ཤིང་ལ་སོགས་པའི་མོའི་སྐྱེད་འཚེལ་དབང་ཕོ་ལ་གོ

Archimedes' principle
ཨར་ཁི་མེ་ཏིའི་རྒྱ་འཛིན།
phys.

Relationship between buoyancy and displaced fluid: An immersed object is buoyed up by a force equal to the weight of the fluid it displaces.
འཚོ་ཤུགས་དང་གཏོར་བའི་རྒྱུ་གཟུགས་གཉིས་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ། རྒྱུ་གཟུགས་སུ་བཙུག་པའི་དངོས་པོ་ཞིག་ནི་དེ་ཡིས་གཏོར་བའི་རྒྱུ་གཟུགས་དེའི་ཕྱེད་ཚད་དང་མཚུངས་པའི་ཤུགས་ཤིག་གིས་ཡར་འདེགས་པར་བྱེད།

arcuate fasciculus
གཞུ་དཔྱིབས་ཐུན་པོ།
neurosci.

A major fibre pathway connecting Wernicke's area with Broca's area. Damage to the neurons in the pathway leads to conduction aphasia.
ཝེར་ནི་ཁེའི་ཁུལ་དང་ནྱུ་རོ་གཱའི་ཁུལ་གཉིས་མ་ཐུད་མཁན་གྱི་རྒ་རྒྱས་རྒྱ་ལམ་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། རྒྱ་ལམ་འདིའི་དབར་རྒ་ཐུན་གཞི་ལས་ཕོར་ཚེ་སྐྱ་ག་འཚོལ་བའི་དཀའ་ངལ་འབྱུང།

area centralis
དབྱིས་ཕྱིམ།
neurosci.

The area centralis or central area is a small region, typically located in temporal retina, where neuron density peaks and neurons are smallest. It is the region of highest visual acuity and is used for the fixation of objects.
དབྱས་ཁྱིམ་མམ་དབྱས་ཁུལ་ནི་དབང་རྒ་ཐུ་གཟུགས་ཀྱི་སྐྱུག་ཚད་ཆེ་ཤོས་དང་བོང་མས་ཚད་ཆུང་ཤོས་ཡིན་པའི་ས་ཁུལ་ཆུང་ཆུང་ཞིག་སྟེ། རྒ་ལྟུག་བ་སྒྲིའི་ནང་དུ་ཆགས་ཡོད་པ་དང་། འདི་ནི་མཐོང་ཚོར་གྱི་རྩོ་ངར་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་ས་ཁུལ་དེ་ཡིན་ཞིང་དངོས་པོར་མིག་གིས་གཅེར་ནས་བལྟ་བར་སྤྱོད།

arginine
ཨར་ཇི་ནིན།
chem.

A basic amino acid which is a constituent of most proteins. It is an essential nutrient in the diet of vertebrates.
སྤྱི་རྩས་པལ་ཆེ་བའི་བྱུབ་ཆ་ཡིན་པའི་གཞི་རྩའི་ཨེ་མི་ནོ་སྤྱད་རྩས་ཤིག་ཨདི་ནི་སྐལ་བ་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ཟ་མའི་ནང་དུ་ཡོད་དགོས་པའི་ངེས་མཁོའི་བཅུད་རྩས་ཤིག་རེད།

argon
གཞན་གྱུང། རྒ་ཐུས་ཨར་གོན།
chem.

The chemical element of atomic number 18, an inert gaseous element of the noble gas group. Argon is the commonest noble gas, making up nearly one per cent of the earth's atmosphere.
རྩལ་གྲངས་ ༡༨ ཡིན་པའི་སྟོམས་རྒྱངས་རང་བཞིན་གྱི་རྩ་ཐུས་ཏེ་བཟང་རྒྱངས་སྟེ་ཚན་བ་གཏོགས་པ་ཞིག གཞན་གྱུང་ནི་བཟང་རྒྱངས་འབེལ་ཤོས་དེ་ཡིན་ཞིང་གོ་ལའི་རྒྱུ་ཁམས་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་གཅིག་ཙམ་ཞིན་གྱི་ཡོད།

Aristotelianism
ཨེ་རི་སི་ཏོ་ཏལ་གྱི་ཧིང་ཀུག
phil.

The philosophy of Aristotle and of those later philosophical movements based on his thought.
ཨེ་རི་སི་ཏོ་ཏལ་གྱི་ལྟ་གྲུབ་དང་ཁོང་གི་བསམ་བློ་གཞིར་བཞུག་པའི་ལྟ་གྲུབ་ཀྱི་འཚེལ་ཕྱོགས་ལ་གོ

armature Part of an electric motor or generator where an electromotive force is produce. Usually the rotating part.
གློག་ཁང་། *phys.*
གློག་སྒྲུལ་འཕྲུལ་ཆས་མམ་གློག་འདོན་འཕྲུལ་ཆས་ཀྱི་གློག་རྒྱུན་སྒྲུལ་ཤུགས་བསྐྱེད་མའི་ཆ་ཤས། འཚར་ཅན་ལྟར་ན་སྐོར་བ་བྱེད་པའི་ཆ་ཤས་དེ་ཡིན།

arousal The action or fact of arousing or being aroused.
སད་ཚོར་། *neurosci.*
བྱང་པོར་འགྱུར་བཤམ་བྱང་པོར་བཙོ་བའི་བྱ་བཤམ་གནས་བབ།

array An ordered series or arrangement.
གྲལ་ལྷེད་། *phys.*
གྲལ་དུ་སྒྲིག་པའི་བསྟར་རིམ་མམ་སྒྲིག་སྟངས་ལ་གོ།

arteriole A small artery (8-50 μm in diameter in humans) leading into capillaries.
འཕར་ཅུ་ལྷ་ཚོ། *biol.*
ཁྲག་རྩ་ཐུ་མོར་མ་ཐུད་པའི་འཕར་ཅུ་ཆུང་ཆུང་(འཚོ་བ་མིའི་ནང་དུ་ཚད་མ་ཐིག་ ༨-༥༠μm ཡིན་) ཞིག་ལ་ཟེར།

artery Any of the muscular elastic tubes that form a branching system and that carry blood away from the heart to the cells, tissues, and organs of the body.
འཕར་ཅུ། *biol.*
ལྷོད་ནས་ཐ་ཕྱང་དང་། ཕྱང་གྲྭ། ལུས་པོའི་དབང་པོ་རྣམས་སུ་ཁྲག་སྐྱེལ་འདེན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཉིང་ལག་མང་བའི་མ་ལག་གྲྭ་བྱེད་མཉེན་ཞིང་ཤ་སྒྲིམ་ཅན་གྱི་ཕྱུ་ཀུ་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ།

arthropod Any of numerous invertebrate animals having a segmented body, jointed legs and other appendages, and an external skeleton. Crustaceans, insects, arachnids, and centipedes are all arthropods.
རུས་བྱང་ཚོད་ལྡན། *biol.*
ཕྲེལ་མ་ཐུད་བྱས་པའི་ཤུ་ཀ་ཁག་དང་། ཕྲེལ་མ་ཐུད་ཀྱང་ལ་དང་ཉིང་ལག ཕྱི་ཤེ་རུས་ཀྱང་བཅས་ལྟར་བའི་ཕྲེལ་རུས་མེད་པའི་ཚོགས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་ཟེར། ཤུན་ཀློག་ཅན་གྱི་ཚོགས་ཆགས་དང་། འབྲུ་ཕྲེན། དུག་ཅན་འབྲུ་ཕྲེན། འབྲུ་ཀང་བཏྲུ་ལག་བཏྲུ་བཅས་ཀྱི་ཀང་ཚོགས་ཅན་གྱི་ཚོགས་ཆགས་རེད།

artificial intelligence The theory and development of computer systems able to perform tasks normally requiring human intelligence, such as visual perception, speech recognition, decision-making, and translation between languages.
འཕྲུལ་ཤེས་རྣམ་བཏྲོད། *phys.*
ཕྱི་བཀང་མིའི་རྣམ་བཏྲོད་ཕྱུད་དེ་ལྟར་བགོས་པའི་མཐོང་ཚོར་བང། ཤུང་ཡིག་ངོས་འཛིན། ཐག་གཅོད་བྱ་བ། ཤུང་ཡིག་ལོ་ཐུ་བྱེད་ཕྱོ་ཁག་ཕྱུད་ཕྱུས་པའི་གློད་ཀྱི་མ་ལག་གི་རྣམ་གཞག་གམ་བཟོ་སྒྲུན་ལ་གོ།

artificial selection
བཅོས་མའི་འདེམས་སྐྱེད།
biol.

The process by which humans choose individual plants or animals with certain genetically based characteristics for breeding, so that those characteristics will become more common in future generations.

རིགས་རྒྱུད་སྟེལ་བའི་ཆེད་དུ་འགྲོ་བ་མི་ཡིས་རིགས་རྩལ་རྟེན་གཞིར་བྱས་པའི་ཁྱད་ཆོས་རིས་ཅན་དང་ལྡན་པའི་ཕྱི་ཕྱིར་ངམ་སེམས་ཅན་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་འདེམས་སྐྱེད་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་ཐེར་ཞིང་། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་རིགས་རྒྱུད་ཕྱི་མའི་ཁོངས་དུ་ཁྱད་ཆོས་དེ་དག་ནི་འཚར་ཅན་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་གྱི་ཡོད།

ascending reticular activating system
ས་དཀྱེ་ལྗོན་ཕྱི་ནས་ཐུ་ཏ་མ་ལག
neurosci.

System that transmits messages to the limbic system and hypothalamus, triggers release of hormones and neurotransmitters, and facilitates functions such as learning, memory, and wakefulness.

མཐའ་འཁོར་མ་ལག་དང་། ཟླུད་སྦྱག་འོག་མ་གཉིས་ལ་བརྡ་འཕྲིན་རྒྱུད་གཏོང་དང་། ཆེན་རྫས་དང་དབང་རྩ་འཕྲིན་པ་གློད་འདོན་ལ་རྒྱུན་སློང་བྱེད་མཁན། ཏ་དུང་ཨཱིས་སྤྱོང་དང་། བྱན་པ། ས་དང་པའི་རང་བཞིན་ལྟ་བུའི་བྱེད་ལས་ལ་མཐུན་སྤྱོར་བྱེད་མཁན་གྱི་མ་ལག་ཅིག

asexual reproduction
ཁམས་ཐུལ་གྱིད་འཕེལ།
biol.

Any type of reproduction that occurs without the union of male and female gametes, such as fission, budding, sporulation, or parthenogenesis.

གསས་འགྱུར་དང་ཞེའུ་ཐོན་པ། སོན་ཐལ་ཚགས་པ། ཡང་ན་རང་བྱུང་གྱིད་འཕེལ་ལྟ་བུའི་ཝོ་མེའི་ཁམས་རྟ་ལ་འདུས་སྤྱོར་མེད་པའི་ཐོག་ནས་བྱུང་བའི་གྱིད་འཕེལ་གྱི་རིགས་གང་རུང་རྣམ་ཤེས་ལ་ཞེར།

asleep
གཕྱིད་པ།
neurosci.

In a state of sleep

གཕྱིད་པའི་གནས་སྟངས་སུ་ཡོད་པ།

asomatognosia
རེག་ཚོར་ཁྱམས་ཀློན།
neurosci.

The inability to recognize the presence of part of the body affected by sensory paralysis.

དབང་ཚོར་གྱིས་རྒྱོན་ཝོགས་པའི་ལུས་ཝོའི་ཆ་ཤས་དེ་ཡོད་པའི་རང་བཞིན་ངོས་འཛིན་མི་ཐུབ་པ།

associative learning
འཛེལ་འདོགས་ཀྱིས་སློབ།
neurosci.

A learning process by which a certain stimulus comes to be associated with another stimulus or behavior, as through classical or operant conditioning.

རྒྱུན་འགྲོས་རྒྱུན་འཛིས་སམ་བྱེད་གཙོ་རྒྱུན་འཛིས་ཀྱི་སྒྲིགས་དང་མཚུངས་པར་སྒྲུལ་རྒྱུན་ནས་གཤིས་སློབ་གཞན་ཞིག་དང་འཛེལ་ནས་སྒྲུལ་རྒྱུན་ངེས་ཅན་ཞིག་སློབས་པའི་ཤེས་སློང་གི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག

asteroid
རྒན་ཌོ།
phys.

Rocky, metallic body, smaller in size than the major planets, found throughout the Solar System. The majority of the known asteroids orbit the Sun in a band between Mars and Jupiter known as the MAIN BELT , but asteroids are also found elsewhere.

ཉེ་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ཀྱི་ཁྱོན་དུ་ཁྱབ་ཅིང་གཟའ་སྐར་གཙོ་བྱས་ཁག་ལས་བོངས་རྒྱུང་བ་ཡོད་པའི་བྲག་དང་ལྱགས་རིགས་ཀྱི་ཕུང་པོ་ལ་གོ་ཞིང། ཉེ་མར་སྐོར་བ་བྱེད་པའི་སྐར་རྫོ་པལ་མོ་ཆེ་ཞེ་གཟའ་མིག་དམར་དང་གཟའ་ཕུར་བུ་གཉིས་ཀྱི་བར་ཏེ་སྐ་རགས་གཙོ་བོ་རྡུ་འབོད་པ་དེ་རྡུ་ཡོད་མོད། སྐར་རྫོ་གནས་གཞན་དུ་ཡང་ཡོད་པ་ཡིན་ནོ།

asthma
དཔྲགས་བསྐགས།
biol.

Asthma is a chronic, or long-lasting, inflammatory disease of a person's airways. In people who are susceptible to asthma, the airways spasm and swell periodically because of the inflammation. This narrows the airways and makes it difficult for them to breathe.

དབྱུགས་བསགས་ནི་གང་ཟག་ཅིག་གི་རླུང་གི་རྒྱུ་ལམ་ལ་ཞོག་པའི་ཚ་སྣང་གི་གཙོང་ནད་དམ་རྒྱུན་གནས་ཀྱི་ནད་ཅིག་ལ་གོ ཚ་སྣང་ལ་བརྟེན་ནས་དབྱུགས་བསགས་འགོ་སླ་བའི་མིའི་རླུང་འགྲོ་ལ་དུས་མཚམས་དེས་ཅན་གྱི་སྒོ་ནས་རྩ་འཛུས་འབྱུང་བ་དང་སྣང་གི་ཡོད། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་རླུང་འགྲོ་ཏེ་དོག་ཏུ་འགྲོ་བས་དབྱུགས་འབྱིན་རྡུ་བ་གཏོང་ལེན་ཁག་ཞོ་ཡོད།

astigmatism
མིག་འཛོར།
phys.

Defect of the eye caused when the cornea is curved more in one direction than in another.

ཕྱོགས་གཅིས་སུ་སྟོན་སྟྲི་ཡི་བཀྲག་ཚད་མཚུངས་མིན་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་མིག་གི་སྐྱོན་ཞིག

astrology
རྒན་ཐིས།
phys.

The study of the positions and motions of celestial bodies in the belief that they have an influence on the course of natural earthly occurrences and human affairs.

མཁའ་གཟུགས་ཀྱི་འགྲུལ་སྐྱོད་དང་གནས་ས་ཡིས་གོ་ལའི་སྟེང་གི་རང་བྱུང་གི་བྱུང་བ་དང་འཕྲོ་བ་མིའི་གནས་ཚུལ་ལ་ཕན་གནོད་སྟོན་སྟོང་པར་འདོད་པའི་ཆེས་དང་བཅས་ཏེ་དེ་དག་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པའི་རིག་པ།

astronaut
མཁའ་ཐྲོད་པ།
phys.

A person who is trained to travel in a spacecraft.

མཁའ་གྲུ་ལ་བསྡད་དེ་འགྲུལ་བཞུད་བྱེད་པར་སློབ་བརྡར་བྱས་རྫོང་མཁན་གྱི་མི་སྡུ།

astronomer
རྒན་དཔྱད་པ།
phys.

An expert in or student of astronomy.

གཟའ་སྐར་ཚན་རིག་གི་ཆེད་ལས་མི་སྡེ་ལམ་སློབ་རྒྱུག

astronomical unit
གནམ་གྱིས་བཟོ་གཞི།
phys.

A unit of measurement equal to 149.6 million kilometres, the mean distance from the centre of the earth to the centre of the sun.

ཀི་ལོ་མི་ཏར་མ་ཡ་ 149.6 དང་མཚུངས་པའི་ཚད་འཇལ་གྱི་བཅུ་གཞི་ཞིག་སྟེ། མའི་གོ་བའི་ལྟེ་བ་ནས་ཉི་མའི་ལྟེ་བའི་དབར་གྱི་ཚ་སྟོན་མས་ཀྱི་བར་ཐག་ཡིན།

astronomy
གནམ་དཔྱད་རིག་པ།
phys.

The study of the universe beyond the earth's atmosphere. The main branches are astrometry, celestial mechanics, and astrophysics.

མའི་གོ་བའི་རླུང་ཁམས་ཀྱི་ཕྱི་རོལ་དུ་ཡོད་པའི་འཇིག་རྟེན་ཁམས་ལ་དཔྱད་པའི་རིག་པ། ནང་གསེས་ལ་དབྱེ་ན་གནམ་གྱིས་བོངས་ཚད་དང་རྒྱུ་འགྲོས་དཔྱད་རིག་དང་། གནམ་གྱི་ཤུགས་རིག གྱིས་དཔྱད་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག་བཅས་ཡོད།

astrophysics
གནམ་དཔྱད་དངོས་ཁམས།
phys.

The study of the physical and chemical processes involving astronomical phenomena. Astrophysics deals with stellar structure and evolution (including the generation and transport of energy within stars), the properties of the interstellar medium and its interaction with stellar systems, and the structure and dynamics of systems of stars (such as clusters and galaxies), and of systems of galaxies.

གནམ་གྱིས་ཀྱི་འཚར་སྟང་དང་འབྲེལ་བའི་གནས་ཁམས་དང་རྫས་ཁམས་ཀྱི་བྱ་རིམ་ལ་དཔྱད་པའི་རིག་པ། གྱིས་དཔྱད་དངོས་ཁམས་རིག་པས་མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི་གནས་ཀྱི་བཀོད་པ་དང་འགེལ་འགྱུར། མཁའ་དབྱིངས་རྒྱུད་ལམ་གྱི་ཁྱད་ཆོས་དང་དེ་དང་མཁའ་གནས་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ། གྱིས་མཚན་མ་ལག(གྱིས་ཆོས་དང་དགུ་ཚོགས་ལྟ་བུ)གྱི་བཀོད་པ་དང་འགུལ་གཡེས། དགུ་ཚོགས་ཀྱི་མ་ལག་བཅས་ལ་བརྒྱུད་བྱེད།

asymmetric
ཚ་མཚུངས་མེད་པའི། རྒྱས་མཚུངས་མེད་པའི།
math.

With two halves, sides, or parts that are not exactly the same in shape and size

ཕྱེད་ཀ་གཉིས་སམ། ཕྱོགས་གཉིས་སམ། ཡང་ན་ཚ་ཤས་གཉིས་ཀྱི་དབྱིབས་དང་ཆེ་ཆུང་གཅིག་མཚུངས་མེད་པ།

asymmetry
ཚ་མཚུངས་མེད་པ། རྒྱས་མཚུངས་མེད་པ།
math.

Lack of symmetry or balance.

ཚ་མཚུངས་ཀྱི་བར་བཞིན་དགེན་པཱལ་པོ་མཉམ་ཀྱི་བར་བཞིན་དགེན་པ།

atherosclerosis
འཕར་ཁུ་ཁ་འགྱུར།
biol.

Atherosclerosis is a degenerative disease of arteries in which fatty plaques (atheroma) develop on the inner lining of arteries so that the normal flow of blood is impeded.

འཕར་ཆུའི་ནང་དངོས་སུ་ཁྱག་ཆུའི་ཚོ་ལ་སྐྱན་ཚགས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱུན་ལྡན་ཀྱི་ཁྱག་གི་རྒྱུ་བ་ལ་གེགས་བྱེད་པའི་འཕར་ཆ་ཉམས་རྒྱུད་ཀྱི་ནད་ཅིག

athlete's foot
རྐེད་འཐྲན་ཁང་ནད།
biol.

An infection of the skin that usually attacks the feet, causing itching, peeling, and redness. Athlete's foot is caused by a kind of fungus that thrives in damp places.

ཁང་པར་འབྱུང་བའི་པཏྲ་པའི་གཞན་ཁ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ཟ་འཕྲུག་ལང་པ་དང་། པཏྲ་པ་བ་ཤ་ལུ་བ། དམར་ཡོར་འགྱུར་བ་བཅས་འབྱུང་། འདི་ནི་བཞའ་ཚན་ཆེ་ཤར་འཚེལ་རྒྱས་སུ་འགྲོ་བའི་ཅན་སྦུག་རིས་རིགས་ཀྱིས་གཡོ་སྐྱེད་ཀྱི་ཡོད།

atmosphere
༡ རླུང་ཁམས། རླུང་གི་ཁོ་ལ། ༢ རླུང་གཙོན།
phys.

1. The envelope of gases surrounding the earth or another planet. 2. A unit of pressure equal to 101,325 pascals.

1) སའི་གོ་ལའམ་གཟའ་སྐར་གཞན་གྱི་མཐའ་ནས་སྐོར་བའི་རླུང་གཟུགས་ཀྱི་རིམ་པ། *2)* པ་སི་ཀལ་ *101,325* དང་མཉམ་པའི་གཙོན་ཤུགས་ཀྱི་བརྡེ་གཞི་ཞིག

atmospheric pressure
རླུང་ཁམས་ཀྱི་ཁྱགས།
phys.

Pressure exerted against bodies immersed in the atmosphere resulting from the weight of air pressing down from above. At sea level, atmospheric pressure is about 101 kPa.

ཁྱུང་ཁམས་སུ་ཡོད་པའི་དངོས་པོའི་སྟེང་དུ་རླུང་གི་ལྷོད་ཚད་ཀྱིས་མནན་པ་ལ་བཏེན་ནས་པོག་པའི་གཙོན་ཤུགས། མཚོ་ངོས་སུ་རླུང་གཙོན་ནི་ *101* kPa ཙམ་ཡིན།

atom
རྡུལ་ཕྲན།
phys.

Smallest particle of an element that has all the element's chemical properties. Consists of protons and neutrons in a nucleus surrounded by electrons.

ཙ་ཕ་ས་ཀྱི་ཕ་ས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ཆ་ཚང་ཡོད་པའི་ཕ་རྡུལ་ཆུང་ཤོས་ཏེ་ལྷེ་རྡུལ་དུ་ཕོ་རྡུལ་དང་བར་རྡུལ་ཡོད་ཅིང་དེའི་མཐའ་རུ་གློག་རྡུལ་གྱིས་སྐོར་ནས་གྲུབ་པ་ཞིག

atomic bonding
རྡུལ་ཕྲན་གྱི་འཛིན་ཐྲོན།
phys.

Linking together of atoms to form larger structures, such as molecules and solids.

རྡུལ་ཕྲན་མང་པོ་མཉམ་དུ་འབྲར་ནས་འདུས་རྡུལ་དང་སྒ་གཟུགས་ལྟ་བུའི་བཀོད་པ་ཚེན་པོ་འགྲུབ་པ།

atomic clock
རྡུལ་ཕྲན་ཆུ་ཚོད།
phys.

An apparatus for measuring or standardizing time that is based on periodic phenomena within atoms or molecules.

རྡུལ་ཕྲན་ནས་འདུས་རྡུལ་ནང་གི་དུས་མཚམས་ཅན་གྱི་སྣང་ཚུལ་ལ་གཞི་བཞག་ནས་དུས་ཚོད་གཅིག་གྱུར་བཟོ་བའི་ཡོ་ཆས་སམ་དུས་ཚོད་འཛིན་བའི་ཡོ་ཆས་ཤིག

atomic mass
རྡུལ་ཕྲན་གྱི་གདོས་ཚད།
phys.

The mass of an isotope of an element measured in units formerly based on the mass of one hydrogen atom taken as a unit or on 1/16 (0.0625) the mass of one oxygen atom, but after 1961 based on 1/12 (0.0833) the mass of the carbon-12 atom.

ཡང་རྡུལ་གྱི་རྡུལ་ཕྲན་གཅིག་གི་གདོས་ཚད་གཞི་ལ་བཞག་ནས་ཚད་བཅལ་བའི་གནས་མཉམ་ཙ་ཕ་ས་ཤིག་གི་གདོས་ཚད། སྟོན་ཚད། ཡང་རྡུལ་ཀྱི་རྡུལ་ཕྲན་གཅིག་གི་གདོས་ཚད་ནི་འཚོ་ཆུང་རྡུལ་ཕྲན་གཅིག་གི་གདོས་ཚད་ཀྱི་ *1/16 (0.0625)* ཡིན་པར་བརྟེས་ཡོད་མོད། *1961* ལོ་ནས་གར་བོན་(ནག་ཕ་ས་)བཅུ་གཉིས་ཀྱི་གདོས་ཚད་ཀྱི་ *1/12 (0.0833)* ཡིན་པར་གཞི་འཛིན་གྱི་ཡོད།

atomic mass number
རྡུལ་ཕྲན་གྱི་གངས་གྲངས།
phys.

Number associated with an atom, equal to the number of nucleons (protons plus neutrons) in the nucleus.

རྡུལ་ཕྲན་ལ་འབྱེལ་བ་ཡོད་པའི་གྲངས་ཀ་ཞིག་སྟེ་འདི་ནི་ལྷུ་ཡོད་དུ་ཡོད་པའི་ལྷུ་ཚའི་ (པོ་རྡུལ་དང་བར་རྡུལ་) ཁ་གྲངས་དང་མཚུངས།

atomic mass unit (AMU)
མེ་ཏྭ།
phys.

Standard unit of atomic mass. It is based on the mass of the common carbon atom, which is arbitrarily given the value of exactly 12. An amu of 1 is one-twelfth the mass of this common carbon atom.

རྡུལ་ཕྲན་གྱི་གངས་ཚད་ཀྱི་ཚད་ལྡན་བརྟེ་གཞི། འདོད་དབང་ལྟར་མེ་ཏྭ་ ༡༢ ཏུག་ཏུག་ཡིན་པར་བརྟེས་པའི་སྒྲོར་བཏང་གི།ཁར་སྒྲོན་གྱི་གངས་ཚད་གཞི་ལ་བཞག་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། མེ་ཏྭ་ ༧ ནི་སྒྲོར་བཏང་གི།ཁར་སྒྲོན་རྡུལ་ཕྲན་འདིའི་གངས་ཚད་ཀྱི་བཅུ་གཉིས་ཆ་ཡི་གཅིག་ཡིན།

atomic nucleus
རྡུལ་ཕྲན་གྱི་ལྷུ་རྡུལ།
phys.

Positively charged center of an atom, containing protons and neutrons and almost the entire mass of the atom, but only a tiny fraction of its volume.

པོ་རྡུལ་དང་མ་ནིང་རྡུལ་བཅས་རྡུལ་ཕྲན་གྱི་གངས་ཚད་པལ་ཆེ་བ་འདུས་མོད་བོངས་ཚད་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཆུང་དུ་ལས་མི་འཛིན་པའི་གློག་འཁོར་པོ་དང་ལྡན་པའི་རྡུལ་ཕྲན་གྱི་ལྷུ་བ།

atomic number
རྡུལ་ཕྲན་ཀྱི་གངས་གྲངས།
རྡུལ་གྲངས།
phys.

Number associated with an atom, equal to the number of protons in the nucleus, or, equivalently, to the number of electrons in the electron cloud of a neutral atom.

ལྷུ་རྡུལ་དུ་ཡོད་པའི་པོ་རྡུལ་གྱི་ཁ་གྲངས་དང་མཉམ་པཉམ་ཡང་ན་འདི་དང་གཅིག་མཚུངས་སུ། ཁྱད་མེད་རྡུལ་ཕྲན་ཞིག་གི་གློག་རྡུལ་གྱི་སྒྲོན་པའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་གློག་རྡུལ་གྱི་ཁ་གྲངས་དང་མཉམ་པའི་རྡུལ་ཕྲན་དང་འབྱེལ་བའི་གྲངས་ཀ་ཞིག

atomic theory
རྡུལ་ཕྲན་ཀྱི་རྩམ་གཞུང་
phys.

The theory that all matter is made up of tiny indivisible particles (atoms). According to modern interpretations of the theory, the atoms of each element are effectively identical, but differ from those of other elements, and unite to form compounds in fixed proportions.

དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་ཚཥ་ཤས་ཡང་ཤས་སུ་བགོ་མི་ཐུབ་པའི་རྡུལ་ཕྲན་གྱིས་བྱུབ་པར་སྨྲ་བའི་རྩམ་གཞུག་ རྩམ་གཞུག་འདིའི་དེང་རབས་ཀྱི་འགྲེལ་ཤུལས་ལྟར་ན་རྩ་རྩས་སོ་སོའི་རྡུལ་ཕྲན་བཏ་ཚུན་མཚུངས་ཤིང་རྩ་རྩས་གཞན་གྱི་རྡུལ་ཕྲན་ལས་མི་འདྲ་བ་ཡིན་པ་དང་། བསྡུར་ཚད་ངེས་ཅན་དུ་མཉམ་སྦྱོར་ཀྱི་འདུས་རྩས་བྱུབ་ཀྱི་ཡོད།

atomizer
རླུགས་ཚས།
phys.

A device for emitting water, perfume, or other liquids as a fine spray.

ཆུའམ། དྲི་ཞིམ། ཡང་ན་གཤིན་གཟུགས་གཞན་རྒྱགས་མ་ཕྲ་མོའི་སྒོ་ནས་གཏོར་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཚས། (རླུགས་མ་བཟོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཚས།)

atonia A weakness or lack of normal tone in a tissue or organ.
རྒྱོང་ཁ
biol.
ཕུང་གྲྭ་བམ་དབང་པོ་ཞིག་གི་ནང་དུ་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་འགྲོས་མེད་བཞམ་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་འགྲོས་ལ་སྟོན་ཡོད་པ།

ATP synthase An enzyme that catalyzes the synthesis of ATP from ADP and inorganic phosphate
མེ་ཏི་པི་གྲྭ་སྦྱོར
biol.
ཨེ་ཏི་པི་དང་རྒྱ་ལྡན་མིན་པའི་པོ་མི་མེཏ་གཉིས་སྦྱར་དེ་ཨེ་ཏི་པི་སྒྲོར་སྟེབ་བྱེད་པར་སྒྲུལ་མཁན་གྱི་སྒྲིན་ཟས་ཡིག

ATPase An enzyme that catalyzes the hydrolysis or decomposition of ATP into ADP and a free phosphate ion, thereby releasing energy for use in another biochemical reaction.
མེ་ཏི་པི་སྒྲིན་ཟས
biol.
ཨེ་ཏི་པི་འདུས་རྩ་ལ་དེ་ཚུའི་མེལ་སྒྲོར་རམ་བཤིག་འགྱུར་གྱི་ལམ་ནས་ཨེ་ཏི་པི་དང་རང་དབང་བའི་པོ་མི་མེཏ་ལ་འགྱུར་བར་སྒྲུལ་ཏེན་བྱེད་མཁན་གྱི་སྒྲིན་ཟས་ལ་གོ་ཞིང། འགྱུར་བ་འདིའི་རྒྱབས་སུ་རྒྱེ་དངོས་ཟས་སྒྲོར་གཞན་དུ་སྒྲོད་པའི་ནུས་པ་རྒྱུན་སྒྲན་བྱེད།

atrioventricular (AV) valves A valve in the heart through which blood flows from the atria to the ventricles. The valve between the left atrium and left ventricle is the mitral (bicuspid) valve; the right AV valve is the tricuspid valve.
སྙིང་ཁྲབས་ཀྱི་འདབ
biol.
སྙིང་ཁྲབས་སྟོད་ནས་སྙིང་ཁྲབས་སྨད་ལ་ཁྲག་རྒྱུ་སའི་སྙིང་གི་རྒྱུ་འདབ་ཅིག ཁྲིང་གི་ཁྲབས་སྟོད་གཡོན་མ་དང་ཁྲབས་སྨད་གཡོན་མའི་དབར་གྱི་རྒྱུ་འདབ་ནི་ཅེ་གཉིས་རྒྱུ་འདབ་དང། སྙིང་ཁྲབས་རྒྱུ་འདབ་གཡས་པ་ནི་ཅེ་གསུམ་རྒྱུ་འདབ་ཡིན་ནོ།

atrium A chamber that gives entrance to another structure or organ; usually used alone to refer to an atrium of the heart.
སྙིང་ཁྲབས་ཁྱོད
biol.
བཀོད་པཉམ་དབང་པོ་གཅིག་ནས་གཞན་ཞིག་ཏུ་འཇུག་པའི་ཁྲབས་སྟོང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། རྒྱུ་ནས་རྒྱང་དུ་ཁེར་རྒྱང་དུ་ཁྱབ་ཚེ་སྙིང་ཁྲབས་སྟོང་ལ་གོ་བ་ཡིན།

atrophy A wasting or decrease in size of a body organ, tissue, or part owing to disease, injury, or lack of use: muscular atrophy of a person affected with paralysis.
རིད་པ། རིད་ཁྱོན། ཁམས་ཁྱོན
biol.
ན་ཚའམ། རྨས་སྒྲོན། ཡང་ན་སྒྲོད་སྒོ་མེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་པོའི་དབང་པོའམ། ཕུང་གྲྭ། ཡང་ན་ཚ་ཤས་ཀྱིས་ཁྱོན་དུ་སོང་བའམ་ཁམས་རྒྱུ་ཁྱོད་པ་ལ་གོ དཔེར་ན། ཐ་དཀར་གྱི་ནད་རྒྱུ་ཡོད་པའི་མི་ཞིག་གི་ཤ་གནད་རིད་པ་ལ་ལྟ་བུ།

attention Attention, in psychology, the concentration of awareness on some phenomenon to the exclusion of other stimuli.
ཡིད་ལ་ཐུན་པ
neurosci.
སེམས་ཁམས་རིག་པ་ལྟར་ན། ཡིད་ལ་བྱེད་པ་ནི་བྱ་དངོས་ཀྱི་སྣང་ཚུལ་ཁག་ཅིག་གི་ཐོག་ལ་དྲན་ཤེས་ཅེ་གཅིག་ཏུ་བསྟེན་ཏེ་སྐུལ་རྒྱན་གཞན་སྣང་མེད་དུ་གཏོང་བ་ལ་ཟེར།

attention deficit disorder
ཡིད་བྱེད་དམན་པའི་འཁྲུག་སྐྱོན།
neurosci.

A syndrome affecting children, adolescents, and adults characterized by short attention span, hyperactivity, and poor concentration. The symptoms may be mild or severe and are associated with functional deviations of the central nervous system without signs of major neurological or psychiatric disturbance.

ཡིད་བྱེད་ཀྱི་དུས་ཡུན་ཐུང་བ་དང་། ཚད་བརྒལ་གྱི་འཁྲུག་ཆ་དོད་པོ། བསམ་གཏན་གྱི་ནུས་པ་སྐྱོ་བ་བཅས་ཀྱིས་ཐུ་གུ་དང་ན་གཞོན། དར་མ་བཅས་ལ་གནོད་རྐྱེན་བྱེད་པའི་རྟགས་འདུས་ཤིག ནད་རྟགས་འདི་དག་ནི་འབྲིང་ཙམ་མམ་ཚབས་ཆེན་ཡིན་སྲིད་ལ། དབང་རྩའམ་སེམས་ཁམས་ཀྱི་འཁྲུག་ཆ་ཆེན་པོའི་མངོན་རྟགས་མེད་པའི་ཐོག་ནས་དབང་རྩ་ལྟེ་བའི་མ་ལག་གི་བྱེད་ལས་འཚོལ་བ་དང་འབྲེལ་བ་ཡིན།

attribute
ཡོན་ཏན། ཁྱད་ཆོས།

A quality or feature regarded as a characteristic or inherent part of someone or something.

གང་ཟག་ཅིག་གམ་དངོས་པོ་ཞིག་གི་ལྷན་སྐྱེས་སམ་ཐུན་མིན་གྱི་ཁྱད་རྟགས་སམ་སྤུས་ཀ

atypical
མཚན་ཉིད་མི་ལྡན་པ།
biol.

Not typical; not having the usual signs or symptoms.

དཔེ་མཚོན་འཁྲུལ་མེད་མ་ཡིན་པ་སྟེ། རྒྱུན་ལྡན་གྱི་མཚན་མ་དང་ནད་རྟགས་མེད་པ།

audible sound
ཐོས་རུང་གི་སྒྲ།
phys.

Human ear can easily detect frequencies between 20 Hz and 20000 Hz. Hence sound waves with frequency ranging from 20 Hz to 20000 Hz is known are audible sound.

འགྲོ་བ་མིའི་རྣ་བས་བློས་ཕྱོད་ཧར་ཚི་ ༢༠ ནས་ ༢༠༠༠༠ བར་ཡིན་པའི་སྒྲ་ལས་སླ་པོར་གོ་ཐུབ་པས། བློས་ཕྱོད་ཧར་ཚི་ ༢༠ ནས་ ༢༠༠༠༠ བར་ཡིན་པའི་སྒྲ་རླབས་ལ་ཐོས་རུང་གི་སྒྲ་ཞེས་བརྗོད།

audiologist
ཐོས་ཚོར་རིག་པ་བ། ཐོས་ཚོར་སྨན་པ།
biol.

A specialist in the diagnosis and treatment of defects of hearing.

ཐོས་ཚོར་ཉམས་སྐྱོན་ལ་བརྟག་དཔྱད་དང་སྨན་བཅོས་བྱེད་མཁན་གྱི་ཆེད་ལས་མཁས་པ་ཞིག

audiology
ཐོས་ཚོར་རིག་པ།
biol.

The branch of science and medicine concerned with the sense of hearing.

ཐོས་ཚོར་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྨན་དང་ཚན་རིག་གི་སྡེ་ཚན་ལ་གོ

auditory cortex
ཐོས་ཚོར་ཀླད་ཤུན།
neurosci.

A sensory area of the temporal lobe associated with the organ of hearing

ཐོས་ཚོར་དབང་པོ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་ཅིང་རྣ་ལྟག་འདབ་མའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་དབང་ཚོར་ས་ཁུལ་ཞིག

auditory nerve
ཐོས་ཚོར་དབང་རྩ།
neurosci.

Either of the eighth pair of cranial nerves connecting the inner ear with the brain and transmitting impulses concerned with hearing and balance

ནང་རྩ་དང་གླད་པ་མ་ཐུད་སྒྲོལ་བྱས་ཏེ་ཐོས་ཚོར་དང་ལྷོད་སྟོས་དང་འབྲེལ་བའི་བརྡ་འཕྲིན་རྒྱུད་གཏོང་བྱེད་མཁན་གྱི་ཐོད་རུས་དབར་རྩ་ཆ་བརྒྱད་པའི་ནང་གི་གང་རུང་ཞིག།

auditory neuropathy
ཐོས་དབང་རྩའི་ནད།
neurosci.

Auditory neuropathy is a hearing disorder in which sound enters the inner ear normally but the transmission of signals from the inner ear to the brain is impaired. It can affect people of all ages, from infancy through adulthood.

ཐོས་དབང་རྩའི་ནད་ནི་ཐོས་ཚོར་གྱི་འཚུག་སྐྱོན་ཞིག་སྟེ། ཕྱི་ར་བཏང་ཕྱིའི་སྒྲ་ནང་ཐོས་ཚོའི་ནང་དུ་འཛུལ་གྱི་ཡོད་ནའང། ནང་རྩ་ནས་བླུད་པའི་དབར་གྱི་བརྡ་འཕྲིན་བརྒྱུད་གཏོང་ལ་ཉམས་སྐྱོན་བྱུང་བ་ཞིག་རེད། འདི་ཡིས་ཆུང་བྱིས་པ་ནས་དར་མའི་དབར་གྱི་ལོ་ཀར་ཏན་དར་གཞོན་གསུམ་ཚང་མར་གཞོར་ཆུན་བྱེད་ཐུབ་གྱི་ཡོད།

auricle
ཐྲོག ཆ་ཀཱོག
biol.

A muscular flap in the walls of a portion of the atria of the heart.

སྙིང་སྦུབས་སྟོད་ཀྱི་ནང་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་ཤ་གནད་ལྷེབ་མ་ཞིག

aurora Australis
ཐུར་ཞོད།
phys.

A natural electrical phenomenon characterized by the appearance of streamers of reddish or greenish light in the sky, near southern magnetic pole. The effect is caused by the interaction of charged particles from the sun with atoms in the upper atmosphere.

སའི་གོ་ལའི་ཁབ་ལེན་གྱི་ལྟོ་སྟེའི་ནས་མཁའི་ཉི་མཁྲིས་སུ་བློ་གཏི་ལྟར་དུད་ཁུ་དང་ནམར་ཝོ་མདའ་དང་གྱི་རྣམ་པར་མངོན་པའི་རང་བྱུང་གི་གློག་གི་སྣང་ཚུལ་ཞིག། ཁྱད་ཆོས་འདི་ནི་ཉི་མ་ནས་ཡོང་བའི་གྱེས་དང་སྟེང་རིམ་གྱི་རླུང་ཁམས་ན་ཡོད་པའི་རྡུལ་ཕྲན་གཉིས་འཐད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་།

aurora borealis
ཐུང་ཞོད།
phys.

Glowing of the atmosphere caused by ions from above the atmosphere that dip into the atmosphere; also called northern lights. In the southern hemisphere, they are called aurora australis.

རླུང་ཁམས་ཀྱི་ཕྱི་རོལ་དུ་ཡོད་པའི་གྱེས་རྡུལ་རླུང་ཁམས་སུ་འཛུལ་བ་ལ་བ་བརྟེན་ནས་བྱུང་ཡོག་ས་རླུང་ཁམས་ཡོད་ཆེས་ཆེས་དུ་གྱུར་བ་ལ་ཟེར། རླུང་ཕྱེད་ལྟོ་མའི་ནང་དུ་སྟང་བའི་ཡོད་འདི་ལ་ལྟོ་ཡོད་ཅེས་བརྗོད།

autism
རང་འཕྲིན།
neurosci.

A serious developmental disorder that impairs the ability to communicate and interact.

འབྲེལ་ལམ་དང་འབྲེལ་འཛིས་བྱེད་པའི་ནུས་པ་ལ་ཉམས་སྐྱོན་གཏོང་མཁན་འཚར་འགེལ་གྱི་འཚུག་སྐྱོན་ཚབས་ཆེན་ཞིག

autism spectrum disorder (ASD)
རང་འཛིན་འཕྲུག་གྱོན།
neurosci.

Autism spectrum disorder (ASD) is a group of developmental disabilities that can cause significant social, communication and behavioral challenges.

རང་འཛིན་འཕྲུག་རྒྱོན་ནི་སྤྱི་ཚོགས་དང་། བན་ཚུན་འབྲེལ་ལས། གསལ་སྤྲོད་བཅས་ལ་དཀའ་ངལ་ཚབས་ཆེན་སྐྱེན་ཐུབ་པའི་འཚར་འཕེལ་གྱི་རྒྱོན་ཆའི་སྟེ་ཚན་ཞིག་ལ་ཟོར།

autobiographical memory
རང་རྒྱོར་དྲན་པ།
neurosci.

Memory for events that have occurred in one's life.

མི་སྐྱེར་ཞིག་གི་མི་ཚེའི་ནང་དུ་བྱུང་ཚར་བའི་གནས་ཚུལ་དང་འབྲེལ་བའི་དྲན་པ།

autocrine
རང་རྟེན་ཀྱི།
biol.

Denoting or relating to a cell-produced substance that has an effect on the cell by which it is secreted.

ཐུ་ཐུང་རང་གིས་གློད་དེ་ཐུ་ཐུང་རང་ཉིད་ལ་ཤུགས་རྒྱན་རྩོལ་བའི་དངོས་རྫས་ཤིག་མཚོན་པཧམ། དངོས་རྫས་འདི་འདྲ་དང་འབྲེལ་བའི།

autocrine signaling
རང་རྟེན་བཏང་གཏོང་།
biol.

A form of cell signaling in which a cell secretes an autocrine agent (e.g. hormone or chemical messenger) that binds to autocrine receptors on the same cell, leading to changes in the cell.

རང་རྟེན་བཏང་གཏོང་ནི་རང་རྟེན་བྱེད་རྒྱུན་ (དཔེར་ན། རྟེན་རྫས་སམ་རྫས་ཀྱི་འཕྲིན་པ་) གློད་གཏོང་བྱས་རྟེས་ཐུ་ཐུང་དེ་གཅིར་སྟེང་གི་རང་རྟེན་སྟེ་ལེན་པ་ལ་འཛིང་སྤྱོར་བྱས་ཏེ་ཐུ་ཐུང་དེའི་ནང་དུ་འགྱུར་བ་འགྲོ་བའི་འཛུལ་ཤུ་འཇུག་པའི་ཐུ་ཐུང་བཏང་གཏོང་གི་རྣམ་པ་ཞིག

autoimmune disease
རང་འགོག་ཅད་ཀཱི།
biol.

Disorders of the immune system that result in the inability to differentiate between 'self' and 'non-self' antigens, leading to the production of an auto-antibody (an antibody against oneself). Such diseases include Hashimoto's disease of the thyroid, systemic lupus erythematosus, rheumatoid arthritis and Crohn's disease.

"རང་" དང་ "གཞན་" གྱི་འགོག་ཟྱངས་སྐྱེད་རྫས་དབྱེ་འབྱེད་མི་ནུས་པར་གྱུར་ཏེ་རང་འགོག་འགོག་གི་ཟུགས་ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་པའི་ནང་འགོག་མ་ལག་གི་འཕྲུག་རྒྱོན་ཞིག འདིའི་ཁོངས་སུ་ཨོ་ལར་མདུད་ཀྱི་ཏཱ་ཨོ་ཏོའི་ནད་དང་རྨ་ལྡའི་པཱག་ནད། ཚོགས་བྱམ། ཀི་ར̀ན̀ཏ̀ཀྱི་ནད་བཅས་ཚུད་ཡོད།

autoimmune disorder
རང་འཚོ་ཅད་འགོག་འཕྲུག་གས་རྒྱོན།
biol.

A collection of conditions in which the body's immune system attacks its own tissues, identifying them as foreign substances. Genetic factors may play a part in this abnormal function, but the causes are not clear.

ལུས་པོའི་ནད་འགོག་མ་ལག་གིས་སོ་སོའི་ཐུང་བྱེད་རྣམས་རྒྱུས་མེད་འདུས་རྫས་ལྟ་བུར་ངོས་བཟུང་ནས་ཆོས་ཤུད་ཅིག་ཡིན་པ་ཡིན། རིགས་རྫས་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱན་གྱིས་འདི་ལྟ་བུའི་རྒྱུན་ལྡན་མིན་པའི་གནས་སྟངས་ལ་མ་ཐུན་སྤྱོར་བྱས་ཡོད་སྲིད་མོད། རྒྱ་གང་ཡིན་གསལ་ཁ་མེད།

autoimmunity
རང་འགོག་རང་གཡོས།
biol.
A condition in which the body produces an immune response against its own tissue constituents.
ལུས་པོས་རང་གི་ཕྱང་བྱེད་ཀྱི་བྱེད་ཚའི་ཁ་གཏད་དུ་ནད་འགོག་ཡ་ལན་རྒྱུད་སྒྲུན་བྱེད་པའི་གནས་སྦྱངས་ཤིག

automatic
རང་འགྱུལ།
biol.
Done or occurring spontaneously, without conscious thought or attention.
ཚོར་ཤེས་དང་བཅས་པའི་བསམ་གཞིག་གམ་དོ་སྣང་སྤྲོད་མེ་དགོས་པའི་སྒོ་ནས་རང་ཚས་ལུ་འབྱུང་བཤམ་སྒྲུབ་པའི།

autonomic
རང་ཐྲུང་།
biol.
Involuntary or unconscious; relating to the autonomic nervous system.
རང་འགྱུལ་ལས་ཚོར་ཤེས་དང་བྲལ་བ་སྟེ། རང་འགྱུལ་དབང་རྩ་མ་ལག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི།

autonomic nervous system
རང་འགྱུལ་དབང་རྩ་མ་ལག
neurosci.
The part of the nervous system that regulates involuntary action, as of the intestines, smooth muscle, heart, and glands, and that is divided into two physiologically and anatomically distinct, mutually antagonistic systems, the sympathetic nervous system and the parasympathetic nervous system.
རྒྱུ་མ་དང་། འཇམ་ཤ་ཤྱོང་། ཟེན་བུ་བཅས་ཀྱི་རང་འགྱུལ་གྱི་བྱ་བ་སྦྱངས་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་དབང་རྩ་མ་ལག་གི་ཚར་ཤས་ཤིག འདི་ནི་ཕྱང་གནས་རིག་པ་དང་རོ་བཏབའི་རིག་པ་གཉིས་ཀྱི་སྒོ་ནས་བན་ཚུན་ཐ་དད་ཅིང་འགལ་བ། བླུ་ཡིན་པའི་མ་ལག་གཉིས་ཏེ་གཅིས་ཚོར་དབང་རྩ་མ་ལག་དང་ཏེ་བའི་གཅིས་ཚོར་དབང་རྩ་མ་ལག་གཉིས་སུ་དབྱེ་ཡོད།

autopsy
བེམ་བཤེད། རོ་ཁྱབ།
biol.
Examination of a cadaver to determine or confirm the cause of death.
ཤི་རྒྱུན་ངོས་འཛིན་ནམ་ཐག་གཅོད་བྱེད་པའི་ཚེད་དུ་མིའི་རོའི་སྐྱེང་དུ་སྒྲུབ་པའི་བརྟག་དཔྱད།

autoradiogram
འགྱེད་ཐུལ་བདད་ཁར།
phys.
A photograph of an object produced by radiation from radioactive material in the object.
དངོས་པོ་ཞིག་གི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་འགྱེད་འཕྲོ་བདེ་བཞིན་ཅན་གྱི་དངོས་རྫས་ཤིག་གི་འགྱེད་འཕྲོ་ལ་བརྟེན་ནས་བསྒྲུན་པའི་དངོས་པོ་དེའི་པར་ཞིག

autosome
དགྱས་ལྷང་།
biol.
Any chromosome that is not a sex chromosome.
མཚན་མའི་ཚོས་ཕྱང་མིན་པའི་ཚོས་ཕྱང་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ

autotroph
རང་གསོ།
biol.

Literally ‘self-feeder’. An autotrophic organism is one that can obtain energy directly from sources other than ingested or absorbed food. Autotrophic processes include photosynthesis and chemosynthesis.

སྒྲ་བཤད་དུ་ "རང་གསོ་བ་" ཞེས་བརྗོད། འཚོ་ནུས་རང་རྟེན་གྱི་སྒྲ་དངོས་ནི་མིད་ཚར་བཞམ་འཇིག་རྟེན་བྱས་པའི་ཁ་ཟས་ལས་གཞན་པའི་ནུས་པའི་འབྱུང་ཁུངས་ནས་ནུས་པ་ཐད་ཀར་ལེན་ཐུབ་མཁན་ཞེས་བྱ། འཚོ་ནུས་རང་བརྟེན་གྱི་བརྒྱུད་རིམ་དུ་ཡོད་ཀྱི་སྒྲོར་སྟེབ་དང་རྩམ་རྒྱལ་སྒྲོར་སྟེབ་གཉིས་ཚུད་ཡོད།

AV node (atrioventricular node)
ཐྲུབས་མདུན།
biol.

A small mass of tissue in the right atrioventricular region of higher vertebrates through which impulses from the sino-atrial node are passed to the ventricles.

མཐོ་རིམ་སྐྱེལ་རྒྱས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་སྟེང་སྐྱབས་ཀྱི་གཡས་ཐྲོག་ཁུལ་དུ་ཡོད་པའི་ཐུང་གྲྭ་ཀྱི་གོང་བུ་ཚུང་ཚུང་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། འདི་བརྒྱུད་དེ་འགྲོས་མདུད་ནས་སྟེང་སྐྱབས་སྨད་ལ་འཚུག་བརྒྱ་བརྒྱུད་གཏོར་བྱེད། (སྐྱབས་སྨོད་སྨད་བར་གྱི་མདུད་པ་ཡིན་པས་ན།)

average speed
ཚ་སྐྱེམས་མཉྱོག་ཚད།
phys.

Path distance divided by time interval. Average speed=total distance covered/time interval

ལམ་ཐག་དེ་དུས་ཡུན་གྱིས་བགོས་པའི་བགོས་ཐོན། ཚ་སྐྱེམས་མཉྱོག་ཚད། = བགྲོད་པའི་ལམ་ཐག་ཚ་ཚད།/དུས་ཡུན།

Avogadro’s number
མ་ཥི་ཀྱ་ཏྲོའི་གྲངས།
phys.

The number of atoms or molecules in one mole of a substance, equal to 6.023 × 10^{23}.

དངོས་རྫས་སློལ་གཅིག་གི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རྡུལ་ཕྲན་ནམ་འདུས་རྡུལ་གྱི་ཁ་གྲངས་ཏེ་ 6.023 × 10^{23} དང་མཚུངས།

Avogadro’s principle
མ་ཥི་ཀྱ་ཏྲོའི་ཁྲིམ་འཛིན།
phys.

Equal volumes of all gases at the same temperature and pressure contain the same number of molecules, 6.02 X 10^{23} in 1 mole (a mass in grams equal to the molecular mass of the substance in atomic mass units).

དོན་ཚད་དང་གཏོན་ཤུགས་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པའི་སྐབས་སུ་བོངས་ཚད་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པའི་རླངས་གཟུགས་ཚང་མའི་ནང་དུ་འདུས་རྡུལ་གྱི་ཁ་གྲངས་གཅིག་མཚུངས་ཡོད་པ་སྟེ་སློལ་ (ཐུ་རས་དུ་ཚད་འཛལ་བའི་གཏོས་ཚད་ཅིག་ནི་འདུས་རྡུལ་དེའི་གཏོས་ཚད་ཨེ་ཐུ་རུ་ཚད་འཛལ་བ་བང་མཚུངས།) གཅིག་གི་ནང་དུ་འདུས་རྡུལ་ 6.02 X 10^{23} ཡོད་དོ།

awake
ས་ད་བ།
neurosci.

Stop sleeping; wake from sleep.

གཉིད་མཚམས་འཛོག་པ་སྟེ། གཉིད་ལས་ས་ད་བ།

axis
རྒྱ་ཐིག་མདའ་ཐིག་ཁྲོག་ཁིང་།
phys.

(pl. axes) (a) Straight line about which rotation takes place. (b) Straight lines for reference in a graph, usually the x axis for measuring horizontal displacement and the y axis for measuring vertical displacement.

(མང་ཚིག axes) (ཀ) རང་འཁོར་རྒྱུག་སའི་དབར་ཐིག (ཁ) ཐིག་རིས་ཀྱི་ནང་དུ་ལྷོས་གཞི་ལ་འཛིན་སའི་དབར་ཐིག་སྟེ། སྒྲིར་བཏང་དུ་སྒོག་ཅིང་ x ནི་འཕེད་ཕྱོགས་ཀྱི་གནས་སྒོ་འཇལ་ཚད་དང་སྒོག་ཅིང་ y ནི་གཞུང་ཕྱོགས་ཀྱི་གནས་སྒོ་འཇལ་ཚད་དུ་སྤྱོད།

axis of rotation
འཁོར་འགྱེལ་མདའ་ཐིག
phys.

The line about which an astronomical body, such as the Earth, rotates. It intersects the body's surface at the two poles.

སའི་གོ་ལ་ལྟ་བུའི་གཟའ་སྐར་ཞིག་གི་རང་འཁོར་རྒྱུག་སའི་གཞི་ཉིན་ཡིན་པའི་ཐིག་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། གཟའ་སྐར་དེའི་སྟེ་གཞིས་སུ་ཕྱི་ངོས་དང་ཐུག་ཡོད།

axisymmetry
ཕྱེ་ཐིག་ཚ་འཕྲིག
math.

Any symmetry formed around an axis

ལྷུ་ཐིག་ཅིག་གི་མཐའ་རྒྱ་གྲོལ་པའི་རྒྱས་མཚུངས་གང་རུང་རུང་ཞིག

axon
བཙན་ཤྲེལ་ཅུ་ཐུན།
neurosci.

The long threadlike part of a nerve cell along which impulses are conducted from the cell body to other cells.

དབང་རྩ་ཐུ་ཐུང་གི་ལུས་ནས་ཐུ་ཐུང་གཞན་ལ་དབང་རྩའི་འགར་བཙན་རྒྱུད་གཏོང་བྱེད་སའི་རིང་ཞིང་སྐྱུད་པ་དང་འདྲ་བའི་ཚ་ལས་དེ་ལ་གོ

axon hillock
བཙན་ཤྲེལ་འབྱར་ཁྲད།
neurosci.

The area of a neuron where the axon rises from the soma. It has a lower threshold of excitation than the rest of the axon and an action potential can be readily produced there.

སྨྲ་ལུས་ནས་བཙན་ཤྲེལ་རྩ་ཐུན་འབྱུང་སའི་དབང་རྩ་ཐུ་གཟུགས་ཀྱི་ཁུལ་དེ་ལ་ཟེར། བཙན་ཤྲེལ་རྩ་ཐུན་གྱི་ཚ་ལས་གཞན་རྣམས་ལས་འདོའི་ངར་སད་ཀྱི་ཞེམ་མཚམས་དམའ་བ་ཡོད་པས། འདིའི་ཁུལ་དུ་ལས་འཇུག་ཆུས་པ་ལས་སླ་པོར་སྐྱེན་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད།

B

bacillus
དཔྱིག་ཤིན།
biol.

One of a number of types of bacteria having a rod-shaped cell.

དབྱིག་པའི་བཟོ་དབྱིབས་ཀྱི་ཐུ་ཕུང་དང་ལྡན་པའི་ཤིན་བྱའི་རིགས་འགའས་ཡོད་པའི་ནང་གི་གཅིག

bacillus anthracis
མེན་ཛེ་རིག་དཔྱིག་ཤིན།
biol.

A bacterial species that causes anthrax in humans and animals; used in bioterrorism.

མི་དང་སྤོག་ཚགས་གཉན་ལ་མེན་ཛེ་རིག་ན་ཚ་སྟོང་བར་བྱེད་མཁན་ཤིན་བྱའི་ཉེ་རིགས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། སྒེ་ལྡན་འཛིགས་སྐྱལ་དུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད།

back electromotive force
གློག་རྟལ་ཕྱིར་གློག་ཁྱབ་ཀྱི་རྩལ།
phys.

An electromagnetic force appearing in an inductive circuit in such a direction as to oppose any change of current in the circuit

གློག་ལམ་དུ་ཡོད་པའི་གློག་རྒྱུན་གྱི་འགྱུར་བ་གང་རུང་ལ་ཁ་ཕྱོགས་ལྟོག་པའི་སྒོ་ནས་སྐྱལ་སྒྲན་གློག་ལམ་ཞེག་ཏུ་མངོན་པའི་གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་ཤུལཁ་ཤིག

backbone
ཁལ་རུས།
biol.

The vertebral column or spine.

སྐྱལ་ཚིགས་ཀྱི་གྲལ་བསྡུར་རས་སྐྱལ་རུས།

bacteria (bacterium)
ཐིན་བཅ།
biol.

The simplest and smallest forms of life. Bacteria exist in large numbers in air, water and soil, and also in living and dead creatures and plants, and are often a cause of disease.

ཚེ་སྲོག་གི་རྣམ་པ་ཆུང་ཤོས་དང་སྦྱངས་བདེ་ཤོས་དེ་ཡིན་ཞིང་། ཐིན་བྱ་ནི་རླུང་དང་། ཆུ། ས། དེ་བཞིན་དུ་སྲོག་ཚགས་དང་ཐུ་ཤིང་ལཁོ་བཞིན་ཡོད་མེད་གཉིས་གཤིས་ཀའི་ནང་དུ་འགོར་ཆེན་དུ་གནས་པ་དང་། དུས་སྐབས་པལ་ཆེ་བར་ནད་ཀྱི་རྒྱུ་བྱེད།

bacterial disease
ཐིན་ནད།
biol.

Any of a variety of illnesses caused by bacteria.

ཐིན་བྱས་སྐྱེད་པའི་ན་ཚ་གང་རུང་།

bacterial infection
སྦེད་ཅན་གཅན་ཁ།
biol.

An infection caused by bacteria. The growth of many disease-causing bacteria can be halted by the use of antibiotics.

སྦེད་བྱས་རྒྱུན་བྱས་པའི་གཅན་ཁ་ཞིག་ནད་རིགས་སློང་བར་བྱེད་པའི་སྦེད་བྱ་མང་པོའི་རྒྱུད་འཕེལ་ཅི་གཅན་འཇོམས་སྤྱད་དེ་འགོག་ཐུབ།

bacterial toxins
སྦེད་དཀ།
biol.

A harmful substance made by bacteria that can cause illness. Bacterial toxins can also be made in the laboratory and attached to monoclonal antibodies that bind to cancer cells. These toxins may help kill cancer cells without harming normal cells.

སྦེད་བྱས་བཟོས་ཤིང་ནན་ཚ་སློང་ཐུབ་པའི་གནོད་འཚེ་ཅན་གྱི་རྫས་ཤིག། སྦེད་དཀ་ཅི་བརྒྱབ་དབྱང་ཁང་དུ་བཟོ་ཐུབ་ཅིང་སྒྲན་གྱི་ཐོ་ཡུང་དང་འཛིངས་སྡོར་བྱེད་པའི་ཚོས་མཚུངས་འགོག་གཟུགས་དང་སྦྱོལ་མ་ཐུབ་ཀྱང་བྱེད་ཐུབ། སྦེད་དཀ་འདི་དག་གིས་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་ཐོ་ཡུང་རྣམས་ལ་གནོད་འཚེ་མེད་པའི་སྦོ་ནས་སྒྲན་གྱི་ཐོ་ཡུང་རྣམས་ཙ་མེད་དུ་གཏོང་བར་རམ་འདེགས་བྱེད་སྲིད།

bacteriophage
སྦེད་ཟ།
biol.

A virus that infects bacteria. Bacteriophages destroy bacterial cells, and this destruction shows up as clear areas called plaques in a colony of bacteria growing on nutrient jelly.

སྦེད་བྱར་གཅན་ཁ་བྱེད་མཁན་གྱི་གཅན་སྦེད་ཞིག་ལ་ཟར། སྦེད་ཟ་རྣམས་ཀྱིས་སྦེད་བྱའི་ཐོ་ཡུང་རྣམས་གཏོར་བཅོམ་བྱེད་པ་དང་། གཏོར་བཅོམ་འདི་ནི་བཅུད་རྫས་ཤེག་ཤི་སྟེང་དུ་འཚེལ་བཞིན་པའི་སྦེད་བྱའི་སྟེ་ཞིག་གི་ནང་དུ་རྟེག་སྟོགས་ཞེས་འགོད་པའི་དཔེ་རྣམས་གཙང་གི་ས་ཁུལ་ཞིག་གིས་མཚོན་པར་བྱེད།

balance
ངོ་མཉམ།
phys.

A state of equilibrium

ཚ་མཉམ་ཡིན་པའི་གནས་བབ་ཅིག

balanced forces
ངོ་མཉམ་པའི་ཕྱུགས།
phys.

Situation where several forces applied to an object have no overall effect on the motion of an object.

དངོས་པོ་ཤིག་གི་སྟེང་དུ་ཕུགས་དུ་མ་ཞིག་པོག་གི་ཡོད་ཀྱང་དངོས་པོ་དེའི་འགུལ་སློང་ལ་སྲོལ་ཡོངས་ཀྱི་ཕུགས་རྒྱུན་ཅི་ཡང་མེད་པའི་གནས་སྟངས་ལ་གོ

Balmer series
ཛུལ་མར་བཤད་ཕྲེང། ཛུལ་ཕྲེང།
phys.

The Balmer series is the name given to a series of spectral emission lines of the hydrogen atom that result from electron transitions from higher levels down to the energy level with principal quantum number 2.

ཡང་རྫུལ་གྱི་ཐྲོག་རྫུལ་མཐོ་བའི་ཚད་རྫུལ་རིམ་པ་ཞིག་ནས་ཚད་རྫུལ་རིམ་པ་གཉིས་པར་ཟགས་སྣེགས་ཁྱབ་འགྱེད་བྱས་ནས་མཐོན་པའི་ཡོད་ཤལ་གྱི་ཕེག་རྩམས་ལ་ཆུལ་མར་བསྟར་རིམ་ཞེས་བརྗོད།

band
རོལ་ཆས་བྱ་ཁག
phys.
A group of musicians who play brass, wind, or percussion instruments.
འབྲུང་རྡུལ་དགོས་གསུམ་གྱི་རོལ་ཆ་གཏོང་མཁན་རོལ་མོ་བའི་སྒེ་ཚན་ཞིག

bands
5མ་ཚན
neurosci.
A range of frequencies or wavelengths in a spectrum.
འོད་ཤལ་ཞིག་གི་རྒྱོས་ཐོང་དམ་རྒྱབས་ཐག་གི་ཁྱབ་ཚད།

bar graph
ནད་རིས
math.
A graph consisting of vertical or horizontal bars whose lengths are proportional to amounts or quantities.
(བྱ་དངོས་ཤིག་གི་)གྲངས་འགོད་རམ་འགོད་ཚད་དང་སྦྱར་ཚད་མཚུངས་པའི་ནད་རིས་དུ་མ་འཕེད་གཞུང་གང་རུང་དུ་བཀོད་པའི་ཐིག་རིས་ཤིག

bar magnet
ཁབ་ཕེན་ནད་མོ
phys.
A magnet in the shape of a bar with poles at its ends
ལྷུགས་ཏེང་གི་དབྱིབས་སུ་ཡོད་ཅིང་རྩེ་མོ་གཉིས་སུ་ཁབ་ལེན་གྱི་སྟེ་གཉིས་ཡོད་པའི་ཁབ་ལེན་ལ་གོ

barbell
ཐུང་ཏིག
phys.
A metal rod to which heavy discs are attached at each end for weightlifting exercises
ལྷུགས་ཏེང་ཞིག་གི་སྟེ་གཉིས་སུ་ལྷུགས་སྒོར་ལྟེད་མོ་བཏེགས་ཏེ་གྲུབ་མིས་འདེགས་རྩལ་སྦྱངས་བར་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པ་ཞིག

bark
ཤིང་ཕྱུག
biol.
The tough protective outer sheath of the trunk, branches, and twigs of a tree or woody shrub.
ཤིང་སྡོང་རམ་སྡོང་ལྟམ་གྱི་ལྟུག་ཟན་དང་། ཡལ་ག ཁཕྱང་རྩ་བཅས་ལ་སྲུང་སྒྲོལ་བྱེད་པའི་ཕྱུན་སྒོགས་མཁྲེགས་པོ་དེ་ལ་གོ

barometer
རླུང་ཁམས་འཛིན་ཆས
phys.
Device used to measure the pressure of the atmosphere.
རླུང་ཁམས་ཀྱི་གནོན་ཤུགས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས

barycenter
ཁངས་ཀྱི
phys.
The center of mass of a system.
མ་ལག་ཅིག་གི་ཁངས་ཚད་ཀྱི་ཕྱེ་བ

baryon
ཕྱི་རྡུལ
phys.
A hadron with half-integral spin. Nucleons comprise a sub-class of baryons. According to currently accepted theory, baryons are made up of three quarks(antibaryons are made up of three antiquarks) held together by gluons
འགོར་ཚད་བྱེད་ཀ་ཡིན་པའི་སྒ་རྡུལ། ལྷ་ཉིང་གྲུབ་རྡུལ་ནི་ཕྱི་རྡུལ་གྱི་ནང་གསེས་སྟེ་ཚན་ཞིག་གིས་གྲུབ། དེང་གི་ཚར་ཁས་ལེན་པའི་རྒྱམ་གཞུག་ལྟར་ན། ཕྱི་རྡུལ་ནི་གོས་རྡུལ་གསུམ་རྒྱལ་ཡོན་རྡུལ་གྱིས་གསུམ་ལྷན་དུ་སྦྱར་ནས་གྲུབ། (ལྷོག་རྒྱུའི་ཕྱི་རྡུལ་ནི་ལྷོག་རྒྱུའི་གོས་རྡུལ་གསུམ་གྱིས་གྲུབ།)

basal body
ཞབས་ཀན།
neurosci.

A cylindrical structure that forms the base of a flagellum or cilium; it contains sets of microtubules and is structurally similar to a centriole.

འབྱེང་རྩལ་རྫོ་རྩ་ཞིག་གི་ཞབས་ར་གྱུབ་པར་བྱེད་པའི་མདོང་དབྱིབས་ཅན་གྱི་བཀོད་པ་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང། དེའི་ནང་དུ་སྒྲག་ཟན་གྱི་སྡེ་ཚན་དུ་མ་ཡོད་ཅིང་བཀོད་པའི་ཆ་ནས་དཀྱིལ་སྒྲག་ཅིག་དང་འདྲ་མཚུངས་ཡིན།

basal ganglia
ཞབས་ཀན་ས་ཁྲ་འདུས།
neurosci.

A group of structures linked to the thalamus in the base of the brain and involved in coordination of movement.

བློ་པའི་ཞབས་མཐེལ་དུ་བློ་སྒྲག་དང་སྟྲོལ་ནས་ཡོད་པའི་བཀོད་པའི་ཚོགས་ཤིག་ལ་ཟེར་ཞིང། འགྲུལ་སྐྱོང་ཀྱི་འབྲེལ་མཐུད་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན།

base
ཐལ་ཚྭ།
chem.

A substance capable of reacting with an acid to form a salt and water, or (more broadly) of accepting or neutralizing hydrogen ions.

སྐྱུར་རྩས་ཤིག་ལ་རྩས་སྡོར་བྱས་ཏེ་ཚྭ་དང་ཆུ་གྲུབ་པར་བྱེད་པཨམ། (ཁྱབ་ཆེ་བར་སྨྲས་ཚེ་) ཡང་རྒྱུང་གི་རྒྱས་རྡུལ་ཤིག་བྱེད་ལེན་བྱེད་པཨམ་ཡང་ན་བཏང་སྟོམས་ཀྱི་ངོ་བོར་བཟོ་བའི་ནུས་པ་དང་ལྡན་པའི་བེམ་རྩས་ཤིག

base analog
གཞི་མཉེ་ཚན་ཁྱས།
biol.

A chemical analog of one of the purine or the pyrimidine bases normally found in RNA or DNA.

ཨར་ཨེན་ཨེཨམ་ཏི་ཨེན་ཨེ་ཡི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་བྱ་རིན་གཞི་མཉམ་མི་རི་མི་ཏིན་གཞི་མ་གང་རུང་གི་རྩས་སྡོར་ཚབ་རྩས་ཤིག་ལ་གོ

base pair
གཞི་ཟུང། ཐལ་ཟུང།
biol.

A pair of complementary bases in a double-stranded nucleic acid molecule, consisting of a purine in one strand linked by hydrogen bonds to a pyrimidine in the other. Cytosine always pairs with guanine, and adenine with thymine (in DNA) or uracil (in RNA).

ཉིག་མ་གཅིག་གི་སྟེང་དུ་ཡོད་པའི་བྱ་རིན་དེ་ཉིག་མ་གཞན་དེའི་སྟེང་དུ་ཡོད་པའི་རི་མི་ཏིན་ལ་ཡང་རྒྱུང་འཛིང་བས་མཐུད་སྡོར་བྱས་ནས་གྲུབ་ཅིང་ཉིག་མ་ཟུང་གི་ངོ་བོར་ཡོད་པའི་ཉིང་སྒྲུར་འདུས་དུ་ལ་དུ་ཡོད་པའི་ཁ་སྐོང་གཞི་ཟུང་ཞིག་ལ་ཟེར། ཤེ་ཏོ་ཤིན་ནི་རྒྱ་ཏུ་གུ་ཨ་ནིན་དང་ལྷན་དུ་ཚ་སྒྲིག་པར་བྱེད་ལ། ཨེ་ཏི་ནིན་ནི་ཐ་ཡི་མིན་ (ཏི་ཨེན་ཨེ་ཡི་ནང་དུ་) ནས་ཡུ་ར་ཤིལ (ཨར་ཨེན་ཨེ་ཡི་ནང་དུ་) དང་ལྷན་དུ་ཚ་སྒྲིག་པར་བྱེད།

baseball
གཞི་ཐྲག། གཞི་ཐྲག་ཕོ་ལོ།
phys.

The hard ball used in baseball.

གཞི་ཐྲག་ཅེད་མོ་ནུ་ལེད་སྒྲོང་བྱེད་པའི་ཥོ་ལོ་མཁྱེགས་ཥོ་ཞིག

baseball game
གཞི་ཐྱག་ཐེངས་མོ།
phys.
A team game with nine players on each side, played on a field with four bases connected to form a diamond.
རྩ་མེ་དགུ་རེ་ཡོད་པའི་རྩ་ཁག་གཉིས་ཀྱིས་རྡོ་རྗེ་པ་ལས་ཀྱི་ཏཱཡིནས་སུ་བྱས་པའི་གཞི་རྒྱན་དང་ལྡན་པའི་ཁེད་ཐང་ཅུང་ཁེད་བའི་རྩ་ཁག་གི་ཁེད་མོ་ཞིག

basel nucleus
ཞབས་ཀན་ནས་གོང་ཁ།
neurosci.
Any of several masses of gray matter embedded in the cerebral hemispheres that are involved in the regulation of voluntary movement.
གླང་ཆེན་རྒྱུས་ཕྱེད་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་ཆེད་སྒྲུལ་འགུལ་སྟོད་ཚོད་འཛིན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྒྲ་རྩལ་ཀྱི་གོང་བུ་དུ་མ་ཡོད་པའི་གྲས་ཀྱི་གཡང་རྩང་རྩང་ཞིག

basicity
ཅལ་ཀེད།
chem.
The quality, state, or degree of being a base
བྱལ་རྩལ་ཡིན་པའི་སྒྲས་ཀཱཊམ་གཤན་བས། ཡང་ན་ཚད་གཞི་ལ་གོ

basilar artery
གླང་ཞབས་འཕར་ཐུ།
biol.
An unpaired artery that is formed by the union of the two vertebral arteries, runs forward within the skull just under the pons, divides into the two posterior cerebral arteries, and supplies the pons, cerebellum, posterior part of the cerebrum, and the inner ear.
སྐྲལ་ཚོགས་ཀྱི་འཕར་རྩ་གཉིས་ཀྱིས་བྱུབ་པའི་འཕར་ཐ་ཡ་རྒྱང་ཞིག་ལ་གོ་བ་དང་། གླང་ཟམ་གྱི་ཁོག་ཏག་ཏག་ནས་ཀ་ལོའི་ནང་དུ་རྒྱུ་ཞིང་གླང་ཆེན་འཕར་ཐ་རྒྱུ་བ་མ་གཉིས་སུ་ཀྱིས་ཏེ་གླང་ཟམ་དང་། གླང་སྟེང་། གླང་ཆེན་གྱི་རྒྱུ་ཏོས། ནང་ན་བཅས་སུ་ཁྲག་མཁོ་སྟོང་བྱེད།

basilar membrane
ཀཱལི་ཐྲི།
biol.
A membrane in the cochlea that bears the organ of Corti.
ཏ་ལྷོན་ནང་གི་ཁོར་ཏེའི་དབང་པོ་གནས་སའི་ཐྲི་མོ་ཞིག

basophil
མཐིང་ལེན།
biol.
A type of white blood cell which has granules in its cytoplasm and contains histamine and heparin.
ཐྲ་ཚོའི་ནང་དུ་ཞེགས་ཆུང་ཡོད་ཅིང་ཐྲ་ཐུང་གི་ནང་དུ་ཏི་མི་ཏ་མིན་དང་ཧེ་ཕ་རིན་ལྡན་པའི་ཁྲག་དཀར་ཐྲ་ཐུང་གི་རིགས་ཤིག

battery
ཐྲོག་ཁྲས།
phys.
A combination of two or more electric cells capable of storing and supplying direct current by electrochemical means.
ཐྲོག་བཏེན་ཟླས་སྟོར་ཀྱི་ཐབས་ལམ་ལ་བཏེན་ནས་ཐད་རྒྱུ་གཡོག་ཐྲོག་རྒྱུན་ཉར་ཚགས་བྱེད་པཱལམ་མཁོ་སྟོར་བྱེད་པའི་མཐུ་ཀུས་དང་ལྡན་པའི་ཐྲོག་ཟླས་གཉིས་སམ་གཉིས་ལས་མང་བ་ལྡན་དུ་སྟེལ་བ་ཞིག་ལ་གོ

beam
གཟུང་།
phys.
འོད་ཀྱི་འཕྲོ་ཐེར་རམ་འཕྲོ་མདའ་ཞིག

beat
འཚར་ཐུན།
phys.

Sequence of alternating reinforcement and cancellation of two sets of superimposed waves different in frequency, heard as a throbbing sound.

ཐུན་བྱེད་མི་འདྲ་ཞིང་སྟོལ་ཆེན་ཕན་བཅས་པའི་རླུང་ཁམས་སྟེ་ཚན་གཉིས་ཀྱིས་བཏུ་ཚུན་རེས་མོས་ཀྱི་གོ་ནས་སྒེལ་རེས་དང་འཇོམས་རེས་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་བརྟེན་ནས་རྡིག་གྱུ་ལྟར་གོ་བ་ཞིག་ལ་ཟེར།

beaver fever
ཆུ་ཕྱི་གཅན་ཚད།
biol.

An infectious disease caused by drinking water that has been contaminated by wildlife

རི་སྐྱེས་སོོག་ཚགས་ཀྱིས་སྦག་བཙོག་བཟོས་པའི་ཆུ་འཐུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་གཅན་ཁའི་ནད་ཅིག

beech tree
ཤིང་ཅིས་ཤིང་།
biol.

A large tree with smooth grey bark, glossy leaves, and hard, pale fine-grained timber.

ཤིང་ཤུན་འཛམ་ཞིང་སྐྱ་བོ་དང་། ལོ་མ་ཡོད་མདངས་ཅན། གདུང་ཤིང་མཁྲིགས་ཤིང་ཚགས་དམ་པའི་ཤིང་སྟོང་ཆེན་པོ་ཞིག

behavioral neuroscience
གཤིས་ཐྲོན་དབང་ཆུ་ཚན་རིག
neurosci.

A scientific discipline, such as sociology, anthropology, or psychology, in which the actions and reactions of humans and animals are studied through observational and experimental methods.

ལུ་ཞིབ་ཀྱི་ཐབས་ལམ་དང་བརྒྱུ་བརྗེད་ཀྱི་ཐབས་ལམ་སྤྱད་དེ་མི་དང་སྲོག་ཆགས་གཉིན་ཀྱི་བྱེད་དང་བྱ་སྤྱོད་ཀྱི་ཡ་ལན་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་ཚན་རིག་གི་སྟེ་ཚན་ཏེ། སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་གམ། མི་འི་རིགས་རིག་པ། ཡང་ན། ས་ཁམས་ཁམས་རིག་པ་ལུ་བུ་ལ་གོ

bel
ཌེ་ལ།
phys.

Unite of intensity of sound, named after Alexander Graham Bell. The threshold of hearing is 0 bel (10^{-12} W/m^2). Often measured in decibels (dB, one-tenth of a bel).

སྒྲ་ཤུགས་ཀྱི་བཏོ་གཞི་ཡིན་ཞིང་ཨེ་ལེ་ཌན་ཏེ་ར་ཧཱ་ར་ཁམ་ཌེ་ལ་ཀྱི་མིང་ལ་བརྟེན་ནས་བཏགས། གོ་ཐུབ་པའི་སྒྲ་ཡི་ཐེམ་མཚམས་ནི་ཌེ་ལ་ ༠ (10^{-12} W/m^2) ཡིན། ཐྱི་ར་བཏང་ཏེ་སི་ཌེ་ལ་ (dB ལྷ་ཌེ་ལ་ཀྱི་བཅུ་ཆ་གཅིག) དུ་ཚད་འཛལ།

Bernoulli's principle
ཌེ་ར་ཧོ་ཡིའི་ཆུ་འཛིན།
phys.

Pressure in a fluid along a given streamline decreases as the speed of the fluid increases.

རྒྱུ་གཟུགས་ཤིག་གི་མཇུག་གས་ཚད་འཕེལ་སྐབས་རྒྱུ་གཟུགས་དེའི་ནང་རོལ་ཀྱི་རྒྱུན་ཐེག་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་ཐོག་གས་སུ་ཡོད་པའི་གཏོན་ལུགས་ཇེ་ཆུང་དུ་འགྲོ་བ་ཡིན།

beta
ཐེ་ཏ།
phys.

The second letter of the Greek alphabet (B, β)

སྐེ་རིག་གི་གསལ་བྱེད་ཀྱི་ཡི་གེ་གཉིས་པ། (B, β)

beta particle
རྡེ་ཏ་རྡུལ།
phys.

Electron (or positron) emitted during the radioactive decay of certain nuclei.

ལྷེ་རྡུལ་དེས་ཅན་ཁག་ཅིག་གི་འགྱེད་འཛིའི་ཟད་འགྱུར་ཀྱི་སྐབས་སུ་འཛིན་ཡོང་བའི་གློག་རྡུལ་(ཡང་ན་ལྷོག་མའི་གློག་རྡུལ་) །

beta ray
རྡེ་ཏ་འཕྲོ་ཟེར།
phys.

Stream of beta particles (electrons or positrons) emitted by certain radioactive nuclei.

འགྱེད་འཛིའི་རང་བཞིན་ཅན་ཀྱི་ལྷེ་རྡུལ་དེས་ཅན་ཁག་ཅིག་གིས་འཛོར་རྒྱ་བཏུག་པའི་རྡེ་ཏ་ཐ་རྡུལ་ (གློག་རྡུལ་ལམ་ལྷོག་མའི་གློག་རྡུལ་) ཀྱི་རྒྱུན།

beta sheet
རྡེ་ཏ་ལྷེ་བཀྲགས། རྡེ་ལྷེ།
biol.

A secondary structure that occurs in many proteins and consists of two or more parallel adjacent polypeptide chains arranged in such a way that hydrogen bonds can form between the chains.

མཉམ་གསེབ་ཀྱི་མང་རྒྱོས་སྦྱོ་ཅིའི་ཁྱེང་བ་དུ་མ་ཡོད་པ་མ་ཟད་ཁྱེང་བ་དེ་དག་གི་དབར་དུ་ཡང་རྒྱུང་འཛིང་བ་གྲུབ་ཐུབ་པའི་ངོ་བོར་གྲལ་སྦྱོག་ཅིང་སྦྱོ་རྡས་མང་པོའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་བཀོད་རིམ་གཉིས་པ་ཞིག་ལ་ཟེར།

beta strand
རྡེ་ཏ་ཀྱུད་ཁ། རྡེ་ཀྱུད།
phys.

Element of a beta sheet. One of the strands that is hydrogen bonded to a parallel or antiparallel strand to form a beta sheet.

རྡེ་ཏ་ལྷེ་བ་གཟུགས་ཀྱི་གྲུབ་ཆ་སྟེ། མཉམ་འགྲོའི་སྐུད་པ་ཞིག་གམ་ལྷོག་འགྲོའི་སྐུད་པ་ཞིག་ལ་ཡང་རྒྱུང་འཛིང་སྦྱོར་བྱས་ཏེ་རྡེ་ཏ་ལྷེ་བ་གཟུགས་གྲུབ་པར་བྱེད་པའི་སྐུད་པ་ཞིག་ལ་གོ

betatron
རྡེ་ཏ་རྡུལ་ཆས།
ཛེར་འབྱམ་རྡུལ་ཆས།
phys.

A particle accelerator for producing high-energy electrons (up to 340 MeV) for research purposes, including the production of high-energy X-rays. The electrons are accelerated by electromagnetic induction in a doughnut-shaped (toroidal) ring from which the air has been removed. This type of accelerator was first developed by D.W Kerst (1911-) in 1939; the largest such machine, at the University of Illinois, was completed in 1950.

བཏུག་དབྱངས་ཀྱི་ཆེད་དུ་ནུས་པ་ཆེ་བའི་(340 MeV བར་དུ་)གློག་རྡུལ་བསྡུན་བྱེད་ཀྱི་ཐ་རྡུལ་སྤྱར་སྟོན་འགྲུལ་ཆས་ཤིག འདིའི་ཁོངས་སུ་ནུས་པ་ཆེ་བའི་གློག་པར་འོད་རྒྱུན་ཕས་སོགས་བསྡུན་པ་འདུས། མཁན་རྩྭང་ཕྱི་རུ་བཏོན་ཚར་བའི་ཨ་ཡོང་གི་དབྱིབས་ལུ་གྲུ་རིང་པོ་ཞིག་ཏུ་གློག་ཁས་ལེན་ཀྱི་ཁྱབ་འགྱེད་ལ་བརྟེན་ནས་གློག་རྡུལ་ལ་སྤྱར་སྟོན་ཕེན་ལུ་ལུ་ཁ་ཕྱི་བའི་སྤྱར་སྟོན་བསྡུན་ཆས་ནི་ཁེར་ཟླ་ཡིས་ ༡༩༣༩ ལོར་བཟོས། རྡུལ་ཆས་ཆེ་ཤོས་དེ་ཨེ་ལི་ནོ་གཙུག་ལག་སློབ་གཉིས་ཁང་ན་ཡོད་ཅིང་ ༡༩༥༠ ལོར་བཟོ་བསྡུན་གྲུབ།

bias
ཕྱོགས་ལྡོང་།
phil.

A one-sided mental inclination; a prejudice

གཞོགས་གཅིག་ལ་གཟུང་བའི་སེམས་ཀྱི་འདུན་པཉམ་ཡིད་ཧོན་ཏེ་ཕྱོགས་སུ་ལྡོང་བའི་འདོད་ཚུལ།

biased sampling
ཕྱོགས་ལྡན་དཔེ་འདེམས།
sci. method

Any sampling procedure in which some events or elements have a greater or lesser chance of being selected than they should given their frequency in the population.

བྱང་བཞམ་གྱི་ཆ་ཤས་ཅིག་ཉིག་འདེམས་པའི་སྒོང་ཕྱོད་ནི་ཚོགས་འདུས་དེའི་ནང་གི་བྱང་བཞམ་གྱི་ཆ་དེ་དག་གི་འབྱང་ཁེངས་དང་རས་ལས་ཁྱད་བཞམ་མང་བ་ཡོད་པའི་དམེ་འདེམས་ཀྱི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག

Bible
ཐུ་པི་ཐྲལ།
phil.

The Christian scriptures, consisting of the Old and New Testaments.

ཡེ་ཤུའི་ཞལ་ཆད་གསར་རྙིང་གཉིས་ཀྱི་གྲུབ་པའི་གསུང་རབ་ལ་གོ

bicep femoris
ཐིལ་ནགས
biol.

The large muscle at the back of the thigh that flexes the knee joint.

བུས་མོའི་ཚོགས་སྐྱེས་པར་བྱེད་མཁན་བརྒྱ་ཤའི་རྒྱ་བོར་གྱི་ཤ་གསྲོག་ཆེན་པོ་དེར་ཟེར།

biceps muscle
དཔྱང་ཁང་ཀུ་ལྷོད། **དཔྱང་ཁང་ཀུ་ཐུང།**
biol.

A large muscle at the front of the upper arm.

དབུང་སྟོད་ཀྱི་མདུན་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་ཤ་སྲོག་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་ཟེར།

bicoid
ཌ་ཐུང་། (རིགས་ཐུས།)
biol.

A maternal effect gene which is important for patterning of anterior parts (head and thorax) of Drosophila embryos.

ཚེ་སྲུང་གཤེར་དགའ་ཡི་སྲུས་གྲོང་གི་མདུན་ངོས་ (མགོ་དང་བྲང་ཁོག) ཀྱི་བཀོད་རིས་གྲུབ་པར་གལ་ཆེ་བའི་རྒྱུད་མཁོ་ཤུགས་རྒྱུན་ཀྱི་རིགས་རྩས་ཤེག

Big Bang
གས་ཐོར་ཆེན་མོ།
phys.

Primordial explosion that is thought to have resulted in the creation of our expanding universe.

རྒྱ་རྒྱུད་དུ་འགྲོ་བཞིན་པའི་ངང་ཚོའི་འཛིག་རྟེན་གྱུས་པའི་རྒྱ་རྒྱུན་དུ་འདོད་པའི་ཐོག་མའི་གས་ཐོར།

Big Crunch
ཕྱིར་འཛུམས་ཆེན་མོ། ཕྱིར་ཆེན།
phys.

One of three possible end points of the expanding universe according to the Big Bang theory, when the expansion of spacetime initiated at the Big Bang decelerates to a stop and then contracts, causing the universe to collapse.

གས་ཐོར་ཆེན་མོ་ལྟར་ན་རྒྱ་རྒྱུད་བཞིན་པའི་འཛིག་རྟེན་འདི་ལ་འབྱུང་སྒོད་པའི་འཛིག་སྐྱར་གསུམ་ཡོད་པའི་ནང་གི་གཅིག་ལ་གོ་སྒྲེ། གས་ཐོར་ཆེན་མོས་འགོ་བཙུགས་པའི་མཁའ་དུས་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱུད་ཚད་དེ་རེ་དག་དུ་ཕྱིན་ཏེ་མཚམས་འཇོག་གི་ཡོད་པ་དང་། དེ་ནས་ཕྱིར་འཛུམ་སྐྱེ་འཛིག་རྟེན་འདི་ལ་རྡིབ་སྐྱོན་འབྱུང་དུ་འཛུག་གི་ཡོད།

bilateral symmetry
གཞོགས་གཡིས་ཆ་མཚུངས།
math.

A form of symmetry in which the opposite sides along a midline is a duplicate of the other in terms of body parts or appearance

དཀྱི་ལ་ཐིག་ཅིག་གི་གཞོགས་ཀྱིས་སུ་ཡོད་པའི་ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་སམ་བཟོ་དབྱིབས་ཀྱིས་བན་ཚུན་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པའི་ཆ་མཚུངས་གནས་སྣང་ཤེག

bile
མཁྲིས་ཁུ། མཁྲིས་བཀ།
biol.

A bitter greenish-brown alkaline fluid which aids digestion and is secreted by the liver and stored in the gall bladder.

མཆིན་པས་གློད་འདོན་བྱེད་ཅིང་མཁྲིས་སྡོད་དུ་གསོས་ཤར་བྱེད་པ་དང་། ཟས་འཚུ་བར་བཏང་གྲོགས་བྱེད་པའི་བུལ་ཆུའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་མདོག་ལྡང་སྨུག་གི་གསལ་ཁ་ཁྱུ་ཁ་ཏེག་ཅིག

billiard ball
ཐིད་བཏྱག་ཥོ་ཚོ།
phys.

One of the balls used in playing billiards

རྩེད་དབྱུག་ཅིད་ཚོ་རྡུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་སྤོ་ལོ་ཞིག

billiards
ཐིད་བཏྱག་ཅིད་ཚོ།
phys.

Any of several games played on an oblong table by hitting small balls against one another or into pockets with a cue.

སྤྲོག་ཅེ་ནར་ཚོ་ཞིག་གི་སྟེང་ནས་དབྱུག་ཕེང་གིས་གཞུས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་སྤོ་ལོ་གཅིག་གིས་སྤོ་ལོ་གཞན་ཞིག་ལ་ཡོག་པར་བྱས་ཏེ་ཕྱི་ཁུང་དུ་འཛུལ་བར་བྱེད་པའི་ཅིད་ཚོ་དུ་མ་ཡོད་པའི་ཁོད་ཀྱི་གང་རྩང་ཞིག

bimetallic strip
ལྷུགས་ཁན་གཉིས་མ།
phys.

Two strips of different metals welded or riveted together. Because the two substances expand at different rates when heated or cooled, the strip bends; used in thermostats.

ལྷུགས་ལེབ་རིགས་མི་འདྲ་བ་གཉིས་ལྷན་དུ་ཚ་ལ་རྒྱབ་ཡོད་པའམ་གཟེར་རྒྱབ་ཡོད་པ་ཞིག ཚ་ཡོར་བཟོ་བའམ་གྲང་མོར་བཟོ་བའི་རྒྱབས་སུ་ལྷུགས་རིགས་གཉིས་གཡོ་སྤྲོས་ཚད་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པས་ལྷུགས་ཁན་འདི་བཀུག་འགྲོ་བ་དང་། འདི་ཚ་གྲང་སྟངས་འཛིན་ཡོ་ཆས་སུ་སྤྱོད།

binary
རྒྱ་ཐང་ཁ། རྒྱ་ལྟར།
math.

Characterized by or consisting of two parts or components

ཚ་ཤས་མམ་བྱུབ་ཚ་གཉིས་དང་ལྡན་པ།

binary code
རྒྱ་ཐང་ཁ་མཚོན་བཏ། རྒྱ་བཏ།
phys.

Code based on the binary number system (which uses a base of 2). In binary code, any number can be expressed as a succession of 1s and 0s. For example, the number 1 is 1, 2 is 10, 3 is 11, 4 is 100, 5 is 101, 17 is 10001, etc. These 1s and 0s can then be interpreted and transmitted electronically as a series of "on" and "off" pulses, the basis for all computers and other digital equipment.

རྒྱ་ཐང་ཁ་ཡི་ལྷུགས་ (༢ ཡི་གཞི་བོད་སྤྱོད་བྱེད་པ་ཞིག) གཞི་ལ་བཞག་པའི་མཚོན་བཏ། རྒྱ་བརྗེའི་ནང་དུ་ཐང་ཁ་ཡི་ཅིག་ཅུང་ ༡ དང་ ༠ སྟེབ་སྟེ་མཚོན་པར་བྱེད། དཔེར་ན། ཐང་ཁ་ ༡ ནི་ ༡ དང་། ༢ ནི་ ༡༠། ༣ ནི་ ༡༡། ༤ ནི་ ༡༠༠། ༥ ནི་ ༡༠༡། ༡༧ ནི་ ༡༠༠༠༡ ལ་སོགས་པས་མཚོན། དེའི་རྗེས་སུ་ ༡ ཆས་པར་ ༠ ཆས་པའི་གློག་ཟློད་ཡོངས་དང་ཐང་ཁ་བཟེལ་ཡོ་ཆས་གཞན་གྱི་གཞི་ཆར་ཐུར་པའི་ "གཏོང་བ་" དང་ "འགོག་པའི་" བསྟར་རིམ་གྱི་འཕར་འགྲུལ་གྱི་ངོ་བོར་གློག་ཆས་སྤྱད་དེ་གློག་འཕྲལ་དང་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་པ་ཡིན།

binary fission
རྒྱང་གྱེས།
biol.

Fission in which two cells—usually of similar size and shape—are formed by the growth and division of one cell.

ཐ་ཐུང་གཅིག་འཚར་འགེལ་པ་དང་ཆ་བགོས་ལ་བརྟེན་ནས་དབྱིབས་དང་ཚེ་ཆུང་མཚུངས་པའི་ཐ་ཐུང་གཉིས་སུ་གྱེས་པའི་གྱེས་འགྱུར་ལ་གོ།

binary pulsar
རྒྱང་བཅོད་འཕར་ཁྲན།
phys.

A pulsar that exists as one member of a binary star system.

རྒྱང་སྐྲར་མ་ལག་ཅིག་གི་གྲྭབ་ཆ་གཅིག་ལྟ་བུར་གནས་པའི་འཕར་སྐྲར་ཞིག་ལ་ཟེར།

binary star
རྒྱང་ཁྲན།
phys.

A system of two stars that revolve around each other under their mutual gravitation.

ཐུན་མོང་གི་འཛེན་ཤུགས་ཀྱི་འོག་ནས་བན་ཚུན་ལ་བསྐོར་བ་བྱེད་པའི་སྐྲར་མ་གཉིས་ཀྱི་མ་ལག་ཅིག་ལ་ཟེར།

binary system
གཉིས་ལུགས།
math.

A system in which information can be expressed by combinations of the digits 0 and 1.

ཨང་གི་ ༠ དང་ ༡ གི་སྟེན་ལུགས་ལ་བརྟེན་ནས་ཚ་འཕྲིན་མཚོན་པར་བྱེད་ཐུབ་པའི་མ་ལག་ཅིག

binding
ཐུབ་ཐྭོར།
biol.

The action of fastening or holding together, or of being linked by chemical bonds.

མཉམ་དུ་སྦྲེལ་བཅམ་མཉམ་དུ་འཛིན་པའི་བྱ་བཅམ། ཡང་ན། ཟུར་ཀྱི་འཆིང་བས་ལྷན་དུ་སྦྲེལ་བ།

binding energy
ཐུབ་ཁྱུས།
phys.

The energy equivalent to the mass defect when nucleons bind together to form an atomic nucleus. When a nucleus is formed some energy is released by the nucleons, since they are entering a more stable lower-energy state. Therefore the energy of a nucleus consists of the energy equivalent of the mass of its individual nucleons minus the binding energy.

ལྷེ་ཆ་ཚུན་མཉམ་དུ་འབྱར་ནས་ལྷེ་ཟུལ་གྱུབ་པའི་སྐྲབས་སུ་བརྒྱ་པའི་གཙོས་ཚད་དང་མཉམ་པའི་ཁུས་པ། ལྷེ་ཟུལ་གྱུབ་སྐྲབས་ལྷེ་ཆ་ནམས་ཐུང་བཏུན་ཞིང་ཁུས་པ་ཚུང་བའི་གནས་བབ་ལ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་པས། ལྷེ་ཆ་དེ་དག་གིས་ཁུས་པ་གློད་ཀྱིན་ཡོད། དེར་བརྟེན། ལྷེ་ཟུལ་ཀྱི་ཁུས་པ་ནི་ལྷེ་ཆ་དེ་དག་གི་གཙོས་ཚད་དང་མཉམ་པའི་ཁུས་པ་ནས་སྡུད་ཁུས་འཕེན་པའི་ལྷག་མ་དེ་ཡིན།

binding problem
འཛིན་ཐྲོན་དཀའ་ཐུགས
neurosci.

Theories of perception suggest that different aspects of the system are devoted to different aspects of vision. Separate systems are said to deal with motion, colour and form. However, we never perceive an object separated from its colour. When an object moves, its colour and shape move with it, despite these representations being registered in different cells of the visual area of the brain. This leads to the binding problem: what binds these different representations together? Because we perceive these different attributions as one, it suggests that the different cells are bound together at some stage. As yet, little is known about this problem, but it appears that the synchronous firing of nerve cells may serve to group these different attributes together.

འདུ་ཤེས་སྐྱོར་གྱི་རྣམ་གཞན།བཤད་གཞི་མས་ལག་གི་ཚ་ཤས་མི་འདྲ་བ་ནི་མཐོང་ཚོར་གྱི་ཚ་ཤས་མི་འདྲ་བ་ཁག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པར་བརྗོད་པ་དང་། འགྱུལ་སྟྭོང་དང་། ཁ་དོག་བཅོ་དབྱིབས་བཅས་བཤད་འཛིན་པའི་མ་ལག་མི་འདྲ་བ་ཡིན། འོན་ཀྱང་། ང་ཚོས་དངོས་པོ་ཞིག་དེའི་ཁ་དོག་ལས་ཡོངས་སུ་ཆས་ཡང་མཐོང་གི་མེད། དངོས་པོ་ཞིག་གི་མཚོན་དོན་འདི་དག་གླུང་པའི་མཐོང་ཚོར་ས་ཁུལ་གྱི་ཐུ་ཐུང་མི་འདྲ་བས་འཛིན་པར་བྱེད་ན་ཡང། དངོས་པོ་ཞིག་འགྱུལ་བའི་སྐབས་སུ་དེའི་ཁ་དོག་དང་བཅོ་དབྱིབས་ཀྱང་མཉམ་དུ་འགྱུལ་གྱི་ཡོད། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་འཛིན་སྟྭོར་དཀའ་ཐུགས་འབྱུང་བ་སྟེ། མཚོན་དོན་མི་འདྲ་བ་འདི་དག་ཅི་ཞིག་གིས་ལྷན་གཅིག་ཏུ་འཛིན་སྟྭོར་བྱེད་དམ། ང་ཚོས་ཁྱད་ཚོས་མི་འདྲ་བ་འདི་དག་གཅིག་ཏུ་མཐོང་གི་ཡོད་པ་འདིས་ཐུ་ཐུང་མི་འདྲ་བ་རྣམས་གཤས་སྐབས་ཤེག་ལ་འཛིན་སྟྭོར་བྱས་ཡོད་པ་མཚོན་གྱི་ཡོད། ད་ལྟའི་ཚར་དཀའ་ཐུགས་འདིའི་སྐྱོར་ཐུན་བྱ་ལས་ཏོག་ཐུགས་མེད། འོན་ཀྱང། དབང་ཕྱུ་ཐུང་མང་པོས་ལས་འཇུག་ནུས་པ་མཉམ་གཏོང་བྱེད་པ་འདི་ཡིས་ཁྱད་ཚོས་འདི་དག་ལྷན་གཅིག་ཏུ་འཛིན་སྟྭོར་བྱས་ཡོད་སྲིད་པར་མངོན།

binding site
ཐུ་ཁ་ཀན
biol.

An area of an enzyme to which other molecules can attach.

འདུས་རྩལ་ཀ་ཞན་འཛིན་སྟོས་བྱེད་ཐུ་ཁ་ཁའི་སྟེན་རྩ་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཞིག་ལ་ཅེར།

binocular
ཐུང་ཕེལ
phys.

Any optical instrument designed to serve both the observer's eyes at once.

བལྟ་མཁན་གྱི་མིག་གཉིས་པོ་དུས་གཅིག་ལ་སྟྭོང་ཚོག་པའི་ཚེད་དུ་བཟོས་པའི་ཡོད་རྩྭས་ཡོ་ཚས་གང་རུང་རུང་ཞིག

binocular disparity
གཡས་མཐོང་བར་ཁྱད།
phys.

The small differences in the positions of the parts of the images falling on each eye that results when each eye views the scene from a slightly different position; these differences make stereoscopic vision possible

མིག་གཉིས་ཀྱིས་ཁྱང་ཅམ་མི་འདྲ་བའི་གནས་ནས་ཡུལ་ཞིག་ལ་བལྟ་བའི་སྒྲབས་སུ་ཡུལ་དེའི་སྟང་བརྙན་གྱི་ཚར་ཤས་རྣམས་མིག་རེ་རེའི་རོས་སུ་གནས་ཁྱང་ཅམ་མི་འདྲ་བའི་སར་ཡོག་བའི་བར་ཁྱད་ཆུང་ཆུང་དེ་དག་ལ་གོ་ཞིང། བར་ཁྱད་དེ་དག་གིས་འབྲེར་གཟུགས་ཀྱི་མཐོང་སྟྲན་པར་བྱེད།

binocular vision
གཡས་བརྒྱད་མཐོང་སྟྲན།
phys.

The ability, found only in animals with forward-facing eyes, to produce a focused image of the same object simultaneously on the retinas of both eyes. This permits three-dimensional vision and contributes to distance judgement.

མིག་གཉིས་མདུན་དུ་གཤད་ཡོད་པའི་སེམས་ཅན་ཁོ་ནར་ཡོད་པའི་ཁྱས་པ་ཞིག་སྟེ། ཁྱས་པ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་བངས་པོ་གཅིག་གི་གཟུགས་བརྙན་གསལ་པོ་དུས་གཅིག་ལ་མིག་གཉིས་ཀྱི་དབྱིངས་སུ་བསྐྱན་ཁྱས། འདི་ཡིས་ཐྲི་གཟུགས་གསུམ་ལྟན་གྱི་མཐོང་སྟྲན་ཡོང་བར་བྱེད་ཅིང་རྒྱང་རིང་ཚོད་འཛིན་ལ་རམ་འདེབས་བྱེད།

binomial
ཉིས་ཚན།
math.

An algebraic expression of the sum or the difference of two terms.

མཚན་དུས་གཉིས་ཀྱི་སྡོམ་ཆུ་ལ་ལམ་འཕེན་ཆུ་ལ་མཚོན་པའི་ཚན་རྩིས་ཀྱི་མཚོན་ཐབས་ཤེག

binomial distribution
ཉིས་ཚན་བྱེད་ཁུངས།
math.

A distribution giving the probability of obtaining a specified number of successes in a set of trials where each trial can end in either a success or a failure.

ཚོད་ལྟ་རེ་རེའི་གྲྭབ་འབྲས་ནི་རྒྱལ་བམ་གང་རུང་ཡིན་པའི་ཚོད་ལྟ་ཐེངས་རེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་རྒྱལ་ཁ་ཐེངས་རེས་ཅན་ཞིག་ལ་ཐོབ་སྲིད་པའི་སྲིད་ཁྱོད་མཚོན་པའི་ཁྱབ་ཆུ་ལ།

binomial nomenclature
མིང་གཉིས་སྒྲོན་ཐབས།
biol.

A system of nomenclature in which each species of animal or plant receives a name of two terms of which the first identifies the genus to which it belongs and the second the species itself

མིང་ཚིག་གཉིས་སྒྲུབ་དེ་སྒོག་ཆགས་དང་རྩི་ཤིང་གི་ཉེ་རིགས་རེ་རེ་ལ་མིང་འདོགས་པའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང། མིང་ཚིག་དང་པོ་དེ་ཡིས་རྒྱུད་དང་གཉིས་པ་དེ་ཡིས་ཉེ་རིགས་མཚོན་གྱི་ཡོད།

biochemical
ཀུན་བོས་ཁམས་སྒྲོན་གྱི།
chem.

Relating to the chemical processes and substances which occur within living organisms.

སྒོག་ལྟན་སྐྱེ་བོས་ཀྱི་ནང་རོལ་དུ་ཡོད་པའི་བེམ་རྩས་མམ་རྩས་སྒྲོར་གྱི་རྒྱུད་རིམ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི།

biochemical pathways
སྐྱེ་དངོས་ཁྱད་འགྱུར་རྒྱུ་ལམ།
biol.

In biology, the long chains of chemical reactions that take place in the normal operation of living systems.

སྐྱེ་དངོས་ཚན་རིག་གི་ནང་དུ་འཚོ་བྱེད་མ་ལག་གི་རྒྱུན་ལྡན་བྱེད་ལས་ཀྱི་ནང་དུ་བྱུང་བཞིན་པའི་རྩེ་སས་སྟོར་གྱི་ཕྱེང་བ་རིང་པོ་དེ་ལ་གོ།

biochemical reaction
སྐྱེ་དངོས་ཁྱད་ཚྱོར།
biol.

In living cells, chemical reactions that help sustain life and allow cells to grow.

སྲོག་ལྡན་ཕྱ་ཕུང་གི་ནང་དུ་ཚེ་སྲོག་རྒྱུན་གནས་དང་ཕྱ་ཕུང་འཚར་འགེལ་བྱེད་པར་ཕན་གྲོགས་བྱེད་མཁན་གྱི་རྩེ་སས་སྟོར་ལ་གོ།

biochemistry
སྐྱེ་དངོས་ཁྱད་ཚྱོར་རིག་པ།
chem.

The branch of science concerned with the chemical and physico-chemical processes and substances that occur within living organisms.

སྲོག་ལྡན་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ནང་དུ་བྱུང་བའི་རྩེ་སས་སྟོར་དང་ལུས་ཁམས་དང་འབྲེལ་བའི་རྩེ་སས་སྟོར་གྱི་རྒྱུད་རིས་དང་བེམ་རྩེ་ལ་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པའི་ཚན་རིག་གི་སྡེ་ཚན་ཞིག

biodiversity
སྐྱེ་དངོས་ཁྱད་ཚོགས་དང་བཅིན།
biol.

The variety of plant and animal life in the world or in a particular habitat, a high level of which is usually considered to be important and desirable.

འཛམ་གླིང་འདིའི་སྟེང་དམ་ཡང་ན་འཚོ་གནས་བྱེད་པ་རེས་ཅན་ཅན་ཞིག་ཏུ་གནས་པའི་རྩེ་ཞིང་དང་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་སྣ་ཚོགས་རང་བཞིན་ལ་གོ་ཞིང་། སྤྱི་བཏང་ཚད་མཐོ་བའི་སྐྱེ་དངོས་སྣ་ཚོགས་རང་བཞིན་ཞེ་གལ་ཆེ་ཞིང་དགོས་མཁོ་ཅན་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད།

biofilm
སྐྱེ་ཏེག
biol.

Biofilm, aggregate of bacteria held together by a mucuslike matrix of carbohydrate that adheres to a surface. Biofilms can form on the surfaces of liquids, solids, and living tissues, such as those of animals and plants.

སྐྱེ་ཏེག་ནི་ངོས་ཤིག་ལ་དམ་ཤོར་འབྲུར་ཡོད་པའི་བེ་སྣབས་འཛུ་བའི་ཁར་སྟོ་མངར་རྩོ་ལས་ཀྱི་ཏ་འཛོངས་ཤིག་གིས་མཉམ་དུ་བཟུང་བའི་སྲིན་བུའི་ཕུང་གསོག་ཅིག་ལ་ཟེར། སྐྱེ་ཏག་ནི་གལ་ཤེར་གཟུགས་དང་། མཁྲིགས་གཟུགས། ས་མས་ཅན་དང་རྩི་ཤིང་གི་ཕུང་གྲུབ་ལྟ་བུའི་སྐྱེ་ལྡན་ཕུང་གྲུབ་བཅས་ཀྱི་ངོས་སུ་ཆགས་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད།

biofuel
སྐྱེ་དངོས་ཅད་ཐྲུལ།
biol.

A fuel (as wood or ethanol) composed of or produced from biological raw materials.

སྐྱེ་ལྡན་གྱི་རྒྱུ་ཆ་ལས་གྲུབ་པའམ། ཤོན་སྐྱེད་བྱས་པའི་ (ཤིང་རམ་འབྲུ་ཆང་ལྟ་བུའི་) བྱད་རྫས་ཤིག

biogas
ཕྱ་བར་ཀློད།
biol.

Gaseous fuel, especially methane, produced by the fermentation of organic matter.

སྐྱེ་ལྡན་གྱི་དངོས་པོ་ཕལམ་སྟོར་བྱས་པ་ལས་སྐྱེན་པའི་རླངས་གཟུགས་ཀྱི་བྱད་རྫས་ཏེ་ཟེ་བྱག་ཏུ་མེ་ཐེན་ལ་གོ།

biogeochemical cycle
གཞི་དངོས་ཁ་ཁམས་ལྡན་རྒྱུན་འཁོར་ཡོ།
biol.

The exchange of elements (e.g., oxygen, carbon, nitrogen, and so on) in the environment between storage pools such as the atmosphere, biota, oceans, soils, the earth's crust, and human society.

ཕྱི་འཁོར་ཡུག་ཏུ་ཡོད་པའི་རྫས་ཁམས་དང་། སྲོག་དངོས། རྒྱ་མཚོ། ས། སའི་གོ་ལའི་ཕྱུན་པ། འགྲོ་བ་མིའི་སྤྱི་ཚོགས་ལྟ་བུའི་གསོག་ཉར་བྱེད་པའི་སྟེ་རྩམས་ཀྱི་དབར་དུ་ཚ་རྩ་མ་ (དཔེར་ན། འཚོ་རྫས་དང་། ཁར་སྦོག། ཆེ་རྫས་ལ་སོགས་པ།) བརྗེ་ལེན་བྱེད་པ་ལ་ཟེར།

biogeography
གཞི་དངོས་ཁ་ཁམས་ཡིག་ཅེ།
biol.

A major branch of geography, concerned with the study and interpretation of geographical distributions of animals, plants and man, both extant and extinct.

ཚ་སྙོང་དུ་ཕྱིན་ཡོད་མེད་གཉིས་སུ་གཏོགས་པའི་སྲོག་ཆགས་དང་། ཅི་ཤིང་། མི་བཅས་མ་ཁམས་ཁག་ཏུ་ཕྱིན་ཚུལ་ལ་བརྟག་དཔྱད་དང་། ཕྱིན་ཚུལ་དེའི་འགྲེལ་སྟངས་གཙོ་བོར་འཛིན་པའི་མ་ཁམས་རིག་པའི་ཡན་ལག་གལ་ཆེན་ཞིག

biological age
གཞི་འཚེལ་ཚོ་ཚད།
biol.

One's present position in regard to the probability of survival. Determination of biological age requires assessment and measurement of the functional capacities of the life-limiting organ system, e.g., the cardiovascular system.

མི་ཞིག་གི་འཚོ་གནས་ཀྱི་སྲིད་ཚོད་གཞིར་བཞག་པའི་ཏ་ལྟའི་གནས་སྟངས། སྲོག་འཚེལ་ལོ་ཚོད་ཐག་གཅོད་བྱེད་པར་སྟེང་ཙ་མ་ལག་ལྟ་བུའི་ཚེ་སྲོག་ལ་གལ་ཆེ་བའི་དབང་པོའི་མ་ཡིག་གི་བྱེད་ལས་ནུས་པ་ཚད་འཛལ་དང་དེ་ལ་དཔྱད་ཞིབ་བྱེད་དགོས་པ་ཡིན།

biological classification
གཞི་དངོས་ཀྱི་ཁྱེ་ཚན་དབྱེ་བཤུ།
biol.

The arrangement of organisms into taxa

སྲོག་དངོས་རྩམས་སྟེ་ཚན་དུ་སྒྲིག་པ་ལ་གོ

biological molecules
གཞི་དངོས་འདྲས་རྡུལ།
biol.

Any molecule produced by living organisms.

སྲོག་ལྡན་སྲོག་དངོས་ཀྱིས་སྐྱེད་སྐྱན་བྱས་པའི་འདྲས་རྡུལ་གང་རུང་ཞིག

biological system
གཞི་དངོས་མ་ལག
biol.

Biological system (or organ system or body system) is a group of organs that work together to perform a certain task. Common systems, such as those present in mammals and other animals, seen in human anatomy, are those such as the circulatory system, the respiratory system, the nervous system, etc.

སྲོག་དངོས་མ་ལག་ (གསར་དབང་པོའི་མ་ལག ཡང་ན་ལུས་པོའི་མ་ལག) ནི་བྱེད་ལས་རེས་ཅན་ཞིག་མཉམ་རུབ་ཀྱི་སྒོ་ནས་སྐྱེབ་པར་བྱེད་པའི་དབང་པོའི་ཚོགས་ཤིག་ལ་ཟེར། ཁྱ་གསོས་སྲོག་ཆགས་དང་སྲོག་ཆགས་གཞན་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཐུན་མོང་གི་མ་ལག་ནི་མིའི་རོ་བཏྱའི་ནང་དུ་མཐོང་ཐུབ་པའི་འགོར་སྐྱོང་མ་ལག་དང་། འབྱིན་རྩྭ་མ་ལག ཏབང་ཙ་མ་ལག་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པ་ཡིན་གོ

biological weapon
སྐྱེ་དངོས་མཆོག་ཚ།
biol.

A biological pathogen or toxin, such as the anthrax bacterium or the smallpox virus, that has been prepared for release on the battlefield or within a civilian population in sufficient concentration to cause widespread illness or death. Also called bioweapon.

དམག་སྒཙམ་མི་མང་གི་ཚོགས་སྡེ་ཞིག་ཏུ་ན་ཚ་ཁྱབ་པའམ་འཚི་སྐྱོན་འབྱུང་དུ་འཇུག་ཕྱིར་གོང་ཁྱོང་བཤེ་ཚེད་དུ་གྲ་སྒྲིག་བྱས་པའི་ཕེན་པ་རིག་གྲོས་ཁམས་འབྱུམ་པའི་གཞན་ལྟ་བུའི་སྐྱེ་ལྡན་གྱི་ནད་སྲིན་ཐ་མོའམ་ཉེས་དྲུག

biologist
སྐྱེ་དངོས་རིག་པ་བ།
biol.

An expert in or student of the branch of science concerning living organisms: a team of marine biologists.

སོོག་ལྡན་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ཐོག་ལ་མཁས་པའི་ཚན་རིག་པ་ཞིག་ལ་ཟིན། དཔེར་ན་རྒྱ་མཚོའི་སྐྱེ་དངོས་རིག་པ་བཅུ་ཕྲེ་ཚན་གཅིག་ལྟ་བུ།

biology
སྐྱེ་དངོས་རིག་པ།
biol.

The study of living organisms, divided into many specialized fields that cover their morphology, physiology, anatomy, behaviour, origin, and distribution.

གཟུགས་འགྱུར་རིག་པ་དང་། ལུས་གནས་རིག་པ། ཕྱུང་གནས། གཟིས་སྟོོབ། འབྲུང་ཁུངས། ཁྱབ་ཚུལ་བཅས་ཆེད་ལས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་མང་པོར་དབྱེ་བའི་སྒོོག་ལྡན་སྐྱེ་དངོས་ལ་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པའི་རིག་པ་ལ་གོ

bioluminescence
སྐྱེ་དངོས་ཟོད་འཕྲོ།
phys.

Light emitted from certain living things that have the ability to chemically excite molecules in their bodies; these excited molecules then give off visible light.

བང་ཉིད་ཀྱི་ལུས་པོའི་ནང་གི་འདུས་རྫལ་ལ་ངར་སད་བྱེད་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་དང་ལྡན་པའི་སྐྱེས་ལྡན་ངེས་ཅན་ནས་འཕྲོས་པའི་ཟོད་ལ་གོ་ཞིང་། ངར་སད་བྱས་པའི་འདུས་རྫལ་ཀྱིས་སྣང་རྩང་གི་ཟོད་འཕྲོ་བར་བྱེད།

biomagnetism
སྐྱེ་ལྡན་གཅན་ལེན་དང་འཕེན།
phys.

Magnetic material located in living organisms that may help them navigate, locate food, and affect other behaviors.

སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ལུས་པོའི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་ཁ་ཐོག་འཚོ་ལ་བ་དང་། ཁ་ཟས་འཚོ་ལ་སྐྱེ་བ། བྱ་སྤྲོ་བ། གཞན་ལ་ཕན་གྲོགས་ཀྱིན་སྤྲོད་པར་ཕན་གྲོགས་བྱེད་སྲིད་པའི་ཁབ་ལེན་དངོས་པོ།

biomass
སྐྱེ་ལྡན།
biol.

The total mass of living matter within a given unit of environmental area.

ཁོར་ཡུག་གི་རྒྱ་བྱོན་ངེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་ཡོད་པའི་སྐྱེ་ལྡན་ཀྱི་དངོས་པོའི་གཙོ་ཆ་ཚང་ལ་གོ

biomass conversion
སྐྱེ་ཕུང་བཟོ་སྒྱུར།
biol.

Biomass conversion is the process of creating energy by burning materials of recent biological origin, such as wood waste. Typically, biomass conversion is used to generate electricity for sale to a utility.

སྐྱེ་ཕུང་བཟོ་སྒྱུར་ནི་ཤིང་རོ་ལྟ་བུའི་སྐྱེ་ལྡན་ནས་ཐོན་པའི་དངོས་རྫས་མེར་སྲེག་གཏོང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ནུས་པ་སྐྱེད་སྒྲུན་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་ཟེར་ཞིང་། སྐྱེ་ཕུང་བཟོ་སྒྱུར་ནི་བཀོལ་སྤྱོད་ཚོང་ལས་སྟེ་ཚན་ཞིག་ལ་བཅོང་བྱའི་གློག་རྒྱས་སྐྱེད་བྱེད་པར་སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད།

biomass pyramid
སྐྱེ་ཕུང་གནས་རིམ།
biol.

A graphical representation to show the relative amounts of biomass at each trophic level.

བཟུང་རིམ་རེ་རེའི་ཐོག་ཏུ་ཡོད་པའི་སྐྱེ་ཕུང་གི་ལྷོས་བཅས་ཀྱི་རྒྱོན་འགོར་སྟོན་པའི་ཐིག་རིམ་ཀྱི་མཚོན་དོན་ཞིག

biome
འཚོ་ཁམས། འཚོ་ཐྲི།
biol.

A large naturally occurring community of flora and fauna occupying a major habitat, e.g. forest or tundra.

ནགས་ཚལ་ལམ་མཐོ་སྨྲང་ཐང་ལྟ་བུའི་ཐྲོད་གནས་ཆེན་པོའི་ཁུལ་དུ་རང་བྱུང་སྨོ་ནས་གནས་ཐྲོད་བྱེད་པའི་ཅི་ཞིང་དང་ཐྲོ་ཀ་ཚགས་ཀྱི་ཚོགས་ཐུ་ཆེན་པོ་ཞིག

biomolecule
སྐྱེ་དངོས་འདྲས་རྡུལ།
biol.

An organic molecule and especially a macromolecule (as a protein or nucleic acid) in living organisms.

ཐོག་ལྟན་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་སྐྱེ་ལྟན་འདྲས་རྡུལ་ཞིག་དང་། (ཁྱིད་པར་དུ་ (སྦྲི་རྫས་སམ་ལྷུ་ཉིང་སྒྲུར་རྫས་ལྟ་བུའི་) འདྲས་རྡུལ་ཆེན་མོ་ཞིག་ལ་ཟེར།

biophysics
སྐྱེ་དངོས་དངོས་ཁམས་རིག་པ།
biol.

The study of the physics of biological structures.

སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ཚགས་བཀོད་ཀྱི་དངོས་ཁམས་གནས་ལུགས་ལ་དཔྱད་པའི་རིག་པ།

biopsy
ཕུང་ཁྱབ་གསོན་བཤེད།
biol.

A biopsy is the process of taking a specimen of tissue from the body for the purpose of microscopic examination so as to determine what is wrong. The term biopsy is also applied, in common medical parlance, to the specimen itself.

ཕུང་ཁྱབ་གསོན་བར་ཤེད་ནི་ཕྱ་མཐོང་ཆེ་ཤེལ་གྱི་བརྟག་དཔྱད་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་པོར་སྐྱོན་གང་ཞིག་ཡོད་མེད་ཀྱང་གཅོད་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་ལུས་པོ་ནས་ཕུང་ཁྱབ་ཀྱི་བརྟག་དཔེ་ཞིག་ཟླངས་པའི་རྒྱུ་རིམ་ལ་ཟེར་བ་ཡིན། གསོ་བ་རིག་པའི་སྒྲོ་བ་བཤད་གྱི་བཤད་སྒྲངས་སུ་ཚོག་འདི་ཕུང་ཁྱབ་ཀྱི་བརྟག་དཔེ་ལ་ཡང་གེད་སྒྲོད་བྱེད།

bioremediation
སྐྱེ་དངོས་བཅོས་ཐབས། སྐྱེ་དངོས་གཙང་སེལ།
biol.

The use of either naturally occurring or deliberately introduced microorganisms to consume and break down environmental pollutants, in order to clean a polluted site.

འབགས་བཅོག་ཡིན་པའི་གོང་ཡུག་ཅིག་གཙང་མ་བཙོ་བའི་ཕྱིར་དུ་རང་བྱུང་གི་སྲོག་ནས་འབྱུང་བཞམ་ཡང་ན་ཚེད་དམིགས་ཀྱིས་མཁོ་སྤྲོད་བྱས་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཟླ་མོ་སྤྱད་དེ་གོང་ཡུག་གི་འབགས་ཟས་ལོངས་སུ་སྤྱད་དེ་མེད་པར་བཙོ་བ་ལ་གོ

biosphere
སྐྱེ་འགྲོས།
biol.

The parts of the Earth and its atmosphere in which living organisms exist, along with all those organisms.

སོག་ལྷན་སྐྱེ་དངོས་ཐམས་ཅད་དང་། སྐྱེ་དངོས་དེ་དག་གནས་སའི་སའི་གོ་ལ་དང་དེའི་རྒྱང་ཁམས་ཀྱི་ཚ་ཤས་བཅས་ཀྱི་ཐུན་མོང་གི་མིང་།

biotechnology
སྐྱེ་དངོས་འཕྲུལ་རིག
biol.

The use of living organisms or biological processes for the purpose of developing useful agricultural, industrial, or medical products, especially by means of techniques, such as genetic engineering, that involve the modification of genes.

ཁེ་བན་ལྷན་པའི་ཞིང་ལས་སམ། བཙོ་ལས། ཡང་ན་སྨན་བཅོས་ཀྱི་ཐོན་རྫས་ཡར་རྒྱས་སུ་གཏོང་བའི་ཕྱིར་དུ་སྲོག་ལྷན་སྐྱེ་དངོས་སམ་སྐྱེ་དངོས་བང་འཕྲེལ་བའི་རྒྱུད་རིམ་གེང་སྤྱོད་གཏོང་ལ་གོ་བ་དང་། ཁེ་བྱག་ཏུ་རིགས་རྫས་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་བའི་རིགས་རྫས་སྒྱུར་སྤྲོག་ལྟ་བུའི་ཐབས་ལམ་གེང་སྤྱོད་གཏོང་བ་ལ་གོ

bioterrorism
སྐྱེ་དངོས་འཛིགས་རྒྱལ་ཁིད་ཕྱག་རྒྱ།
biol.

The use of infectious agents or other harmful biological or biochemical substances as weapons of terrorism.

གཞན་ཁ་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་བྱེད་རྒྱན་ནམ་ཡང་ན་གཞོད་པ་ཅན་གྱི་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་རྫས་སམ་སྐྱེ་དངོས་རྫས་སྤྲོར་གྱི་དངོས་རྫས་འཇིགས་སྐྱལ་གྱི་མཚོན་ཆར་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པར་གོ

biotic factor
སྐྱེ་ལྡན་གྱི་རྒྱུན།
biol.

The influences which occur within an environment as a result of the activities of living organisms.

སོག་ལྷན་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་བྱེད་སྤྲོ་ལ་བརྟེན་ནས་ཁོར་ཡུག་ཅིག་ཏུ་བྱུང་བའི་ཤུགས་རྒྱན་ལ་གོ

bipolar
སྒྲ་གཉིས་ཅན།
phys.

Relating to or having two poles or charges.

སྒྲ་གཉིས་སམ་གློག་ཤུར་མི་འདྲ་བ་གཉིས་ཡོད་པ་ཐམས་འདི་འདྲ་ཡོད་པ་བ་དང་འབྲེལ་བའི།

bipolar cells
ཐྲ་ཁྲང་ལྡ་ཕྱང་།
biol.

A class of retinal interneurons, named after their morphology, that receive input from the photoreceptors and send it to the ganglion cells.

ཁོང་རྡུལ་སྒྲ་ལེན་པ་ནས་ཆ་འཕྲིན་བྱང་པ་ཏེ་ཙ་འདུས་ཟ་ཕྱང་ལ་རྒྱུད་གཏོང་བྱེད་མཁན་གྱི་ཐ་ཤྱིའི་བར་གནས་དབར་ཙ་ཐ་གཟུགས་ཀྱི་སྒྲ་ཚན་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། གཟུགས་འགྱུར་རིག་པ་གཞིར་བཞག་ནས་མིང་དེ་ལྟར་བཏགས།

bipolar disorder
མཐའ་གཅིག་སེམས་ནད།
neurosci.

A mental condition marked by alternating periods of elation and depression.

སེམས་བདས་ཀུ་ཅང་སྐྱོད་པའི་དུས་དང་ཡིད་ཆུག་པའི་དུས་གཉིས་རེས་མོས་ཀྱིས་འགྱུར་བའི་ སེམས་ཀྱི་དཀའ་ངལ་ཞིག

bipolar neuron
ཐུན་གཅིག་དབང་ཐུ་ཕྱུ་གཟུགས།
neurosci.

Any neuron with two extensions or processes (axon and dendrite) running in opposite directions from the cell body.

ཕྱ་ཕུང་གི་ལུས་ནས་ཉིང་ལག་གཉིས་ (བརྡ་སྐྱེལ་ཙ་ཕན་དང་བརྡ་ལེན་ཙ་ཕན།) ལྷོག་ཕྱོགས་ སུ་བཏྲུངས་ཡོད་པའི་དབང་ཙ་ཕ་གཟུགས་གང་རུང་ལ་གོ

biprism
འཇ�d་ཅེལ་གཉིས་ཐྲུར།
phys.

A triangular prism with an apex angle slightly less than 180°: when illuminated by a point source of light it produces two overlapping beams that form an interference pattern on a screen.

ཙེ་ཞིག་གི་ནུར་ཚད་ནི་ ༡༨༠ ལས་ཆུང་ཅམ་ཆུང་བའི་ནུར་གསུམ་འཇའ་ཤེལ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། ལྷེང་དུ་ཡོད་ཕ་མོ་ཞིག་ཡོག་སྐབས། དེ་ཡིས་ཡོལ་བའི་ངོས་སུ་ཟེ་ཞུགས་ཀྱི་བཀོད་རིས་འགྲུབ་པར་ ཤེད་པའི་པན་ཚུན་སྟོལ་བའི་ཕོད་ཟིར་གཞིས་འགྲུབ་པར་ཤེད།

birth control
སྐྱེས་འགོག
biol.

Control, and especially limitation, of the number of children born, chiefly through the use of contraceptive techniques.

གཙོ་བོ་སྐྱེ་འགོག་གི་ཐབས་ལམ་བོད་ཕྱོད་བྱས་ཏེ་ཟླ་གྲ་བཅའ་བའི་གྲངས་འབོར་ཚོད་ཀྱི་ ཤེད་པ་དང། ཤེ་བྱག་ཏུ་ཚད་པ་གག་ཤེད་པ

bit
ཐིཏ།
phys.

A unit of information expressed as either a 0 or 1 in binary notation.

ཟུང་གཉིས་ཀྱི་མཚོན་ཆགས་ནང་དུ་ ༠ རམ་ ༡ སྦྱང་དེ་མཚོན་པར་བྱེད་པའི་ཚ་འཕེན་གྱི་བརྡ་ གཞི་ཞིག

black death
འཚི་བ་ནག་པོ།
biol.

The "Black Death" is the name given to the great pandemic of plague that ravaged parts of Asia, the Middle East, North Africa, and Europe in the mid-fourteenth century.

"འཚི་བ་ནག་པོ་" ནི་དུས་རབས་བཅུ་བཞི་པའི་དགྱེལ་དུ་ཨེ་ཤེ་ཡ་དང། དཀྱིལ་ཁར་མངའ་ ཁུལ། བྱང་ཨ་རི། ཡུ་རོབ་བཅས་སུ་བྱང་བའི་པི་ལེག་གཤན་རིམས་ཀྱི་ཡོངས་ཁྱབ་རིམས་ནད་ ཀ་ཅང་དྲག་པོ་ཞིག་བྱང་བ་དེར་མིང་དུ་བཏགས་པ་ཞིག་རེད།

black dwarf
ཐུར་ཆུང་ནག་པོ།
phys.

The remains of a white dwarf star after it has expended all of its energy and is no longer emitting detectable radiation.

དཀར་ཆུང་ཞིག་གིས་རང་གི་ནུས་པ་ཆ་ཚང་ལེད་ཕྱོད་བཏང་ཚར་བའི་རྗེས་སུ་མཐོང་ཐུབ་པའི་ འགྲེད་འཕྲོད་ཕྱོད་མི་ཐུབ་པར་ཆྱུར་བའི་སྐབས་ཀྱི་ཡུག་འཕྲོ་ལ་གོ

black hole
ཐུ་ཁ་ནག་པོ།
phys.

Concentration of mass resulting from gravitational collapse, near which gravity is so intense that not even light can escape.

འཕེན་ཤུགས་ཀྱི་རྟེན་སྟོན་ལ་བརྟེན་ནས་གྲུབ་པའི་གདོས་ཚད་ཀྱི་འདུས་གོང་སྟེ་འདིའི་འགྲམ་དུ་འཕེན་ཤུགས་ཀ་ཅང་ཆེན་པོ་ཡོད་པས་ཐ་ན་འོད་ཀྱང་ཐར་མི་ཐུབ།

blackbody
ཁ་ཐུག་ནས་ནག
phys.

A hypothetical body that absorbs all the radiation falling on it. It thus has an absorptance and an emissivity of 1.

རང་གི་ལུས་སྟེང་དུ་ཡོག་པའི་འོད་ཀྱི་འགྲེང་འཕྲོ་ཐམས་ཅད་འཇིབ་ནུས་པའི་རྟོག་བཟོའི་ཁ་ཐུག་ཤེས་ཤིག ངེར་བརྟེན་ཁ་ཐུག་ནས་ནག་གི་ཐིམ་ནུས་དང་འཕྲོ་ནུས་ ། ཡིན།

blackbody radiation
ཁ་ཐུག་ནས་ནག་འགྲེང་འཕྲོ།
phys.

Blackbody radiation is the electromagnetic radiation emitted by a black body. It extends over the whole range of wavelengths and the distribution of energy over this range has a characteristic form with a maximum at a certain wavelength.

ཁ་ཐུག་ནས་ནག་འགྲེང་འཕྲོ་ནི་ཁ་ཐུག་ནས་ནག་ཅིག་ནས་འཕྲོ་བའི་གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་འགྲེང་འཕྲོ་ཡིན། འདི་རྒྱབ་ཐག་གི་ཁྱབ་ཚད་ཡོངས་ལ་ཁྱབ་ཅིང་། ཁྱབ་ཚད་འདིའི་སྟེང་གི་ནུས་པའི་བགོ་འགྲེམས་ལ་ནུས་པ་ཆེ་ཤོས་དེ་རྒྱབ་ཐག་རིས་ཅན་ཞིག་ལ་འགེལ་བའི་མངོན་ཚུལ་ཁྱད་པར་བ་ཞིག་ཡོད།

bladder
ཕྱེ་ཐུག
biol.

A sac-shaped organ that stores the urine secreted by the kidneys, found in most vertebrates except birds and some reptiles. In mammals, the bladder is connected to each kidney by a ureter.

འདབ་ཆགས་དང་ལྷོ་འགྲོའི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་རིགས་འགལ་ཞིག་མ་གཏོགས་གཞན་སྒྲལ་རུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་པལ་མོ་ཆེའི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་། མཁལ་མས་གློད་པའི་གཅིན་པ་གསོག་ཁུར་བྱེད་མཁན་གྱི་སྐྱེ་ཁྱིམ་ཁྲིག་བཏྱེགས་ཅན་གྱི་ལུས་པོའི་དབང་པོ་ཞིག་ལ་ཟེར།

blade
ཕྱེ་བཀྲ།
phys.

The flat cutting part of a sharpened weapon or tool.

མཚོན་ཆའམ་ལག་ཆ་རྩོན་པོ་ཞིག་གི་གཏུབ་བྱེད་ཀྱི་ཆ་ཤས་ལེབ་མོ་དེ་ལ་གོ

blades
རྩྭ་ཁོག
phys.

The flat, wide section of an implement or device such as an oar or a propeller.

ཀུ་སྐྱེ་འམ་འཕུལ་འདེད་རྩྭ་འགོར་ལྟ་བུའི་ཡོ་ཆས་སམ་ལག་ཆའི་ཆེ་ཞིང་ལེབ་ལེབ་ཡིན་པའི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ

blastocyst
ཐུག་ཁུག
biol.

A mammalian blastula in which some differentiation of cells has occurred.

ཐ་ལུང་གི་ཁྱད་འགྱུར་འགལ་ཤས་བྱུང་ཚར་བའི་ནུ་གསོས་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་སྐྱ་གཤོ་སྐྱེས།

blastula The first stage of the development of an embryo in animals.
སྐྱེ་གཟུགས། *biol.*
སོོག་ཆགས་ཀྱི་སྐྱེས་སྒོང་གི་འཚར་འགེལ་གྱི་ཐོག་མའི་དེས་པ། (དཔེར་རྟེའི་ཐ་སྙད་ཀྱི་རྩ་ཚིག་སྒྲ་གྱང་འཇུག་པས་ན།)

blind spot Area of the retina where all the nerves carrying visual information exit the eye and go to the brain; this is a region of no vision.
ཚོང་ཕྱིག *biol.*
མཐོང་སྒང་གི་བརྡ་འཕྲིན་སྐྱེལ་མཁན་མིག་གི་དབང་རྩ་རྣམས་མིག་རིལ་ལས་ཕྱིར་ཐོན་ཏེ་གླང་བར་འགྲོ་སའི་ཐ་སྐྱེའི་ཚ་ཤས་ཡིག་ འདི་ནི་མཐོང་སྒང་མེད་པའི་གནས་དེ་ཡིན།

blindsight The ability of a blind person to sense the presence of a light source.
ཚོང་བའི་སྣང་བ། ཚོང་སྣང་། *biol.*
བོང་བ་ཞིག་གིས་ལོད་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཡིག་ཡོད་པ་ཚོར་ཐུབ་པའི་ཤུས་པ།

block A pulley or a system of pulleys set in a casing.
འཕྲེད་ཚོགས། *phys.*
ཤུབ་ཅིག་ཏུ་བཅུག་ཡོད་པའི་འཕྲེན་འགོར་རམ་འཕྲེན་འགོར་མ་ལག་ཅིག

block and tackle A apparatus of pulley blocks and ropes or cables used for hauling and hoisting heavy objects.
འཕྲེད་ཚོགས་མ་ལག *phys.*
དངོས་པོ་ལྷོད་མོ་འདེགས་པཱན་འཛིན་པའི་ཆེད་དུ་སྟོད་པའི་འཕྲེན་འགོར་ཀྱི་འཕྲེད་ཚོགས་དང་ཐག་པ་ཡིས་གྲུབ་པའི་ཡོ་ཆས་ཡིག

blockage An obstruction which makes movement or flow difficult or impossible.
འགག་གས་པ། *biol.*
འགྲུལ་སྒྲོད་དམ་བཞུར་རྒྱུན་རྒྱལ་ལས་ཁག་ཏུ་གཏོང་བཞིན་པའི་འགྲུལ་མི་ཐུབ་པར་བཙོ་མཁན་ཀྱི་འགོག་རྒྱུན་ཞིག

blocking The action or fact of blocking or obstructing someone or something.
འགོག་བཞིན་པ། *biol.*
གང་ཟག་ཅིག་གམ་བྱ་དངོས་ཡིག་ལ་འགོག་རྒྱུན་བྱེད་བཞིན་པ་ཞིག་གམ་ཐེག་ཆགས་ཀྱི་ཐ་ཚིག

blood cell Any of the cells contained in blood, especially a red blood cell or a white blood cell.
ཁྲག་ཕྱང་། ཁྲག་གི་ལྷ་ཕྱང་། *biol.*
ཁྲག་གི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ལྷ་ཕུང་གང་རུང་རྡུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། ཁྱད་པར་དུ་ཁྲག་དམར་ལྷ་ཕུང་ངམ་ཁྲག་དཀར་ལྷ་ཕུང་ལ་གོ

blood oxygenation level dependent (BOLD)
ཁྲག་གི་འཚོ་རྒྱུད་ཚད་གཞིར་གྱོས་པ།
neurosci.

A functionalMRI technique that uses the differences in magnetic susceptibility between oxyhemoglobin and deoxyhemoglobin to image areas of activated cerebral cortex.

འཚོ་རྒྱུད་ལྡན་པའི་ཁྲག་དམར་གྱི་རྫས་དང་འཚོ་རྒྱུད་བྱས་པའི་ཁྲག་དམར་གྱི་རྫས་གཉིས་ཀྱི་ཁབ་ལེན་གྱི་ཤུགས་རྒྱུན་ལྡན་ཤུགས་སྟན་མིན་གྱི་ཁྱད་པར་བེད་སྤྱོད་བཤད་སྟེ་སྐད་སྒྲོང་ཕེགས་པའི་གློད་ཆེན་གློད་ཤུན་ལྡན་གྱི་ས་ཁུལ་དབར་དུ་འདེབས་པའི་རྒྱུད་ལས་སྤྱད་དགོས་གྱི་ཐབས་རྩལ་ཞིག

blood oxygenation level-dependent (BOLD) signal
ཁྲག་ནང་འཚོ་རྒྱུད་ཚད་གཞིར་གྱོས་པའི་བཏང་འཕྲིན།
neurosci.

Blood-oxygen-level-dependent (BOLD) signal is the magnetic resonance imaging (MRI) contrast of blood deoxyhemoglobin.

ཁྲག་ནང་འཚོ་རྒྱུད་ཚད་གཞིར་གྱོས་པའི་བཏང་འཕྲིན་ནི་ཁྲག་གི་འཚོ་རྒྱུད་མེད་པའི་ཁྲག་དམར་གྱི་རྫས་ཀྱི་ཁྱད་པར་མཚོན་པའི་སྤྱད་དགོས་ (MRI) ལ་གོ

blood pressure
ཁྲག་ཀོད།
biol.

The pressure exerted by the blood against the walls of the blood vessels, especially the arteries. It varies with the strength of the heartbeat, the elasticity of the arterial walls, the volume and viscosity of the blood, and a person's health, age, and physical condition.

ཁྲག་རྩའི་ཕྱི་ཕྱན་གྱི་དང་། ཤེ་བྱག་ཏུ་འཕར་རྩའི་ཕྱི་ཕྱན་ལ་ཁྲག་གིས་རྒྱུད་པའི་གཞོན་ཕྱུགས་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ནི་སྙིང་གི་འཕར་ལྟིང་གི་ཤུགས་ཚད་དང་། འཕར་རྩའི་ཕྱི་ཕྱན་གྱི་ལྟེས་གཡེས། ཁྲག་གི་ཚོ་ཕྱུགས་དང་འགོར་ཚད། མི་སོ་སོའི་འཚོ་བས་ཁྱེན་དང་ལོ་ཚོད། ལུས་པའི་གནས་སྟངས་བཅས་ལ་བསྟུན་ནས་སྟ་ཚོགས་པ་འབྱུང།

blood serum
ཁྲག་གི་ཆུ་ཤེར།
biol.

The clear yellowish fluid that remains from blood plasma after clotting factors (as fibrinogen and prothrombin) have been removed by clot formation.

ཁྲག་ལིང་ཚགས་པ་ལ་བཏེན་ནས་ཁྲག་ལིང་ཚགས་པའི་ཆུན་ནམས་ (ཁྲག་ཚོ་གྲབ་རྫས་དང་ཁྲག་ལིང་སྨིན་རྫས་སྐྱེད་བྱེད་ལྟ་བུ་) ཕྱིར་བཏོན་པའི་རྡེས་སུ་ཁྲག་འདུར་དུ་ལྟག་པའི་དཔེས་གསལ་གྱི་གཡེན་ཤུ་སེར་པོ་དེར་ཟེར།

blood stem cells
མ་ཀུར་ཁྲག་ཐུང།
biol.

An immature cell that can develop into all types of blood cells, including white blood cells, red blood cells, and platelets. Blood stem cells are found in the peripheral blood and the bone marrow.

ཁྲག་དཀར་ཕྱ་ཕུང་དང་། ཁྲག་དམར་ཕྱ་ཕུང་། ཁྲག་ཞིག་བཅས་སུ་འཚར་འཕེལ་བྱེད་ཐུབ་པའི་ནང་མ་སོོན་པའི་ཕྱ་ཕུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། མཐའ་གནས་ཀྱི་ཁྲག་དང་ཀུང་མར་གྱི་ནང་དུ་ཡོད།

blood stream
ཁྲག་ཐྲུག།
biol.

The flow of blood through the circulatory system of an organism.

སྐྱེ་དངོས་ཤིག་གི་འཚོ་རྒྱུད་མ་ལག་ནང་གི་ཁྲག་གི་རྒྱུ་བ་ལ་གོ

blood transfusion
ཁྲག་གསས།
biol.

A process in which blood that has been taken from one person is put into another person's body, especially after an accident or during an operation.

གཡག་བཙོས་ཀྱི་གནས་སྐབས་སམ་བརྡབ་སྟོན་བྱུང་བའི་རྟེས་སུ་གང་ཟག་ཅིག་གི་ལུས་པོ་ནས་བླང་བའི་ཁྲག་དེ་གང་ཟག་གཞན་ཞིག་གི་ལུས་པོའི་ནང་དུ་ལྷུག་པའི་རྒྱུན་རིམ་ཞིག་ལ་རེད།

blood type
ཁྲག་རིགས།
biol.

One of the classes (such as those designated A, B, AB, or O) into which individuals or their blood can be separated on the basis of the presence or absence of specific antigens in the blood

ཁྲག་གི་ནང་དུ་འགོག་རྒྱུས་སྟེང་རྫས་ངེས་ཅན་ཞིག་ཡོད་མེད་གཞིར་བཞག་སྟེ་མིའམ་མིའི་ཁྲག་གི་སྟེ་ཚན་མི་འདྲ་བར་དབྱེ་བའི་སྟེ་ཚན་ (A, B, AB, O ཞེས་མིང་བཏགས་ཡོད་པ་ལྟ་བུ་) གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ

blood-brain-barrier
ཁྲག་གླང་དབྱི་མཚམས།
biol.

A network of blood vessels and tissue that is made up of closely spaced cells and helps keep harmful substances from reaching the brain. The blood-brain barrier lets some substances, such as water, oxygen, carbon dioxide, and general anesthetics, pass into the brain. It also keeps out bacteria and other substances, such as many anticancer drugs.

ཚགས་དམ་པོའི་ཐུ་ཤུང་གིས་གྲྭད་པའི་ཁྲག་ཙ་དང་ཤུང་གྲྭ་ཀྱི་ཏ་ཚོགས་ཤིག་ལ་ཞར་ཞིང། འདི་ཡིས་གཞོང་འཚེ་ཅན་གྱི་བེམ་ཕ་བ་ཀཀ་འགོག་བྱས་ཏེ་གླང་པར་འཇུག་པར་བཅད་ཀྱི་ཡོད། ཁྲག་གླང་དབྱི་མཚམས་ཀྱིས་ཆུ་དང། ཉཱོ་ཧྥན། ཀཱར་བོན་ཌཱཡོ་ཨཀྵའི། ཆུ་ལྟར་ལྟན་ལྟ་བུའི་བེམ་ཕ་འགལ་ཞིག་ཁྲག་པའི་ནང་ལ་འཇུག་པ་འཇུག ཁྲག་གླང་དབྱི་མཚམས་ཀྱིས་སྲོག་བྱ་དང་སྐྱན་འགོག་སྨན་ཕ་ལྟ་བུའི་བེམ་ཕ་ཀཀ་ནམས་ཀྱང་འགོག་གི་ཡོད།

Blu-ray DVD
ཟིར་ཌིཥ་བརྒྱ་ཕྱེད།
phys.

An optical disk used to store digital information such as high-definition video, and able to store more information than a standard DVD. (blu, a respelling of blue, from the colour of the laser used to read and write this type of DVD)

ཚགས་དམ་གློག་གནོན་ལྟ་བུའི་གཔར་ལ་འབེལ་ཆ་འཕྲིན་གསོག་ཉར་བྱེད་པར་སྤྱོད་པའི་ཡོད་ཕྱེར་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། ཚད་ལྟན་གནོན་སྟེར་གཞན་ལས་ཆ་འཕྲིན་མང་བ་གསོག་ཉར་བྱེད་ཐུབ། (ཕྱོན་པོའི་དགེ་ཆ་གཞན་ཞིག་ནས་བཏོན་ཞིང། བནོན་སྟེར་འདིའི་རིགས་ཀྱི་སྟེང་ནུ་ཆ་འཕྲིན་འབྲི་བ་དང་འདི་ལས་ཆ་འཕྲིན་གློག་པའི་ཚེད་དུ་ལེ་ཞར་ཕྱོན་པོ་ཕྱོད་པས་མིང་འདི་ལྟར་བཏགས།)

Blu-ray DVD player
ཟེར་ཐོན་བཙུན་ཐེར་ཁྱོན་ཚས།
phys.

A stand-alone electronic device capable of reading a Blu-ray disc and decoding the recorded data to produce an audiovisual stream that can be played back on a video monitor.

ཟེར་སྟོན་བཙུན་སྟེར་ཞིག་གློག་ཐུབ་ཅང་དེའི་སྐྱེང་དུ་བཀོད་པའི་ཚ་འཕྲིན་གྱི་བཤད་བཀྲོལ་ཏེ་བཙུན་ཡོལ་ངོས་སུ་འཚར་ཐུབ་པའི་སྒྲ་དང་བཙུན་སྐྱན་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་རང་སྒྲ་འགེལ་བའི་གློག་ཚས་ཤེག

blue whale
ཕེལ་ཐྲོན།
biol.

The largest animal ever to have lived on earth, weighing about 150 tons and measuring up to 100 feet long; it has remarkable speed and agility for its size and ranges in all oceans from polar seas to the equator; an endangered species.

སའི་གོ་བའི་སྐྱེང་དུ་འཚོ་གནས་བྱས་དང་བྱེད་བཞིན་པའི་སྲོག་ཚགས་ཁྲོད་གྱི་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན་ཞེད། ཕྱེད་ཚད་ལ་ཏོན་ *૧૫૦* ཙམ་དང་རིང་ཚད་ལ་པི་ཅེ་ *૧૦૦* ཡོད་པ་དང། རང་ཉིད་གྱི་ཆེ་ཚད་ལ་དཔག་པའི་མཚོན་ཆགས་ཚད་དང་འཁྱུག་རྩལ་རྒྱ་ཅང་ཡག་པོ་ཡོད། སའི་གོའི་སྟེང་གཉིས་ནས་དགྱེལ་ཁེ་བའི་ཉེ་རིགས་ཤེག་ཡིན།

blueprint
ཐུན་ཤིག

A design plan or other technical drawing.

བཟོ་བཀོད་གྱི་འཚར་གཞི་འཆར་གཟོ་ཐབས་གྱི་རི་མོ་ཞིག

blueshift
ཕྱོ་ཕྱི།
phys.

The displacement of the spectrum to shorter wavelengths in the light coming from distant celestial objects moving toward the observer.

ཐག་རིང་གི་མཁའ་དབྱིངས་དཀོས་པོ་ཞིག་ཏོག་ཞིག་བའི་ཐྱོགས་སུ་ཡོང་བའི་སྒྲུབས་སུ་དཀོས་པོ་དེ་ནས་འཕྲོས་ཡོང་བའི་ཚོད་ཟེར་གྱི་ཚོད་ཤཱན་དེ་རྒྱབས་ཐག་ལྟོ་བྱེད་པ་ལ་གོ

body clocks
ཕྱུས་ཀྱི་དུས་འཛིན་འཁོར་ལོ།
neurosci.

An internal physiological mechanism that controls certain biological rhythms in plants and animals, including humans, such as metabolic changes, sleep cycles, and photosynthesis.

ཆེ་ཤོད་དང་མིའི་རིགས་ཚུད་པའི་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་ནང་དུ་ནུས་སྒྲུར་གྱི་འགྱུར་བ་དང། གཉིད་ཀྱི་རྒྱུན་འཁོར། ཚོད་སྲོར་ལྡ་བའི་སྒྲེ་བདོས་ཀྱི་འཁོར་འགྱོས་རིས་ཅན་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱེད་པའི་ལུས་ཁམས་ཀྱི་ལས་ཚུལ་ཞིག

body mass index
ཕྱུས་གངས་ཁྱོན་གྲངས།
biol.

Body mass index (BMI), an estimate of total body fat. The BMI is defined as weight in kilograms divided by the square of the height in metres: weight/ height^2 = BMI.

ལུས་གངས་སྟོན་གྲངས་ནི། ལུས་པོ་ཡོངས་སུ་ཡོད་པའི་ཚོལ་ཞིག་ལས་ཉུང་གི་ཚོད་ཁྱེས་ཤེག་ལ་རེད། ལུས་གངས་སྟོན་གྲངས་ནི་ཀི་ལོ་གྲམ་རས་ནང་འཇལ་བའི་ཕྱེད་ཚད་དེ་མི་ཏར་ནང་འཇལ་བའི་རིང་ཚད་ཀྱི་ཉིས་སྒྲུར་གྱིས་བགོ་དགོས་པ་ཡིན། ཕྱེད་ཚད་/རིང་ཚད་^{2} = ལུས་གངས་སྟོན་གྲངས།

body temperature
ཕྱི་བདུན།
biol.

The level of heat manufactured by the body.

ལུས་ཀྱིས་སྐྱེད་སྐྱེན་བྱས་པའི་ཚ་ངོད་ལ་གོ

boiling
རྩོལ་བ།
phys.

Change from liquid to gas occurring beneath the surface of the liquid; rapid vaporization. The liquid loses energy, the gas gains it.

གཡེར་གཟུགས་ཀྱི་ཕྱི་ངོས་ཀྱི་འོག་ནས་གཡེར་གཟུགས་དེ་རླངས་གཟུགས་སུ་འགྱུར་བ་སྟེ་མགྱོགས་པོའི་རླངས་འགྱུར། གཡེར་གཟུགས་ནས་ནུས་པ་བརླགས་ཕྱིར་རླངས་གཟུགས་ལ་ནུས་པ་ཐོབ་ཀྱི་ཡོད།

boiling point
རྩོལ་ཚད།
phys.

The temperature at which a liquid boils and turns to vapor.

གཡེར་གཟུགས་ཤིག་རྩོལ་ཏེ་རླངས་པར་འགྱུར་བའི་སྐབས་ཀྱི་ངོད་ཚད་ལ་གོ

bond
འཛིན་བ།
chem.

A strong force of attraction holding atoms together in a molecule or crystal, resulting from the sharing or transfer of electrons.

བློ་གཏི་རྡུལ་མཉམ་སྦྱོར་དམ་འཛིན་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འདུས་རྡུལ་ལམ་དཀར་གཟུགས་ཤིག་ཏུ་རྡུལ་ཐན་རྣམས་དམ་ཡོར་ལངས་པར་བྱེད་པའི་འགྲུགས་ཤུགས་དགོ་པོ་ཞིག

bonding
འཛིན་སྦྱོར།
chem.

The combining of atoms to form molecules or ionic compounds.

འདུས་རྡུལ་ལམ་གྱིས་རྡུལ་གྱི་འདུས་རྫས་གྲུབ་པའི་ཆེད་དུ་རྡུལ་ཐན་མཐུད་སྦྱོར་བྱེད་པ་ལ་གོ

bone marrow
རྐང་མར།
biol.

The soft tissue that fills most bone cavities and consists of yellowish fatty tissue or reddish vascular tissue. In adult mammals, the bone marrow of certain bones is the location of stem cells that give rise to the red blood cells, white blood cells, and platelets.

སེར་མདོག་གི་ཚོལ་ཅན་ཐུག་གྲབ་དང་དམར་མདོག་གི་ཁྱུ་གྱའི་ཐུང་གྲབ་ཀྱིས་གྲབ་ཅིང་རྩེ་མ་པའི་ཁོག་སྟོང་པཱལ་ཆེ་བ་འགེང་བྱེད་ཀྱི་ཐུང་གྲབ་སོོབ་ཕོབ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། ནུ་གསོས་སྲོག་ཆགས་དང་མཡི་ནང་བ། རུས་པ་ངོས་ཅན་ཁག་གི་ཤུང་མར་ནི་ཁྲག་དམར་ཐུ་ཐུང་དང་། ཁྲག་དཀར་ཐུ་ཐུང་། ཁྲག་ཞིབ་བཅས་སུ་འགྱུར་ཐུབ་པའི་མ་ཤུང་ཐུ་ཐུང་གཙས་ས་ཡིན།

bone matrix
རུས་པའི་ཐུ་འཛིན་ས།
biol.

The intercellular substance of bone tissue consisting of collagen fibers, ground substance, and inorganic bone salts.

རུས་པའི་ཐུང་གྲབ་ཀྱི་ཐུ་ཐུང་དབར་གྱི་བེམ་རྫས་ལ་གོ་ཞིང་། ཐུ་རང་སྦྱོའི་ཅིད་ཀྱུད་དང་། བེམ་རྫས་ཞིབ་ཞིབ། རུས་པའི་སྐྱེ་ལྡན་མིན་པའི་ཚུ་བཅས་ཀྱིས་གྲུབ།

Book of Genesis
བྱང་རབས་ཕེའུ།
phil.

The first book of the Bible, which describes how God made the world

འཇིག་རྟེན་བཀོད་པ་པོས་འཇིག་རྟེན་ཇི་ལྟར་བཀོད་ཚུལ་བསྟན་པའི་ཡིག་ཤུའི་གསུང་རབ་དང་པོ་ལ་གོ

boomerang
ཚོག་ཁིང་།
phys.

A curved flat piece of wood that can be thrown so that it will return to the thrower, traditionally used by Australian Aborigines as a hunting weapon.

པར་གཡུག་རྡེས་གཡུག་མཁན་གྱི་སར་ཕྱིར་ལོག་ཐུབ་པའི་ཤིང་ཏུམ་ལེབ་མོ་ཀུག་ཀུག་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། སྲོལ་རྒྱུན་ལ་ཨོ་མི་ཏོ་ཡི་ལའི་གཙོ་མི་རིགས་ཀྱིས་རི་དྭགས་རྫོན་པའི་ལག་ཆར་བེད་སྤྱོད་བྱེད།

borderline case
མངོན་མཚམས་གནས་ཁྱད།
biol.

An instance of a disease in which the symptoms resemble those of a recognized condition but are not typical of it.

ནད་དགེ་ཞིག་གི་ནད་རྣམས་ཀྱི་ངོས་ཟིན་ཚར་བའི་ནད་ཅིག་གི་ནད་རྣམས་དང་མཚུངས་མོད། འཕྲལ་མེད་ཞིག་མིན་པའི་གནས་སྟངས་ལ་གོ (སྨན་གཤུང་དུ་རི་ཐང་མཚམས་ཞེས་པའི་ཐ་སྙད་ཡོད་པ་དེ་གནས་སྟངས་འདི་འདྲ་ལ་འཇུག་པ་ཡིན།)

boson
ཐོ་ས་ཏེ་ཕྲ་ཏུལ།
phys.

An elementary particle (or bound state of an elementary particle, e.g. an atomic nucleus or an atom) with integral spin; i.e. a particle that conforms to Bose-Einstein statistics, from which it derives its name.

འགོར་ཚད་ཏེལ་གྱང་ཡིན་པའི་གཞི་ཆའི་ཐ་རྡུལ་(ཡང་ན་གཞི་ཆའི་ཐ་རྡུལ་ཏེ་ཐ་རྡུལ་ལས་གྱི་ལྷེ་རྡུལ་ལམ་ཡང་ན་རྡུལ་ཐན་རང་གི་གཅིག་གྱུར་གོང་བུའི་གནས་བབ་ཅིག)ཞེས་སྒྲ། ཐ་རྡུལ་འདི་ཐྲོ་ས་ཏེ་དང་ཨ་ཡན་སི་ཏན་གྱི་གྲངས་ཆེས་ཀྱི་ལུགས་དང་མཐུན་པ་ཡིན་པས། མིང་འདི་ལྟར་བཏགས།

botanist
ཤིང་ཤེས་རིག་པ་པ།
biol.

One who specializes in botany.

ཆུ་ཤིང་རིག་པའི་ཚེད་ལས་མཁས་པ་ལ་ཟེར།

botany
ཤིང་ཤེས་རིག་པ།
biol.

The scientific study of plants, including their physiology, structure, genetics, ecology, distribution, classification, and economic importance.

ཆུ་ཤིང་གི་ལུས་གནས་རིག་པ་དང་། བཀོད་པ། རིགས་རྒྱས། ཐྲོད་བཅུད། བགོ་འགྲེམས། ཐེ་ཚན་དབྱེ་བསྡུ། དཔལ་འབྱོར་གྱི་གལ་གནད་བཅས་ལ་སྟོན་ཐུབ་ཅིག་ལ་ཟེར།

bottom
མཐིལ། (ཁོག་ཁྱུལ་དེགས་ཤིག)
phys.

The flavor of quark that has a charge of -1/3 , has a mass about 8,220 times that of an electron, and belongs to the third generation of elementary fermions.

གཞི་ཆའི་ཐ་ཕྲེར་མིའི་རྡུལ་རབས་གསུམ་པར་གཏོགས་ཤིང་། ཁུར་ -1/3 དང་། གཏོས་ཚད་ནི་ཐྲོག་རྡུལ་ལས་ལྷག་ 8220 ཡིན་པའི་ཁོག་རྡུལ་གྱི་གྲངས་དེ་ལ་གོ

bow wave
གཞུ་རྒྱུན།
phys.

V-shaped wave produced by an object moving on a liquid surface faster than the wave speed.

དངོས་པོ་ཞིག་གི་ཤེར་གཟུགས་ཀྱིས་དེས་ནས་རྒྱུན་ཀྱི་མཐོན་ཚད་ལས་མཐོན་པོར་བགྱོད་སྐབས་སུ་གྲུབ་པའི་ V དབྱིབས་ཅན་གྱི་རྒྱུན།

boxer
ཐུར་རྩལ་པ།
phys.

A person who takes part in boxing, especially for sport.

ཐུར་རྩལ་རྩེད་འཐབ་དུ་འཇུག་ཤེས་བྱེད་མཁན།

boxing
ཐུར་རྩལ།
phys.

The sport or practice of fighting with the fists, especially with padded gloves in a roped square ring according to prescribed rules.

ཐག་པས་སྒོར་བའི་འཐབ་སྟེགས་བྱ་བཞི་མའི་སྟེང་ནས་གཏན་འབེབས་ཀྱི་སྒྲིག་གཞི་གཞིར་བཞག་སྟེ་ལག་ཕྱེས་ཀྱོན་ནས་ཐུ་ཚུར་གྱིས་འཛིར་རེས་འཐབ་བསྟར་བྱེད་པའི་རྩེད་འཐབ་ནས་སྒྲོར་བཏང་ལ་གོ

Boyle's law
ཕྲོ་ཡཱ་ཀྱི་གཏན་ཁྲིམས།
phys.

The product of pressure and volume is a constant for a given mass of confined gas regardless of changes in either pressure or volume individually, as long as temperature remains unchanged. $P_1V_1 = P_2V_2$

ཇི་སྲིད་དོད་ཚད་ལ་འགྱུར་བ་མ་བཏང་བ་དེ་སྲིད་དུ་རྒྱང་གཟུགས་ཀྱིས་གི་གཏོན་ཕྱུགས་སམ་གོང་ཚད་གང་རུང་ལ་འགྱུར་བ་བཏང་རུང་། གཏོན་ཕྱུགས་དང་གོང་ཚད་ཀྱི་སྒྲུར་ཐོབ་ལ་འགྱུར་བ་མེད། $P_1V_1 = P_2V_2$

brachial plexus
ལག་ངར་དྲ་ཚུ།
neurosci.

Network of nerve fibers that arise from spinal nerves and supply the torso and upper limbs.

རྒྱུང་པའི་དབང་རྩ་ནས་བྱུང་ཞིང་བྱང་ཁོག་དང་མཐུན་སྒྲུག་ལ་ཁྱབ་པའི་དབང་རྩའི་ཉུག་མ་ཡོ་དྲ་བ་ལ་ཟེར།

brachiopod
འཕྲོན་འདབ་ཅུང་ཟོགས།
biol.

Any of a phylum of marine invertebrate animals with a shells composed of two halves hinged together: phylum Brachiopoda.

ཕྱེད་ཀ་གཉིས་སྦྱར་ནས་བྱུབ་པའི་ཕྱི་སྒོགས་དང་ལྡན་པའི་མཚོ་ནང་གི་སྦྲལ་རུས་མེད་པའི་སོག་ཚགས་ཀྱི་སྡེ་གང་ཡང་རུང་བར་གོ

brain atrophy
སྐྱེ་བ་ཥིད་པ། སྐྱ་ཥིད།
neurosci.

The term cerebral means brain and atrophy means loss of cells or shrinkage. When our brains atrophy, the neurons and their connections waste away and the brain is literally getting smaller.

སྐྱ་ཆེན་ནི་སྐྱ་པར་གོ་ཞིང་། རིད་པ་ནི་ཕ་ཕྱང་མེད་པར་གྱུར་བཉམ་འགྱེལ་པ་ལ་གོ་བ་ཡིན། ང་ཚོའི་སྐྱ་པ་རིད་རྐྱེས་པར་དབང་ཅ་ཕ་གཟུགས་ནམས་འགྱེལ་ཏེ་དཀའ་གི་མ་ཐུང་མཚམས་ནམས་ཉམ་ནས་དོན་དངོས་ཐོག་སྐྱ་པ་དེ་ཇི་ཚུང་དུ་འགྲོ་བ་ཡིན།

brain cell
སྐྱེ་བའི་ཕྱེ་ཕུང་།
neurosci.

A cell in the tissue of the brain.

སྐྱེ་བའི་ཕྱུང་གྲྭ་ཏུ་ཡོད་པའི་ཐ་ཕུང་ཞིག

brain damage
སྐྱེ་ཚྭོན།
neurosci.

Injury to the brain that is caused by various conditions, such as head trauma, inadequate oxygen supply, infection, or intracranial hemorrhage, and that may be associated with a behavioral or functional abnormality.

མགོ་ལ་རོགས་པའི་བྱེད་རྒྱུས། འཚོ་རྒྱུང་མཁོ་སྤྲོད་མ་འདང་བཅས། གཉན་ཁབས། ཡང་ན་ཐོད་རུས་ནང་དུ་ཁྲག་ཕོར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་སྐྱེ་བའི་རྒྱས་སྐྱོན་ལ་ཟེར་ཞིང་། གལིས་སྤྱོད་དང་བྱེད་ལས་ཀྱི་རྒྱུན་ལྡན་མིན་པའི་རང་བཞིན་ལ་འབྱེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན་སྲིད།

brain disorder
སྐྱེ་བའི་འཁྲུལ་ཚྭོན།
neurosci.

Disturbances of physical or mental function due to abnormality or disease of the brain. Brain disorders should be distinguished from psychological (psychogenic) mental disturbances in which the functioning of the brain itself is not impaired. Brain disorders are associated with impairment of memory, orientation, comprehension and judgment, and also by shallowness of emotional expression.

སྐྱེ་བའི་ནད་དམ་སྐྱོན་ཆ་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་སེམས་ཀྱི་བྱེད་ལས་ལ་བྱང་བའི་འཁྲུལ་སྐྱོན་ལ་གོ། སྐྱེ་བའི་འཁྲུལ་སྐྱོན་ནི་སེམས་ཁམས་དང་འབྲེལ་བའི་འཁྲུལ་སྐྱོན་ལས་ཁ་དད་དུ་འབྱེད་དགོས་ཏེ། ཕྱི་མའི་སྐབས་སུ་སྐྱེ་བའི་བྱེད་ལས་ལ་སྐྱོན་ཟོར་མེད། སྐྱེ་བའི་འཁྲུལ་སྐྱོན་ནི་དྲན་པ་དང་། ཁ་ཕྱོགས་སྟོན་སྟངས། གོ་རྟོགས། ཐག་གཅོད་ཀྱི་ནུས་པ་བཅས་ཀྱི་ཉམས་སྐྱོན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་མ་ཟད། སེམས་རྫོང་གི་རྣམ་འགྱུར་ལེགས་པོ་སྟོན་མི་ཐུབ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཡང་ཡིན།

brain imaging
སྐྱེ་བའི་དཔར་ལེན།
neurosci.

The demonstration of details of brain structure by such means as X-rays, ANGIOGRAPHY, DIGITAL SUBTRACTION ANGIOGRAPHY, CT SCANNING, magnetic resonance imaging (MRI) or positron emission tomography (PET) scanning.

ཐྲོག་དཔར་རམ། ཁྲག་ཆུ་དཔར་ལེན། ཏི་ཇེས་ཇེ། དུས་ཐྲིག་ཐྲོག་དཔར། ཐུད་དཔར། ཡང་ན་ལྷོག་རྡུལ་ཐྲོག་དཔར་ལྟ་བུའི་ཐབས་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེ་བའི་ཚགས་བཀོད་ཞིབ་ཕྲ་མཚོན་པར་བྱེད་པ།

brain pacemaker
སྐྱེ་འཕྲོས་ཀྱི་ལ་ཚས།
neurosci.

A medical device implanted in the brain, which sends electrical impulses to parts of the brain to regulate cerebral activity; used in the treatment of epilepsy, Parkinson's disease, etc.

སྐྱེ་བའི་ནང་དུ་འཇུག་གས་པའི་སྒྲན་བཅོས་ཡོ་ཚས་ཤིག་སྟེ། འདི་ཡིས་སྐྱེ་བའི་ཚ་ཤས་ཁག་ཅིག་ལ་ཐྲོག་གི་འཕར་བཏང་སྟེ་སྐྱེ་ཚེན་གྱི་བྱེད་ཐོག་ཁོ་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱེད་པ་དང་། བཏུལ་གཟེར་དང་། པར་ཀིན་སོན་གྱི་ནད་ལ་སོགས་པ་སྒྲན་བཅོས་བྱེད་པར་སྤྱོད།

brain plasticity
སྐྱོན་པའི་མཉེན་གཡོས།
neurosci.

Capacity of neurons and neural networks in the brain to change their connections and behaviour in response to new information, sensory stimulation, development, damage, or dysfunction.

གནས་ཚུལ་གསར་པའམ། དབང་ཚོར་སྐུལ་རྩེན། འཚར་འགེལ། ཉམས་སྐྱོན། ཡང་ན་བྱེད་ལས་ཉམས་སྐྱོན་ལ་ཡ་ལན་གྱི་ཚུལ་དུ་སྐྱོན་པའི་ནང་གི་དབང་ཀྱི་རྒྱ་གཟུགས་བང་། དབང་ཀྱའི་དུ་ཚོགས་ཀྱིས་རང་ཉིད་ཀྱི་འབྲེལ་མ་ཐུན་དང་གཡེས་སྟྲོད་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་ཐུབ་པའི་ནུས་པ།

brain rhythm
སྐྱོན་འཕྲོས།
neurosci.

Characteristic pattern of electrical activity (voltage) in the brain, recordable as a wave-form tracing (electroencephalogram). There are four basic brain rhythms: alpha rhythm, beta rhythm, delta rhythm, and theta rhythm.

སྐྱོན་པའི་ནང་གི་གློག་གི་བྱེད་སྟྲོའི་ (ཁོལ་ཚད་) ཐུན་མིན་བཀོད་རིས་ལ་གོ་ཞིང་། རླུབས་ཀྱི་རྣམ་པར་ (སྐྱོན་ཀྱའི་གློག་རིས་) ཐོ་འགོད་བྱེད་ཚོག ཀ་བའི་སྐྱོན་འཕྲོས་བཞི་ཡོད་པ་ནི། ཨལ་པ་ཐུན་འཕྲོས་འཕྲོས་དང་། ཌེ་ཏ་ཐུན་འཕྲོས། ཏེ་ཏ་ཐུན་འཕྲོས། ཐེ་ཏ་ཐུན་འཕྲོས་བཅས་སོ།

brain tumor
སྐྱོན་ཕྱན།
neurosci.

The growth of abnormal cells in the tissues of the brain. Brain tumors can be benign (not cancer) or malignant (cancer).

སྐྱོན་པའི་ལྷུང་གྱུས་ཀྱི་ནང་དུ་རྒྱུན་ལྡན་མིན་པའི་ཐུ་ལྷུང་འཚར་འགེལ་བྱུང་བ་ལ་ཟེར། སྐྱོན་ཕྱན་མི་འཇམ་ནང་ (འབྲས་ནང་མིན་པ་) དམ་གཅོང་ནང་ (འབྲས་ནང་) གང་རུང་ཡིན་སྲིད།

brain-scan
སྐྱོན་པའི་བཤེར་དཔར།
neurosci.

An examination of the brain using any of various radiological scanning techniques, used especially as a diagnostic aid or in physiological investigations.

ཁྱབ་འཚྱེད་དབྱངས་རིག་གི་བཅེར་ཐབས་གང་རུང་རུང་ཞིག་སྤྱད་དེ་སྐྱོན་པར་བརྒྱག་དབྱངས་བྱེད་པ་ལ་གོ་བ་དང་། བྱ་བྲག་ཏུ་ནད་གཞི་བརྒྱག་དབྱངས་ཀྱི་ཡོ་ཚས་སུ་སྤྱོད་པའམ་སྐྱོན་ཁམས་ཚགས་ཚུལ་ལ་བརྒྱག་དབྱངས་བྱེད་པར་སྤྱོད་པ་ཞིག་ལ་གོ

brainstem
སྐྱོན་ཀང་།
neurosci.

The part of the vertebrate brain located at the base of the brain and important in the control of many voluntary and involuntary body functions. In humans and other mammals, the brainstem is composed of the pons, medulla oblongata, and midbrain

ཤྲལ་རུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་སྐྱོན་པའི་མཐེལ་དུ་ཚགས་པའི་སྐྱོན་པའི་ཚ་ཤས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། རང་འགྱལ་དང་རང་འགྱལ་མིན་པ་ལུས་ཥོའི་བྱེད་ལས་མང་པོ་ཞིག་སྟངས་འཛིན་བྱེད་པར་བྱེད་ལས་གལ་ཆེན་འདོན། འགྲོ་བ་མི་དང་ཏུ་གསོས་སྲོག་ཚགས་གཞན་རྣམས་ལ་མཚོན། སྐྱོན་ཀང་ནི་སྐྱོན་ཟམ་དང་། འཇོང་ཚུན། བར་སྐྱོན་བཅས་ཀྱིས་གྲུབ་པ་ཡིན།

brainwave
སྐྱོན་རླབས།
neurosci.

An electrical impulse in the brain.

སྐྱོན་པའི་ནང་གི་གློག་གི་འབར་བཏང་ཞིག

brake
ཐྲག་ཚས།
phys.

A device for slowing or stopping a moving vehicle, typically by applying pressure to the wheels.

འགྲུལ་སྒྲོག་བྱེད་ཀྱིན་པའི་སྒྱེལ་འགོར་ཞིག་དལ་དུ་གཏོང་བའམ་ཁ་སྐག་པར་སྒྲོད་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག་སྟེ། སྒྲོ་ར་བཏང་དུ་འགོར་ལོའི་སྟེང་དུ་གཞོན་ཤུགས་སྒྲང་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཁ་འགོག་པར་བྱེད།

brass instrument
རྒྱ་གྱི་རོལ་ཆས།
phys.

A wind instrument, such as a trumpet or trombone, typically made of brass.

ཏྲམ་གྷོང་ངམ་ཏོམ་གོན་རགས་དུང་ལྭ་བུའི་རགས་ལས་གྱུར་པའི་སྒྱུད་བྱེར་རོལ་ཆས་ཤིག

breathing
དཀྱགས་འཕྱིན་ཏྲེ།
biol.

The process of taking air into and expelling it from the lungs.

གློ་བའི་ནང་དུ་དབུགས་རྩེ་པ་དང་གློ་བ་ནས་དབུགས་ཕྱི་རོལ་འཕྱིན་པའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ

breeder reactor
མཁོ་ཏུལ་ཐྲེན་ཚས།
phys.

Nuclear fission reactor that not only produces power but produces more nuclear fuel than it consumes by converting a nonfissionable uranium isotope into a fissionable plutonium isotope.

ཏྲས་སྟོབས་སྐྱེད་སྒྲན་བྱེད་པ་མ་ཟད་གས་འགྱུར་མི་རྒྱང་བའི་ཡུ་རེ་ཉི་ཡམ་གྱི་གནས་མཉམ་རྩ་རྩས་གས་འགྱུར་རྒྱང་བའི་ཡུ་ཏོ་ཉི་ཡམ་གྱི་གནས་མཉམ་རྩ་རྩས་སུ་སྒྱུར་བཞིན་བེད་སྤྱོད་བཏང་བ་ལས་མང་བའི་ལྷེ་རྒྱ་བུད་རྩས་བསྒྲན་པར་བྱེད་པའི་གས་འགྱུར་ལྷེ་ཏྲས་སྒྲན་ཚས། [མཁོ་བའི་རྒྱ་ལ་ཟན་སྒྲན་མཁན་གྱི་ལྷེ་ཏྲས་སྒྲན་ཚས།]

brightness
གསལ་ཚད།
phys.

The quality or state of giving out or reflecting light.

འཚོས་པའམ་ལྷོག་འཚོ་བྱས་པའི་ངོད་ཀྱི་གནས་བབ་བམ་སྒྲས་ཀ

bristlecone pine
ཆེ་རིང་ཐང་ཤིང་།
biol.

A very long-lived shrubby pine of western North America.

བྱང་ཨ་རིའི་ཏྲབ་ཕྱོགས་སུ་ཡོད་པའི་སྟོང་ལྷམ་ཆེ་ཐག་ཏུ་ཅང་རིང་པོ་ཞིག

Broca's area
བཻ་ར་ཀའི་ཁྱམ།
neurosci.

A brain center associated with the motor control of speech and usually located in the left side of the frontal lobe

སྐད་བརྗེའི་སྟངས་འཛིན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གླང་པའི་ཁུལ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་མདུན་འདབ་ཀྱི་གཡོན་ཕྱོགས་སུ་གནས་ཡོད།

bronchus (bronchi)
གློ་ཁྱའི་ཅ་ཐྲུབས།
biol.

Either of the two primary divisions of the trachea that lead respectively into the right and the left lung.

གློ་བ་གཡས་གཡོན་སོ་སོ་དང་མ་ཐུད་པའི་གློ་ཡུ་གཙོ་བོ་གཉིས་ལས་གང་རུང་ཞིག

brown dwarf
སྒྲུ་ཁུང་།
phys.

An astronomical object with a mass intermediate between the mass of a planet and that of a small star. The mass of a brown dwarf is large enough to generate energy by gravitational pressure, but not large enough to sustain nuclear fusion. The energy is radiated as electromagnetic radiation. Brown dwarfs are faint objects, which are expected to shine for about 100 million years before cooling. Their masses lie between a few times the mass of Jupiter and 80 times the mass of Jupiter. It has been suggested that brown dwarfs may contribute to the missing mass of the universe.

གནམ་སྣར་ལས་གདོས་ཚད་ཆེ་ཞིང་སྣར་ཆུང་ལས་གདོས་ཚད་ཆུང་བ་ཡོད་པའི་མཁན་དབྱིངས་ཀྱི་དངོས་གནས་ཤིག། སྒྲུ་ཆུང་གི་གདོས་ཚད་ནི་འཕེན་ཤུགས་ཀྱི་གཞོན་ཤུགས་ལ་བརྟེན་ནས་ནུས་པ་བསྐྱེན་པར་འདང་རེས་ཡོད་མོད། ལྷ་རྡུལ་འདུས་འགྱུར་རྒྱུན་གནས་བྱེད་པར་མཁོ་བའི་གདོས་ཚད་ལས་ཆུང་བ་ཡོད། ནུས་པ་དེ་ནི་གློག་ཁས་ལེན་གྱི་རྒྱབས་ཀྱི་འགྲེལ་ཁས་བརྟེན་ནས་འགྲེང་འཕྲོ་བྱེད། སྒྲུ་ཆུང་གིས་རང་ཉིད་གྲང་མོ་མ་ཆགས་བར་དུ་ལོ་ངོ་མ་ཡ་*૧૦૦* ཙམ་ལ་ཡོད་འབྱིན་པར་བྱེད་པས་དངོས་གཟུགས་གསལ་ལ་མི་གསལ་བ་ཞིག་ཡིན། སྒྲུ་ཆུང་གི་གདོས་ཚད་ནི་གནམ་ཕུར་བའི་གདོས་ཚད་ཀྱི་ལྡབ་འགལ་ནས་ལྡབ་བརྒྱད་ཙམ་ཡིན། སྒྲུ་ཆུང་གིས་འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་མ་དེས་པའི་གདོས་ཚད་ཀྱིས་རྟོགས་བྱེད་པར་རབ་འདོད་གས་བྱེད་པར་བརྗོད།

Brownian motion
ཕྲ་ཙོན་འགྱེལ་ཐུག།
phys.

Haphazard movement of tiny particles suspended in a gas or liquid resulting from bombardment by the fast-moving molecules of the gas or liquid.

གཡེར་གཟུགས་སམ་རླངས་གཟུགས་ཀྱི་མཐོག་ལལ་འགྱུལ་བྱེད་ཀྱིན་བའི་འདུས་རྡུལ་རྣམ་ཀྱིས་རྡུང་ཁ་རྒྱབ་པ་བརྟེན་ནས་གཡེར་གཟུགས་སམ་རླངས་གཟུགས་ཀྱི་ནང་དུ་དབྱང་བའི་ཐ་རྡུལ་ལ་བྱུང་བའི་ངེས་མེད་ཀྱི་འགྱུལ་སྟོན།

Brownian movement
ཕྱི་ངོན་གཡོ་འགྱུལ།
phys.

The continuous random movement of microscopic solid particles (of about 1 micrometer in diameter) when suspended in a fluid medium. First observed by the botanist Robert Brown (1773-1858) in 1827 when studying pollen particles, it was originally thought to be the manifestation of some vital force. It was later recognized to be a consequence of bombardment of the particles by the continually moving molecules of the liquid. The smaller the particles, the more extensive is the motion. The effect is also visible in particles of smoke suspended in a still gas.

ཐུ་བའི་ཐུ་གཏུགས་ཀྱི་ཐུ་རྡལ་ཞིག་གི་ཤེར་གཏུགས་ཤིག་ཏུ་ལྷུག་སྐབས། ཕྱོགས་དེས་མེད་དུ་མཚམས་མ་ཚད་པར་རྒྱུ་བའི་འགྱལ་སྟོང། འདི་ནི་ཐོག་མར་རྩི་ཤིང་རིག་པ་པ་ཪོ་བྷར་ཏ་སྦི་ཧོན་(1773-1858) གྱིས་སྦྱོ་ལོ་1827 ལོར་ཟེ་འབྲལི་ཐུ་རྡལ་ལ་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་སྐབས་ཚོར་ཡོད་ལྟར། དང་ཐོག་འདི་ནི་ཚོ་བྱེད་ནུས་པའི་རྣམ་པ་གཞན་ཞིག་ཡིན་པར་འཛིན། ཕྱིས་སུ། འདི་ནི་ཐུ་རྡལ་རྣམས་མཚམས་མེད་དུ་འགྱལ་གྱིན་པའི་གཡེར་གཏུགས་ཀྱི་འདུས་རྡལ་དང་གཏོང་ཐུགས་རྒྱབ་པའི་རྟེས་ལྟར་ཡིན་པར་ངོས་བཟུང་བྱས། ཐུ་རྡལ་ཅི་ཙམ་ཆུང་བ་ཡོད་ན་ཕྱི་ཧོན་འགྱལ་ཕྱོད་ཏེ་ཙམ་གྱི་རྒྱ་ཆེ་བ་ཡོད། ཁྱད་ཆོས་འདི་འགྱལ་མེད་ཀྱི་རྒྱབ་ཀར་ཤིག་ཏུ་དུ་བའི་ཐུ་རྡལ་བསྲེས་ན་མཐོང་ཐུག

brush
རྩི་ཕྱེ།
phys.

A piece of carbon or metal serving as an electrical contact with a moving part in a motor or alternator.

ཁྲོག་ཁྱུལ་འཕྱལ་ཆས་སམ་ཁྲོག་འདོན་འཕྱལ་ཆས་ནང་ནི་ཁྲོར་བ་འགོར་གྱིན་པའི་ཆ་ཤས་དེའི་ཁྲེང་དུ་ཐུག་ཅིང་ཁྲོག་རྒྱ་བར་བྱེད་པའི་ཁར་ཕྱོན་ནས་ལྟུགས་རིགས་ཀྱི་དུས་བུ་དེ་ལ་གོ

brute facts
འཕྲེལ་མེད་དངོས་དོན།
phil.

In philosophy, a brute fact is one that cannot be explained.

ལྟ་བྱུབ་རིག་པའི་ནང་དུ་འཕྲེལ་མེད་དངོས་དོན་ནི་འཕྲེལ་བ་ཤད་རྒྱུ་ཀུ་མེད་པའི་དངོས་དོན་དེ་ལ་གོ

bryophyte
ཐུག་མེད་ཕྱིན།
biol.

A small flowerless green plant of the division Bryophyta, which comprises the mosses and liverworts.

ཐུག་མེད་ཕྱི་ཤིང་གི་སྟེ་རྩ་ཀྱོགས་པའི་ཆུང་ཞིང་མེ་ཏོག་མེད་པའི་ཕྱི་ཤིང་ལྟར་ཤུ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདིའི་ཁོངས་སུ་ཐོགས་ཤིང་དང་ཀ་བལ་ཆུང་ཀྱི་ཡོད།

bubble chamber
ཐུ་ཁམ།
phys.

An apparatus for determining the movements of charged particles, consisting of a chamber containing a superheated transparent liquid that, by boiling and producing bubbles in the path of an ionizing particle, indicates the path of the particle.

འགྲུར་ལྡན་ཐུ་རྡལ་གྱི་འགྱལ་ཐུགས་ངེས་འཛིན་ཐཱ་ཁམ་བཅད་བྱེད་པར་ཐུགས་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག་ཡོ་ཆས་འདིར་སྐྱམ་ཞིག་ཡོད་ལ་དེའི་ནང་དུ་ཁ་ཤེར་གཏུགས་དཀར་མ་ཞིག་ཡོད། ཁ་ཤེར་གཏུགས་དེ་འགོར་སྐྱབས་འགྲུར་ལྡན་ཐུ་རྡལ་གྱི་རྒྱུ་ལས་དུ་ལྷུ་བ་བསྐྱུན་ཏེ་ཐུ་རྡལ་གྱི་རྒྱུ་ལས་མཚོན་པར་བྱེད་པ་ཡིན།

budding
འབྱུར་ཐྲོག།
biol.

Asexual reproduction in which an outgrowth of a parent organism detaches and forms a new individual of the same species; most common among yeast plants.

སྐྱེ་དངོས་ཚ་མ་ནས་ཕྱིར་འབྱུར་བའི་ཆ་ཤས་དེ་ཁ་མ་དང་ཁ་བྲལ་ཏེ་ཉེ་རིགས་གཅིག་པའི་སྐྱེ་དངོས་གསར་པ་ཞིག་ཏུ་འགྲུབ་པར་འགྱུར་བའི་ཁམས་བྱས་སྐྱེད་འཚེལ་གྱི་རིགས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་། པཏས་ཀྱི་ནང་དུ་ཕྱིན་ཆེ་བ་ཡོད།

bugle
དམག་ཏང་།
phys.

A brass instrument like a small trumpet, typically without valves or keys and used for military signals.

ཏྲམ་གྱིང་ཆུང་ཆུང་ཞིག་དང་མཚུངས་པའི་རལ་གྲི་རོལ་ཆས་ཤིག་ལ་གོ་བ་དང་། ཕྱི་ར་བཏང་མཇུ་བ་འཕེན་མེད་ཅིང་དམག་བརྡ་གཏོང་བར་སྤྱོད།

bulimia
ཚོ་གས་ཌབས།
biol.

An eating disorder in which a large quantity of food is consumed in a short period of time, often followed by feelings of guilt or shame.

དུས་ཡུན་ཐུང་ངུ་ཞིག་གི་ནང་དུ་ཟས་འབོར་ཆེན་ཞིག་ཟས་པའི་རྟེས་སུ་དུས་སྐབས་པལ་ཆེ་བར་འགྱོད་པཱལམ་ངོ་ཚ་བའི་ཚོར་བ་བྱུང་བའི་ཟས་འཕྲུགས་ཤིག་ལ་གོ།

buoyancy
འཚྱོ་ཀྱགས།
phys.

Apparent loss of weight of an object immersed or submerged in a fluid.

དངོས་པོ་ཞིག་རྒྱུ་གཟུགས་ཤིག་གི་ནང་དུ་བཅུག་པའམ་སྦུམ་པའི་སྐབས་སུ་དངོས་པོ་དེའི་གོར་བརྒྱ་བྱུང་བར་མངོན་པའི་ཕྱིད་ཚད།

buoyant force
འཚྱོ་ཀྱགས།
phys.

Net upward force exerted by a fluid on a submerged or immersed object.

རྒྱུ་གཟུགས་ཤིག་གིས་དེའི་ནང་དུ་བཅུག་པའམ་སྦུམ་པའི་དངོས་པོའི་ངོས་སུ་ཡར་ཐྲོག་སུ་བསྐྱེན་པའི་གཙང་ཤུགས།

by-product
ཁར་ཐྲུང་ཐོན་འབྲས།
phys.

An incidental or secondary product made in the manufacture or synthesis of something else.

དངོས་པོ་གཞན་ཞིག་བཟོ་སྐྱེན་ནམ་བཟོ་སྤྱོ་ར་བྱེད་པའི་སྐབས་སུ་རྒྱུན་བབང་ངམ་ཞོར་དུ་བྱུང་བའི་ཐོན་སྐྱེད་དངོས་ཏྲས།

C

calcarine fissure
ཟེ་ལྷུས།
neurosci.

A sulcus on the occipital lobe of the brain.

གླང་པའི་ལྟག་འདབ་སྟེང་གི་གླང་སྲུལ་ཞེག (བྱ་ཝོའི་ཟེ་འདྲ་བའི་སྲུལ།)

calcite
ཙོང་ཞི།
phys.

A white or colorless mineral consisting of calcium carbonate. It is a major constituent of sedimentary rocks such as limestone, marble, and chalk.

དཀར་ཤས་ཁར་སྒོན་འདུས་ཟླ་ཤས་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་གཏེར་ཟླ་ཤ་དོག་དཀར་པོའམ་ཁ་དོག་མེད་པ་ཞིག འདི་ནི་རྡོ་ཐལ་དང་། རྡོ་ཀ་མ་རྒྱ་པ། ས་སྦྱོ་གག་ལྟ་བུའི་ཟེགས་རྡོའི་གྲུབ་ཆ་གཙོ་བོ་ཡིན།

calcium
དཀར་ཁམ།
chem.

The chemical element of atomic number 20, a soft grey metal.

རྡུལ་གྲངས་ ༢༠ ཅན་གྱི་སྟ་ཞིང་ཁ་དོག་སྐྱ་བོ་ཡིན་པའི་རྩ་ཟླ།

calculus
ཆ་ཤེས་ཀྱི་བཀོད།
math.

The branch of mathematics that deals with the finding and properties of derivatives and integrals of functions, by methods originally based on the summation of infinitesimal differences. The two main types are differential calculus and integral calculus.

ཁྱད་པར་གྲངས་ལས་འདས་པ་ཞིག་ཕྱོགས་སྡོམ་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་ལ་གཞི་བཙོལ་ཏེ། ལྷོས་གྲངས་ཤེག་གི་ཆ་ཅིས་མམ་ཏེལ་ཅིས་འཚོལ་བཞམ་དེ་ཏག་གི་ཁྱད་ཚོས་འགྱེལ་བར་བྱེད་པའི་ཡང་ཅིས་ཀྱི་སྟེ་ཚན་ཞིག ཆ་ཅིས་ལ་རིགས་གཉིས་ཡོད་པ་ནི་ཆ་བཟོའི་ཆ་ཅིས་དང་ཏེལ་བཟོའི་ཆ་ཅིས་ཡིན་ནོ།

calibrate
ཚད་ལྡན།
phys.

To make, adjust, or check the setting of the controls used to make measurements with a tool or measuring device.

ལག་ཆ་ཞིག་གམ་འཛལ་ཆས་ཤིག་སྤྱད་དེ་ཚད་འཛལ་བར་སྤྱོད་པའི་ཡོ་ཆས་ཀྱི་སྒྲིག་ཡིན་བྱེད་སའི་བཀོད་སྒྲིག་བཟོ་བཞམ། ཚད་སྒྲིག་པ། ཡང་ན་དེ་ལ་ཞིབ་ཝཤེར་བྱེད་པ།

calorie (cal)
ཁེ་ལོ་རི།
phys.

Unit of heat. One calorie is the heat required to raise the temperature of 1 gram of water 1 Celsius degree. One Calorie (with a capital C) is equal to 1000 calories and is the unit used in describing the energy available from food; also called a kilocalorie (kcal). 1 cal= 4.184 J or 1 J= 0.24 cal

ཚ་ནུས་ཀྱི་བརྡེ་གཞི། ཆུ་སྒ་རས་གཅིག་གི་རྡོད་ཚད་བརྒྱ་ཚད་གཅིག་གིས་སྒར་བར་མཁོ་བའི་རྡོད་ནུས་ནི་ཁེ་ལོ་རི་གཅིག་ཡིན། ཁེ་ལོ་རི་ (C ཆེ་བ་ཅན་) གཅིག་ནི་ཁེ་ལོ་རི་ (c ཆུང་བ་ཅན་) ཆིག་སྟོང་ཡིན་ཞིང་འདི་ནི་ཟས་ནུས་འགྲེལ་བར་སྤྱོད་པའི་བརྡེ་གཞི་ཡིན་ཞིང་། འདི་ལ་ཀེ་ལོ་ཁེ་ལོ་རི་ (kcal) ཞེས་ཀྱང་རྟེད། 1 cal= 4.184 J ཡང་ན། 1 J= 0.24 cal

calorimeter
ཚ་ནུས་འཛིན་ཆས།
phys.

Any of various devices used to measure thermal properties such as calorific value, heat capacity, latent heat, etc.

ཚ་ཕྱུགས་རིགས་པའི་ཁྱད་ཆོས་རྡོད་ནུས་དང་། རྡོད་ངར། གནས་རྡོད་སོགས་འཛལ་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་བྱད་གང་ཡིན་རྣང་བ་ཞིག

Caltech Submillimeter Observatory
ཁེལ་ཏེག་མི་ལི་མི་ཊར་ཚ་ཕྱན་ཚོར་གཱི་ལིན་པང།
phys.

The Caltech Submillimeter Observatory (CSO) was formerly one of the world's premier facilities for astronomical research and instrumentation development at submillimeter wavelengths. The 10.4 m diameter telescope is housed in a compact dome at 4070 m altitude near the summit of Maunakea, Hawai'i. CSO ceased scientific operations in 2015.

ཁེལ་ཏེག་མི་ལི་མི་ཊར་ཚ་ཕྱན་ཚོར་ཁང་ནི་སྟོན་མར་མི་ལི་ཚ་ཕྱན་གྱི་རྒྱབ་ཐག་གཞི་རང་བཞག་པའི་གཟའ་སྐར་དབྱུད་རིག་གི་བཏུག་དབྱུད་དང་ཚད་འཛལ་ཡོ་ཆས་འཛུག་སར་སྐྱན་ཐད་ཀྱི་འཛམ་གླིང་སྟེང་གི་ཆེས་སྟོན་ཐོན་ཡིན་པའི་བསྟེ་གནས་གཅིག་ཡིན་པ་དང་། ཚར་ས་ཐེག་ལ་མི་ཊར་ ༧༠.᠔ ཡོད་པའི་རྒྱང་ཤེལ་དེ་ནི་ཏ་ཕྲེ་ཡིས་མོ་ན་ཁི་རི་ཝོའི་སྟེང་གི་རྒྱ་མཚོའི་ངོས་ལས་མི་ཊར་ ᠔᠐᠓᠐ ཡི་སར་བ་གས་དབྱིས་ཀྱི་ཁང་པའི་ནང་དུ་བཙུགས་ཡོད་པ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ᠒᠐᠓᠕ ལོར་ཚན་རིག་བཏུག་དབྱུད་ཀྱེད་མཚམས་བཞག

Calvin cycle
གེ་ལས་ཕྱིན་རྒྱུན་འཁོར།
biol.

A series of reaction, occuring during photosynthesis, in which glucose is synthesized from carbon dioxide.

ལོའ་སྟོར་ཀྱི་སྐྱབས་སུ་བྱུང་བའི་རྩ་ས་སྟོར་ཀྱི་བསྡུར་རིམ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདིའི་སྐྱབས་སུ་ཁར་སྟོན་འཚོ་རྒྱུང་ཟུང་ལྡན་ནས་མངར་བ་ཐུང་སྟེབ་ནས་སྟོར་ཀྱི་ཀློད་ཀྱི་ཡོད།

Cambrian explosion
གེ་མ་པི་རི་ཡན་འགེལ་མཆེད།
གེ་མ་རི་གས་འཕོར།
biol.

The emergence of many new organisms including most ancestral lineages of present-day animal species that occurred at the beginning of the Cambrian period.

གེམ་པི་རི་ཡན་དུས་ཡུན་ཀྱི་ཐོག་མའི་གནས་སྐྱབས་སུ་ད་ཡོད་ཀྱི་སྟོག་ཚགས་ཉེ་རིགས་ཕལ་མོ་ཆེའི་ཕ་མེས་ཀྱི་རྒྱུད་པ་ཁེ་བའི་སྐྱེ་བདངས་གས་པ་མང་པོ་ཞིག་གསར་དུ་བྱུང་བ་ལ་ཟེར།

Cambrian period
ཁམས་མཆེད་དུས་ཀར་ལས།
biol.

The first part of the Paleozoic era: 590 to 505 million years ago.

ཚེ་སྟོག་གནའ་སྐལ་ཀྱི་ཐོག་མའི་དུས་སྐྱབས་ཉེ་ལོ་ངོ་མ་ཡ་ ༥།᠐᠐ ནས་མ་ཡ་ ༥᠐᠕ སྟོན་ཀྱི་དུས་སྐྱབས།

campfire
ཁྲུང་མེ།
An open-air fire in a camp, used for cooking and as a focal point for social activity.
སྒྲང་ཁའི་ཕྱི་རོལ་དུ་བཏང་བའི་མེ་ལ་གོ་ཞིང་། ཟ་མ་གཡོ་སྐྱོལ་ལམ། ཕྱི་ཚོགས་འབྲེལ་འཛིན་ཀྱི་བྱེད་སྐྱེའི་འདུ་གནས་གཙོ་སོར་གནང་སྟོང་བྱེད།

cancel
མེལ་བ།
sci. method
Neutralize or negate the force or effect of another
བྱ་དངོས་ཤིག་གི་ཤུགས་རྒྱུན་ནམ་ཤུགས་བཏང་སྟོམས་ལ་བཟོ་བཤམ་རྩེས་མེད་དུ་བཟོ་བ།

cancer
འཕྲས་ནད།
biol.
A disease caused by an uncontrolled division of abnormal cells in a part of the body.
ལུས་ཀོའི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཏུ་རྒྱུན་ལྡན་མིན་པའི་ཐ་ལུང་སྦྱང་ས་ལའི་སྐྱོ་ནས་ཉན་པའི་སྐྱོ་ནས་ཆ་བགོས་བྱས་པ་ལས་སྐྱེད་པའི་ནད་ཅིག

candidiasis
ཁན་དི་ཏ་པཱས་ནད།
biol.
Infection with candida, especially as causing oral or vaginal thrush.
ཏྲམ་ཤ་ཁན་ཏི་ཏ་ཡིས་སྐྱེད་པའི་གཉན་ཁ་སྟེ། བྱ་བྲག་ཏུ་ཁ་དང་མོ་མཚན་ལ་སྐྲང་ནད་འབྱུང་གི་ཡོད།

Canis dingo
གེ་ཌི་ཕྱི་ཚོད།
biol.
Wolflike yellowish-brown wild dog of Australia
སྒྲང་ཀི་དང་འདྲ་ཞིང་མདོག་སེར་སྐྱེ་ཤ་ཅོ་ཧི་ཏོ་ཡི་ཡའི་བདག་མེད་ཀྱི་ཕྱི་ཞིག

Canis familiaris
གེ་ཌི་ཕྱི་ཏི་ཁཱ་ས།
biol.
The scientific name for the domestic dog.
སྒོ་ཕྱི་ཡི་ཚན་རིག་གི་མིང་།

cantaloupe
ཀན་ཏ་ལུ་ཁཱ་ཚོན།
biol.
A small round melon of a variety with orange flesh and ribbed skin.
ནང་ཤ་ལི་ཁྱིའི་མདོག་དང་པཱཁ་པ་ཅིན་མའི་དཏྱིབས་ཤ་ཡོད་པའི་ཟླུམ་དཏྱིབས་ཀྱི་ཁ་གོན་ཆུང་ཆུང་ཞིག

capacitance
སྐྱོ་ཁ་ཁུར་ཁ་ཁོགས།
phys.
The property of a circuit element that permits it to store charge.
ཐྲོག་ཁུར་ཁ་ཁོག་ཏུ་འཇུ་ཁ་མཁན་ཐྲོག་ལམ་ཀྱི་ཡན་ལཁ་ཅིག་གི་ཁྱད་ཆོས།

capacitation
ཁམས་དཀར་ལྷོན་ཕོ་ལ། ལྷོན་ཕོ་ལྷུད་ཡིན།
biol.
The change undergone by sperm in the female reproductive tract that enables them to penetrate and fertilize an egg.
བུད་མེད་ཀྱི་སྐྱེད་འགེལ་ཏུ་ལམ་ནང་ནས་ཁམས་དཀར་ལ་བྱུང་བའི་འགྱུར་ལྡོག་ཅིག་སྟེ། འགྱུར་ལྡོག་འདི་ཡིས་ཁམས་དཀར་དེ་རྣམས་ཁམས་དམར་ནང་དུ་འཇུག་ལ་ཐུབ་པ་དང་ཁམས་འདུས་འབྱུང་ཐུབ་པར་བྱེད།

capacitor
ཐྲོག་ཁུར་ཁ་ཁོགས།
phys.
An electrical device—in its simplest form, a pair of parallel conducting plates separated by a small distance—that stores electric charge and energy.
མཉམ་འཛོལ་ཡིན་པའི་ཁྱིད་ཁ་ཐུག་ཀྱི་བྱང་བུ་ཁཉིས་བར་ཐག་ཆུང་ངུ་ཞིག་གིས་ཁ་འཐལ་ཏེ་ཐྲོག་ཁུར་ཁ་ཁུར་བ་ཁ་ཁོག་པའི་ཐྲོག་ཚས་ཤིག

capacity
༡ ལས་རྒྱས། ༢ ཞོང་ཚད།
phys.

1. The ability or power to do, experience, or understand something. 2. The maximum amount that something can contain.

1) བྱ་དངོས་ཤེས་སྒྲུབ་པའམ། ཉམས་སུ་སྐྱོང་བའམ། རྟ་གོ་བར་བྱེད་པའི་འཇོན་ཐང་རམ་མཐུ་རྒྱས། *2)* སྟོན་ཅིག་གི་ནང་དུ་ཕོད་ཐུབ་པའི་འབོར་ཚད་ཆེ་ཤོས།

capillaries
ཁྲག་རྩ་ཐུ་མོ།
biol.

Any of the tiny blood vessels through which exchange of materials between the blood and surrounding tissues takes place; serve to join the arteries with the veins.

ཁྲག་དང་མཐའ་འཁོར་གྱི་ཕྱང་བྱས་པ་དངོས་ཀྱི་བརྗེ་ལེན་བྱེད་པའི་ཁྲག་གི་རྩ་སྒྲུབས་ཐུ་མོ་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། དེ་ནི་འཕར་རྩ་དང་སྟོད་རྩའི་མཐུད་མཚམས་ཀྱང་ཡོན་ནོ།

capillarity
ཐུ་ཐུག་བར་ཁཀིས།
phys.

Rise of a liquid in a fine, hollow tube or in a narrow space.

སྒྲ་ཀུ་ཐུ་མོའམ་བར་སྟོང་ཆུང་ཆུང་གི་ནང་དུ་གཤེར་གཟུགས་བྱེན་དུ་འཕགས་པ།

capillary
༡. ཁྲག་རྩ་ཐུ་མོ།
biol.

A tube of small diameter, such as the narrowest type of blood vessel in the vertebrate circulatory system.

ཐྲལ་རུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ཁྲག་གི་འཁོར་སྐྱོང་མ་ལག་ནང་གི་ཁྲག་རྒྱུ་སའི་ཁྲག་རྩ་ཐུ་ཚོས་ལྟ་བུའི་ཚད་ཆུང་བའི་ཐུ་ཀུ་ཞིག

capillary
༢. ཐུ་ཐུག
phys.

A tube that has an internal diameter of hairlike thinness.

ནང་རོལ་གྱི་ཚད་ཐིག་ཅི་སྒྲ་ཡི་སྦོམ་ཐ་ཙམ་ཡིན་པའི་ཐུ་ཀུ་ཐུ་མོ་ཞིག

capillary action
ཐུ་ཐུག་བྱ་བ།
phys.

The interaction between contacting surfaces of a liquid and a solid that distorts the liquid surface from a planar shape and causes the liquid to rise or fall in a narrow tube.

གཤེར་གཟུགས་ཤིག་དང་ས་གཟུགས་ཤིག་པས་ཆུན་ཆུན་ཐུག་པའི་སྒྲབས་ས་དོས་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་པས་ཆུན་ལྟོས་རེས་རེ་ཀུས་པ་འདོན་པར་བྱེད། དེ་ལ་བཏེན་ནས་ཆུའི་སྟོམས་དོས་ལ་འགྱུར་བ་ཐེབས་སུ་བཅུག་སྟེ་ཐུ་ཀུ་ཐུ་མོ་ཞིག་ཏུ་ཡར་འཕར་བཞམ་མར་འགྲིབ་པར་བྱེད།

capillary tubes
ཐུ་ཐུག་ཐུ་ཀུ
phys.

A glass tube with a fine bore and thick walls, used in thermometers, etc.

དོད་ཚད་འཛལ་ཆས་སོགས་སུ་སྤྱོད་པའི་བུ་ག་ཐུ་ལ་ཀྱང་དངོས་མ་ཐུག་པའི་ཤེལ་སྒྲུག

capsid
ཕྱི་ཁོག
biol.

The protein coat that constitutes the shell of a virus particle.

གཤན་སྲིན་གྱི་རྡུས་ཀྱི་ཕྱི་སྐྲོག་གི་བྱུབ་པར་བྱེད་པའི་སྲོ་ཀུ་ཀྱི་ཕུན་སྐྲོག་ལ་གོ

carbohydrate
ཁར་ཐྲོ་མངར་བཅུད།
biol.

Any of a group of organic compounds, including sugars, starches, celluloses, and gums, that contain only carbon, hydrogen, and oxygen and that originate chiefly as products of photosynthesis. Carbohydrates serve as a major energy source for living things.

ཁར་སྦོན་དང་། ཡང་ཏྲུང་། འཚོ་ཏྲུང་བཅས་ཁོ་ནས་བྱུན་པའི་ཀ་ར་དང་། བག་ཚི། ཟླ་ཕྱུན་མངར་ཏྲས། ཤེང་ཅི་ལྟ་བུ་གཙོ་ཆེར་འོད་སྦྱོར་གྱི་སྐབས་སུ་བྱུན་པའི་སྲེ་ལྡན་འདུས་ཏྲས་ཀྱི་ཐུ་ཚན་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག ཁར་སྦོ་མངར་ཏྲས་ནི་སོོག་ལྡན་སྲེ་དངོས་ཀྱི་ནུས་པའི་འབྱུང་ཁུངས་གཙོ་བོ་དེ་ཡིན།

carbon
ཁར་ཐྲོན། རྒྱ་ཐང་།
chem.

The chemical element of atomic number 6, a nonmetal which has two main forms (diamond and graphite) and which also occurs in impure form in charcoal, soot, and coal.

རྡུལ་གྱངས་ ༦ ཅན་གྱི་ལྷག་རིགས་མིན་པའི་ཏ་ཏྲས་ཤེག་ཡིན་པ་དང་། ངོ་བོ་གཙང་མ་གལ་ཆེ་བ་གཉིས་ (རྡོ་པ་ལམ་དང་ཞུ་ཉ་) ཀྱི་རྣམ་པར་གནས་ལ་མི་གཙང་བའི་ཚུལ་དུ་སོལ་བ་དང་། དུ་ཏེག ཏོ་སོལ་བཅས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡང་ཡོད་དོ།

carbon arc lamp
ཁར་ཐྲོན་གཟུ་ཐྲོན།
phys.

An arc lamp having carbon electrodes

ཁར་སྦོན་གྱི་གློག་སྟེ་དང་ལྡན་པའི་གཟུ་ཐྲོན་ཞིག

carbon cycle
རྒྱ་ཐང་འཁོར་རྒྱུན།
biol.

The series of processes by which carbon compounds are interconverted in the environment, involving the incorporation of carbon dioxide into living tissue by photosynthesis and its return to the atmosphere through respiration, the decay of dead organisms, and the burning of fossil fuels.

རང་བྱུང་ཁམས་སུ་ཁར་ཐྲོན་འདུས་ཏྲས་པར་ཚུར་བཟླ་བསྐྱུར་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་སྟར་ཚགས་ཅན་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདིའི་སྐབས་སུ་ཁར་ཐྲོན་འཚོ་ཏྲུང་གཉིས་ལྡན་འོད་ཐྲོར་ལ་བཏེན་ནས་སྲེ་དངོས་ཀྱི་ཐུ་ཚན་ཏུ་མཉམ་ཐེབ་བྱེད་ཡོད་པ་དང་། དབུགས་འབྱིན་རྒྱབ་དང་། ཤི་བའི་སྲེ་དངོས་ཀྱི་ཟད་འགྱུར། འགྱུར་རྟོའི་བྱད་ཏྲས་མེར་སྲེག་གཏོང་བ་བཅས་ལ་བཏེན་ནས་རྒྱུད་ཁམས་སུ་ཕྱིར་ཡོག་གི་ཡོད།

carbon dating
ཁར་ཐྲོན་ཚོ་ཕྱིས།
phys.

Process of determining the time that has elapsed since death by measuring the radioactivity of the remaining carbon-14 isotopes.

ཁར་སྦོན་ ༡༤ གནས་མཉམ་ཏྲ་ཏྲས་ཀྱི་འགྱེད་འཕྲོའི་རང་བཞིན་ཚད་འཇལ་བ་ལ་བཏེན་ནས་སྲེ་ལྡན་ཞིག་ཥི་ནས་ལོ་གཅོད་འགོད་མེན་ཐག་གཅོད་པའི་རྒྱུད་རིམ།

carbon dioxide
ཁར་བྱོན་འཚོ་རྒྱུར་རྒྱང་ལྡན།
chem.

A colorless, odorless gas produced by burning carbon and organic compounds and by respiration. It is naturally present in air (about 0.03 percent) and is absorbed by plants in photosynthesis. Chemical formula: CO_2

ཁར་སྦྱོན་དང་སྲོ་ལྡན་གྱི་འདུས་ཟས་མེ་སྦེག་གཏོང་བའི་སྐབས་དང་དབྱུགས་འབྱིན་རྒྱུ་ཀྱི་སྐབས་སུ་སྲོད་སྐྱན་བྱས་པའི་ཁ་དོག་མེད་ཅིང་ཏྲི་མ་མེད་པའི་རླུང་གཟུགས་ཤིག། རླུང་ཁམས་སུ་རང་བྱུང་དུ་ཡོད་པའི་ཁར་སྦྱོན་འཚོ་རླུང་ཟུང་ལྡན་ནི་ (བརྒྱ་ཚ་ 0.03 ཙམ་) ཡོད་སྦྱོར་གྱི་སྐབས་སུ་ཅི་ཤིས་གཞི་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཟས་སྦྱོར་མན་ངག་ནི་ CO_2 ཡིན།

carbon footprint
ཁར་བྱོན་རྗེས་ཀྱལ།
biol.

The amount of carbon dioxide and other carbon compounds emitted due to the consumption of fossil fuels by a particular person, group, etc.

མི་བྱེ་བྲག་པ་གཅིག་གམ། སྡེ་ཚན་གཅིག་ལ་སོགས་པས་འགྱུར་རྟོའི་བྱད་ཟས་བེད་སྤྱོད་བཏང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཆུང་ཁམས་སུ་གློད་པའི་ཁར་སྦྱོན་འཚོ་ཆུང་ཟུང་ལྡན་དང་ཁར་སྦྱོན་གྱི་འདུས་ཏུལ་གཞན་གྱི་འབོར་ཚད་ལ་གོ

carbon monoxide
ཁར་བྱོན་འཚོ་ཆུང་ཀྱང་ལྡན།
chem.

A colorless, odorless, highly poisonous gas, CO, formed by the incomplete combustion of carbon or a carbonaceous material, such as gasoline.

ཁར་སྦྱོན་ནས་ཆུང་སྦྱོས་ལྡ་བྱེའི་ཁར་སྦྱོན་དང་ལྡན་པའི་དངོས་ཟས་འབར་སྲེག་ཆ་ཚང་བ་ཞིག་མ་བྱས་པའི་སྐབས་སུ་བྱུག་པའི་ཁ་དོག་མེད་ཅིང་ཏྲི་མ་མེད་ལ། དུག་ཅིང་ཏ་ཅང་ཆེ་བའི་ཆུང་ཟས་ཤིག་མཚོན་ཏུགས། CO

carbonic acid
ཁར་བྱོན་ཐྲུར་ཐལ། ཁར་བྱོན་ཅིག་ཐྲུར།
chem.

A very weak acid formed in solution when carbon dioxide dissolves in water. Chemical formula: H_2CO_3

ཁར་སྦྱོན་འཚོ་ཆུང་ཟུང་ལྡན་ཆུའི་ནང་དུ་བཞུ་བའི་སྐབས་སུ་བྱུག་པའི་སྐྱུར་ཟས་ཏ་ཅང་ཞན་པོ་ཞིག ཟས་སྦྱོར་མན་ངག་ནི་ H_2CO_3 ཡིན།

Carboniferous period
ས་ཀར་ལྡན་གས་ཏཱུས་བདས།
biol.

Period of the Paleozoic era, lasting from approximately 345 to 280 mya; formation of widely distributed fern-filled swamps, from which the majority of the earth's known coal deposits were formed. Aka the Age of Vegetation. Fossil amphibians are common from this period.

གནའ་བསྐལ་གྱི་དུས་རབས་ཤིག་སྟེ་བཤད་ཚེར་ལོ་ངོ་མ་ཡ་ ३९५ སྟོན་ནས་ལོ་ངོ་མ་ཡ་ २५० སྟོན་བར་དུ་གནས་ཡོད་པ་དང། ལྷན་པོ་རེ་རལ་གྱིས་ཁེངས་བའི་འདམ་གཞན་ཡོངས་བྱས་ཏ་བྱུབ་ཅིང། འདི་ལས་མའི་གོ་ལའི་སྟེང་དུ་ལྷའི་ཚར་རྟོགས་ཡོད་པའི་རྫོ་ས་ཀྱི་ཁྱད་ཕྱང་པལ་ཆེ་བ་བྱུག། འདི་ལ་ཅི་ཤིས་གྱི་ཡོར་རབས་ཞེས་ཀྱང་ཟེར་བ་དང། སྐམ་གལ་ཤེར་གཞིས་གནས་ཀྱི་ས་ཡིག་ཚགས་ཀྱི་འགྱུར་རྟོ་པལ་ཆེ་བ་ནི་དུས་རབས་འདིའི་སྐབས་སུ་བྱུག།

carbonyl
ཁར་བྱོན་ཅིལ།
chem.

Of, consisting of, or containing the divalent group =CO: a carbonyl group or radical

སྟེབ་ཏུས་གཞིས་ཅན་གྱི་སྟེ་ཚན་ =CO དང་ལྡན་པ་སྟེ། ཁར་སྦྱོན་ནི་ལ་གྱི་སྟེ་ཚན་ནས་བྱིངས་ཟས་ཤིག

carboxyl
ཁར་རྫོགས་སིལ།
chem.

Of or denoting the acid radical —COOH, present in most organic acids.

སྐྱུར་རྩྭ་ཀྱི་བྱིངས་རྩྭ་ —COOH མཚོན་པའམ་ཡོད་པ། རྒྱ་ལྟར་གྱི་སྐྱུར་རྩྭ་པལ་ཆེ་བའི་ནང་དུ་ཡོད།

carcinogen
འཕས་ནད་ཀྱི་རྒྱུ།
biol.

A cancer-causing substance or agent.

འབྲས་ནད་རྒྱུད་པར་བྱེད་པའི་རྩྭ་སམ་རྒྱུན།

cardiac muscle
སྙིང་གི་ཀར་ཕྱིས།
biol.

A type of muscle tissue that is found only in the heart and is distinguishable from the two other forms of muscle, smooth muscle (that moves internal organs, such as the bowels, and vessels, such as the artery walls) and skeletal muscle (that powers joints). Cardiac muscle is responsible for pumping blood throughout the body.

འཇམ་པའི་ཀ་ལྷིས་(རྒྱུ་མ་ལྟ་བུའི་ནང་ཁྲོལ་བང་འགར་རྩྭའི་སྐོགས་ཤུན་ལྟ་བུའི་ཐ་སྒྲབས་འགྱེལ་སྐྱོང་གཏོང་མཁན་) དང་རྩས་འབྱར་ཀ་ལྷིས(ལྷ་ཚོགས་ལ་ནུས་སྟོབས་སྒྲོང་མཁན་) སྟེ་ཀ་ལྷིས་གྱི་རིགས་གཞན་གཉིས་ལས་ཐ་དད་ཡིན་ཞིང་སྙིང་ཁོ་ནའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཀ་ལྷིས་ཕུང་གྲགས་ཀྱི་རིགས་ཤིག་ལ་གོོ་བ་དང་། སྙིང་གི་ཀ་ལྷིས་གྱི་བྱེད་ལས་ནི་ལུས་པོ་ཡོངས་སུ་ཁྱབ་བྱ་རྒྱུ་གཏོང་རྒྱུ་དེ་རེད།

cardiac output
སྙིང་ཁྲག་འཕྲད་ཚད།
biol.

The volume of blood pumped by the heart in one minute.

སྐད་མ་གཅིག་གི་ནང་དུ་སྙིང་གིས་བྱུ་རྒྱུ་བྱས་པའི་ཁྲག་གི་ཁྱོན་འགོར་ལ་ཟེར།

cardiovascular
སྙིང་ཅས།
biol.

Relating to the heart and blood vessels.

སྙིང་དང་ཁྲག་རྩར་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི།

cardiovascular disease (CVD)
སྙིང་ཅས་ནད།
biol.

A disease of the heart or blood vessels

སྙིང་ངམ་ཁྲག་གི་རྩ་སྒྲབས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ནད།

cardiovascular system
སྙིང་ཅས་མ་ལག
biol.

The anatomical system consisting of the heart and blood vessels.

སྙིང་དང་ཁྲག་གི་རྩ་སྒྲབས་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་ལུང་གནས་མ་ལག་ཅིག་ལ་ཟེར།

Carl Linnaeus' naming system
ཀཱལ་ལི་ནི་ཡི་མིང་འདོགས་རྒྱལ་ཁབ།
biol.

The modern classification system for the naming of plants and animals, in which each organism is given a two-word name indicating what genus and species it belongs to.

ཅིས་ཤིང་དང་སྲོག་ཆགས་ལ་མིང་འདོགས་ལུགས་ཐད་བཏོན་པའི་དེང་དུས་ཀྱི་སྒྲ་ཚན་དབྱེ་འབྱེད་བྱེད་ལུགས་ཏེ། སྐྱེ་དངོས་ལ་ཚོག་གཉིས་ཅན་གྱི་མིང་ཞིག་བཏགས་ཏེ་སྐྱེ་དངོས་དེ་རྒྱུད་དང་ཉེ་རིགས་གང་དུ་གཏོགས་པ་མཚོན་གྱི་ཡོད།

carnivore
ཤ་ཁྱབ།
biol.

An animal that feeds on flesh.

ཤ་ཟ་མཁན་གྱི་སྲོག་ཆགས།

Carnot efficiency
ཁར་ཅོ་ཏ་རྒྱས་ཚད།
phys.
Ideal maximum percentage of input energy that can be converted to work in a heat engine.
ཚ་རྩྭས་འཕྲལ་འགོར་ཞིག་གི་ནང་འཇུག་རྩྭས་པ་དེ་ལས་ཀར་བསྒྱུར་ཐུབ་པའི་བཏུ་ཚ་ཚད་མཐོ་ཤོས།

carotid artery
མཕིང་པའི་འགལར་ཐུང
biol.
Either of the two large arteries in the neck that carry blood to the head.
གླང་པར་ཁྲག་མགོ་སྟོད་བྱེད་མཁན་མཕེང་པའི་ཁུལ་དུ་ཡོད་པའི་འགལར་ཆུ་ཆེན་པོ་གཉིས་ཡོད་པ་ལས་གང་རུང་ཞིག

carpel
མེ་ཏོག་གི་མོ་དབང
biol.
The part of a flowering plant that encloses the ovules. A pistil may consist of a single carpel or of several carpels joined together.
མེ་ཏོག་ཅན་གྱི་ཅི་ཤེང་གི་ཚ་ཤས་ཤེག་སྟེ། སྒྲུབ་རྩོག་བཏུམ་པར་བྱེད་པའི་ཚ་ཤས་དེ་ལ་གོ་ས་ཁོན་ཁོག་ཅིག་ཏུ་མེ་ཏོག་གི་མོ་ལག་གཅིག་གམ་དཀར་མ་ཐུད་ནས་ཡོད་སྲིད།

carrier wave
འཁུར་རླངས
phys.
High-frequency radio wave modified by a lower-frequency wave.
རློས་མྱོད་དམའ་བའི་རླངས་ཀྱིས་བཟོ་བཅོས་བཏང་བའི་རློས་མྱོད་མཐོ་བའི་རླུང་འཕེན་གྱི་རླངས།

carrying capacity (K)
ཐུན་ཀྱས
biol.
The maximum population of a particular organism that a given environment can support without detrimental effects.
གནོད་པའི་ཤུགས་རྒྱུན་མེད་པའི་སྒོ་ནས་ཁོར་ཡུག་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་གིས་འཚོ་གནས་ལ་རར་འདེགས་བྱེད་ཐུབ་པའི་སྐྱེ་དངོས་དེས་ཅན་ཞིག་གི་གྲངས་འགོར་མང་ཤོས་དེ་ལ་གོ

cart
འདྲེན་འགོར
phys.
A two-wheeled vehicle drawn by an animal and used in farm work and for transporting goods.
དུད་འགྲོས་འདྲུད་འཕེན་བྱེད་པའི་འགོར་ལོ་གཉིས་ལྡན་གྱི་བཞོན་འགོར་ཞིང་བྱུགས་ལས་དང་དངོས་ཐོག་སྐྱེལ་འདྲེན་ལ་བཀོལ་སྟྱོད་བྱེད་པ་ཞིག

cartilage
ཐྲུམ་ཏས
biol.
A strong, flexible connective tissue that is found in various parts of the body, including the joints, the outer ear, and the larynx. During the embryonic development of most vertebrates, the skeleton forms as cartilage before most of it hardens into bone. In cartilaginous fish, the mature fish retains a skeleton made of cartilage.
ལྟེ་ཚིགས་དང། ཕྱི་ནས། གྲེ་བ་ལྟ་བུའི་ལུས་ཀྱི་ཆ་ཤས་གང་མང་ན་ཡོད་པའི་བརྟན་ཞིང་མཉེན་ཆ་ལྡན་པའི་མཐུད་སྟྲོར་ཕུང་གྲབ་ཅིག་ལ་གོ ཐུལ་ཏུས་ཅན་ཀྱི་སྟོག་ཚགས་པལ་མོ་ཆེའི་སྟྲུམ་ཐིང་འཚར་འཕེལ་ཀྱི་ཐུན་ཀུང་ཏུ་ཁ་ཤས་ཀྱང་དེ་རྩུས་པའི་ངོས་ཐུ་མཁྲིགས་ཤུ་མ་གྱུར་བའི་ཐོན་བ་ཕུས་ཏུས་ཀྱི་ངོས་གྲབ་ཀྱི་ཡོད། ཉ་ཐུམ་ཏུས་ཅན་ལ་མཆོན་ལ། བར་ལ་བབས་པའི་ཐུན་ཀུང་ཕང་ཏུས་ཀྱང་ནི་ཐུམ་ཏུས་ཀྱི་ངོས་གནས་ཡོད།

cartilaginous fish
ཅ་ཕྱམ་དུས་ཅན།
biol.
A fish whose skeleton is made mainly of cartilage rather than bone. Sharks, rays, and skates are cartilaginous fish.
རུས་པ་མིན་པར་གཙོ་བོ་ཕྱམ་རུས་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་རུས་གྲང་དང་ལྡན་པའི་ཉ་ཞིག་དཔེར་ན། ཉ་ཆེན་ལྟར་རུང། ཉ་ལེབ་ཅེར་མདའ་མ། ཉ་ལེབ་བཅས་ནི་ཕྱམ་རུས་ཅན་གྱི་ཉ་རིགས།

case
གནད་དཀྲི།
biol.
An instance of a disease or problem.
ནད་དམ་དཀའ་ངལ་ཞིག་གི་དཔེ་མཚོན་ཞིག

catabolism
ཕེགས་འགྱུར།
biol.
The metabolic breakdown of complex molecules into simpler ones, often resulting in a release of energy.
རྩོ་གཡོང་ཅན་གྱི་འདུས་རྫས་སྦྱབས་བདེ་བའི་འདུས་རྫས་དུ་ནུས་འགྱུར་ཆ་གསེས་གཏོང་བ་ལ་ཟེར་ཞིང་། དུས་སྐབས་པལ་ཆེ་བར་ནུས་པ་གློད་འདོན་བྱེད།

catabolize
ཕེགས་འགྱུར་གཏོང་བ།
biol.
ཞིག་འགྱུར་འབྱུང་བཀལ་ཞིག་འགྱུར་འབྱུང་དུ་འཇུག་པ།

catalyst
རྒྱལ་རྩྭས།
biol.
A substance that speeds up a chemical reaction while undergoing no permanent change itself. All enzymes are catalysts. The enzymes in saliva, for example, are catalysts of digestion.
གཏན་འཇགས་ཀྱི་འགྱུར་བ་མེད་པའི་སྒོ་ནས་རྫས་སྒྲུ་རང་ཉིད་མགྱོགས་ས་གཏོང་མཁན་གྱི་རྫས་ཤིག ལྷིན་རྫས་ཐམས་ཅད་སྒྲུལ་རྫས་ཡིན། དཔེར་ན། མཆིལ་མའི་ནང་གི་ཆིན་རྫས་ནི་ཟས་འཇུ་བའི་སྒྲུལ་རྫས་རེད།

cataplexy
ཐོ་ཅད་བཤལ་ཕྱིན།
biol.
A sudden loss of muscle tone and strength, usually caused by an extreme emotional stimulus.
ཐོ་ཅད་དུ་ཤ་ལྷིམ་གྱི་རྩོ་ཤུགས་དང་ནུས་པ་བརླག་པ་ཞིག་ལ་ཐོ་ཞིང་། ཕྱི་ར་བཏང་སེམས་ཆོར་དགེ་པའི་སྒྲུལ་རྒྱུན་ལ་བཉེན་ནས་འབྱུང་།

cataract
བར་འཕྲིན། ཐུ་འཕྲིན།
biol.
A cataract is a cloudiness of the eye's natural lens, which lies between the front and back areas of the eye, directly behind the pupil.
བར་འཕྲིན་ནི་མིག་གི་རྒྱུན་མདུན་གཉིས་ཀྱི་བར་དང་། མིག་གི་རྒྱལ་མོའི་རྒྱུན་ཏཱཀ་ཏཱཀ་ཆགས་ཡོད་པའི་ལྟད་སྐྱེས་ཀྱི་དཔེས་ཤེལ་མི་གསལ་བར་གྱུར་བ་ལ་གོ

catheter
གཅེཏཱ།
biol.
A flexible tube inserted through a narrow opening into a body cavity, particularly the bladder, for removing fluid.
བུ་གཱ་ཞིག་རྒྱུ་བས་ལུས་པོའི་ནང་རོལ་ཏེ་ལྟག་པར་གཅིན་ལྟང་ལྟ་བུར་བཅུག་སྟེ་གསེར་གཟུགས་ཕྱིན་འདོན་པར་སྦྱོང་པའི་མཁྱེན་ལྟུག་ལྟད་པའི་སྦྱ་ཀུ་ཞིག

cathode
མཛོ།
phys.
The negatively charged electrode by which electrons enter an electrical device. The opposite of anode.
གློ་ཞུ་ཆས་ཤིག་ཏུ་གློ་ཞུ་འཇུ་ལ་སའི་གློ་ཞུ་ཁུར་མོ་དང་ལྡན་པའི་གློ་ཞུ་སྟེ། ཥ་སྟེ་ཡི་ལྷོ་ཞུ་ཐྱོ་ཞུ་ས།

cathode-ray tube
མར་སྒྲ་ཟེར་ཐྲག
phys.

A high-vacuum tube in which cathode rays produce a luminous image on a fluorescent screen, used in televisions and computer terminals.

བརླྀན་འཕྲིན་དང་གློག་ཀླད་ཀྱི་བརླྀན་ཡོལ་ངོས་ཤུ་མོ་སྟེའི་འཕྲོ་ཟེར་གྱིས་ཡོད་ལྡན་གཟུགས་ བརླྀན་བསྡུན་པར་བྱེད་པའི་ཚད་མཐོའི་སྟོང་སར་སྤྲ་ཀྱ་ཞིག

Catholic
ཁེ་ཐོ་ལིག
phil.

A member of the Roman Catholic Church.

རོ་མན་ཁེ་ཐོ་ལིག་ཡེ་ཤུའི་ཚོས་ཁང་གི་རྟེས་འཇུག་པ། [ཡེ་ཤུའི་ཚོས་རྒྱུད་ཀྱི་ཡ་གྱལ།]

caudal
མཇུག་ཐྱོག་ས།
biol.

At or near the tail or the posterior part of the body.

ལུས་པོའི་རྒྱ་བ་ཐྱོག་ས་ཀྱི་ཚ་ཤས་སམ་ཇ་མའི་གནས་ཏཱ་ཏཱ་གས་འགྲམ་དུ་ཡོད་པའི།

caudate nucleus
ཕྱག་ཅ་ཁོང་ཁ།
neurosci.

A large collection of grey matter (nerve cell bodies) lying deep in the white matter of the lower part of the CEREBRUM on either side of the midline, and concerned with the control of movement. One of the basal ganglia of the brain.

གླང་ཆེན་ཡོག་ཐྱོག་ཀྱི་དཀྱི་ལ་ཞིག་གི་ཐྱོག་གང་རྩེ་དུ་ཡོད་པའི་དཀར་ཕྱས་ཀྱི་གཏེར་ རིམ་དུ་གནས་པའི་སྐྱ་ཕྱས་ (དཔང་ཕྱ་ཟླ་ཕུང་གི་ལུས་) ཕུང་ཚོགས་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་ཝེར་ཞིང་ འགྲུལ་སྐྱོད་ཚོད་འཛིན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་དང་། གླང་པའི་ཞབས་གནས་ཕྱ་འདུས་ཤིག་ཡིན།

cauterize (cautery)
མེ་བཙའ་ཐུག་པ།
biol.

An agent or instrument used to destroy abnormal tissue by burning, searing, or scarring, including caustic substances, electric currents, lasers, and very hot or very cold instruments.

ཏ་ཅང་ཚ་པོའམ་གྲང་མེའི་ཡོ་ཚས་དང་། ལེ་ཝེར། གློག་རྒྱུན། འཚོག་བྱེད་ཀྱི་ཕྱས་ལ་སོགས་ པའི་བྱེད་པོའམ་ཡོ་ཚས་སྤྱད་དེ་བསྲེག་པའམ། མེ་ཝེལ་རྒྱ་གར་པའམ། ཟླ་ཤུལ་འཇོག་པ་གང་ བུང་གི་ཐབས་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱུན་ལྡན་མིན་པའི་ཕུང་ཀུག་མེད་པར་བཙོ་བ་ལ་ཝེར།

cavity
ཁང་ཁ། བོག་ཁྱོང་།
biol.

A hollow area within the body

ལུས་པོའི་ནང་རོལ་ཀྱི་ཁོག་སྟོང་ཡིན་པའི་ས་ཁུལ་ལ་གོ

CD4 (cluster of differentiation)
སི་ཌི་ ཝ (འབྱེད་ཚོམ་ ཝ)
biol.

A glycoprotein that is found on the surface of T cells, especially helper T cells, and functions as a receptor in activation of the cells. In humans, HIV gains entry to helper T cells by binding to the CD4 receptor.

ཏེ་ཟླ་ཕུང་སྒྲི་དང་བྱེ་བྲག་ཏུ་རམ་འདེགས་ཏེ་ཟླ་ཕུང་གི་ཕྱི་ངོས་ཤུ་ཡོད་པའི་མངར་རྩྭ་སྒྲ་ དཀར་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་ཟླ་ཕུང་སད་སྒོང་བྱེད་པའི་རྒྱབས་ཤུ་སྒྲ་ལེན་པའི་བྱ་བ་བྱེད། འགྲོ་བ་ མིའི་ནང་དུ། HIV དེ་མི་ཏེ་ ཝ ལ་འབྱར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་རམ་འདེགས་ཏེ་ཟླ་ཕུང་དུ་འཇུལ་ ཐུབ་ཀྱི་ཡོད།

CD8
སི་ཌི་ ཅ
biol.

A glycoprotein that is found on the surface of certain T cells, especially cytotoxic T lymphocytes, and that functions to bind the T cell to molecules on the surface of the target cell that is to be killed.

ཏེ་ཐ་ཐུང་གི་ངོས་དང་། ལྷག་པར་དུ་དཀྲ་ཅན་ཚུ་ཁེར་ཏེ་ཐ་ཐུང་གི་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་མངར་བཅས་སྒྲོ་ཕྲ་སེག་ཕའི་བྱེད་ལས་ནི་གསོད་བྱའི་ཐ་ཐུང་གི་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་འདུས་རྩལ་ཀྱི་སྟེང་དུ་ཏེ་ཐ་ཐུང་འབྲེར་དུ་འཛུག་པ་དེ་ཡིན།

celestial
མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི།
phys.

Positioned in or relating to the sky, or outer space as observed in astronomy.

སྐོར་དགུད་རིག་པའི་ནང་དུ་བརྗོད་པ་ལྟར་ནམ་མཁའམ་ཕྱི་འི་མཁའ་དབྱིངས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའམ་དེར་གནས་པའི།

celestial body
མཁའ་ཁམས།
phys.

Natural objects visible in the sky

ནམ་མཁའི་མཐོངས་སུ་སྣང་བའི་རང་བྱུང་གི་དངོས་པོ།

cell
ཐ་ཐུང་།
biol.

The basic unit of living matter in all organisms, made up of cytoplasm, various organelles, such as mitochondria, and an enclosing membrane. All cells except bacteria and archaea have a distinct nucleus that contains the cell's DNA. Some organisms consist of single cells, while others consist of vast numbers of cells.

ཐ་ཆུ་དང་། ནུས་སྐྱེད་ཐ་རྡལ་ལྟ་བུའི་དབང་ཐ་སྣ་ཚོགས་པ། ཕྱི་ཤུན་བཅས་ཀྱིས་གྲུབ་ཕྱིང་སྐྱེ་དངོས་ཐཆམ་ཅད་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་སྒོག་ལྟན་དངོས་པོའི་གཞི་རྩའི་གྲུབ་ཆ་ཞིག་ལ་ཟེར། སྲིན་བུ་དང་ཨར་ཀི་ཐ་སྲིན་ལས་གཞན་པའི་ཐ་ཐུང་ཀུན་ལ་ཐ་ཐུང་གི་ཏི་ཨེན་ཨེ་ཡོད་པའི་ལྷེ་ཕེད་ཐ་དད་པ་ཡོད། སྐྱེ་ལྟན་འགལ་ཤས་ནི་ཐ་ཐུང་གཅིག་གིས་གྲུབ་ཅིང་གཞན་ནམས་ནི་ཐ་ཐུང་ཆ་ཅང་མང་པོས་གྲུབ་ཡོད།

cell biology
ཐ་ཐུང་སྐྱེ་དངོས་ཨིག་པ།
biol.

The branch of biology concerned with the structure, function, reproduction, interactions, etc., of living cells and the organelles they contain.

ཐ་ཐུང་དང་ཐ་ཐུང་གི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་དབང་ཐའི་བཀོད་པ་དང་། བྱེད་ལས། སྐྱེ་འཕེལ། སྦྲེལ་ཐྲོད་ལ་སོགས་པར་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པའི་སྐྱེ་དངོས་རིག་པའི་ཐེ་ཚན་ཞིག

cell body
ཐ་ཐུང་ཁྱད།
biol.

The main body of a cell, containing its nucleus and organelles

ཐ་ཐུང་ཞིག་གི་ལྷེ་ཕེད་དང་དབང་ཐ་རྣམས་ཡོད་པའི་ཆ་ཤས་གཙོ་བོ་དེ་ལ་གོ

cell cycle
ཐ་ཐུང་འཁོར་སྐྱོན།
biol.

The series of events involving the growth, replication, and division of a eukaryotic cell.

ཕེད་ལྟན་ཐ་ཐུང་ཞིག་གི་འཚོར་འཕེལ་དང་། ངོ་བཤུ། ཆ་བགོས་བཅས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་བསྐྱར་རིམ་ཅན་གྱི་བྱུང་བ་རྣམས་ལ་གོ

cell cytoplasm
ཕྲ་ཕྱང་ཕྲ་ཚི།
biol.

The semi-fluid contents within the plasma membrane of a cell, excluding the nucleus.

ཕྲ་ཕུང་ཞིག་གི་ནུ་སེར་སྐྱི་མོའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ལྷུ་ཉེང་མ་ཙམ་པའི་བྱེད་གཅེར་ལྟའི་གྲྭ་ཚ་དག་ལ་གོ།

cell differentiation
ཕྲ་ཕྱང་ཁྱད་འགྱུར།
biol.

The process by which young cells develop into the various cell types making up the plant or animal structure. All young cells in an organism are thought to contain the same genetic information (DNA) and may become differentiated into any type of cell, the mature cell being produced by gene switching rather than loss of DNA.

ཕྲ་ཕུང་གཞོན་གཞོན་རྣམས་ཀྱི་ཤེད་ངམ་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་ཚགས་བཀོད་གྲྭབ་པའི་ཕྲ་ཕུང་གི་རིགས་འདྲ་མིན་ལ་འཚོར་འཕེལ་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་ཟེར། ཕྲ་ཕུང་གཞོན་གཞོན་ཚང་མར་རིགས་ཇི་ཙམ་འཕྲིན་ (ཏི་ཨེན་ཨེ་) གཅིག་མཚུངས་ཡོད་པར་འདོད་ཅིང་དེ་དག་ཕྲ་ཕུང་གི་རིགས་གང་ཡང་རུང་བར་དབྱེ་འགྱུར་བྱེད་ཐུབ་པ་དང་། ཚ་ལག་རྩོགས་པའི་ཕྲ་ཕུང་ནི་རིགས་ཇི་བཟོ་རིས་ལ་བརྟེན་ནས་གྲྭབ་པ་ལས་ཏི་ཨེན་ཨེ་བཏྲག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་གྲྭབ་པ་མིན།

cell division
ཕྲ་ཕུང་ཚ་བགོས། ཕྲ་ཕུང་གྱེས་དིམ།
biol.

The process by which a cell replicates.

ཕྲ་ཕུང་ངོ་འདྲ་བཟོ་བའི་བརྒྱུད་རིམ་ཞིག་ལ་ཟེར།

cell membrane
ཕྲ་ཕུང་ཐྱི་མོ།
biol.

The thin membrane that forms the outer surface of the cytoplasm of a cell and regulates the passage of materials in and out of the cell. Cell membranes are made up of proteins and lipids.

ཕྲ་ཕུང་ཞིག་གི་ཕྲ་ཚིའི་ཕྱི་ངོས་སུ་ཚགས་པའི་སྐྱི་མོ་སྒབ་མོ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་ཕྲ་ཕུང་གི་ཕྱི་ནང་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་བདོས་རྒྱས་པར་བགྲོད་ཚུར་བགྲོད་བྱེད་པ་ལ་སྐྱབས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། ཕྲ་ཕུང་སྐྱི་མོ་ནི་སྦྱི་རྒྱས་དང་ལི་ཚིལ་གྱིས་གྲུབ་པ་ཡིན།

cell staining
ཕྲ་ཕུང་ཚོན་ཐུག
biol.

Cell staining is a technique that can be used to better visualize cells and cell components under a microscope.

ཕྲ་ཕུང་ཚོན་ཐུ་ར་ནི་ཕྲ་མཐོང་ཆེ་ཤེལ་ཞིག་གི་འོག་ནས་ཕྲ་ཕུང་དང་ཕྲ་ཕུང་གི་གྲྭབ་ཚ་རྣམས་གསལ་བར་མཐོང་ཐུབ་པའི་ཆེད་དུ་ཐུ་ར་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ལ་གོ།

cell theory
ཕྲ་ཕུང་རྩམ་གཅོད།
biol.

The theory that cells are the fundamental structural and functional units of life, sufficient to constitute a single-celled organism and serving as the working units of every multicellular organism.

ཕྲ་ཕུང་ནི་ཚེ་སྲོག་གི་ཚགས་བཀོད་དང་བྱེད་ལས་ཀྱི་གཞི་རྩའི་གྲྭབ་ཚ་སྟེ། ཕྲ་ཕུང་གཅིག་ལྷན་གྱི་ཐུ་ར་ཁོ་ནས་ཤིག་གྲྭབ་པར་འདང་རེས་ཡིན་ལ། ཕྲ་ཕུང་མང་ལྷན་གྱི་ཐུ་ར་ཁོ་ནས་རེ་རེའི་ནུས་ལྷན་གྲྭབ་ཚ་ཡིན་པར་བརྟེད་པའི་རྩམ་གཅོད།

cell wall
ཕྲ་ཕུང་ཕྱི་ཤུན།
biol.

A rigid or semi-rigid boundary layer of the cells of plants, fungi and bacteria. The cell wall of all cells lies outside the plasma membrane and is therefore extracellular.

རྩི་ཤིང་དང་ཧམ་སྐྱ། སྲིན་བུ་བཅས་ཀྱི་ཕྲ་ཕུང་གི་མཐའ་མཚམས་ཀྱི་བང་རིམ་མཁྲེགས་པོའམ་ཕྱེད་མཁྲེགས་པོ་ཞིག་ལ་ཟེར། ཕྲ་ཕུང་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཕྲ་ཕུང་ཕྱི་ཤུན་ནི་ཆུ་སེར་སྐྱི་མོའི་ཕྱི་ངོས་སུ་ཆགས་ཡོད་པས་ཕུང་ཕྱིའི་གྲུབ་ཆ་ཞིག་རེད།

cell-mediated immune response
ཕྲ་ཕུང་བརྒྱུད་པའི་ནད་འགོག་ཡ་ལན།
biol.

The immune response produced when sensitized T cells attack foreign antigens and secrete lymphokines that initiate the body's humoral immune response.

སད་སློང་བྱས་པའི་ཏི་ཕྲ་ཕུང་གིས་ཕྱི་རོལ་ནས་ཡོང་བའི་འགོག་ཟུངས་སྐྱེད་རྫས་ལ་འཐབ་རྒོལ་བྱེད་པ་དང་ཆུ་སེར་ཕྲ་ཕུང་གི་རྫས་གློད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་གཤེར་ནད་འགོག་ཡ་ལན་འགོ་འཛུགས་བྱས་ཏེ་སྐྱེད་སྐྲུན་བྱེད་པའི་ནད་འགོག་ཡ་ལན་ལ་གོ

cell-mediated immunity
ཕྲ་ཕུང་བརྒྱུད་པའི་ནད་འགོག་རང་བཞིན།
biol.

Action by the immune system involving T cells (T Lymphocytes) and concerned with protection against viruses, fungi, tuberclosis and cancers and rejection of foreign grafted material. Cell-mediated immunity is not primarily effected by antibodies.

ཏི་ཕྲ་ཕུང་ (ཆུ་སེར་ཕྲ་ཕུང་ ཏི་) གི་འཛུལ་ཞུགས་ཡོད་པའི་ཐོག་ནས་བསྒྲུབ་པའི་ནད་འགོག་མ་ལག་གི་བྱ་བ་ལ་གོ འདི་ཡིས་གཉན་སྲིན་དང་། ཧམ་ཤ གློ་ནད་ཏེ་སྦི། སྐྲན་བཅས་ལས་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་པ་དང་། རྒྱུས་མེད་ཀྱི་མཐུད་སྦྱར་དངོས་རྫས་འདོར་བར་བྱེད། ཕྲ་ཕུང་བརྒྱུད་པའི་ནད་འགོག་རང་བཞིན་ལ་འགོག་གཟུགས་ཀྱིས་གཙོ་བོ་ཤུགས་རྐྱེན་སྤྲོད་ཀྱི་མེད།

cellular respiration
ཕྲ་ཕུང་རིམ་པའི་འབྱིན་རྔུབ།
biol.

The series of metabolic processes by which living cells produce energy through the oxidation of organic substances.

སྲོག་ལྡན་ཕྲ་ཕུང་གིས་སྐྱེ་ལྡན་རྒྱུ་རྫས་དང་འཚོ་རླུང་སྦེབ་སྦྱོར་བྱས་པ་བརྒྱུད་དེ་ནུས་པ་སྐྱེད་སྐྲུན་བྱེད་པའི་ནུས་སྒྱུར་གྱི་རྒྱུད་རིམ་བསྒྱུར་མ་དེ་ལ་གོ།

cellular signal
ཕྲ་ཕུང་བརྡ་འཕྲིན།
neurosci.

A chemical released by cells and tissues to stimulate metabolic activities within those tissues or in other parts of the body. Neurotransmitters, hormones, peptides, cytokines, and other chemicals are all signaling molecules.

ཕུང་གྲུབ་རང་ཉིད་ཀྱི་ནང་ངམ་ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་གཞན་གྱི་ནང་དུ་ནུས་སྒྱུར་གྱི་བྱེད་སྒོ་ལ་སྐུལ་རྐྱེན་སྤྲོད་པའི་ཕྱིར་དུ་ཕྲ་ཕུང་ངམ་ཕུང་གྲུབ་ཀྱིས་གློད་པའི་རྫས་ཤིག དབང་རྩ་འཕྲིན་པ་དང་། རྨེན་རྫས། སྤྲི་ཊི། ས་ཡི་ཊོ་སྐྱུལ་སྦྲི། རྫས་གཞན་ཁག་ཅིག་ནི་བརྡ་འཕྲིན་གྱི་འདུས་རྡུལ་ཡིན།

cellulose
ཟླ་ཀུན་མདར་ཚན།
biol.

A carbohydrate that is formed from hundreds of linked glucose molecules and is the main component of the cell walls of plants. Cellulose is insoluble in water and is used to make paper, cellophane, textiles, explosives, and other products.

པད་ཚན་སྦྲེལ་ཞིང་མ་ཐུད་ནས་ཡོད་པའི་སྒྲ་ལུ་མངར་ཟླ་སྟ་ཀྱི་འདུས་རྩལ་བརྒྱ་ཕན་ཟ
་ལས་ཀྱིས་པའི་ཁར་སྒོ་མངར་བཅུད་ཅིག་ཡིན་ཞིང། ཆུ་ཤེར་གྱི་ཐ་ཟ་ཤུང་ཕྱི་ལྟན་ཀྱི་གྲྭ་ཆ་གཅོ་བོའི་ཁངས་རེད། ཟ་ཤུན་མངར་ཟླ་མ་ནི་ཆུའི་ནང་དུ་བཞུ་བུང་མེད་པས། ཤོག་བྱ་དང། འགྲེ་ཤོག ར་ས་ཆ། འབར་ཟླ་ལ་སོགས་པའི་ཐོན་ཟླ་བཟོ་བར་སྤྱོད།

Celsius
སེལ་ཟིས།
phys.

The scale of temperature in which water freezes at 0° and boils at 100° under standard conditions.

ཚད་ལྡན་གནས་སྟངས་ཀྱི་རྒྱབས་སུ་དོད་ཚད་བྱུད་ཀོར་གྱི་སྟེང་དུ་ཆུ་འཁྱག་པར་འགྱུར་ཞིང་དོད་ཚད་བརྒྱ་ཡི་སྟེང་དུ་ཆུ་ཁོལ་བར་འགྱུར་བའི་དོད་ཚད་ཀྱི་ཚད་གཞི།

Celsius scale
སེལ་ཟིས་ཚད་ཁྲིགས།
phys.

Temperature scale that assigns 0 to the melt-freeze point for water and 100 to the boil-condense point of water at standard pressure (1 atmosphere at sea level).

ཚད་ལྡན་གཙོ་ན་ཤེགས་ཀྱི་རྒྱབས་སུ་ (རླུང་མཚོའི་ངོས་ཀྱི་མཐོ་ཚད་ལ་རླུང་གཙོ་ ༡ ཡིན་རྒྱབས་) འཁྱག་ཚད་དང་བཞུ་ཚད་ ༠ དང་ཁོལ་ཚད་དང་གཅིར་བས་དོད་ཚད་ ༡༠༠ ཡིན་པར་བཅི་བའི་དོད་ཚད་ཀྱི་ཚད་འཛལ་ཞིག

Cenozoic era
གསར་ཅགས་ལུགས།
ཚེ་ལྷོག་གསར་ཅགས་ལུགས།
biol.

That portion of the earth's history covering the past 65 million years ('recent life'); the third era of the Phanerozoic eon, also known as the Age of Mammals. The first true primates appeared during the early Cenozoic.

འདས་པའི་ཟླ་ས་ཡ་ ༦༥ ('ཉེ་དུས་ཀྱི་ཚེ་སྲོག') རིང་གི་ས་མི་ཟླ་ལའི་ཟླ་ཟ་རྒྱུས་ཀྱི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ་ཞིང་མཇོན་པའི་བསྐལ་ཆེན་ནང་གི་སྐལ་བ་གསུམ་པ་དེ་ཡིན་པ་དང། ནུ་གསོས་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ཕོ་རབས་ཞེས་ཀྱང་གྲགས། ཆེས་ཐོག་མའི་མཐོ་རིམ་སྲོག་ཆགས་དང་ཁ་གསར་བསྐལ་གྱི་འགོ་སྟོད་དུ་བྱུང།

Centaurus
སེན་ཏོ་ར།
phys.

A large southern constellation. It lies in the Milky Way and contains the stars Alpha and Proxima Centauri.

ལྷོ་ཕྱོགས་སུ་ཡོད་པའི་སྐར་ཚོམ་ཆེན་ཕོ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། དཀྱུ་ཚོགས་སྒྲ་ཝོའི་ནང་དུ་ཡོད་པ་དང་སྐར་མ་ཨལ་ཕ་སེན་ཏོ་ར་དང་ཉེ་སྐར་སེན་ཏོ་ར་དེའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས།

center of gravity
འབྲེལ་ཐུགས་ཕྱེ་གནས།
phys.

Point at the center of an object's weight distribution, where the force of gravity can be considered to act.

དངོས་ཕོ་ཞིག་གི་ཕྲོད་ཚད་བཀྲམ་ཚུལ་གྱི་ཕྱེ་ཚོག་སྟེ་གནས་འདི་ནས་འཛེན་ཤུགས་འབྲུང་བར་དོས་བ་ཟླར་ཚོག

center of mass
གཙོས་ཀྱི།
phys.

Point at the center of an object's mass distribution, where all its mass can be considered to be concentrated. For everyday conditions, it is the same as the center of gravity.

དངོས་པོ་ཞིག་གི་གཙོས་ཚད་བཀྲམ་ཚུལ་ཀྱི་ལྟེ་ཚུགས་སྟེ་གནས་འདི་རྒྱ་དེའི་གཙོས་ཚད་ཐམས་ཅད་འདུས་ཡོད་པར་རྟོས་ཆོག ནམ་རྒྱུན་གྱི་གནས་སྟངས་ཀྱི་སྐབས་སུ་འདི་ནི་འཛིན་ལྡན་ལྟེ་གནས་དང་གཅིག་པ་ཡིན།

centigrade thermometer
བཅུ་རྒྱར་ངོས་ཀྱི་འཚལ་ཆས།
phys.

A thermometer which shows the temperature at which water freezes as 0°, and that at which it boils as 100°.

ངོས་ཚད་ཅིག་རེ་ 0 སྐྲབས་སུ་ཆུ་འཁྱགས་པར་འགྱུར་ཞིང། ཅིག་རེ་ 100 ཡི་སྐྲབས་སུ་ཆུ་འགོལ་བར་འགྱུར་བ་སྟོན་པའི་ངོས་ཚད་འཛལ་ཆས་ཨིག

centimeter
སེན་ཊི་མི་ཊར།
phys.

A unit of length equal to one hundredth of a meter.

མི་ཊར་གཅིག་དུས་བུ་བརྒྱ་ལ་བཏང་བའི་ཚ་ཤས་གཅིག་གི་རིང་ཚད་དང་མཉམ་པའི་བརྡེ་གཞི་ཞིག

central canal
དབྱས་ཁྱུར།
biol.

A thin tube in the centre of the spinal cord containing cerebrospinal fluid

རྒྱུར་པའི་དཀྱིལ་དབུས་སུ་ཡོད་ཅིང་གླང་རྒྱུར་གཡས་ཤེར་ཁུ་གནས་པའི་སྒྲ་གུ་ཐུ་མོ་དེ་ལ་གོ

central dogma
ཡུ་བར་ལྟེ་བོ།
biol.

The principle that information passes from DNA to proteins (via RNA) and not in the reverse direction.

ཏེ་ཨེན་ཨེ་ནས་སྒྲོ་རྩས་ལ་ཆ་འཛིན་(ཨར་ཨེན་ཨེ་བརྒྱུད་དེ་)བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་པ་ལས་ཁ་ཕྱོགས་ལྡོག་སྟེ་བརྒྱུད་གཏོང་མི་བྱེད་པར་བཤད་པའི་རྩ་འཛིན་ལ་གོ

central dogma of molecular biology
འདྲས་རྡུལ་ཕྲུག་དངོས་རིག་པའི་ཡུ་བར་ལྟེ་བོ།
biol.

The principle that information passes from DNA to proteins (via RNA) and not in the reverse direction.

ཏེ་ཨེན་ཨེ་ནས་སྒྲོ་རྩས་ལ་ཆ་འཛིན་(ཨར་ཨེན་ཨེ་བརྒྱུད་དེ་)བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་པ་ལས་ཁ་ཕྱོགས་ལྡོག་སྟེ་བརྒྱུད་གཏོང་མི་བྱེད་པར་བཤད་པའི་རྩ་འཛིན་ལ་གོ

central nervous system (CNS)
དབང་རྩ་ལྟེ་བའི་མ་ལག
neurosci.

One of the two main divisions of the nervous system of the body. It is made up of the brain and the spinal cord. The central nervous system carries impulses to and from the peripheral nervous system. It is the main network of coordination and control for the entire body.

ལུས་པོའི་ནང་དུ་དབང་རྩ་མ་ལག་གི་སྡེ་ཚན་གཅོ་བོ་གཉིས་ཡོད་པའི་ནང་གི་གཅིག་ཡིན།ཞིང་གླང་པ་དང་རྒྱུར་པ་གཉིས་ཀྱིས་གྲུབ། དབང་རྩ་ལྟེ་བའི་མ་ལག་གིས་མཐའ་འཁོར་དབང་རྩ་མ་ལག་ནས་འཕར་བར་ཚུར་སྐྱེལ་འདྲེན་བྱེད། འདི་ནི་ལུས་པོ་ཡོངས་རྫོགས་ཀྱི་འབྲེལ་མཐུད་དང་ཚོད་འཛིན་གྱི་དྲ་བ་གཅོ་བོ་དེ་ཡིན།

central neuron
ལྟེ་བའི་དབང་རྩ་ཕྲ་གཟུགས།
neurosci.

A neuron confined entirely to the central nervous system.

དབང་རྩ་ལྟེ་བའི་མ་ལག་ཁོ་ནར་གཏོགས་པའི་དབང་རྩ་ཕྲ་གཟུགས་ལ་གོ

central nucleus
ཕྱི་ཁྲལ་ཚོམ་བྱ།
neurosci.

A nucleus in the amygdala, this receives sensory information from the primary sensory cortex, the association cortex and the thalamus. It projects fibres to the hypothalamus, midbrain, pons and medulla and is involved in coordinating the various components that make up the expression of emotional responses.

ཁམ་ཅོག་གླང་ཞོ་ནང་གི་ཚོམ་བུ་ཞིག་སྟེ། མཐོང་ཚོར་སྤྱ་རིམ་གླང་ལྷན་དང་། འབྲེལ་གནས་གླང་ལྷན། གླང་སྤྲུག་བཅས་ནས་དབང་ཚོར་ཆ་འཕེན་འབྱོར་གྱི་ཡོད་ཅིང་། གླང་སྤྲུག་འོག་མ་དང་། བར་གླདཀ། གླང་ཟམ། རྗེ་ཞབས་བཅས་སུ་རྩ་རྒྱུས་ཀྱིས་མ་ཐུད་ཡོད་ལ། སེམས་ཚྭོང་ལྟན་པའི་ཡ་ལན་གྱི་རྣམ་འགྱུར་གྱི་གྲབ་ཆ་སྟེ་ཚོགས་པ་འབྲེལ་མ་ཐུད་བྱེད་པའི་བྱ་བ་བྱེད།

central sensitization
དབུས་གནས་ཚོར་བཏོན།
neurosci.

Central sensitization can be defined as a state in which the central nervous system amplifies sensory input across many organ systems.

དབུས་གནས་ཚོར་བཏོན་ནི་དབང་རྩ་ལྟེ་བའི་མ་ཡིག་གིས་དབང་ཚོར་ནང་འཛིན་ཆ་འཕེན་ཞིག་ནས་ཡོའི་མ་ཡིག་མང་པོའི་ཁྱོན་དུ་རྗེ་ཚེར་སྟེལ་བའི་གནས་སྟངས་ཤེས་ཀི་ཡ་གོ

central sulcus
དཀྱིལ་ཐུལ།
neurosci.

A fissure that separates the frontal and parietal lobes of the brain.

གླང་པའི་མདུན་འདབ་དང་གཙུག་འདབ་སོ་སོར་འབྱེད་མཁན་གྱི་སྦུབས་ཀ་ཞིག

centrifugal
ཕྱི་ལྡོག
phys.

Moving or tending to move away from a centre.

ལྟེ་བའི་ལྷོག་ཕྱོགས་སུ་འགྲུལ་བཞམ་འགྲུལ་བར་རྩོམ་པ།

centrifugal force
ཕྱི་ལྡོག་ཧྱུགས།
phys.

Apparent outward force on a rotating or revolving body.

རང་སྐོར་རམ་གཞན་སྐོར་བྱེད་པཞིན་པའི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་ཁ་ཕྱི་ལ་ཕྱོགས་ནས་མངོན་པའི་ཤུགས།

centrifuge
ཕྱི་ལྡོག་འཁྱལ་ཆས།
phys.

A machine with a rapidly rotating container that applies centrifugal force to its contents, typically to separate fluids of different densities (e.g. cream from milk) or liquids from solids.

སྐོར་བ་སྒྱར་མོར་རྒྱུག་ཐུབ་པའི་སྟོང་ཅིག་དང་ལྡན་པའི་འཁྱལ་ཆས་ཤེས་ཀི་སྟེ། དེ་ཡིས་སྟོང་དེའི་ནང་དུ་བཅུག་པའི་དངོས་པོའི་སྟེང་དུ་ལྟེ་ཕྱོགས་ཤུད་བ་ཞིག་ཚད་མི་འདྲ་བའི་གཤེར་གཟུགས་ཁག་ཁག་འབྱེད་པའམ། (དཔེར་ན་འོ་མ་ནས་འོ་སྦྱོས་ལེན་པ་ལྟ་བུ།) ཡང་ན། ཐ་གཟུགས་ནས་གཤེར་གཟུགས་ཁག་རྣམ་པར་འབྱེད་པ་ཡིན།

centriole
དཀྱིལ་ཐུག
biol.

Either of a pair of cylinder-shaped bodies found in the centrosome of an animal cell. During mitosis, the centrioles move apart to help form the spindle, which then distributes the chromosomes in the dividing cell.

ཐོག་ཆགས་ཀྱི་ཐ་ཕུང་ཞིག་གི་དཀྱིལ་གཟུགས་ཀྱི་ནང་དུ་མངོང་པའི་གཟུགས་གཉིས་ཀྱི་གང་རུང་ལ་གོ་ཞིང་། ཐ་ཕུང་གཉིས་ཀྱིས་ཀྱི་སྐྲས་ཀྱི་དཀྱིལ་སྤྲུག་གཉིས་ཁ་བྱས་ཏེ་པང་མ་གྱུས་པར་རམ་པར་ཁ་ཕྱེ་ནས་ཐུན་ཁ་ཞིག་ཏུ་ཐ་ཕུང་ནང་གི་ཚོས་གཟུགས་བགོ་བར་བྱེད།

centripetal
ཉེ་ཐྲོག་ས།
phys.

Moving or tending to move towards a centre.

ལྟེ་བའི་ཕྱོགས་སུ་འགྲུལ་བའམ་འགྲུལ་བར་རྩོམ་པ།

centripetal acceleration
ཉེ་ཐྲོག་སྒྲུབ་ཚོན།
phys.

Rate of change in velocity per unit of time while on a circular or curved course.

སྒོར་ལམ་ཞིག་གམ་གྱུག་ལམ་ཞིག་ཏུ་འགྲུལ་སྐྱོང་རྒྱུག་པའི་སྐབས་སུ་དུས་ཡུན་རེ་རེའི་ནང་དུ་བྱུང་བའི་སྒྱུར་ཚད་ཀྱི་འགྱུར་བ།

centripetal force
ཉེ་ཐྲོག་ཁྱགས།
phys.

Center-directed force that causes an object to follow a curved or circular path.

དངོས་པོ་ཞིག་གྱུག་ལམ་མམ་སྒོར་ལམ་ཞིག་ཏུ་གནས་པར་རྒྱུན་བྱེད་ཅིང་ཁ་ལྟེ་བར་ཕྱོགས་པའི་ཤུགས།

centroid
དབྱས་ཚོག **དབྱས་ཀན্
།**
math.

A mathematically calculated center of a complex or three-dimensional object

རྩིས་ལ་བརྟེན་ནས་གཏན་ལ་ཕབ་པའི་དབྱིབས་རྩོག་ལངས་ཕྱོགས་ཆ་གསུམ་ལྟན་གྱི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་ལྟེ་བ།

centromere
དཀྱིལ་ཆ།
biol.

The most condensed and constricted region of a chromosome, to which the spindle fiber is attached during mitosis.

ཚོས་ཀན্ས་ཤིག་གི་བཙུར་ཞིང་སྡུག་ཚད་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ་ཞིང། ཐ་ཕུང་གཉིས་འགྱེའི་སྐྱབས་སུ་འཕང་ཚོས་གནས་འདི་ལ་སྦྱོལ་མ་ཐུད་བྱེད།

centromere region
དཀྱིལ་ཆའི་ས་ཁྱམ། **དཀྱིལ་ཁྱམ།**
biol.

The region of the chromosome to which the spindle fiber is attached during cell division.

ཐ་ཕུང་འབྱེད་རིམ་གྱི་སྐབས་སུ་འཕང་ཚོ་འབྲར་སའི་ཚོས་ཀན্ས་ཀྱི་ཁྱལ་དེ་ལ་ཆེར།

centrosome
དཀྱིལ་ཀན্ས། **དཀྱིལ་ཕྱང་།**
biol.

A small region of cytoplasm adjacent to the nucleus that contains the centrioles and serves to organize microtubules.

ལྟེ་ཉིང་གི་ཉེ་འདབས་ཀྱི་ཐ་ཚིའི་ཁྱལ་ཆུང་ཆུང་ཞིག་ལ་གོ་བ་དང་། དེའི་ནང་དུ་དཀྱིལ་སྡུག་ཡོད་ཅིང་དེ་ཡིས་སྡུག་ཐན་གོ་རིམ་སྒྲིག་པར་རོགས་བྱེད།

cephalization
དབང་ཚུ་ཐྲོག་འདྲས་ཀྱི་བྱ་བ།
neurosci.

The concentration of sense organs, nervous control, etc., at the anterior end of the body, forming a head and brain, both during evolution and in the course of an embryo's development.

འཚེལ་འགྱུར་གྱི་སྐབས་དང་སྐྱེས་སྲོང་འཚར་འཚེལ་གྱི་རིམ་པ་གཉིས་ཀྱི་ནང་དུ་དབང་ཚོར་ཁབང་པོ་དང་དབང་རྩའི་ཚོད་འཛིན་སོགས་ལུས་པའི་མདུན་སྟེ་རྩྭ་ཤུང་ཏེ་མགོ་བོ་དང་གླད་པ་གྲུབ་པ་ལ་གོ

cephalopod
མཆོ་འབྱ་ཁྲུང་མགོ
biol.

Any of various ocean mollusks, such as an octopus, squid, or nautilus, having long arms or tentacles around the mouth, a large head, a pair of large eyes, and a sharp beak. Cephalopods have the most complex nervous system of all invertebrates. If attacked, they squirt a cloud of dark inky liquid to confuse predators.

མཆོ་འབྱ་ལག་བརྒྱད་དམ། མཆོ་འབྱ་རལ་ཟིང། ཡང་ན་འགྲོམས་བྱ་ལྷ་བྱའི་ཤང་ལག་རིང་ཁའི་གཡས་གཡོན་དུ་སྦྱ་ར་དང་ལྡན་པ། མགོ་བོ་དང་མིག་ཟུང་ཆེ་ཞིང། མཆུ་ཏོ་ཆོ་བ་བཅས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ལྡན་པའི་མཆོ་གནས་ལུས་སྟེ་སྲོག་ཆགས་གང་རུང་རྩད་ཞིག་ལ་གོ་སྒྲལ་རྒྱས་མེད་པའི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ཁྲོད་ནས་མཆོ་འབྱ་ཤང་མགོ་ལ་དབང་རྩའི་མ་ལག་རྟོག་ཞིག་འཛིན་ཚེ་ཡོན་ཏན་ཡོད། གལ་ཏེ་གཞན་གྱིས་ཚུར་ཏོག་ཏུ་མ་ཚེ་གཡེར་གཟུགས་ནག་པོ་ཞིག་གློད་དེ་ཚུར་ཏོག་པ་མགོ་ཟོར་མར་སྲུ་འཇུག

Cepheid variable star
ཟེ་ཕ་ཡི་ཀྱི་འགྱུར་སྐར།
phys.

Any of a class of variable stars with regular cycles of variations in luminosity (most ranging from three to fifty days). There is a relationship between the periods of variation and the absolute magnitudes, which is used for measuring the distance of such stars

དུས་ཡུན་དེས་ཅན་གྱི་ནང་དུ་(ཟླ་ཆེ་བ་ཉིན་གསུམ་ནས་ཉིན་ལྔ་བཅུའི་བར་)བཀག་མདངས་ལ་འགྱུར་བ་འགྲོ་བའི་འགྱུར་སྐྱར་གྱི་སྟེ་ཚན་ཞིག་ཏུ་གཏོགས་པའི་འགྱུར་སྐྱར་གང་རུང་ལ་གོ་བཀག་མདངས་ལ་འགྱུར་བ་འགྲོ་བའི་དུས་ཡུན་དང་ཚུགས་ཐུབ་ཚད་རིམ་གཉིས་གྱི་དབར་དུ་འབྲེལ་བ་ཞིག་ཡོད་ཅིང། འབྲེལ་བ་བེད་སྤྱོད་བྱས་ཏེ་འདི་ལྟ་བྱའི་སྐྱར་མའི་བར་ཐག་ཚད་འཇལ་བར་བྱེད།

cerebellar cortex
གླང་ཕྱིང་གླང་ཏན།
neurosci.

The thin gray surface layer of the cerebellum, consisting of an outer molecular layer and an inner granular layer.

གླང་ཕྱིང་གི་ཕྱི་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་གླ་མཛོག་གི་རིམ་པ་སྒྲས་མ་ཁོ་ལ་གོ་ཞིང། ཕྱི་རོལ་འདུས་རྡུལ་གྱི་རིམ་པ་དང་ནང་རོལ་ཟེགས་རྡུལ་གྱི་རིམ་པས་བྱུག

cerebellar folia
གླང་ཕྱིང་ལྟེ་ཁུལ།
neurosci.

The narrow, leaflike gyri of the cerebellar cortex.

གླང་ཕྱིང་གླང་ཤུན་ཕྱེང་གི་ཐྱ་ཞིང་ཡོ་མའི་དབྱེ་བས་དང་འདྲ་བའི་ཟེ་རྒྱུད་དེ་ལ་གོ

cerebellum
གླང་ཕྱིང།
neurosci.

The part of the brain at the back of the skull in vertebrates, which coordinates and regulates muscular activity.

ཀ་ཕྱེམ་གྱི་བྱེད་ཕྲོ་ལ་འབྲེལ་མ་ཐུད་དང་ལྷན་ཁང་འཛིན་བྱེད་མཁན་ཏེ་ཕྲལ་རྒྱས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་གླང་པའི་རྒྱུ་ཐོག་ས་ཡོད་པའི་གླང་པའི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ

cerebral cortex
སྐད་ཆེན་སྐད་ཏན།
neurosci.

The extensive outer layer of gray matter of the cerebral hemispheres, largely responsible for higher brain functions, including sensation, voluntary muscle movement, thought, reasoning, and memory.

སྐད་ཆེན་ཟླུམ་ཕྱེད་གཉིས་ཀྱི་ཕྱི་རོལ་ཡོངས་སུ་ཁྱབ་པའི་སྐྱ་ཕུས་ཀྱི་རིམ་པ་ལ་གོ་ཞིང་། ཚོར་ཤེས་དང་། ཆེད་སྐྱལ་གྱི་ཤུགས་འགུལ་སྐྱོང་། བསམ་གཞིག། རྒྱ་མཚན་འཛིན་པ། དྲན་པ་བཅས་ཚུད་པའི་སྐད་པའི་ཚད་མཐོ་བའི་བྱེད་ལས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན།

cerebral hemisphere
སྐད་ཆེན་ཕྱི་ཟླུམ་ཕྱེད།
neurosci.

Either of the two symmetrical halves of the cerebrum, as divided by the longitudinal cerebral fissure.

སྐད་ཆེན་གཞུང་སྲུབས་ཀྱིས་ཆ་མཚུངས་པའི་དུས་བུ་གཉིས་སུ་བགོས་པའི་སྐད་ཆེན་གྱི་ཆ་ཤས་གཉིས་པོ་གང་རུང་ལ་གོ

cerebral peduncles
སྐད་རྒྱའི་ཁང་ལྭ།
neurosci.

A mass of nerve fibres connecting the cerebral hemispheres to the midbrain.

སྐད་ཆེན་ཟླུམ་ཕྱེད་གཉིས་ཀ་དང་བར་སྐད་སྟེལ་མ་ཐུད་བྱེད་མཁན་གྱི་དབང་རྩའི་རྩ་རྒྱུས་ཀྱི་ཤུང་ཚོགས་ལ་གོ

cerebral ventricle
སྐད་ཆེན་སྐད་ཁཀ
neurosci.

One of a system of four communicating cavities within the brain that are continuous with the central canal of the spinal cord. They include two lateral ventricles in the cerebral hemispheres, each consisting of a triangular central body and four horns.

སྐད་པ་ནས་འགོ་བཙུགས་ཤིང་རྒྱུན་པའི་དཀྱིལ་སྦུག་དང་རྒྱུན་མ་ཐུད་ནས་ཡོད་པའི་སྐད་པའི་ནང་རོལ་དུ་བཏང་ལན་སྟོང་སའི་ཁུང་བུ་བཞི་ཡིས་གྲུབ་པའི་མ་ལག་ཅིག་ཡོད་པའི་རིའི་ནང་གི་ཁུང་བུ་གཅིག་ལ་གོ་དེའི་ཁོངས་སུ་སྐད་ཆེན་གྱི་ཟླུམ་ཕྱེད་གཉིས་སུ་ཡོད་པའི་གཞོགས་ཤག་གཉིས་ཝེ་ཡོད་པ་དང་། གཞོགས་ཤག་རེ་རེ་ལ་ཟུར་གསུམ་ཅན་གྱི་དཀྱིལ་གཟུགས་ཤིག་དང་རྩ་བཞི་ལྡན་ཡོད་པ་ཡིན།

cerebrospinal fluid
སྐད་རྒྱུངས་ཀཱིར་ཁ།
neurosci.

The extracellular fluid surrounding the brain and spinal cord that cushions them from physical shock.

སྐད་པ་དང་རྒྱུངས་པའི་མཐའ་ནས་བསྐོར་ཞིང་དེ་གཉིས་རྩབ་སྐྱོན་ལས་སྐྱོབ་མཁན་གྱི་ཐུ་ཤུང་ཕྱེའི་གཡེར་ཤིང་ཁྲེ་ལ་གོ

cerebrovascular disease
སྐད་པའི་ཁྲག་ཅན་ནད།
neurosci.

Disease of the arteries that supply blood to the brain. Cerebrovascular disease is usually caused by atherosclerosis and can lead to a stroke.

སྐད་པར་ཁྲག་འབྲེལ་མཁན་གྱི་འཕར་རྩའི་ནད། ཕྱི་ར་བཏང་འཕར་ཚ་ཁྱོང་པོར་གྱུར་པ་ལ་བཏེན་ནས་འབྱུང་ཞིང་། གཟའ་གྱེས་འབྱུང་བའི་ཆྱེན་དུ་ཡང་འགྱུར་ཐུབ།

cerebrum
གླད་ཆེན།
neurosci.

The largest part of the vertebrate brain, filling most of the skull and consisting of two hemispheres divided by a deep groove and joined by a mass of nerve fibers. It consists of gray matter (the cerebral cortex) on the outside and white matter on the inside. Each hemisphere is divided into four sections, called the frontal, occipital, parietal, and temporal lobes. The cerebrum controls voluntary activity, processes complex sensory information, and is responsible for mental functions.

སྐྲ་ལ་རྡུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་གླད་པའི་ཚ་ལས་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན་ཞིང་ཀ་པི་པལ་ཆེར་འདི་ཡིས་ཁེངས་བ་དང་། ཤུར་ཁ་གཏིང་ཟབ་ཅིག་གིས་དབྱེ་ཞིང་དབང་རྩའི་ཉག་མའི་ཚོགས་ཀྱིས་མཐུད་པའི་རྒྱས་གཏེས་ཀྱིས་གྲུབ། ཁེའི་ཕྱི་རོལས་སྲུ་རྒྱ་རྩར་(གླད་ཆེན་གླད་ཕྱན་)དང་ནང་རོལས་སྲུ་དཀར་རྩར་ཡོད། རྒྱས་པྱེད་སོ་སོ་ཚ་ལས་བཞི་སྟེ། མདུན་འདབ་དང་ལྟག་འདབ། གཡོན་འདབ། རྩ་ལྟག་འདབ་མ་བཅས་སུ་དབྱེ། གླད་ཆེན་གྱིས་ཆེད་སྐྱལ་བྱེད་ལས་ལ་ཚོད་འཛིན་དང་། ཐོག་འཛིན་ཆེ་བའི་དབང་ཚོར་གྱི་ཚ་འཕྲིན་དབྱེ་བསལ་བྱེད་པ་དང་། སེམས་ཀྱི་བྱེད་ལས་ལ་ཡང་འགན་འཁྱེ་བྱེད།

cervical spine
མཇིང་ཕྱོགས།
biol.

The cervical spine, also known as the neck, is comprised of seven vertebral bodies (C1-C7) that make up the upper most part of the spine. These vertebrae connect the spine to the skull.

མཇིང་ཚོགས་ནི་སྐལ་ཚོགས་ཀྱི་མགོ་སྟེ་གྲྭ་བྱེད་ཀྱི་སྐལ་གཤུང་གི་ཚོགས་བདུན་པོ་ལ་གོ་ཞིང་འདི་ལ་མཇིང་པ་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད། མཇིང་ཚོགས་འདི་དག་གིས་སྐལ་ཚོགས་དང་མགོ་རུས་མཐུད་སྦྱོར་བྱེད།

cervix
མངལ་གྱི། མངལ་ཐྲོ།
biol.

The lower, narrow end of the uterus that forms a canal between the uterus and vagina.

བུ་སྟོད་དང་སྐྱེ་སྦོ་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་བུ་ག་ཞིག་གྲུབ་པར་བྱེད་པའི་བུ་སྟོད་ཀྱི་མཐུག་སྟེ་ཐོ་རེ་ལ་གོ

cetaceans
བོ་འཕྱང་ཅ་ཆེན།
biol.

A marine mammal of the order Cetacea; a whale, dolphin, or porpoise.

ཇོ་འཕྱང་ཅ་རིགས་ཀྱི་གླལ་དུ་གཏོགས་པའི་མཚོ་གནས་ནུ་གསོས་སྲོག་ཚགས་ལ་གོ ཅ་ཆེན་ཕྲེལ་དང་། ཀོ་ལ་པིན། ཅ་ཆེན་ཨཱི་ལྷག

chain reaction
བཅུད་ཚགས་འཛིན་འགྱུར།
phys.

Self-sustaining reaction that, once started, steadily provides the energy and matter necessary to continue the reaction.

འགོ་བཙུགས་རྗེས་འཇུག་རྒྱུན་རྒྱུན་མཐུད་པར་མཁོ་བའི་ནུས་པ་དང་བེམ་རྫས་གཉིས་ཀ་བརྟན་པོཥ་ངང་མཁོ་སྤྱོད་བྱེད་པའི་རང་འཚོ་ཐུབ་པའི་འཇུག་འགྱུར།

change of phase
མངོན་རྒྱུར་གྱུར་བ།
phys.

A transition between one state of matter and another. Melting is the change of state from solid to liquid, with freezing the reverse change. Boiling is the change of state from liquid to gas, with condensation the reverse change. Sublimation is the change of state from solid directly to gas or vice versa. During a change of state, the temperature remains constant as the latent heat is transferred.

བེམ་རྫས་མངོན་རྒྱས་གཅིག་ནས་གཞན་དུ་འགོ་འགྱུར་བྱེད་པ་ལ་གོ། སྲ་གཏན་གས་ནས་གཡེར་གཏན་གས་སུ་འགྱུར་བ་ལ་བཤུ་བ་ཟེར་ཞིང་། དེའི་ཕྱོགས་བྱོགས་ནི་འཁྱག་འགྱུར་ཡིན། གཡེར་གཏན་གས་ནས་རླངས་གཏན་གས་སུ་འགྱུར་བ་ལ་ཁོལ་བ་ཟེར་ཞིང་། དེའི་ཕྱོགས་བྱོགས་ཀྱི་འགྱུར་བ་ནི་གཡེར་འགྱུར་ཡིན། སྲ་གཏན་གས་ནས་ཐད་ཀར་རླངས་གཏན་གས་སུ་འགྱུར་བཨམ་འདི་ཕྱོགས་བྱོགས་ཀྱི་འགྱུར་བ་ལ་སྲ་རླངས་ཐད་འགྱུར་ཟེར། མངོན་རྒྱས་ཀྱི་འགྱུར་བའི་སྒྲིགས་སུ་རྟོད་ཚད་ལ་འགྱུར་བ་མེད་ཅིང་གཏན་རྟོད་འགོ་འགྱུར་བྱེད།

channel
རྒྱུ་ལམ།
phys.

1. The region between the source and the drain in a field-effect transistor. The conductivity of the channel is controlled by the voltage applied to the gate. 2. A path, or a specified frequency band, along which signals, information, or data flow.

༡) ར་བའི་ཁྱད་ཆོས་ཡོད་པའི་གློག་འཛིན་ཤེལ་སྦྱབས་ནང་གི་ནུས་པའི་འབྱུང་ཁུངས་དང་འབབ་ས་གཉིས་དབར་རྒྱུ་ས་ཁུལ་ལ་གོ། རྒྱུ་ལམ་གྱི་རྒྱུ་ཁྱད་ནུས་པ་ནི་དེའི་སྒོ་གཅོད་ཀྱི་ཐོག་ཏུ་བཏང་བའི་ཕྱོལ་ཚད་ཀྱིས་བཏང་འཛིན་བྱེད། ༢) བཤད་འཕྲིན་ནམ། ཚ་འཕྲིན། ཡང་ན་གྲངས་ཐོ་རྒྱུ་ས་འི་ལམ་ཁ་ཤེག་གམ། ཡང་ན། རྒྱོས་ཕྱོད་ཀྱི་སྒྲོག་ཐག་ཅིག

Chargaff's rules
ཆར་ག་ཡི་གཞི་གཞི་ལས།
biol.

In DNA the number of adenine units equals the number of thymine units; likewise, the number of guanine units equals the number of cytosine units.

ཏེ་ཨེན་ཨེ་ཡི་ནང་དུ་གཞི་རྫས་ཨེ་ཏེ་ནི་ནང་བར་ཐ་ཡི་མིན་གཞི་ལས་ཀྱི་གྲངས་འདོར་མཚུངས་ཤིང་། ཀུ་ཨ་ནི་ནང་མེ་ཏོ་སིན་གཞི་ལས་ཀྱི་གྲངས་འདོར་མཚུངས་བར་སྟེ། བའི་ཁྱིམས་ཤིག

charge
ཁུར།
phys.

A property of some elementary particles that gives rise to an interaction between them and consequently to the host of material phenomena described as electrical.

ཐུ་རྡུལ་གྱི་རྫ་བའི་ཁྱད་ཆོས་ཤིག་སྟེ། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ཐུ་རྡུལ་ནང་ཁུལ་དུ་འབྲེལ་ཐྲོན་འབྱུང་ལ། ཇི་ས་འབྲས་ས་ལྟོག་གི་ལྷང་ཚུལ་གྱི་འབྱུང་ཁུངས་སུ་འགྱུར་བ་ཡིན།

charged
ཁུར་ཡོད། ཁུར་ལྡན།
phys.

Having an electrical charge

ལྟོག་ཁུར་ཞིག་ནང་ལྡན་པ།

charged particle
ཁུར་རྡུལ།
phys.

A subatomic particle, such as a proton or electron, that has an electric charge, either positive or negative.

ཐོ་རྡུལ་ལམ་ལྟོག་རྡུལ་ལྟ་བུའི་རྡུལ་ཐ་རབ་གང་ལ་ལྟོག་ཁུར་ཐོལམ་མོ་གང་རུང་ཞིག་ཡོད་པ་དེར་གོ

charging
བློ་གཏོགས།
phys.
Store electrical energy in a battery or battery-operated device.
གློ་གཏན་ནས་བློ་གཏན་སྒྲུབ་སྤྱོད་པའི་ཚས་ཀྱི་ནང་དུ་གློ་གཏ་ནུས་གསོག་པ།

charm
འཛིན། (བོད་གཏུལ་རིགས་ཀྱི།)
phys.
The flavor of quark that has a charge of + 2/3 , has a mass about 2,450 times that of an electron, and belongs to the second generation of elementary fermions.
གཞི་རྩའི་ཕྲེར་མེའི་རྡུལ་རབས་གཉིས་པར་གཏོགས་ཤིང། ཁྱད་ +2/3 དང། གདོས་ཚད་ནི་གློ་གཏ་རྡུལ་ལས་ལྷག་ 2450 ཡིན་པའི་ཁོག་རྡུལ་གྱི་གྲས་དེ་ལ་གོ

chemical bond
རྫས་འགྱུར་འཚེད་པ།
chem.
Any of several forces, especially the ionic bond, covalent bond, and metallic bond, by which atoms or ions are bound in a molecule or crystal.
འདུས་རྡུལ་ཞིག་གམ་དངོས་གཟུགས་ཤིག་ཏུ་རྡུལ་ཐན་ནས་ཀྱེས་རྡུལ་རྣམས་འཚེར་སྤྱོར་བྱེད་མཁན་གྱི་ཤུགས་གང་རུང་རུང་ཞིག་སྟེ། བྱེ་བག་ཏུ་གྱིས་རྡུལ་འཚེར་བ་དང་མཉམ་སྤྱོད་འཚེར་བ། ལྷན་གས་རིགས་ཀྱི་འཚེར་བ་བཅས་ལ་གོ

chemical digestion
རྫས་འཇུ། (གཡོས་འཇུ།) རྫས་ཐུན་འཇུ་རིམ།
biol.
The conversion of complex food molecules into simpler molecules by digestive enzymes.
འཇུ་བྱེད་སྨིན་རྫས་ལ་བཏེན་ནས་རྩོ་གཏོང་ཚེ་བཞི་ཟས་ཀྱི་འདུས་རྡུལ་རྣམས་སླབས་བའི་བཞི་འདུས་རྡུལ་དུ་བསྒྱུར་བ།

chemical energy
རྫས་ཀྱས།
chem.
Energy liberated by a chemical reaction or absorbed in the formation of achemical compound.
འདུས་རྫས་གྲྭབ་སྐྲབས་སུ་རྫས་སྤྱོར་ལ་བཏེན་ནས་ཕྱིར་གློད་པའི་ནུས་པའམ་ནང་དུ་འཇིབ་པའི་ནུས་པ།

chemical formula
རྫས་ཐུན་ཀྱི་མཉན་ངག
chem.
Description that uses numbers and symbols of elements to describe the proportions of elements in a compound or reaction.
ཆ་རྫས་ཀྱི་མཚོན་རྟགས་དང་གྲངས་ཀ་སྤྱད་དེ་འདུས་རྫས་ཤིག་གམ་རྫས་སྤྱོར་ཞིག་ཏུ་ཡོད་པའི་ཆ་རྫས་ཀྱི་བསྡུར་ཚད་མཚོན་ཐབས།

chemical reaction
རྫས་འགྱུར་ཕྱིར་ཐུན།
chem.
Process of rearrangement of atoms that transforms one molecule into another.
རྡུལ་ཐན་གྱི་གོ་རིམ་སྒྲིག་སྐྱར་ལ་འགྱུར་བ་བཏང་སྟེ་འདུས་རྡུལ་ཞིག་འདུས་རྡུལ་གཞན་ཞིག་ལ་བསྒྱུར་བའི་རྒྱུད་རིམ།

chemical weapon
རྫས་འགྱུར་མཚོན་ཆ།
chem.
A weapon that depends for its effect on the release of toxic or noxious chemicals.
མཚོན་ཆའི་ནུས་པ་ནི་དུག་ཅིང་ཅན་ནམ་གནོད་ཚབས་ཅན་གྱི་རྫས་གློད་ཚད་ལ་བཏེན་པའི་མཚོན་ཆ་ཞིག

chemist
རྫས་ཐུན་པ།
chem.
A scientist specializing in chemistry.
རྫས་སྤྱོར་རིག་པར་ཚེད་ལས་ཡིན་པའི་ཚན་རིག་པ་ཞིག

chemistry
རྫས་རྒྱུད་རིག་པ།
chem.

The branch of science concerned with the substances of which matter is composed, the investigation of their properties and reactions, and the use of such reactions to form new substances.

གནམ་རྫས་ཀྱི་བྱུས་ཚ་ཅི་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། དེ་དག་གི་ཁྱད་ཆོས་དང་རྫས་རྒྱུད་ལ་ཞིན་འཇུག་ཁ་ལ་ཁྱབ་ཀྱང་ཡོད་ཅིང་ཁ་ལ་ནཱ་ཏ་ནས་ཁ་ལ་ལས་ཡོད་ལ་ལ་ཡོད་པའི་ཚན་རིག་གི་ཤེས་ཚན་ཞིག

chemoattractant
རྫས་འཕྲེལ་འགྲུགས་ཅན།
biol.

A substance which attracts motile cells of a particular type.

འགྲུལ་རྒྱུད་རྒྱུ་གཤིས་ཁྱད་ཆོས་དང་ལྡན་པའི་ཐ་རིགས་ཅིག་ཅིག་ཏུ་ཕྱིར་ཁེངས་ཏན་ཞིག་འཕེན་ནུས་པའི་གནམ་རྫས་ཤིག

chemoautotroph
རྫས་རྒྱུད་བདག་སོ།
biol.

An organism, typically a bacterium, which derives energy from the oxidation of inorganic compounds.

སྐྱེ་ལྡན་མིན་པའི་འདུལ་རྩ་ལ་བདེ་ཆུང་གཉིས་སྟེབ་རྒྱུད་བྱས་པ་ལས་ནུས་པ་ལེན་མཁན་གྱི་སྐྱེ་དངོས་བདག་ཏེ་བཀག་ཏུ་ལ་གོ

chemokines
རི་མཱ་ཁྱུལ་ཁྲི།
biol.

Any of various cytokines produced in acute and chronic inflammation that mobilize and activate white blood cells.

གཉན་ཁ་གསར་ཆེར་གཉིས་ཀྱི་ནང་དུ་སྐྱེད་སྐྱན་བྱེད་ཅིང་ཁྱག་དཀར་ཐ་ཤུང་བསྡུ་རུབ་ཀྱི་སར་སློང་བྱེད་པའི་མ་ཡི་ཏོ་སྐྱལ་གྱི་ཞིག

chemoreceptor
རྫས་དྲྭ་ལྟེ་ལེན་པ།
neurosci.

A sensory nerve cell or sense organ, as of smell or taste, that responds to chemical stimuli.

རྫས་རྩ་ལ་གྱི་སྐྱལ་ཆྱེན་ལ་ཡ་ལན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཏི་ཚོར་རམ་ཏོ་ཚོར་ལྟ་བུའི་ཚོར་ཝེས་དབང་པོཉམ། ཚོར་བྱེད་དབང་རྩའི་ཐ་ཤུང་ཞིག

chemorepellent
རྫས་འཕྲེལ་འཁྲབ་ཅིད།
biol.

Any substance that produces negative chemotaxis.

ཕྱོགས་ལྷོག་པའི་རྫས་འབྲེལ་ཕྱོགས་བསྐྱོད་རྒྱུད་ཀྱི་ནང་མཁན་གྱི་རྫས་ཤིག

chemosynthesis
རྫས་ཀྱི་རྒྱུད་ཕྲེག།
chem.

The synthesis of organic compounds by bacteria or other living organisms using energy derived from reactions involving inorganic chemicals, typically in the absence of sunlight.

སྐྱེ་བཏང་དུ་ཉི་ཟེར་མེད་པའི་གནས་སྐབས་སུ་སྐྱེ་བ་ཁྱེ་དངོས་གཞན་གྱིས་རྒྱུ་ཁངས་ཀྱི་ལྟ་ལྡན་མིན་པའི་རྫས་རྒྱུད་ལས་བྱུང་བའི་ནུས་པ་མེད་སྤྱད་དེ་རྒྱུ་ལྟ་ལྡན་གྱི་འདུས་རྫས་རྒྱུད་ལྷོག་བྱེད་པ་ལ་གོ

chemotaxis
ཕྲེས་འཕྲེལ་ཡོག་ལས་བཏོན།
biol.

Orientation or movement of an organism or cell in relation to chemical agents.

རྫས་རྒྱུད་ཀྱི་བྱེད་ཆྱེན་ཞིག་ལ་ལྷོས་ཏེ་བྱུང་བའི་རྒྱུ་དངོས་སམ་ཐ་ཤུང་ཞིག་གི་འགྲུལ་རྒྱུད་དམ། ཁ་ཕྱོགས་སྟོན་སྤངས་ལ་གོ

child
ཕྱིས་པ།
biol.

A person between birth and puberty.

རྒྱུ་བ་ནས་ལང་ཚོ་སྨིན་པའི་དུས་སྐབས་དབར་གྱི་མི་ལ་གོ

chinooks
ཆྱུ་ཀི་ཏྲག
phys.

Warm, dry wind that blows down from the eastern side of the Rocky Mountains across the Great Plains.

བྱག་རྡོ་རི་བོད་ཤར་གྱོགས་ནས་མར་གཞུང་ཐང་ཆེན་པོའི་འཕེད་ལ་གཡུག་པའི་སྐམ་ཞིང་རླུང་མེའི་རླུང་།

chitin
ཀཻ་ཏིན།
biol.

A tough substance that is the main component of the exoskeletons of arthropods, such as the shells of crustaceans and the outer coverings of insects and spiders, and of the cell walls of fungi.

ཤུན་སྐོགས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་ཕྱི་སྐོགས་དང་། འཚུ་སྲིན་དང་སྦྲོམ་གྱི་ཕྱི་པགས། ཅུས་ཐྲུའི་ཐལ་ཐུང་གི་ཕྱི་ཤུན་ལྟུ་བུའི་ཏུང་ཚོགས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་ཕྱི་སྲོམ་གྱི་གྲྭབ་ཆ་གཅོ་པོ་ཡིན་པའི་དངོས་རྫས་མཁྲིགས་པོ་ཞེག་ལ་ཟེར།

chlamydia
ཁེ་ཡ་མེ་ཏི་ཡ་ཅད། ཕྲིན་བ་ཁེ་ཡ་མེ་ཏི་ཡ།
biol.

A very small parasitic bacterium which, like a virus, requires the biochemical mechanisms of another cell in order to reproduce. Bacteria of this type cause various diseases including trachoma, psittacosis, and non-specific urethritis.

གཞན་སྲིན་ཞིག་དང་མཚུངས་པར་སྐྱེ་འཕེལ་བྱེད་པ་ལ་ཐུ་ཐུང་གཞན་ཞིག་གི་སྐྱེ་དངོས་རྫས་སྒྲོར་གྱི་ལས་ཚུལ་མཁོ་བའི་གཞན་རྟེན་སྲིན་བུ་ཅ་ཅང་ཐུ་མོ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། སྲིན་བུའི་རིགས་འདི་ཡིས་སྨྱིན་ཏྲཱི་ཆ་བ་ཤཱ་དང་། བྱ་ཚད། ངེས་མེད་ཀྱི་གཅིན་ལམ་ཚ་སྣང་ས་ལ་སོགས་པའི་ནད་ཚ་མང་པོ་སྐྱེད་ཀྱི་ཡོད།

chloride
ཀ་ཏྲྀ་ཡི་ཌུ།
chem.

Univalent anionic chlorine, or a compound of chlorine, especially a binary compound of chlorine with a more electropositive element.

འཛིང་བྱེད་གློག་ཌུལ་ཀུང་གཅིག་ཅན་གྱི་ཁ་ལོ་རིན་གྱི་ཀྱེས་ཌུལ་མོ་ཞིག་གམས། ཁ་ལོ་རིན་གྱི་འདུས་ཌུས་ཤིག་ལ་གོ་བ་དང་། ལྷག་པར་དུ་ཁ་ལོ་རིན་དང་གློག་གི་ཤོ་གལ་ཤིས་ཆེ་བའི་ཕྱ་ཌུས་ཤིག་གིས་བྱུས་པའི་ཟླུར་ལྷན་འདུས་ཌུས་ཤིག

chloride ion
ཁ་ལོ་རིར་ཡྱེས་ཌུལ།
chem.

A negatively charged chlorine atom, Cl^-.

མོ་ཁྲུར་དང་ལྷན་པའི་ཁ་ལོ་རིན་ཌུལ་ཟན་ཞིག Cl^-

chlorine
ཀ་ཏྲྀ། ཁ་ལོ་ཡིན།
chem.

The chemical element of atomic number 17, a toxic, irritant, pale green gas.

ཌུལ་གྱངས་ ᠑᠓ ཡིན་པའི་ཚ་ཌུས་ཏེ། ཟ་འཕྲུག་ལངས་པོ་དང་དུག་ཅིང་ཅན་ཡིན་ཞིང་། ཁ་དོག་ལྷང་སྐྱ་ཡིན་པའི་རླུངས་ཌུས་ཤིག

chlorophyll
ལྷ་ཚལ།
biol.

Green pigment found in all algae and higher plants except a few saprotrophs and parasites. Responsible for light capture in PHOTOSYNTHESIS.

བམ་འཚོ་ཆུ་ཤིང་འགལ་ཤས་དང་གཞན་ཟ་འགལ་ཤས་མ་གཏོགས་ཚུ་བལ་དང་ཚ་ལྷུག་ཅན་གྱི་ཆུ་ཤིང་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ནང་ཡོད་པའི་ཚོན་ཌུས་ལྷ་ལྷང་ཁྲུ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ཡིས་ཡོད་ལྷོར་གྱི་སྐྱབས་སུ་ཡོད་ཟེར་འཇུ་བ་ཟན་ཏེ་ཁ་ཟུང་གི་བྱ་བ་བྱེད།

chloroplast
ལྷང་ལྷས་དབང་ཐུ།
biol.

A structure in the cells of green plants and algae that contains chlorophyll and is the site where photosynthesis takes place.

ཅིར་ཤིང་ལྷང་ཤུ་དང་ཆུ་བལ་གྱི་ཐུ་ཟུང་ནང་གི་ལྷང་ཟ་ས་ཡོད་སའི་བཀོད་པ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་འདི་ནི་འོད་སྲུང་འབྱུང་ས་དེ་ཡིན།

cholera
ཀུ་ཨོག་འཕྲུ་ཐུག
biol.

An acute infectious disease of the small intestine, caused by the bacterium Vibrio cholerae and characterized by profuse watery diarrhea, vomiting, muscle cramps, severe dehydration, and depletion of electrolytes.

ཕྲེབ་རིལོ་སྒྲིན་བུས་ཏྲེན་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་རྒྱུ་ཆུང་གི་འགོས་ནད་དྲག་པོ་ཞིག་ནད་རྒྱག་ཆུ་ལྟ་བུའི་ཚད་མེད་ཀྱི་བཤལ་ནད་འབྱུང་བ་དང་སྨྲག་མེར་ལང་བ། ཤ་སྒྲོས་འཛུས་པ། སྐོས་གདུང་དྲག་པོ་འབྱུང་བ། བྱེས་རྒྱལ་གྱི་གསོན་ཁུང་ཉུང་དུ་འཕྲོ་བ་བཅས་ཡིན།

cholesterol
མཁྲིས་ཞག
biol.

A fatty substance found in animals that is a main component of cell membranes and is important in metabolism and hormone production. In vertebrate animals, cholesterol is a major component of the blood.

ཐུ་ཟུང་གི་སྐྱེ་མཱིའི་གྲྭབ་ཚ་གཙོ་བོ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་སེམས་ཅན་གྱི་ལུས་པོའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཞག་རྫས་ཤིག་ལ་གོ་བ་དང། འདི་ནི་ནུས་འགྱུར་དང་རྩེན་རྫས་ཁོན་སྐྱེད་གཏེས་ཀྱི་ནང་དུ་གལ་ཆེན་རེད། ཤྲ་ལ་རུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ནང་དུ་མཁྲིས་ཞག་ནི་ཁྲག་གི་གྲྭབ་ཆ་གཙོ་བོ་ཞིག་ཡིན།

choline
ཁོ་ལིན། (ཟས་བཅུད།)
biol.

An amino alcohol, found in cells, where it is involved in the metabolism of phospholipids, particularly those associated with the membranes of nerve cells.

ཐུ་ཟུང་གི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཨེ་མི་ནོ་ཚང་རྫས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང། འོད་མའི་ལི་ཚོལ་གྱི་ནུས་འགྱུར་བང་ལྷག་པར་དུ་དབང་ཙ་ཐུ་ཟུང་གི་སྐྱེ་མཱོ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་འོད་མའི་ལི་ཚོལ་གྱི་ནུས་འགྱུར་གྱི་ནང་དུ་ཞེ་གཏོགས་བྱེད་པ་ཡིན།

Chordata
ཐུལ་ཕིག་ཅན་གྱི་ཚན།
biol.

A large phylum of animals that includes the vertebrates together with the sea squirts and lancelets. They are distinguished by the possession of a notochord at some stage during their development.

སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ཕྱེ་ཆེན་པོ་ཞིག་གི་མིང་སྟེ། འདིའི་ཁོངས་སུ་ལྷ་ལ་རུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་དང། མཆོ་གནས་ཆུ་མདའ་ཅན། མདུང་ཅ་བཅས་གཏོགས། ཁྱད་ཆོས་གཙོ་བོ་ནི་འཚར་འཛེལ་གྱི་གནས་བབ་ཅིག་གི་སྐབས་སུ་ལྷ་ལ་ཕིག་ཡོད་པ་དེ་ཡིན།

chordates
ཐུལ་ཕིག་ཅན།
biol.

Any animal of the phylum Chordata, including the vertebrates and protochordates, characterized by a notochord, dorsal tubular nerve cord, and pharyngeal gill slits

ལྷ་ལ་ཕིག་ཅན་གྱི་ཕྱེའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པའི་སྲོག་ཆགས་གང་བུང་རུང་ཞིག་ལྷ་ལ་བུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་དང་གཏོད་མའི་ལྷ་ལ་ཕིག་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་གཉིས་ཀྱི་ནང་གི། ཁྱད་ཆོས་སུ་ལྷ་ལ་ཕིག་དང། ཐུག་ངའི་ནང་ཀྱི་རླངས་ཀྱི་ཅང་ཙ་ཟུ་ས་ཐག ཁེ་བའི་མཚམས་སུ་ཉ་སྲོག་ལྟ་བུའི་གཡས་ཁ་བཅས་ཡོད།

chorea
འཁྲ�sp་ནད།
biol.

A movement disorder marked by involuntary spasmodic movements especially of the limbs and facial muscles and typically symptomatic of neurological dysfunction (as that associated with a neurodegenerative disease or metabolic disturbance).

གཤོ་པོ་ཏིང་ལག་དང་། གདོང་པའི་ཀ་སྒྲིམ་ལ་གློ་བྱེད་དུ་རང་འགུལ་གྱི་འགུལ་བསྐྱོད་འབྱུང་བ་དང་ཁྱད་པར་དུ་ (དབང་ཚ་ཉམས་རྒྱུད་ཀྱི་ནད་དམ་ནུས་འགྱུར་འཛིག་སྐྱོན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་) དབང་ཚའི་ཟྭད་ལས་ཉམས་པའི་ནད་རྣམས་བཅས་ཀྱིས་མཚོན་པའི་འགུལ་བསྐྱོད་ཀྱི་འཛིག་སྐྱོན་ཞིག་ལ་ཟེར།

chorion
འགོ་ཚའི་ཕྱི་ཁྲག།
biol.

The outer membrane that encloses the embryo of a reptile, bird, or mammal. In mammals, the chorion contributes to the development of the placenta.

ལྷོ་འགྲོའི་སོག་ཆགས་དང་འདབ་ཆགས། ནུ་གསོའི་སོག་ཆགས་བཅས་ཀྱི་སྦུམ་སྲིང་བཏུམས་ཟྭད་ཀྱི་ཕྱི་ཤུན་ལ་ཟེར། ནུ་གསོའི་སོག་ཆགས་ལ་མཚོན་ན། འགོ་ཚའི་ཕྱི་ཤུན་ཀྱིས་ཤ་མའི་འཚར་འཕེལ་ལ་མཐུན་འགྱུར་ཟྭད་ཀྱི་ཡོད།

chorionic villi
འགོ་ཚ་ཕྱི་ཁྲག་གང་གྲྭ།
biol.

Fingerlike growths that extend from extraembryonic membranes to implant into the uterine wall.

མངལ་གནས་ཀྱི་ཕྱི་ཤུན་ནས་ཐོན་ཏེ་བུ་སྟོད་ཀྱི་ངོས་སུ་འཇུ་ལ་ཡོད་པའི་མཇུ་བ་མོ་ལྟ་བུའི་སྒྲངས་འབྲུར་ལ་ཟེར།

chorionic villous sampling (CVS)
འགོ་ཚ་ཕྱི་ཁྲག་གང་གྲྭ་ཐུན་ཞལ་འདེམ།
biol.

Chorionic villus sampling (CVS) is a prenatal test in which a sample of chorionic villi is removed from the placenta for testing. The sample can be taken through the cervix (transcervical) or the abdominal wall (transabdominal).

བཏུག་དགུད་ཀྱི་ཚེད་དུ་ཤ་མ་ནས་འགོ་ཚ་ཕྱི་ཤུན་ཁད་པའི་ཐང་ཕྱི་ལས་ཐོན་པའི་ཁ་བཅས་སྤྲོན་གྱི་བཏུག་དགུད་ཅིག་ཡིན། དེའི་ཚད་དེ་ནི་མངལ་སྒོ་ལས་ལྷོ་བའི་ངོས་གང་རུང་ནས་བླང་ཆོག

choroid
ཅ་ཕྱི།
biol.

A layer behind the retina of the vertebrate eye which contains blood vessels and pigment.

སྐྲལ་རུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་མིག་གི་དབྱིའི་རྒྱ་བར་ལུས་ཡོད་པའི་ཆགས་རིགས་ལ་གོ་ཞིང། དེའི་ནང་དུ་ཁྲག་གི་ཅ་ཕྱུགས་དང་ཚོན་ཅི་ཡོད་པ་ཡིན།

choroid plexus
ཅ་ཕྱི་ཡི་ཏ་ཐུ།
biol.

A network of blood vessels in each ventricle of the brain, producing the cerebrospinal fluid.

གླང་ཁཀ་རེ་རེའི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་གླང་རྒྱུར་ས་གཅིར་ཤུ་སྐྱེད་ཟླུན་ཟྭད་མཁན་གྱི་ཁྲག་ཅའི་ཏ་ཐུ་ཞིག

chromatic aberration
མདོག་འཁྱུག་སྐ།
phys.

Distortion of an image caused when light of different colors (and thus different speeds and refractions) focuses at different points when passing through a lens. Achromatic lenses correct this defect by combining simple lenses made of different kinds of glass.

ཁ་དོག་སྣ་ཚོགས་ཡིན་པའི་འོད་(དེར་བརྟེན་མགྱོགས་ཚད་དང་འཕྲོག་ཚད་ཀྱང་སྣ་ཚོགས་པ་ཡིན་)དབར་ཤེལ་རྒྱ་སྐབས་གནས་མི་འདྲ་བར་འདུ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱེད་པའི་གཟུགས་བརྙན་གྱི་ཡོ་འཕྲོག ཤེལ་དེགས་སྣ་ཚོགས་ཀྱིས་བྱེད་པའི་སྟབས་བདེའི་དབར་ཤེལ་བླ་སྒྲིལ་བ་ལས་བྱེད་པའི་ཚོན་མདོག་གཡོ་སེལ་དབར་ཤེལ་རྣམས་ཀྱི་ཁྱོན་འདི་སེལ་གྱི་ཡོད།

chromatid
ཡ་ཀང་། (ཚོས་ཕྱེད།)
biol.

Either of the two strands formed when a chromosome duplicates itself during cell division. The chromatids are joined together by a single centromere and later separate to become individual chromosomes.

ཐུ་ཤུང་འགྲེད་རིམ་གྱི་ནང་དུ་ཚོས་གཟུགས་ངོ་འདྲ་བཟོ་བའི་སྐྱབས་སུ་བྱུབ་པའི་ཉིན་མ་གཉིས་ལས་གང་རུང་ཞིག་ལ་ཟེར་ཡ་ཀང་རྣམས་དཀྱིལ་ཆ་གཅིག་ཁོ་ནས་མཉམ་དུ་མ་ཐུད་སྒྲིལ་བྱས་ཡོད་པ་དང་རིམ་གྱིས་ཁ་འཕྲལ་ཏེ་ཚོས་གཟུགས་སོ་སོར་འགྱུར་གྱི་ཡོད།

chromatids of chromosomes
ཚོས་གཟུགས་ཡ་ཀང་།
biol.

Either of the two strands formed when a chromosome duplicates itself during cell division. The chromatids are joined together by a single centromere and later separate to become individual chromosomes.

ཐུ་ཤུང་འགྲེད་རིམ་གྱི་ནང་དུ་ཚོས་གཟུགས་ངོ་འདྲ་བཟོ་བའི་སྐྱབས་སུ་བྱུབ་པའི་ཉིན་མ་གཉིས་ལས་གང་རུང་ཞིག་ལ་ཟེར་ཡ་ཀང་རྣམས་དཀྱིལ་ཆ་གཅིག་ཁོ་ནས་མཉམ་དུ་མ་ཐུད་སྒྲིལ་བྱས་ཡོད་པ་དང་རིམ་གྱིས་ཁ་འཕྲལ་ཏེ་ཚོས་གཟུགས་སོ་སོར་འགྱུར་གྱི་ཡོད།

chromatin
ཚོས་ཀློག། ཚོས་གཟུགས་ཐུ་ཀུ
biol.

A complex of eukaryotic DNA combined with proteins; the proteins that bind with DNA include histones. The unfolding of the compact form of chromatin frequently activates transcription.

ཉིང་ཅན་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་ཏེ་ཕེན་ཕེ་དང་སྒྲོ་ཐུ་ས་ཕྱེནས་པའི་གོང་བུ་ཞིག་ལ་ཟེར། ཏེ་ཕེན་ཕེ་དང་མཉམ་དུ་འཛིངས་སྒྲོར་བྱས་པའི་སྒྲོ་ཐུ་ས་ཀྱི་ཁོངས་སུ་ཏི་ཝི་ཏོན་ཡང་ཚུད་ཡོད། ཚགས་དང་པའི་ཚོས་སྐྱང་ཀྱི་ལྷེན་ཏེག་བཤིག་པ་དེ་ཡིས་ཡང་ཡང་ཕན་བཤུ་འགོ་འཛུགས་པར་བྱེད།

chromodynamics
ཁ་དོག་འཁྱལ་རིག
phys.

The quantum theory of the strong interaction, the color property of quarks, antiquarks, and gluons, and their behavior within hadrons.

ཁོག་རྡུལ་དང་ལྷོག་ཟླཱ་ཁོག་རྡུལ། གུ་ལ་ཨོན་རྡུལ་བཅས་ཀྱི་ཁ་དོག་གི་ཁྱད་ཚོས་དང་ཤུགས་ཆེ་བའི་སྒྲེལ་སྒྲོ་བ། ས་རྡུལ་གྱི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པའི་ཐུ་རྡུལ་ལ་འབྲེལ་བ་བྱེད་སྟངས་བཅས་དང་འབྲེལ་བའི་ཚད་རྡུལ་རྣམ་གཞན་ལ་གོ

chromoplast
ཚོས་བཅས་དབང་ཐུ།
biol.

A colored plastid usually containing red or yellow pigment (as carotene)

(ལ་སེར་བ་ཐུར་རྡུས་ལྟ་བུ་) ཚོན་ཁྱེ་དམར་ཡོའམ་སེར་ཡོ་དང་ལྡན་པའི་ཚོན་ལྡན་ནུས་སྲོར་དབང་ཐུ་ཞིག

chromosome
ཚོས་ལྡན། **ཚོས་ཀཱུན་ཁམ།**
biol.

A microscopic body in the nucleus of a cell which is conspicuous during mitosis. Chromosomes carry genes, the basic hereditary units.

ཟླ་ཟུང་ཞིག་གི་ལྟེ་ཁྱིང་དུ་ཡོད་ཅིང་ཟླ་ཟུང་གཉིས་ཀྱི་སྐབས་སུ་མངོན་གསལ་དོད་པོ་ཡིན་པའི་ཟླ་གཟུགས་ཤིག་ཚོས་གཟུགས་ཀྱིས་རིགས་རྒྱུད་ཀྱི་གཞི་རྩའི་རྟེན་དེ་རིགས་རྫས་སྐྱེལ་འདྲེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

chromosphere
ཚོས་ཁམས།
phys.

The layer of the sun's atmosphere immediately above the photosphere.

ཉི་མའི་འོད་ཁྱོམ་ཀྱི་སྟེང་རིམ་ཏྲག་ཏྲག་ན་ཡོད་པའི་རླུང་ཁམས་ཀྱི་རིམ་པ་ཞིག

chronic
ཁྱན་གནས། གཙོང་ཆུལ།
biol.

Lasting for a long period of time or marked by frequent recurrence, as certain diseases

ནད་རིས་ཅན་ཞིག་ལུ་བྱ་ཡུན་རིང་དུ་གནས་པའམ་ཡང་ནས་བསྐྱར་དུ་འབྱུང་བ།

chronic disease
གཙོང་ནད། ནད་ཁྱིད།
biol.

Any slowly progressing and persistent disease or condition.

དགེ་སྐྱེད་ཏ་ཀཱལ་བཤམ་ནི་ཅང་དལ་བུའི་སྨོན་ནས་དགེ་སྐྱེད་འབྱུང་བའི་ནད་དམ་གནས་སྟངས་གང་རུང་ལ་ཟེར།

chronic stress
གཙོང་གཏོན།
biol.

A state of prolonged tension from internal or external stressors, which may cause various physical manifestions—e.g., asthma, back pain, arrhythmias, fatigue, headaches, hypertension, irritable bowel syndrome, ulcers—and suppress the immune system.

ཕྱི་ནང་གཉིས་ཀྱི་གཏོན་ཁྱེན་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱུན་རིང་པོར་བྱུང་བའི་གཏོན་ཤུགས་ཀྱི་གནས་བབ་ལ་གོ་ཞིང་། ཤུས་ཁམས་སྒུ་ནད་རྩགས་དབྱུགས་བས་གས་བར། རྒྱབ་གཟེར། ཤྱིང་གི་ཤྱིང་ཚད་མི་སྟོམ་པ། ངལ་ཏུ། མགོ་ན་བ། ཁྲག་ཁད་ཚད་བཟུལ། ཁོག་སྨད་མི་བདེ་བའི་རྩགས་འདུས། ཟླ་འབྱམ་བཅས་འབྱུང་བ་དང་། ནད་འགོག་མ་ལག་གི་མགོ་གཏོན་པར་བྱེད།

chronological age
དུས་རིམ་ཚོ་ཚད། ནོ་ཚོད།
biol.

The number of years a person has lived, used especially in psychometrics as a standard against which certain variables, such as behavior and intelligence, are measured.

མི་ཞིག་འཚོ་གནས་བྱས་པའི་ལོ་ཚོད་ལ་གོ་ཞིང་། བྱ་བྱག་ཏུ་སེམས་ཁམས་རིག་པའི་ཚད་འཛིན་དུ་གཡེས་སྤྱོད་བདེ་ཅེས་རང་ལྟ་བུའི་ཁྱད་ཚོས་ཚད་འཛིན་པའི་གཞི་འཛིན་སར་བེད་སྤྱོད་བྱེད།

chymotrypsin
ཁི་མོ་བཏར་ཕྱི།
biol.

A digestive enzyme that breaks down proteins in the small intestine. It is secreted by the pancreas and converted into an active form by trypsin.

ཆུ་ཚུང་གི་ནང་ནས་ཕྱི་ཟས་ཆ་གསེས་གཏོང་བའི་འཇུ་བྱེད་སྐྱོན་ཟས་ཤེག འདི་ནི་གསེར་ཆེན་གྱིས་གློད་འདོན་བྱེད་ཅིང་བཏར་ཕྱི་ཡིས་སད་སྟོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

cilia
རྩི་ཐུ།
biol.

One of the very small parts like hairs on the surface of a cell that move regularly and keep the surrounding liquid moving around it or help an organism with only one cell to move.

ཐ་ཕུང་ཞིག་གི་ཕྱི་རོལ་སྟེང་གི་སྐ་ལྟ་བུའི་ཏ་ཙང་ཆུང་བའི་ཚ་ཤས་གཅིག་ དེ་རྣམ་ཏུ་གསོ་འགྱུལ་བྱེད་པས་རྩི་སྦྱའི་མཐའ་འཁོར་གྱི་གཤེར་གཏམས་པར་ཚུར་འགྱུལ་དུ་འཇུག་པའམ། ཐ་ཕུང་གཅིག་རང་ལྟན་པའི་སྐྱེ་དངོས་རྣམས་འགྱུལ་སྐྱོང་བྱེད་པར་རམ་འདེགས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ciliary body
རྩི་ཐུམ།
biol.

A thickened portion of the vascular coat of the eye located between the choroid and the iris.

ཚ་སྐྱེ་དང་། འཇའ་སྐྱ་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་གནས་ཤིང་མིག་གི་སྦུག་ལྟན་ལྷན་པའི་ཚ་ཤས་མ་ཐུག་པོ་ཆགས་པ་ཞིན་པ་ཞིག

ciliary muscle
རྩི་ཐུམ་གཅན།
biol.

The small muscles that permit the lens to change its shape in order to focus on near or distant objects.

ཐག་ཉེ་རིང་གི་དངོས་པོ་ལ་དམིགས་གཏོང་ཐུབ་པའི་ཆེད་དུ་དབང་ཤེས་ཤིག་ཀྱི་བཟོ་ལྡེ་སྐྱུར་བྱེད་མཁན་གྱི་ཤ་སྐྲོམ་ཆུང་ཆུང་རྣམས་ལ་ཟེར།

ciliate
རྩི་ཐུ་ཅན།
biol.

A single-celled animal of a large and diverse phylum distinguished by the possession of cilia or ciliary structures.

ཆེ་ཞིང་སྣ་ཚོགས་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་སྟེ་ཞིག་ཏུ་གཏོགས་ཤིང་རྩི་སྦྱའམ་རྩི་སྦྱ་དང་འབྲེལ་བའི་ལུས་ཀྱི་བཀོད་པ་དང་ལྟན་པའི་ཐ་ཕུང་གཅིག་ལྟན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཤིག་ལ་གོ (མིག་གི་རྩི་མ་དང་འབྲེ་བའི་སྦྱ་དང་ལྟན་པའི་གདོང་མའི་སྲོག་ཆགས་ཤིག)

cingulate cortex
ཀྲེད་རག་གླང་ཁྱེན།
འཛིང་ཐག་གླང་ཁྱེན།
neurosci.

The outer layer of the cingulate gyrus.

འཛིང་ཐག་ཟེ་རྒྱུད་ཀྱི་ཕྱི་རིམ་ལ་གོ

cingulate gyrus
འཛིང་ཐག་ཟེ་རྒྱུད།
neurosci.

The cortical part of the limbic system that lies along the lateral walls of the groove that separates the two cerebral hemispheres and just above the corpus callosum. It has been shown to be involved in emotional behaviour, in hoarding and in the acquisition and retention of avoidance responses.

སྣ་ལྟན་གྱི་སྟེང་ཁག་ཁག་ཏུ་གླང་ཆེན་ཟླུས་ཕྱེད་གཉིས་དབྱེ་བ་འབྱེད་མཁན་གྱི་ལྟར་ཁའི་གཞོགས་ངོས་ཀྱི་རྒྱུད་དུ་ཡོད་པའི་མཐའ་འཁོར་མ་ལག་གི་ཕྱི་ལྟན་གྱི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ འདི་ནི་ས་ཞིམས་རྒྱོང་དང་འབྲེལ་བའི་སྙོད་ཚུལ་དང་འབྲེལ་བ་སྟེ། གཟུར་གཡོལ་གྱི་ཡ་ལན་བསྡུ་ལེན་བྱེད་པ་དང་། སོར་གནས་བྱེད་པ། སྟོན་གསོག་བྱེད་པ་བཅས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན།

circadian clock
དུས་འཁོར་འགོས་ཚུལ།
biol.

An internal time-keeping system in all organisms. Changes in the external environment, particularly in the light-dark cycle, train this biologic clock. When environmental conditions are constant, rhythms driven by the circadian clock follow a nearly perfect 24-hour pattern. The human circadian clock regulates many daily activities, such as sleep and waking.

སྐྱེ་དངོས་ཚང་མའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་དུས་འཁོར་མ་ཡིན་ཏིག་ཁོར་ཡུག་གི་འགྱུར་བ་དང་། ལྷག་བར་དུ་ཉིན་མཚན་གྱི་འགོར་འགྱོས་ཀྱི་འགྱུར་བ་ཡིས་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ཚུ་ཚོད་འགོར་ལོ་འདི་ལ་སྦྱོང་བརྡར་སྦྱོང་ཀྱི་ཡོད། ཁོར་ཡུག་གི་གནས་སྟངས་ལ་འགྱུར་བ་མེད་ཚེ་དུས་འཁོར་ལོ་འདིའི་འགོར་འགྱོས་ནི་ཚུ་ཚོད་ ༢༤ ཙམ་གྱི་འགྱོས་ཏིག་ཏིག་ཡིན། འགྱོ་བ་མིའི་དུས་འཁོར་འགོར་ལོས་གཉིད་ཉལ་བ་དང་གཉིས་སད་པ་ལྟ་བུའི་ཉིན་རྒྱུན་གྱི་བྱེད་སྒོ་གང་མང་ལ་ཚོད་འཇོན་བྱེད།

circadian rhythm
དུས་འཁོར་འགོས་འཁྲོལ།
biol.

A daily rhythmic activity cycle, based on 24-hour intervals, that is exhibited by many organisms.

ཚུ་ཚོད་ཉི་ཤུ་རྩ་བཞིའི་འགོར་རྒྱུན་གཞི་ལ་བཞག་པའི་ཉིན་ཞག་གཅིག་གི་བྱེད་སྒོའི་རྒྱུན་འགོར་ཞིག་ལ་ཐེར་ཞིང་། སྐྱེ་སྦྱན་སྒོག་ཚགས་མང་པོས་སྟོན་པར་བྱེད།

circuit
གློག་ལམ། བཙུ་ལམ།
phys.

གློག་ཤུར་རྒྱུ་ཐུབ་མའི་ཚ་ཚང་བའི་རྒྱུ་ལམ་གང་རུང་ལ་གོ། ཐེང་སྒྲེལ་གློག་ལམ་དང་གསོན་སྒྲེལ་གློག་ལམ་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།

circuitry
གློག་ལམ་མ་ལག
phys.

གློག་ཆས་ཀྱིག་གི་ནང་དུ་བྱེད་ལས་དེས་ཅན་ཞིག་ཁྱུས་མཁན་གྱི་གློག་ལམ་གཅིག་གམ་གློག་ལམ་དུ་མའི་མ་ལག་ཅིག་ལ་གོ

circular motion
ཁོར་མོའི་འགྲུལ་ཐྲུལ།
phys.

ཁོར་དབྱིབས་ཀྱིག་གི་ཁོར་མཐའི་རྒྱུད་དུ་བྱུང་བའི་འགྲུལ་སྟོང་ཅིག

circulatory system
འགོར་ཐྲུལ་མ་ལག
biol.

The system that circulates blood and lymph through the body, consisting of the heart,blood vessels, blood, lymph, and the lymphatic vessels and glands. Also called cardiovascular system.

སྙིང་དང་། ཁྲག་ཏཱ། ཁྲག ཚུ་སེར། ཚུ་སེར་གྱི་ཙ་ཐྲལ་བས་དང་རྩེན་བུ་བཅས་ལས་བྱུབ་ཞིང་ལུས་པོའི་ནང་དུ་ཁྲག་དང་ཚུ་སེར་འགོར་སྟོང་ཅིག་དུ་འཛིན་པ་མཁན་གྱི་མ་ལག་ལ་རེར། འདི་ལ་སྙིང་ཙ་མ་ལག་ཀྱང་རེར།

circumcenter
ཕྱི་ཐྲོན་ཕྱེ་ཁབས།
math.

The center of a circle that circumscribes a triangle.

རྒྱར་གསུམ་མ་ཞིག་གི་ཕྱི་རུ་བྲིས་པའི་ཁོར་དབྱིབས་ཀྱི་ལྟེ་གནས།

circumcircle
ཕྱི་ཁོར།
math.
A circle touching all the vertices of a triangle or polygon.
རྒྱང་གསུམ་མ་ཞིག་གམ་མཐའ་མང་དབྱིབས་ཀྱི་གཡོ་སྟེ་ཚང་མར་ཐུག་ནས་བྱེས་པའི་སྒོར་དབྱིབས།

circumference
ཐུ་འཚུད། མཐའ་འཁོར་རིང་ཚད།
math.
The boundary line of a circle. The length of such a boundary.
སྒོར་དབྱིབས་ཀྱི་གཡོ་མཐའ་མཚམས་ཀྱི་ཕྱི། འདི་ལྟ་བུའི་མཐའ་མཚམས་ཀྱི་རིང་ཚད།

circus
གོར་ཁྱེལ།
phys.
A public entertainment consisting typically of a variety of performances by acrobats, clowns, and often trained animals.
ཡང་རྩལ་པ་དང་། བཙད་གད་པ། སྟོང་བརྡར་ཐོབ་པའི་སྲོག་ཆགས་བཅས་ཀྱིས་ལྟང་མོ་སྟ་ཚོགས་སྟོན་པའི་དམངས་སྟོང་ཀྱི་སྟོང་སེང་ཞིག

cirrhosis
མཆིན་ཟུགས། / མཆིན་མཁྲེགས།
biol.
A liver disease in which normal liver cells are gradually replaced by scar tissue, causing the organ to shrink, harden, and lose its function. Cirrhosis is commonly caused by chronic alcohol abuse or severe infection.
མཆིན་པའི་རྩྭན་ལྟན་གྱི་བྱ་ཤུང་རིམ་གྱིས་རྨ་ཤུལ་ཤུང་གྱིས་བརྡེ་སྟེ། མཆིན་པའི་དབང་པོ་འགྲུམ་ཞིང་། མཁྲེགས་པོར་འགྱུར་ལ། བྱེད་ལས་ཀྱང་ཉམས་པར་འགྱུར་བའི་མཆིན་ནད་ཅིག ཡོངས་གྲགས་སུ་མཆིན་ཟུགས་ནི་ཡུན་རིང་ཚང་རག་ལོག་ཕྱོད་བྱས་པཱན། གཉན་ཁ་ཚབས་ཆེན་ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་གི་ཡོད།

cirrus cloud
ཟེ་ཕྱིན། ཕྲ་ཕྱིན།
phys.
A wispy white cloud at a high altitude
མཐོ་ཚད་མཐོན་པའི་སར་གྱིད་པའི་རྡུ་ཚག་འདྲ་བའི་སྦྲེན་པ་དཀར་པོ་ཞིག

citrate
སི་ཏི་ཀ་ཐྲུར་ནི། སི་ནི།
chem.
A salt or ester of citric acid.
སི་ཏེ་ཀ་སྐྱུར་ཏྲས་ཀྱི་སྐྱུར་ཚོལ་ལམ་ཚུ་ཞིག་ལ་ཟེར།

citrate synthase
སི་ནི་ཐྲུར་སྐྱིན།
chem.
An enzyme that catalyzes the condensation of acetyl co-enzyme A with oxaloacetic acid to produce citric acid and coenzyme A.
ཨོ་ཁ་ས་ལོ་ཨེ་སི་ཏེ་ཀ་སྐྱུར་ཏྲས་དང་ལྷན་དུ་ཨེ་སི་ཏེ་ལ་སྦྲིན་གྲོགས་ཨེ་ཁ་ཝེར་བསྐྱུར་བྱེད་པ་ལ་སྐུལ་ཏེན་སྦྱད་དེ་སི་སྐྱུར་དང་སྦྲིན་གྲོགས་ཨེ་སྐྱེད་སྐྱན་བྱེད་མཁན་གྱི་སྦྲིན་ཏྲས་ཡོག

citric acid
སི་ཏི་ཀ་ཐྲུར་ཏྲས། སི་ཐྲུར།
chem.
An acid that occurs naturally in the juices of oranges, lemons, limes, etc., and that can also be made from sugar.
ཚ་ལུ་མ་དང་ལིམ་བུ། སྐྱུར་འབྲས་ལ་སོགས་པའི་ཞུ་བའི་ནང་དུ་རང་བྱུང་དུ་འབྱུང་བའི་སྐྱུར་ཏྲས་ཡིག་ཅི་ཡང་ནས་ཀྱང་བཟོ་ཐུབ་པ་ཡིན།

citric acid cycle
སི་ཏ্ར་བཱས་རྒྱུན།
chem.

The sequence of reactions by which most living cells generate energy during the process of aerobic respiration. It takes place in the mitochondria, consuming oxygen, producing carbon dioxide and water as waste products, and converting ADP to energy-rich ATP. Also called Kreb cycle.

སྐྱེ་ལྡན་ཐ་ཤུང་བཀལ་ཆེ་བས་རླུང་ལྡན་ནུས་སྦྱན་གྱི་རྒྱུད་རིམ་ཁྲོད་ནས་ནུས་པ་གློད་བཏོན་བྱེད་སྐབས་འབྱུང་བའི་ཕྱོར་སྲོོར་ལ་ཏེ་ལ་ཞེར། འདི་ནི་ནུས་སྐྱེད་དབང་ཐང་པའི་ནང་འབྱུང་ཞིང། འཚོ་རྒྱུ་བེད་སྤྱད་དེ་ཁར་ཐོན་འཚོ་རྒྱུ་གཞི་ལྡན་དང་ཚུ་གཞི་སྦེ་གས་པ་ལྟ་བུར་འདོན་པ་དང། ཨེ་ཏི་པི་དེ་ནུས་པས་ཐུག་པའི་ཨེ་ཏི་པི་ལ་བསྒྱུར་གྱི་ཡོད། འདི་ལ་ཀི་རེབ་འཕོར་རྒྱུན་ཞེས་ཀྱང་ཟེར།

civil engineer
དམངས་ཐྲོན་འཛིན་གས་ཐུན་འཚར་འགོད་པ།
phys.

An engineer who designs and maintains roads, bridges, dams, and similar structures.

གཞུང་ལམ་དང། ཟམ་པ། ཆུ་མཇོད་ལ་སོགས་པ་འཚར་འགོད་དང་རྒྱུན་གནས་བྱེད་དུ་འཛིན་པ་སགས་གྱི་འཚར་འགོད་པ།

clade
ཚ།
biol.

A group of organisms believed to have evolved from a common ancestor, according to the principles of cladistics

ཚོ་འབྱེད་ཐབས་ལམ་གྱི་རྩ་དོན་གཞིར་བཟུང་བྱས་ན། ཐུན་མོང་གི་མེས་པོ་གཅིག་ནས་མཆེད་པར་འདོད་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ཚོགས་ཤིག

cladism
ཚ་འབྱེད་རིག་པ། (ཚ་འབྱེད་རིག་པ།)
biol.

A method of classification of animals and plants according to the proportion of measurable characteristics that they have in common. It is assumed that the higher the proportion of characteristics that two organisms share, the more recently they diverged from a common ancestor.

སྲོག་ཆགས་དང་ཅི་ཤིང་གི་ཚད་འཛལ་རྩ་བའི་ཐུན་མོང་གི་ཁྱད་གཅིས་ཀྱི་སྡུར་ཚད་ལ་གཞིགས་ནས་སྡེ་ཚན་དབྱེ་འབྱེད་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ལ་གོ་སྐྱེ་དངོས་གཉིས་ཀྱི་ཐུན་མོང་གི་ཁྱད་གཅིས་ཀྱི་མཚུངས་ཚད་རྗེ་ཙམ་ཆེ་བ་ཡོད་ན་སྐྱེ་དངོས་དེ་གཉིས་དེ་ཙམ་ཀྱིས་ཉེ་བའི་ཐུན་མོང་གི་མེས་པོ་ཞིག་ནས་མཆེད་པར་ཚོད་དཔག་བྱེད།

cladist
ཚ་ཁྱེད་ཤེས་པ།
biol.

One who classifies organisms according to the principles of cladistics.

ཚོ་འབྱེད་ཐབས་ལམ་གྱི་རྩ་དོན་གཞིར་བཟུང་སྡེ་ཤེས་རྣམས་སྡེ་ཚན་དུ་དབྱེ་འབྱེད་བྱེད་པའི་གང་ཟག་ལ་ཞེར།

cladogram
ཚ་རིས།
biol.

A branching diagrammatic tree used in cladistic classification to illustrate phylogenetic relationships.

ཚོ་བ་རྣམས་སྡེ་ཚན་དུ་དབྱེ་འབྱེད་བྱེད་པའི་སྒྲིགས་ཐུང་རིགས་ཤུ་རིགས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་སྟོན་པའི་ཚེད་དུ་ཐྲོད་པའི་ཡལ་ག་མང་བའི་དཔེ་རིས་ཤིག་ལ་ཞེར།

clarification
གསལ་བཤད།
sci. method

The action of making a statement or situation less confused and more comprehensible.

གཏམ་བཤད་ཅིག་གམ་གནས་སྟངས་ཤིག་མགོ་རྩོ་གས་རེ་ཚུར་བར་གོ་ཕྱོགས་བྱ་རེ་བའི་རྒྱ་གཏོང་བའི་བྱ་བ་ལ་གོ

clarinet
ཕུ་གླིང་།
phys.

A woodwind instrument with a single-reed mouthpiece, a cylindrical tube with a flared end, and holes stopped by keys.

མདོར་དབྱིབས་ཀྱི་སྒྲ་གྱེའི་ཁ་ཕེར་ཕེར་ཡིན་ཞིང་། པི་པི་གཅིག་དང་ལྡན་ལ། ཨི་ཁུང་རྣམས་མཇུ་བ་ཕེབས་ཀྱི་བཀབ་པའི་ཤིང་གི་འབུད་བྱེད་རོལ་ཆ་ཞིག

class
ཚན་པ།
biol.

A taxonomic group comprised of organisms that share a common attribute. It is further divided into one or more orders.

ཐུན་མོང་གི་ཁྱད་ཆོས་ཡོད་པའི་སྐྱེ་དངོས་མང་པོས་བྱུབ་པའི་དབྱེ་བསྡུའི་སྟེ་ཚན་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་གྱལ་གཅིག་གམ་དུ་མར་དབྱེ་ཡོད།

class interval
གྱལ་བར།
math.

The size of each class into which a range of a variable is divided, as represented by the divisions of a histogram or bar chart.

འགྱུར་གྱང་ཤེས་ཤིག་གི་ཁྱབ་ཚུལ་ཞིག་སྟེ་ཚན་དུ་མར་བགོས་པའི་སྟེ་ཚན་རེ་རེའི་ཆེ་ཆུང་ལ་གོ་ཞིང་། སྒྲིག་རིས་དང་ནར་རིས་སུ་སྟེ་ཚན་གྱི་མ་མཚོན་ཡོད།

class mark
ཐྱལ་རྟགས།
math.

The value at the center of a class, found by averaging the upper and lower class limits.

གྱལ་ཞིག་གི་ལྟེ་དབུས་སུ་ཡོད་པའི་གྱངས་ཐང་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། གྱལ་མཚམས་མཐོ་ཝོས་དང་དམའ་ཝོས་གཉིས་ཀྱི་ཚ་སྟོམས་གྱངས་ཐང་དང་མཉམ།

classification
རྣེ་ཚན་དབྱེ་བཅུ།
biol.

The arrangement of animals and plants in taxonomic groups according to their observed similarities

མཐོང་བའི་མཚུངས་ཆོས་གཞིར་བཞག་སྟེ་སོག་ཚགས་དང་རྩི་ཤིང་རྣམས་སྟེ་ཚན་དུ་སྒྲིག་པ་ལ་གོ

clathrate
ཌ་ལཱཐི་ར།
chem.

A substance in which a molecule of one compound fills a cavity within the crystal lattice of another compound.

འདུས་རྫས་ཤིག་གི་མཁྲིགས་གཟུགས་ད་དབྱིབས་ཀྱི་བར་སྟོང་རྣམས་འདུས་རྫས་གཞན་ཞིག་གི་འདུས་ཏུལ་གྱིས་བསྐང་མ་ཡོད་པའི་དངོས་རྫས་ཤིག

cleavage
ཐུན་ལས་འགྱུར།
biol.

In an embryo, the series of cell divisions by which a single fertilized egg cell becomes a many-celled blastula.

སྐྱེས་སྲིང་ཞིག་གི་ནང་ནས་ཐ་ཕུང་ཁང་གཅིག་གིས་བྱུབ་པའི་ཁམས་འདུས་ཀྱི་ས་བོན་ཐ་ཕུང་དེ་ཐ་ཕུང་མང་ལྡན་གྱི་ཐུ་གཱ་སྟྲས་དུ་འགྱུར་བའི་ཐ་ཕུང་འབྱེད་རིམ་བསྟར་མ་དེ་ལ་གོ

climate change
གནམ་གཤིས་འགྱུར་ཚོགས།
biol.

A change in global or regional climate patterns, in particular a change apparent from the mid to late 20th century onwards and attributed largely to the increased levels of atmospheric carbon dioxide produced by the use of fossil fuels.

གོ་ལ་ཡོངས་ཀྱི་གནམ་གཤིས་ཀྱི་འགྲོས་སམ་ས་ཁུལ་བྱེ་བྲག་པའི་གནམ་གཤིས་ཀྱི་རང་བཞིན་ལ་ཐེབས་པའི་འགྱུར་ལྡོག་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང། བྱེ་བྲག་ཏུ་དུས་རབས་ཉི་ཤུ་པའི་དགོས་བཤད་ནས་མཇུག་ནས་མགོ་བཅུགས་པའི་འགྱུར་རྟོའི་བྱད་རྒྱས་ཝེད་སྤྱོད་བཏང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་གྲོད་པའི་རླུང་ཁམས་ཀྱི་ཁར་སྤྲོན་འཚོ་རླུང་གཉིས་ལྟན་ཀྱི་ཚད་རིས་རྟེ་མཐོར་ཐུར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་མངོན་པའི་གནམ་གཤིས་ཀྱི་འགྱུར་ལྡོག་ལ་གོ

climax community
ཐུན་ལོན་ཚོགས་ཁྲི།
biol.

An ecological community in which populations of plants or animals remain stable and exist in balance with each other and their environment. A climax community is the final stage of succession, remaining relatively unchanged until destroyed by an event such as fire or human interference.

ཅི་ལེང་ངམ་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ཚོགས་འདུས་བརྟན་པོར་རྒྱུན་གནས་བྱེད་ཅིང། བཀ་ཚུན་ཀྱི་དབར་དང་ཁོར་ཡུག་གི་ནང་དུ་ཚ་སྟོམས་པའི་སྒྲོན་ནས་འཚོ་གནས་བྱེད་པའི་སྟོང་བཅུད་ཀྱི་ཚོགས་ཁྲི་ཞེས་ལ་གོ ཐུན་ལོན་ཚོགས་ཁྲི་ནི་ཤུལ་འཛིན་ཀྱི་རྒྱུད་རིམ་ནང་གི་རིམ་པ་མཐའ་མ་དེ་ཡིན་ཞིང། མེའམ་མིའི་ཐེ་བྱས་ཀྱིས་གཏོར་བཤིག་མ་བཏང་བའི་བར་དུ་ལྟོས་བཅས་ཀྱི་འགྱུར་བ་མེད་པའི་སྒྲོན་ནས་གནས་ཀྱི་ཡོད། (གནམ་གཤིས་གང་རུང་རྩེད་ཞིག་གི་སྒྲབས་སུ་ཁོར་ཡུག་ཅིག་ཏུ་གནས་པའི་སྐྱེ་དངོས་དང་མེམས་ཅན་སོགས་ཀྱི་ཚོགས་ཁྲི་དེ་ཁོར་ཡུག་དང་བཏང་སྟོམས་ཀྱི་སྒྲོན་ནས་ལེགས་ཤོས་སུ་ཡོད་པ།)

climbing fibers
ཀྱེན་འཛིག་ཅུ་རྒྱུས།
neurosci.

Nerve fibers in the cerebellar cortex that synapse on smooth branchlets of Purkinje cell dendrites.

པར་ཀིན་ཏི་ཟླ་ཕུང་གི་བརྡ་ལེན་ཆ་ཟན་ཀྱི་ཉིང་ལག་འཛམ་པོ་ཏེ་དགེ་བདང་མ་ཐུད་མཚམས་གྲྭ་ཡོད་པའི་གླང་སྟིང་གླང་ཀུན་ནང་གི་དབང་ཆེའི་ཆ་རྒྱུས་ལ་གོ

clinical disease
ཚལ་ཕྱེད་ཀྱི་ནད།
(རྒྱུད་བཤེ་ལ་ཁ་ཐང་གཏན།)
biol.

A disease with clinical signs and symptoms that are recognizable.

ངོས་འཛིན་བྱེད་ཐུབ་པའི་ནད་རྟགས་དང་རྟགས་མཚན་ཡོད་པའི་ནད་ཅིག་ལ་གོ

clinical psychologist
གསོ་བཅོས་ཤེམས་ཁམས་ཚན་རིག་པ།
biol.

A person who is trained and licensed to diagnose and treat people with mental disorders.

ཤེམས་ཁམས་འཚུག་རྒྱོན་ཅན་གྱི་མི་ལ་བརྟག་དཔྱད་དང་སྨན་བཅོས་བྱེད་པར་བརྩོན་བརན་དང་ལག་འཁྱེར་ཡོད་པའི་གང་ཟག་ཅིག་ལ་གོ

clinical psychology
གསོ་བཅོས་སེམས་ཁམས་ཚན་རིག
neurosci.

Clinical psychology is a broad branch of psychology that focuses on diagnosing and treating mental, emotional, and behavioral disorders. Some of the more common disorders that might be treated include learning disabilities, substance abuse, depression, anxiety, and eating disorders.

གསོ་བཅོས་སེམས་ཁམས་ཚན་རིག་ནི་སེམས་དང་སེམས་རྩོང་། གཤིས་སྦྱོང་བཅས་ཀྱི་འཕྲུག་སྐྱོན་རོས་བ་རྒྱང་སྨན་བཅོས་བྱེད་པ་དམིགས་སུ་འཛིན་པའི་ཁྱབ་ཆེ་བའི་སེམས་ཁམས་རིག་པའི་ཡན་ལག་ཅིག་ལ་གོ། སྨན་བཅོས་བྱེད་ཐུབ་པའི་སྤྱི་བཏགས་གྱི་འཕྲུག་སྐྱོན་ནི། ཤེས་སྦྱོང་ཉམས་སྐྱོན་དང་། ཚོས་རྫས་འོག་སྦྱོང་། ཡིད་སྡུག་ སེམས་འཚོག ཟས་འཕྲུགས་བཅས་ཡིན།

cloaca
ཕྱན་ཁྲོལ།
biol.

A common cavity at the end of the digestive tract for the release of both excretory and genital products in vertebrates (except most mammals) and certain invertebrates.

(ཆུ་གསོས་སྲོག་ཆགས་པལ་ཆེ་བ་ལུང་པའི་)སྲལ་རྩས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་དང་སྲལ་རྩས་མེད་པའི་སྲོག་ཆགས་རེས་ཅན་ཁག་ཅིག་གི་སྟེང་གི་འདོར་དང་སྐྱེ་འཕེལ་མ་ལག་གི་ཐོན་རྫས་གཉིས་ཀ་བྱེད་ཐོན་སའི་འཇུ་བྱེད་མ་ལག་གི་མཐའ་རྩ་ཡོད་པའི་ཕྱན་ཁྲོལ་ཞེས་ཀ་ཤད(བཅོས་ཀྱི་ཕྱན་མོང་གི་ཕྱོགས་ཅིག་ཅན། ཕྱེ་འཕེལ་བཅས་ཀྱི་ཕྱན་མོང་གི་ཕྱོགས་ཅིག་ཅན། དབེར་ན། ཏ་ལྷ་བྱ།)

clonal expansion
ངོ་འདྲ་རྒྱ་མཛེད།
biol.

Production of daughter cells all arising originally from a single cell. In a clonal expansion of lymphocytes, all progeny share the same antigen specificity.

ཕྲ་ལུང་ཤུང་གཅིག་ནས་ན་ཚུང་ཕྲ་ལུང་མང་པོ་བསྐྱེན་པ་ལ་གོ། ཚུ་སེར་ཕྲ་ལུང་གི་ངོ་འདྲ་རྒྱ་མཚེད་ཀྱི་ནང་དུ་རིགས་རྒྱུད་ཕྱི་མ་ཀུན་ལ་ཕྱན་མོང་གི་འགོག་ཟྭངས་སྐྱེད་རྫས་ཡོད་པ་ཡིན།

clonal selection theory
ངོ་འདྲ་འདེམས་སྐྱེ་རྒྱས་གཞུང
biol.

A selective theory of antibody production proposing that each B lymphocyte has the ability to respond to a specific antigen that an individual may or may not have contacted previously

འགོག་གཟུགས་ཐོན་སྐྱེད་སྐོར་ཀྱི་འདེམས་སྐྱེ་རྒྱས་གཞུང་ཅིག་སྟེ་གང་ཟག་ཅིག་ལ་སྔོན་ཚད་ཐོག་ཡོད་མེད་གང་རུང་ཡིན་པའི་འགོག་ཟྭངས་སྐྱེད་རྫས་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ལ་ཡ་ལན་བྱེད་པའི་ནུས་པ་དེ་ཚུ་སེར་ཕྲ་ལུང་བྱེ་བྲག་པ་རེ་རེ་ལ་ལྷན་པར་བརྟེད།

clone
ངོ་འདྲ།
biol.

A population of genetically identical organisms or cells derived from an original single organism or cell by asexual reproduction or mitosis.

སྐྱེ་དངོས་སམ་ཕྲ་ལུང་ཀྱང་པ་ངོ་མ་ཞིག་ནས་ཁམས་བྱས་སྐྱེད་འཕེལ་ལམ་ཕྲ་ལུང་གཉིས་བྱེས་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་རིགས་རྫས་འདྲ་མཚུངས་ཡིན་པའི་སྐྱེ་དངོས་སམ་ཕྲ་ལུང་གི་ཚོགས་ཤིག་ལ་ཟེར།

closed universe
རྒྱས་པའི་འཛིག་རྟེན།
phys.

A model of the universe in which there is enough matter, and therefore enough gravitational force, to stop the expansion started by the big bang.

འཛིག་རྟེན་ཁམས་སུ་བེམ་རྫས་འདང་འགལ་ཝིག་ཡོད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་གལ་ཐོར་ཚེན་པོས་འགོ་བཙུགས་པའི་འཛིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་རྒྱ་སྐྱེད་བཞིན་པའི་རྩམ་པ་འདི་འགོག་རྒྱུར་པའི་འཆེན་ཤུགས་འདང་འགལ་ཝིག་ཡོད་པར་བརྗོད་པའི་འཛིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་དབེ་གཏན་ཁྱབ་ཝིག

clot
ཁྲག་ཕིང་།
biol.

A thick and sticky clump of dried blood that stops blood from flowing through a blood vessel in a person or an animal.

མི་འམ་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ཁྲག་རྩ་བརྒྱུད་དེ་རྒྱུ་བཞིན་པའི་ཁྲག་འགོག་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་སྐྲམ་ཟིན་པའི་ཁྲག་གི་ཚོམ་བུ་མ་ཐུག་ཅིང་འབྱར་བག་ཅན་ཞིག

clotting
ཁྲག་ཕིང་། ཁྲག་འགག་པ།
biol.

A process in which liquid blood is changed into a semisolid mass

གཅེར་གཏན་ཡིན་པའི་ཁྲག་དེ་ཕྱེད་མཁྲིགས་གཏན་སུ་འགྱུར་བའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ

clotting factor
ཁྲག་འཁྱུག་གྱི་རྩི་ཚུ།
biol.

Any of several plasma components (as fibrinogen, prothrombin, and thromboplastin) that are involved in the clotting of blood.

ཁྲག་འཁྱུག་གི་བྱ་བའི་ནང་དུ་ཞེ་གཏོགས་ཡོད་པའི་ (ཁྲག་ཚོ་བྱད་རྫས་དང་། ཁྲག་ཕིང་སྟོན་རྫས་སྐྱེད་བྱེད། ཁྲག་ཕིང་སྟོ་རྫས་ལྷ་བུ་) ཁྲག་འདུར་གྱི་བྱད་རྫས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་རེད།

cloud chamber
ཕྲིན་ཁང་།
phys.

A device used to detect the paths of particles emitted by radioactive sources.

འགྱེད་འཚོའི་འབྱུང་ཁུངས་ནས་འཕྲོས་པའི་ཐ་རྡུལ་གྱི་རྒྱུ་ལམ་འཚོལ་བྱེད་དུ་སྟོན་པའི་ཡོ་ཆས་ཝིག

clump
ཕེའ་ཁ། ཐུང་ཁ།

To form lumps or thick groupings.

གོང་བུ་འགྲུབ་ཏུ་འདུ་གཅམ་ཚང་ཚོང་བཟོ་བ།

clumps
ཚོམ་བཅ།

A clustered mass; a lump

ཕྱོགས་གཅིག་ཏུ་འདུ་མ་པའི་གདོས་ཚད་ཅིག་སྟེ། གོང་བུ་ཞེག

cluster of galaxies
དཀྱི་ཚོགས་ཚོམ་བཅ།
phys.

Gravitationally bound grouping of galaxies, numbering from the hundreds to the tens of thousands.

འཛེན་ཤུགས་ཀྱིས་བཅིངས་པའི་དགུ་ཚོགས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། དགུ་ཚོགས་བརྒྱ་ཕྲག་ནས་ཁྲི་ཕྲག་གིས་གྲངས

co-stimulation
མཉམ་ཁྱུལ།
biol.

The delivery of a 2nd signal from an antigen-presenting cell to a T cell, which rescues an activated T cell from anergy, allowing it to produce the lymphokines necessary for production of additional T cells.

འགོག་ཟྱངས་སྐྱེད་ཕྱས་བང་ལྟན་པའི་ཕ་ཤུང་ཞིག་གིས་ཏེ་ཕ་ཤུང་ཞིག་ལ་བརྡ་འཕེན་གཏེས་པ་ཞིག་སྐྱེལ་འགྲེས་བ་ལ་གོ འདི་ཡིས་སར་སྟོང་ཕེབས་པའི་ཏེ་ཕ་ཤུང་དེ་བཀག་ལ་ཞ་བའི་གནས་ལས་བསྐྱབས་ཏེ་ཏེ་ཕ་ཤུང་འགན་པ་ལས་བསྐྱེད་ཀྱི་ཕ་ཤུང་ཁ་ཤས་བསྐྱལ་ཐྲི་སྐྱེད་ཀྱི་ཕ་ཤུང་ཁ་ཤས་ཀྱང་ལ

coast The easy movement of a vehicle without the use of power.
འབབ་བཟོས། *phys.*
ནུས་པ་མེད་མ་སྤྱད་པའི་སྒོ་ནས་བྱང་བའི་འགྲུལ་འཕོར་ཞིག་གི་ལས་སྒྲ་པོའི་འགྲུལ་སྒྲོད་ལ་གོ

cobalt The chemical element of atomic number 27, a hard silvery-white magnetic metal.
ཀོ་བཱལ་ཊ། *chem.*
རྡུལ་གྲངས་ ༢༧ ཡིན་པའི་རྩ་རྩས་མཁྲེགས་ཤིང་དཀར་ལ་དཀར་གྱི་ཁ་དོག་དང་ལྡན་པའི་ཁས་ལེན་ལྡན་པས་རིགས་ཤིག

cocaine A powerful drug that is used in medicine to stop pain or is taken illegally for pleasure.
ཁོ་ཀེན། *chem.*
རྒྱག་རྡུ་གཙོག་བྱེད་ཀྱི་སྨན་དུ་སྤྱོད་པའམ། ཡང་ན་སྐྱེད་སྡང་གི་ཚེད་དུ་ཁྲིམས་འགལ་གྱིས་སྤྱོད་པའི་སྨན་རྩྭ་ཤུགས་ཚན་ཞིག

cochlear nerve One of two divisions of the vestibulocochlear nerve that facilitate hearing by conducting stimuli to the brain.
དང་འཕྲིལ་དབང་རྩྭ། དང་རྩྭ། *neurosci.*
གླང་པའི་ནང་དུ་སྐྱལ་རྒྱུན་གྱི་ལྷག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཐོས་ཚོར་ལ་རམ་འདེགས་བྱེད་མཁན་གྱི་སྟོན་མས་བྱེད་དབང་རྩ་སྲེ་ཚན་གཉིས་ཡོད་པའི་ནང་གི་གཅིག་ལ་གོ

cochlear nucleus One of two divisions of the vestibulocochlear nerve that facilitate hearing by conducting stimuli to the medulla oblongata that receives impulses regarding sound stimuli from the cochlear nerve.
དང་འཕྲིལ་ཚོམ་བུ། *neurosci.*
འཛོར་ཚུན་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་དུང་འཕྲིལ་དབང་རྩ་ནས་སྐྱེའི་སྐྱལ་རྒྱུན་བྱེད་འབྲེལ་བའི་འཕར་བརྡ་ལེན་མཁན་ཏེ་དབང་རྩའི་སྤ་ལྷུས་ཀྱིས་ཐུག་པའི་ཚོམས་བུ་ཆུང་ཆུང་ཞིག

code A series of letters, numbers, or symbols assigned to something for the purposes of classification or identification.
གསས་བཏགས། *phys.*
བྱ་དངོས་ཤིག་སྒེ་ཚན་དབྱེ་འབྱེད་དམ་ངོས་འཛིན་བྱེད་པའི་ཚེད་དུ་སྤྱོད་པའི་ཡི་གེའམ། ཨང་གི་ཡང་ན་མཚོན་རྟགས་བསྡུར་མ་ཞིག་ལ་གོ

codominance A heterozygous condition in which both alleles at a gene locus are fully expressed in the phenotype.
མཉམ་མངོན། *biol.*
རིགས་རྩ་ས་ཀྱི་ས་ཁྲལ་ཞིག་ཏུ་ཡོད་པའི་ཕེ་ལེལ་གཉིས་ཀ་ཚ་ཚང་བའི་སྒོ་ནས་རིགས་རྩས་མངོན་རྩལ་ཞིག་ཏུ་མངོན་ཡོད་པའི་རིགས་འབྲེས་ཀྱི་གནས་སྡུད་ཤིག་ལ་གོ (བ་མ་གཉིས་ཀྱི་ཕེ་ལེལ་གྱི་འབྲས་བུ་བུ་ཐུག་གི་སྟེང་དུ་ཐུན་མོང་སྟེ་མཉམ་དུ་མངོན་པ།)

codon A sequence of three nucleotides which together form a unit of genetic code in a DNA or RNA molecule.
རིགས་ཐུས་ཀློད་བཏང། *biol.*
ཏེ་ཕེན་ཕེའཕམ་ཨར་ཕེན་ཕེ་འདུས་རྡུལ་ནང་གི་རིགས་རྩ་ཀྱི་གསང་བཏའི་བཅོ་གཞི་གཅིག་གི་ཐིག་ཆཉམ་སྟེལ་གྱི་སྒོ་ནས་འགྲུབ་པར་བྱེད་པའི་ཉིང་རྡུལ་གྱི་ཆ་གསུམ་གྱི་བསྡུར་རིམ་ལ་གོ

coelom
ཁྲ་ལམ།
biol.

A fluid-filled cavity that forms the main bady cavity of vertebrate and most invertebrate animals. It is formed by the spliting of the mesoderm.

སྐྲལ་རུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཚགས་དང་སྐྲལ་རུས་མེད་པའི་སྲོག་ཚགས་པལ་མོ་ཆེའི་ལུས་པོའི་ཁོག་སྟོང་གི་པོའི་གྲྭབ་ཆར་གྱུར་པའི་གཅེར་གཟུགས་ཀྱིས་ཁེངས་པའི་ཁོག་སྟོང་དེ་ལ་གོ་ཞིང། བར་ཕྱན་ཁ་ཐལ་དུ་ཕྱིན་པ་ལས་གྱུག། (ཁྲ་བཅམ་གཅེར་གཟུགས་ཡོད་པའི་འབྲུ་ཡི་ལུས་ཀྱི་བར་སྟོང་གི་ཆའམ་ལམ།)

coenzyme
སྐྱེན་ཟས་ལས་ཀྱི་གསལ།
biol.

Nonprotein organic compound produced by living cells, a cofactor that transfers atoms or small molecular fragments during a reaction; like the enzyme, it is not consumed by the reaction and may be reused.

སོག་ལྡན་པ་ཕུང་གིས་སྐྱེད་སྐྱན་བྱས་པའི་སྨྱོ་དཀར་མེད་པའི་སྐྱེ་ལྡན་འདུས་རྫས་ཤེག་ཏེ་རྫས་སྨྱོ་ར་གྱི་སྐྲབས་སུ་རྫུལ་པས་ནས་འདུས་རྫུལ་གྱི་ཟེགས་མ་གནས་སྨྱོ་བྱེད་པའི་རྒྱུན་གྲོགས་ཞིག་ཡིན་ཞིང། སྐྱེན་རྫས་དང་མཚུངས་པར་རྫས་སྨྱོ་ར་གྱི་སྐྲབས་སུ་མེད་པར་མི་འགྱུར་བས་བསྐྱར་སྨྱོ་བ་བྱ་ཆོག

coenzyme A (CoA)
སྐྱེན་ཟས་ལས་ཀྱི་གསལ་ A (སྐྱེན་ཀྱི་གསལ་ A)
biol.

A coenzyme present in all living cells that transfers acetyl or acyl groups in metabolic reactions and that regulates gene expression through acetylation of histones.

སོག་ལྡན་པ་ཕུང་ཀུན་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་སྐྱེན་རྫས་ལས་ཀྱི་གསལ་ཤེག་ལ་ཟེར། དེ་ཡིས་ནུས་འགྱུར་རྫས་སྨྱོ་ར་ནང་གི་ཨེ་སི་ཏེལ་ལམ། ཨེ་སི་ལ་སྡེ་ཚན་སྐྱེལ་འདེན་བྱེད་པ། ཏྲི་སི་ཏོན་གྱི་ཨེ་སི་ཏེལ་རྫས་འགྱུར་བ་རིམ་བརྒྱད་ནས་རིགས་རྫས་མཇོན་ཚུལ་ལ་སྟངས་འཛིན་ཡང་བྱེད་པ་ཡིན།

coevolution
མཉམ་འགྱུར།
མཉམ་ཞོན་འཕེལ་འགྱུར།
biol.

The process by which two or more interacting species evolve together, each changing as a result of changes in the other or others. Coevolution occurs, for example, between predators and prey and between insects and the flowers that they pollinate.

པན་ཚུན་འབྲེལ་ལམ་བྱེད་པཞིན་པའི་ཉེ་རིགས་གཉིས་སམ་དུ་མ་ཞིག་དུས་མཉམ་དུ་འཕེལ་འགྱུར་འགྲོ་ཞིང། ཉེ་རིགས་གཞན་གྱི་འགྱུར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཉེ་རིགས་རང་ཉིད་ལ་འགྱུར་བ་འགྲོ་བའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག དཔེར་ན། ཇོན་བྱ་དང་ཇོན་མ་ཁན་གཉིས་ཀྱི་དབར་དང་འབྲ་སྲིན་དང་འབྲ་སྲིན་དེ་ཡིས་ཟེགས་སྨྱོ་ར་བྱས་པའི་མེ་ཏོག་གཉིས་དབར་དུ་མཉམ་ཐོན་འཕེལ་འགྱུར་འབྲུང་གི་ཡོད།

cognition
རིས་འཛིན།
neurosci.

The mental action or process of acquiring knowledge and understanding through thought, experience, and the senses.

བསམ་གཞིགས་དང་། ཉམས་སྲོང་། དབང་ཚོར་བཅས་བརྒྱུད་ནས་ཤེས་བྱ་དང་གོ་རྟོགས་ཐོབ་པར་བྱེད་པའི་བསམ་སྒྲོའི་བྱ་བཅམ་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ

cognitive appraisal
རིས་འཛིན་དབྱེ་ཚོད།
neurosci.

The theory that emotions evolve from people's subjective interpretation of the situation they are in; several emotions, even conflicting ones, can result from one stimulus, depending on an individual's evaluation.

སེམས་རྩོང་ནི་བང་ཉིད་ཡོད་པའི་གནས་སྟངས་དེའི་ཡུལ་ཅན་གྱི་འགྲེལ་ལུགས་ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་བ་དང། གང་ཟག་སྒེར་ཞིག་གི་རིན་ཐང་འཇལ་ཚུལ་ལ་གཞིར་བཞག་སྟེ་སྐུལ་རྒྱུ་ཁག་ཅིག་གིས་ཀྱང་སེམས་རྩོང་དུ་མ་སྐྱེད་ཐུབ་ལ། འགལ་བ་བྱེ་ཅན་ཡང་སྐྱེད་ཐུབ་པར་བརྗོད་པའི་རྣམ་གཞན།

cognitive capacity
རིས་འཛིན་ཏྲུས་པ།
neurosci.

Cognitive capacity is the total amount of information the brain is capable of retaining at any particular moment.

དུས་ཡུན་རིས་ཅན་ཞིག་གི་སྐབས་སུ་བློ་ཡིན་པས་ཉར་ཐུབ་པའི་ཚ་འཕེན་གྱི་ཁྱོན་འབོར་ལ་ཟེར།

cognitive neuroscience
རིས་འཛིན་དབང་རྩྭ་ཚན་རིག
neurosci.

The branch of neuroscience that deals with the way neurological mechanisms are involved in thinking and behavior.

དབང་རྩའི་ལས་ཚུལ་ནི་བསམ་བློ་དང་གཤིས་ཕྱོད་ལ་འབྲེལ་ཚུལ་གྱི་སྐོར་ལ་སློབ་ཕྱོང་བྱེད་པའི་དབང་རྩ་ཚན་རིག་གི་ནང་གསེས་སྟེ་ཚན་ཞིག

cognitive psychology
རིས་འཛིན་སེམས་ཀུམས་རིག་པ།
neurosci.

A branch of psychology concerned with mental processes (as perception, thinking, learning, and memory) especially with respect to the internal events occurring between sensory stimulation and the overt expression of behavior.

(འདུ་ཤེས་དང། བསམ་གཞིགས། ཤེས་སྒོང། དྲན་པ་ལྟ་བུའི་) སེམས་ཀུམས་ཀྱི་རྒྱུད་རིམ་སྒྲི་དང། བྱ་བྲག་ཏུ་དབང་ཚོར་སྐུལ་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱུང་བ་ནས་མཐོང་ཚོས་ཅན་གྱི་གཤིས་ཕྱོད་ཀྱི་ནུས་འགྱུར་མ་བསྟན་པའི་དབར་དུ་བྱུང་བའི་ནང་སེམས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྐོར་ལ་དོ་སྣང་བྱེད་པའི་སེམས་ཀུམས་རིག་པའི་སྟེ་ཚན་ཞིག

cognitive science
རིས་འཛིན་ཚན་རིག
neurosci.

The scientific study of cognition, including elements of the traditional disciplines of philosophy, psychology, semantics, and linguistics, together with artificial intelligence and computer science.

ལྟ་གྲུབ་རིག་པ་དང། སེམས་ཀུམས་རིག་པ། ཚིག་དོན་རིག་པ། སྐད་ཡིག་རིག་པ་བཅས་ཟེ་བའི་སྒོ་ལ་རྒྱུན་སྟེ་ཚན་ཀྱི་སྟེང་དུ། མིས་བཟོས་རིག་སྟོབས་དང་གློག་ཀློད་ཚན་རིག་བཅས་ཚུད་པའི་རིས་འཛིན་གྱི་གནས་ལ་བརྟག་པའི་ཚན་རིག

cognitive state
རིས་འཛིན་གནས་བབས།
neurosci.

A cognitive state is your thought processes and state of mind.

རིས་འཛིན་གནས་བབས་ནི་ཁྱེད་ཀྱི་བསམ་གཞིགས་ཀྱི་རྒྱུད་རིམ་དང་སེམས་ཀྱི་གནས་བབས་ལ་གོ་བ་ཡིན།

coherent
འཕྲོས་མཉམ།
phys.

(Of waves) having a constant phase relationship.

(རླབས་ཀྱི་)ངོ་ཡི་འབྲེལ་བ་བརྟན་པོ་ཡོད་པ།

coherent light
འགྲོས་མཉམ་འོད།
phys.

Light of a single frequency with all photons exactly in phase and moving in the same direction. Lasers produce coherent light. See also incoherent light and laser.

ཟློས་ཕྱོད་གཅིག་པའི་འོད་རྡུལ་ཚང་མ་ངོ་གཅིག་ཏུ་ཁེལ་ཞིང་ཁ་ཕྱོགས་གཅིག་ཏུ་རྒྱུ་བའི་འོད། འབྲེལ་ཆགས་མིན་པའི་འོད་དང་ལེ་ཟེར་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།

cohesion
རང་འདོམས།
phys.

The sticking together of particles of the same substance.

གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པའི་དངོས་རྫས་ཀྱི་ཕྲ་རྡུལ་རྣམས་མཉམ་དུ་འབྱར་བ།

coil
དཀྲིས་སྐུད།
phys.

A length of rope or wire curled to form a series of circles, one above the other

བསྟར་ལ་སྒྲིག་པའི་སྒོར་དབྱིབས་སུ་གཅུ་སྒྲིམ་བྱས་པའི་ཐག་པའམ་གློག་སྐུད་ཅིག་་ལ་གོ

colitis
ཚོང་ཚད།
biol.

An illness that causes pain and swelling in the colon.

རྒྱུ་ལོང་གི་ནང་དུ་སྐྲངས་འབུར་དང་ཟུག་རྡུ་སློང་བའི་ནད་ཅིག

colliculus
འབྱར་གཟུགས།
biol.

Any of a number of small swellings in the roof of the mid-brain, involved in vision and hearing.

བར་ཀླད་ཀྱི་ཡང་ཐོག་ཏུ་ཡོད་པའི་སྐྲངས་འབུར་ཆུང་ཆུང་དུ་མའི་ཁྲོད་ཀྱི་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། མཐོང་ཚོར་དང་ཐོས་ཚོར་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན།

collide
རྡུང་ཁ་རྒྱག་པ།
phys.

Hit with force when moving.

འགུལ་སྐྱོད་གཏོང་བའི་སྐབས་སུ་ཤུགས་དང་བཅས་ཏེ་གཞུ་བ་ལ་གོ

collider
བརྡབ་ཆས།
phys.

A particle accelerator used to bring about collisions between particles or atoms in order to study their behavior or create isotopes.

རྡུལ་གཤིས་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པའམ། ཡང་ན་གནས་མཉམ་རྩ་རྫས་བསྐྲུན་པའི་ཆེད་དུ་ཕྲ་རྡུལ་ལམ་རྡུལ་ཕྲན་རྡུང་ཁ་རྒྱག་ཏུ་འཇུག་པའི་མྱུར་སྣོན་རྡུལ་ཆས་ཤིག

colloid
འབྱར་གཟུགས།
phys.

Colloids were originally defined by Thomas Graham in 1861 as substances, such as starch or gelatin, which will not diffuse through a membrane. He distinguished them from crystalloids (e.g. inorganic salts), which would pass through membranes. Later it was recognized that colloids were distinguished them from true solutions by the presence of particles that were too small to be observed with a normal microscope yet were much larger than normal molecules. Colloids are now regarded as systems in which there are two or more phases, with one (the dispersed phase) distributed in the other (the continuous phase). Moreover, at least one of the phases has small dimensions (in the range 10^{-9} – 10^{-6} m). Colloids are classified in various ways.

བྱི་ལོ་ ༡༩༦༩ ལོར་ཐོ་མ་སི་ཐྲེ་ར་ཅན་གྱིས་ཐོག་མར་འབྱར་གཟུགས་ནི་བཀ་ཚི་དང་སྨྲིན་ཁུ་ལྷ་བུ་སྨྲི་ཝོ་བརྒྱད་ནས་འགྲོ་མི་ཐུབ་པའི་དངོས་རྫས་ཤེས་ཡོན་ཡར་འཕེལ་ཡོད་པ་དང་། ཁོང་གིས་འབྱར་གཟུགས་ནམས་སྨྲི་ཝོ་རྒྱུད་ནས་འགྲོ་ཐུབ་པའི་དཔེ་ཐུབ་ཤེས་ཤེལ་གཟུགས་(སྨྲི་ལྷན་མེན་པའི་ཚུ་)ལས་ལོགས་སུ་བགར་ཡོད། བྱིས་སུ། འབྱར་གཟུགས་ཀྱི་ནང་དུ་སྨྲི་ར་བཏང་གི་ཐ་མཐོང་ཆེ་ཤེལ་ལ་བརྟེན་ནས་མཐོང་མི་ཐུབ་པའི་ཐ་རྒྱ་ཡོད་པ་དང་། ཐ་རྒྱ་ད་དག་སྨྲི་ར་བཏང་གི་འདུས་རྒྱ་ལ་ལས་ཟུབ་ཏེ་ཆེན་ཕོ་ཡོད་པའི་གནས་སྟངས་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་གཤེར་ཤུ་དངོས་ལས་ལོགས་སུ་བགར་ཡོད། ད་ལྟའི་ཚར། འབྱར་གཟུགས་ནི་དངོས་པོའི་མངོན་རྟས་གཉིས་མས་གཉིས་ལས་མང་བ་ཡོད་ཅིང་། དངོས་པོའི་མངོན་རྟས་གཅིག་ནི་(ཁ་ཐོར་པའི་དངོས་པོའི་རང་གཟུགས་)དངོས་པོའི་མངོན་རྟས་གཞན་(བར་མ་ཚད་པའི་དངོས་པོའི་རང་གཟུགས་)དེའི་ནང་དུ་(ཁ་བཀྲམ་ནས་ཡོད་པའི་མ་ལག་ཅིག་ལ་གོ མ་ཟད། དངོས་པོའི་མངོན་རྟས་གང་ཡང་རུང་བ་གཅིག་གི་བོངས་ཚད་ཆུང་ཆུང་ཡིན། (10^{-9} – 10^{-6} m) དབྱར་གཟུགས་ལ་དབྱེ་བ་འབྱེད་སྟངས་སྣ་ཚོགས་ཡོད།

color
མདོག
phys.

The property possessed by an object of producing different sensations on the eye as a result of the way it reflects or emits light.

དངོས་པོ་ཞིག་གིས་འཚོ་རྩ་བ་ཆུག་པཱལ་ལྟོག་འཚོ་བྱས་པའི་ཚོད་ལ་བརྟེན་ནས་ང་ཚོའི་མིག་ལ་མཐོང་ཚོར་སྣ་ཚོགས་སྐྱེད་པར་བྱེད་པའི་དངོས་པོ་དེའི་ཁྱད་ཆོས་ལ་གོ

color charge
མདོག་ཁྱད
phys.

An intrinsic property of quarks and gluons that determines their strong force interactions with each other.

ཁོག་རྩལ་དང་ཀུལ་ཨོན་རྩལ་ལ་ཡོད་པའི་ལྷན་སྐྱེས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ཤིག་སྟེ་པན་ཚུན་དབར་གྱི་སྟྲོལ་སྨྲོར་གྱི་ངག་ཤུགས་ད་མཚོན་པར་བྱེད།

color filter
ཚོས་ཀྱི་ཚན་ཚད
phys.

A photographic filter made of colored glass that modifies the light striking the film by selectively absorbing colors. It is used when taking photographs through haze.

བདམ་གསེས་ཀྱི་སྒོ་ནས་ཁ་དོག་འཇིབ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་སྨྲིན་ཤོག་གི་ངོས་སུ་ཐོག་པའི་ཚོད་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་ཐུབ་པའི་ཚོན་མདོག་ཅན་གྱི་ཤེལ་བཙོས་ཚགས་ཚས་ཤེགས་ལ་གོ་ཞིང་། སྒྲུག་འཕེབ་པའི་རྒྱུང་ཁུས་རྒྱུད་ནས་དཔར་ལེན་པར་བེད་སྤྱོད་བྱེད།

color vision
མཚོན་མདངས་མཐོང་ཚོར
biol.

The ability to perceive or differentiate between colours.

ཁ་དོག་མཐོང་ཐུབ་པཱལ་ཁ་དོག་པར་ནན་ཚུན་ཁྱད་པར་འབྱེད་ཐུབ་པའི་ནུས་པ།

colorblind/color-blindness
མདོག་ཟོང
biol.

Partially or totally unable to distinguish certain colors.

ཁ་དོག་དེས་ཅན་ཁག་ཅིག་ཁྱད་པར་གཏན་ནས་འབྱེད་མི་ཐུབ་པཱལ་ཆ་ཅམ་འབྱེད་མི་ཐུབ་པ།

coma
ཀོ་མ། ཕྱུག་དིང་བརྒྱལ་ཁད།
neurosci.

A state of deep, often prolonged unconsciousness, usually the result of injury, disease, or poison, in which an individual is incapable of sensing or responding to external stimuli and internal needs.

མཐུག་ཅིང་རྒྱུན་རིང་བའི་དྲན་མེད་ཀྱི་གནས་སྐབས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང། སྨྱོ་བ་བཏང་ཟས་སྦྱོན་ནས། ཆ་ཚུ། དུག་སོགས་ཀྱིས་སྐྱེད། ཀོ་མའི་གནས་སྐབས་སུ་གང་ཟག་དེས་ཕྱི་འགྲན་རྒྱུ་ཡང་རྒྱུན་དང་ནང་གི་དགོས་མཁོ་ཚོར་མི་ཐུབ་པའམ་ལན་ལྡོག་ཏུ་ཐུབ་པ་ཡིན།

combustion
འབར་སྐྱེག
chem.

Rapid chemical combination of a substance with oxygen, involving the production of heat and light.

གེས་ཀྱ་ཤིག་འཚོ་རྒྱང་དང་ལྡན་དུ་མཉྱོགས་ལྡར་ངང་སྲེབ་སྦྱོར་བྱས་བའི་ཁ་ཏོད་དང་འོད་སྐྱེན་པ།

comet
ཏ་བར་མཆུག་དིང།
phys

A celestial object consisting of a nucleus of ice and dust and, when near the sun, a 'tail' of gas and dust particles pointing away from the sun.

ལྷེ་བ་འཁྱག་རོས་དང་རྡུལ་གྱིས་བྱས་ཅིང་ཉི་མ་དང་ཐག་ཉེ་རུ་འགྲོ་སྐབས་རྡུལ་དང་རླུང་ཤུ་གྱི་མཇུག་མ་ཞིག་ཉི་མའི་ཕྱོགས་ཕྱི་རོལ་སུ་འཐེན་པར་བའི་བར་སྟང་གི་དངོས་པོ་ཞིག

commensalism
གཉིས་མེད་ཁེ་འཛོག
biol.

An association between two organisms in which one benefits and the other derives neither benefit nor harm.

སྐྱེ་དངོས་གཅིག་ལ་ཁེ་བན་ཐོབ་ཅིང་སྐྱེ་དངོས་གཞན་དེ་ལ་ཁེ་བན་དང་གནོད་གཉིས་ཀ་མི་ཐོབ་པའི་སྐྱེ་དངོས་གཉིས་དབར་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ཞིག (པར་ཕྱོགས་ལ་ཁེ་བན་དང་གནོད་པ་གཉིས་ཀ་མ་བྱས་པའི་སྒོ་ནས་ཁེ་བན་ལེན་པ།)

communicable disease
འགོས་ཁྱིད་པའི་ནད།
biol.

A disease capable of being transmitted, by any means, from one person to another.

རྒྱུད་ལམ་གང་རུང་རུང་ཞིག་བརྒྱུད་ནས་གང་ཟག་གཅིག་ནས་གང་ཟག་གཞན་ཞིག་ལ་འགོ་བའི་ནུས་པ་དང་ལྡན་པའི་ནད་ཅིག

community
ཚོགས་ཁྲི།
biol.

A group of organisms interacting with one another and with the environment in a specific region.

ས་ཁུལ་དེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་སྐྱེ་དངོས་བན་ཚུན་ཀྱི་དབར་དུ་འབྲེལ་བ་བྱེད་ཅིང་ཁོར་ཡུག་དང་ལྡན་དུ་ཡང་འབྲེལ་བ་བྱེད་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཞིག

community ecology
ཚོགས་ཁྲི་དེ་ཕྱོད་བཅད་ཤིག་པ།
biol.

The study of the ecological interrelationships among communities of organisms.

སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ཚོགས་སྡེ་དེ་དབར་གྱི་སྦྲེད་བཅུད་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་རིག་པ།

compact bone
ཚཁས་ཏུས།
biol.

A type of bone tissue which forms the hard outer layer of a bone.

རུས་པའི་ཕྱི་རོལ་མཁྲིགས་པོ་དེ་གྲུབ་བྱེད་ཀྱི་རུས་པའི་ལྷང་གྲུབ་ཀྱི་རིགས་ཤིག (ཚཁས་དམ་པོ་ཡོད་པའི་རུས་པ།)

compact disc (CD)
ཚགས་ཁྱིད།
phys.
A small optical disc on which data such as music, text, or graphic images is digitally encoded.
རོལ་དབྱངས་སམ། ཡི་གེ། ཡང་ན་པར་རིས་གྲངས་འབྲེལ་གྱི་སྒོ་ནས་བརྡ་སྒྲིག་བྱ་སའི་ཡོད་སྟངས་ཚུང་ཚུང་ཞིག

compact fluorescent lamp (DFL)
ཚགས་དམར་ཐད་འཚེར་གློག་བཀྲ།
phys.
A miniature version of a fluorescent lamp, commonly in a spiral shape.
ཐད་འཚེར་གློག་བཀྲའི་ཐོན་ཚུང་ཚུང་ཞིག་ཡིན་ཞིང་སྒྲི་ར་བཏང་གཅུས་སྒྲིམ་བྱས་པའི་དབྱིབས་སུ་ཡོད།

comparative anatomy
ཕྱས་གཅིག་མཚུངས་ཀྱི་རིག་པ། རོ་བཀྲ་མཚུངས་ཀྱི་རིག་པ།
biol.
The comparison of the structure (anatomy) of one animal or plant with the structure of a different animal or plant.
སྲོག་ཆགས་སམ་ཤིང་ཞིག་གི་ཆགས་བཀོད་དེ་སྲོག་ཆགས་སམ་ཤིང་མི་འདྲ་བ་གཞན་ཞིག་གི་ཆགས་བཀོད་ (ལུས་ཁམས་གནས་ལུགས་) དང་མཚུངས་བསྡུར་བྱེད་པའི་བྱ་བ་ལ་རྩེར།

comparative embryology
ཐུན་ཕྱིར་བཏུར་རིག
biol.
The study of the similarities and differences among various organisms during the embryological period of development.
འཚར་འཛིལ་གྱི་གནས་སྐབས་སུ་ཡོད་པའི་སྲོག་ཆགས་སྣ་ཚོགས་པའི་སྐྱམ་སྲིང་གི་མཚུངས་ཆ་དང་མི་མཚུངས་པའི་ཆ་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པའི་རིག་པ་ལ་གོ (སྲོག་ཆགས་པན་ཚུན་དབར་གྱི་སྐྱམ་སྲིང་མཚུངས་བསྡུར་བྱེད་པའི་རིག་པ།)

competitive exclusion principle
འཁྲུན་བཟློང་ཅོ་དོན།
biol.
The ecological principle that when two species compete for the same critical resources within an environment, one of them will eventually outcompete and displace the other.
ཁོར་ཡུག་ཅིག་ཏུ་ཡོད་པའི་གལ་ཆེའི་ཐོན་ཁུངས་གཅིག་ལ་ཉེ་རིགས་གཉིས་ཀྱིས་འགྲན་ཚོད་བྱེད་པའི་སྐབས་སུ། རིམ་གྱིས་ཉེ་རིགས་གཅིག་ལ་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་ཅིང། ཉེ་རིགས་གཞན་དེ་གནས་ནས་དབྱུང་བར་བྱེད་པའི་སྐྱེ་ཁམས་ཀྱི་ཚ་དོན་ཞིག (ཁོར་ཡུག་ཅིག་ཏུ་སྲོག་ཆགས་རིགས་གཉིས་མཉམ་གནས་བྱེད་སྐབས་འཚོ་གནས་ཀྱི་ཆེད་དུ་ཕན་ཚུན་འགྲན་བསྡུར་བྱས་རིགས་གཅིག་གནས་དབྱུང་བྱེད་པར་བརྗོད་པའི་ཚ་དོན།)

complement protein
ཁ་ཟོར་གྱི་རྡུས།
biol.
One of a group of about 20 proteins that is found in the blood and is important in fighting infections and other diseases.
ཁྲག་གི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་གཉན་ཁ་དང་ན་ཚ་གཞན་ལ་འཐབ་པར་གལ་ཆེན་ཡིན་པའི་རྡུས་ཀྱི་ཤུ་ཅམ་གྱི་སྟེ་ཁག་ཅིག་ཡོད་པའི་ནང་གི་རྡུས་གཅིག

complement system
ཁ་ཟོར་མ་ལག
biol.
The human complement system is one of the principal effector systems of innate immunity and consists of more than 30 serum and cell surface proteins.
མིའི་ཁ་སྐོར་མ་ལག་ནི། ལྷན་སྐྱེས་ནད་འགོག་མ་ལག་གི་སྐུལ་བྱེད་མ་ལག་གཙོ་བོ་གཅིག་ཡིན་ཞིང། དེའི་ནང་དུ་ཁྲག་གི་ཆུ་སེར་ ༣༠ ལྷག་བང། ཐལ་ཕྱང་ངོས་ཀྱི་རྡུས་རབཅས་ཚུད་ཡོད།

complementarity
ཁ་སྐོང་རང་བཞིན།
phys.

Principle enunciated by Niels Bohr stating that the wave and particle aspects of both matter and radiation are necessary, complementary parts of the whole. Which part is emphasized depends on what experiment is conducted (i.e., on what questions one puts to nature).

བེམ་གཟུགས་དང་ཁྱབ་འགྱེད་གཉིས་ཀའི་རླབས་དང་རྡུལ་གྱི་རྣམ་པ་དག་ནི་དགོས་གནད་ཅན་ཡིན་ཞིང་། རྣམ་པ་དེ་གཉིས་ཉིལ་པོ་ཞིག་གི་ཁ་སྐོང་གི་ཆ་ཤས་ཡིན་པར་བརྗོད་པའི་ནོལ་བྱོར་གྱིས་གཏན་འཁེལ་བྱས་པའི་རྩ་འཛིན་ཞིག ཆ་ཤས་གང་ཞིག་གཙོ་གནད་དུ་འཛིན་མིན་ནི་སྐབས་འབྲེལ་གྱི་བརྟག་དཔྱད་ཅི་ཞིག་བྱེད་མིན་(རང་བྱུང་གི་སྐོར་ལ་དྲི་བ་ཅི་ཞིག་གཏོང་མིན་) ལ་རག་ལས།

complementary angel
ཁ་སྐོང་ཟུར་ཚད།
math.

Either of two angles whose sum is 90°.

སྡོམ་ཐོབ་ཟུར་ཚད་ 90° ཡིན་པའི་ཟུར་གཉིས་ལས་གང་རུང་གཅིག

complementary color
ཁ་སྐོང་ཁ་དོག
phys.

Any two colors that, when added, produced white light.

མཉམ་དུ་བསྣན་ཚེ་འོད་དཀར་པོ་འགྲུབ་པར་བྱེད་པའི་ཁ་དོག་གང་རུང་གཉིས།

complementary gene
ཁ་སྐོང་རིགས་རྫས།
biol.

One of a pair of genes, each from different loci, that together are required for the expression of a certain characteristic

གནས་ས་མི་འདྲ་བ་རེ་ནས་བྱུང་ཞིང་ཁྱད་གཤིས་ངེས་ཅན་ཞིག་མངོན་པ་ལ་ལྷན་དུ་ཡོད་དགོས་པའི་རིགས་རྫས་ཆ་གཅིག་ཡོད་པ་ལས་གང་རུང་ཞིག

complete dominance
ཡོངས་གསལ། (ཡོངས་རྫོགས་གསལ་བ།)
biol.

A form of dominance wherein the dominant allele completely masks the effect of the recessive allele in heterozygous condition

གསལ་ཆེ་ཨེ་ལིལ་གྱིས་གསལ་ཆུང་ཨེ་ལིལ་གྱི་ཤུགས་རྐྱེན་ཆ་ཚང་གཡོག་སྟེ་རང་གི་ཤུགས་རྐྱེན་མངོན་པར་གསལ་བའི་རིགས་འདྲེས་ཀྱི་གནས་སྟངས་ཤིག

complex number
རྙོག་གྲངས།
math.

A number that has a real part, x, and an imaginary part, iy, where i=√-1 and x and y are real (x can also equal 0). The complex number therefore has the form x =iy.

དངོས་ཡོད་ཀྱི་གྲུབ་ཆ་ x དང་རྟོག་བཟོའི་གྲུབ་ཆ་ iy ཡོད་པའི་གྲངས་ཀ་ཞིག འདིའི་སྐབས་སུ། i=√-1 དང་། x དང་ y གཉིས་ནི་གྲངས་ཀ་དངོས་ཡིན། (x ཀླད་ཀོར་ཡིན་ཀྱང་ཆོག) དེར་བརྟེན་རྙོག་གྲངས་ཀྱི་འབྲི་ཚུལ་ནི་ x =iy ཡིན།

component
གྲུབ་ཆ།
phys.

Parts into which a vector can be separated and that act in different directions from the vector.

ཕྱོགས་འབོར་དངོས་པོ་ཞིག་ཁ་བྲལ་དུ་གཏོང་ཐུབ་པའི་གྲུབ་ཆ་སྟེ། གྲུབ་ཆ་རྣམས་ནི་ཕྱོགས་འབོར་དངོས་པོ་རང་ལས་ཁ་ཕྱོགས་མི་འདྲ་བར་སྟོན་གྱི་ཡོད།

components of vector
ཕྱོགས་འབོར་དངོས་ཀློའི་ཁྱད་ཚ།
phys.

Two or more vectors that produce the same effect as a given vector; the vectors that combine to produce the effect of a resultant vector.

དེས་པའི་ཕྱོགས་འབོར་དངོས་པོ་ཞིག་དང་མཚུངས་པའི་ཁྱད་ཚོས་འདོན་ཐུབ་པའི་ཕྱོགས་འབོར་དངོས་པོ་གཉིས་མམ་གསུམ་གྱི་མིང་། ལྷན་གཅིག་ཏུ་སྡོམ་ན་འབྲས་བུའི་ཕྱོགས་འབོར་དངོས་པོ་གཅིག་གི་ཁྱད་ཚོས་སྟོན་ཐུབ་པའི་ཕྱོགས་འབོར་དངོས་པོ་ཁག་གི་བྱེ་བྲག

composite particle
བསགས་དཀར།
phys.

A subatomic particle, such as a proton or neutron, that is composed of two or more elementary particles.

ཆུ་རྡུལ་གཉིས་མམ་དུ་མས་གྲུབ་པའི་ཐུ་རྡུལ་ཞིག་ དཔེར་ན་པོ་རྡུལ་ལམ་བར་རྡུལ་ལྟ་བུ།

composition
ཁྱད་ཆས།/བཅུམས་ཚོས།
phys.

The nature and proportions of the elements comprising a chemical compound.

འདུས་རྫས་ཤིག་གི་གྲུབ་ཚའི་ཆུ་རྫས་ཀྱི་བསྡུར་ཚད་དང་རང་བཞིན།

compost
སྲེ་ཕྱད།
biol.

A mixture of decayed organic matter used to fertilize soil. Compost is usually made by gathering plant material, such as leaves, grass clippings, and food waste, into a pile or bin and letting it rot. Manure and other substances are often added to enrich the mixture or to speed its decomposition.

ས་གཞི་གཡེན་པོ་བཟོ་བར་སྤྱོད་པའི་རྩལ་ཅན་པའི་སྐྱེ་ལྷན་འདྲེས་རྫས་ཤིག་ལ་ཟེར། རྒྱུན་ལྷན་སྲེ་ལུང་ནི་ལོ་མ་དང་། བོགས་རྩ། ཟས་སྐྱོགས་ལྟ་བུའི་ཟོ་ཤིང་གི་དངོས་རྫས་རྣམས་ཕུང་གསོག་ཅིག་གམ། བླུག་སྡོང་ཅིག་གི་ནང་དུ་བཏག་བྱས་ནས་བཏལ་དུ་འཇུག་པ་ལས་བྱུང་པ་ཞིག་ཡིན། སྲེ་ལུང་རེ་ལེགས་སུ་གཏོང་བཞམ་རྩལ་ཚད་རེ་མཁྱོགས་སུ་གཏོང་བའི་ཚེད་དུ་ལུང་དང་དངོས་རྫས་གཞན་ཡང་ཡང་ཁ་སྦྱོར་བྱེད།

compound
འདྲེས་ཐུས།
chem.

Chemical substance made of atoms of two or more different elements combined in a fixed proportion.

སྡུར་ཚད་དེས་ཅན་ཞིག་གི་སྒོ་ནས་བསྡེབས་པའི་མི་འདྲ་བའི་ཆུ་རྫས་གཉིས་མམ་དུ་མ་འདྲེས་པའི་རྫལ་ལས་གྲུབ་པའི་རྫས་ཀྱི་དངོས་པོ།

compound eye
འདྲེས་མིག
biol.

The eye of most insects and some crustaceans, which is composed of many light-sensitive elements, each having its own refractive system and each forming a portion of an image.

འབྲུ་སྲིན་པལ་ཆེ་བ་དང་ལྷན་སྐྱོགས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་འགའ་ཞིག་གི་མིག་སྟེ་ཁོང་ལ་ཚོར་བ་སྐྱེན་པའི་གྲུབ་ཆ་མང་པོས་གྲུབ་ཅིང་། གྲུབ་ཆ་རེ་རེ་ལ་འཁྱོག་འཛིའི་མ་ལག་རེ་རེ་ཡོད་པས། གྲུབ་ཆ་རེ་རེ་ཡིས་པར་རིས་ཀྱི་ཆ་ཤས་རེ་རེ་གྲུབ་པར་བྱེད།

compound interest
ཐེ་ཁྱོད།
math.

Interest computed on the accumulated unpaid interest as well as on the original principal.

ཐོག་མའི་མ་འགོར་དང་སྡུད་མ་ཚར་བའི་སྐྱེད་ཀ་གཉིས་ཀྱི་སྟེང་དུ་བཅིས་པའི་སྐྱེད་ཀ

compression
བཙིར་གཟོན།
phys.

(a) In mechanics, the act of squeezing material and reducing its volume. (b) In sound, the region of increased pressure in a longitudinal wave.

ཀ) ཤུགས་རིག་གི་སྐབས་སུ། དངོས་རྫས་བཙོར་ནས་བོངས་ཚད་ཆུང་དུ་གཏོང་བའི་བྱ་བ་ལ་གོ། (ཁ) སྒྲ་ཡི་སྐབས་སུ། གཞོན་ཤུགས་ཆེ་རུ་བཏང་བའི་གཞུང་རྒྱས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ལ་གོ

compute
རྩིས་རྒྱག་པ།
math.

To determine by mathematics, especially by numerical methods

ཨང་རྩིས་རིག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཐག་གཅོད་བྱེད་པ་སྟེ། ལྟར་གང་དུ་གྲངས་རྩིས་ཀྱི་ཐབས་ལམ་སྤྱད་དེ་ཐག་གཅོད་བྱེད་པ།

computed tomography (CT)
5མ་ཕྱི་གློག་དཔར།
phys.

Tomography in which computer analysis of a series of x-ray scans made of a bodily structure or tissue is used to construct a three-dimensional image of that structure. The technique is used in diagnostic studies of internal bodily structures, as in the detection of tumors or brain aneurysms.

ལུས་པོའི་ཚ་ཤས་ཅིག་གམ་ཤུང་གྱི་ཕྱོགས་པར་བསྡུར་མ་ཞིག་སྤྱད་དེ་ཚ་ཤས་དེ་ཡི་ཕྱོགས་དོས་གསུམ་ལྟན་གྱི་པར་རིས་སྐྱེན་པར་བྱེད་པའི་ཕྱོགས་དཔར་ལ་གོ། ཐབས་ལམ་འདི་ནི་འབྲས་ནད་དམ་གླང་པའི་ཚ་འབུར་ལྟ་བུའི་ལུས་པོའི་ནང་གི་ཚ་ཤས་ཀྱི་ནང་གཞི་བཏྲག་དབྱད་དུ་སྤྱོད།

computer science
གློག་གླད་ཚན་རིག
phys.

The study of computation and computer technology, hardware, and software.

རྩིས་རྒྱག་པ་དང་། གློག་གླད་ཀྱི་འཕྲལ་རིག་དང་མཉེས་ཚས། མཉེན་ཚས་བཅས་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་རིག་པ།

concave mirror
ཀོང་གཟུགས་མེ་ལོང
phys.

Mirror that curves inward like a “cave”.

“བྲག་ཕུག” ལྟར་ནང་དོས་སུ་བཀུག་ཡོད་པའི་མེ་ལོང།

concentration
གར་ཚད། འདུས་ཚད།
chem.

A measure of the quantity of a dissolved substance in a stated quantity of a solution.

བྱོན་འབོར་ངེས་གཏན་ཡིན་པའི་བཞུ་ཁུ་ཞིག་གི་ནང་དུ་བཞུས་པའི་འདུས་ཕྱས་ཀྱི་མང་ཉུང་གི་ཚད་འཛིལ་ཞིག

concentration gradient
གར་ཚད་གཟར་ཚད།
biol.

The graduated difference in concentration of a solute per unit distance through a solution.

བཞུ་ཁུ་ཞིག་གི་ནང་རོལ་གྱི་རྒྱང་ཐག་དེས་ཅན་རིའི་མཚམས་ཀྱི་བཞུར་ཕྱས་ཀྱི་གར་ཚད་ཀྱི་བྱང་པར་ལ་གོ

concentric circles
ཡེ་མཐུན་ཐོན་དབྱིབས།
math.

Concentric circles are circles with a common center.

ཡེ་མ་ཐུན་སྟོར་དབྱིབས་ནི་ཐུན་མོང་བའི་ཡེ་ཚེག་ཡོད་པའི་སྟོར་དབྱིབས་དག་ལ་གོ

concert
རོལ་དབྱངས་འདུ་ཚོགས།
phys.

A performance given by one or more singers or instrumentalists or both.

གཞས་གཏོང་མཁན་ནམ་རོལ་མོ་བ་གཅིག་གམ་དུ་མས་ཁ་བའི་སྟོན་ནས་སྒྲུབ་པའམ་མཉམ་དུ་སྒྲུབ་པའི་འཕྲལ་སྟོན་ཞིག

concert hall
རོལ་དབྱངས་ཚོགས་ཁང་།
phys.
A building, or a hall within a building, specially designed for the giving of concerts.
རོལ་དབྱངས་འདུ་ཚོགས་འཚོགས་པའི་ཆེད་དུ་དམིགས་བསལ་གྱིས་འཛར་འགོད་བཟོ་སྒྲིན་བྱས་པའི་ཁང་པ་ཞིག་གམ་ཁང་པའི་ནང་རོལ་གྱི་ཚོགས་ཁང་ཞིག

conclusion
གྲུབ་དོན།
phil.
A judgement or decision reached by reasoning.
རྒྱུ་མཚན་ལ་བརྟེན་ནས་ཐག་བཅད་པའི་དབྱད་ཁྱེན་ཐག་གཅོད་ཅིག

concussion
གླུང་པའི་མཚོ་འགྱོམས།
neurosci.
An injury to an organ, especially the brain, produced by a violent blow and followed by a temporary or prolonged loss of function.
རྩ་བ་སྒྲོན་དྲག་པོ་ཞིག་གིས་སྒྲོད་ཅིང་། སྐད་བས་འཕྲལ་ལམ་རྒྱུན་རིང་པོར་བྱེད་ལས་ཉམས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་དབང་པོ་གཅིག་ལ་བྱང་བའི་རྟགས་སྒྲོན་ཞིག་སྟེ། བྱད་བྲག་ཏུ་གླུང་པར་པོག་པའི་རྟགས་སྒྲོན་ཞིག་ལ་ཟེར།

condensation
གཡེར་འགྱུར།
phys.
Change of phase of a gas into a liquid; the opposite of evaporation.
རླངས་གཟུགས་ནས་གཡེར་གཟུགས་སུ་འགྱུར་བ་སྟེ་རླངས་འགྱུར་གྱི་ལྡོག་ཕྱོགས་ཡིན།

condense
གར་ཏ་གཏོང་བ། བཅོར་བ།
phys.
Make (something) denser or more concentrated.
(དངོས་པོ་ཞིག་གི་)སྦུག་ཚད་ཆེ་རུ་གཏོང་བཉམ་གར་ཚད་ཆེ་རུ་གཏོང་བ།

condenser
རླངས་གཡེར་གྱུར་ཆས།
phys.
Any device for reducing gases or vapors to liquid or solid form.
རླངས་གཟུགས་སམ་རླངས་པ་གཡེར་གཟུགས་སམ་སྦ་གཟུགས་སུ་བསྒྱུར་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས།

conditional probability
ཆ་ཀྱེན་ལྡིད་ཁྱད་སྒྲས།
math.
The probability that an event will occur, given that one or more other events have occurred.
གནས་ཚུལ་གཞན་པ་གཅིག་གམ་དུ་མ་བྱུང་ཟིན་པ་གཞིར་བྱས་ཏེ། གནས་ཚུལ་ཞིག་འབྱུང་བར་འགྱུར་བའི་སྲིད་ཐྲོད་ལ་གོ

conditioned stimulus
གོམས་པའི་ཁྱད་ཀྱེན།
neurosci.
A stimulus to which an organism has learned to make a response by classical conditioning.
རྒྱུན་འཛིས་ཀྱེན་འདྲེས་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེ་དངོས་ཤེག་གིས་ཡ་བན་སྤྲོད་རྒྱ་སྒྲངས་ཟིན་པའི་སྐུལ་ཀྱེན་ཞིག

conditioning
ཀྱེན་འཛིས།
neurosci.
The learning process by which the behaviour of an organism becomes dependent on an event occurring in its environment.
སྐྱེ་དངོས་ཤེག་གི་ཤེས་སྤྲོད་རང་ཉིད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་ཏུ་འབྱུང་བཞིན་པའི་གནས་ཚུལ་ཞིག་ལ་བརྟེན་དགོས་པར་འགྱུར་བའི་ཤེས་སྤྲོད་གི་རྒྱུ་རིས་ཞིག

conduct
འཁྲིད་པ།
phys.
Transmit (a form of energy such as heat or electricity) by conduction.
བརྒྱུ་ཁྲིད་ལ་བརྟེན་ནས་(རྩོད་དམ་གློག་ལྡེ་བྱའི་ནུས་པ་)བརྒྱུ་གཏོང་བྱེད་པ།

conducting wire
ཁྲིད་གྱུད།
phys.
A metal conductor that carries electricity over a distance
གནས་གཅིག་ནས་གནས་ཞིག་ལ་གློག་ཏུས་དགོས་འདེན་བྱེད་པའི་ལྕགས་རིགས་ཀྱི་ཁྲིད་གཟུགས་ཤིག

conduction
བརྒྱུད་ཁྲིད།
phys.
(a) In heat, energy transfer from particle to particle within certain materials, or from one material to another when the two are in direct contact. (b) In electricity, the flow of electric charge through a conductor.

ཀ) ཚ་རྡོད་རིག་པའི་སྐབས་སུ། པན་ཚྭན་ཐང་གར་ཐུག་ཡོད་པའི་སྐབས་སུ་དངོས་རྫས་ཤིག་གི་རྩལ་གཅིག་ནས་རྩལ་གཞན་ལ་ཏུས་པ་བརྒྱུད་སྤྲོད་བྱེད་པཨམ། དངོས་རྫས་ཤིག་ནས་དངོས་རྫས་གཞན་ཞིག་ལ་ཏུས་པ་བརྒྱུད་སྤྲོད་བྱེད་པ་ལ་གོ། ཁ) གློག་རིག་གི་སྐབས་སུ། ཁྲིད་གཟུགས་ཀྱི་ནང་དུ་གློག་ཏུར་རྒྱུ་བ་ལ་གོ

conduction electrons
རྒྱུད་ཁྲིད་གློག་རྡུལ།
phys.
Electrons in a metal that move freely and carry electric charge.
ལྕགས་རིགས་ཀྱི་ནང་དུ་རང་དབང་དུ་རྒྱུ་ཞིང་གློག་ཏུར་དགོས་འདེན་བྱེད་པའི་གློག་རྡུལ།

conductivity
ཁྲིད་ནུས།
phys.
A measure of the ability of a substance to conduct heat.
དངོས་རྫས་ཤིག་གི་ཚ་རྡོད་རྒྱུད་ཁྲིད་བྱེད་ཐུབ་མིན་ཀྱི་ཏུས་པའི་ཚད་འཛིན།

conductor
ཁྲིད་གཟུགས།
phys.
(a) Material through which heat can be transferred. (b) Material, usually a metal, through which electric charge can flow. Good conductors of heat are generally good electric charge conductors.

ཀ) རྡོད་ཏུས་རྒྱུད་སྤྲོད་བྱེད་ཐུབ་པའི་དངོས་རྫས། ཁ) གློག་ཏུར་རྒྱུ་ཐུབ་ཅིང་སྤྱི་བཏང་ནས་ལྕགས་རིགས་ཡིན་པའི་དངོས་རྫས། རྡོད་ཏུས་ཀྱི་ཁྲིད་གཟུགས་ཡག་པོ་པཨ་ཚེ་བ་གློག་ཏུར་ཀྱི་ཁྲིད་གཟུགས་ཡག་པོ་ཡིན།

cone
སྐྱང་བཏྱིབས། (ཕྱ་ཐང་)
སྐྱང་གཟུགས།
biol.
One of two types of light-sensitive cell in the retina of the eye, responding mainly to bright light and responsible for sharpness of vision and colour perception.
མིག་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་ཧོད་ལ་ཚོར་བ་སྐྱེན་པའི་ཐ་ཤུང་རིགས་གཉིས་ཡོད་པ་ལས་བཀྲག་མངར་ཆེ་བའི་ཧོད་ལ་ཡ་ལན་སྤྲོད་ཅིང་ཚོར་རྟོག་པོ་དང་ཁ་དོག་མཚོང་བ་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ཐ་ཤུང་དེ་ལ་གོ

configuration
བཀོད་པ། ཁྲིལ་ཕྱུགས།
chem.
1. The arrangement of atoms or groups in a molecule. 2. The arrangement of electrons in atomic orbitals in an atom.
1) འདུས་རྫས་ཀྱི་ནང་གི་རྫས་ཐམས་ནས་སྒྲ་ཚན་སྒྲིག་སྒྲངས། ২) རྫས་ཐམས་ཀྱི་འགོར་ལམ་དུ་གློག་རྫས་སྒྲིག་སྒྲངས།

congenital
ཡུན་གྱེས་ཀྱི་ནད།
biol.

Congenital disorder, abnormality of structure and, consequently, function of the human body arising during development. This large group of disorders affects almost 5 percent of infants and includes several major groups of conditions.

འཚར་འགེལ་གནས་སྐབས་སུ་བྱུང་བའི་ལྷན་སྐྱེས་ཀྱི་ནད་དང་། རྒྱུན་ལྡན་མིན་པའི་ལུས་ཀྱི་བཀོད་པ། དེ་དག་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་ལུས་པོའི་བྱེད་ལས་ཉམས་སྟོན་བཅས་ལ་གོ ལྷན་སྐྱེས་ཀྱི་ནད་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཆེན་པོ་འདི་ཡིས་ཁ་ལམ་བྱེས་པའི་བརྒྱ་ཆ་ལྔ་ཙམ་ལ་གནོད་སྟོན་པོག་ཡོད་པ་དང་། ཁྱབ་རོངས་སུ་སྟོན་ཆའི་སྡེ་ཚན་ཆེན་པོ་འགན་འཛིན་ཡོད།

congruence
ཡོངས་མཚུངས།
math.

The quality or state of corresponding, agreeing, or being congruent

བན་ཚུན་མ་ཐུན་པའམ། འདྲ་མཚུངས་ཡིན་པ། ཡང་ན། མཚུངས་པའི་ཆོས་ཅན་ཡིན་པའི་ཁྱད་ཆོས་སམ་གནས་བབ།

conjecture
ཚོད་ཕྱིས།

Opinion or judgment based on inconclusive or incomplete evidence; guesswork.

ཐག་མི་ཆོད་པའམ་ཆ་མི་ཚང་བའི་དཔང་རྟགས་གཞི་ལ་བཞག་ནས་གྲུབ་པའི་འདོད་ཚུལ་ལམ་ལྟ་ཚུལ་ཏེ་ཧོལ་ཚོད།

connective
མཐུད་ཕྱོར་ཀྱི།
biol.

Serving to connect or capable of connecting

མ་ཐུད་སྦྱོར་བྱེད་པའམ་མ་ཐུད་སྦྱོར་གྱི་ནུས་པ་ལྡན་པའི།

connective tissue
མཐུད་ཕྱོར་ཕྱང་གྲྭ།
biol.

Connective tissue, group of tissues in the body that maintains the form of the body and its organs and provides cohesion and internal support. The connective tissues include several types of fibrous tissue that vary only in their density and cellularity, as well as the more specialized and recognizable variants—bone, ligaments, tendons, cartilage, and adipose (fat) tissue.

མ་ཐུད་སྦྱོར་ཕུང་གྲྭ་ནི་ལུས་པོའི་བཟོ་དབྱིབས་དང་དེའི་དབང་པོ་རྣམས་སོར་གནས་བྱེད་དུ་འཛིན་ཅིང། རང་འདོམས་དང་ནང་དོས་ཀྱི་སྦྱོར་འདེགས་མཁོ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་ལུས་ནང་གི་ཕུང་གྲྭ་ཀྱི་ཚོགས་ཤེག་ཡིན། མ་ཐུད་སྦྱོར་ཕུང་གྲྭ་ཀྱི་ནང་དུ་སྐྱེག་ཚད་དང་བྱ་ཀ་སྣ་ཚོགས་ལྟར་པའི་ཅ་རྒྱས་ཅན་གྱི་ཕུང་གྲྭ་ཀྱི་རིགས་འགལ་ཞིག་མེད་ཡོད་ལ། རུས་པ་དང་། ཚུ་ག། རྒྱུས་པ། ཐུམ་རུས། ཚོལ་བ་ཐུང་ཕུང་གྲྭ་ལྟ་བུའི་ཆེད་ལས་དང་རོས་འཛིན་ཐུབ་པའི་འགྱུར་གཤིས་ཅན་གྱི་ཕུང་གྲྭ་ཀྱང་ཡོད།

conservation
ཁོར་ཚགས།
phys.

The principle by which the total value of a physical quantity or parameter (such as energy, mass, linear or angular momentum) remains constant in a system which is not subject to external influence.

མ་ལག་ཅིག་ལ་ཕྱི་ཕེ་ཤུགས་རྒྱུན་མ་ཕེབས་པའི་བར་དུ་མ་ལག་དེའི་ནང་གི་དངོས་གཟུགས་ཀྱི་གྲངས་འགོར་རམ་ཚད་གཞི་(དཔེར་ན་ནུས་པ་དང་། གཙོས་ཚད། ཐད་དྲང་རམ་ཟུར་ལྡན་འགྱལ་ཚད་ལྟ་བུ)ཡི་ཁྱོན་འགོར་འགྱུར་མེད་ཡིན་པའི་རྩ་དོན།

conservation law
ཉར་ཚགས་ཀྱི་གཏན་ཁྲིམས།
phys.

A law stating that the total magnitude of a certain physical property of a system, such as its mass, energy, or charge, remains unchanged even though there may be exchanges of that property between components of the system.

མ་ལག་ཅིག་གི་གདོས་ཚད་དང་། ནུས་པ། གློག་ཁུར་ལྟ་བུའི་དངོས་གཟུགས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་རྣམས་གྲུབ་ཆའི་དབར་དུ་ཕར་ཚུར་བརྗེ་རེས་བྱེད་བཞིན་ཡོད་སྲིད་ན་ཡང་། སྤྱིའི་འབོར་ཚད་ལ་འགྱུར་བ་མེད་པར་སྨྲ་བའི་གཏན་ཁྲིམས་ཤིག

conservation of angular momentum
ཟུར་ཁུག་འགུལ་ཚད་ཀྱི་ཉར་ཚགས།
phys.

When no external torque acts on an object or a system of objects, no change of angular momentum takes place. Hence, the angular momentum before an event involving only internal torques is equal to the angular momentum after the event.

དངོས་པོ་ཞིག་གམ་དངོས་པོའི་མ་ལག་ཅིག་གི་སྟེང་དུ་ཕྱི་རོལ་གྱི་གཅུས་ཤུགས་ཤིག་མ་ཐེབས་ཚེ། དེའི་ཟུར་ཁུག་འགུལ་ཚད་ལ་འགྱུར་བ་མེད། དེར་བརྟེན། ནང་རོལ་གྱི་གཅུས་ཤུགས་ཁོ་ནར་བརྟེན་པའི་བྱུང་བ་ཞིག་གི་སྔ་རོལ་གྱི་ཟུར་ཁུག་འགུལ་ཚད་ནི་བྱུང་བ་དེའི་རྗེས་ཀྱི་ཟུར་ཁུག་འགུལ་ཚད་དང་མཚུངས།

conservation of charge
གློག་ཁུར་ཉར་ཚགས།
phys.

Principle that net electric charge is neither created nor destroyed but is transferable from one material to another.

གཙང་ཁུར་ནི་གསར་བཟོ་བྱེད་མི་ཐུབ་ལ་མེད་པར་ཡང་བཟོ་མི་ཐུབ་པར་དངོས་རྫས་གཅིག་ནས་གཞན་ལ་གནས་སྤོ་གཏོང་ཐུབ་པར་བརྗོད་པའི་རྩ་འཛིན།

conservation of energy
ནུས་པ་ཉར་ཚགས།
phys.

Principle that energy cannot be created or destroyed. It may be transformed from one form into another, but the total amount of energy never changes.

ནུས་པ་གསར་བཟོ་བྱེད་མི་ཐུབ་ལ་མེད་པར་ཡང་གཏོང་ཐུབ་པར་བརྗོད་པའི་རྩ་འཛིན། ནུས་པའི་ངོ་བོ་གཅིག་ནས་གཞན་ཞིག་ལ་བསྒྱུར་སྲིད་མོད། ཁྱོན་སྡོམ་གྱི་ནུས་པ་ལ་ནམ་ཡང་འགྱུར་བ་མེད།

conservation of momentum
འགུལ་ཚད་ཀྱི་ཉར་ཚགས།
phys.

In the absence of a net external force, the momentum of an object or system of objects is unchanged. mv (before event) = mv (after event)

ཕྱི་ཡི་གཙང་ཤུགས་ཤིག་མེད་པའི་སྐབས་སུ་དངོས་པོ་ཤིག་གམ་དངོས་པོའི་མ་ལག་ཅིག་གི་འགུལ་ཚད་ལ་འགྱུར་བ་མེད། mv(སྔོན)=mv(རྗེས)

conserve
ཉར་ཚགས་བྱེད་པ།
phys.

Maintain (a quantity such as energy) at a constant overall total.

(ནུས་པ་ལྟ་བུའི་འབོར་ཚད་ཅིག་གི་)ཁྱོན་འབོར་བརྟན་པོར་གནས་བར་བྱེད་པ།

consistency
རྒྱུན་ཆགས།

Reliability or uniformity of successive results or events

ལུ་གུ་རྒྱུད་ཀྱི་མཇུག་འབྲས་སམ་བྱུང་བའི་ཡིད་རྟོན་འཕེལ་བའི་རང་བཞིན་ནམ་ཆ་སྙོམས་པའི་རང་བཞིན།

consolidation
(ཉན་པ)བརྟན་པར་བྱེད་པ།
neurosci.

The process in the brain that makes the memory for an event enduring; the process is thought to continue for some time after the event

བློ་བ་ཞིག་དང་འབྲེལ་བའི་ཐུན་པ་དེ་བརྟན་པོར་བཟོ་བའི་གླུང་པའི་ནང་གི་བྱ་བའི་རྒྱུ་རིམ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། རྒྱུ་རིམ་འདི་ནི་ཐུང་བའི་དེ་གྱིན་པའི་རྗེས་སུ་ཡང་ཐུང་ཙམ་གྱི་རིང་ལ་རྒྱུན་མཐུད་ནས་གནས་བར་འདོད།

constant (numbers)
བརྟན་གྲངས།
math.

A quantity or parameter that does not change its value whatever the value of the variables, under a given set of conditions.

གནས་སྟངས་རེས་ཅན་གྱི་ཡོན་ཏན་འགྱུར་གྱངས་གྱི་རིན་ཐང་ཅི་འདྲ་ཞིག་ཡིན་རུང། རང་ཉིད་ཀྱི་རིན་ཐང་ལ་འགྱུར་བ་མེད་པའི་འགོར་ཚད་དམ་ཞུགས་གྱངས་ཤིག

constant of proportionality
ཚ་མཚུངས་ཀྱི་བརྟན་གྲངས། ཚ་མཚུངས་བརྟན་གྲངས།
math.

The constant value of the ratio of two proportional quantities x and y; usually written y = kx, where k is the factor of proportionality.

ཚ་མཚུངས་གྱངས་ཀ་ x དང་ y གཉིས་ཀྱི་བསྡུར་ཚད་ཀྱི་འགྱུར་མེད་གྱངས་ཀ སྟྲིར་བཤད་ y = kx ཞེས་འདི་ཞིང། k ནི་ཚ་མཚུངས་བརྟན་གྱངས་ཡིན།

constant region
བརྟན་ཕྱོགས།
biol.

A portion of an immunoglobulin molecule that is characterized by the same amino acid sequence regardless of the molecule, occurring in the C terminals of the heavy and light chains.

ནང་འགོག་རྒྱུས་སྒྲིའི་འདུས་རྫལ་གང་ཡིན་ལྷོས་མེད་ཀྱི་སྒོ་ནས་ཨ་མི་ནོ་སྒྲུར་ཟླ་གྱི་བསྡུར་རིམ་གཅིག་མཚུངས་ཡོད་པའི་འདུས་རྫལ་དེའི་ཚ་ཤས་ཤིག་ལ་ཟིར་ཞིང། ཕྱི་ཁྲེད་དང་ཡང་ཁྲེད་གྱི་མཐའ་སྟེ་ C བུ་འབྱུང་གི་ཡོད།

constellation
ཁྱད་ཚོགས།
phys.

Any of the 88 officially recognized star patterns into which the celestial sphere is divided; identified and named as definite groups and usually thought of as forming certain figures or shapes in the sky.

བར་སྣང་རྒྱུས་ཡོ་དེ་ཡོངས་གྲགས་སུ་ངོས་བཟུང་བྱས་པའི་སྐར་མའི་འགོད་ལུགས་ ༨༨ བུ་ངོས་འཛིན་བྱས་པའི་ནང་གི་གང་རུང་ཞིག ཁེ་ཚན་དེས་ཅན་དུ་ངོས་བཟུང་ཞིང་མིང་བཏགས་ཡོད་པ་བང། ནམ་མཁའི་མཐོངས་སུ་དབྱིབས་སམ་རི་མོ་དེས་ཅན་དུ་གྲུབ་པར་འདོད།

constituents
རྫས་ཚན། རྫས་ཚོགས།
chem.

A component part of something.

དངོས་པོ་ཞིག་འགྲུབ་པར་མཁོ་བའི་གྲུབ་ཆ།

constriction
བཏུ་ཁྱུམ། འཚོར་འཕྲན།
phys.

The action of making something narrower by pressure or of becoming narrower; tightening.

གཞོན་ཤུགས་ལ་བརྟེན་ནས་དངོས་པོ་ཞིག་དོག་པོར་བཟོ་བཞིན། ཡང་ན་དོག་པོར་འགྱུར་བའི་བྱ་བ་སྟེ། དམ་དུ་གཏོང་བ།

constructive interference
འབེལ་བའི་ཕྲ་ཁྱུགས།
phys.

Combination of waves so that two or more waves overlap to produce a resulting wave of increased amplitude. See also interference.

རླུང་མ་གཉིས་མམ་དུ་མ་གཅིག་ཐོག་གཅིག་ཏུག་བྱས་ཏེ་ཕྲ་ཕྲ་སྒྲིལ་བ་བཏེན་ནས་འདར་དཔར་ཆེ་བའི་རླུང་མ་ཤིག་བསྐྱེད་པ་ལ་ཟེར། ཐེ་ཁྲུགས་ལ་གཟིགས་རོགས།

consumer
ཀྱེར་ཟློད་མཁན།
biol.

A heterotrophic organism that ingests other organisms or organic matter in a food chain.

ཟས་དབེ་ནང་གི་སྐྱེ་དངོས་གཞན་ནས་སྐྱེ་ལྟན་གྱི་དངོས་ཆ་མ་གཞན་ཟས་སུ་ཟློད་མཁན་གྱི་གཞན་བཏེན་སྦོག་ཚགས།

contact binary
འཕྲེལ་གནས་རྒྱང་གྲངས།
phys.

A binary star system in which the two stars are close enough together for material to pass between them

སྐར་མ་གཉིས་པོ་གང་འཚམས་ཀྱིས་ཐག་ཉེ་པོ་ཡོད་ཅིང་བེམ་ཆ་མ་བར་ཚུར་རྒྱུད་གཏོང་བྱེད་ཐུབ་པའི་རྒྱང་སྐར་མ་ལག་ཅིག

contact lens
འཕྲད་ཤེལ།
phys.

A thin plastic lens placed directly on the surface of the eye to correct visual defects.

མིག་རིལ་ཀྱི་ངོས་སུ་ཐད་ཀར་བཞག་སྟེ་མཐོང་རིག་སྐྱོན་ཚ་ཡོ་བསལ་བྱེད་པའི་འགྱིག་གི་དཔེས་ཤེལ་སྒྲས་མོ་ཞིག

contagious disease
འགོས་ནད།
biol.

An infectious disease transmissible by direct or indirect contact

ཐད་ཀར་རམ་བརྒྱུད་པའི་འབྲེལ་ཐུག་ལ་བཏེན་ནས་འགོ་ཐུབ་པའི་གཉན་ཁ་ཅན་གྱི་ནད་ཅིག

contamination
ཐུག་བཙོག
biol.

The action or state of making or being made impure by polluting or poisoning.

སྦྱག་བཙོག་བཙོ་བཞམ་དུག་གཏོར་བ་ལ་བཏེན་ནས་མི་གཙང་བར་བཙོ་བཞམ་མི་གཙང་བར་འགྱུར་བའི་བྱ་བཞམ་གནས་བབ་ལ་གོ

contextual
རྐྱབས་འབྲེལ།

Depending on or relating to the circumstances that form the setting for an event, statement, or idea.

བྱང་བ་ཞིག་གམ། བརྗོད་པ་ཞིག ཡང་ན་བསམ་བློ་ཞིག་འགྲུབ་པར་བྱེད་པའི་གནས་སྟངས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པཧམ། གནས་སྟངས་དེ་ལ་བཏེན་པ།

continental drift
གླིང་ཆེན་གྱི་འཕྱོ་བཟོད།
biol.

The gradual movement of the continents across the earth's surface through geological time.

ས་གཡས་རིས་པའི་དུས་ཚོད་ཀྱི་ནང་དུ་ས་པའི་གོ་ལའི་ཕྱི་ངོས་སུ་བྱུང་བའི་གླིང་ཆེན་རྣམས་ཀྱི་དལ་བུའི་གཡོ་འགྲུལ་ལ་གོ

continuous spectrum
ཐུན་ཀལ།
(ཐུན་མཐུད་པའི་གོང་ཀལ།)
phys.

A spectrum appearing uninterrupted by lines or bands across a range of wavelengths.

རླུང་ཐང་ཁྱབ་ཤེས་ཞིག་གི་ཁོན་དུ་བར་ཐིག་གམ་དུས་ཚན་གྱི་བར་སྟོང་མེད་པར་མངོན་པའི་ཡོང་ཤུལ་ལ་གོ

contour The outline of a figure, body, or mass.
མཚན་རིས། *phys.*
རི་སར་དབྱིབས་ཤེས་གསལ། གཟུགས་པོ་ཞེས། ཡང་ན་དངོས་པོ་ཞེས་གི་ཕྱི་ཕྱིས་ལ་གོ

contour map A topographic map on which the shape of the land surface is shown by contour lines, the relative spacing of the lines indicating the relative slope of the surface.
ཐྲུང་གཙོ་ས་གཞི། མཚན་རིས་ས་ཁྲ། *phys.*
ས་འི་ཕྱི་ངོས་ཀྱི་ཚགས་དབྱིབས་ནི་མཐའ་རིས་ཀྱིས་གསལ་སྟོན་བྱེད་པའི་ས་བབ་སྟོན་པའི་ས་ཁྲ་ཞེས་སྟེ། ཕེགས་རིས་དབར་གྱི་ལྟོས་བཅས་ཀྱི་བར་ཐག་གིས་ས་འི་ངོས་ཀྱི་ལྟོས་བཅས་ཀྱི་གཟར་ཚད་མཚོན་པ་ཡིན།

contraception Intentional prevention of ovulation, fertilization of an egg cell, or implantation of a fertilized egg in the uterine wall through the use of various drugs, devices, sexual practices, or surgical procedures.
མངལ་འགོག། མངལ་འགོག། *biol.*
སྨན་རྫས་སམ། ཡོ་ཆས་སམ། འཕྲིན་སྤྱོད་བྱ་ཐབས་སམ། ཡང་ན་གཡག་ཤག་བཅོས་ཀྱི་ཐབས་ལམ་སྣ་ཚོགས་སྤྱད་དེ། ཁམས་དམར་གློད་འདོན་ནས། ཁམས་དཀར་དམར་འཛེས་སྤྱོར་ཀྱི་བྱ་བཤམ། ཁམས་དཀར་དམར་འཛེས་བའི་གོང་བུ་དེ་བུ་སྟོང་ཀྱི་ངོས་ཤུ་འབྱར་བའི་བྱ་བ་བཅས་གང་རུང་ཞེས་ཆེད་དམིགས་ཀྱི་སྒོ་ནས་འགོག་པ་ལ་གོ

contraction The process of becoming smaller.
འདུ་འཕྱན། *phys.*
རྡེ་ཚུང་དུ་ཕྱིན་པའི་རིས་པ།

contractions of childbirth A rhythmic tightening in labor of the upper uterine musculature that contracts the size of the uterus and pushes the fetus toward the birth canal
དཀྱ་འཕྱན་མས། *biol.*
སྐྱེ་ཟློག་གི་སྐབས་ཤུ་བུ་སྟོང་ཁྲོད་ཀྱི་ཀ་སྒྲིམ་འགྲོས་དེས་ཅན་ཀྱི་སྒོ་ནས་དམ་དུ་འགྲོ་བ་ལ་གོ་ཞེང། དེ་ཡིས་བུ་སྟོང་རྡེ་ཚུང་དུ་གཏོང་ཞིང་སྐྱེས་སྲིང་སྒྲིལ་ཕྱོགས་ཤུ་འབྱད་པ་ཡིན།

control The power to influence or direct people's behaviour or the course of events.
ཚོད་འཛིན། *neurosci.*
འགྲོ་བ་མི་འི་གཤིས་ཀྱི་བྱེད་པར་བྱེད་པྱོའི་འགེལ་རིས་ལ་ཤུག་ཏྲེན་སྤྱོད་པའམ་ཡོན་ཏན་སྟོན་པའི་ནུས་པ་ལ་གོ

control group A group in a scientific experiment where the factor being tested is not applied so that it may serve as a standard for comparison against another group where the factor is applied.
གཞི་འཛིན་རྒྱ་ཁག། ཚོད་འཛིན་རྒྱ་ཁག *sci. method*
ཚན་རིག་བརྒྱུག་དཔྱད་ཅིག་གི་ནང་དུ་བརྒྱུ་བྱའི་རྒྱུ་ཏྲེན་གེང་སྤྱོད་བྱས་མེད་པའི་རྒྱ་ཁག་ཅིག་ལ་གོ་ཞེང། བརྒྱུ་བྱའི་རྒྱ་ཏྲེན་གེང་སྤྱོད་བྱས་པའི་རྒྱ་ཁག་དང་མཚུངས་བསྟུར་བྱེད་སའི་གཞི་འཛིན་ཚད་གཞི་རྒྱ་གེང་སྤྱོད་བྱེད།

contusion An injury in which the skin is not broken; a bruise.
ཐུག་ཕིག *biol.*
ཕྱི་ལྷགས་པ་མ་བཏོལ་བའི་རྨས་སྐྱོན་ཞེག་སྟེ་སྐྱི་གཤུད་ཅིག

convection
གཏུན་རྒྱུག
phys.

Means of heat transfer by movement of the heated substance itself, such as by currents in a fluid.

རྒྱུ་གཏན་ཕྱི་རྒྱུན་ལྡན་པའི་ཚ་པོར་གྱུར་པའི་དངོས་རྫས་རང་གི་འགྲུལ་སྟོང་ལ་བརྟེན་ནས་དོན་ནུས་རྒྱུར་སྤྲོད་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ།

convection current
གཏུན་རྒྱུན
(གཏུན་རྒྱུ་གི་རྒྱུན)
phys.

A current in a fluid that results from convection.

གཏུན་རྒྱུ་ལ་བརྟེན་ནས་གཝེར་གཏན་ཁམས་ཀྱི་ཏུ་བྱུང་བའི་བཞུར་རྒྱུན་ལ་གོ

convergent evolution
ཚོས་མཚུངས་འགྲེལ་འགྱུར
biol.

In evolutionary biology, convergent evolution is the process whereby organisms not closely related (not monophyletic), independently evolve similar traits as a result of having to adapt to similar environments or ecological niches.

འགེལ་འགྱུར་རྒྱུ་དངོས་རིགས་པའི་ནང་གི་ཚོས་མཚུངས་འགེལ་འགྱུར་ནི། འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་མེད་པའི་ (རིགས་ཁུངས་རྒྱུངས་ཏུ་ཝན་མེད་པ་) སྐྱེ་བདོས་ཀྱིས་ཁོར་ཡུག་གམ་སྟོང་བཅུད་ཀྱི་གནས་བབས་འདྲ་མཚུངས་ཤིག་ལ་བསྟུན་འགྱུར་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་རང་དབང་གི་སྒོས་ནས་མཚུངས་པའི་ཁྱད་གཤིས་ཁག་ཅིག་འགེལ་འགྱུར་བྱུང་བའི་རྒྱུ་རིམ་ཞིག་ལ་རེར།

converging lens
འདུ་ཤེལ
phys.

Lens that is thicker in the middle than at the edges and refracts parallel rays of light passing through it to a focus. See also diverging lens.

དཀྱིལ་མ་ཐུག་ཅིང་མཐའ་ཟབ་ལ་རྒྱུ་འཕྲོ་བྱེད་པའི་མཉམ་འགྲོའི་ཝོད་ཟེར་འདུ་གནས་ཤིག་ལ་ཕོག་པར་བྱེད་པའི་དུང་ཤེལ་ཤིག། ཐོར་ཤེལ་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།

converse
ཕྱགས་ལྡོག

Something that has been reversed; an opposite.

མགོ་རྟེང་བརྟེ་བའི་བྱ་དངོས་ཅི་རིགས་པ་ཞིག་སྟེ། ལྡོག་རྒྱུགས་ཤིག

conversion factor
བཟོ་སྒྱུར་རྒྱུན་ཁྱད
math.

A numerical factor used to multiply or divide a quantity when converting from one system of units to another.

བཟོ་གཞིའི་ལམ་ལུགས་གཅིག་ནས་གཞན་ཞིག་ཏུ་བཟོ་སྒྱུར་བྱེད་རྒྱས་པས་འགོར་ཚད་ཅིག་ལ་བགོ་སྒྱུར་གང་རུང་བྱེད་པར་སྤྲོད་པའི་རྒྱུན་ཁྱད་ཤིག

converter
བསྒྱུར་ཚས། བཟོ་ཚས
phys.

A device that converts alternating current to direct current or vice versa.

ཐད་ཀློག་ནས་སྒྲེལ་ལ་བསྒྱུར་བཞས་སྒྲེལ་ཀློག་ནས་ཐད་ཀློག་ལ་སྒྱུར་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་བྱད་ཅིག

convex mirror
འཕྱར་ཁ་ཐུག་ཁ་ཝོང
phys.

Mirror that curves outward. The virtual image formed is smaller and closer to the mirror than the object.

ངོས་ཕྱི་ཕྱོགས་སུ་བཀུག་ཡོད་པའི་མེ་ལོང། འདི་ལས་བྱུབ་པའི་ཐུག་ཁ་ཐུག་ལས་བརྟེན་ལྟར་སྟང་བ་དེ་ནི་དངོས་པོ་རང་ལས་ཆུང་ཞིང་མེ་ལོང་ལ་ཐག་ཉེ་བ་ཡོད།

convulsion
འཕངས་ལུགས། འཕངས་རིངས
biol.

A shaking movement of the body that cannot be controlled, often caused by illness.

ལུས་པོའི་འཕངས་སིག་སིག་གི་འགུལ་སྟོང་ཚོད་འཛིན་མི་ཐུབ་པ་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། སྐྱབས་མང་པོར་ན་ཚ་བཏེན་ནས་འབྱུང་གི་ཡོད།

cooler A device, container, or room that cools or keeps cool.
བས་ཀི་ཆས། *phys.* བས་ཀི་མོར་བཏོ་བཞམ་བས་ཀི་མོར་ཉར་མཁན་གྱི་ཡོ་ཆས་སམ། སྟོད། ཁང་པ་གང་རུང་ལ་གོ

cooling process The physical stage of an operation in which heat is removed from fluids or solids.
བས་ཀི་བྱེད་རྒྱུད་རིམ། *phys.* གཡེར་གན་རྒྱས་ཤེག་གམ་སྒ་གཅུགས་ཤེག་ནས་ཏོད་ནས་ཕྱིར་འཕྲོན་པའི་བྱ་བ་སྒྲུབ་ཚུལ་གྱི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ

cooling system The system that removes heat from the engine by the forced circulation of coolant and thereby prevents engine overheating.
བས་ཀི་བྱེད་མ་ལག *phys.* བས་ཆུ་བཅན་གྱིས་འགོར་སྐྱོད་བྱེད་དུ་བཙུག་སྟེ་འཕྲལ་ཆས་ཀྱི་ཏོད་ནས་ཕྱིར་འཕྲོན་པ་ཁར། རེ་ལ་བརྟེན་ནས་འཕྲལ་ཆས་ཚད་ལས་བརྒལ་བའི་ཚ་པོར་འགྱུར་བ་འགོག་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་མ་ལག་རེ་ལ་གོ

coordinate Each of a group of numbers used to indicate the position of a point, line, or plane.
འཛིན་ཁ་ཁྱད། *math.* ཚེག་ཅིག་གམ། ཕེ་ཅིག ཡང་ན་ངོས་ཤེག་གི་གནས་ས་མཚོན་པར་བྱེད་པའི་གྲངས་ཀྱི་སྟེ་ཚན་གང་རུང་ལ་གོ

coordinate axis One of the lines in the coordinate system that represents one of the dimensions.
འཛིན་ཁ་ཁྱད་སྒོ་ཁྱི། *phys.* འབྲེལ་གནས་མ་ལག་ཅིག་ཏུ་ཕྱོགས་ཆ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་མཚོན་པར་བྱེད་པའི་ཕེ་ཅིག་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག

Copernican revolution Change in the world view from geocentricity to heliocentricity since the sixteenth century
ཁོ་པར་ཀི་ཀ་ལི་ཏི་ཁམས་བཅུ། *phil.* དུས་རབས་བཅུ་དྲུག་པ་ནས་བཟུང་སྟེ་འཛམ་གླིང་དབུས་གནས་ཀྱི་ལྟ་བ་ནས་ཉི་མ་དབུས་གནས་ཀྱི་ལྟ་བར་འགྱུར་བ་ཕྱིན་པ་དེ་ལ་གོ

coral atoll An island or chain of islets connected by a coral reef that nearly or entirely encloses a lagoon.
རྒྱུར་གླིང་ *biol.* མཚོ་ལག་འཁྱིལ་ཆུ་ཞེག་གིས་མཐའ་འཁོར་ཚ་ཚང་བཞམ་པལ་ཆེར་གླིང་པའི་གླིང་ཕན་ཞེག་གམ་བྱུར་ཞིང་གིས་སྟེལ་མ་ཐུད་བྱས་པའི་གླིང་ཕན་ཆུང་ཆུང་གི་བསྡུར་ཕེང་ཞེག་ལ་གོ

coral island An island made from a coral reef.
རྒྱ་ཅའི་གླིང་ཕན། *biol.* རྒྱུར་ཞིང་གིས་གྲུབ་པའི་གླིང་ཕན་ཞིག

coral reef A ridge of rock in the sea formed by the growth and deposit of coral.
རྒྱ་ཁྱེའུ་ཕྲེང། *biol.* རྒྱ་རྒྱའི་སྟེང་འཕེལ་དང་ཕྱང་བསལཁམ་ལ་བརྟེན་ནས་མཚོ་ནང་དུ་གྲུབ་པའི་བྱག་རྡོའི་ཟེ་རྒྱུད་ལ་གོ

corkscrew
གློ་གཡེར་གཟན་འདྲེག
phys.

A device for drawing corks from bottles, consisting of a pointed metal spiral attached to a handle.

ཤེལ་དམ་ནས་གློ་ཁྲོལ་ཤིང་འདོན་པར་སྦྱོང་བའི་ཡོ་ཆས་ཤིག་སྟེ། རྩེ་རྩོ་བའི་ལྷུགས་ཤིག་ལ་གཏུས་གཏན་གྱིས་ཀྱི་འབྲུར་ཡོད་ཅིང་ལག་འཛུ་དང་ལྡན་པ་ཞིག

cornea
ཐྲི་ཏཱ་ཐྲི
biol.

Transparent covering over the eyeball, which helps focus the incoming light.

མིག་རིལ་གྱི་དཔྱར་གསལ་ཡིན་པའི་ཕྱི་གཡོག་ འདི་ཡིས་ཕྱི་ནས་ཡོང་བའི་ཚོར་རྩམས་གནས་གཅིག་ཏུ་འདུ་བར་གྲོགས་བྱེད།

corona
ཉི་མའི་འོད་ཀོར།
phys.

The outer part of the sun's atmosphere. Its two main components are the K-corona (or inner corona), with a temperature of about 2 x 10^6k at a height of some 75000 km, and the F-corona (or outer corona), which is considerably cooler and extends for several million kilometers into space.

ཉི་མའི་རླུང་ཁམས་ཀྱི་རྒྱ་ཇོས་ཀྱི་རིམ་པ། དེའི་གྲྭབ་ཆ་གཉིས་ནི། དོད་ཚད་ 2 x 10^6k ལ་ཉི་ཞིང་མཐོ་ཚད་ 75000 km ཡོད་པའི་ཉི་མའི་འོད་ཀོར་ K (ཉི་མའི་འོད་ཀོར་ནང་མ།) དང་། དོད་ཚད་ཅུང་ཆུང་ཞིང་མཁའ་དབྱིངས་སུ་སྦྱི་ལེ་ས་ཡ་མང་པོར་ཁྱབ་ཡོད་པའི་ཉི་མའི་འོད་ཀོར་ F (ཉི་མའི་འོད་ཀོར་ཕྱི་མ།) གཉིས་ཡིན།

coronal
དཀྱུས་ཀཀགས།
biol.

Of or in the coronal plane.

དཀྱུས་གར་ལཏགས་ངོས་སུ་ཡོད་པའམ་དཀྱུས་གར་ལཏགས་ངོས་དང་འབྲེལ་བའི།

corpora quadrigemina
མཆོ་མ་ཀཱཥ་ལྷན་ཕྱི་ཀཏྲགས།
བཞི་ལྷན་ལྷང་ཀཏྲགས།
neurosci.

Two pairs of colliculi on the dorsal surface of the midbrain composed of white matter externally and gray matter within, the superior pair containing correlation centers for optic reflexes and the inferior pair containing correlation centers for auditory reflexes

བར་གླང་ཀྱི་རྒྱ་བ་ངོས་སུ་ཡོད་ཅིང་ཕྱི་ངོས་དཀར་ཕྱ་དང་ནང་ངོས་སྨུ་ཕྱ་ཀྱིས་བཀྲུབ་པའི་འབྲུར་གཏན་ཆ་གཉིས་ཡོད་པ་དེ་ལ་གོ ཆ་སྟེང་མའི་ནང་དུ་མཐོང་ཚོར་ལྟོག་འགྱལ་ཀྱི་རྟེས་འབྲེལ་ལྟེ་བ་དང་། ཆ་འོག་མའི་ནང་དུ་ཐོས་ཚོར་ལྟོག་འགྱལ་ཀྱི་རྟེས་འབྲེལ་ལྟེ་བ་ཡོད།

corpus
ཐྲི་ཏཱ
biol.

The main part of a bodily structure or organ.

ལུས་ཡོངས་ཆ་ཤས་ཤིག་གམ་དབང་པོ་ཞིག་གི་ཆ་ཤས་གཙོ་བོ་དེ་ལ་གོ

corpus callosum
ས་ཀྱི
neurosci.

The arched bridge of nervous tissue that connects the two cerebral hemispheres, allowing communication between the right and left sides of the brain.

གླང་པའི་རླུས་ཕྲེད་གཉིས་ཀ་ཐྲེལ་ལ་ མ་ཐུད་ཕྲེད་ལ་ཁབ་ཀྱི་དབང་ཆགས་ཤུད་གྲྭ་ཀྱི་གྲྭ་དབྱིབས་ཟམ་པ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། གླང་པའི་ཆ་ཤས་གཡས་གཡོན་གཉིས་ཀྱི་དབང་དུ་འབྲེལ་ལམ་བྱེད་དུ་འཐུག

corpus luteum
ཕྱི་ཁུག་ལེར་ཡིལ། ལེར་ཁུག
biol.

A hormone-secreting structure that develops in an ovary after an ovum has been discharged but degenerates after a few days unless pregnancy has begun.

ཁམས་དམར་བྱ་ཕུང་གློད་རྡེས་བསམ་བསེ་ཉུ་ནང་དུ་ཀུན་པའི་ཟེན་རྡས་གློད་མཁན་ཞིག་ཡིན། ཝོན་ཀྱང་། སྐྱེས་མའི་གནས་སྐབས་འགོ་མ་བཙུགས་ཚེ་ཉིན་འགའི་རྡེས་སུ་ཝེད་པར་འགྱུར་འཕྲོ་བ་ཡིན།

corpuscle
རྡུལ་ཡིལ།
phys.

A discrete particle such as an electron, photon, ion, or atom

གློག་རྡུལ་ལམ། ཝོད་རྡུལ་ལམ། ཀྱེས་རྡུལ་ལམ། ཡང་ན་རྡུལ་ཐུན་ལྡ་བུའི་སོ་སོར་རྣམ་པར་དབྱེ་བའི་རྡུལ་ཞིག

correlation
ལན་ཚུན་མཉམ་འབྲེལ། ཚོས་འབྲེལ།
phil.

A relationship or connection between two things based on co-occurrence or pattern of change

མཉམ་དུ་འབྱུང་བའི་གནས་སྟངས་སམ་འགྱུར་བ་འགྲོ་སྟངས་ཀྱི་ཚ་ནས་དངོས་པོ་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་མཚོན་པའི་འབྲེལ་བཞམ་འབྲེལ་མ་ཐུད་ལ་གོ

correspondence
ངོ་སྒྲ།
phys.

A similarity, connection, or equivalence

མཚུངས་ཚོས་ཤིག་གམ། འབྲེལ་བ་ཞིག་གམ། མཉམ་ཐང་ཞིག

correspondence principle
ངོ་སྒྲའི་ཁྲིད་དོན།
phys.

If a new theory is valid, it must account for the verified results of the old theory in the region where both theories apply.

གལ་ཏེ་རྣམ་གཞག་གསར་པ་ཞིག་ཚུགས་ཐུབ་ཡིན་ཚེ། དེ་ཡིས་རྣམ་གཞག་གསར་རྣོང་གཉིས་ཀ་སྒོ་ནོ་ཚོག་པའི་ཁྱབ་ཁོངས་སུ་རྣམ་གཞག་རྣོང་པས་གཏན་ལ་ཕབ་པའི་གྲུབ་འབྲས་ལ་ངེས་པར་དུ་འགྲེལ་བཤད་རྒྱུ་དགོས།

cortex
གླང་ཁྱེན།
neurosci.

The outer layer of the cerebrum (the cerebral cortex), composed of folded grey matter and playing an important role in consciousness.

གླང་ཚེན་གྱི་ཕྱི་ངོས་ཀྱི་རིས་པ་ (གླང་ཚེན་གླང་ལྷན་) དེ་ལ་གོ་བ་དང་། ལྷེན་རྩེག་ཁེལས་པའི་སྐུ་ཕྲ་སྟེ་ཀྱི་ཐིང་རྣམ་ཤེས་ལ་བྱེད་པས་གལ་ཆེན་འདོན།

cortical neurons
གླང་ཁྱེན་གྱི་དབང་ཁྲལ་ཐུ་ཐ། གཟུགས།
neurosci.

Cortical neurons are the cells of the brain's largest region, the two hemispheres of the cerebral cortex. Most of the complex activity of the brain enabling thought, perception, and voluntary movement is connected to the activity of these neurons.

ལྷན་པའི་དབང་ཆུ་ཐ་གཟུགས་ནི་གླང་པའི་ལྷལ་ཚེ་ཤོས་སྟེ་གླང་ཚེན་གླང་ལྷན་གྱི་ཟུམ་ཕྱེད་གཉིས་ཀྱི་ཐ་ཕུང་རྣམས་ལ་ཟེར་ཞིང་། བས་མ་གཞིགས་དང་འདུ་ཤེས། ཚེར་སྐྱེ་འགྲུལ་ཤུགས་ཀྱི་ཁྱོད་ལྟ་བའི་རྟོག་ལངས་ཅན་གྱི་གླང་པའི་བྱེད་ཤོས་མོ་ཚེ་ནི་དབང་ཆུ་ཐ་གཟུགས་འདི་དག་གི་བྱེད་ཤོས་དང་སྦྲེལ་ཡོད་པ་ཡིན།

corticospinal tract
གླང་ཁྱེན་རྒྱུང་བས་བའི་བཤུ་ལམ།
neurosci.

Corticospinal tract, any of two groups of nerve fibers that originate in the cerebral cortex and run through the spinal cord. They are responsible for carrying motor fibers.

གླང་ཆེན་གླང་ཤུན་གྱི་ནང་ནས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་རྒྱུང་ས་བརྒྱུད་དེ་རྒྱུ་བའི་དབང་རྩའི་ཕྲག་མའི་སྟེ་ཚན་གཉིས་ལས་གང་རུང་ཞིག་ དེ་དག་ནི་འགྲུལ་སྐྱོང་ཆ་རྒྱུས་འཛིན་པར་འགན་ཡོད་པ་ཡིན།

corticotropin releasing hormone (CRH)
ཁོར་ཡུག་ཁོ་ཙི་ཡིན་གློང་པའི་རྩེད་ཐང་།
chem.

A hormone produced by the hypothalamus that stimulates the anterior pituitary gland to release adrenocorticotropic hormone.

པི་ཏུ་རྩེ་བུ་མདུན་མ་ནས་ཨེ་ཏི་ཁོ་ཁོར་ཏེ་ཁོ་ཏོ་པི་རྩེན་རྩ་ས་གློང་འདོན་བྱེད་པ་ལ་བསྐུལ་རྒྱུན་བྱེད་མཁན་གླང་ཤུན་སྟུག་ཡོག་མས་སྐྱེད་སྐྱན་བྱས་པའི་རྩེན་རྩ་ཕེག

cortisol
ཁོར་ཡུ་ས་ལ།
chem.

A steroid hormone, produced by the adrenal cortex, that regulates carbohydrate metabolism, maintains blood pressure, and is released in response to stress.

མཁལ་མའི་ཀྱི་ཤུན་གྱིས་སྐྱེད་སྐྱན་བྱས་པའི་ཞུན་འདུས་རྩེན་རྩ་ཕེག་སྟེ་ཁར་སྦོ་མངར་རྩས་ཀྱི་ཁུས་འགྱུར་ལ་སྤྱངས་འཛིན་བང་། ཁྲག་ཕེད་ཚོད་འཛིན་བྱེད། འདི་ནི་སེམས་གཞོན་ལ་ཡ་ལན་གྱི་ཚུལ་དུ་གློང་འདོན་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན།

cosmic background radiation
འཛིག་རྟེན་རྒྱ་ཁྱོན་ཁྱབ་འགྱེད་འཕྲོ།
phys.

Weak radio-frequency radiation traveling through outer space with equal intensity in every direction. It is thought to be residual radiation from a period shortly following the big bang, when the universe was very hot. Also called microwave background

ཕྱི་ཕེ་བར་སྟང་གི་ཕྱོགས་ཐམས་ཅད་དུ་བཀྲག་ཚད་གཅིག་མཚུངས་ཀྱི་སྒོས་ནས་འཕྲོ་བཞིན་པའི་རྒྱུང་འཕེན་རྩོས་ཀྱིས་ཀྱི་འགྱེད་འཕྲོ་སྟོ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ནི་གས་ཐོར་ཆེན་པོ་བྱུང་མ་ཐག་པའི་རྗེས་ཀྱི་དུས་སྐབས་ཀྱི་ཁེ་འཛིག་རྟེན་ཅུ་ཅང་ཚ་པོ་ཡོད་པའི་སྐབས་ཀྱི་འགྱེད་འཕྲོའི་ལྷག་མ་ཡིན་པར་འདོད་ཀྱི་ཡོད།

cosmic microwave background (CMB)
འཛིག་རྟེན་ཐུ་ཚན་ཁམས་གཞི་གདན།
phys.

The microwave radiation that arrives at the Earth from every direction in space. The detection of this radiation played an important role in acceptance of the Big Bang theory.

མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི་ཕྱོགས་ཐམས་ཅད་ནས་མའི་གོ་ལའི་ཕྱོགས་སུ་འབྱོར་བའི་ཐུ་རྩྭས་ཀྱི་འགྱེད་འཕྲོ་ལ་གོ་ བཀྲག་འཕྲོ་འདི་ཚོར་ཁྱོགས་བྱུང་བ་དེ་ཡིས་གས་ཐོར་ཆེན་མོའི་རྩམ་གཞན་དོན་ལེན་བྱེད་པར་གལ་ཆེ་བའི་རམ་འདེགས་བྱས་ཡོད།

cosmic ray
མཁལ་ཟིར།
phys.

One of various high-speed particles that travel throughout the universe and originate in violent events in stars.

སྐར་མའི་ནང་གི་བྱུང་བ་དྲག་པོ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་ཞིང་འཛིག་རྟེན་ཧཱུ་ལན་ཐུ་ཚོགས་ཡོད་པའི་ཁྱོན་ཡོངས་སུ་འགྲུལ་སྐྱོང་བྱེད་བཞིན་པའི་མགྱོགས་ཚད་མཐོ་བའི་རྡུལ་ཐུ་ཚོགས་ཡོད་པའི་ཁྱོད་ཀྱི་གཅིག

cosmological constant
འཛིག་རྟེན་བཟང་གྱིས།
phys.

A term that can be added to Einstein's field equation for general relativity theory. The cosmological constant is independent of space and time.

སྤྱི་འདི་ལྟོས་གྱར་ཀྱི་རྒྱས་གཞག་གི་ཚེད་དུ་ཨ་ཡིན་སི་ཏན་གྱི་ར་བའི་སྤྱི་འགྲོས་སུ་སྦྱོར་ཚོག་པའི་གྲངས་ཀ་ཞིག འཛིག་རྟེན་བཟང་གྱིས་ནི་དུས་དང་ནམ་མཁའ་གཉིས་ལ་རག་མི་ལས།

cosmological redshift
མཁའ་བཤྱེད་དམར་ཕྱོ།
phys.

The part of the redshift of celestial objects resulting from the expansion of the universe.

འཛིག་རྟེན་རྒྱ་སྐྱེད་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི་དངོས་པོའི་དམར་ལྟོ་ཡི་ཚར་ལས་དེ་ལ་གོ།

cosmology
ཐོག་ཕྱིད་རིག་པ།
phys.

Study of the origin and development of the entire universe.

འཛིག་རྟེན་ཁྱོན་ཡོངས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་དང་འཕེལ་རིམ་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་རིག་པ།

cosmonaut
མཁའ་བཤྱོད་པ།
phys.

A Russian astronaut.

ཨུ་རུ་སའི་མཁའ་སྐྱོད་པ།

cosmos
ཐོག་ཕྱིད་ཁམས།
phys.

The universe regarded as an orderly, harmonious whole.

མ་ཐུན་ཞིང་གོ་རིམ་ལྡན་པའི་གོང་བུ་གཅིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་པའི་འཛིག་རྟེན་ཀྱི་ཁམས།

cosmotron
འཛིག་རྟེན་རྡུལ་ཚས།
phys.

A proton accelerator.

པོ་རྡུལ་གྱི་མྱུར་སྟྲོན་སྐྱེད་ཆས་ཤིག

coulomb (C)
ཁུ་ལོམ།
phys.

SI unit of electrical charge. One coulomb is equal to the total charges of 6.25 x 10^{18} electrons.

གློག་ཁུར་གྱི་རྒྱ་ལ་སྤྱི་འཚད་ལྡན་བརྒྱ་གཞི། ཁུ་ལོམ་གཅིག་ནི་གློག་རྡུལ་གྱངས་ 6.25 x 10^{18} ཡི་རྒྱོན་ལྟོས་གྱི་ཁུར་དང་མཚུངས།

Coulomb's law
ཁུ་ལོམ་གྱི་ཁྲིམས།
phys.

Relationship among electrical force, charges, and distance: The electrical force between two charges varies directly as the product of the charges (q) and inversely as the square of the distance between them (k is the proportionality constant 9 x 10^9 N•m^2/C^2). If the charges are alike in sign, the force is repulsive; if the charges are unlike, the force is attractive. F=k. q_1q_2/d^2

གློག་ཤུགས་དང་། ཁུར། བར་ཐག་བཅས་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་སྟེ། ཁུར་གཉིས་དབར་གྱི་གློག་ཤུགས་ནི་ཁུར་གཉིས་གྱི་བསྡུར་ཐོབ་ལ་ཐད་འབྲེལ་དང་ཁུར་གཉིས་དབར་གྱི་བར་ཐག་གི་རང་སྒྲུར་ལ་ལྟོག་འབྲེལ་གྱི་ཐོག་ནས་འགྱུར་བ་འགྲོ (k ནི་ཚ་མཚུངས་བརྟན་གྲངས་ 9 x 10^9 N•m^2/C^2 ཡིན།) གལ་ཏེ་ཁུར་གཉིས་གཅིག་པ་ཡིན་ཚེ་ཤུགས་ནི་འབྱུད་ཤུགས་དང་། ཁུར་གཉིས་མི་གཅིག་པ་ཡིན་ཚེ་ཤུགས་ནི་འགྱུ་ཤུགས་ཡིན། F=k. q_1q_2/d^2

coupled
ཟུང་བཏེགས།
phys.

Linked or connected in a pair or pairs.

ཚ་གཅིག་གམ་ཚ་དུ་མའི་ངོ་བོར་སྦྲེལ་མ་ཐུད་བྱས་པ།

courtship
འབྲེལ་འདོད་རྒྱས་འགྱུར།
biol.

Those aspects of behaviour which involve displays and posturings in order to bring about copulation.

འབྲེལ་འདོད་ཀྱི་རྒྱས་པ་མངོན་པའི་ཚེད་དུ་ཕྱིར་བསྟན་པའི་སྟངས་སྟབས་དང་རྒྱས་འགྱུར་ལ་སོགས་པའི་གལ་ཅིས་སྟོན་ཀྱི་རང་བཞིན་དེ་དག་ལ་གོ

covalent bond
མཉམ་སྦྱོར་འཛིན་བ།
chem.

A chemical bond formed when electrons are shared between two atoms. Usually each atom contributes one electron to form a pair of electrons that are shared by both atoms.

རྡུལ་ཕྲན་གཉིས་ཀྱིས་གློག་རྡུལ་མཉམ་སྦྱོར་བྱས་པ་ལས་བྱུང་བའི་རྫས་སྦྱོར་འཛིན་བ་ཞིག་སྟེ། རྡུལ་ཕྲན་རེ་རེ་ཡིས་གློག་རྡུལ་རེ་རེ་མཚོས་སྦྱོར་བྱས་ཏེ་གློག་རྡུལ་ཆ་གཅིག་བྱུང་པ་དོ། རྡུལ་ཕྲན་གཉིས་པོ་དེ་ཡིས་མཉམ་སྦྱོར་བྱེད་པ་ཡིན།

cowpox
བ་འབྱམ།
biol.

A mild contagious skin disease of cattle, usually affecting the udder, that is caused by a virus and characterized by the eruption of a pustular rash. When the virus is transmitted to humans, as by vaccination, it can confer immunity to smallpox.

ཐོག་ཕྱུགས་ཀྱི་པཏྲས་ནད་ཚབས་ཆུང་ཞིང་འགོས་ཉེན་ཅན་ཞིག་ལ་ཟེར། འདི་ནི་རྒྱུན་ལྡན་གཉན་ཁྱིན་གྱིས་རྒྱུན་བྱས་ནས་ཀུ་མར་གཞོད་རྒྱོན་བྱེད་ཅིང་ནད་ཏྲགས་སུ་འབྱར་རྫོགས་སེལ་སར་ངོན་ཡོང་གི་ཡོད། གཉན་ཁྱིན་དེ་འགོགས་སྨན་ལུ་བུ་རྒྱུ་དེ་མི་ལ་འགོས་སྐབས་འབྱམ་ནད་འགོག་པའི་ཀུས་པ་སྟོན་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད།

CPR
མི་པི་ཨེར།
(ས྄ོག་བཅུགས་སྐྱུར་གྱོན།)
biol.

Short for cardiopulmonary resuscitation. An emergency procedure in which the heart and lungs are made to work by compressing the chest overlying the heart and forcing air into the lungs. CPR is used to maintain circulation when the heart has stopped pumping on its own.

གློ་སྟེང་བསྐྱར་གསོ་ཞེས་པའི་བསྡུས་ཡིག ཕྱེང་གི་སྟེང་དུ་ཡོད་པའི་བྲང་ཁོག་གི་ཚ་ལས་དེ་གཞོན་བཐུར་ཕྱིར་བའི་ནང་གློ་བའི་ནང་དུ་ཆུར་ཤུགས་ཀྱི་ནང་འདྲུག་ཕྱིར་པ་ལ་བཏེན་ནས་གློ་ཕྱེང་གཉིས་ལ་ཕྱིར་ལས་སྐྱེས་ཏུ་འཇུག་པའི་ཛ་བྲག་གི་བྱ་བའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག ཕྱེང་རང་འགྲུལ་ཀྱིས་འཕར་ཕྱེང་མི་ཕྱིར་པའི་སྐྱབས་སུ་མི་ཕེ་ཨེར་ཀྱིས་ཟུངས་ཁྲག་གི་འཚོར་སྐྱོང་རྒྱུན་གནས་ཕྱིར་དུ་འཇུག

Crab Nebula
ཧྲི་གཱ་ཡིན་ཁ་ཕྱིན།
phys.

The expanding cloud of turbulent gas in Taurus left by the supernova explosion of 1054

ཏྲི་བོ་ ༡༠༥༤ ལོའི་ཁྱད་འཕགས་ཆོ་ཕའི་གས་ཐོར་ཀྱིས་གློང་ཁྱིམ་དུ་བཞག་པའི་འཁྲུག་ཅིང་རྒྱ་རྒྱིད་ཀྱིན་པའི་རླངས་སྦྱིན་དེ་ལ་གོ

Crab Pulsar
ཧྲི་གཱ་ཡིན་འཕར་ཁ་ཕྱ།
phys.

The Crab pulsar is a relatively young neutron star. The star is the central star in the Crab nebula

ཧྲི་གཱ་སྲིན་འཕར་ཁ་ནི་ཆུང་གསར་བ་ཡིན་པའི་བར་རྡུལ་ཁ་མ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་ཧྲི་གཱ་སྲིན་ཁ་སྟོན་ཀྱི་དབུས་ཁ་ཡིན།

crack
ཁོ་ཁེན་དྲངས་མ།
chem.

Also called rock. Slang. pellet-size pieces of highly purified cocaine, prepared with other ingredients for smoking, and known to be especially potent and addicting.

བོད་སྐད། ཅེལ་ཀ་ར་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད་པ་དང་། ལྷད་སྐྱོན་ལེགས་པར་སེལ་བའི་ཁོ་ཁེན་རིལ་བུ་ཆུང་ཆུང་ལ་གོ་ཞིང་། ཐ་མག་འཛིན་པའི་ཕྱིར་དུ་གྲྭ་ཆ་གཞན་དང་ལྷན་དུ་འདྲེས་སྦྱོར་བྱེད། དམིགས་བསལ་གྱིས་ནུས་པ་ཆེ་ཞིང་ངན་ལོངས་ཏུ་འཕྲོ་བར་གྲགས།

cranial nerve
ཐོད་ཏུས་དབང་རྩ།
neurosci.

Each of twelve pairs of nerves that arise directly from the brain, not from the spinal cord, and pass through separate apertures in the skull.

རྒྱུ་དས་པ་ནས་བྱུང་བ་མིན་པར་གླང་པ་ནས་ཐད་ཀར་བྱུང་ཞིང་། ཀ་ཡིའི་ནང་གི་ཐ་དད་པའི་བུ་ག་བརྒྱད་ནས་ཐོན་པའི་དབང་ཙུ་ཚ་བ་ཆུ་གཉིས་ཡོད་པའི་ནང་གི་གང་རུང་གཅིག

cranial neuropathy
ཐོད་ཏུས་དབང་རྩའི་ནད།
neurosci.

Cranial neuropathy is a condition in which some of the nerves in the cranium, or skull, have become damaged. The nerves control functions such as vision, hearing, facial movement and the actions of some of the organs in the head, chest, and abdomen.

ཐོད་ཏུས་དབང་ཙ�eའི་ནད་ནི། གླང་ཏུས་སམ་ཀ་ཡི་ནང་གི་དབང་ཙ་འགལ་ཞིན་ལ་སྐྱོན་ཡོར་བའི་གནས་སྟངས་ཤིག་ལ་ཟེར། དབང་ཙ་འདི་དག་གིས་མཐོང་ཚོར་དང་། ཐོས་ཚོར། གདོང་གི་གཡོ་འགུལ་ལྟ་བུའི་བྱེད་ལས་དང་། མགོ་དང་། བྲང་ཁོག ལྟོ་བ་བཅས་ནང་གི་དབང་པོ་འགལ་ཞིག་གི་བྱེད་ལས་ལ་ཚོར་འཛིན་བྱེད།

craniotomy
ཐོད་ཏུས་ཀཱཥཀ་འབྱེད།
biol.

Surgical removal of part of the skull to expose the brain. A craniotomy is the most commonly performed surgery for brain tumor removal. It may also be done to remove a blood clot and control hemorrhage, inspect the brain, perform a biopsy, or relieve pressure inside the skull.

ཀ་ཡིའི་ཚ་ཤས་ཤིག་གི་ཤས་བཏོས་ཀྱིས་བཏོན་ཏེ་གླང་པ་ཕྱིར་མཐོན་དུ་འཕྲག་པ་ལ་གོ ཐོད་ཏུས་གཀ་ཤག་ལ་བྱེད་ནི་གླང་སྒྲན་ཕྱིར་འདོན་པའི་ཚེད་དུ་ཡོངས་ཐུགས་སུ་བེད་སྦྱོད་བྱེད་པའི་གཀ་ཤག་བཏོས་ཤིག་རེད། གཞན་ཡང་ཕྱིར་འདོན་པ་དང་། ཁྲག་ཕོར་ཚོར་འཛིན། གླང་པར་ཏོག་ཞིག ཕུང་གྲབ་གསོན་པ་ཤེད། ཡང་ན་ཀ་ཡིའི་ནང་གི་གཞོན་ཤུགས་སེལ་བའི་ཚེད་དུ་ཡང་བེད་སྦྱོད་གཏོང་ཚོགས་པ་ཡིན།

cranium
གླང་ཏས། ཐོད་ཏས།
biol.

The skull of a vertebrate animal. It encloses and protects the brain.

སྣལ་ཏུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་ཀ་པ་ལི་ལ་གོ་ཞིང་། དེ་ཡིས་གླང་པ་བཏུམས་ཤིང་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད།

crater
ཕྱལ་ཀོང་།
phys.

A large bowl-shaped cavity in the ground or on a celestial object, typically one caused by an explosion or the impact of a meteorite.

ས་ངོས་སམ་བར་སྟང་གི་གཟན་གླར་ཞིག་གི་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་ཐོར་བའི་དཀྱིལས་ཀྱི་ཁུང་བུ་ལ་གོ་ཞིང་། བྱ་བྲག་ཏུ་འབར་གས་སམ་གནས་རྟོ་ལ་བཏྲན་ནས་གྲུབ་པ་དེར་གོ

craving
སྐེད་པ།
neurosci.

An intense desire or longing

འདོད་པའམ་ཞེ་འདོད་དུགཿསོ་ཞེས།

creatine phosphate
གི་རི་ཏིན་ ཕོ་སི་ཕེཊ།
chem.

A store of energy-giving phosphate in muscles

ཤ་སྒྲོམ་ནང་གི་ནུས་པ་སྤྲོད་མཁན་གྱི་ཕོ་མི་ཝེཊ་ཡི་ཕུང་གསོག་ཅིག

creation science
བཀོད་གྲྭབ་ཚན་རིག
phil.

Creation science or scientific creationism is the interpretation of scientific knowledge in accord with belief in the literal truth of the Bible, especially regarding the creation of matter, life, and humankind in six days.

བཀོད་གྲྭབ་ཚན་རིག་གམ་ཚན་རིག་གི་བཀོད་གྲྭབ་རིང་ལུགས་ནི་ཡི་ཎའི་གསུང་རབ་ཀུ་བཀོད་པའི་ཡིད་ཆེས་དང་མ་ཐུན་ཞིང་། ལྷག་པར་ཉིན་དྲུག་གི་རིང་ལ་བེམ་གཟུགས་དང་། ཚེ་སྲོག་འགྲོ་བ་མི་རྣམས་བཀོད་པར་འདོད་པའི་ཡིད་ཆེས་གཞིར་བཞག་ནས་ཚན་རིག་གི་ཤེས་བྱ་རྣམས་དོན་འགྲེལ་བྱེད་པ་ལ་གོ

creationism
བཀོད་གྲྭབ་རིང་ལུགས།
phil.

The belief that God created all things out of nothing as described in the Bible and that therefore the theory of evolution is incorrect.

ཡི་ཎའི་གསུང་རབ་ཀུ་བསྟན་པ་ལྟར་འཇིག་རྟེན་བཀོད་པ་པོས་ཅི་ཡང་མེད་པ་ནས་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་བཟོས་པ་ཡིན་པས་འཕེལ་འགྱུར་གྱི་རྣམ་གཞག་ནི་ཧོར་བ་ཡིན་པར་སྟྲུབ་པའི་འདོད་ཚུལ་ཞིག

creationist
བཀོད་གྲྭབ་སྟྲུ་བ།
phil.

A person who believes that the world was made by God exactly as described in the Bible and does not accept the theory of evolution.

འཇིག་རྟེན་ནི་ཡི་ཎའི་གསུང་རབ་ཀུ་བསྟན་པ་ལྟར་འཇིག་རྟེན་བཀོད་པ་པོས་བཟོས་པ་ཡིན་པར་ཁས་ལེན་ཞིང་འཕེལ་འགྱུར་གྱི་རྣམ་གཞག་ཁས་མི་ལེན་མཁན་གྱི་གང་ཟག་ཅིག

crest
རྩེ།
phys.

One of the places in a wave where the wave is highest or the disturbance is greatest in the opposite direction from a trough.

རླངས་མཛོ་ཙོས་སམ་འཐུག་འགྱོམ་ཚེ་ཙོས་ཡིན་པའི་རླངས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཡིན་ཞིང་རླངས་གཅོང་གི་ལྟོག་ཕྱོགས་སུ་ཡོད།

cristae (crista)
ཟེ་ཀཱ
biol.

A fold on the inner membrane of a mitochondrion.

ནུས་སྒྲིང་ཐུ་གཟུགས་ཀྱི་ཤུན་པ་ནང་མའི་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་ལྷེབ་སུལ་ཞིག

critical angle
ཅིར་མཚམས་རྒྱུར་ཕྱོགས
phys.

Minimum angle of incidence for which a light ray is totally reflected within a medium.

རྒྱུད་ལམ་ཞིག་ཀུ་ཡོད་ཅིར་ཞིག་ཚ་ཚང་བའི་ནང་ཁུལ་ལྟོག་འཕྲོ་བྱེད་པར་མཁོ་བའི་ནང་འཕྲོའི་རྒྱར་ཁུག་ཚུར་ཙོས།

critical density
ཉེར་མཁའི་གྲུབ་ཚད།
phys.

The density of matter that would be required to halt the expansion of the universe

འཛིག་རྟེན་རྒྱ་སྐྱེད་བཞིན་པ་དེ་འགོག་པར་མཁོ་བའི་བེམ་རྫས་ཀྱི་སྡུག་ཚད།

critical mass
ཉེར་མཁའི་ཁངས་ཚད།
phys.

Minimum mass of fissionable material in a nuclear reactor or nuclear bomb that will sustain a chain reaction. A subcritical mass is one in which the chain reaction dies out. A super-critical mass is one in which the chain reaction builds up explosively.

ལྷ་ནུས་སྐྱན་ཆས་སམ་ལྷ་རྡུལ་མཚོན་ཆ་ཞིག་ཏུ་བསྟར་ཆགས་འཇུས་འགྱུར་རྒྱུན་མ་ཐུད་པར་མཁོ་བའི་གས་འགྱུར་རྡུང་བའི་དངོས་རྫས་ཀྱི་གདོས་ཚད་ཉུང་ལོས། ཉེ་བའི་ཉེར་མཁོའི་གདོས་ཚད་ཀྱི་སྐབས་སུ་བསྟར་ཆགས་འཇུས་འགྱུར་འགག་འགྲོ་བ་དང་། ཁྱད་འཕགས་ཉེར་མཁོའི་གདོས་ཚད་ཀྱི་སྐབས་སུ་བསྟར་ཆགས་འཇུས་འགྱུར་དྲག་པོའི་སྟོན་ནས་འཕེལ་ཀྱི་ཡོད།

crocodile
ཁོ་ར་ཁི་ཏཱ།
biol.

Large, carnivorous reptile of the order Crocodilia, found in tropical and subtropical regions.

ཆུ་སྲིན་གྱི་ཐྲལ་ལ་གཏོགས་པའི་ལྷོ་འགྲོའི་ཤ་གཟན་སེམས་ཅན་ཚེན་པོ་ཚ་བའི་ཡུལ་དང་། ཚ་ཡུལ་དང་ཉེ་བའི་ཁུལ་དུ་ཡོད་པ་ཞིག

Crohn's disease
ཀི་ར̀ན་གྱི་ནད།
biol.

A form of inflammatory bowel disease that most commonly affects the ileum and colon, characterized by abdominal pain, diarrhea, and thickening of the bowel wall.

ཚ་སྐྲང་གི་ངོ་བོར་འགྱུར་བའི་ཁོག་སྐད་ཀྱི་ནད་ཅིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། ནད་དེ་ཡིས་གཙོ་བོ་རྒྱུ་ཆུང་གི་ཚ་ཤས་ཤིག་དང་། རྒྱ་ཁུར་ལ་གནོད་སྐྱོན་བྱེད་པ་དང་། ནད་རྒྱས་སུ་ལྷོ་བ་ན་པ་དང་། པ་ཤལ་ནད་འབྱུང་བ། ནང་ཁོག་གི་ཕྱི་སྐྱོགས་རྡེ་མ་ཐུག་ཏུ་འགྲོ་བ་བཅས་འབྱུང་།

crop
ཕྲི་ཁུག
biol.

A pouch in a bird's gullet where food is stored or prepared for digestion.

ཟ་མ་གསོག་འཇོག་བྱེད་པ་ཉམ་ཡང་ན་ཟས་འཇུ་བར་གྱི་སྒྲིག་བྱེད་སའི་བྱ་ཡི་མིད་ཐག་ནང་གི་ཁུག་མ་ཞིག

cross modal neuroplasticity
དབང་ཚོར་ཚབ་ཕྱིད་དབང་རྒྱས་ཉིད་མཉེན་གཙོ།
neurosci.

Cross-modal plasticity, also called cross-modal neuroplasticity, the ability of the brain to reorganize and make functional changes to compensate for a sensory deficit. Cross-modal plasticity is an adaptive phenomenon, in which portions of a damaged sensory region of the brain are taken over by unaffected regions.

དབང་ཚོར་ཚབ་བྱེད་མཉེན་གཙོ་ལས་ལ་དབང་ཚོར་ཚབ་བྱེད་དབང་རྒྱས་ཉིད་མཉེན་གཙོ་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད། འདི་ནི་གླང་པས་བསྐྱར་སྒྲིག་དང་བྱེད་ལས་ལ་འགྱུར་བ་བཏང་སྟེ་དབང་ཚོར་ཉམས་སྐྱོན་ཞིག་ལ་ཀུན་གསས་བྱེད་པའི་ནུས་པ་ལ་གོ་ དབང་ཚོར་ཚབ་བྱེད་མཉེན་གཙོ་བསྡུན་འགྱུར་གྱི་སྔང་ཚུལ་ཞིག་སྟེ། གླང་པའི་ནང་གི་གཞོད་སྐྱོན་ཐེབས་པའི་དབང་ཚོར་ས་ཁུལ་ནི་གཞོད་སྐྱོན་མ་ཐེབས་པའི་ས་ཁུལ་གཞན་གྱིས་སྔང་འཛིན་བྱེད་པ་ཡིན།

cross section
འཕྲེད་གཅད་ཁྱོ་ཐུག (འཕྲེད་ཁགས་ཀྱི་རྩམ་པ།)
biol.

A surface or shape exposed by making a straight cut through something, especially at right angles to an axis.

དངོས་པོ་ཞིག་གི་སོོག་ཕེང་ལ་དང་འབྱུང་གི་སྒོ་ནས་གཏུབ་སྟེ་ཆཏོན་པའི་དབྱིབས་སམ་ངོས།

cross-checking
ལན་ཚན་ཞིབ་ཐུར།
sci. method

Act of determining the accuracy of (something) by checking it with various sources.

ཁུངས་སྣ་མང་ལ་བསྡུར་ཏེ་བྱ་དངོས་ཤིག་གི་འཇུལ་བྱས་རང་བཞིན་ཐག་གཅོད་པའི་བྱ་བ།

cross-sectional area
བཅད་ངོས་ཀྱི་ཐོག
phys.

The area of the cut surface of an object cut at right angles to the length of the object.

དངོས་པོ་ཞིག་གི་དཀྱུས་དང་དང་འབྱུང་ཡིན་པའི་སྒོ་ནས་གཏུབ་པའི་བཅད་ངོས་ཀྱི་རྒྱ་ཁྱོན་དེ་ལ་གོ།

cross-sectional study
འཕྲེད་ཁྱབ་ཞིབ་འདྲུག
biol.

A study measuring the distribution of some characteristic(s) in a population at a particular point in time.

དུད་ཚོད་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་སྐྱེས་སུ་ཚོགས་འདུས་ཤིག་ཏུ་ཁྱབ་པའི་ཐུན་མོན་ཁྱད་ཚོས་ཁག་ཅིག་གི་བཀྲམ་ཚུ་ལ་ཚད་འཛིན་པའི་ཞིབ་འཇུག་ཅིག

crossing-over
ཐྲོལ་བཞེ།
biol.

The exchange of genetic material between homologous chromosomes that occurs during meiosis and contributes to genetic variability.

སྐྱེ་ཕུང་བཞི་བྱེས་ཀྱི་སྐྱེས་སུ་སྟོན་མ་ཐུན་གྱི་ཚོས་ཕུང་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་རིགས་རྩ་ས་ཀྱི་གྲྭབ་ཆ་བཞེ་རེས་བྱེད་པ་ལ་གོ་ཞིང། འདི་ཡིས་རིགས་རྩ་ཀྱི་སྒྲ་ཚོགས་རང་བཞིན་སྐྱེན་པར་བྱེད་ནུས་འདོན། [ཚོས་ཕུང་གཉིས་པན་ཚུན་ཐྲོལ་ནས་རིགས་རྩ་བཞེ་བ།]

crosswind
འཕྲེད་རླུང་ལྟུགས་པ།
phys.

A wind blowing at right angles to a given direction, as to an aircraft's line of flight.

གནས་གྲྭ་ཞིག་གི་འཕུར་ཕྲོད་ཀྱི་ཁ་ཐོག་གས་ལྟ་བུའི་ཁ་ཐོག་རིས་ཅན་ཞིག་ལ་དང་འབྱུང་བ་གཡུག་པའི་ཞིན་རླུང་ཞིག

crust
ས་ཁྲུན། ས་ཁྲུན།
phys.

The outermost layer of the Earth.

ས་འི་གོ་ལའི་ཆེས་ཕྱི་ངོས་ཀྱི་རིམ་པ་ལ་གོ

crystal
ཤེལ་གཟུགས། དྭངས་གཟུགས།
phys.

Regular geometric shape found in a solid in which the component particles are arranged in an orderly, three-dimensional, repeating pattern.

གྲྭབ་ཆའི་རྡུལ་རྣམས་གོ་རིམ་ཅན་དང། ཕྱོགས་ཆ་གསུམ་ལྟན། བསྐྱར་ཟློས་ཀྱི་བཀོད་རིམ་བཅས་སུ་སྒྲིག་ཡོད་ཅིང་ཐིང་སྒ་གཟུགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཆ་མཉམ་པའི་དབྱིབས།

cube
༡ ཤོ་ཁ་ཟུགས་མ། ༢ རང་སྒྲམ་སྒྲུར།
math.

1. A solid bounded by six equal squares, the angle between any two adjacent faces being a right angle. 2. The cube of a number is another number that is produced by multiplying the first number by itself twice. For example, the cube of 2 is 8.

།) ཆེ་ཆུང་མཚུངས་པའི་གྲུ་བཞི་ཁ་གང་མ་དྲུག་གིས་མཐའ་ནས་སྐོར་ཏེ་ངོས་གཉིས་དབར་གྱི་རྒྱར་ཚད་ནི་དྲང་རྒྱར་ཡིན་པའི་སྒོ་ནས་གྲུབ་པའི་མཉེས་གཟུགས་ཀྱི་དབྱིབས་ཤིག། ༢) གྲངས་ཀ་ཞིག་གི་རང་སྒམ་སྒྲུར་ནི་གྲངས་ཀ་དེ་གྲངས་ཀ་རང་ཉིད་ཀྱིས་ཕྱིར་ལ་བསྒྲུར་བའི་སྒྲུར་ཐོབ་དེ་ཡིན། དཔེར་ན། ༢ ཀྱི་རང་སྒམ་སྒྲུར་ནི་ ། ཡིན་ནོ།།

cube root
གཅིག་ཏུ་ཆད་ཀ།
math.

The number whose cube is equal to a given number. For example, the cube root of 125 is 5, since the cube of 5 is 125.

གྲངས་ཀ་རང་ཉིད་ཀྱི་རང་སྒམ་སྒྲུར་ནི་གྲངས་ཀ་དེས་ཅན་ཞིག་དང་མཚུངས་པའི་གྲངས་ཀ་དེ་ལ་གོོ་དཔེར་ན། ༡༢༥ ཡི་གསུམ་སྒྲུར་རྩ་བ་ནི་ ༥ ཡིན་ཏེ། ༥ ཡི་རང་སྒམ་སྒྲུར་ནི་ ༡༢༥ ཡིན་པས་སོ།།

cultural relativism
རིགས་ཁྱད་ཆོས་ཀྱི་ལས་ཁུངས།
phil.

A concept that cultural norms and values derive their meaning within a specific social context

རིགས་གཞུང་གི་ཚད་གཞི་དང་རིན་ཐང་གཉིས་ཀྱི་གོོ་དོན་ནི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་སྐབས་དོན་ངེས་ཅན་ཞིག་ནས་ལེན་དགོོས་པར་འཛིན་པའི་ལྟ་ཚུལ་ཞིག

cuneiform
གཅད་ཅུས། གཅད་གཟུགས།
biol.

A wedge-shaped bone, especially one of three such bones in the tarsus of the foot.

ཞྭ་ཞབ་ཡི་དབྱིབས་སུ་ཡོད་པའི་རུས་པ་ཞིག་སྟེ། ཞྭ་ཐག་ཏུ་ཆུང་པའི་ཕྱུང་ཡང་པའི་ནང་དུ་རུས་པ་འདི་ལྟ་བུ་གསུམ་ཡོད་པའི་ནང་གི་གང་རུང་གཅིག

cuneus
ཐུང་ཕྱིའུ།
neurosci.

A wedge-shaped lobule of the medial surface of the occipital lobe of the brain, located between the calcarine and parieto-occipital fissures.

ཐུང་པའི་ལྟག་འདབ་ཀྱི་དཀྱིལ་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་ཕྱེའུ་དབྱིབས་ཀྱི་འདབ་ཆུང་ཞིག་སྟེ། ཌེ་སུལ་དང་གཐུག་ལྟག་བར་སུལ་གཉིས་ཀྱི་བར་དུ་ཡོད།

current
གློག་རྒྱུན།
phys.

A flow of electric charge through a conductor. The current at a particular cross section is the rate of flow charge. The charge may be carried by electrons, ions, or positive holes. The unit of current is the ampere.

ཁྲིད་གཏན་ཟུགས་ཤིག་ཏུ་གློག་ཤུར་རྒྱ་བའི་རྒྱུན། གཏུབ་ངོས་གང་རུང་ཞིག་གི་གློག་རྒྱུན་ནི་གློག་ཤུར་རྒྱ་བའི་ཚད་ཡིན། གློག་ཤུར་ནི་གློག་རྫལ་ལས། ཁྱེས་རྫལ། ཡང་ན་གློག་ཤུར་ཕོ་བང་ལྟན་པའི་སྦྱ་ཀུ་བཅས་གང་རུང་གིས་རྒྱ་བར་བྱེད། གློག་རྒྱུན་ཀྱི་བཅུ་གཞི་ནི་ཨེམ་པེར་ཡིན།

cursor
མདའ།

A movable indicator on a display, marking a position where typed characters will appear or where an option can be selected.

བཟློན་ཡོལ་ཞིག་གི་ངོས་སུ་གཏགས་ཐེན་པའི་ཡི་གེ་འཚར་སའམ། ཡང་ན། གདམ་ག་ཁ་ཞན་འདེམས་ཆོག་སའི་གནས་མཚོན་པར་བྱེད་པའི་འགྱལ་ལྟན་མཚོན་རྟགས་ཤིག

curvature
ཀུག་ཚད།
phys.
The degree to which a curve deviates from a straight line, or a curved surface deviates from a plane.

ཀུག་དབྱི�་ཕིག་དང་ཐིག་ཅིག་ལ་བསྟར་ནས་འགྲོག་ཡོད་པའི་ཚད་དམ་ཀུག་ངོས་ཕིག་ངོས་སྟོམས་པོ་ལ་བསྟར་ནས་ཀུག་ཡོད་པའི་ཚད།

curve fitting
ཀུག་དིས་འཚམས་ཕྲིག
math.
Any of a number of procedures for obtaining a smooth, regular curve that accurately 'fits' or characterizes a given set of data.

གྲངས་ཐོག་སྡེ་ཚན་ངེས་ཅན་ཞིག་དང་ཏག་ཏག་འཚམས་པའམ། ཡང་ན་དེའི་ཐུན་མིན་ཁྱད་ཆོས་མཚོན་པའི་ཀུག་དིས་སྟོམས་ཕིང་ཚད་ལྡན་ཞིག་འབྲི་བའི་ཐབས་ལམ་གང་རུང་ལ་གོ

cuticle
༡ མཐའ་ཁྱེན། ༢ སེན་ཁ
biol.
1. A protective and waxy or hard layer covering the epidermis of a plant, invertebrate, or shell. 2. The dead skin at the base of a fingernail or toenail.

1) ཅི་ཕིང་དམ། ཤྲལ་རུས་མེད་པའི་སྲོག་ཚགས། ཡང་ན་ཉ་སོག་གི་ཕྱི་པཱུས་ཀྱི་ས্থེང་ཤུང་ཤྲོག་ཀྱི་ཆེད་དུ་ཡོད་པའི་ཤྲ་ཚོལ་ཅན་ནམ་མཁྲེགས་པོ་ཡིན་པའི་རིམ་པ་ལ་གོ ২) ཁྲང་ལག་གི་སེན་མོའི་འདབས་ས্থ་ཡོད་པའི་པགས་རྩོ་ལ་གོ (*1* ཅི་ཕིང་དང་སེམས་ཅན་ཀྱི་གཟུགས་པོའི་མཐའ་ངོས་ས্থ་ཡོད་པའི་ཤྲེ་ལྡན་མིན་པའི་ཕྱན་པགས། ২ སེན་མོའི་འདབས་ས্থ་ཡོད་པའི་ཤྲ་པགས་སམ་ཁ་ས্থན་མོ།)

cyan
ཐུང་ཁྱུ
phys.
A greenish-blue colour which is one of the primary subtractive colours, complementary to red.

ཁ་དོག་ལྷང་ས্থོན་ཡིན་པའི་འཛི་ཀྱུབ་ཡན་ལག་ཁ་དོག་ཅིག་ཡིན་ཞིང་ཁ་དོག་དམར་པོའི་ཁ་ཤྲོང་ཁ་དོག་ཡིན།

cyanobacteria
ཐུང་ཁྱེན
biol.
A group of photosynthetic bacteria containing a blue photosynthetic pigment.

ཡོད་ས্থོར་གྱི་ཚོན་རྩས་ས্থོན་པོ་དང་ལྡན་པའི་ཝོད་ས্থོར་ཁྱེན་བྱའི་ས্থེ་ཚན་ཞིག

cyclic
རྒྱུན་འཁོར་ཅན
Occurring in cycles; regularly repeated.

རྒྱུན་འཁོར་དུ་འབྱུང་བཞམ་འཚར་ཅན་དུ་བསྐྱར་བྱེད་པ་དང་འབྲེལ་བའི།

cyclotron
གོང་འཕྱེལ་རྡུལ་ཅས
phys.
An apparatus in which charged atomic and subatomic particles are accelerated by an alternating electric field while following an outward spiral or circular path in a magnetic field.

ས্থེལ་རྒྱུ་ཀློག་གི་ར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཀྱེས་རྡུལ་ཀྱི་ངོ་བོར་གྱུར་པའི་རྡུལ་ལས་ཁྱུར་ས্থོན་ས্থང་དེ་ཁབ་ལེན་ར་བ་ཞིག་ཏུ་གཅུས་གཟུགས་སམ་ས্থོར་དབྱིབས་ཀྱི་ལམ་བུ་ཞིག་ཏུ་ཁ་ཕྱི་ལ་བསྐོར་ཏེ་སྐོར་བ་བྱེད་དུ་འཛུག་པའི་ཡོ་ཚས་ཤིག

cyst
ལུས་ཅན
biol.
Any normal sac or vesicle in the body

ལུས་པོའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཕྱི་ཤུག་གམ་ལྷང་ཕུག་གང་རུང་།

cyst
ཅུ་ཁྲན།
biol.
A closed sac having a distinct membrane and developing abnormally in a cavity or structure of the body.
ཤན་པ་ལྟར་པར་པ་ཞིག་ཡོད་པའི་སྒྲི་ཟུག་ཁ་བཏུམས་པ་ལ་ཞིག་ལ་ཆར་ཞིང་། ཁུང་བུའམ་ལུས་པོའི་བཀོད་པ་ཞིག་ཏུ་རྒྱུན་ལྡན་མིན་པའི་སྨོད་ནས་འཚེལ་རྒྱས་སུ་འགྲོ་བ་ཡིན།

cysteine
སྨི་ཏི་ཡིན།
chem.
An amino acid, derived from cystine and found in most proteins.
སྨི་ཏི་ནས་བྱུང་ཞིང་སྨི་ཌས་པལ་མོ་ཆེའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཨེ་མི་ནོ་སྨྱུར་ཌས་ཤིག

cystic fibrosis
ཅུ་ཁྲན་ཅུ་ཁྲན།
biol.
A very serious disease that usually appears in young children and that makes it hard to breathe and to digest food properly.
རྒྱུན་དུ་གོ་ཆུང་བྱིས་པར་འབྱུང་བའི་ནད་ཁ་ཅང་དྲག་པོ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ནད་དེ་ཡིས་དབུགས་གཏོང་ལེན་དཀའ་བ་དང་། ཟས་ཏག་ཏག་འཇུ་མི་ཐུབ་པར་བཟོ་བ་ཡིན།

cytochrome b5
ཐུ་ཚོས་ཁྲི་ཡང་།
biol.
A microsomal cytochrome involved in such metabolic activities as fatty acid desaturation. It may be involved in the reduction of cytochrome P450.
ཚོལ་སྒྲུང་གྱི་སིམ་སྦྱོར་ལྟོགས་པའི་ནུས་སྒྲུང་བྱེད་སྨོ་ལྟ་བུའི་ནང་དུ་བྱེད་ལས་འདོན་པའི་ཐུ་གཟུགས་ཀྱི་ཐུ་ཚོས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཐུ་ཚོས་ P450 བཞུ་སྦྱོར་དུ་བྱེད་ལས་འདོན་པ་ཡང་སྲིད།

cytokine
ས་ཡི་ཏོ་ཁྲན་ཁྲི།
biol.
A water-soluble protein that serves as an intercellular chemical messenger promoting cell growth and division in neighbouring cells by binding cell surface receptors.
ཐུ་ཟུང་གི་དབར་དུ་ཌ་ལན་འགྱུར་འཕེན་པ་ལྟ་བུའི་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་མཁན་ཆུའི་ནང་དུ་བཞུ་ཐུབ་པའི་སྲོ་ཌ་ས་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ཐུ་ཟུང་ངོས་ཀྱི་སྟེ་ལེན་པར་འཛིན་སྦྱོར་བྱས་ཏེ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཐུ་ཟུང་ནང་དུ་ཐུ་ཟུང་འཚར་འགེལ་བར་ཐུ་ཟུང་འབྱེད་རིམ་ལ་མ་ཐུན་འགྱུར་བྱེད་མཁན་ཞིག་ཡིན།

cytokinesis
ཐུ་ཀྱང་ཁྲག་ཕྱན།
biol.
The division of the cytoplasm of a cell following the division of the nucleus.
ལྷེ་ཞིང་འབྱེད་རིམ་གྱི་རྗེས་སུ་འབྱུང་བའི་ཐུ་ཟུང་གི་ཐུ་ཚོའི་འབྱེད་རིམ་ལ་ཟེར།

cytoplasm
ཐུ་ཚི།
biol.
The semi-fluid contents within the plasma membrane of a cell, excluding the nucleus.
ཐུ་ཟུང་ཞིག་གི་ཆུ་སེར་སྒྲི་མོའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ལྷེ་ཞིང་མ་རྟེས་པའི་བྱེད་གཡེར་ཤུའི་ཐུ་ནག་ལ་གོ

cytoplasmic determinant
ཕྱི་ཚི་གཙུང་བས་འཛིན་པ།
biol.

Molecules that are localized in specific cytoplasmic regions of the unfertilized egg or zygote and affect cell fate decisions by segregating into different embryonic cells and controlling distinct gene activities in these cells. In the egg, such determinants are usually maternal mRNAs and proteins.

སྐྱེན་སྦྱོར་མ་ཞིན་པའི་སྐྱོ་ངན་པ་བོན་འདུས་སྐྱོང་གི་ཐ་ཚིའི་གནས་རེས་ཅན་ཞིག་ལ་ཡོད་ཅིང་སྣྲན་ཐེང་ཐ་ཚུར་མི་འདྲ་བར་དབྱེ་བ་འབྱེད་ཅིང་ཐ་ཚུར་འདི་དག་གི་ནང་དུ་རིགས་རྒྱ་ཅི་ཡོད། ཐ་ཚུར་ལྟོ་ངན་ལ་ཁ་ཤས་ཀྱི་ནང་ལ་ཕྱུར་པ་འཛིན་བྱེད་པའི་སྐྱོ་ནས་ཐ་ཚུར་གྱི་ཚ་ནས་འདི་ལྟ་བུའི་ཐ་ཚི་སྤྱོང་ཁ་ཅི་ཡ་མའི་ཕེམ་ཡར་ཕེན་ཡེ་དང་སྤྱི་རྒྱས་ཡིན།

cytosine
ཝེ་ཏོ་ཝིན།
biol.

A base that is a component of DNA and RNA, forming a base pair with guanine.

ཏེ་ཕེན་ཕེ་དང་ཡར་ཕེན་ཕེའི་གྲྭབ་ཆ་ཡིན་པའི་གཞི་མ་ཞིག ངེ་ཅི་གུ་ཅ་ཅིན་དང་ལྷན་དུ་གཞི་ཐུང་གྲྭབ་ཀྱི་ཡོད།

cytoskeleton
ཐུ་ཕུང་ཐྲོན་ཅས།
biol.

The lattice or internal framework of a cell composed of protein filaments and microtubules in the cytoplasm, and has a role in controlling cell shape, maintaining intracellular organization, and in cell movement

ཐུ་ཚིའི་ནང་གི་སྤྱི་རྩ་ས་ཀྱི་ཉིག་མ་དང་སྦྱ་ཐུན་ཐུན་གྱི་ས་གྲྭབ་པའི་ཐུ་ཕུང་གི་ནང་རོལ་ཀྱི་སྐྱོས་གཞི་ལམ་དེ་ལ་གོ་ཞིང། ཐུ་ཕུང་གི་དབྱེས་ལ་སྟངས་འཛིན་དང། ཐུ་ཕུང་ནང་རོལ་ཀྱི་ཕྱོ་གས་སོར་གནས། ཐུ་ཕུང་ནང་རོལ་ཀྱི་འགུལ་སྐྱོང་བཅས་ལ་བྱེད་ལས་སྒེལ་ཀྱི་ཡོད།

cytotoxic T-cells
ཏ་ཅན་ཐུ་ཕུང་ཁེ།
biol.

A type of immune cell that can kill certain cells, including foreign cells, cancer cells, and cells infected with a virus.

གཞན་ཀྱི་ཐུ་ཕུང་དང། འབྲས་ནད་ཀྱི་ཐུ་ཕུང། གཤན་སྲིན་ཀྱི་གཤན་ཁ་ཟོག་པའི་ཐུ་ཕུང་ལྟ་བུའི་ཐུ་ཕུང་རིས་ཅན་གསོད་མཁན་ནད་འགོག་ཐུ་ཕུང་གི་རིགས་ཤེག

cytotoxicity
ཐུ་ཕུང་དུག་ཁེད།
biol.

The state of being cytotoxic or the quality of being toxic to cell.

ཕུང་དུག་ཅན་ཡིན་པའི་ངོ་བོའམ་ཐུ་ཕུང་ལ་དུག་གཏོད་ཅན་ཡིན་པའི་ཁྱད་ཆོས། [ཐུ་ཕུང་ལ་གཏོད་པའི་དུག་གི་ནུས་པ།]

cytotoxin
ཐུང་དུག
biol.

A substance having a specific toxic effect on certain cells.

ཐུ་ཕུང་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ལ་དུག་གི་ཤུགས་རྒྱན་རིས་ཅན་ཞིག་སྤྱོད་པའི་དངོས་རྫས། [ཐུ་ཕུང་ལ་གཏོད་པའི་དུག་ཅེག]

D

dark age
རྒྱན་བཤད་ལུ།
phil.

The period in Europe from the fall of Rome in the fifth century ad to the restoration of relative political stability around the year 1000; the early part of the Middle Ages.

དུས་རབས་ལྷ་པའི་ནང་དུ་རོམ་ཉམས་རྒྱང་དུ་ཕྱིན་པ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༠༠༠ ལོའི་གཡས་གཡོན་ཞིག་ལ་ལྷོས་བཅས་ཀྱི་ཚབ་སྒེད་ཀྱི་བཏུན་ལྷོང་སྟར་འཛུགས་བྱས་པའི་དབར་གྱི་ཡུ་རོབ་ཁུལ་གྱི་དུས་སྐབས་དེར་གོ་འདི་ནི་དུས་རབས་བར་མའི་མཚོ་སྟོད་ཡིན།

dark energy
མི་མངོན་རྒྱས་བ།
phys.

A theoretical repulsive force that counteracts gravity and causes the universe to expand at an accelerating rate.

འཕེན་ཤུགས་ལ་ལྟོས་ཏེ་ཐོག་ལས་ཁྱབ་དེ་ཐུན་ལྟོར་ཡོད་པའི་ཐོ་ནས་འཛིག་རྟེན་རྒྱ་ཆེན་དུ་འཛུག་མཁན་རྒྱས་གཞན་ཁོང་གྱི་འབྲུང་ཤུགས་ཤིག

dark matter
མི་མངོན་པོམ་གཟུགས།
phys.

Unseen and unidentified matter that is evident by its gravitational pull on stars in the galaxies.

དགུ་ཚོགས་ནང་གི་སྐར་མ་ལ་འཕེན་ཤུགས་ཀྱི་ཤུགས་རྒྱོན་ལྟོར་པ་དེ་ཡིས་ཡོད་པ་དབང་རྟགས་བྱེད་ཅིང་། མཐོང་མི་ཐུབ་ལ་ངོས་བཟུང་བྱས་མེད་པའི་བོམ་གཟུགས།

dart
ཁབ་མདའ།

A slender, pointed missile, often having tail fins, thrown by hand, shot from a blowgun, or expelled by an exploding bomb.

ཐུ་ཞིང་རྩེ་རྩོ་ལ་མཇུག་སྟེང་གི་ཤོག་པ་ཡོད་པའི་འགྱུར་མདའ་ཞིག་གོ་ཞིང་། ལག་པས་གཡུག་པའམ། རླུང་མདའ་ཡིས་རྒྱག་པ། ཡང་ན། ཐོར་ཀྱིན་པའི་འབར་མདེལ་ཀྱིས་གཏོར་ཚོག་པ་ཡིན།

Darwinism
ཅར་ལྭིན་ཝིང་ལུགས།
biol.

The theory of the evolution of species by natural selection advanced by Charles Darwin.

རང་བྱུང་འདེམས་སྤྱོད་ལ་བརྟེན་པའི་ཉེ་རིགས་འགེལ་འགྱུར་གྱི་རྒྱས་གཞིག་སྟེ་ཅར་ལྭིན་ཀྱིས་གཏན་ལ་ཕབ།

Darwinist
ཏཱར་ཝིན་ཐྱ་བ།
biol.

Someone who accepts or advocates Darwin's theories; specifically, a person who supports the idea that natural selection is the valid explanation for the presence of diverse species on earth.

ཏཱར་ཝིན་གྱི་རྒྱལ་གཞུང་ལེན་ཞིང་དེ་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱེད་མཁན་གྱི་གང་ཟག་ལ་གོ་ཞིང་། བྱེ་བྲག་ཏུ་སའི་གོ་འཛིན་སྟེང་དུ་ཉེ་རིགས་སྣ་ཚོགས་ཡོད་པའི་རྒྱུ་མཚན་ཀྱི་རང་བྱུང་འདེམས་སྐྱེས་ལ་བརྟེན་རས་བྱུང་བར་འདོད་པའི་ལྟ་ཚུལ་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱེད་མཁན་གྱི་གང་ཟག

dashboard
མདུན་ཁང་།

The panel facing the driver of a vehicle or the pilot of an aircraft, containing instruments and controls.

འབྲུལ་འཁོར་གྱི་ཁ་ལོ་བཅམ་གནས་གྲྭའི་ཁ་ལོ་བའི་མདུན་ཐད་དུ་ལག་ཆ་དང་སྟངས་འཛིན་གྱི་ཡོ་ཆས་ཡོད་སའི་པང་ལེབ་དེ་ལ་གོ

data
གྲངས་ཐོ།
math.

དཔྱད་གཞི་འཆར་ཞིབ་དཔྱད་ཀྱི་ཚེད་དུ་ཐོག་ཁས་བསྒྲིགས་བྱས་པའི་ཚ་འཕྱིན་དང་མཐའ་ཕྱིས་ལ་གོ

daydreaming
ཕྱི་ནས་མིའི་ཐུན་ལམ། ཚུད་ངམས་མ།
neurosci.

ཁེར་རྒྱང་གི་བསམ་གཞིགས་སུ་ཞུགས་ཏེ་རང་ཉིད་ཀྱི་ཉེ་འཁོར་དུ་ཅི་ཞིག་འབྱུང་བཞིན་པ་ཁ་མ་མ་གོ་བར་གནས་པའི་གནས་སྟངས་ལ་གོ

DC
པད་ཀྱོག
phys.

ཐད་རྒྱུ་གཏོག་རྒྱུན་གྱི་བསྡུས་ཡིག

de Broglie matter wave
ཏེ་ཁྲུ་ཡོ་ཀེ་ལེམ་ཀཱན་ཐུགས་ཀྱི་ཐུན་བས།
phys.

All particles have wave properties; in de Broglie's equation, the product of momentum and wavelength equals Planck's constant.

རྡུལ་ཐམས་ཅད་ལ་རླབས་ཀྱི་ངོ་བོ་ཚོས་ཡོད་ཅིང་། ཏེ་ཁྲུ་ཡོ་ཀེ་མཉམ་ཁྲིས་སུ་འགྱུལ་ཚད་དང་རླབས་ཐག་གི་བསྡུར་ཐོག་ནི་པི་ལན་ཡི་བརྟན་གྲངས་དང་མཚུངས།

de-excitation
ངར་ཚགས
phys.

To cause (an atom) to fall from an excited energy level to a lower energy level.

(རྡུལ་སྒན་ཞིག) ངར་ས་བྱས་པའི་ནུས་པའི་རིམ་པ་ཞིག་ནས་ནུས་པའི་རིམ་པ་དམའ་བ་ཞིག་ལ་ལྷུང་དུ་འཇུག་པ།

dead zone
གཡོན་ལྗགས།
biol.

An area in a body of water where levels of dissolved oxygen are too low to sustain aquatic life, usually resulting from the growth and subsequent decomposition of algae brought about by excess nutrients.

ཆུའི་ནང་དུ་འཕེམ་པའི་འཚོ་རྒྱུད་ཀ་ཅང་ཉུང་བས་ཚེ་སྲོག་རྒྱུན་གནས་ལ་རམ་འདེགས་བྱེད་མི་ཐུབ་པའི་མཚོ་ནང་གི་ས་ཁུལ་ཞིག་ལ་གོ་བ་དང་། ཤྱི་ར་བཏང་ཟས་བཅུད་འཚེར་མ་ཡོད་པ་བརྟེན་རས་ཆུ་བལ་སྐྱེ་འཚེལ་བྱེད་པ་དང་རིམ་ཀྱིས་རྒྱ་ལ་སྐྱོན་བྱུང་བ་ལས་སྐྱེད་པ་ཞིག་རེད། [ཆུ་བལ་མང་དགས་པ་ལ་བརྟེན་རས་དེའི་ཁུལ་ཀྱི་སྐྱེ་ལྡན་གཞན་རྣམས་ཀྱི་འགྲོ་བའི་ས་ཁུལ་ལམ་གནས།]

decay
རང་འགྱུར།
biol.

A gradual deterioration, usually caused by bacteria and other decomposers, of the body of an organism after death.

ནམ་རྒྱུན་འབྱུ་སྐིན་དང་ཞིག་ཕྱིད་ཀྱིས་རྒྱུན་ནས་ནན་ཝེ་བའི་རྟེས་སུ་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ལུས་ཤུང་རོས་ཀྱིས་ཉམས་རྒྱུད་དུ་ཕྱིན་པ་ལ་རེད།

decay
རང་འགྱུར།
phys.

The spontaneous transformation of one radioactive nuclide into a daughter nuclide, which may be radioactive or may not, with the emission of one or more particles or photons.

འགྱེད་འཛོའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་ལྷ་རྡུལ་ཞིག་རང་ཤུགས་ཀྱིས་འགྱེད་འཛོའི་རང་བཞིན་ཅན་ཡིན་མིན་གང་རུང་གི་ལྷ་རྡུལ་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་བ་དང་ལྷན་དུ། ཕ་རྡུལ་ལམ་བོད་རྡུལ་གཅིག་གམ་དུ་མ་སྒྲོད་པ་ཞིག

deceleration
ཐུན་འགྲེ།
phys.

A rate of decrease in velocity.

སྒྱུར་ཚད་གྱི་འགྱུར་ཚད་རེ་དལ་དུ་ཕྱིན་པ།

deciduous plant
ལྷུང་ཤིང་།
biol.

A plant having foliage that is shed annually at the end of the growing season.

སྐྱེ་འཚེལ་གྱི་དུས་ཚོགས་ཀྱི་མཇུག་ཏུ་ལོ་རེ་བཞིན་ལོ་འདབ་ཟླགས་འགྲོ་བའི་ཚུ་ཤིང་ཞིག [ལོ་མ་དང་འདབ་མ་སོགས་ནས་དུས་བརྒྱ་སྐབས་ལྷུང་འགྲོ་བའི་ཚུ་ཤིང་གི་རིགས།]

decile
བཅུ་ཚའི་གནས་རིམ།
math.

Any of the groups that result when a frequency distribution is divided into ten groups of equal size.

རྒྱོ་ས་གྲངས་ཀྱི་བཀྲམ་ཚུ་ལ་ཞིག་ཚ་སྟོམས་ཀྱི་སྒོ་ནས་སྡེ་ཚན་བཅུ་རུ་བགོས་པ་ལས་གྱུབ་པའི་སྡེ་ཚན་གང་རུང་ཞིག

declarative memories
བཤད་ཅུས་ཟན་པ།
neurosci.

A type of long-term memory that involves conscious recollection of particular facts and events.

བདེན་དོན་དང་གྱུང་བ་རིས་ཅན་ཞིག་ལ་ཤེས་ཚོར་དང་བཅས་པའི་ཕྱི་རབ་ཏན་བྱེད་པ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་བརྟན་འཛིན་ཏན་པའི་རིགས་ཤིག

decode
བཏར་བཀོལ།
phys.

Convert (a coded message) into intelligible language.

(གསང་བརྡའི་ཅོ་བོར་ཡོད་པའི་འཕྲིན་ཞིག)རྟོགས་རུང་བའི་སྐད་བརྡ་རུ་བཏར་སྒྱུར་བྱེད་པ།

decomposer
ཞིག་ཕྱིད།
biol.

An organism such as some types of bacteria or fungi that feeds on dead plant and animal material and causes it to decay.

ཚེ་ཤིང་དང་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ཤི་ཅོ་ཟས་སུ་སྤྱད་རྟེས་ཟད་འགྱུར་འབྱུང་དུ་འཇུག་མཁན་གྱི་སྲིན་བུའམ་ཅམ་སྤྱ་ཡི་རིགས་འགའ་ཞིག་ལྟ་བུའི་སྐྱེ་དངོས་ལ་ཟེར།

decussation
ཐྲོལ་མདོ།
neurosci.

An X-shaped crossing, especially of nerves or bands of nerve fibers, connecting corresponding parts on opposite sides of the brain or spinal cord.

X ཡི་དབྱིབས་ཡིན་པའི་འདུས་མདོ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། བྱེ་བྲག་ཏུ་གླང་པའམ་རྒྱུངས་པའི་ཕྱོགས་གཉིས་སུ་ཡོད་པའི་ཚོས་མ་ཐུན་ཚ་ཤས་རྣམས་མ་ཐུད་པས་བྱེད་མཁན་གྱི་དབང་རྩལ་དབང་རྩའི་ཁྱིད་སྐྱུད་ཚུན་པོའི་འདུས་མདོ་ལ་གོ

decussation of the pyramids
སྒྲུང་ཀཱཏྶ་ལས་གཞི།
neurosci.

The crossing of the fibers of the corticospinal tracts from one side of the central nervous system to the other near the junction of the medulla and the spinal cord

དབང་རྩ་ལྷེ་བའི་མ་ལག་གི་ཐོག་གས་གཉིས་ཀྱི་གླང་ཕྱན་རྒྱུངས་པའི་བརྡ་ལམ་གྱི་ཅིད་སྒྲུང་རྩམས་པན་ཚུན་སྟོལ་མའི་འདུས་མདོ་ལ་གོ་ཞིང་། རྡོ་ཞབས་དང་རྒྱུངས་པའི་མཐུད་མཚམས་སུ་ཡོད་པ་ཡིན།

deduction
ཐུག་ལས་ཁྱད་པར་དངོས་བ།
phil.

The process of reasoning in which a conclusion follows necessarily from the stated premises; inference by reasoning from the general to the specific.

མཐའ་སྟོམ་ནི་ཐོག་མའི་བརྗོད་པ་ལས་རེས་པར་དུ་འབྱུང་དགོས་པའི་རྒྱུ་མཚན་འདྲེན་ལུགས་ཤིག་སྟེ། སྤྱི་ཞིག་ནས་བྱེ་བྲག་ལ་རྒྱུ་མཚན་ལ་བརྟེན་ནས་རྟེས་དཔག་བྱེད་པ།

deductive
ཐུག་ལས་བྱེ་བྲག་དངོས་པ།
ཐུག་ལས་ཁྱད་པར་དངོས་པ།
phil.

Involving or using deduction in reasoning.

སྤྱི་ལས་ཁྱད་པར་དངོས་པའི་རྒྱུ་མཚན་འདྲེན་ལུགས་པེད་སྤྱོད་བྱེད་པཧམ་དེ་དང་འཛིལ་བ་ཡོད་པ།

deductive reasoning
ཐུག་ལས་བྱེ་བྲག་དངོས་པའི་ཁཏྲན་ཚིགས།
phil.

Deductive reasoning is a way of thinking that begins with premises about a phenomenon and systematically formulates a conclusion that must necessarily follow.

སྤྱི་ལས་བྱེ་བྲག་དངོས་པའི་ཁཏྲན་ཚིགས་ནི་སྣང་ཚུལ་ཞིག་གི་སྐོར་གྱི་ཐོག་མའི་བརྗོད་པ་ནས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་རེས་པར་དུ་ཁས་ལེན་དགོས་པའི་སྟོམ་ཚིགས་ཅིག་རིམ་བྱས་པའི་སྐོན་ནས་འགོད་པར་བྱེད་པའི་རིགས་པའི་འགྲོ་ལུགས་ཤིག་ལ་གོ

deep brain stimulation (DBS)
གླང་ཀཱཏ་ཀུན་ལས་སྐྱོང་།
neurosci.

A surgical treatment to reduce tremor and to block involuntary movements in patients with motion disorders. A surgically implanted device delivers small electric shocks to the thalamus (especially in the treatment of multiple sclerosis) or the globus pallidus (especially in the treatment of Parkinson's disease), rendering these parts of the brain inactive without surgically destroying them.

འགྱུ་ལ་སྐྱོང་ཀྱི་འཁྲུག་སྐྱོན་ཡོད་པའི་ནད་པའི་འདར་ཆེག་རྡེ་ཁྱང་དུ་གཏོང་བ་དང་རང་འགྱུ་ལ་འགྱུ་ལ་སྐྱོང་འགོག་པའི་ཆེད་དུ་བྱེད་པའི་གཡག་བཅོས་ཀྱི་སྨན་བཅོས་ཐབས་ལམ་ཞིག་ གཡག་བཅོས་ཀྱིས་གླང་པའི་ནད་དུ་བཙུགས་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག་གིས་གླང་སྦྲུག་ (བྱེ་བྲག་ཏུ་ཞ་རིངས་དུ་མ་ཡོད་པ་སྨན་བཅོས་བྱེད་པར་) དང་ཟླུམ་སྦུ (བྱེ་བྲག་ཏུ་པར་ཀིན་སོན་གྱི་ནད་བཅོས་ཐབས་སུ་) ལ་གློག་འཁྲུང་བཏང་སྟེ་གླང་པའི་ཆཡཁས་འདི་དག་གཡག་བཅོས་ཀྱིས་གཏོར་མི་དགོས་པའི་ཐོག་ནས་ནུས་ལེད་དུ་བཙོ་བ་ཡིན།

deep sleep
ཁཀྱིད་ཕྱིད་པོ། ཁཀྱིད་མཐན་པོ།
neurosci.

The third and fourth stage of the sleep cycle, determined by electroencephalographic recording and characterized by slow brain waves. Also known as slow-wave sleep (SWS).

ཁཀྱིད་ཀྱི་འགོར་རྒྱུན་ནང་གི་རིས་པ་གསུམ་པ་དང་བཞི་པ་ཁཀྱེས་ལ་གོ་བ་དང་། གླང་རྩའི་གློག་རིས་ཐོ་འགོད་ཀྱིས་ཐག་གཅོད་བྱེད་ཅིང་། ཁྱད་ཚོས་སུ་གླང་རླས་དལ་མོ་ཡོད་པ་ཡིན། འདི་ལ་དལ་རླས་ཀྱི་ཁཀྱིད་ཅེས་ཀྱང་བརྗོད།

defect A shortcoming, imperfection, or lack.
ལན་ཚ། ཚད་མ་ལོངས་པའི་སྐྱོན་ཞིག་གམ། ཆ་མ་ཚང་བའམ། ཡང་ན། མ་འདང་བ།

defibrillator An apparatus used to control heart fibrillation by application of an electric current to the chest wall or heart.
རྩ་རྒྱུས་གཟོང་ཆས། *phys.* སྙིང་ངམ་བྱང་རོས་སུ་གློག་རྒྱུན་བཏང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་སྙིང་གི་རྩ་རྒྱུས་ཀྱི་མི་སྙོམས་པའི་འགྱལ་སྐྱོང་སྤངས་འཛིན་བྱེད་པའི་ཡོད་ཆས་ཤིག

deflect To turn aside or cause to turn aside; bend or deviate.
འགྱོག་པ། *phys.* ལོགས་སུ་ཁ་ལོ་སྐྱེར་བཞམ་སྐྱེར་དུ་འཇུག་པ། ཁ་ཕྱོགས་གཅུས་པའམ་ཁ་འཚོལ་བ།

deflection A deviation of the indicator of a measuring instrument from its zero position
ཡོ་འགྱོག *phys.* ཚད་འཛལ་ཡོ་ཆས་ཤིག་གི་བཏ་སྟོན་མདའ་རྒྱགས་དེ་གླང་ཀོར་གྱི་གནས་ནས་བར་ཚུར་གཡོ་བའི་ཡོ་གཅུར།

deform To alter from proper or natural form; misshape
གྱུམ་པ། *biol.* ཚད་ལྡན་གྱི་དབྱིབས་སམ་རང་བྱུང་གི་དབྱིབས་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་བ་སྟེ། བཟོ་ཉེས་གཏོང་བ།

deformation Any change in the shape and size of a body.
གྱུམ་པ། *biol.* གཟུགས་ཞིག་གི་བོངས་ཚད་དང་བཀོད་དབྱིབས་ལ་འགྱུར་བ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་བྱེན་པ་ལ་ཟེར།

degeneracy The state or quality of being degenerate.
ཉམས་ཚད། *phys.* རྒྱུད་འགྱུར་བྱུང་བའི་གནས་བབ་བམ་ཁྱད་ཆོས།

degeneracy pressure The pressure exerted by a degenerate electron or neutron gas.
ཉམས་ཚད་གཙོར་ཁྱབ་གས། *phys.* ཉམས་ཆགས་བྱེན་པའི་སྐྱོག་རྡུལ་ལམ་བར་རྡུལ་གྱི་རླངས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་གཤོན་ཤུགས་ལ་གོ།

degenerate gas A gas in which, because of high density, the particle concentration is so high that the Maxwell-Boltzmann distribution does not apply and the behaviors of the gas is governed by quantum statistics.
ཉམས་རླངས། *phys.* རླངས་གཟུགས་གང་ཞིག་གི་སྡུག་ཚད་ཆ་ཅང་མཐོ་བ་སྟེ། དེའི་རྡུལ་གྱི་འདུས་ཚད་ཆ་ཅང་མཐོ་བར་བརྟེན་དེར་མེ་ཏུ་སི་དང་སྒོལ་ཌོ་མན་གྱི་ཁྱབ་ཚུལ་ཀྱིས་འགྲེལ་མི་ཐུབ་པས། རླངས་གཟུགས་དེའི་རྣམ་འགྱུར་ཚད་རྡུལ་མཐའ་ཅིས་ཀྱིས་འགྲེལ་དགོས་པའི་རླངས་གཟུགས་ཤིག

degenerate matter The highly compressed state of matter, esp in white dwarfs and neutron stars, supported against gravitational collapse by quantum mechanical effects
ཉམས་གཟུགས། *phys.* བཅོར་གཏོན་ཆ་ཅང་ཚེན་པོ་ཐེབས་པའི་གནམ་གཟུགས་ཀྱི་གནས་བབ་ཅིག་ལ་གོ་བ་དང་། ཁྱེ་བྲག་ཏུ་དཀར་ཆུང་དང་བར་རྡུལ་སྐར་མའི་ནང་དུ་ཡོད་པ་ཡིན། ཚད་རྡུལ་འགྱུལ་རིག་གི་ཤུགས་རྐྱེན་ལ་བརྟེན་ནས་འཕེན་ཤུགས་རྗེབ་རྩོལ་མ་བྱུང་བར་བསྡད་ཡོད།

degradation
རྒྱུད་འགྱུར།
biol.

A reaction in which an organic compound is converted into a simpler compound.

སྐྱེ་ལྡན་གྱི་འདུས་རྩས་ཞིག་སྣོན་པས་བའི་གྲུབ་ཆའི་འདུས་རྩས་སུ་བརྗེ་སྐྱུར་བྱེད་པའི་རྩས་སྐོར་ཞིག

degree Celsius
ཏིག་རི་སི་ཡས་སྐོ།
phys.

Symbol: °C. A division of a temperature scale in which the melting point of ice is taken as 0 degrees and the boiling point of water is taken as 100 degrees.

འཁྱགས་པའི་བཞུ་ཚད་ནི་ཏིག་རི་ ༠ དང་། ཆུ་ཡི་ཁོལ་ཚད་ནི་ཏིག་རི་ ༡༠༠ ཡིན་པར་བརྩི་བ་པའི་རྗོད་ཚད་ཚད་འཛལ་གྱི་བརྩི་གཞི་ཞིག་ཨར་ཁགས་ °C ཡིན།

dehydrogenase
ཡང་དཀར་ལས་ཐེན་ཌེས།
biol.

An oxidoreductase enzyme that brings about an oxidation reaction in which hydrogen is removed from a substrate.

གཞི་ཌས་ཤེག་ནས་ཡང་རྒྱང་ཕྱིར་འདོན་པར་བྱེད་པའི་འཚོ་རྒྱང་སྟེས་སྤྲོར་གྱི་ཌས་སྤྲོར་སྐྱུན་མཁན་གློག་ཏུལ་སྤྲོན་འཕྲེ་སྒྲིན་ཌས་ཤེག

deltoid
ཕུ་ཁ་ཁྱེག
biol.

A thick triangular muscle covering the shoulder joint, used to raise the arm from the side.

དབུང་ཚིགས་གསོག་ཡོག་ཅིང་། མཐུག་ལ་རྒྱར་ཁ་ཏགས་དབྱིན་ས་ཁྱོམ་ལ་གོ་བ་དང་། རྒྱར་ཕྱོགས་ནས་ལག་པ་འདེགས་འགྱོགས་བྱེད་པར་བེད་སྤྱོད་བྱེད།

delusion
འཁྲུལ་ཚོགས
neurosci.

A false belief or opinion

འཁྲུལ་བའི་ཡིད་ཆེས་ཤེག་གམ་ལྟ་ཚུལ་ཞིག

delusion of grandeur
ཁྱི་ཁཱུན་འཁྲུལ་ལྡང་།
neurosci.

The delusion that one has taken on the identity of a famous or important person.

རང་ཉིད་ལ་མི་གཞལ་ཆེན་ཞིག་གམ་སྐྱན་ཀྱགས་ཅན་ཞིག་གི་ངོ་བོ་ཡོད་པར་བརྩི་བའི་འཁྲུལ་སྣང་།

dementia
ཧིག་པ་འཚོལ་ཁྱད། ཚོན་ལོག
neurosci.

A mental illness that causes someone to be unable to think clearly or to understand what is real and what is not real.

བསམ་བློ་གསལ་པོ་གཏོང་མི་ཐུབ་པ་ཐམས་བོད་ཁར་ཡིན་མིན་རྟོགས་མི་ཐུབ་པར་བཟོ་མཁན་གྱི་སེམས་ནད་ཅིག

demographic transition
མི་འབོར་འཚོལ་འགྱུར།
biol.

Theory of human population change that proposes that as a population becomes economically developed, there will be a reduction in mortality that leads to population growth, sometimes followed by a reduction in fertility that leads to growth equilibrium.

དཔལ་འབྱོར་གྱི་ཐད་ནས་ཚོགས་སྡེ་ཞིག་ཡར་རྒྱས་སུ་འགྲོ་སྐབས། འཆི་འདས་གྱི་ཁ་གྲངས་རྗེ་ཕྱིང་དུ་འགྲོ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་མི་འབོར་འཕེལ་བ་དང་། མཚམས་རེར་དེའི་རྗེས་སུ་བྱིས་པ་གསར་སྐྱེས་ཀྱི་གྲངས་ཚད་རྗེ་ཕྱིང་དུ་ཕྱིན་ཏེ་མི་འབོར་འཕེལ་རྒྱས་ཆ་སྤྱོས་པོར་འགྱུར་བར་བརྗོད་པའི་འགྲོ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཤན་ཁ་ཞིག་ཡོད།

demonstration
མིག་སྟོན་གསལ་བཤད།
sci. method

The act or process of providing evidence for or showing the truth of something

བྱ་དངོས་ཤིག་གི་བདེན་དོན་སྟོན་པཱན་རབས་དགེན་དབང་མཁོ་སྟོང་བྱེད་པའི་བྱ་བཱན་རྒྱུད་རིས་ལ་གོ

dendrite
བཙན་ཤེན་ཐུ་ཕན།
neurosci.

A fine branch of a dendron that receives nerve impulses via synapses from other nerve cells.

མ་ཐུད་མཚམས་བརྒྱུད་དེ་དབང་ཆ་བླ་ཕྱང་གཞན་ནས་དབང་ཆའི་འབར་བཙན་ལེན་མཁན་གྱི་ཆ་ཕན་གྱི་ཡན་ལག་བླ་མོ་ཞིག་ལ་ཟེར།

dendrite spine
བཙན་ཤེན་ཐུ་འབྱུར།
neurosci.

A small bud-like out-growth on the surface of a dendrite. Dendritic spines synapse with the terminal buttons of pre-synaptic neurons.

བཙན་ལེན་ཆ་ཕན་ཞིག་གི་བྱི་ངོས་ནས་ཟེའུ་དབྱིབས་སུ་སྐྱེས་ཡོད་པའི་བཀོད་པ་ཆུང་ཆུང་ཞིག

བཙན་ལེན་ཆ་ཕན་གྱི་ཚོགས་ནི་མ་ཐུད་མཚམས་སྟོན་གྱི་དབང་ཆ་བླ་གཟུགས་ཀྱི་མཐའ་སྟེ་དང་

མ་ཐུད་མཚམས་སྣུ་ར་ཡོད་པ་ཡིན།

dendritic spine
བཙན་ཤེན་ཐུ་ཕན་གྱི་ཚོགས།
neurosci.

A small bud-like out-growth on the surface of a dendrite. Dendritic spines synapse with the terminal buttons of presynaptic neurons.

བཙན་ལེན་ཆ་ཕན་ཞིག་གི་བྱི་ངོས་ནས་ཟེའུ་དབྱིབས་སུ་སྐྱེས་ཡོད་པའི་བཀོད་པ་ཆུང་ཆུང་ཞིག

བཙན་ལེན་ཆ་ཕན་གྱི་ཚོགས་ནི་མ་ཐུད་མཚམས་སྟོན་གྱི་དབང་ཆ་བླ་གཟུགས་ཀྱི་མཐའ་སྟེ་དང་

མ་ཐུད་མཚམས་སྣུ་ར་ཡོད་པ་ཡིན།

denervation
ཆུ་ཀློམས།
biol.

The removal, blockage, or destruction of the nerve supply to an organ.

དབང་པོ་ཞིག་ལ་མ་ཐུད་པའི་དབང་ཆ་བཀོག་པ་ཡིན། འགག་པ། ཡང་ན་ཆ་ཚེད་དུ་གཏོང་བ་ལ་གོ

dengue fever
ཏེང་ཁ་ཚད་ནད།
biol.

An acute, infectious tropical disease caused by any of four related flaviviruses that are transmitted by mosquitoes, characterized by high fever, rash, headache, severe muscle and joint pain, and minor bleeding. A severe form of the disease (dengue hemorrhagic fever), characterized by bleeding from the gums and gastrointestinal tract, can lead to shock and death.

ཐྲ་ལེ་ཤི་གཤན་སྲིན་བཞིའི་ནང་ནས་གང་རུང་གཅིག་གིས་ཏྲེན་བྱས་ཤིང་དུག་སྦྱང་གིས་བཏུང་སྲེལ་བྱས་པའི་འགོ་ཉིན་ཙན་གྱི་ཚ་ནད་དང་དཔག་ཕོ་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། ནད་རྒྱས་སུ་ཚ་བ་རྒྱས་པ་

དང་། ཐོར་སིན་ཐོན་པ། མགོ་ན་བ། ཀ་གཤད་དང་ལྟུ་ཚོགས་ལ་ན་ཟུག་དང་གཡོ་འགྱུར་བ། ཁྲག་

ཕྱང་དུ་ཐོན་པ་བཅས་ཡིན། ཏེང་སྒེ་རུས་རིམས་ཀྱི་ནད་ལྟེ་མོ་ཞིག་གི་ནད་རྒྱས་སུ་ཚོ་ཏྲེལ་དང་ཕོ

བ་དང་རྒྱ་མ་ནས་ཁྲག་ཐོན་པ། ཐ་ན་དཔན་པ་འཐོར་བ་དང་། འཚེ་སྟོན་ཡང་འབྱུང་སྲིད།

dengue virus
ཏེང་ཁ་ཀཱཏ་ཕྱིན།
biol.

A flavivirus occurring as four antigenically related types that cause dengue.

འགོག་ཟུངས་སྐྱེད་རྩ་ཀྱི་ཐད་ནས་ཉེ་འབྲེལ་ཡིན་པའི་རིགས་བཞི་རུ་འབྱུང་ཞིང་ཏེང་ཁ་སྒྲེ་ཚད་

ནད་སྐྱེད་མཁན་གྱི་ཐྲ་ལེ་ཤི་གཤན་སྲིན་ཞིག

density
སྦོམ་ཚད།
phys.

Mass of a substance per unit volume. Weight density is weight per unit volume. In general, any item per space element (e.g., number of dots per area). Density=mass/volume Weight density= weight/volume

བོད་ས་ཚད་རེ་རེའི་ནང་གི་དངོས་རྫས་ཀྱི་གཙོས་ཚད། ཕྱིད་སྦོམ་ནི་བོད་ས་ཚད་རེ་རེའི་ནང་གི་ཕྱིད་ཚད་ཡིན། སྤྱི་བཏང་དུ། བར་སྟོང་གི་གྲྭབ་ཆ་རེ་རེའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་དངོས་པོ་གང་རུང་རུང་ཞིག་སྟེ། (དཔེར་ན། རྒྱ་ཕྱོགས་རེ་རེའི་ནང་གི་ཚེག་གི་ཁ་གྲངས།) | སྦོམ་ཚད། = གཙོས་ཚད། / བོད་ས་ཚད། ཕྱིད་སྦོམ = ཕྱིད་ཚད། / བོད་ས་ཚད།

dentate gyrus
སོ་ཏཱ་ཏི་བས་ཟེ་གྲྭད།
neurosci.

One of the two interlocking gyri composing the hippocampus.

མཆོ་ཏ་ས་གྲྭབ་བྱེད་ཡིན་ཞིང་བན་ཚུན་སྒྲེལ་ནས་ཡོད་པའི་ཟེ་རྒྱུད་གཉིས་ཡོད་པའི་ནང་གི་གཅིག

deoxygenated blood
འཚོ་རྒྱུད་མེད་པའི་ཁྲག
biol.

Blood from which most of the oxygen has been removed by the tissues. It is darker than arterial oxygenated blood.

འཚོ་རྒྱུད་པལ་ཆེ་བ་ཕྱང་གྱིས་བླང་ཀྱི་ས་གོ་ཞིང་། འཚོ་རྒྱུད་དང་ལྡན་པའི་འཕར་ཙའི་ནང་གི་ཁྲག་ལས་སྟུག་ནག་པ་ཡོད།

deoxyribonucleic acid
འཚོ་རྒྱུད་ཐབ་པའི་མདར་ལྡན་ཕྱིད་རྒྱུད།
biol.

A polynucleotide molecule which comprises the genetic material of organisms, consisting of the sugar deoxyribose, phosphate groups and nitrogenous bases.

སྐྱེ་ལྡན་གྱི་རིགས་རྫས་ཀྱི་བྱུད་ཆ་གནས་མའི་མང་སྟོང་ཕྱིང་རྡུལ་བྱུད་ཆའི་འདུས་རྡུལ་ཞིག་ལ་ཟེར། དེའི་ནང་དུ་འཚོ་རྒྱུད་བྱལ་བའི་ཕྱིང་མདར་དང་། འོད་ཀྱི་མ་མའི་སྟེ་ཚན། ཟེ་རྒྱུད་གི་གཞི་རྫས་བཅས་ཡོད་པ་ཡིན།

deoxyribose
འཚོ་རྒྱུད་ཐབ་པའི་ཕྱིང་མདར།
biol.

A pentose monosaccharide that forms an integral part of the structure of DNA.

ཏེ་ཨེན་ཨེ་ཡི་ཚགས་བཀོད་ཀྱི་ཚ་ལན་མེད་མི་རྒྱང་བའི་ལྟ་ཚན་ཀ་ར་ཞིག་ལ་ཟེར།

dependent variable
ལྟོས་བཅས་འགྱུར་གྱངས། ལྟོས་གྱངས།
math.

A mathematical variable whose value is determined by the value assumed by an independent variable.

རང་དབང་གི་འགྱུར་གྱངས་ཤིག་གིས་ཚོད་དཔག་བྱས་པའི་གྱངས་ཐང་ལ་བརྟེན་ནས་རང་ཉིད་ཀྱི་གྱངས་ཐང་ཐག་གཅོད་བྱེད་པའི་ཨང་རྟེས་ཀྱི་འགྱུར་གྱངས་ཤིག [གཞན་ལ་བརྟེན་ནས་འགྱུར་བ་འགྲོ་བའི་གྱངས་ཀ]

depolarization
སྟེ་འདྲུམ།
phys.

The prevention of polarization in a primary cell. For example, manganese (IV) oxide (the depolarizer) is placed around the positive electrode of a Leclanche cell to oxidize the hydrogen released at this electrode.

ཐོག་མའི་གློག་རྫས་ནང་གི་སྟེ་ཀྱིས་པའི་རིམ་པ་འགོག་པའི་བྱ་བ། དཔེར་ན། ལེ་ཀ་ལན་ཆེ་ཡི་གློག་རྫས་ཀྱི་གློག་ཐོ་ཡི་མཐའ་རུ་ལྷག་མར་གནས་འཚོ་རྒྱུད་འདུས་རྡུལ་(སྟེ་འདྲུམ་པ།)བཞགས་སྟེ། གློག་སྟེ་དེ་རུ་གློད་ཀྱིས་བཞི་ཡང་རྒྱུད་འཚོ་རྒྱུད་དང་ལྡན་དུ་འདེས་སྟོར་བྱེད་དུ་འཇུག་གི་ཡོད།

deposit feeder
སྟོགས་ཁ་ཟན།
biol.

Any animal that eats detritus and other organic materials which collect at the bottom of an aquatic habitat.

ཆུ་ཁམས་ཀྱི་རྒྱུ་དངོས་གནས་ཡུལ་ཞིག་གི་མཐེལ་དུ་བསགས་པའི་སྟོགས་རོ་དང་རྒྱུ་ལྡན་གྱི་དངོས་རྫས་གཞན་ཟས་སུ་སྤྱོད་མཁན་གྱི་སོོག་ཚགས་གང་རུང་། [རྒྱུ་ལྡན་དུལ་བའི་སྟོགས་མ་ཟ་བའི་སེམས་ཅན།]

depression
ཡིད་དཀྲུགས། ཡིད་ཁྱུག
སེམས་ཁྱམ།
neurosci.

Depression, in psychology, a mood or emotional state that is marked by feelings of low self-worth or guilt and a reduced ability to enjoy life. A person who is depressed usually experiences several of the following symptoms: feelings of sadness, hopelessness, or pessimism; lowered self-esteem and heightened self-depreciation; a decrease or loss of ability to take pleasure in ordinary activities; reduced energy and vitality; slowness of thought or action; loss of appetite; and disturbed sleep or insomnia.

སེམས་ཁམས་དེས་བ་ལྟར་ན། ཡིད་ཕྱུག་ནི་རང་ཉིད་ཀྱི་རིན་ཐང་ཆུང་བར་བཅུ་བའམ་གཅོད་འགྲོད་ཀྱི་སེམས་ཡོད་པ་དང་། བདེ་སྐྱིད་ཀྱི་འཚོ་བ་སྐྱེལ་བའི་ནུས་པ་ཆུང་དུ་ཕྱིན་པའི་སེམས་ཁམས་སམ་སེམས་ཚོང་གི་གནས་བབས་ཤིག ཡིད་ཕྱུག་ཅན་གྱི་མི་ལ་ལྷོ་ར་བཤད་གི་ཚ་ནས་གཡས་གསལ་ལ་ཀྱི་རྒྱས་མཚན་ལས་འགལ་ཕས་འབྱུང་གི་ཡོད། ཤྱོ་ལྡང་དང་། རེ་བ་བྲལ་བ། ཡང་ན་ཡིད་ཚད་རིང་ལུགས་བཅས་ཀྱི་ཚོར་བ། རང་མཐོང་རྗེ་ཆུང་དང་། རང་སྨད་རྗེ་ཆེར་ཕྱིན་པ། ནས་རྒྱུན་གྱི་བྱེད་སྒོོ་ཁག་ལས་སྤྲོ་ལྡང་ལེན་པའི་ནུས་པ་དེ་བརླག་པའམ་ཆུང་དུ་སོོང་བ། ནུས་པ་དང་ཟུངས་ཤུགས་རྒྱུད་པ། བསམ་གཞིག་དང་བྱ་སྤྲོད་དལ་དུ་ཕྱིན་པ། ཟས་ཀྱི་དང་གཙ་བཏགས་པ། གཉིད་དཀའ་བཅམ་གཉིད་ཡེར་བ་བཅས་སོོ།

depth perception
རྒྱང་ཊེ་ལྡང་བ།
neurosci.

The ability to perceive the relative distance of objects in one's visual field.

རང་ཉིད་ཀྱི་མཐོང་ལམ་དུ་ཡོད་པའི་དངོས་པོའི་ལྷོས་བཅས་ཀྱི་རྒྱང་ཐག་མཐོང་ཐུབ་པའི་ནུས་པ།

dermatomes
དབར་ཁམ་ཁྱབ་པའི་རྒྱ་ཁྱོན།
neurosci.

An area of skin innervated by sensory fibers from a single spinal nerve.

རྒྱུ་ངམ་པའི་དབར་ཙ་ཟླ་གཟུགས་ཀུང་གཅིག་ནས་ཐོན་པའི་དབར་ཚོར་ཁྱད་ཀྱིས་ཁྱབ་པའི་པཏྲ་པའི་ས་ཕྲུལ་ཞིག

dermis
བར་པཏྲ།
biol.

The innermost layer of the skin in vertebrate animals, lying under the epidermis and containing nerve endings and blood and lymph vessels. In mammals, the dermis also contains hair follicles and sweat glands.

སྐྲལ་རུས་ཅན་གྱི་སྤོོ་ཚགས་ཀྱི་པཏྲ་པའི་ཆེས་ནང་མའི་རིམ་པ་དེ་ལ་གོོ་ཞིང་། ཕྱི་པཏྲ་ཀྱི་ཡོག་ཏུ་གནས་ཡོད་ལ། དེའི་ནང་དུ་དབང་ཙའི་སྟེ་མོོ་དང་། ཁྲག་དང་ཚུ་སེར་གྱི་ཙ་སྒྲུབས་བཅས་ཡོད། ནུ་གསོོས་སྤོོ་ཚགས་ཀྱི་ལུས་པོའི་བར་པཏྲ་ཀྱི་ནང་དུ་སྐྲ་ཕྱུའི་སྐྱེ་ཁུག་དང་རྩ་ལ་རྩེན་ཡང་ཡོད་པ་ཡིན།

description
དངོས་བཤད། འགྲེས་བཤད།
A spoken or written account of a person, object, or event.
མི་ཞིག་གམ། དངོས་པོ་ཞིག་ཡང་ན་བྱང་བ་ཞིག་གི་སྐོར་ལ་བྱིས་པའམ་བཤད་པའི་འགྲེལ་བཤད་ཅིག

destructive interference
འགྲིན་པའི་ཕྱི་ཕྱུགས།
phys.
Combination of waves so that crest parts of one wave overlap trough parts of another, resulting in a wave of decreased amplitude.
རླངས་གཅིག་གི་ཐེ་མགོ་རླངས་གཞན་ཞིག་གི་གསོང་ལ་ཐུག་པའི་སྒོ་ནས་མཉམ་སྒྲོར་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་གྱུབ་པའི་འབངས་ཆུ་ཏེ་ཆུང་དུ་གྱུར་པའི་རླངས།

desynchronize
ཏྲས་ཐྲིག་བཀྲག་པ། (བཅིག་པ།)
phys.
Disturb the synchronization of; put out of step or phase.
མཉམ་འགྲིག་རང་བཞིན་བཀྲག་པ། གོས་འགྲོས་སམ་གོ་རིམ་བཀྲག་པ།

detached binary
ཁ་ཐན་པ་རྒྱང་ཁྲིར།
phys.
BINARY STAR system in which the two stars are gravitationally bound but physically separate.
སྐར་མ་གཉིས་འཕེན་ཤུགས་ཀྱིས་འཛིངས་སྡོམ་བྱས་ཡོད་པ་མ་གཏོགས་དངོས་གནས་ཀྱི་ཐད་ཀར་ཁག་ཁག་ཡིན་པའི་རྒྱང་སྐར་གྱི་མ་ལག་ཅིག

detect
རྟེད་པ། ཝེན་པ། ཚོར་བ། བཏུང་བ།
sci. method
Discover or identify the presence or existence of.
ཡོད་པའི་ངོ་བོའམ་གནས་བཅེ་ཏང་ཚུལ་གསར་རྟེད་བྱེད་བཀམ་ངོ་རྟགས་ཚོད་པ།

detection
ཝེན་པ། རྟེད་བཏུང་། རྟེད་ཚོགས། བཏུང་འཛིན།
sci. method
The action or process of identifying the presence of something concealed.
སྦྱ་གསང་བྱས་པའི་བྱ་དངོས་ཝིག་ཡོད་པ་ངོ་རྟགས་ཚོད་པར་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་མམ་བྱ་བ་ལ་གོ

detector
ཚོར་ཚས།
phys.
One that detects, especially a mechanical, electrical or chemical device that automatically identifies and records or registers a stimulus, such as an environmental change in pressure or temperature, and electrical signal, or radiation from a radioactive material.
གང་གིས་ཚོར་བའི་ཚོར་བྱེད་ཅིག་ལ་གོ་སྒེ། བྱེ་བྲག་ཏུ་ཁོར་ཡུག་གི་འགྱུར་བ་སྟེ་གཏོན་ཤུགས་སམ་དྲོད་ཀྱི་ཁྱམ་པའི་འགྱུར་བཤམ། ཐྲོག་བཏང་མ། ཟར་འགྱུར་སྒྲིན་པའི་དངོས་རྫས་ཀྱིས་ནས་འགྲེས་པའི་འགྱེད་འགྲོ་ལ་སོགས་པའི་སྒུལ་རྩྭ་ཀྱི་རིགས་ལ་རང་འགུལ་གྱིས་ངོས་འཛིན་བྱས་ཏེ་གསོག་ཉར་བྱེད་པཉམ་ཐོ་འགོད་བྱེད་པའི་འཕྲུལ་རིག་གམ། ཐྲོག་གམ། རྫས་འགྱུར་བཅས་པ་གང་ཡང་རུང་བའི་ཡོ་ཚས་ཤེག

detritivore
ཕྱི་ཁས་ཀན་ཟན།
biol.
An organism, such as a bacterium, fungus, or insect, that feeds on dead plant or animal matter.
ཤེ་ཚར་བའི་སྲོག་ཆགས་དང་ཁ་ཤེས་ཤེག་གི་ལེམ་རྫས་ཟས་སུ་སྦྱོང་མཁན་གྱི་གཉན་སྲིན་ནམ། སྲིན་བྱ། ཡང་ན་འབུ་སྲིན་ལྟ་བུའི་སྐྱེ་དངོས་ལ་གོ

detritus
སྐྱེ་གས་མ།
biol.

Organic matter produced by the decomposition of organisms.

སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་བཤེག་འགྱུར་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེད་པའི་སྐྱེ་ལྡན་བེམ་རྫས།

deuterium
ཉིས་གྱུར་ཡང་རྡུལ། ཉིས་ལྡན་ཡང་རྡུལ།
chem.

An isotope of hydrogen whose nucleus has one proton and one neutron and whose atomic mass is 2. Deuterium is used widely as a tracer for analyzing chemical reactions, and it combines with oxygen to form heavy water.

ལྷེ་ཉིང་དུ་ཞོ་རྡུལ་ཞིག་དང་བར་རྡུལ་ཞིག་ཡོད་ལ་རྡུལ་ཐུན་གྱི་གཙོས་ཚད་ཆེ་ཞ ཡིན་པའི་ཡང་རྒྱུང་གི་གནས་མཉམ་རྩ་རྫས་ཤིག ཉིས་གྱུར་ཡང་རྡུལ་ཅི་རྫས་ཀྱི་སྒྲོལ་སྤྱོར་ལ་དབྱེ་ཞིག་བྱེད་ཚེད་རྟེས་ཤུལ་འདེད་མཁན་དུ་ཡོངས་གྲགས་སུ་སྤྱོད་པ་དང་། འཚོ་རྒྱུང་དང་མཉམ་དུ་སྟེབ་ནས་ཕྱིད་ཆུ་གྲུབ་ཀྱི་ཡོད།

deuteron
ཐུང་ལྡན་ཉེ་རྡུལ།
chem.

The nucleus of a deuterium atom, consisting of one proton and one neutron.

ཞོ་རྡུལ་གཅིག་དང་བར་རྡུལ་གཅིག་ལྡན་པའི་ཉིས་གྱུར་ཡང་རྡུལ་ཞིག་གི་ལྷེ་རྡུལ་ལ་ཟེར།

developmental biology
འཚར་འཕེལ་གྱི་དངོས་རིག་པ།
biol.

A discipline of biology concerned with the processes and mechanisms that control and influence the development and growth of organisms especially from a molecular, cellular, or genetic perspective.

འདུས་རྡུལ་ལམ་བྱ་ཐུང། ཡང་ནི་རིགས་རྫས་ཀྱི་ལྷ་ཚུལ་ཐོག་ནས་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་འཚར་འཕེལ་དང་སྐྱེད་འཕེལ་ལ་ཤུགས་རྒྱུན་སྒྲོད་མཁན་དང་སྤྱང་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་བྱེད་རིམ་དང་ལས་ཚུལ་གཙོ་བོར་འཛིན་པའི་སྐྱེ་དངོས་རིག་པའི་སྡེ་ཚན་ཞེས་པ་ཟེར།

deviation
འགྱོལ་ཐང།
phys.

1. The angle formed between a ray of light falling on a surface or transparent body and the ray leaving it. 2. The difference between one of an observed set of values and the true value, usually represented by the mean of all the observed values. The mean deviation is the mean of all the individual deviations of the set.

༡) ངོས་ཤེག་གམ་དཔར་གསལ་ཀྱི་དངོས་གཟུགས་ཤེག་གི་ཐོག་ཏུ་ཐོག་པའི་ཡོངས་ཀྱི་འགྲོ་ཟིར་དང་དེ་ནས་ཐོན་པའི་ཡོངས་ཀྱི་འགྲོ་ཟིར་གཉིས་ཀྱི་བར་དུ་གྲུབ་པའི་ཟུར་ཚད། ༢) བརྟག་དཔྱད་ཀྱི་ཐུང་ས་ཐང་ཚན་པའི་ནང་གི་ཐུང་ས་གང་ཡང་རྩ་བ་གཅིག་དང་ཐུང་ས་ཐང་དངོས་མ་དབར་གྱི་ཁྱེ་བག ཐུང་ས་ཐང་དངོས་མ་ནི་ཐུང་ས་ཚན་པ་དེའི་ནང་གི་ཐུང་ས་ཐང་ཡོངས་ཀྱི་ཚ་སྟྲོམས་ཐུང་ས་ཐང་ཡིན། འགྱོལ་ཐང་ཚ་སྟྲོམས་ནི་ཚན་པ་དེའི་ནང་གི་འགྱོལ་ཐང་ཡོངས་ཀྱི་ཚ་སྟྲོམས་དེ་ཡིན།

Devonian period
ཐུམ་མཆེད་དུས་བབས།
biol.

The Devonian period lasted from about 409 million to 363 million years ago. During this period fish became abundant; the first amphibians evolved, and the first forests appeared

ལྷུམ་མཆེད་དུས་རབས་ནི་ལོ་སྟ་ཡ་ ৪০৫ ཕི་ཡར་སྟོན་ནས་ལོ་སྟ་ཡ་ ৩৬৩ ཀྱི་ཡར་སྟོན་བབར་དུ་བྱུང་ཡོད་པ་དང་། དུས་སྐབས་དེར་ཉ་རྒྱ་ཤང་དུ་གྱུར་པ་དང་། སྐམ་གཡེར་གཤེས་གཤེས་ཀྱི་སྟོག་ཚགས་ཐོག་མ་འཕེལ་འགྱུར་བྱུང་ཞེད། ཤིང་ནགས་ཐོག་མ་མངོན་པར་གྱུར།

di
ཉིས་ལྡན།
math.

Twice : twofold : double

ལྡན་གཉིས། ཉིས་ལྡན། ཚ།

diabetes
གཅིན་སྐྱི་ཟན།
biol.

Diabetes is a disease in which blood glucose levels are above normal. Most of the food we eat is turned into glucose, or sugar, for our bodies to use for energy. The pancreas, an organ that lies near the stomach, makes a hormone called insulin to help glucose get into the cells of our bodies. When you have diabetes, your body either doesn't make enough insulin or can't use its own insulin as well as it should. This causes sugar to build up in your blood.

གཅིན་སྐྱི་ཟ་ཁུའི་ལུས་པོའི་ཁྲག་ནང་དུ་སྒྲ་ལུ་མངར་ཏྲས་ཀྱི་ཚད་རིས་དེ་རྒྱུན་ལྡན་ལས་མཐོ་བ་ཡོད་པའི་ནད་ཅིག་རེད། ང་ཚོས་ཟས་སུ་སྤྱོད་པའི་ཟ་མ་པཱ་ཆེ་བ་ནི་ལུས་པོས་སྤྱོད་པའི་ནུས་པའི་ཆེད་དུ་སྒྲ་ལུ་མངར་ཏྲས་སམ། ཀ་རའི་ཌོ་ཁོར་བརྟེ་སྒྲར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཧོ་བའི་འཁྲིས་སུ་ཆགས་པའི་གཅོར་ཆེན་ཀྱིས་ཨིན་སུ་ལེན་ཟེར་བའི་ཆེན་ཏྲས་ཤེག་སྒྲུན་པ་དང་། ཆེན་ཏྲས་དེ་ཡིས་སྒྲ་ལུ་མངར་ཏྲས་རྒྱས་ཁ་ཚོའི་ལུས་པོའི་ནང་གི་ཐ་ལ་ཁམ་ཁདགས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། གལ་ཏེ་མི་ཞིག་ལ་གཅིན་སྐྱི་ཟ་ཁུའི་ནད་ཡོད་ཚེ། ཁོང་གི་ལུས་པོས་ཨིན་སུ་ལེན་འདང་རིས་ཤེག་སྒྲུན་མི་ཐུབ་པཱཧམ། ལུས་པོས་ཨིན་སུ་ལེན་ཆེན་ཏྲས་དེ་ཚད་ལྡན་གྱིས་བཀོལ་སྤྱོད་ཐུབ་ཀྱི་མེད་པ་རེད། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་པོའི་ནང་དུ་མངར་ཏྲས་རྒྱ་མཚར་དུ་འགྲོ་ཡི་ཡོད།

diabetic neuropathy
གཅིན་སྐྱི་ཙྪ་ནད།
neurosci.

Nerve damage caused by diabetes that leads to numbness and sometimes pain and weakness in the hands, arms, feet, and legs. Diabetic neuropathy can affect the digestive tract, heart, and genitalia. The longer a person has diabetes, the greater the risk of neuropathy. There are four types of diabetic neuropathy.

གཅིན་སྐྱི་ནན་ཚ་ལ་བརྟེན་ནས་དབང་ཙར་ཉམས་སྤྱོན་བྱུང་ནས་ཚོར་མེད་ཆགས་པ་དང་། སྐབས་རེར་ཤུང་ལག་ལ་ན་ཟུག་འབྱུང་ལ་ནུས་སྟོབས་མེད་པར་འགྱུར། གཅིན་སྐྱི་ཙ་ནད་ཀྱིས་འཇུ་བྱེད་མ་ལག་དང་། སྙིང་། ཧོ་མོའི་སྐྲེད་འཕེལ་མ་ལག་བཅས་ལ་གནོད་སྐྱོན་གཏོང་ཐུབ། མི་ཞིག་ལ་གཅིན་སྐྱི་ནན་ཚ་ཏེ་ཙམ་ཀྱིས་རྒྱུན་རིང་བ་ཡོད་ན། གཅིན་སྐྱི་ཙ་ནད་འབྱུང་བའི་ཉེན་པ་དེ་ཙམ་ཀྱིས་ཆེ་བ་ཡོད། གཅིན་སྐྱི་ཙ་ནད་ལ་རིགས་བཞི་ཡོད།

diagnosis
ནད་གཤི་བཅུག་ཐབས། ནད་ངོས་བཟུང་བ། ཚལ་ལྟེངས་བ།
biol.

The identification of the nature of an illness or other problem by examination of the symptoms.

ནད་ཀྱིས་ལ་བརྟག་དཔྱད་བྱས་ཏེ་ནད་ངམ་དཀའ་ངལ་གཞན་ཀྱི་རང་བཞིན་ངོས་འཛིན་པ་ལ་ཟེར།

diagnostic test
རྩལ་འཚྭོད་བརྟག་དཔྱད།
biol.

A generic term for any test used to determine the nature or severity of a particular condition—e.g., imaging, laboratory tests, etc.

པར་འདེབས་དང་། ཚོད་ལྟ་ཁང་དུ་སྒྲུབ་པའི་བརྟག་དཔྱད་ལ་སོགས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ནད་ཅིག་གི་ངོ་བོ་དང་ཌ་དྲག་རང་བཞིན་ཐག་གཅོད་པར་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་བརྟག་དཔྱད་གང་ཡིན་རུང་བ་ཞེག་གི་སྒྲོ་མཚན་གྱི་བརྡ་ཚད་ཅིག

diagonal
གཅིད་ཕྱིག (ཁ་ཐོད་དེ་གནས་བའི་ཐུར་གཞི།) མཐུད་ཕྱིག ཐུར་ཐྲེལ།
math.

Connecting two nonadjacent angles or vertices of a polygon or polyhedron, as a straight line.

མཐའ་མང་དབྱིབས་སམ་ངོས་མང་མཁྱོགས་ཀ་ཐུགས་ཀྱི་ཉེ་མཁྱོས་སུ་མེད་པའི་སྟེ་གཉིས་དབར་དུ་བྱིས་པའི་དངོས་ཕྱིག

dialysis
ཚཀས་འཚྭོད།
biol.

1. The separation of particles in a liquid on the basis of differences in their ability to pass through a membrane. 2. The clinical purification of blood by dialysis, as a substitute for the normal function of the kidney.

༡) སྒྲོ་བཏགས་ཤིག་བརྒྱུད་ནས་བགྲོད་ཐུབ་མིན་གྱི་ནུས་པའི་ཁྱད་པར་གཞི་ལ་བཞག་སྟེ་གཅིར་ཁུ་ནང་གི་རྡུལ་དབྱེ་མེལ་བྱེད་པ། [སྒྲོ་བཏགས་སྔབ་མོ་ཞིག་སྤྱད་དེ་འདུས་རྡུལ་ཚུང་བ་ཁག་འདུས་རྡུལ་ཆེ་བ་ལས་ཚཁས་འབྱེད་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ།] *༢*) མཁལ་མའི་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་བྱེད་ལས་ཀྱི་ཚབ་ཏུ་སྨན་ཁང་ནང་ནས་ཚཁས་འབྱེད་ལ་བརྟེན་ཏེ་ཁྱག་གཅང་བཟོ་བྱེད་པ་ལ་གོ

diamagnetic
ཁཀ་འབྱེད།
phys.

Of or relating to a substance that generates a magnetic field in the direction opposite to an externally applied magnetic field and is therefore repelled by it.

ཕྱི་ནས་བསྟན་པའི་ཁཀ་ལེན་གྱི་ར་བ་ལས་ཁ་ཕྱོགས་ཕྱོགས་ལྟར་ཁཀ་ལེན་ར་བ་སྐྱེན་ཅིང། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཕྱིའི་ར་ལེན་ར་བ་དེས་འབྲུད་པར་བྱེད་པའི་དངོས་རྫས་ཤིག་གི་ཁྱད་ཆོས།

diameter
ཚད་ལས་ཕྱིག
math.

A line segment joining two points on a circle or sphere and passing through its centre, or the length of such a line.

སྐོར་དབྱིབས་སམ་ཐུམ་གཅིག་ཤིག་གི་ལྟེ་བ་བརྒྱུད་ཅིང་མཐའ་གཉིས་ལ་ཐུག་པའི་ཕྱིག་དུས་མཐ། ཡང་ན་ཕྱིག་དུས་དེའི་རིང་ཚད་ལ་གོ

diaphragm
མཆིན་ཏི།
biol.

A muscle that separates the chest cavity from the abdominal cavity. As the diaphragm contracts and expands, it causes air to move into and out of the lungs.

ཁོག་སྟོད་དང་ཁོག་སྨད་གཉིས་སོ་སོར་འབྱེད་མཁན་གྱི་ཤ་གནད་ཅིག་ལ་ཟེར་ཞིང། མཆིན་ཏི་བསྡུ་འགུམ་དང་ནར་སྐྱེད་ བྱེད་པ་དེ་ཡིས་གློ་བའི་ནང་དུ་རླུང་ཡར་འཛུག་པའམ་གློ་བ་ནས་ཕྱི་ཕྱིར་ནར་ཁྱེད་པར་བྱེད།

diatomic molecule
ཐུར་ལྡན་འདུས་ཏུལ།
chem.

Molecules composed of only two atoms.

རྡུལ་ལྡན་གཉིས་ཁོ་ནས་གྲུབ་པའི་འདུས་རྡུལ།

dichroic
མངོག་གཉིས་ཅན།
phys.
(Of a crystal) showing different colours when viewed from different directions, or (more generally) having different absorption coefficients for light polarized in different directions.

ཁ་ཕྱོགས་མི་འདྲ་ས་ནས་བལྟ་སྐབས་ (དཔེར་གཟུགས་ཤེག་གི་) མངོག་མི་འདྲ་བར་མངོན་པཱན། (སྒྲོན་བཏང་བྱས་ན་) ཁ་ཕྱོགས་མི་འདྲ་བར་སྟེ་འཕྲལ་བྱས་པའི་ཚོར་ཅེར་དེ་དཔེར་གཟུགས་སུ་སིམ་ཚད་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པས་ཡིན། [ཁ་ཕྱོགས་མི་འདྲ་བ་ནས་བལྟ་སྐབས་ཁ་དོག་མི་འདྲ་བ་མཐོང་བས་སོ།]

diencephalon
བར་གནས་སྐྱེད་ཀྱི། བར་སྐྱེད། སྐྱེད་ཧིམ་བར་མ།
neurosci.
A major subdivision of the forebrain consisting primarily of the thalamus and the hypothalamus.

གཙོ་བོ་སྐྱེད་སྦྱོག་དང་। སྐྱེད་སྦྱོག་ཡོག་མས་གྱི་བར་པའི་མདུན་སྐྱེད་ཀྱི་ནང་གསེས་གཙོ་བོ་ཞིག་ལ་རྟེར།

diesel
ཏི་ཛེལ་དཱིས་ཧྭེས།
chem.
A heavy petroleum fraction used as fuel in diesel engines.

ཏི་ཛེ་ལ་འགྲུལ་ཚས་སྦ་བུད་རྡས་ལ་གེད་སྒྲོད་བཏེད་པའི་རང་བྱུང་རྩོ་ལྷུམ་གྱི་ཚ་ཤས་ཤིག

differential refraction
ཁྱད་ཆོས་འཕྲོག་འཛིན།
phys.
The change of the apparent place of one object relative to a second object near it, due to refraction

འཛོག་འཛོ་ལ་བཏེན་ནས་ཉེ་འགྱམ་གྱི་དངོས་པོ་གཉིས་པ་ཞིག་ལ་ལྟོས་ཏེ་དངོས་པོ་དང་པོ་དེའི་སྟང་ཚུལ་གྱི་གནས་ས་ལ་ཐེབས་པའི་འགྱུར་བ། [ཁྱད་པར་ཅན་དུ་སྟང་བའི་འཛོག་འཛོ།]

differentiation
ཁྱད་འགྱུར།
biol.
The process by which cells or tissues change from relatively generalized to specialized kinds, during development.

འཚར་འགེལ་གྱི་སྐྲས་ས་ཐུ་ཐུང་དང་ཐུང་གྱི་ནུས་པས་ལྷོ་ས་བཅས་ཀྱི་སྒྲ་ཁྱད་ཡིན་པའི་རིགས་ནས་ཁྱད་ལས་ཡིན་པའི་ངོ་བོར་འགྱུར་བ་འགྲོ་བའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ

diffraction
ཁྲོད་འཛུལ།
phys.
Bending of light that passes around an obstacle or through a narrow slit, causing the light to spread and to produce light and dark fringes.

འགོག་དངོས་སྐྲོར་བཤམ་གཡག་ཁ་ཐུ་མོ་བརྒྱུད་ནས་བགྲོད་སྐབས་ཡོད་ཅིང་བ་ཀུན་འགྲོ་བ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། དེ་ལ་བཏེན་ནས་ཡོད་བཀྲམས་ཏེ་དཀར་ནག་གི་ཁ་ཚར་བསྐྱེན་གྱི་ཡོད།

diffraction fringe
ཁྲོད་འཛུལ་པའི་ཁ་ཚར།
phys.
A pattern of alternate dark and light bands produced by diffracted light passing the edge of an opening.

སྒོ་ང་ཚ་ཞིག་གི་ཐུར་གཏོང་རྒྱུད་ནས་འཛོས་པའི་ཡོད་དེ་སྐོར་འཛོ་བྱས་པ་ལས་བྱུས་པའི་དཀར་ནག་གི་ཕེགས་རིས་སྟེལ་མར་ཡོད་པའི་བཀོད་རིས་ཤིག

diffraction grating
ཁྲོད་འཛུལ་ཤེད་ཁྱེ།
phys.
Series of closely spaced parallel slits or grooves that are used to separate colors of light by interference.

ཕེ་ཞུགས་ལ་བཏེན་ནས་ཡོད་གྱི་ཚོན་མངོག་ལ་ཧཏྲེ་བ་འཁྱེད་པར་སྒྲོད་པའི་བར་ཕག་ཚུང་བའི་མཉམ་གཅིག་གྱི་གཡག་ཁའམ་ཏུར་ཁ་བསྐར་ཕྲེང་སྒྲིག་པ་ཞིག

diffuse reflection
འགྱམས་འཛོ།
phys.
Reflection of waves in many directions from a rough surface.

མི་སྟོམས་པའི་ངོས་ལས་རླུས་ཕྱོགས་གང་སར་ལྟོག་འཛོ་བྱས་པ།

diffusion
ཁྱབ་འགྱེད།
phys.

The movement of ions or molecules from an area of higher concentration to an area of lower concentration. Ions and small molecules can move across a cell membrane by diffusion.

གྱེས་རྡུལ་ལམ་འདུས་རྡུལ་རྣམས་གཱར་ཚད་མཐོ་བའི་ཁུལ་ནས་གཱར་ཚད་དམའ་བའི་ཁུལ་དུ་འགྲུལ་སྐྱོད་བྱེད་པ་ལ་མེད། ཁྱབ་འགྱེད་ལ་བརྟེན་ནས་གྱེས་རྡུལ་དང་འདུས་རྡུལ་ཕྲ་མོ་རྣམས་ཕྲ་ཟུང་སྐྱེ་མོ་བརྒྱུད་དེ་འགྲུལ་བསྐྱོད་བྱེད་ཐུབ།

diffusion tensor imaging (DTI)
འགྱེས་འཕྲིན་ལས་དཔར་ཤེན།
phys.

A refinement of magnetic resonance imaging that allows the doctor to measure the flow of water and track the pathways of white matter in the brain. DTI is able to detect abnormalities in the brain that do not show up on standard MRI scans.

སྨན་པར་གྱུད་པའི་ནང་གི་དཀར་རྩ་པ་ཀྱི་རྒྱུ་ལམ་འཚོལ་བ་དང་ཆུ་ཡི་རྒྱུ་ཚད་འཛིན་དུ་འཛིན་པའི་ཁབ་ལེན་མཉམ་འདར་དཔར་ལེན་རྗེ་ལོགས་སུ་བཏང་བ་ཞིག ཚད་ལྡན་ཐུང་པར་གྱིས་སྟོན་མི་ཐུབ་པའི་གྱུད་པའི་འཕྲག་སྐྱོན་འགྱེས་ལས་དཔར་ལེན་ལ་བརྟེན་ནས་རྟོགས་ཐུབ་གྱི་ཡོད།

digestion
འཇུ་ལེན།
biol.

The process of breaking down food by mechanical and enzymatic action in the alimentary canal into substances that can be used by the body.

ཟས་ཀྱི་རྒྱུ་ལམ་དུ་ཡོད་པའི་འགལ་སྐྱོད་དང་སྨིན་རྩ་ཀྱི་བྱེད་ལས་ལ་བརྟེན་ནས་ཟ་མ་ཞིབ་ཞིབ་བཟོས་ཏེ་ལུས་པོས་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཐུབ་པའི་དངོས་རྩ་སུ་བསྒྱུར་བའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ

digestive enzymes
འཇུ་ཐེད་སྨིན་ཁ།
biol.

Any enzyme involved in digestive processes in the alimentary canal.

ཟས་ཀྱི་རྒྱུ་ལམ་གྱི་ནང་དུ་ཟས་འཇུ་བའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་ཐེ་གཏོགས་བྱེད་པའི་སྨིན་རྩ་གང་རུང་།

digestive system
འཇུ་ཐེད་མ་ཡག
biol.

The digestive tract and digestive glands regarded as an integrated system responsible for the ingestion, digestion, and absorption of food.

ཟས་འཇུ་བྱེད་ཀྱི་རྒྱུ་ལམ་དང་འཇུ་བྱེད་རྩེན་ཐུ་རྣམས་ནི་ཟས་ཁོག་པར་གཏོང་བ་དང་། འཇུ་བ། ཟས་ཀྱི་བཅུད་རྩ་འཇིན་པ་པ་བཅས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ལྷན་སྒྲིག་མ་ཡག་ཅིག་ཏུ་ངོས་འཛིན་བྱེད།

digestive tract
འཇུ་ཐེད་རྒྱུ་ལམ།
biol.

The organs through which food and liquids pass when they are swallowed, digested, and eliminated. These organs are the mouth, esophagus, stomach, small and large intestines, and rectum and anus.

མིད་པ་དང་། འཇུ་བ། ཕྱི་ལངས་པ་ཅན་བཅས་བྱེད་པའི་སྐྲབས་སུ་ཟས་རྫོག་དང་། གསེར་ཁུ་རྣམས་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་སའི་དབང་ཕོ་རྣམས་ལ་ཟེར། དབང་ཕོ་དེ་རྣམས་ནི་ཁ་དང་། མིད་པ། ཕོ་བ། རྒྱ་ལོང་ཆེ་བ་དང་ཆུང་བ། གཞད་དཀར་ནས་ཀ་དང་བཤད་ལམ་བཅས་ཡིན།

digital
ཐེངས་ཀྱི།
phys.

Relating to, using, or storing data or information in the form of digital signals.

གྲངས་ཐོཊམ་ཚ་འཕྲིན་རྣམས་གྲངས་བརྟེའི་ངོས་བོར་ཉར་ཚགས་བྱེད་པཊམ། གེད་སྟོད་བྱེད་པ་ནང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པར་སྟོན་པ།

digital age
ཐྲུལ་འཁྱེན་དུས་བཙས།
phys.

The present time, when most information is in a digital form, especially when compared to the time when computers were not used

ཆ་འཕྲིན་པལ་ཆེ་བ་གྲངས་འབྲེལ་གྱི་རྣམ་པར་ཡོད་པའི་ད་ལྟའི་དུས་སྐབས་ལ་གོོ་བ་དང་། བྱེ་བྲག་ཏུ་གློག་གླད་ཝེད་སྤྱོད་བྱས་མེད་པའི་དུས་སྐབས་ལ་བསྡུར་བ་ཞིག་ཡིན།

digital camera
ཐྲུལ་འཁྱེན་པར་ཚས།
phys.

A camera that produces digital images that can be stored in a computer, displayed on a screen and printed

གློག་གླད་ཀྱི་ནང་དུ་གསོ

ཉར་བྱེད་ཐུབ་ལ། བརྙན་ཡོལ་གྱི་ངོས་སུ་སྟོན་ཐུབ་པ་དང་། པར་སྐྲུན་ཡང་བྱེད་ཐུབ་པའི་གྲངས་འབྲེལ་བརྙན་པར་སྐྲུན་བྱེད་ཀྱི་པར་ཚས་ཤིག

digital signal
ཐྲུལ་བཏང་།
phys.

Signal made up of discrete quantities or signals, as opposed to an analog signal, which is based on a continuous signal.

རྒྱུན་མ་ཐུད་པའི་བརྡ་འཕྲིན་གཞི་ལ་བཞག་པའི་མ་ཐུན་བརྡ་ལས་སྟོོ་གྱི་སྟེ་རྒྱུན་ཆད་པའི་གྲངས་འགོད་རམ་བརྡ་འཕྲིན་གྱིས་གྲུབ་པའི་བརྡ་འཕྲིན།

digital versatile disc (DVD)
ཐྲུལ་ལྷོ་ར།
phys.

Formerly called digital video disc, a compact disc that contains video material.

བརྙན་འཕྲིན་གྱི་རྒྱུ་ཆ་གསོོག་ཉར་བྱེད་པའི་ཕོད་སྟེར་ཞིག་སྟེ་ཕྱོོ་ཆད་གྲངས་འབྲེལ་བརྙན་སྟེར་ཞེས་འགོད་པ་ཞིག

digital watch
ཐྲུལ་ལྷོ་ཆ་ཚོད།
phys.

A watch in which the hours, minutes, and sometimes seconds are indicated by digits, rather than by hands on a dial.

ཆུ་ཚོད་དང་སྐར་མ། མཚམས་རེར་སྐར་ཆ་དང་བཅས་པ་ཆུ་ཚོད་ངོས་ཀྱི་མདའ་རྟགས་ཀྱིས་སྟོོན་པ་མ་ཡིན་པར་གྲངས་ཀ་ཡིས་སྟོོན་པར་བྱེད་པའི་ཆུ་ཚོད་ཅིག [གྲངས་ཀྱིས་དུས་སྟོོན་པར་བྱེད་པའི་ཆུ་ཚོད།]

dilatometer
རྒྱ་ཁྱེད་འཛལ་ཚས།
phys.

A device for measuring the cubic expansivities of liquids. It consists of a bulb of known volumes joined to a graduated capillary tube, which is closed at the top to prevent evaporation.

གཅེར་གཟུགས་ཀྱི་བོངས་ཚད་རྒྱ་སྟེད་ཚད་འཛལ་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག དེ་ནི་བོངས་ཚད་ངེས་པའི་ཤེལ་ཕྲོག་ཅིག་དེས་ཀྱིས་ཏེ་ཕར་འགྲོ་བའི་སྒྲ་ཀུ་ཞིག་ལ་སྒྲེལ་ནས་ཐུལ་ཡོད་པ་དང་། ཆུངས་འགྱུར་འགོག་བྱེར་སྒྲ་ཀུ་དེའི་སྟེ་མོར་ཁ་གཅོད་རྒྱ་ཡོད།

dimension
ཐུག་ཚ།
phys.

The product or quotient of the basic physical quantities, raised to the appropriate powers, in a derived physical quantity.

ཁུངས་གཞན་ལ་བཅོལ་ནས་བྱེས་པའི་གཟུགས་ཁམས་ཀྱི་འགོར་ཚད་ཅིག་གཞི་རྩའི་གཟུགས་ཁམས་ཀྱི་འགོར་ཚད་ཀྱི་བསྡུར་ཕོད་བམ་བགོས་ཕོད་ཀྱི་ཕོག་ཏུ་ཡོས་འཚམས་ཀྱི་རང་བསྡུར་རམ་སྟོོས་བྱེས་ནས་མཚོན་པར་བྱས་པ།

diode
ཌཱི་ཡོཌ་ཀྱི་ཀྱ།
phys.

Electronic device that restricts current to a single direction in an electric circuit; a device that changes alternating current to direct current.

གློག་ལམ་དུ་གློག་རྒྱུན་ཁ་ཐོག་གམ་གཅིག་ཏོ་ནར་རྒྱུ་རུ་འཛིན་པའི་གློག་ཚས་ཤིག འདི་ཡིས་སྒྱུལ་རྒྱུ་གློག་རྒྱུན་དེ་ཐང་རྒྱུ་གློག་རྒྱུན་ལ་བསྒྱུར་བར་བྱེད།

diphosphate
ཌཱ་ཕོ་ཕེཊ་ཌཱེཥ་ལྡན།
chem.

A derivative of phosphoric acid containing two phosphate groups.

ཕོ་སི་ཕོ་རིག་སྒྲུར་ཟླ་ནས་བྱུང་ཞིང་ཕོ་སི་ཕེཊ་ཡི་སྡེ་ཚན་གཉིས་དང་ལྡན་པའི་ཟླ་ཤིག

diphtheria
ཌཱ་ཐ་རཱ།
biol.

A contagious disease caused by a bacterium and characterized by fever, swollen glands, and the formation of a membrane in the throat that prevents breathing.

སྲིན་བུ་ཞིག་གིས་བསྐྱར་བའི་འགོས་ཉེན་ཆེ་བའི་ནད་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང། ནད་རྟགས་སུ་ཚ་བ་རྒྱས་པ་དང། ཆེན་བུ་སྐྱང་བ། མཇིན་པའི་ནང་དུ་རྒྱུ་ཆོ་ཞིག་བྱུན་ཏེ་དབྱུགས་འབྱིན་རྟ་དཀའ་བ་བཅས་འབྱུང།

diploid
ཌ་ཕཱ་ཡ།
biol.

An organism or cell having double the basic haploid number of chromosomes.

ཚོས་གཟུགས་ཀྱི་གཞི་ཙའི་ཡ་ཕུང་གི་ཁ་གྲངས་ཉིས་ལྡན་ཡོད་པའི་ཐ་ཤུང་ངམ་སྐྱེ་དངོས་ཤིག

dipole
ཌཱ་པོ་ལེ།
phys.

A pair of equal and oppositely charged or magnetized poles separated by a distance.

ཚད་མཉམ་ཞིང་ཁ་ཐོག་ལྷོག་པ་དང། བར་ཐག་ཅིག་གིས་ཚོད་པའི་གློག་ཁུར་རམ་ཁམ་ལེན་ཀྱི་ནུས་པ་དང་ལྡན་པའི་སྟེ་ཚ་གཅིག་ལ་གོ

direct current (DC)
བདག་གློག
phys.

Electric current in which the flow of charge is always in one direction.

ཁུར་གྱི་བཞུར་རྒྱུན་དུས་རྟག་ཏུ་ཁ་ཐོག་ཏུ་ངེས་པའི་གློག་རྒྱུན།

direct variation
བདག་འགྱུར།
math.

Mathematical relationship between two variables that can be expressed by an equation in which one variable is equal to a constant times the other

འགྱུར་གྲངས་གཅིག་ནི་འགྱུར་གྲངས་གཞན་ཞིག་དང་བརྟན་གྲངས་ཞིག་གི་སྒྲུར་ཐོབ་དང་མཚུངས་པའི་མཉམ་ཕྱེས་ཀྱི་ངོ་བོར་མཚོན་པར་བྱེད་ཚོག་པའི་འགྱུར་གྲངས་གཅིག་དཔར་ཀྱི་ཡང་ཕྱེས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ལ་གོ

directional selection
ཌཱ་ཤན་གཅིག་འདེམས་ཐུག
biol.

A natural selection process in which a single genetic variation is selected for, resulting in a unidirectional change in the overall genetic makeup of a population.

རིགས་རྩ་ཀྱི་ཁྱད་པར་ཅིག་གཅིག་འདེམས་སྒྲུག་བྱེད་པའི་རང་བྱུང་འདེམས་སྒྲུག་གི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ཚོགས་འདུས་ཤིག་གི་རིགས་རྩ་ཀྱི་ཐུན་ཚུལ་ལ་ཁ་ཐོག་ཏུ་ཐོག་ཡ་པའི་འགྱུར་བ་འགྲོ [ཁ་ཐོག་ལ་གཅིག་ལ་ཐོག་པའི་རང་བྱུང་འདེམས་སྒྲུག དཔེར་ན། དཔེར་ན་ཁོ་ནི་དཀར་ཕོ་དང། ནག་ཕོ། ནག་སྒྲ་གསུམ་ཡོད་པའི་སེམས་ཅན་རིགས་ཤིག་ལས་ཁ་དོག་དཀར་ནག་གང་རུང་ཅན་གཅིག་འདེམས་སྒྲུག་གི་སྒོ་ནས་འཚེལ་བ།]

directly proportional
ཐད་འབྲེལ་ཚ་མཐུན་པས། ཐད་འབྲེལ།
phys.

Proportional in the order of the terms; increasing or decreasing together, and with a constant ratio.

བསྡུར་ལ་སྒྲིག་པའི་གྲངས་ཀྱི་གོ་རིམ་ལྟར་དུ་ཚ་མཚུངས་ཡིན་པ་སྟེ། བསྡུར་ཚད་འགྱུར་མེད་ཅིག་ལ་བརྟེན་ནས་རྗེ་ཆེཉམ་རྗེ་ཆུང་དུ་མཉམ་དུ་འགྲོ་བ།

disaccharide
ཀ་ར་ཡི་ས་ལྡན། ཡི་ས་མངར།
chem.

Any of a class of sugars, including lactose and sucrose, that are composed of two monosaccharides.

ཧོ་མའི་མངར་རྫས་དང་སྲུ/ཁུ་མངར་རྫས་ལྟ་བུའི་ཆེག་མངར་གཉིས་ལས་གྲུབ་པའི་མངར་རྫས་ཀྱི་རིགས་གང་རུང་ཞིག

disc brakes
ཐེར་དཀྱིལ་བས་ཁྲག་ཚས།
phys.

A brake in which the friction is caused by a set of pads that press against a rotating disk.

སྐོར་བ་བྱེད་ཀྱིན་པའི་སྟེར་མའི་ངོས་སུ་སྐྲག་གིདན་མནན་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འགོག་ཤུགས་སྐྱེན་པར་བྱེད་པའི་སྐྲག་ཚས་ཤིག

discharge
ཁུར་ཡོར། ཁུར་སློང་།
phys.

The release of electricity from a charged object.

ཁུར་ལྡན་དངོས་པོ་ཞིག་ནས་གློག་གི་ཐྲོད་པ་ལ་གོ

discredit
མཚན་ཁས།

Loss of respect or damage to one's reputation

བཀྲི་མཐོང་བརླག་པཱན་སྒེར་ཞིག་གི་མཚན་སྙན་ལ་ངོ་པོག

discrete
ཁེར་ཚུགས།
phys.

Individually separate and distinct.

སྒེར་རེ་རེ་ནས་ཐ་དད་དང་སོ་སོ་བ་ཡིན་པ།

discrete spectrum
ཚད་ཁམ། (ཐུན་ཚད་ཡཱི་ཧོད་ཁམ།)
phys.

A spectrum whose component wavelengths make up a separate and distinct sequence of values, as opposed to a continuum of values.

གྲུབ་ཆའི་རླུང་ས་ཐག་རྒྱས་ནི་ཐུན་མ་ཐུད་པའི་གྲངས་ཐང་གིས་གྲུབ་པ་མེན་པར་ཐ་དད་ཅིང་ཁྱད་པར་བའི་གྲངས་ཐང་བསྡུར་མ་ཞིག་གིས་གྲུབ་པའི་ཡོད་ཤལ་ལ་གོ

disease
ནད་ཚ།
biol.

An abnormal condition of a part, organ, or system of an organism resulting from various causes, such as infection, inflammation, environmental factors, or genetic defect, and characterized by an identifiable group of signs, symptoms, or both.

གཞན་ཁལ། ཚ་སྐྲང་། ཁོར་ཡུག་གི་བྱེད་རྒྱུན། ཡང་ན། རིགས་རྫས་ཀྱི་རྒྱོན་ཆ་ལ་སོགས་པའི་རྒྱུ་རྒྱུན་སྡུ་ཚོགས་པས་གྲེ་ལྡན་ཞིག་ཀྱི་ཚར་ཤས་ཤམ། དབང་པོ། ཡང་ན་མ་ལག་ཅིག་ལ་སྒྲེད་པའི་རྒྱུན་ལྡན་མིན་པའི་གནས་སྟངས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཁྱད་རྟགས་སུ་ངོས་འཛིན་ཐུབ་པའི་རྟགས་མཚན་དང་ནད་རྟགས་དུ་མ་སོ་སོར་འབྱུང་བཞམ་མཉམ་དུ་འབྱུང་བ་ཡང་ཡོད།

dish antenna
གནས་ཐིག
phys.

A receiver or transmitter of electromagnetic energy, especially microwaves or radio waves, that consists of a reflector shaped like a shallow dish.

གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་རླབས་སྦྱོ་དང་། བྱེ་བག་ཏུ་ཐ་རླབས་དང་རྒྱང་འཕེན་གྱི་རླབས་སྟེ་ལེན་བྱེད་མཁན་ནམ་རྒྱུད་གཏོང་བྱེད་མཁན་ཏེ། ཐེར་མ་ཀོང་ཀོང་གི་དབྱིབས་སུ་ཡོད་པའི་ལྷོག་འཛོོ་བྱེད་ཚས་ཀྱིས་གྲུབ་པ་ཞིག

disintegration
འཛོོར་ཕིག
phys.

A process in which a nucleus or other subatomic particle emits a smaller particle or divides into smaller particles.

ལྷེ་རྡུལ་ལམ་ཐུ་རྡུལ་གྱིས་ཏ་ཅང་ཐུ་བའི་རྡུལ་གློོད་པཱན། ཡང་ན། ལྷེ་རྡུལ་ལམ་ཐུ་རྡུལ་ལས་ཆུང་བའི་རྡུལ་དུ་ཐོར་བའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ

disk
སོན་ཐལ། སོན་ཕོར།
biol.

A close-packed cluster of disk florets in the center, forming the yellow part of the flower head.

མེ་ཏོག་གི་ལྷེ་དབུས་སུ་མེར་མཛོོག་གི་ཆ་ཤས་གྲུབ་བྱེད་ཀྱི་ཚང་ཚིང་དུ་ཡོད་པའི་མེ་ཏོག་ཐུ་མོའི་ཆུན་པོ་ལ་གོ

dispersal
ཐྲག་ཐོར།

The action or process of distributing or spreading things or people over a wide area.

ས་ཁུལ་ཆེན་པོ་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་མི་འམ་དངོས་པོ་འགྲེམས་པ་འམ་ཁྱབ་གཏད་པ་གཏོོང་བའི་བྱ་བཀམ་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ

dispersion
ཐྲག་ཁ། བཀྲམ་ཁ།
phys.

Separation of light into colors arranged according to their frequency –for example, by interaction with a prism or a diffraction grating.

འཇའ་ཤེལ་ལམ་སྐོོར་འགྲོའི་འོད་དུ་ལྷ་བུ་རྒྱ་སྐད་ཆོོས་ཐྲོད་ལ་གཞི་བཞག་སྟེ་འོད་ཟེར་རང་གི་གྲྭབ་ཆའི་ཁ་དོག་ཁག་ཏུ་གྲགས་པ།

disruptive selection
ཐྲེལ་འདེམས།
biol.

The selection in favour of phenotypic extremes in a population. Disruptive selection produces divergence between subpopulations.

ཚོོགས་འདུས་ཤིག་གི་ནང་ནས་ཁྱད་པར་ཆེ་བའི་རིགས་ཕྲ་མར་ཌོོན་ནས་འདེམས་སྒྲུག་བྱེད་པ་ལ་གོ་ཞིང་། ཐྲེལ་འདེམས་ལ་བརྟེན་ནས་ཚོོགས་འདུས་དེའི་ནང་གིས་ཚོོགས་འདུས་ཆུང་བའི་དབར་དུ་མི་འདྲ་བའི་ཁྱད་པར་སྒྲུན་པར་བྱེད། [ཁྱད་ཚོོས་ཁྱད་པར་བ་ཡོད་པའི་སྒེ་དངོོས་མཐའ་གཉིས་སུ་ཐྲེལ་པ་ནས་འདེམས་སྒྲུག དཔེར་ན། ཐུ་གོ་ལས་དཀར་པོ་དང་ནག་པོ་འདེམས་སྒྲུག་བྱེད་པ།]

distal
ཐུང་གནས།
biol.

Situated away from the point of attachment or origin or a central point especially of the body.

མ་ཐུད་ས་ཞིག་གམ་འབྱུང་ས་ཞིག་གམ། ཡང་ན་ལུས་པོ་ལྷ་བུའི་ལྷེ་གནས་ནས་ཐུང་དུ་གནས་པ་ཡོད་པ་ལ་རེད།

distance learning
རྒྱང་ཁྲིད།

A teaching system consisting of video, audio, and written material designed for a person to use in studying a subject at home

ཁྱིམ་ནས་སློབ་ཚན་ཞིག་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པར་དམིགས་ནས་འཚར་འགོད་བྱས་པའི་བརྙན་དང་སྒྲ་ཡིག་ཐོག་ཏུ་བཀོད་པའི་སློབ་སྦྱོང་གི་རྒྱུ་ཆ་བཅས་དང་ལྡན་པའི་སློབ་ཁྲིད་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཤིག

distortion
ཡོ་འཁྱོག
phys.

The extent to which a system fails to reproduce the characteristics of its input in its output. It is most commonly applied to electronic amplifiers and to optical systems.

མ་ལག་ཅིག་གིས་ནང་འཇུག་བྱ་བའི་(རྒྱུའི་)ཁྱད་ཆོས་ཕྱི་འདོན་བྱ་བའི་(འབྲས་བུའི་)ངོ་བོར་བསྒྱུར་མ་ཐུབ་པར་བྱུང་བའི་སྐྱོན་ཀྱི་ཚད། འདི་ནི་གློག་གི་སྒྲ་སྐྱེད་ཆས་དང་། འོད་རིག་པའི་མ་ལག་ཏུ་སྤྱོད་ཆེ།

distraction
རྣམ་གཡེང་།
neurosci.

The act of distracting, or the condition of being distracted

སེམས་པ་གཡེང་བའི་བྱ་བའམ་སེམས་པ་གཡེང་བར་གྱུར་བའི་གནས་བབ་ལ་གོ

distribution
ཁྱབ་ཚུལ། འགྲམས་ཚུལ།
phys.

The way in which something is shared out among a group or spread over an area.

སྡེ་ཚན་ཞིག་ཏུ་དངོས་པོ་ཞིག་ཇི་ལྟར་བགོས་པའི་ཚུལ་ལམ་ས་ཁུལ་ཞིག་ཏུ་དངོས་པོ་ཞིག་ཇི་ལྟར་བཀྲམ་པའི་ཚུལ།

diurnal
ཉིན་སྤྱོད།
biol.

Most active during the daytime rather than at night. Apes, most monkeys, and many other animals are diurnal.

མཚན་མོ་ལས་ཉིན་མོར་གྲུང་པོ་ཡོད་པ་སྟེ། སྤྲ་དང་། སྤྲེའུ་ཕལ་མོ་ཆེ། དེ་བཞིན་སྲོག་ཆགས་མང་པོ་ཞིག་ནི་ཉིན་སྤྱོད་སྲོག་ཆགས་ཡིན།

dive
ཐུར་མཆོང་།

To jump head first into water, especially with your arms held straight above your head, or to move down quickly through water or the air

མགོ་སྔོན་དུ་བཏང་སྟེ་ཆུ་ནང་དུ་མཆོང་བ་སྟེ། བྱེ་བྲག་ཏུ་ལག་པ་གཉིས་པོ་མགོའི་མདུན་དུ་དྲང་ཐད་དུ་བརྒྱངས་ཏེ་མཆོང་བའམ། ཡང་ན། ཆུའམ་རླུང་གི་ནང་ནས་མགྱོགས་པོར་ཐུར་དུ་འགུལ་སྐྱོད་བྱེད་པ་ལ་གོ

divergence
གྱེས་པ།
phys., biol.

1. The act or state of moving off in different directions from a point.
2. The departure from each other of two processes, modes of action or courses of evolution.

༡) གནས་གཅིག་ནས་ཕྱོགས་མི་འདྲ་བའི་ཕྱོགས་སུ་འགུལ་བའི་བྱ་བའམ་གནས་བབ། ༢) རྒྱུད་རིམ་གཉིས་སམ། བྱ་བ་བྱེད་ལུགས་གཉིས་སམ། ཡང་ན། འཕེལ་འགྱུར་བྱུང་ལུགས་གཉིས་ཕན་ཚུན་ལས་རྒྱང་དུ་གྱེས་པ།

divergence angle
གྲེས་བའི་རྒྱར་ཚད། གྲེས་ཚད།
phys.

The angle formed by the spread of an electron beam in a cathode-ray tube as it moves from the cathode to the screen.

མོ་སྟེ་ཟེར་སྤྲུག་ཅིག་གི་ནང་ནས་གློག་རྡུལ་འཕྲོ་གཏུང་ཞིག་མོ་སྟེ་ནས་བརྒྱན་ཡོལ་ཀྱི་ངོས་སུ་བགྲོང་བའི་སྐབས་སུ། གློག་རྡུལ་འཕྲོ་གཏུང་དེ་ཕོར་འཕྲོ་བྱས་ཏེ་ཀུན་བའི་རྒྱར་ཚད།

diverging lens
གྲེས་ཁྱེལ།
phys.

Lens that is thinner in the middle than at the edges, causing parallel rays of light passing through it to diverge as if from a point. See also converging lens.

ངལ་ཀྱིལ་སྐབ་ཅིང་མཐའ་མ་ཐུག་པོ་ཡིན་པའི་དཔེ་སས་ཤེལ། འདི་རྒྱུད་ནས་འགྲོ་བའི་མཉམ་འགྲོའི་འཕྲོ་ཟེར་རྣམས་ཚེགས་གཅིག་ནས་འཕྲོས་ཡོང་བ་ལྟར་ཕོར་འགྲོ་བ་ཡིན། འདུ་ཤེལ་ལ་ཡང་གཟེགས་རོགས།

diversity
ཐུན་མང།
biol.

An instance of being composed of differing elements or qualities

གྲུབ་ཆཤམ་ཁྱད་ཚོས་མི་འདྲ་བ་སྟུ་ཚོགས་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་གནས་བབ།

DNA
དཔ་ཨེན་ཨེ།
biol.

A polynucleotide molecule which comprises the genetic material of organisms, consisting of the sugar deoxyribose, phosphate groups and nitrogenous bases.

སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་རིགས་རྒྱུ་ཆ་ཡོད་པའི་ཆ་མང་ཉིང་རྡུལ་གྱུན་ཆ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། དེའི་ནང་དུ་འཚོ་ཆུང་བྱེད་པའི་ཉིང་མདར་དང་ཧོད་ཀྱི་མ་མའི་ཟུ་ཚོགས། ན་ཡི་ཏོ་ཇ་ཇིན་གྱི་བྱེལ་རྒྱས་བཅས་ཡོད།

DNA polymerase
དཔ་ཨེན་ཨེ་མང་ཐྲོན་ཐལ་ཁ་རས།
biol.

A group of enzymes that are responsible for the polymerization of free NUCLEOTIDES on to the unwound DNA molecule during DNA REPLICATION. The first DNA polymerase was discovered by A. Kornberg in 1957 (for which work he received the Nobel Prize).

དཔ་ཨེན་ཨེའི་ངོ་བ-ཤུ་བྱེད་རིམ་གྱི་སྐབས་སུ་གནས་ཐུ་སྟེམ་བྱས་པའི་དཔ་ཨེན་ཨེ་འདུས་རྡུལ་གྱི་ཕྲེང་དུ་རང་དབང་དུ་ཡོད་པའི་ཉིང་རྡུལ་གྱུན་ཆ་མང་ཐྲོན་བྱེད་པར་འགན་འཛིན་ཡོད་པའི་སྟོན་རྡུལ་ཀྱི་ཚོགས་ཤིག དཔ་ཨེན་ཨེ་མང་ཐྲོན་རྡུལ་ཐོག་མ་དེ་གྲི་འོ་ *১৯৫৭* འོར་སྐུ་ཞབས་ཨེ་ ཀོན་ཐྲག་གིས་གསར་རྟེད་བྱང་བ་རེད། (ཕྱག་ལས་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ཁོང་ལ་ནོ་ལ་ཐྲེལ་གཟེགས་རྒྱས་ཐོག)

DNA replication
དཔ་ཨེན་ཨེ་ངོ་བཏྲུས།
biol.

The process by which a DNA molecule produces two identical daughter DNA molecules; each strand of the original DNA molecule acts as a template for the formation of a new, complementary strand.

དཔ་ཨེན་ཨེ་འདུས་རྡུལ་ཞིག་གིས་ན་ཚུང་དཔ་ཨེན་ཨེ་འདུས་རྡུལ་གཉིས་སྐྱེད་རྒྱུན་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ་ཞིང་། དང་ཐོག་གི་དཔ་ཨེན་ཨེ་འདུས་རྡུལ་གྱི་ཁྱགས་མ་རེ་རེ་ཡིས་ཁ་སྐོང་ཁྱགས་མ་གསར་པ་རེ་རེ་འགྲུབ་པར་བྱེད་མ་དགོ་ལྟ་བུའི་བྱ་བ་བྱེད།

docking
ཐྱུ་འདོགས་པ།

(Of a ship) come into a dock and tie up at a wharf.

(གྲུ་ཞིག) ཐུང་བཀོལ་གྲུ་ཁ་ཞིག་ཏུ་སྐེབས་ཏེ་ཐུང་བཀོལ་གྲུ་ཁའི་ཕྱིངས་ཚར་འདོགས་པ་ལ་གོ

doctrine
གྲུབ་མཐའ། རིང་ལུགས།
phil.

A principle or body of principles presented for acceptance or belief, as by a religious, political, scientific, or philosophic group; dogma.

ཆོས་ལུགས་སམ། ཆབ་སྲིད། ཚན་རིག ཡང་ན་ལྟ་གྲུབ་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཞིག་གིས་ཡིད་ཆེས་སམ་ཁས་ལེན་གྱི་ཆེད་དུ་གཏན་ལ་ཕབ་པའི་རྩ་འཛིན་ཞིག་གམ་རྩ་འཛིན་གྱི་སྒྲོམ་སྟེ་ལྟ་བ་ལ་གོ

domain
ཁྱབ་ཁོངས།
biol.

In taxonomy, Domain is the highest classification rank of living organisms. In Domain there are three categories: eukaryotes, bacteria, and archaea.

དབྱེ་བསྡུ་རིག་པའི་ནང་དུ། ཁྱབ་ཁོངས་ནི་སྲོག་ལྡན་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་དབྱེ་བསྡུའི་རིམ་པ་མཐོ་ཤོས་དེ་ཡིན་པ་དང་། ཁྱབ་ཁོངས་ཀྱི་ནང་དུ་སྡེ་ཚན་མི་འདྲ་བ་གསུམ་ཡོད་དེ། ཉིང་ཅན་སྲོག་ཆགས་དང་། སྲིན་བུ། ཨར་ཀི་ཕྲ་སྲིན་བཅས་སོ།

domain
ཁྱབ་ཁོངས།
phys.

A discrete region of magnetism in ferromagnetic material.

ལྕགས་ཁབ་ལེན་གྱི་དངོས་པོ་ཞིག་ཏུ་ཡོད་པའི་ཁབ་ལེན་གྱི་ཁྱབ་ཁོངས་ཡན་གར་བ་ཞིག

dominant allele
གསལ་ཆེ་ཨེ་ལིལ།
biol.

An allele that produces the same phenotype whether its paired allele is identical or different

ཆ་སྒྲིག་སའི་ཨེ་ལིལ་ནི་རང་དང་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་མིན་གང་ལྟར་ཡང་རིགས་རྫས་མངོན་རྣམ་གཅིག་མཚུངས་ཤིག་སྐྱུན་པར་བྱེད་པའི་ཨེ་ལིལ་ཞིག [ཕ་མ་གང་རུང་ཞིག་ནས་བྱུང་བའི་ཨེ་ལིལ་གྱི་ནུས་པ་བུ་ཕྲུག་ཏུ་མངོན་པའི་རིགས་རྫས།]

dopamine
ཊོ་པ་མིན།
neurosci.

A neurotransmitter that is essential for normal brain function. Decreased concentrations of dopamine are associated with Parkinson's disease.

ཀླད་པའི་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་བྱེད་ལས་ལ་མེད་དུ་མི་རུང་བའི་དབང་རྩ་འཕྲིན་པ་ཞིག་ལ་ཟེར། ཊོ་པ་མིན་གྱི་ཚད་གཞི་ཉུང་དུ་ཕྱིན་པ་ནི་པར་ཀིན་སོན་གྱི་ནད་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད།

doppler effect
ཊོབ་ལར་ནུས་པ།
phys.

Change in frequency of a wave of sound or light due to the motion of the source or the receiver. See also red shift and blue shift.

འོད་དམ་སྒྲ་ཡི་འབྱུང་ཁུངས་སམ་འབྱོར་སའི་འགུལ་སྐྱོད་ལ་བརྟེན་ནས་དེ་གཉིས་ཀྱི་རླབས་ཀྱི་ཟློས་ཕྱོད་ལ་ཐེབས་པའི་འགྱུར་བ། དམར་སྤོ་དང་སྔོ་སྤོ་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།

dormancy
བག་ཞའི་གནས་སྐབས།
biol.

A state in which seeds and other structures (such as underground stems) reduce their metabolic activities to a minimum level during unfavourable conditions (e.g. low temperature, drought) so as to survive until conditions improve.

གནས་སྟངས་ཡག་པོ་མེད་པའི་སྐབས་སུ་(དཔེར་ན་གནམ་གཤིས་གྲང་བའི་སྐབས་སམ། ཐན་པའི་སྐབས་ལྟ་བུ་)ས་བོན་དང་རྩི་ཤིང་གི་ཆ་ཤས་གཞན་ (ས་འོག་ཏུ་ཡོད་པའི་གཞུང་རྟ་ལྟ་བུ་) གྱིས་ནུས་སྒྱུར་གྱི་བྱེད་སྒོ་རྣམས་རིམ་པ་ཆེས་དམའ་ཤོས་ལ་སྐྱེལ་ཏེ་གནས་སྟངས་ཡར་རྒྱས་སུ་འགྲོ་རག་བར་དུ་འཚོ་གནས་རྒྱུན་མཐུད་དུ་བྱེད་པའི་གནས་སྐབས་ལ་གོ [རྩི་ཤིང་སོགས་ཀྱིས་སྐབས་ཤིག་གི་རིང་ལ་སྐྱེ་འཚར་དང་འགུལ་སྐྱོད་སོགས་མཚམས་འཇོག་བྱེད་པའི་གནས་སྐབས།]

dorsal
རྒྱང་ཐྱོག་ས། རྒྱབ་ཐྱོག་ས།
neurosci.

On or relating to the upper side or back of an animal, plant, or organ.

སྲོག་ཆགས་སམ། ཅི་ཝེང། ཡང་ན་དབང་པོ་ཞིག་གི་སྟེང་ཐྱོག་ས་མམ་རྒྱ་ཐྱོག་ས་སུ་ཡོད་པའམ། འདི་གཉིས་གང་རུང་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ།

dorsal anterior cingulate cortex (DACC)
མདུན་ངོས་འཛིན་ཐག་གླང་ཤུན་ཀྱི་ཤིང་མ།
neurosci.

Dorsal anterior cingulate cortex (dACC) is a brain region that subserves cognition and motor control, but the mechanisms of these functions remain unknown.

མདུན་ངོས་འཛིན་ཐག་གླང་ཤུན་ལྟ་ནི་ངེས་འཛིན་དང་འགུལ་སྐྱོང་ཚོད་ལ་མ་ཐུན་རྒྱུན་ཐོན་པའི་ས་ཁམས་ཀྱི་གླང་པའི་མ་ཤུལ་ཞིག ཁོན་ཀྱང་བྱེད་ལས་འདི་དག་གི་ལས་ཚུལ་ནི་ད་དུང་ཡང་མ་རྟོགས་པར་གནས་ཡོད།

dorsal column
རྒྱབ་ཀུན།
neurosci.

The dorsal columns refers to the posterior spinal cord, which contains ascending sensory pathways that carry information about tactile sensations and proprioception.

རྒྱབ་ཀུན་ནི་རྒྱུངས་པའི་རྒྱབ་ཐྱོག་ལ་གོ་ཞིང། དེའི་ནང་དུ་རེག་ཚོར་དང་བག་ཚོར་གྱི་ཚ་འཕྲིན་འཛིན་མཁན་གྱི་ཀུན་རྒྱུའི་དབང་ཚོར་བརྒྱ་ལམ་ཡོད་པ་ཡིན།

dorsal horn
རྒྱབ་རྩ།
neurosci.

A column of gray matter lying posteriorly in the spinal cord.

རྒྱུངས་པའི་རྒྱབ་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་སྐྱ་རྩ་ཀྱི་ཀ་ཕེག་ལ་གོ

dorsal root ganglion
རྒྱབ་ཅུད་ཀྱི་འབྱར།
neurosci.

Any of the sensory ganglia situated on the posterior root of each spinal nerve.

རྒྱུངས་པའི་དབང་རྩ་ཐུ་ཞ་གཟུགས་རེ་རེའི་རྒྱབ་ཐྱོག་ཀྱི་རྩ་བའི་སྟེང་དུ་ཡོད་པའི་དབང་ཚོར་རྩ་འབྱར་གང་རུང།

dorsal stream
མཐོང་ཕྱོད་ཅུ་ཡམ་གོང་མ།
neurosci.

The dorsal stream, often oversimplified as the 'where' pathway, goes through V2 to V5 and to the inferior parietal lobule and is linked with object location, motion and the processing of visual information for controlling movement.

མཐོང་བྱེད་རྩ་ལམ་གོང་མ་ལ་དུས་སྒྲབས་པལ་ཆེ་བར་ཅུ་ཅང་སྟབས་བདེའི་སྒོ་ནས་ 'གང་དུ' ཞེས་པའི་བརྡ་ལམ་ཞེས་འགོད་ཅིང། མཐོང་ཚོར་གླང་ཤུན་གཉིས་པ་ནས་ལྷ་པའི་བར་བརྒྱུ་དེ་གཅུ་གཅི་ལས་ཀུང་ཡོག་མར་མ་ཐུད་ཡོད་པ་དང། དངོས་ཡོའི་གནས་མ་དང་འགུལ་ཀྱི་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་མ་ཟད། འགུལ་ཀྱི་སྐྱོང་མ་འཛིན་དང་འབྲེལ་བའི་མཐོང་ཚོར་ཆ་འཕྲིན་དབྱེ་སེལ་བྱེད་པར་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན།

dorsal thalamus
ཀླད་སྦུག་གི་སྟེང་ཆ།
neurosci.

The large part of the diencephalon located dorsal to the hypothalamus and excluding the subthalamus and the medial and lateral geniculate bodies (sometimes the latter two are collectively called the metathalamus); the dorsal thalamus includes the major motor and somatosensory relay nuclei, nuclei that project to association areas, and the intralaminar nuclei.

ཀླད་སྦུག་འོག་མའི་རྒྱབ་ངོས་སུ་ཡོད་ཅིང་ཀླད་སྦུག་ཞབས་མདོ་དང་གཞོགས་དང་དབུས་ཀྱི་ལྷ་ངའི་གཟུགས་གཉིས་ (མཚམས་རེར་འདི་གཉིས་ལ་རྒྱབ་ཀྱི་ཀླད་སྦུག་ཅེས་ཀྱང་ཟེར་) ཕུད་པའི་བར་ཀླད་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཆེན་པོ་དེ་ལ་གོ་ ཀླད་སྦུག་གི་སྟེང་ཆའི་ནང་དུ་འགུལ་སྐྱོད་དང་དབང་ཚོར་རྒྱུད་གཏོང་གི་ཚོམ་བུ་གཙོ་བོ་དང་། འབྲེལ་མཐུད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ལ་མཐུད་པའི་ཚོམ་བུ། སྲབ་ཤུན་ནང་འབྱར་ཚོམ་བུ་བཅས་ཚུད་ཡོད།

dorsolateral prefrontal cortex (DLPFC)
མདུན་ངོས་ཀླད་ཤུན་གཞོགས་སྟེང་།
neurosci.

The upper, lateral part of the prefrontal cortex. It functions in the control of working memory and the handling of attentional resources. Neural damage here disrupts executive functions, particularly in the control of attention.

མདུན་ངོས་ཀླད་ཤུན་གྱི་གཞོགས་ཆ་ཡི་སྟོད་ལ་ཟེར། དེ་ཡིས་ལས་ཐོག་དྲན་པ་ཚོད་འཛིན་དང་། དམིགས་གཏད་དང་འབྲེལ་བའི་ཐོན་ཁུངས་ལག་ལེན་བསྟར་བར་བྱེད། འདིའི་ཁུལ་དུ་དབང་རྩ་ལ་སྐྱོན་ཆག་བྱུང་ཚེ་ཐག་གཅོད་བྱ་བ་སྤྱི་དང་། བྱེ་བྲག་ཏུ་དམིགས་གཏད་སྟངས་འཛིན་ལ་འཁྲུག་སྐྱོན་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད།

dorsomedial nucleus
དཀྱིལ་སྟེང་ཚོམ་བུ།
neurosci.

A thalamic nucleus that receives input from the limbic system and other thalamic nuclei and projects to the prefrontal cortex.

མཐའ་འཁོར་མ་ལག་དང་། ཀླད་སྦུག་ཚོམ་བུ་གཞན་ནས་བརྡ་འཕྲིན་བླངས་ཏེ་མདུན་སྔོན་ཀླད་ཤུན་ལ་རྒྱུད་གཏོང་བྱེད་མཁན་གྱི་ཀླད་སྦུག་ཚོམ་བུ་ཞིག

double bond
འཆིང་བ་ཉིས་ལྡན།
chem.

A covalent bond in which two electron pairs are shared between two atoms.

རྡུལ་ཕྲན་གཉིས་ཀྱིས་གློག་རྡུལ་ཆ་གཉིས་མཉམ་སྤྱོད་བྱེད་པའི་མཉམ་སྤྱོད་འཆིང་བ་ཞིག

double helix
གཅུས་གཟུགས་ཉིས་ལྡན།
biol.

The two-stranded coiled structure of DNA.

ཉག་མ་གཉིས་གཅུ་སྒྲིམ་བྱས་ནས་ཡོད་པའི་ཏི་ཨེན་ཨེ་ཡི་བཀོད་པ་ལ་ཟེར།

double slits experiment
གཤགས་ཁ་གཉིས་ལྡན་གྱི་བརྟག་དཔྱད།
phys.

The double-slit experiment is a nineteenth-century investigation into the properties of light that has since been found to demonstrate both the duality of photons and the concepts of superposition and quantum interference.

གཤགས་ཁ་གཉིས་ལྡན་གྱི་བརྟག་དཔྱད་ནི་འོད་རྡུལ་ནི་རྡུལ་གྱི་ངོ་བོ་དང་། རྩེག་སྣོལ་གྱི་ལྟ་ཚུལ་དང་ཚད་རྡུལ་གྱི་ཐེ་ཞུགས་གཉིས་ནི་རླབས་ཀྱི་ངོ་བོར་ཡོད་པའི་ཁྱད་ཆོས་གཉིས་ཀ་བརྟག་དཔྱད་ཀྱི་ལམ་ནས་མཚོན་པར་བྱས་པའི་དུས་རབས་བཅུ་དགུ་བའི་བརྟག་དཔྱད་ཅིག་ཡིན་ནོ།

down
མར། (ཁོག་རྒྱལ་རིགས་ཀྱི)
phys.

The flavor of quark that has a charge of -1/3 and a mass about 10 times that of an electron, belongs to the first generation of elementary fermions, and is a component of nucleons and other hadrons.

གཞི་ཙི་འི་ཕྲེར་མེའི་རྡུལ་རབས་དང་པོར་གཏོགས་ཤིང་། ཁྱར་ -1/3 དང་། གཏོས་ཚད་ནི་ཐོག་རྡུལ་གྱི་ལྡབ་ 10 ཡིན་པའི་ཁོག་རྡུལ་གྱི་གྲས་དེ་ལ་གོ་འདི་ཉིད་ལྷེ་ཆ་དང་སྒ་རྡུལ་གཞན་གྱི་བྱུས་ཆ་ཡིན།

down's syndrome
ཥ་ཌན་ཅིགས་འདྲུས།
biol.

A clinical condition of humans caused by an extra copy of chromosome 21 (trisomy 21) named after the physician (John) Langdon Haydon Down (1828-96), who made the first detailed study.

ཚོས་གཟུགས་ ༢༡ པ་ (ཏྲི་སོ་མི་ ༢༡) འདྲ་བ་ལྷན་ཁང་མ་ཞིག་ཡོད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་ནད་ཀྱི་གནས་སྟངས་ཤིག་ འདི་ནི་ནད་དེའི་སྐོར་ལ་ཞིབ་ཞིབ་འཇུག་ཐོག་མ་བྱེད་མཁན་གྱི་སྨན་པ་(ཇོན་) ལེང་ཅོན་ ཧེ་ཅོན་ ཥ་ཌན(1828-1896) གྱི་མིང་ལ་བརྟེན་ནས་བཏགས་པ་ཞིག་རེད།

downrange
བཙས་ཐག
phys.

Being in the designated path from a launch pad to the point on a course generally taken as the target.

འགེན་ས་ནས་དམིགས་འགེན་དབར་གྱི་ལམ་ཐག

drag
རྨོག
phys.

To move something heavy by pulling it along the ground

ས་རོས་ནས་དངོས་པོ་ཁྱིད་མོ་ཞིག་འདྲུད་འཐེན་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འགྲུལ་སྟོད་བྱེད་དུ་ འཇུག་པ།

drag force
ཐད་ཀྱགས
phys.

A force that opposes an object moving through a fluid.

རྒྱུ་གཟུགས་ཤིག་བརྒྱུད་ནས་བགྲོད་བཞིན་པའི་དངོས་པོ་ལ་གེགས་བྱེད་མཁན་གྱི་ཤུགས་ཤིག

drift velocity
འཕྲོག་འཕོས་སྒྲུར་ཚད
phys.

Average velocity of electrons moving in a wire.

གློག་སྐྱུད་ཅིག་ཏུ་རྒྱ་བཞིན་པའི་གློག་རྡུལ་རྣམས་ཀྱི་ཆ་སྟོམས་སྒྲུར་ཚད།

drop
གློ། ཕྱུང་བ་འཇུག་པ། ཐགས་བར་ཕྱིད་པ།

To fall intentionally or unintentionally, or to let something fall

ཀུན་གློང་ཡོད་མེད་གང་རུང་གི་གློ་ནས་མར་ཐགས་པའམ། དངོས་པོ་གང་རུང་ཞིག་ལྷུང་དུ་ འཇུག་པ།

drowsy
གཕྱིད་བཟི
neurosci.

Being in a state between sleeping and being awake

གཉིད་པ་དང་སད་པ་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་གནས་བབ་ཅིག

drug
སྨྱོས་རྫས། སྨན་རྫས།
chem.

1. A chemical substance, such as a narcotic or hallucinogen, that affects the central nervous system, causing changes in behavior and often addiction. 2. A substance used in the diagnosis, treatment, or prevention of a disease or as a component of a medication.

1) དབང་རྩ་ལྟེ་བའི་མ་ལག་ལ་ཕྱུགས་རྒྱུན་དེ་གཡེས་སྤྱོད་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་བ་དང་། མཚམས་རེར་ངན་ལོངས་ཏུ་འགྲོ་བར་བྱེད་པའི་བཟི་སྨན་ནམ་འཁྱལ་སྨང་སྒྲེད་རྫས་ལྟ་བུའི་རྫས་སྤྱོར་བེམ་རྫས་ཡིན། *2)* ན་ཚ་ཞིག་བརྟག་པའམ། བཅོས་བ། ཡང་ན་སྦྱོན་འགོག་གི་ཚེད་དུ་ སྤྱོད་པའི་བེམ་རྫས་ཡིན་གྱམ། ཡང་ན་སྨན་བཅོས་ཀྱི་རྒྱུ་ཚ་རུ་སྤྱོད་པའི་བེམ་རྫས་ཡིན།

drug abuse
སྨན་རྫས་ཚོག་སྤྱོད།
biol.

Inappropriate, illegal, or excessive use of a drug.

ཚུལ་བདང་མི་མཐུན་པའམ། ཁྲིམས་དང་མི་མཐུན་པ། ཡང་ན་མང་དགས་པའི་སྨོན་ནས་སྨན་རྫས་ བེད་སྤྱོད་བྱེད་པ།

drug addiction
སྨྱོས་རྫས་ལང་ཁོར།
biol.

The fact of being mentally and physically dependent on taking a particular drug regularly.

ལུས་སེམས་གཉིས་ཀ་སྨྱོས་རྫས་ངེས་ཅན་ཞིག་ལ་དུས་རྒྱུན་དུ་བཏེན་དགོས་པར་གྱུར་པའི་ གནས་སྟངས།

drug dependence
སྨྱོས་རྫས་ཁྱོས་ཁོར།
biol.

Condition in which one craves or depends on a particular drug that one is accustomed to taking.

བསྟེན་རྒྱུར་གོམས་པའི་སྨྱོས་རྫས་ངེས་ཅན་ཞིག་ལ་བཏེན་དགོས་པར་གྱུར་བཞིན་སྨྱོས་རྫས་དེ་ ཐོབ་པར་སྲེད་ཞེན་བྱེད་པའི་གནས་སྟངས།

drug tolerance
སྨྱོས་རྫས་ཞེག་ཚད།
biol.

A condition of diminished responsiveness to a particular drug resulting from repeated exposure to it. Once tolerance has developed, increased doses are required to produce the effects achieved earlier with smaller doses.

སྨྱོས་རྫས་ངེས་ཅན་ཞིག་ཐེངས་མང་དུ་བསྟེན་པ་ལ་བཏེན་ནས་དེར་ཡ་ལན་སྨྲོད་ཚུལ་ཏེ་ཞན་ དུ་གྱུར་པའི་གནས་སྟངས་ཡིན། གནས་སྟངས་འདི་རྒྱུང་ཚེ་ཐོན་ཚར་སྨན་ཐུན་ཁྱད་ཁྱད་གིས་ ཐྲོད་ཐུབ་པའི་ལུགས་རྒྱུན་ཏེ་ལྟ་བུ་འབྱུང་བར་སྨན་ཐུན་རྣ་ལས་མང་དུ་གཏོང་དགོས་པ་ཡིན།

drum brake
རྡུ་བཏྲི་བས་གྲག་ཚས།
phys.

A brake that operates by the friction of pads pressing against a rotating drum.

ཤོར་བ་བྱེད་ཀྱིན་པའི་རྡ་ཡི་ངོས་སུ་སྒྲག་གདན་མཉན་པ་ལས་བྱུང་བའི་འགོག་ལུགས་ལ་བཏེན་ ནས་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་པའི་སྒྲག་ཚས་ཡིན།

dry ice
འཁྱུགས་ཀྱམ།
phys.

མཁྲེགས་གཟུགས་ཀྱི་ངོ་བོར་གནས་པའི་ཁར་སྨོན་འཚོ་རྒྱུང་གཉིས་ལྡན།

duality
གཉིས་གཡིས།
phys.

ཉིས་ལྡན་ཡིན་པའི་ཁྱད་ཚོས་སམ་ཡོན་ཏན། བན་ཚུན་འགལ་བའི་ཁྱད་ཚོས།

duct A tube in the body that carries a particular liquid.
རྒྱ་ཀུ
biol. ལུས་པོའི་ནང་དུ་གཡེར་ཁུ་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་སྐྱེལ་འདེན་བྱེད་མཁན་གྱི་འདེན་སྤྲུག་ཅིག

dumbbell A weight consisting of a short bar with a metal ball or disk at each end that is lifted for muscular development and exercise.
ཡྱུགས་ཏིལ།
phys.
ལྷུགས་རྡེང་ཐུང་ཐུང་ཞིག་གི་སྟེ་གཉིས་སུ་ལྷུགས་རིལ་ལམ་ལྷུགས་སྟེང་རེ་བཏགས་ཏེ་ལྷོན་ཐེ་ཚེར་གཏོང་བ་དང་ལུས་རྩེད་སྤྱོངས་བའི་ཚེད་དུ་ས་ཏད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག

duodenum The beginning portion of the small intestine, starting at the lower end of the stomach and extending to the jejunum.
ཟངས་ཚགས། རྒྱ་ལོར་བཅུ་གཉིས་མ།
biol. རྒྱ་ཆུང་གི་སྟོད་ཚ་སྟེ་ཁོད་ཁོག་གི་མཇུག་གི་ཐེ་ནས་རྒྱ་ཆུང་གི་བར་ཆའི་དབར་ཀྱི་ཚ་ཤས་ལ་གོ

dwarf A star of relatively small size and low luminosity, including the majority of main sequence stars.
རྐང་ཐུང་།
phys. ཟླ་ཕོ་བཅས་ཀྱི་བོང་མ་ཆུང་ལ་བཀྲག་མདངས་ཆུང་བའི་སྐར་མ་ཞིག་སྟེ། གཙོ་རིམ་སྐར་མ་ཕལ་ཆེ་བ་འདིའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས།

dwarf star A star of relatively small size and low luminosity, including the majority of main sequence stars.
རྐང་ཐུང་།
phys. ཟླ་ཕོ་བཅས་ཀྱི་བོང་མ་ཆུང་ལ་བཀྲག་མདངས་ཆུང་བའི་སྐར་མ་ཞིག་སྟེ། གཙོ་རིམ་སྐར་མ་ཕལ་ཆེ་བ་འདིའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས།

dynamic (Of a process or system) characterized by constant change, activity, or progress.
འགྱུར་བཅས
neurosci. (རྒྱུད་རིམ་ཞིག་གམ་མ་ལག་ཅིག་ལ་) བར་མཚམས་མེད་པའི་འགྱུར་བཞག། བྱེད་སྒོའི་ཕན་ཡོན་ནམ། འཕེལ་རྒྱས་དང་ལྡན་པའི་ཐུན་མོན་ཁྱད་ཆོས་མཚོན་པར་བྱེད།

dynamic equilibrium A state of balance achieved by two forces in motion; also, a state of apparent repose between two reactions going in opposite directions at equal speed.
འགྱུ་ལ་ལྡན་ཚ་མཉམ།
phys. འགྱུ་ལ་སྒྲོད་ཀྱི་སྐབས་སུ་ཤུགས་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་སྟེབས་པའི་དོ་མཉམ་པའི་གནས་སྟངས་ཤིག ཡང་ནམ། ཁ་ཕྱོགས་ལྷོག་ཅིང་མཉྱེགས་ཚད་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པའི་རྫས་ཀྱི་འགྱུར་བ་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་མངོན་པའི་ངལ་གསོ་ལྟ་བུའི་གནས་སྟངས།

dysdiadochokinesia Impairment of the ability to make movements exhibiting a rapid change of motion that is caused by cerebellar dysfunction.
ཁྱུར་ཚགས་འགྱུ་ལ་ཐྲོད་ཁ་ལས་ཉམས་པ
biol. ཐྲུང་ལྷོར་གྱི་བྱེད་ལས་ཉམས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འགྱུ་ལ་སྒྲོད་ལ་འགྱུར་བ་སྟུར་ཚོར་གཏོང་བའི་ནུས་པ་ཉམས་པ་ལ་ཟེར།

dysfunction Abnormal or impaired functioning of a bodily system or organ.
ཕྱིད་ལས་ཉམས་པ
biol. ལུས་པོའི་མ་ལག་ཅིག་གམ་དབང་པོ་ཞིག་གི་བྱེད་ལས་ཉམས་པའམ། རྒྱུན་ལྡན་མེད་པ།

dyskinesia
འགྱེལ་ཐུག་འཕྲུག་ཁ།
biol.

Dyskinesia refers to abnormal muscular activity. This anomaly leads to involuntary movements of the head, the face, the tongue, but also of the members of the torso, even the cardiac muscle.

འགྱེལ་སྒྲོད་འཕྲུག་པ་ནི་རྒྱུན་ལྡན་མིན་པའི་ཤ་སྒྲིས་ཀྱི་བྱེད་སྒོ་ལ་གོ་བ་ཡིན། སྒྲ་དང་མི་མཐུན་པའི་རང་བཞིན་འདི་ཡོས་མགོ་དང་། གདོང་། ལྕེ། ལུས་སྡོད་ཀྱི་དབང་དོ། ཐ་ན་སྙིང་གི་ཤ་གནད་བཅས་ལ་རང་འགྱེལ་མིན་པའི་འགྱེལ་སྒྲོད་སྒྲོང་གི་ཡོད།

dyslexia
འཕྲི་ཀློག་འཚོལ་ཅེས།
neurosci.

A condition in the brain that makes it hard for a person to read, write, and spell.

གང་ཟག་ཅིག་གིས་ཡི་གེ་ཀློག་པ་དང་། འབྲི་བ། དག་སྒྲོད་བྱེད་པ་བཅས་ལ་དཀའ་ངལ་སྐྱེན་པར་བྱེད་པའི་གླང་པའི་ནང་གི་འཕྲུག་སྒྲོན་ཞིག

dysphasia
ཟླ་བཟློད་དམ་བ།
neurosci.

Language disorder marked by deficiency in the generation of speech, and sometimes also in its comprehension, due to brain disease or damage.

གླང་པར་ན་ཚ་བྱུང་བཉམ་སྒྲོན་ཡོད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བཤད་ནས་བརྗོད་པ་སྐྱན་དཀའ་བ་དང་། མཚམས་རེར་བརྗོད་པ་གོ་ཕྱོགས་བྱེད་དཀའ་བའི་སྤྱ་བརྗོད་ཀྱི་འཕྲུག་སྒྲོན་ཞིག

dyspnea
དབྱུགས་བཀྲེག
biol.

Difficulty in breathing, often associated with lung or heart disease and resulting in shortness of breath.

དབུགས་འབྱིན་རྩ་བ་དཀའ་བ་སྟེ་སྐད་མང་པོར་གློ་བ་དང་སྙིང་གི་ནུ་ཚ་དང་འབྲེལ་ནས་ཡོང་ཞིང་དབུགས་མི་ཐང་བར་འགྱུར་གྱི་ཡོད།

E

earphones
རྣར་འཇུག་ཁྲན་ཆས།
phys.

A piece of electronic equipment that you put over or in your ears so that you can listen privately to radio, recorded music, etc.

རྣ་བའི་ནང་དམ་སྟེང་དུ་གཏོན་ཏེ་རྒྱུང་འཕྲིན་དང་རོལ་དབྱངས་སོགས་ལ་སྒེར་ངོས་ནས་ཉན་བྱེད་ཀྱི་གློག་ཆས་ཤིག

earth
སའི་གོ་ལ།
phys.

The planet that orbits the sun between the planets Venus and Mars at a mean distance from the sun of 14960000 Km. It has a mass of about 5.76 x10^{24} kg and an equatorial diameter of 12756 km. The earth consists of three layers: the gaseous atmosphere, the liquid hydrosphere, and the solid lithosphere.

ཉི་མ་ནས་ཆ་སྙོམས་རྒྱང་ཐག་ 14960000km ཡི་སར། གཟའ་པ་སང་དང་གཟའ་མིག་དམར་གཉིས་ཀྱི་བར་ནས་ཉི་མར་སྐོར་བ་བྱེད་པའི་གཟའ་སྐར་ཞིག ཏེའི་གངས་ཚད་ལ་ 5.76 x10^{24} kg ཡོད་པ་དང་དེའི་དཀྱིལ་ཐིག་མཚམས་ཀྱི་ཚངས་ཐིག་ལ་ 12756km ཡོད། སའི་གོ་ལ་རིམ་པ་གསུམ་གྱིས་བྱུབ་ཡོད་པ་ཞེ། རླངས་གཟུགས་ཀྱི་རླུང་ཁམས་དང་། གཡེར་གཟུགས་ཀྱི་ཆུའི་ཁམས། མཁྲེགས་གཟུགས་ཀྱི་ས་རྡོའི་ཁམས་བཅས་སོ།

eating disorder
ཟས་སྤྱོད་འཚུགས་ཚོན།
(ཟ་འཚུགས།)
biol.

Any of a range of psychological disorders characterized by abnormal or disturbed eating habits (such as anorexia nervosa)

ཟས་སྤྱོད་བསྟེན་པའི་གོམས་གཤིས་འཚུགས་པཉམ་རྒྱུན་ལྡན་མིན་པའི་ཁྱད་གཤིས་དང་ལྡན་པའི་སེམས་ཁམས་འཚུགས་སྐྱོན་གང་རུང་ལ་གོ (དཔེར་ན་ཡི་གཅུས་པ་ལྟ་བུ།) [སེམས་ཁམས་འཚུགས་པའི་དབང་གིས་ཟས་སྤྱོད་བསྟེན་པའི་གོམས་གཤིས་འཚུགས་པའི་སྐྱོན།]

eccentricity
ཀྱེལ་ཚད།
phys.

A measure of the deviation of an elliptical path, especially an orbit from a perfect circle.

ཁྱེ་བཟུག་ཏུ་སྐོར་ལམ་ལྟ་བུའི་འཛོར་དབྱེལས་ཅན་གྱི་རྒྱུ་ལམ་ཞིག་སྐོར་དབྱེལས་དངོས་ལས་འཛོལ་བའི་ཚད།

echinoderm
ཆོར་པགས་སེམས་ཅན། ཆོར་པགས་ཅན།
biol.

Any of various invertebrate sea animals having a hard spiny outer covering, an internal skeleton, and a radially symmetrical body. Starfish, sea urchins, and sea cucumbers are echinoderms.

མཉེགས་ཤིང་ཆོར་མ་ལ་བྱ་བའི་པགས་པ་དང་། ནང་རོལ་གྱི་རུས་སྦྲོམ། སྲོག་ཤིང་གི་རྒྱུ་དུ་ མཚུངས་ཆ་ཅན་གྱི་ལུས་དང་ལྷན་པའི་སྒལ་རུས་མེད་པའི་མཆོ་གནས་སྲོག་ཆགས་གང་རུང་ རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། སྒོར་ཉ་དང་། མཆོ་ཏྲང་། མཆོ་གནས་ཀི་ར་བཅས་ནི་ཆོར་པགས་ཅན་ ཡིན། [ཆུ་རུ་གནས་ཤིང་པགས་པ་ཆོར་མ་ལ་བྱ་བ་ཡོད་པའི་སེམས་ཅན་ཞིག]

echo
ཐག་ཚ།
phys.

Reflecting of sound.

སྒྲ་ཡི་ལྡོག་འཛིན།

echolocation
ཐག་ཚ་གནས་འཚོལ།
phys.

A process in which animals, for example bats find their way in the dark by producing sound wave that echo when they are reflected off an object.

པ་ལྦང་ལ་བྱ་བའི་སེམས་ཅན་གྱིས་སྒྲུན་པའི་སྒྲ་ཆུབས་དེ་དངོས་གཟུགས་ཤིག་ལ་ཐོག་སྟེ་ཕྱིར་ ལྡོག་པའི་བྱག་ཆ་ལ་བརྟེན་ནས་ནགས་ཤུལ་དུ་ར་ཁ་གི་བཤོད་ལམ་འཚོལ་བའི་རྒྱུ་རིས་ཞིག

eclipsing binary
ཕྱིན་ཅིད་རྒྱང་ཁྲར།
phys.

A variable binary star whose components pass in front of each other, thereby causing a regular eclipse of one of the stars and changes in brightness.

རྒྱང་སྒྲར་ཞིག་གི་ཀྱག་ཆའི་སྒྲར་མ་གང་རུང་གཅིག་གཞན་དེའི་མདུན་དོས་ནས་རྒྱ་བར་བྱེད་ པས་སྒྲར་མ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་སྒྲར་འཛིན་འབྱུང་ཞིང་དེའི་བཀག་མདངས་ ལ་འགྱུར་བ་འགོ་བའི་འགྱུར་བག་ཅན་གྱི་རྒྱང་སྒྲར་ཞིག་ལ་གོ

ecological
ལྷོད་བཅད་ཀྱི།
biol.

Relating to or concerned with the relation of living organisms to one another and to their physical surroundings.

སྐྱེ་དངོས་ཕན་ཚུན་དགར་གྱི་འབྲེལ་བ་དང་སྐྱེ་དངོས་དང་ཕྱི་ཤོར་ཡུག་དགར་གྱི་འབྲེལ་བ་དང་ འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི།

ecological succession
ལྷོད་བཅད་རིམ་འགྱུར།
biol.

A predictable and gradual process of community change and replacement, often leading toward a climax community.

ཚོགས་སྡེའི་འགྱུར་བ་དང་བཟོ་ཚན་གྱི་དལ་ཞིང་ཚོད་དཔག་ཐུབ་པའི་རྒྱུ་རིས་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། དུས་སྒྲབས་མང་པོར་ཁེར་སོན་ཚོགས་སྡེ་ཞིག་ཐུག་པར་བྱེད། [ལྷོད་བདང་བཅད་གཉིས་ཀ་རིས་ ཀྱིས་འགྱུར་བའི་རིམ་པ།]

ecology
ལྷོད་བཅད་རིག་པ།
biol.

The science of the relationships between organisms and their environments.

སྐྱེ་དངོས་དང་དེའི་ཤོར་ཡུག་དགར་གྱི་འབྲེལ་བའི་སློར་གྱི་ཚན་རིག

ecosystem
ལྷོད་བཅད་གནས་ཕྱུགས།
biol.

A biological community of interacting organisms and their physical environment.

ཕན་ཚུན་འབྲེལ་འཇུས་ཡོད་པའི་སྐྱེ་དངོས་དང་དེ་དག་གནས་ས་པའི་ཕྱིའི་ལྷོད་ཀྱི་ཤོར་ཡུག་གིས་ ཐུབ་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ཚོགས་སྡེ་ཞིག་ལ་གོ

ectoderm
ཕྱི་ཁྲག།
biol.

The outermost of the three primary germ layers of an embryo, from which the epidermis, nervous tissue, and, in vertebrates, sense organs develop.

སྐྱེས་སྒོང་ཞིག་གི་ཐོག་མའི་སོན་ཤུན་བང་རིམ་གསུམ་ཡོད་པའི་ནང་གི་ཆེས་བྱི་མ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ལས་བྱི་པཎྜིཏ་དང་དབང་རྩའི་རྒྱང་གྲགས། སྣ་ལ་རྩས་ཅན་ཀྱི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ཚོར་བའི་དབང་པོ་རྣམས་འཚར་འཕེལ་འབྱུང་།

ectotherm
ཕྱི་ཏོད་ཅན།
biol.

An organism that depends on external sources for its body heat.

རང་གི་ལུས་ཏོད་དེ་བྱི་རོལ་གྱི་ཏོད་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཤིག་ལ་བརྟེན་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཤིག

ectothermy
ཕྱི་ཏོད་བདར་བཞིན།
biol.

The inability of an animal to exert fine control over its internal temperature by physiological means.

ལུས་ཁམས་ཀྱི་བྱེད་ཐབས་ལ་བརྟེན་ནས་རང་ཉིད་ཀྱི་ནང་ཏོད་ལ་ཚོད་འཛིན་ཡག་པོ་བྱེད་མི་ཐུབ་པའི་རང་བཞིན་ལ་གོ། [བྱི་རོལ་གྱི་ཏོད་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་ཏོད་སྣང་མང་འཛིན་བྱེད་པའི་རང་བཞིན།]

eddy
འཁྱིལ་འགྲོལ།
phys.

A current at variance with the main current in a stream of liquid or gas, especially one having a rotary or whirling motion.

སྐོར་བ་བྱེད་བཞིན་པའི་གལ་ཅེར་གཟུགས་སམ་ཆུང་གཟུགས་ཀྱི་རྒྱུན་ཞིག་ཏུ་ཡོད་པའི་གློག་རྒྱུན་ལ་བརྟེན་ནས་འགྲུར་བའི་གློག་རྒྱུན་ཞིག

effect
ཐེབ་ཀྱས།
phys.

1. Something that is produced by an agency or cause. 2. Power to produce results.

༡) རྒྱུན་ནས་བྱེད་པོ་ཞིག་གིས་བསྐྲུན་པའི་ཚོས་གང་རུང་ཞིག ༢) འབྲས་བུ་བསྐྲུན་ཐུབ་པའི་ནུས་པ།

effector cell
ཤུལ་ཐེབ་ལྡན་ཕྱི།
biol.

A cell that acts in response to a certain stimulus or is capable of mediating a function.

སྐྱེས་རྒྱུན་རེས་ཅན་ལ་ཡ་ལན་གྱི་ཚུལ་བ་བྱེད་ལས་སྒྲིལ་མཁན་ནམ། བྱེད་ལས་ཤིག་བར་སྤྱན་བྱེད་པའི་ནུས་པ་དང་ལྡན་པའི་ཐུ་ཤུང་ཞིག

effector protein
ཤུལ་ཐེབ་ཕྱི་ཁར།
biol.

A protein that alters biochemical processes in a cell, as by decreasing or increasing the activity of an enzyme.

སྒྲིན་ཟས་ཤིག་གི་བྱེད་སྒོ་རྣམ་ཏེ་ཨང་བས་ཏེ་ཁྱད་གཏོང་བ་ལྟ་བུའི་སྒོ་ནས་ཐ་ཤུང་ཞིག་གི་ནང་རོལ་གྱི་ཟས་ཀྱི་ཤེད་ལ་ལངས་པ་གཏོང་བའི་སྒྲིན་ཟས་ལ་གོ

efficiency
ལས་ཕྱོད།
phys.

In a machine, the ratio of useful energy output to total energy input, or the percentage of the work input that is converted to work output.

འཕྲལ་ཚས་ཀྱི་ནང་བུ། ལས་ཕྱོད་ནི་ཐོན་སྐྱེད་ཀྱི་ནུས་པ་དང་ནང་འཇུག་གི་ནུས་པའི་སྡོམ་འབོར་གཉིས་ཀྱི་བསྡུར་ཚད་དམ། ནང་འཇུག་ལས་ཀ་དེ་ཐོན་སྐྱེད་ལས་ཀར་བསྒྱུར་བའི་བརྒྱ་ཆའི་ཚད་ལ་གོ

egg
ཁམས་དམར། ཕྱོ་ང།
biol.

A female gamete involved in the sexual reproduction of animals; an ovum

སྲོག་ཚགས་ཀྱི་ཁམས་འདུས་སྐྱེད་འཚེལ་གྱི་ནང་དུ་ཕ་གཏོགས་ཡོད་པའི་བྱད་མེད་ཀྱི་ཁམས་རྒྱལ་ཞིག་ལ་ཟེར། དེ་ལ་ཁམས་དམར་ལྷ་ལྷང་ཡང་ཟེར།

ejaculation
ཕྱིར་འཕྱིན།
biol.

The action of ejecting semen from the body.

ལུས་པོ་ནས་ཁམས་དཀར་པོ་ཕྱིར་འདོན་པའི་བྱ་བ།

elaboration
རྒྱས་འགྲེལ།
sci. method

The process of developing or presenting a theory, policy, or system in further detail.

རྩོམ་གཞིག་ཅིག་གམ། སྲིད་བྱུས་ཀྱིག་ཡང་ན། གཞུང་ལུགས་ཀྱིག་ཞིས་རྒྱས་སུ་འགྲེལ་བ་ལྟར་བྱེད་པའམ་གསལ་ལ་སྟོན་བྱེད་པ་ལ་གོ

elastic collision
སོར་ཐུན་གཏོང་ཐབ
phys.

A collision in which the total kinetic energy of the colliding bodies after collision is equal to their total kinetic energy before collision.

གཏོང་ཐུག་མ་རྒྱུ་བ་སྟོན་གྱི་བདོས་གཏན་ཁུགས་འགལ་ཡི་འགྱུལ་སྟོང་ནུས་པའི་སྟོམ་འགོར་བང་གཏོང་ཐུག་རྒྱུ་བ་པའི་རྗེས་ཀྱི་བདོས་གཏན་ཁུགས་པ་ལ་ཡི་འགྱུལ་སྟོང་ནུས་པའི་སྟོམ་འགོར་གཏེར་མཉམ་པའི་གཏོང་ཐུག་ཅིག

elastic force
སོར་གནས་ཀྱུགས
phys.

The resisting internal force resulting from the elastic deformation of an object, which restores the original shape when the external force is removed.

བདོས་པོ་ཞིག་ལ་ལྟེམ་གཡོས་ཅན་གྱི་བཟོ་ཉེས་བྱུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེད་པའི་འགོག་ཤུགས་ཅན་གྱི་ནང་ཤུགས་ལ་གོ་ཞིང། ཕྱི་ཤུགས་དེ་མེལ་བའི་སྐབས་སུ་ཤུགས་འདི་ཡིས་བདོས་པོ་དེ་ཐོག་མའི་དབྱིབས་སུ་ཕྱིར་ཡོག་པར་བྱེད།

elastic limit
ལྟེམ་གཡོས་ཆུས་མཚམས
phys.

Distance of stretching or compressing beyond which an elastic material will not return to its original state.

ལྟེམ་གཡོས་ཅན་གྱི་བདོས་པོ་ཞིག་གི་རྒྱང་སྒྲུམ་གྱི་ཐུ་མཚམས། འདི་བརྒལ་ཚེ་བདོས་པོ་དེ་ཐོག་མའི་རང་གཟུགས་སུ་བསྒྲུར་ཡོག་མི་བྱེད།

elasticity
ལྟེམ་གཡོས
phys.

Property of a solid wherein a change in shape is experienced when a deforming force acts on it, with a return to its original shape when the deforming force is removed.

བདོས་པོ་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་ཤུགས་ཀྱིག་ཚེ་བདེ་བཅས་ལ་འགྱུར་བ་འགྲོ་ཞིང། ཤུགས་དེ་ཕྱིར་འཕེན་བྱས་སྐབས་བདོས་པོ་དེ་ཐོག་མའི་རང་གཟུགས་སུ་ཕྱིར་ཡོག་བྱེད་པའི་སྐ་གཟུགས་ཀྱི་ཁྱད་ཚོས།

electric charge
སྐྱོག་ཟུར།
phys.

One of the basic properties of the elementary particles of matter giving rise to all electric and magnetic forces and interactions. The two kinds of charge are given negative and positive algebraic signs: measured in coulombs.

སྐྱོག་དང་ཁབ་ལེན་གྱི་ཤུགས་དང་འབྲེལ་སྟོར་ཐོན་པར་བྱེད་པའི་དངོས་རྫས་ཀྱི་རྩ་རྒྱལ་གྱི་གཞི་རྩའི་ཁྱད་ཆོས་ཤིག། སྐྱོག་ཟུར་རིགས་གཉིས་ནི་མོ་རྒྱས་དང་པོ་རྒྱས་གཉིས་ཀྱིས་མཚོན་པར་བྱེད་ཅིང། བཅོ་གཞི་ཁུ་ལོམ་དུ་ཚད་འཛིན།

electric circuit
སྐྱོག་ལམ།
phys.

An electrical device that provides a path for electrical current to flow

སྐྱོག་རྒྱུན་རྒྱུ་བར་རྒྱུ་ལམ་མཁོ་སྤྲོད་བྱེད་པའི་སྐྱོག་ཆས་ཤིག

electric current
སྐྱོག་རྒྱུན།
phys.

Flow of electric charge that transports energy from one place to another. Measured in amperes, where 1 ampere is the flow of 6.25 X 10^{18} electrons (or protons) per second.

ནུས་པ་གནས་གཅིག་ནས་གཞན་ཞིག་ལ་དབོར་འཕྲིན་བྱེད་པའི་སྐྱོག་ཟུར་གྱི་རྒྱུ་བ། ཨེམ་པིར་གྱི་ནང་དུ་ཚད་འཛིན་ཞིང་ཨེམ་پིར་གཅིག་ནི་སྐར་ཆ་རེའི་ནང་དུ་སྐྱོག་རྫས་ (པོ་རྫས་) 6.25 X 10^{18} རྒྱུ་བ་ལ་གོ

electric dipole
སྐྱོག་ཐེ་ཁཱི་ལྡན།
phys.

Molecule in which the distribution of charge is uneven, resulting in slightly opposite charges on opposite sides of the molecule.

འདུས་རྫས་ཀྱི་ནང་དུ་ཟུར་གྱི་བཀྲམ་ཚུལ་ཆ་མི་མཉམ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཁ་གཏད་ཀྱི་རྒྱོག་གཉིས་གཉིས་སུ་ལྷོག་རྒྱོག་ཀྱི་ཟུར་ཕྱུང་རྒྱ་རེ་བྱུན་པ།

electric discharge
སྐྱོག་ཟུར་ཡོར་བ། སྐྱོག་ཟུར་སྐྱོང་བ།
phys.

An electric discharge is the release and transmission of electricity in an applied electric field through a medium such as a gas.

ཕྱི་ནས་བསྟན་པའི་སྐྱོག་ར་ཞིག་གི་ནང་ནས་རླུང་ཟན་ལྟར་གཟུགས་ལྟ་བུའི་རྒྱུ་ལམ་ཞིག་རྒྱུ་བའི་སྐྱོག་ཐེང་རྒྱུ་གཏོང་བྱས་པ་ལ་སྐྱོག་གཏོང་ཞེས་བརྗོད།

electric eye
སྐྱོག་མིག
phys.

A transducer used to detect and measure light and other radiations

འོད་ཟེར་དང་འགྱེད་འཕྲོའི་རིགས་གཞན་རྣམས་རྩད་གཅོད་དང་ཚད་འཛིན་བྱེད་པར་སྤྲོད་པའི་བརྒྱད་འགྱེད་ཡོ་ཆས་ཤིག

electric field
སྐྱོག་ར།
phys.

Force field that fills the space around every electric charge or group of charges. Measured by force per charge (newtons/coulomb).

སྐྱོག་ཟུར་གཅིག་གམ་དུ་མའི་མཐའ་འགོར་དུ་འགོད་པའི་ཤུགས་ར། ཟུར་རེ་ལ་ཤུགས་ཅི་ཙམ་ཡོད་མིན་གྱི་བཅོ་གཞི་རྩ་ཚད་འཛིན་ (ནེ་ཏུ་ཏོན། / ཟུ་ལོམ།) བར་བྱེད།

electric force
གློག་ཤུགས།
phys.

An electric force is an attractive or repulsive force between two charged objects. Electric forces are attractive when two objects have opposite charges and repulsive when two objects have like charges.

གློག་ཤུགས་ནི་ཁུར་ལྡན་དངོས་པོ་གཉིས་དབར་གྱི་འཐེན་ཤུགས་སམ་འབུད་ཤུགས་ལ་གོ་དངོས་པོ་གཉིས་ལ་ལྡོག་ཟླའི་ཁུར་རྟགས་ཡོད་ཚེ་འཐེན་ཤུགས་ཡིན་པ་དང་། ཁུར་རྟགས་གཅིག་པ་ཡོད་ཚེ་འབུད་ཤུགས་ཡིན།

electric generator
གློག་ནུས་སྐྱེན་ཆས།
phys.

A machine or device which generates electricity; especially one that converts mechanical energy into electric energy.

གློག་བསྐྱན་མཁན་གྱི་ཡོ་ཆས་སམ་འཕྲུལ་ཆས་ཤིག་སྟེ། གཙོ་བོ་འགུལ་ཤུགས་ནུས་པ་དེ་གློག་གི་ནུས་པར་བསྒྱུར་མཁན་དེ་ལ་གོ

electric meter
གློག་འཇལ་ཆས།
phys.

A meter for measuring the amount of electric power used

གློག་སྟོབས་ཅི་ཙམ་བེད་སྤྱོད་བཏང་མིན་ཚད་འཇལ་བྱེད་ཀྱི་འཇལ་ཆས་ཤིག

electric motor
གློག་གི་སྒྲུལ་ཆས།
phys.

A machine for converting electrical energy into mechanical energy.

གློག་ནུས་དེ་འགུལ་ཤུགས་ནུས་པར་བསྒྱུར་བྱེད་ཀྱི་འཕྲུལ་ཆས་ཤིག

electric plug
གློག་ཕུར།
phys.

A device for making an electrical connection between an appliance and the mains, consisting of an insulated casing with metal pins that fit into holes in a socket.

གློག་ཆས་དང་གློག་གི་འབྱུང་ཁུངས་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་འབྲེད་མཐུད་བྱེད་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག་སྟེ། འགོག་གཟུགས་ཀྱི་བཏུམས་ཤིང་ལྕགས་ཀྱི་ཕུར་བ་དང་ལྡན་པ་དེ་བསྒར་ཁུང་གི་ཨི་ཁུང་དུ་ཏག་ཏག་འཕྲོད་པ་ཞིག

electric potential
གློག་རའི་ལས་ཚད།
phys.

Electric potential energy (in joules) per unit of charge (in coulombs) at a location in an electric field; measured in volts and often called voltage.
Voltage= electrical energy/charge=joules/coulomb

གློག་རའི་ནང་གི་གནས་ཤིག་ཏུ་ཡོད་པའི་ཁུར་ (ཁུ་ལོམ་) རེ་རེ་ལ་ཡོད་པའི་གློག་གི་གནས་ལྟོས་ནུས་པ་ (འཇུལ་) ལ་གོ་ཞིང་ཞོལ་ཊ་ཡི་ནང་དུ་ཚད་འཇལ་བྱེད་ལ་རྟག་པར་ཞོལ་ཚད་ཅེས་བརྗོད། ཞོལ་ཚད། = གློག་ནུས། / ཁུར། = འཇུལ། / ཁུ་ལོམ།

electric potential energy
གློག་གི་གནས་ལྟོས་ནུས་པ།
phys.

Energy a charge has due to its location in an electric field.

གློག་ཁུར་ཞིག་གློག་ར་ཞིག་གི་ནང་དུ་བཞག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་གློག་ཁུར་དེ་ལ་ཡོད་པའི་ནུས་པ།

electric power
གློག་སྟོབས།
phys.

Rate of electrical energy transfer or the rate of doing work, which can be measured by the product of current and voltage. Power= current X voltage

ནུས་པ་སྤོ་བའི་འགྲོས་ཚད་དམ་ལས་ཀ་བྱེད་པའི་འགྲོས་ཚད་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ནི་གློག་རྒྱུན་དང་ཞོལ་ཚད་བསྒྱུར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཚད་འཇལ་ཐུབ། གློག་སྟོབས། = གློག་རྒྱུན། x ཞོལ་ཚད།

electric shield
གློག་ཕྱེད།
phys.

A screen of conducting material used to reduce the penetration of electric fields into a particular region.

ས་ཕྱོགས་དེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་གློག་རས་རྒྱོལ་ནས་འཇུག་པའི་ཚད་རྡེ་ཕྱིང་དུ་གཏོང་ཚེད་སྒྲོད་པའི་རྒྱུད་ཁྱིད་དང་རྡོས་རྫས་ཀྱི་ཡོལ་བ་ཞིག

electric shock
གློག་ལཱུང།
phys.

A sudden discharge of electricity through a part of the body.

གློག་ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་ཤིག་བརྒྱུད་ནས་གློ་བུར་དུ་ཕྱིར་ཐོན་པར་གོ

electric signal
གློག་བརྡ།
neurosci.

A signal that is conveyed by electricity (as by variations in voltage or frequency) or operated by electricity.

གློག་ (ཕྲོལ་ཚད་དམ་རྒྱོས་ཚད་ལ་འགྱུར་བ་བཏང་སྟེ)གིས་སྐྱེལ་བཞམ་གློག་ལ་བརྟེན་ནས་བཀོལ་གྱོད་བྱེད་པའི་བརྡ་ཞིག

electrical ballast
གློག་རྒྱུན་གྱོམ་ཆས།
phys.

A device that provides starting voltage and also limits current during normal operation in electrical discharge lamps such as fluorescent lamps.

ཐད་ཀཚོར་གློག་བཞུ་ལྡ་ཀྱའི་གློག་སྒྲོན་ལ་ཐོག་མའི་ལས་ཀས་ཀྱི་ཕྲོལ་ཚད་མཁོ་སྒྲོད་བྱེད་པ་དང་། དེའི་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་བྱེད་སྒོའི་སྐབས་སུ་གློག་རྒྱུན་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག

electrical discharge
གློག་གློད་པ། གློག་ཕོར་པ།
phys.

The liberation of energy from a distribution of electric charge when the charge flows. The source of the discharge can range from a cumulonimbus cloud, from which the discharge manifests itself as lightning, to a simple battery, in which the discharge is a current doing useful work.

གློག་ཁུར་ཁྱབ་ས་ནས་ཞིག་ནས་གློག་ཁུར་རྒྱ་བའི་སྐབས་སུ་གློད་པའི་ནུས་པ་ལ་གོ་ཞིང་། གློག་གློད་སའི་འབྱུང་ཁུངས་ནི་དབྱ་ཚར་གྱི་སྤྲིན་པ་ལྟ་བུ་ནས་སྟབས་བདེ་བའི་གློག་སྒྲན་གྱི་བར་དུ་ཡོད། དབྱ་ཚར་གྱི་སྤྲིན་པ་ནས་གློག་འཚྭག་གི་ངོ་བོར་གློག་གློད་པ་དང་། གློག་སྒྲན་ནས་ལེད་ཤུགས་ཅན་གྱི་ཏྲ་བ་སྒྲུབ་མཁན་གློག་རྒྱུན་གྱི་ངོ་བོར་གློག་གློད་ཀྱི་ཡོད།

electrical energy
གློག་རྩལ།
phys.

A form of energy related to the position of an electric charge in an electric field.

གློག་གི་ར་བ་ཞིག་ཏུ་འགོད་པའི་གློག་འཁུར་ཞིག་གི་གནས་ས་ལ་བརྟེན་ནས་ཡོད་པའི་རྩལ་པ་ཞིག

electrical force
གློག་ཧྱུགས།
phys.

Force that one charge exerts on another. When the charges are the same sign, they repel; when the charges are opposite, they attract.

ཁུར་གཅིག་གིས་ཁུར་གཞན་ཞིག་གི་སྟེང་ཕེབས་པའི་ཤུགས། ཁུར་གཉིས་ཀྱི་རྟགས་གཅིག་པ་ཡིན་ཚེ་པས་ཚུན་འབྲུད་རེས་བྱེད་ལ། རྟགས་མི་གཅིག་པ་ཡིན་ཚེ་པས་ཚུན་འཕེན་རེས་བྱེད།

electrical resistance
གློག་གི་འགོག་ཧྱུགས།
phys.

Resistance of a material to the flow of electric charge through it; measured in ohms (Ω).

བདེས་པོ་ཞིག་རྒྱུད་ནས་གློག་ཁུར་རྒྱ་སྐབས་བདེས་པོ་དེ་ཡིས་གློག་ཁུར་གྱི་རྒྱ་བ་ལ་སྒྲུབ་པའི་འགོག་ཤུགས། ཨོཧ་ (Ω) གྱི་ནང་ཚད་འཇལ་བྱེད།

electrically polarized
གློག་འཕྲིན་ལྷོ་ཕྱོགས།
phys.

Term applied to an atom or molecule in which the charges are aligned so that one side is slightly more positive or negative than the opposite side.

ཁྱད་རྣམས་བསྡུར་ལ་སྒྲིག་སྟེ་སྟེ་གཅིག་ནི་སྟེ་གཞན་དེ་ལས་པོ་ཁྱད་མང་བཞམ་མོ་ཁྱད་མང་བ་ཡོད་པའི་རྣམ་པ་ཅན་ཀྱི་རྡུལ་ཕྲན་ནམ་འདུས་རྡུལ་ལ་སྦྱོར་པའི་ཚིག་ཅིག

electricity
གློག
phys.

General term for electrical phenomena, much like gravity has to do with gravitational phenomena, or sociology with social phenomena.

འཛིན་ཤུགས་ནི་འཛིན་ཤུགས་ཀྱི་སྒང་ཚུལ་ལ་སྦྱོར་བ་དང་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་ནི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་སྒང་ཚུལ་ལ་སྦྱོར་བ་དང་མཚུངས་པར་གློག་གི་སྒང་ཚུལ་ལ་སྦྱོར་བཤད་གྱི་བཏང་ཚད།

electrification
གློག་འཕྲིན་འཇུག་སར།
phys.

The process of making a machine or system operate using electricity when it did not before

ཕྱོན་ཚད་གློག་ལེད་སྦྱོར་ཆེད་ཀྱིན་མེད་པའི་འཕྲལ་ཚས་སམ་མ་ལག་ཅིག་ལ་གློག་ལེད་སྦྱོར་གཏོང་དུ་འཇུག་པའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ

electrochemical gradient
གློག་ཐུས་ཀན་ཟུར་ཚད།
neurosci.

A trans membrane gradient formed as a result of the movement of an ion or other solute across the membrane. This comprises a gradient of electrical charge and a concentration gradient, which depends on the distribution of the ion across the membrane.

སྐྱེ་མོ་ཞིག་བརྒྱུད་དེ་ཀྱེས་རྡུལ་ལམ་བཞུར་ཐུས་གཞན་རྒྱུ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེ་མོ་དེའི་ཕྱོགས་ཀྱི་སས་གྲབ་པའི་གཟར་ཚད་ལ་གོ་ཞིང། འདིའི་ཁོངས་སུ་སྐྱེ་མོ་དེའི་ཕྱོགས་ཀྱི་ཡོད་པའི་ཀྱེས་རྡུལ་ཀྱི་ཁྱད་ཆུས་ལ་བརྟེན་པའི་གློག་ཁྱད་ཀྱི་གཟར་ཚད་དང་འདུས་ཚད་ཀྱི་གཟར་ཚད་གཉིས་ཀ་གཏོགས་ཀྱི་ཡོད།

electrochemistry
གློག་ཐུས་རིག་པ།
chem.

The branch of chemistry that deals with the relations between electrical and chemical phenomena.

གློག་གི་སྒང་ཚུལ་དང་ཐུས་ཀྱི་སྒང་ཚུལ་གཉིས་དབར་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ལ་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པའི་ཐུས་འགྱུར་རིག་པའི་སྟེ་ཚན་ཞིག

electroconvulsive therapy
གློག་ཐུང་འདར་ཁམོད་ཁས་ཕན་བར།
neurosci.

A medical treatment of mental illness that passes electricity through the patient's brain.

ནད་པའི་གླང་པའི་ནང་དུ་གློག་རྒྱུན་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་སེམས་ནད་བཅོས་ཐབས་ཤིག

electrode
གློག
phys.

Terminal-for example, of a battery-through which electric current can pass.

གློག་སྒྲན་ཀྱི་སྟེ་མོ་ལྟ་བུ་སྟེ་དེ་རྒྱུད་ནས་གློག་རྒྱུན་བཙོོང་ཐུབ་པ་ཞིག

electrodynamics
གློག་ཡུལ་ལས་རིག་པ། གློག་ཐུང་འགྱེལ་རིག
phys.

Study of moving electric charge, as opposed to electrostatics.

འགྱེལ་མེད་གློག་རིག་ལས་ལྡོག་ནས་འགྱེལ་སྟེ་ལྟ་ཀློད་ཀྱི་ཁ་པའི་གློག་ཁྱད་ཀྱི་ཁ་ནས་ཞིན་འཇུག་བྱེད་པའི་རིག་པ།

electroencephalogram (EEG)
སྨྲད་ཅན་གྱི་གློག་རིས།
phys.

A tracing or graph of the electrical activity of the brain. Electrodes taped to the scalp record electrical waves from different parts of the brain. The pattern of an EEG reflects an individual's level of consciousness and can be used to detect such disorders as epilepsy, tumors, or brain damage.

སྨྲད་པའི་གློག་གི་བྱེད་ལས་སྟོན་པའི་པར་རིས། མགོ་ཕྱེགས་ལ་སྦྱར་བའི་གློག་སྟེ་དག་གིས་སྨྲད་པའི་ཆ་ཤས་མི་འདྲ་བའི་གློག་གི་རླབས་ཐོ་འགོད་བྱེད་པ་ཡིན། སྨྲད་ཅན་གྱི་གློག་རིས་ཀྱི་བཀོད་རིས་ཀྱིས་མི་སྒེར་ཞིག་གི་དན་པའི་གནས་བབ་མཚོན་པར་བྱེད། བཀོད་རིས་འདི་གཟའ་ནད་དང་། སྐྱན་རྩོག ཡང་ན་སྨྲད་པའི་ཚྭ་སྐྱོན་དང་འདྲ་བའི་ནད་རིགས་རྟོགས་པར་སྤྱོད་ཚོག

electrolysis
གློག་འཕྲེད།
chem.

The production of a chemical reaction by passing an electric current through an electrolyte. In electrolysis, positive ions migrate to the cathode and negative ions to the anode.

གློག་འཕྲེད་གལ་ཅེར་ཞུ་ཞིག་ཏུ་གློག་རྒྱུན་གཏོང་སྐབས་སུ་བྱུང་བའི་རྫས་སྤྱོར་གྱི་འབྲས་བུ་ཞིག་ཡིན། གློག་ཤུལ་ལོ་རྒྱལས་གློག་སྟེ་མེའི་ཐྱོགས་སུ་བསྐྱོད་ཅིང། གྱེས་ཤུལ་མོ་རྒྱལས་གློ་ལོའི་ཐྱོགས་སུ་བསྐྱོད་པར་བྱེད།

electromagnet
གློ་ག�་ཁར་ཅེན།
phys.

Magnet whose magnetic properties are produced by electric current.

གློ་གི་རྒྱུན་ལ་བཏེན་ནས་ཁར་ལེན་གྱི་ཀུས་པ་མངོན་ཡོད་བའི་ཁར་ལེན།

electromagnetic force
གློ་གཁར་ཅེན་གྱི་ཤུགས།
phys.

The force arising from the attractions and repulsions associated with electric and magnetic fields. The electromagnetic force is one of the four basic forces in nature, being weaker than the strong nuclear force but stronger than the weak force and gravity.

གློ་གི་ཁར་ལེན་གྱི་རང་ལ་བཏེན་པའི་འབྲེལ་ཤུགས་སམ་འགྲུགས་ཤུགས་ལས་བྱུང་བའི་ཤུགས་དེ་ལ་གོ་ཞིང། གློ་གཁར་ལེན་གྱི་ཤུགས་ནི་རང་བྱུང་ཁམས་སུ་ཡོད་པའི་ཤུགས་ཀྱི་དཔག་ཚད་ལ་དང། དྲག་ཤུགས་ལས་ཤུགས་ཆུང་ཞིང། ཞན་ཤུགས་དང་འཛིན་ཤུགས་གཉིས་ལས་ཤུགས་ཆེ་བ་ཡོད།

electromagnetic induction
གློ་གཁར་ཅེན་གྱི་ཁྱུལ་ཐྲུན།
phys.

Phenomenon of inducing a voltage in a conductor by changing the magnetic field near the conductor. If the magnetic field within a closed loop changes in any way, a voltage is induced in the loop. The induction of voltage is actually the result of a more fundamental phenomenon: the induction of an electric field. See also Faraday's law.

ཁྲིད་གཟུགས་ཤིག་གི་འགྱམ་ནས་ཁར་ལེན་གྱི་རང་ལ་འགྱུར་བ་བཏང་སྟེ་ཁྲིད་གཟུགས་དེའི་ནང་དུ་ཤོལ་ཚད་སྐྱལ་སྐྱན་བྱེད་པའི་སྟང་ཚུལ། གལ་ཏེ་ཁ་ཟུས་པའི་ཨ་ལོང་ཞིག་གི་ནང་རོལ་གྱི་ཁར་ལེན་ར་བར་འགྱུར་བ་ཕེགས་སྐབས་ཨ་ལོང་དེའི་ནང་དུ་ཤོལ་ཚད་སྐྱལ་སྐྱན་བྱེད། ཤོལ་ཚད་སྐྱལ་སྐྱན་བྱེད་པ་ནི་དོན་དངོས་སུ་གཞི་རྩའི་སྟང་ཚུལ་སྟེ་གློ་བ་སྐྱལ་སྐྱན་གྱི་ཐུན་འབྲས་ཡིན། ཟླ་ར་ཅད་ཀྱི་གཏན་ཁྲིམས་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།

electromagnetic radiation
སྒོ་གཱ་ཁབ་ལེན་གྱི་འཕྲེད་འཕྲོ།
phys.

Transfer of energy by the rapid oscillations of electromagnetic fields, which travel in the form of waves called electromagnetic waves.

སྒོ་གཱ་ཁབ་ལེན་གྱི་རྒྱུན་གྱི་ངོ་བོའི་ཐོག་ནས་འགྲུལ་བཞུད་བྱེད་ཅིང་སྒོ་གཱ་ཁབ་ལེན་གྱི་གཡོ་འགྱུལ་མཚོག་པོ་ལ་བརྟེན་ནས་ཆུས་པ་རྣམ་པར་སྤྲོད་བྱེད་པ།

electromagnetic spectrum
སྒོ་གཱ་ཁབ་ལེན་གྱི་བོད་ཁམ།
phys.

Range of frequencies over which electromagnetic radiation can be propagated. The lowest frequencies are associated with radio waves; microwaves have a higher frequency, and then infrared waves, light, ultraviolet radiation, X-rays, and gamma rays in sequence.

སྒོ་གཱ་ཁབ་ལེན་གྱི་འཕྲེད་འཕྲོ་ཐུན་མའི་རྒྱོ་ཐུང་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ཡོད་པ་ཁྱད་ཆོས་ཡོད་པས་ཁམས་ཤོས་ལས་ཆེ་བ་ཡོད། དེའི་རྗེས་སུ་རིམ་གྱིས་དམར་ཕྱི་འོད་དང་། སྣང་རྩང་གི་འོད། སྨུག་ཕྱི་འཕྲེད་འཕྲོ། སྒོ་གཱ་པར་གྱི་འཕྲོ་ཟེར། ཆུ་མ་འཕྲོ་ཟེར་བཅས་བསྡུར་དུ་སྟོན་ཡོད།

electromagnetic wave
སྒོ་གཱ་ཁབ་ལེན་གྱི་རྒྱབ།
phys.

Energy-carrying wave emitted by vibrating charges (often electrons) that is composed of oscillating electric and magnetic fields that regenerate one another. Radio waves, microwaves, infrared radiation, visible light, ultraviolet radiation, X-rays, and gamma rays are all composed of electromagnetic waves.

བཙན་ཚུན་སྐྱེན་རེས་བྱེད་པའི་གློག་ར་དང་ཁབ་ལེན་ར་བ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱོ་ཐུང་འགྲུལ་གྱིས་གྲུབ་ཅིང་འདར་འགྲུལ་བྱེད་ཀྱིན་པའི་ཁྱར་ (པཱལ་ཆེ་བ་གློག་རྫལ་ཡིན་) གྱིས་འཕྲོ་རྒྱ་བཏུག་པའི་ནུས་འཕེར་རྒྱབ་ལ་གོ། ཆུང་འཕྲེན་གྱི་རྒྱབ་དང་། ཐ་རྒྱབ། དམར་ཕྱི་འཕྲེད་འཕྲོ། སྣང་རྩང་གི་འོད། སྨུག་ཕྱི་འོད། གློག་པར་འཕྲོ་ཟེར། ཆུ་མ་འཕྲོ་ཟེར་བཅས་ནི་གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་རྒྱབ་ཀྱིས་གྲུབ་པ་ཡིན།

electromagnetism
སྒོ་གཱ་ཁབ་ལེན་གྱི་རྩམ་གཅན
phys.

An interaction between electricity and magnetism, as when an electric current or a changing electric field generates a magnetic field, or when a changing magnetic field generates an electric field.

གློག་རྒྱུན་ཞིག་གམ་འགྱུར་བ་འགྲོ་བཞིན་པའི་གློག་ར་ཞིག་གིས་ཁབ་ལེན་གྱི་ར་བ་ཞིག་སྐྱེན་པཱལ། འགྱུར་བ་འགྲོ་བཞིན་པའི་ཁབ་ལེན་གྱི་ར་བ་ཞིག་གིས་གློག་ར་ཞིག་སྐྱེན་པ་ལྟ་བུའི་རྣམས་ཀྱི་གློག་དང་ཁབ་ལེན་གཉིས་དབར་གྱི་འབྲེལ་སྦྱོར་ལ་གོ།

electromotive force (emf)
སྒོ་གཱ་རྩལ་ཐྲལ་ཁྱགས།
phys.

Any voltage that gives rise to an electric current. A battery or a generator is a source of emf.

གློག་རྒྱུན་སྲེལ་ཐུབ་པའི་གློལ་ཚད་གང་རུང་ལ་གོ། གློག་སྐྱེན་ནས་གློག་འདོན་འཐུལ་ཆས་ནི་གློག་རྒྱུན་སྐྱུལ་ཤུགས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཡིན།

electromyogram (EMG)
ཀ་ཀཅད་གློག་རིས།
phys.

A graphic record of the electrical activity of a muscle as recorded by an electromyograph.

ཨ་ཀཅད་གློག་རིས་པར་ཆས་ཀྱིས་ཐོ་འགོད་བྱས་པའི་ཨ་སྒྲིམ་གྱི་གློག་འབྲེལ་བྱེད་སྒོའི་པར་རིས་ལ་གོ།

electron
སྒོག་རྩལ།
phys.

An elementary particle, classed as a lepton, with a rest mass (symbol me) of 9.1093897 (54) x 10^{-31}kg and negative charge of 1.60217733 (49)x10^{-19} coulomb. Electrons are present in all atoms in groupings called shells around the nucleus; when they are detached from the atom they are called free electrons. The antiparticle of the electron is the positron.

ལེབ་ཏོན་གྱི་རིགས་སུ་གཏོགས་ཤིང་། འགྱལ་མེད་གཙོས་ཚད་(me) 9.1093897 (54) x 10^{-31}kg ཡིན་པ་དང་། གློག་འགྲུར་/ཐུ་ལོམ་ལྡོག་གྲངས་ 1.60217733 (49)x10^{-19} བཅས་ཡིན་པའི་རྩ་རྩལ་ཞིག་ གློག་རྩལ་རྣམས་རྩལ་ཐུན་ཚང་མའི་ལྟེ་རྩལ་གྱི་མཐའ་འགོར་གྱི་སྐོགས་རིམ་དུ་འགོད་པའི་སྡེ་ཚན་/ཁག་ཏུ་ཡོད་པ་ཡིན། གལ་ཏེ་གློག་རྩལ་རྣམས་རྩལ་ཐུན་དང་ཁ་བྲལ་ཚེ་དེ་ལ་རང་དབང་གློག་རྩལ་ཞེས་རེར། གློག་རྩལ་གྱི་ལྡོག་མའི་ཐུ་རྩལ་ལ་ལྡོག་མའི་ གློག་རྩལ་རེར།

electron beam
གློག་རྩལ་འཕྲོ་གཏང་།
phys.

A stream of electrons in a gas or vacuum.

རླངས་རྫས་ཤིག་གམ་སྟོང་མངས་ཤིག་ཏུ་བཏང་བའི་གློག་རྩལ་གྱི་རྒྱུན་ཞིག

electron cloud
གློག་རྩལ་ཕྲིན་པ།
phys.

The electrons surrounding the nucleus of an atom, viewed as a cloud-like mass.

རྩལ་ཐུན་ཞིག་གི་ལྟེ་རྩལ་གྱི་མཐའ་རྒྱ་སྐོར་བ་བྱེད་བཞིན་པའི་གློག་རྩལ་དག་ལ་གོ་ཞིང་། དེ་དག་སྒྲིན་པ་ལྟ་བུའི་གཏོས་ཚད་ཅིག་ཏུ་སྟོང་གི་ཡོད།

electron micrograph
གློག་རྩལ་ཐུ་རིས།
phys.

A photograph or image of a specimen taken using an electron microscope.

གློག་རྩལ་ཐུ་མཐོང་ཚེ་ཤེལ་ཕྱུ་དེ་སྒྲོན་པའི་དཔེ་གཞི་ཞིག་གི་པར་རམ་སྟང་བརྙན།

electron microscope
གློག་རྩལ་ཐུ་ཤེལ།
phys.

A form of microscope that uses a beam of electrons instead of a beam of light (as in the optical microscope) to form a large image of a very small object.

བོད་ཀྱི་འཚོ་ཞེར་(ཁོད་ཕྱོད་ཐུ་མཐོང་ཚེ་ཤེལ་དུ་ཡོད་པ་ལྟར་) ཀྱི་ཚབ་ཏུ་གློག་རྩལ་གྱི་འཚོ་ཞེར་ཕྱུ་དེ་ཏ་ཅང་ཆུང་བའི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་ཀན་ཆགས་བརྙན་ཆེན་པོ་འགྲུབ་པར་བྱེད་པའི་ཐུ་མཐོང་ཚེ་ཤེལ་ཞིག

electron neutrino
གློག་རྩལ་ཀྱི་མ་ཧིང་ཐུ་རྩལ།
phys.

The neutrino that is associated with the electron in weak interactions, and has an extremely small mass of less than 4 × 10^{-6} times that of an electron.

ཞན་པའི་སྦྱོལ་ལྡོར་གྱི་ནང་དུ་གློག་རྩལ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་མ་ཧིང་ཐུ་རྩལ་ལ་གོ་ཞིང་། གཙོས་ཚད་ནི་ཅ་ཅང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་ཏེ་གློག་རྩལ་གྱི་གཙོས་ཚད་ཀྱི་ལྷག་བ་ 4 × 10^{-6} ལས་ཆུང་བ་ཡོད།

electron transport chain
གློག་རྩལ་འཕོ་ཁྱབ་ལྷེ་བཟང་།
biol.

A series of electron carriers that occurs within certain membranes, such as the mitochondrial membrane, and produces energy for the cell.

ནུས་སྟོད་ཐུ་བ་ཟུགས་ཀྱི་སྟོ་ལོ་ལྟ་བུའི་སྟོ་ལོ་ངེས་ཅན་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་གློག་རྩལ་སྟེལ་མཁན་བསྟར་མ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཐ་ཤུང་གི་ཚེད་དུ་ནུས་པ་མཁོ་སྟྲན་བྱེད།

electron volt (eV)
གློག་རྡུལ་ཨོལ་ཏད།
phys.
Amount of energy equal to that an electron acquires in accelerating through a potential difference of 1 V.
ནུས་ཁྱད་ཨོལཏ་གཅིག་རྒྱུད་ནས་གློག་རྡུལ་ཞིག་རྒྱུ་བར་སྟོན་བྱེད་སྐབས་སུ་ཐོབ་པའི་ནུས་པ་མཉམ་པའི་ནུས་པའི་འབྱོར་ཚད།

electronegativity
གློག་གི་ཨོ་ཀཱུ་ཏི།
chem.
A measure of the ability of a specified atom to attract electrons in a molecule
འདུས་རྡུལ་ཞིག་ཏུ་རྡུལ་ཟན་རེས་ཅན་ཞིག་གིས་གློག་རྡུལ་འགྲུག་པའི་ནུས་པའི་ཚད་འཇལ་ཞིག

electronic music
གློག་ཆས་རོལ་དབྱངས།
phys.
Music performed using synthesizers and other electronic instruments.
བཟོ་སྟོར་གློག་ཆས་དང་གློག་གི་རོལ་ཆ་གཞན་སྤྱད་དེ་སྒྲིང་སྐྱན་བྱས་པའི་རོལ་དབྱངས་ལ་གོ

electronic synthesizer
བཟོ་ཐྲོར་གློག་ཆས།
phys.
An electronic musical instrument, typically operated by a keyboard, producing a wide variety of sounds by generating and combining signals of different frequencies.
མཐུ་བ་ཕེབས་སྤྱད་དེ་ཏཱོལ་ཞིང་བློས་ཐྲོད་སྤྱ་ཚོགས་པའི་བཏོ་སྒྲིད་སྐྱན་དང་ལྡན་སྟེས་བྱས་ཏེ་སྤ་སྤ་ཚོགས་པ་སྐྱན་པར་བྱེད་པའི་གློག་རོལ་ཆས་ཤིག

electronics
གློག་རྡུལ་རིག་པ། གློག་ཆས་རིག་པ། གློག་ཆས།
phys.
The branch of physics and technology concerned with the design of circuits using transistors and microchips, and with the behaviour and movement of electrons in a semiconductor, conductor, vacuum, or gas.
གློག་འདྲེན་ཤེལ་སྤྲུབས་དང་བྱང་བུ་ཐ་མོ་སྤྱ་དེ་གློག་ལམ་བཟོ་འགོད་དང་། ཕྱེད་ཁྲིད་གཟུགས་ཟམ། ཁྲིད་གཟུགས། སྟོང་ཟངས་ཁམས། ཡང་ནི་ཆུངས་གཟུགས་སུ་གློག་རྡུལ་ཀྱི་རྒྱུ་སྟངས་ལ་ཞིན་འཛིན་བ་བཅས་དང་འབྲེལ་བའི་དངོས་ཁམས་དང་འབྱུལ་རིག་གི་སྟེ་ཚན་ཞིག

electrophorus electricus
གློག་བསམཁས་གློག་ཀ།
biol.
A long cylindrical freshwater fish of northern South America, having organs that produce a powerful electric discharge, used to stun prey and for defense.
རྩོན་བྱ་དབྱར་པ་རྒྱ་ལ་དུ་འཛུག་པ་དང་རང་ཉིད་སྤྱང་སྟོག་ཀྱི་ཆེད་དུ་གློག་ཤུགས་ཆེན་པོ་གློད་བྱེད་ཀྱི་དབང་པོ་དང་ལྡན་ཞིང་། ལྷ་ཨ་རིའི་བྱང་རོས་སུ་ཆུ་དཔལ་མོར་གནས་པའི་རིང་ཞིང་མདོར་དབྱིབས་ཅན་གྱི་ཉ་ཞིག

electroreception
གློག་ཐྲུན་ཐེ་ལེན།
biol.
The detection by an aquatic animal of electric fields or currents.
མཚོ་གནས་སྲོག་ཆགས་ཤིག་གིས་གློག་རལས་གློག་ཐྲུན་ཚོར་བ།

electroreceptor
གློག་ཐྲུན་ཐེ་ལེན་པ།
biol.
A vertebrate organ found especially in fish that contains sensory cells capable of detecting electric fields
གློག་ར་ཚོར་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་ཅན་གྱི་དབང་ཚོར་ཐ་ཕུང་གིས་གྲུབ་ཅིང་། བྱ་བག་ཏུ་ཉ་ཡི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཤྲ་རུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་དབང་པོ་ཞིག

electrostatics
འགྱུལ་ཐེད་གློག་རིག
phys.
Study of electric charges at rest, as opposed to electrodynamics.
གློག་ཕྱུགས་རིག་པའི་ལྟོ་གཟ་ཐ་ལྡན་ལ། ཐེད་གློག་འགྲུལ་ལ་ཞིན་འཛིན་བ་ཡིན་རིག་པ།

electroweak force
གློག་ཐུང་ཤུགས།
phys.

A hypothetical force postulated to explain both the electromagnetic force and the weak nuclear force as two aspects of a single force.

གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་ཤུགས་དང་། ཕྱི་རྡལ་གྱི་ཞན་ཤུགས་གཉིས་ཀྱི་ཤུགས་གཅིག་གི་རྣམ་པ་གཉིས་ཡིན་པར་བརྗོད་པའི་ཚོད་གཞན་གྱི་ཤུགས་ཡིན།

electroweak interaction
གློག་ཐུང་སྤེལ་ཐུང་།
phys.

A type of fundamental interaction combining both the electromagnetic interaction and the weak interaction.

གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་སྤེལ་སྟོར་དང་ཞན་ཤུགས་ཀྱི་སྤེལ་སྟོར་གཉིས་ཀ་རྒྱུ་སྤྲོལ་བའི་གཞི་རྩའི་སྤེལ་སྟོར་གྱི་རིགས་ཡིན།

element
རྩ་ཕྲས།
chem.

Each of more than one hundred substances that cannot be chemically interconverted or broken down into simpler substances and are primary constituents of matter. Each element is distinguished by its atomic number, i.e. the number of protons in the nuclei of its atoms.

ཕྲས་སྟོར་གྱི་ལམ་ནས་ཕྲས་གཞན་ལ་བསྒྱུར་མི་ཐུབ་ཅིང་ཆ་ཤས་སོ་སོར་ཡང་དབྱེ་མི་ཐུབ་པའི་ལེམ་གཟུགས་ཀྱི་རྩ་བའི་གྲྭ་ཆ་ལེམ་ཕྲས་བརྒྱ་ལྷག་ཡོད་པའི་ཁྱས་ཀྱི་གང་རུང་ཞིག། རྩ་ཕྲས་སོ་སོ་ནི་རྩ་ཕྲས་དེའི་ལྷ་རྡལ་དུ་ཡོད་པའི་རོ་རྡལ་གྱི་གྲངས་ཀ་སྟེ་དེའི་རྡལ་གྲངས་ལ་བརྟེན་ནས་དབྱེ་བ་འབྱེད་པ་ཡིན།

elementary particles
རྩ་རྡུལ།
phys.

Subatomic particles. The basic building blocks of all matter, consisting of two classes of particles, the quarks and the leptons.

ཕ་རྡལ་ལ་གོ་ཞིང་། ལེམ་གཟུགས་ཀུན་གྱི་རྩོམ་གཞིར་གྱུར་བའི་རྡལ་ཀེ་/ཤུ་ཨཁ་དང་ལེབ་ཏོན་ཞེས་པའི་རྡལ་གྱི་རིགས་གཉིས་སུ་དབྱེ།

elevator
གློ་ཐེམས།
(གློ་གི་འགྲོ་གས་ཐེམས།)
phys.

An elevator is a machine that carries passengers to higher and lower floors in a tall building.

གློ་བྱེམས་ནི་ཁང་བཀྲེགས་མཐོན་པོ་ཞིག་གི་ནང་ནས་འགྲུལ་མི་རྣམས་ཐོག་རྩེགས་གོང་འོག་གང་རུང་ལ་སྒྲེལ་བྱེད་ཀྱི་འཕྲུལ་འཁོར་ཞིག

ellipse
འཛོར་དབྱིབས།
math.

Closed curve of oval shape wherein the sum of the distances from any point on the curve to two internal focal points is a constant.

གྱུག་དབྱིབས་སྐྱེང་གི་ཚོགས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ནས་ནང་རོལ་དུ་ཡོད་པའི་ལྷ་ཚོགས་གཉིས་དབར་གྱི་བར་ཐག་གི་སྡོམ་འགོར་ནི་འགྱུར་མེད་ཡིན་པའི་ཁ་རྒྱས་པའི་སྒོང་དབྱིབས་ལ་གོ

elliptical galaxy
དཀྱི་ཚིགས་འཛོར་ཕུ།
phys.

Elliptical galaxies appear like ellipsoidal clouds of stars, with very little internal structure apart from (in some cases) a denser nucleus.

དཀྱ་ཚུགས་འཛོར་གོ་ནི་འཛོར་རྒྱུ་མ་གྱི་སྐར་ཚོགས་ལྟར་མངོན་ཞིང་། (གནས་སྟངས་འགར་)ལྷོ་སྟེང་སྦུག་ཕོ་ཡོད་པ་མ་གཏོགས་ནང་ངོས་ཀྱི་བཟོ་བཀོད་ཁ་ཅང་ཆུང་དུ་ལས་མེད།

elongation
ནར་གྱེ།
biol.

The state of being elongated or lengthened; also : the process of growing or increasing in length; chain elongation in DNA synthesis; the elongation of a muscle under tension

བསྒྲར་བཤམ་རྡེ་རིང་དུ་བཏང་བའི་གནས་སྟངས་ལ་གོ་བ་བང། རིང་ཚད་འཕེལ་བཤམ་ཆེར་སྒྲིང་བའི་རྒྱུད་རིས་ལ་ཡང་གོ་བཤད་ན། ཏི་ཨེན་ཨེ་སྦྱོར་གྱི་བསྐྱབས་སུ་ཕྱེར་བ་ནར་སྒྲེ་འབྱུང་བ་བང། ཀྱོང་ཤུགས་ལ་བརྟེན་ནས་ཁ་སྦྲིས་ནར་སྒྲེ་བྱེད་པ་ལྟ་བུ།

embryo
ཐུན་ཕྲིན།
biol.

The earliest stage of development of a plant or animal. In humans the term is used for the first two months of existence in the uterus; from then on the term foetus is used.

ཆུ་ཤིང་ངམ་སྲོག་ཆགས་ཤིག་གི་འཚར་འཕེལ་གྱི་ཆེས་ཐོག་མའི་རིམ་པ་དེ་ལ་ཟེར། འགྲོ་བ་མི་ལ་མཚོན་ན། མངལ་ དུ་གནས་བའི་ཐོག་མའི་རྒྱ་བ་གཉིས་ཀྱི་རིང་ལ་བརྟ་ཚད་འདི་སྲོང་ཅིང། དེའི་རྗེས་སུ་མངལ་གནས་ཞེས་བརྗོད།

embryogenesis
ཐུན་ཕྲིན་འཚར་གྱེ།
biol.

The formation and development of the embryo.

སྐྱེས་སྲིང་གི་བྱུབ་ཚུལ་དང་འཚར་འཕེལ་བྱུང་ཚུལ་ལ་ཟེར།

embryology
ཐུན་ཕྲིན་རིག་པ།
biol.

The branch of biology that deals with the formation and early development of living organisms.

སྲོག་ལྡན་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་བྱུབ་ཚུལ་དང་ཐོག་མའི་འཚར་འཕེལ་གཙོ་བོར་འཛིན་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཚན་རིག་གི་སྡེ་ཚན་ཞིག

embryonic neural tube
ཐུན་ཕྲིན་དབང་ཅན་ཀྱི་ཀྱུ།
neurosci.

གླང་པ་དང་རྒྱུངས་པ་རྣ་འཚར་འཕེལ་འབྱུང་བར་འགྱུར་བའི་ནུ་གསོས་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་སྐྱེས་ཕྲིན་ནང་གི་ཚགས་བཀོད་ཅིག

emission
ཕྱོད་འདོན། ཕྱིར་འཕྲོ།
phys.

The production and discharge of something, especially gas or radiation.

རླངས་གཟུགས་སམ་འགྲེད་འཕྲོ་ལྟ་བུའི་དངོས་པོ་ཞིག་བསྐྱོན་པཤམ་ཕྱོད་པ་ལ་གོ

emission nebula
ཕྱིར་འཕྲོ་གྲུར་ཕྲིན།
phys.

A nebula that absorbs ultraviolet radiation from stars and reemits it in the visible, infrared, and radio parts of the electromagnetic spectrum.

སྒོར་མ་ནས་བྱུང་བའི་སྐ་ཤུ་ཕྱི་འི་འོད་འཇིག་པའི་རྗེས་སུ། ཐོ་ཀ་ཁབ་ལེན་ཀྱི་འོད་ཟཱན་ཀྱི་ཚ་ཤས་སྐྱང་རྩང་གི་འོད་དང། དམར་ཕྱི་འི་འོད། རླུང་འཕེན་ཀྱི་རླབས་བཅས་ཀྱི་ངོ་བོར་ཕྱི་ར་འཕྲོ་བར་བྱེད་པའི་སྒྲར་སྤྲོན།

emission spectrum
འཕྲོ་ཁམ། (འཕྲོ་བའི་འོད་ཁམ།)
phys.

Distribution of wavelengths in the light from a luminous source.

འོད་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཤིག་ནས་འཕྲོས་པའི་འོད་ཟེར་གྱི་རླབས་ཐག་གི་ཁྱབ་ཚུལ།

emissivity
འཕྲོ་གཏོང་ཆུས་ཚད།
phys.

The ratio of the power per unit area radiated by a surface to that radiated by a black body at the same temperature.

རྩོད་ཚད་གཅིག་པ་ཞིག་གི་ཐོག་ཏུ། ངོས་ཞིག་གིས་རྒྱ་བཞི་མ་རེ་ནས་གློད་པའི་སྟོབས་དང། ནག་གི་ཟུགས་ཤིག་གིས་རྒྱ་ཁྱོན་བཞི་མ་རེ་ནས་གློད་པའི་སྟོབས་གཉིས་ཀྱི་བསྡུར་ཚད།

emotion
སྙོང་ཚོར། སེམས་སྙོང།
neurosci.

A mental state that arises spontaneously rather than through conscious effort and is often accompanied by physiological changes; a feeling: the emotions of joy, sorrow, and anger.

ཤེས་ཚོར་དང་བཅས་པའི་ཟོལ་པ་བརྟེན་མི་དགོས་པར་གློ་བུར་དུ་ལུས་ཁམས་ཀྱི་འགྱུར་བ་ལྟར་དུ་འབྱུང་བའི་སེམས་ཀྱི་གནས་བབ་སྟེ། ཚོར་བ་ཞིག དགེར་བ། སྡུག་བསྔལ། ཁོང་ཁྲོ་ལྟ་བུའི་སེམས་སྙོང།

emotional memory
སྙོང་ཚོར་དྲན་པ། སེམས་སྙོང་དྲན་པ།
neurosci.

Emotional memory is the storage and recall of events and details that are couple with the physiological response that was present when the event occurred.

སྙོང་ཚོར་དྲན་པ་ནི་དོན་རྒྱུན་ཞིག་བྱང་བའི་བྱང་སྒྲུབས་ཀྱི་ལུས་ཁམས་གནས་ལུགས་དང་འབྲེལ་བའི་ཡ་ལན་དང་རྒྱ་སྦྱོལ་ནས་ཡོད་པའི་དོན་རྒྱུན་དང་དེའི་ཞིབ་ཕྲ་རྣམས་གསོས་ཁ་དང་དྲན་གསོ་ལ་ཟེར།

empathy
མཁྱམ་སྙོང།
(བདེ་ཐུག་མཁྱམ་སྙོང།)
neurosci.

The ability to understand and share the feelings of another.

གཞན་གྱི་ཚོར་བ་ཤེས་ཤིང་མཁྱམ་དུ་སྙོང་ཐུབ་པའི་ནུས་པ།

emphysema
སྨོ་ཕྱུ་ངོས་ནད།
biol.

A condition in which the air sacs of the lungs are damaged and enlarged, causing breathlessness.

ཐྲོ་བའི་རླུང་ཀྱལ་ལ་གནོད་སྐྱོན་བྱུང་ཞིང་ཆེ་རུ་ཕྱིན་པ་ལ་ལ་བརྟེན་ནས་དབུགས་ཏལ་བའི་གནས་སྟངས་འབྱུང་བའི་ཐྲོ་ནད་ཅིག [ཐ་མག་འཕེན་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཐྲོ་ལྟ་རྩོལ་བ་ལས་བྱུང་བའི་ཐྲོ་ནད།]

empiricism
མངོན་ཐྲེམ་ལྟ་གྲུབ།
phil.

The view that experience, especially of the senses, is the only source of knowledge.

དབང་ཚོར་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་ཉམས་སྙོང་ནི་ཤེས་བྱ་ཡི་འབྱུང་ཁུངས་ཁོ་ན་ཡིན་པར་འདོད་པའི་ལྟ་ཚུལ།

empiricist
མངོན་ཐྲེམ་པ།
phil.

A person who supports the theory that all knowledge is based on experience derived from the senses.

ཤེས་བྱ་ཐམས་ཅད་ནི་དབང་ཚོར་ལ་བརྟེན་པའི་ཉམས་སྙོང་གཞི་ལ་བཞག་པ་ཞིག་ཡིན་འདོད་པའི་རྣམ་གཞག་ལ་རྒྱ་སྐྱོར་བྱེད་མཁན་གྱི་གང་ཟག

emulsion
མི་འཛིས་བཟོས་ཁ།
phys.

A fine dispersion of minute droplets of one liquid in another in which it is not soluble or miscible.

བཞུ་མི་ཐུན་པཉམ་འདྲེས་མི་ཐུན་པའི་གཅིན་གཅུགས་ཀོག་ཏུ་གཅིན་གཅུགས་གཞན་ཞིག་གི་ཐིགས་པ་ཐུ་མོ་གྲམ་ནས་ཡོད་པ་ལ་གོ། [མི་འཛིས་བའི་གཅིན་ཁ་གཉིས་མཉམ་དུ་བསྲེས་པའི་ཁ་བ།]

encode
བཙན་ཐྲིག
phys.

To convert (a message or other information) into code.

(འཕྲིན་པཉམ་ཆ་འཕྲིན་གཞན་ཞིག)གསང་བཙན་བྱ་བཀ་ཐྲུར་བཀོད་པ།

end product
མཐའ་འབྲས། མཇུག་འབྲས། མཐའ་ཕྱིར།

The result of a completed series of processes or changes.

རྒྱུད་རིམ་མམ་འགྱུར་བ་བསྡུར་མ་ཞིག་ཡོངས་སུ་གྲུབ་པ་ལས་བྱུང་བའི་མཇུག་འབྲས།

endemic disease
ཁྱམ་ཅིམས།
biol.

Disease regularly found among particular people or in a certain area.

མི་རིགས་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་གམ་ཡང་ན་ཡུལ་ལུང་རིས་ཅན་ཞིག་ལ་འཚར་ཅན་དུ་ཡོད་པའི་ནད་ལ་གོ། [རིགས་མམ་ཡུལ་ལུང་བྱེ་བྲག་ལ་ཁྱབ་པའི་ནད་ཡམས།]

endocrine
ནང་སྒེན། ནང་ཟས་གས།
biol.

Relating to or denoting glands which secrete hormones or other products directly into the blood.

རྩེན་ཟས་མམ་ཐོན་ཟས་གཞན་ཐང་ཀུག་ལམ་དུ་གློད་འདོན་བྱེད་མཁན་གྱི་རྩེན་བུ་ཏང་འབྲེལ་བཀམ། ཡང་ན་དེ་ལྟ་བུའི་རྩེན་བུ་མཚོན་པ།

endocrine system
ནང་སྒེན་མ་ལག
biol.

Body control system composed of a group of glands that maintain a stable internal environment by producing chemical regulatory substances called hormones. The endocrine system includes the pituitary gland, thyroid gland, parathyroid glands, adrenal gland, pancreas, ovaries, and testes. The thymus gland, pineal gland, and kidney (see urinary system) are also sometimes considered endocrine organs.

རྩེན་ཟས་སུ་འགོད་པའི་ཟས་ཀྱི་སྐྱར་ས་འཛིན་དངོས་ཟས་སྒྲིན་སྒྲན་བྱས་ཏེ་ལུས་ནང་གི་ཁོར་ཡུག་བརྟན་པོ་ཞིག་རྒྱུན་སྲོང་བྱེད་མཁན་རྩེན་བུའི་ཚོགས་ཤིག་གིས་གྲུབ་པའི་ལུས་པོ་ཚོད་འཛིན་མ་ལག་ལ་གོ། ནང་རྩེན་མ་ལག་གི་ནང་དུ་པི་ཏུ་རྩེན་བུ་དང་། ཐོག་མདུད་རྩེན་བུ། གཞོགས་ཀྱི་ཐོག་མདུད་རྩེན་བུ། མཁལ་རྩེན། གསལ་ཁམས་ཀྱི་སྒོ་བྱེད། ཏྲི་གཎ་བཅས་བཅས་ཚུད་ཡོད། མཚམས་རིར་ར་ཚང་རྩེན་བུ་ཏང་། ཐང་འབྲུ་གཟུགས་ལུང། མཁལ་མ་ (གཅིན་འདོན་མ་ལག་ལ་གཟིགས་) ཆུམས་ཀྱང་ནང་རྩེན་དབང་པོར་ཅིས་ཀྱི་ཡོད།

endocytosis
ཐུ་ཕྱང་ནང་འཇུག
biol.

A process of cellular ingestion by which the plasma membrane folds inward to bring substances into the cell.

ཐུ་ལུང་གི་ཤྲི་མོ་ནང་ཁྱོགས་སུ་ལྷེབ་ཅིག་རྒྱ་ནས་སྟེ་ཐ་ལུང་གི་ནང་དུ་ཟེམ་ཟླ་ལེན་པར་བྱེད་པའི་ཐ་ལུང་གི་ནང་འཇུག་ཀྱི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག [ཐ་ལུང་ཞེས་གི་ཡུས་གཟུགས་ཚུང་བ་བཏུམ་པར་བྱེད་ཚུལ།]

endoderm
ནང་ཁྲན།
biol.

The innermost of the three primary germ layers of an animal embryo, developing into the gastrointestinal tract, the lungs, and associated structures.

སྲོག་ཆགས་ཀྱི་སྐྱེས་སྒོང་གི་ཐོག་མའི་ཐུ་ཐུང་ལ་ཕྱི་ཤུན་རིམ་པ་གསུམ་ཡོད་པའི་ཁྲོད་ཀྱི་ཆེས་ནང་མ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། ལྟོ་རྒྱུ་སྐྱེས་ལམ་དང་། གློ་བ། དེ་འབྲེལ་ཆགས་པར་ཀྱིད་ཁག་ཏུ་འཚར་འཕེལ་བྱེད།

endogenous
ནང་གྱེད།
biol.

Originating or produced within an organism, tissue, or cell: endogenous hormones.

ཐུ་ཐུང་བམ་ཐུང་གྱུག་ཡང་ན་སྐྱེ་དངོས་ཤིག་གི་ནང་དངོས་ནས་འབྱུང་བཞམ། སྐྱེད་སྐྱན་བྱས་པ་ལ་རེད། དཔེར་ན། ནང་སྐྱེད་རེན་ཛས་ལྟ་བུ།

endolymph
ནང་ཁམས་ཆུ་ཤེད།
biol.

The fluid contained in the membranous labyrinth of the vertebrate ear.

ཤྲག་རུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་སྐྱི་མོ་ཅན་གྱི་རྣ་བའི་ཐུག་ཀྱོག་ནང་དུ་ཡོད་པའི་གཤེར་ཁྱ།

endomysium
གཞི་མ་ནང་ཕྱི།
biol.

The sheath like layer of connective tissue that surrounds an individual muscle fiber.

ཀ་ཕྱེ་ཁ་ཐག་རན་ཞིག་གི་མཐའ་ནས་སྐོར་ཞིང་ཤུབས་དང་འདྲ་བའི་མ་ཐུད་སྲོ་ར་ཐུང་བྱེད་ཀྱི་རིམ་པ་ཞིག

endoplasmic reticulum
གཤེར་ནང་ཏུ་ཚོགས།
biol.

A system of interconnected networks of membranebound tubules, vesicles and sacs found in the cytoplasm of a cell. There are two main types of endoplasmic reticulum: rough (granular) and smooth (agranular).

ཐུ་ཐུང་ཞིག་གི་ཐུ་ཚིའི་ནང་ཏུ་ཡོད་པའི་ཕྱི་ཁུག་དང་། ལྷང་བྱ། ཕྱི་མོས་བཅིངས་པའི་སྒྲག་ཆུང་རྣམས་པན་ཚུན་མཐུད་སྲོ་ར་བྱས་པའི་ཏུ་ཚོགས་ཀྱི་མ་ལག་ཅིག ཀ་ཤེར་ནང་ཏུ་ཚོགས་ཀྱི་རིགས་གཉིས་པོ་གཞིས་ཀི། (ཞེགས་ཆུང་) རྩྭབ་པོ་དང་། (ཞེགས་མེད་) འཇམ་པོ་གཞིས་ཡིན།

endoskeleton
ནང་ཐྲོམ།
biol.

An internal skeleton, such as the bony or cartilaginous skeleton of vertebrates.

ཤྲག་རུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་རུས་པའམ་ཐུམ་རུས་ཀྱི་ཐྲག་པའི་ཀེང་རུས་ལྟ་བུའི་ནང་གི་རུས་ཐྲོམ་ཞིག

endosperm
ནང་ཕྱི།
biol.

The part of a seed which acts as a food store for the developing plant embryo, usually containing starch with protein and other nutrients.

འཚར་འཕེལ་བྱེད་བཞིན་པའི་ཛོ་ཤིང་གི་སྐྱེས་སྒོང་ལ་མཁོ་བའི་ཟ་མ་གསོག་ཉར་བྱེད་པའི་ས་སོན་ཀྱི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། དེ་ཡིས་བཀག་ཆོ་དང་ཕྱི་ཟས། ཟས་བཅུད་གཞན་རྣམས་གསོག་ཉར་བྱེད། [ས་སོན་ཀྱི་ནང་རོལ་དུ་ཡོད་པའི་ཕྱི་ཟས་ཤིག་སྟེ་ཕྱུམ་གནས་ཀྱི་ཕྱི་འཕེལ་ལ་ཁ་ལག་མཁོ་ཕྱོད་བྱེད།]

endospore
ཐུག་ས་ནི།
biol.

The inner layer of the wall of a spore.

སོན་ཐལ་གྱི་ཕྱི་ཤུན་གྱི་རིམ་པ་ནང་མ་དེ་ལ་ཞེས།

endosymbiotic theory
ནང་འགྲོགས་རྒྱས་གཞུང
biol.
The proposition that symbiosis between different prokaryotes gave rise to eukaryotic cells.
ཉིང་བལ་ཐ་ཐུང་མེ་འདྲ་བའི་དབར་གྱི་མཉམ་གྲོགས་ལ་བརྟེན་ནས་ཉིང་ལྡན་ཐ་ཐུང་གྱི་བར་བརྗོད་པའི་རྒྱས་གཞུང་ཅིག [ཉིང་བལ་ཐ་ཐུང་ཞིག་གིས་ཉིང་བལ་ཐ་ཐུང་གཞན་ཞིག་ཟས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཉིང་ལྡན་ཐ་ཐུང་གྱི་བར་བར་ཁད་པའི་རྒྱས་གཞུང]

endothelium
ནང་ཤྱི
biol.
Endothelium is the tissue that lines the blood vessels, heart and lymphatic ducts.
ནང་ཅི་ནི་ཚུ་སེར་སྦུ་ཀུ་དང་། ཤྱི་ང། ཁྲག་རྩ་བཅས་ལ་ནང་ཁ་བགོད་པའི་མཁན་གྱི་ཐུང་བྱུབ་དེ་རེད།

endotherm
ནང་ཏྲོད་ཅན
biol.
An animal that is dependent on or capable of the internal generation of heat; a warm-blooded animal.
ནང་ཏྲོད་སྐྱེན་པའི་ནུས་པ་ལྡན་པའམ་ནང་ཏྲོད་ལ་བརྟེན་མཁན་གྱི་སྲོག་ཚགས་ཤིག ཁྲག་ཏྲོན་པོ་ཅན་གྱི་སྲོག་ཚགས་ཤིག

endothermic reaction
རྒྱས་ཕེན་ཁྱས་སྤྱོར
chem.
An chemical change that is accompanied by an absorption of heat
ཏྲོད་ནུས་འཇིན་པ་དང་ལྡན་དུ་འབྱུང་བའི་རྫས་ཀྱི་འགྱུར་བ་ཞིག [ནུས་པ་ལེན་པའི་རྫས་སྤྱོར]

endothermy
ནང་ཏྲོད་བདང་བཞིན
biol.
State of production of heat within an animal by means of metabolic processes within cells (mainly muscle cells). Birds and mammals are endotherms.
སྲོག་ཚགས་ཤིག་གི་ཐ་ཐུང་གི་ནང་དུ (གཙོ་བོ་ཤ་སྤྲོམ་ཐ་ཐུང་)བྱུང་བའི་ནུས་སྐྱེར་རྒྱུད་རིམ་ལ་བརྟེན་ནས་སྲོག་ཚགས་དེའི་ལུས་པོའི་ནང་དུ་ཏྲོད་སྐྱེད་བྱེད་པའི་གནས་བབ་ལ་གོ་ཞིང། བྱ་དང་ནུ་གསོས་སྲོག་ཚགས་ནི་ནང་ཏྲོད་ཅན་ཡིན། [ནང་གི་ལུས་ཏྲོད་ལ་བརྟེན་ནས་རང་གི་ལུས་ཀྱི་ཏྲོད་ཚད་སྐྱེས་འཛིན་བྱེད་པའི་རང་བཞིན]

energy
རྒྱས་པ
phys.
That which can change the condition of matter. Commonly defined as the ability to do work; actually only describable by examples.
བེམ་གཟུགས་ཀྱི་གནས་བབ་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་ཐུབ་པའི་ཚོས་དེ་ཉིད། ཕྱི་ར་བཤད། ལས་ཀ་བྱེད་ཐུབ་པའི་མཐུ་ནུས་ལ་གོ་ཞིང་དོན་བདེས་སུ་དགེ་མཚོན་ཁོ་ན་ལ་བརྟེན་ནས་འགྲེལ་བཤད་བྱས་ཐུབ།

energy level
རྒྱས་རིམ
phys.
A definite stable energy that a physical system can have; used especially of the state of electrons in atoms or molecules
ཕྱི་ཁེ་བངོས་པོའི་མ་ལག་ཅིག་ལ་ཡོད་ཚོག་པའི་བཏུན་ཞིང་ཚད་ངེས་ཅན་གྱི་ནུས་པ་སྟེ། ཕྱི་ར་བཤད་རྒྱལ་ཐན་ནས་འདུས་རྒྱལ་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་གློག་རྒྱལ་གྱི་གནས་བབ་ལ་ས་བོད་སྤྱོད་བྱེད།

energy state
རྒྱས་བབ
phys.
A definite stable energy that a physical system can have; used especially of the state of electrons in atoms or molecules
ཕྱི་ཁེ་བངོས་པོའི་མ་ལག་ཅིག་ལ་ཡོད་ཚོག་པའི་བཏུན་ཞིང་ཚད་ངེས་ཅན་གྱི་ནུས་པ་སྟེ། ཕྱི་ར་བཤད་རྒྱལ་ཐན་ནས་འདུས་རྒྱལ་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་གློག་རྒྱལ་གྱི་གནས་བབ་ལ་ས་བོད་སྤྱོད་བྱེད།

enervation A feeling of being drained of energy or vitality; fatigue.
རྒྱངས་ཁོར། *biol.*
ནུས་པལམ་རྒྱངས་ཤུགས་ཅོར་བའི་ཚོར་བ་ཞིག་སྟེ། ངལ་དུབ།

engine Any device for converting some forms of energy into mechanical work.
འཕྲུལ་འཁོར། *phys.*
ནུས་པའི་ངོ་བོ་འགའ་ཞིག་འཕྲུལ་ཆས་ཀྱི་ནུས་པར་བསྒྱུར་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས་གང་རུང་རུང་ཞིག

engineer A person who designs, builds, or maintains engines, machines, or public works.
བཟོ་རིག་འཚར་འགོད་པ། *phys.*
འཕྲུལ་འཁོར་རམ། འཕྲུལ་ཆས་སམ། དམངས་སྤྱོད་འཛུགས་སྒྲིན་རྩོས་འགོད་དམ། འཛུགས་སྒྲིན། ཡང་ན་རྒྱུན་གནས་བྱེད་དུ་འཛུགས་པཁན་གྱི་མི་སྣ།

engineering Technology directed to the design, construction, and maintenance of works, machinery, roads, railways, bridges, engines, all manner of vehicles from micro-carts to space stations, and to the generation, transmission, and use of electric power. Some main divisions are aerospace, chemical, civil, communication, electrical, electronic, materials, mechanical, mining, and structural.
བཟོ་རིག
phys.

ཐོན་ཐོག་དང་། འཕྲུལ་ཆས། ལམ་ཀ། ལྷགས་ལམ། ཟམ་པ། འཕྲུལ་འཁོར། ཐྲ་བའི་འཇེན་འཁོར་ནས་མཁའ་དབྱིངས་འབར་ཚུགས་དབར་གྱི་འགྲུལ་འཁོར། ཕྲོག་ནུས་འདོན་པ་དང་རྒྱུད་གཏོང་བྱེད་པ། ནེད་སྤྱོད་བྱེད་པ་བཅས་རྩོས་འགོད་དང་འཛུགས་སྒྲིན། རྒྱུན་གནས་བཅས་བྱེད་པར་ཕྱོགས་པའི་འཕྲུལ་རིག ནང་གསེས་གཙོ་བོ་ཁག་ཅིག་མཁའ་འགྲུལ་དང་། རྩ་མ། སྤྱི་དམངས། བརྗ་འཕེན། ཕྲོག ཕྲོག་ཆས། དངོས་རྩམ། ཤུགས་རིག གཏེར་ཁ་སྤོག་འདོན། དབྱིབས་བཅོད་ཡིན་ནོ།

Eniwetok atoll An atoll in the Ralik Chain of the Marshall Islands in the west-central Pacific Ocean. It was the site of US atomic tests from 1948 to 1958.
རྒྱང་ཀྱིང་ཨེ་ཏི་ཨེ་ལུ། *biol.*
ཞེ་བདེ་རྒྱ་མཚོ་ཆེན་གཡོ་ནུ་བར་དབུས་སུ་ཡོད་པའི་མར་ཤལ་གླིང་ཕྲན་ཀྱི་ར་ལིག་ཕྲེང་བའི་ནང་གི་བྱང་གླིང་ཞེས་པ་གོ་ཞིང། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༨ ནས་ ༡༩༥༨ ལོའི་དབར་དུ་ཨ་རིས་རྩལ་ཕན་མཚོན་ཆ་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པའི་གནས་ཡིན།

enolase An enzyme that is involved in the metabolism of carbohydrates.
ཨེ་ནོ་ལྷིན་ཐུས། *biol.*
ཁར་ཕྱོ་མངར་རྩས་ཀྱི་ནུས་འགྲུར་ལ་མཁོ་གཏོགས་བྱེད་པའི་སྟོན་རྩས་ཤིག

enquiry An act of asking for information.
དཿཁྲག *sci. method*
གནས་ཚུལ་རྩད་གཅོད་བྱེད་པའི་བྱ་བ།

enteric Of, relating to, or being within the intestine.
རྒྱུ་མའི། *biol.*
རྒྱུ་མའི་ནང་དུ་ཡོད་པཁན། རྒྱུ་མ་དང་འབྲེལ་བཁན། རྒྱུ་མ་ཡི།

entorhinal cortex (EC)
ནང་ལྷའི་གླང་ཕྱིན།
neurosci.

The inner gyrus of the temporal lobe of the brain. It comprises the parahippocampal gyrus and the subicular cortex.

གླང་པའི་རྩ་ལྟག་འདབ་མའི་ཟེ་རྒྱུད་ནང་མ་དེར་གོ། འདིའི་ཁོངས་སུ་མཚོ་རྩ་མའི་ཟེ་རྒྱུད་དང་། བོག་རྟེན་གླང་ཕུན་གཉིས་ཚུད་ཡོད།

entropy
འཚུག་ཚད།
phys.

A measure of the disorder of a system. Whenever energy freely transforms from one form to another, the direction of transformation is toward a state of greater disorder and therefore toward one of greater entropy.

མ་ལག་ཅིག་གི་གོ་རིམ་འཚུག་ཚད། ནུས་པ་རང་དབང་གི་སྒོ་ནས་དངོས་པོ་ཞིག་ནས་དངོས་པོ་གཞན་ཞིག་ལ་རྒྱུ་བསྒྱུར་བྱེད་ཆ་ཚེ་བའི་ཕྱོགས་སུ་འགྲོ་བར་བྱེད་པས་འཚུག་ཚད་ཆེ་བའི་ཕྱོགས་སུ་འགྲོ་བ་ཡིན།

environmental stressors
ཁོར་ཡུག་གི་གནོན་རྒྱུན།
biol.

Stressors that are found in our surroundings are called environmental stressors. Everyday life is full of environmental stressors that cause minor irritations. If you use an alarm clock to wake up, the loud noise from your alarm is an environmental stressor. Extreme temperatures are also environmental stressors and can lead to discomfort.

ང་ཚོའི་ཉེ་འཁོར་དུ་ཡོད་པའི་གནོན་རྒྱུན་རྣམས་ལ་ཁོར་ཡུག་གི་གནོན་རྒྱུན་ཟེར་རྒྱུ་ཡོད། ཉིན་རེའི་འཚོ་བའི་ནང་དུ་སྒྲན་བཅོར་ཚུང་དུའི་རིགས་སློང་བའི་ཁོར་ཡུག་གི་གནོན་རྒྱུན་ཀ་ཅང་མང་པོ་ཡོད་པ་ཡིན། གལ་ཏེ་ཁྱོད་ཀྱིས་ཞོགས་པ་ཡར་ལངས་ཐུབ་པའི་ཆེད་དུ་ཌེལ་བརྡའི་ཚུ་ཚོད་སྒྲོད་ཀྱི་ཡོད་ཚེ། ཌེལ་བརྡའི་ཚུ་ཚོད་ནས་གྲགས་པའི་སྒྲ་ཆེན་པོ་དེ་ནི་ཁོར་ཡུག་གི་གནོན་རྒྱུན་ཞིག་རེད། ཚ་རྩོད་ཀ་ཅང་ཆེན་པོ་དེ་ཡང་ཁོར་ཡུག་གི་གནོན་རྒྱུན་ཡིན་ཞིང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་མི་བདེ་བ་འབྱུང་གི་ཡོད།

enzymatic reaction
སྨིན་ཐུས་ཐུས་འགྱུར།
chem.

An enzymatic reaction is the conversion of one molecule into another; a chemical reaction catalyzed at the reactive sites on the enzyme.

སྨིན་ཐུས་ཐུས་འགྱུར་ནི་འདུས་ཏུལ་གཅིག་འདུས་ཏུལ་གཞན་དུ་བརྗེ་སྒྱུར་བྱེད་པ་ལ་ཟེར་ཞིང་། སྨིན་ཐུས་ཀྱི་ཐུས་སྒྲོར་སྐྱེན་པའི་ས་ཁུལ་ནས་ཐུས་འགྱུར་སྒྲོར་ལ་སྐྱེལ་རྒྱུན་ཟེབས་ཀྱི་ཡོད།

enzyme
སྨིན་ཐུས།
biol.

A protein catalyst produced by a cell and responsible for the high rate and specificity of one or more intracellular or extra-cellular biochemical reactions. Enzyme reactions are always reversible.

ཐུ་ཟུང་ཞིག་གིས་སྐྱེད་སྐྱན་བྱས་པའི་སྤྱི་དཀར་སྐྱལ་ཐུས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཐུ་ཟུང་ནང་འཁོད་དམ་ཐུ་ཟུང་ཕྱི་འཁོད་ཀྱི་སྐྱེ་ལྡན་ཐུས་འགྱུར་གྱི་ཐུས་སྒྲོར་གྱི་འགྲོས་ཐུ་རམེགས་བཀར་རང་བཞིན་ལ་འཛིལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན། སྨིན་ཐུས་ལ་བརྟེན་པའི་ཐུས་སྒྲོར་ནི་དུས་ནས་ཡིན་ཡང་གོ་རིམ་ལྡོག་རྒྱང་བ་ཡིན།

eon
བཀྲལ་ཆེན།
biol.

The longest division of geologic time, containing two or more eras.

ས་ཁམས་དུས་ཚོད་ཀྱི་ལྷ་ཚན་རིང་ཤོས་ཏེ། བཤལ་བ་གཉིས་སམ་དུ་མས་བྱུག

eosinophil
དམར་ཕེན།
biol.

A kind of white blood cell (leukocyte) containing granules of toxic proteins that readily stain with EOSIN.

ཚོས་དམར་འགྲོ་ཚོག་ཚོག་གི་དུག་ལྡན་སྦྱི་ཌ་ས་ཀྱི་ཟེགས་མ་དང་ལྡན་པའི་ཁྲག་དཀར་ཕྲ་ཕུང་(དཀར་ཕུང་) གི་རིགས་ཤིག

epidemic
ནད་ཡམས།
biol.

The rapid spread of an infectious disease through a population.

འདུས་ཚོགས་ཤིག་གི་ནང་དུ་བྱུང་བའི་འགྲོ་ཉིན་ཆེ་བའི་ནད་ཅིག་གི་ཁྱབ་གཏམ་སྒྲུར་མོ་ལ་ཟེར།

epidemiologist
ནད་ཡམས་རིག་པར།
biol.

A medical scientist who studies the transmission and control of epidemic diseases.

རིམས་ནད་ཁྱབ་གཏམ་ལས་ཀྱི་ཚུལ་དང་། ཚོད་འཛིན་བྱེད་སྤྱངས་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་མཁན་གྱི་གསོ་དཔྱད་ཚན་རིག་པ་ཞིག

epidemiology
ནད་ཡམས་རིག་པ།
biol.

The branch of medicine that deals with the study of the causes, distribution, and control of disease in populations.

ཚོགས་འདུས་ཤིག་ཏུ་བྱུང་བའི་ནད་ཀྱི་བྱུང་རྒྱུན་དང་། ཁྱབ་ཚུལ། སྤྱངས་འཛིན་བཅས་ལ་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པའི་སྨན་གྱི་སྡེ་ཚན་ཞིག

epidermis
ཕྱི་པཀས།
biol.

The outer layer of the skin, derived from ectoderm and itself composed of multiple cell layers.

པཀས་པའི་ཕྱི་རིམ་སྟེ་ཕྱི་ཤུན་ནས་བྱུང་ཞིང་ཕྲ་ཕུང་གི་རྩེག་རིམ་དུ་མས་བྱུབ་པ་ཞིག་ཡིན།

epididymis
ཁོང་ཁྲུར།
biol.

A tube that carries sperm from the testes.

རྐྱེ་གཎས་ནས་ཁམས་དཀར་རྒྱུ་བའི་ཕྲེན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཕྲུ་གུ་ཞིག

epigenetic change
རིགས་ཁྲས་འདས་འགྱུར།
biol.

A change in the expression of a gene, not in the structure of the gene itself.

རིགས་ཁྲས་ཤིག་གི་ཚགས་བཀོད་ལ་འགྱུར་བ་མ་ཡིན་པར། རིགས་ཁྲས་དེའི་རྣམ་འགྱུར་ལ་བྱུང་བའི་འགྱུར་བ་ཞིག

epigenetics
རིགས་ཁྲས་འདས་རིག
biol.

The study of heritable changes in gene function that do not involve changes in DNA sequence.

ཏི་ཨེན་ཨེ་ཡི་འགོད་རིམ་ནང་གི་འགྱུར་ལྡོག་ལ་ཟེ་བྱས་མེད་པའི་ཐོག་ནས་རིགས་ཁྲས་ཀྱི་བྱེད་ལས་ལ་བྱུང་བའི་རྒྱུད་འཛིན་ཐུབ་པའི་འགྱུར་ལྡོག་གི་སྐོར་གྱི་ཞིབ་འཇུག་ལ་ཟེར།

epiglottis
ཨོལ་ཁེབས།
biol.

The thin valve-like structure of cartilage that covers the glottis and prevents food and drink from entering the larynx.

གྲེ་བའི་ནང་དུ་ཟས་དང་བཏུང་བྱེའི་རིགས་མི་གཏོང་བར་གྲེ་སྒོ་འགེབས་བྱེད་ཀྱི་སྐྱེ་འདབ་དང་འདྲ་བའི་ཐྲན་རྩྭ་ཀྱི་ཚགས་བཀོད་སྡབ་མོ་ཞིག

epilepsy
བརྒྱལ་གཟེར།
neurosci.

A disorder of the nervous system that can cause people to suddenly become unconscious and to have violent, uncontrolled movements of the body.

ཐོ་བྱར་དུ་དྲན་མེད་དུ་འགྱུར་བར་བྱེད་པ་དང་། དྲག་ཅིང་ཚོད་འཛིན་མི་ཐུབ་པའི་ལུས་པོའི་འགུལ་སྐྱོང་སྤྱན་པའི་རྒྱུན་བྱེད་ཐུབ་པའི་དབང་རྩལ་ལག་གི་འཕྲུག་སྐྱོན་ཞིག

epileptic seizure
བཏུལ་གཟེར་འདར་རིངས།
neurosci.

Epileptic seizures are caused by a disturbance in the electrical activity of the brain. There are many different types of epileptic seizure.

བཏུལ་གཟེར་འདར་རེངས་ནི་གླང་པའི་གློག་འགྱུར་གྱི་བྱ་འགུལ་ལ་བར་ཚད་བྱུང་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཡིན་ཞིང་། བཏུལ་གཟེར་འདར་རེངས་ལ་རིགས་མི་འདྲ་བ་མང་པོ་ཡོད།

epimysium
གནྲིས་ཕྱི་ཕྲེང།
biol.

The external sheath of connective tissue surrounding a muscle.

ཤ་སྲིས་ཞིག་གི་མཐའ་སྐོར་བཤེ་མ་ཐུང་སྲོར་ཐུང་གྱི་ཕྱི་ཕྲེ་སྐོགས་ལ་རེར།

epinephrine
མེ་ཁེ་ཏེ་བར་ཥིན།
chem.

A hormone secreted by the adrenal glands, especially in conditions of stress, increasing rates of blood circulation, breathing, and carbohydrate metabolism and preparing muscles for exertion. It is also known as adrenaline.

གཙོ་པོ་སེམས་གཞོན་གྱི་གནས་སྐབས་སུ་ཁྲག་གི་འཁོར་རྒྱུན་དང་། དབུགས་འབྱིན་རྒྱ་ཁར་སྤོ་མངར་རྫས་ཀྱི་ཉམས་འགྱུར་བཅས་ཀྱི་འགྲོས་སྤར་བ་དང་། ཚོལ་བ་སྐྱབ་པའི་ཚེད་དུ་ཤ་ཕྲིས་ཀྱ་ཀྱི་ཀུན་ལ་བཅས་ཀྱི་ཚེད་དུ་མཁལ་ཆེན་གྱིས་ཁྲོད་རྫས་ཤེགས་འདི་ལ་ཨེ་ན་ལིན་ཡང་ཟེར།

epiphyte
རྟེན་ཤིང་།
biol.

A plant, such as a tropical orchid or a staghorn fern, that grows on another plant upon which it depends for mechanical support but not for nutrients.

ཏྲོ་ཤིང་གཞན་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་སྲོས་ཏེ། རང་གི་ལྷོད་ཚད་རྟེན་མཁའ་གཞི་ཏྲོ་ཤིང་དེ་ཡིན་པ་མ་གཏོགས་ཟས་བཅུད་དེ་ལ་མི་བརྟེན་པའི་ཚ་བའི་ཁུལ་གྱི་སྣ་མཁའ་མེ་ཏོག་གམ་ཤ་རའི་དབྱིབས་ཀྱི་ལྷུམ་ཥི་རི་རལ་ལྟ་བུའི་ཏྲོ་ཤིང་ཞིག་ལ་གོ། [ས་ཥིག་ཏུ་ཙ་བ་མེད་པར་ཏྲོ་ཤིང་གཞན་ལ་བརྟེན་ནས་སྲོས་པའི་ཏྲོ་ཤིང་། ཟས་བཅུད་དང་བརྟན་གལ་ཤེར་ས་ལ་བརྟེན་མི་དགོས་པར་རྒྱུང་ཁམས་ལ་ཥོགས་པ་ནས་ལེན་པའི་ཏྲོ་ཤིང་།]

episodic memory
ཐུང་བའི་ངོས་བཟུང་།
neurosci.

Episodic memory refers to the memory of an event or "episode." Episodic memories allow us to mentally travel back in time to an event from the recent or distant past. Episodic memories include various details about these events, such as what happened, when it happened and where it happened.

ཐུང་བའི་དྲན་པ་ནི་ངོ་རྒྱུན་ནས་ "ཐུང་བ་" ཞེས་གསུངས་པ་ཡིན། ཐུང་བའི་དྲན་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ང་ཚོ་ཉེ་ལམ་མམ་སྔོན་མའི་ཐུང་བ་ཞེས་གསུངས་ལ་ཕྱིར་ཡོག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཅི་ཞེས་ཐུང་བ་དང་། ནས་ཞེས་ལ་ཐུང་བ། གང་དུ་ཐུང་བ་ལྟ་བུའི་གནས་ཚུལ་དེ་དག་གི་གནས་སྟངས་ཞེས་རྒྱ་རྒྱས་ཐུང་བའི་དྲན་པའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས།

epistasis
གཞན་ཕྱིར།
biol.

An interaction between nonallelic genes in which the genotype at one locus affects the expression of alleles at another locus.

གནས་ཤེག་ལ་ཡོད་པའི་རིགས་རྫས་ཀྱི་བྱེད་ཚ་ཡིས་གནས་གཞན་ཞིག་ཏུ་ཡོད་པའི་ཕེ་ལེལ་གྱི་མངོན་རྟས་ལ་ཤུགས་རྒྱན་སྤྲོད་པའི་ཕེ་ལེལ་མེན་པའི་རིགས་རྫས་དབར་གྱི་སྟྲོལ་ཐྲོར་ཞིག [རིགས་རྫས་ཤེག་གིས་རིགས་རྫས་གཞན་ཞིག་གི་རྟས་འགྱུར་ཐོན་དུ་མི་འཇུག་པར་ཐྲོལ་བ།]

epistatic gene
གྲོབ་བྱེད་རིགས་ཁྱས།
biol.

Gene that determines whether or not a trait determined by another gene will be expressed. For example, when the gene responsible for albinism occurs, the genes that determine skin color are present but not expressed; the gene for albinism is therefore called an epistatic gene.

རིགས་ཁྱས་གཞན་ཞིག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ཁྱད་རྒྱས་མངོན་མི་མངོན་ཐག་གཅོད་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་རིགས་ཁྱས་དེ་ལ་གོ་དགོས་པ། རང་མདངས་ཉམས་པའི་ནད་བདེ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་ཁྱས་མངོན་པའི་སྐྱབས་སུ། པགས་པའི་ཁ་དོག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་ཁྱས་ཡོད་ཀྱང་མངོན་མེད། དེར་བརྟེན། རང་མདངས་ཉམས་པའི་ནད་བདེ་འབྲེལ་བའི་རིགས་ཁྱས་དེ་ལ་གྲོབ་བྱེད་རིགས་ཁྱས་ཞེས་བརྗོད།

epithelial membrane
ཕྱི་ཀླུང
biol.

Epithelial membranes are comprised of epithelial tissue and connective tissue. These membranes serve as linings and covering for various body structures, and they also form glands.

ཕྱི་ཀླུང་ནི་ཕྱི་ཁྱེ་ཕྱང་གྲྭབ་དང་མ་ཐུད་སྲོོར་ཕྱང་གྲྭབ་ཀྱིས་གྲྭབ་པ་ཞིག་རེད། ཕྱི་ཀླུང་དག་གིས་ལུས་པོའི་ཚགས་བཀོད་སྣ་ཚོགས་པའི་ནང་ཁ་དང་ཕྱི་ལུན་བྱེད་ཅིང་རྒྱུན་བཟོ་བ་ཡིན།

epithelial tissue
ཕྱི་ཁྱེ་ཕྱང་གྲྭབ
biol.

Epithelial tissue is one of four basic human tissue types. (The others are muscle, nerve, and connective tissue). It is found in many places in the body. Epithelial tissue consists of specialized cells that cover the exterior of the body (skin) or line internal structures such as blood vessels and the intestine. During development, endothelial tissue arises from all three primary germ layers: ectoderm, mesoderm, and endoderm.

ལུན་ཁྱེ་ཕྱང་གྲྭབ་ནི་འགྲོ་བ་མིའི་གཞི་རྩའི་ཕྱང་གྲྭབ་རིགས་བཞི་ཡི་ཡ་གྱལ་ཞིག་ (གཞན་གསུམ་ནི་ཤ་སྦྱོར་དང་། དབང་རྩ། མཐུད་སྲོོར་ཕྱང་གྲྭབ་བཅས་) ཡིན་ཞིང་། ལུས་པོའི་ཚ་ཤས་མར་གོར་ཡོད། ལུན་ཁྱེ་ཕྱང་གྲྭབ་ཀྱི་ནང་དུ་ལུས་པོའི་ཕྱི་ངོས་ (པགས་པ) འགེབ་བྱེད་དང་། ཁྲག་རྩ་དང་རྒྱུ་ཡོང་ལྟ་བུའི་ལུས་ནང་གི་ཚགས་བཀོད་ཀྱི་ནང་ཤ་ལྟ་བུའི་ཆེད་ལས་ཐུ་ཕྱང་ཡོད་པ་ཡིན། ལུས་ཀྱི་འཚར་འཕེལ་གྱི་སྐྱབས་སུ་ལུན་ཁྱེ་ཕྱང་གྲྭབ་ནི་ཕྱི་ལུན་དང་། བར་ལུན། ནང་ལུན་བཅས་ས་བོན་གྱི་ཚགས་རིམ་གཅོ་པོ་གསུམ་པོ་ནས་ཐོན་གྱི་ཡོད།

epithelium
ཕྱི་ཁྱེ
biol.

Epithelium is the tissue that covers the entire external surface of the body and lines the hollow organs of the body (except blood vessels).

ལུན་ཁྱེ་ནི་ལུས་པོའི་ཕྱི་ངོས་ཡོངས་རྫོགས་གཡོག་བྱེད་དང་། (ཁྲག་རྩ་ལྟ་བུ་པའི་) ལུས་ནང་གི་དབང་པོ་སྒྲས་སྟོང་རྣམས་ཀྱི་ནང་ཁ་གྲྭབ་བྱེད་ཀྱི་ལུང་གྲྭབ་དེ་ཡིན།

epoch
ཅ་ཀཱལས།
biol.

A unit of geologic time that is a division of a period.

དུས་རབས་ཀྱི་ནང་གསེས་སྡེ་ཚན་ཡིན་པའི་ས་ཁམས་དུས་ཚོད་ཀྱི་བཅུ་གཞི་ཞིག

equable
སྐོར་མས་ཅད།
math.

Free from many changes or variations; uniform

འགྱུར་བའམ་ཁྱད་པར་མང་པོ་དང་མི་ལྡན་པ་སྟེ། ཚ་སྐོར་མས།

equation
མཉམ་ཕྱིས།
math.
A statement that asserts the equality of two mathematical expressions.
ཞང་རྩེས་ཀྱི་མཚོན་ཐབས་གཉིས་ཆ་མཉམ་ཡིན་པ་སྟོན་པའི་བརྗོད་པ་ཞིག་ཡ་ཅིག

equator
དཀྱིལ་ཐིག
phys.
The great circle around the earth that lies in a plane perpendicular to the earth's axis. It is equidistant from the two geographical poles.
སའི་གོ་ལའི་སྟོག་ཕེང་དང་དབྱང་དུ་ཡོད་པའི་ལེབ་ངོས་སུ་གནས་ཤིང་གོ་ལར་སྐོར་བའི་སྟོར་དབྱིབས་ཆེན་པོ་དེ་ཡིན། དཀྱིལ་ཐིག་ནས་སའི་གོ་ལའི་སྟེ་གཉིས་བར་ཀྱི་བར་ཐག་མཚུངས་པ་ཡིན།

equatorial regions
དཀྱིལ་ཐིག་ས་ཁྱམ།
phys.
The regions of the earth between the latitudes 23°27″ north and 23°27″ south
སའི་གོ་ལའི་འཕྲེད་ཐིག་བྱང་མ་ 23°27″ དང་འཕྲེད་ཐིག་ཕྱོགས་ 23°27″ གཉིས་ཀྱི་བར་དུ་ཡོད་པའི་ས་ཁྱམ་ལ་གོ

equilibrium
ཆ་མཉམ།
phys.
A state in which a system has its energy distributed in the statically most probable manner; a state of a system in which forces, influences, reactions, etc., balance each other out so that there is no net change.
མ་ལག་ཅིག་གི་ནུས་པ་སྒྲིད་ཆ་ཚེ་ཟོས་ཀྱི་ངོ་བོའི་ཐོག་ནས་བཀྲམ་ཡོད་པའི་གནས་སྟངས་ཤིག་ལག་ཅིག་གི་ནང་དུ། ཤུགས་དང་། ཤུགས་རྒྱུན། རྩ་ས་སྟོན་ལ་སོགས་པས་ཕན་ཚུན་བཏང་སྟོམས་བཟོ་རེས་བྱས་པ་ལ་བཏེན་ནས་མཐའ་མའི་འགྱུར་བ་བྱུང་གོང་ཡིན་པའི་གནས་སྟངས་ཤིག

equilibrium potential
ཆ་མཉམ་ཉུས་བ།
biol.
The membrane potential at which a particular type of ion or other particle does not diffuse through the membrane in either direction.
གྲེས་རྡུལ་ཀྱི་རིགས་རིས་ཅན་ཞིག་གམ་རྡུལ་གཞན་སྒྲི་མོ་བརྒྱུད་ནས་ཐྲོག་གང་དུ་ཡང་མི་བགྲོད་པའི་གནས་སྐབས་ཀྱི་སྒྲི་མོའི་ནུས་པ་ལ་གོ

equilibrium rule
ཆ་མཉམ་ཐྲིག་ཁྲིམ།
phys.
∑F=0. On an object or system of objects in mechanical equilibrium, the sum of forces equals zero. Also, ∑t = 0; the sum of the torques equal zero.
∑F=0 ཤུགས་རིགས་གི་ཆ་མཉམ་ཀྱི་སྐབས་སུ་དངོས་པོ་ཞིག་གམ་མ་ལག་ཅིག་གི་སྟེང་དུ་པོག་པའི་ཤུགས་ཀྱི་ཐྲོམ་འགོར་ནི་བློད་ཀོར་དང་མཚུངས། མ་ཟད། གཞུས་ཤུགས་ཀྱི་ཐྲོམ་ཐོག་ཀྱང་བློད་ཀོར་ཡིན། ∑t = 0

equivalence
མཉམ་ཕང་།
phys.
The condition of being equal or equivalent in value, worth, function, etc.
གྲངས་འགོར་དང་། རིན་ཐང་། བྱེད་ལས་ལ་སོགས་པ་མཚུངས་པཱན་འདྲ་མཉམ་ཡིན་པའི་གནས་སྟངས་ལ་གོ

era
བཤད་ལ་བ།
biol.
A major division of geological time, divided into several periods
ས་ཁམས་དུས་ཚོད་ཀྱི་སྟེ་ཚན་གལ་ཆེན་ཞིག་སྟེ། དུས་རབས་དུ་མས་བྱུབ་ཡོད།

ergosterol
ཏྲམ་ཨར།
biol.

A steroid found especially in yeast, moulds, and ergot that is converted into vitamin D_2 by ultraviolet light.

པབས་དང་། ཏྲམ་སྦ། ཨེར་ཐྲོཏ་བཅས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་། སྦ།གས་བྱིའི་ཝོད་ལ་བརྒྱན་ནས་འཚོ་བཅུད་ D_2 ལ་འགྱུར་འགྲོ་བའི་ཤུགས་འདུས་ཤིག

erythrocyte
དམར་ཕྱང་།
biol.

Any of the disc-shaped cells in the blood of vertebrate animals that contain hemoglobin and give blood its red color. The hemoglobin binds to oxygen, which is then transported to all of the tissues of the body. Red blood cells are formed in the bone marrow.

ཐྭ་ལ་རུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ཁྲག་གི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་། ཁྲག་དམར་སྦྱི་ཕ་རས་དང་ལྡན་པའི་སྟེར་མའི་དབྱིབས་ཅན་གྱི་ཐ་ཕུང་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ་བ་དང་། འདི་ཡིས་ཁྲག་ལ་དམར་མདོག་སྤྱི་ན་གྱི་ཡོད། ཁྲག་དམར་སྦྱི་ཕ་དེ་འཚོ་ཆུང་དང་འཆིང་སྦྱོར་བྱེད་པ་དང་། དེའི་རྗེས་སུ་ལུས་ཕོའི་ཕུང་གྲབ་ཐམས་ཅད་ལ་འཚོ་ཆུང་རྒྱུ་ལའདེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཁྲག་དམར་ཐ་ཕུང་རྒྱས་ནི་རུས་ཤུང་གི་ནང་དུ་གྲུབ་ཀྱི་ཡོད།

escape velocity
ཐར་ཁྱས་ཐྲུར་ཚད།
phys.

Velocity that a projectile, space probe, etc. must reach to escape the gravitational influence of Earth or the celestial body to which it is attracted.

འབེན་གཟུགས་དང་མཁའ་གྲུ་ལ་སོགས་པ་མའི་གོ་ལའམ་རང་ཉིད་འཛིན་མའི་མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི་དངོས་པོའི་འཛིན་ཤུགས་ཀྱི་ཤུགས་རྒྱུན་ལས་ཐར་བར་དེས་པར་དུ་སྐྱེས་དགོས་པའི་སྒྲུར་ཚད།

esophagus
མིད་པ།
biol.

The part of the alimentary canal which connects the throat to the stomach.

མཁྲིན་པ་ནས་ཕོ་བར་དབར་གྱི་ཟས་ཀྱི་རྒྱུ་ལམ་གྱི་ཆ་ཤས་ལ་གོ

essential nutrient
དེས་མཁོའི་བཅུད་ཕྲས། མཁོ་བཅུད།
biol.

An essential nutrient is a nutrient required for normal body functioning that can not be synthesized by the body.

དེས་མཁོའི་བཅུད་ཕྲས་ནི་ལུས་ཕོའི་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་བྱེད་ལས་ལ་དེས་པར་མཁོ་ཞིང་ལུས་ཕོས་སྒྲིང་སྒྲན་བྱེད་མི་ཐུབ་པའི་བཅུད་ཕྲས་ཤིག་ཡིན།

estradiol
ཨེ་སི་ཏ་ཏོ་ལ་ཐྲེན་ཐམེད།
biol.

Estradiol is the main female sex hormone produced and secreted by the ovaries. It is an oestrogen and is used therapeutically to make up hormonal deficiencies, for instance, in HRT (hormone replacement therapy).

ཨེ་སི་ཏ་ཏོ་ལ་ཐྲེན་གར་ཤེར་ནི་ཁམས་དམར་སྟོད་ཀྱི་ཕོན་ཐྲེད་ཀྱིས་ལངས་ཏེ་ཁ་ཕྱིར་ལངས་པའི་བུད་མེད་ཀྱི་མཚན་མའི་ཐྲེན་ཕྲས་གཙོ་བོ་དེ་རེད། འདི་ནི་ཨོས་ཏྲོ་ཇེན་ཞེས་ཡིན་པ་དང་། ཐྲེན་ཕྲས་ཚབ་བཏེའི་གསོ་དབྱད་ལྟ་བུའི་ནང་དུ་གསོ་དབྱད་ཀྱི་ཕོག་ནས་ཐྲེན་ཕྲས་ཁྱོད་ས་ཡིན་ཟེར་ན། ཐྲེན་ཕྲས་ཚབ་བཏེའི་གསོ་ཐེག་ཁ་ལ་ལུ་ཏེ། ཁ་ཕྱིར་ལངས་ཏེ་ཕོག་ནས་ཐྲེན་ཕྲས་ཀྱི་ཕོག་ནས་ཐྲེན་ཕྲས་ཁ་ཕྱིར་ལངས་ཚེད་དུ་སྦྱོང་ཀྱི་ཡོད།

estrogen
མོའི་ཐྲེན་ཐམེད།
biol.

Any of a family of steroid hormones that regulate and sustain female sexual development and reproductive function.

བུད་མེད་ཀྱི་ཐུན་མོན་ལུས་ཁམས་ཀྱི་ལྷན་འཛིན་འགེལ་དང་སྐྱེད་འགེལ་ཀྱི་བྱེད་ལས་རྒྱུན་འཛིན་དང་སྤྱངས་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཞགས་ཐྲེན་ཕྲས་ཀྱི་སྟེ་ཚན་གང་རུང་ཞིག་ལ་ཟེར།

estuary
ཆུ་མཚོ་འཛེས་ཐུལ།
phys.

An area where a river flows into the sea.

རྒྱུན་ཆུ་མཚོ་རྡུ་ཞུགས་སའི་ས་ཁུལ།

ether
མེ་ཐར།
phys.

Hypothetical invisible medium that was formerly thought to be required for the propagation of electromagnetic waves and thought to fill space throughout the universe.

སྟོན་ཚད་གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་རླུས་འགྲོ་བར་མཁོ་ཞིང་འཛིག་རྟེན་གྱི་མཁའ་དབྱིངས་སུ་ཁེངས་ནས་ཡོད་པར་འདོད་པའི་རྟོག་བཤགས་མེ་མངོན་པའི་རྒྱུད་ལམ་ཞིག

ethology
གཡོས་ཚུལ་རིག་པ།
biol.

The study of the behaviour of animals in their normal environment

རང་ཉིད་ཀྱི་སྤྱི་བཤད་གི་ཁོར་ཡུག་ཏུ་གནས་པའི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་གཡོས་སྤྱོད་ལ་དཔྱད་པའི་རིག་པ། [འབྲེལ་ཡོད་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་ལ་གནས་པའི་སེམས་ཅན་གྱི་གཡོས་སྤྱོད་བཤད་པའི་རིག་པ།]

Euclidean geometry
ཡུ་ཀ་ལི་དབྱིངས་ཕྱིས།
phys.

Geometry based upon the postulates of Euclid, especially the postulate that only one line may be drawn through a given point parallel to a given line.

ཡུ་ཀ་ལི་ཡི་འདོད་ཚུལ་གཞིར་བཞག་པའི་དབྱིངས་རྩིས་ཏེ། དམིགས་བསལ་གྱི་ཚེག་གཅིག་བརྒྱུད་ནས་དྲང་ཐིག་རིས་ཅིས་ཅན་ཞིག་ལ་མཉམ་གཡོན་ཡིན་པའི་དྲང་ཐིག་གཅིག་ཁོར་འདྲི་ཐུབ་པ་ཡིན་ཞེས་པ་ལྟ་བུའི་འདོད་ཚུལ།

eugenics
རྒྱུད་འདེམས་རིག་པ།
biol.

A science that tries to improve the human race by controlling which people become parents.

འགྲོ་བ་མི་གང་ཞིག་པ་མ་རུ་འགྱུར་མིན་ལ་སྐྱང་མེད་ལངས་ཏེ་ནི་བྱེད་པའི་སློབ་ནས་འགྲོ་བ་མི་མིའི་རིགས་ཡར་རྒྱས་སུ་གཏོང་བར་འབད་པའི་ཚན་རིག་ཅིག

euglena
མིག་བཟང་། ཡུ་ག་ལིན།
biol.

Any of various green, one-celled water organisms that move by means of a whiplike structure called a flagellum. Euglenas produce their own food through photosynthesis. They are protozoans.

ལྟག་ཚན་ལྟ་བུའི་བཀོད་པ་འབྲེང་ཏ་རु་འགོད་པ་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་འགྱུ་ལ་སྤྲོད་བྱེད་པའི་ཐུ་ཕུང་གཅིག་ཅན་ཆུ་གནས་སྐྱེ་དངོས་ཀར་དོག་ལྟར་ཡོད་པ་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ། ཡུག་ལིན་ཀྱིས་ཉི་ཟླ་ཕན་ཚུན་ལ་བརྟེན་ནས་རང་ཉིད་ཀྱི་ཟ་མ་བཟོ་གར་བྱེད་པ་དང་། ཡུག་ལིན་ནི་གཙོ་བོ་མའི་སྲོག་ཆགས་ཡིན།

eukaryote
ཉིང་ལྕགས་ཀྱི་ངོ་མ།
biol.

Any of numerous organisms whose cells contain a nucleus surrounded by a membrane. All organisms except bacteria and archaea are eukaryotes. The eukaryotes include animals, plants, fungi, and protists.

ལྷེ་ཉིང་གི་མཐའ་རུ་སྐྱོ་མོས་བསྐོར་ནས་ཡོད་པའི་ཐུ་ཕུང་དང་ལྕགས་པའི་སྐྱེ་ངོས་ཀྱི་རིགས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ། ཕྱིན་བུ་དང་ཨར་ཀི་ཐུ་ཕྱིན་གཉིས་ཕུད་པའི་སྐྱེ་ངོས་ཐམས་ཅད་ཉིང་ལྕགས་སྐྱེ་ངོས་རེད། ཉིང་ལྕགས་སྐྱེ་ངོས་ཀྱི་ཁོངས་སུ་སྲོག་ཆགས་དང་། ཅོ་ཤིང་། རྩམ་ཁ། ཐོག་མའི་སྐྱེ་ངོས་བཅས་ཚུད་ཡོད།

eukaryotic cell
ཕྱི་ལྟར་ལྡན་ཕྱུག།
biol.

Eukaryotic cells are cells that contain a nucleus and organelles, and are enclosed by a plasma membrane.

ལྟེ་ཁྱིང་དང་དབང་དང་ལྡན་ཁྱད་ཁྱིད་དེ་དག་བྱ་ཕུང་རྒྱུ་མོས་བཏུམ་ཡོད་པའི་བྱ་ཕུང་ལ་གོ།

eusocial species
ཀུན་ལེགས་ཀྱི་ཚོགས་ཅེ་རིགས།
biol.

Eusocial species, any colonial animal species that lives in multigenerational family groups in which the vast majority of individuals cooperate to aid relatively few (or even a single) reproductive group members.

ཁྱིམ་ཚང་གི་སྡེ་ཁག་ཏུ་སྐྱེ་རབས་དུ་མའི་སྲོག་ཆགས་མཉམ་འདུག་བྱེད་ཅིང་། ཚོགས་མི་ཕལ་ཆེ་བས་མཉམ་འབྲེལ་གྱི་སྐོ་ནས་སྐྱེ་འཚེལ་གྱི་ཀུས་པ་ལྟར་པའི་ཚོགས་མི་ཁ་ཤས་ (ཐ་ན་གཅིག་) ལ་རོགས་འདེགས་བྱེད་པའི་མཉམ་གནས་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ཉེ་རིགས་གང་ཡང་རྟུང་བ་ཞིག་ལ་གོ།

euthanasia
སྲོག་ཐུན་གཅོད་པ།
biol.

The hastening of death for a terminally ill patient. Euthanasia is from the Greek for “dying well.”

བཅོས་ཐབས་བླལ་བའི་ནད་ཀྱིས་མནར་བའི་ནད་པ་ཞིག་གི་སྲོག་གཅོད་པ་ལ་གོ་ཞིང་། རྒྱ་རིག་གི་ཚིག་ "བདེ་བར་འཆི་བ་" ཞེས་བ་ནས་བཏོན།

evaluate
རིན་ཐང་འཇལ་བ།
sci. method

To determine the importance, effectiveness, or worth of

གལ་གནད་དམ། ཕན་ནུས། ཡང་ན་རིན་ཐང་གཏན་འབེབས་བྱེད་པ་ལ་གོ།

evaluation
ཐང་འཇལ།
རིན་ཐང་འཇལ་བ།
sci. method

The making of a judgement about the amount, number, or value of something

བྱ་དངོས་ཤིག་གི་འགོར་ཚད་དམ། ཁ་གྲངས། ཡང་ན་རིན་ཐང་ཐག་གཅོད་བྱེད་པའི་བྱ་བ་ལ་གོ།

Evangelism
ཡེ་ཁྲིས་ཁྱབ་རྒྱུ་ཡིན་ཕྱུགས།
phil.

Zealous preaching and dissemination of the gospel, as through missionary work.

ཚོས་ལུགས་ཁྱབ་སྒྲེལ་གཏོང་བའི་ལས་གཞི་ལྟ་བུ་རྒྱུ་ཅི་ཡི་ཤུའི་ལྟ་བྱེད་པ་ལ་འཕྲུར་ཞེན་ཚེན་པོས་འཚང་ཁྲིད་དང་ཁྱབ་གདལ་བ་ཏུ་གཏོང་བ།

evaporation
རླངས་འགྱུར།
phys.

Change of phase from liquid to gas that takes place at the surface of a liquid; the opposite of condensation.

གཤེར་གཟུགས་ཀྱི་ངོས་ནས་གཤེར་གཟུགས་རླངས་གཟུགས་སུ་འགྱུར་བ་ལ་གོ། གཤེར་འགྱུར་གྱི་ལྷོག་རྫོགས་ཡིན།

event horizon
རྒྱུང་བའི་ཐུག་མཚམས།
phys.

The boundary of the black hole, which is known as the event horizon, is the surface in space at which the gravitational field reaches this critical value.

རྒྱུང་བའི་མུ་མཚམས་སུ་འགོད་པའི་བུ་ག་ནག་པོའི་མཐའ་མཚམས་ནི་འཕེན་ཤུགས་ཀྱི་རང་བཞིན་མཁོའི་གྲངས་ཐང་ལ་སྟེགས་པའི་ནམ་མཁའི་མཐོང་ས་ཀྱི་ངོས་དེ་ཡིན།

evergreen
གཅིན་ལྡན།
biol.
A tree, shrub, or plant having foliage that persists and remains green throughout the year.
ཝོ་གཅིག་གི་དུས་ཡུན་ཏེའི་ཤོའི་རིང་ལ་འདབ་མ་རྒྱས་ལྡང་ལྟར་གནས་པའི་ཤིང་སྟོང་ཞིག་གམ། སྟོང་ལྡན་མམ། ཡང་ན་ཅི་ཤིང་ཞིག་ལ་གོ [ནམ་དུས་དབྱེ་བ་མེད་པར་དུས་གཅིན་དུ་ལྡང་ལྟར་གནས་པའི་ཅི་ཤིང་།]

evergreen plant
གཅིན་ལྡན་ཅི་ཤིང་།
biol.
A plant having foliage that persists and remains green throughout the year
ཝོ་གཅིག་གི་དུས་ཡུན་ཏེའི་ཤོའི་རིང་ལ་འདབ་མ་རྒྱས་ལྡང་ལྟར་གནས་པའི་ཅི་ཤིང་ཞིག་ལ་གོ

evidence
དངོས་ཁྱད་གསལ།
sci. method
The available body of facts or information indicating whether a belief or proposition is true or valid.
ཡིན་ཚེས་ཤེས་གསལ་དམ་བཅའ་ཞིག་བདེན་པཱཊ་མ་ཡིན་མིན་སྟོན་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་བདེན་དོན་ནམ་ཚ་འཕེན་གྱི་ཡུང་ཝོ་ལ་གོ

evolution
འཕེལ་འགྱུར།
biol.
Evolution is the process by which the physical characteristics of types of creatures change over time, new types of creatures develop, and others disappear.
འཕེལ་འགྱུར་ནི་དུས་ཀྱི་འགྱུར་འགྲོས་དང་བསྡུན་ནས་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་རིགས་ཀྱི་ཕྱི་ཕྱི་ལུས་ཝོའི་ཁྱད་གཤིས་ལ་འགྱུར་སྟོག་འགྲོ་ཞིང་། སྲོག་ཚགས་གསར་པའི་རིགས་འཕེལ་བ་དང་། སྲོག་ཚགས་གཞན་པ་མེད་པར་འགྱུར་བའི་རྒྱུ་རིམ་ཞིག་ལ་གོ།

evolutionary taxonomy
འཕེལ་འགྱུར་དབྱེ་བཤད་རིག་བྱ།
biol.
A school of biological classification which classifies organisms on the basis of both phenetic and phylogenetic data.
ཕྱི་ཕྱི་སྐང་ཚུལ་དང་འཕྲེལ་བའི་གྲངས་ཐོ་དང་ཚོགས་སྡེའི་འཕེལ་རིམ་གྱི་གྲངས་ཐོ་གཉིས་ཀ་གཞིར་བཞག་སྟེ་སྐྱེ་དངོས་རྣམས་སྡེ་ཚན་དུ་དབྱེ་འབྱེད་ཅིང་བའི་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་དབྱེ་འབྱེད་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཤིག

evolutionist
འཕེལ་འགྱུར་ཤེས་པ།
biol.
A person who believes in the theories of evolution and natural selection.
འཕེལ་འགྱུར་རིག་པ་དང་རང་བྱུང་འདེམས་སྐྱེག་གི་རྣམ་གཞག་ལ་ཡིད་ཆེས་བྱེད་མཁན་གྱི་སྐྱེ་བོ་ཞིག

evolve
འཕེལ་འགྱུར་བྱེད་པ།
biol.
Develop over successive generations as a result of natural selection.
རང་བྱུང་འདེམས་སྐྱེག་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱུན་མ་ཚད་པར་རབས་དུ་མའི་རིང་ལ་འཕེལ་རྒྱས་སུ་འགྲོ་བ།

exafference
ཕྱི་ཁྱུལ་ནང་རྒྱུ།
biol.
The stimulation of an animal as a result of factors external to the animal itself.
སྲོག་ཚགས་རང་ཉིད་ཀྱི་ཕྱི་རོལ་དུ་ཡོད་པའི་རྒྱུན་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་སྲོག་ཚགས་རང་ཉིད་ལ་བྱེད་པའི་སྐྱལ་སྟོང་ལ་གོ

examination
༡ བརྟག་པ། ༢ ཡིག་རྒྱུགས།
biol.

1. A detailed inspection or study. 2. A formal test of a person's knowledge or proficiency in a subject or skill.

biol. ༡) ཞིབ་ཚགས་པའི་རྩོག་ཞིབ་བབ་ཞིབ་དཔྱད་ཅིག ༢) གང་ཟག་ཅིག་གི་སློབ་ཚན་ཞིག་གམ་ལག་རྩལ་ཞིག་གི་ཤེས་བྱེའམ་ཤེས་ཚད་ཀྱི་ཐང་པ་བཏང་བའི་ཚད་ལྡན་རྒྱུགས་སྤྱོད་ཅིག

exaptation
ཁྱབས་འགྱུར།
biol.

The process by which features acquire functions for which they were not originally adapted or selected.

བསྟུན་འགྱུར་རམ་འདེམས་གསེས་ཀྱི་སྤོ་ནས་ལུས་པོའི་ཚ་ཤས་ཤེག་ལ་ཐོག་མ་ཉིད་ནས་མེད་པའི་བྱེད་ལས་ཁག་ཅིག་ཕྱི་ས་སུ་བྱུང་བའི་རྒྱུད་རིམ་དེ་ལ་གོ

excitation
བར་ལངས།
phys.

Process of boosting one or more electrons in an atom or molecule from a lower to a higher energy level. An atom in an excited state will usually decay (de-excite) rapidly to a lower state by the emission of radiation. The frequency and energy of emitted radiation are related by E=hf

རྡུལ་ཕྲན་ནམ་འདུས་རྡུལ་ཞིག་ལས་གློག་རྡུལ་གཅིག་གམ་དུ་མ་ནུས་རིམ་དམའ་བ་ཞིག་ནས་མཐོ་བ་ཞིག་ལ་སྤོར་བའི་རྒྱུད་རིམ། ངར་ས་ཁ་ཀྱི་གནས་བབ་ལ་ཡོད་པའི་རྡུལ་ཕྲན་ཞིག་གིས་སྤྱི་ར་ཡོད་འཕྲོ་བར་བྱས་ཏེ་མཁྱོགས་སྟེར་ངང་ནུས་རིམ་དམའ་བ་ཞིག་ལ་ཟད་འགྱུར་ (ངར་ཉམ) བྱེད་པ་ཡིན། འཕྲོ་བྱ་བཅུག་པའི་ཡོད་ཀྱི་རྩོམ་སྤྱོད་ངང་ནུས་པ་གཉིས་ནི་གཅིག་ལས་ལན་ལྔར་འབྱེལ་ཡོད། E=hf

excitatory postsynaptic potential (EPSP)
མཐུད་མཚམས་རྟེས་ཀྱི་ཁྱུལ་ཕྱིད་ཁྱོན་བས་ཚད།
neurosci.

The electric potential that is generated in a postsynaptic neuron during the transmission of a nerve impulse. It is caused by depolarization of the postsynaptic membrane when a neurotransmitter, released from the presynaptic membrane, binds to the postsynaptic membrane. This will induce an action potential in the receiving neuron if the EPSP is large enough.

དབང་རྩའི་འཕར་བརྡ་ཞིག་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་པའི་སྒྲིགས་སུ་མཐུད་མཚམས་རྟེས་ཀྱི་དབང་ཅ་ཐུ་གཟུགས་ཤེག་གི་ནང་དུ་བསྐྱེན་པའི་གློག་གི་སྟོབས་ཚད་ལ་གོ། འདི་ནི་མཐུད་མཚམས་སྔོན་ཀྱི་སྐྱེ་མོ་ནས་གློད་པའི་དབང་ཅ་འཕྲིན་པ་ཞིག་མཐུད་མཚམས་རྟེས་ཀྱི་ཕྱི་མོ་ལ་འབྱུར་སྒྲིགས་མཐུད་མཚམས་རྟེས་ཀྱི་ཕྱི་མོ་དེ་སྟེ་འདུས་བྱུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཡིན། གལ་ཏེ་མཐུད་མཚམས་རྟེས་ཀྱི་སྐྱལ་བྱེད་སྟོབས་ཚད་དེ་གང་འཚམས་ཆེན་པོ་ཡོད་ཚེ་འདི་ཡིས་འཕྲིན་པ་འགྲོར་སོའི་དབང་ཅ་ཐུ་གཟུགས་ཀྱི་ནང་དུ་ལས་འཛིན་ནུས་པ་ཞིག་སྐྱལ་སྐྱེན་བྱེད།

excitatory synapse
དར་ལྡོང་མཐུད་མཚམས།
neurosci.

A synapse in which the nerve impulse in a presynaptic cell tend to increase the probability of the postsynaptic cell to fire an action potential.

མཐུད་མཚམས་སྟོན་ཀྱི་ཐུ་ཟུང་ཞིག་ཏུ་ཡོད་པའི་དབང་ཅ་ཐུ་འཕར་བརྡ་ཡིས་མཐུད་མཚམས་རྟེས་ཀྱི་ཐུ་ཟུང་ལ་ལས་འཛིན་ནུས་པ་ལྡོང་དུ་འཛིན་པའི་སྒོང་བྱོང་རེ་མཐོར་གཏོང་ཐུབ་པའི་མཐུད་མཚམས་ཤེག་ལ་གོ

excretion
སྐྱེགས་དོར། སྐྱེགས་མ།
biol.

The expulsion of the waste materials of metabolic processes from the body of an organism. Waste materials in animals include nitrogenous compounds such as ammonia, urea and uric acid from protein metabolism, and carbon dioxide from respiration.

སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་གཞི་ལུས་པོ་ནས་ནུས་འགྱུར་བྱེད་རིམ་དང་འབྲེལ་བའི་སྐྱེགས་མ་འདོར་བ་ལ་ཟེར། སྲོག་ཚགས་ཀྱི་སྐྱེགས་རོའི་ནང་དུ་སྦྲེ་ཕྱས་ནུས་སྒྱུར་ལས་བྱུང་བའི་ཨེ་མོ་ནི་ཡ་དང་། ཡུ་རེ་ཡ། ཡུ་རིག་སྒྱུར་ཕྱས་ལྟ་བུའི་ནཱ་ཡི་ཏོ་ཇེན་གྱི་འདུས་ཕྱས་དང་འབྲེལ་རྫུབ་ནས་བྱུང་བའི་ཁར་སྦོན་འཚོ་བློང་ཟུང་ལྟར་ལྟན་བཅས་ཚུད་ཡོད།

excretory system
སྐྱེགས་འདོར་མ་ལག ཕྱི་འདོར་མ་ལག
biol.

The system that collects and excretes nitrogenous wastes and excess water from the body in the form of urine; it includes the kidneys, ureters, urinary bladder, and urethra.

ལུས་པོ་ནས་ནཱ་ཡི་ཏོ་ཇེན་དང་ལྡན་པའི་སྐྱེགས་ཅོ་དང་ཚུ་ལྟུག་མ་རྣམས་བསྡུས་ཏེ་གཅིན་པའི་ངོ་བོར་འདོར་བར་བྱེད་པའི་མ་ལག་ལ་གོ་ཞིང་། མ་ལག་འདིའི་ནང་དུ་མཁལ་མ་དང་། གཅིན་འཇེན་སྦྲ་ཀུ། གཅིན་ལྷན་། གཅིན་ལམ་བཅས་ཚུད་ཡོད།

exemplar
དཔེར་བོས།

A person or thing serving as a typical example or appropriate model.

དཔེ་མཚོན་འཕྲལ་མེད་ཅིག་གམ་དཔེ་གཟུགས་འོས་འཚམས་ཤིག་ཏུ་བཀྲི་ཚོག་པའི་མི་འམ་ཅ་དངོས་ཤིག

exhale
དཏྱག་བཟློང་བ། དཏྱག་འཕྱིན་བ།
biol.

To expel (breath, tobacco smoke, etc) from the lungs; breathe out

(དབུགས་དང་ཕ་མག་གི་དུ་བ་ལ་སོགས་པ་) ཐྲོ་བ་ནས་ཕྱིར་འདོན་པ་སྟེ། དབུགས་ཕྱིར་གཏོང་བ།

exocrine gland
ཕྱི་རྒྱུད་རྒྱུད་ཅན།
biol.

A gland of the body that discharges its secretions through a duct to an internal or external surface, rather than directly into the bloodstream. In mammals, the sweat glands and salivary glands are exocrine glands.

གཤེར་ཤུ་རྣམས་ཐང་ཀར་ཁྲག་རྒྱུན་ཀྱི་ནང་དུ་མི་གློད་པར་སྦྲ་ཀུ་བརྒྱུད་དེ་ལུས་པོའི་ཕྱི་ནང་གང་རུང་གི་ངོས་སུ་གློད་པར་བྱེད་པའི་རྒྱན་བ་ལ་གོ། ཁ་གསོས་སྲོག་ཚགས་ལ་མཚོན་ན་རྫུ་ལ་ཚུའི་རྒྱན་བ་དང་མཆིལ་རྒྱན་གཉིས་ནི་ཕྱི་རྒྱན་རྒྱན་བ་རེད།

exocytosis
ཐུ་ཕྱང་ཕྱི་འཕྲིན།
biol.

A process by which the contents of a cell vacuole are released to the exterior through fusion of the vacuole membrane with the cell membrane.

ཐ་ཕུང་ནང་གི་སྦྲུ་ལ་ཤོར་གི་ཕྱི་མོ་དེ་ཐ་ཕུང་གི་ཕྱི་མོར་འབྲེར་བ་ལ་བཏེན་ནས་སྦྲ་ལ་ཤོར་གི་ནང་རྫས་ཕྱི་རོལ་དུ་འབྲུང་བའི་རྒྱུན་རིམ་ལ་གོ།

exogenous
ཕྱི་ཁྱེད།
biol.

Originating or produced from outside a cell, tissue, or organism.

ཐ་ཕུང་ངམ་ཕུང་བྱུ། ཡང་ན་ཕྱི་དངོས་ཤིག་གི་ཕྱི་ངོས་སུ་ཐོན་པའམ་ཕྱི་རོལ་ནས་ཐོན་ཕྱིད་བྱས་པ་ལ་ཟེར།

exoskeleton
ཕྱི་ཐྲོམ།
biol.

A hard outer structure, such as the shell of an insect or crustacean, that provides protection or support for an organism.

འབུ་ཕྲིན་ནས་ཤུན་སྐྲོགས་ཅན་གྱི་སྒོག་ཆགས་ཀྱི་ཕྱི་སྐྲོགས་ལྟ་བུའི་ཕྱི་ངོས་ཀྱི་ཆ་ཤས་མཁྲིགས་པོ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། སྲུང་སྐྱོབ་དང་སྐྱོར་བྱེད་ཀྱི་ནུས་པ་འདོན།

exothermic reaction
རྣམ་ཐྲོད་ཡས་ཐྲུར།
chem.

A chemical reaction that liberates heat.

དངོས་ནུས་ཕྱིར་འབྱིན་པར་བྱེད་པའི་རྫས་སྒྱོར་ལ་གོ [ནུས་པ་ཕྱི་རོལ་དུ་སྒྲོད་པའི་རྫས་སྒྱོར།]

exotic species
ཐྲེས་འགོད་ཅེ་དཀར།
biol.

Plant or animal species introduced into an area where they do not occur naturally, non-native species.

སྒོག་ཆགས་སམ་རྩི་ཤིང་གི་ཅེ་དཀར་ཤེགས་རང་བཞིན་ཀྱི་སྒོ་ནས་མི་འབྱུང་སའི་ཁོར་ཡུག་ཅིག་ཏུ་བཀོད་པ་ལ་གོ ཡུལ་སྒེ་མིན་པའི་ཅེ་དཀར། [འགྲོ་བ་མིའི་བྱེད་ལས་སོགས་ལ་བརྟེན་ནས་གནས་གཞན་དུ་བཀོད་པའི་ཅེ་དཀར།]

expansion
རྒྱ་བསྐྱེད།
phys.

An increase in size, volume, or quantity, usually due to heating. When substances are heated, the molecular bonds between their particles are weakened, and the particles move faster, causing the substance to expand.

ཆེ་རྒྱང་དམ། བོངས་ཚད། ཡང་ན་འབོར་ཚད་རྟེ་ཆེར་ཕྱིན་པ་སྟེ། སྲོ་རར་བཏང་ཚ་བོར་བཟོས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་། དངོས་རྫས་ཚ་བོ་བཟོ་བའི་སྐབས་སུ་རྡུལ་དབར་གྱི་འདུས་རྡུལ་གྱི་འཛིང་བ་རྟེ་ཞན་དུ་འགྲོ་བ་དང་རྡུལ་གྱི་འགུལ་སྐྱོད་རྟེ་མགྱོགས་སུ་འགྲོ་བས། དངོས་རྫས་དེ་རྒྱ་བསྐྱེད་ཀྱི་ཡོད།

expansion joint
ནར་ཚིགས།
phys.

A joint that has a gap to allow for thermal expansion of the sections.

དངོས་པོ་ཞིག་གི་བྱེན་ཚའི་སྟེ་ཚན་ཁག་དོད་ཀྱི་རྒྱ་སྐྱེད་འབྱུང་དུ་འཇུག་མཁན་གྱི་བར་སྐྱོང་ཅན་གྱི་ལྷུ་ཚིགས་ལ་གོ

experiment
བརྒྱུད་ཕྱད།
sci. method

A scientific procedure undertaken to make a discovery, test a hypothesis, or demonstrate a known fact.

གསར་རྟེད་ཅིག་བྱེད་པའམ། ཚོད་གཞག་ཅིག་ལ་ཚོད་ལྟ་བྱེད་པའམ། ཡང་ན། ཏ་གོ་བའི་དངོས་དོན་ཞིག་ར་སྒྲོད་པར་གོང་ཕྱོད་བྱེད་པའི་ཚན་རིག་གི་བྱ་བའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག

experimental design
བརྒྱུ་ཕྱད་ཀྱི་འཚར་འགོད།
neurosci.

A method of research in the social sciences (such as sociology or psychology) in which a controlled experimental factor is subjected to special treatment for purposes of comparison with a factor kept constant.

སྲོ་ཚོགས་ཚན་རིག་ (སྲོ་ཚོགས་རིག་གནས་སམ་སེམས་ཁམས་རིག་པ་ལྟ་བུ་) གི་བརྒྱ་དབྱད་ཐབས་ལམ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདིའི་ནང་དུ་ཤྱད་འཛིན་བྱས་པའི་རྒྱུ་རྒྱན་གཅིག་ལ་དམིགས་བསལ་གྱི་ལྟ་སྐྱོང་བྱས་ཏེ་འགྱུར་མེད་དུ་བཞག་པའི་རྒྱུ་རྒྱན་གཞན་ཞིག་དང་ལྡན་དུ་བསྟུར་གྱི་ཡོད།

experimental treatment
ཚོད་ལྟའི་གསོ་ཐབས།
biol.
An unproven therapy which may or may not be better than a current 'gold standard' therapy.
ད་ལྟའི་གསོ་ཐབས་ལེགས་ཙོས་ལས་བཟང་བར་བདག་ཉིད་ཡིན་སྲིད་ཅིང་ར་སྦྱོང་བྱས་མེད་པའི་ གསོ་ཐབས་ཤིག

explanandum
རྣམ་བར་བགྱད་བྱ།
phil.
The fact, thing, or expression which is to be explained or explicated.
གསེང་བགྱོལ་ལམ་འགྲེལ་བཤད་པ་ཟུང་ཁྱེའི་བདེན་དོན་ནམ། བྱ་དངོས། ཡང་ན་བཤད་ཚུལ་ཞིག

explanans
རྣམ་བར་འཆད་ཕྱིད།
phil.
The explanation or explication given for a fact, thing, or expression.
དངོས་དོན་ནམ། བྱ་དངོས། ཡང་ན། བཤད་ཚུལ་ཞིག་གི་སྐོར་ལ་བཤད་པའི་གསེང་བགྱོལ་ལམ་ འགྲེལ་བཤད།

explanation
གསེང་བགྱོལ། རྣམ་བགད།
sci. method
A statement or account that makes something clear.
བྱ་དངོས་ཤིག་ཁ་ཤེ་གསལ་དུ་གཏོང་བྱེད་ཀྱི་འགྲེལ་བཤད་ཅིག་གམ་རྒྱུ་མཚན་གསལ་བར་ཤད་ཅིག

explicit memory
མངོན་གསལ་ཡིན་བ།
neurosci.
Explicit memory (also called "declarative memory") is one of the two major subdivisions of long-term memory. (The other is implicit memory.) Explicit memory requires conscious thought—such as recalling who came to dinner last night or naming animals that live in the rainforest
མངོན་གསལ་ཡན་པ་ (བཤད་ནུས་ཡན་པ་ཞེས་ཀྱང་ཟེར་) ནི་བཤན་འཛིན་ཡན་པའི་ནང་ གསེས་སྟེ་ཚན་གཉིས་ལས་གཅིག་ཡིན་པ་དང་། (གཞན་དེ་ནི་མངོན་མེད་ཡན་པ་ཡིན།) མངོན་ གསལ་ཡན་པ་ལ་ཅེས་ཆོར་དང་བཅས་པའི་བསམ་གཞིག་མཁོ་སྟེ། དབེར་ན། མདར་དགོང་ ཟླ་ཞིག་ཞལ་ལག་ལ་ཕེབས་ཡོད་མིན་ཡན་གསོ་བྱེད་པཉམ་ཆར་ཁུལ་ནགས་ཚལ་དུ་ཡོད་པའི་ ཕྱོག་ཆགས་ཀྱི་མིང་མཇོད་པ་ལྟ་བུ།

explode
ཕྱི་འཕོར།
phys.
Burst or shatter violently and noisily as a result of rapid combustion, excessive internal pressure, or other process.
འབར་གས་སྐྱེན་པོཉམ། ནང་གི་གཞོན་ལུགས་མང་ཡགས་པ། ཡང་ན་བྱ་རིམ་གཞན་ཀྱི་རྒྱུན་ པས་སྒྲ་ཆེན་པོའི་སྒོ་ནས་གས་པཉམ་ཐོར་བ།

exponential
ཐོན་ཁ་འགྱུར།
math.
གྲངས་འགོར་གཞན་ཞིག་གི་སྟོབས་སམ་རང་བསྟུར་གྲངས་ལྟར་འགྱུར་བ་འགྲོ་བའི་རྟེན་འབྲེལ་ གྲངས་ཤིག

exponential growth
ཐོན་ཁ་འགྱུར་གྱི་འཕེལ།
biol.
A form of population growth in which the rate of growth is related to the number of individuals present.
སྐྱེད་འཕེལ་གྱི་ཚད་ནི་དེ་རྒྱ་ཡོད་པའི་སྐྱེར་གྱི་ཁ་གྲངས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གྲངས་འགོར་ འཕེལ་ཚུལ་ཞིག

exposure
ཕོག་ཚད། འཕྲད་ཚད།
phys.
The action of exposing a photographic film to light.
པར་གྱི་སྐྱོན་ཤོག་ཡོད་ལ་བསྟན་པཉམ་ལྟེ་བའི་བྱ་བ་ལ་གོ

extensor
རྒྱོང་ཕྱིད་པ་ཐྲིམ།
biol.
Muscle that extends or straightens a limb or joint.
ཤུང་ལག་གམ་ཚོགས་ཤིག་རྒྱོང་བའམ་དྲང་པོ་བཟོ་མཁན་གྱི་ཤ་ཐྲིམ་ཞེག

external force
ཕྱི་ཁྱགས།
phys.
Any force exerted on a system by some agency or body outside the system; e.g., the force of gravitation of one solid body acting upon another solid body.
མ་ལག་ཅིག་གི་ཕྱི་རོལ་དུ་ཡོད་པའི་རྒྱུན་ནམ་དངོས་པོ་ཞིག་གིས་དངོས་པོ་དེའི་སྟེང་དུ་བསྟན་པའི་ཤུགས་གང་རུང་ལ་གོ་དགེར་ན། མཁྲིགས་གཟུགས་ཤིག་གི་འཛེན་ཤུགས་མཁྲིགས་གཟུགས་གཞན་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་པོག་པ་ལྟ་བུ།

extinction
ཆ་ལྷོད།
biol.
The death of every member of a given species.
ཉེ་རིགས་རེས་ཅན་ཞིག་གི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པའི་སྲོག་ཆགས་ཐམས་ཅད་ལ་འཆི་སྐྱོན་བྱུང་བར་གོ

extracellular matrix
ཕྱི་ཁར་ཕྱིད།
biol.
In biology, the extracellular matrix (ECM) is a collection of extracellular molecules secreted by cells that provides structural and biochemical support to the surrounding cells.
སྐྱེ་དངོས་ཚན་རིག་ནང་དུ་ཕྱི་ཁ་ཕྱི་ཏ་ཁྲང་ཞེས་པ་ནི་ཐ་ཕྱི་ཕྱི་ཁ་ཕྱི་ཁ་ཕྱི་ཡི་ལས་ཀྱི་ཁ་ཕྱི་ཁ་ཕྱི་ཡི་ལ་ཁ་ཀོ་ཞིང་། འདི་ཡིས་ཉེ་འཁོར་གྱི་ཐ་ཕྱི་ལ་བཀོད་དགེ་བའི་ནས་ཁ་ཕྱི་ཁ་ཕྱི་ཡི་ཐ་ཚས་ལ་ཀུན་གྱི་རམ་འདེགས་མཁོ་སྦྱོང་བྱེད།

extraction
ཕྱིར་འདོན།
phys.
1. The process of obtaining a metal from its ore. 2. The separation of a component from a mixture by selective solubility.
༡) གཏེར་ཁོ་ནས་ལྷག་པ་ཞིག་ཕྱིར་འདོན་པའི་རྒྱུད་རིམ། ༢) གདམ་གསེས་བཞུ་ཚད་ཐབས་ལམ་ལ་བརྟེན་ནས་འདྲེས་ཁ་ཤས་ཤིག་གི་བྱུས་ཆ་སོ་སོར་དབྱེ་བ།

extraocular muscle
མིག་མཐའི་ཁ་ཐྲིམ།
biol.
Any of the six small muscles that control movement of the eyeball within the socket.
འཁོར་མིག་གི་ནང་རོལ་ནས་མིག་རིལ་གྱི་འགུལ་སྐྱོང་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཤ་ཐྲིམ་ཆུང་ཆུང་དྲུག་ཡོད་པའི་ནང་གི་གང་རུང་ཞིག

extremophile
ཚན་དཀའ།
biol.
Any of various organisms that require extreme conditions of temperature, pressure, or chemical concentration, as in very cold or salty environments, in order to thrive.
འཚོ་གནས་བྱེད་པར་རྩོད་ཚད་དམ། གཞོན་ཤུགས། ཡང་ན་ཁ་ས་ཀྱི་འདུས་ཚད་ཆ་ཅང་ཐལ་ཆེ་བའི་གནས་སྟངས་ཅི། དཔེར་ན་ཁོར་ཡུག་ཆ་ཅང་གྲང་མོའམ་ཆུ་ཁུ་ཅན་ལྟ་བུ་མཁོ་བའི་སྒོག་ཆགས་གང་རུང་ལ་གོ [ཁོར་ཡུག་ཆུ་བ་མོའི་ཁྲོད་དུ་འཚོ་གནས་བྱེད་ཐུབ་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཏེ་ཁོར་ཡུག་ཆུ་བ་མོ་ལ་དགའ་བའི་སྐྱེ་དངོས།]

extrinsic
ཕྱི་ཡི།
Originating from the outside; external.
ཕྱི་རོལ་ནས་འབྱུང་བ་སྟེ། ཕྱི་རོལ་གྱི།

eyepiece Lens of a telescope closes to the eye; which enlarges the real image formed by the first lens.

ཨྱ་ཤེལ།

phys.

མིག་དང་ཉེ་སར་ཡོད་པའི་རྒྱང་ཤེལ་གྱི་ཆེ་ཤེལ། འདིས་ཆེ་ཤེལ་དང་པོ་དེས་བསྐྲུན་པའི་གཟུགས་བརྙན་ཆེ་རུ་གཏོང་བ་ཡིན།

F

facial action coding system (FACS)
གདོང་ཉམས་བརྡ་སྒྲིག་མ་ལག
biol.

The Facial Action Coding System (FACS) is a tool for measuring facial expressions. It is an anatomical system for describing all observable facial movement. It breaks down facial expressions into individual components of muscle movement.

གདོང་ཉམས་བརྡ་སྒྲིག་མ་ལག་ནི་གདོང་གི་རྣམ་འགྱུར་ཚད་འཇལ་བའི་ལག་ཆ་ཞིག་དང་། ཕྱིར་སྣང་བའི་གདོང་གི་འགུལ་སྐྱོད་ཐམས་ཅད་འགྲེལ་བརྗོད་བྱེད་པར་སྤྱོད་པའི་ཕུང་གནས་མ་ལག་ཅིག་ཡིན་ཞིང་། འདི་ཡིས་གདོང་གི་རྣམ་འགྱུར་རྣམས་ཤ་སྒྲིམ་འགུལ་སྐྱོད་ཀྱི་གྲུབ་ཆ་རེ་རེའི་ངོ་བོར་དབྱེ་སེལ་བྱེད།

facial nerve
གདོང་གི་དབང་རྩ།
neurosci.

Each of the seventh pair of cranial nerves, supplying the facial muscles and the tongue.

ཐོད་རུས་དབང་རྩ་ཆ་བདུན་པོ་རེ་རེ་ལ་གོ་ཞིང་། གདོང་གི་ཤ་སྒྲིམ་དང་ལྕེ་ལ་བརྡ་འཕྲིན་མཁོ་སྤྲོད་བྱེད།

facilitated diffusion
མཐུན་སྦྱོར་ཁྱབ་འགྱེད།
biol.

In cell biology, a process by which substances are transported across cell membranes by means of protein carrier molecules; also called facilitated transport.

ཕྲ་ཕུང་སྐྱེ་དངོས་རིག་པའི་ནང་དུ་མཐུན་སྦྱོར་ཁྱབ་འགྱེད་ནི་སྤྲི་རྫས་འདྲེན་བྱེད་འདུས་རྡུལ་ལ་བརྟེན་ནས་ཕྲ་ཕུང་སྐྱི་མོ་བརྒྱུད་དེ་བེམ་རྫས་སྐྱེལ་འདྲེན་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་ལ་ཟེར། འདི་ལ་མཐུན་སྦྱོར་དབོར་འདྲེན་ཡང་ཟེར།

fact
དངོས་དོན།
sci. method

Close agreement by competent observers of a series of observations of the same phenomena.

སྣང་ཚུལ་གཅིག་གི་རྟོག་ཞིབ་མང་པོའི་ཐད་ལ་ཚད་ལྡན་རྟོག་ཞིབ་པས་གནང་བའི་འགལ་ཟླ་ཉུང་བའི་གྲོས་མཐུན་ཐག་གཅོད།

factor
རྐྱེན།

A circumstance, fact, or influence that contributes to a result.

གྲུབ་འབྲས་ཤིག་འབྱུང་བར་མཐུན་སྦྱོར་བྱེད་མཁན་གྱི་གནས་སྟངས་སམ། དངོས་དོན། ཡང་ན་ཤུགས་རྐྱེན་ཞིག

Fahrenheit
བྷ་རི་ཧེ་ཊི། **བྷ་རན་ཧོ་ཏ།**
phys.

Of or denoting a scale of temperature on which water freezes at 32° and boils at 212° under standard conditions.

ཆུ་རྡོ་ཚད་ ༣༢ ཀྱི་སྟེང་དུ་འཁྱགས་པར་འགྱུར་ཞིང་རྡོ་ཚད་ ༢༡༢ ཀྱི་སྟེང་དུ་ཁོལ་བར་འགྱུར་བའི་རྡོ་ཚད་ཀྱི་ཚད་གཞི་ཞིག

Fahrenheit scale
བྷ་རན་ཧེ་ཊ་ཚད་རྒྱས།
phys.

Temperature scale in common use in the United States. The number 32 is assigned to the melt-freeze point of water, and the number 212 to the boil-condense point of water at standard pressure (1 atmosphere, at sea level).

ཨ་རི་དེ་ནང་རྒྱུན་སྤྱོད་བྱེད་པའི་རྡོ་ཚད་ཀྱི་བཅུ་གཞི། ཚད་ལྡན་གཙོན་ཤུགས་ (མཚོ་ངོས་ཀྱི་མཐོ་ཚད་ལ་རྒྱུང་གཙོན་ ༧) ཀྱི་སྒྲབས་སུ་གྲངས་ཀ་ ༣༢ ནི་བཞུ་བཉམ་འཁྱགས་པའི་རྡོ་ཚད་ཡིན་པ་དང་། གྲངས་ཀ་ ༢༡༢ ནི་ཁོལ་བཉམ་གཡེར་འགྱུར་གྱི་རྡོ་ཚད་ཡིན་མོ།

fallacy
ཐྲོན།
phil.

A mistaken belief, especially one based on unsound arguments.

ཡིད་ཆེས་འཁྲུལ་བ་ཞིག་སྟེ། བྱེ་བྲག་ཏུ་དང་བདེན་མིན་པའི་རྩོད་གླེང་གཞིར་བཞག་པའི་ཡིད་ཆེས་འཁྲུལ་བ་ཞིག་ལ་གོ།

fallibility
འཁྲུལ་ཅང་བའི་རང་བཞིན།
phil.

The tendency to make mistakes or be wrong.

ནོར་འཁྲུལ་བཟོ་བཉམ་འཁྲུག་པ་ཡིན་པའི་རང་གཡེས།

fallopian tube
ཁམས་དམར་འཕྲེན་ཐུག
biol.

Either of a pair of tubes found in female mammals that carry egg cells from the ovaries to the uterus.

ནུ་གསོས་སྲོག་ཚགས་མོ་ཡི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་བསམ་སེའུ་ནས་བུ་སྟོད་ཀྱི་ནང་དུ་ཁམས་དམར་ཐ་ཕུང་རྣམས་སྐྱེལ་འདེན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཐུ་ཀུ་གཉིས་ལས་གང་རུང་ལ་གོ།

false memory
འཁྲུལ་དྲན།
neurosci.

An apparent recollection of an event that did not actually occur, especially one of childhood sexual abuse arising from suggestion during psychotherapy.

དངོས་སུ་བྱུང་མེད་པའི་དོན་ཆུན་ཞིག་ཁྱོད་ཅིན་པ་ལྟར་དུ་སྣང་བའི་བསྐྱར་དྲན་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། ལྟག་པར་དུ་སེམས་ཁམས་གསོ་བཅོས་ཀྱི་སྒྲབས་སུ་བསམ་འཚར་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་ཆུང་དུས་ཀྱི་བཅན་གཡེས་དོན་ཆུན་ཞིག་ལྟར་སྣང་གིས་བསྐྱར་དྲན་བྱུང་བ་ལྟ་བུ།

family
ཕྱིས་ཚང་།
biol.

A taxonomic category of related organisms ranking below an order and above a genus.

གྲལ་གྱི་ཡོག་བང་རྒྱུད་ཀྱི་སྟེང་དུ་ཡོད་པའི་འབྲེལ་ཡོད་སྐྱེ་བངས་ཀྱི་སྟེ་ཚན་བཏྲེའི་རིམ་པ་ཅིག

family tree
ཕྱིས་རྒྱུད་ཤོང་།
biol.

A genealogical diagram of a family's ancestry.

ཁྱིམ་ཚང་ཞིག་གི་རིགས་རྒྱུན་མཚོན་པའི་རིགས་རྒྱུད་འགེལ་རིམ་གྱི་དགེ་རིམ་ཤིག

Faraday's law
བྷ་ར་ཏེ་ཡི་གཏན་ཁྲིམས།
phys.
Induced voltage in a coil is proportional to the product of the number of loops and the rate at which the magnetic field changes within those loops. In general, an electric field is induced in any region of space in which a magnetic field is changing with time. The magnitude of the induced electric field is proportional to the rate at which the magnetic field changes. See also Maxwell's counterpart to Faraday's law.
དཀྱིས་སྒྲུང་ཅིག་ཏུ་སྒྲུལ་སྒྲན་བྱས་པའི་ཕྱོལ་ཚད་ནི་ཨ་ལོང་གི་ཁ་གྲངས་དང་ཨ་ལོང་འདི་དག་ནང་གི་ཁས་ལེན་ར་བའི་འགྱུར་ཚད་ཀྱི་བསྡུར་ཚད་དང་ཐད་འབྲེལ་ཡིན། ཕྱི་ར་བཏང། ཁས་ལེན་ར་ན་ལ་འགྱུར་ན་ཡོད་པའི་བར་སྟོང་ཐམས་ཅད་དུ་གློག་ར་ཞིག་སྒྲུལ་སྒྲན་བྱེད་པ་དང། སྒྲུལ་སྒྲན་བྱས་པའི་གློག་རའི་ཆེ་ཆུང་ནི་ཁས་ལེན་ར་བའི་འགྱུར་ཚད་དང་ཐད་འབྲེལ་ཡིན། ཐུ་ར་ཏེ་གཏན་ཁྲིམས་ལ་བཏོན་པའི་མེ་ཁ་སི་ཕྲེལ་གྱི་དོ་ཡ་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།

farsighted
རིང་མཐོང། རྒྱང་མཐོང།
phys.
Seeing objects at a distance more clearly than those near at hand.
ཐག་ཉེ་ན་ཡོད་པའི་དངོས་པོ་ལས་ཐག་རིང་སར་ཡོད་པའི་དངོས་པོ་གསལ་པོར་མཐོང་བ།

fascicle
ཆུན་བོ།
biol.
A bundle of anatomical fibers, as of muscle or nerve.
ཤ་སྦྲེལ་མམ་དབང་རྩ་ལུ་བྱའི་ཤུང་གནས་རྩ་རྒྱུས་ཀྱི་ཆགས་པ་ཞིག་ལ་གོ

fat
ཚིལ་ཞུན
biol.
A natural oily substance occurring in animal bodies, especially when deposited as a layer under the skin or around certain organs.
སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ལུས་པོའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རང་བྱུང་གི་སྦྱན་ཞུན་ཅན་ཀྱི་དངོས་རྫས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང། ཤེ་བྱག་ཏུ་པགས་པའི་འོག་དང་དབང་པོ་ཁག་ཅིག་གི་མཐའ་རྒྱ་བར་རིམ་བྱས་ནས་ཆགས་པ་དེ་ལ་གོ

fat cell
ཚིལ་ཞུན་ལྷ་ཕྲུང།
biol.
Any of various cells found in adipose tissue that are specialized for the storage of fat.
ཚུལ་བ་ཟུང་ཤུང་གྱིས་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་ཚིལ་ཞུན་གསོག་ཉར་བྱེད་པར་ཆེད་ལས་ཅན་ཡིན་པའི་ལྷ་ཤུང་གང་རྒྱུ།

fatigue
དཚ་ཏྲག
biol.
Physical or mental weariness resulting from effort or activity.
རྩོལ་བཤམ་བྱེད་སྟོག་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་ལུས་དང་སེམས་ཀྱི་ངལ་དུག

fatty acid
ཚིལ་ལྡན་གྱུར།
chem.

Any of a large group of organic acids, especially those found in animal and vegetable fats and oils. Fatty acids are mainly composed of long chains of carbon atoms linked to hydrogen atoms. A fatty acid is saturated when the bonds between carbon atoms are all single bonds. It is unsaturated when any of these bonds is a double or triple bond.

སྐྱེ་ལྡན་སྐྱུར་རྫས་ཀྱི་སྟེ་ཚན་ཆེན་པོ་གང་རུང་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་གཙོ་བོ་སྲོག་ཆགས་དང་སྟོ་ཚལ་གྱི་ཞག་དང་སྙན་གྱི་ནང་དུ་ཡོད། ཚིལ་ལྡན་སྐྱུར་ནི་གཙོ་བོ་ཁར་སྦྲོན་རྡུལ་ཕན་གྱི་ཁྱེར་བ་རིང་པོའི་སྟོང་དུ་ཡང་རྒྱུང་རྡུལ་ཕན་མཐུད་སྦྱོར་བྱས་ནས་གྲུབ། ཁར་སྦྲོན་རྡུལ་ཕན་དབར་གྱི་འཛིང་བ་ཚང་མ་འཛིང་བ་ཆིག་ལྡན་ཞིག་ཡིན་པའི་སྐབས་སུ་ཚིལ་ལྡན་སྐྱུར་དེ་སིམ་སྦྱོར་ཅིན་པ་ཞིག་ཡིན་པ་དང། འཛིང་བ་གང་རུང་ཞིག་འཛིང་བ་གཉིས་ལྡན་ནམ་གསུམ་ལྡན་ཡིན་པའི་སྐབས་སུ་ཚིལ་ལྡན་སྐྱུར་དེ་སིམ་སྦྱོར་མ་ཅིན་པ་ཞིག་རེད།

feature
རྣམ་པ།

A distinctive attribute or aspect of something.

བྱ་དངོས་ཤིག་གི་ཐུན་མིན་གྱི་ཁྱད་ཚོས་སམ་གནས་སྟངས་ལ་གོ

feces
ཕྱི་ས། དི་ཚེན།
biol.

Waste matter eliminated from the bowels; excrement.

ནང་ཁྲོལ་ནས་ཕྱིར་བསྐྲད་པའི་སྦྱིགས་རྫས་ཀྱི། བཅའ་བ།

feedback
ལྡོག་གསོ། རྒྱབ་ཀྱོར།
neurosci.

The modification or control of a process or system by its results or effects, for example in a biochemical pathway or behavioural response.

རྒྱུད་རིམ་ཞིག་གམ་མ་ལག་ཅིག་གི་གྲྭབ་འབྲས་མམ་ཤུགས་རྒྱུན་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱུད་རིམ་དེའམ་མ་ལག་དེ་ལ་ཐེབས་པའི་འགྱུར་བཅམ་ཚོངས་འཛིན་ལ་གོ། དཔེར་ན། སྐྱེ་དངོས་རྫས་སྦྱོར་གྱི་རྒྱ་ལམ་ཞིག་གམ་གཤིས་སྦྱོར་ཡ་ལན་ཞིག་ཏུ་འདི་ལྟ་བུ་འབྱུང་།

feedback control
ལྡོག་གསོ་ཚོད་འཛིན།
neurosci.

Method used for the regulation of biological activity in an organism based on the flow of information between parts of the organism. An example is negative feedback control in the endocrine system, in which rising concentrations of a hormone in the bloodstream result in a lowering of the level of stimulation of cells that produce that hormone.

སྐྱེ་དངོས་ཤིག་གི་ལུས་ཝོའི་ཆ་ཤས་དབར་གྱི་ཆ་འཛིན་གྱི་རྒྱ་ན་གཞིར་བཞག་སྟེ་སྐྱེ་དངོས་དེའི་ལུས་ཝོའི་ནང་གི་སྐྱེ་དངོས་བྱིན་སྦོ་ལ་སྟངས་འཛིན་བྱེད་པར་སྦྱོང་པའི་ཐབས་ལམ་ལ་གོ་ཞིང། དཔེ་མཚོན་ནི་ནང་ཟིན་མ་ལག་ནང་གི་འཛི་ལྟོག་ཚོད་འཛིན་ཡིན། འདིའི་སྐབས་སུ་ཁྲག་ལམ་གྱི་ཟན་ཁ་ཤས་གྱི་འདུས་ཚད་ཇེ་མང་དུ་ཕྱིན་པ་དེ་ཡིས་ཟེན་ཁ་ས་ཕྱོང་མཁན་གྱི་ཐ་ཤུར་གྱི་སྐུལ་སྟོང་གི་སྐུལ་སྟོང་ཀྱི་ཚད་ཇེ་མའི་ཏུ་གཏོང་བར་བྱེད།

feedforward
མདུན་གསོ།
neurosci.

The modification or control of a process using its anticipated results or effects.

རྒྱུད་རིམ་ཞིག་གི་འབྲུང་བར་རེ་བའི་གྲོལ་འབྲས་མམ་ཤུགས་རྒྱུན་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱུད་རིམ་དེར་ཐོབས་པའི་འགྱུར་བཞམ་སྒྱུར་བ་འཛིན་ལ་གོ།

feminism
མོ་ཚོས་ཧིང་ཕྱུགས།
phil.

Belief in or advocacy of women's social, political, and economic rights, especially with regard to equality of the sexes.

པོ་མོ་འདྲ་མཉམ་གྱི་གནད་དོན་གཞི་འཛིན་པའི་སྒྲབས་སུ་བུད་མེད་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་དང། ཚན་རིག། དངལ་འབྱོར་བཅས་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་ལ་བཅངས་པའི་རྒྱབ་སྐྱོར་རམ་ཡིད་ཆེས་ལ་གོ།

feminist
མོ་ཚོས་པྲཱ་བ།
phil.

A person who supports feminism.

མོ་ཚོས་རིང་ལུགས་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱེད་མཁན།

Fermat's principle of least time
ཐྲུར་མེཏ་ཡི་ཡུན་ཐུང་ཅུ་དོན།
phys.

Light takes the path that requires the least time when it goes from one place to another.

འོད་ཟེར་གནས་གཅིག་ནས་གཞན་ཞིག་ལ་བགྲོད་སྒྲབས་དུས་ཡུན་ཐུང་ཤོས་འགོར་བའི་ལམ་ཁ་དེ་རྒྱུད་ནས་འགྲོ་བ་ཡིན།

fermentation
ལབས་ཐྲོག། ཐྲུར་བཅུལ།
biol.

Any of a group of chemical reactions induced by microorganisms or enzymes that split complex organic compounds into relatively simple substances, especially the anaerobic conversion of sugar to carbon dioxide and alcohol by yeast.

ཐུ་བէས་ནམ་སྨིན་རྩས་ཀྱིས་རྟོག་འཛིང་ཅན་གྱི་རྒྱུ་ཕྲན་འདུས་རྩས་ཁ་ཐུལ་ཏེ་ལྷོས་བཅས་ཀྱི་སྐྱབས་བདེ་ཡིན་པའི་བէས་རྩས་སུ་སྐྱུར་བའི་རྩས་སྤྱོར་གྱི་སྟེ་ཚན་གང་རུང་རེག་ལ་གོ་ཞེང། ལྷག་པར་དུ། ཕབས་ཀྱིས་ཆུང་མེད་བཏེ་སྐྱུར་ལ་བརྟེན་ནས་ཀ་ར་དེ་ཁར་སྤོན་འཚོ་ཆུང་གཉིས་ལྷན་དང་ཚང་རགཱ་ཏུ་སྐྱུར་བ་ལ་གོ།

fermions
ཐྲེར་ཥིའི་དཔལ།
phys.

Any of a class of particles having a spin that is half an odd integer and obeying the exclusion principle, by which no more than one identical particle may occupy the same quantum state. The fermions include the baryons, quarks, and leptons.

འགོར་ཚད་ནི་ཏྲེལ་ཐྲངས་ཡ་ཐྲངས་ཤེག་གི་ཕྱེད་ཀ་ཡིན་ཞིང། གཞན་སེལ་ཟུ་འཛིན་ཏེ་ཚད་ཏུ་ལ་གནས་བབ་གཅིག་གི་སྟེང་དུ་འདྲ་མཚུངས་ཡིན་པའི་ཏུ་ལ་གཅིག་ལས་མང་བ་གནས་མི་ཐུབ་པར་སྟྲ་བའི་གཏན་སོལ་ཀྱི་རྟེས་སུ་འགྲོ་མཁན་ཏུ་ལ་ཀྱི་སྟེ་ཚན་གང་རུང་ཞིག་ལ་གོ། ཐྲེར་མིའི་ཏུ་ལ་ཀྱི་ཁོངས་སུ་ཕྱི་ཏུ་ལ་དང། ཁོག་ཏུ་ལ། ལེབ་ཏོན་བཅས་གཏོགས།

fertilization
ས་བོན་འདྲེས་སྦྱོར།
biol.

The process by which a female sex cell becomes capable of developing into a new organism by uniting with a male sex cell. In mammals, fertilization occurs inside the body of the female. In most fish, eggs are fertilized in the water. In flowering plants, fertilization occurs in the ovule, following pollination.

ཕོ་མོའི་མཚན་མའི་ཕྲ་ཕུང་གཅིག་རེ་མཉམ་འདུས་བྱུང་རྗེས་སྐྱེ་དངོས་གསར་པ་ཞིག་ཏུ་སྐྱེད་འཕེལ་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་ལྡན་པར་འགྱུར་བའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ་ནུ་གསོས་སྲོག་ཆགས་ལ་མཚོན་ན། ས་བོན་འདྲེས་སྦྱོར་མོའི་ལུས་པོའི་ནང་དུ་འབྱུང་བ་དང་། ཉ་པལ་ཆེ་བར་མཚོན་ན། སོན་སྒོང་དེ་ཆུའི་ནང་ནས་འདྲེས་སྦྱོར་འབྱུང་ཞིང་། མེ་ཏོག་ཅན་གྱི་རྩི་ཤིང་དག་ལ་མཚོན་ན། ཟེགས་སྦྱོར་གྲུབ་རྗེས་ས་བོན་འདྲེས་སྦྱོར་དེ་ཟེའུ་འབྲུ་མོའི་ས་བོན་དུ་འབྱུང་བ་ཡིན།

fertilized egg
ཁམས་འདུས་ས་བོན།
biol.

An animal organism in the early stages of growth and differentiation that in higher forms merge into fetal stages but in lower forms terminate in commencement of larval life.

སྲོག་ཆགས་ཀྱི་འཚར་ལོངས་དང་ཁྱད་འགྱུར་གྱི་ཐོག་མའི་གནས་སྐབས་སུ་ཡོད་པའི་སྐྱེ་དངོས་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། རིམ་པ་མཐོ་བའི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ནང་དུ་སྦྲུམ་སྲིང་གི་རིམ་པར་འགྱུར་ལ་རིམ་པ་དམའ་བའི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཚང་འབུའི་ཚེ་སྲོག་གི་འགོ་འཛུགས་སར་འགྱུར་བ་ཡིན།

fetal alcohol syndrome (FAS)
མངལ་གནས་ཆང་ཉེས། མངལ་གནས་ཆང་མནར་རྟགས་འདུས།
biol.

A complex of birth defects including cardiac, cranial, facial, or neural abnormalities and physical and mental growth retardation, occurring in an infant due to excess alcohol consumption by the mother during pregnancy.

སྦྲུམ་མའི་གནས་སྐབས་སུ་ཨ་མས་ཆང་རག་ཚོད་མེད་སྤྱད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཕྲུ་གུ་དམར་འབྱར་ལ་སྐྱེ་དུས་ནས་བྱུང་བའི་སྐྱོན་ཆ་སྣ་ཚོགས་པ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདིའི་ཁོངས་སུ་སྙིང་དང་། ཀ་པ་ལ། ངོ་གདོང་། དབང་རྩ་བཅས་ཀྱི་སྐྱོན་ཆ་ཚུད་ཡོད་ལ། ལུས་པོ་དང་སེམས་པའི་འཚར་ལོངས་ཀྱི་འགོག་རྐྱེན་ཡང་ཚུད་ཡོད།

fetus
མངལ་གནས།
biol.

The unborn young of a mammal at the later stages of its development, especially a human embryo from its eighth week of development to its birth.

འཚར་འཕེལ་གྱི་རིམ་པ་ཕྱི་མའི་ནང་དུ་སླེབས་པའི་ནུ་གསོས་སྲོག་ཆགས་ཤིག་གི་མ་བཙས་པའི་ཕྲུ་གུ་སྟེ། ལྷག་པར་དུ་འཚར་འཕེལ་གྱི་གཟའ་འཁོར་བརྒྱད་པ་ནས་མ་སྐྱེ་བའི་དབར་གྱི་མིའི་སྦྲུམ་སྲིང་ལ་གོ

Feynman diagram
ཕ་ཡིན་མེན་དཔེ་རིས།
chem.

A schematic representation of a reaction between elementary particles.

རྩ་རྡུལ་པན་ཚུན་དབར་གྱི་རྫས་སྦྱོར་མཚོན་པའི་འཆར་ལྡན་མཚོན་དོན་ཞིག་ལ་ཟེར།

fiber
ཤིད་ཀྱི། ཁུ་ཐུན།
biol.

A threadlike structure forming part of the muscular, nervous, connective, or other tissue in the human or animal body.

མི་འམ་སྲོག་ཚགས་གཞན་གྱི་ལུས་པོའི་ནང་གི་ཤ་སྒྲོམ་ཕུང་གྲྭ་བཞི། དབང་རྩའི་ཕུང་གྲྭ། མ་ཐུད་སྒྲོར་ཕུང་གྲྭ། ཡང་ན་ཕུང་གྲྭ་གཞན་གྱི་ཚ་ཤས་གྲྭ་བྱེད་ཀྱི་སྐྱེད་པ་དང་འབྲེལ་བའི་བཀོད་པ་ཞིག་ཡ་གོ

fibre
ཙ་ཐུག། ཐག་ཅན། ཅག་མ།
biol.

A material that exists in long thin strands. A biological example is muscle fibre.

ཕྱ་ཞིང་རིང་ལ་ཉུག་མའི་རྩམ་པར་ཡོད་པའི་དངོས་རྫས་ཤིག་ལ་ཟེར། སྐྱེ་དངོས་ལ་ཡོད་པའི་ཙ་ཐུས་ཀྱི་དཔེ་མཚོན་ནི། ཤ་སྒྲོམ་ཙ་ཐུས་ལྟ་བུའོ།

fibrin
ཁུ་ཐུ།
biol.

A white insoluble fibrous protein formed from fibrinogen by the action of thrombin especially in the clotting of blood.

གཅོ་བོ་ཁྲག་འཁྱག་གི་ནང་དུ་ཁྲག་ལིང་སྒྲིན་རྫས་ཀྱི་བྱ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཁྲག་ཚོ་གྲྭར་རྫས་ལས་གྲྭར་ཅིང་བཞུ་མི་ཐུབ་པའི་ཙ་ཐུས་ཅན་གྱི་སྒྲོ་རྫས་སྐྱེ་བོ་ཞིག

fibrinogen
ཁུ་ཐུ་ཀྱི་བྱེད་ལས། ཁུ་ཐུ་བྱེད་ལས།
biol.

A protein in the blood plasma that is essential for the coagulation of blood and is converted to fibrin by the action of thrombin in the presence of ionized calcium.

ཁྲག་འདུར་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་ཁྲག་གར་པོ་ཚགས་པ་ལ་མེད་དུ་མི་རུང་བའི་སྒྲོ་རྫས་ཤིག་ལ་གོ་བ་དང་། དཀར་ཤས་གྱིས་རྫ་ལ་ཡོད་པའི་སྐབས་སུ་ཁྲག་ལིང་སྒྲིན་རྫས་ཀྱི་བྱ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཁད་སྒྲའི་ངོ་བོར་འགྱུར་གྱི་ཡོད།

fibrous root
ཐུག་པ་ཅན་གྱི་ཙ་བ།
biol.

A root system made up of numerous branching roots of more or less equal length, as in most grasses.

རིང་ཐུང་པལ་ཆེར་མཚུངས་པའི་ཙ་བའི་ཉིང་ལག་གང་མང་གིས་བྱུན་པའི་ཙ་བའི་མ་ལག་ཅིག་སྟེ། ཙ་པ་ཕལ་ཆེ་བའི་ཙ་བ་འདི་འདྲ་ཡིན།

fictitious force
ཐུ་ཀྱག་ས།
phys.

The physically apparent but nonexistent force needed by an observer in a noninertial frame to make Newton's laws of motion hold true. Centrifugal force is a fictitious force. Also called pseudo force.

འགྱུར་འགོག་མེན་པའི་ལྷོས་གཞི་ཞིག་ঘু་ནི་ও་ཏོན་གྱི་འགལ་ལ་སྐྱོང་གཏན་ཁྱིམས་ཁག་འཛིན་ལྟན་བ་གཅས་པའི་ཕྱི་ངོ་ཏོག་ཞིན་པ་ཞིག་ལ་མཁོ་བའི་མངོན་པར་སྣང་ཡང་ངོས་བདེན་ཡིན་པ་ཞིག་ལ་ཟད་ཀྱི། ཤད་ལ་ལུགས་ཅན་ཡོ་བ་ཞེས་ཀྱང་རེར།

field
ར་བ།
phys.

See force field.

ལུགས་ར་ལ་གཟིགས་རོགས།

field lines
རྡ་ཕྱིག
phys.

An imaginary line in a field of force (especially an electric or magnetic one), the direction of which at a particular point is the direction of the force at that point.

ཤུགས་ཀྱི་རྡ་བ་ཞིག་ཏུ (ལྟར་བར་དུ་གློག་དང་ཁབ་ལེན་གྱི་རྡ་བ་ཞིག་ཏུ) ཡོད་པའི་རྟོག་བཟོའི་ཐིག་ཅིག ཚེག་གང་ཡང་རྡུང་བ་ཞིག་གི་ཐོག་ཏུ་ཐིག་དེ་ཡིས་བསྟན་པའི་ཁ་ཕྱོགས་ཀྱིས་ཚེག་དེའི་ཐོག་ཏུ་ཡོད་པའི་ཤུགས་ཀྱི་ཁ་ཕྱོགས་མཚོན།

filament
ཅྱ་ཐུན
biol.

Any slender structure or part, such as the tail of a spermatozoon

ཁམས་དཀར་གྱི་མཇུག་མ་ལྟ་བུའི་བཀོད་པཉམ་ཆས་ཤས་ལྟ་མོ་ལ་གོ

filament
ལྕང་ཁྱུ
phys.

A conducting wire or thread with a high melting point, forming part of an electric bulb or and made incandescent by an electric current.

ཤེལ་ཏོག་གི་ཁྱུ་ཆར་ཁྱུ་ཞིང་ཐྲོག་ཏུ་ཁ་ཤས་ཡོད་ཅཆོར་བར་བྱེད་ཅིང་བཞུ་བའི་རྩོད་ཆད་མཐོན་པོ་ཡོད་པའི་ཁྲིད་གཟུགས་ཀྱི་ཐྲོག་སྐྱེད་ཅིག

film
ཐུན་ཙོག ཕྱི་མ་མ ཕྱི་ནས་ཙོག
phys.

Material in the form of a very thin flexible sheet

མཉེན་ཞིང་སྒྲབ་མོའི་རྒྱམ་བར་ཡོད་པའི་དངོས་པོ།

filter feeder
འཚག་གཟན་ཟ
biol.

Any of various aquatic animals, such as clams, sponges, and certain whales, that feed by filtering small organisms or organic particles from water.

ཆུའི་ནང་ནས་སྐྱེ་དངོས་ཆུང་ཆུང་དམ་སྐྱེ་ལྟར་རྡུ་ལ་འཚག་རྒྱ་ཀ་ཟས་སུ་སྤྱོད་མཁན་གྱི་ཉ་སོག་དང། མཉེན་གཟུགས་སྒོག་ཆགས། ཉ་ཆེན་ལེ་ལ་ཁག་ཅིག་ལྟ་བུའི་ཆུ་གནས་སྒོག་ཆགས་གང་ཡང་རྡུང་བ་ཞིག་ལ་གོ [ཟ་མ་འཚག་རྒྱ་བ་སྟེ་ཟ་མཁན་གྱི་མེམས་ཅན།]

finch
ཐུ་ཀེ
biol.

A seed-eating songbird that typically has a stout bill and colorful plumage.

མཆུ་ཏོ་མཁྲིགས་པོ་དང་ཁོག་ཕོག་སྒོ་ཚོན་མདངས་ཅན་གྱི་བྱི་ཎ་སྐད་སྟན་པོ་དང་ལྡན་ཞིང་ས་བོན་ཟས་སུ་སྤྱོད་མཁན་ཞིག

fine-tuning
ཁས་ཚ་ཁ་འདོན་པ
sci. method

Delicate adjustment

ཞིབ་ཚགས་པའི་སྟོན་ལྷིག

fire hose
མེ་ཁས་ཁོད་ཆུ་ཐྲུག

A broad hosepipe used in extinguishing fires.

མེ་ཁས་ཁྱེད་དུ་ཕྱོད་པའི་ཆུ་འདྲེན་ཕྲུ་ཀུ་ཞེད་ཁ་ཚེན་པོ་ཞིག

fisheye lens
ཉ་མིག་ཏུང་ཁས་ཀེལ།
phys.

A hemispherical plano-convex lens for photographing in a full 180° in all directions in front of the camera, creating a circular image having an increasing amount of distortion from the center to the periphery.

པར་ཚས་ཀྱི་མདུན་རོས་ཀྱི་ཕྱོགས་ཐམས་ཅད་དུ་ཟུར་ཚད་ ༡༨༠ བར་ལྟན་པའི་སྒོ་ནས་པར་སྒོན་པར་སྤྱོད་པའི་ཕྱེད་ཟླུམ་གཟུགས་ཀྱི་འབྱར་ལེན་དུངས་ཤེལ་ཞིག་ཞིག ཧའི་ཡིས་དཀྱིལ་མ་ནས་ཆུ་ཐུང་ཀྱི་བར་དུ་འཕྲོག་ཚ་རེ་ཚེ་རྒྱ་ཕྱིན་པའི་པར་སྒོར་སྒོར་ཞིག་བསྐྱེན་གྱི་ཡོད།

fission
གསས་འགྱུར།
phys.

Also called nuclear fission. The splitting of the nucleus of an atom into nuclei of lighter atoms, accompanied by the release of energy.

ལྷེ་རྡལ་གསས་འགྱུར་ཞེས་ཀྱང་བཤད།། རྡལ་ཐན་ཞིག་གི་ལྷེ་རྡལ་ཡང་བའི་རྡལ་ཐྲན་གྱི་ལྷེ་རྡལ་དུ་གསས་པ་དང་ལྷན་དུ་ནུས་པ་གློད་པ་ཞིག

fist
རྒྱར་མཛོག
biol.

The hand closed tightly with the fingers bent against the palm.

མཇུ་བ་མོ་ནྲམས་ལག་མཕེལ་དུ་བསྐྱུམས་ཏེ་དམ་པོར་བཅིངས་པའི་ལག་པ།

fitness
འཚོ་འཕྲོད།
biol.

The extent to which an organism is able to produce offspring in a particular environment.

ཁོར་ཡུག་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་གི་ནང་དུ་སྐྱེ་དངོས་ཡིག་གིས་སོ་སོའི་རིགས་རྒྱུད་ཀྱི་བྱུ་གུ་ཅི་ཙམ་སྐྱེད་སྤེལ་བྱེད་པའི་ཁྱབ་ཚད།

fitting
བཅུ་འཚམས།
sci. method

Suitable or right for a particular situation or occasion

གནས་སྟངས་སམ་དུས་སྐབས་རེས་ཅན་ཞིག་ལ་འོས་འཚམས་ཡིན་པའམ་ཏག་ཏག་ཡིན་པ།

fixation
ཐྲུར་ཁགོས།
chem.

A series of chemical processes, mostly occurring in organisms, in which nitrogen atoms are circulated in nature

གཙོ་བོ་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ནང་དུ་འབྱུང་བའི་ཐ་སྙད་སྦྱོར་རྒྱུ་དངོས་ཞིག་སྟེ། རྒྱུ་དངོས་འདིའི་སྐབས་སུ་ཆེ་ཆུང་རང་བྱུང་གི་ཁམས་ནས་འཕོར་སྐྱོད་བྱེད་པ་ཡིན།

fixation point
དམིགས་གནས། ཕྱིར་ལ།
biol.

The point in the visual field that is fixated by the two eyes in normal vision and for each eye is the point that directly stimulates the fovea of the retina

རྒྱུན་ལྟན་པའི་མཐོང་ཚོར་ལ་མཚོན་ན་མིག་གཉིས་ཀྱིས་ཕྱིར་ལའི་མཐོང་ལས་ཀྱི་ཚེག་དེ་ལ་གོ་བ་དང། མིག་རེ་རེ་ལ་མཚོན་ན་དབྱི་ཡི་དོར་ཚུར་ཐད་ཀར་སད་སྐྱོང་བྱེད་མཁན་གྱི་ཚེག་དེ་ལ་གོ

flagellate
ཏ་འཕྲོ།
biol.

An organism, such as a euglena, that has one or more flagella.

མིག་བཟང་ལྟ་བུའི་འབྲེང་ཏ་གཅིག་གམ་དུ་མ་དང་ལྟན་པའི་སྐྱེ་དངོས་ལ་གོ

flagellum A long, whiplike appendage that functions as a cellular organ of locomotion, found in certain bacteria, protozoans, and specialized eukaryotic cells such as motile sperm.
འཕྲེང་ཏ། *biol.*

ཐུ་ཐུང་གི་འགྲུལ་སྐྱོད་ཀྱི་དབང་པོ་ལྟ་བུའི་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་མཁན་གྱི་རིང་ཞིང་ལྟུག་ཚན་ལྟ་བུའི་ཉེང་ལག་ཞིག་ལ་གོ་བ་དང་། སྲིན་བུ་དང་གདོད་མའི་སྲོག་ཆགས་ཁག་ཅིག་ལ་ཡོད་ཅིང་། ཁམས་དཀར་ལྟ་བུའི་ཉེང་ལྟན་ཐུ་ཐུང་ཆེད་ལས་ཅན་ལ་ཡང་ཡོད། [འབྲེང་ཐག་དང་འབྲ་བའི་རྩ་མ་ཡིན་པས་ནི།]

flagship species Popular, and usually charismatic, species that provide a symbol and focus for conservation awareness and action, for example the panda and dolphins.
ཚབ་མཚོན་ཅེ་ཡིག་དང་གྲུ་ཕུ་ཅན་ཅེ་ཡིག། *biol.*

གཞི་རྩེ་ནས་ཀྱི་གོ་རྟོགས་དང་བྱ་འགྲུལ་ལ་མཚོན་རྟགས་སྟོན་ཐུབ་པ་དང་། དོ་སྣང་འཇིན་ཐུབ་པའི་ཉེ་རིགས་གྲགས་ཆེ་ཞིང་ཡིད་དགའ་འགྲུགས་ནུས་པ་ཞིག་ དཔེར་ན། དོས་ཁྲ་དང་ཉ་ཟླ་ལིན་ལྟ་བུ།

flange A projecting disc-shaped collar or rim on an object for locating or strengthening it or for attaching it to another object.
འཕྱར་ཁ། *phys.*

དངོས་པོ་ཞིག་གི་གནས་ས་སྟོན་པའམ། དེ་རྗེ་མཁྱིགས་སུ་བཙོ་བ། ཡང་ན། དེ་དངོས་པོ་གཞན་དང་སྦྲེལ་མ་ཐུབ་ཏེད་པའི་ཚེད་དུ། དངོས་པོ་དེའི་སྟེང་དུ་བཙོས་པའི་སྐོར་དཀྱིགས་ཀྱི་འབྲུར་གཟུགས་གོང་བཀམ་མཐའ་ལྟུགས།

flashbulb memory A vivid memory of a single significant event in one's life, such as the death of a close relative or a celebrated public figure.
ཏན་ཁས་ལམ། *neurosci.*

གཞིན་ཅེ་ཞིག་གམ་སྟུན་ཁྲགས་ཅན་གྱི་མི་སྣ་ཞིག་གི་འདས་ཁྲོངས་ལྟ་བུའི་བྱུང་བ་གལ་ཆེན་གྱི་སྐོར་གྱི་དྲན་པ་གསལ་པོ་ཞིག

flavor The distinctive taste of a food or drink.
རོ། *biol.*

ཟ་མཉམ་བཏུང་བ་ཞིག་གི་བྱོ་བ་ཁྱད་པར་བ་ལ་གོ

flexibility The quality of bending easily without breaking.
མཉེན་ཚ།

མ་ཆག་པའི་སྐོར་ནས་ཀུག་ཀུག་བཙོ་ཐུབ་པའི་ཁྱད་ཆོས།

flexor A muscle that when contracted acts to bend a joint or limb in the body.
ཁྲུམ་ཕྱེད་ཀ་ཕྱིས། ཁྲུམ་ཀ *biol.*

ཀ་སྐྱེས་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་ཀ་སྐྱེས་དེ་སྐྱུམ་སྐྲབས་ལུས་པོའི་ལྟ་ཚོགས་སམ་ཏིང་ལག་བཀུག་འགུལ་བྱེད་དུ་འཇུག་པ་ཡིན།

flexor reflex A sudden automatic withdrawal movement occurring in response to a painful stimulus and effected by the contraction of the flexor muscles of all the joints on the same side.
ཁྲུམ་ཀའི་ལྡོག་འགྱུལ། *biol.*

ཟུག་རྩ་ཐུབ་པའི་སྐྱལ་ཏྲན་ཞིག་དང་འཐད་ཏིག་ལ་ཡང་གི་ཚུལ་དུ་རང་དབང་གི་སྐོ་ནས་ཐོ་བྱང་དུ་འབྱུང་བའི་ཕྱིར་འཐེན་གྱི་འགུལ་སྐྱོད་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། ལྟ་ཚོགས་རྣམས་ཀྱི་ཕྱོགས་དོས་གཅིག་ན་ཡོད་པའི་སྐྱམ་ཁྲེད་ཀ་ལ་བཏེན་ནས་འབྱུང་བ་ཡིན།

flotation See principle of flotation.
འཚུ་ཕྲིང་
phys. འཚུ་ཕྲིང་གི་རྩ་འཛིན་ལ་གཟེགས་རོགས།

flow chart A schematic representation of a sequence of operations, as in a manufacturing process or computer program.
རྒྱུན་རིམ་ཤོག་རིས།
བཟོ་སྒྱུན་གྱི་རྒྱུ་རིམ་མམ་གློག་གླད་ཀྱི་མཉེན་ཆས་ལྟ་བུའི་ནང་གི་བྱ་བ་སྒྲུབ་པའི་གོ་རིམ་རྣམས་འཛར་གཞི་ལྟར་པའི་མཚོན་དོན་དུ་བཀོད་པ་ཞིག

flow diagram A schematic representation of a sequence of operations, as in a manufacturing process or computer program.
རྒྱུན་རིམ་དཔེ་རིས།
math.
བཟོ་སྒྱུན་གྱི་རྒྱུ་རིམ་མམ་གློག་གླད་ཀྱི་མཉེན་ཆས་ལྟ་བུའི་ནང་གི་བྱ་བ་སྒྲུབ་པའི་གོ་རིམ་རྣམས་འཛར་གཞི་ལྟར་པའི་མཚོན་དོན་དུ་བཀོད་པ་ཞིག

fluent aphasia A disorder of brain function in which articulation of speech and grammatical organization are preserved but comprehension and choice of words are defective. The condition is common after stroke.
ཁ་བདེ་སྨྲ་འཚོལ།
biol.
སྨྲ་བརྗོད་དང་བཤད་སྒྲོན་གྱི་འགྲོ་ལུགས་ལ་གསལ་ཁ་འདོན་པའི་ནུས་པར་སྐྱོན་མེད་ཀྱང་གོ་རྟོགས་དང་ཚོག་འདེམས་ཀ་བྱེད་པའི་ནུས་པ་ལ་སྐྱོན་ཡོད་པའི་གླང་པའི་བྱེད་ལས་ཀྱི་འཕྲུག་སྐྱོན་ཞིག་ཡོག་པའི་རྟེས་སུ་གནས་སྟངས་ལའོ། འབྲུང་བ་མང་།

fluid Anything that flows; in particular, any liquid or gas.
རྒྱུ་གཅིག
phys. རྒྱུ་ནས་འགྲོ་བའི་ཚོས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་སྟེ། བྱེ་བྲག་ཏུ་གསེར་གཟུགས་སམ་རླུང་གཟུགས་ཅི་རིགས་པ་ཞིག

fluid mosaic model A widely accepted account of the structure of the cell membrane, as consisting of a two-molecule layer of phospholipid with proteins embedded in it. The phospholipid layer has the physical properties of a fluid so that the proteins can move about relatively freely.
གཤིན་དང་ཁ་ཕྱོ་འདྲ་བའི་དཔེ་ཚད།
biol.
ཡོངས་ཁྱབ་ཏུ་ངོས་ལེན་བྱེད་པའི་ཐ་ཚུད་གྱི་སྐྱི་ཝེའི་བཀོད་པའི་སྐོར་གྱི་འགྲེལ་བཤད་ཐོག་སྟེ། ཐ་ཚུད་གྱི་སྐྱི་ཝོ་ནི་ཡོད་མའི་ལི་ཚོལ་རིམ་པ་གཉིས་ལྡན་གྱི་ནང་དུ་སྦྱོ་ཕྱས་འཇུ་དེ་ཀུན་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ཡོད་མའི་ལི་ཚོལ་གྱི་རིམ་པ་ལ་ཆུ་གཟུགས་ཤེག་གི་དངོས་ཡོའི་ཁྱད་ཚོས་ཡོད་པས་སྦྱོ་ཕྱས་ནམས་ལྟོས་བཅས་ཀྱི་རང་དབང་དུ་ཆུ་ཤུབ་པ་ཡིན།

fluoresce Shine or glow brightly due to fluorescence.
འཚེར་བ
phys. ཕར་འཚེར་ལ་བཏེན་ནས་ཡོད་བཀྲག་མདངས་ཆེན་པོར་འགྲོ་བའམ་འཚེར་བ།

fluorescence
བད་འཚོར།
phys.

The property of certain substances to absorb radiation of one frequency and to re-emit radiation of lower frequency. It occurs when an atom is boosted up to an excited state and loses its energy in two or more downward jumps to a lower energy state.

རྒྱས་ཕྱོད་ཅིག་གི་འོད་ནུས་འཛིན་རྡེས་རྒྱས་ཕྱོད་དེ་ལས་དམའ་བའི་འོད་ནུས་འཕྲོ་གཏོང་བྱེད་པའི་དངོས་རྫས་དེས་ཅན་གྱི་ཁྱད་ཚོས། རྡུལ་ཕན་ཞིག་ངར་སད་བྱུང་རྡེས་ནུས་པ་དམའ་བའི་རིམ་པར་མཚོངས་ཤེངས་འགལ་ནང་དུ་སྐྱེས་སྐབས་ཐད་འཚོར་འབྱུང་གི་ཡོད།

fluorescent lamp
བད་འཚོར་གློག་ཐྲྀག
phys.

A tubular electric discharge lamp in which light is produced by the fluorescence of phosphors coating the inside of the tube.

སྒྲ་གཡེ་དབྱེབས་སུ་ཡོད་པའི་གློག་ཐྲྀག་སྒྲོན་ཞིག་སྟེ། སྒྲ་གཡེ་ནང་ངོས་སུ་བྱུགས་པའི་འོད་ཀྱི་མ་མ་ཐད་འཚོར་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འོད་སྣང་སྤེན་པའི་གློག་ཐྲྀག་ཞིག

fluorescent microscopes
བད་འཚོར་ཚེ་ཀེལ། བད་འཚོར་ལྷ་མཐོང་ཚེ་ཀེལ།
phys.

A microscope that is equipped to examine material that fluoresces under ultraviolet (UV) light.

སྐྱེག་ཕྱི་ཡི་འོད་ཀྱི་འོག་ནས་ཐད་འཚོར་བྱེད་པའི་གཏེར་ཟས་ལ་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པའི་མཁོ་ཆས་དང་ལྡན་པའི་ལྷ་མཐོང་ཚེ་ཀེལ།

fluorine (F)
རྒྱ་ཧས་ཕྱ་ཡོ་རིན།
chem.

The chemical element of atomic number 9, a poisonous pale yellow gas of the halogen series. It is the most reactive of all the elements, causing very severe burns on contact with skin.

རྡུལ་གྲངས་ ९ ཡིན་པའི་རྒ་ཧས་ཀྱི། དེ་ཡོ་ཏན་བསྡུར་རིམ་དུ་གཏོགས་པའི་དུག་ཅན་གྱི་ཏློངས་ཧས་སེར་སྐྱ་ཞིག ལའི་ནི་ཧས་འགྱུར་འགྲོ་སྐྱེན་ཡོས་ཀྱི་རྒ་ཧས་དེ་ཡིན་ཞིང། པཏྲས་པར་ཐུག་ཚེ་འཚོག་སྐྱོན་ཚབས་ཆེན་སྐྱེན་པར་བྱེད།

flying squirrel
བྱ་མ་ཕྱི། འཕྱར་རྒྱས་ནགས་ཁྱི།
biol.

A small squirrel that has skin joining the fore and hind limbs for gliding from tree to tree.

ཤུང་ལག་གཉིས་ཀྱི་བར་མཚམས་སྐྱེ་ལྟགས་ཀྱིས་མ་ཐུད་ཡོད་པས་ཤིང་སྟོང་གཅིག་ནས་གཞན་ཞིག་ལ་འཕྱར་ལྟེང་བྱེད་ཐུབ་པའི་ནགས་བྱི་ཆུང་ཆུང་ཞིག

flypaper
ཐྲུང་ཤོག

Sticky, poison-treated strips of paper that are hung indoors to catch and kill flies.

དུག་རྩར་བྱུགས་ཤིང་སྒྲུར་ཅི་དང་ལྡན་པའི་ཤོག་ལྷེ་ཁང་པའི་ནང་དུ་དཔྱང་ས་འཛིན་པ་དང་གསོད་པར་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པ་ཞིག

flywheel
འཕྲུར་འཁོར།
phys.

A wheel with a heavy rim that when revolving can either reduce speed fluctuations in the rotation of an engine or store energy

མཐའ་ལྟུགས་ཕྱི་བའི་འཁོར་ལོ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འཁོར་ལོ་འདི་སྒོར་བ་རྒྱག་སྐབས་འཕྲལ་འཁོར་ཞིག་གི་རང་འཁོར་ཀྱི་མགྲོགས་ཚད་ཀྱི་འཕར་ཚགས་གི་ཚད་རྟེ་རྒྱང་དུ་གཏོང་བཅམ། ཡང་ན་ནུས་པ་གསོག་ཉར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

FM
ཨེཕ་ཨེམ།
phys.

Abbreviation for frequency modulation.

རྒྱོས་སྒྲིག་གི་བསྡུས་ཡིག

fMRI
ཐྲེད་ཨས་ཐྲུད་དཡར།
phys.

Functional magnetic resonance imaging (fMRI) refers to the use of the technology of magnetic resonance imaging (MRI) to detect the localized changes in blood flow and blood oxygenation that occur in the brain in response to neural activity.

བྱེད་ལས་ཁབ་ལེན་མཉམ་འདར་དཔར་ལེན་ནི་དབང་རྩལ་བྱ་བ་ལ་བསྟན་ཏེ་གླུ་བའི་ས་གནས་དེས་ཅན་ནང་གི་ཁྲག་གི་རྒྱུ་བའི་འགྱུར་བ་དང་ཁྲག་ནང་གི་འཚོ་རྒྱུང་ཅི་འདུ་ཡིན་པ་རྟོག་པར་བྱེད་པའི་ཚེད་དུ་ཁབ་ལེན་མཉམ་འདར་དཔར་ལེན་ཀྱི་འཕྲལ་རིག་ལེད་སྒྲོད་བྱེད་པ་ལ་གོ

focal length
འདུ་ཁྲན་རིང་ཚད།
phys.

Distance between the center of a lens and either focal point; the distance from a mirror to its focal point.

དཔས་ཤེལ་ཀྱི་ཕྱེ་བ་ནས་འདུ་ཁྲན་གང་རུང་དབར་ཀྱི་བར་ཐག ཞེ་ལོང་ནས་དེའི་འདུ་ཁྲན་དབར་ཀྱི་བར་ཐག

focal plane
འདུ་ངོས།
phys.

Plane, perpendicular to the principle axis, that passes through a focal point of a lens or mirror. For a converging lens or a concave mirror, any incident parallel rays of light converge to a point somewhere on a focal plane. For a diverging lens or a convex mirror, the rays appear to come from a point on a focal plane.

དཔས་ཤེལ་ལམ་ཞེ་ལོང་གི་འདུ་ཁྲན་བརྒྱུད་དེ་སྒོག་ཤེང་གཙོ་བོའི་སྟེང་དུ་དང་འཕྲད་ཡིན་པའི་ངོས་ཤིག་ འདུ་ཤེལ་ལམ་ཁོང་ངོས་ཞེ་ལོང་ལ་མཚོན་ན། མཉམ་འགྲོའི་འཕྲོ་ཟེར་གང་འདུ་ཞིག་ཡིན་རང་འདུ་ངོས་ཀྱི་ཚེགས་གང་ཡང་རང་བ་ཞིག་ལ་འདུ་བར་བྱེད། ཐོར་ཤེལ་ལམ་འབྲུར་ངོས་ཞེ་ལོང་ལ་མཚོན་ན། ཁོད་ཟེར་རྩལས་ནི་འདུ་ངོས་ཀྱི་ཚེགས་གང་རང་ནས་ཐོན་ཡོང་བ་ལྟར་སྣང་གི་ཡོད།

focal point
འདུ་ཚེགས།
phys.

For a converging lens or a concave mirror, the point at which rays of light parallel to the principal axis converge. For a diverging lens or a convex mirror, the point from which such rays appear to come.

འདུ་ཤེལ་ལམ་ཁོང་ངོས་ཞེ་ལོང་ལ་མཚོན་ན་སྒོག་ཤེང་གཙོ་བོ་དང་མཉམ་འགྲོ་ཡིན་པའི་ཁོད་ཟེར་རྩལས་འདུ་སའི་ཚེགས་དེ་ཡིན་ཞིང་། ཐོར་ཤེལ་ལམ་འབྲུར་ངོས་ཞེ་ལོང་ལ་མཚོན་ན་འདི་ལྟ་བུའི་ཁོད་ཟེར་རྩལས་ཐོན་ཡོང་བ་ལྟར་སྣང་བའི་ཚེགས་དེ་ཡིན།

focus (foci)
འདྲ་གནས།
phys.

(a) For an ellipse, one of the two points for which the sum of the distances to any point on the ellipse is a constant. A satellite orbiting Earth moves in an elliplse that has Earth at one focus. (b) For optics, a focal point.

(མང་ཚིག foci) (ཀ) འཛོར་དབྱིབས་ཞིག་ལ་མཚོན་ན། མཐའ་རྒྱུད་ཀྱི་ཚེག་གང་ཡང་རྒྱང་བ་ཞིག་ནས་ཚེག་གཞན་གཉིས་དབར་གྱི་བར་ཐག་གི་སྡོམ་ཐོག་ནི་འགྱུར་མེད་ཡིན་པའི་ཚེག་དེ་གཉིས་ལས་གང་རུང་ཞིག་ མཚེ་གོ་ལར་སྐོར་བ་བྱེད་པའི་འཁོར་སྐར་ཞིག་གིས་མཚེ་གོ་ལ་དེའི་ཕྱོགས་ཀྱི་ཐོག་ལས་ཀང་རུང་ཞིག་ ཁ) ཕོད་སྣང་རིག་པའི་སྐབས་སུ། འདུ་ཚེག་ཅིག་ལ་གོ

foghorn
སྒྲག་དཀར།
phys.

A horn for sounding warning signals in fog or darkness, used especially on ships, buoys, and coastal installations.

སྒྲག་པའམ་ནུན་པའི་ནང་དུ་ཉེན་བརྡ་གཏོང་བྱེད་ཀྱི་དུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། དམིགས་བསལ་དུ་གླིང་གཟིངས་དང། མཚོ་ལམ་འཕྲོ་ཐོ། མཚོ་ཁར་བཙུགས་པའི་དངོས་པོ་བཅས་ཀྱི་སྟེང་དུ་ཝིད་ཕྱོད་བྱེད།

folate
ཕོ་ལེ་ཊི།
chem.

A salt or ester of folic acid.

ཕོ་ལེག་སྐྱུར་རྫས་ཀྱི་ཚྭཔམ་སྐྱུར་ཚོལ།

follicle-stimulating hormone (FSH)
ཕྲང་ཐུ་གྲུལ་བའི་སྐྱེན་ཐུས།
biol.

A hormone secreted by the anterior pituitary gland which promotes the formation of ova or sperm.

མདུན་མའི་པི་ཏུ་ཆེན་བུས་གློད་འདོན་བྱེད་ཅིང་ཁམས་དམར་དང་ཁམས་དཀར་ཚགས་པར་ མཐུན་འགྱུར་བྱེད་མཁན་གྱི་ཆེན་རྫས་ཡིག

food chain
ཟས་ལྷེད།
biol.

The transfer of energy through various stages as a result of the feeding patterns of a series of organisms. A typical food chain begins with green plants that derive their energy from sunlight, then continues with organisms that eat these plants, then other organisms that consume the plant-eating organisms, then decomposers that break down the dead bodies of those organisms so that they can be used as soil nutrients by plants, and so on as the chain continues.

སྐྱེ་དངོས་ཀྱིས་ཟས་ཟ་བའི་རྒྱས་པ་གཞི་ལ་བཞག་སྟེ་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་སྟེ་ཚན་སྣ་ཚོགས་པའི་ནང་དུ་ ནུས་པ་རྒྱུད་སྟེལ་བྱེད་པ་དེར་གོ་བ་དང། སྐྱེ་བཤད་གི་ཟས་ཁྲེང་ཞིག་ནི་ཉི་འོད་ནས་ནུས་པ་ལེན་མཁན་གྱི་ཅི་ཡིང་ལྟང་ཤེས་བཅོས་པ། ཅི་ཡིང་ཟ་མཁན་གྱི་སྐྱེ་དངོས་དང། དེ་ནས་ ཅི་ཡིང་ཟ་མཁན་གྱི་སྐྱེ་དངོས་དེ་ཟ་མཁན་གྱི་སྐྱེ་དངོས་གཞན། དེ་ནས་སྐྱེ་དངོས་དེ་དག་གི་རོ་ རྣམས་དུམ་བར་བཤད་སྟེ་རྒྱ་ཆེ་བ་ཤེས་ཀྱི་ཞིག་ལྟར་ཡོད་པ་ཡིན། ཤུ་ལ་ནས་ལྷག་མ་རྣམས་ལྟར་ཡང་ཅི་ཡིང་གིས་མ་ཡི་བཅུད་ལྡ་བུར་ཝེད་ཐྲོད་བྱེད་པ་ལ་སོགས་ པ་རིམ་གྱིས་བྱང་སྟེ་ཟས་ལྷེད་འདི་རྒྱུན་མཐུད་དེ་འབྱུང་བ་ཡིན།

food irradiation
ཟས་སྐྱོང་འཕྲེད་ཕྲོ།
phys.

The process of treating food with any of various types of radiation; specifically the exposure of food to ionizing radiation as a method of destroying microorganisms and insects, prolonging shelf life.

འགྲེད་འཕྲོའི་རིགས་སྣ་ཚོགས་པ་སྣུད་དེ་ཟ་མ་རྡེ་ལེགས་སུ་གཏོང་བའི་རྒྱུ་རིམ་ལ་གོ་ཞིང་། ལྷག་པར་དུ། འབུ་ཐུ་དང་འབུ་སྲིན་མེད་པར་བཟོ་བའི་ཐབས་སུ་གྲེས་རྒྱ་མཚན་མཁན་གྱི་འགྲེད་འཕྲོའི་ནང་དུ་ཟ་མ་ལྟེ་བ་འདི་ཡིས་ཟ་མའི་བང་ཁྲིས་ཕྱེང་གི་ཚོ་ཡུན་རྡེ་རིང་དུ་གཏོང་གི་ཡོད། [འགྲེད་འཕྲོ་ཕོག་ཏུ་བཙུག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ནས་ཟས་སྣུང་བ་སྟེ་ཟས་རྒྱུན་རིང་ལ་འཕྲོ་བརླག་ཏུ་འགྲོ་རྒྱ་མི་འཛིན་པ།]

food pyramid
ཟས་ལྡང་གནས་དིམ།
biol.

Triangular graph of the food web in a given ecological community, with producers represented at the lowest trophic levels and consumers at the higher levels. Aka ecological pyramid.

སྐྱོང་བ་ཐུང་ཀྱི་ཚོགས་སྡེ་ཆེ་བཀག་པ་ཞིག་གི་ཟས་དབྱེ་བཀོད་རིས་རྒར་གསུམ་ཅན་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་པོ་ནི་ཡོག་རིས་དང་ཉེར་ཕྱོད་ཀ་ནི་སྐྱེད་རིམ་དུ་བཀོད་ཡོད་པ་དང་། འདི་ལ་སྐྱོང་བ་ཐུང་གནས་རིམ་ཡང་ཟེར།

food web
ཟས་དབ།
biol.

A system of interlocking and interdependent food chains.

ལུ་གུ་རྒྱུད་དུ་སྦྲེལ་ཞིང་ཕན་ཚུན་གཅིག་ལ་གཅིག་བརྟེན་ཡིན་པའི་ཟས་ཁྱེང་གི་མ་ལག་ཅིག

force
ཐྲག་ས།
phys.

Any influence that tends to accelerate an object; a push or pull; measured in newtons. Force is a vector quantity.

བཅུ་གཞི་ནས་ལུ་ཏོན་དུ་ཚད་ལང་ཞིང་འབྲུད་འཕེན་གང་རུང་ལ་བརྟེན་ནས་དངོས་པོ་ཞིག་ལ་སྐྱུར་སྐྱོན་འབྱུང་བར་བྱེད་པའི་ཤུགས་རྒྱུན་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ། ཤུགས་ནི་ཐོག་ས་ལྡན་གྱིར་ཤེས་ཞིག་ཡིན།

force field
ཐྲག་ས་བ།
phys.

That which exists in the space surrounding a mass, electric charge, or magnet, so that another mass, electric charge, or magnet introduced into this region will experience a force. Examples of force fields are gravitational fields, electric fields, and magnetic fields.

གདངས་ཚད་ཅིག་གམ། སྒྲོག/ཐུར་ཞིག ཡང་ན། ཁབ་ལེན་ཞིག་གི་མཐའ་རུ་ཡོད་པའི་ཚོས་ཏེ། འདི་ཡོད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་མངའ་ཁོངས་དེ་རུ་བཞག་པའི་གདངས་ཚད་གཞན་ཞིག་གམ། སྒྲོག/ཐུར་གཞན་ཞིག ཡང་ན། ཁབ་ལེན་གཞན་ཞིག་གིས་ཤུགས་ཤིག་ཚོར་ཀྱི་ཡོད། ཤུགས་རའི་དགེ་ཆེན་ནི། འཐེན་ཤུགས་ཀྱི་ར་བ་དང་། སྒྲོག/ར། ཁབ་ལེན་ར་བ་བཅས་ཡིན།

force multiplier
ཕྱགས་ལྡན་རྒྱས་བྱེད།
phys.

Machine designed to multiply a small effort in order to move a larger load. The ratio by which a machine multiplies the effort is called its mechanical advantage. Examples of a force multiplier include crowbar, wheelbarrow, nutcrackers, and bottle opener.

རྩོལ་བ་ཆུང་ཆུང་ཞིག་ལྡན་གྱིས་རྡེ་ཚེར་བཏང་སྟེ་དོ་པོ་ཆེན་པོ་ཞིག་སྒྲུལ་བའི་ཕྱིར་དུ་འཚར་འགོངས་བྱས་པའི་འཕྲུལ་ཆས་ཀྱིག འཕྲུལ་ཆས་དེས་རྩོལ་བ་དེ་ཅི་ཙམ་གྱིས་རྡེ་ཚེར་བཏང་བའི་བསྟུར་ཚད་དེ་ལ་འཕྲུལ་ལས་ཀྱི་ཁེ་བཏོ་རེད། ཕྱགས་ལྡན་སྟེལ་བྱེད་ཀྱི་དཔེ་མཚོན་གྱི། ལྷགས་ཕྲེང་དང་། ལག་འདྲུད་འགོངས་ལོ། སྟར་སྒྲམ། ཀེལ་དམ་གྱི་ཁ་འབྱེད་ཆས་ལྟ་བུ་ཡིན་གོ།

force of impact
བཏང་ཤུགས།
phys.

The force between two bodies during impact.

དངོས་པོ་གཉིས་གཙོང་ཐུག་རྒྱུག་པའི་སྒྲིགས་སུ་དེ་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་ཤུགས།

force of repulsion
བསྐྱོག་ཤུགས།
phys.

The force that causes particles or bodies to repel one another, as from having the same electric charge or magnetic polarity.

གློག་ཟུར་རམ་ཁམ་ལེན་གྱི་སྟེ་མོ་མཚུངས་པ་གཉིས་ཀྱིས་པན་ཚུན་འབྲེལ་རྒྱུ་གཏོང་བ་དང་མཚུངས་བར་རྩལ་ལས་དངོས་པོ་པན་ཚུན་འབྲེལ་རེས་ཁྱེད་པའི་ཤུགས་ལ་གོ།

forced vibration
ཁྱུལ་འདར།
phys.

Vibration of an object caused by the vibrations of a nearby object. The sounding board in a musical instrument amplifies the sound through forced vibration.

ཉེ་འགྲམ་གྱི་དངོས་པོ་གཞན་ཞིག་གི་འདར་འགུལ་ལ་བརྟེན་ནས་དངོས་པོ་ཞིག་ལ་བྱུང་བའི་འདར་འགུལ། རོལ་ཆའི་ནང་གི་སྒྲ་པང་གིས་སྒྲུལ་འདར་ལ་བརྟེན་ནས་སྒྲ་རྡེ་ཚེར་གཏོང་གི་ཡོད།

forebrain
མདུན་གླད།
neurosci.

The forebrain is the centre for memory, hearing, sight, speech, voluntary muscle action, thinking and reasoning, and includes the hypothalamus, which is associated with homeostasis and is connected to the pituitary gland.

མདུན་གླད་ནི་དྲན་པ་དང་ཐོས་ཚོར། མཐོང་ཚོར། སྐད་བརྗོད། ཚེད་སྒྲུལ་ཥ་སྒྲོས་ཀྱི་བྱ་བ། བསམ་གཞིག ཀཏན་ཚོགས་འགོངས་པ་བཅས་ཀྱི་ཕྱེ་བ་དེ་ཡིན། དེའི་ནང་དུ་ཟླད་ཐུག་ལོག་མ་ཐུ་ཐ་མཉམ་གནས་བབ་བང་འབྲེལ་ཞིང་ཏི་ཀུ་རྩེན་བུ་ལ་མཐུད་ནས་ཡོད་པ་དེ་ཡང་ཚུད་ཡོད།

forklift
འདེགས་ཚེན།
phys.

A vehicle with a pronged device in front for lifting and carrying heavy loads.

དོ་པོ་ལྷི་མོ་འཇེགས་པཉམ་བདོད་བའི་ཆེད་དུ་མདུན་ངོས་སུ་ཁ་དབྱག་ཡོད་པའི་འཕྲུལ་འཕོར་ཞིག

formula
ཐྲི་འཕྲོས།
math.

ཡང་རྟེས་ཀྱི་འབྲེལ་བཉམ་ཁྲིམས་ཀྱིག་མཚོན་ཏྲགས་ཀྱི་ངོ་བོར་བཀོད་པ་ཞིག

fornix
གཞུ་དཔྱིབས་ཅ་ཐུག
neurosci.

An archlike anatomical structure or fold, such as the arched band of white matter beneath the corpus callosum of the brain.

གླང་པའི་སྒ་ཤུན་འོག་གི་གཞུ་དཔྱིབས་ཅན་གྱི་དཀར་ཕྱོགས་ལྟ་བུའི་གཞི་དཔྱིབས་ཅན་གྱི་ཕུང་གནས་ཀྱི་བཀོད་པའམས་ལྟེབ་སུལ་ཞིག

Fosbury flop
འཕོ་ཁི་རྒྱབ་མཆོང།
phys.

A modern high-jumping technique whereby the jumper clears the bar headfirst and backwards

མཐོ་མཚོངས་རྒྱག་མཁན་གྱིས་ཁ་རྒྱབ་ལ་ཕྱོགས་ཏེ་མགོ་ཐོག་མར་ལྷོད་ཕྱིང་ལས་བརྒལ་བར་བྱེད་པའི་དེང་རབས་ཀྱི་མཐོ་མཚོངས་རྒྱག་ཐབས་ཤིག

fossil
འགྱུར་ཕུ།
biol.

The remains of an organism that lived in the past, preserved in rock, amber, ice or peat deposits.

འདས་པའི་དུས་སུ་འཚོ་གནས་བྱས་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ཕུང་པོ་དེ་རྩོལས་སྒོས་ཤེལ། འཁྱགས་པ། ཡང་ན་རྩོག་གཏེར་ཕུང་གི་ནང་དུ་ཉར་ཚགས་བྱས་ནས་ཡོད་པ་ལ་ཟེར།

fossil fuel
འགྱུར་ཕུའི་ཏྲད་ཐུལ།
phys.

Coal, oil, and natural gas, the fuels used by man as a source of energy. They are formed from the remains of living organisms and all have a high carbon or hydrogen content. Their value as fuels relies on the exothermic oxidation of carbon to form carbon dioxide ($C+O_2$—>CO_2) and the oxidation of hydrogen to form water ($H_2+1/2O_2$—>H_2O).

འཕྱོ་བ་མི་ཡིས་ནུས་པའི་འབྱུང་ཁུངས་སུ་སྤྱོད་པའི་བུད་ཤུས་རྩོ་སོལ་བང། སྨྱུས། ར་བྱང་རྒྱང་ཤུས་བཅས་སོ། འདི་དག་ནི་སྐྱེ་ཡོད་ཀྱི་ལྷག་མ་ལས་གྱུར་ལ་ནག་ཤུས་བང་ཡང་རྒྱུ་གི་འདུས་ཚད་མཐོ་བོ་ཡོད། བུད་ཤུས་འདི་དག་གི་རིན་ཐང་ནི་ཚ་ནུས་འདོན་པའི་ཕྱོར་ཏེ་ནག་ཤུས་བང་འཚོ་རྒྱང་འཇེས་ནས་ནག་ཤུས་ལས་ཀག་ཤུས་འཚོ་རྒྱང་ཉིས་ལྟབ་གྱུར་པ་བང། ཡང་རྒྱང་བང་འཚོ་རྒྱང་འཇེས་ནས་ཆུ་གྱུར་པ་གཉིས་ལ་བཏེན་ནས་འཛིན་གི་ཡོད།

fossil record
༡ འགྱུར་ཕུ་ཐུང་བཤད། ༢ འགྱུར་ཕུའི་ཐིན་ཐོ།
biol.

1. The record of the occurrence and evolution of living organisms through geological time as inferred from fossils. 2. A term used by paleontologists to refer to the total number of fossils that have been discovered, as well as to the information derived from them.

1) ས་ཁམས་དུས་ཚོད་ནང་གི་སྐྱེ་ལྟན་སྐྱེ་བདོས་ཀྱི་བྱུང་ཚུལ་དང་འགེལ་འགྱུར་རྣམས་འགྱུར་རྩོ་ལ་བཏེན་ནས་ཇེས་དཔག་བྱས་པའི་བྱུང་རབས་ལ་གོ། [*1* འགྱུར་ཕུ་དུ་ཡོད་པའི་སྐྱེ་ལྟན་སོགས་ཀྱི་ཚོ་རྒྱས་བྱུང་རབས།] *2*) འགྱུར་ཕུ་ཚན་རིག་པས་གསར་ནྱེ་བྱུང་བའི་འགྱུར་ཕུའི་གྲངས་འགོར་དང་། དེ་དག་ལས་བྱུང་བའི་ཆ་འཕྲིན་ལ་གེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་བརྡ་ཚད་ཅིག [*2* འགྱུར་ཕུའི་ནང་གི་གནས་ཚུལ་རྣམས་ཡིག་ཚགས་སུ་བཀོད་པའི་ཐིན་ཐོ།]

four forces
རྒྱལ་བཞི།
phys.

Any of the four most basic ways in which subatomic particles interact, comprising the strong, weak, electromagnetic, and gravitational interactions.

ཐུ་རྡུལ་བཏང་ཚུན་སྦྱོལ་སྦྱོར་བྱེད་ཐབས་ཀྱི་ཆེས་གཙེ་རྩའི་ཐབས་ལམ་བཞི་ལས་གང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། དེ་དག་མི་དགེ་ལུགས་དང་། ཞན་ལུགས། གློག་ཁས་ལེན་གྱི་ལུགས། འཛེན་ལུགས་བཅས་ཡིན།

Fourier analysis
ཕྱོ་རི་ཡེར་གྱི་བཤད་བྱ།
phys.

Mathematical method that disassembles any periodic waveform into a combination of simple sine waves.

དུས་མཚམས་ཅན་གྱི་རྒྱབ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་གློག་ལ་ཏེ་སྒྲས་བདེ་བའི་སྒྲ་ཡིན་རྒྱས་མཉམ་འདུས་ཀྱི་ངོ་བོ་སྟོན་པའི་རྩིས་ཐབས་ཤིག

fovea
ངོ་ལྡན།
biol.

Area of the retina that is in the center of the field of view; region of most distinct vision.

མཐོང་རའི་ལྟེ་བར་ཡོད་པའི་དུ་སྐྱེའི་ས་ཁུལ་ཏེ་མཐོང་སྣང་ལེགས་ཤོས་ཡོད་པའི་ས་ཁུལ།

fractal
ཐྲུམ་བཏྱིབས།
phys.

Any of various extremely irregular curves or shapes for which any suitably chosen part is similar in shape to a given larger or smaller part when magnified or reduced to the same size

རང་གི་ཚར་ཤས་རན་པོ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ནི་ཚར་ཤས་གཞན་པ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཚུང་དུ་བཏང་བཉམ་ཚུང་དུ་ཞིག་ཚེ་རུ་བཏང་བའི་དབྱིབས་དང་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པའི་ཏ་ཅང་ཚ་སྟོམས་མིན་པའི་གྱིག་དབྱིབས་སམ་དབྱིབས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ

fractal antenna
ཚ་ལྷོད་གཙམ་ཁྱུད།
phys.

An antenna that uses a fractal, self-similar design in order to increase the range of frequencies which it can receive.

སྒྲ་ལེན་བྱེད་ཐུབ་པའི་རྒྱོས་ཕྱོད་ཀྱི་ཁྱབ་རྒྱོངས་རྗེ་ཚེ་རུ་གཏོང་ཕྱིར་རྩམ་པ་མཚུངས་ཤིང་ཚགས་གྱི་དབྱིབས་ལེད་སྟོད་བྱེད་པའི་གཙམ་སྒྲུད་ཅིག

fraction
༡ ཐྲུངས་ཚ། ༢ ཚཁས།
math.

1. A number that compares part of an object or a set with the whole, especially the quotient of two whole numbers written in the form a/b . The fraction 1/2 , which means 1 divided by 2, can represent such things as 10 pencils out of a box of 20, or 50 cents out of a dollar. 2. A small part; a bit

१ དངོས་པོ་ཞིག་གམ་སྒེ་ཚན་ཞིག་གི་ཚ་ཤས་ཤིག་དངོས་པོ་དེ་ཀཱམ་སྒེ་ཚན་དེ་ཧྲིལ་པོར་བསྡུར་བའི་ཐུངས་ཀ་སྒེ། བྱེ་བྲག་ཏུ་ a/b ཡི་རྣམ་པར་བྲིས་པའི་ཐུངས་ཀ་གཞིས་ཀྱི་བགོས་ཐོག་མཚོན་པ་ཡིན། ཐུངས་ཚ་ 1/2 ཡིས་ 1 དེ་ 2 ཀྱིས་བགོས་པའི་ངོན་སྟོན་ཞིང་། དེ་ཡིས་ཞ་སྒྲུག་ 20 ཡོད་པའི་སྒམ་ཞིག་གི་ནང་གི་ཞ་སྒྲུག་ 10 མཚོན་ཐུབ་ལ། ཨ་སྟོར་གཅིག་གི་སྒྲར་མ་ 50 ཡང་མཚོན་ཐུབ། ༢ དུས་བུ་ཆུང་ཆུང་ཞིག་སྒེ། ཐན་བུ་ཞིག

frame dragging
ཐྲོན་གཤེ་འཚེན་འགྱུལ།
phys.

An effect predicted by the general theory of relativity in which a massive rotating body causes the surrounding space-time to be dragged around in the same direction.

ཕྱི་ཁོང་རང་སྐོར་བྱེད་པའི་དངོས་པོས་མཐའ་འཁོར་གྱི་མཁའ་དུས་དེ་རང་འཁོར་གྱི་ཁ་ཕྱོགས་སུ་འཚེན་འགྱུལ་བྱེད་པར་སྤྱི་ཁྱབ་ལྟོས་བྱུས་རྒྱས་པའི་ཤེས་ཚོད་དཔལ་བྱས་པའི་ཤུགས་རྒྱུན་ཞིག

frame of reference
ལྟོས་གཞི།
phys.

Vantage point (usually a set of coordinate axes) with respect to which position and motion may be described.

གནས་ས་དང་འགྱུལ་སྟོན་འགྲེལ་བ་ཤད་རྒྱུ་པར་གཞི་འཛིན་པའི་ཁེ་ཕན་ཅན་གྱི་གནས་(རྒྱུན་དུ་འབྲེལ་གནས་སྟོགས་ཤིང་ཚན་པ་ཞིག་གིས་མཚོན་)།

frameshift mutation
རིས་མེད་ཐྲོན་འགྱུར།
biol.

A mutation in a DNA chain that occurs when the number of nucleotides inserted or deleted is not a multiple of three, so that every codon beyond the point of insertion or deletion is read incorrectly during translation.

ཏི་ཡེན་ཨེ་ཡི་རྒྱང་བ་ཞིག་ལས་སྟོན་པའི་གང་རུང་བྱས་པའི་ཉིང་རྒལ་གྱུན་ཆའི་ཁ་གསུམ་གྱི་ལྡན་གྲངས་མིན་པའི་སྒྲས་སུ་བྱུང་བའི་ཉེས་འགྱུར་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་སྟོན་པའི་གང་རུང་བྱེད་མའི་གནས་དེའི་རྗེས་ཀྱི་རིགས་རྒྱས་ཀྱང་བརླ་ནས་ཕན་སྟུར་གྱི་སྒྲས་སུ་མ་དག་པར་བློག་པ་ཡིན། [ཐོག་མའི་ཐྲོམ་གཞི་ལ་རིང་ཐུང་མོགས་རེས་མེད་དུ་འགྱུར་བ་འགྲོ་བ།]

Fraunhofer lines
ཐྲ་ཅན་ཏོ་ཐྲིར་ཕིག
phys.

Dark lines visible in the spectrum of the Sun or a star.

ཉེ་མཉམ་སྐར་མའི་འོད་ཟག་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཐིག་ནག

freefall
རང་ལྷུང་།
phys.

Motion under the influence of gravity only.

འཚེན་ཤུགས་ཀྱི་ཤུགས་རྒྱན་ཁོ་ནའི་འོག་གི་འགྱུལ་སྟོན།

freewheeling
རང་དབང་དུ་འཁོར་བཟོད།
phys.

Moving about freely, independently, or irresponsibly.

དོ་ཁྲུར་མེད་པཉམ། ཡང་ན་རང་དབང་བམ། རང་སྲུའི་སྒོ་ནས་འགྱུལ་བ།

freeze-dried
འཁྱག་ཀྱམ་པོ་བས་བ།
(འཁྱག་ཀྱམ་བཀྲམས།)
phys.

Preserved by rapid freezing and subsequent drying in a vacuum

སྟོང་སར་གི་སྟོང་ཅིག་གི་ནང་དུ་མཉོ་གས་པོར་འཁྱག་ས་རྒྱ་ཀུ་བ་ཆུག་རྗེས་སྐམ་པོར་བཟོས་ཏེ་ཉར་ཚགས་བྱེད་པ།

freezing point
འཁྱག་ཚད།
phys.

The temperature at which a liquid turns into a solid when cooled.

གསེར་གཟུགས་ཤིག་གང་མོ་བཟོ་སྐབས་མཁྲིགས་གཟུགས་སུ་འགྱུར་བའི་སྐབས་ཀྱི་དྲོད་ཚད་ལ་གོ

freight car
དོས་འགོར།
phys.

A railroad car designed for carrying freight.

དོས་སྐྱེལ་འཛིན་བྱེད་པའི་ཚད་དུ་རྒྱས་འགོོད་བྱས་པའི་མེ་འགོོར་གྱི་ཁང་མིག་ལ་གོོ

French horn
ཐྲ་བཅ་ཕིའི་རཀ་ somewhat
phys.

A valved brass instrument that produces a mellow tone from a long narrow tube that is coiled in a circle before ending in a flaring bell.

ཐ་ཞིང་རིང་བའི་ཐྲ་ཀུ་སྒོོར་དབྱིབས་ཤུ་དཀྲིས་ཤིང་དུང་ཁ་རིམ་གྱིས་ཚན་པོ་གྱུར་བ་དང་། མཇུ་བ་གཅོོན་དང་ལྷན་ཞིང་སྟན་འཛིན་ལྷན་པའི་རོལ་མོ་སྐྱན་མཁན་གྱི་རཀ་གི་རོལ་ཆས་ཤིག

frequency
རྒྱུན་ཁྱོད།
phys.

For a vibrating body or medium, the number of vibrations per unit time. For a wave, the number of crests that pass a particular point per unit time. Frequency is measured in hertz.

འདར་འགྱུལ་བྱེད་ཀྱིན་པའི་བདོས་གཟུགས་ཤིག་གམ་རྒྱུད་ལམ་ཞིག་ལ་མཚོོན་ན། དུས་ཡུན་བཅུ་གཅིག་རེའི་ནང་དུ་བྱུང་བའི་འདར་འགྱུལ་གྱི་ཁ་གྲངས་དང་། རྒྱབ་ཤིག་ལ་མཚོོན་ན། དུས་ཡུན་བཅུ་གཅིག་རེའི་ནང་དུ་གནས་པ་གཅིག་རྒྱུད་པའི་ཐེ་མགོོའི་ཁ་གྲངས། རྒྱོས་ཁྱོད་ནི་ཧཪ་ཚོ་ཡི་ནང་དུ་ཚད་འཛལ་བྱེད།

frequency modulation (FM)
རྒྱོས་ཁྱོད་ཕྱིག་ཕྱོོར།
(རྒྱོས་ཕྱིག)
phys.

Type of modulation in which the frequency of the carrier wave is varied above and below its normal frequency by an amount that is proportional to the amplitude of the impressed signal. In this case, the amplitude of the modulated carrier wave remains constant.

སྟེང་དུ་བཀག་པའི་བཏུ་འཕྲིན་གྱི་འདར་དཔང་ལ་ཐད་འབྲེལ་གྱི་རྒྱོ་ནས་འཁུར་རྒྱས་ཀྱི་རྒྱོས་ཁྱོད་དེ་རང་གི་ཉམར་ཅན་གྱི་རྒྱོས་ཁྱོད་ཀྱི་སྟེང་འོག་གི་ཁ་གྲངས་ཀུ་ལ་ལས་ཁ་ཕྱིར་བཏོན་པའི་ཕྱིག་ཕྱོོར་ཞིག ཁ་ནས་སྟང་ལས་འདིའི་སྐབས་ལ་ཕྱིག་ཕྱོོར་བྱས་པའི་འཁུར་རྒྱས་ཀྱི་འདར་དཔང་ལ་འགྱུར་བ་མེད།

friction
བཙར་ཁྱགས།
phys.

Force that acts to resist the relative motion (or attempted motion) of objects or materials that are in contact.

ཐུག་ཡོད་པའི་དངོས་པོའམ་བདོས་རྫས་ཀྱི་ལྷོས་བཅས་ཀྱི་འགྱུལ་སྐྱོད་ (རྩོལ་བ་བྱས་པའི་ འགྱུལ་སྐྱོད་) འགོོག་པར་བྱེད་པའི་ཤུགས།

fringe
ཁ་ཚར།
phys.

A band of contrasting brightness or darkness produced by diffraction or interference of light.

ཧོད་ཟེར་སྐོོར་འཕྲོ་བྱས་པའམ་ཟེ་ཞུགས་བྱུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་རེས་མོས་ཤུ་གྱུར་པའི་དཀར་ནག་གི་ཕེག་རིས་གང་རྒྱང་།

frontal lobe
མདུན་ཁག། མདུན་འདབ།
neurosci.

The largest part of each cerebral hemisphere, located in the front of the brain. In humans, it controls voluntary muscle activity, decision-making, and planning and contains, usually on the left side, the area that controls the ability to produce speech.

གླང་པའི་མདུན་ཕྱོགས་སུ་ཚགས་པའི་གླང་ཆེན་གྱི་ཐྲྭས་ཕྱེད་རེ་རེའི་ཆ་ཤས་ཆེ་ཤོས་ལ་ཞེར་མེའི་ཡུས་པོའི་ནང་བུ། མདུན་འདབ་ཀྱིས་ཆེད་སྒུལ་ཤ་སྒྲིས་གྱི་བྱེད་ལས་དང་། ཐག་གཅོད་བྱ་བ། འཚར་འགོད་བཅས་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱེད་པ་དང་། གལོན་ཕྱོགས་སུ་དགེ་སྦྱ་བཟོ་ཐོན་པའི་ནུས་པ་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཁུལ་དེ་ཡོད་པ་ཡིན།

fructose
ཕྱ་ཏ་མངར་ཁུས།
biol.

A simple sugar found in honey, many fruits, and some vegetables.

སྦྲང་ཅི་དང་ཤིང་ཏོག་གང་མང་། དེ་བཞིན་ལྷ་ཚལ་ཁ་ཤས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་སྐྱབས་བདེའི་མངར་ཁུས་ཤིག

fruit flies
ཕྱི་ཏོག་བྱང་བ། ཕྱི་ཕྲང་།
biol.

A small fly which feeds on fruit in both its adult and larval stages.

ཚང་འབྱའི་གནས་སྐབས་དང་ཚེན་པོ་ཆགས་པའི་གནས་སྐབས་གཉིས་ཀར་ཤིང་འབྲས་ཟས་སུ་སྤྱོད་པའི་སྦྲང་བུ་ཆུང་ཆུང་ཞིག

fuel
བྱད་ཁུས།
phys.

A substance that is oxidized or otherwise changed in a furnace or heat engine to release useful heat or energy.

ཚ་ཐབ་བམ་རྡོད་འདོན་འཕྲལ་ཆས་ཤིག་ཏུ་འཚོ་ཆུང་བང་འཇེས་སྤྱོར་བྱེད་པའམ་འགྱུར་བ་ཐེབས་ཏེ་པན་ཐོགས་ཡོད་པའི་རྡོད་དམ་ནུས་པ་སྤྱོད་པའི་བདོས་ཁུས་ཤིག

fuel cell
བྱད་ཁུས་གློག་ཐབ།
phys.

A device that converts chemical energy to electrical energy, but unlike a battery is continually fed with fuel, usually hydrogen.

ཁུས་ནུས་དེ་གློག་ནུས་སུ་སྒྱུར་བའི་ཡོ་བྱད་ཅིག ཧོན་ཀྱང་གློག་ཐབ་ཀྱི་མ་མཚུངས་པར་དུས་རྒྱུན་ཏུ་བུད་ཁུས་ཏེ་ཡང་ཆུང་མཁོ་སྤྱོད་བྱེད་དགོས་པ་ཡིན།

fuel economy
བྱད་ཁུས་བཉེ་ཚགས།
phys.

The amount of fuel required to move a machine over a given distance.

འཕྲལ་འགོར་ཞིག་རྒྱང་ཐག་དེས་ཅན་ཞིག་བགྲོད་པར་མཁོ་བའི་བུད་ཁུས་ཀྱི་འགོར་ཚད་ལ་གོ

fulcrum
འགྲོགས་ཁྱེན། *phys.*

Pivot point of a lever.

འཛུལ་ཤིང་གི་ལྟེ་ཐུར།

fumarate
ཕྱ་མ་ཐྲྭང་ཁ། ཕྱམ་ཁ།
chem.

The salt of fumaric acid, a key chemical intermediate in the Krebs cycle.

ཕུམ་རྐྱང་གྱི་ཚ་ཞིག་སྟེ་ཀི་རེབ་རྒྱན་འགོར་ནང་གི་ཁས་ཀྱི་མཚམས་སྤྱོར་རྒྱ་ཁས་གཙོ་བོ་ཞིག་ཡིན།

function
༡ ཕྱི་ལས། ༢ ལྷོན་གྱངས།
biol; math

1. An activity that is natural to or the purpose of a person or thing. 2. A relation or expression involving one or more variables.

1) གང་ཟག་ཁིག་གམ་དངོས་པོ་ཞིག་ལ་རང་བཞིན་གྱི་ཡོད་པའི་བྱེད་སྒོས་ལམ། གང་ཟག་ཁིག་གམ་དངོས་པོ་ཞིག་གིས་ཚེད་དམིགས་ཀྱིས་སྒྲུབ་དགོས་པའི་བྱེད་སྒོ། *2*) འགྱུར་གྱངས་གཅིག་གམ་དུ་མ་དང་ལྡན་པའི་འབྲེལ་བ་ཞིག་གམ་རྩིས་གཞི་ཞིག

functional group
ལས་ཕྲེ་ཅ་ཚོགས།
chem.

The group of atoms responsible for the characteristic reactions of organic compounds; different functional groups distinguish the different classes of compound. For example, all alcohols contain the —OH functional group.

སྐྱེ་ལྡན་འདུས་རྫས་ཀྱི་ཐུན་མོན་རྫས་སྒྲོར་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རྫལ་ཐུན་ཀྱི་ཚོགས་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། ལས་ཕྲེ་རུ་ཚོགས་འདི་མིན་ལ་བཅུན་ནས་འདུས་རྫས་ཀྱི་ཕྲེ་ཚན་དབྱེ་འབྱེད་བྱེད་དགོས་ན། ཚང་རགས་ཚང་མའི་ནང་དུ་ OH ལས་ཕྲེ་རུ་ཚོགས་ཡོད་པ་ཡིན།

functional magnetic resonance imaging (fMRI)
བྱེད་ལས་ཀྱབ་ལེན་མཉམ་ཀན་འདར་དཔར་ལེན།
phys.

Functional magnetic resonance imaging (fMRI) refers to the use of the technology of magnetic resonance imaging (MRI) to detect the localized changes in blood flow and blood oxygenation that occur in the brain in response to neural activity.

བྱེད་ལས་ཀྱབ་ལེན་མཉམ་འདར་དཔར་ལེན་ནི་ཀྱབ་ལེན་མཉམ་འདར་དཔར་ལེན་གྱི་འཕྲལ་རིག་སྒྲུབ་དེ་དབང་རྩའི་བྱ་བ་ལ་བསྟུན་ཏེ་གླང་པའི་ས་གནས་རིས་ཅན་ནང་གི་ཁྲག་གི་རྒྱུ་བའི་འགྱུར་བ་དང་ཁྲག་ནང་གི་འཚོ་རྒྱང་ཅེ་འདྲ་ཡིན་པ་རྟོགས་པར་བྱེད་པ་ལ་གོ

fundamental frequency
གཞི་ཁྱིའི་རྒྱུན་གྱོད།
phys.

The component of lowest frequency in a complex waveform, as in sound.

སྒྲ་ལྟ་བུའི་རྟོག་འཛིང་ཅན་གྱི་རྒྱབས་ཤིག་གི་རྒྱུན་ཕྱོད་དམའས་ཤོས་ཀྱི་གྲྭབ་ཆ་དེ་ལ་གོ

fundamental interactions
གཞི་ཁྱིའི་འབྲེལ་ཐྲེལ།
(གཞི་ཁྱིའི་འབྲེལ་ཐྲོན།)
phys.

The four different types of interaction that can occur between bodies. These interactions can take place even when the bodies are not in physical contact and together they account for all the observed forces that occur in the universes. While the unification of these four types of interaction into one model, theory, or set of equations has long been the aim of physicists, this has not yet been achieved, although progress has been made in the unification of the electromagnetic and weak interactions.

དངོས་གནས་ཀྱི་དབར་དུ་འབྲུང་ཐུབ་པའི་འཕྲལ་སྒྲོར་རིགས་མི་འདྲ་བ་བཞི། འཕྲལ་སྒྲོར་འདི་དག་དངོས་གནས་ཁྱད་ཆུན་ཐུབ་མེད་ན་ཡང་འབྲུང་ཐུབ་ལ། འདི་དག་གིས་འཇིག་རྟེན་ཁམས་སུ་མངོན་པའི་ཤུགས་ཡོད་ཚད་ལ་འགྲེལ་བ་ཨཱ་ཡཱ་རྒྱ་གི་ཡོད། འཕྲལ་སྒྲོར་རིགས་བཞི་པོ་འདི་དག་དབེ་གཞི་ཞིག་ཁྲིམས་གཅིག ཁ་ཏན་ཁྱེད་ཆེ་ཤུགས་ཀྱི་ཁ་ཕྱིས་ཀྱང་ཅི་དུས་

ཡུན་རིང་པོ་ཞིག་གི་ནང་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག་པའི་དམིགས་ཡུལ་ཡིན་ན་ཡང་། གློག་ཁམ་ལེན་གྱི་འཐབ་སྟོར་དང་ཞན་པའི་འཐབ་སྟོར་གཉིས་གཅིག་ཏུ་སྒྲིལ་བར་ཡར་རྒྱས་ཕྱིན་ཡོད་པ་མ་གཏོགས། ད་དུང་ལེགས་འགྲུབ་བྱུང་མེད།

fundamental particle
phys.

A particle, constituting matter, that cannot be broken down into a smaller particle.

ཞེམ་གཟུགས་ཀྱི་རྩོམ་གཞིར་གྱུར་ཞིང་ཅི་ལས་ཐུ་བའི་ཚ་ཤས་སུ་བགོ་རྒྱུ་མེད་པའི་རྡུལ་ལ་གོ

fundamental unit
phys.

One of a set of unrelated units that form the basis of a system of units. For example, the metre, kilogram, and second are fundamental units of the SI system

བརྩི་གཞིའི་མ་ལག་ཅིག་གི་རྩ་བ་གྱུབ་པར་བྱེད་པའི་འབྲེལ་མེད་བརྩི་གཞིའི་སྟེ་ཚན་ཞིག་གི་ནང་གསེས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག དཔེར་ན། རྒྱ་ལ་སྦྱི་པའི་ཚད་ལྡན་བརྩི་གཞི་ཡི་གཞི་རྩའི་བརྩི་གཞི་ནི་མི་ཏར་དང་། ཀི་ལོ་རྒྱ་རམ། སྐར་ཚ་བཅས་ཡིན་པོ།

fungus (fungi)
biol.

Kingdom of heterotrophic single-celled, multinucleated, or multicellular organisms, including yeasts, molds, and mushrooms.

པཙམ་དང་། ཏམ་སྦྱ། ཤ་མོ་བཅས་ཚུད་པའི་ཐུ་ཟུང་མང་ལྡན་ནམ། ལྷ་རྡུལ་མང་ལྡན། ཡང་ན་ཐ་ཟུང་རྒྱང་ལྡན་གྱི་འཚོ་ཐུས་གཞན་བརྟེན་ཡིན་པའི་སྐྱེ་བདོས་ཀྱི་གྲིབ་ཞིག་ལ་གོ

fuse
phys.

Device in an electric circuit that breaks the circuit when the current gets high enough to risk causing a fire.

མེ་སྐྱོན་སློང་ཉེན་ཡོད་པའི་གློག་རྒྱུན་ཆེན་པོ་སྒེབས་སྐབས་གློག་ལམ་གཅོད་པར་བྱེད་པའི་གློག་ལམ་གྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག

fusion
phys.

The joining together of atomic nuclei, especially hydrogen or other light nuclei, to form a heavier nucleus, especially a helium nucleus.

ཡང་རྒྱུང་ལྡ་བུའི་ཡང་བའི་ལྷ་རྡུལ་ཕྲ་ཁྲིལ་ཏེ་རྡེ་ཕི་ཡན་ལྡ་བུའི་ལྷི་བའི་ལྷ་རྡུལ་གྱུབ་པའི་རིན་བ།

G

G1-phase
རྒྱུད་རིམ་ ༡
biol.

The period in the cell cycle from the end of cell division to the beginning of DNA replication

ཕྱ་ཕྱང་ཆ་བགོས་རྗོགས་མཚམས་ནས་ཏེ་ཕེན་ཕེ་བར་ཤུས་ཀྱི་ཐོག་མའི་དུས་སྒྲབས་དབར་གྱི་ཕ་ཕྱང་འགོར་རྒྱུན་ནང་གི་དུས་ཡུན་དེ་ལ་གོ

G2-phase
རྒྱུད་རིམ་ ༢
biol.

The period in the cell cycle from the completion of DNA replication to the beginning of cell division

ཏེ་ཕེན་ཕེ་བར་ཤུས་རྗོགས་མཚམས་ནས་ཕ་ཕྱང་ཆ་བགོས་ཀྱི་ཐོག་མའི་དུས་སྒྲབས་དབར་གྱི་ཕ་ཕྱང་འགོར་རྒྱུན་ནང་གི་དུས་ཡུན་དེ་ལ་གོ

GABA (gamma-aminobutyric acid)
ཌ་ཁཱ།
chem.

An amino acid which serves as the major inhibitory neurotransmitter in the human central nervous system.

མིའི་དབང་རྩ་ལྷེ་བའི་མ་ལག་ཏུ་འགོག་སྟོམ་རང་གཤིས་ཅན་གྱི་དབང་རྩ་འཕྲིན་པ་གཙོ་བོའི་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་མཁན་གྱི་ཨེ་མི་ནོ་སྒྲུར་རྩས་ཤིག

gadolinium
རྒྱ་ཁྲས་གཏད་ཙི་ཡི་ཡས།
chem.

A rare-earth metallic element. Symbol: Gd; atomic weight: 157.25; atomic number: 64.

སའི་གོ་ལའི་སྟེང་གི་དགོན་པའི་ལྷག་ས་རིགས་ཀྱི་རྩ་རྩས་ཤིག་ཡིན་ཞིང། མཚོན་རྟགས་ Gd དང། རྩལ་བཟན་གྱི་ཕྱིད་ཚད་ ༡༥᐀.᐀᐀ ཡིན་པ་དང། རྩལ་གྲངས་ ༦᐀ ཡིན།

galactic disk
དཀྱ་ཚིགས་ཁྲེར་མ།
phys.

The flat disk of a spiral galaxy that contains primarily young stars, gas, and dust clouds.

གཙོ་བོ་སྒྲར་མ་གསར་པ་དང། རླངས་རྩས། ཐལ་སྦྱིན་བཅས་ཀྱིས་བྱུབ་པའི་གནས་གཏུགས་ཀྱ་ཚོགས་ཀྱི་སྟེང་མ་ལེབ་ལེབ་དེ་ལ་གོ

galactose
གེ་ལེགཏ་མངར་ཐང་།
biol.

A monosaccharide that is part of the disaccharide sugar lactose, found in milk. It is also present in agar and seaweed.

བོ་མའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཀ་ར་ཉེས་ལྡན་ལེགཏ་མངར་གྱི་ཆ་ཤས་ཡིན་པའི་ཀ་ར་ཏྲང་ལྡན་ཞིག་ལ་ཆེར།

Galapagos islands
གླིང་ལྷན་ཐུ་ལ་ལྷ་ཁྱེ།
biol.

A Pacific Ocean archipelago on the equator, about 650 miles (1,045 km) west of Ecuador, to which it belongs; population 28,000 (est. 2009). Noted for giant tortoises and many other endemic species, they were the site of Charles Darwin's 1835 observations, which helped him to form his theory of natural selection.

ཨེ་ཁོ་ཏོར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ནུབ་བྱོགས་སུ་མེ་ཡི་ ༦༥༠ (ཀི་ལོ་མི་ཏར་ ༡༠༤༥) ཡི་ས་རུ་ཞི་བདེ་རྒྱ་མཚོའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་གླིང་ཕན་ཚོམ་བུ་ཞིག ཨེ་ཁོ་ཏོར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་ཤིང་། མི་གྲངས་ ༢༨༠༠༠ (སྤྱི་ལོ་ ༢༠༠༩) ཡོད། རྒྱས་སྦྱལ་ཆེན་པོ་ལ་སོགས་པའི་ཡུལ་ལྗང་བྱེ་བྲག་ཏུ་གནས་པའི་ཉེ་རིགས་གང་མང་གི་གནས་ས་ཡིན་ཞིང་། ཅར་ལིན་ཀྱི་སྤྱི་ལོ་ ༡༨༣༥ ལོའི་ལྟ་ཞིན་བསྐྱབས་ས་ཡིན་པ་དང་། འདི་ཡིས་རང་བྱུང་འདེམས་སྐྱེས་གི་རྩམ་གཞན་ལ་འབེན་པར་རོགས་འདེགས་བྱེད་ཡོད།

galaxy
དཀྱི་ཚོགས།
phys.

A vast collection of stars, dust, and gas held together by the gravitational attraction between its components. Galaxies are usually classified as elliptical, spiral, or irregular in shape.

རང་གི་བྱེད་ཆའི་འཛིན་ཤུགས་ལ་བརྟེན་ནས་མཉམ་དུ་འདུས་པའི་སྐར་ཚོམ་དང་རྡུལ། རླངས་གཟུགས་བཅས་ཀྱི་ཚོམ་ཁ་ཅང་ཆེན་པོ་ཞིག དགེ་ཚོགས་ལ་དབྱེ་ན། འཛོང་དབྱིབས་དང། གཞུས་དབྱིབས། དབྱིབས་ཆ་མི་སྙོམས་པ་བཅས་ཡོད།

gall bladder
མཁྲིས་ལྷོད།
biol.

A small, pear-shaped muscular sac under the right lobe of the liver, where bile secreted by the liver is stored until needed by the body for digestion.

མཆིན་པའི་གཡས་འདབ་ཀྱི་འོག་ཏུ་ཡོད་ཅིང་སེལ་ཏོག་གི་པའི་དབྱིབས་ཅན་ཡིན་པའི་ལྷོད་ཀྱི་ཁུག་མ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། མཁྲིས་པས་ལྷོད་འདོན་བྱས་པའི་མཁྲིས་ཁུ་ལུས་པོའི་ནང་དུ་ཟས་འཇུ་བའི་ཚེད་དུ་ཝེད་ཕྱོད་པ་བྱས་པའི་སྟོན་དུ་མཁྲིས་ལྷོད་དུ་གསོག་ཉར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

galvanometer
རྒྱལ་ཕྱི་ཚོ་འཛལ་ཚད། ལྷོག་འཛལ་ཚད།
phys.

Instrument used to detect electric current. With the proper combination of resistors, it can be converted to an ammeter or a voltmeter. An ammeter is calibrated to measure electric current. A voltmeter is calibrated to measure electric potential.

ལྷོག་རྒྱུན་ཡོད་མེད་བརྟག་བྱེད་དུ་སྤྱོད་པའི་ཡོ་ཆས། འགོག་ཆས་ཏྲག་ཏུག་ཤིག་ཟླ་སྦྱོར་ཚེ་ཡོ་ཆས་འདི་ལྷོག་རྒྱུན་འཛལ་ཆས་སམ་ལྷོལ་ཚད་འཛལ་ཆས་སུ་བསྒྱུར་ཆོག ལྷོག་རྒྱུན་འཛལ་ཆས་ནི་ལྷོག་རྒྱུན་འཛལ་བར་ཚད་སྒྲིག་བྱས་ཡོད་པ་དང་། ལྷོལ་ཚད་འཛལ་ཆས་ནི་ལྷོག་པ་ལས་ཚད་འཛལ་བར་ཚད་སྒྲིག་བྱས་ཡོད།

gamete
ཁམས་རྒྱལ།
biol.

A mature haploid male or female germ cell that is able to unite with another of the opposite sex in sexual reproduction to form a zygote.

སོ་མོ་གང་རུང་གི་ཡ་ཤུང་ས་བོན་ཐུ་ཟུང་ཆ་ལག་རྩོ་གས་ཤེད་མཚན་མ་ལྟོག་ཐོན་ཡིན་པའི་ཡ་ཤུང་ཐུ་ཟུང་གཞན་ཞིག་དང་ཁམས་འདུས་སྒྲིད་འཚེལ་ཀྱི་ནང་དུ་ལྷན་འདུ་བྱེད་ཐུབ་ཅིང་ས་བོན་འདུས་སྒོང་ཞིག་གྲུབ་པར་བྱེད་ཐུབ་པ་ཞིག་ལ་གོ

gametocyte
ཁམས་ཀྱི་ཐུན་ལྡན།
biol.

A cell that divides (by meiosis) to form gametes.

ཆ་བགོས་བྱས་ཏེ་ (སྒྲེ་ཟུང་བཞི་གྱིས་ལ་བརྟེན་ནས་) ཁམས་རྒྱལ་གྲུབ་པར་བྱེད་པའི་ཐུ་ཟུང་ཞིག

gametogenesis
ཁམས་རྒྱལ་གྱི་རིམ།
biol.

The process in which cells undergo meiosis to form gametes.

ཐུ་ཟུང་བཞི་གྱིས་ལ་བརྟེན་ནས་ཁམས་རྒྱལ་གྲུབ་པའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ [ཁམས་དཀར་དམར་གཉིས་ཀྱི་ཐུ་ཟུང་སྒྲེ་བའི་རིམ་པ།]

gamma rays
ཐུ་མ་འཕྲོ་ཟེར།
phys.

High-frequency electromagnetic radiation emitted by atomic nuclei.

རྡུལ་ཐུན་གྱི་ལྷེ་རྡུལ་གྱིས་འཕྲོ་བར་བྱས་པའི་རླུས་ཕྱོད་མཐོ་བའི་གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་འགྱེད་འཕྲོ།

gamma-amino-butyric acid (GABA)
ཐུ་མ་ཨེ་མི་ནོ་ཐུ་ཡི་བཏུ་ཡིག་ཐུན་ཐུས། (ཐུ་ཐཱ།)
chem.

An amino acid which serves as the major inhibitory neurotransmitter in the human central nervous system.

མི་འི་དབང་རྩ་ལྷེ་བའི་མ་ལག་ཏུ་འགོག་སྟོམ་རང་གཡེས་ཅན་གྱི་དབང་རྩ་འཕྲིན་པ་གཙོ་བོའི་བྱེད་ལས་སྤྱོད་མཁན་གྱི་ཨེ་མི་ནོ་སྤྱོད་རྩ་ཤས་ཡིག

ganglion
ཐུ་འདུས།
neurosci.

A group of nerve cells found outside the brain and spinal cord

གླང་པ་དང་རྒྱུ་ཤས་པའི་ཕྱི་རོལ་དུ་ཡོད་པའི་དབང་ཅའི་ཐུ་ཟུང་གི་ཚོགས་ཤིག

gas
རླུང་ཁ་གཟུགས།
phys.

Phase of matter beyond the liquid phase, wherein molecules fill whatever space is available to them, taking no definite shape.

གཡེར་གཟུགས་བཅུལ་བའི་བེམ་གཟུགས་ཀྱི་མངོན་རྟགས་སྟེ། འདུས་རྫུལ་གྱི་བར་སྟོང་ཡོད་ཚད་ཁེངས་པར་བྱེད་ཅིང་བཟོ་དགོས་པའི་ཅན་མེད།

gas chamber
རླུང་ཁ་ཐེམ།
phys.

A room in which people are put to be killed with poison gas

དུག་ཅན་རླུང་པ་སྦྱང་དེ་མི་གསོད་སའི་ཁང་མིག

gas discharge tube
རླུང་ཁ་འདོན་ཐུ་ཀ
phys.

Any tube in which an electric discharge takes place through a gas

རླུང་པ་རྒྱུ་ནས་གློག་འདོན་འབྱུང་སའི་སྦྱ་ཀུ་གང་རུང་ལ་གོ

gasoline
རླུང་ས་སྦྱོན།
chem.

Refined petroleum used as fuel for internal combustion engines

ནང་འབར་འཕྲལ་ཆས་ཀྱི་བྱད་རྩས་སུ་སྤྱོད་པའི་བཅོ་སྦྱང་བྱས་པའི་རྡོ་སྦྱོན།

gastric gland
ཕྱི་བའི་རྩེན་ཏཱ།
biol.

Any of various glands in the walls of the stomach that secrete gastric juice.

ཕོ་བའི་ལྷན་པའི་ངོས་སུ་ཡོད་ཅིང་འཇུ་བྱེད་གཡེར་ལུ་གློད་འདོན་བྱེད་མཁན་གྱི་རྩེན་བུ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ།

gastrointestinal (GI) tract
ཕྱི་རྒྱུ་ཐུག་ལམ།
biol.

The stomach and intestines; the path that food follows once it leaves the esophagus.

ལྕོ་བ་དང་རྒྱུ་མ་གཉིས་ལ་གོ་སྐྱེ། ཟས་མེད་པ་ནས་ཐོན་པའི་རྟེས་སུ་བགྲོད་པའི་རྒྱུ་ལམ་དེ་ལ་གོ།

gastrula
ཐོད་ཁྲུམ།
biol.

An embryo at the stage following the blastula, after the movement of cells results in the formation of the three germ layers, ectoderm, mesoderm, and endoderm.

ཐུ་ཕུང་གི་འགྱུལ་བསྐྱོད་ལ་བརྟེན་ནས་ཕྱི་ཕུན་དང་། བར་ཕུན། ནང་ཕུན་བཅས་མ་བོན་གྱི་རིམ་པ་གསུམ་པོ་གྲུབ་པའི་རྟེས་སུ་སྐྱེ་གསུམ་གྱི་རིམ་པའི་རྟེས་སུ་ཐུང་བའི་སྐྱེ་མ་ཤིང་ཞིག

gastrulation
ཐོད་ཁྲུམ་འགྱུར་རིམ།
biol.

The process of becoming or of forming a gastrula.

གྲོད་སྐྱེ་ཞིག་གྲུབ་པའམ་ཚགས་པའི་བྱ་བའི་རྒྱུ་རིམ།

gate control theory
འཛིན་གྲོལ་ལྟར་བས་འཛིན་རྩམ་གཞུང
neurosci.

A theory of pain perception that, building on the principle of gating, assumes that pain is only experienced when input from peripheral neurons passes through 'gates' at the points where they enter the spinal cord and lower brainstem.

འཛིན་སྒྲོལ་ཞེ་རྩ་འཛིན་གཞི་ལ་བཞག་སྟེ་གཏན་ལ་ཕབ་པའི་ནུ་བྱ་ཚོར་ཤེས་ཀྱི་རྩམ་གཞག་ཅིག་སྟེ། མཐའ་འགོར་དབང་རྩ་ནས་ཡོང་བའི་བརྒྱ་འཕྲིན་དེ་རྒྱུངས་པ་དང་ལྷུད་པའི་ཡོན་རིམ་ལ་འཛུ་ལ་སའི་ 'འཛིན་སྒྲོ་' རྒྱུད་ནས་བགྲོད་པའི་སྒྲབས་ཁོ་ནར་ན་ཐུག་ཐྲོང་གི་ཡོད་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད།

gauge pressure
ཆས་འཛལ་གཤོན་ཀྱི་ཤུགས།
phys.

The pressure, of a gas or liquid, minus the value of atmospheric pressure.

རླུང་པ་ཐུགས་ཤིག་གམ་གཅིར་གཏུགས་ཤིག་གི་གཤོན་ཤུགས་ནས་རླུང་གི་གཤོན་ཤུགས་འཕེན་པའི་གཤོན་ཤུགས་དེ་ལ་གོ། [ཡོ་ཆས་ཀྱིས་འཛལ་བའི་གཤོན་ཤུགས།]

gear
ཐོ་འཁོར།
phys.

A toothed machine part, such as a wheel or cylinder, that meshes with another toothed part to transmit motion or to change speed or direction.

ཐོ་ཁ་དང་ལྡན་པའི་འཕྲལ་འཁོར་གྱི་ཆ་ཤས་འཁོར་ཡོངས་མདོང་ཐོ་ལྡ་བྱ་ལ་གོ་ཞིང་། དེ་ཐོ་ཁ་དང་ལྡན་པའི་ཆ་ཤས་གཞན་ཞིག་དང་ཐོ་ཁ་སྟོར་སྒྲིག་བྱེད་སྒྲབས་འགྱུལ་སྟོར་བསྐྱོན་པའམ། མགྱོགས་ཚད་དམ་ཁ་ཕྱོགས་སྒྱུར་བར་བྱེད།

Geiger counter
སྐ་ལྷར་བཅུག་ཚད།
phys.

A device used to measure radioactive decay.
འགྱེད་འཕྲོའི་ཟད་འགྱུར་ཚད་འཛལ་བར་སྟོན་པའི་ཡོ་ཆས་ཤེས།

gelation
ཕེག་འགྱུར།
phys.

1. Solidification by cold; freezing. 2. The process of gelling.
 ༡) གྲང་མོ་བཙོས་ཏེ་མཁྲེགས་གཟུགས་བཙོ་བ། འཁྱག་བཙོ། ༢) ཕེག་ཕེག་བཙོ་བའི་རྒྱུད་རིམ།

gene
རིགས་ཐུམ།
biol.

Molecular unit of inherited material in a living organism. Genes contain all the information that enables an organism to build and maintain its cells and to pass genetic traits to its offspring.
སྲོག་ལྡན་སྐྱེ་དངོས་ཤེག་གི་རིགས་རྒྱུད་རྒྱན་འཛིན་གྱི་འདུས་རྩལ་གྱུན་ཆ་ལ་གོ་བ་དང་། རིགས་ཐུམ་ཀྱི་ནང་དུ་སྐྱེ་དངོས་ཤེག་གིས་སོ་སོའི་ཐུ་ཐུང་ནས་ལས་སྐྱོན་པ་དང་སྤྲང་རས་འཛིན་བྱ་ཐུབ་པ། དེ་བཞིན་སོ་སོའི་རིགས་རྒྱུད་ཕྱི་མ་ལ་རིགས་ཐུམ་ཀྱི་ཁྱད་གཤིས་ནས་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་ཐུབ་པ་བཅས་ཀྱི་ཚ་འཕྲིན་ཐམས་ཅད་ཡོད་པ་ཡིན།

gene cloning
རིགས་ཐུམ་བོ་བཏུ།
biol.

The identification and isolation of a gene and the production of a number of identical copies of it.
རིགས་ཐུམ་ཤེས་བཟུང་ཞིང་ཁེར་རྒྱུད་དུ་བཏོན་ཐེས། དེ་དང་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པའི་ངོ་བཤུས་མང་པོ་སྐྱེད་སྐྱོན་བྱེད་པ་ལ་གོ

gene expression
རིགས་ཐུམ་མངོན་རྟགས།
biol.

The use of information encoded in the DNA of genes to produce functional molecules, either RNA or proteins.
རིགས་ཐུམ་ཀྱི་ཏི་ཨེན་ཨེ་དུ་བཏང་སྒྲིག་བྱས་པའི་ཚ་འཕྲིན་གོང་སྐྱེད་དེ་བྱེད་ལས་རང་བཞིན་ལྡན་པའི་འདུས་རྩལ་ཨར་ཨེན་ཨེའམ་པྲོ་ཏིན་སྐྱེད་བྱེད་པ།

gene flow
རིགས་ཐུམ་ཀྱི་རྒྱུ་བ།
biol.

Transfer of genes from one population to another, as by migration or the dispersal of seeds and pollen.
ས་བོན་དང་རྡེ་རྩལ་གྱི་གནས་སྟོངས་ཐམ་ཐོར་ལ་བརྟེན་ནས་ཚོགས་འདུས་གཅིག་ནས་གཅིག་ཏུ་རིགས་ཐུམ་གནས་སྟོ་བྱེད་པ་ལ་རྒྱུ

gene mapping
རིགས་ཐུམ་ཁྲ་ལས།
biol.

The process of determining the relative positions of and distances between genes on a chromosome.
ཚོས་གཟུགས་ཤེག་གི་སྐྱེད་དུ་ཡོད་པའི་རིགས་ཐུམ་དབར་གྱི་རྒྱང་ཐག་དང་རིགས་ཐུམ་གྱི་ལྷོས་བཅས་གྱི་གནས་ས་ཐག་གཅོད་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་ལ་རྒྱ

gene pool
རིགས་ཐུམ་ཚོ་བ།
biol.

All of the genes possessed by the reproductively active members of a population.
ཚོགས་འདུས་ཤེག་ནང་གི་སྐྱེད་འཕེལ་གྱི་ནུས་པ་དང་ལྡན་པའི་སྐྱེ་དངོས་ལ་ཡོད་པའི་རིགས་ཐུམ་ཆ་ཚང་ལ་གོ

gene therapy
དཀོན་རྒྱས་གསོ་ཐབས།
biol.
The introduction of normal genes into cells in place of missing or defective ones in order to correct genetic disorders.
དཀོན་རྒྱས་རྫས་ཀྱི་འཕྲུག་སྒྲོན་སེལ་བའི་ཚེད་དུ་བརྒྱུད་ཟིན་པའམ་སྒྲོན་ཅན་ཡིན་པའི་དཀོན་རྒྱས་ཀྱི་ཚན་ཏུ་སྒྲོན་མེད་པའི་དཀོན་རྒྱས་ནང་འཇུག་བྱེད་པ་ལ་གོ

gene transfer
དཀོན་རྒྱས་གནས་གྲོལ།
biol.
The transfer of genes between organisms. It may be a horizontal gene transfer or a vertical gene transfer.
སྐྱེ་དངོས་ཀོག་གི་དཀོན་རྒྱས་སྐྱེ་དངོས་གཞན་དུ་འཇུག་པ་ལ་རེར་ཞིང། འདི་ནི་འཕྲེད་ཀྱི་དཀོན་རྒྱས་གནས་སྤོ་ཞིག་གམ། གཞུང་གི་དཀོན་རྒྱས་གནས་སྤོ་ཞིག་ཡིན་སྲིད།

general anesthesia
ཡོངས་ཕྱིད།
biol.
A state of unconsciousness and immobility, brought about by drugs, so as to allow surgical operations or other physical procedures to be performed without pain or awareness
གཡག་བཅོས་མན་ལག་ཐབས་གཞན་ནི་ཟླ་ཀད་དང་ཤེས་ཚོར་མེད་པའི་སྦྱོར་ནས་སྨྱུབ་པའི་ཚེད་དུ་སྨན་རྫས་སྦྱང་དེ་དབྱ་མེད་དང་འགྱལ་མེད་དུ་བཟོས་པའི་གནས་བབ་ལ་གོ

general theory of relativity
ཐུན་བྱེད་ལྟོས་བྱེད་རྒྱས་བཤད།
phys.
Einstein's generalization of special relativity, which deals with accelerated motion and features a geometric theory of gravitation.
ཨ་ཡིན་སི་ཏན་གྱིས་དམིགས་བསལ་ལྟོས་བྱེད་རྒྱས་སྤྱི་ཁྱབ་ཅན་དུ་བསྒྱུར་བ་སྟེ། འདི་ཡིས་སྒྱུར་སྟོན་ཅན་གྱི་འགྱལ་སྒྲོང་ལ་འགྲེལ་བར་ཤད་བྱེད་ཅིང་འཕེན་ཤུགས་ཀྱི་དབྱིབས་རྩེས་ཀྱི་རྒྱས་གཞན་ཅིག་ཅེས་ཡོད།

general-purpose problem-solver
ཐུན་གོ་འགལ་ཕྱིར་དཀར་ཐོ་ཞིག་སེལ་བྱེད།
The product of early (l957) research into developing a theory that explains how humans solve problems and into building machines that solve problems requiring intelligence.
མིས་དཀའ་ངོག་ཇི་ལྟར་སེལ་མི་ཐུབ་པའི་རྒྱས་གཞིག་ཅིག་གཏན་ལ་འབེབས་པ་དང། རྒྱས་དགོངས་སྦྱང་དེ་སེལ་བགོས་པའི་དཀའ་ངོག་སེལ་མཁན་འཕྲུལ་ཆས་འཛུགས་སྐྱན་ཀྱི་ཐད་ལ་སྐྱབ་པའི་ཐོག་མའི་དུས་སྐབས་ཀྱི་ (l9५५²) ཞིབ་འཇུག་གི་འབྲས་བུ་ཞིག

generalization
ཐུན་ཁྱོ།
phil.
A general statement or concept obtained by inference from specific cases.
གནས་སྟངས་བྱེ་བྲག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་རྟེས་དཔག་བྱས་པའི་ཐུན་ཁྱོ་ཀྱི་བརྗོད་པ་ཞིག་གམ་ལྟ་ཚུལ་ཞིག

generating plant
སྒྲོག་ཐྲེད་བཟོ་ལྷ།
phys.
A plant for generating electric power.
གློག་སྐྱེད་སྐྱན་བྱེད་པའི་གློག་ཁང་ཞིག

generation
རབས།
biol.
All of the offspring that are at the same stage of descent from a common ancestor.
མེས་པོ་གཅིག་ནས་མཆེད་ཅིང་རིགས་རྒྱུད་ཀྱི་གནས་སྐབས་གཅིག་མཚུངས་ཤིག་ཏུ་ཡོད་པའི་བྱ་གུ་དག་ལ་གོ

generator
ཕྱེད་ཚས། ཕྱིན་ཚས།
phys.

Any machine that converts mechanical power into electrical power. Electromagnetic generators are the main source of electricity and may be driven by steam turbines, water turbines, internal-combustion engines, windmills, or by some moving part of any other machine. In power stations, generators produced alternating current and are often called alternators.

འཕྲུལ་ཆས་ཀྱི་ནུས་པ་གློག་གི་ནུས་པར་བསྒྱུར་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་སྒྲིད་ཆས་ནི་གློག་གི་འབྱུང་ཁུངས་གཙོ་བོ་དེ་ཡིན་ལ། དེ་ནི་རླངས་ལཱོར་དང་། ཆུ་ལཱོར། ནང་འབར་འཕྲུལ་ཆས། རླུང་ཤུགས་འཕྲུལ་ལཱོར། ཡང་ན་འཕྲུལ་ཆས་གང་རུང་གི་ འགྱུལ་རྫོང་བྱེད་པའི་ཡན་ལག་སོགས་ལ་བརྟེན་ནས་སྒུལ་བར་བྱེད་པ་ཡིན། གློག་འདོན་ས་ ཚོགས་སུ་སྒྲིད་ཆས་ཀྱི་སྟེལ་རྒྱུ་གློག་རྒྱུན་འདོན་པར་བྱེད་པས་དེ་ལ་སྟེལ་རྒྱུ་སྒྲུན་ཆས་ ཞེས་ཀྱང་བརྗོད།

generator effect
ཕྱིན་ཚས་བྱས་སྟངས།
phys.

In case of generators, the law of induction works. Here current is produced because of the motion of a conductor in the magnetic field. This is called the generator effect. Here mechanical energy is transformed to electrical energy.

སྒྲུན་ཆས་ལ་མཚོན་ན། སྒུལ་སྒྲུན་གྱི་གཏན་ཁྲིམས་ཏུག་ཏུག་འཇུག་གི་ཡོད། སྒོབས་འདིར་ཁབ་ ལེན་ར་བ་ཞིག་ཏུ་ཁྲིད་གཟུགས་ཤིག་འགྱུལ་སྒྲོད་བཏང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་གློག་རྒྱུན་སྒྲུན་གྱི་ཡོད་ པ་དང་། འདི་ལ་སྒྲུན་ཆས་ཀྱི་ཤུགས་རྒྱུན་ཞེས་བརྗོད། འདིའི་སྒོབས་སུ་འགྱུལ་ཤུགས་ནུས་པ་ དེ་གློག་ནུས་སུ་སྒྲུར་གྱི་ཡོད།

genetic code
རིགས་ལྡན་གསར་བརྗེ།
biol.

The sequence of bases in DNA or RNA that determines the order of amino acids when a protein is made. A group of three bases specifies a particular amino acid or designates the beginning or end of a protein.

སྦྱི་ཟས་ཤིག་བཟོ་བའི་སྒྲིབ་ལས་སུ་ཨེ་མི་ནོ་སྒྲུར་ཟས་ཀྱི་གོ་རིམ་གཏན་ལ་འབེལས་མཁན་གྱི་ཏི་ ཨེན་ཨེའམ་ཨར་ཨེན་ཨེའི་ནང་གི་བྱུལ་ཟས་ཀྱི་འགོད་རིམ་ལ་ཟེར། བྱུལ་ཟས་གསུམ་ཅན་གྱི་ ལྷ་ཚན་ཞེག་གིས་ཨེ་མི་નོ་སྒྲུར་ཟས་རིམ་ཅན་ཞེག་མཚོན་པའམ་སྦྱི་ཟས་ཀྱི་མཐོ་རུ་གང་རུང་ མཚོན་པ་ཡིན།

genetic disease
རིགས་ལྡན་འཁྱུག་ནད།
biol.

A disease caused by the absence of a gene or by products of a defective gene.

རིགས་ཟས་ཤིག་མེད་པའམ། རིགས་ཟས་སྒྲོན་ཅན་ཞིག་ལས་བྱུང་བའི་ཐོན་ཟས་ལ་བརྟེན་ནས་ བྱུང་བའི་ནད་ཅིག

genetic disorder
རིགས་ལྡན་འཁྱུག་ཐྲོན།
biol.

A pathological condition caused by an absent or defective gene or by a chromosomal aberration. Also called hereditary disease.

རིགས་ཟས་ཤིག་མེད་པའམ། རིགས་ཟས་ལ་སྒྲོན་ཟོར་བ། ཡང་ན་ཚོས་ཟུང་ལ་སྒྲོན་ཟོར་བ་ལ་ བརྟེན་ནས་སྒྲིད་པའི་ན་ཚའི་གནས་སྟངས་ཤིག། འདི་ལ་རྒྱུད་འདེད་འཁྱུག་ནད་ཅེས་ཀྱང་ཟེར།

genetic drift
རིགས་ཁྱམ་འགྱོ་བཟོད།
biol.
The random change of allelic frequencies in a population.
ཚོགས་འདུས་ཤེག་གི་ཨེ་ལེལ་གྱི་རྒྱས་བྱོད་ལ་བྱུང་བའི་རེས་མེད་འགྱུར་ལྟོག་ལ་རེར།

genetic engineering
རིགས་ཁྱམ་སྒྱུར་ཕྲིག
biol.
The deliberate modification of the characteristics of an organism by manipulating its genetic material.
རིགས་ཁྱམ་བཅོས་སྒྱུར་བཏང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེ་དངོས་ཤེག་གི་ཁྱད་གཤིས་ལ་བསམ་བཞིན་དུ་འགྱུར་བ་གཏོང་བའི་ཐབས་ལམ།

genetic fingerprint
རིགས་ཁྱམ་མཚུར་ཕེལ
biol.
A set of characteristics that are unique to the DNA of an individual organism, obtained by analysing small samples of biological material such as body tissues or fluids and used especially in the context of forensic investigation.
སྐྱེ་དངོས་བྱེ་བྲག་པ་གཅིག་གི་ཏི་ཨེན་ཨེ་གོང་ཡོད་པའི་ཁྱད་གཤིས་ཀྱི་སྟེ་ཚན་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། ལུས་པོའི་ཕྱང་བྱས་བམ་གཤིར་ཁུ་ལྷ་བུའི་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ཚ་ཤས་ལས་བཏོན་བའི་དཔེ་མཚོན་ཆུང་དུ་ལ་བརྟག་དཔྱད་བྱས་པ་ལས་ཐོབ་པའི་རིགས་ཁྱམ་མཚུ་བ་རིས་དེ་ཁྲིམས་རོན་སྟན་སྟོར་དང་བསྟུན་ཞིབ་ཏུ་གེང་སྟོར་བྱེད།

genetic predisposition
རིགས་ཁྱམ་བཀག་ཆགས
biol.
Susceptibility to a genetic disease. May or may not result in actual development of the disease.
རིགས་ཁྱམ་འཚྭག་ནད་ཅིག་འབྱུང་སྐྱ་བའི་རང་བཞིན་ལ་གོ་ཞིང། འཚྭག་ནད་དངོས་དེ་འབྱུང་མི་འབྱུང་གཉིས་ཀ་ཡོད།

genetic screening
རིགས་ཁྱམ་བཤེར་ཚགས
biol.
A screening procedure that tests whether a person has a genetic make-up that is linked with a particular disease.
སྐྱེས་བུ་ཞིག་ལ་ནད་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་ཁྱམ་ཀྱི་གྲྭབ་ཆ་ཞིག་ཡོད་མིན་བརྟག་པའི་བཤེར་ཚགས་ཀྱི་བྱ་བའི་རྒྱུད་རིས་ཞིག

geneticist
རིགས་ཁྱམ་རིག་པ་པ
biol.
One who specializes in genetics.
རིགས་ཁྱམ་རིག་པའི་ཐོག་ལ་མཁས་པའི་གང་ཟག་ཅིག

genetics
རིགས་ཁྱམ་རིག་པ
biol.
The branch of biology concerned with the study of heredity and variation in organisms
སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་རིགས་རྒྱུད་དང་སྣ་ཚོགས་པའི་རང་བཞིན་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཚན་རིག་གི་སྟེ་ཚན་ཞིག

genital
འདོར་མས་ཀྱི
biol.
Relating to the human or animal reproductive organs.
མིའམ་སྲོག་ཆགས་གཞན་གྱི་འཚར་སྐྱེད་དབང་པོ་དང་འབྲེལ་བའི།

genital herpes
མཚན་འབྲུམ།
biol.

A highly contagious, sexually transmitted viral infection of the genital and anal regions caused by herpes simplex and characterized by small clusters of painful blisters.

འཁྲིག་སྦྱོད་ལ་བརྟེན་ནས་མཚན་མ་དང་བཤང་ལམ་གྱི་ཁུལ་དུ་ཁྱབ་ཅིང་འགྲོ་ཉིན་ཁ་ཅང་ཆེ་བའི་དུག་སྲིན་གྱི་གཟན་ཁ་ཞེན་ལ་གོ་ཞིང་། མེ་དབལ་རྒྱང་སྲིན་གྱིས་སྐྱེད་པ་དང་། ཏ་ཟུག་ཅན་གྱི་ཚུ་བུར་ཚོམ་བུ་དང་ཚོམ་བུ་བྱས་ནས་འབྱུང་།

genital warts
མཚན་མཛོད།
biol.

A small growth occurring in the anal or genital areas, caused by a virus that is spread especially by sexual contact.

འཁྲིག་སྦྱོད་ལ་བརྟེན་ནས་འགྲོས་ཁྱབ་འགྲོ་བའི་དུག་སྲིན་གྱིས་སྐྱེད་ཅིང་མཚན་མ་དང་བཤང་ལམ་གྱི་ཁུལ་དུ་འབྱུང་བའི་རྣ་སྐྲངས་ཚུང་ཚུང་ཞེག

genome
ཕྲེད་ཆོས།
biol.

The complete set of genes or genetic material present in a cell or organism.

སྐྱེ་དངོས་ཤེག་གམ་ཟླ་ཕུང་ཞེག་གི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱས་མམ་རིགས་རྒྱས་ཀྱི་རྒྱུ་ཚའི་སྡེ་ཚན་ཆ་ཚང་བ་ལ་གོ [རིགས་རྒྱས་དང་ཚོས་གཟུགས་དངོས་རྒྱས་ཀྱི་ཁྱོན་བསྡོམས།]

genotype
རིགས་རྒྱས་ཀྱུབ་ཆ།
biol.

Complete genetic makeup or constitution of an individual organism or a related group.

སྐྱེ་དངོས་བྱེ་བྲག་པ་ཞེག་གམ། དེ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ཚོགས་སྡེ་ཞེག་གི་རིགས་རྒྱས་ཀྱི་གྲུབ་ཆ་ཆ་ཚང་བར་གོ།

genu
ལྕ་ཐྲུས།
biol.

A part of certain structures resembling a knee, in particular a bend in the corpus callosum of mammals.

ལུས་ཤེའི་བཀོད་པ་ཞེག་གི་ཐུས་མོ་དང་འདྲ་བའི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། བྱེ་བྲག་ཏུ་ནུ་གསོས་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་སྲ་ཤུན་གྱི་གུག་ཆ་ལ་གོ

genus
རྒྱུད།
biol.

A unit of classification (taxonomy) which contains one or many closely related species. Genera are grouped together in a family.

ཉེ་རིགས་གཅིག་གམ་འབྲེལ་ཡོད་ཀྱི་ཉེ་རིགས་མང་པོ་ཚུད་པའི་སྡེ་ཚན་དབྱེ་འབྱེད་ (དབྱེ་བསྡུ) ཀྱི་ཚན་པ་ཞེག རྒྱུད་རྣམས་ཁྱིམ་གྱི་སྡེ་ཚན་དུ་དབྱེ་དབྱེད་བྱེད།

geocentric model
འཛམ་གླིང་དབྱས་གནས་དཔེ་གཞི།
phys.

Any theory of the structure of the solar system (or the universe) in which Earth is assumed to be at the centre of all.

སའི་གོ་ལ་ནི་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཕྱེ་བ་ན་ཡོད་པར་འདོད་པའི་ཉེ་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ (ཡང་ན་འཇིག་རྟེན་ཁམས་) ཀྱི་བཀོད་པའི་སྐོར་གྱི་རྩམ་གཞག་གང་ཡང་རུང་བ་ཞེག

geocentric system
འཛམ་གླིང་དབྱས་གནས་ཀྱི་ལམ་ཕྱགས།
phil.

An incorrect theory of the structure of the Solar System which held that the Earth is at the centre. It has been decisively replaced by the heliocentric system.

འཛམ་གླིང་ཉི་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ཀྱི་དབྱས་སུ་གནས་བར་འདོད་པའི་རྩོད་འཕྲལ་ཅན་གྱི་རྒྱས་གཞན་ཅིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། འདི་ནི་དེས་གཏན་གྱི་སྒོ་ནས་ཉི་མ་དབྱས་གནས་ཀྱི་རྒྱས་གཞན་གིས་བརྗེ་ཚབ་བྱས་ཡོད།

geocentric universe
གོ་ལ་དབྱས་གནས་ཀྱི་འཇིག་རྟེན།
phys.

A view of the universe in which the earth is regarded as being at its centre.

སའི་གོ་ལ་འཇིག་རྟེན་གྱི་ལྟེ་བར་འདོད་པའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ལྟ་ཚུལ་ཞིག

geodesic lines
ས་ཕྱི་ཐིག
phys.

The shortest line lying on a given surface and connecting two given points.

ངོས་དེས་ཅན་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་ཚོག་དེས་ཅན་གཉིས་མ་ཐུད་པར་བྱེད་པའི་ཐིག་ཐུང་ཙམོས་དེ་ལ་གོ

geologic time scale
སས་ཁམས་དུས་ཚད།
biol.

An arbitrary chronological arrangement of geologic events, usually in the form of a chart, used to show the absolute or relative age or duration of any portion of geologic time.

ས་ཁམས་ཀྱི་བྱུང་བ་རྣམས་བྱུང་སྟངས་རེས་ལྟར་རེའུ་མིག་ཏུ་སྒྲིག་པ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ས་ཁམས་དུས་ཚོགས་ཀྱི་ཆ་ཤས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་གི་ལྷོག་བཅས་ལྷོག་མེད་གང་རུང་གི་ལོ་ཚོད་དམ་དུས་ཡུན་མཚོན་བྱེད་དུ་སྤྱོད།

geology
ས་གཤིས་ཤིག་ཤེས།
biol.

The scientific study of the history, composition, and structure of the Earth, including its rocks, minerals, and landforms.

རྩོ་དང་། གཏེར་རྫས། ས་བབ་ཐེ་བའི་ས་ཡི་གོ་ལའི་ཆགས་བཀོད་དང་རྒྱུ་ཚ། ལོ་རྒྱུས་བཅས་ལ་བརྟག་པའི་ཚན་རིག་ཅིག

geosphere
ས་ཁམས།
biol.

The lithosphere, hydrosphere, and atmosphere, considered as a single system.

རྩོ་ཁམས་དང་། ཆུ་ཁམས། རླུང་ཁམས་བཅས་མ་ལག་གཅིག་ཏུ་ངོས་འཛིན་བྱས་པ་ལ་གོ

geothermal energy
ས་ཚན་རྒྱས་པ།
phys.

Heat within the earth's interior that is a potential source of energy. Volcanoes, geysers, hot springs, and fumaroles are all sources of geothermal energy.

ས་འི་གོ་ལའི་ནང་རོལ་དུ་ཡོད་པའི་ཚ་ནུས་ཀྱི་མངོན་དུ་མ་གྱུར་བའི་ནུས་པའི་འབྱུང་ཁུངས་ཤེག་ཡིན་ཞིང་། མེ་རི་དང་། གནས་འཚོར་ཆུ་ཚན། ཆུ་ཚན། དུད་ཆུངས་སྤྱོག་ཁ་བཅས་ཀྱི་ས་ཚན་ནུས་པའི་འབྱུང་ཁུངས་ཡིན།

germ
ཐུ་ལྷིག
biol.

A microscopic organism or agent, especially a bacterium or a virus that causes disease.

ལྷིན་བྱའམ་གཤན་ལྷིན་ལྟ་བུའི་ན་ཚ་སྐྱེད་མཁན་གྱི་ཐུ་དང་ངོས་སམ་སློང་ཅིན་ལ་གོ

germ cell
སས་བོན་ཐུ་ཕུང།
biol.

A cell that gives rise to a gamete.

ཁམས་རྡུལ་དུ་འགྱུར་བར་བྱེད་པའི་ཐུ་ཕུང་ཞིག

germ theory
ཐུ་ཡིན་རྒྱུ་གཏན་གཞི།
biol.

The theory that all infectious diseases are caused by micro-organisms.

འགོས་ནད་ཐམས་ཅད་ནི་ཐུ་བདོས་ཀྱིས་རྒྱུ་རྐྱེན་བྱས་པར་བརྗོད་པའི་རྒྱམ་གཞུག་ཅིག

germanium
རྒྱ་ཐུ་ཨར་མེ་ཡི་ཡམ།
chem.

The chemical element of atomic number 32, a shiny grey metalloid. Germanium was important in the making of transistors and other semiconductor devices, but has been largely replaced by silicon.

འཚེར་མདངས་དང་ལྡན་ཞིང་མདོག་སྐྱ་པོ་ཡིན་པའི་ཚོས་མ་ཐུན་ལྡན་ལྟག་རིགས་ཤེགས་སྟེ་རྡུལ་གྱངས་ ༣༢ ཡིན་པའི་ཙ་རྩ། ཌར་མེ་ནི་ཡམ་ནི་གློག་འཕྲིན་སྦྱ་གྱ་དང་ཕྱེད་ཁྲིད་གཟུགས་ཀྱི་གློག་ཚས་བཟོ་བར་གལ་འགྱངས་ཆེན་པོ་ཡིན་མོད། ཕྱིས་སྒ་ཌར་མེ་ནི་ཡམ་གྱི་ཚབ་ཏུ་སི་ལི་ཀོན་རྒྱ་ཁྲབ་ཏུ་བེད་སྤྱོད་བཏང་ཡོད།

germination
རྒྱུ་ཀུ་འབྱུས་པ།
biol.

The beginning of growth, as of a seed, spore, or bud. The germination of most seeds and spores occurs in response to warmth and water.

ས་བོན་ནམ། སོན་ཐིག ཡང་ན་ཐེ་ཌུ་ཡི་ཐོག་མའི་འཚར་འཕེལ་ལ་གོ ས་བོན་དང་སོན་ཐིག་པལ་ཆེ་བ་དོད་དང་ཆུ་ལ་འཐང་སྐབས་སྒྱ་ཀུ་འབྱུས་ཀྱི་ཡོད།

germline DNA
སོན་ཕིག་ཏི་ཨེན་ཨེ།
biol.

The DNA in germ cells. Germline DNA is the source of DNA for all other cells in the body. Also called constitutional DNA.

ས་བོན་ཐུ་ཕུང་དུ་ཡོད་པའི་ཏི་ཨེན་ཨེ། སོན་ཐིག་ཏི་ཨེན་ཨེ་ནི་ལུས་པོའི་ནང་གི་ཐུ་ཕུང་གཞན་ཀྱི་ཏི་ཨེན་ཨེའི་འབྱུང་ཁུངས་ཡིན། བྱེད་ཚའི་ཏི་ཨེན་ཨེ་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད།

germline mutation
སོན་ཕིག་འགྱུར་ལྡོག
biol.

A gene change in a body's reproductive cell (egg or sperm) that becomes incorporated into the DNA of every cell in the body of the offspring. Germline mutations are passed on from parents to offspring. Also called hereditary mutation.

ལུས་པོའི་སྐྱེད་འཚེལ་རིགས་རྩོས་ (ཁམས་དཀར་དམར་གང་རུང) ལ་བྱུང་བའི་འགྱུར་བ་ཞིག་སྟེ། འགྱུར་བ་དེ་རིགས་རྒྱུ་ཕྱི་མའི་ཐུ་ཕུང་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཏི་ཨེན་ཨེ་དང་མཉམ་ལྷན་བྱེད་པ་ཡིན། སོན་ཐིག་འགྱུར་ལྡོག་ནི་ཕ་མ་ནས་བུ་ཐུག་ལ་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་ཅིང་འདི་ལ་རྒྱུད་འཛིན་ཀྱི་འགྱུར་ལྡོག་ཀྱང་ཟེར།

geyser
གནམ་འཐོར་ཆུ་ཚན།
phys.

A hot spring in which water intermittently boils, sending a tall column of water and steam into the air.

བར་མཚམས་ཡོད་པའི་སྒོར་ནས་ཆུ་འཐོལ་རྩེ་ས་རྒྱུང་ཁམས་སུ་ཆུ་དང་རླངས་པ་གཉིས་གཏོར་བར་བྱེད་པའི་ཆུ་ཚན་ཞིག

giants
སྐར་ཆེན།
phys.

A star of relatively great size and luminosity compared to ordinary stars of the main sequence, and 10–100 times the diameter of the sun.

གཙོ་རིམ་སྐར་མ་དཀྱུས་མ་ཁག་དང་བསྡུར་ན་བོངས་ཚད་དང་བཀྲག་མདངས་གཉིས་ཀ་ཆེ་བའི་སྐར་མ་ལ་གོ་ཞིང་། ཉི་མའི་ཚངས་ཐིག་ལས་ལྡབ་ 10 ནས་ 100 ཡིས་ཆེ་བ་ཡོད།

giardiasis
རྗ་ཊི་གཉན་ཚད།
biol.

Intestinal infection with giardia, which can cause abdominal cramps, diarrhea, or nausea in humans.

རྗ་ཊི་ཡིས་སྐྱེད་པའི་རྒྱུ་མའི་གཉན་ཁ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། མིའི་ལྟོ་བའི་ཁུལ་དུ་རྩ་འཆུས་འབྱུང་བའམ། བཤལ་ནད་འབྱུང་བ། ཡང་ན། སྐྱུག་མེར་ལངས་བའི་རྐྱེན་བྱེད།

gibbous moon
ནོག་ཟླ་བ།
phys.

The phase of the moon in which its illuminated part is greater than a semicircle and less than a circle.

ཟླ་བའི་དཀར་ཆ་དེ་སྒོར་ཕྱེད་ལས་ཆེ་ཞིང་སྒོར་དབྱིབས་ལས་ཆུང་བ་ཡོད་པའི་སྐབས་ཀྱི་ཟླ་བའི་ངོ་ལ་གོ

gills
ཉ་སྐྱོགས།
biol.

The organ that enables fish and many other aquatic animals to take oxygen from the water.

ཉ་ལ་སོགས་པའི་ཆུ་གནས་སྲོག་ཆགས་མང་པོས་ཆུ་ནས་འཚོ་རླུང་ལེན་བྱེད་ཀྱི་དབང་པོ་དེ་ལ་གོ

gizzard
ཕྱི་ཁྲག
biol.

A muscular, thick-walled part of a bird's stomach for grinding food, typically with grit.

ཤ་སྒྲིམ་དང་པགས་པ་མཐུག་པོས་གྲུབ་ཅིང་ཟ་མ་ཞིབ་ཞིབ་བཟོ་བྱེད་ཀྱི་བྱ་ཡི་པོ་བའི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། སྤྱིར་བཏང་བྱེ་རྡོ་དང་ལྡན་པ་ཡིན། [བྱ་ལ་པོ་བ་གཉིས་ཡོད་པའི་ནང་གི་ཕྱི་མ།]

gland
རྨེན་བུ།
biol.

An organ or group of cells in the body of an animal that produces and secretes a specific substance, such as a hormone or enzyme.

སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ལུས་པོའི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་རྨེན་རྫས་སམ་སྨིན་རྫས་ལྟ་བུའི་རྫས་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ཐོན་སྐྱེད་དང་གློད་འདོན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཕྲ་ཕུང་གི་ཚོ་ཁག་ཅིག་གམ་དབང་པོ་ཞིག

glaucoma
ནང་འགྲིབ།
biol.

A disease in which pressure inside the eye causes gradual loss of vision.

མིག་གི་ནང་རོལ་གྱི་གནོན་ཤུགས་ལ་བརྟེན་ནས་རིམ་གྱིས་མཐོང་ཚོར་ཉམས་པའི་ནད་ཅིག

glial cell
འབྱར་སྐྱི་ཕྲ་ཕུང་།
biol.

Any of the cells that hold nerve cells in place and help them work the way they should.

དབང་རྩའི་ཕྲ་ཕུང་རྣམས་རང་གནས་སུ་བཟུང་བར་བྱེད་ཅིང་དབང་རྩའི་བྱ་བ་ཏག་ཏག་སྒྲུབ་པར་རམ་འདེགས་བྱེད་མཁན་གྱི་ཕྲ་ཕུང་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག

glioma
སྐྱིན་སྐྱི་རྩ་སྐྲན།
biol.

A tumor arising from glial cells.

འབྱར་སྐྱི་ཕྲ་ཕུང་ནས་ཐོན་པའི་སྐྲན་ཞིག

global warming
གོ་མ་ཚ་འགྱུར།
phys.

An increase in the average temperature of the earth's atmosphere, especially a sustained increase sufficient to cause climatic change.

སའི་གོ་ལའི་རླུང་ཁམས་ཀྱི་ཚ་སྙོམས་རྗེད་ཚད་རྗེ་མཐོར་གྱུར་བ་ལ་གོ་ཞིང་། བྱེ་བྲག་ཏུ་གནས་གཡོས་ཀྱི་འགྱུར་བ་སྐྱན་ནས་པའི་རྒྱུན་གནས་ཀྱི་དོད་ཚད་འཚེལ་བ་ལ་གོ

globin
ཐུན་ཕྲི།
biol.

Any of a group of heme-containing proteins, including myoglobin and hemoglobin, that can bind oxygen and other gases.

ཅེས་རྡུ་ཁགས་དང་ལྡན་པའི་སྤྲོ་ཕ་ཀྱི་སྤེ་གང་རྡུང་རྡུང་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། དེའི་ཁོངས་སུ་འཚོ་རྒྱུ་དང་རྒྱབ་ཕ་ཁ་ཞིན་ལ་འཛིང་སྤྲོ་བ་ཡིས་ཀྱི་ཕ་ཁ་ཞིག་ལ་ཡང་ཐུག་ཕ་ཁ་ཞིག་ལ་ཡང་ཐུག

globin protein
ཐུན་ཕྲི།
biol.

Protein in hemoglobin, the oxygen-carrying compound of red blood cells.

ཁྲག་དམར་སྤྲོ་ཕ་སུ་ཡོད་པའི་སྤྲོ་ཕ་ཅི་ཁྲག་དམར་ཐ་ཕུང་གི་འཚོ་རྒྱུ་སྐྱེ་ལ་འདེན་བྱེད་མཁན་གྱི་འདུས་རྫ་ལ་ལ་གོ

globular cluster
ཐུན་ཚོམ།
phys.

A dense system of ten thousand to a million stars that has a roughly spherical structure and orbits a galaxy. Most known galaxies have numerous globular clusters.

སྐར་མ་ཁྲི་གཅིག་ནས་མ་ཡ་གཅིག་ཅམ་གྱིས་བྱུབ་པའི་ལྷུག་འཛིང་གི་མ་ལག་ཅིག་སྟེ། རོབ་ཅམ་གྱིས་ཆ་ཤས་གཅིག་ལུ་ལས་ལ་དབུ་ཚོགས་ཀྱི་ཁ་ལག་སྐོར་བ་བྱེད། ང་ཚོས་ཤ་གོ་བའི་དགུ་ཚོགས་པལ་ཆེ་བའི་ནང་དུ་ཆ་ཚོམ་མང་པོ་ཡོད་པ་ཡིན།

globus pallidus
ཐུན་ཐུ།
neurosci.

One of the subcortical nuclei that make up the Basal Ganglia. It functions as an excitatory structure of the extra-pyramidal motor system.

ཞབས་གནས་རྩ་འདུས་བྱུབ་པར་བྱེད་པའི་གླང་ལྡན་འོག་མའི་ཚོམ་བུ་ཞིག འདི་ཡིས་གཏོར་གཟུགས་མི་ཡི་འགུལ་སྐྱོད་མ་ལག་གི་ངར་སད་རང་གཡིས་ཅན་གྱི་ཆ་ཤས་ཀྱི་བྱེད་ལས་སྟེལ་གྱི་ཡོད།

glossopharyngeal nerve
ལྕེ་མཇིན་དབང་ཅན།
neurosci.

The ninth cranial nerve, which supplies the tongue, throat, and one of the salivary glands (the parotid gland). Problems with the glossopharyngeal nerve result in difficulties with tasting and swallowing.

ལྕེ་དང་མཇིན་པ། མཆེལ་ཆེན་གཅིག་ (རྩ་འཁྱམ་ཆེན་བུ་) བཅས་ལ་དབང་ཅན་འདི་འཛིན་པ་རྒྱུ་གཏོང་བྱེད་མཁན་གྱི་ཐོད་ནས་དབང་ཅ་དག་པ་དེ་ལ་གོ ལྕེ་མཇིན་དབང་ཅ་ལ་སྐྱོན་ཡོད་ཚེ་རོ་མྱོང་བ་དང་ཟུར་མིད་གཏོང་བ་གཉིས་ལ་དཀའ་ངལ་འབྱུང་།

glucose
གླུ་ཀོ་སདར། གླ་ཀུ་ཀོ་ཌར་ཁ། ཨ་ངར་ཁ་ཆུས།
biol.

Is a simple sugar and is an important source of energy for the body — and the main source of energy for the brain.

སྒྲ་ལུ་མངར་རྫས་ནི་སྦྱབས་བདེའི་ཀ་ར་ཞིག་ཡིན་ཞིང་ང་ཚོའི་ལུས་ཕོ་ལ་མཁོ་བའི་རྩྭ་བའི་འབྱུང་ཁུངས་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། ཀླད་པའི་རྩྭ་བའི་འབྱུང་ཁུངས་གཙོ་བོ་དེ་ཡང་རེད།

gluon
རྒྱལ་ཙོན་ཏྲ་ལ།
phys.

The strong force is now thought to be mediated by exchange of particles carrying color charge called gluons.

ད་ལྟའི་ཚར། ཚོས་ལྡན་གྱོན་ཁཱུན་འཛིན་མཁན་གྱི་རྡུལ་ཏེ་རྒྱལ་ཙོན་རྡུལ་བརྗེ་རེས་བྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་དེག་ཤུགས་འབྱུང་བར་འདོད།

glutamate
ཀླ་ཀུ་ཏ་མེཏ།
chem.

An amino acid that functions as an excitatory neurotransmitter. It is the most common of neurotransmitters and is found in virtually half of all neural tissue.

སྐྱུལ་བྱེད་དབང་ཙ་འཛིན་པའི་བྱེད་ལས་སྟེལ་མཁན་གྱི་ཨེ་མི་ནོ་སྒྲུར་རྫས་ཤིག། འདི་ནི་དབང་ཙ་འཛིན་པ་འཛེལ་ཡོས་དེ་ཡིན་ལ་དབང་ཙའི་ཕུང་གྲབ་བརྒྱ་ཆ་ལྔ་བ་ཐུ་ཏམ་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པ་ཡིན།

glutamic acid
ཀླ་ཀུ་ཏྲུ་ནར།
chem.

An acidic amino acid which is a constituent of many proteins.

སྙིལ་རྫས་མང་པོའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཨེ་མི་ནོ་སྒྲུར་རྫས་ཤིག

glyceride
རྒྱ་ཀི་ཤི་ར་ཡི་ཏི།
biol.

An ester formed between one or more fatty acids and glycerol. Glycerides are found in plant oils and animal fats.

རྒྱ་ཀི་ཤི་རོལ་དང་ཚོལ་ལྡན་སྒྲུར་གཅིག་གམ་དུ་མ་ལྡན་དུ་སྟེབ་པ་ལས་གྲུབ་པའི་སྒྲུར་ཚོལ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཅི་ཤིང་གི་སྦྱམ་དང་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་ཚོལ་ནང་དུ་ཡོད།

glycerin
རྒྱ་ཀི་ཤི་ཏིན།
biol.

Glycerol or a preparation of glycerol.

རྒྱ་ཀི་ཤི་རོལ་ལམ་རྒྱ་ཀི་ཤི་རོལ་གྱིས་བཟོས་པ་ཞིག

glycerol
རྒྱ་ཀི་ཤི་རོལ།
chem.

A sweet, syrupy liquid obtained from animal fats and oils or by the fermentation of glucose. It is used as a solvent, sweetener, and antifreeze and in making explosives and soaps.

ཤེམས་ཅན་གྱི་ཚོལ་ཞག་དང་སྦྱམ་ནས་བླངས་པའམ། ཡང་ན་སྒྲ་ལུ་མངར་རྫས་ཀྱི་ཕབས་སྒྲོར་ལས་བྱུང་བའི་བྱང་ཁུ་འདྲ་བའི་གཅི་ལེར་གཟུགས་མངར་མོ་ཞིག་འདི་ནི་བཞུ་བྱེད་དང་། མངར་རྫས། འཁྱག་འགོག་བཅས་སུ་སྤྱོད་ལ། འགལ་རྫས་དང་འདཏཱ་རྫས་བཟོ་བར་ཡང་སྤྱོད།

glycine
རྒྱ་ཀི་ཤིན།
chem.

NH_2CH_2COOH The simplest amino acid. It can be made from bromoethanoic acid using the Gabriel synthesis.

NH_2CH_2COOH ཨེ་མི་ནོ་སྒྲུར་རྫས་སྦྱངས་བདེ་ཤོས་དེ་ཡིན་པ་དང་། རྒྱ་བར་རིལ་སྦེལ་སྤྱོ་ཐབས་ལམ་ལྟར་སྤོ་རོ་མོ་ཐེ་ཨོ་ནེ་ཏོ་སྒྲུར་རྫས་ནས་བཟོ་ཐུབ་པ་ཡིན།

glycogen
མདར་གྱེད།
chem.

A carbohydrate stored in the liver and muscles of animals that is converted to glucose for energy when glucose levels in the blood are low or when the muscles need fuel.

སྲོག་ཚགས་ཀྱི་མཆེན་པ་དང་ཤ་སྒྲོམ་གྱི་ནང་དུ་གསོག་འཛོག་བྱས་ནས་ཡོད་པའི་ཁར་སྒོ་མདར་ཧྲས་ཤེག་ལ་ཟེར། ཁྲག་གི་ནང་དུ་སྒྲུ་ལ་མདར་གྱི་ཚད་རིམ་དམའ་པོ་ཡོད་པའི་སྒབས་མམ། ཤ་གནད་ཕྱིམ་པ་ལ་བུད་ཧྲས་དགོས་པའི་སྒབས་སུ་སྒྲུ་ལ་མདར་ལ་བརྗེ་སྒྱུར་བྱས་ཏེ་ནུས་པ་མཁོ་སྒྲོད་བྱེད།

glycolipid
མདར་བཅས་ཨི་ཥཊ།
biol.

A lipid that contains one or more carbohydrate groups.

ཁར་སྒོ་མདར་ཧྲས་ཀྱི་སྟེ་གཅིག་གམ་ཁ་ཤས་དང་ལྡན་པའི་ཨི་ཥཊ་ཞེས་པ།

glycolysis
མདར་ལྡས་ཕིག་འགྱུར།
biol.

The process in cell metabolism by which glucose is broken down in a series of steps, producing ATP and pyruvic acid.

བསྟར་ཚགས་ཀྱི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་སྒྲུ་ལ་མདར་དེ་ཞིབ་ཞིབ་བཏང་སྟེ་ཅི་པི་དང་པི་ར་ཡིག་སྒྲུར་ཧྲས་སྒྲན་པར་བྱེད་པའི་ཐ་ཤུང་ནུས་འགྱུར་གྱི་བྱེད་རིམ་ཞིག

glycoprotein
མདར་བཅས་ཕྱི་ལྡས།
biol.

A molecule consisting of a protein unit complexed with a carbohydrate. Glycoproteins form important structural and functional components of plasma membranes.

སྒྲོ་ཧྲས་ཕིག་ཁར་སྒོ་མདར་ཧྲས་དང་སྟེབ་ནས་ཀླུབ་པའི་འདུས་རྫས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང། མདར་བཅས་སྒྲོ་ཧྲས་ནི་ཚ་ལེར་སྒྲི་ཚོའི་བཀོད་པ་དང་བྱེད་ལས་གཉིས་ཀྱི་ཀླུབ་ཆ་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན།

goiter
ཕྱ་བ། ཕ་བ།
biol.

An endocrine gland in vertebrates, located in the neck region, which produces thyroid hormones including thyroxine.

སྐལ་རྩས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་མཇིང་པའི་ཁྲལ་ཤ་ཡོད་པའི་ནང་ཆེན་རྒྱུ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། ཐཡི་ར་ཌིན་ལ་སོགས་པའི་ཨོལ་མདུད་ཆེན་ཧྲས་ཐོན་སྒྲིད།

Golgi apparatus
ཌོ་ལ་གཟུགས།
biol.

An organelle in eukaryotic cells that stores and modifies proteins for specific functions and prepares them for transport to other parts of the cell.

ཉིང་ལྡན་ཤ་ཟུང་ནང་བུ་སྒྲོ་ཧྲས་གསོག་ཉར་བང་བྱེད་ལས་བསེགས་བསལ་བའི་ཚེད་བུ་སྒྲོ་ཧྲས་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་བ། ཤ་ཟུང་གི་ས་ཁུལ་གཞན་ལ་སྒྲོ་ཧྲས་དབོར་འདྲེན་བྱེད་པར་ཐ་སྒྲོག་བཅས་བྱེད་མཁན་གྱི་དབང་ཤ་ཞིག

Golgi tendon organ
ཌོ་ལ་ཁྲི་ཅ་ཐུམ་དབང་པོ།
biol.

Nerve ending located at the juncture of tendon and muscle.

ཤ་སྒྲོམ་དང་ཐུམ་པའི་མཐུད་མཚམས་སུ་ཡོད་པའི་དབང་ཅན་ཤ་ཐུ་གཅོ།

gonad
ས་བོན་རྩེན་བྱ། བསམ་ལེའུ།
biol.

An animal organ that produces gametes. Testes produce sperm and ovaries produce eggs. The gonadotrophins are hormones produced by the anterior pituitary gland and control the functioning of the gonads.

སྦོ་ག་ཆགས་ཀྱི་ཁམས་རྡུལ་ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་པའི་དཀར་པོ་ཞིག་ལ་རེར། ཕྲེག་འབྱས་ཀྱིས་ཁམས་དཀར་བསམ་ལེའུ་ཡིས་ཁམས་དམར་སྐྱེད་ཀྱི་ཡོད། སོན་རྩེན་སྐུལ་རྩས་ནི་མཁན་པའི་ཐུ་རྩེན་བུས་སྐྱེད་བའི་རྩེན་ཐུ་ཤས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་ས་བོན་རྩེན་བུའི་བྱེད་ལས་ལ་སྐྱེས་འཛིན་བྱེད།

gonadotropin
སོན་རྩེན་རྒྱལ་ཁམས།
biol.

Any hormonal substance that stimulates or sustains the functions of the ovaries or testes.

བསམ་ལེའུ་དང་ཕྲེག་འབྱས་ཀྱི་བྱེད་ལས་རྒྱུན་མ་ཐུད་པར་བྱེད་པའམ་བྱེད་ལས་ལ་སྐུལ་རྒྱུལ་བྱེད་མཁན་གྱི་རྩེན་བུའི་དངོས་རྩས་ཤིག

gonadotropin releasing hormone (GNRH)
སོན་རྩེན་རྒྱལ་ཁམས་གློད་ཁྱོད་རྩེན་ཁམས། (GnRH)
biol.

Any neurohormone secreted by the hypothalamus that regulates the secretion of both luteinizing hormone and follicle stimulating hormone by the anterior pituitary gland.

མདུན་མའི་པོ་ཐུ་རྩེན་བུས་གློད་ཁའི་བའི་བུ་ཀ་སྐྱེད་རྩེན་ཁང་སེར་ཁྲག་རྩེན་རྩས་ཀཱཡི་ཀ་ཁློད་ཁང་ཧཱུ་ཡི་རྩེན་ལ་སྐྱངས་འཛིན་བྱེད་ཅིང། ཟླ་ཐུག་ཡོག་མས་ཁློད་ཁང་འདོན་བྱས་པའི་དབང་རྩའི་རྩེན་རྩས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ།

gonorrhea
མཚན་མའི་ཟུང་ཁཱི།
biol.

A sexually transmitted disease caused by a bacterial infection that causes inflammation of the genitals and urinary tract.

སྲིན་བུའི་སྐྱེད་པའི་གཉན་ཁ་ལ་བཏེན་ནས་མཚན་མ་དང་ཁ་ཅིན་ལམ་ལ་ཚ་སྐྱང་འབྱུང་བའི་འཕྲིག་སྤྱོད་འགོས་ནད་ཅིག

GPS (global positioning system)
ཐྲི·པི·ཨེས། (གོ·ཡའི·ཐྱོ·གས·ཐྲོན·མ·ལག)
phys.

Global Positioning System, an accurate worldwide navigational and surveying facility based on the reception of signals from an array of orbiting satellites.

གོ·ལའི·ཏོ·གས·སྟོན·མ·ལག·ནི·འགོད·སྐར·མང·པོ·ནས·བླངས·བའི·བཏ·འཕྲིན·གཞི·ལ·བཞག·སྟེ·གོ·ལའི·ཁྲོན·ཡོངས·སུ·གནས·འཚོ·ལ·དང·ལྡ·ཞིག·འཐུལ·མེད·ཅིག·སྤྱོད·ཀྱི·ལས·ཀ·ཡིན།

gradient
གཟར·ཚད།
phys.

An increase or decrease in the magnitude of a property (e.g. temperature, pressure, or concentration) observed in passing from one point or moment to another.

གནས·མཆ·གནས·སྐབས·གཅིག·ནས·གཞན·དུ·བསྒོད·པའི·སྐབས·སུ·བྱུང·བའི·ཁྱད·ཆོས· (དཔེར·ན། དོད·ཚད·དམ། གཏོན·ཤུགས། འདུས·ཚད། ལྡ·བྱ།) ཤིག·གི·འགོར·ཚད·ཀྱི·འགྱུར·ལྡོག·ལ·གོ

gradualism
ཉམ·འགྱུར·ཉིད·ཀྱི·གྲུབ·མཐའ།
biol.

The view that evolution proceeds by imperceptibly small, cumulative steps over long periods of time rather than by abrupt, major changes.

འཕེལ·འགྱུར·ནི·གློ·བུར·དུ·འགྱུར·བ·ཚེན·པོ·ཕེབས·ནས·བྱུང·བ·མིན·པར། དུས·ཡུན·རིང·པོའི·ནང·ལ·ཆ·ཅང·ཙུང·བའི·འགྱུར·བ·རིམ·གྱིས·གསོག·སྟེ·བྱུང·བར·བརྗོད·པའི·འདོད·ཚུལ·ཞིག

gram (g)
སྒ་རམ།
phys.
A metric unit of mass. It is one-thousandth of a kilogram.
བཅུ་ལྷག་གི་གཙོ་ཚད་ཀྱི་བཅུ་གཅིག་ཞེས་ཞེས་ཀ་ཡོ་ལྷ་རམ་གཅིག་གི་སྟོང་ཆའི་གཅིག་ཡིན།

grana
ལྷོ་ཁུག
biol.
Any of the membrane layers in a chloroplast
ལྷོ་ཕ་ཏ་ས་དབང་ཐུའི་ནང་གི་ཕྱི་མོའི་རིམ་པ་གང་རུང་ལ་གོ

Grand Unified Theory (GUT)
གཙོ་གཅིག་ཐུང་ཚེན་བོའི་ཐུན་གཞུང
phys.
A theory attempting to give a single explanation of the strong, weak, and electromagnetic interactions between subatomic particles.
ཐུ་ཏུ་ལ་དབང་གྱི་ཏྲག་ཤུགས་དང། ཞན་ཤུགས། གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་ཤུགས་བཅས་ལ་འགྲེལ་བཤད་རྒྱང་གཅིག་གིས་འཐུས་པར་འབད་མཁན་གྱི་རྩམ་གཞུག་ཅིག

granule cell
ཏིག་ས་ཁུང་ཐུ་ཕུང
neurosci.
A neuron with a very small cell body.
ཐུ་ཕུང་གི་ལུས་ཀ་ཅང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་པའི་དབང་རྩ་ཐུ་གཟུགས་ཤིག

granulocyte
ཏིག་ས་ལྷན་ཁག་ཁུང
biol.
Any of several kinds of white blood cells that contain granular material in the cytoplasm and are important in the body's defense against infection. Granulocytes are the most numerous of the white blood cells in humans.
གཞན་ཁ་འགོག་པར་གལ་ཆེན་ཡིན་ཞིང། ཐུ་ཚོའི་ནང་དུ་ཏིག་ས་ལྷ་བུའི་དངོས་རྩ་ལས་ཡོད་པའི་ཁྲག་དཀར་ཐུ་ཕུང་གི་རིགས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ། ཏིག་ས་ལྷན་ཁྲག་ཐུ་ཕུང་ནི་མིའི་ལུས་ཀོའི་ནང་གི་ཁྲག་དཀར་ཐུ་ཕུང་མང་ཤོས་དེ་ཡིན།

graph
ཐིག་རིས།
math.
A diagram that illustrates the relationship between two variables. It usually consists of two perpendicular axes, calibrated in the units of the variables and crossing at a point called the origin.
འགྲུར་གྱང་ས་གཞི་ས་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་མཚོན་པར་བྱེད་པའི་རིས་དབྱིབས་ཤིག ཤེས་དབྱིབས་འདི་ནི་འགྲུར་གྱང་ས་ཀྱི་བཅུ་གཅིག་གཅིག་བཞག་སྟེ་ཚད་གཅིག་བཀོད་པའི་པན་ཚུན་དང་འཕྲད་ཡིན་པའི་གཙོ་ཐིག་གཞི་ས་ཀྱིས་བྱས་ཅིང། གཙོ་ཐིག་དེ་གཞི་ས་རྒྱ་བཞམ་ལྟེ་བར་འགོད་པའི་ཚེག་གི་སྟེང་དུ་སྟོན་ཡོད།

graph paper
ཐིག་རིས་ཕྱིས་ཤོག
phys.
Paper ruled usually into small squares of equal size for use in drawing charts, graphs, or diagrams.
རེ་ཌུ་མིག་གམ། ཐིག་རིས། ཡང་ན་དཔེ་རིས་འདྲི་བའི་ཚེད་དུ་ཚེ་ཆུང་མཚུངས་པའི་བྱུ་བཞི་ཁ་གང་མ་ཆུང་ཆུང་མང་པོའི་སྒྲུ་ཐིག་པར་ཡོད་པའི་ཤོག་བྱ།

gravitate
འཐེན་འགྱུལ
phys.
Move, or tend to move, towards a centre of gravity or other attractive force.
འཐེན་ཤུགས་ཀྱི་ལྟེ་བ་ཞིག་གམ་འགྲུག་ཤུགས་གཞན་གྱི་ཁ་ཕྱོགས་སུ་འགྱུལ་བའམ་འགྱུལ་བར་རྩོལ་གས་པ།

gravitation
སྨའི་འཛིན་ཁྱགས།
phys.

Attraction between objects due to mass.
གདངས་ཚད་ལ་བརྟེན་ནས་དངོས་པོའི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་འགྲུགས་ཤུགས།

gravitational collapse
འཛིན་ཁྱགས་ཁིབ་ཅབ།
phys.

A phenomenon predicted by the general theory of relativity in which matter compressed beyond a critical density collapses as a consequence of gravitational attraction until it becomes a point singularity. The singularity resulting from gravitational collapse can interpreted as indicating both the limits of the theory of general relativity and the necessity of constructing quantum gravity.

འཛིན་ཤུགས་ལ་བརྟེན་ནས་བེམ་གཟུགས་ཤིག་ཉེར་མཚོའི་སྟུག་ཚད་ལས་བརྒྱལ་ཏེ་བཅོར་བ་ཡིན་ན་བེམ་གཟུགས་དེ་ཚེག་ལྟ་བའི་ཁེར་རྒྱང་རབ་འཛིན་དུ་མ་གྱུར་དགར་དུ་རྟོག་འགྲོ་བར་འདོད་པའི་སྒྲིས་བཏང་ལྟོས་གྲུབ་རྩལ་གཞན་གྱི་དཔག་ཚུལ་ཞིག། འཛིན་ཤུགས་རྟོག་བྱང་བའི་ཁེར་རྒྱང་རབ་བཞིན་གྱིས་སྒྲིས་བཏང་ལྟོས་གྲུབ་རྩལ་གཞན་གྱི་བཅད་མཚམས་དང་ཚད་རྡུལ་འཛིན་ཤུགས་ཀྱི་ལྟ་ཚུལ་བཟོ་བའི་གལ་གནད་མཚོན་པར་ངོས་འཛིན་བྱས་ཚོག

gravitational field
སྨའི་འཛིན་ཁྱགས་བར།
phys.

Force field that exists in the space around every mass or group of masses; measured in newtons per kilogram.
གདངས་ཚད་ཅིག་གམ་གདངས་ཚད་ཀྱི་འདུས་ཚོགས་ཤིག་གི་མཐའ་འགོར་གྱི་བར་སྟོང་དུ་ཡོད་པའི་ཤུགས་ར་ཡིན་ཞིང་ཀི་ལོ་ཐུ་ར་ནས་ལ་ནེ་ཏན་ཏོན་ཀ་ཚོད་ཡོད་མེད་ཀྱི་བཅུ་གཞི་རྒྱ་ཚད་འཇལ་བྱེད།

gravitational force
འཛིན་ཁྱགས།
phys.

The force of attraction between all masses in the universe; especially the attraction of the earth's mass for bodies near its surface
འཛིག་རྟེན་ཁམས་སུ་ཡོད་པའི་བོངས་ཚད་ཅན་གྱི་དངོས་པོ་ཚང་མའི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་འགྲུགས་ཤུགས། ལྟག་པར་དུ་སའི་གོ་ལའི་ཕྱི་ངོས་བང་ཐག་ཉེ་སར་ཡོད་པའི་དངོས་པོའི་སྟེང་དུ་ཡོག་པའི་སའི་གོ་ལའི་འཛིན་ཤུགས།

gravitational interaction
འཛིན་ཁྱགས་ཀྱི་ཕྲེལ་ཐྱོར།
phys.

The gravitational interaction, some 10^{40} times weaker than the electromagnetic interaction, is the weakest of all. The force that it generates acts between all bodies that have mass and the force is always attractive.
གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་ཕྲེལ་ཐྱོར་ལས་ལྟར་ 10^{40} ཡིས་ཆུང་བའི་འཛིན་ཤུགས་ཕྲེལ་ཐྱོར་ནི་ཕྲེལ་ཐྱོར་བཞི་ལས་ཞན་ཤོས་དེ་ཡིན། ཕྲེལ་ཐྱོར་འདི་ཡིས་བསྐྱེད་པའི་ཤུགས་ཀྱིས་གདངས་ཚད་ཡོད་པའི་དངོས་པོའི་དབར་དུ་ནུས་པ་འདོན་པར་བྱེད་ལ། ཤུགས་དེ་ནི་རྟག་ཏུ་འཛིན་པའི་རང་བཞིན་ཅན་ཡིན།

gravitational lensing
འཕེན་ཁྱགས་བོད་འགྱོག
phys.

The redirection or bending of light rays traveling in the gravitational field of an object, predicted by the general theory of relativity and commonly observed near massive objects like the sun, other stars, and distant galaxies.

དངོས་པོ་ཞིག་གི་འཕེན་ཤུགས་ཀྱི་ར་བའི་ནང་ནས་བོད་ཟེར་བསྒོད་སྐབས་བོད་ཟེར་གྱི་ཁ་ཕྱོགས་ལ་འགྱུར་བ་འགྲོ་བཞིན་བོད་ཟེར་འཁྱོག་འགྲོ་བ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། སྒྲི་ཁྱབ་ལྟོས་བྱེད་བྱེད་ནས་གཞན་གྱི་ནང་ནས་ཡོད་པ་དང་། ཉི་མ་དང་། སྐར་མ་གཞན། ཐག་རིང་གི་ཚོད་དབགས་ཕྱིད་ཆེ་བའི་དངོས་པོའི་མཐའ་རྒྱ་འཚར་ཅན་དུ་མཇོན་ཀྱི་ཡོད།

gravitational potential energy
འཕེན་ཁྱགས་ཀྱི་གནས་སྟོབས་རྒྱས་ཅ།
phys.

Energy associated with a gravitational field, which on Earth results from the gravitational interaction of a body and Earth Potential energy (PE) then equals mass (m) times the acceleration due to gravity (g) times height (h) from a reference level such as Earth's surface. PE=mgh

འཕེན་ཤུགས་ར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་རྒྱས་པ་སྟེ། སའི་གོ་ལའི་སྟེང་དུ་དངོས་གནས་ཤིག་དང་སའི་གོ་ལའི་གནས་ལྟོས་རྒྱས་པ་ (PE) གཏེས་དབར་གྱི་སྦྲེལ་སྦྱོར་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་ཞིང་། གདོས་ཚད་(m) དང་། འཕེན་ཤུགས་ལ་བརྟེན་པའི་སྒྲུར་སྟོན་ (g)། སའི་གོ་ལའི་སྟེང་གི་ཚད་འཛིག་ས་ཞིག་ནས་བཏེས་པའི་མཐོ་ཚད་ (h) བཅས་ཀྱི་བསྡུར་ཐོབ་དང་མཚུངས་སོ། PE=mgh

gravitational redshift
འཕེན་ཁྱགས་དམར་ཕྱོ།
phys.

Shift in wavelength toward the red end of the spectrum experienced by light leaving the surface of a massive object, as predicted by the general theory of relativity.

སྒྲི་ཁྱབ་ལྟོས་བྱེད་ཀྱི་ནམས་ཀཱུན་ཀྱི་ཐོད་ཁ་ལས་ཕྱི་ཕྱོགས་ཆད་ཆེ་བའི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་དངོས་ནས་བོད་ཟེར་ཕྱི་ར་ཐོན་སྐབས་རྒྱབ་ཏུ་ལས་པའི་ལྟེའི་ཕྱོགས་སུ་ཕྱོ་བ།

gravitational wave
འཕེན་ཁྱགས་འཕྲོ་རྒྱབས།
phys.

Gravitational disturbance that propagates through space-time made by a moving mass.

འགྱུ་ལ་རྐྱོང་བྱེད་ཀྱིན་པའི་གངོས་ཚད་ཀྱིས་བསྐྱེན་ཞིང་མཁའ་དུས་ཀྱི་ཀློང་དུ་ཁྱབ་ཀྱིན་ཀྱིན་པའི་འཕེན་ཤུགས་ཀྱི་འཕྲུག་འཕྲོས།

graviton
འཕེན་ཏུ་ཅ།
phys.

A hypothetical particle or quantum of energy exchanged in a gravitational interaction. Such a particle has not been observed but is postulated to make the gravitation interaction consistent with quantum mechanics.

འཕེན་ཤུགས་ཀྱི་འཕབ་སྟོར་ནང་དུ་བརྗེ་རེས་བྱས་པའི་ནུས་པའི་ཚད་ཏུ་ལ་ལམ་ཏུ་ལ་བཏགས་པ་བ་ཞིག འདི་ལྟ་བུའི་ཏུ་ལ་ཞིག་རྟེད་སོན་བྱང་མེད་ན་ཡང། འདི་ནི་འཕེན་ཤུགས་ཀྱི་འཕབ་སྟོར་དེ་ཚད་ཏུ་ལ་ཤུགས་རིག་དང་མི་འགལ་བའི་ཕྱིར་དུ་ཐོ་འདོན་བྱས་པ་ཞིག་རེད།

gravity
ས་འདེན་ཀྱི་གནས།
phys.

The phenomenon associated with the gravitational force acting on any object that has mass and is situated within the earth's gravitation field.

ས་འི་གོ་བའི་འཛིན་ཤུགས་ར་བའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་གངོས་ཚད་ཅན་གྱི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་འཛིན་ཤུགས་འཕོག་པའི་སྟང་ཚུལ་ལ་གོ

gray column
ཟུག་གཅིད།
neurosci.

Any of the longitudinal columns of gray matter in each lateral half of the spinal cord —called also gray horn

རྒྱུངས་པའི་ཕྱེད་གཅིག་གིས་གཉིས་སུ་གཞུང་ཕིག་གི་ངོས་ཡོད་པའི་སྐྱ་རྩ་གྱི་ཀ་ཕིག་གང་ཡང་རྩང་བ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། འདི་ལ་སྐྱ་རྩ་ཞེས་ཀྱང་བཤད།

gray matter
ཟུག་རྩམ།
neurosci.

The cortex of the brain, which contains nerve cell bodies. The gray matter is so named because it is darker than the white matter, the part of the brain that contains myelinated nerve fibers.

དབང་རྩ་ཎ་ཤུང་གི་ལུས་ཀྱི་བྱག་པའི་གླང་ལྷན་ལ་གོ་ཞིང། བད་རྩེས་གཏུམས་པའི་དབང་རྩའི་ཉག་མ་ཡོད་ཕའི་གླང་པའི་ཚ་ལས་ཁ་དཀར་རྩ་ལས་ཁ་དོག་ནགས་ལས་ཁ་ཅོག་ཆ་བ་ཡོད་པས་མིང་དེ་ལྟར་བཏགས།

grazing angle
གལ་ས་ཀློག་ཟ

ར་ཕྱོགས།
phys.

The angle between the beam and the mirror is called the grazing angle, it is also referred to as the glancing angle.

མེ་ལོང་དང་འཕྲོ་ཐེར་གཉིས་དབར་གྱི་ཟུར་ཕྲག་ལ་ལྷན་བརར་ཟུར་ཚད་ཅེས་བརྗོད། འདི་ལ་བལྟ་ཟུར་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད།

great cardiac vein
སྙིང་གི་ཐོད་ཆུ་ཚེན་མོ།
biol.

A tributary of the coronary sinus that begins at the apex of the heart and runs in the anterior interventricular sulcus.

སྙིང་གི་རྩེ་མོ་ནས་འགོ་བཙུགས་ཤིང་སྒྲུབས་སྟང་བར་གྱི་མདུན་གྱི་གླང་ལྷན་ལ་མ་ཟུད་པའི་སྟེང་རྩའི་ཡལ་ག་ཞིག

green
ལྷང་ཁ།
phys.

Of the colour between blue and yellow in the spectrum; coloured like grass or emeralds.

འོད་ཤལ་ནང་གི་མདོག་སྔོན་པོ་དང་མེར་པོ་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་ཁ་དོག་དེ་ལ་གོ་ཞིང། རྩ་དང་མཆད་ལྟ་བུའི་ཁ་དོག

greenhouse
ལྷང་ཁང།
phys.

A structure, primarily of glass or sheets of clear plastic, in which temperature and humidity can be controlled for the cultivation or protection of plants.

རྩི་ཤིང་འདེབས་འཛུག་པས་དང་སྟུང་སྐྱོག་གྱི་ཆེད་དུ་དོད་ཚད་དང་བརླན་ཚད་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱས་ཡོད་པའི་ཤེལ་ལམ་འགྱིག་ཤོག་དུངས་མས་བཟོས་པའི་ཁང་པ་ལ་གོ

greenhouse effect
ལྷང་ཁང་རྒྱས་འཕྲས།
phys.

Warming effect caused by short-wave-length radiant energy from the Sun that easily enters the atmosphere and is absorbed by Earth, but when reradiated at longer wavelengths cannot easily escape Earth's atmosphere.

ཉི་མ་ནས་ཡོང་བའི་རླུགས་ཐག་ཐུང་བའི་འོད་ཟུས་དེ་སྟུགས་བདེ་སོས་ངང་རླུང་ཁམས་འཇུ་ལ་རྟེས་མའི་གོ་ལས་འཛིན་ཀྱི་ཡོད་མོད། འོད་ཟུས་དེ་རླུགས་ཐག་རིང་བའི་འོད་རླུགས་ཀྱི་ངོ་སོར་ཕྱིར་འགྱོད་འཚོ་བྱེད་སྐབས་མའི་གོ་ལའི་རླུང་ཁམས་བརྒྱུད་ནས་སྟུགས་བདེའི་ངང་ཕྱིར་ཐར་ཐུབ་ཀྱི་མེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་རྟོད་ཚད་འཕར་བའི་ཟུས་འབྲས་ཡིག

grooves
ཀྱར་ཐུ།

A long narrow furrow or channel.

གཞེར་སྲུལ་ལམ་ཕྱར་དབྱིབས་ཐུ་ཞེང་རིང་བ་ཞིག

ground state
གཞི་བཀོད་བདེ།
phys.

The lowest stable energy state of a system, such as a molecule, atom, or nucleus.

འདུས་རྫལ་ལམ། རྫལ་ཐེན་ནས། ལྟེ་རྫལ་ཀྱི་མ་ལག་ཅིག་གི་ནུས་པ་ཉུང་ཤོས་དང་བརྟན་པོ་ཡིན་པའི་གནས་བབ།

ground tissue
གཞི་མའི་ཕྱུང་ཐུན།
biol.

All tissues except the epidermis and the vascular tissues; e.g. those of the cortex and pith.

ཕྱི་ཤུན་ཕུང་ཐུན་དང་ཁུ་གྱི་ཕུང་ཐུན་མིན་པའི་ཕུང་ཐུན་གཞན་ཚང་མ་ལ་གོ་དགེར་ན། ཤིང་གི་ནང་ཤུན་ཀྱི་ཕུང་ཐུན་དང་། ཁོང་བྱའི་ནང་ཁུར་གྱི་ཕུང་ཐུན་ལྟ་བུའོ།

grounding
ས་ལྷོག
phys.

Allowing charges to move freely along a connection from a conductor to the ground.

ཁྲིད་གཏན་ཐེག་ས་གཞི་ལ་སྟེལ་མ་ཐུང་བྱས་ཏེ་ཁྲིད་གཏན་ནས་ས་གཞི་རྩ་ཁུར་རང་དབང་གི་ལྷོག་ཀྱི་ཐུ་ཚ་འཇུག་པ།

groundwater
ས་འོག་གི་ཆུ།
biol.

Water held underground in the soil or in pores and crevices in rock.

ས་འོག་གི་ས་ཡི་ནང་ངམ་བྱག་རྡོའི་བུ་ག་དང་སྟུགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཆུ།

group
ཁྲི་ཚན།
chem.

Elements in the same column of the periodic table.

རྩ་རྫས་རེའུ་མིག་གི་ཀ་ཕེག་གཅིག་པའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རྩ་རྫས་རྣམས།

grouped data
ཚན་ཁྲིད་བྱང་སྣང་ཐོ།
math.

Large amounts of data arranged into categories or class intervals.

ཁྱེ་ཚན་ནས་གལ་བསྟར་དུ་བསྒྲིགས་པའི་གྲངས་ཐོ་འབོར་ཆེན་ཞིག་ལ་གོ

grouping
ཁྲི་ཚན་འབྱོད་པ།

The action of putting people or things in a group or groups.

མི་འམ་དངོས་པོ་ཁྱེ་ཚན་ཞིག་གམ་ཁྱེ་ཚན་དུ་མར་དབྱེ་བའི་བྱ་བ་ལ་གོ

growing season
འཚར་དུས།
biol.

The part of the year during which rainfall and temperature allow plants to grow.
ཆར་རྒྱུན་དང་དྲོད་ཚད་ཀྱིས་ཅི་ཤིང་སྐྱེ་བ་འཛུག་པའི་ལོ་གཅིག་གི་དུས་ཚོགས་དེ་ལ་གོ

growth
འཚར་སྐྱེ། སྐྱེ་འཕེལ།
biol.

The process or act of growing, esp in organisms following assimilation of food
འཚར་བའི་བྱ་བཉམ་རྒྱུད་རིམ་སྐེ། བྱེ་བྲག་ཏུ་ཟས་བཅུད་དུངས་འགྱུར་བྱས་པའི་རྟེས་སུ་སྐྱེ་དངོས་འཚར་བ་ལ་གོ

growth cone
འཚར་སྐྱེ་ཐུང་གཟུགས།
neurosci.

The specialized motile tip of an axon of a growing or regenerating neuron.
བསྐྱར་སྐྱེད་དམ་འཚར་འཕེལ་བྱེད་བཞིན་པའི་དབང་ཚ་ཟླ་གཟུགས་ཤིག་གི་བར་སྐྱེ་ལ་ཚ་ཟན་ཞིག་གི་འགྲུལ་ནུས་དང་ལྡན་པའི་རྩེ་མོ་ཆེད་ལས་པ་ཞིག

growth hormone
འཚར་ཡོངས་རྒྱུན་ཁ་ཁྱེད།
biol.

A vertebrate polypeptide hormone that is secreted by the anterior lobe of the pituitary gland and regulates growth.
པི་ཏུ་རྒྱེན་རྩ་ཀྱི་མདུན་འདབ་ནས་གློད་འདོན་བྱས་པའི་སྒྲ་ལ་རུས་སྦོག་ཆགས་ཀྱི་མང་ཐྱོས་སྤྱི་རྩ་ཀྱི་རྒྱེན་རྩ་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། འཚར་འཕེལ་ལ་སྟངས་འཛིན་བྱེད།

guanine
ཀྱ་ཝ་ཅིན།
biol.

A purine base found in DNA and RNA.
ཏེ་ཨེན་ཨེ་དང་ཨར་ཨེན་ཨེ་གཉིས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་བྱ་རིན་གཞི་རྩ་ཤིག་ལ་ཟེར།

guanosine triphosphate (GTP)
ཀྱ་ཝ་ཅོ་ལིན་ཐཱ་ཕོ་ལི་ཨེཏ་གཞན་ལྡན་ལྷན།
chem.

An energy-rich molecule that is required for the synthesis of peptide bonds during translation.
ཕན་སྒྲུར་གྱི་སྐབས་སུ་སྦྱོ་ཅི་འཛིང་བ་སྦྱོར་བྱེད་བྱེད་པར་མཁོ་བའི་ནུས་པ་མང་བའི་འདུས་རྫས་ཤིག

guard cell
ཞོ་ཐུང་ཐ་ཕྱད།
biol.

One of a pair of specialized epidermal cells forming a pore (stoma) at the leaf surface.
ལོ་མའི་ཕྱི་ངོས་སུ་བྱ་གཅིག (སི་ཏོ་མ་) ཞིག་གྱུན་པར་བྱེད་པའི་ཆེད་ལས་ཕྱི་པཏས་ཐ་ཁ་ཀཅིག་ལས་གང་རུང་ཞིག

guideway
འཇུག་ལམ།
phys.

A groove or track along which something moves.
དངོས་པོ་ཞིག་འགྲུལ་སྐྱོང་གཏོང་མའི་ཕུར་ཁའམ་བཏོད་ལམ།

Gulf Stream
མཚོ་ཁྱག་ཆུ་རྒྱུན།
biol.

A relatively warm ocean current flowing northeastwards off the Atlantic coast of the US from the Gulf of Mexico
མེག་སི་ཀོ་ཡི་མཚོ་ཁུག་ནས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་ཨ་རི་ཀེ་ཨེཏ་ལན་ཏིག་མཚོ་འཁྱམ་རྒྱུ་དེ་བྱང་ཕར་ཕྱོགས་སུ་རྒྱ་བའི་རྒྱ་མཚོའི་ཆུ་རྒྱུན་རྩོན་མོ་ཞིག་ལ་གོ

gum
སྐ་ཕྲེལ།
biol.

The firm connective tissue covered by mucous membrane that envelops the alveolar arches of the jaw and surrounds the bases of the teeth.

རྐྱེལ་རུས་ཀྱི་ཀུག་ཆ་གཡོགས་ཤིང་ཟོའི་ཙ་བ་མཐའ་ནས་སྐོར་བའི་སྣ་འཐས་ཀྱི་མ་ཐུད་སྨྲོར་ཕུང་གྲྭབ་ཏེ་སྣབས་ཀྱི་ཟོ་ངང་ལྟར་པ་དེ་ལ་གོ

gut
ཐས་ལམ། ཐས་ཀྱུ་ལམ།
biol.

The alimentary canal or a portion thereof, especially the intestine or stomach.

ཐས་ཀྱི་རྒྱུ་ལམ་མམ་ཡང་ན་རྒྱུ་མ་དང་ལྷོ་བ་ལྟ་བུའི་ཐས་ཀྱི་རྒྱུ་ལམ་གྱི་ཆ་ཤས་ལ་གོ

gymnosperm
གཅེར་སོན་ཕྱི་ཤིང་།
གཅེར་སོན།
biol.

Any of a group of woody plants (e.g. conifers) that produce naked seeds not enclosed in an ovary

ཟེའུ་འདྲུའི་མངལ་ཁང་གིས་བཏུམ་མེད་པའི་ས་བོན་གཅེར་བུའི་རིགས་སྒྲུང་རྒྱུན་བྱེད་མཁན་གྱི་ནགས་གནས་ཅི་ཤིང་(ཐང་ཤིང་ལྟ་བུ་)གི་སྟེ་ཚན་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ [གཅེར་བུའི་ས་སོན་དང་ལྡན་པའི་ཅི་ཤིང་ངམ་ས་སོན་ལ་སྐོགས་ཤུན་མེད་པའི་ཅི་ཤིང་།]

gyroscope
འཁོར་མཐོང་ཡོ་ཚས།
phys.

A disc with a heavy rim mounted in a double gimbal so that its axis can adopt any orientation in space.

མཐའ་ལྷག་ས་ལྷི་བའི་སྟེར་མ་ཞིག་སོར་གནས་སྟེགས་ཤུར་གཉིས་ལྟར་ཞིག་གི་ནང་དུ་བཐུགས་ཡོད་པས། བར་སྟང་ཁམས་སུ་འགོད་ཡུགས་གང་འདྲ་ཡིན་རུང་སྟེར་མ་དེའི་སྒོག་ཤིང་གིས་བསྟན་འགྱུར་བྱེད་ཐུབ།

gyrus (gyri)
ཟེ་ཐུང་།
neurosci.

A ridge or fold between two clefts on the cerebral surface in the brain.

གླང་ཆེན་གྱི་གླང་ཤུན་ཤྱེང་གི་གས་སྡུབས་གཉིས་དབར་གྱི་སྟྲེས་ཁའམ་ཤྱེབ་ས་ལ་ལ་གོ [གླང་ཆེན་ཕྱི་ཤུན་ཤྱེང་དུ་ཆགས་པའི་འབྲུར་སོའི་ཆ་ཤས།]

H

habitat
ཁྱོད་ཀནས། འཚོ་ཀནས།
biol.
The natural home or environment of an animal, plant, or other organism.
སྲོག་ཚགས་སམ། ཅི་ཤིང་། ཡང་ན་སྐྱེ་དངོས་གཞན་ཞིག་གི་རང་བྱུང་གི་ཁྱིམ་མམ་ཁོར་ཡུག་ལ་གོ།

hadron
ཐུ་རྩལ།
phys.
Elementary particle that can participate in strong nuclear force interactions.
ལྷེ་རྩལ་ཕྲུགས་དགེ་པོའི་སྟོབ་སྦྱོར་གྱི་ནང་དུ་འཇུག་ཞུགས་བྱེད་ཐུབ་པའི་ཚ་རྩལ།

hair follicle
ཐྲ་ཐུག་ཁ་ཀ
biol.
A deep narrow pit that is formed by the tubular infolding of the epidermis and that encloses the root of the hair.
པྲེ་པགས་ནང་ཕྱོགས་སུ་ལྷེབ་ཆེགས་ཝ་ལས་གྱུས་ཅིང་སྐྲའམ་སྐུ་ཡི་ཚ་བ་བཏུམ་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་ཐུ་ལ་རིང་བའི་ཕེ་ཁུང་ལ་གོ།

half-life
ཕྱེད་ཟད་དུས་ཚན།
phys.
Time required for half the atoms of a radioactive isotope of an element to decay. This term is also used to describe decay processes in general.
འགྱེད་འཕྲོའི་གནས་མཉམ་ཚ་རྩམ་ཀྱི་རྩལ་གྱི་ཕྱེད་ཀ་ཟད་འགྱུར་བྱེད་པར་མཁོ་བའི་དུས་ཚོད། སྤྱི་ར་བཏང་དུ་ཚོག་འདི་ཟད་འགྱུར་གྱི་རྒྱུད་རིམ་འགྲེལ་བར་ཡང་བེད་སྤྱོད་བྱེད།

hallucination
དབང་འཛིན།
neurosci.
An experience involving the apparent perception of something not present.
དོན་དངོས་སུ་མེད་པའི་བྱ་དངོས་ཤིག་གིས་སྐྱེད་པའི་ལྟང་ཤེས་ལྟ་བུའི་ཉམས་རྒྱོང་ཞིག་ལ་གོ།

halo effect
མདངས་རྒྱས། ཕྱིན་བཟླ།
phys.

The production of an e.m.f within a conductor or semiconductor through which a current is flowing when there is a strong transverse magnetic field. The potential difference develops at right angles to both the current and the field. It is caused by the deflection of charge carriers by the field and was first discovered by Edwin Hall (1855-1938).

འཕེད་རྒྱུ་ཁབ་ལེན་ར་བ་ཞིག་ཡོད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་གློག་རྒྱུ་རྒྱུ་བཞིན་པའི་ཁྱིད་གཟུགས་སམ་བྱེད་ཁྱིད་གཟུགས་ཀྱི་ནང་དུ་གློག་སྒྲུལ་ཤུགས་བསྐྱེན་པ་དེ་ལ་གོ། གློག་རྒྱུ་དང་ཁབ་ལེན་ར་བ་གཉིས་གར་དབང་འཕྲུང་ཡིན་པའི་ལས་འཇུག་ནུས་པ་ཞིག་འཕེལ་བ་ཡིན། འདི་ནི་ཁབ་ལེན་ར་བས་གློག་ཁུར་འཕྲེར་མཁན་འཁྱོག་པོར་བགྱོད་དུ་བཅུག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་ཞིང་། ཐོག་མར་གསར་རྟེད་བྱུང་མཁན་ཨེ་ཌན་ཧོ་ལ་(༡༨༥༥ ནས་༡༩༣༨)ཡིན།

halogen
ཉེ་ཚོ་ཇེན། ཚ་ཐྲེན།
phys.

Any of the electronegative elements, fluorine, chlorine, iodine, bromine, and astatine, that form binary salts by direct union with metals.

ལྷག་ས་རིགས་དང་ཐང་ཀར་ཟླ་ས་བྱེར་བྱས་ཏེ་ཟུང་ལྡན་ཚྭ་གྱི་བར་བྱེད་པའི་གློག་ཁུར་མོ་ལྡན་གྱི་ཚ་ཟླ་ས་ལ་ཡོ་རིན་དང་། ཁུ་ཡོ་རིན། ཨ་ཡོ་ཏིན། ཕྱུར་མིན། ཨས་ཊེ་ཏིན་བཅས་ལས་གང་རུང་ཞིག [ཚ་ཟླ་ས་གཞན་དང་འབྲེས་རྐྱབས་ཚྭ་རྐྱེད་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་ཚ་ཟླ་ས་ཀྱི་སྟེ་ཚན་ཞིག]

hamstring muscle
བཀྲ་ཐུབ་ཀ་ཕྲིན།
biol.

Any of three muscles at the back of the thigh that function to flex and rotate the leg and extend the thigh.

ཤུང་པ་བ་ཀུག་འགུལ་བྱེད་པ་དང་། བསྐོར་བ་བྱེད་པ། བརླ་ཕ་སྟར་རྒྱོ་བྱེད་པ་བཅས་ཀྱི་བྱེད་ལས་སྟེལ་མཁན་བརླ་རྒྱབ་ཀྱི་ཕྱོགས་གསུམ་གྱི་གང་རུང་ཞིག

haploid
ཡ་ཤུང་།
biol.

Being a cell or composed of cells in which there is only one of each different chromosome. In animals and plants, sex cells are haploid

ཚོས་ཕྱང་རིགས་མི་འདྲ་བ་ཤུང་གཅིག་རེ་ཡོད་པའི་ཕ་ཕྱ་ཕྱང་ཡིན་པའམ་ཕ་ཕྱ་ཕྱང་གིས་བྱུབ་པ། སྲོག་ཆགས་དང་ཅི་ཤེད་ལ་མཚོན་ན་ཁམས་རྫས་ཕ་ཕྱ་ཕྱང་ནི་ཡ་ཤུང་ཕ་ཕྱ་ཕྱང་ཡིན།

hardwired
ལྷན་གྱིས།
biol.

(Of people) inherently equipped to act in a certain way

(མི་ཡིས་) བྱ་སྟྲོད་རེས་ཅན་ཞིག་སྟོན་པ་ལྷན་སྐྱེས་ཀྱི་ཁྱད་ཚོས་སུ་བྱུབ་པ། {ལྷན་སྐྱེས་རང་བཞིན་གྱིས་བྱུབ་པ།}

harmonic
མཚུངས་པའི། (མཐུན་མཚུངས།)
phys.

Any of a series of periodic waves whose frequencies are integral multiples of a fundamental frequency.

གཞི་ཅའི་ཐྲོས་ཕྱོར་ཅིག་གི་ལྷག་ཏུས་ཡོ་ཡིན་པའི་ཐྲོས་ཕྱོར་དང་ལྷན་པའི་བསྐྱར་ཐྲོས་རྣམས་ཀྱི་སྟེ་ཚན་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག

Hawking radiation
རྩ་ཀིང་འགྱེད་འཕྲོ།
phys.

Radiative emission predicted by Stephen William Hawking (b. 1942) to come from black holes as one of a particle/antiparticle pair falls into the black hole while the other escapes.

རྩ་ལ་དང་ལྡོག་རྩ་ཆ་གཅིག་ལས་གང་རུང་གཅིག་བྱ་གཅིག་ནས་ཡོའི་ནང་དུ་ལྡུང་ཞིང་གཞན་དེ་ཕྱི་རོལ་དུ་ཐར་བའི་སྐབས་སུ་བྱ་གཅིག་པོ་ནས་འཕྲོས་བའི་འགྱེད་འཕྲོ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། མི་ཏེ་ཆུན་ཏོ་ཀིང་གིས་སྟོན་དགག་གཅིང་།

headphone
མགོ་བཀྲོན་ཉན་ཚས།
phys.
A pair of earphones joined by a band placed over the head, for listening to audio signals such as music or speech.
རོལ་དབྱངས་སམ་གཏམ་བཤད་ལྟ་བུའི་སྒྲ་སྦྱིའི་བརྡ་འཕྲིན་ལ་ཉན་བྱེད་དུ་སྦྱོང་ཅིང་མགོ་ཐོག་ཏུ་གྱོན་པའི་ལྷང་ཐག་གིས་སྦྲེལ་བའི་རྒྱ་འཛིན་ཉན་ཚས་ཆ་གཅིག

healing
གསོ་བ།
biol.
The process of making or becoming sound or healthy again.
སྨན་ཡང་བདེ་ཐང་དུ་འགྱུར་བཤམ་བདེ་ཐང་དུ་བཙོ་བའི་རྒྱུ་རིམ་ལ་གོ

health care
འཚོ་བཉེན་ལྷ་ཚུངས།
biol.
The organized provision of medical care to individuals or a community.
གང་ཟག་སྒེར་བཤམ་ཚོགས་སྡེ་ཞིག་ལ་མགོ་སྐྱོང་བྱས་པའི་སྒྲིག་འཛུགས་རང་བཞིན་ལྟན་པའི་སློན་བཅོས་ལྷ་སྐྱོང་ལ་གོ

hearing aid
ཐོས་ཚས།
biol.
A small electronic apparatus that amplifies sound and is worn in or behind the ear to compensate for impaired hearing.
རྒྱ་བའི་ནང་དམ་ལྟག་རྒྱ་བ་ཏུ་ཀྱོན་ཏེ་ཐོས་ཚོར་ཉམས་སྐྱོན་ཅན་ལ་ཐོས་ཚོར་ཁ་གསས་བྱེད་པཁན་གྱི་གློག་ཚས་ཆུང་ཆུང་སྒྲ་ཆེ་རུ་སྐྱེད་པཁན་ཞིག

heart attack
སྙིང་རྩ་འགག་ཁ་ནད།
biol.
A sudden interruption in the normal functioning of the heart that is often accompanied by severe pain. Heart attacks are usually caused by an insufficient supply of blood to part of the heart muscle resulting from blockage of a coronary artery.
ཟུགས་རྡུ་བབ་པོ་ཏང་ལྟན་བ་སྙིང་གི་རྒྱུན་ལྟན་གྱི་བྱེད་ལས་ལ་བྱུང་བའི་གློ་བུར་བའི་འཕྲུག་སྐྱོན་གང་ཞིག སྙིང་ཀ་འགག་ཁ་ནད་ནི་གློ་ཕར་སྙིང་གི་འཕར་ཀ་འགག་ཁ་ལ་ལ་བརྟེན་ནས་སྙིང་གི་ཁ་སྨྲེས་གྱི་ཆ་ཤས་ས་ཁྲག་གི་མགོ་སྐྱོང་འདང་རེས་ཤེག་མ་བྱུང་བའི་རྒྱུན་གྱིས་འབྱུང་གི་ཡོད།

heart beat
སྙིང་གི་འཕར་ཕྲེང།
biol.
The regular movement or sound that the heart makes as it pushes blood around the body.
ལུས་པོའི་ཁྱོན་ལ་ཁྲག་འབྱུང་གཏོང་བྱེད་སྐབས་ཀྱི་སྙིང་གི་རྒྱུན་ལྟན་གྱི་འགྲུལ་བསྐྱོད་དམ་སྒྲ་ལ་ཟེར།

heart disease
སྙིང་ནད།
biol.
A structural or functional abnormality of the heart, or of the blood vessels supplying the heart, that impairs its normal functioning.
སྙིང་གི་རྒྱུན་ལྟན་གྱི་བྱེད་ལས་ལ་ཉམས་སྐྱོན་གཏོང་བར་བྱེད་མཁན་གྱི་སྙིང་གི་བཀོད་པའི་སྐྱོན་ནམ་བྱེད་ལས་ཀྱི་སྐྱོན། ཡང་ན། སྙིང་ལ་ཁྲག་སྦྲོད་མཁན་གྱི་ཁྲག་རྩའི་སྐྱོན་ལ་གོ

heart pacemaker
སྙིང་འཕོས་ཀྱལ་ཚས།
biol.
A small area of specialized tissue within the wall of the right atrium of the heart whose spontaneous electrical activity initiates and controls the beat of the heart
སྙིང་གི་སྦྲལས་སྟོང་གཡས་མའི་ཕྱི་ཤུན་གྱི་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་ཆེད་ལས་ཐ་ཤུང་གི་ས་ཁུལ་ཆུང་ཆུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། འདིའི་རང་འགུལ་གྱི་གློག་གི་བྱེད་སྟོ་ཡིས་སྙིང་གི་འཕར་ལྟེང་འགོ་འཛུགས་དང་སྙིང་གི་འཕར་ལྟེ་ལ་སྟངས་འཛིན་བྱེད།

heat
ཚ་དྲོད།
phys.

The energy that flows from one object to another by virtue of a difference in temperature; measured in calories or joules.

དྲོད་ཚད་ཀྱི་ཁྱད་པར་ཡོད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་དངོས་པོ་གཅིག་ནས་དངོས་པོ་གཞན་ཞིག་ལ་རྒྱུ་བའི་ནུས་པ། བརྩི་གཞི་ཁེ་ལོ་རིའམ་འཇུལ་དུ་ཚད་འཇལ་བྱེད།

heat capacity
དྲོད་ངར།
phys.

The ratio of the heat supplied to an object or specimen to its consequent rise in temperature.

དངོས་གཟུགས་ཤིག་གམ་དཔེ་གཟུགས་ཤིག་ལ་སྤྲད་པའི་ཚ་དྲོད་དང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་འཕེལ་བའི་ཚ་དྲོད་གཉིས་ཀྱི་སྡུར་ཚད།

heat engine
དྲོད་སྒྱུར་འཕྲུལ་འཁོར།
phys.

A device that uses heat as input and supplies mechanical work as output, or that uses work as input and moves heat "uphill" from a cooler to a warmer place.

ཚ་ནུས་བེད་སྤྱད་དེ་འགུལ་ཤུགས་ཀྱི་ལས་ཀ་བྱེད་པའི་ཡོ་ཆས་སམ་ཡང་ན་ལས་ཀ་བྱས་ཏེ་གྲང་ས་ཞིག་ནས་དྲོ་ས་ཞིག་ལ་དྲོད་ནུས་ "གྱེན་" དུ་འདྲེན་པའི་ཡོ་ཆས། [དྲོད་ནུས་ལས་ཀའི་ངོ་བོར་སྒྱུར་མཁན་གྱི་འཕྲུལ་འཁོར།]

heat pump
དྲོད་ཕུམ།
phys.

A device that transfers heat out of a cool environment and into a warm environment.

གྲང་བའི་ཁོར་ཡུག་ཅིག་ནས་དྲོ་བའི་ཁོར་ཡུག་ཅིག་ལ་ཚ་ནུས་འདྲེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག

heat transfer
དྲོད་འཕོ་ཚུལ།
phys.

The process whereby heat moves from one body or substance to another by radiation, conduction, convection, or a combination of these methods

འགྱེད་འཕྲོའམ། གཏད་རྒྱུག རྒྱུག་ཁྲིད་བཅས་གང་རུང་ཞིག་གམ་ཡང་ན་ཐབས་ལམ་འདི་དག་བསྲེས་ཚུལ་གང་རུང་ལ་བརྟེན་ནས་དངོས་པོ་ཞིག་གམ་དངོས་རྫས་ཤིག་ནས་གཞན་ཞིག་ལ་དྲོད་འཕོ་བའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ

heat wave
དྲོད་རླབས།
phys.

A period of unusually hot weather.

རྒྱུན་ལྡན་མིན་པའི་གནམ་གཤིས་ཚ་པོ་ཡོད་པའི་དུས་སྐབས།

heat-stroke
ཚ་གྲིབ།
biol.

A severe condition caused by impairment of the body's temperature-regulating abilities, resulting from prolonged exposure to excessive heat and characterized by cessation of sweating, severe headache, high fever, hot dry skin, and in serious cases collapse and coma.

དུས་ཡུན་རིང་པོར་ཚ་བ་དྲག་པོ་ཕོག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་པོའི་དྲོད་ཚད་སྟངས་འཛིན་བྱེད་པའི་ནུས་པ་ཉམས་ཏེ་བྱུང་བའི་གནས་སྟངས་ཛ་དྲག་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། རྒྱལ་ཆུ་ཆད་པ་དང་། མགོ་ལ་ན་ཟུག་དྲག་པོ་འབྱུང་བ། ཚ་བ་འཕེར་བ། པགས་པ་སྐམ་ཞིང་ཚ་པོར་འགྱུར་བ་བཅས་འབྱུང་ཞིང་། གནས་སྟངས་ཛ་དྲག་པོའི་སྐབས་སུ་ས་ལ་འགྱེལ་བ་དང་དྲན་པ་ཐོར་བ་ཡང་འབྱུང་།

heater
ཚ་ཆས།
phys.

An apparatus that heats or provides heat.

ཚ་པོ་བཟོ་མཁན་ནམ་ཚ་ནུས་སྤྲོད་མཁན་གྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག

heating The process of warming something or producing heat.
དྲོད་ཚོ། དངོས་པོ་ཞིག་ཚ་པོ་བཟོ་བའི་རྒྱུད་རིམ་མམ་ཚ་ཏོད་སྐྱེད་སྐྲན་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ།
phys.

heavy chain A type of polypeptide chain present in an immunoglobulin molecule
ཕྱི་ལྷུང་། ནད་འགོག་རྒྱུས་སྤྱི་ཞི་འདུས་རྫ་ལ་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་མང་རྒྱོས་སྤྱི་ཕྱེ་ཡི་བྱེང་བའི་རིགས་ཤིག
biol.

heavy water Water (H_2O) that contains the heavy hydrogen isotope deuterium. (Can be written D_2O.)
ཕྱི་ཆུ། ཡང་རྒྱུང་གི་ཕྱི་བའི་གནས་མཉམ་རྩ་ཕྲས་ཉེས་གྱུར་ཡང་རྫ་ལ་གྱིས་བྱས་པའི་ཆུ་ (H_2O) | (D_2O) ལྟར་བྲིས་ཀྱང་ཆོག།
chem.

hedonics The branch of psychology that deals with pleasurable and unpleasurable states of consciousness.
འཕྲལ་བདེ་རིག་པ། བདེ་བ་དང་མི་བདེ་བཅས་ཤེས་པའི་གནས་བབས་ལ་དོ་འཛིན་བྱེད་པའི་སེམས་ཁམས་རིག་པའི་ཡན་ལག་ཅིག
neurosci.

height The measurement of someone or something from head to foot or from base to top.
མཐོ་ཚད། མི་ཞིག་གམ་དངོས་པོ་ཞིག་གི་མགོ་ནས་ཞབས་ཀྱི་མཐོ་ནས་རྩ་བ་དབར་གྱི་རིང་ཚད་ཚད་འཇལ།
phys.

helices An extended spiral chain of atoms in a protein, nucleic acid, or other polymeric molecule.
གཟུས་ཐག སྤྱི་ཕྲ་སམ། ཉིང་སྒྲུ། ཡང་ན་མང་རྒྱོས་འདུས་རྫ་ལ་གཞན་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རྫ་ལ་ཐུན་གྱི་གཏུས་ཕྱེ་རིང་པོ་ཞིག་ལ་གོ།
biol.

heliocentric model A cosmological model in which the Sun is assumed to lie at or near a central point while the Earth and other bodies revolve around it.
ཉི་མ་དབུས་གནས་ཀྱི་ཁམས། ཡང་ན་གནས་དེའི་གམ་དུ་གནས་ཤིང་མཚན་གོ་ལ་དང་གཟའ་སྐར་གཞན་རྣམས་ཀྱིས་ཉི་མ་རྩོར་བ་བྱེད་པར་སྤྱོད་པའི་ལྷང་ཕྱིད་རིག་པའི་དམ་གཏན་གཞུག་ཤིག
phys.

helioseismology The study of seismic waves propagating in the sun, inferred from variations in solar brightness.
ཉི་རླུང་ཤེས་རིག་པ། ཉི་མའི་བཀྲག་མདངས་ཀྱི་ཁྱད་པར་ལ་བརྟེན་ནས་རྟེས་དཔག་བྱས་པའི་ཉི་མའི་ནང་དུ་རླུང་གཞིན་པའི་ཟེ་རླུང་རྣམས་ལ་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པའི་རིག་པ།
phys.

helium (He) The element with atomic number 2 and relative atomic mass 4.003, which is the noble gas with the smallest atomic number.
ཧྱ་ཡུས་ཉི་ཨི་ཡམ། རྫ་ལ་ཐུན་ཨང་གྲངས་ ༢ དང་ལྷོས་བཅས་ཀྱི་རྫ་ལ་ཐུན་སྟོས་ཤས་གངོས་ ༤.༠༠༣ ཡོད་པའི་རྩ་ཕྲ་ཤིག་དེ་ཡིན་པ་དང་། བཟང་རྩངས་རྫ་ལ་གང་རུང་ལོས་དེ་ཡིན་མོ།
chem.

hematopoietic stem cells
མ་ཁོང་ཁྲག་ཕྱང་།
biol.

An immature cell that can develop into all types of blood cells, including white blood cells, red blood cells, and platelets. Hematopoietic stem cells are found in the peripheral blood and the bone marrow. Also called blood stem cell.

ཁྲག་དཀར་ཕྱ་ཕུང་དང་ཁྲག་དམར་ཕྱ་ཕུང་། ཁྲག་ཞིབ་བཅས་ཐ་བའི་ཁྲག་གི་ཕྱ་ཕུང་གི་རིགས་གང་ཡང་རྩྭ་བར་འཚར་འགེལ་། ཐུན་པའི་ཁོ་ལག་མ་རྟོགས་པའི་ཕྱ་ཕུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། མཐའ་འཁོར་གྱི་ཁྲག་དང་ཁུར་མར་གྱི་ནང་དུ་གནས་ཡོད་པ་དང་། ཁྲག་གི་མ་ཁོང་ཕྱ་ཕུང་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད།

heme group
ཧེམ་ཌུ།
biol.

Portion of a hemoglobin molecule that contains an iron atom that readily binds with oxygen; each hemoglobin molecule contains four heme groups.

ལྷག་རྡུ་ལ་དང་ལྡན་ཞིང་འཚོ་རྒྱུ་དང་འཆིང་སྟོར་བས་སྨ་ཡོར་བྱེད་པའི་ཁྲག་དམར་སྦྱི་རྡུས་ཀྱི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། ཁྲག་དམར་སྦྱི་རྡུས་ཀྱི་འདུས་རྡུལ་རེ་ལ་ཉིས་སྟེ་བཞི་རེ་ཡོད་པ་ཡིན།

hemisphere
ཐུམ་ཕྱེད།
math.

One of the two portions of a sphere cut off by a plane through its centre.

ཐུམ་གཟུགས་ཤིག་སྐོར་ལྟེ་རྒྱུད་ནས་རོས་ཤིག་གིས་དུས་བུ་གཉིས་ལ་བགོས་པའི་ཆ་ཤས་ལས་གང་ཡང་རྩྭ་བ་ཞིག

hemizygous
ཧེ་གས་ཕྱེད།
biol.

Having only a single copy of a gene instead of the customary two copies. All the genes on the single X chromosome in the male are hemizygous.

འཚར་ཅན་ལྟར་ཡོད་པའི་རིགས་རྡུས་ཀྱི་འདུ་བ་ཤུས་གཉིས་པོའི་ཚབ་ཏུ་རིགས་རྡུས་ཀྱི་འདུ་བ་ཤུས་ཁོང་གཅིག་རང་ལྟར་ལ་ལ་ཟེར། སྐྱེས་པ་པོ་ཡི་ཚོས་གཟུགས་ཀྱང་པ་ X སྟེང་གི་རིགས་རྡུས་ཐམས་ཅད་ནི་རིགས་ཕྱེད་ཡིན།

hemoglobin
ཁྲག་དམར་ཕྱི་ཌུས།
biol.

The iron-containing protein in the blood of vertebrate animals that binds to oxygen and carries it from the lungs to the body tissues. Hemoglobin is contained in the red blood cells and gives these cells their characteristic color. Hemoglobin is also found in some invertebrates, where it circulates freely in the blood.

ཤྭ་ལ་རྡུས་ཅན་གྱི་སྟོགས་ཆགས་ཀྱི་ཁྲག་གི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་འཚོ་རྒྱུ་དང་འཆིང་སྟོར་བྱེད་ཅིང་ཁོ་ཀ་ནས་ལུས་པོའི་ཕྱུང་གྲྭ་ནས་ལུང་ཕྱེད་ཀྱི་ཁ་ནས་ལ་ལ་ཞེས། ཁྲག་ཁ་ཤས་ཅིག་ལ་ཡོད་ཅིང་ཁོ་ཀ་ཁ་ཤས་ཀྱི་ཁ་ཕྱེ་ཁ་ཤས་ཀྱང་ཡོད། ཁྲག་ཁ་ཤས་ནི་ཁྲག་ཁ་ཤས་ནི་ཕ་ཡི་ཀ་ཁ་ཤས་ཀྱི་ནང་ཁ་ཡོད་པས་ཁ་ལ་རང་གི་ཁྲད་ཚོས་ཁང་ལྟན་པའི་ཁ་ངོག་ཁ་ཤས་ཀྱི་ཁ་ལ་ཅུས་ཤེད་པའི་སྟོག་ཆགས་འགའི་ནང་དུ་ཡང་ཡོད་ཅིང་ཁོ་ཀ་ཁ་ཤས་ཀྱི་ནང་ཁ་ཡོད་ཁ་ཤས་ཀྱི་སྐོར་ནས་འགོས་ཤུགས་བྱེད།

hemolymph
ཁྲག་ངོད་ཆུ་ལེར།
biol.

The circulatory fluid of arthropods and some mollusks, analogous to blood and lymph in vertebrates.

ཤུང་ཚོགས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་རྣམས་དང་ལུས་སྟེ་སྲོག་ཆགས་འགའི་འཚོར་སྒྲོད་མ་ལག་ནང་གི་གཟའ་ཤེར་ཁུ་ལ་གོ་ཞིང་། སྒྲ་ལ་རྒྱས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ཁྲག་དང་ཆུ་ལེར་གཉིས་དང་མཚུངས།

hemorrhage
ཁྲག་ཐྲོལ།
biol.

Excessive discharge of blood from the blood vessels; profuse bleeding.

ཁྲག་རྩ་ནས་ཁྲག་ཏུ་ཅང་མང་པོ་ཐོན་པ་སྟེ། ཁྲག་རྒྱུན་ཆད་ལེད་པར་ཐོན་པ།

hemorrhagic stroke
(གླུད་པའི) ཚ་གྲིབ།
biol.

A hemorrhagic stroke is bleeding (hemorrhage) that suddenly interferes with the brain's function. This bleeding can occur either within the brain or between the brain and the skull.

ཚ་གྲིབ་ནི་གླུད་པའི་བྱེད་ལས་ལ་གློ་བུར་དུ་ཞེ་བྱེས་བྱེད་པའི་ཁྲག་བཞུར་ (ཁྲག་ཥོར་) ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ནི་གླུད་པའི་ནང་རོལ་ལམ། ཡང་ན་གླུད་པ་དང་ཀ་ཬི་གཉིས་ཀྱི་དབར་གཱང་རྒྱང་དུ་འབྱུང་ཐུབ།

hepatitis B
མཆིན་པའི་གཅན་ཚད་ 'ཨ'
biol.

A severe form of viral hepatitis transmitted in infected blood, causing fever, debility, and jaundice.

གཅན་ཁ་ཅན་གྱི་ཁྲག་བརྒྱུད་དེ་འགོས་ཤིང་། ཚད་ནད་དང་། ལུས་རྒྱངས་ཉམས་པ། མཁྲིས་ནད་བཅས་བསྐྱེན་མཁན་མཆིན་པའི་གཅན་ཚད་ཀྱི་རིགས་ཚབས་ཆེན་ཞིག

hepatitis C
མཆིན་པའི་གཅན་ཚད་ 'ཀ'
biol.

A severe form of viral hepatitis transmitted through infected blood, causing chronic liver disease.

གཅན་ཁ་ཅན་གྱི་ཁྲག་བརྒྱུད་དེ་འགོས་ཤིང་མཆིན་ནད་དྲག་པོ་བསྐྱེན་མཁན་མཆིན་པའི་གཅན་ཚད་ཀྱི་རིགས་ཚབས་ཆེན་ཞིག

hepatocellular carcinoma
མཆིན་ཕྱང་འཕྲས་ནད།
biol.

A type of adenocarcinoma and the most common type of liver tumor.

ཆེན་སྟེལ་འབྲས་ནད་ཀྱི་རིགས་ཤིག་ཡིན་ཤིང་མཆིན་པའི་འབྲས་ནད་ཀྱི་རིགས་ཁྱབ་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན།

heptagon
བདུན་དབྱིབས།
math.

A polygon with seven sides and seven angles.

མཐའ་བདུན་དང་རྒྱུ་བདུན་ཡོད་པའི་མཐའ་མང་རིས་དབྱིབས་ཤིག

herbivore
རྩ་ཁན།
biol.

An animal that feeds chiefly on plants.

གཙོ་བོ་རྩི་ཤིང་ཟས་སུ་སྟོང་པའི་སྲོག་ཆགས།

hereditary
རྒྱུད་འདོད་ཕྱིད་ལྡན།
biol.

Passed or capable of being passed from parent to offspring by means of genes.

རིགས་རྒྱས་ལ་བརྟེན་ནས་པ་མ་ནས་བུ་ཕྲག་ལ་རྒྱུད་སྟོང་བྱས་པཱན། རྒྱུད་སྟོང་བྱེད་བྱེད་ཐུབ་པ།

heritability The quality or state of being heritable
རྒྱུད་འཛིན་ཐུབ་ཀྱས། རྒྱུད་འཛིན་ཡོང་ཀྱས། རྒྱུད་འཛིན་རྒྱས་ལྡན། *biol.*
རྒྱུད་འཛིན་ཐུབ་པ་ཞིག་ཡིན་པའི་གནས་བབ་བམ་ཁྱད་ཚོས་ལ་གོ

heritable Transmissible from parent to offspring.
རྒྱུད་འཛིན་ཐུབ་པ། *biol.*
པ་མ་ནས་བུ་སྲུག་ལ་བརྒྱུད་གཏོང་ཐུབ་པ།

hermaphrodite An organism that possesses both male and female sets of functional sex organs.
མཚན་གཉིས་མ་ཉིད། *biol.*
ཕོ་མོ་གཉིས་ཀའི་མཚན་མའི་དབང་པོ་བྱེད་ལས་ཅན་དང་ལྡན་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཅིག་ལ་ཟེར།

hermaphroditism An abnormal condition especially among the higher vertebrates of having both testicular and ovarian tissue in the same individual.
མཚན་གཉིས་རང་བཞིན། *biol.*
མཐོ་རིམ་སྐྱལ་རྒྱས་ཅན་གྱི་སྤོས་གཞས་ཀྱི་ཁོངས་དུ་སྤོས་ཆགས་གཅིག་ལ་བསམ་མེའུ་དང་རྩྭ་འབྲས་གཉིས་ཀའི་ཤུང་ཀྱད་དང་ལྡན་པའི་སྐྱེ་བཏང་མིན་པའི་གནས་སྟངས་ཅིག

herpes Any of several diseases caused by herpesvirus, characterized by eruption of blisters on the skin or mucous membranes.
མེ་དབས། *biol.*
མེ་དབས་གཞན་སྤོན་གྱིས་སྐྱེད་པའི་ན་ཚ་གང་རུང་ལ་གོ་ཞིང་པགས་པ་དང་བེ་སྨྲས་ཀྱི་ཕྱི་ཤུན་ལ་ཆུ་ལྟང་ཐོན་གྱི་ཡོད།

herpes virus Any of a group of DNA viruses causing herpes and other diseases.
མེ་དབས་གཅིག
biol.
མེ་དབས་དང་ན་ཚ་གཞན་སྐྱེད་པར་བྱེད་མཁན་ཏེ་ཨེན་ཨེ་དང་ལྡན་པའི་གཞན་ཕྱིན་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ

hertz (Hz) SI unit of frequency. One hertz is one vibration per second.
ཧར་ཚ། *phys.*
བློས་ཐོད་ཀྱི་རྒྱལ་ཕྱི་ཉི་ཚད་ལྡན་བརྩི་གཞི། ཧར་ཚ་གཅིག་ནི་སྐར་ཚ་རེ་ལ་འདར་འགྱུལ་རེ་བྱེད་པ་ལ་གོ

heterotroph An organism that is dependent on complex organic substances for nutrition because it cannot synthesize its own food.
འཚོ་རྒྱས་གཞན་བཅོན། *biol.*
རང་གི་ཟ་མ་རང་གིས་སྟེ་གོ་ཐུབ་བྱེད་མི་ཐུབ་པའི་རྒྱུ་མཚན་ལ་བརྟེན་ནས་ཟས་བཏུད་ཀྱི་ཚེད་སྐྱེ་ལྡན་འདུས་ཛུས་སྣ་ཚོགས་ལ་བརྟེན་མཁན་གྱི་སྐྱེ་དངོས་ཅིག་ལ་ཟེར།

heterozygote An organism that has different alleles at a particular gene locus on homologous chromosomes.
ཐུན་ཚོགས་ས་བོན་འདྲུས་ཁྱད། *biol.*
སྟོམས་མ་ཐུན་ཚོས་གཟུགས་ཀྱི་རིགས་ཛུས་གནས་ས་དེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་ཕེ་ལེ་ལ་མི་འདྲ་བ་དང་ལྡན་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཅིག

heterozygous
རིགས་འཛོས།
biol.

The state in which two different alleles for a particular gene are present in the same diploid genome.

རིགས་རྒྱས་བྱེ་བྲག་པ་གཅིག་གི་ཕེ་ཕེལ་མི་འདྲ་བ་གཉིས་ཆ་ཤུང་ལྷོད་ནོས་གཅིག་གི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་གནས་བབ་ཅིག

hexagon
དྲུག་དཔྱིས།
math.

A polygon that has six sides. A honeycomb is hexagonal.

མཐའ་དྲུག་ཡོད་པའི་མཐའ་མང་རིས་དབྱིབས་ཤིག། སྦྲང་ཚང་ནི་དྲུག་དབྱིབས་ཅན་ཞིག་རེད།

hexokinase
དྲུག་སྦྱོར་སྐྱེས་ཐུབ།
chem.

Any of a group of enzymes that accelerate the phosphorylation of hexoses in carbohydrate metabolism.

ཁར་སྦོ་མངར་རྫས་ཀྱི་རྒྱས་འགྱུར་གྱི་སྐབས་སུ་དྲུག་ཚན་མངར་རྫས་སུ་ཡོད་མཚོ་སྦྱོ་ཚན་སྦོ་ཚན་ལྟར་ཤུག་བྱེད་པ་རྣམ་མཁྱོགས་སུ་གཏོང་མཁན་གྱི་སྨོན་རྫས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ།

hexose
དྲུག་ཚན་མངར་ཐུབ།
chem.

Any of the class of simple sugars whose molecules contain six carbon atoms, such as glucose and fructose. They generally have the chemical formula $C_6H_{12}O_6$.

ཀུ་ཡུ་མངར་རྫས་དང་ཐུ་རུ་མངར་རྫས་ལྟ་བུའི་ཀ་རའི་འདུས་རྫལ་གྱི་ནང་དུ་ཁར་སྦོ་ཚན་ཐུག་དང་ལྡན་པའི་སྟབས་བདེའི་མངར་རྫས་གྱི་སྦྱོ་ཚན་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། སྤྱི་བཏང་རྫས་སྦྱོར་གྱི་མན་བགཡ་ $C_6H_{12}O_6$ ཡིས་མཚོན་གྱི་ཡོད།

hibernation
བཏྱན་ཁ་ལ། བག་ཁ་ལ་ཐུབ་པ། མཚམས་བཅད་པ། ངལ་གསོ་བ།
biol.

The condition or period of an animal or plant spending the winter in a dormant state.

སྲོག་ཆགས་ཤིག་གམ་ཅི་ཤིང་ཞིག་གིས་དགུན་གྱི་དུས་ཚོགས་བགེ་ལ་ཁ་ལ་བའི་སྒོ་ནས་སྐྱེལ་བའི་གནས་སྟངས་སམ་དུས་ཡུན་ལ་གོ

high definition (HD)
གསལ་ལ་ཚད་དོད་པོ། (རང་གསལ།)
phys.

A high degree of detail in an image or screen.

པར་རམ་བརྙན་ཡོལ་ཞིག་ཏུ་ཞིབ་ཚ་ཚད་མཐོན་པོ་ཡོད་པ།

high tide
མཐོ་ཆུ་བས།
phys.

The state of the tide when at its highest level.

དཔལས་མཐོ་ཤོས་ཡིན་སྐབས་ཀྱི་ཆུ་བས་ཀྱི་གནས་བབ།

high-energy physics
ཆུས་མཐོ་དངོས་ཀྱམས་ཚན་རིག
phys.

The area of physics that is concerned with charged particles at high energies, X rays, and gamma rays.

ཆུས་པ་མཐོ་བའི་གནས་བབ་དང། གློག་པར་འཕྲོ་ཞེར། ལྷ་མ་འཕྲོ་ཞེར་བཅས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཁུར་རྫལ་ལ་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པའི་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག་གི་སྒྲེ་ཚན་ཞིག

high-resolution image
ཚད་གཟུགས་ལྡན་བརྙན།
phys.

An image characterized by fine detail.

ཞིབ་ཚ་ཅ་ཅང་གསལ་བའི་སྟང་བརྙན།

high-temperature reservoir
ཚ་མཇོད། རྒྱུ་ཚད་མཐོ་མཇོད།
phys.

A body that provides a heat transfer to a heat engine by virtue of its having a higher temperature than the heat engine, since heat transfer occurs from a hotter body to a colder one.

རྒྱུ་ནུས་ཀྱི་ཚ་བའི་དངོས་པོ་ཞིག་ནས་གང་བའི་དངོས་པོ་ཞིག་ལ་བརྒྱུད་སྤྲོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པས། རྒྱུ་སྐྱེར་འགྲུལ་འཁོར་ཞིག་ལ་རྒྱུ་ནུས་སྤྲོད་མཁན་གྱི་དངོས་པོ་ཞིག་སྟེ། རྒྱུ་སྐྱེར་འགྲུལ་འཁོར་གྱི་རྒྱུ་ཚད་ལས་མཐོ་བ་ཡོད་པའི་དངོས་པོ་ཞིག

hindbrain
རྒྱབ་སྐྲ།
neurosci.

The hindbrain consists of the cerebellum, which is the centre for coordination of balance and integration of muscle action, and the brain stem, which includes the pons and medulla oblongata and merges with the spinal cord.

རྒྱབ་སྐྲ་ཀྱི་ནང་དུ་ཕྱོགས་སྒྲིམ་ཏྲི་འདྲེལ་མཐུད་དང་ཁ་སྒྲིམ་ཏྲི་བྱ་བ་ཕྱོགས་སྒྲིལ་བྱེད་མཁོའི་ལྷ་བ་ཡིན་པའི་སྐྲ་སྒྲིང་དང་། རྒྱུ་དས་པ་དང་ཟླ་སྒྲིལ་ཞིང་སྐྲ་ཐམ་དང་རྡེ་ཞབས་གཉིས་གཏོར་མའི་སྐྲ་ཀུང་བཅས་ཚུད་ཡོད།

histamine(ha)
ཏྲི་ཧི་ཏ་ཨིན།
chem.

A substance produced by mast cells of the immune system, in response to a local infection.

ནད་འགོག་མ་ལག་གི་རྒྱུགས་བྱེད་ཐུ་ཚུད་གིས་ཉེ་འདབས་ཀྱི་གཞན་ཁ་ལ་ཡ་ལན་ཀྱི་ཆེད་དུ་སྐྱེན་པའི་བེམ་ཕྲ་མིག་ལ་ཟིར།

histidine
ཏྲི་ཧི་ཌི་ཏིན།
chem.

An essential amino acid, $C_6H_9N_3O_2$, important for tissue growth and repair.

ཕུང་གྲྭལ་འཚར་འཕེལ་དང་བསྐྱེར་གསོ་ལ་གལ་གནད་ཆེ་ཞིང་དེས་མཁོ་ཡིན་པའི་ཨེ་མི་ནོ་སྐྱེར་ཕྲ་མིག $C_6H_9N_3O_2$

histogram
ཐྲི་གཱ་ཌི་སཱ།
math.

A diagram consisting of rectangles whose area is proportional to the frequency of a variable and whose width is equal to the class interval.

གྲུ་བཞི་ནར་མོ་གང་མང་དང་ལྡན་པའི་དངོ་རྡས་ཤེས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། གྲུ་བཞི་ནར་མོའི་རྒྱ་ཁྱོན་ནི་འགྱུར་གྲངས་ཤིག་གི་ཐྲོས་གྲངས་དང་ཐད་འབྲེལ་ཡིན་ཞིང་། གྲུ་བཞི་ནར་མོའི་ཞིང་ཚད་ནི་སྡེ་ཚན་གྱི་ཆེ་ཆུང་དང་མཚུངས་པ་ཡིན།

histology
ཕྱང་ཐྲྭ་ཌི་གཱ་བ།
biol.

The study of the microstructure of cells and tissues of organisms.

སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ཐུ་ཕུང་དང་ཕུང་གྲྭབ་ཀྱི་ཐུ་བའི་བཟོ་བཀོད་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་རིག་པ།

histone
ཏྲི་ཧི་ཏོན།
biol.

One of a class of basic proteins that combine with DNA to form chromatin. Histones are involved in the mechanisms that control transcription.

ཏེ་ཨེན་ཨེ་དང་མཉམ་ལྡན་བྱས་ཏེ་ཚོས་སྐྱང་གྲྭབ་པར་བྱེད་པའི་གཞི་རྩའི་སྤྲོ་ཐུས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཏི་ཧི་ཏོན་ཀྱིས་པར་བ་ཤུ་སྤྲུངས་འཛིན་བྱེད་པའི་ལས་ཚུལ་ལ་ཐེ་གཏོགས་བྱེད།

HIV
རིགས་དྲག་གཅན་ཕྱིན།
biol.

HIV stands for human immunodeficiency virus. It is the virus that can lead to acquired immunodeficiency syndrome, or AIDS. Unlike some other viruses, the human body cannot get rid of HIV. That means that once you have HIV, you have it for life.

HIV ཞེས་པས་རིགས་དྲུག་གཅན་སྲིན་མཚོན་ཞིང་། གཅན་སྲིན་འདི་ཡིས་འཚལ་ཐོབ་ནང་འགོག་ཉམས་སྐྱོན་ཀྱི་རྒྱས་པར་རིགས་དྲུག་གཅན་ནང་འབྱུང་བའི་རྒྱུན་བྱེད། གཅན་སྲིན་གཞན་དང་མི་འདྲ་བར་རིགས་དྲུག་གཅན་སྲིན་ནི་མིས་ལུས་པོས་མེད་པར་བཟོ་མི་ཐུབ། འདིའི་བསྟན་དོན་ནི། གལ་ཏེ་ཁྱོད་ཀྱི་ལུས་ལ་རིགས་དྲུག་གཅན་སྲིན་ཡོད་ཚེ། མི་ཚེ་གང་བོར་འདོར་མི་ཐུབ་པ་མཚོན།

hologram
ཏྲི་ཨོ་གཟར་དིས། ཏྲི་ཌི་ཨེས།
phys.

Two-dimensional microscopic interference pattern that shows three-dimensional optical images.

ཐྲི་གས་ཚ་གསུམ་ལྡན་ཀྱི་ཡོད་རིགས་གི་སྣང་བརྙན་བསྡུན་པར་བྱེད་པའི་ཐྲི་གས་ཚ་གཉིས་ལྡན་ཀྱི་ཐུ་བའི་ཞེ་ཞུགས་ཀྱི་བཀོད་རིས།

holography
ཏྲི་ཨོ་གཟར་དིས་ཌི་གཱ། ཏྲི་ཌི་ཨེས་ཌི་གཱ།
phys.

The study or production of holograms.

ཏྲི་ཨོ་གཟར་རིས་སྐྱེད་སྐྱོན་བྱེད་པའམ་ཏྲི་ཨོ་གཟར་རིས་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པ།

holy trinity
རྒྱ་ཚོན་གསུམ།
phil.

The three persons of the Christian Godhead; Father, Son, and Holy Spirit.

ཡེ་ཤྲའི་ཚོས་ལུགས་ཀྱི་ལྷ་ཡི་རང་བཞིན་གྱི་སྐྱེས་བུ་གསུམ་སྟེ། ཡབ་དང་། སྲས་དང་། དམ་པའི་ཐུགས་བཅས་སོ།

homeobox gene
མཐན་ཁྲམ་རིགས་ཐུམ།
biol.

Any of a large family of genes containing a characteristic sequence of nucleotides, called the "homeobox," that codes for an amino acid sequence that binds to DNA. Homeobox genes are found in all multicellular organisms and play an important role in embryologic development.

"མ་ཐུན་སྒྲས་" ཞེས་འགོད་པའི་ཉིང་རྩལ་གྱིས་ཆའི་ཐུན་མིན་བསྟར་རིམ་བང་ལྡན་པའི་རིགས་ཐུ་མ་ཀྱི་སྟེ་ཚན་པོ་ཞེས་གྱི་ནང་ཚན་གང་ཡང་རྩང་བ་ཞེག་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ཡིས་ཏི་ཨེན་ཨེ་བང་འཛིན་སྡོར་བྱེད་མཁན་གྱི་ཨེ་མི་ནོ་སྐྱུར་ཐུ་མ་ཀྱི་གསང་བཏུ་སྒྲིག་པར་བྱེད། མ་ཐུན་སྒྲས་རིགས་ཐུ་མ་ནི་ཐུ་ཐུང་མང་ལྡན་ཀྱི་སྐྱེ་བདོས་ཚང་མའི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་སྐྱེས་གཞི་འཚར་ལས་ལ་བྱེད་ལས་གལ་ཆེན་འདོན།

homeostasis
ཐུན་བར་མ་འགྱུར་བ། ཐ་མལ་གནས་བབ།
biol.

The tendency of an organism or cell to maintain stable internal conditions regardless of changing outside conditions. The ability of warm-blooded animals to maintain a steady body temperature is an example of homeostasis.

འགྱུར་བ་བང་ལྡན་པའི་ཕྱི་ཁའི་གནས་སྟངས་ལ་མ་ལྟོས་པར་སྐྱེ་བདོས་ཀཱུ་ཁུང་ཞིག་གིས་བང་ཉིད་ཀྱི་ནང་གི་གནས་སྟངས་དེ་བརྟན་པོཁ་བང་ཁྱུད་འཛིན་བྱེད་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་དེ་ལ་གོ་དགེར་ན། ཁྲག་རྩོན་པོ་བང་ལྡན་པའི་སྲོག་ཆགས་ཀྱིས་ཁྲག་གི་རྩོད་ཚད་བརྟན་པོར་གནས་པར་བྱེད་ཐུབ་པ་ལྟ་བུ།

hominid
ཐུ་མི་ཁྱིམ་རྒྱུད།
biol.

Any of a group of large primates that includes modern humans, orangutans, gorillas, chimpanzees, and bonobos, as well as their extinct relatives.

དེང་རབས་ཀྱི་མི་དང་། ནགས་ཏེའུ། མི་ཏོད། ཅིན་པན་ཛཱི། སྦྲོ་ནོ་སྦྲ། དེ་བཞིན་དུ་རྒྱ་ཆེ་སྦྲོང་སོང་བའི་ཁོང་ཚོའི་ཉེ་འབྲེལ་རྣམས་ཚུད་པའི་སྔོག་ཆགས་ཆེན་པོའི་སྦྲེ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ

hominine
ཐུ་མི་ཁྱིམ་ཚན།
biol.

Hominid subfamily. Includes the African ape and human clades

སྦྲ་མི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ཀྱི་ནང་གསེས་སྦྲ་ཚན་ལ་གོ་ཞིང་། ཨ་ཕྲི་རི་བཞི་མི་ཏོད་དང་མིའི་ཚོ་པ་འདིའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས།

hominini
ཐུ་མི་ཚོགས་ཀ།
biol.

Tribe within the hominid subfamily Homininae. Most distinctive attribute is bi-pedalism - upright walking.

སྦྲ་མི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ཀྱི་ནང་གསེས་སྦྲ་མི་ཁྱིམ་ཚན་དུ་གཏོགས་པའི་ཚོ་པ་ལ་གོ་ཞིང་། མངོན་གསལ་དོན་པཱིའི་ཁྱད་ཚོས་ནི་ཀུང་པ་གཉིས་སྒྲུབ་དེ་འགྲེང་སྟེ་བཙོང་པ་དེ་ཡིན།

homo sapiens
ཕད་མི།
biol.

Homo sapiens, (Latin: “wise man”) the species to which all modern human beings belong. Homo sapiens is one of several species grouped into the genus Homo, but it is the only one that is not extinct.

ཕད་མི་ (ལ་ཏིན་སྐད་དུ་ "བློ་གྲོས་ཅན་གྱི་མི་") ནི་དེང་རབས་ཀྱི་འཚོ་བ་མིའི་རིགས་གཏོགས་པའི་ཉེ་རིགས་དེ་ལ་གོ ཕད་མི་ནི་ཏོ་མོ་ཞེས་པའི་རྒྱུད་ལ་གཏོགས་པའི་ཉེ་རིགས་འགའི་ནང་གི་གཅིག་ཡིན་ཞིང་རྒྱ་མ་བྱིན་པ་གོར་དེའོ།

homogeneous
སྒོ་མས་མཐུན།
biol.

Having a similar structure because of a common origin.

རིགས་ཁྱད་པར་ཅིག་མཚུངས་ཡིན་པའི་རྒྱུན་གྱིས་འདྲ་མཚུངས་ཡིན་པའི་བཟོ་བཀོད་དང་ལྡན་པ།

homologous
ཁྱད་པར་མཐུན།
biol.

Describing structures in organisms that have a common ancestral origin.

རིགས་རྒྱུད་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཐུན་མོང་བ་ཞིག་ཡོད་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་བཀོད་པ་ལ་འགྲེལ་བཤད་བཟློད་བྱེད་པར་ཕྱི་དེ།

homologous chromosome
ཆ་མཐུན་པས་ཚོས་ལྡན།
biol.

པ་ནས་གཅིག་དང་མ་ནས་གཅིག་བྱུང་ཞིང་རིགས་རྩས་ཀྱི་བསྡུར་རིས་གཅིག་མཚུངས་དང་ལྡན་པའི་ཚོས་ཕུང་ཆ་གཅིག་ལ་གོ

homologous pair
ཁྱད་པར་མཐུན་ཆ།
biol.

A pair of chromosomes that contain the same linear sequence of genes.

རིགས་རྩས་ཀྱི་བསྡུར་རིས་གཅིག་མཚུངས་དང་ལྡན་པའི་ཚོས་ཕུང་ཆ་གཅིག་ལ་གོ

homologue
ཚོས་མཐུན་པ། ཁྱད་པར་མཐུན།
biol.

Something that is homologous, as an organ, body part, or gene.

དབང་པོའམ། ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་སམ། ཡང་ན་རིགས་རྩས་ལྟ་བུ་ཁུངས་མ་ཐུན་ཡིན་པའི་དངོས་པོ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག

homology
ཁྱད་མས་མཐུན་ཁྱད་རྒྱས།
ཁྱད་མས་མཐུན་བང་བཤིན།
biol.

The fundamental similarity of structures in different organisms that no longer function in the same manner, but that result from common ancestry; e.g., the flippers of a whale and the forelegs of a land mammal.

མེས་པོ་གཅིག་ནས་མཚེད་པའི་སྐྱེ་དངོས་མི་འདྲ་བའི་ནང་གི་བཟོ་དབྱིབས་ལ་གཞི་རྩའི་མཚུངས་ཚོས་ཡོད་ཀྱང་བཀོད་སྤྱོད་བྱེད་སྒྲངས་མི་འདྲ་བ། དཔེར་ན། ཉ་ཚེན་ཁེལ་ཀྱི་རྒྱལ་བྱེད་ཡན་ལག་དང་ས་སྟོད་ནུ་གསོས་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་མདུན་སྒྲག་ལྟ་བུ།

homozygote
ཚ་མཚུངས་ས་བོན་འདྲས་ཁྱད།
biol.

An organism that has the same alleles at a particular gene locus on homologous chromosomes.

ཁྱད་མ་ཐུན་ཚོས་གཅིག་ཏུ་གས་སྟེང་གི་རིགས་རྩ་བ་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་གི་གནས་སར་ཕེ་ལོལ་གཅིག་མཚུངས་དང་ལྡན་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི།

homozygous
རིགས་མཐུན།
biol.

Having the same alleles at a particular gene locus on homologous chromosomes.

ཁྱད་མ་ཐུན་ཚོས་གཅིག་ཏུ་གས་སྟེང་གི་རིགས་རྩ་བ་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་གི་གནས་སར་ཕེ་ལོལ་གཅིག་མཚུངས་ཡོད་པ་ལ་ཟེར།

homunculus
གཉེ་གཟུགས།
biol.

A miniature, fully formed individual believed by adherents of the early biological theory of preformation to be present in the sperm cell.

སྤྲོན་འགྲོའི་གླུགས་ཚུལ་གྱི་སྐྱེ་དངོས་རྩམ་གཞན་གྱི་ཐོག་མའི་དུས་ཀྱི་རྩེས་འབྲེལས་པ་དཀའ་གེས་ཁམས་དཀར་ཐུ་བར་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པར་འདོད་པའི་ལེགས་པར་གྱུར་ཅིང་ཁ་ཅང་ཚུང་བའི་གང་ཟག་ཅིག

horizontal
འཕྲེད་ཀྱི།
math.

Parallel to the plane of the horizon; at right angles to the vertical.

འཕེད་ངོས་དང་མཉམ་གལ་ཤིན་པ་སྟེ། གཞུང་ཐིག་དང་དྲང་འཕྱང་ཡིན་པའི།

horizontal axis
འཕྲེད་མདའ།
phys.

A reference line used for horizontal coordinates on a graph

ཐིག་རིས་ཤིག་གི་སྟེང་དུ་འཕེད་ཕྱོགས་ཀྱི་འབྲེལ་གནས་མཚོན་པར་གོད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་དབྱད་གཞིའི་ཐིག་ཅིག

horizontal line
འཕྲེད་ཐིག
phys.

A line perpendicular to the vertical.

གཞུང་ཐིག་དང་དྲང་འཕྱང་ཡིན་པའི་ཐིག་ཅིག

hormone
རྩེན་ཁྲག
biol.

A substance produced in one part of the body, especially in an endocrine gland, that has an effect on another part of the body, to which it is usually carried in the bloodstream. Hormones regulate many biological processes, including growth and metabolism.

ལུས་ཀྱི་ཚ་ཤས་ཤིག་ཏུ་ནང་རྩེན་ཀྱིས་སྐྱེད་སྐྱན་བྱས་ཤིང་ཁྲག་ལམ་ནས་དགོངས་འཛིན་བྱེད་པ་ལ་བཏེན་ནས་ཚ་ཤས་གཞན་ཞིག་ལ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཐུགས་ཤིག་ཡིན། རྩེན་ཁྲ་ཀྱིས་འཚོར་འཕེལ་བང་ནུས་འགྱུར་ལྟ་བུའི་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་རྒྱུད་རིམ་མང་པོར་སྟངས་འཛིན་བྱེད།

horsepower
རྟ་ཁྱུག་གས།
phys.

A unit of power originally defined as 550 foot-pound force per second; it is equal to 745.7 watts.

སྒྲོ་ཚ་རེའི་ནང་དུ་བསྒྲུན་པའི་ཤུགས་ཚད་ 550 foot-pound ཡིན་པའི་སྟོབས་ཀྱི་བཏེ་གཞི་ཞིག་ཞེས། འདི་ནི་ཕན་745.7 དང་མཉམ་པ་ཡིན།

Hubble space telescope
ཀ་ཁྱལ་མཁན་དབྱིངས་རྒྱུང་གཟེ།
phys.

A telescope used to take pictures from space, avoiding the difficulties arising from the earth's atmosphere. These pictures give important information on many aspects of astronomy and cosmology. The Hubble Space Telescope (named after Edwin Hubble) was launched in 1990 by the National Aeronautics and Space Administration (NASA) of the USA.

གོ་ལའི་རྒྱང་ཁམས་བརྒྱུད་ནས་མཐོ་ཚད་གང་ཞིག་ལ་སྟོན་དགོས་པའི་དཀའ་ངལ་མེད་པའི་སྒོ་ནས་མཁན་དབྱིངས་ནས་དཔར་རྒྱག་བྱེད་དུ་སྒྲོད་པའི་རྒྱང་ལེགས་ཞིག་ དཔར་འདི་དག་གིས་སྐར་དཔྱད་རིག་པ་དང་སྦྱང་ཤེས་རིག་པའི་གནས་སྟངས་གང་མང་གི་ཐད་ལ་གལ་ཆེ་བའི་གནས་ཚུལ་མང་པོ་སྤྲོད་བྱས་ཡོད། ཀ་སྦལ་མཁན་དབྱིངས་རྒྱང་ལེགས་(མེ་ཏ་ཕེན་ཀ་སྦལ་གྱི་མཚན་ལ་བརྟེན་ནས་བཏགས།) ནི་ཨ་རིའི་རྒྱལ་ཡོངས་མཁན་སྒྲོད་བཙོ་སྒྲན་རིག་རྩལ་དང་མཁན་དབྱིངས་འཛིན་སྒྲོང(ནྱ་སཱ)གིས་སྤེལ་ཡོ་ ༡༩༩༠ ཡོར་མཁན་དབྱིངས་སུ་བཏང་བ་རེད།

human gene
མིའི་རིགས་ཐུན།
biol.

All the genetic information in a person. The human genome is made up of the DNA in chromosomes as well as the DNA in mitochondria.

མི་ཞིག་གི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རིགས་རྩལ་ཀྱི་ཚ་འཕྲིན་ཡོངས་རྫོགས་ལ་གོ་ མི་འི་རིགས་རྩལ་ནི་ ཚོས་གཟུགས་སུ་ཡོད་པའི་ཉི་ཞེན་ཞེ་ཡིས་བྱུན་ཡོད་ལ་ ནུས་སྐྱེད་དབང་ཕྱུ་རྒྱ་ཡོད་པའི་ཉི་ཞེན་ཞེ་ཡིས་ཀྱང་བྱུན་ཡོད།

human genome
མིའི་ཕྲེད་ཅོས།
biol.

The entire gene map of all the chromosomes that contains all the information needed to make a human being. The genome contains about 6000 million chemical bases forming about 30,000 genes.

འགྲོ་བ་མི་ཞིག་བཟོ་སྒྲུན་བྱེད་པར་མཁོ་བའི་ཚ་འཕྲིན་ཚ་ཚང་འདུས་པའི་ཚོས་གཟུགས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རིགས་རྩལ་ཀྱི་ས་ཁྲ་ཚད་ལྷག་མེད་པ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། ཕྲེད་ཅོས་འདིའི་ནང་དུ་རིགས་རྩལ་ ༣༠༠༠ ཙམ་བྱུན་པར་བྱེད་པའི་གཞི་རྩལ་མ་ཡ་ ༦༠༠ ཙམ་ཡོད་པ་ཡིན།

human genome project
མིའི་ཕྲེད་ཅོས་ལས་གཞི།
biol.

An international, multiyear project that discovered the sequence of all 3 billion base pairs that make up the human genome.

འགྲོ་བ་མིའི་ཕྲེད་ཅོས་བྱུན་བྱེད་ཀྱི་བྱལ་ཟུང་ཞེར་ལེར་འབྲེལ་གསུམ་གསུམ་པོ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པའི་བསྟར་ཕྲེང་གསར་རྩེད་བྱེད་པར་བསྒྲུབས་པའི་ཡོ་མང་རིང་གི་རྒྱལ་སྤྱི་པི་རང་བཞིན་གྱི་ལས་འཛིན་ཞིག

human immuno-deficiency virus (HIV)
རིག་ཅན་གཅན་ཕྱིན།
biol.

A virus which causes AIDS.

རིག་ཅན་གཅན་ནད་སྐྱེད་མཁན་གྱི་གཅན་ཕྱིན་ཞིག

human papillomavirus (HPV)
མི་འདས་ཨོ་ཁ་ཅན་ལྷན།
(ཨེཆ་པི་ཝི།)
biol.

Any of various viruses that can cause genital warts and several types of cancer, especially cervical cancer.

ཝོ་མོའི་མཚན་མར་པཁས་མཛེར་གྱི་ནད་དང། འབྲས་ནད་ཀྱི་རིགས་འགའ་ཞིག། བྱ་བྲག་ཏུ་མངལ་ཁའི་འབྲས་ནད་སྐྱེད་པར་བྱེད་པའི་གཙན་སྲིན་གང་རུང་རེག

humerus
དཔྱང་ཁད་ཏུས་པ།
biol.

The long bone of the upper arm between the shoulder and the elbow.

ཟླག་པ་ནས་བྱ་མོའི་དབར་གྱི་དཔྱང་སྟོད་རུས་པ་རིང་ཝོ་དེ་ལ་ཟེར།

humidity
རླུང་ཚད།
phys.

Measure of the amount of water vapor in the air. Absolute humidity is the mass of water per volume of air. Relative humidity is absolute humidity at that temperature divided by the maximum possible, usually given as a percent.

རླུང་ཁམས་སུ་ཡོད་པའི་ཆུ་ཡི་རླངས་པའི་མང་ཉུང་གི་ཚད་འཛིལ། ཆུ་གས་ཐུབ་རླུང་ཚད་ནི་རླུང་བོངས་ཚད་རིའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཆུའི་གངོས་ཚད་ཡིན་པ་དང། ལྷོས་བཅས་ཀྱི་རླུང་ཚད་ནི་དོད་ཚད་དེའི་སྟེང་གི་ཆུ་གས་ཐུབ་རླུང་ཚད་དེ་སྲིད་ཚད་མཐོ་ཤོས་ཀྱིས་བགོས་པ་དེ་ཡིན་ཞིང་རྒྱུན་དུ་བརྒྱ་ཆའི་སྒོར་མས་མཚོན་པར་བྱེད།

humming birds
མཛེད་བྱིཊ།
biol.

A small nectar-feeding tropical American bird that is able to hover and fly backwards, and typically has colourful iridescent plumage.

ཨ་རིའི་ཚ་བའི་མ་ཤུལ་དུ་གནས་ཤིང་ཟན་ཞུ་འབྲུ་ཟས་སུ་སྦྱོང་མཁན་གྱི་བྱེའུ་ཆུང་ཆུང་ཞིག འགྱར་ཤྱིང་བྱེད་ཐུབ་ཅིང་རྒྱབ་ཕྱོགས་སུ་ཡང་འགྱར་ཐུབ། ཕྱི་བཀུར་འཇའ་མདངས་ལྡན་བྱེའི་མཇོག་བཀྲག་པོའི་གཡོག་སྣྲ་དང་ལྡན།

humoral
ཕྱས་གཤིར་ཕྱི།
biol.

Relating to bodily fluids, especially serum.

ལུས་པོའི་གཤིར་ཁྲུ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་སྟེ། བྱ་བྲག་ཏུ་ཁྲག་གི་ཆུ་ས་མེར་དང་འབྲེལ་བའི།

humoral immune response
ཕྱས་གཤིར་ནད་འགོག་ཡ་ལན།
biol.

Immune response that is mediated by antibody molecules; B cells that secrete antibodies into the bloodstream; the primary protection against bacteria and viruses in extracellular fluid. Aka antibody-mediated immunity, humoral immunity.

འགོག་གི་ཟླུགས་ཀྱི་འདུས་ཏུལ་བརྒྱུད་པའི་ནད་འགོག་ཡ་ལན་ལ་གོ་ཞིང། ཟྭེ་ཐ་ཕྱང་གིས་ཁྲག་ལས་བ་འགོག་ཟླུགས་གློད་འཛིན་བྱེད་པ་དང། འདི་ནི་ཕྱང་ཕྱིའི་གཤིར་ཁྲལའི་ནང་བ་ཐིན་བ་ཁ་ཕྱིན་ལ་ཕྱོགས་ལ་ཆོས་པའི་སྒྲང་ཤོག་ཐོག་ལ་དེ་ཡིན། འདི་ལ་འགོག་གི་ཟླུགས་བརྒྱུད་པའི་ནད་འགོག་རང་བཞིན་དང་ཕྱས་གཤིར་ནད་འགོག་རང་བཞིན་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད།

Huygens' principle
ཏ་ལྷན་གིའི་ཚུ་འཛིན།
phys.

Every point on a wavefront can be regarded as a new source of wavelets, which combine to produce the next wavefront, whose points are sources of further wavelets, and so on.

རླུགས་མདུན་ཞིག་གི་ཚེག་རེ་རེ་ནི་རླུགས་མདུན་གཉིས་པ་དེ་ཟླུ་བ་བྱེད་ཀྱི་རླུགས་ཟན་གྱི་འབྲུང་ཁུངས་རེ་རེ་ལ་བཅིས་ཚོག་པ་དང་རླུགས་མདུན་གཉིས་པ་དེའི་ཚེག་རེ་རེ་ནི་རླུགས་ཟན་གཞན་གྱི་འབྲུང་ཁུངས་ཡིན་པ་ལ་སོགས་པ་རིགས་སྟེ་བར་བྱའོ།

hybrid
རིགས་བཤོས།
biol.

The offspring of two plants or animals of different species or varieties, such as a mule.

ཉེ་རིགས་མི་འདྲ་བའམ་རིགས་མི་འདྲ་བའི་སྲོག་ཆགས་སམ་ཅི་ཤིང་གཉིས་ལ་སྐྱེས་པའི་རྒྱུད་འཛིན་ལ་གོ་དགེར་ནི་དེལ་ལུ་བྱ། [རིགས་མི་འདྲ་བ་གཉིས་བསྟེས་པ་ལས་བྱུང་བའི་སྲུ་ཀྱ་ལ་ཟེར།]

hybrid car
གཡིས་ཁྱོད་ལྷམ་འཁོར།
phys.

An automobile with more than one power source, such as an electric motor and internal combustion engine or an electric motor with battery and fuel cells for energy storage; also called hybrid vehicle

གློག་སྒྲུལ་འཕྲུལ་ཆས་ཤིག་དང་ནང་འབར་འཕྲུལ་ཆས་ཤིག་མཉམ་དུ་ཡོད་པའམ་གློག་སྒྲན་ཅན་གྱི་གློག་སྒྲུལ་འཕྲུལ་ཆས་ཤིག་དང་ནུས་པ་གསོག་སའི་བྱད་རྫས་གློག་སྒྲན་ཞིག་མཉམ་ཞིག་མཉམ་དུ་ཡོད་པ་ལྟ་བུའི་ནུས་པའི་འབྱུང་ཁུངས་གཅིག་ལས་མང་བ་ཡོད་པའི་སྒྲུམ་འཁོར་ལ་གོ

hydraulic fracturing
ཆུ་ཁྱགས་གཡག་ལས།
phys.

A process in which fractures in rocks below the earth's surface are opened and widened by injecting chemicals and liquids at high pressure: used especially to extract natural gas or oil.

རྡོ་ས་དང་གཡེར་གཟུགས་གཏོན་ཤུགས་ཆེན་པོའི་སྨོན་ནས་བླུགས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་གོ་ལའི་ཕྱི་ངོས་ཀྱི་ཡོད་པའི་བྲག་རྡོར་གས་ཁ་བཏོ་བ་དང་གས་ཁ་དེ་ཆེ་བ་བཏོ་བའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག ཀཱཙོ་པོ་རང་བྱུང་རླངས་རྡོ་ས་སམ་སྒྲུམ་འདོན་པར་སྤྱོད།

hydraulic press
གཡེར་ཁཀོལ་གཏོན་ཆས།
phys.

A machine permitting a small force applied to a small piston to produce, through fluid pressure, a large force on a large piston.

ཤུ་མདའ་ཆུང་ཆུང་ཞིག་ལ་ལུགས་ཆུང་ཆུང་ཞིག་རྒྱབ་སྟེ་གལ་ཤེར་གཟུགས་ཀྱི་གཏོན་ལུགས་ལ་བརྟེན་ནས་ཤུ་མདའ་ཆེན་པོ་ཞིག་གི་ཐོག་ཏུ་ལུགས་ཆེན་པོ་ཞིག་བསྒྲན་དུ་འཇུག་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག

hydraulics
ཆུ་ཁྱགས་རིག་པ།
phys.

The science that deals with the laws governing water or other liquids in motion and their applications in engineering.

འགྲུལ་སྒྲོང་ཀྱི་ངོར་བོར་ཡོད་པའི་ཆུ་དང་གལ་ཤེར་གཟུགས་གཞན་ཀྱི་གནས་སྟངས་ལ་འགྲེལ་བ་ཤཱཏ་བྷེད་པའི་གཏན་ཁྲིམས་གཙོ་བོ་དང་། དེ་དག་འཕྲུལ་བཏོ་རིག་པའི་ཐབ་ལ་མེད་སྒྲོད་ཅི་ཡོད་སྟོན་པའི་ཚན་རིག་ཅིག

hydrocarbon
ཡང་སོལ་ཏུལ་ཁུས།
chem.

A compound containing carbon and hydrogen atoms only.

ཁར་སྒོན་དང་ཡང་རྒྱུད་ཁོ་ནས་བྱུབ་པའི་འདུས་རྫས་ཤིག་ལ་ཟེར།

hydrochloric acid
ཏ་ཡེ་ཀོ་ཁོ་ཡོ་རིག་གྱུར་ཚན།
chem.

A solution of hydrogen chloride in water. It is a very strong, poisonous, and corrosive acid with a sharp odor and is used in food processing, metal cleaning, and dyeing. Small amounts of hydrochloric acid are also secreted by the stomachs of animals for digestion.

ཆུའི་ནང་དུ་ཡང་རྒྱུང་ཚུ་རྒྱུང་འདྲུས་རྡུལ་བཞུས་པའི་གཅིར་ལུ་ཞིག འདི་ནི་ཤུགས་ཆེ་ཞིང་། དུག་ཅིང་ཅན། གཡའ་ཚས་ཅན་གྱི་སྐྱར་ཚས་དེ་བདེ་ཆེ་བ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། ཟ་མ་བཙོ་ལས་དང་། ལུགས་རིགས་གཙང་བཙོ། ཚོས་རྒྱག་པ་བཅས་ལ་སྤྱོད། སྲོག་ཆགས་ཀྱི་པོ་བས་ཀྱང་ཟས་འཇུ་བའི་ཆེད་དུ་ཅ་ཡེ་ཀོ་ཁོ་ཡོ་རིག་སྐྱར་ཚས་ཕྱར་ཕྱར་ཞིག་གློད་འདོན་བྱེད།

hydrofoil
ཆུ་གཤོག
phys.

A winglike structure attached to the hull of a boat that raises all or part of the hull out of the water when the boat is moving forward, thus reducing drag.

མཆོ་ཀྱ་ཡི་ཕྱི་སྒྲོམ་ལ་སྒྲ་ཡོད་པའི་གཤོག་པའི་དབྱིབས་ཀྱི་ཆགས་བཀོད་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། མཆོ་ཀྱ་མདུན་དུ་བགྲོད་སྐབས་ཕྱི་སྒྲོམ་ཆ་ཚང་ངམ་ཆ་ཤས་ཤིག་ཆུ་ཁ་རུ་ཡར་འགྲོགས་པར་བྱེད་པས་འབྲུད་ཤུགས་རྗེ་ཕྱིར་དུ་གཏོང་།

hydrogen
ཡར་རྒྱུད།
chem.

A colourless, odourless, highly flammable gas, the chemical element of atomic number 1

ཁ་དོག་མེད་ཅིང་། དྲི་མ་མེད་ལ། འབར་སྐྱེན་པའི་རྒྱང་པ་ཟུགས། རྡུལ་གྲངས་གཅིག་ཅན་གྱི་རྩ་ཚན།

hydrogen bond
ཡར་རྒྱུད་འཛིན་པ།
chem.

A chemical bond in which a hydrogen atom of one molecule is attracted to an electronegative atom, especially a nitrogen, oxygen, or fluorine atom, usually of another molecule.

འདྲུས་རྡུལ་ཞིག་གི་ཡར་རྒྱུ་ལྷན་དེ་འདྲུས་རྡུལ་གཞན་ཞིག་གི་གློག་གི་མོ་གཡེས་ཆེ་བའི་རྡུལ་ལྷན་ཏེ་རྒྱུ་ངམ། འཚོ་རྒྱུ། ཡང་ན། ཤུ་ལའི་རིན་ལྡན་ཀུ་ལ་འབྲུར་བར་བྱེད་པའི་ཚུས་སྐྱོར་གྱི་འཛིན་པ་ཞིག

hydrogen bonding
ཡར་རྒྱུད་འཛིན་གསོ་ཁ།
chem.

The effect of hydrogen bonds, which are the strongest intermolecular force; this is largely responsible for the unique properties of water and for the ability of molecules in living systems to maintain the appropriate structure to carry out their biochemical functions; e.g., the double helix structure of DNA.

འདྲུས་རྡུལ་དབར་གྱི་འཛིན་ལྡན་ཆེ་ཤོས་ཡིན་པའི་ཡར་རྒྱུ་འཛིན་པའི་ལྡན་རྒྱུ་ཅིན་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ནི་ཆུའི་ཐུན་མོན་ཁྱད་ཆོས་དང་འཕྲེལ་བ་ཡོད་ཅིང་། སྐྱེ་ལྡན་མ་ལག་ནང་གི་འདྲུས་རྡུལ་ལ་ཚགས་བཀོད་རིས་ཅན་ཞིག་ཉར་བ་ཐུང་བྱེད་པའི་ནུས་པ་དང་དེ་དག་གིས་སྐྱེ་དངོས་ཁས་སྤྱོར་གྱི་བྱེད་ལས་སྐྱབ་པའི་ནུས་པ་དང་ཡང་འཕྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན། དཔེར་ན། ཏེ་ཨེན་ཨེ་ཡི་གཅུས་གཟུགས་ཉིས་ལྡན་གྱི་ཚགས་བཀོད་ལྟ་བུ།

hydrogen ions
ཡང་རྒྱུད་གྱི་སས་རྡུལ།
chem.

The positively charged ion, H^+, characteristic of acids, that consists of a hydrogen atom that has lost an electron

པོ་ལྷར་དང་ལྡན་པའི་གྱི་ས་རྡུལ་ཏེ་ H^+ ཡིན། འདི་ནི་སྐྱུར་རྫས་ཀྱི་ཐུན་མོན་ཁྱད་ཆོས་ཡིན་ཞིང་། གློག་རྡུལ་གཅིག་བརྒྱས་ཟིན་པའི་ཡང་རྒྱུད་རྡུལ་ཐོན་གཅིག་གིས་གྲུབ།

hydrolyze
རྒྱས་འཕྲལ་གཏོང་བ།
phys.

Break down (a compound) by chemical reaction with water.

(འདུས་རྡུལ་ཞིག་)ཆུ་དང་རྫས་སྦྱོར་བྱས་ཏེ་ཆ་གསོས་གཏོང་བ།

hydrophilic
ཆུ་མོས་པར་གཤིས།
chem.

Having a tendency to mix with, dissolve in, or be wetted by water.

ཆུ་དང་མཉམ་དུ་བསྲེས་ཐུབ་པ། ཆུའི་ནང་དུ་བཞུ་ཐུབ་པ། ཡང་ན་ཆུ་ཡིས་རྩོན་པ་བཙོ་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་ལྡན་པ།

hydrophobic
ཆུ་བཚོག་པར་གཤིས། ཆུ་དང་བདར་གཤིས།
chem.

Tending to repel or fail to mix with water.

ཆུ་དང་མཉམ་དུ་བསྲེས་མི་ཐུབ་པའམ་ཆུ་ཕྱིར་ཕྱོག་པར་བྱེད་པའི་ནུས་པ་ཅན།

hydrophobic interaction
ཆུ་པར་བདར་འབྲེལ་ཐེག
chem.

An interaction between a hydrophobic part of a molecule and an aqueous environment. Such interactions are particularly significant in establishing the three-dimensional shape of enzymes in solution.

འདུས་རྡུལ་ཞིག་གི་ཆུ་བཚོག་པར་གཤིས་ཅན་གྱི་ཆ་ཤས་དང་ཆུ་ལྡན་ཁོར་ཡུག་ཅིག་དབར་གྱི་འཕད་སྦྱོར་ལ་ཐེར། བཞུ་ལུའི་ནང་དུ་སྦྱི་རྫས་ཀྱི་ཕྱོགས་ཆ་གསུམ་ལྡན་གྱི་དབྱིབས་བྱེད་ཀུ་འཇུག་པས་འཕད་སྦྱོར་འདི་ནི་དམིགས་བསལ་ཀྱི་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན།

hydroskeleton
གཤིར་ཅིན་རྒྱས་ཐྲོན།
biol.

In many softbodied invertebrates, a water-filled body cavity controlled by muscles to serve a skeletal function.

སྒྲལ་རྩས་མེད་ཅིང་ལུས་པོ་སྟེ་མོ་ཡིན་པའི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ནང་དུ། ཀ་ཐྲིམ་ཀྱིས་སྟང་པས་འཛིན་བྱེད་ཅིང་ཆུ་ཡིས་ཁེངས་ཡོད་པའི་ཁུང་བུ་ཡིས་རྩས་སྒྲོམ་ཀྱི་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་པ་དེ་ལ་གོ།

hydrosphere
ཆུ་ཁམས།
biol.

The portion of the Earth's crust made up of water and its solutes (e.g. sodium and magnesium chlorides). It includes groundwater, as well as the oceans and icecaps.

ཆུ་དང་དེའི་བཞུར་རྫས་(དཔེར་ན། སོ་ཌི་ཡམ་དང་དཀར་གཡའི་ཚྭ་རྒྱུང་གྱིས་རྡུལ་) ཀྱིས་གྲུབ་པའི་སའི་གོང་ལའི་སྲ་ཤུན་གྱི་ཆ་ཤས་ལ་ཟེར་ཞིང་། དེའི་ཁོངས་སུ་ས་འོག་གི་ཆུ་དང་། དེ་བཞིན་དུ་རྒྱ་མཚོ་དང་འཁྱགས་རོས་བཅས་ཚུད་ཡོད།

hydrostatic skeleton
གཤིར་ཅིན་རྒྱས་ཐྲོན།
biol.

In many softbodied invertebrates, a water-filled body cavity controlled by muscles to serve a skeletal function.

སྒྲལ་རྩས་མེད་ཅིང་ལུས་པོ་སྟེ་མོ་ཡིན་པའི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ནང་དུ། ཀ་ཐྲིམ་ཀྱིས་སྟང་པས་འཛིན་བྱེད་ཅིང་ཆུ་ཡིས་ཁེངས་ཡོད་པའི་ཁུང་བུ་ཡིས་རྩས་སྒྲོམ་ཀྱི་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་པ་དེ་ལ་གོ།

hydrostatics
སོར་གནས་ཀའི་ཁྲག་གཟུགས་རིག་བ།
phys.

A branch of physics that deals with the characteristics of fluids at rest and especially with the pressure in a fluid or exerted by a fluid on an immersed body

འགྱུལ་མེད་དུ་གནས་པའི་རྒྱུན་གཟུགས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ལ་དབྱད་པའི་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག་གི་སྟེ་ཚན་ཞིག་སྟེ། ལྷག་པར་དུ་རྒྱུན་གཟུགས་ནང་གི་གཤོན་ཤུགས་ལམ་རྒྱུན་གཟུགས་ནང་དུ་སྦྱོང་བའི་དངོས་པོའི་ཐོག་ཏུ་རྒྱུན་གཟུགས་དེ་ཡིས་བསྟྱུན་པའི་གཤོན་ཤུགས་ལ་དབྱད་པའི་རིག་པ།

hydroxyl groups
ཏེ་རོག་གི་ལ་ཏུ་ཚོགས།
chem.

The univalent group -OH, occurring in many organic and inorganic compounds.

སྟེ་བ་བྱེད་གཅིག་ཅན་གྱི་རྩ་ཚོགས་ -OH ལ་གོ་ཞིང་། སྒྲ་ལྡན་ཡིན་མིན་གཉིས་ཀའི་འདུས་རྫལ་མང་པོའི་ནང་དུ་ཡོད།

hyperalgesia
གཟེར་གྱེན།
neurosci.

Extreme sensitivity to pain.

ན་རྒྱུ་ལ་ཚོར་བ་ཆ་ཅང་སྐྱེན་པོ་ཡོད་པ།

hypergiant
ཚད་བཟང་ལ་ཁྱར་ཆེན།
phys.

A star that is extremely massive and even more luminous than a supergiant.

གཙོས་ཚད་ཤིན་ཏུ་ཆེ་ཞིང་། སྐར་མ་འཕགས་ཆེན་ཞིག་ལས་ཀྱང་བཀྲག་མདངས་ཆེ་བའི་སྐར་མ་ཞིག

hypermetropia
ཅེ་ཐྲིག
biol.

A condition in which visual images come to a focus behind the retina of the eye and vision is better for distant than for near objects

མིག་ལེས་ཀྱི་སྣང་བརྙན་དང་སྐྱེའི་རྒྱབ་ཏུ་འདུ་ཞིང་ཐག་ཉེའི་དངོས་པོ་ལས་ཐག་རིང་གི་དངོས་པོ་ལེགས་པར་མཐོང་བའི་མིག་སྐྱོན་ཞིག

hyperpnoea
དཏཱག་ས་ཐུ་ཡིད་བ།
biol.

Abnormally rapid or deep breathing.

རྒྱུན་ལྡན་མིན་པའི་དབུགས་འབྱིན་རྩ་བ་ཏ་ཅང་མགྱོགས་པོའམ་རིང་པོ་ཞིག

hyperpolarization
ཚད་བཟང་ལ་ཐུ་ཀྱེས།
neurosci.

The process or act of making the membrane potential of a cell more negative.

ཐ་ཕུང་ཞིག་གི་སྐྱེ་མོའི་ནུས་པའི་མོ་ཡི་རང་གཤིས་རྡེ་ཆེ་རུ་གཏོང་བའི་བྱ་བཞམ་བྱ་བའི་རྒྱུད་རིམ།

hypersensitivity
ཚོར་ཐུན་ཏུགས་པ།
neurosci.

An abnormal condition characterized by an exaggerated response of the immune system to an antigen

འགོག་ཟྭངས་སྐྱེད་རྩས་ཤིག་ལ་ནད་འགོག་མ་ལག་གིས་ཚད་ལས་བཟླ་ལ་བའི་ཡ་ལན་སྤྲོད་པའི་རྒྱུན་ལྡན་པའི་གནས་སྟངས་ཤིག

hypersomnolence
གཕྱིད་ཏུགས་གནས་བཅས།
biol.

Hypersomnia is a condition that causes a patient to feel sleepy throughout the day. It may occur even after long stretches of sleep time.

གཕྱིད་ཏུགས་གནས་བཅས་ནི་ནད་པ་ཞིག་ལ་ཉིན་གང་བོར་གཕྱིད་ལྟུག་འདོད་ཀྱི་རྒྱུན་སྤྲོང་བའི་གནས་སྟངས་ཤིག་ལ་ཟེར། འདི་ནི་གཕྱིད་ཡུན་རིང་པོ་ཞིག་ལྟུག་པའི་རྗེས་སུ་འང་འབྱུང་ཐུབ་ཡིན།

hypertension
ཁྲག་རྒྱུང་ཁྱོད་ཚད་ཁ།
biol.

Abnormally elevated arterial blood pressure.

རྒྱུན་ལྡན་མིན་པའི་སྨོ་ནས་འཕེལ་བའི་འབར་རྩའི་ཁྲག་ཤེད།

hyperthyroidism
ཨོལ་རྩེན་བྱེད་ལས་ལྡན་གྱི།
biol.

Hyperthyroidism is over-activity of the thyroid gland, with elevated levels of thyroid hormones (thyroxine) in the bloodstream.

ཨོལ་རྩེན་བྱེད་ལས་ལྡན་གྱིས་ཁྱོད་ཀྱི་ཁྲག་རྒྱུན་དུ་ཨོལ་མདུད་རྩེན་རྩས་ཚད་མཐོ་རུ་འཕྱོ་བ་དང་ལྡན་དུ་བྱུང་བའི་ཨོལ་མདུད་རྩེན་བུའི་ཚད་བཏུལ་བྱེད་སྨོ་ལ་རེར།

hypertonic
ཕྲིམ་ཤེད་མཐོ་བ།
biol.

Having extreme muscular or arterial tension.

ཤ་སྨྲིམ་མམ་འབར་རྩའི་རྒྱོང་ཤུགས་ཆ་ཅང་ཆེན་པོ་དང་ལྡན་པ་ལ་རེར།

hyperventilation
དབྱུགས་བཅུག
biol.

Abnormally fast or deep respiration, which results in the loss of carbon dioxide from the blood, thereby causing a fall in blood pressure, tingling of the extremities, and sometimes fainting.

རྒྱུན་ལྡན་མིན་པའི་དབྱུགས་འབྱིན་རྩ་བར་པོའམ་མཛོགས་པོ་ལ་གོ་ཞིང། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ཁྲག་ནང་གི་ཁར་སྨོན་འཚོ་རྒྱུང་རྒྱུན་ཤེ་ཕྱིང་དུ་འཕྱོ་བས། ཁྲག་ཤེད་ཆགས་པ་དང། རྐང་ལག་སྨྲིད་པ། མཚམས་རེར་བརྒྱལ་འགོགས་བཅས་འབྱུང་གི་ཡོད།

hyphae (hypha)
ཏྲམ་ལག (ཏྲམ་ཧའི་ཅུ་ལག)
biol.

Each of the branching filaments that make up the mycelium of a fungus.

ཏྲམ་ཥ་ཞེག་གི་རྩ་བ་འགྲུབ་པར་བྱེད་པའི་ཉུག་མ་ལྷ་མོ་གང་རུང་རུང་ཞེག་ལ་གོ

hypocretin(Hcrt)
ཏེ་ཥོ་ཁིར་ཏིན།
chem.

Either of two hormones produced by the mammalian hypothalamus and functional in the regulation of appetite and sleep.

ཁ་གསོས་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་བླུད་སྤྲུ་འགོ་མས་སྐྱེད་སྐྱན་བྱས་པའི་རྩེན་རྩས་གཉིས་ལས་གང་རུང་ལ་གོ་ཞིང། ཡི་ག་དང་གཉིད་སྐྱངས་འཛིན་བྱེད་པར་བྱེད་ལས་འདོན།

hypoglossal nerve
ཕྱེ་འོག་དབང་ཅན།
neurosci.

The twelfth cranial nerve, which supplies the muscles of the tongue

ལྷེ་ཡི་ཤ་སྨྲིམ་ལ་བརྟ་འཛིན་སྐྱེ་ལ་མཁན་གྱི་དབང་རྩ་སྟེ་ཐོད་རུས་དབང་རྩ་བཅུ་གཉིས་པ།

hyposensitivity
ཚོར་ཐུན་ཞན་པ།
neurosci.

A lower than normal sensitivity to stimuli.

སྐྱེ་ལ་རྫེན་ལ་རྒྱུན་ལྡན་ལས་ཞན་པའམ་དམའ་བའི་ཚོར་སྐྱེན།

hypotenuse
གཞི་ཀ་མཐའ།
math.

The longest side of a right-angled triangle, opposite the right angle.

དབང་རྒྱར་རྒྱར་གསུམ་མ་ཞིག་གི་མཐའ་རིང་ཤོས་ཏེ་དབང་རྒྱར་གྱི་ཁ་གཏད་དུ་ཡོད་པའི་མཐའ།

hypothalamus
ཀླད་སྦྱག་འོག་མ།
neurosci.

The part of the brain in vertebrate animals that lies below the thalamus. It regulates many biological processes, including body temperature, thirst, hunger, and sleeping. The hypothalamus releases hormones that control the pituitary gland.

སྐལ་རུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ཀླད་སྦྱག་གི་འོག་ཏུ་ཡོད་པའི་ཀླད་པའི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་ཟེར་ཞིང་། དེ་ཡིས་ལུས་ཀྱི་དྲོད་ཚད་དང་། བཀྲེས་སྐོམ། གཉིད་ཁུག་པ་བཅས་ཚུད་པའི་ལུས་ཁམས་ཀྱི་བྱེད་རིམ་མང་པོ་ཞིག་ལ་སྟངས་འཛིན་བྱེད། ཀླད་སྦྱག་འོག་མས་པི་ཅུ་རྨེན་བུ་ཚོད་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་རྨེན་རྫས་ཀྱང་གློད་འདོན་བྱེད།

hypothesis
ཚོད་གཞག
sci. method

Educated guess; a reasonable explanation of an observation or experimental result that is not fully accepted as factual until tested over and over again by experiment.

བརྟག་དཔྱད་ཡང་ནས་ཡང་དུ་བྱས་པའི་རྗེས་སུ་མ་གཏོགས་བདེན་དོན་དུ་ཁས་མི་ལེན་པའི་རྟོག་ཞིབ་ཅིག་གི་རྒྱུ་མཚན་ལྡན་པའི་འགྲེལ་བཤད་དམ་བརྟག་དཔྱད་ཀྱི་གྲུབ་འབྲས་ཏེ་གཏིང་ཚུགས་པའི་ཚོད་དཔག

hypothyroidism
གྲེ་རྨེན་ཟད་ནད།
biol.

Hypothyroidism is a condition in which the thyroid gland does not make enough thyroid hormone.

གྲེ་རྨེན་ཟད་ནད་ནི། ཨོལ་མདུད་རྨེན་བུས་ཨོལ་མདུད་རྨེན་རྫས་འདང་ངེས་ཤིག་བཟོ་ཡི་མེད་པའི་གནས་སྟངས་ཤིག་ལ་ཟེར།

hypotonic
སྒྲིམ་ཤེད་དམའ་བ།
biol.

Having less than normal tone or tension, as of muscles or arteries.

ཤ་གནད་དམ་འཕར་རྩ་ལ་རྒྱུན་ལྡན་ལས་དམའ་བའི་ངར་རམ་རྐྱོང་ཤུགས་དང་ལྡན་པར་གོ།

Hz
ཧར་ཛི། ཧཛ།
phys.

Abbreviation for hertz.

ཧར་ཚི་ཡི་བསྡུས་ཡིག

I

ideal gas
དངོས་བོས་རྒྱུངས་གཟུགས།
phys.

A hypothetical gas that obeys that gas laws exactly. An ideal gas would consist of molecules that occupy negligible space and have negligible forces between them.

དངོ་བོས་རྒྱུངས་གཟུགས་ཀྱི་གཏན་ཁྱམས་ཏུག་ཏུག་བཞིན་བའི་རྒྱུངས་གཟུགས་བཏུགས་པ་བ་ཞིག་ དངོ་བོས་རྒྱུངས་གཟུགས་ནི་སྟོང་ཆ་ཕན་བུ་ལས་མི་འཛིན་ལ་བན་ཚུན་དབར་དུ་ཤུགས་ཀྱང་ཕན་བུ་ལས་མེད་བའི་འདུས་རྫལ་གྱིས་གྲུབ་པ་ཡིན།

igneous rock
ཕུན་ཙོ།
phys.

The term for a rock formed when molten rock cools and hardens.

བཞུ་ནས་གསལ་ཤེར་གཟུགས་སུ་གྱུར་བའི་བྲག་རྩོ་གང་མོ་དང་མཁྲེགས་པོར་གྱུར་ཏེ་གྲུབ་པའི་བྲག་རྩོ་ལ་གོ།

IL-2 (interleukin)
དབར་དཀར་ཐུལ་ཕྲེ།
biol.

A protein or cytokine secreted by activated T cells of the immune system. It stimulates these cells, causing them to proliferate.

ནང་འགོག་མ་ལག་གི་སད་སྒོང་ཁེབས་པའི་ཏེ་ཟ་ཕུང་གིས་གློད་འདོན་བྱས་པའི་སྒྲོ་ཚས་ས་ཡི་ཏོ་ཤུལ་སྒྲོ་ཞིག་ལ་གོ། འདི་ཡིས་ཟ་ཕུང་འདི་དག་ལ་སྐུལ་སྒོང་བྱེད་ཅིང་མཚེད་འཕེལ་བྱེད་དུ་འཇུག

imaginary number
ཐོང་གངས།
math.

A number that is expressed in terms of the square root of a negative number (usually the square root of −1, represented by i or j)

མོ་གངས་ཤེག་གི་རང་སྒྲུར་ཙ་གངས་ (-1 གི་རང་སྒྲུར་ཙ་གངས་ཏེ་ i ཡང་ན་ j ཀྱིས་མཚོན་) ཀྱི་ངོ་བོའི་ཐོག་ནས་མཚོན་པར་བྱས་པའི་གངས་ཀ་ཞིག་ལ་གོ།

immediate memory
འཕྲལ་འཛིན་ཏན་པ།
neurosci.

Immediate memory is the ability to remember a small amount of information over a few seconds.

འཕྲལ་འཛིན་ཏན་པ་ནི། སྐར་ཆ་འགའི་རིང་ལ་གནས་ཚུལ་ཁྱད་ཁྱད་ཞིག་བྱན་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་ལ་རྟེར།

immune response
རྣད་འགོག་ཡ་ལན།
biol.

A response of the body to a foreign substance, especially to a bacterium, virus, or fungus that can cause disease. The immune response works to destroy or inactivate these foreign substances and occurs in several stages, usually involving a nonspecific response followed by a specific response targeted to the particular invader. The components of the immune response include white blood cells, such as phagocytes and lymphocytes, and antibodies.

ཕྱི་ནས་ཡོང་བའི་དངོས་རྫས་སྨྱོ་དང་། བྱེ་བྲག་ཏུ་ན་ཚ་སྐྱེད་མཁན་ཀྱི་སྲིན་བུའམ། གཞན་སྲིན། ཡང་ན་ཅམ་སྦུ་ལ་ལུས་པོས་སྨྲད་པའི་ཡ་ལན་ཞེག། རང་འགོག་ཡ་ལན་གྱིས་ཕྱི་ནས་ཡོང་བའི་དངོས་རྫས་དེ་ཚ་མེད་དུ་གཏོང་བཤམ་ནུས་མེད་དུ་གཏོང་གི་ཡོད་པ་དང་། སྨྱོ་ར་བཅང་དེས་མེད་ཀྱི་ཡ་ལན་ཞེག་གི་རྗེས་སུ་ཕྱི་ནས་ཡོང་བའི་དངོས་རྫས་བྱེ་བྲག་པ་ལ་དམིགས་པའི་དེས་ཅན་གྱི་ཡ་ལན་འབྱུང་བ་སྟེ་ཡ་ལན་ལ་རིམ་པ་གཉིས་ཡོད། རང་འགོག་ཡ་ལན་གྱི་གྲུབ་ཆ་ནི་ཟ་བྱེད་ཕྱ་ཕུང་དང་། ཁྲག་དཀར་ཕྱ་ཕུང་། འགོག་གཟུགས་བཅས་ཡིན།

immune system
རྣད་འགོག་མ་ལག
biol.

A defence system found in organisms to protect against danger, including sterile injury, foreign organisms, such as viruses and bacteria, and cancer.

གཞན་སྲིན་དང་སྲིན་བུ་ལྟ་བུའི་རྒྱས་མེད་སྐྱེ་དངོས་དང་། སྐྲན། སྲིན་བྱས་རྩོལ་སྐྱོན་ལ་སོགས་པའི་ཉེན་ཁ་ལས་སྐྱོབ་མཁན་ཏེ་སྐྱ་དངོས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་འགོག་སྒང་མ་ལག་ཅིག

immunity
རྣད་ཐུབ།
རྣད་འགོག་རང་བཞིན།
biol.

The ability of an organism to resist a particular infection or toxin by the action of specific antibodies or sensitized white blood cells.

འགོག་གཟུགས་བྱེ་བྲག་པའམ་ཚོར་བ་སྐྱེན་པོར་བཟོས་པའི་ཁྲག་དཀར་ཕྱ་ཕུང་གི་བྱེད་ལས་ལ་བརྟེན་ནས་གཞན་ཁམས་སྲིན་དུག་བྱེ་བྲག་པ་ཞེག་ལ་འགོག་ཆོལ་བྱེད་པའི་སྐྱ་དངོས་ཀྱི་ནུས་པ་ལ་ཟེར།

immunization
རྣད་ཐུང་། འགོག་བཅས།
biol.

The production of immunity to an infectious disease in an individual through inoculation or vaccination.

རང་སོན་འདེབས་པཉམ་འགོག་སྨན་རྒྱ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་མི་ཞིག་ལ་གཞན་ཁའི་ནད་འབྱུང་མི་ཐུབ་པའི་ནད་འགོག་རང་བཞིན་སྐྱེན་པའི་བྱ་བ།

immunoenhancement
རྣད་འགོག་རྒྱས་ཕྱེས།
biol.

Increasing the immune response; aside from antibody, nonspecific substances may also act to enhance immune response.

ནད་འགོག་ཡ་ལན་རྗེ་ལེགས་སུ་གཏོང་བ་ལ་གོ་ཞིང་། འགོག་གཟུགས་ཅམ་མིན་པར་དེས་གཏན་མེད་པའི་དངོས་རྫས་ཀྱང་ནད་འགོག་ཡ་ལན་རྗེ་ལེགས་སུ་གཏོང་བར་སྤྱོད་ཚོག

immunoglobulin
རང་འགོག་རྒྱུམ་ཕྲེ།
biol.

Any of a class of proteins present in the serum and cells of the immune system, that function as antibodies.

འགོག་གི་རྒྱུས་ལུ་བྱའི་བྱེད་ལས་སྒྲིལ་མཁན་གྱི་ནང་འགོག་མ་ལག་གི་ཕ་ལག་གི་ཕ་ཤུང་དང་ཁྲག་གི་ཚུ་སེར་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་སྒྲོ་ཕྲན་གྱི་སྟེ་ཚན་གང་ཡང་རྒྱང་བ་ཞིག་ལ་ཟེར།

immunologist
རང་འགོག་རིག་པས།
biol.

Immunologists are scientists or clinicians who specialise in the field of Immunology.

ནང་འགོག་རིག་པའི་སྟེ་ཚན་ལ་ཆེད་ལས་པ་ཡིན་པའི་ཚན་རིག་པཱལམ་སྒྲན་པ་ཞིག

immunology
ཕྱས་རྒྱངས་རིག་པ།
རང་འགོག་རིག་པ།
biol.

The branch of medicine and biology concerned with immunity.

ནང་འགོག་རང་བཞིན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྨན་དབྱད་དང་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་སྟེ་ཚན་ཞིག

immunosuppression
ནང་འགོག་ཆུས་གཅོན།
biol.

The partial or complete suppression of the immune response of an individual. It is induced to help the survival of an organ after a transplant operation.

སྐྱེ་དངོས་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་གི་ནང་འགོག་ཡ་ལན་ཆ་ཙམ་མམ་ཆ་ཚང་འགོག་ཐབས་བྱེད་ལ་ཞེར། དབང་པོ་སྤོ་འཚུ་གས་གཡག་བཅོས་ཀྱི་རྟེས་སུ། འདི་ཡིས་དབང་པོ་ཞིག་གསོན་གནས་ཐུབ་པར་རོགས་རམ་བྱེད།

immunotherapy
ནང་འགོག་གསོ་ཐབས།
biol.

Treatment that improves ability of the immune system to fight disease

ན་ཚ་ལ་རྒོལ་འཛིང་བྱེད་པའི་ནང་འགོག་མ་ལག་གི་ནུས་པ་གོང་འཕེལ་གཏོང་བའི་གསོ་ཐབས་ཤིག་ལ་ཞེར།

implantable contact lens
གཏན་འཇུག་གམ་འཕྲད་ཤེལ
འཇུག་གམ་ཤེལ
phys.

These lenses are similar to small contact lenses, that are placed inside of the eye instead of on the surface. Once in place, the lens cannot be seen or felt and requires no maintenance. Lens implants have been used for many years and are considered a safe solution for those whose vision correction falls outside of acceptable parameters.

གཏན་འཇུ་གས་འཕྲད་ཤེལ་ནི་འཕྲད་ཤེལ་ཚུང་ཚུང་ཞིག་དང་འདྲ་མོད། མིག་དོས་སུ་འཇོག་པ་མིན་པར་མིག་གི་ནང་རོལ་དུ་འཇུག་གི་ཡོད། མིག་གི་ནང་རོལ་དུ་ཏཱ་ཏཱ་བཏུག་རྟེས་དཔྱས་ཤེལ་འདི་མཐོང་མི་ཐུབ་ལ་ཡོད་པ་ཆོར་ཡང་མི་ཐུབ་པ་མ་ཟད། རྒྱན་གནས་བདག་སྟོང་ཡང་བྱེད་མི་དགོས། དཔྱས་ཤེལ་འདི་མིག་ནང་དུ་འཇུ་གཏུ་ཕྱི་ཕན་ལམ་འདི་ལོ་མང་རིང་ལ་གེད་སྤྱོད་བྱས་ཡོད་པ་དང། མིག་གི་མཐོང་རྒྱ་སྟོ་ཞིང་བཅོས་ཐབས་གཞན་གྱིས་མི་བཏ་པ་དག་ལ་གཏན་འཇུ་གས་འཕྲད་ཤེལ་ནི་ཉེན་ཁ་མེད་པའི་བཅོས་ཐབས་ཤིག་ཡིན་པར་རོགས་འཇོན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

implantation
༡ འདེབས་འཇུག་གམ། ༢ ཐོག་གམ་འབྱུར།
biol.

1. The act or an instance of implanting. 2.The process by which a fertilized egg implants in the uterine lining.

๑) ས་བོན་འདེབས་འཇུག་མེད་པའི་བྱ་བཉམ་བྱུང་བ་ལ་གོ། ๒) འཇེས་སྦྱོར་གྱིས་བཅས་དམར་ཞིག་བུ་སྦོད་ཀྱི་ནང་ཁར་འབྱར་བའི་རྒྱུད་རིས་ལ་གོ [འཇེས་སྦྱོར་གྱིས་བཅའ་ས་བོན་ལྷ་ཕུང་གི་ཕུན་པགས་ལ་ཐོགས་ཏེ་འབྱར་བ།]

implicit memory
མངོན་མེད་ཏན་པ།
neurosci.

Implicit memory (also called "nondeclarative" memory) is a type of long-term memory that stands in contrast to explicit memory in that it doesn't require conscious thought. It allows you to do things by rote. This memory isn't always easy to verbalize, since it flows effortlessly in our actions.

མངོན་མེད་ཏན་པ་ (བརྗོད་མེད་ཏན་པ་ཞེས་ཀྱང་ཟེར་) ནི་བཤད་འཛིན་ཏན་པའི་རིགས་ཤིག་སྟེ་ མངོན་གསལ་ཏན་པའི་ལྟོག་ཕྱོགས་ཡིན་ཞིང་འདི་འི་སྐབས་སུ་ཤེས་ཚོར་དང་བཅས་པའི་བསམ་གཞིག་གཏོང་མི་དགོས། འདི་ཡིས་ཁྱེད་ལ་བློ་འཛིན་ལ་བརྟེན་ནས་བྱ་བ་བྱེད་དུ་འཛིན་ཏན་པ་ འདི་ནི་ང་ཚོའི་བྱ་བའི་ཁོངས་མེད་དུ་ཆོས་མེད་དུ་འབྱུང་གི་ཡོད་པས་ཚིག་གི་བརྗོད་པར་འཇེན་དཀའ་བ་ཡོད།

implode
མར་འཕོར།
phys.

Collapse or cause to collapse violently inwards.

ཤུགས་རྡག་པའི་སྒོ་ནས་ནང་གི་ཕྱོགས་སུ་རྡེབ་པཉམ་རྡེབ་ཆུན་བྱེད་པ།

impulse
རྡེག་ངར།
phys.

Product of force and the time interval during which the force acts. Impulse produces change in momentum.
Impulse = Ft = Δ(mv)

པོག་པའི་ཤུགས་དང་ཤུགས་དེ་པོག་པའི་དུས་ཡུན་གཉིས་ཀྱི་བསྡུར་ཐོག། རྡེག་ངར་གྱིས་འགྱུལ་ཚད་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་གི་ཡོད།
རྡེག་ངར། = Ft = Δ(mv)

impulse
འཕར་བཏང།
neurosci.

The electrochemical transmission of a signal along a nerve fiber that produces an excitatory or inhibitory response at a target tissue, such as a muscle or another nerve.

ཀ་སྒྲིས་ཞིག་གམ་དབང་ཚ་གཞན་ཞིག་ལྟ་བུའི་དམིགས་འབེན་ཤུང་གྲབ་ཅིག་ཏུ་ས་དོན་སྒྲོང་གི་ཡ་ལན་ནས་སྟོས་བྱེད་ཀྱི་ཡ་ལན་སྐྱེན་པར་བྱེད་པའི་དབང་ཚ་ཉིག་མའི་རྒྱུད་དུ་བརླ་འཕེན་ཞིག་གློག་རྫས་ཀྱི་ངོ་བོར་རྒྱུད་གཏོང་བྱེད་པ་དེ་ལ་གོ།

in phase
ངོ་མཚུན།
phys.

Term applied to two or more waves whose crests (and troughs) arrive at a place at the same time, so that their effects reinforce each other.

གཉིས་སམ་གཉིས་ལས་མང་བའི་རླུང་ཀྱི་ཟེ་མགོ་ (དང་རླུང་གི་ཁོག་) ནམས་དུས་གཅིག་ལ་གནས་གཅིག་ལ་སྟེབས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་པན་ཚུན་དབྱང་སྟོན་བྱེད་པའི་རླུང་པའི་ཚོགས་ཅིག

inactive Having no chemical or biological effect.
ཐུ་བར་མ་ཕྱུགས་པ།
neurosci.
རྡུས་སམ་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ཤུགས་རྒྱུན་མེད་པ།

incandescence State of glowing while at a high temperature, caused by electrons bouncing around over dimensions larger than the size of an atom, emitting radiant energy in the process. The peak frequency of radiant energy is proportional to the absolute temperature of the heated substance: f~T
ཚ་འཆོར།
phys.
དོད་ཚད་མཐོ་བའི་སྐབས་སུ་རྡུལ་ཕན་ལས་ཆེ་བའི་ས་བོངས་སུ་གློག་རྡུལ་འཕར་མཚོངས་བྱེད་པའི་སྐབས་སུ་བོད་ནས་འགྲོ་རུ་འཇུག་པའི་བོད་འཚེར་བའི་གནས་བབ་ལ་གོ་བོད་ནས་ཀྱི་བློས་ཕྱོད་མཐོ་ཙོ་ཚ་པོར་བཟོས་པའི་དངོས་རྫས་ཀྱི་ཚུགས་ཐུབ་དོད་ཚད་ལ་ཐད་འབྲེལ་ཡིན། f~T

incandescent bulb The incandescent light bulb or lamp is a source of electric light that works by incandescence, which is the emission of light caused by heating the filament.
ཚ་བོད་ཤེལ་ཏོག་ཅོག
phys.
ཚ་བོད་ཤེལ་ཏོག་གམ་གློག་སྒྲོན་ནི་ཚ་བོད་དེ། སྒོང་སྐད་ཚ་བས་བཏང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་འཕྲོ་བར་བྱེད་པའི་ཐབས་ལ་བརྟེན་པའི་བོད་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཤེགས་ཡིན།

incentre The centre of the incircle of a polygon.
ནང་ཐྲོན་ཕྱེ་གནས།
math.
མཐའ་མང་དབྱིབས་ཤེགས་གི་ནང་སྒྲོར་གྱི་ཕྱེ་གནས།

incident ray An incident ray is a ray of light that is pointing towards and striking a surface
ནང་འཕྲོའི་བོད་ཟེར།
phys.
འཕྲོ་ཟེར་ནི་ངོས་ཤེགས་ལ་ཁ་གཏད་དེ་ཡོག་པར་འགྱུར་བའི་བོད་ཟེར་གྱི་འཕྲོ་མདའ་དེ་ལ་ཟེར།

incircle A circle inscribed in a given polygon.
ནང་ཐྲོར།
math.
མཐའ་མང་དབྱིབས་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་གི་ནང་རོལ་དུ་བྱིས་པའི་སྒྲོར་དབྱིབས།

incoherent (Of waves) having no definite or stable phase relationship.
འཛོལ་མི་མཉམ་པ།
phys.
(རླངས་ཀྱི་) ངོ་ཡི་འབྲེལ་བ་བརྟན་པོ་དང་དེས་ཅན་མེད་པ།

incoherent light Light containing waves with a jumble of frequencies, phases, and possibly directions. See also coherent light and laser.
འཛོལ་མི་མཉམ་པའི་བོད།
phys.
རྡུས་ཕྱོད་དང་ངོ། ཐ་ན་ཁ་ཕྱོགས་ཀྱང་སྣ་ཚོགས་ཡོད་པའི་རླངས་དུ་མས་གྲུབ་པའི་བོད། གཅིག་འདུས་བོད་དང་ལེ་ཟེར་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།

incubation period The time period necessary for any process of development.
ཐུ་ཅས།
biol.
འཚར་འགེལ་ལ་གྱི་རྒྱུད་རིམ་གང་འདྲ་ཞིག་ལ་ཡང་དེས་པར་མཁོ་བའི་དུས་ཡུན་ལ་ཟེར།

index of refraction (n)
འཁྲོག་འཕྲོའི་ཚད་གཞི།
phys.

Ratio of the speed of light in a vacuum to the speed of light in another material. n=speed of light in vacuum/speed of light in material

སྟོང་སངས་ཁམས་ཀྱི་འོད་ཀྱི་མགྱོགས་ཚད་དང་དངོས་པོ་གཞན་ནང་གི་འོད་ཀྱི་མགྱོགས་ཚད་གཉིས་ཀྱི་སྡུར་ཚད། n = སྟོང་སངས་ཁམས་ཀྱི་འོད་ཀྱི་མགྱོགས་ཚད། / དངོས་པོ་གཞན་ནང་གི་འོད་ཀྱི་མགྱོགས་ཚད།

induced
སྐུལ་སྐྱན་བྱས་པའི།
phys.

(a) Term applied to electric charge that has been redistributed on an object due to the presence of a charged object nearby. (b) Term applied to a voltage, electric field, or magnetic field that is created due to a change in or motion through a magnetic field or electric field. Voltage induced ~number of loops x magnetic field change/change in time

(ཀ) འགྲམ་དུ་ཁུར་ལྡན་དངོས་པོ་ཞིག་ཡོད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་དངོས་པོ་ཞིག་གི་གློག་ཁུར་གྱི་བཀྲམ་སྟངས་ལ་འགྱུར་བ་ཐེབས་པར་སྤྱོད་པའི་ཚིག་ཅིག (ཁ) གློག་རའམ་ཁབ་ལེན་ར་བར་འགྱུར་བ་ཕྱིན་པའམ། ཡང་ན་གློག་རའམ་ཁབ་ལེན་ར་བ་བརྒྱུད་ནས་འགུལ་སྐྱོད་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བསྐྲུན་པའི་ཕོལ་ཚད་དང་། གློག་ར། ཁབ་ལེན་ར་བ་བཅས་ལ་སྤྱོད་པའི་ཚིག་ཅིག སྐུལ་སྐྱན་བྱས་པའི་ཕོལ་ཚད། ~ ཨ་ལོང་གི་ཁ་གྲངས། x ཁབ་ལེན་ར་བའི་འགྱུར་བ།/དུས་ཀྱི་འགྱུར་བ།

induced fission
སྐུལ་སྐྱན་གས་འགྱུར།
phys.

Fission resulting from neutron absorption.

བར་རྡུལ་འཇིབ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་གས་འགྱུར།

inductance
སྐུལ་སྐྱན་ཁྱད་ཆོས།
སྐུལ་སྐྱན་ཚད་གཞི།
phys.

The property of an electric conductor or circuit that causes an electromotive force to be generated by a change in the current flowing.

གློག་རྒྱུན་གྱི་རྒྱུ་བའི་འགྱུར་བ་ཡིས་གློག་རྒྱུན་སྐུལ་ཤུགས་བསྐྲུན་པར་བྱེད་པའི་གློག་གི་ཁྲིད་གཟུགས་སམ་གློག་ལམ་གྱི་ཁྱད་ཆོས།

induction
སྐུལ་སྐྱན།
phys.

Charging of an object without direct contact. See also electromagnetic induction.

དངོས་སུ་ཐུག་རེག་མ་བྱས་པར་དངོས་པོ་ཞིག་ལ་གློག་གསོག་པའི་ཚུལ། གློག་ཁབ་ལེན་སྐུལ་སྐྱན་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།

inefficiency
ལས་ཕྱོད་ཞན་ཆ།

The state of not achieving maximum productivity; failure to make the best use of time or resources.

ཐོན་སྐྱེད་ལེགས་ཤོས་སུ་མ་སླེབས་པའི་གནས་བབ་སྟེ། དུས་ཚོད་དང་ཐོན་ཁུངས་བེད་སྤྱོད་ལེགས་ཤོས་བྱེད་མ་ཐུབ་པ།

inelastic
སོར་ཆུད་མི་བྱེད་པའི།
phys.

Term applied to a material that does not return to its original shape after it has been stretched or compressed.

རྒྱོང་བའམ་སྐུམ་པའི་རྗེས་སུ་རང་གཟུགས་སུ་ཕྱིར་ལོག་མི་བྱེད་པའི་དངོས་པོ་ལ་སྤྱོད་པའི་ཚིག་ཅིག

inelastic collision
སོར་མེད་རྩང་ཁ།
phys.

Collision in which the colliding objects become distorted and/or generate heat during the collision, and possibly stick together.

གདོང་ཐུག་རྒྱབ་པའི་དངོས་པོ་དག་གི་བཟོ་དབྱིབས་ཉམ་པ་དང་། དྲོད་འདོན་པ། ད་དུང་མཉམ་དུ་འབྱར་ཡང་སྲིད་པའི་གདོང་ཐུག

inert gas
སྙོམས་རླངས།
chem.

A gas that is not chemically reactive, especially a noble gas.

རྫས་འགྱུར་སྐྱེན་པོ་མེད་པའི་རླངས་གཟུགས་ཏེ། ལྷག་པར་དུ་བཟང་རླངས་ཡིན་པ་ཞིག

inertia
འགྱུར་འགོག་རང་གཤིས།
phys.

Sluggishness or apparent resistance of an object to change its state of motion. Mass is the measure of inertia.

འགུལ་སྐྱོད་ཀྱི་གནས་བབ་ཀྱི་འགྱུར་བ་ལ་འགོག་རྐྱེན་བྱེད་པའི་འགོག་ཤུགས་སམ་སྐྱིད་སྙོམ། གདོས་ཚད་ནི་འགྱུར་འགོག་རང་གཤིས་ཀྱི་ཚད་འཇལ་ཞིག་ཡིན།

inertial force
འགྱུར་འགོག་རང་ཤུགས།
phys.

An apparent force, proportional to a body's mass, that appears to affect the body within a noninertial frame but is absent from the point of view of an inertial frame. Centrifugal forces and Coriolis forces are inertial forces.

འགྱུར་འགོག་མིན་པའི་སྒྲོམ་ཞིག་ཏུ་དངོས་གཟུགས་ཤིག་གི་སྟེང་དུ་ནུས་པ་འདོན་པར་མངོན་ཞིང་། དངོས་གཟུགས་དེའི་གདོས་ཚད་དང་ཐད་ཀར་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་མངོན་ཤུགས་ཤིག འོན་ཀྱང་འགྱུར་འགོག་གི་སྒྲོམ་ཞིག་ནས་བལྟས་ན་མེད། དཔེར་ན། ལྟེ་ལྡོག་ཤུགས་དང་ཀོ་རིའོ་ལི་སི་ཤུགས་ནི་འགྱུར་འགོག་ཤུགས་ཡིན།

inertial frame of reference
འགྱུར་འགོག་ལྟོས་གཞི།
phys.

Unaccelerated vantage point in which Newton's laws hold exactly.

ནེའུ་ཊོན་གྱི་གཏན་ཁྲིམས་ཏག་ཏག་སྤྱོད་ཆོག་སའི་མྱུར་སྣོན་མེད་པའི་ལྟོས་གཞི།

inertial system
འགྱུར་འགོག་མ་ལག
phys.

A frame of reference within which bodies are not accelerated unless acted upon by external forces

དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་ཕྱི་ཤུགས་ཤིག་མ་ཐེབས་ཚེ་དངོས་པོ་དེ་ལ་མྱུར་སྣོན་མི་འབྱུང་བའི་ལྟོས་གཞི་ཞིག

infancy
བྱིས་དུས།
biol.

The earliest period of childhood, especially before the ability to walk has been acquired.

བྱིས་པའི་དུས་ཀྱི་ཆེས་ཐོག་མའི་དུས་སྐབས་ཏེ། ཁྱད་པར་དུ་གོམ་པ་སྤོ་བའི་ནུས་པ་མ་ཐོབ་པའི་སྔོན་གྱི་དུས་སྐབས་ལ་གོ

infant
དམར་འབྱར། མ་འབྱར།
biol.

A child in the earliest period of life, especially before he or she can walk.

མི་ཚེའི་ཆེས་ཐོག་མའི་དུས་སྐབས་ཀྱི་བྱིས་པ་སྟེ། ཁྱད་པར་དུ་གོམ་པ་སྤོ་མི་ཐུབ་པའི་སྔོན་གྱི་བྱིས་པ།

infection
གཞན་ཁམ།
biol.

The invasion of bodily tissue by pathogenic microorganisms that proliferate, resulting in tissue injury that can progress to disease

མང་དུ་འཕེལ་ཐུབ་པའི་ནད་སྨིན་སྐྱེ་དངོས་ཐ་མོ་ཡིས་ལུས་པོའི་ཕྱང་གྲྭབ་ལ་བཅན་འཇུལ་བྱས་པར་གོ་ཞིང། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཕྱང་གྲྭབ་ལ་གཞོན་སྐྱོན་ཕེབས་ཏེ་ན་ཚ་རྒྱ་འགྱུར་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད།

infectious disease
གཞན་ཁམས་ཀྱི་ནད། གཞན་ཁ་ཅན་ཀྱི་ནད།
biol.

Infectious diseases are caused by pathogenic microorganisms, such as bacteria, viruses, parasites or fungi; the diseases can be spread, directly or indirectly, from one person to another.

གཞན་ཁམས་ནད་ནི་སྨིན་བུ་དང་། གཞན་སྨིན། གཞན་བརྟེན་སྐྱེ་དངོས། རྣམ་ཤ་ལྡ་བུའི་ནད་སྨིན་ཐ་མོ་ཡིས་སྐྱེད་ཅིང། སྐྱེས་བུ་གཅིག་ནས་གཞན་ལ་ཐད་ཀར་བམ་བརྒྱུད་དེ་ཁྱབ་སྤེལ་འགྱུར་གི་ཡོད།

inference
རྩེས་དཔག། རིགས་དཔྱད།
phil.

The act or process of deriving logical conclusions from premises known or assumed to be true.

རྒྱུ་མཚན་ཡོད་པཱའམ་བདེན་པར་འཇོན་པའི་ཐོག་མའི་བརྗོད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་གཏན་ཚིགས་དང་མ་ཐུན་པའི་མཇུག་སྟོམ་འཇོག་པའི་བྱ་བཱམ་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ

inferior cerebellar peduncle
གླང་རྒྱལ་ཁྱད་ཕྱུ་བོའི་མ།
neurosci.

Either of two large cordlike bundles of nerve fibers in each cerebellar hemisphere that connect the cerebellum with the medulla oblongata.

གླང་སྟོང་གི་ཐུན་མཱ་ཕྱེད་རེ་རེའི་ནང་གི་ཐ་ཀུ་འདྲ་བའི་དབང་རྩའི་ཤུན་མ་ཆུན་པོ་ཆེན་པོ་གཉིས་ལས་གང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། འདི་ཡིས་རྟེ་ཞབས་དང་གླང་སྟོང་གཉིས་མ་ཐུད་ཡོད།

inferior colliculus
བོག་འབྱར་ཕྱུ་ཕོ།
neurosci.

Structure within the mid-brain or mesencephalon that functions to control auditory reflexes and coordination.

བར་གླང་དམ་གླང་རིས་དབུས་མའི་ནང་གི་ཚགས་བཀོད་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང། ཐོས་ཚོར་ལྟོག་འགྱལ་དང་འཛེལ་མ་ཐུད་ཀྱི་བྱ་བ་ལ་ཚོར་འཇོན་བྱེད།

inferior vena cava (postcava)
ཐྱག་ཀོང་ཕྱོད་ཅུ་ཚེ་ཝོས་ཀྱི།
biol.

The largest vein in the body, carrying blood from the lower half of the body to the right atrium of the heart.

ལུས་པོའི་ནང་གི་སྟོད་ཙ་ཚེ་ཝོས་ཀྱི། ལུས་ཀྱེད་ཝོག་མ་ནས་སྟེང་གི་ཐུབས་སྟོང་གཡས་མར་ཁྲག་འདྲེན་པར་བྱེད།

inflammation
ཚ་ཁྱོང། ཆུ།
biol.

The reaction of a part of the body to injury or infection, characterized by swelling, heat, and pain. Inflammation increases the amount of blood flow to the injured area, bringing in more white blood cells and often healing the damaged tissue.

ལུས་པོའི་ཚ་ཤས་ཤེག་གིས་རྨས་སྟོན་ནས་གཞན་ཁ་ལ་སྤྱང་བའི་ཡ་ལན་ལ་ཟེར། དེའི་རྒྱགས་སུ་སྐྱང་བ་དང་། ཚ་བ། ན་བ་བཅས་འབྱུང། ཚ་ཁྱོང་གིས་རྨས་སྟོན་བྱུང་བའི་ཁུལ་དུ་ཁྲག་རྒྱུན་རྟེ་མང་དུ་འཕྱོ་རྒྱ་འཛུག་ཅིང། ཁྲག་དཀར་ཐུ་ཕུང་མང་བར་འཛིན་པས་སྟོན་ཤོར་བའི་ཕུང་གྲྭབ་གསོ་བར་བྱེད།

inflammatory response
ཚ་ཁྱབ་ཡ་ལན།
biol.

A tissue reaction to injury or an antigen that may include pain, swelling, itching, redness, heat, and loss of function.

ཟས་སྐྱོན་ནམ་འགོག་ཟུངས་སྐྱེད་རྩ་ལ་སྤྱད་པའི་ཕུང་གྱི་ཡ་ལན་ཞིག་ལ་གོ་དེའི་ནང་དུ་ཟུག་རྩ་དང་། སྐད་ས་སྨོས། ཟ་འཕྲུག་ལངས་པ། དམར་པོར་འགྱུར་བ། ཚ་རྟོད་འཕེལ་བ། བྱེད་ལས་ཉམས་པ་བཅས་ཡོད་ཚོག

information
ཚ་འཕྲིན།
phys.

Processed, stored, or transmitted data.

དབྱེ་སེལ་ལམ། ཉར་ཚགས། བརྒྱུད་གཏོང་གང་རུང་བྱས་པའི་གྲངས་སོ།

information age
ཚ་འཕྲིན་དུས་བབས།
phys.

The period beginning around 1970 and noted for the abundant publication, consumption, and manipulation of information, especially by computers and computer networks.

དུས་སྐབས་འདི་ནི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༠ ཙམ་ལ་འགོ་བཙུགས་ཤིང་། སྒྲོག་ཐུང་དང་སྒྲོག་ཐུང་ཀྱི་ཏ་རྒྱ་ལ་བཏེན་ནས་ཚ་འཕྲིན་པར་སྐྱེན་དང་། ཉེར་སྤྱོད། བརྗེ་སྤྱར་བྱེད་པ་བཅས་ཀ་ཅང་འཕེལ་པོར་གྱུར་པ་མཚོན།

infrared camera
དམར་ཕྱི་པར་ཆས།
phys.

An infrared camera is a non-contact device that detects infrared energy (heat) and converts it into an electronic signal, which is then processed to produce a thermal image on a video monitor and perform temperature calculations.

དམར་ཕྱི་པར་ཆས་ནི་དམར་ཕྱིའི་ནུས་པ་(རྩོད་ནུས་)ཚོར་ཐུབ་ཅིང་དེ་གློག་བརྡ་རྟ་བསྒྱུར་བ་དང་། གློག་བརྡ་དེ་ལས་སྟོན་བྱས་ཏེ་བརྙན་ཡོལ་གྱི་ངོས་སུ་རྩོད་ཀྱི་སྟོང་བརྙན་འཛིན་པར་བྱེད་པ་དང་རྩོད་ཚད་ཁྱེས་རྒྱག་ཐུབ་པའི་འབྲེལ་ཐུག་བྱེད་མི་དགོས་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག

infrared light
དམར་ཕྱིའི་འོད།
phys.

Electromagnetic waves of frequencies lower than the red of visible light.

སྣང་རྩལ་གྱི་ཡོད་དམར་པོའི་རྒྱོས་ཕྱོད་ལས་དམའ་བའི་གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་རླངས།

infrared radiation
དམར་ཕྱི་འགྱུད་འཕྲོ།
phys.

Electromagnetic radiation with wavelengths longer than that of red light but shorter than radio waves, i.e. radiation in the wavelength range 0.7 micrometer to 1 millimeter.

རླངས་ཐག་ཡོད་དམར་ལས་རིང་ཞིང་རླངས་འཕྲིན་རླངས་ལས་ཐུང་བའི་གློག་ཁབ་ལེན་འགྱེད་འཕོ་ཞིག རླངས་ཐག་གི་རིང་ཚད་ 0.7 X 10^{-6} m ནས་ 10^{-3} m བར་ཁྱབ་པའི་འགྱེད་འཕོ།

infrared telescope
དམར་ཕྱི་རྒྱུད་ཀེལ།
phys.

A reflecting telescope used to detect and study infrared radiation from space; refractors cannot be employed because glass is opaque at these wavelengths.

བར་སྣང་ཁམས་ཀྱི་དམར་ཕྱི་འགྱེད་འཕོ་རྩད་གཅོད་དང་ཞིབ་འཇུག་ཟེད་པར་སྤྱོད་པའི་ཕྱོག་འཕྲོའི་རྒྱང་ཤེལ་ཞིག ལག་ཕྱོག་འཕྲོའི་རྒྱང་ཤེལ་མེད་སྤྱད་ན་མི་འགྲིག་སྟེ། རླངས་ཐག་འདིའི་སྐབས་སུ་ཤེལ་སྒོ་ཕྱི་ནང་མི་གསལ་པར་འགྱུར་གྱི་ཡོད།

infrared waves
དམར་ཕྱིའི་རྒྱབས།
phys.

Electromagnetic waves that have a lower frequency that visible red light.

སྣང་རྟེན་གྱི་འོད་དམར་པོ་ལས་རྒྱོས་ཤོད་དམའ་བ་ཡོད་པའི་གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་རྒྱབས།

infrasonic
དམའ་ཐྲྭའི།
phys.

Term applied to sound frequencies below 20 Hz, the normal lower limit of human hearing.

རྒྱོས་ཤོད་ 20Hz སྟེ་མིས་ཐོས་ཚད་ཀྱི་མ་མཐའ་ལས་ཆུང་བ་ཡོད་པའི་སྒྲ་ལ་སྟོད་པའི་ཚིག་ཅིག

ingestion
ནང་བཏུང་བ། ནང་འཇེག
ནང་འཇིག། ནང་ལ་ཐུབ་པ།
མིད་པ།
biol.

The process of absorbing nutrients or medications into the body by eating or drinking them.

ཟ་བཀམ་འཐུང་བའི་བྱ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་པོའི་ནང་དུ་འཚོ་བཅུད་དམ། སྨན་ནང་འདེན་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག

inheritance of acquired characteristics
ཐོབ་ཚོས་རྒྱུད་འཛིན།
biol.

The obsolete and discredited concept that somatic characteristics accumulated by one generation can somehow be transferred to the germ cells, and then on to succeeding generations.

རབས་གཅིག་ལ་ལོངས་པའི་ལུས་པོའི་ཁྱད་གཅེས་ཁག་ལས་བོན་ཟ་ལུང་ལ་རྒྱུད་སྟོད་བྱེད་བྱེད་ཅད། དེ་ནས་རབས་རྗེས་མ་རྣམས་ལ་རྒྱུད་སྟོད་བྱེད་ཐུབ་པར་འདོད་པའི་བདེ་སྟོད་མེད་ཅིང་ཚ་འཛོག་དབེན་པའི་ལྟ་ཚུལ་ཞིག [རིགས་ཤེས་ལ་ལོངས་པའི་ཁྱད་ཚོས་རྣམས་རིགས་རྒྱུད་ཀྱི་མས་རྒྱུད་འཛིན་བྱེད་པ།]

inhibition
དར་འདོམ། བཀག་འགོག
biol.

The action of inhibiting, restricting, or hindering a process.

རྒྱུད་རིམ་ཞིག་འགོག་སྟོམ་བྱེད་པའམ། དམ་བསྒྲགས་བྱེད་པ། ཡང་ན། བར་དུ་གཅོད་པའི་བྱ་བ།

inhibitory postsynaptic potential (IPSP)
མཐུད་མཚམས་རྗེས་ཀྱི་འགོག
ཕྱིད་ཁྱོན་བས་ཚད།
neurosci.

The change in potential produced in the membrane of the next neuron when an impulse that has an inhibitory influence arrives at the synapse

མ་ཐུད་མཚམས་སུ་བཀག་སྟོམ་གྱི་ཤུགས་རྒྱུན་བདང་ལྡན་པའི་འཕར་བརྡ་ཞིག་སློན་ལས་སྐྱབས་དབང་ཙུ་ཐུ་གཟུགས་རྗེས་མ་དེའི་སྐྱི་མོའི་ནང་དུ་སྐྱན་པའི་སྟོབས་ཚད་ཀྱི་འགྱུར་བ།

inject
ཁབ་བཙུགས་པ།
biol.

To introduce (a drug or vaccine, for example) into a body part, especially by means of a syringe.

སྨན་ཁབ་སྐྱུང་དེ་ལུས་པོའི་ཚ་ཤས་ཤིག་ཏུ་ (སྨན་ནམ་འགོག་སྨན་ལྟ་བུ་ཞིག་) ནང་འཇུག་བྱེད་པ།

injection
ཁབ་འཇུག
biol.

The act of injecting.

ཁབ་རྒྱག་པའི་བྱ་བ།

inkjet printer
ཐིག་འདོད་ཡིག་ཁང
phys.

A printer that works by spraying small drops of ink onto paper

ཤོག་བུའི་སྟེང་དུ་ཐུག་ཚའི་ཆེགས་མ་ཐུ་མོ་གཏོར་ཏེ་བྱེད་ལས་སྐྱབ་པའི་པར་འདེགས་འཐུལ་ཆས་ཤིག

inlet
མཚོ་ལམ
biol.
A small arm of the sea, a lake, or a river.
རྒྱ་མཚོའམ། མཚོ། ཡང་ན་གཙང་རིའི་ཡན་ལག་ཆུང་ཆུང་ཞིག

innate behavior
ལྷན་སྐྱེས་གཤིས་གྱོད
biol.
An inherited pattern of behavior that appears in a similar form in all normally reared individuals of the same sex and species.
བོ་མོ་དང་ཉེ་རིགས་གཅིག་ཅིང་རྒྱུན་ལྡན་ལྡར་གསོ་སྐྱོང་བའི་སྲོག་ཆགས་ཚང་མའི་ནང་དུ་རྣམ་པ་འདྲ་མཚུངས་སུ་མངོན་པའི་ལྷན་སྐྱེས་ཀྱི་གཤིས་གྱོད་ལ་གོ

innervation
རྩ་མཆེད
neurosci.
The supply or distribution of nerve fibres to any part of the body.
ལུས་པོའི་ཚ་ཤས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་དབང་རྩའི་ཉུག་མ་ཁྱབ་པཱན་མཁོ་སྒྲོད་རྒྱུད་པ་ལ་གོ

inoculation
ནད་སོན་འདེབས་པ
biol.
The act or an instance of inoculating, especially the introduction of an antigenic substance or vaccine into the body to produce immunity to a specific disease.
སྒོན་འགོག་གི་སྨན་འཛུ་གས་པའི་བྱ་བཤམ་བྱུང་བ་གོ་ཞིང། བྱ་བྲག་ཏུ་ན་ཚ་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ལ་གདོང་ལེན་བྱེད་པའི་ནད་འགོག་རང་གི་ཤིས་སྐྱེད་སྐྱན་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་འགོག་རྒྱངས་སྐྱེད་ཟས་ཀྱི་དངོས་རྫས་ཤིག་གམ་འགོག་སྨན་ཞིག་ལུས་པོའི་ནང་དུ་ནང་འཛུག་བྱེད་པ་ལ་གོ

inorganic
ཕྱི་ཐལ། ཕྱི་མེད
biol.
Not consisting of or deriving from living matter.
སྐྱེ་ལྡན་དངོས་རྫས་ལས་བྱུང་བ་མིན་པཱན་སྐྱེ་ལྡན་དངོས་རྫས་ཀྱིས་གྲུབ་པ་མིན་པ།

inorganic compounds
ཕྱི་ཐལ་འདུས་རྫས
biol.
Compounds which are not organic (broadly, compounds not containing carbon).
སྐྱེ་ལྡན་མིན་པའི་འདུས་རྫས། (ཁྱབ་ཆེ་བའི་དབང་དུ་བཏང་ན་ཁར་སྒོན་མེད་པའི་འདུས་རྫས་ལ་གོ)

input distance
ནང་འཛིན་རྒྱང་བཤ
phys.
The distance the input force acts through.
ནང་འཛུག་གི་ཤུགས་ཀྱི་བྱེད་ལས་ལ་བརྟེན་ནས་བགྲོད་པའི་རྒྱང་ཐག

insoluble
བཅུ་མི་ཐུབ་པ
chem.
Incapable of being dissolved; incapable of forming a solution, esp in water
གཡེར་ཁྱེའི་ནང་དུ་བཅུ་མི་ནུས་པ་སྟེ། བྱེ་བྲག་ཏུ་ཆུའི་ནང་དུ་བཅུ་ཁྱེ་འགྲུབ་མི་ཐུབ་པ།

insomnia
གཉིད་ཡེར
biol.
Inability to sleep adequately. The causes may include poor sleeping conditions, circulatory or brain disorders, breathing disorders, mental distress, or physical discomfort.
གཉིད་འདར་ངེས་ཤིག་ཁྱེད་མི་ཐུབ་པ་ལ་ཟེར། འདིའི་འབྱུང་རྒྱུན་ནི་ཉལ་སའི་གནས་སྟངས་ཞན་པོ་དང་། འཕོར་སྐྱོང་མ་ལག་གམ་གླང་པའི་འཁྱུག་སྐྱོན། དབུགས་འབྱེན་ཏུ་པ་ཀྱི་འཁྱུག་སྐྱོན། སེམས་སྡུག་གམ་ཡང་ན་ཟུགས་མི་བདེ་བ་བཅས་ཡིན་སྲིད།

inspection Careful examination or scrutiny.
ཤུ་ཀོག
biol.
གཟབ་ནན་གྱི་བརྟག་པའམ་ཞིབ་བརྟག

instinct A natural or intuitive way of acting or thinking.
གཞན་གཡིས། བག་ཚགས།
biol.
རང་བྱུང་བམ་ལྟན་སྐྱེས་ཀྱི་བྱ་བ་བྱེད་སྟངས་སམ་བསམ་བློ་གཏོང་སྟངས་ཤིག

insula A region of the brain deep in the cerebral cortex.
གླིང་ཁོ།
neurosci.
གླང་ཆེན་གླང་ལྭན་གྱི་གཏེང་ཏུ་ཡོད་པའི་གླང་པའི་ཁུལ་ཞིག་ལ་རེད

insular cortex A part of the cerebral cortex beneath the temporal, parietal, and frontal lobes; believed to be involved in consciousness, feelings, and social relations.
གླིང་ཀུན།
neurosci.
རྩ་ལྟག་འདབ་མ་དང་། གཙུག་འདབ། མདུན་འདབ་བཅས་ཀྱི་གཡས་ཡོན་ཏུ་ཡོད་པའི་གླང་ཆེན་ གླང་ལྭན་གྱི་ཚ་ཤས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཤེས་པ་དང་། རྫོང་ཚོར། གླུ་ཚོགས་འབྲེལ་ལམ་བཅས་ དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པར་འདོད།

insulator (a) Material that is a poor conductor of heat and that delays the transfer of heat. (b) Material that is a poor conductor of electricity.
འགོག་གཏུགས། ཚོད་གཏུགས།
phys.
(ཀ) དོད་ནུས་ཁྱིད་མཁན་གྱི་ཁྱིད་གཏུགས་སྐྱོ་བོ་སྟེ་དོད་ནུས་ཆུང་སྤོང་ཇེ་དལ་དུ་གཏོང་བའི་ དངོས་པོ། (བ) གློག་གི་ཁྱིད་གཏུགས་སྐྱོ་བོ་ཡིན་པའི་དངོས་པོ།

insulin A hormone produced in the pancreas by the islets of Langerhans, which regulates the amount of glucose in the blood. The lack of insulin causes a form of diabetes.
རྒྱུན་གཤེར་ཨིན་སུ་ཡིན། མངར་འཕྲུ་རྒྱུན་གཤེར།
biol.
གསེར་རྒྱན་ནང་གི་ལན་ལྷར་ཁུར་ཚོགས་ཀྱིས་སྐྱེད་སྐྱན་བྱས་ཤིང་ཁྲག་ལམ་གྱི་ཀུ་ལུ་ མངར་ཟན་གྱི་མང་ཉུང་ལ་སྟངས་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་རྒྱན་ཟན་གསེར་ཨིན་སུ་ ཤིན་ཉུང་དགས་པ་དེ་ཡིས་གཅིན་སྨྱུ་ཟ་ཁུའི་རིགས་ཤིག་སྐྱེད་པར་བྱེད།

insurance A practice or arrangement by which a company or government agency provides a guarantee of compensation for specified loss, damage, illness, or death in return for payment of a premium.
འགན་སྐྱོང།
ཕེན་སྟང་མ་དངུལ་དེས་ཅན་ཞིག་བཞག་པའི་རྟེས་སུ་གྲོང་ཁྱད་དམ། གཞོད་སྐྱོན། ཡང་ན་ན་ཚ་ ཐུང་བཤམ། ཡང་ན་འདས་གྲོངས་སུ་ཕྱིན་པའི་རྟེས་སུ། ཚོང་སྒེའམ་གཞུང་གི་ངོ་ཚབ་ཀྱིས་ཀུན་ གསལ་སྤྱོད་པར་ཤག་ཐེག་བྱེད་པའི་ལག་ལེན་ཞིག་གམ་གོ་སྒྲིག་ཅིག་ལ་གོ

insurance companies A company that provides and sells insurance.
འགན་སྐྱོང་ཚོང་ཁྱེད།
འགན་སྐྱོང་མཁོ་སྤྲོད་དང་བཅོང་མཁན་གྱི་ཚོང་སྒེ་ལ་གོ

integer
ཚད་གྲངས།
math.

A member of the set of positive whole numbers {1, 2, 3, ... }, negative whole numbers {-1, -2, -3, ... }, and zero {0}.

ཏྲི་ལ་གྲངས་དངོས་མ་ {1, 2, 3, ... } དང་ཏྲི་ལ་གྲངས་སྤྲོག་མ་ {-1, -2, -3, ... } གླང་ཀོར་ {0} བཅས་ཀྱིས་གྲྭབ་པའི་གྲངས་ཀའི་སྡེ་ཚན་ཞེག

integumentary system
པཁག་པ་མ་ལག
biol.

The bodily system consisting of the skin and its associated structures, such as the hair, nails, sweat glands, and sebaceous glands.

པཁག་པ་མ་ལག་ནི། པཁག་པ་དང་། དེའི་འཛིལ་ཡོད་ཀྱི་བཀོད་པ་སྒྲ་དང་། སེན་མོ། རྩྭ་ལ་ཚུའི་རྩེན་བུ། ཚོ་ལ་རྩེན་ལྡུ་བུ་དང་ལྡན་པའི་ལུས་པོའི་མ་ལག་ལ་ཟེར།

intensity
ངག་ཚད།
phys.

1. The rate at which radiant energy is transferred per unit area. 2. Power per square meter carried by a sound wave, often measured in decibels.

1) རྒྱ་ཁྱོན་གྱི་བཞི་མ་རེ་རེ་ནས་འོད་ཀྱི་ནུས་པ་ཅི་ཙམ་འགྲོ་བཞིན་པའི་ཚད། *2*) སྒྲ་རླུང་པས་ཀྱི་འཁྱེར་བའི་མི་ཤར་གྱི་བཞི་མ་རེ་ལ་ཡོད་པའི་སྟོབས་ཚད་དེ་སྒྲོ་ར་གཏང་དུ་རྨེ་སི་སྐྱེལ་དུ་ཚད་འཛལ་བྱེད།

intention tremor
དགོངས་འཛུགས་འདར་སྐྱེ
biol.

A trembling of a part of the body when attempting a precise movement, associated especially with disease of the cerebellum.

འགྱུལ་བསྐྱོད་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་རྩོམ་པར་འབད་པའི་སྐབས་སུ་ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་ཤིག་འདར་སེག་བྱེད་པ་ལ་ཟེར་ཞིང་། འདི་ནི་གླང་སྟེང་གི་ནད་དང་དགོས་བསལ་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ཡོད།

interaction
འཐབ་ཐྲོག། ཕྲེལ་ཐྲོག
phys.

Mutual action between objects where each object exerts an equal and opposite force on the other.

དངོས་པོ་རེ་རེས་དངོས་པོ་གཞན་དེའི་སྟེང་དུ་ཚེ་ཆུང་མཉམ་ཞིང་ཁ་ཕྱོགས་ལྷོག་པའི་ཤུགས་འདོན་པར་བྱེད་པའི་དངོས་པོའི་དབར་ཀྱི་ཐུན་མོང་གི་བྱ་བ།

intercalating agent
གསེས་འཇུག་ཅིན་ཀྱེན
biol.

Any molecule that inserts itself between the base pairs in a DNA molecule, but is not a part of normal DNA metabolism; some intercalating agents disrupt the alignment and pairing of bases in DNA, resulting in mistakes during replication.

ཏེ་ཨེན་ཨེ་འདུས་རྫུ་ལ་ཀྱི་གཞི་ཐུང་གི་དབར་དུ་རང་འགྱུལ་ཀྱིས་ནང་འཇུག་བྱེད་པའི་འདུས་རྫུ་ལ་གང་རུང་རེན་ལ་གོ་མོད། ཏེ་ཨེན་ཨེ་ཡི་རྒྱུན་ལྡན་ཀྱི་ནུས་འགྱུར་གྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་མིན། གསེས་འཇུག་བྱེད་རྒྱུན་འགལ་ཞིག་གིས་ཏེ་ཨེན་ཨེ་ཡི་གཞི་རྟེན་ཐུང་སྟེས་དང་སྟོས་ཀྱིས་ལ་བར་ཚད་བྱེད་པས། དེའི་མཇུག་འབྲས་སུ་ངོ་བཤུ་བྱེད་རིམ་ཀྱི་སྐབས་སུ་རྒྱོན་འགྱུར་གི་ཡོད།

intercalation
གསེས་འཇུག

Insertion in between the elements of an ordered series.

གྲལ་སྟོག་པའི་བསྟར་རིམ་ཞིག་གི་གྲྭབ་ཆའི་དབར་དུ་བར་འཇུག་བྱེད་པའི་བྱ་བ།

interference
རྒྱ་འཕྲད།
phys.

Result of superposing different waves, often of the same wavelength. Constructive interference results from crest-to-crest reinforcement; destructive interference results from crest-to-trough cancellation. The interference of selected wavelengths of light produces colors known as interference colors. See also constructive interference, destructive interference, interference pattern, and standing wave.

རླུང་ཐག་མཚུངས་པའི་རླུང་མེ་འདྲ་བ་རྩེག་སྟོལ་བྱས་པའི་འབྲས་བུ། རྒྱ་མཚོ་དང་རྒྱ་མཚོ་དབྱང་སྟོན་བྱེད་སྐབས་འཛེལ་བའི་རྒྱ་ཁྱད་པ་དང་། རྒྱ་མཚོ་དང་རླུང་ཁ་ཁོང་འཐད་དེ་ཅུས་མེད་བཟོ་སྐབས་འགྲུབ་པའི་རྒྱ་ཁྱད་གི་ཡོད། འདེས་གསེས་བྱས་པའི་ཧོད་ཀྱི་རླུང་ཐག་གི་རྒྱ་ཁྱད་ཀྱི་ཚོན་ཁ་ཁོས་པའི་ཁ་དོག་བསྒྱུར་གྱི་ཡོད། འཛེལ་བའི་རྒྱ་ཁྱད་དང་། འགྲིན་པའི་རྒྱ་ཁྱད། རྒྱ་ཁྱད་ཀྱི་བཀོད་རིས། ལངས་རླུང་བཅས་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།

interference pattern
རྒྱ་ཁྱད་ཀྱི་འཕྲོས།
phys.

Pattern formed by the overlapping of two or more waves that arrive in a region at the same time.

དུས་གཅིག་ལ་གནས་གཅིག་གི་སྟེང་དུ་སྒྲོགས་པའི་རླུང་ཐག་ཁྱེས་ཁམ་དུ་མ་བཏུ་ཚུན་སྟོལ་བ་ལ་བཏེན་ནས་གྱུར་པའི་བཀོད་རིས།

interferometer
རྒྱ་ཁྱད་འཛིན་ཆས། རྒྱ་ཆས།
phys.

Device that uses the interference of light waves to measure very small distances with high accuracy. Michelson and Morley used an interferometer in their famous experiments with light.

ཧོད་རླུང་ཀྱི་རྒྱ་ཁྱད་སྤྱད་དེ་ཆུ་ཅང་ཆུང་བའི་བར་ཐག་ཆུ་ཅང་ཚད་རྒྱུག་པོའི་སྒོ་ནས་ཚད་འཛལ་བར་སྟོན་པའི་ཡོ་ཆས། མཡེ་ཁེལ་སོན་དང་མོར་ལེ་གཉིས་ཀྱིས་ཁོང་གཉིས་ཀྱི་ཁྲག་ཆེ་བའི་ཧོད་ཀྱི་བརྒྱུག་དབྱང་དུ་རྒྱ་ཆས་ཤེཁ་བེད་སྟོན་བཤད་ཡོད།

interferon
རྒྱ་འགོག་ཁྲི་ཐུག
biol.

One of a group of small proteins synthesized by certain T cells of vertebrates, which confer resistance to many viruses.

ཕྱལ་བ་རྒས་ཅན་ཀྱི་སོག་ཆགས་ཀྱི་ཏེ་ཐ་ཕྱང་ཁག་ཅིག་གིས་སྟེལ་སྟོན་བྱེད་ཅིང་གཉན་ཕྱིན་ལ་ཏོལ་བའི་ཅུས་པ་སྟོན་མཁན་གྱི་ཕྱི་ཐུས་ཆུང་དུའི་སྟེ་ཁག་གི་ནང་གསེས་ཤེཁ།

internal carotid artery
མཁྲིང་ཐུ་ཅང་མ།
biol.

The branch of the carotid artery that supplies blood to the brain and eyes and internal parts of the head.

ཏྲིང་པ་དང་། མིག་ མགོའི་ཆ་ཤས་ནང་མ་བཅས་ཀྱི་ནང་དུ་ཁྲག་འདོན་སྟོན་བཤད་ཀྱི་མཇིང་ཐའི་ཡན་ལག་ལ་ཞེར།

internal combustion engine
རྣང་འབར་འཕྲུལ་འཁོར།
phys.

An engine which generates motive power by the burning of petrol, oil, or other fuel with air inside the engine, the hot gases produced being used to drive a piston or do other work as they expand.

རྡོ་སྦྱོར་དང་སྦྱོར། ཡང་ན་བུད་ཤས་གཞན་འཕྲུལ་འཁོར་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རླུང་དང་མཉམ་དུ་འབར་དུ་འཇུག་པ་དང་། དེ་རྣ་བསྟན་པའི་རླུང་པ་ཚ་པོ་དེའི་བོངས་ཚད་ཆེ་རྒྱ་འགྲོས་སྒྲབས་ཤུ་མདའ་སྒྲལ་དུ་འཇུག་པའམ་ལས་ཀ་གཞན་བྱེད་དུ་འཇུག་པའི་སྒྲུལ་ནུས་སྒྲུན་མཁན་གྱི་འཕྲུལ་འཁོར་ཞེས།

internal energy
ནང་ནུས།
phys.

The total energy stored in the atoms and molecules within a substance. Changes in internal energy are of principal concern in thermodynamics.

དངོས་རྫས་ཤེས་གྱི་རྡུལ་ཕྲན་དང་འདུས་རྡུལ་གྱི་ནང་དུ་གསོག་ཉར་བྱས་པའི་ལྷོན་ལྷོམ་གྱི་ནུས་པ། ནང་ནུས་ལ་ཐེབས་པའི་འགྱུར་བ་ནི་རྡོད་ཕྲུགས་རིག་པའི་དོ་སྣང་བྱ་ཡུལ་གཙོ་བོ་དེ་ཡིན།

internal force
ནང་ཁྱུགས།
phys.

Any force exerted within a system to affect another part of the same system; e.g., the force of nuclear attraction within a solid body.

མ་ལག་ཅིག་གི་བྱེད་ཚ་གཞན་ལ་ཕྱུགས་རྒྱན་འདོན་པའི་ཆེད་དུ་མ་ལག་དེ་གའི་ནང་ནས་བྱུང་བའི་ཕྱུགས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་དགེར་ན། མཁྲེགས་ཀ་ཟུགས་ཤེག་གི་ནང་རོལ་དུ་ཡོད་པའི་ཉིང་རྡུལ་གྱི་འཛེན་ཕྱུགས་ལྟ་བུ།

international space station
རྒྱལ་སྤྱིའི་མཁའ་བཏིས་ཁང་འབར་ཚུགས།
phys.

An orbiting space station construction of which began in 2001 with the cooperation of 16 nations; used for scientific and space research. Abbreviation: ISS

རྒྱལ་ཁབ་ *1*6 གིས་མཉམ་འཛེལ་གྱིས་བྱི་ཝོ་ *2001* ནས་འཛུགས་སྒྲུན་བྱེད་འགོ་བཙུགས་པའི་སྐོར་སྒྲོད་བྱེད་ཀྱིན་པའི་མཁའ་དབྱིབས་འབབ་ཚུགས་ཤེས། ཚན་རིག་དང་མཁའ་དབྱིབས་ཞིབ་འཇུག་གི་ཆེད་དུ་ཝེད་སྤྱོད་བྱེད་པ་དང་། བསྡུས་ཡིག་ ISS ཡིན།

interneuron
བར་གནས་ལྷ་གཟུགས།
neurosci.

A nerve cell found entirely within the central nervous system that acts as a link between sensory neurons and motor neurons.

དབང་རྩ་ལྷེ་བའི་མ་ལག་གི་ནང་རོལ་དུ་ཡོད་ཅིང་དབང་ཚོར་དབང་རྩ་ལྟ་གཟུགས་དང་འགྲུལ་སྒྲོད་དབང་རྩ་ལྟ་གཟུགས་དབར་གྱི་མཐུད་ཁ་ལྟ་བུའི་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་མཁན་གྱི་དབང་རྩ་ལྟ་གཟུགས་ཤེག

interoception
ནང་ཚོར།
neurosci.

Sensitivity to stimuli originating inside of the body

ལུས་པོའི་ནང་རོལ་ནས་བྱུང་བའི་སྐུལ་རྒྱན་ལ་ཚོར་བ་སྐྱེན་པོ་ཡིན་པའི་རང་བཞིན། [ནང་གི་གནས་བབ་ཚོར་བ།]

interoceptor
ནང་ཚོར་སྐྱེ་ཤེན་པ།
neurosci.

A specialized sensory nerve receptor that receives and responds to stimuli originating from within the body.

ལུས་པོའི་ནང་རོལ་ནས་བྱུང་བའི་སྐྱེལ་རྒྱན་ཚོར་ཞིང་དེ་ལ་ཡ་ལན་སྤྲོད་མཁན་གྱི་ཆེད་ལས་དབང་ཚོར་དབང་རྩ་ཐུ་གཟུགས་ཤེག

interphase
བར་ངོ།
biol.

The stage of the cell cycle between cell divisions; it occupies the largest proportion of time spent in the normal cell cycle.

ཐུ་ཕུང་འབྱེད་རིམ་དབར་གྱི་ཐུ་ཕུང་གི་བར་ལས་ཀ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་ཐ་ཕུང་འགོར་རྒྱུན་གྱི་ནང་དུ་དུས་ཚོད་མང་ཤོས་ད་འགོར་གྱི་ཡོད།

interplanetary dust
གཟའ་བར་ཐལ་ཕྱེ།
phys.

Microscopic particles in the interplanetary medium.

གཟའ་སྐར་བར་གྱི་རྒྱུད་ལམ་ནས་ཡོད་པའི་རྡུལ་ཐ་མོ།

interspecific competition
ཉེ་རིགས་བར་འཁྲུན།
biol.

Any limited COMPETITION between two or more different species populations for a resource such as food. All populations involved are negatively affected by the competition, and may exhibit increased mortality or decreased birthrate.

ཉེ་རིགས་གཉིས་སམ་དུ་མའི་དབར་དུ་ཟ་མ་ལྟ་བའི་ཐོན་ཁུངས་གྱི་ཆེད་དུ་བྱུང་བའི་ཚད་བཀག་པར་བཞིན་གྱི་འགྲན་སྤྱར་ལ་གོ། འགྲན་སྤྱར་འདི་ཀུ་ཞུགས་མཁན་གྱི་སྟེ་ཚན་ཚང་མར་ཕན་གྱི་ཕྱེ་ཚན་རྣམ་པ་ཤེས་ཀྱི་ཡོད་པ་བདུན། ཁེ་ཚད་རྣེ་མང་དང་སྐྱེ་ཚད་རྣེ་ཉུང་འགྲོ་སྲིད། [ཟས་ཀྱི་ཆེད་དུ་ཉེ་རིགས་མི་འདྲ་བ་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་བྱུང་བའི་འགྲན་སྤྱར།]

interstellar cloud
རྒྱུ་མཚམས་ཁྱིམ་ཚོགས།
phys.

Unusually dense patches of gas and dust, usually about 10 000 times more massive than the Sun, from which stars are believed to form. The clouds break up into many smaller, rotating fragments, which may become stars.

སྤྱི་བཤད་གི་ཚ་ནས་ཉེ་མ་ལས་ལྷག་ ༡༠༠༠༠ ཡིས་ལྷུ་ཞིང་བོངས་ཚད་ཆེ་བའི་རྒྱངས་གཟུགས་དང་རྡུལ་གྱི་ཚོགས་འདུས་སྤྱག་པོ་དག་ལ་གོ་ཞིང། འདི་དག་ལས་སྐར་མ་དག་གྲུབ་པར་འདོད། སྤྲིན་པ་འདི་དག་སྐོར་བ་བྱེད་ཀྱིན་པའི་ཆ་ཤས་ཆུང་ཙམ་ཕྲ་ཕོར་ཏེ་སྐར་མར་འགྱུར་སྲིད།

interstellar dust
རྒྱུ་མཚམས་ཐལ་རྡུལ།
phys.

Cosmic dust occurring in the interstellar medium.

སྐར་མའི་བར་མཚམས་སུ་ཡོད་པའི་མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི་ཐལ་རྡུལ་ལ་གོ

interstellar gas
རྒྱུ་མཚམས་རླུང་ལས་ཀཱུག།
phys.

The gas between stars of this galaxy; most of this gas is hydrogen in various states

དགུ་ཚོགས་སྐྱ་ཝོའི་ནང་གི་སྐར་མའི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་རླུང་ལས་ཀཱུག་ལ་གོ་ཞིང། རླུང་ལས་ཀཱུག་ཕལ་ཆེ་བ་ནི་གནས་བབ་སྣ་ཚོགས་སུ་ཡོད་པའི་ཡང་རླུང་ཡིན།

interstellar space
སྐར་མཚམས་བར་སྟོང།
phys.

The space between the stars. The interstellar matter that occupies this space constitutes several percent of the Galaxy's total mass and it is from this matter that new stars are formed.

སྐར་མའི་བར་མཚམས་ཀྱི་མཁའ་དབྱིངས། སྐར་མཚམས་མ་ཁའ་དབྱིངས་སུ་གནས་པའི་སྐར་མཚམས་བེམ་གཟུགས་ཀྱིས་དགུ་ཚིགས་ཀྱི་ཁྱོན་སྡོམ་གངོས་ཚད་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ཁར་ཅཱིག་ཟིན་ལ། བེམ་གཟུགས་འདི་ལས་སྐར་མ་གསར་པ་བྱུང་པ་ཡིན།

intertidal zone
ཏྲས་རྒྱབས་བར་ཁྱམ།
biol.

The part of the shore that lies between the low and high water lines.

དུས་རྒྱབས་མཐོན་པོའི་སྐྱབས་ཀྱི་ཆུ་མཚམས་དང་དུས་རྒྱབས་དམའ་མོའི་སྐྱབས་ཀྱི་ཆུ་མཚམས་གཉིས་དབར་གྱི་མཚོ་འགྲམ་གྱི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ།

interval
བར་མཚམས།

An intervening time or space.

བར་དུ་གཅོད་པར་བྱེད་པའི་དུས་སམ་བར་སྟོང་ལ་གོ།

interventions
བར་ཞུགས། བར་འཚང་།
biol.

The action or process of intervening.

བར་ལ་འཚང་པའི་བྱ་བའམ་རྒྱུ་དངོས་ལ་གོ།

intracranial pressure
ཐོད་ཏྲས་ནང་པོས་གཙོ་རྒྱས།
neurosci.

The pressure maintained by the brain tissue, intracellular and extracellular fluid, cerebrospinal fluid and blood.

གླང་པའི་ཕྱང་གྲྭ་བ་དང་། ཕ་ཕྱང་གི་ནང་རོལ་དང་ཕྱི་རོལ་གྱི་གསེར་ཁུ། གླང་རྒྱུང་ས་གསེར་ཁུ། ཁྲག་བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་གཙོ་ཕྱུགས།

intraparietal sulcus
ཕྱུག་ནང་གླད་ཁྲལ།
neurosci.

An irregular groove on the convex surface of the parietal lobe that marks the division of the inferior and superior parietal lobules of the cerebrum.

གླད་ཆེན་གྱི་གཡུ་གཱི་འདབ་ཆུང་ཡོག་མ་དང་གཡུ་གཱི་འདབ་ཆུང་སྟེང་མ་གཉིས་ཀྱི་ས་མཚམས་དབྱེ་མཁན་ཏེ་གཡུ་གཱི་འབྱར་རོས་སུ་ཡོད་པའི་ཆ་མེ་མཉམ་པའི་ཕྱུར་ཞིག

intraspecific competition
ཅེ་གཱམ་ནང་འཐབ།
biol.

Any limited competition within the same species population for a resource such as food. Not all members of the population may be negatively affected by the competition, resulting in differential ability to survive and reproduce

ཟ་མ་ལྟ་བུའི་ཐོན་ཁུངས་ཀྱི་ཆེད་དུ་ཅེ་རིགས་གཅིག་གི་ཚོགས་འདུས་ཀྱི་ནང་ཁུལ་དུ་བྱུང་བའི་ཚད་བ་ཀཱཏ་རང་བཞིན་གྱི་འཐབ་སྤྱད་ལ་གོ། འཐབ་སྤྱད་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ཚོགས་འདུས་དེའི་ཚོགས་མི་ཚང་མར་ཤུགས་རྒྱུན་བཅན་པ་ཐེབས་མི་སྲིད་པ་ཡིན་ཞིང་། འཚོ་གནས་དང་སྐྱེ་འཕེལ་གྱི་ཐད་ལ་འཚོ་འགྱུར་ཅན་གྱི་ནུས་པ་འབྱུང་གི་ཡོད། [ཟས་ཀྱི་ཆེད་དུ་ཅེ་རིགས་གཅིག་གི་ནང་དུ་བྱུང་བའི་འཐབ་བསྤྱད།]

intron
མངོན་མེད་ཅིག་ཐུན།
biol.

A segment of a DNA or RNA molecule which does not code for proteins and interrupts the sequence of genes.

སྤྱི་རྒྱས་བཟོ་བའི་གསང་བརྡ་མི་སྦྱོང་ཅིང་རིགས་རྒྱས་ཀྱི་བསྡུར་ཚགས་རང་བཞིན་ལ་བར་གཅོད་པར་བྱེད་མཁན་ཏི་ཨེན་ཨེ་ཨམ་ཨེན་ཨེ་ཞེག་གི་དུམ་བུ་ཞིག

intuition
ཉམས་སྐྱོང་། ཉམས་འཚར།
neurosci.

The ability to understand something immediately, without the need for conscious reasoning.

ཤེས་ཚོར་དང་བཅས་པའི་རྒྱུ་མཚན་ལ་བརྟེན་མི་དགོས་པར་བྱ་དངོས་ཤེག་གི་སྐོར་དེ་མ་ཐག་ཏུ་རྟོགས་ཐུབ་པའི་ནུས་པ།

inverse-square law
ཕྱིས་ལྡོར་ལྷོ་གཡས།
phys.

Law relating the intensity of an effect to the inverse square of the distance from the cause. Gravity, electric, magnetic, light, sound, and radiation phenomena follow the inverse-square law. Intensity ~ 1/distance^2

ཤུགས་རྒྱུན་ཞིག་གི་ཆེ་ཆུང་ནི་ཤུགས་རྒྱུན་དེའི་འབྲས་ཡུལ་དང་ཡོད་པ་ས་གཞིས་ཀྱི་བར་ཐག་གི་རང་སྒྲུར་དང་ལྷོ་གཡེལ་ཡིན་པ་སྟོན་པའི་ཁྲིམས། འཕེན་ཤུགས་དང་། གློག ཁབ་ལེན། ཝོད། སྒྲ། ཝོད་ནུས་བཅས་ཀྱི་སྦྱང་ཚུལ་རྣམས་ཀྱིས་རང་སྒྲུར་ལྷོ་གཡེལ་བཅོ་སྦྱང་བྱེད། དྲག་ཚད། ~ 1/(བར་ཐག^2)

inversely proportional
ལྷོ་ཀ་འཕྲེལ།
phys.

Related so that as one becomes larger the other becomes smaller

དངོས་འགོར་ཞིག་ཚེ་རྒྱ་འགྱོ་སྐབས་དངོས་འགོར་གཞན་དེ་ཆུང་དུ་འགྱོ་བའི་འབྲེལ་བ།

invertebrate
ཕྱག་རྒྱས་མེད་པའི་ཐྲོག་ཚགས།
ཕྱག་མེད་ཐྲོག་ཚགས།
biol.

Any animal that does not possess a backbone.

ཕྱག་རྒྱས་མི་ལྡན་པའི་སྲོག་ཚགས་གང་རྒྱང་རྒྱང་ཞིག་ལ་ཟེར།

investigation
རྟོག་ཞིབ།
sci. method

A careful examination or search in order to discover facts or gain information.

དངོས་དོན་གསར་རྟེད་བྱེད་པའི་ཚེད་དམ་ཚ་འཕྲིན་ལེན་པའི་ཚེད་དུ་སྒྲུབ་པའི་གཟབ་ནན་གྱི་བརྟག་དཔྱད་དམ་འཚོལ་ཞིབ་ལ་གོ

iodine
མ་ཡོ་ཌིན།
chem.

The chemical element of atomic number 53, a non-metallic element forming black crystals and a violet vapour.

རྩལ་གྱངས་ ༥༣ ཡིན་པའི་རྩ་རྒྱས་ཏེ། དངོས་གཟུགས་ནག་ཝོ་དང་རླངས་པ་ཐུ་མེན་འགྲུལ་པར་བྱེད་པའི་ལྷུགས་རིགས་མ་ཡིན་པའི་རྩ་རྒྱས་ཤིག

ion
གྱེས་རྡུལ།
chem.

Atom (or group of atoms bound together) with a net electric charge, which is due to the loss or gain of electrons. A positive ion has a net positive charge. A negative ion has a net negative charge.

གློག་རྡུལ་བརླག་པའམ་ཐོབ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་རྡུལ་ཕྲན་ (ཡང་ན་མཉམ་དུ་འབྲུར་བའི་རྡུལ་ཕྲན་གྱི་ཚོགས་) གཅིག་ལ་གློག་གི་ཁུར་གཅང་ཡོད་པ་ཞིག གྱེས་རྡུལ་ཡོ་ཞིག་ལ་གཅང་ཁུར་ཡོ་ཡོད་ཅིང་། གྱེས་རྡུལ་མོ་ཞིག་ལ་གཅང་ཁུར་མོ་ཡོད་དོ།

ion pump
གྱེས་རྡུལ་ལྷུ་མདའ།
phys.

A type of vacuum pump that can reduce the pressure in a container to about 1 nanopascal by passing a beam of electrons through the residual gas.

སྟོང་ཚས་ཤེག་གི་ནང་དུ་ལྷག་པའི་རླངས་གཟུགས་བཏུད་ནས་གློག་རྡུལ་གྱི་འཕྲོ་ཟིར་ཞིག་བཏང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་སྟོན་ཚས་དེའི་ནང་གི་གཞོན་ཕུགས་ནི་ནོ་པ་མི་ཀལ་གཅིག་ཙམ་གྱི་མཚམས་སུ་མར་འབབ་ཐུབ་པའི་སྟོང་སང་ལུ་མཁའི་རིགས་ཤེག

ionic bond
གྱེས་རྡུལ་འཛིན་བ།
chem.

རྒྱས་ལྡོག་པའི་ཁུར་དང་ལྡན་པའི་གྱེས་རྡུལ་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་གྲུབ་པའི་ཟླ་སྟོར་འཛིན་བ་ལ་གོ་ཞིང་། ཚྭ་ཡི་ཐུན་མིན་ཁྲུང་ཚོས་ཡིན།

ionic compound
གྱེས་རྡུལ་འདུས་ཟླས།
chem.

Substance formed by ionic bonding, a chemical bond of positively and negatively charged ions. Salts, bases and some acids are ionic compounds.

གྱེས་རྡུལ་ཡོ་དང་གྱེས་རྡུལ་མོ་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་གྲུབ་པའི་ཟླ་སྟོར་གྱི་འཛིན་བ་སྟེ་གྱེས་རྡུལ་འཛིན་སྟོར་ལ་བརྟེན་ནས་ཀྱབ་པའི་བཅོས་ཟླ་ལ་གོ་ཞིང་། ཚྭ་དང་། བྱལ་ཟླ། ཐུར་ཟླ་ཁག་ཅིག་བཅས་ནི་གྱེས་རྡུལ་འདུས་ཟླ་ཡིན།

ionization
འཕྲུམ་གྱེས།
phys.

Process of adding or removing electrons to or from the atomic nucleus.

རྡུལ་ཕྲན་གྱི་སྟེང་དུ་གློག་རྡུལ་སྟོན་པའམ་རྡུལ་ཕྲན་ལས་གློག་རྡུལ་ལེན་པའི་རྒྱུད་རིམ།

ionization energy
འཕྲུམ་གྱེས་རྩྭས་བ།
phys.

The amount of energy required to remove an electron from an isolated atom or molecule.

ཁེར་ཆུང་དུ་གནས་པའི་རྡུལ་ཕྲན་ཞིག་གམ་འདུས་རྡུལ་ཞིག་ནས་གློག་རྡུལ་ཞིག་ཕྱིར་འདོན་པར་མཁོ་བའི་ནུས་བ།

ionizing radiation
གྲེས་དྲལ་གྱེད་པའི་འགྲེད་འཕྲོ།
phys.

Radiation of sufficiently high energy to cause ionization in the medium through which it passes. It may consist of a stream of high-energy particles or short-wavelength electromagnetic radiation.

རང་གི་བརྒྱུད་ལམ་གྱི་ནང་དུ་གྲེས་རྡུལ་བསྐྱུན་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་མཐོ་བའི་འགྲེད་འཕྲོ། འདིའི་ནང་དུ་ནུས་པ་མཐོ་བའི་རྡུལ་གྱི་འཕྲོ་ཐེར་ཞིག་ཡོད་ཚོག་ལ། རྒྱབས་ཐུང་ཐུང་བའི་གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་འགྲེད་འཕྲོ་ཡང་ཡོད་ཚོག

ionosphere
གྲེས་དྲལ་རྒྱུད་ཁམས།
phys.

The layer of the earth's atmosphere which contains a high concentration of ions and free electrons and is able to reflect radio waves. It lies above the mesosphere and extends from about 80 to 1,000 km above the earth's surface.

གྲེས་རྡུལ་དང་རང་དབང་གློག་རྡུལ་གྱི་འདུས་ཚད་མཐོ་བའི་སའི་གོ་ལའི་རྒྱུང་ཁམས་གྱི་རིམ་པ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་འདི་ཡིས་རྒྱུང་འཕེན་གྱི་རླུང་གི་ཐུག་ལྟོག་ཐུབ། འདི་ནི་རྒྱུང་ཁམས་བར་མའི་སྟེང་ཁག་ཁག་ན་ཡོད་ཅིང་སའི་གོ་ལའི་རོས་ནས་ཀི་ཡོ་མི་ཏར་ ༨༠ ནས་ ༡༠༠༠ བར་ཁྱོན་ཡོད།

ionotropic receptor
གྲེས་ལམ་སྟེ་ལེན་པ།
neurosci.

A receptor that functions directly by opening ion channels that enable specific ions to stream in an out of the cell.

ཐྭ་ཤུང་གི་ཕྱི་ལམ་ནང་དུ་གྲེས་རྡུལ་རེས་ཅན་ཞིག་རྒྱུ་བ་འཇུག་མཁན་གྱི་གྲེས་རྡུལ་རྒྱུ་ལམ་ཁ་འགྲེད་པ་དང་ལྷན་དུ་ཐད་ཀར་བྱེད་ལས་སྐྱེས་པའི་སྟེ་ལེན་པ་ཞིག

ipsilateral
གཅིག་ལས་མཚུངས།
neurosci.

Located on or affecting the same side of the body.

ལུས་པོའི་གཞོན་གཅིག་གཅིག་ཏུ་གནས་པའམ་ལུས་པོའི་གཞོན་གཅིག་ལ་ཤུགས་རྒྱུན་སྤྱོད་པའི།

iridescence
འཇའ་མདངས།
phys.

Phenomenon whereby interference of light waves of mixed frequencies reflected from the top and bottom of thin films produces an assortment of colors.

སྒོམ་ཕྱན་ཚིག་གི་ངོས་སྐྱེང་ལོག་གཉིས་ནས་བློས་ཕྱོད་འདེས་མའི་ལོང་རྒྱས་འཕྲོ་བྱས་པ་ལ་གྲུབ་པའི་ཐེ་ཁུགས་ལ་བརྟེན་ནས་ཚོན་མདོག་སྣ་འཛིམས་མངོན་པའི་སྐང་ཚུལ་ལ་གོ

iris
འཇའ་ཁྱི།
biol.

Colored part of the eye that surrounds the black opening through which light passes. The iris regulates the amount of light entering the eye.

མིག་དཀྱིལ་གྱི་ལོང་རྒྱ་སའི་བུ་གནག་པོ་དེའི་མཐའ་རུ་ཡོད་པའི་ཚོན་ལྟན་གྱི་ཆ་ཤས། འཇའ་ཁྱི་ཡིས་མིག་ནང་དུ་ལོང་གཏོང་ཚད་ལ་སྐྱར་མ་འཛིན་བྱེད།

ischemic stroke
(གླུད་པའི་) ཐང་ཕྱིད།
biol.

A cerebrovascular disorder caused by deprivation of blood flow to an area of the brain, generally as a result of thrombosis, embolism, or reduced blood pressure.

གླུད་པའི་ཚ་ཤས་ཤེག་ལ་ཁྲག་གི་རྒྱུ་བ་ཉུང་ཏགས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་གླུད་པའི་ཁྲག་རྩའི་འཕྲུག་སྟོན་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། སྟེར་བཏང་སྟེང་ཁམས་ཀྱི་ཁྲག་རྩའི་ནང་དུ་ཚགས་པའི་ཁྲག་ལིང་དམ། ཐ་ལམ་རྒྱུ་འགོག ཡང་ན་ཁྲག་ཤེད་ཆུང་དུ་ཕྱིན་པ་བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་།

island
མཚོ་གླིང་། གླིང་ལྷན།
biol.

A mass of land that is surrounded by water and is smaller than a continent

གླིང་ཆེན་ལས་ཆུང་ཞིང་མཐའ་མཚམས་ཆུ་ཡིས་བསྐོར་བའི་ས་ཁུལ་ཞིག་ལ་གོ

isocitrate
ཐུས་མཚུངས་སི་ཊྲེ།
chem.

Any salt or ester of isocitric acid

ཐུས་མཚུངས་སི་སྐྱུར་གྱི་ཚྭ་འམ་སྐྱུར་ཚོལ་གང་རུང་ཞིག་ལ་གོ

isolated system
ཁེར་གཅིས་མ་ལག
phys.

A system that does not interact with its surroundings, that is, its total energy and mass stay constant.

རང་ཉིད་ཀྱི་ཉེ་འཁོར་དང་འབྲེལ་བ་མི་བྱེད་པའི་མ་ལག་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། དེའི་སྟོབ་སྟོམ་གྱི་ནུས་པ་དང་གདངས་ཚད་ལ་འགྱུར་བ་མེད།

isoleucine
ཐུས་མཚུངས་ལུ་ཡིན།
chem.

One of the amino acids found in proteins, considered essential for animal growth.

སྲོག་ཆགས་ཀྱི་འཚང་འགེལ་ལ་གལ་ཆེན་ཡིན་ཞིང་སྲོ་ཐུས་ཀྱི་བྱུབ་ཆར་གྱུར་པའི་ཨེ་མི་ནོ་སྐྱུར་ཐུས་ཝིག

isomerase
ཐུས་མཚུངས་ལྷན་ཐུས།
biol.

Any of a group of enzymes that catalyze the conversion of one isomer into another.

ཐུས་མཚུངས་འདུས་ཐུས་གཅིག་ནས་གཞན་དུ་བརྗེ་སྐྱུར་གྱི་སྐྱེལ་རྒྱུན་བྱེད་མཁན་གྱི་སྨིན་ཐུས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་ཟེར།

isotopes
གཅས་མཉམ་ཅུ་ཐུས།
chem.

Atoms whose nuclei have the same number of protons but different numbers of neutrons.

ཕྲེ་ཏུལ་དུ་ཡོད་པའི་ཥོ་ཏུལ་གྱི་ཁ་གྲངས་གཅིག་ཀྱང་བར་ཏུལ་གྱི་ཁ་གྲངས་མི་གཅིག་པའི་ཏུལ་ཟན།

isotropic
ཐྱོག་མར་མཉམ།
phys.

(Of an object or substance) having a physical property that has the same value when measured in different directions.

ཁ་ཐྱོག་གང་དུ་ཚད་འཛལ་བྱས་ཀྱང་ཕྱི་ཤེ་ཁྲིད་ཆོས་ཀྱི་འཕོར་ཚད་འགྱུར་མེད་ཡིན་པའི་(དངོས་པོ་ཨམ་དངོས་ཐུས་ཀྱི་)།

J-K

jack
རྒྱ་འདེགས།
phys.

A device for lifting heavy objects, especially one for raising the axle of a motor vehicle off the ground so that a wheel can be changed or the underside inspected.

དངོས་པོ་ལྷོད་མོ་དང་། བྱ་བྲག་ཏུ་རླངས་འཁོར་གྱི་འཁོར་ལོ་བརྡེ་བཤམ་པོོག་སྒོོག་ལ་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པའི་ཚེད་དུ་རླངས་འཁོར་གྱི་སྟོག་ཕེད་ཡར་འདེགས་པར་སྒྲོད་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག

jackhammer
རྒྱ་ཐོ།
phys.

A handheld machine for drilling rock and breaking up pavement, operated by compressed air.

བྲག་རྩོ་ལ་ཨེ་ཁྱང་འདེགས་པཉམ་རྩོ་གཅལ་གཏོར་བའི་ཚེད་དུ་ལག་པས་བཟུང་སྟེ་བཀོལ་སྒྲོད་བྱེད་པའི་འཕྲལ་ཆས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། བཅོར་གཅོན་ཁེས་པའི་རླུང་ཤུགས་ལ་བརྟེན་ནས་བྱེད་ལས་སྒྲུག

jerk
ཐུར་སྐོོན་འགྱུར་ཙམ།
phys.

A single quick motion of short duration.

དུས་ཡུན་ཐུང་དྲའི་རིང་ལ་བྱུང་བའི་འགྱུལ་སྐྱོད་སྒྱུར་མོ་ཞིག

jet
༡ རླུང་ཐོན། ༢ རླུང་ཐོན་འཕྲུར་གྱུ།
phys.

1. A rapid stream of liquid or gas forced out of a small opening. 2. An aircraft powered by one or more jet engines

།) བྱ་གཅུང་ཆུང་ཞིག་ནས་ཤུགས་ཀྱིས་ཐོན་པའི་གཝེར་གཅིག་ཟས་ཏན་རླུང་གཅིག་གི་རླུན་ཞིག་ལ་གོ ། **།)** རླུང་ཐོན་འཕྲལ་འཁོར་གཅིག་གམ་དུ་མས་སྐྱལ་བའི་འཕྲང་ཀྱ་ཞིག

jet engine
རླུང་ཐོན་འཕྲལ་འཁོར།
phys.

An engine, as an aircraft engine, that produces forward motion by the rearward exhaust of a jet of fluid or heated air and gases.

གཝེར་གཅིག་ཟས་ཚ་པོར་བཐོས་པའི་རླུང་དང་རླངས་ཁུས་རླུབ་བྱེད་ནས་ཤུགས་ཀྱིས་ཕྱང་པ་ལ་བཏེན་ནས་མདུན་སྒྲོད་ཀྱི་འགྱལ་སྒྲོད་སྐྱན་པའི་འཕྲལ་འཁོར་ཏེ། དབེར་ན་གནམ་གྱེའི་འཕྲལ་འཁོར་ལྟ་བུ།

jet lag
མཁའ་འགྲུལ་དྲས་འཛིན།
དྲས་འཛིན་བལ་དྲ།
neurosci.

Extreme tiredness and other physical effects felt by a person after a long flight across different time zones.

དུས་ཚོད་ཀྱི་ས་ཁྱལ་མི་འདྲ་བའི་ཁྱོན་ལ་གནས་གྱ་ལ་བསྡད་དེ་དུས་ཡུན་རིང་པོར་འགྲུལ་བཞུད་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་ངལ་དུབ་དྲག་པོཧམ་ལུས་ལ་ཕེབས་པའི་ཤུགས་རྒྱུན་ཀྱི་ཁྱད་གཞན།
[དུས་ཚོད་ཀྱི་ས་ཁྱལ་འཛོལ་བཧམ་འཁྲུག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་ངལ་དུབ།]

jet plane
རྒྱུང་ཐོན་འཕྲུང་གྱ།
phys.

An aircraft powered by one or more jet engines

རྒྱུང་ཐོན་འཕྲུལ་འཁོར་གཅིག་གམ་དུ་མས་སྒྲུལ་བའི་འཕྲུང་གྱ་ཞིག

jet propulsion
རྒྱུང་ཐོན་ལྷོག་འགྱུལ།
phys.

The propulsion of a body by means of a force produced by discharging a fluid in the form of a jet.

དངོས་གཏན་གཟུགས་ཅིག་ནས་གཡེར་གཏན་གཟུགས་ཅིག་ཕྱུགས་ཀྱི་ཐོན་པ་ལས་བྱུང་བའི་ཕྱུགས་ལ་བརྟེན་ནས་དངོས་གཏན་གཟུགས་དེར་ཐེབ་པའི་འགྱུལ་སྟོབ།

jetliner
རྒྱུང་ཐོན་འཕྲུང་གྱ།
phys.

A commercial airliner powered by jet engines

རྒྱུང་ཐོན་འཕྲུལ་ཆས་ཀྱི་སྒྲུལ་བའི་ཚོང་འབྲེལ་གནས་བྱ་ཞིག

joint
ཡུལ་ཕྱིགས།
biol.

A point of articulation between two or more bones, especially such a connection that allows motion.

དུས་པ་གཉིས་སམ་དུ་མ་འབྱུར་སའི་གནས་ཏེ། བྱ་བྲག་ཏུ་འགྱུལ་སྟོབ་འབྱུར་དུ་འཇུག་སའི་མཐུད་ཁ་དེ་ལ་གོ

joint bar
མཐུད་ལྷགས།

A rigid metal rod used to connect surfaces.

ངོས་བཏན་ཚུན་སྟེལ་མཐུད་བྱེད་པར་སྤྱོད་པའི་ལྕགས་གཏུང་མཁྲེགས་པོ་ཞིག

joule (J)
འཇུ།
phys.

SI unit of work and of all other forms of energy. One joule of work is done when a force of 1 newton is exerted on an object moved 1 meter in the direction of the force.

ལས་ཀ་དང་ནུས་པའི་ངོ་བོ་གཞན་ཀུན་གྱི་རྒྱ་ལ་སྤྱི་འཚད་ལྡན་པར་ཚིགས། ཤུགས་ནི་ཌ་ཏོན་ *1* སྤྱད་དེ་དངོས་པོ་ཞིག་ཤུགས་ཀྱི་ཁ་ཕྱོགས་སུ་རྒྱང་ཐག་མི་ཏར་ *1* སྒྲུལ་བ་ཡིན་ན་ལས་ཀ་འཇུལ་ *1* བྱས་པ་རེད།

junk science
ཚན་རིག་ལྟར་ཐྲོད།
phil.

Untested or unproven theories when presented as scientific fact, especially in a court of law.

གནས་སྟངས་སྤྱི་ངང་བྱེ་བྲག་ཏུ་ཁྲིམས་ར་ཚོགས་པའི་སྒྲབས་སུ་ཚན་རིག་གི་བདེན་དོན་དངོས་ལྟར་ངོ་སྤྲོད་བྱས་པའི་བརྡག་དབྱད་བྱས་མེད་ཅིང་ར་སྤྲོད་ཀྱང་བྱས་མེད་པའི་གཏན་ཁྲིམས་ཁག་ལ་གོ་ཞིང།

Jupiter
གཟའ་ཕྱུར་བུ།
phys.

The largest planet in the solar system, a gas giant which is the fifth in order from the sun and one of the brightest objects in the night sky.

ཉི་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ནང་གི་གཟའ་སྐར་ཆེ་ཤོས་ཏེ་རླངས་གཟུགས་ཀྱིས་བྱས་ཏེ་མ་ནས་བཅུས་པའི་གཟའ་སྐར་ལྔ་པ་དེ་ཡིན་པ་དང་། མཚན་མོའི་ནམ་མཁར་བཀྲག་མདངས་ཆེ་ཤོས་བྱས་ཀྱི་དངོས་པོ་ཞིག་ཡིན།

justification
ཁྱད་གཞི་ལེན། དགག་ཕྱིན།
phil.

The action of showing something to be right or reasonable.

བདེན་པ་ཡིན་པའམ་རྒྱུ་མཚན་དང་ལྡན་པ་ར་སྟོན་བྱེད་པའི་བྱ་བ་ལ་གོ

juxtacrine signaling
ཀཱཡི་བར་ལྡན་བཤད་ཀྱོང་།
biol.

A mode of cell-cell communication in which signaling molecules are retained on the surface of the signaling cell and interact with receptor proteins on adjacent cell surfaces.

བཤད་ཀྱོང་འདྲས་རྟ་ལ་ཀྱིས་བཤད་ཀྱོང་ཐུ་ཟུང་གི་ཕྱི་ངོས་དང་ཁ་མ་བྱས་པའི་སྨོ་ནས་ཉེ་འཁྱམ་ཀྱི་ཐུ་ཟུང་སྟེང་གི་སྟེ་ལེན་སྟེ། རྟ་ལ་དང་འབྲེལ་བ་བྱེད་པའི་ཐུ་ཟུང་དབར་ཀྱི་འབྲེལ་ལམ་བྱེད་ཐབས་ཤིག

k-selection
བཅུ་འདེམས།
(ཁྲི་-འདེམས་ཐུག)
biol.

A form of selection that occurs in an environment at or near carrying capacity, favoring a reproductive strategy in which few offspring are produced.

ཁོར་ཡུག་ཅིག་གི་ཐེག་ཚད་ལ་སྒེའུས་པའི་སྐབས་སམ་ཉེག་ཚད་ལ་ཉེ་བའི་སྐབས་སུ་རྒྱུད་འཛིན་ཤུང་ངུ་སྐྱེད་པའི་སྐྱེ་འཕེལ་ཀྱི་ཐབས་བློས་ལ་བྱོགས་པར་འགྱུར་བའི་འདེམས་སྒྲུག་གི་རྣམ་པ་ཞིག

Kaon
ཀེ་ཨོན་རྩལ།
phys.

Any of a group of four mesons, one positively charged and one negatively charged, having a mass 966 times that of an electron, and two electrically neutral, having a mass 974 times that of an electron.

འབྲེང་རྩལ་བཞི་ཡིས་གྲུབ་པའི་སྟེ་ཚན་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ། པོ་ཁུར་དང་ལྡན་པ་གཅིག་དང་མོ་ཁུར་དང་ལྡན་པ་གཅིག་ཡོད་པ་དེ་གཉིས་མོ་སོའི་གངོས་ཚད་ནི་གློག་རྩལ་གཅིག་གི་གངོས་ཚད་ཀྱི་ལྔ་བ་དང་། གློག་ཁུར་མེད་མཁན་གཉིས་ཡོད་པ་མོ་སོའི་གངོས་ཚད་ནི་གློག་ཁུར་ཀྱི་གངོས་ཚད་ཀྱི་ལྔ་བ་ (ཅ᐀᐀ ཡིན་པ་དང་། གློག་ཁུར་མེད་ཀྱང་ཡིན་ཏེ། ཁ᐀᐀ ཡིན་ནོ།

karyogram
ཚོས་ཀན་ཟུགས་བཀྲ་ཡིག
biol.

A diagram or photograph of the chromosomes of a cell, arranged in homologous pairs and in a numbered sequence.

ཚོས་ཀ་ཟུགས་རྣམས་ཁུངས་མ་ཐུན་ཀྱི་ཟུང་ཚན་དང་། ཡང་རིམ་ལྡན་སྒྲིག་པའི་ཐུ་ཟུང་ཞིག་གི་ཚོས་ཀ་ཟུགས་ཀྱི་རི་མོའམ་པར་རིས་ཤིག་ལ་ཟེར།

karyotype
ཚོས་གཟུགས་བཟང་ཕྱིག
biol.

Characteristics of the set of chromosomes of a cell or organism (their number, sizes and shapes). A photograph or diagram of chromosomes, generally arranged in pairs and in order of size, is termed a karyogram.

སྐྱེ་དངོས་སམ་སྦ་ལུང་ཞིག་གི་ཚོས་གཟུགས་སྡེ་ཚན་གྱི་ཐུན་མིན་(ཁ་གྲངས་དང་། ཆེ་ཆུང་། དབྱིབས།) 'ལ་ཟེར། ཚོས་གཟུགས་རྣམས་ཆེ་ཆུང་ལ་གཞི་བཞག་སྡེ་ཐུང་ཚན་དུ་གྲལ་སྒྲིག་བཀོད་རེ་མཚ�eབས་བར་རེས་ལ་ཚོས་གཟུགས་བཀྲ་རིས་ཟེར།

kelp
མཚོ་ཆུ་ཕྱ་གཙོད།
biol.

Any of several brown seaweeds commonly found on Atlantic and Pacific coasts, a type of brown algae. A source of iodine and potassium compounds

ཨེཏ་ལན་ཏིག་རྒྱ་མཚོའི་འཐམ་རྒྱུད་དང་ཞི་བདེ་རྒྱ་མཚོའི་འཐམ་རྒྱུད་དུ་ཡོད་པའི་མཚོ་ཆུ་སྨྱུག་པོ་གང་བུང་བུང་ཞིག་སྟེ། ཆུ་བལ་སྨྱུག་པོའི་རིགས་ཤིག འདི་ནི་ཕྱ་ནོ་དང་དུག་སེལ་དཀར་པོའི་འདུས་རྫས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཤིག་ཡིན། [ཕྱ་བ་མེད་པར་བཟོ་བཞམ་གཙོད་པར་བན་པའི་ཕྱ་ནོ་དང་ལྡན་པའི་མཚོ་ཆུ་ཞིག]

Kelvin (K)
གེལ་ཝིན།
phys.

SI unit of temperature. A temperature measured in kelvins (symbol K) indicates the number of units above absolute zero. Divisions on the Kelvin scale and Celsius scale are the same size, so a change in temperature of 1 kelvin equals a change in temperature of 1 Celsius degree.

དོད་ཚད་ཀྱི་རྒྱ་ལ་སྦྱོའི་ཚད་ལྡན་བཅུ་གཉིས། གེལ་ཝིན་ (མཚོན་རྟགས་ K) དུ་ཚད་འཇལ་བའི་ དོད་ཚད་ཀྱིས་ཚུགས་ཐུབ་གླང་གོང་གྱི་སྟེང་དུ་ཡོད་པའི་ཁ་གྲངས་མཚོན། གེལ་ཝིན་ཚད་རྟགས་ དང་བཏུ་ཚད་ཚད་རྟགས་གཉིས་ཀྱི་ཆ་བགོས་ནི་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པས། དོད་ཚད་གེལ་ཝིན་ ༡ འགྱུར་བ་ཕྱིན་པ་ནི་དོད་ཚད་བཏུ་ཚད་ ༡ འགྱུར་བ་ཕྱིན་པ་དང་མཚུངས།

Kelvin Scale
ཁེལ་ཝིན་ཚད་རྟགས།
phys.

Temperature scale, measured in kelvins, K, whose zero (called absolute zero) is the temperature at which it is impossible to extract any more internal energy from a material. 0 K= -273.15°C. There are no negative temperatures on the Kelvin scale.

ཁེལ་ཝིན་ K གྱི་བཅོ་གཞི་རྩ་ཚད་འཇལ་བྱེད་པའི་དོད་ཚད་ཀྱི་ཚད་རྟགས། ཚད་རྟགས་འདིའི་ དོད་ཚད་གླང་གོང་ (ཚུགས་ཐུབ་གླང་གོང་ཞེས་བརྗོད་) ནི་དངོས་པོ་ཞིག་ནས་ནང་ནུས་ཅི་ཡང་ སྤོ་གས་འདོན་བྱེད་མི་ཐུབ་པའི་དོད་ཚད་དེ་ཡིན། ཁེལ་ཝིན་ཚད་རྟགས་ཀྱི་ནང་དུ་ལྷོག་མའི་དོད་ ཚད་མེད། 0 K= -273.15°C

Kepler's laws
ཁེ་ལར་ལར་གྱི་གཏན་ཁྲིམས།
phys.

Law 1: The path of each planet around the Sun is an ellipse with the Sun at one focus. Law 2: The line from the Sun to any planet sweeps out equal areas of space in equal time intervals. Law 3: The square of the orbital period of a planet is directly proportional to the cube of the average distance of the planet from the Sun ($T^2 \sim r^3$ for all planets).

གཏན་ཁྲིམས་དང་པོ། ཉི་མའི་མཐའ་ཡི་གཟའ་སྐར་སོ་སོའི་སྐོར་ལམ་ནི་ལྷེ་ཚིག་གཅིག་ཉི་མ་ཡིན་པའི་འཛོར་དབྱིངས་ཤིག་ཡིན། གཏན་ཁྲིམས་གཉིས་པ། ཉི་མ་ནས་གཟའ་སྐར་གང་རུང་རུང་ཞིག་ཏུ་ཕྱིས་པའི་ཐིག་གིས་དུས་ཡུན་གཅིག་མཚུངས་ཤིག་གི་ནང་དུ་མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི་རྒྱ་ཁྱོན་གཅིག་མཚུངས་ཤིག་འགེལ་པར་བྱེད། གཏན་ཁྲིམས་གསུམ་པ། གཟའ་སྐར་ཞིག་གི་གཞན་སྐར་དང་དུས་ཡུན་ཀྱི་རང་ཉིས་སྒྲུར་ནི་གཟའ་སྐར་དེ་དང་ཉི་མའི་དབར་ཀྱི་ཚ་སྙོམས་བར་ཐག་གི་རང་སུམ་སྒྲུར་དང་ཐད་འཚེལ་ཡིན་ (གཟའ་སྐར་ཚང་མར་ $T^2 \sim r^3$ ཡིན་) །

keratin
ཀེ་ར་ཏིན།
biol.

A tough fibrous protein found particularly in the epidermis of vertebrate skin and forming structures such as hair, claws, hooves and fingernails.

སྐྲ་པ་རུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་པགས་པའི་ཕྱན་པགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རྩ་རྒྱུས་ཅན་གྱི་གློ་ཕྲུས་མཁྲིགས་པོ་ཞིག་ལ་ཟིར་ཞིང་། སྐྲ་དང་། ཐྲེར་མོ། ཕྱི་ཤ་པ། ས་ཞན་མོ་ལྟ་བུའི་བཟོ་བཀོད་འགྲུབ་ཀྱི་ཡོད།

keratinocytes
ཀེ་ར་ཏིན་ཐུ་ཕྱང་།
biol.

An epidermal cell that produces keratin.

ཀེ་ར་ཏིན་ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་མཁན་གྱི་ཕྱི་པགས་ཐུ་ཕུང་ཞིག

ketone
ཀེ་ཊོན།
chem.

An organic molecule that contains a carbonyl group, CO, attached to two alkyl groups. The simplest is propanone, CH_3COCH_3.

ཁར་སྦྱོར་ནི་ལ་ CO ཐེ་ཚན་གཅིག་དང་ལྡན་པ་དེ་ཨལ་ཀིལ་ཐེ་ཚན་གཉིས་དང་མཐུད་སྦྱོར་བྱས་པའི་སྐྱེ་ལྡན་འདུས་རྫལ་ཞིག ཀེ་ཊོན་སྤྱན་བདེ་ཝོས་ནི་ཝོར་མེ་ཏོན་ཡིན་ཞིང་ CH_3COCH_3 ཡིས་མཚོན།

kettledrum
ཕྲེ་ར་ཌུ།
phys.

A large hemispherical drum, often made of copper or brass with a parchment head.

ཟངས་སམ་རན་གྱིས་བཟོས་ཤིང་སྟེང་ངོས་ཀོ་ལོག་གིས་གཡོག་ཡོད་པའི་རྒྱུས་ཕྲེད་དབྱིབས་ཀྱི་ཌ་ཚེན་པོ་ཞིག

keystone species
གཙོ་གནད་ཀྱི་རིགས། ཐོག་ཌོ་ལྟ་ཅའི་ཀྱི་རིགས།
biol.

Species important in determining the persistence of biological diversity within its ecological community.

ཕྱི་ཁམས་ཀྱི་ཚོགས་སྡེ་ཞིག་གི་ཕྱི་ནང་ངོས་ཀྱི་སྣ་ཚོགས་རང་བཞིན་རྒྱུན་གནས་ཐུབ་མིན་ཐག་གཅོད་པར་གལ་ཆེ་བའི་ཉེ་རིགས།

kilo-
ཀི་ལོ།
phys.

Prefix that means thousand, as in kolowatt or kilogram.

ཀི་ལོ་ཨཏ་དང་ཀི་ལོ་རྒྱ་རམ་ཞེས་བྱེས་པ་ལྟར་ཆེན་སྟོང་གི་དོན་མཚོན་པའི་སྔོན་འཇུག་ཡི་གེ

kilocalorie (kcal)
གི་ལོ་ཁེ་ལོ་རི།
phys.

Unit of heat. One kilocalorie equals 1000 calories, or the amount of heat required to raise the temperature of 1 kilogram of water by 1°C. Equal to one food Calorie.

དྲོད་ནུས་ཀྱི་བཅུ་གཉིས་ཀྱི། གི་ལོ་ཁེ་ལོ་རི་གཅིག་ནི་ཁེ་ལོ་རི་ ༡༠༠༠ དང་མཚུངས་པའམ་ཡང་ན། ཆུ་གི་ལོ་སྒྲ་རམ་ ༡ གི་དྲོད་ཚད་བརྒྱ་ཚད་གཅིག་ 1°C གིས་སྒྲར་བར་མཁོ་བའི་དྲོད་ནུས་མཚུངས་པ་དང་། ཟ་མ་ཁེ་ལོ་རི་གཅིག་དང་མཚུངས།

kilogram (kg)
གི་ལོ་ཐུ་རམ། (གི་ཡི།)
phys.

Fundamental SI unit of mass. It is equal to 1000 grams. One kilogram is very nearly the amount of mass in 1 liter of water at 4°C.

གཙོས་ཚད་ཀྱི་གཞི་རྩའི་རྒྱལ་སྤྱི་འི་ཚད་ལྡན་བཅུ་གཉིས། གི་ལོ་སྒྲ་རམ་གཅིག་ནི་དྲོད་ཚད་ 4°C ཡིན་པའི་སྒྲབས་ཀྱི་ཆུ་ལི་ཏར་གཅིག་གི་གཙོས་ཚད་དང་ཉ་ལམ་མཚུངས།

kilometer (km)
གི་ལོ་མི་ཊར།
phys.

1000 meters.

མི་ཊར་ཆིག་སྟོང་།

kilowatt (kW)
གི་ལོ་ཝཊ།
phys.

1000 watts.

ཝཊ་ཆིག་སྟོང་།

kinematics
འགྱེལ་ཌིཀ
phys.

The branch of physics that deals with the characteristics of motion without regard for the effects of forces or mass.

ཤུགས་དང་གཙོས་ཚད་ཀྱི་ཤུགས་རྒྱུན་ལ་ཆ་འཇོག་མ་བྱས་པའི་སྒོ་ནས་འགྱུལ་སྟོང་ཀྱི་ཁྱད་གཏམ་ཤིས་ལ་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པའི་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག་གི་སྡེ་ཚན་ཞིག

kinetic energy (KE)
འགྱུལ་ཐྲོད་རྒྱས་པ།
phys.

Energy of motion, equal (nonrelativistically) to mass multiplied by the square of the speed, multiplied by the constant ½. KE=1/2 mv^2

འགྱུལ་སྟོང་ཀྱི་ནུས་པ་ཡིན་ཞིང་། (ལྷོས་ཀྱུབ་མིན་པའི་སྒོ་ནས་) གཙོས་ཚད་དེ་སྡུར་ཚད་ཀྱི་རང་ཉིས་སྡུར་དང་བརྟན་གྱངས་ ½ གིས་བསྡུར་བ་དང་མཚུངས། KE=1/2 mv^2

kinetic theory
འགྱུལ་ཐྲོད་གཏན་ཁྱིམས།
phys.

A theory that explains the physical properties of matter in terms of the motions of its constituent particles.

བེམ་གཟུགས་ཀྱི་བྱེད་ཚའི་རྫུལ་ཀྱི་འགྱུལ་སྟོང་ཀྱི་ངོ་བོའི་ཐོག་ནས་བེམ་གཟུགས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་འགྲེལ་བར་ཤད་བྱེད་པའི་གཏན་ཁྱིམས་ཤིག

kinetic theory of gas
རླུང་གཟུགས་ཀྱི་འགྱུལ་བསྟོད་རྒྱས་ཀཱན།
phys.

A theory of the behaviour of gases that models the gas as a collection of point particles in rapid random motion colliding elastically.

རླུང་གཟུགས་ནི་མཐོ་གཧས་ཤེད་རེས་མེད་འགྱུལ་སྟོང་ཀྱི་ཁོད་དུ་ས་ཚུད་གདོང་ཐུག་རྒྱག་བཞིན་པའི་རྫུལ་ཀྱི་ཚོགས་ཤིག་ཡིན་པའི་དཔེ་གཟུགས་སུ་འགོད་པའི་རླུང་གཟུགས་ཀྱི་མངོན་རྟགས་སྐོང་ཀྱི་རྟགས་གཞག་ཅིག

kinetochore
ལང་ཁྱི་འབྱུར་མཚམས།
biol.

Either of two submicroscopic attachment points for chromosomal microtubules, present on each centromere during the process of cell division.

ཟླ་ཕྱང་འབྱེད་རིམ་གྱི་སྐབས་སུ་དཀྱིལ་ཆ་རེ་རེའི་སྟེང་དུ་ཡོད་ཅིང་ཚོས་གཟུགས་ཀྱི་སྦྱབས་ཐབ་འཛིན་སྡོམ་བྱེད་མའི་ཁ་ཅང་ཟླ་བའི་གནས་གཤིས་ལས་གང་རུང་ཞིག་ལ་རེད།

kingdom
ཕྱོགས།
biol.

The largest of the categories used in the classification of organisms (taxonomy).

སྐྱེ་དངོས་སྡེ་ཚན་དབྱེ་འབྱེད་ཀྱི་སྐབས་སུ་སྤྱོད་པའི་ཚན་པ་ཆེ་ཤོས་དེ་ལ་རེད།

kisspeptin
ཀི་པེ་ཏིན།
biol.

A protein molecule that is responsible for triggering the onset of puberty in humans.

འགྲོ་བ་མི་ཡི་རིགས་སྐྱེ་གསེས་ཀྱི་ནང་ཚོར་སློན་པར་ཐོག་མའི་རྒྱུན་སློང་བྱེད་མཁན་གྱི་གློ་ཕུས་ཀྱི་འདུས་ཏུལ་ཞིག

Klüver-Bucy syndrome
ཁ་ཕྱའི་ལར་དང་གྱུ་ཚིའི་རྒྱལ་ཁབ།
neurosci.

Klüver-Bucy syndrome is a rare behavioral impairment that is associated with damage to both of the anterior temporal lobes of the brain. It causes individuals to put objects in their mouths and engage in inappropriate sexual behavior.

ཁྱུ་ལུའི་ལར་དང་སྒྱ་ཚིའི་རྒྱལ་འདུས་ནི་ནུ་ལྟག་འདབ་མའི་མདུན་ཆ་གཉིས་ཀར་སྐྱོན་ཤོར་བ་ཡོད་པའི་རྗེས་ཀར་ཡོད་པ། ཁོ་ཚོས་གང་ཟག་ཁོ་ཚོ་ཁམས་ཀྱི་ནི་ཚས་བཏགས་ཤེ་ནི་ཁ་ལུ་ཁ་ཤུ་ཁ་ལ་ཤོ་ཤོའི་ཁ་ནང་དུ་དངོས་ཤོ་བཞག་ཤེ་ནི་འཚོ་བའི་འཕྲིན་ཤྱོད་ཀྱི་ཀུ་ཤིས་ཤྱོད་ཀྱི་ཁ་ལུ་ཤ་ཁ་ཤ་ཤ་ཤ་ཤ་ཤ

knee-jerk reflex
ཐུས་ཤོའི་ཁ་ཤུ་ལྟོ་ཀ་འགྱུལ།
neurosci.

A sudden involuntary forward movement of the lower leg that can be produced by a firm tap to the tendon located just below the kneecap.

ཐུས་ཤོའི་ལྟ་ངའི་ཕོགས་ཏ་ཏ་ཏ་ལ་ཡོད་པའི་རྒྱུ་ས་པའི་སྟེང་དུ་གཞུ་སྐབས་ཀུང་པ་མདུན་ཕྱོགས་སུ་གློག་བྱང་དུ་འགྱུལ་བའི་ཨང་འགྱུལ་གྱི་འགྱུལ་སྤྱོད་ཅིག

Krebs cycle
ཀི་རེབ་རྒྱུན་འཁོར།
biol.

Series of chemical reactions carried out in the living cell; in most higher animals, including humans, it is essential for the oxidative metabolism of glucose and other simple sugars.

འགྲོ་བ་མི་ཞེ་བའི་མཚོ་རིམ་སྤོག་ཆགས་པལ་མོ་ཆེའི་ལོག་ལྟད་ཟླ་ཕུང་གི་ནང་དུ་བྱུང་བའི་རྩོ་ཁྱོར་གྱི་བསྟར་རིམ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། འདི་ནི་ཁྱུ་ལུ་མངར་རྩམ་དང་མངར་རྩམ་དཀྱུས་མ་གཞན་གྱི་འཚོ་རྒྱུང་བང་སྟེབ་སྤྱོར་བྱེད་པའི་ནུས་འགྱུར་བ་ལ་མེད་མི་རྒྱང་བ་ཞིག་ཡིན།

Krill
(མཚོ་འབུ་) ཁི་རིལ།
biol.

Small crustaceans that are found in large numbers in the ocean. Krill resemble small shrimp and are usually less than 2 inches (5 centimeters) long. They are the principal food of certain whales and are also eaten by seals, fish, and other sea animals.

རྒྱ་མཚོའི་ནང་དུ་གྲངས་འབོར་ཧ་ཅང་མང་པོ་ཡོད་པའི་ཤུན་སྐོགས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཆུང་ཆུང་ལ་ཟེར་ཞིང་། འབུ་ཤཱ་མིག་དང་འདྲ་ལ་རིང་ཚད་ནི་ཨིན་ཆི་ ༢ (སེན་ཊི་མི་ཊར་ ༥) ལས་ཆུང་བ་ཡོད། ཁི་རིལ་ནི་ཉ་ཆེན་ཕེལ་ཁག་ཅིག་གི་ཟས་གཙོ་བོ་ཡིན་པ་མ་ཟད། མཚོ་གླང་དང་། ཉ། རྒྱ་མཚོའི་སྲོག་ཆགས་གཞན་གྱི་ཟས་ཀྱང་ཡིན།

L

lactation
བོད་མ་འབར་གྱེད།
biol.

Secretion or formation of milk by the mammary glands.
ནུ་མའི་རྩེན་བུ་ཡིས་བོད་མ་བཙོ་བཅམ་བོད་མ་འབར་ཏུ་འཇུག་པའི་བྱ་བ།

lactic acid
བོད་མའི་གྱུར་ཁམས།
chem.

An organic acid produced when milk sours or various fruits ferment. It is used as a flavoring and preservative for foods. Lactic acid is also produced by muscle tissue during exercise, especially when oxygen supply is limited, and can cause cramping pains.
བོད་མ་སྐྱུར་བཅམ་ཕེང་ཏོག་སྦ་ཚོགས་ཕེག་སྐྱུར་བའི་སྐྲབས་སུ་ཐོན་སྐྱེད་བྱུང་བའི་སྐྱེ་ལྡན་གྱི་སྐྱུར་ཁམས་ཕོག་ འདི་ནི་ཟས་ལ་བྱོ་བ་འདོན་པ་དང་ཟས་ཀྱི་བཟའ་ཁམས་ལྟར་བཀོག་ཁམས་ལྟ་བུར་སྤྱོད། བོ་མའི་སྐྱུར་ཁམས་ནི་ལུས་སྤྱོང་གི་སྐྲབས་སུ་ཀ་སྦྱོས་ཤུར་གྱིས་ཀྱང་སྐྱེད་བྱེད་ལ། ལྷག་པར་དུ་འཚོ་ཆུང་མཁོ་སྤྲོད་ཀྱི་ཚད་གཞི་ཚད་བཀག་ཅན་དུ་འགྱུར་སྐྲབས་སྐྱེད་སྐྱན་བྱེད་པ་དང། འདིས་ཆ་འཚུས་ཀྱི་ན་ཟུག་སྤྲོང་ཐུབ།

lactic acid fermentation
བོད་ཀྱུར་ལབས་སྤྱོར།
biol.

The aerobic or anaerobic fermentation of carbohydrates with lactic acid as a major end product.
ཐོན་ཁམས་གཙོ་བོའི་སྐྱུར་སྐྱན་པར་བྱེད་པའི་ཁར་སྤྲོ་མངར་ཁམས་ཀྱི་ཆུང་ལྡན་ལབས་སྤྲོ་ར་རམ་ཆུང་མེད་པབས་སྤྲོ་ར།

lactose
བོད་མའི་མངར་ཁམས། ལེགཱ་མངར།
chem.

A disaccharide sugar present in milk. It is hydrolysed by the enzyme lactase into the monosaccharides glucose and galactose.
བོ་མའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཀ་ར་ཉིས་ལྡན་གྱི་མངར་ཁམས་ཕེག་ འདི་ནི་བོ་མངར་སྟོན་ཁམས་ཀྱི་ཀ་ར་ཏྲང་ལྡན་གྱི་སྐ་ལུ་མངར་ཁམས་དང་གེ་ལེགཱ་མངར་ཁམས་གཉིས་སུ་ཆུས་འཕྲལ་གཏོང་བ་ཡིན།

ladybird
ཨ་མ་ཁྲ་ཕིག
biol.

A small beetle with a domed back, typically red or yellow with black spots.

རྒྱ་བར་རོས་བ་གམ་གྱི་དབྱིབས་སུ་ཡོད་ཅིང། ཁ་རོག་དམར་པོའམ་སེར་པོའི་སྟེང་དུ་ཕིག་ལེ་ནག་པོ་ཡོད་པའི་འབུ་སྦྲུར་བ་ཆུང་ཆུང་ཞིག

lambda (λ)
ལམ་བྲ
phys.

The eleventh letter of the Greek alphabet (λ, Λ). It represents wavelength.

རྒྱ་རིག་གི་གསལ་བྱེད་བཅུ་གཅིག་པ་ (λ, Λ) ཡིན་ཞིང་རྒྱུན་ལས་ཐག་མཚོན་པར་བྱེད།

lamprey
ཊ་པད་པ
biol.

An eel-like aquatic jawless vertebrate that has a sucker mouth with horny teeth and a rasping tongue. The adult is often parasitic, attaching itself to other fish and sucking their blood.

འགྲམ་པ་མེད་ཅིང་མཁྲེགས་ཤིང་རྩོ་བའི་སོ་དང་གསཀ་རྩར་ཅན་གྱི་ཕྱི་དང་ལྕགས་པའི་འཇིབ་བྱེད་ཀྱི་ཁ་ཅན་གྱི་ཆུ་གནས་སྣལ་པ་རུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཚགས་ཊ་ལེབ་རིང་དང་འབྲ་བ་ཞིག ནར་སོན་ཚེ་ཊ་གཞན་གྱི་སྟེང་དུ་འབྱར་ཏེ་ཁྲག་འཇིབ་སྟེ་འཚོ་མཁན་གྱི་གཞན་ཟ་སྲོག་ཚགས་ཤིག་ཡིན།

lancelet
མདུང་ཊ
biol.

A small elongated marine invertebrate that resembles a fish but lacks jaws and obvious sense organs. Lancelets possess a notochord and are among the most primitive chordates.

ཊ་དང་འབྲ་མོད་འགྲམ་པ་དང་ཚོར་ཤེས་དབང་པོ་དགེན་པའི་སྣལ་རུས་མེད་པའི་མཚོ་གནས་སྲོག་ཚགས་ཆུང་ཆུང་ནར་གཟུགས་སུ་ཡོད་པ་ཞིག མདུང་ཊ་ལ་སྣལ་ཞིག་ཡོད་ཅིང་ཆེས་གཙོ་བ་ཡིན། ཕལ་ཆེ་ཊ་ལ་ཕ་ཤ་ཀ་ཏ་ཡིན། [མདུང་དབྱིབས་ཅན་གྱི་ཊ་དང་འབྲ་བའི་མཚོ་གནས་སྲོག་ཚགས།]

Large Hadron Collider (LHC)
ཐུ་རྒྱལ་བཏང་ཆས་ཆེན་མོ།
phys.

A particle accelerator at the European Laboratory for Particle physics near Geneva, containing a circular underground tunnel 27km (16.8 miles) in circumference, around which two streams of hadrons are sent in opposite directions before being brought together in a high-energy collision.

རྡེ་ནི་ཝའི་ཉེ་འགྲམ་དུ་ཡོད་པའི་ཡུ་རོབ་རྡུལ་རིགས་བདོས་ཁམས་བཏུགས་པའི་ཐུ་ཡོད་ཁང་གི་སྒྲུབ་སྟོན་རྒྱལ་ཚས་ཤེག་སྟེ། མཐའ་འཁོར་རིང་ཚད་ལ་ཀི་ལོ་མི་ཊར་ ᢄᢅᢆ (མེ་ཡི་ ᢇᢈ.ᢉ) ཡོད་པའི་ཐོར་དབྱིབས་ཀྱི་ས་འོག་ཐུག་ལམ་ཞིག་གིས་གྲྭབ་ཅིང། ཐུག་ལམ་དེའི་རྒྱུད་དུ་མ་རྒྱལ་གྱི་རྒྱུན་གཉིས་ལྷོག་ཕྱོགས་སུ་བཏང་སྟེ་ནུས་པ་མཐོ་བའི་རྡུལ་ཁ་རྒྱུག་ཏུ་འདྲུག

large intestine
རྒྱུ་ཆེན
biol.

The wide lower section of the intestine that extends from the end of the small intestine to the anus. In most vertebrate animals, it includes the cecum, colon, and rectum.

རྒྱུ་ཆུང་གི་ཞབས་སྟེ་ནས་བ་ཤང་ལམ་གྱི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་ཁ་ཞིང་ཆེ་བའི་རྒྱུ་མའི་ཆ་ཤས་ཡོད་པ་དེ་ལ་གོ་སྒྲས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཚགས་པལ་མོ་ཆེར་མཚོན་ན་རྒྱུ་ཆེན་གྱི་ཁོངས་སུ་ཡོང་སྟོང་དང། རྒྱུ་དཀར། གཞང་དཀར་ནག་པ་ཅས་འདུས།

larynx
ཕྲེ་ཀ།
biol.

The upper part of the trachea in most vertebrate animals, containing the vocal cords. Air passes through the larynx on the way to the lungs.

སྐྱེས་རྒྱས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཚགས་པས་མོ་ཚེའི་གྲྭ་ཐག་ཡོད་པའི་གློ་ཡུ་ཡི་སྟོད་ཀྱི་ཆ་ལ་ཐེར། རླུང་གྲྭ་བ་བརྒྱུད་དེ་གློ་བའི་ནང་དུ་འགྲོ་བ་ཡིན།

Laser
ལེ་ཛར།
phys.

Optical instrument that produces a beam of coherent light-that is, light with all waves of the same frequency, phase, and direction. The word is an acronym for light amplification by stimulated emission of radiation.

གཅིག་འདྲས་བོད་དེ་རླབས་ཚང་མའི་བློས་ཁྱོད་དང་རོ། ཁ་ཁྱོགས་བཅས་མཚུངས་པའི་འཕྲོ་ཐེར་བསྡུན་པའི་བོད་རིག་པའི་ཡོ་ཚས་ཤིག ཚིག་འདི་ནི་འགྱེད་འཕྲོ་སྒྲུལ་ཁེས་འཕྲོ་གཏོང་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་ཐེར་ཆེར་སྒྲིད་ཅེས་པའི་བསྡུས་ཡིག་ཡིན།

LASIK (Laser-assisted In Situ Keratomileusis)
ལེ་ཤིག (ལེ་ཛར་གཡག་བཅོས།)
phys.

Corrective eye surgery in which a flap of the corneal surface is raised and a thin layer of underlying tissue is removed using a laser.

མིག་སྒྲིའི་ཕྱི་ངོས་ཀྱི་ལྷོན་མ་ཞིག་ཡར་བཀྱགས་རྩེས་དེའི་ཡོག་ཏུ་ཡོད་པའི་ཕུང་གྲྭ་བ་ཀྱི་རིམ་པ་ཞིག་ལེ་ཛར་ལ་བརྟེན་ནས་ཕྱིར་འདོན་པར་བྱེད་པའི་མིག་གི་སྒྲོན་ཆ་སེལ་བའི་གཡག་བཅོས་ཤིག

latent construct
མི་མངོན་བློས་བཏགས།
phil.

Latent constructs are theoretical in nature; they cannot be observed directly and, therefore, cannot be measured directly either. To measure a latent construct, researchers capture indicators that represent the underlying construct.

མི་མངོན་བློས་བཏགས་ནི་རྩམ་གཞུག་གི་རང་བཞིན་ཅན་ཡིན་ཞིང་ཐད་ཀར་རྟོག་ཞིག་བྱེད་མི་ཐུབ་སྟབས། ཐད་ཀར་ཚད་ཡང་འཇལ་མི་ཐུབ་པ་ཡིན། མི་མངོན་བློས་བཏགས་ཤིག་ཚད་འཇལ་བྱེད་པར། དབྱེ་ཞིབ་པས་གཞི་རྩའི་བློས་བཏགས་མཚོན་པའི་རྟགས་མཚན་བསྡུ་ལེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

latent hear of fusion
འདྲུས་ཐུན་གཙང་ཚོད།
phys.

The amount of energy required to change a unit mass of a substance from solid to liquid (and vice versa).

གདོས་ཚད་བཅུ་གཞི་གཅིག་ཅན་གྱི་བདོས་རྩས་ཤིག་སྡ་གཟུགས་ནས་གཤེར་གཟུགས་ (དང་གོ་རིམ་ལྡོག་པ་) སྒ་བསྒྱུར་བར་མཁོ་བའི་ནུས་པ།

latent heat of sublimation
ཐ་རྩངས་ཐང་ཐུན་གྱི་གཙང་ཚོད།
phys.

The latent heat of sublimation at a particular temperature is the amount of heat required to convert a unit mass of solid into gas.

ཏོད་ཚད་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་སྣབས་ཀྱི་ཐ་རྩངས་ཐང་སྒྱུར་གྱི་གབ་ཏོད་ནི་ཐ་གཟུགས་ཀྱི་གདོས་ཚད་གཅིག་རྩངས་གཟུགས་སྒ་བསྒྱུར་བར་མཁོ་བའི་ཏོད་ནུས་པ་གོ

latent heat of vaporization
ཆུ་བས་གྱུར་གཅོད།
phys.

The amount of energy required to change a unit mass of a substance from liquid to gas (and vice versa).

གཏོས་ཚད་བཅུ་གཉིས་གཅིག་ཏན་ཀྱི་དངོས་རྫས་ཤིག་གསལ་ཤེར་གཟུགས་ནས་རླངས་གཟུགས་(དང་གོ་རིམ་ལྡོག་པ་) སུ་བསྒྱུར་བར་མཁོ་བའི་ནུས་པ།

lateral column
གཙོགས་གཞུང་།
neurosci.

A lateral extension of the gray matter in each lateral half of the spinal cord present in the thoracic and upper lumbar regions—called also lateral horn.

མཁལ་མའི་སྟོད་ལྷལ་དང་བར་ཁོག་གི་ལྷལ་དུ་རྒྱུངས་པ་ནས་གཙོགས་སུ་བསྡར་བའི་སྐྱ་རྩས་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ལ་གཙོགས་རྩ་ཞེས་ཀྱང་རྟེད།

lateral fissure
གཙོགས་སྐྱབས།
neurosci.

The deepest and most conspicuous of the cortical fissures of the brain, extending between the frontal and temporal lobes, then back and slightly upward over the lateral aspect of the cerebral hemisphere.

གླང་པའི་གླང་ལྷན་གྱི་སྐྱབས་ཀ་གཏིང་རིང་ཞིང་མཐོན་གསལ་ཏ་ཅང་ཆེ་བ་དེ་ལ་གོ་འདི་ནི་མདུན་འདབ་དང་ནུ་ལྷག་འདབ་མའི་དབར་དུ་བརྒྱུངས་ཡོད་པ་དང་། དེ་ནས་ཕྱི་རབོར་ཏེ་ནུང་ཙམ་ཡར་སྐྱོག་པའི་སྟོད་ནས་གླང་ཆེན་རྒྱས་ཕྱེད་ཀྱི་གཙོགས་ངོས་སུ་བརྒྱུངས་ཡོད་དོ།

lateral geniculate body
གཙོགས་ཀྱི་ལྟེ་བའི་ལྷུ་གཟུགས།
neurosci.

One of two elevations of the lateral posterior thalamus receiving visual impulses from the retina via the optic nerves and tracts and relaying the impulses to the calcarine (visual) cortex.

ཏ་སྐྱི་ནས་བྱང་བའི་མཐོང་ཚོར་འཕར་བཏ་དེ་མཐོང་ཚོར་དབང་ཏ་དང་བཏ་ལམ་བརྒྱུད་ནས་ཚུར་ལེན་པ་དང་། དེ་ནས་འཕར་བཏ་དེ་དག་མཐོང་ཚོར་གླང་ལྷན་ལ་རྒྱུད་གཏོང་བྱེད་མཁན་གླང་སྟུག་རྒྱ་བ་ཀྱི་གཙོགས་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་འབྱར་གཟུགས་གཞིས་ལས་གང་རྩང་ཞིག

lateral ventricle
གཙོགས་ཁམ
neurosci.

Central cavity within each of the two cerebral hemispheres of the cerebrum; these are lined with special cells and filled with cerebrospinal fluid.

གླང་ཆེན་ཀྱི་རྒྱས་ཕྱེད་གཉིས་པོ་སོ་སོའི་ནང་རོལ་ཀྱི་ཁོག་སྟོང་ལྷེ་བ་དེ་ལ་གོ་བ་དང་། ནང་ཤ་ཐུ་ཕུང་དམིགས་བསལ་བས་གཡོགས་ཤིང་ནང་རོལ་གླང་རྒྱུངས་གཤེར་ཁུ་ཡིས་ཁེངས་ཡོད།

lathe
དཀྱུག་འཁོར།
phys.

A machine for use in working metal, wood, etc., which holds the material and rotates it about a horizontal axis so that it can be shaped with a handheld tool.

ལྱུགས་རིགས་དང་ཤིང་སོགས་ལ་བཟོ་ལྡེ་བཟོ་བར་སྟོན་པའི་འཕྲལ་ཆས་ཤིག་སྟེ། འདི་ཡིས་དངོས་པའི་རྒྱ་ཆ་དེ་ཏམ་དུ་བཟུང་སྟེ་འཕེད་རྒྱུ་སྒོག་ཤིང་ལ་བཏེན་ནས་སྐོར་བ་བྱེད་དུ་འཇུག་པས། ལག་བཟུང་ཡོ་ཆས་ཤིག་སྤྱད་དེ་དངོས་པོ་དེར་བཟོ་ལྡེ་བཟོ་ཆོག་པ་ཡིན།

latitude
འཕྲེད་ཕྱོགས
math.

The angular distance of a point on the earth's surface, measured from the equator along the meridian passing through the point. Latitude is measured from the equator, from 0° to 90° north and from 0° to 90° south.

སས་ཀོ་ལའི་ཕྱི་རོལ་སུ་ཡོད་པའི་ཚོགས་ཅིག་གི་ཐུར་ལྷུག་གི་རྒྱང་རིང་། སས་ཀོ་དཀྱིལ་ཕྱོགས་ནས་ཚོགས་དེ་དང་འཕྲད་སའི་གཞུང་ཕྱོགས་གི་རྒྱུད་དུ་ཚད་འཛིན་བར་བྱེད། འཕྲེད་ཕྱོགས་ནི་སའི་ཀོ་ལའི་དཀྱིལ་ཕྱོགས་ནས་བྱང་བྱོགས་སུ་ཐུར་ཚད་ 0° ནས་ 90° བར་དང་། ལྷོ་བྱོགས་སུ་ཐུར་ཚད་ 0° ནས་ 90° བར་དུ་ཚད་འཛིན་གྱི་ཡོད།

lattice
ཨིང་ཚེ། རྒྱ་ཚེག
phys.

A regular repeated three-dimensional arrangement of atoms, ions, or molecules in a metal or other crystalline solid.

ལྷུགས་རིགས་དང་། ཡང་ན། ཤེལ་རྡོ་དང་འདྲ་བའི་མཁྲེགས་གཟུགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རྫས་ནས། གྲེས་རྫལ། འདུས་རྫལ་གྱི་སྒྲིག་སྟངས་ཆ་མཉམ་ཞིང་བསྐྱར་བྱོས་བྱས་ཡོད་ལ་བྱོགས་ངོས་གསུམ་དང་ལྷན་པ་ཞིག

law
གཏན་ཁྲིམས།
phys.

General hypothesis or statement about the relationship of natural quantities that has been tested over and over again and has not been contradicted. Also known as a principle.

ཡང་ནས་བསྐྱར་དུ་བརྟག་དཔྱད་བྱས་ཀྱང་དགག་བྱ་མ་བྱུང་བའི་རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱི་འབྲེལ་ཚད་དབར་གྱི་འབྲེལ་བའི་སྐོར་ཀྱི་སྒྲི་ཁྲབ་ཚོད་གཞག་གམ་སྟོས་ཚིག་ཅིག་ཅེས། འདི་ལ་རྩ་དོན་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད།

law of conservation of momentum
འཁྱལ་ཚད་ཉར་ཚགས་ཀྱི་ གཏན་ཁྲིམས།
phys.

In the absence of an external force, the momentum of a system remains unchanged. Hence, the momentum before an event involving only internal forces is equal to the momentum after the event: mv (before event) = mv (after event)

ཕྱི་ཕྱགས་ཤེག་མེད་ཚེ་མ་ལག་ཅིག་གི་འགྱུལ་ཚད་འགྱུར་མེད་དུ་གནས་ཀྱི་ཡོད། དེར་བརྟེན་ནང་ཕྱགས་ཀོ་ནར་བརྟེན་བའི་བྱུང་བ་ཞིག་གི་སྔ་རྗེས་གཉིས་ཀྱི་འགྱུལ་ཚད་མཚུངས་པ་ཡིན། mv (སྔོན།) =mv (རྗེས།)

law of inertia
འགྱུར་འགོག་གི་གཏན་ཁྲིམས།
phys.

See Newton's laws of motion, Law 1.

ནེ་ཏུ་ཏོན་གྱི་འགྱུལ་སྒྲོང་གཏན་ཁྲིམས་དང་པོར་གཟིགས་རོགས།

law of reflection
ལྡོག་འཛིན་གཏན་ཁྲིམས།
phys.

The angle of incidence for a wave that strikes a surface is equal to the angle of reflection. This is true for both partially and totally reflected waves. See also angle of incidence and angle of reflection.

ངོས་ཤེག་ལ་ཐོག་པའི་རླུངས་ཀྱི་འཛོལ་ཐུར་ནི་ལྡོག་འཛོལ་ཐུར་ལྟར་དང་མཚུངས། འདི་ནི་ཆ་ཅམ་ལྡོག་འཛོལ་བྱས་པ་དང་ཆ་ཚང་ལྡོག་འཛོལ་བྱས་པ་གཉིས་ལ་ཁྱབ། འཛོལ་ཐུར་དང་ལྡོག་འཛོལ་ཐུར་ལྟར་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།

law of universal gravitation
ཡོངས་ཁྱབ་འཕེན་ཤུགས་ཀྱི་གཏན་ཁྲིམས།
phys.

For any pair of objects, each particle attracts the other object with a force that is directly proportional to the product of the masses of the objects, and inversely proportional to the square of the distance between them (or their centers of mass if spherical objects), where F is the force, m is the mass, d is distance, and G is the gravitation constant: $F \sim m_1 m_2 / d^2$ or $F = G. m_1 m_2 / d^2$

དངོས་པོ་ཆ་གང་ཡང་རུང་བ་གཅིག་ལ་མཚོན་ན་རྡུལ་རེ་རེ་ཡིས་དངོས་པོ་གཞན་དེ་དངོས་པོ་གཉིས་ཀྱི་གདོས་ཚད་གཉིས་ཀྱི་སྒྱུར་ཐོབ་དང་ཐད་འབྲེལ་ཡིན་ཞིང་བར་ཐག་(ཟླུམ་གཟུགས་ཡིན་ཚེ་དེའི་གདོས་ལྟེ་གཉིས་ཀྱི་བར་ཐག་)གི་རང་སྒྱུར་དང་ལྡོག་འབྲེལ་ཡིན་པའི་ཤུགས་ཤིག་གིས་དངོས་པོ་གཞན་དེ་འཐེན་གྱི་ཡོད། སྐབས་འདིར། F ནི་ཤུགས་དང་། m ནི་གདོས་ཚད། d ནི་བར་ཐག G ནི་འཐེན་ཤུགས་ཀྱི་བརྟན་གྲངས་ཡིན།

$F \sim m_1 m_2 / d^2$ ཡང་ན་ $F = G. m_1 m_2 / d^2$

lawnmower
ཐང་རྩྭ་འབྲེག་ཆས།
phys.

A machine with a rotating blade for cutting grass.

སྐོར་བ་བྱེད་པའི་ལྟེབ་གྲི་དང་ལྡན་པའི་རྩ་འབྲེག་བྱེད་ཀྱི་འཕྲུལ་ཆས་ཤིག

laws of reflection
ལྡོག་འཕྲོའི་གཏན་ཁྲིམས།
phys.

As applied to rays of light, sound, or radiant heat which strike a surface: the angle of reflection is equal to the angle of incidence, and the reflected and incident rays are in the same plane with a perpendicular to the surface.

ངོས་ཤིག་ལ་ཐོག་པའི་འོད་ཀྱི་འཕྲོ་ཟེར་རམ། སྒྲ ཡང་ན་ཁྱབ་འགྱེད་ཚ་དྲོད་བཅས་ལ་འཇུག་པའི་གཏན་ཁྲིམས་ཤིག་སྟེ། ལྡོག་འཕྲོའི་ཟུར་ཚད་ནི་ནང་འཕྲོའི་ཟུར་ཚད་དང་མཉམ་ཞིང་། ལྡོག་འཕྲོའི་འཕྲོ་ཟེར་དང་། ནང་འཕྲོའི་འཕྲོ་ཟེར་གཉིས་ནི་ངོས་དེ་དང་དྲང་འཕྱང་ཡིན་པའི་ཐིག་ཅིག་དང་ལྷན་དུ་སྙོམས་ངོས་གཅིག་གི་སྟེང་དུ་ཡོད་པ་ཡིན།

leap tide
འཕྱུར་རླབས། འཕྱོ་རླབས།
phys.

The large rise and fall of the tide at or soon after the new or the full moon.

ཟླ་བ་ཉ་སྟོང་གང་རུང་གི་སྐབས་སམ་རྗེས་ཏག་ཏག་ལ་བྱུང་བའི་རླབས་ཀྱི་འཕེལ་འགྲིབ་ཆེན་པོ་ཞིག

learning
ཤེས་སྦྱོང་།
neurosci.

The acquisition of knowledge or skills through experience, study, or by being taught.

ཉམས་སྤྱོང་ངམ། སློབ་སྦྱོང་། ཡང་ན་གཞན་གྱི་སློབ་ཁྲིད་རྒྱུད་དེ་ཤེས་བྱའམ་ལག་རྩལ་ཐོབ་པ་ལ་གོ

learning disabilities
རིག་གསོན་ཉམས་ཁྱོན།
neurosci.

Any of various conditions (as dyslexia) that interfere with an individual's ability to learn and so result in impaired functioning in language, reasoning, or academic skills and that are thought to be caused by difficulties in processing and integrating information —called also learning difference.

གང་ཟག་སྒྲིར་བ་ཞིག་གི་ཤེས་སྦྱོང་གི་ནུས་པ་ལ་ཐེ་བྱེས་བྱེས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གམ། གཏན་ཚིགས་འགོང་ལུགས། ཡང་ན་ཤེས་ཡོན་ངང་འབྲེལ་བའི་རིག་རྩལ་གྱི་བྱེད་ལས་ཉམས་སྒྲོན་གཏོང་བའི་(འདི་གློག་འཚོལ་ཉེས་ལྟ་བུའི་) གནས་སྟངས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་དག་ནི་གནས་ཚུལ་དབྱེ་སེལ་དང་མཉམ་སྡེབ་བྱེད་ལུགས་ལ་དཀའ་ངལ་བྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེད་པ་ཞིག་ཡིན་པར་འདོད། འདི་ལ་ཤེས་སྦྱོང་གི་རྒྱ་བཀུ་ཅེས་ཀྱང་ཟེར།

least square method
ཆུང་མཐའ་དང་བསྡུར་ཐབས།
math.

A method for calculating the best straight line for a linear equation with two variables x and y, for which x can be measured accurately and y has a random error associated with its measurement.

འགྱུར་གྱངས་གཉིས་(x, y)ཡོད་པའི་དྲང་ཐང་གྱི་མཉམ་ཁྱོས་ཤེག་གི་དྲང་ཐིག་ཡཁ་ཤོས་འཚོལ་བའི་ཐབས་ལམ་ཞིག། འདིའི་སྐབས་སུ་ x ཡི་ཚད་ཁག་ཁག་འཛིན་ཐུབ་ལ། y ཡི་ཚད་འཛིན་ལ་ཇེས་མེད་ཀྱི་སྐྱོན་ཞིག་ཡོད་པ་ཡིན།

leech
བད་པ།
biol.

An aquatic or terrestrial annelid worm with suckers at both ends. Many species are bloodsucking parasites, especially of vertebrates, and others are predators.

སྟོ་གཉིས་སུ་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཁ་ཡོད་པའི་ཚོགས་འབུ་ཆུལམ་སྐམ་ས་གང་རུང་དུ་གནས་པ་ཞིག ཉེ་རིགས་ཕལ་ཆེ་བ་ཁྲག་འཛིན་མཁན་གྱི་གཞན་རྟེན་སྲོག་ཆགས་ཡིན་ཞིང། གཞན་རྣམས་ནི་སྲོག་ཆགས་གཞན་ཟས་སུ་སྤྱོད་མཁན་ཡིན།

legume
གང་བྱ་ཅན། གང་བྱ་ཅན་གྱི་ཐིག་ཁ།
biol.

A type of plant (such as a pea or a bean plant) with seeds that grow in long cases.

(རྒྱ་སྐད་ནས་སྐད་ལྡང་ལྟ་བུའི་) ཤི་སྟོད་རིང་པོའི་ནང་དུ་ས་བོན་སྐྱེས་ཡོད་པའི་རྩི་ཤིང་གི་རིགས་ཤིག་ལ་ཟེར།

length
རིང་ཚད། དབྱིས།
phys.

The measurement or extent of something from end to end; the greater of two or the greatest of three dimensions of an object.

དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྟེ་གཅིག་ནས་སྟེ་གཞན་དེའི་དབར་གྱི་བར་ཐག་གི་ཚད་འཛིན་ལ་གོ་བོ། ཕྱོགས་ཆ་གཉིས་ལྡན་ཞིག་གི་མཐའ་རིང་བ་དེ་ལས་ཕྱོགས་ཆ་གསུམ་ལྡན་ཞིག་གི་མཐའ་རིང་བོས་དེ་ལ་གོ།

length contraction
རྒྱུ་བཏུམ།
phys.

Shrinkage of space, and therefore of matter, in a frame of reference moving at relativistic speeds.

ལྟོས་བྱེད་ཀྱི་མཚོགས་ཚད་ཅིག་གི་སྟེང་ནས་འགྱུལ་སྐྱོད་བྱེད་ཀྱིན་པའི་ལྟོས་གཞི་ཞིག་ཏུ་ནས་མཁའ་འགྲུམ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བེམ་གཟུགས་འགྲུམ་པ།

lens
དྭངས་ཤེལ།
phys.

Piece of glass or other transparent material that can bring light to a focus.

ཁོང་ཞེར་འདུ་གནས་ཤིག་ལ་སྟེབས་སུ་འཛུག་ཐུབ་པའི་ཤེལ་དམ་དཔེས་གསལ་བདོས་ཀྱི་དུས་བུ་ཞིག

lenticular lens
ཐྲུབས་ཤེལ།
phys.

A lenticular lens is an array of magnifying lenses, designed so that when viewed from slightly different angles, different images are magnified.

སྦུབས་ཤེལ་ནི་ཆེ་ཤེལ་མང་པོ་རྒྱ་བསྡུར་སྒྲིག་སྟེ་གྲབ་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ཕྱར་ཚད་མི་འདྲ་བའི་སྒོ་ནས་བལྟ་སྐབས་སྣང་བརྙན་རྒྱས་ཆུང་ཡང་མི་འདྲ་བ་ཆེར་བསྟེད་པར་བྱེད།

Lenz's law
ལན་ཇིའི་གཏན་ཁྱིམས།
phys.

A law stating that the direction of an induced current is always such as to oppose the change in the circuit or the magnetic field that produces it.

སྐྱེལ་སྐྱན་བྱས་པའི་གློག་རྒྱུན་གྱི་ཁ་ཕྱོགས་ནི་གློག་ལམ་དེའི་འགྱུར་བཚམ་དེ་བསྐྱན་བྱེད་ཀྱི་ཁས་ལེན་ར་བའི་འགྱུར་བ་དང་དུས་ཁྲག་དུ་ཁ་གཏད་དུ་ཡོད་པར་བརྗོད་པའི་གཏན་ཁྱིམས་ཤིག

lepton
ལེབ་ཊོན།
phys.

Class of elementary particles that are not involved with the nuclear force. It includes the electron and its neutrino, the muon and its neutrino, and the tau and its neutrino.

ལྷུ་རྡལ་གྱི་ཤུགས་དང་འབྲེལ་བ་མེད་པའི་རྩ་རྡལ་གྱི་སྡེ་ཚན་ཞིག འདི་ཁོངས་སུ་གློག་རྡལ་དང་དང་དེའི་བར་རྡལ་ལྡན། མི་ཡོན་དང་དེའི་བར་རྡལ་ལྡན། ཏཱའུ་དང་དེའི་བར་རྡལ་ལྡན་མཚན་འདྲས།

lesion
ཉམས་ཐྲོན།
biol.

Any structural change in a bodily part resulting from injury or disease

རྨས་སྐྱོན་ནམ་ན་ཚ་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་པོའི་ཚལ་ཤས་ཤིག་གི་ཚགས་བཀོད་ལ་བྱུང་བའི་འགྱུར་བ།

leucine
ཐུ་ས།
chem.

One of the essential amino acids, present in most common proteins and particularly abundant in hemoglobin. One of the first amino acids discovered (1819), it is used in biochemical research and as a nutritional supplement.

སྲོག་རྫས་དཀྱུས་མ་ཡལ་མོ་ཆེའི་ནང་དང་། ལྷག་པར་དུ་ཁྲག་དམར་སྲོ་རྫས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོན་ཚད་ཡོད་པའི་རིས་མཁོའི་ཨེ་མི་ནོ་རྒྱུར་རྫས་ཤིག ལུ་སིན་ནི་(མི་ལོ་ ༡༨༡༩) ཐོག་མར་གསར་རྟེད་བྱུང་བའི་ཨེ་མི་ནོ་རྒྱུར་རྫས་ཀྱི་རིགས་གཅིག་ཡིན་པ་དང་། སྲེ་དངོས་རྫས་འགྱུར་གྱི་ཞིབ་འཇུག་དང་འཚོ་བ་ཅན་གྱི་ཁ་སྐོང་གི་ཚེད་དུ་སྤྱོད།

leucoplast
ཚོས་མེད་དབང་ཐུ།
biol.

A starch-storing colorless plastid in the cells of roots and underground or internal plant parts.

རྩེ་ཤིང་གི་རྩ་བ་དང་། ས་འོག་ཏུ་ཡོད་པའི་ཚ་ཤས་སམ། ནང་ངོས་ཀྱི་ཁུལ་དུ་ཡོད་ཅིང་བག་ཚོ་གསོག་ཉར་བྱེད་མཁན་གྱི་ཁ་དོག་མེད་པའི་ནུས་སྟོར་དབང་ཐུ་ཞིག

leukocyte
དཀར་ཕྱང་།
biol.

A white or colorless cell of the blood, having a nucleus and either granular or nongranular cytoplasm; leukocytes function as bacterial or viral phagocytes, as detoxifiers of toxic proteins, and in the development of immunities.

ལྷེ་ཉིང་ཡོད་ཀྱང་རླུས་ཟེགས་ཅན་གྱི་ཐུ་ཚི་ཡོད་མེད་གང་རུང་ཡིན་པའི་ཁྲག་གི་ཐུ་ཕུང་དཀར་པོའམ་ཚོས་མེད་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། དཀར་ཕུང་གིས་ཐིན་བྱའམ་གཉན་ཐིན་ཟ་མཁན་གྱི་ཟ་བྱེད་ཐ་ཕུང་དང་། དུག་ཅན་ཕྱི་ཟླ་ས་ཀྱི་དུག་སེལ་བྱེད་མཁན་གྱི་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་ལ། ནད་འགོག་དང་བཞིན་རྗེ་ལེགས་སུ་གཏོང་བར་བྱེད།

lever
འདེགས་ཚས།
phys.

Simple machine made of a bar that turns about a fixed point called the fulcrum.

འགུལ་མེད་འཛིན་སྟེགས་ལ་བཏེན་ནས་སྐོར་འགུལ་བྱེད་པའི་ལྷུགས་ཏྲེང་རམ་ཕྲེད་ཤིང་གིས་བཟོས་པའི་འཕྲལ་ཚས་སྟབས་བདེ་ཞིག

lever arm
འདེགས་ལག
phys.

Perpendicular distance between an axis and the line of action of a force that tends to produce rotation about that axis.

སྟོག་ཤིང་ནས་ཤུགས་ཀྱི་ནུས་པ་འདོན་པའི་ཕྲེག་གི་བར་དུ་བྱིས་པའི་དབང་འཕྲང་ཕྲེག་གི་རིང་ཚད།

lichen
རྩོ་ཏྲི
biol.

The common name for any member of the group Lichenes, occurring as fungal and algal cells in symbiotic union and growing in various forms on rocks or trees.

ཤིང་ལྷོང་དང་རྩོའི་སྟེང་དུ་བཟོ་ལྟ་འདྲ་མིན་གྱི་ཕོག་ནས་སྐྱེས་འཚེལ་དང་། མཉམ་གནས་འདུས་ཚོགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཆུ་བལ་དང་ཅམ་སྦྱའི་ཐ་ཕུང་ལྟ་བུར་འབྱུང་བའི་རྩོ་ཏྲི་གི་རིགས་གང་རུང་ལ་སྟོན་པའི་ཡོངས་གྲགས་ཀྱི་མིང་ཞིག

life cycle
ཚེ་རྒྱུན་འཁོར་ཡུག
biol.

The serial progression of stages through which an organism passes from FERTILIZATION to the stage producing the GAMETES. In higher animals and plants the life cycle lasts from fertilization until the resulting individual itself produces gametes, but in many organisms there are asexual stages.

སྐྱེ་དངོས་ཤིག་ས་གོན་འཇེས་སྟོན་པ་ཀྱི་རིམ་པ་ནས་ཁམས་རྡུལ་སྐྱེད་སྐྱན་ཀྱི་རིམ་པའི་དབར་དུ་འཚེལ་བའི་བསྟར་ཚགས་ཀྱི་འཚེལ་རིམ་ལ་ཟེར། མཐོ་རིམ་སྟོག་ཚགས་དང་ཤིང་ཤིང་གི་ནང་དུ་ཚེ་རྒྱུན་འཁོར་ཡོ་ནི་ས་གོན་འཇེས་སྟོན་པ་ཀྱི་གོ་རིམ་ནས་ཁམས་རྡུལ་སྐྱེད་ཀྱི་གོ་རིམ་དབར་དུ་གནས་མོད། སྐྱེ་དངོས་མང་པོ་ཞིག་གི་ནང་དུ་ཁམས་བྱལ་སྐྱེད་འཚེལ་ཀྱི་རིམ་པ་ཡོད་དོ།

life science
ཚེ་གསོ་ཚན་རིག
biol.

A branch of science (such as biology, medicine, and sometimes anthropology or sociology) that deals with living organisms and life processes

ཐོག་ལྟར་སྐྱེ་དངོས་དང་ཚེ་སྟོག་གི་རྒྱུད་རིམ་ལ་བརྟག་པའི་(དཔེར་ན། སྐྱེ་དངོས་ཚན་རིག་གམ། སྐྱན་ལྟ་བུ་དང་། མཚམས་རིར་མིའི་རིགས་རིག་པའམ། ཐྲི་ཚོགས་རིག་པ་ལྟ་བུ་ལ་ཡང་གོ) ཚན་རིག་གི་སྟེ་ཚན་ཞིག

lifestyle
མི་ཚེ་སྐྱོང་སྟངས། ཚེ་སྐྱོང་སྟངས།
biol.

The way in which a person or group lives.
མི་ཞིག་གམ་ཚོགས་སྡེ་ཞིག་གིས་མི་ཚེ་སྐྱེལ་སྟངས་ལ་གོ

lift
གློག་བྱམས། (གློག་གི་འགྱོགས་བྱམས།)
phys.

A machine that carries passengers to higher and lower floors in a tall building.
ཁང་བརྩེགས་མཐོན་པོ་ཞིག་གི་ནང་ནས་འགྲུལ་མི་རྣམས་ཐོག་རྩེག་གོང་འོག་གང་རུང་རུང་ལ་སྐྱེལ་བྱེད་ཀྱི་འཕྲུལ་འཁོར་ཞིག

lift
འདེགས་ཤུགས།
phys.

In application of Bernoulli's principle, the net upward force produced by the difference between upward and downward pressures. When lift equals weight, horizontal flight is possible.
བྷར་ནོ་ལིའི་རྩ་འཛིན་གྱི་སྤྱོད་སྒོའི་ནང་གི་ཡར་མར་གཉིས་ལ་ཕྱོགས་པའི་གནོན་ཤུགས་ཀྱི་བར་ཁྱད་ལ་བརྟེན་ནས་ཡར་ཕྱོགས་སུ་མངོན་པའི་གཙང་ཤུགས། འདེགས་ཤུགས་དང་ལྗིད་ཚད་དང་མཚུངས་སྐབས། འཕྲེད་ཕྱོགས་ཀྱི་འཕུར་སྐྱོད་འབྱུང་ཐུབ།

ligament
རྩ་བ།
biol.

A sheet or band of tough fibrous tissue that connects two bones or holds an organ of the body in place.
རུས་པ་གཉིས་མཐུད་རྒྱག་པའམ་ལུས་པོའི་ནང་གི་དབང་པོ་རང་གནས་སུ་བཟུང་བར་བྱེད་མཁན་གྱི་མཁྲེགས་ཅིང་རྩ་རྒྱུས་ཅན་གྱི་ཕུང་གྲུབ་ལེབ་མོའམ་སྒྲོག་ཐག་ཅིག

ligand
འབྱར་རྡུལ།
chem.

An ion, molecule, or molecular group that binds to another chemical entity to form a larger complex.
རྫས་འགྱུར་གཞན་དང་འཆིང་སྦྱོར་བྱས་ཏེ་འདུས་གོང་བུ་ཆེ་བ་ཞིག་གྲུབ་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་གྱེས་རྡུལ་དང་འདུས་རྡུལ། ཡང་ན་འདུས་རྡུལ་གྱི་སྡེ་ཞིག་ལ་ཟེར།

light
འོད།
phys.

Visible part of the electromagnetic spectrum.
གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་འོད་ཤལ་གྱི་སྣང་རུང་གི་ཆ་ཤས།

light chain
ཡང་ཕྲེང་།
biol.

The lighter of the two types of polypeptide chains that are found in immunoglobulin and antibody molecules.
ནད་འགོག་ཟླུམ་སྤྲིའི་འདུས་རྡུལ་ལམ་འགོག་གཟུགས་ཀྱི་འདུས་རྡུལ་དུ་མང་བློས་སྤྲི་རྩིའི་ཕྲེང་བ་རིགས་གཉིས་ཡོད་པའི་ནང་གི་ཡང་བ་དེ་ལ་གོ

light clock
འོད་ཚོད། (འོད་རྡུལ་ཆུ་ཚོད།)
phys.

A hypothetical clock, used to show time dilation, that would count the journeys of a single photon between two parallel mirrors.
མཉམ་འགྲོ་ཡིན་པའི་མེ་ལོང་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་འོད་རྡུལ་ཀང་གཅིག་རྒྱུ་བའི་འགྲུལ་བཞུད་དེ་བརྩི་བར་བྱེད་ཅིང་། དུས་ནར་སྟོན་པར་སྤྱོད་པའི་རྟོག་བཏགས་ཀྱི་ཆུ་ཚོད་ཅིག

light emitting diode (LED)
བོད་འཕྲོད་ཐེ་ཁིས་ཁྱུ་ཀཱ
phys.

A diode that emits light.
བོད་འཕྲོ་བར་བྱེད་པའི་སྟེ་གཉིས་སྒྲ་ཀ

light pipe
བོད་ཁྱུག
phys.

An elongated transparent medium, such as an optical fiber, for transmitting light.
བོད་ཟེར་རྒྱུ་འཕྲོ་བྱེད་ཚད་དུ་སྦྱོང་པའི་བོད་ཐག་ལྟ་བུའི་དཔར་གསལ་ཀྱི་རྒྱུ་ལམ་ནར་ནར་ཞིག

light reactions
བོད་བཅིན་རྩམ་འགྱུར།
biol.

The stage of photosynthesis during which light energy is absorbed by chlorophyll and transformed into chemical energy stored in ATP.
ལྷང་རྩམ་ཀྱིས་བོད་ནུས་འཛིན་སྟེ་ ATP ཡི་ངོ་བོར་ཉར་ཚགས་བྱེད་པའི་རྩམ་ནུས་སུ་བཟུ་སྒྱུར་བྱེད་པའི་བོད་སྒྱོར་ཀྱི་རིམ་པ་དེ་ལ་གོ

light year
བོད་མཚེ།
phys.

The distance light travels in a vacuum in one year: 9.46 X 10^{12} km.
ཁྱོང་སང་པ་ཁམས་སུ་བོད་ཟེར་འོ་གཅིག་གི་རིང་ལ་བསྒྲོད་པའི་ལམ་ཐག 9.46 X 10^{12}km.

lightning
གློག་ཁཀས། གློག་འགྱུ།
phys.

A flash of light that is caused by the discharge of electricity in the atmosphere.
རླུང་ཁམས་སུ་གློག་གཏོང་བྱུང་བ་ལ་བཅེན་ནས་གྲུབ་པའི་བོད་འཕྲུ་གཅིག

lightning rod
ཐོག་ལེན།
phys.

A grounded metal rod placed high on a structure to prevent damage by conducting lightning to the ground.
གློག་ཞགས་ས་ལ་རླུ་ རྡ་འཛུ་བ་ལ་ལ་བཅེན་ནས་གཏོང་སྒྲོན་འགོག་པའི་ཚེད་དུ་ཁང་པའི་ཡང་སྟེང་དུ་འཛུ་གས་པའི་ས་སྦྲེལ་ལྷགས་མདུང་ཞིག

lignin
ཤིང་ཐུག་ལེག་ཤིན།
biol.

A complex organic polymer deposited in the cell walls of many plants, making them rigid and woody.
ཅིས་ཤིང་གང་མང་གི་ཐ་ཝུང་ཕྱི་ཤུན་དུ་ཝུང་གསོག་ཁེབས་ཏེ་མཁྲེགས་པོ་དང་ཤིང་གི་རྩམ་པ་བཟོ་བྱེད་ཀྱི་སྒྲ་ལྷན་རྒྱོས་རྩ་ཀླུག་འཛིང་ཅན་ཞིག

limbic lobes
མཐའ་མཚམས་འདབ་མ།
neurosci.

The marginal medial portion of the cortex of a cerebral hemisphere
གླང་ཚན་ཆུས་བྱེད་ཅིག་གི་གླང་ཤུན་ཀྱི་དཀྱིལ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཐུར་མཐའི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ

limbic system
མཐའ་མཚམས་མ་ཡག (མཐའ་འགོངས་མ་ཡག)
biol.

A group of interconnected deep brain structures common to all mammals, including the hippocampus and amygdala, involved in olfaction, emotion, motivation, behavior, and various autonomic functions.
མཆོ་ཏ་མ་དང་། ཁམ་ཅོག་གླང་ཁོ་གཉིས་ཝེ་བའི་ནུ་གསོས་སྟོག་ཚགས་ཀུན་ལ་ཐུན་མོང་ཡོད་ཅིང་ཡན་ཚུན་སྦྲེལ་མ་ཐུང་བྱས་པའི་གླང་གཏིང་གི་བཀོད་པའི་ཚོགས་ཤིག་ལ་གོ་བ་དང་། འདི་ནི་ཏི་ཚོར་ བ་ ས་ཚས་ སྒོང་། ཀུན་སྤྲོང་། གཡོས་ སྒྲོ་ བ་ ནང་ཀྱོང་གི་བྱེད་ལས་ སྒ་ ཚོགས་ བ་ ཡོད།

limit
མཐའ་ཀླད།
math.

A point or level beyond which something does not or may not extend or pass.

ཚོག་གམ་གནས་བབ་གང་ཞིག་གི་ཁ་རོལ་དུ་བྱ་དཔོས་ཤེག་བཏུང་མི་ཐུབ་པའམ་བརྒྱལ་མི་ཐུབ་པ།

line graph
ཕྲེག་རིས།
math.

A graph in which points representing values of a variable for suitable values of an independent variable are connected by a broken line

རང་དབང་འགྱུར་གྲངས་ཤེག་གི་གྲངས་ཐང་རྟགས་ལ་ཡོས་འཚམས་ཡོད་པའི་འགྱུར་གྲངས་ཤེག་གི་གྲངས་ཐང་རྟགས་ཕྲེག་དུས་ཀྱིས་མ་ཐུད་ཡོད་པའི་ཕྲེག་རིས་ཤེག

line of sight
མཐོང་ཕྲིག་བལྟ་ཕྲིག
phys.

An imaginary straight line joining the center of the eye of the observer with the object viewed

རྟོག་ཞིབ་པ་ཞིག་གི་མིག་དཀྱིལ་ནས་ལྟ་སའི་དངོས་པོའི་དབར་དུ་མ་ཐུད་ཀ་རྒྱུག་བྱེད་ཀྱི་རྟོག་བཏགས་ཀྱི་དང་ཕྲིག་ཅིག

line spectrum
ཕྲེག་རིས་གོང་ཁལ།
phys.

Pattern of distinct lines of color, corresponding to particular frequencies of light, that are seen in a spectroscope when a hot gas is viewed. Each element has a unique pattern of lines.

ལོངས་ཤལ་བརྡུག་ཚས་བརྒྱུད་ནས་རྒྱང་རས་པ་ཚ་པོ་ལ་བལྟ་སྐབས་མཐོང་ཐུབ་པའི་ལོངས་ཀྱི་ཕྲེ་ས་ཀྱི་ཁ་ཕྱེས་ཕྱོད་བྱེད་པ་ཡིན་པའི་ཁ་དཔེར་གྱི་ཕྲེ་ཐེག་ཡོད། ཁ་ཕྲ་ས་རེ་རེ་ལ་ཕྲེག་རིས་ཁྱད་པར་ཅན་ཡོད།

linear dimension
བར་ཐུག་ས་ཕྱོགས་ཚད།
phys.

A dimension measured along a straight line.

དང་ཕྲེག་ཅིག་གི་རྒྱུད་དུ་ཚད་འཛིལ་བྱས་པའི་ཕྱོགས་ཚ།

linear equation
བར་ཐང་མཉམ་ཕྱིས།
math.

An equation between two variables that gives a straight line when plotted on a graph.

ཕྲེག་རིས་ཤེག་གི་སྟེང་དུ་བཀོད་ཚེ་དང་ཕྲེག་ཅིག་སྟོང་པར་བྱེད་པའི་འགྱུར་གྲངས་གཉིས་དབར་གྱི་མཉམ་ཚཔམ་མཉམ་རྟེས།

linear momentum
ཐང་ཐང་འགྱེལ་ཚད།
phys.

Product of the mass and the velocity of an object. Also called momentum. (This definition applies at speeds much less than the speed of light.)

དངོས་རྫས་ཤེག་གི་གཙོས་ཚད་དང་སྒྱུར་ཚད་ཀྱི་སྒྱུར་ཕོག། འགྱལ་ཚད་ཅེས་ཀྱང་བརྗོད། (འདིས་ཚོག་འདི་ནི་འོད་ཀྱི་མཏོགས་ཚད་ལས་ཆུ་ཅང་རྒྱང་བའི་མཏོགས་ཚད་ཀྱི་སྐབས་སུ་ཁྱབ་ཀྱི་ཡོད།)

linear motion
ཐང་འགྱེལ།
phys.

Straight-line motion, as opposed to circular, angular, or rotational motion.

སྐོར་འགྱེལ་ལམ། རྒྱར་ལྟག་འགྱེལ་སྐྱོད། ཡང་ན་འཕོར་འགྱེལ་ལས་ལྡོག་པའི་དང་ཕྲེག་གི་འགྱེལ་སྐྱོད།

linear speed
དང་ཝད་མགྱོགས་ཚད།
phys.

Path distance moved per unit of time. Also simply called speed.

དུས་ཚོད་ཀྱི་བཅུ་གཞི་རེའི་ནང་དུ་བགྱོད་པའི་ལམ་ཐག་རིང་ཚད། སྒྲབས་བདེར་མགྱོགས་ཚད་ཅེས་ཀྱང་བརྗོད།

linkage map
མཐུད་ཕྲེལ་ས་ཁྱ། མཐུད་བཀྲ།
biol.

A diagram showing the relative positions of the loci of known genes on the chromosomes of a species.

ཉེ་རིགས་ཤིག་གི་ཚོས་གཟུགས་སྟེང་གི་ངོས་ཞིན་ཚར་བའི་རིགས་ཀྱི་འགོད་སའི་ལྷོས་བཅས་ཀྱི་གནས་ས་མཚོན་པའི་དཔེ་རིས་ཤིག

Linnaean classification system
ལི་ནེ་ཡི་དབྱེ་ཁྱད།
biol.

A system of classification of organisms, devised by Linnaeus and employing his technique of binomial nomenclature, based on morphological similarities arranged in a hierarchy from most general to most specific.

ལི་ནེ་ཡིས་གསར་གཏོད་བྱས་པའི་སྒྲ་དངོས་ཀྱི་སྟེ་ཚན་དབྱེ་འབྱེད་བྱེད་ལུགས་ཤིག་སྟེ། གཟུགས་འགྱུར་རིག་པའི་མཚུངས་ཚོས་གཞིར་བཞག་ནས་སྒྲ་དངོས་རྣམས་ཆེས་སྤྱི་བར་བཏང་བ་ནས་ཆེས་བྱེ་བྲག་པའི་གྲལ་རིམ་དུ་སྒྲིག་པའི་མིང་གཞི་སྦྱོར་ཚུལ་ཀྱི་ཐབས་ལམ་བོད་སྦྱོང་བྱེད།

lipase
ལི་ཙི་ལ་སྨྱིན་རྩལ།
biol.

An enzyme that hydrolyses fats and oils (lipids) into glycerol and fatty acids.

ཚོལ་དང་སྦྱན(ལི་ཙི་ལ་)རྒྱ་ལི་མི་ཏོལ་དང་ཚོལ་ལྡན་རྒྱུར་ལ་ཆུས་འཕྲལ་གཏོང་མ།གན་ཀྱི་སྒྲོན་རྩ་ས་ལ་ཟེར།

lipid
ཞག ལི་ཙི་ལ།
biol.

Any of a large group of organic compounds, including fats, oils, waxes, and sterols, that are oily to the touch and insoluble in water. They are a source of stored energy and are a component of cell membranes.

ཚོལ་དང་། སྦྱན། ཐུ་ཚོལ། མཁྲིས་ཞག་བཅས་ཆུ་ནང་པའི་རྒྱུ་ལྡན་འདུས་རྩ་ཀྱི་སྟེ་ཚན་ཆེན་པོ་ཞིག་གི་ནང་གསེས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ལག་པས་རེག་སྐབས་ཞག་ཚོལ་ཅན་དང་། ཆུའི་ནང་དུ་བཞུ་མི་ཐུབ། ལི་ཚོལ་ནི་གསོག་འཇོག་བྱེད་པའི་ནུས་པའི་འབྱུར་ཁུངས་ཤིག་དང་། ཐུ་ཤུང་རྒྱུ་མོའི་བྱེད་ཆ་ཞིག་ཡིན།

lipid bilayer
ལི་ཙི་ལ་དཔར་ཁ་ཤིས།
biol.

A two-layered arrangement of phosphate and lipid molecules that form a cell membrane, the hydrophobic lipid ends facing inward and the hydrophilic phosphate ends facing outward.

ཐུ་ཤུང་རྒྱུ་མོ་བྱེད་བྱེད་ཀྱི་ལི་ཙི་ལ་དང་ཐོ་མི་ལེཏ་རིམ་པ་གཉིས་ལྡན་གྱི་བཀོད་པ་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། ཆུ་ཟློག་རང་གི་ཤས་ཅན་གྱི་ལི་ཙི་ལ་གྱི་སྟེ་དེ་ནང་བྱོག་རང་། ཆུ་མོས་རང་གི་ཤས་ཅན་གྱི་ཐོ་མི་ལེཏ་ཡི་སྟེ་དེ་ཕྱི་བྱོག་ས་གཏད་ཡོད།

liposome
ཞག་གཟུགས།
biol.

A minute spherical sac of phospholipid molecules enclosing a water droplet, especially as formed artificially to carry drugs or other substances into the tissues.

ཆུའི་ཐིགས་པ་ཞིག་བཏུམ་པའི་འོད་མའི་ལི་ཚིལ་ཀྱི་སྐྱི་ཁུག་ཆུང་ཆུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཕུང་གྲུབ་ཀྱི་ནང་དུ་སྨན་རྫས་དང་དངོས་རྫས་གཞན་སྐྱེལ་བའི་ཆེད་དུ་དམིགས་བསལ་གྱི་སྒོ་ནས་མིས་བཟོས་པ་ཞིག་རེད།

liquid
གཤེར་གཟུགས།
phys.

Phase of matter between the solid and gaseous phases in which the matter processes a definite volume but no definite shape: It takes on the shape of its container.

སྲ་གཟུགས་དང་རླངས་གཟུགས་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་ཡོད་ཅིང་བོངས་ཚད་ངེས་ཅན་ལྡན་པ་ལས་དབྱིབས་ངེས་ཅན་མེད་པའི་བེམ་གཟུགས་ཀྱི་གནས་བབ་ཅིག འདི་ཡིས་སྣོད་ཀྱི་དབྱིབས་འཛིན་པར་བྱེད།

liquid hydrogen bubble chamber
གཤེར་གཟུགས་ཡང་རྟུལ་གྱི་ཕྱུ་ཐམ།
phys.

A device in which charged particles moving through liquid hydrogen kept slightly above the boiling point leave a train of bubbles that reveal interactions between protons and charged particles.

ཁོལ་ཚད་ལས་ཅུང་ཙམ་མཐོ་བའི་དྲོད་ཚད་ཀྱི་སྟེང་དུ་ཡོད་པའི་གཤེར་གཟུགས་ཡང་རྟུལ་གྱི་ནང་དུ་ཁུར་རྟུལ་འགུལ་སྐྱོད་རྒྱག་ཏུ་བཅུག་པ་དེ་ཡིས་པོ་རྟུལ་དང་ཁུར་རྟུལ་དབར་གྱི་སྤྲེལ་སྦྱོར་མཚོན་པའི་ལྷུ་བ་བསྟར་ཕྲེང་དུ་མངོན་པར་བྱེད་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག

listeriosis
ལིསི་ཊི་སྲིན་ནད།
biol.

Disease caused by infection with listeria, which can resemble influenza or meningitis and may cause miscarriage.

ལིསི་ཊི་རི་ཡ་སྲིན་བུ་ཡིས་སྐྱེད་པའི་ན་ཚ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འཆམ་རིམས་དང་འཛུམ་བུ་ལྟག་བརྒྱལ་གཉིས་དང་འདྲ་མཚུངས་ཡིན་སྲིད་ཅིང་། མངལ་ཤོར་བར་བྱེད་སྲིད།

liter (L)
ལི་ཊར།
phys.

Metric unit of volume. A liter is equal to 1000 cm^3.

བོངས་ཚད་ཀྱི་བཅུ་ལུགས་བརྩི་གཞི། ལི་ཊར་གཅིག་ནི་ 1000 cm^3 དང་མཚུངས།

lithium (Li)
རྩ་རྫས་ལི་ཐི་ཡམ།
chem.

The chemical element of atomic number 3, a soft silver-white metal. It is the lightest of the alkali metals.

རྟུལ་གྲངས་ ༣ ཡིན་པའི་རྩ་རྫས་ཏེ། སྙི་ཞིང་དངུལ་དཀར་གྱི་མདོག་དང་ལྡན། བུལ་རྫས་ཀྱི་ལྕགས་རིགས་ཡང་ཤོས་དེ་ཡིན།

lithosphere
ཛོ་ཁམས།
biol.

The outer part of the Earth, consisting of the crust and upper mantle. It is approximately 60 miles (100 kilometers) thick.

ས་ཤུན་དང་། ས་ཡོལ་གོང་མ་གཉིས་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་སའི་གོ་ལའི་ཕྱི་ངོས་ཀྱི་ཆ་ལ་ཟེར། འདི་ནི་ཕལ་ཆེར་མེ་ལི་ ༦༠(ཀི་ལོ་མི་ཊར་ ༡༠༠)ཙམ་གྱི་མཐུག་ཚད་ཡིན།

liver cancer
མཆིན་འབྲས།
biol.

Liver cancer is the uncontrolled growth of abnormal cells in the liver.

མཆིན་འབྲས་ནི་མཆིན་པའི་ནང་དུ་བྱུང་བའི་རྒྱུན་ལྡན་མིན་པའི་ཐ་ལུང་གི་སྐྱར་འཛིན་མི་ཐུབ་པའི་རྒྱུད་འཚེལ་ལ་རེད།

liver transplantation
མཆིན་པ་ཐོག་འཛུགས།
biol.

A liver transplant is a surgical procedure to remove a diseased liver and replace it with a healthy liver from a donor. Most liver transplant operations use livers from deceased donors, though a liver may also come from a living donor.

མཆིན་པ་སྟོལ་འཛུ་གས་ནི་ནད་འཚོག་པའི་མཆིན་པ་ཕྱིར་བཏོན་ནས་དེའི་ཚབ་ཏུ་སྟོན་མཁན་ཞིག་གི་བདེ་ཐང་པའི་མཆིན་པ་ཚབ་འཛུ་གས་བྱེད་པའི་གཡོག་བཅོས་ཀྱི་བྱ་བའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་ལ་རེད། མཆིན་པ་སྟོལ་འཛུ་གས་ཀྱི་གཡོག་བཅོས་པཱ་ཚེའི་ནང་དུ་འདས་ཚར་བའི་མིའི་མཆིན་པ་སྟོད་ཅིང་། མཚམས་རིར་མི་གསོན་པའི་མཆིན་པ་སྟོད་པཱའང་ཡོད་སྲིད།

lobe
འདབ་མ།
biol.

A subdivision of a bodily organ or part bounded by fissures, connective tissue, or other structural boundaries.

སྐྱབས་ཀྱལ། མ་ཐུད་སྟེལ་ཐུང་བྱུ། ཡང་ན་ཚགས་བཀོད་ཀྱི་མཐའ་མཚམས་གཞན་གྱིས་དབྱེ་མཚམས་ཕྱེས་བའི་དབང་པོའམ་ལུས་པོའི་ཚ་ཁན་ཀྱི་ནང་གསེས་སྟེ་ཚན་ལ་གོ

local anesthesia
ཕྱི་ངོ་ཕྱིད།
biol.

Anesthesia that affects a restricted area of the body.

ལུས་པོའི་ཚད་བཀག་གི་ཚ་ཁན་ཤེག་ལ་ཤུགས་རྒྱུན་སྟོང་པོའི་ཕྱིད་སྐྱན།

local cluster
ཁེ་ཚོམ།
phys.

The group of galaxies that includes the Milky Way and Andromeda.

དཀྱ་ཚོགས་སྐྱ་མོ་དང་ཨན་ཏཱོ་མེ་ཏ་གཉིས་ཀ་གཏོགས་པའི་དཀྱ་ཚོགས་ཀྱི་འདུས་ཚོགས་དེ་ལ་གོ

local group
ཁེ་ཚོགས།
phys.

The group of galaxies of which our own Galaxy is a member. It consists of some 30-40 known members, the most massive of which are the Milky Way Galaxy and the Andromeda galaxy.

རང་རིའི་དཀྱ་ཚོགས་སྐྱ་མོ་ཞེ་བའི་དཀྱ་ཚོགས་ཀྱི་འདུས་ཚོགས་ཤིག ངའི་ཁོངས་སུ་དཀྱ་ཚོགས་སུམ་ཅུ་ནས་བཞི་བཅུ་ཙམ་ཡོད་ལ། ཆེ་ཤོས་ནི་དཀྱ་ཚོགས་སྐྱ་མོ་དང་ཨན་ཏཱོ་མེ་ཏ་གཉིས་ཡིན།

locomotor
འགྲུལ་ཐྲོད་ཀྱི།
biol.

Relating to locomotion.

འགྲུལ་སྟོད་དང་འབྲེལ་བའི།

locus
འགོད་ས།
biol.

The position on a chromosome at which the gene for a particular characteristic resides.

ཁྱད་གསལ་རེས་ཅན་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱས་གནས་བཅའ་མའི་ཚོས་ཐུང་གི་ས་ཁུལ་དེ་ལ་གོ

locus coeruleus
ཐོ་ཁུལ།
neurosci.

A blue area of the brain stem with many norepinephrine-containing neurons.

ནོར་ཨེ་པི་ནེབ་རིན་དང་ལྡན་པའི་དབང་རྩ་ཕྲ་གཟུགས་མང་པོ་ཡོད་པའི་ཀླད་རྐང་གི་ས་ཁུལ་སྔོན་པོ་ཞིག

lodestone
འགྲུལ་རྡོ།
phys.

A piece of magnetite or other naturally magnetized mineral, able to be used as a magnet.

ཁབ་ལེན་རྡོ་དུམ་བུ་ཞིག་གམ་རང་བཞིན་གྱིས་ཁབ་ལེན་གྱི་ནུས་པ་ཡོད་པའི་གཏེར་རྡོ་ཞིག་སྟེ། ཁབ་ལེན་གྱི་ཚབ་ཏུ་སྤྱོད་ཆོག་པ་ཞིག [ལམ་ཁ་སྟོན་པའི་ཕྱོགས་སྟོན་འཁོར་ལོ་བཟོ་པར་སྤྱོད་པས་འདི་ལྟར་བཏགས།]

logistic growth
མཐུན་འགྱུར་སྐྱེད་འཕེལ།
biol.

Population growth in which the growth rate decreases with increasing number of individuals until it becomes zero when the population reaches a maximum.

སྐེར་གྱི་གྲངས་འབོར་འཕེལ་བ་དང་ལྡན་དུ་སྐྱེད་འཕེལ་གྱི་འགྲོས་ཚད་ཇེ་ཆུང་དུ་སོང་སྟེ། ཚོགས་འདུས་ཀྱི་གྲངས་འབོར་མང་ཤོས་ལ་སླེབས་སྐབས་སྐྱེད་འཕེལ་གྱི་འགྲོས་ཚད་ཀླད་ཀོར་དུ་འགྱུར་བའི་ཚོགས་འདུས་ཀྱི་སྐྱེད་འཕེལ།

long-term memory
བརྟན་འཛིན་དྲན་པ།
neurosci.

Memory that involves the storage and recall of information over a long period of time (as days, weeks, or years).

དུས་ཡུན་རིང་པོ་ཞིག་གི་རིང་ལ་(ཉིན་འགའམ། གཟའ་འཁོར་འགའམ། ལོ་འགའ་) ཆ་འཕྲིན་གསོག་ཉར་དང་བསྐྱར་དྲན་བྱེད་པ་དང་འབྲེལ་བའི་དྲན་པ།

long-term potentiation (LTP)
རྒྱུན་གནས་(ལས་འཇུག་)
ནུས་ཐྲར།
neurosci.

Repeated presynaptic stimulation of a nerve, either naturally or in vitro, that results in the long-lasting increased strength of a synapse and is thought to be necessary for learning and memory formation.

རང་བྱུང་ངམ་མིས་བཟོས་ལག་ཐབས་ཀྱི་སྒོ་ནས་མཐུད་མཚམས་སྔོན་གྱི་དབང་རྩ་ལ་སྐུལ་སློང་ཡང་ཡང་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་མཐུད་མཚམས་ཇེ་བརྟན་དུ་གཏོང་བ་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ནི་ཤེས་སྦྱོང་དང་དྲན་པ་གྲུབ་ཚུལ་ལ་གལ་ཆེན་ཡིན་པར་འདོད།

longitudinal wave
གཞུང་རླབས།
phys.

Wave in which the individual particles of a medium vibrate back and forth in the direction in which the wave travels- for example, sound.

རླབས་རྒྱུ་སའི་ཁ་ཕྱོགས་སུ་བརྒྱུད་ལམ་ཞིག་གི་རྡུལ་རེ་རེ་མདུན་རྒྱབ་ཏུ་འདར་འགུལ་བྱེད་སའི་རླབས་ལ་གོ དཔེར་ན་སྒྲ་ལྟ་བུ།

loop antenna
གནམ་ཡོང་།
phys.

An antenna whose construction consists of one or more loops of wire. Both ends of the loop are connected to the receiving equipment.

གློག་སྐུད་ཀྱི་ཨ་ལོང་གཅིག་གམ་དུ་མས་གྲུབ་པའི་གནམ་སྐུད་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཨ་ལོང་དེའི་སྣེ་གཉིས་པོ་བསྡུ་ལེན་ཡོ་ཆས་ལ་མཐུད་ཡོད།

loops
མ་མོང་།
biol.

A shape produced by a curve that bends round and crosses itself.
ཀུག་ཀུག་ཚགས་ཏེ་སྟེ་གཞིས་སྟོལ་པ་བར་བྱེད་པའི་ཀུག་དབྱིབས་ཤིག་གིས་བསྐྱན་པའི་དབྱིབས་ཤིག

Lorentz factor
མོ་རེན་ཚའི་རྒྱུན་གྱངས།
phys.

The factor, used in special relativity, to calculate the degree of time dilation, length contraction and relativistic mass of an object moving relative to an observer.
རྟོག་ཞིབ་པ་ཞིག་ལ་སྟོས་ཏེ་འགྱུལ་གྱིན་པའི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྟོས་གྲྭབ་ཀྱི་གདོས་ཚད་དང་། རྒྱང་འཕྱམ། དུས་ནར་བཅས་གྱི་ཚད་གཞི་བཅས་ཚད་གཞལ་བའི་ཆེད་དུ་དཔེགས་བསལ་སྟོས་གྲྭབ་ཏུ་སྤྱོད་པའི་རྒྱུན་གྲངས་དེའོ།

Lorentz's contraction
མོ་རེན་ཚའི་བསྡུ་འཕྱམ།
phys.

The shortening of an object along its direction of motion as its speed approaches the speed of light, as measured by an observer at rest with respect to the object.
དངོས་པོ་ཞིག་གི་མགྱོགས་ཚད་དེ་འོད་ཀྱི་མགྱོགས་ཚད་དང་ཉེ་རྒྱ་འགྲོ་སྐབས། དངོས་པོ་དེ་ལ་ལྟོས་ཏེ་འགྱུལ་མེད་ཡིན་པའི་རྟོག་ཞིབ་པ་ཞིག་གིས་དངོས་པོ་དེའི་རིང་ཚད་འཛིལ་ཆེ། དངོས་པོ་དེ་རང་ཉིད་ཀྱི་འགྱུལ་སྟོད་ཀྱི་ཁ་ཐོག་གི་ས་རྒྱ་རྒྱ་དང་འགྲོ་བའི་ཚུལ།

loudness
གོ་ཐུག་ས།
phys.

Physiological sensation directly related to sound intensity or volume. Relative loudness, or sound level, is measured in decibels.
ལུས་ཁམས་ཀྱི་ཚོར་རྟོད་ནི་སྒྲ་ཡི་དྲག་ཤུགས་དང་སྒྲ་ཤུགས་ལ་ཐད་འབྲེལ་ཡིན། ཞྭོས་བཅས་ཀྱི་གོ་ཤུགས་སམ་སྒྲ་ཡི་རིམ་པ་ནི་དེ་ཝི་ཐེ་ལྭ་ཀྱི་ནང་དུ་ཚད་འཛལ་བྱེད།

low definition (LD)
གསལ་ངར་ཞན་པོ། (གསལ་ཞན།)
phys.

A low degree of definition in a televised image.
བརྙན་རིས་ཀྱི་གསལ་ཚའི་ཚད་དམའ་པོ་ཡོད་པ།

low tide
དམའ་རླངས།
phys.

The state of the tide when at its lowest level.
རླངས་ཀྱི་དཔེར་དམའ་ཤོས་ཡིན་སྐབས་ཀྱི་རླངས་ཀྱི་གནས་བབ།

low-resolution image
ཚགས་ཟློང་གསལ་བརྙན།
phys.

An image that lacks sharp focus or fine detail.
ཞིབ་ཚ་དང་གསལ་ཚ་མེད་པའི་སྣང་བརྙན་ཞིག

lucid dream
དྲང་བའི་རྨི་ལམ།
neurosci.

A dream during which the person is aware of the act of dreaming and thus has the capacity to control the content of the dream.
རྨི་ལམ་གྱི་གནས་སྐབས་སུ་རང་ཉིད་ཀྱིས་རྨི་ལམ་རྨི་བཞིན་པའི་བྱ་བ་རྣ་གོ་ཞིང་རང་ཉིད་ལ་རྨི་ལམ་གྱི་ནང་དོན་སྐྱང་བས་འཛིན་སྤྱད་པའི་ནུས་པ་ཡོད་པའི་རྨི་ལམ་ཞེག་ལ་གོ [རྨི་ལམ་རྨི་ལམ་ཡིན་པ་ངོ་ཤེས་པའི་རྨི་ལམ།]

luminance
འཕྲོ་ཐུག་ས།
phys.

The intensity of light emitted from a surface per unit area in a given direction.

དངོས་ཀྱི་གཟུ་ཁྱོན་གྱི་བཞི་མ་རེ་རེ་ནས་ཁ་སྦྱོགས་རེས་ཅན་ཞིག་ལ་འཕྲོས་ཡོང་བའི་ཧོད་ཀྱི་བཀག་ཕྱུགས།

luminosity
འཕྲོ་ཚད།
phys.

The total amount of energy produced by a star in one second

ནས་མཁའི་སྐར་མ་ཞིག་གིས་དུས་ཡུན་སྐར་ཚ་གཅིག་གི་ནང་དུ་བསྐྱེན་པའི་ཁྱོན་སྟོམ་གྱི་ནུས་པ་ལ་གོ།

luminous intensity
ཧོད་ཀྱི་བཀག་མདངས།
phys.

A measure of the light-emitting ability of a light source, either generally or in a particular direction. It is measured in candelas.

ཧོད་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཀྱིས་གོས་ཕྱོགས་རེས་ཅན་ཞིག་གམ་ཡང་ན་སྟེང་བཀུར་གྱི་སྒོ་ནས་ཧོད་བསྐྱེན་ཐུབ་པའི་རང་བཞིན་གྱི་ཚད་འཛིན། ཧོད་ཀྱི་བཀག་མདངས་ནི་བཅོ་གཞི་ཁན་དེ་ལ་རྒྱ་ཚད་འཛིན།

lunar eclipse
ཟླ་འཛིན།
phys.

A lunar eclipse occurs when the sun, earth, and moon are in a straight line and the shadow of the earth falls on the moon.

ཉི་མ་དང་སའི་གོ་ལ། ཟླ་བ་གསུམ་དང་མཐུན་ཕྱོགས་ཅིག་ཏུ་ལུས་ལ་ཉི་མའི་གོ་ལའི་གྲོལ་ནས། ཟླ་བའི་སྟེང་དུ་ཡོག་སྐབས་ཟླ་འཛིན་འབྱུང་བ་ཡིན།

lungfish
ལྕགས་ཅན།
biol.

Any of several tropical freshwater fish that, in addition to having gills, have lung-like organs for breathing air. Lungfish have a long, narrow body, and certain species can survive periods of drought inside a mucus-lined cocoon in the mud.

དབུས་ལའི་ཏ་ཎ་ཀ་ཏིད་པར་ཉ་ལྟོགས་ཡོད་པ་མ་ཟད་ལྕགས་ལ་ལྟ་བུའི་དབང་པོ་ཡང་ཡོད་པའི་ཚ་བའི་མ་ཁུལ་ཀྱི་ཆུ་གཅང་མར་སྟོད་མཁན་ཉ་རིགས་འགལ་ཕན་ཡོད་པའི་ཐུས་ཀྱི་གཅིག་ལ་གོ། ལྕགས་ཉི་ལུས་པོ་ཐུ་ལ་རིང་བ་དང་། ཉི་རིགས་ཁག་ཅིག་ཟན་ཁ་ནས་ཁུ་ཚུ་ལ་ཁ་ཅོ་ཁང་ཁ་ཅིག་ནང་ཁ་ལ་ཐུ་ཚ་ཡོད་ཀྱང་ཁ་ཡིན།

lupus
ཐུང་ཀྱ། (བཤད་ཆད)
biol.

An inflammatory autoimmune disease that affects multiple organ systems, usually characterized by fatigue, fever, skin lesions, joint pain and swelling, and anemia, and often affecting the kidneys and various other organs. It is much more common in women than in men.

སྦྱང་ལུ་ནི་དབང་པོའི་མ་ལག་འགལ་ལས་ལ་གཏོང་ཆྱེན་བྱེད་པའི་ཚ་སྐྱང་གི་རང་འགོག་ནད་གཞི་ཞེག་ཡིན་ཞིང་། ནད་རྟགས་སྒུ་དལ་དུབ་བྱང་བ་དང་། ཚ་བ་རྒྱས་པ། པགས་པར་ཟས་པ། ལག་པ་ཟངས་ཀྱོན། ལྕགས་ཉི་ཚོགས་ནི་ཁ་ཅད་ལྕང་པ། ཁྲག་ཟད་བཅས་འབྱུང་བ་མ་ཟད། ལྕགས་མང་པོར་མཁལ་མ་ཅང་ དབང་པོ་གཞན་གང་མང་ལ་གཏོང་ཆྱེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ནད་འདི་ནི་ཕྱེས་པ་ལས་བུད་མེད་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོངས་གྲགས་ཆེ།

luteinizing hormone
སེར་ཁུག་གི་ཐྲུད་རྩོན།
biol.

A hormone produced by the anterior lobe of the pituitary gland that stimulates ovulation and the development of the corpus luteum in the female and the production of testosterone by the interstitial cells of the testis in the male.

པི་ཏུ་རྩེན་བུའི་མདུན་འདབ་ཀྱིས་སྐྱེད་སྐྱན་བྱས་པའི་རྩེན་ཟས་ཤེག་ལ་གོ་ཞིང་རྩེན་ཟས་འདི་ཡིས་བུད་མེད་ཀྱི་ཕུས་པའི་ནང་དུ་ཁམས་དམར་བློོད་འདོན་དང་སྐྱེ་ཁུག་སེར་རིལ་གྱི་འཚར་འཕེལ་ལ་སྐུལ་སློོང་དང་། སྐྱེས་པའི་ཕུས་པའི་ནང་དུ་རྩྭ་ཁུག་འབྲས་ཀྱི་སེར་ཁའི་ཐྲ་ཕུང་གིས་པོ་འབྲས་རྩེན་གཤེར་ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་པར་སྐུལ་སློོང་བྱེད།

lymph
ཆུ་ལེར།
biol.

A clear fluid in the vessels of the lymphatic system composed of a protein-rich fluid (plasma) and lymphocytes (not erythrocytes or platelets).

སྤྱི་ཟས་ཀྱིས་ཐྲུག་པའི་གཤེར་ཁུ (ཁྲག་གི་ཆུ་སེར་) དང་ཆུ་སེར་ཐྲ་ཕུང་(དམར་ཕུང་དམ་ཁྲག་ཞིབ་མིན་པའི་) ལས་གྲུབ་ཅིང་ཆུ་སེར་མ་ལག་གི་ཙ་ཐྲུབས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་གཤེར་ཁུ་དཔས་མ་ཞིག་ལ་ཟེར།

lymph node
རྩེན་མདུན།
biol.

A small bean-shaped structure that is part of the body's immune system. Lymph nodes filter substances that travel through the lymphatic fluid, and they contain lymphocytes (white blood cells) that help the body fight infection and disease.

ལུས་པོའི་ནང་འགོག་མ་ལག་གི་ཚ་ཤས་ཡིན་པའི་སྒྲན་ངན་བཏྲོན་ཅན་ཀྱི་བཟོ་བཀོད་ཆུང་ཆུང་ཞིག་རྩེན་མདུད་ཀྱིས་ཆུ་སེར་ཁུ་བ་བརྒྱུད་དེ་འགྲོ་བའི་རྩེ་ཟས་ནམས་བཅཱུག་ས་བདེ། དེའི་ནང་དུ་ལུས་པོས་གཞན་ཁ་ཏང་ནད་ལ་འཐབ་པར་རམ་འདེགས་བྱེད་མཁན་ཀྱི་ཆུ་སེར་ཐྲ་ཕུང་ (ཁྲག་ཕུང་དཀར་པོ་) ཡོད།

lymph system
རྩེན་གཤེར་མ་ལག
biol.

The tissues and organs that produce, store, and carry white blood cells that fight infections and other diseases. This system includes the bone marrow, spleen, thymus, lymph nodes, and lymphatic vessels (a network of thin tubes that carry lymph and white blood cells).

གཞན་ཁ་ནང། ན་ཚ་གཞན་ནམས་ལ་ཆོལ་ཏུང་བྱེད་མཁན་ཀྱི་ཁྲག་དཀར་ཐྲ་ཕུང་ཐོན་སྐྱེད་ནང། གསོག་ཉར། སྐྱེལ་འདྲེན་བཅས་བྱེད་མཁན་གྱི་ཕུང་གྲུབ་དང་དབང་པོ་རྣམས་ལ་གོ། ཨ་ལག་འདིའི་ནང་དུ་ཀུང་མར་དང་། མཆོར་པ། ར་ཚང་རྩེན་བྱ། རྩེན་མདུད། ཆུ་སེར་ཙ་ཐྲུབས་ (ཁྲག་དཀར་ཐྲ་ཕུང་དང་ཆུ་སེར་སྐྱེལ་འདྲེན་བྱེད་མཁན་ཀྱི་ཐྲ་གུ་ཐྲ་མེའི་ཚོགས་ཤིག) བཅས་ཆུང་ཡོད།

lymph tissue
ཆུ་ལེར་ཕུང་ཐྲུབ།
biol.

Lymphoid tissue, cells and organs that make up the lymphatic system, such as white blood cells (leukocytes), bone marrow, and the thymus, spleen, and lymph nodes.

ཁྲག་དཀར་ཐྲ་ཕུང་(དཀར་ཕུང་) དང་། ཀུང་མར། ར་ཚང་རྩེན་བྱ། མཆོར་པ། རྩེན་མདུད་ལྟ་བུའི་ཆུ་སེར་མ་ལག་གྲུབ་པར་བྱེད་མཁན་ཀྱི་ཆུ་སེར་ཕུང་གྲུབ་དང་། ཐ་ཕུང་། དབང་པོ་རྣམས་ལ་ཟེར།

lymph vessels
ཆུ་སེར་རྒྱུ་ཁུ།
biol.

One of the tubes which carry lymph round the body from the tissues to the veins

ལུས་པོའི་ཤུང་གྲྭབ་ནས་སྤྲོད་ཚ་རྒ་ཆུ་སེར་འདྲེན་མཁན་གྱི་སྒྲ་ཀུ་ཞིག་ལ་གོ

lymphatic system
ཆུ་སེར་མ་ལག
biol.

The tissues and organs that produce, store, and carry white blood cells that fight infections and other diseases. This system includes the bone marrow, spleen, thymus, lymph nodes, and lymphatic vessels (a network of thin tubes that carry lymph and white blood cells).

གཤུན་གཅད་དང་། ན་ཚ་གཞན་རྣམས་ལ་རྩོལ་ཏུང་བྱེད་མཁན་གྱི་ཁྲག་དཀར་ཕྲ་ཤུང་ཕོན་རྒྱུད་དང་། གསོག་ཉར། རྒྱུ་ལ་འདྲེན་བཅས་བྱེད་མཁན་གྱི་ཤུང་ཀུན་དང་དབང་པོ་རྣམས་ལ་གོ། མ་ལག་འདིའི་ནང་དུ་ཀུང་མར་དང་། མཚོར་ལ། ར་ཚང་རྩེན་ཀུ། རྩེན་མདུད། ཆུ་སེར་ཅ་རྒྱབས་ (ཁྲག་དཀར་ཕྲ་ཤུང་དང་ཆུ་སེར་རྒྱུ་ལ་འདྲེན་བྱེད་མཁན་གྱི་སྒྲ་ཀུ་ཕྲ་མོའི་ཚོགས་ཤིག) བཅས་ཚུད་ཡོད།

lymphocyte
ཆུ་སེར་ལྡན་ཕྱུད།
biol.

One type of leucocyte found in the vertebrate immune system, including B cells and T cells. They represent an important component for defence against foreign organisms.

སྐལ་རྒྱས་ཅན་གྱི་ཕྲོག་ཚགས་ཀྱི་ནད་འགོག་མ་ལག་གི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་སྒྲ་ཤུང་དང་ཏེ་ཕ་ཤུང་ཞེ་བའི་དཀར་ཤུང་གི་རིགས་ཤིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། ཕྱིའི་སྐྱེ་དངོས་ལས་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་པའི་གྲྭབ་ཆ་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན།

lysine
ལི་ཥིན།
chem.

A crystalline essential amino acid $C_6H_{14}N_2O_2$ obtained from the hydrolysis of various proteins.

སྦྱོ་ཕ་ལད་མིན་གྱི་ཆུའི་ཤེལ་སྦྱོར་ལས་བྱུང་བའི་དངས་མཁོའི་ཨེ་མི་ནོ་སྐྱུར་ཕ་དངོས་མ་ཞིག $C_6H_{14}N_2O_2$

lysing
ཤེས་བཤིག་གཏོང་བ།
chem.

To undergo or cause to undergo lysis.

ཤེས་བ་ཤིག་འགྲོ་བཞམ་ཤེས་བ་ཤིག་འགྲོ་རྒྱ་འཛུག་པ།

lysogenic cycle or lysogeny
འཕྲིན་ཐྱོར་གཟུང་ཁྲིལ།
biol.

Lysogeny, type of life cycle that takes place when a bacteriophage infects certain types of bacteria. In this process, the genome of the bacteriophage stably integrates into the chromosome of the host bacterium and replicates in concert with it.

ཐྲོན་ཟ་ཞིག་གིས་ཐྲོན་བུའི་རིགས་རིས་ཅན་ལ་གཤུན་པ་ཐྲོང་བའི་སྐབས་ཐུ་བྱང་བའི་ཚེ་ཏྲན་འགོར་ཡོའི་རིགས་དེ་ལ་འཕྲིན་ཐྱོར་རྒྱུད་ཐྲོལ་ཟེར། བྱེད་རིས་འདི་ཡི་ནང་དུ་ཐྲོན་ཟའི་ཕྱིད་ཧོས་དེ་གནས་ཚང་ཐྲོན་བུའི་ཚོས་གཟུགས་ཀྱི་ནང་དུ་ས་བརྟན་གྱི་ངང་ནས་ཏྲ་ཐྲོལ་ཀྱི་དེ་དང་མཐུན་པའི་ཐྲོན་ནས་ངོ་འདྲ་བཟོ་བར་བྱེད།

lysosome
འབྱེད་གཟུགས།
biol.

A structure in animal cells that is surrounded by a membrane and contains enzymes. The enzymes break down cellular waste materials and food particles or other materials from outside the cell.

སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ཕྲ་ཕུང་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་སྐྱི་མོ་ཞིག་གིས་མཐའ་ནས་བསྐོར་ཞིང་སྨིན་རྫས་དང་ལྡན་པའི་ཆགས་བཀོད་ཅིག སྨིན་རྫས་རྣམས་ཀྱིས་ཕྲ་ཕུང་གི་ཕྱི་རོལ་ནས་བྱུང་བའི་ཕྲ་ཕུང་རིམ་པའི་སྙིགས་རྫས་དང་། ཟས་རྡུལ། ཡང་ན་རྫས་གཞན་རྣམས་ཆ་བགོས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

lytic cycle
ཞིག་སྦྱོར་སྐྱེད་སྤེལ།
biol.

The lytic cycle is one of the two cycles of viral reproduction, the other being the lysogenic cycle. The lytic cycle results in the destruction of the infected cell and its membrane.

ཞིག་སྦྱོར་སྐྱེད་སྤེལ་ནི་གཉན་སྲིན་སྐྱེད་སྤེལ་འཁོར་རྒྱུན་གཉིས་ཀྱི་ནང་གི་གཅིག་ཡིན་ཞིང་། འཁོར་རྒྱུན་གཞན་དེ་ནི་འཐིམ་སྦྱོར་སྐྱེད་སྤེལ་རེད། ཞིག་སྦྱོར་སྐྱེད་སྤེལ་ལ་བརྟེན་ནས་གཉན་ཁ་ཕོག་པའི་ཕྲ་ཕུང་དང་དེའི་སྐྱི་མོ་ལ་གཏོར་སྐྱོན་འབྱུང་གི་ཡོད།

M

machine
འཕྲུལ་ཆས།
phys.

Device for increasing (or decreasing) a force or simply changing the direction of a force.

ཤུགས་ཚད་སྤེལ་བར་ (ཡང་ན་འཕྲི་བར་) བྱེད་པའམ་ཡང་ན་སྟབས་བདེའི་ངང་ཤུགས་ཀྱི་ཁ་ཕྱོགས་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་བའི་ཡོ་ཆས།

macroevolution
འཕེལ་འགྱུར་ཆེན་མོ།
biol.

Large-scale evolution occurring over a very long period time that results in the formation of new species and higher-level taxonomic groups.

དུས་ཡུན་ཧ་ཅང་རིང་པོ་ཞིག་གི་རིང་ལ་བྱུང་བའི་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་འཕེལ་འགྱུར་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ཉེ་རིགས་གསར་པ་དང་། རིམ་པ་མཐོ་བའི་དབྱེ་བསྡུའི་སྡེ་ཚན་གྱི་སྲོག་ཆགས་གྲུབ་ཀྱི་ཡོད།

macromolecule
འདུས་རྡུལ་ཆེན་མོ།
biol.

A large molecule typically containing more than about 1000 atoms. Polymers are the commonest examples of macromolecules.

རྡུལ་ཕྲན་ ༡༠༠༠ ལས་ལྷག་ཙམ་གྱིས་གྲུབ་པའི་འདུས་རྡུལ་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཟློས་རྫས་ནི་ཧ་ཅང་ཡོངས་གྲགས་ཆེ་བའི་འདུས་རྡུལ་ཆེན་མོའི་དཔེ་མཚོན་ཡིན།

macronutrient
རགས་བཅུད།
biol.

A substance required in relatively large amounts for the normal growth and development of an organism. Macronutrients for animals include fat, carbohydrate, and protein, while for most plants they include chemical elements such as carbon, hydrogen, oxygen, nitrogen, and phosphorus.

སྐྱེ་དངོས་ཤིག་གི་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་སྐྱེད་འཕེལ་དང་འཚར་འཕེལ་ལ་ལྟོས་བཅས་ཀྱི་འབོར་ཚད་ཆེན་པོ་མཁོ་བའི་དངོས་རྫས་ལ་གོ་ཞིང་། སྲོག་ཆགས་ལ་མཁོ་བའི་རགས་བཅུད་ནི་ཞག་ཚིལ་དང་། ཁར་སྤོ་མངར་བཅུད། སྤྲི་རྫས་བཅས་ཡིན་པ་དང་། རྩི་ཤིང་ལ་མཁོ་བའི་རགས་བཅུད་ནི་ཁར་སྤོན་དང་། ཡང་རྡུལ། འཚོ་རླུང་། ཟེ་རླུང་། འོད་ཀྱི་མ་མ་ལྟ་བུ་ཡིན།

macrophage
རགས་ཟན།
biol.

One type of phagocyte of the immune system that can ingest bacteria and cell debris and coordinate tissue repair. They form from monocytes, which circulate in the blood, migrate to sites of cell damage and differentiate into macrophages.

ནད་འགོག་མ་ལག་གི་ཟ་བྱེད་ཕྱ་ཟུང་གི་རིགས་གཅིག་སྟེ། སྲིན་འབུ་དང་ཕྱ་ཟུང་གི་བཅིག་ཅོ་ཆུམས་ཟ་ཐུབ་ཅིང་། ཟུང་གྲྭབ་བསྡུར་བཟོའི་འབྲེལ་མཐུད་བྱེད་ཐུབ་མཁན་ཞིག་ཡིན། རགས་ཟ་ནི་གཅིག་ལྷན་ཕྱ་ཟུང་ནས་གྲྭབ་ཀྱི་ཡོད་པ་སྟེ། གཅིག་ལྷན་ཕྱ་ཟུང་དེ་དག་ཁྲག་གི་ནང་དུ་རྒྱུ་ཞིང་ཕ་ཟུང་རྒྱོན་ཅན་གྱི་ཁུལ་དུ་གནས་སྟོ་བྱེད་ཅེས་རགས་ཟ་རྩ་ཁྲད་འགྱུར་འཚོ་བ་ཡིན།

macroscopic
གཟུགས་རགས་བཤད།
phys.

Observable by the naked eye

མིག་རྟེན་པས་མཐོང་ཐུབ་པའི་གཟུགས།

macroscopic properties
མཐོང་ཆུང་ལྷན་ཚོས།
phys.

An attribute or observable property of a thermodynamic system that can be characterized by a single quantity which is applicable to the system as a whole, or which is a function of position within the system and is continuous so long as it does not vary rapidly over microscopic distances, except at the boundaries of the system. Examples of macroscopic properties are temperature, pressure, volume, density, viscosity, and concentration.

དོད་ཕྱུགས་རིགས་པའི་མ་ལག་ཅིག་གི་ནང་བཞིན་ནམ་མཐོང་རུང་ལྷན་ཚོས་ཤེག་ལ་གོ་ཞིང་། ལྷན་ཚོས་དེ་ཡང་མ་ལག་ཡོངས་ལ་ལྟོས་པཙམ། མ་ལག་དེའི་ནུ་མཚམས་མ་བརྒལ་ཚེ་རྒྱུང་ཐག་ཕྱ་མོའི་དབར་ལ་འགྱུར་བ་ཐུར་མོ་མེད་ཅིང་ཆ་ས་ལྟོས་ནུ་ལྟོས་པ་ཞིག་ལ་གོ་དགེར་ཤེ། དོད་ཚད་དང་། གཞོན་ཕྱུགས། བོངས་ཚད། ཐུག་ཚད། ཚོ་ཕྱུགས། གར་ཚད་བཅས་ནི་མཐོང་རུང་ལྷན་ཚོས་ཀྱི་དཔེ་མཚོན་ཡིན་ནོ།

macula
སེར་ཕྲེག
biol.

An oval yellowish area surrounding the fovea near the centre of the retina in the eye, which is the region of keenest vision.

མིག་གི་ངུ་སྐྱོའི་ཕྱེ་བའི་འཛམ་དུ་ཡོད་པའི་དོང་ཚུང་གི་མཐའ་རུ་སྐོར་བའི་སེར་ཕྲེག་གི་སྐོང་དབྱིབས་ལྟ་བུའི་ཆ་ཤས་ལ་གོ་འདི་ནི་མཐོང་ཚོར་རྩོ་ཤོས་ཀྱི་གནས་དེ་ཡིན།

macula lutea
སེར་ཕྲེག
biol.

Macula lutea, in anatomy, the small yellowish area of the retina near the optic disk that provides central vision. When the gaze is fixed on any object, the centre of the macula, the centre of the lens, and the object are in a straight line.

ཟུང་གནས་རིགས་པ་ལྟར་ན་སེར་ཕྲེག་ནི་མཐོང་ཚོར་གཙོ་བོ་མཁོ་སྟྲོང་བྱེད་པའི་ཤ་ཐམ་མིག་སྟེར་ཀྱི་ཉེ་འཁྲིས་སུ་ཡོད་པའི་དབྱ་སྐྱོའི་སེར་མདོག་ཅན་ཆུང་ཆུང་དེ་ལ་ཟེར། ང་ཚོས་དངོས་པོ་གང་ཡང་རྒྱང་བ་ཞིག་ལ་གཅེར་མིག་གིས་བལྟ་བའི་སྐབས་སུ་སེར་ཕྲེག་གི་ལྟེ་བ་དང་། དཔས་ཤེལ་ཀྱི་ལྟེ་བ། བལྟ་མའི་དངོས་པོ་རྣམས་དང་ཕྲེག་ཅིག་གི་སྟེང་ཏུ་འགོད་ཡོད།

magenta
དམར་གྲྭ།
phys.

A light mauvish-crimson which is one of the primary subtractive colours, complementary to green.

ཚ་བའི་འཕྲི་བྱུབ་ཁ་དོག་ཅིག་ཡིན་ཞིང་ལྟང་ཡི་ཁ་སྐོང་ཁ་དོག་ཡིན་ལ། དམར་བཅོ་དང་སྒྲུ་ལས་ལྟན་པའི་ཁ་དོག་ཅིག

maglev
ཁབ་ཕེན་འདེགས་འགྲོག
phys.

The use of the physical properties of magnetic fields generated by superconducting magnets to cause an object (such as a vehicle) to float above a solid surface

ཁྱད་འཕགས་ཁྲིད་གཟུགས་ཀྱི་ཁབ་ལེན་གྱིས་བསྐྱུན་པའི་ཁབ་ལེན་ར་བའི་ཁྱད་ཆོས་སྒྲུ་དེ་དངོས་པོ་ཞིག་ (འགྲུལ་འཁོར་ལྟ་བུ་ཞིག) མཁྲིགས་གཟུགས་ཤིག་གི་སྟེང་ནས་ལྷིང་བར་བྱེད་པ་ཞིག

magnesium
དཀར་གཡའ།
chem.

A light silver-white metallic chemical element of the alkaline-earth group, which burns with an intense white light, is lighter than aluminium, and is used in making light alloys: symbol Mg, atomic number 12

ས་ཡི་བྱལ་ཚྭའི་སྟེ་ཚན་དུ་གཏོགས་པའི་ལྷགས་རིགས་ཀྱི་ཚ་རྩ་ཡང་ཞིང་དཏུལ་ལྟར་དཀར་བ་ཞིག ཆེ་བྱ་སྦར་དུས་འོད་དཀར་བཀྲག་མདངས་ཅན་སྨྲོ་བར་བྱེད་ཅིང། ཆ་ཡང་ལས་ཡང་བ། བསྲེས་ལྷགས་བཟོ་བར་གོང་སྨྲོ་བྱེད་པ་ཞིག མཚོན་རྟགས་ Mg དང་རྩལ་གྲངས་ ༡༢ ཡིན།

magnet
ཁབ་ཕེན།
phys.

Any object that has magnetic properties, that is, the ability to attract objects made of iron or other magnetic substances. See also electromagnetism and magnetic force.

ལྷགས་སམ་ཁབ་ལེན་གྱི་རྩ་ས་གཞན་གྱིས་བྱུན་པའི་དངོས་རྩ་ལས་འཛིན་པའི་ནུས་པ་ཡོད་པ་སྟེ་ཁྱབ་ལེན་གྱི་ཁྱད་ཆོས་ཡོད་པའི་དངོས་རྩ་ས་གང་རུང་རུང་ཞིག ཁྲོག་ཁབ་ལེན་གྱི་ནང་བཞིན་དང་ཁབ་ལེན་གྱི་ཤུགས་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།

magnetic declination
ཁབ་ལེན་ཡོ་ཕྱར།
phys.

Discrepancy between the orientation of a compass pointing toward magnetic north and the true geographic north.

ཕྱོགས་སྟོན་འཁོར་ལོས་བསྟན་པའི་བྱང་སྟེ་དང་སའི་གོ་ལའི་བྱང་སྟེ་ངོ་མ་གཉིས་དབར་གྱི་ཉེ་བགཅ

magnetic domain
ཁབ་ལེན་ཁྱབ་ཁོངས།
phys.

Clustered regions of aligned magnetic atoms. When these regions themselves are aligned with one another, the substance containing them is a magnet.

ཁབ་ལེན་དང་ལྡན་པའི་རྩལ་ཐལ་གྱལ་དུ་སྒྲིག་པའི་མཉམ་འདྲས་པ་ཁོངས། པ་ཁོངས་འདི་དག་གྱལ་དུ་སྒྲིག་ཚེ་པ་ཁོངས་འདི་དག་དང་ལྡན་པའི་དངོས་པོ་དེ་ཁབ་ལེན་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་བ་ཡིན།

magnetic field
ཁབ་ལེན་ར་བ།
phys.

A field of force that exists around a magnetic body or a current-carrying conductor.

ཁབ་ལེན་གྱི་ནུས་པ་ཅན་གྱི་དངོས་གཟུགས་ཤིག་གམ་གློག་རྒྱུན་རྒྱུ་བཞིན་པའི་ཁྲིད་གཟུགས་ཤིག་གི་མཐའ་འཁོར་དུ་གནས་པའི་ཤུགས་ཀྱི་ར་བ་ཞིག

magnetic field lines
བཀའ་ཝེན་བར་ཕྱིག
phys.

Lines showing the shape of a magnetic field. A compass placed on such a line will turn so that the needle is aligned with it.

ཁབ་ལེན་ར་བའི་དབྱིབས་སྟོན་པར་བྱེད་པའི་ཐིག་ འདི་ལྟ་བུའི་ཐིག་གི་སྟེང་དུ་བཞག་པའི་ཕྱོགས་ སྟོན་འཕོར་ཡོའི་ཁབ་རྩེ་དེ་ར་ཐིག་དང་ཕྱོགས་སྒྲིལ་བའི་སྒོ་ནས་རྒྱོར་བ་བྱེད།

magnetic force
ཁབ་ལེན་གྱི་ཤུགས།
phys.

(a) Between magnets, it is the attraction of unlike magnetic poles for each other and the repulsion between like magnetic poles. (b) Between a magnetic field and a moving charged particle, it is a deflecting force due to the motion of the particle: The deflecting force is perpendicular to the magnetic field lines and the direction of motion. This force is greatest when the charged particle moves perpendicular to the field lines and is smallest (zero) when it moves parallel to the field lines.

(ཀ) ཁབ་ལེན་གཉིས་ལ་མཚོན་ན། མི་མཚུངས་པའི་སྟེ་གཉིས་དབར་གྱི་འགྲུགས་ཤུགས་དང་ མཚུངས་པའི་སྟེ་གཉིས་དབར་གྱི་འབྲུང་ཤུགས་ལ་གོ (ཁ) ཁབ་ལེན་ར་བ་ཞིག་དང་འགྲུལ་སྒྲོང་ བྱེད་ཀྱིན་པའི་ཁུར་རྫལ་གཉིས་ཀྱི་དབར་ལ་མཚོན་ན། དེ་ནི་ཐ་རྫལ་གྱི་འགྲུལ་སྒྲོང་ལ་བརྟེན་ནས་ ཐུང་བའི་འཕྲོག་འགྲོས་ཀྱི་ཤུགས་དེ་ཡིན། འཕྲོག་འགྲོས་ཀྱི་ཤུགས་དེ་ནི་ཁབ་ལེན་ར་ཐིག་དང་ འགྲུལ་སྒྲོང་ཀྱི་ཁ་ཕྱོགས་གཉིས་ཀར་དབང་འབྱུང་ཡིན། ཁུར་རྫལ་དེ་ར་ཐིག་ཏུ་བཏང་འཕྲང་བ་འགྲུལ་ སྒོབས་ཤུགས་ཆེ་ཤོས་དང་མཉམ་གཤིས་ཀྱི་འགྲུལ་སྒྲབས་ཤུགས་ཆུང་ཤོས་ (བྱང་ཀོར་) ཡིན།

magnetic mirror
ཁབ་ལེན་མེ་ཤོང་།
phys.

A device used to contain plasma in the thermonuclear experimental devices. It consists of a region of high magnetic field strength at the end of a containment tube.

ཚ་ནུས་ཉིང་རྩལ་བཏྲག་ཆས་ཀྱི་ནང་བུ་ཕྱག་མ་ཉར་བའི་ཡོ་ཆས་ཤིག་ གསོག་ཆས་སྒྲ་གའི་སྟེ་མོ་ བུ་ཁབ་ལེན་གྱི་ནུས་པ་མཐོ་བའི་ཁྱབ་ཁོངས་ཤིག་ཡོད་པ་དེ་འདིའི་ཁོངས་སུ་འདུ་བ་ཡིན།

magnetic moment
ཁབ་ལེན་ཕྲེ་ལ་ཚད།
phys.

The ratio between the maximum torque (Tmax) exerted on a magnet, current-carrying coil, or moving charge situated in a magnetic field and the strength of that field. It is thus a measure of the strength of a magnet or current-carrying coil.

ཁབ་ལེན་ར་བ་ཞིག་ཏུ་གནས་པའི་ཁབ་ལེན་ཞིག་གམ། གློག་རྒྱུན་རྒྱུ་བའི་དཀྱིས་འཁོར་ཞིག་ ཡང་ན་འགྲུལ་ཀྱིན་པའི་གློག་འཕྲུར་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་ཐོག་པའི་གནས་ཤུགས་ཆེ་ཤོས་དང་། ར་ བ་དེའི་ཆེ་ཆུང་གཉིས་ཀྱི་བསྡུར་ཚད་ཡིན། དེར་བརྟེན། འདི་ནི་ཁབ་ལེན་ནམ་གློག་རྒྱུན་རྒྱུ་བའི་ དཀྱིས་འཁོར་ཞིག་གི་ཤུགས་ཚད་ཀྱི་ཚད་འཛལ་ཞིག་ཡིན།

magnetic monopole
ཁབ་ལེན་རྒྱང་སྐྱེ།
phys.

Hypothetical particle having a single north or a single south magnetic pole, analogous to a positive or negative electric charge.

གློག་ཁུར་ཐོལམ་མོ་གང་རུང་དང་མཚུངས་པར་ཁབ་ལེན་གྱི་བྱང་སྟེལམ་ལྟོ་སྟེ་གཅིག་ཁོ་ན་ཡོད་ པའི་ཇོག་བཏགས་ཀྱི་རྫལ།

magnetic pole
ཁབ་ལེན་སྟེང།
phys.

One of the regions on a magnet that produces magnetic forces.

ཁབ་ལེན་གྱི་ཤུགས་འབྱུང་སའི་ཁབ་ལེན་གྱི་ཚ་ཤས་ཤིག

magnetic pole reversal
ཁབ་ལེན་གྱི་སྟེང་ལྡོག
phys.

When the magnetic field of an astronomical body reverses its poles, that is, the location where the north magnetic pole existed becomes the south magnetic pole, and the south magnetic pole becomes the north magnetic pole.

གནམ་སྐར་ཞིག་གི་ཁབ་ལེན་གྱི་སྟེ་ལྡོག་པ་སྟེ། ཁབ་ལེན་གྱི་བྱང་སྟེ་ཡོད་པ་དེ་ཁབ་ལེན་གྱི་ལྷོ་སྟེ་བྱུར་ཅིང། ཁབ་ལེན་གྱི་ལྷོ་སྟེ་ཡོད་པ་དེ་ཁབ་ལེན་གྱི་བྱང་སྟེ་བྱུར་བ།

magnetic resonance imaging (MRI)
ཁབ་ལེན་མཉམ་འདར་དཔར་ལེན།
phys.

A system for producing electronic pictures of the organs inside a person's body, using radio waves and a strong magnetic field

རྒྱུད་འཛིན་གྱི་རྒྱབས་དང་ཤུགས་ཆེ་བའི་ཁབ་ལེན་གྱི་ར་བ་ཞིག་སྤྱད་དེ་ལུས་པོའི་ནང་གི་དོན་སྟོང་སོགས་གྱི་གློག་འཕྲེལ་པར་རིས་བསྐྲུན་པར་རྒྱུད་པའི་མ་ལག་ཅིག

magnetic resonance spectroscopy (MRS)
ཁབ་ལེན་མཉམ་འདར་ཡོད་ཀལ་བཏགས་ཐབས།
phys.

An advanced method of chemical analysis using a technique similar to that employed in nuclear magnetic resonance imaging. The method is based on the fact that the electrons in a molecule shield the nucleus to some extent from the strong applied external field, causing different atoms to absorb at slightly different frequencies. It is applicable to molecules in the living body or in other organisms. The method has, for instance, been used to prove that the structure of the protein capsid surrounding the genome of HIV consists of seven alpha helices, two beta-hairpins and a single exposed loop.

ལྷེ་རྡུལ་ཁབ་ལེན་མཉམ་འདར་དབར་ལེན་དང་མཚུངས་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་སྤྱད་དེ་རྫས་ལ་བརྒྱག་དབྱང་བྱེད་པའི་སྒོན་ཐོན་གྱི་ཐབས་ལམ་ཞིག་རེད། ཐབས་ལམ་འདི་ནི་གློག་རྡུལ་གྱིས་གྱི་རོལ་ནས་བསྐྲུན་པའི་ར་བ་ཞིག་ལས་ལྷེ་རྡུལ་འགེལས་སྟུང་བྱེད་པ་ལ་བརྒྱན་ནས་རྡུལ་ཟན་མི་འདྲ་བས་རྒྱོས་ཅོར་ཁྱུང་ཅན་ཅམ་མི་འདྲ་བ་འཇོག་གྱི་ཡོད་པའི་བདེན་དོན་གཞི་ལ་བཞག་པ་ཞིག་ཡིན་པ་དང། ཐབས་ལམ་འདི་གསོན་པོའི་ལུས་པོའི་ནང་བམ་སྐྱེ་ཏངོས་གཞན་གྱི་ནང་དུ་གནས་བྱེད་བྱེད་ཚོག་དགེར་ན། རིག་དུག་གཅན་སྲིན་གྱི་ལྷོ་ནོས་གྱི་སྲོ་སྐོགས་ཀྱི་བཀོད་པའི་ནང་དུ་ཙམལ་པ་གཅུས་གཟུགས་བདུན་དང། ཏྲི་ཏ་སྐྱ་ཁབ་ཀྱི་གཟུགས་གཉིས། སྲིན་གཡོག་མེད་པའི་ཙ་ལོང་གཅིག་བཅས་ཡོད་པ་ར་སྟོང་བྱེད་པར་ཐབས་ལམ་འདི་གིས་བྱེད་བྱུས་ཡོད།

magnetism
ཁབ་ལེན་དང་བཅིན།
phys.

Phenomena associated with magnetic fields. See also electromagnetism and magnetic force.

ཁབ་ལེན་ར་བ་དང་འབྲེལ་བའི་སྣང་ཚུལ། ཁབ་ལེན་རང་བཞིན་དང་ཁབ་ལེན་གྱི་ཤུགས་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།

magnetite
ཁབས་ལེན་གཏེར་རྫི།
phys.

A very common black iron oxide mineral, $F_e3\ O_4$, that is stronglyattracted by magnets: an important iron ore.

ཆ་ཙང་འབེལ་པོ་ཡིན་པའི་ལྷག་བང་འཚོ་ཆུང་བསྲེས་སྦྱོར་བྱས་པའི་གཏེར་ཟླས་ནག་པོ་ $F_e3\ O_4$ ཡིན་ཞིང་། ཁབས་ལེན་ཤུགས་ཆེན་པོའི་སྒོ་ནས་འཐུར་བ་བད་། འདི་ནི་ལྷག་ཀྱི་གཏེར་རྡོ་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན།

magnetization
ཁབས་ལེན་གྱིང་བཟླུར།
phys.

The process of magnetizing or the state of being magnetized.

ཁབས་ལེན་དུ་སླུར་བའི་རིམ་པཉམ་ཁབས་ལེན་དུ་བསླུར་བའི་གནས་བབ།

magnetoencephalography (MEG)
གླང་པའི་ཐུན་བ་གློག་དཔར།
phys.

A diagnostic imaging technique that detects and records magnetic fields produced by electrical activity in the brain.

གླང་པའི་ནང་གི་གློག་གི་བྱེད་ལས་ཀྱིས་སྐྱེད་སླུན་བྱས་པའི་ཁབ་ལེན་ར་བ་ཚོར་ཞིང་ཐོ་འགོད་བྱེད་པའི་ནད་དཔྱད་དབང་ལེན་གྱི་ཐབས་ལམ་ཞིག

magnetohydrodynamics (MHD)
ཁབ་ལེན་གཡེར་འཕྲལ་རིག་པ།
phys.

The branch of physics that studies the behaviour of an electrically conducting fluid (such as a plasma or molten metal) acted on by a magnetic field.

གློག་ཁྲིད་ཀྱིན་པའི་གཡེར་གཟུགས་(གྲེས་གཟུགས་སམ་ལྷག་ས་ཀྱི་ཞུན་མ།) ཤེག་ཁབ་ལེན་གྱི་ར་བའི་ནང་དུ་འཛོག་སྒྲབས་ཀྱི་རྟགས་འགྱུར་ལ་སློབ་སྦྱོར་བྱེད་པའི་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག་གི་ཡན་ལག་ཅིག

magnification
ཚེར་གྱེད།
phys.

A measure of the extent to which an optical system enlarges or reduces an image.

འོད་སྦྱོང་མ་ལག་ཅིག་གིས་གཟུགས་བརྙན་ཞིག་ཅི་ཙམ་གྱིས་ཚེ་རྒྱ་བཏང་བཞམ་ཆུང་དུ་བཏང་ཡོད་པའི་ཚད།

magnifying glass
ཚེ་ཤེལ།
phys.

A lens that produces an enlarged image of an object.

དངོས་པོ་ཞིག་གི་གཟུགས་བརྙན་རྒྱ་བསྐྱེད་དེ་བསླུན་པར་བྱེད་པའི་དཔལ་ཤེལ་ཞིག

magnitude
ཚད་ཧིམ། ཆ་ཚད།
phys.

In physics, it refers to the quantity of a measurement, whereas it refers to the brightness of stars in astronomy.

དངོས་ཁམས་ཚན་རིག་གི་ནང་དུ་ཚད་འཇལ་ཞིག་གི་གྲངས་འབོར་ལ་གོ་ཞིང་། སྐར་དཔྱད་ཚན་རིག་གི་ནང་དུ་སྐར་མའི་བཀྲག་མདངས་ལ་གོ

main sequence
གཙོ་ཧིམ། གོ་ཧིམ་གཙོ་བོ།
phys.

A series of classifications to which most stars except giants, supergiants, and white dwarfs belong.

སྐར་ཆེན་དང་། སྐར་མ་འབས་གས་ཆེན། དཀར་ཆུང་བཅས་མིན་པའི་སྐར་མ་གཞན་པས་ཆེ་བ་གཏོགས་མའི་སྟེ་ཚན་དབྱེ་འབྱེད་ཀྱི་བསྟར་རིམ་ཞིག

main sequence star
གཙོ་རིམ་སྐར་མ།
phys.

A main sequence star is any star that is fusing hydrogen in its core and has a stable balance of outward pressure from core nuclear fusion and gravitational forces pushing inward.

རང་གི་དཀྱིལ་དབྱས་སུ་ཡང་རྒྱལ་འདུས་འགྲུར་འགྲོ་བཞིན་པ་དང་། དཀྱིལ་དབྱས་ཀྱི་ལྷུ་རྒྱལ་འདུས་འགྲུར་ལ་བརྟེན་ནས་བྱང་བའི་ཁ་ཕྱི་ལ་ཕྱོགས་པའི་གཙོན་ཤུགས་དང་ནང་ཕྱོགས་སུ་འབྱུང་གྱིན་པའི་འཛེན་ཤུགས་གཉིས་ཆ་མཉམ་ཡོད་པའི་སྐར་མ་གང་རྡུང་རྡུང་ཞིག་ལ་གཙོ་རིམ་གྱི་སྐར་མ་ཞེས་བརྗོད།

major histocompatibility complex (MHC)
ཕྱང་ཁྱབ་འཕྲོད་ཚད་འདྲེས་ཚོན།
biol.

Major histocompatibility complex (MHC), group of genes that code for proteins found on the surfaces of cells that help the immune system recognize foreign substances. MHC proteins are found in all higher vertebrates.

ཕྱང་ཁྱབ་འཕྲོད་ཚད་འདྲེས་ཆེན་ནི། ནད་འགོག་མ་ལག་གིས་ལུས་པོའི་ནང་གི་རྒྱུ་ས་མེད་ཀྱི་རྡུས་རྣམས་ངོས་འཛིན་ཐུབ་པ་ལ་བནས་གྲོགས་བྱེད་མཁན་གྱི་བྱ་ཕུང་གི་ཕྱི་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་སྒྲོ་རྡུས་ལ་བརྟ་སྒྲིག་བྱེད་མཁན་གྱི་ངེས་རྡུས་ཀྱི་ཚོགས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་། ཕྱང་ཁྱབ་འཕྲོད་ཚད་འདྲེས་ཆེན་གྱི་རྒྱུ་རྡུས་ནི་མཐོ་ངེས་སྐལ་རྡུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཚང་མཁོ་ནང་དུ་ཡོད།

malaria
ཏྲག་ཚད་ཤད་ཅན།
མ་ལེ་ཡི་ཡা
biol.

An infectious disease of tropical areas that is caused by a parasite transmitted by mosquitoes. It causes repeated attacks of chills, fever, and sweating.

དུག་སྦྱང་གིས་བརྒྱུད་སྒེལ་བྱས་པའི་གཞན་བརྟེན་སྐྱེ་དངོས་ཀྱིས་རྒྱུན་བྱས་པའི་ཚ་བའི་ས་ཁུལ་གྱི་གཅན་ཁ་ཅན་གྱི་ནད་ཅིག་ལ་ཟེར། ནད་ཤའི་ལ་བརྟེན་ནས་གྲང་ཤུས་རྒྱག་པ་དང་ཚ་བ་རྒྱས་པ། རྡུལ་ཆུ་ཐོན་པ་སོགས་འབྱུང་།

malate
མ་ལི་གཱ་ཐྲུར་ཚྭ།
chem.

A salt or ester of malic acid.

མ་ལི་གཱ་ཐྲུར་ཇས་ལས་བྱུབ་པའི་ཚྭ་ཞིག་གམ་ཐྲུར་ཚོལ་ཞིག

malfunction
ཕྱིད་ལས་ལོག་པ།
biol.

To fail to function or work properly.

བྱེད་ལས་མཁ་བྱ་བ་ཏཱ་ཏ་ཀ་ཏ་ཀ་ཐྲུབ་མི་ཐུབ་པ་ཞིག་ལ་ཟེར།

malic acid
མ་ལི་གཱ་ཐྲུར་ཇས།
chem.

A drug used to clean external wounds and ulcers and remove dead tissue.

ཕྱི་ཤ་རྣས་རྐྱོན་དང་རྣ་འབྲས་གཏང་བཙོ་བྱེད་པ་དང་། འཚེ་རྐྱོན་བྱང་བའི་ཕུང་གྲབ་ཕྱིར་འདོན་པར་ཐྲོད་པའི་སྨན་ཇས་ཤིག

malignant glaucoma
ནང་འཕྱིས་ངན་པ།
biol.

A severe eye disease that progresses rapidly and worsens despite surgical removal of the iris.

མིག་གི་འཇའ་ཤྲེ་གར་ཤག་བཙོས་ལ་བརྟེན་ནས་ཕྱིར་བཏོན་ཡང་མཁྱོགས་པོའི་སྒོ་ནས་ཇེ་མཐུ་དང་ཇེ་སྡུག་ཏུ་འགྲོ་བའི་མིག་ནང་ཚབས་ཚེན་ཞིག

malleus
ཐོ་ཏུས།
biol.

The hammer-shaped bone that is the outermost of the three small bones in the mammalian middle ear.

ནུ་གསོས་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་བར་ཆའི་ནང་དུ་རུས་པ་ཆུང་ཆུང་གསུམ་ཡོད་པའི་ཁྲོད་ཀྱི་ཆེས་ཕྱི་མ་ཐོ་བའི་དབྱིབས་སུ་ཡོད་པ་ལ་དེ་ལ་གོ

maltose
མཱལ་མཏར།
biol.

A sugar made by the action of various enzymes on starch. It is formed in the body during digestion.

བག་ཚོ་ཡི་སྟེང་དུ་སྨིན་ཟས་སྦ་ཚོགས་ཀྱིས་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་གྲུབ་པའི་མངར་ཟས་ཤེག་ལ་གོ་ཞིང་། ཟས་འཚུ་བའི་རྒྱབས་སུ་ལུས་པོའི་ནང་དུ་འགྲུབ་ཀྱི་ཡོད།

mammal
རྒྱ་གསོས་ཐྲོག་ཚགས།
biol.

Any of various warm-blooded vertebrate animals whose young feed on milk that is produced by the mother's mammary glands. Mice, dogs, kangaroos, whales, and humans are mammals.

ཐུ་གུ་རྒྱལས་ཆ་མའི་ནུ་མའི་ཟིན་བུ་ལས་ཐོན་པའི་ཡོ་མ་ལ་བརྟེན་ནས་འཚོ་མཁན་ཡིན་པའི་ཁྱག་དོན་མོ་ཅན་ཀྱི་ཕྲག་རུས་ཡོད་པའི་སྲོག་ཚགས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་ཟེར། ཏྲི་བ་དང་ཁྱི། ཀཱང་རུ། ཉ་ཚེན་ལྷེལ། འགྲོ་བ་མི་རྒྱལས་ནི་ནུ་གསོས་སྲོག་ཚགས་ཡིན།

mammary gland
ནུ་མའི་ཟིན་བུ།
biol.

The milk-producing gland of women or other female mammals.

བུད་མེད་དམ། ཡང་ན་ནུ་གསོས་སྲོག་ཚགས་མོ་ཡི་ཡོ་མ་སྐྱེད་སྒྲུན་བྱེད་མཁན་ཀྱི་ཟིན་བུ།

mammillary body
ནུ་གཟུགས་(ཀླད་ཕྱོ)
neurosci.

A small nipple-shaped cell group in the hypothalamus.

ཀླད་སྦྱོག་ཡོག་མའི་ནང་གི་ནུ་ཏོག་དབྱིབས་ཅན་གྱི་ཕྲ་ཕུང་གི་སྟེ་ཚན་ཆུང་དུ་ཞིག

mammillothalamic tract
ནུ་གཟུགས་ཀླད་ཐྲུག་ཐེ་ལམ།
neurosci.

A bundle of nerve fibers that runs from the mammillary body to the anterior nucleus of the thalamus.

ནུ་གཟུགས་ནས་ཀླད་སྦྱོག་གི་ཚོས་བུ་མདུན་མའི་དབར་དུ་རྒྱུ་བའི་དབང་རྩའི་ཉག་མ་ཆུན་པོ་ཞིག

mantle
ས་ཡོལ།
phys.

The region of the interior of the Earth between the core and the crust.

ས་འོག་ལའི་ནང་སྟེང་དང་ས་ཕྱན་གཞིས་ཀྱི་བར་དུ་ཡོད་པའི་ཆ་ཤས།

Marburg virus
མར་ཐྲག་གཤན་ཕིན།
biol.

A filovirus causing an acute, often fatal form of hemorrhagic fever that was originally identified in people who had contact with vervet monkeys in a laboratory.

ཐྲེ་ལོ་གཤན་ཕྱིན་ཀྱིས་རྩེན་བྱས་པའི་ནད་དྲག་པོ་དང་། སྐབས་མང་པོར་གླང་པའི་ཚ་ནད་ཀྱི་ངོ་བོར་འགྱུར་བ་ཞིག་ཡིན། དེ་ནི་ཐོག་མར་བརྒྱ་དམྱད་ཁང་དུ་ཡོད་པའི་ཥར་ཥེཏ་སྟེ་ཉ་དང་འབྲེལ་ཐུག་ཡོད་པའི་མི་ལས་ངོ་རྒྱས་ཚོད་ཡོད།

marine biology
མཚོ་ཚཎས་གྲྭ་དངོས་རིག་བ།
biol.

The scientific study of organisms living in or dependent on the oceans.

མཚོ་ནང་དུ་གནས་མ་ཁན་ནམ། ཡང་ན་མཚོ་ལ་བརྟེན་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་སྐོར་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་རིག་པ།

Mars
ཁཟད་མིག་དམར།
phys.

The planet fourth in order from the sun, having a diameter of 6794 km, a mean distance from the sun of 227.9 million km, a period of revolution of 686.95 days, and two moons.

ཉི་མ་ནས་བརྩེས་པའི་གཟའ་སྐར་བཞི་པ་དེ་ཡིན་ཞིང་། ཚངས་མེཎ་ལ་ཀི་ལོ་མི་ཁ་ *৬২১৫* དང་ཉི་མ་ནས་ཚ་སྟོམས་རྒྱང་རྒྱ་ཀི་ལོ་མི་ཁ་ *২২৭.৫* ཡི་མར་ཡོད་པ་དང་། ཉི་མར་བསྐོར་བ་རྒྱུག་པའི་དུས་ཡུན་ནི་ཉིན་ *৬১৬.৫৭* ཡིན་ལ་། ཟླ་བ་གཉིས་ཡོད་དོ།

marsupial
ཁུག་ལྡན་ལྷོག་ཚཎས།
biol.

A mammal of an order whose members are born incompletely developed and are typically carried and suckled in a pouch on the mother's belly. Marsupials are found chiefly in Australia and New Guinea, and also in America.

འཚར་འཛེལ་ཚ་ཚང་མ་གྲུབ་པར་སྐྱེ་བའི་རྟེས་སུ་ཨ་མའི་ལྟོ་བའི་ངོས་ཀྱི་ཁུག་མའི་ནང་དུ་འཛིན་བ་དང་ནུ་མ་བསྟན་ཏེ་གསོ་སྐྱོང་བྱེད་དགོས་པའི་སྒོག་ཚགས་ཀྱི་ཐུལ་ལ་གཏོགས་པའི་ནུ་གསོས་སྒོག་ཚགས་ཤེག་ལ་གོ། ཁུག་ལྡན་སྒོག་ཚགས་ནི་གཙོ་ཆེར་ཨོ་སི་ཏྲོ་ལི་ཡ་དང་། འགྲེ་ཏི་གསར་མ་གཉིས་སུ་ཡོད་པ་དང་། ཨ་མེ་རི་ཀར་ཡང་ཡོད།

marsupial mammal
ཁུག་ལྡན་ཏུ་གསོ་ཁེམས་ཅན།
biol.

A type of animal (such as a kangaroo or an opossum) that carries its babies in a pocket of skin on the mother's stomach.

ཨ་མའི་ལྟོ་བའི་སྟེང་དུ་ཡོད་པའི་ཁུག་མ་ཅིག་གི་ནང་དུ་ཐུ་གུ་འཛིན་ནས་འགྲོ་བའི་སྒོག་ཚགས་(ཀཱང་རུ་འཙམ་ཨོ་པོ་སུམ་ལྟ་བུ་) ཀྱི་རིགས་ཤེག་ལ་ཟེར།

masochism
ཐུང་འཚོངས།
biol.

The deriving of sexual gratification from fantasies or acts that involve being made to suffer physical or mental pain. Also called sexual masochism.

ལུས་སམ་སེམས་ལ་ན་རྨུག་སྟོན་པའི་བྱ་བཅམ་འཚར་སྤང་ལ་བརྟེན་ནས་འཁྲིག་སྦྱོང་ཀྱི་རེ་འདོད་ཁེངས་སུ་འཇུག་པ་ལ་ཟེར། འདི་ལ་འཁྲིག་སྦྱོང་ཀྱི་ཐུབ་འཚོངས་ཞེས་ཀྱང་ཟེར།

mass
གངས་ཚད།
phys.

Quantity of matter in an object; the measurement of the inertia or sluggishness that an object exhibits in response to any effort made to start it, stop it, or change in any way its state of motion; a form of energy.

དངོས་པོ་ཞིག་ཏུ་ཡོད་པའི་བེམ་རྫས་ཀྱི་གྲངས་འགོར། སྒྲུལ་བཅམ་འགོག་པཅམ། ཡང་ན་འགྱུལ་སྐྱོང་ཀྱི་གནས་བབ་ལ་འགྱུར་བ་ཅི་རིགས་གཏོང་བར་རྩོལ་བ་བྱས་པའི་ཡ་ལན་དུ་དངོས་པོ་དེ་ཡིས་མངོན་པར་བྱེད་པའི་འགྱུར་འགོག་རང་གི་ཤེས་ཤམ་འགོག་པོའི་རང་བཞིན་གྱི་ཚད་འཇལ། ནུས་པའི་ངོ་བོ་ཞིག

mass defect
གདོས་ཚད་རྒྱད་ཁྱད།
phys.

The difference between the rest mass of an atomic nucleus and the sum of the rest masses of its individual nucleons in the unbound state.

རྡུལ་ཕྲན་ཞིག་གི་ལྟེ་རྡུལ་གྱི་འགུལ་མེད་གདོས་ཚད་དང་། མ་བཅིངས་བའི་གནས་སྐབས་ཀྱི་ལྟེ་སྙིང་གྲུབ་རྡུལ་སོ་སོའི་འགུལ་མེད་གདོས་ཚད་ཀྱི་སྡོམ་འབོར་དབར་གྱི་ཁྱད་པར།

mass extinction
སྡེབ་སྟོང་།
biol.

The extinction of a large number of living species, occurring in a relatively short period of time, to such an extent that there is a marked decrease in the number of species in the world.

ལྟོས་བཅས་ཀྱི་དུས་ཡུན་ཐུང་ངུའི་རིང་ལ་སྐྱེ་ལྡན་གྱི་ཉེ་རིགས་འབོར་ཆེན་ཞིག་རྩ་སྟོང་དུ་ཕྱིན་ཏེ་འཛམ་གླིང་སྟེང་གི་ཉེ་རིགས་ཀྱི་ཁ་གྲངས་མངོན་གསལ་གྱིས་ཇེ་ཉུང་དུ་ཕྱིན་པ་ལ་གོ

mass loss
གདོས་ཚད་བོར་བརླག
phys.

The outflow of particles and gas from a star, occurring at varying rates throughout its lifetime.

སྐར་མ་ཞིག་ནས་ཕྱི་རུ་ཐོན་པའི་རྡུལ་དང་རླངས་གཟུགས་ལ་གོ་ཞིང་། སྐར་མ་དེའི་ཚེ་གང་གི་རིང་ལ་འགྲོས་ཚད་སྣ་ཚོགས་པའི་སྒོ་ནས་འབྱུང་གི་ཡོད།

mass number
གདོས་གྲངས།
phys.

The integer nearest in value to the atomic weight of an atom and equal to the number of nucleons in the nucleus of the atom. Symbol: A.

རྡུལ་ཕྲན་གྱི་ལྗིད་ཚད་དང་ཉེ་མཚུངས་ཡིན་པའི་ཉིལ་གྲངས་ཏེ། འདི་ནི་རྡུལ་ཕྲན་དེའི་ལྟེ་རྡུལ་དུ་ཡོད་པའི་ལྟེ་ཆའི་ཁ་གྲངས་དང་མཚུངས་པ་ཡིན། མཚོན་རྟགས་ A ཡིན།

mass spectrometer
གདོས་ཚད་འོད་ཤལ་བརྟག་ཆས།
phys.

Device that magnetically separates charged ions according to their mass.

ཁབ་ལེན་སྤྱད་དེ་ཁུར་ལྡན་གྱེས་རྡུལ་རྣམས་རང་གི་གདོས་ཚད་གཞིར་བཞག་སྟེ་དབྱེ་འབྱེད་བྱེད་པའི་ཡོ་ཆས།

mass-energy equivalence
གདོས་ཚད་དང་ནུས་པའི་མཉམ་ཐང་། གདོས་ནུས་མཉམ་ཐང་།
phys.

Relationship between mass and energy as given by the equation $E=mc^2$ where c is the speed of light.

གཤམ་གྱི་མཉམ་རྩིས་ཀྱིས་བསྟན་པ་ཡོད་པ་བཞིན་གདོས་ཚད་དང་ནུས་པ་གཉིས་ཀྱི་འབྲེལ་བ། $E=mc^2$ c ནི་འོད་ཀྱི་མགྱོགས་ཚད་ཡིན།

materialism
དངོས་གཙོ་རིང་ལུགས།
phil.

The doctrine that physical matter is the only reality and that everything, including thought, feeling, mind, and will, can be explained in terms of matter and physical phenomena.

ཕྱི་དངོས་པོ་ནི་བདེན་པ་ཁོ་ན་དེ་ཡིན་ཞིང་། བསམ་གཞིག་དང་། ཚོར་བ། སེམས་པ། འདུན་པ་ལ་སོགས་པ་ཐམས་ཅད་ནི་ཕྱི་དངོས་པོ་དང་ཕྱི་དངོས་པོའི་སྣང་ཚུལ་ལ་བརྟེན་ནས་འགྲེལ་བརྗོད་ཐུབ་པར་འདོད་པའི་རིང་ལུགས་ཤིག

matter
བཅམ་གཟུགས།
phys.
The substance of which a physical object is composed
ཕྱི་དངོས་པོ་གྲུབ་བྱེད་ཀྱི་རྫས་ཚ་དེ་ཉིད་ལ་གོ

matter waves
བཅམ་གཟུགས་ཀྱི་རླངས།
phys.
See de Broglie matter waves.
ཏེ་ཕྲེ་ངོག་ལོའི་བཅམ་གཟུགས་ཀྱི་རླངས་ལ་གཟིགས་རོགས།

maxima
ཆེ་མཐ�p།
phys.
The greatest amount, extent, or intensity possible, permitted, or recorded.
གྲངས་འབོར་ངམ། ཁྱབ་ཚད། ཡང་ན་བཀྲགས་ཚད་བཅས་གང་རུང་ཞིག་གི་འབྱུང་སྒོང་པའམ། ཡོང་ཚོགས་པ། ཡང་ན་ཟིན་ཐོར་བགོད་པའི་ཚད་ཆེ་ཙམ་དེ་ལ་གོ

mean
སྒྲོམས་གྲངས།
math.
The arithmetic average of a set of n numbers is the sum of the numbers divided by n.
གྲངས་ཀ་འདྲ་མིན་ n ཡོད་པའི་སྡེ་ཚན་ཞིག་གི་སྒྲོམས་གྲངས་ནི་གྲངས་ཀ་དེ་རྣམས་ཀྱི་སྡོམ་ཐོབ་དེ་ n ཡིས་བགོས་པའི་བགོས་ཐོབ་དེ་ཡིན།

mechanic
འཕྲུལ་ཆས་བཟོ་བ།
phys.
A worker skilled in making, using, or repairing machines, vehicles, and tools.
འཕྲུལ་ཆས་དང་། འཕྲུལ་འཁོར། ལག་ཆ་བཅས་བཟོ་སྐྱོན་བྱེད་པའམ། བེད་སྤྱོད་གཏོང་བ། ཡང་ན། བཟོ་བཅོས་རྒྱག་པ་ལ་མཁས་པའི་ལས་མི་ཞིག

mechanical energy
འཕྲུལ་ཤུགས་རྒྱས་པ།
phys.
Energy due to the position or the movement of something; potential or kinetic energy (or a combination of both).
དངོས་པོའི་འགྱུལ་སྟོང་དམ་གནས་ས་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་ནུས་པ་སྟེ། གནས་ལྟོས་ནུས་པ་བཅམ་འགྱུལ་སྟོང་ནུས་པ་ (ཡང་ན་གཉིས་ཀ་མཉམ་དུ་འདུས་པ་) །

mechanical equilibrium
འཕྲུལ་ཤུགས་ཆ་མཉམ།
phys.
State of an object or system of objects for which any impressed forces cancel to zero and no acceleration occurs and when no net torque exists. That is, ∑F=0, and ∑τ =0.
དངོས་པོ་གཅིག་གམ་དངོས་པོའི་མ་ལག་ཅིག་གི་སྟེང་དུ་བཏོན་པའི་ཕྱི་ཤུགས་རྣམས་ཀྱིས་པར་ཚུན་ནུས་མེད་བཟོ་ཞིང་། དངོས་པོའམ་མ་ལག་དེར་སྒྲུར་སྒོན་མི་འབྱུང་ཞིང་གཏུས་ཤུགས་ཀང་གཅང་མེད་པའི་གནས་བབ། ∑F=0, དང་། ∑τ =0

mechanical wave
འཕྲུལ་ཀླངས།
phys.
A mechanical wave is a wave that is a vibration in matter, transferring energy through a material.
བཅམ་རྫས་སུ་བྱུང་བའི་འདར་འགྱུལ་ཡིན་པའི་ཀླངས་ལ་འཕྲུལ་ཀླངས་ཞེར་ཞིང་། འཕྲུལ་ཀླངས་ཀྱིས་དངོས་རྫས་བརྒྱུད་ནས་ནུས་པ་འཕོ་འདྲེན་བྱེད།

mechanics
རྒྱུགས་རིག
phys.
The study of the interactions between matter and the forces acting on it.
བཅམ་གཟུགས་དང་དེའི་ཐོག་ཏུ་ཕོག་པའི་ཤུགས་གཉིས་ཀྱི་འཕད་སྟོར་ལ་སློབ་སྟོང་བྱེད་པའི་རིག་པ།

mechanism
ལས་ཚུལ།
neurosci.

A natural or established process by which something takes place or is brought about.

བྱ་བ་ཞིག་འབྱུང་བའམ་འབྱུང་དུ་འཇུག་པའི་རང་བྱུང་གི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་གམ་གསར་འཛུགས་བྱས་པའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག

mechanoreceptor
འགུལ་ཤུགས་སྣེ་ལེན་པ།
biol.

A specialized sensory end organ that responds to mechanical stimuli such as tension, pressure, or displacement.

རྐྱོང་ཤུགས་དང་། གནོན་ཤུགས། གནས་སྤོ་ལྟ་བུའི་འགུལ་ཤུགས་ཀྱི་སྐུལ་རྐྱེན་ལ་ཡ་ལན་བྱེད་མཁན་གྱི་དབང་ཚོར་མཇུག་སྣེའི་དབང་པོ་ཆེད་ལས་པ་ཞིག

median
དཀྱིལ་གྲངས། དཀྱིལ་ཐིག
math.

The middle number or value in a series of numbers or values.

གྲངས་ཀའམ་གྲངས་ཐང་མང་པོ་ཡོད་པའི་སྡེ་ཚན་ཞིག་གི་ཁྲོད་ཀྱི་གྲངས་ཀ་དཀྱིལ་མའམ་གྲངས་ཐང་དཀྱིལ་མ།

medical imaging
སྨན་དཔྱད་པར་ལེན།
phys.

The use of electromagnetic or ultrasonic radiation to produce images of organs and tissues within the body for diagnostic or screening purposes.

ནད་གཞི་བརྟག་དཔྱད་དམ་དབྱེ་སེལ་གྱི་ཆེད་དུ་གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་རླབས་སམ་བརྒལ་སྒྲའི་འགྱེད་འཕྲོ་སྤྱད་དེ་ལུས་པོའི་ནང་རོལ་གྱི་དབང་པོ་དང་ཕུང་གྲུབ་དཔར་ལེན་བྱེད་པ།

medication
སྨན། སྨན་སྦྱོར། སྨན་སྦྱོད། སྨན་གཏོང་།
biol.

1. A drug or other substance used to treat disease or injury; a medicine.
2. The act or process of treating a patient with medicine.

༡) ན་ཚའམ་རྨས་སྐྱོན་སྨན་བཅོས་བྱེད་པར་སྤྱོད་པའི་སྨན་རྫས་སམ་དངོས་རྫས་ཏེ་སྨན་ཞིག

༢) སྨན་བཏང་སྟེ་ནད་པར་སྨན་བཅོས་བྱེད་པའི་བྱ་བའམ་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ

medium
བརྒྱུད་ལམ།
phys.

An intervening substance, as air, through which a force acts or an effect is produced.

གང་ཞིག་བརྒྱུད་དེ་ཤུགས་འདོན་པའམ་ཤུགས་རྐྱེན་བསྐྲུན་པར་བྱེད་སའི་བར་འདུམ་གྱི་དངོས་རྫས་ཏེ། དཔེར་ན་རླུང་ལྟ་བུ།

mega-
ས་ཡ། མེ་ཐྲ།
math.

Prefix that means million, as in megahertz or megajoule.

མེ་ཐྲ་ཧར་ཚི་དང་མེ་ཐྲ་འཇུལ་ཞེས་པ་ལྟར་ས་ཡ་གཅིག་གི་དོན་མཚོན་པའི་སྔོན་འཇུག་ཡི་གེ

meiosis
ཐྲེ་ཕུང་བཞི་གྱེས།
biol.

The process of cell division that results in the formation of haploid cells from diploid cells to produce, for example, gametes.

ཆ་རྐང་ཕྲ་ཕུང་ནས་ཁམས་རྡུལ་ལྟ་བུའི་ཡ་རྐང་ཕྲ་ཕུང་གྲུབ་པར་བྱེད་པའི་ཕྲ་ཕུང་འབྱེད་རིམ་ཞིག་ལ་ཟེར།

Meissner's corpuscle
མ་ཡི་ས་ནར་ཐུ་སྐྱེ།
neurosci.

Specialized encapsulated nerve endings found in the papillae of hairless skin. It is thought that they are one of the sets of receptors for the sensing of pressure and, on occasion, are referred to as tactile receptors.

ཀུ་ཏོ་ཀ་དབྱིབས་ཅན་གྱི་སྦུ་མེད་པགས་པའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཕྱི་ཟན་ཅན་གྱི་དབང་རྩའི་མཇུག་སྟེ་ཆེད་ལས་པ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། གཞོན་ཤུགས་ཚོར་ལེན་བྱེད་མཁན་གྱི་སྟེ་ལེན་པའི་ཚན་པ་གཅིག་ཡིན་པར་བསམས་པ་དང་། སྐབས་སྐབས་སུ་རེག་ཚོར་སྟེ་ལེན་པ་ཡིན་པར་བརྗོད།

melatonin
མེ་ལ་ཏོ་ནིན།
chem.

A hormone produced in the pineal gland that plays a role in regulating biological rhythms, including sleep and reproductive cycles.

ཐང་འབྲུ་གཟུགས་ཕུང་གིས་སྐྱེད་སྐྱན་བྱས་ཤིང་གཉིད་དང་སྐྱེད་འཕེལ་ལ་རྒྱུན་འགོར་གཉིས་ཞེ་བའི་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་འགོར་འགྲོས་ལ་སྟངས་འཛིན་བྱེད་པར་བྱེད་སྒོ་སྟེལ་མཁན་གྱི་ནེན་རྩས་ཤིག

melon
མེ་ལོན། ཁ་ཁོན།
biol.

The large round fruit of a plant of the gourd family, with sweet pulpy flesh and many seeds.

བེལ་བའི་སྡེ་རུ་གཏོགས་ཤིང་ལྟེ་ཀུའི་ནང་ཀ་མངར་ཙོ་དང་སོན་འབྲུ་མང་བའི་ཤིང་ཏོག་རྒྱུས་ཞིང་ཆེ་བ་ཞིག

melting
བཀྱ་བ།
phys.

The action or process of liquefying due to heat.

དོད་ལ་བཏེན་ནས་གཅིར་གཟུགས་སུ་འགྱུར་བའི་བྱ་བཉམ་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ

melting point
བཀྱ་ཚད།
phys.

The temperature at which a solid becomes a liquid at a fixed pressure, usually standard pressure.

ངེས་གཏན་གྱི་གཞོན་ཤུགས་ཀྱི་ཚད་ལྡན་གཞོན་ཤུགས་ཀྱི་སྐབས་སུ་སྒ་གཟུགས་ཤིག་གཅིར་གཟུགས་སུ་འགྱུར་བའི་སྐབས་ཀྱི་དོད་ཚད་ལ་གོ

membrane
ཕྱི་ཨོ། ཤྲན་བ།
biol.

A layer that surrounds a cell or organelle, typically consisting of molecules of lipids and proteins.

ཕྱ་ཕུང་ངམ་དབང་ཕྱ་ཞིག་གི་མཐའ་ནས་བསྐོར་བའི་ཚགས་རིམ་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། དེ་ནི་ཁྱད་པར་དུ་ལི་ཚོལ་དང་སྦྲེ་ཟས་ཀྱི་འདུས་རྩལ་ཀྱིས་གྲུབ་པ་ཡིན།

membrane attack complex (MAC)
ཕྱི་ཚོལ་ཚོམ་ཏཱ།
biol.

A ring-like complex of COMPLEMENT proteins that form a pore in the membrane of target cells, such as bacteria, leading to the inflow of water and sodium ions so that the cell is often destroyed.

ཕྱིན་བུ་ལྡ་བུའི་དམིགས་འབེན་ཕ་ཕུང་གི་ཕྱི་ཨོཁེ་ནང་དུ་བུ་ག་ཞིག་གྲུབ་པར་བྱེད་པའི་ཨ་ལོང་དབྱིབས་ཀྱི་ཁ་སྐོང་སྟེ་ཟས་ཀྱི་ཚོམས་བུ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཕ་ཕུང་གི་ནང་དུ་ཆུ་དང་བུལ་ཟས་གྱིས་རྩལ་འཛོལ་དུ་འཇུག་པས་ཕ་ཕུང་དེ་གཏོར་བར་བྱེད།

membrane potential
ཕྱི་མཚའི་རྒྱས་པ།
biol.

A difference in electrical potential that is observed between the two sides of a cell membrane.

ཤ་ཟུང་རྐྱེ་མོ་ཞིག་གི་ཕྱོགས་གཉིས་ཀྱི་དབར་ལ་རྒྱུང་བའི་གློག་གི་ནུས་བའི་ཁྱད་པར་ཞིག

membrane protein
ཕྱི་མཚའི་ཁྱུ་ཐུག
biol.

A type of protein that is attached to, or associated with, a biological membrane (i.e. of a cell or of an organelle).

རྐྱེ་དངོས་ཀྱི་(ཤ་ཟུང་ངམ་དབང་ཤ་གང་རུང་གི་)རྐྱེ་མོ་ཞིག་དང་སྦྲེལ་ནས་ཡོད་པའམ་བཏགས་བཏེགས་པ་ཡོད་པའི་སྤྱི་ཐུས་ཀྱི་རིགས་ཤིག

memory
ངན་འཛིན།
biol.

The ability of the mind to store and recall past sensations, thoughts, knowledge, etc

འདས་པའི་དུས་ཀྱི་ཐོག་ཚོར་བདང། བསམ་གཞིག ཤེས་བྱ་ལ་སོགས་པ་ཉར་ཚགས་དང་ཕྱིར་བྱན་བྱེད་པའི་སེམས་ཀྱི་ནུས་པ་རེ་ལ་གོ

memory cell
ངན་འཛིན་ཕྲ་ཕྱང།
biol.

A B cell or T cell that has developed during an initial immune response to an antigen and can be quickly activated upon subsequent exposure to the same antigen.

འགོག་ཟྭངས་སྐྱེད་ཐུས་ཤིག་ལ་ཐོག་མའི་ཡ་ལན་གྱི་ཚུལ་དུ་སྐྱེད་སྐྱན་བྱས་ཤིང་འགོག་ཟྭངས་སྐྱེད་ཐུས་དེ་ལ་བསྐྱར་དུ་འཕད་སྐབས་སྐྱེ་ར་དུ་སད་སྦོང་བྱེད་པའི་ཐེ་ཕ་ཟུང་ངམ་ཏེ་ཕ་ཟུང་ཞིག

memory lapses
གནས་ཀྱི་ངན་ཉམས།
neurosci.

Times when a person forgets things that he or she should have remembered.

མི་ཞིག་གིས་དྲན་དགོས་པའི་གནད་དོན་བརྗེད་པའི་དུས་སྐབས་ལ་ཟེར།

memory T-cells
ངན་འཛིན་ཕྲ་ཕྱང-ཏི།
neurosci.

A long-lived T cell that bears receptors for an antigen during its encounter with a prior infection or vaccination

ཐོན་ཚད་ཀྱི་གཉན་ཁལམ་འགོག་སྨན་ཞིག་དང་འཕྲད་པའི་སྐབས་ཀྱི་འགོག་ཟྭངས་སྐྱེད་ཐུས་དེ་ཏ་གོ་ཐུབ་པའི་སྟེ་ལེན་པ་ལྟར་ཞིང་རྒྱུན་རིང་ལ་འཚོ་གནས་བྱས་པའི་ཕ་ཟུང་-ཏེ་ཞིག

memristor (memory resistor)
ངན་ལྡན་འགོག་གཟུགས།
ངན་གཟུགས།
phys.

A memory resistor (memristor) is a non-linear passive two-terminal electrical component considered to be the fourth fundamental electrical circuit element, in addition to the original fundamental circuit elements: resistors, capacitors and inductors. Like a resistor, it creates and maintains a safe flow of electrical current across a device, but it can also remember the last charge that was flowing through it. It differs from a regular resistor as it can “remember” charges even when there is no current or voltage present, allowing information storage even when the device is turned off.

ངན་ལྡན་འགོག་གཟུགས་ (ངན་གཟུགས་) ནི་གཞི་རྩའི་གློག་ལམ་གྱི་ཚ་ཤས་གསུམ་སྟེ་འགོག་གཟུགས་དང། གློག་ཁྱུར་གསོག་ཚས། སྐུལ་སྐྱན་བྱེད་ཚས་བཅས་ཀྱི་སྟེང་དུ་ཐོན་པའི་གཞི་རྩའི་གློག་ལམ་གྱི་ཚ་ཤས་བཞི་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད་པའི་དབང་ཕད་མེན་ལ་སྐྱེན་པོ་མེན་པའི་སྟེ་

གཞི་ས་ལྟར་གྱི་བློ་གསལ་གྱི་བྱབ་ཆ་ཤེས་ཡོན། འགེགས་ཆས་ཤེས་དང་མཚུངས་པར་དྲན་གན་ཟུགས་ཤེས་ཡོན་གོས་བློ་ཆས་ཤེས་ཡོན་གྱི་རྒྱུ་དུ་གློ་གྱི་རྒྱུན་བརྟན་པོ་བསྟན་པ་དང་རྒྱུན་གནས་ཟེད་དུ་འཇུག་པ་མ་ཟད། རང་ཉིད་བརྒྱུད་ནས་བགྲོད་པའི་གློ་གི་ལྷར་མཐའ་མ་དེ་དྲན་ཡང་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད། འདི་ཡིས་གློ་གི་རྒྱུན་ནས་ཁོས་ཚད་མེད་པའི་སྐབས་སུ་ཡང་གློ་ལྷར་དྲན་པར་བྱས་ཏེ་གློ་ཆས་ཁ་རྒྱབ་པའི་རྟེས་སུ་ཡང་ཆ་འཕྲིན་ཉར་ཚགས་ཟེད་དུ་འཇུག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་སྒྲིན་བཏང་གི་འགོག་གཟུགས་དང་མི་འདྲ་བ་ཡིན་ནོ།

menarche
ཕོག་མཚལ།
biol.

The first menstrual period; the onset of menstruation

ཟླ་མཚན་དང་པོ་སྟེ་ཟླ་མཚན་འགོ་འཇུག་ཀྱི་སྐབས། [མཚལ་ནི་ཁྲག་གི་ཞེ་ས། ཕོག་མཚེ་ཟླ་མཚན་ལ་གོ]

meningitis
འཕྲོམ་ཅན་ལྟུལ་བརྒྱལ།
neurosci.

Inflammation of the meninges of the brain and the spinal cord, most often caused by a bacterial or viral infection and characterized by fever, vomiting, intense headache, and stiff neck.

དུས་སྐབས་ཤལ་ཆེ་བར་གཤན་སྲིན་ནས་སྲིན་བུའི་གཤན་ཁ་ཡིས་སྒྲིང་བའི་རྒྱུར་ས་དང་ཟླུང་བའི་རྒྱ་དར་ཀྱི་ཚ་སྐྱང་ལ་གོ་ཞིང་། ནད་ཤུགས་སུ་ཚ་བ་འཕར་བ་དང་། སྐྱུག་མེར་ལངས་པ། མགོ་ནད་དྲག་པོ། མཇིང་པ་ཉེར་པ་བཅས་འབྱུང་གི་ཡོད།

meningocele
ཐུ་དར་འབྱར་ནད།
biol.

A problem where part of the meninges pushes through the skull or backbone, causing a raised area under the skin.

ཟླུང་སྲོའི་ཆ་ཤས་ཤེས་གོས་ཀ་ལི་འཆམ་སྐལ་བ་དེས་བརྒྱུད་ཏེ་འབྱུད་རྒྱ་བཏང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་པཱས་པའི་ཡོག་ཏུ་འབྱར་ཡོང་བའི་ཁུལ་ཞེག་བསྐྱུན་པའི་སྲོན་ཞེག

menopause
ཟླ་མཚན་ཚད་ཁ།
biol.

The permanent cessation of menstruation, usually occurring between the ages of 45 and 55.

ཟླ་མཚན་གཏན་དུ་ཚད་པ་ལ་ཟེར་ཞིང་སྒྲོ་བ་བཏང་ཡོ་ན་ ༤༥ ནས་ ༥༥ བར་འབྱུང་གི་ཡོད།

menstrual cycle
ཟླ་མཚན་རྒྱུན་འཁོར།
biol.

The series of bodily changes in women and other female primates in which the lining of the uterus thickens to allow for implantation of a fertilized egg. The cycle takes about a month to complete, with ovulation usually occurring around the midway point. If the egg produced is not fertilized, the lining of the uterus breaks down and is discharged during menstruation.

བྱད་མེད་དང་མཕོ་རིས་སྒོག་ཆགས་མོ་ཡི་བུ་སྟོང་ཀྱི་ནང་ཤ་ཟུག་པོར་ཀུར་ཏེ་ཁམས་འདུས་པ་ཕོན་ཕོགས་འབྱར་བྱེད་དུ་འཇུག་པའི་ལུས་ནང་གི་བསྟར་རིས་ཀྱི་འགྱུར་བ་དེ་ལ་གོ་བ་དང་། རྒྱུན་འཁོར་འདི་ཟླ་གཅིག་ཙམ་ཀྱི་ནང་དུ་མཇུག་ཐོག་གས་པར་བྱེད་ཅིང་ཁམས་དམར་གློད་འདོན་བྱས་ཏེ་ཁ་དེ་ལ་ཁོ་བ་ཁ་ཏགས་པ་ཙམ་ཙམ་ལ་འབྱུང་། གལ་ཏེ་ཁམས་དམར་གློད་འདོན་བྱས་མོད་ཁམས་དཀར་དང་འཇེས་སྲོར་མ་བྱས་ཚེ། བུ་སྟོང་ཀྱི་ནང་ཤ་ཕོར་བས་ཤིག་ཏུ་ཀུར་ཏེ་ཟླ་མཚན་གྱི་སྐབས་སུ་ཕྱིར་འབབ་ཀྱི་ཡོད།

menstruation
རྨུ་མཚན་འབབ་པ།
biol.

The monthly flow of blood and cellular debris from the uterus that begins at puberty in women and the females of certain other primates. In women, menstruation ceases at menopause.

རྨུ་རིའི་ནང་དུ་བུད་མེད་དང་མཐོ་རིམ་སྲོག་ཆགས་མོ་ཡི་བུ་སྟོང་ནས་ཁྲག་དང་ཐ་ཤུང་གི་བཅིག་རོ་ཕྱིར་འབབ་པ་ལ་གོ་ཞིང་། ན་ཚོད་དང་ལ་བབས་པའི་དུས་སྐབས་ནས་འགོ་འཛུགས་བྱེད་ཅིང་ རྨུ་མཚན་ཆད་པའི་ཚོད་ལ་མཇུག་སྒྲིལ་བར་བྱེད།

mental disease
སེམས་ནད།
neurosci.

Mental illness refers to a wide range of mental health conditions — disorders that affect your mood, thinking and behavior. Examples of mental illness include depression, anxiety disorders, schizophrenia, eating disorders and addictive behaviors.

སེམས་ནད་ནི་སེམས་ཀྱི་བདེ་ཐང་སྐོར་གྱི་གནས་སྟངས་རྒྱ་ཆེན་པོ་ཞིག་སྟེ། ཁྱེད་ཀྱི་སེམས་ཁམས་དང་། བསམ་གཞིག་གི་བྱ་བ། གཡོས་སྡུག་བཅས་ལ་གནོད་རྒྱུན་བྱེད་པའི་འཕྲུག་སྒྲོན་ལ་གོ། སེམས་ནད་ཀྱི་དཔེ་མཚོན་དུ། ཡིད་སྐྱག་ སེམས་འཚབ་འཕྲུག་སྒྲོན། གཡོས་སྡུག་མི་སྟོམ་པའི་སེམས་སྒྲོན། ཟས་སྡུག་འཕྲུག་སྒྲོན། ངན་ལང་གཡོས་སྡུག་བཅས་ཚུད་ཡོད།

mental process
སེམས་ཀྱི་བྱེད་དཔྱད། སེམས་ཀྱི་རྒྱུད་དཔྱད། (སེམས་འགྲོས།)
neurosci.

Any of the various active processes of the mind, such as the registering or recalling of information.

ཚ་འཕྲེན་ལོ་འགོད་བྱེད་པའམ་ཚ་འཕྲེན་ཕྱིར་དྲན་བྱེད་པ་ལྟ་བུའི་སེམས་ཀྱི་རྩོལ་ཅན་རྒྱུད་རིམ་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ

mercury
༡ དངལ་ཆུ།
༢ གཟའ་ལྷག་པ།
phys.

1. The chemical element of atomic number 80, a heavy silvery-white metal which is liquid at ordinary temperatures.
2. A small planet that is the closest to the sun in the solar system, sometimes visible to the naked eye just after sunset.

།) རྡུལ་གྲངས་ ༨༠ ཡིན་ཞིང་དཏློ་བ་ཁར་གྱི་ཁ་དོག་ཡོད་པའི་ལྷག་རིགས་ཀྱི་རྩ་རྒྱས་ལྷི་མོ་ཞིག་སྟེ། ཕྱི་བཤད་གི་རྩོད་ཚད་ཀྱི་སྐབས་སུ་གཡེར་གཟན་ཟུགས་སུ་གནས་པ་ཞིག་ཡིན། ༢) ཉི་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ནང་གི་ཉི་མ་དང་ཐག་ཉེ་བོས་ཡིན་པའི་གཟའ་སྐར་ཚུང་ཚུང་ཞིག མཚམས་རེར་ཉི་ཟླ་ཀྱི་རྗེས་སུ་མེག་རྗེན་པས་མཐོང་ཐུབ།

meristem
འབྱམ་ཐུ།
biol.

Plant tissue whose cells actively divide to produce new tissues that cause the plant to grow. The cells of the meristem are not specialized but can become specialized to form the tissues of roots, leaves, and other plant parts. The growing tips of roots and stems and the tissue layer known as cambium are part of a plant's meristem.

ཐ་ཤུང་ཚ་བགོས་བྱས་ཏེ་ཚེ་ཤིང་སྐྱེ་ར་འཛུག་པའི་ཤུང་གྲྭབ་གསར་པ་སྐྱེད་ཐུབ་བྱེད་མཁན་གྱི་ཚེ་ཤིང་གི་ཤུང་གྲྭབ་ལ་གོ་བ་དང་། འབྱམ་ཐུ་ཡི་ཐ་ཤུང་ནི་ཆེད་ལས་ཀྱི་ངོ་བོར་གྲྭབ་མེད་པས་ཆེད་ལས་རང་བཞིན་ཅན་དུ་གྱུར་ཏེ་ཚ་བ་དང་། ལོ་མ་ལ་སོགས་པའི་ཚེ་ཤིང་ཆ་ཤས་གཞན་དུ་འགྱུར་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད། ཚ་བ་དང་གཞུང་རྩ་ཡི་སྐྱེ་བཞིན་པའི་ཚེ་མོ་དང་ཐུབ་ཤུན་ཏུ་འགོད་པའི་ཤུང་གྲྭབ་ཀྱི་རིམ་པ་ནི་ཚེ་ཤིང་གི་འབྱམ་ཐུ་ཡི་ཆ་ཤས་ཡིན།

Merkel cell
མེར་ཀེལ་ཕྲ་ཕྱང་།
biol.

A special type of cell found right below the epidermis. These cells are very close to the nerve endings that receive the sensation of touch and may be involved in touch. The cells also contain substances that may act as hormones.

ཕྱི་པཀས་ཀྱི་འོག་ཏུ་ཀ་ཏུ་ཀ་ནས་ཡོད་པའི་ཕྲ་ཕུང་གི་རིགས་དམིགས་བསལ་བ་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། རེག་ཚོར་སྟེ་ལེན་པའི་རྩ་སྟེ་དང་ཉེ་བ་དང་། རེག་བྱའི་བྱེད་ལས་ཀྱང་སྟྲུབ་སྲིད། མེར་ཀེལ་ཕྲ་ཕུང་གི་ནང་དུ་མེན་རྫས་ལྟར་བྱ་བ་བྱེད་སྲིད་པའི་རྫས་ཀྱང་ཡོད།

mesencephalon
གླུད་ཧིམ་དབྱས་མ།
neurosci.

The midbrain or mesencephalon, one of the five major subdivisions of the human brain, sits literally at the middle of the brain and forms the junction between the forebrain (thalamus and telencephalon) and the hind-brain (medulla and pons).

བར་གླུད་དམ་གླུད་རིམ་དབྱས་མ་ཞེ། འཕྲོ་བ་མིའི་གླུད་པའི་ཚ་ཤས་གཙོ་བོ་ལྔ་ཡོད་པའི་ནང་གི་གཅིག་ཡིན་ཞིང་། དོན་བརྗོས་ཐོག་གླུད་པའི་དཀྱིལ་དུ་ཚུགས་ཡོད་པ་དང་། དེ་ཡིས་མཁྱན་གླུད་(གླུད་སྒྲུག་དང་གླུད་རིམ་གོང་མ་) དང་རྒྱབ་གླུད་ (འཕྲོང་ཆུན་དང་གླུད་ཟམ་) དབར་གྱི་མཐུད་མཚམས་བྱེད་ཀྱི་བྱེད།

mesoderm
བར་ཕྱིན།
biol.

The middle embryonic germ layer, lying between the ectoderm and the endoderm, from which connective tissue, muscle, bone, and the urogenital and circulatory systems develop.

ཕྱི་ཤུན་དང་ནང་ཤུན་གཉིས་ཀྱི་བར་དུ་ཡོད་པའི་སྐྱེས་སྒྲིང་གི་ས་བོན་གྱི་རིམ་པ་བར་མ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ལས་སྒྲིལ་མ་ཐུད་ཕུང་བྱེད་པ། ཤ་བ། གསང་གནས་དང་དེ་ཆུའི་མ་ལག འཚོར་ཤྱོད་མ་ལག་བཅས་འཚར་འགེལ་བྱེད།

mesolimbic system
མཐའ་འཁོར་དཀྱིལ་གླུད་མ་ལག
neurosci.

The part of the brain in which intense cravings, as for a certain food or drink or for sexual activity, are created.

ཟས་སམ་བཏུང་བ་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་གམ། ཡང་ན་འབྲེག་པའི་བྱ་བ་ལྟ་བུར་སྐྱེད་ཞིན་དུག་གོ་འབྱུང་སའི་གླུད་པའི་ཚ་ཤས་དེ་ལ་གོ།

meson
མི་ཚོན། འཕྲིད་རྫས།
phys.

Elementary particle with an atomic weight of zero; can participate in the strong interaction.

རྫ་ལ་ལྷན་ཀྱི་ལྷོ་ཚད་གླུད་ཀོར་ཡིན་པའི་ཆ་རྫ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། འདི་ཉིད་དག་གོའི་སྟེལ་སྟོར་དུ་འཇུ་ལ་ཞུགས་བྱེད་ཐུག

mesophyll
ཤོ་མའི་ནང་ཁ
biol.

The soft chlorophyll-containing tissue of a leaf between the upper and lower layers of epidermis: involved in photosynthesis

ལོ་མའི་ཕྱི་པཀས་སྟེང་འོག་ཁ་ཞིས་ཀྱི་བར་དུ་ཡོད་ཅིང་ལྷང་རྫས་དང་ལྷན་པའི་ཕུང་གྲུབ་སྟེ་མོ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། ཁོང་ཀྱི་སྟེལ་སྟོར་དུ་འཇུ་ལ་ཞུགས་བྱེད།

mesothelium
བར་ཐྲི།
biol.

Tpithelium of mesodermal origin, which lines the body cavities.

བར་ཤུན་ནས་བྱུང་བའི་ཤུན་རྩེ་ལ་གོ་ཞིང་ལུས་པོའི་བྱ་གཅད་ཀ་གྲྭ་བར་བྱེད།

messenger RNA (mRNA)
བར་ཚེན་ཨར་ཨེན་ཨེ།
biol.

Single-stranded RNA which serves as the template for protein synthesis. DNA is copied into RNA by transcription; the resulting RNA molecules are processed (splicing) to give mRNA, which is decoded by ribosomes and translated into protein (translation).

སྤྱི་ཟས་སྤྱོར་གྱི་དགེ་གཞི་ལྟ་བའི་བྱ་བ་བྱེད་པའི་ཉན་མ་རྒྱང་ལྟན་གྱི་ཨར་ཨེན་ཨེ་ལ་གོ་ཞིང་། པར་བ་ཤུ་ལ་བརྟེན་ནས་ཏི་ཨེན་ཨེ་དེ་ཨར་ཨེན་ཨེ་ལ་འདྲ་བ་ཤུས་བྱེད་པ་དང་། དེ་ལས་གྲྭ་པའི་ཨར་ཨེན་ཨེ་འདུས་ཏུ་ལ་ལས་སྟོན་བྱས་ཏེ་བང་ཆེན་ཨར་ཨེན་ཨེ་གྲྭ་གྱི་ཡོད། དེ་ནི་རྗེ་སྟོ་ཕ་གཟུགས་ཀྱིས་བཏོ་སྒྲིག་བྱེད་པ་དང་། སྤྱི་ཟས་སུ་པཏ་སྒྲུར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

meta-analysis
ཡང་ཞིབ།
sci. method

Meta-analysis is a statistical procedure for assimilating research findings.

ཡང་ཞིབ་ནི་ཞིབ་འཚུག་གི་གྲྭབ་དོན་རྒྱས་མཚུངས་སྟེབ་བྱེད་པར་སྤྱོད་པའི་བཅེར་རྩིས་ཀྱི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་ཡིན།

metabolic disease
རྒྱས་གྱུར་འཚེག་ནད།
biol.

Metabolic disease, any of the diseases or disorders that disrupt normal metabolism, the process of converting food to energy on a cellular level. Thousands of enzymes participating in numerous interdependent metabolic pathways carry out this process. Metabolic diseases affect the ability of the cell to perform critical biochemical reactions that involve the processing or transport of proteins (amino acids), carbohydrates (sugars and starches), or lipids (fatty acids).

ནུས་སྒྱུར་འཚུག་ནད་ནི་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་ནུས་འགྱུར་སྟེ་ཐུང་རིམ་པའི་གནས་སྐབས་རྒྱས་ཟས་རྒྱས་པར་བརྗེ་སྒྱུར་བྱེད་པའི་བྱ་བའི་བརྒྱུད་རིམ་འཚུག་པའི་འཚུག་སྒྲོན་ནས་ན་ཚ་གང་རུང་རྒྱུད་ཞིག་ལ་གོ་རྒྱུད་རིམ་འདི་གྲུབ་པར་པན་ཚུན་ལྷོན་པ་བཅས་ཀྱི་སྒོ་ནས་ཡོད་པའི་ནུས་སྒྱུར་རྒྱ་ལམ་མང་པོའི་ནང་དུ་སྒྲིན་ཟས་སྦྱོང་ཐག་མང་པོས་བྱ་བ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ནུས་སྒྱུར་འཚུག་ནད་ཀྱིས་ཐ་ཤུར་གྱིས་སྤྲྱ་ཟས་ (ཨེ་མི་ནོ་སྒྱུར་ཟས་) དང་། ཁར་སྦོ་མདར་ཟས་ (ཀཱ་བ་དང་བག་ཚོ།)། ཡང་ན་ལི་ཚོལ་ (ཚོལ་ལྡན་སྒྱུར་) བཅས་བཟོ་བཅམ་སྒྲིལ་འདེན་བྱེད་པའི་སྒྲ་དངོས་ཟས་འགྱུར་གྱི་བྱེད་ལས་གལ་ཆེན་སྒྲུབ་པའི་ནུས་པ་ལ་གནོན་ཏེ་རྒྱུན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

metabolic waste
ནུས་གྱུར་ལྷུག་ས།
biol.

Any waste substance that is produced during the metabolism of an organism, such as nitrogen in the form of urea.

སྒྲ་དངོས་ཤིག་གི་ནུས་སྒྱུར་གྱི་སྐབས་སུ་ཐོན་སྒྲིད་བྱས་པའི་སྲིག་ས་ཁ་ལ་ཁུང་ཁུང་ཞིག་དགེར་ན། གཅིན་ཟས་ཀྱི་ངོ་བོར་ཡོད་པའི་ཆ་ཕྲུང་ལྟ་བུ།

metabolism
རྒས་ཐུང། དངས་ཕྱིགས། འཕྲིད་བ།
biol.

The chemical processes occurring within a living cell or organism that are necessary for the maintenance of life.

སྲོག་ལྡན་ཐ་ཕུང་དམ། སྐྱེ་དངོས་ཤིག་གི་ནང་ངོས་སུ་བྱུང་བཞིན་པའི་ཚེ་སྲོག་གི་འཚོ་རྟེན་ལ་ཅེས་པར་དུ་མཁོ་བའི་རྒྱས་འགྱུར་གྱི་བྱེད་རིམ་ལ་ཟེར།

metabolize
རྒས་ཐུང། རྒས་འགྱུར་གཏོང་བ།
biol.

To convert food, which has been broken down in the gut and transported in the blood to the cells of the body, into new or repaired cell material and tissues and energy

ཁོ་བའི་ནང་ནས་ཞིབ་ཞིན་བཟོས་ཤིང་ཁྲག་ལམ་རྒྱུད་ནས་ལུས་པོའི་ཐ་ཕུང་ཁག་ཏུ་སྐྱེལ་འཇུག་བས་པའི་ཐ་མ་དེ་གསར་བྱུང་བམ་བསྐྱར་གསོ་བྱས་པའི་ཐ་ཕུང་གི་ཚ་ཤས་སམ་ཕུང་བྱུན་ཡང་ན། ནུས་པ་བཅུ་སྐྱེར་བ་ལ་གོ

metamorphosis
གཟུགས་འགྱུར། biol.

Dramatic change in the form and often the habits of an animal during its development after birth or hatching. The transformation of a maggot into an adult fly, and of a tadpole into an adult frog, are examples of metamorphosis.

སྐྱེ་ཚར་བཅམ་སྟོང་སྨིན་པའི་རྟེས་སུ་སྲོག་ཆགས་ཤིག་གི་ངའི་བཅས་དང་ཚོམས་ཀ་ཤིས་ལ་བྱུང་བའི་འགྱུར་བ་ཆེན་པོ་ལ་གོ ཤ་འབུ་ཞིག་ནར་སོན་པའི་སྦྲང་བུར་འགྱུར་བ་དང་། ལྷུང་མོ་ཞིག་ནར་སོན་པའི་སྦལ་བར་འགྱུར་བ་ནི་གཟུགས་འགྱུར་གྱི་དཔེ་མཚོན་ཡིན་ནོ།

metaphase
འདུར་ངོ། biol.

The stage of cell division in which the spindle forms and chromosomes (or pairs of chromosomes in the first division of meiosis) line up along the center of the cell. Metaphase is preceded by prophase and followed by anaphase.

ཤང་མ་གྱབ་པ་དང་། ཚོས་གཟུགས་ (ཡང་ན་སྐྱེ་ཕུང་བཞི་བྱེས་གྱི་ཐོག་མའི་བྱེས་རིམ་ནང་གི་ཚོས་གཟུགས་ཟུང་དུ་སྟོན་པ་དག) ནམས་ཐ་ཕུང་གི་དབུས་རྒྱུད་དུ་ཐལ་བསྡུར་གྱིན་པའི་ཐ་ཕུང་འབྱེད་རིམ་གྱི་རིམ་པ་ཞིག་ལ་ཟེར། འདུ་ངོ་ནི་སྐྱེ་ཕུ་ངོ་ཡི་སྔོན་དང་བྱེས་ངོའི་རྟེས་སུ་བྱུང་བ་ཡིན།

metaphase plate
འདུ་ཕྲེར། biol.

An imaginary plane perpendicular to the spindle fibers of a dividing cell, along which chromosomes align during metaphase.

བྱེས་བཞིན་པའི་ཐ་ཕུང་གི་འབར་ཆུ་དང་དབང་འཕྱང་ཡིན་པའི་རྩོག་བཟོའི་སྟོམས་ངོས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདིའི་ཁུལ་དུ་འདུ་ངོའི་སྐབས་སུ་ཚོས་གཟུགས་ནམས་ཐ་ཕུང་སྒྲིག་པར་བྱེད།

metaphysics
དངོས་ཀྱིགས་ཤིག་པ། phil.

The branch of philosophy that examines the nature of reality, including the relationship between mind and matter, substance and attribute, possibility and actuality.

ཤེས་ནས་དང་ཕྱི་དངོས་རྩ་བ་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་དང་། བེམ་རྩ་ས་དང་ཁྱད་ཚོས་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ། འབྱུང་སྲིད་པའི་ཆ་དང་མངོན་སུམ་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་ཞེ་བའི་དངོས་དོན་གྱི་རང་བཞིན་ལ་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པའི་ལྷ་གྲུབ་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཞིག

metencephalon
གླང་ཥིས་བོཏ་མ།
neurosci.

One of the major subdivisions of the HINDBRAIN; its principal structures include the cerebellum and the pons.

རྒྱ་བ་གླང་ཀྱི་ཆ་ཤས་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། འདིའི་ཆགས་བཀོད་གཙོ་བོའི་ནང་དུ་གླང་སྟྲིང་དང་གླང་ཐམ་ཚུད་ཡོད།

meteor
ཁྲུར་མདའ།
phys.

A streak of light observable in the sky when a particle of matter enters the earth's atmosphere and becomes incandescent as a result of friction with atmospheric atoms and molecules. These particles of matter are known collectively as meteoroids.

གནམ་གཟུགས་ཀྱི་རྡུལ་གང་ཞིག་སའི་གོ་ལའི་རླུང་ཁམས་སུ་འཛུལ་སྐབས་རླུང་ཁམས་ཀྱི་རྡུལ་ཕན་དང་འདུས་རྡུལ་ལ་བརྩར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཚ་ཡོད་དུ་གྱུར་ཏེ་ནམ་མཁར་མངོན་ཡོད་བའི་འཕྲུག་ཡོད་ཅིག། གནམ་གཟུགས་ཀྱི་རྡུལ་འདི་དག་གི་སྤྱི་མིང་ལ་སྐར་རྫི་ཞེས་རྟེར།

meteorite
གནམ་ཕྲོ།
phys.

Meteoroids that survive their passage through the atmosphere and strike the earth's surface are known as meteorites.

སའི་གོ་ལའི་རླུང་ཁམས་བརྒལ་ཏེ་གོ་ལའི་ངོས་སུ་རྡེབ་པའི་སྐར་རྫི་ལ་གནམ་རྫི་ཞེས་རྟེར།

meter (m)
མི་ཊར།
phys.

Standard SI unit of length (3.28 feet).

རིང་ཚད་ཀྱི་རྒྱལ་སྤྱི་འཚད་ལྡན་བཙུན་གཞི་ (རི་ཏེ་ 3.28) །

methane
མེ་ཐེན།
chem.

A colourless, odourless flammable gas which is the main constituent of natural gas. It is the simplest member of the alkane series of hydrocarbons. Chemical formula: CH_4

རང་བྱུང་རླུང་ཁས་ཀྱི་གླུབ་ཆ་གཙོ་བོ་ཡིན་པའི་རླུང་ཁས་ཁ་དོག་མེད་ཅིང་དྲི་མ་མེད་ལ་མེ་འབར་སླ་བོ་ཞིག འདི་ནི་ཡང་སོལ་རྡུལ་ཁ་ས་ལྟར་ཝོས་དེ་ཡིན་པ་དང་། ཁ་ས་ཀྱི་མཚོན་རྟགས་ CH_4 ཡིན།

methionine
མེ་ཐ་ཡ་ནིན།
chem.

A sulphur-containing amino acid which is a constituent of most proteins and is essential to the diet of vertebrates.

སྤྱི་ཁ་པལ་མོ་ཆེའི་གླུབ་ཆ་ཡིན་ཞིང་ཆུ་ཅི་དང་ལྡན་པའི་ཨེ་མི་ནོ་སྤྱི་ཁ་ཝིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཤྭལ་རྒྱས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་མཁོ་བཏུད་ཅིག་ཡིན།

methodology
ཐབས་རྩོལ།
sci. method

A system of methods used in a particular area of study or activity

ཞིབ་འཇུག་ངེས་ཅན་ཞིག་གམ་བྱེད་སྒོ་ངེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་ཝེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་གྱི་མ་ལག་ཅིག

metric system
བཙུ་ཀྱགས།
phys.

A decimal system of units originally devised by a committee of the French Academy in 1791.

ཀ་པ་ཉཀ ལོར་བྲྀ་རན་སི་གཙུག་ལག་སློབ་ཁང་གི་མཐུན་ཚོགས་ཀྱིས་གཏན་འཁེལ་བྱས་པའི་བཙུ་ཀྱགས་ཡི་བཅུ་ཅིས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཡིག

microbe
ཐུ་དངོས།
biol.

An extremely small living thing that can only be seen with a microscope.

ཐུ་མཐོང་ཆེ་ཤེལ་བེད་སྤྲོད་བྱེད་པ་ཁོ་ན་རྒྱུད་ནས་མཐོང་ཐུབ་པའི་ཤེན་ཏུ་ནས་ཐུ་བའི་སྐྱེ་ལྡན་དངོས་པོ་ཞིག

microbiologist
ཐུ་གཟུགས་སྐྱེ་དངོས་རིག་པར།
biol.

A scientist who specialises in the study of microorganisms

ཐུ་གཟུགས་སྐྱེ་དངོས་རིག་པར་ཆེད་མཁས་ཡིན་པའི་ཚན་རིག་པ་ཞིག

microbiology
ཐུ་གཟུགས་སྐྱེ་དངོས་རིག་པ།
biol.

Branch of biology dealing with MICROORGANISMS.

སྐྱེ་དངོས་ཐུ་མོ་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཚན་རིག་གི་སྟེ་ཚན་ཞིག་ལ་ཟེར།

microbiome
ཐུ་དངོས་ཕྱོགས་ཆོས། འཚོ་ཁམས་ཐུ་མོ།
biol.

The complete genetic content of all the microorganisms that typically inhabit a particular environment, especially a site on or in the body, such as the skin or the gastrointestinal tract.

ཁོར་ཡུག་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་དང། ལུས་པར་དུ་པཏཱས་པ་དང། ཕོ་བ་དང་རྒྱུ་མའི་མ་ལག་ལུ་བུའི་ལུས་ཕོའི་ནང་ངམ་སྟེང་ངོས་སུ་གནས་སྡོད་བྱེད་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཐུ་མོ་ཀུན་གྱི་རིགས་རྣམ་གྲངས་ཆ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པ་ལ་ཟེར།

microbiota
ཐུ་དངོས་འདུས་ཚོགས།
biol.

The microorganisms that typically inhabit a particular environment, such as the soil, a body of water, or a site on or in an organism, considered as a group.

ས་དང་ཆུ་འམ། ཡང་ན་སྐྱེ་དངོས་ཤིག་གི་ནང་ངམ་སྟེང་གི་ཁུལ་ངོས་ལུ་བུའི་ཁོར་ཡུག་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ཏུ་གནས་སྡོད་བྱེད་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཐུ་མོ་རྣམས་ལ་ཟེར།

microelectrode
གློག་ཕྲེ་ཐུ་མོ།
phys.

A very small electrode, often used to study electrical characteristics of living cells and tissues.

སྐྱེ་ལྡན་ཐུ་ཕུང་དང་ཕུང་གྲལ་གྱི་གློག་གཡེས་ལ་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པར་སློབ་པའི་གློག་ཕྲེ་ཅང་ཆུང་ཆུང་ཞིག

microevolution
ཐུ་བའི་འགེལ་འཕྲུར།
biol.

Evolutionary change within a species or small group of organisms, especially over a short period.

ཉེ་རིགས་ཤིག་གམ་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་སྟེ་ཚན་ཆུང་ངུ་ཞིག་གི་ནང་དུ་དུས་ཡུན་ཐུང་ངུའི་རིང་ལ་བྱུང་བའི་འགེལ་འཕྲུར་ལ་ཟེར།

micrograph
ཐུ་རིས།
phys.

A photograph taken through a microscope or a drawing of an object as seen through a microscope.

ཐུ་མཐོང་ཆེ་ཤེལ་རྒྱུད་ནས་སློན་པའི་པར་རིས་སམ་ཡང་ན། ཐུ་མཐོང་ཆེ་ཤེལ་རྒྱུད་ནས་མཐོང་བ་ལྟར་བྱིས་པའི་རི་མོ་ཞིག

micrometer
མཆི་ཙི་མི་ཊར།
phys.

1. An instrument used with a telescope or microscope for measuring minute distances. 2. One millionth of a meter.

1) བར་ཐག་ཐུ་མོ་འཛིན་ལ་བའི་ཆེད་དུ་ཐུ་མཐོང་ཆེ་ཤེས་ལམ་རྒྱང་ཤེས་ཀྱི་ནང་དུ་སྤྱོད་པའི་ཡོ་བྱད་ཅིག *2*) མི་ཊར་གཅིག་གི་ཕ་ཡ་ཆ་ཡི་གཅིག

micronutrient
ཐུ་བཅུད།
biol.

A substance, such as a vitamin or mineral, that is essential in minute amounts for the proper growth and metabolism of a living organism.

སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་འཚར་འགེལ་དང་ནུས་སྤྱར་བྱ་རིམ་རན་པོ་ཞིག་འབྱུང་བར་འགོར་ཚད་ཕྱང་དུ་ཞིག་ངེས་པར་དུ་མཁོ་བའི་འཚོ་བཅུད་དང་གཉེར་རྩལ་ལྟ་བའི་དངོས་རྩལ་ལ་གོ

microorganism
སྐྱེ་དངོས་ཐུ་མོ།
biol.

An organism that can be seen only with the aid of a microscope. Microorganisms include bacteria, protozoans, and certain algae and fungi.

ཐུ་མཐོང་ཆེ་ཤེལ་ཁོ་ན་ལ་བརྟེན་ནས་མཐོང་ཐུབ་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཤིག སྐྱེ་དངོས་ཐུ་མོའི་ཁོངས་སུ་སྲིན་བུ་དང་གདོང་ལའི་སྲོག་ཚགས། ཆུ་བལ་དང་ཏྲས་ཤ་ཁས་བཅག་ཅིག་གཏོགས་ཡོད།

microscope
ཐུ་ཅེལ།
phys.

Optical instrument that forms enlarged images of very small objects.

དངོས་པོ་ཏ་ཅང་ཆུང་ཆུང་ཞིག་གི་སྣང་བརྙན་ཆེན་པོར་བཟོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་རིག་ཡོ་བྱད།

microscopic
ཏ་ཅང་ཐུ་བའི།
phys.

Designating a size scale comparable to the subatomic particles, atoms, and molecules. Microscopic objects and systems are described by quantum mechanics.

ཐུ་རྡུལ་དང་། རྡུལ་ཐུན། འདུས་རྡུལ་བཅས་ཀྱི་ཆེ་ཆུང་ལ་བསྡུར་ཚོག་བའི་ཚད་འཛིན་ས་ཞིག ཐུ་དངོས་ཀྱི་དངོས་པོ་དང་མ་ལག་ནི་ཚད་རྡུལ་རིག་པར་བརྟེན་ནས་འགྲེལ་བར་ཤད་རྒྱག་གི་ཡོད།

microsecond
རྒས་ཚ་ས་ཡའི་ཚ།
phys.

One millionth of a second.

སྒོར་ཚ་གཅིག་ཆ་ཤས་ས་ཡ་གཅིག་ལ་བགོས་པའི་ཆ་ཤས་གཅིག

microtubule
ཐུ་བ་ཐུན།
biol.

Any of the tube-shaped structures that help cells maintain their shape and assist in forming the cell spindle during cell division. Microtubules are found in the cytoplasm of the cells of all organisms except bacteria and archaea.

ཐུ་ཐུང་འབྲེད་རིམ་ཀྱི་སྒྲིགས་སུ་ཐུ་ཐུང་གི་ཕང་མ་གྱུབ་པར་བྲེད་པ་ལ་རམ་འདེགས་བྲེད་མཁན་དང་། ཐུ་ཐུང་སོ་སོའི་དབྱིགས་དེ་སོར་གནས་ཐུབ་པ་ལ་ཀྱོགས་བྲེད་མཁན་གྱི་ཐུ་གུའི་དབྱིགས་ཅན་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག ཐུ་བ་ཐན་རྩམས་ནི་ཕྱིན་བུ་དང་། ཨར་ཀི་ཐ་ཕྱིན་ཐུང་པའི་སྐྱེ་དངོས་གཞན་ཀུན་གྱི་ཐ་ཐུང་ཐ་ཚིའི་ནང་དུ་ཡོད།

microvilli
ཐུ་ལུན།
biol.

Any of the minute hairlike structures projecting from the exposed surface of the cell in order to increase the surface area for absorption, secretion, cellular adhesion, or mechano-transduction.

སེམ་ཞུགས་སམ། གློ་བའི་ནི། ཕ་ལུང་གི་གཞན་འདོམས། ཡང་ན། འགུལ་ལུགས་བརྒྱ་སྒྲུར་བཅས་ཀྱི་ཕྱི་ངོ་དུ་ཕྱི་ངོས་ཀྱི་རྒྱ་ཁྱོན་རྗེ་ཆེར་གཏོང་བའི་ཆེད་དུ། ཕ་ལུང་གི་ཕྱི་ངོས་སུ་སྐྱེས་ཡོད་པའི་སྐྱ་དང་འདྲ་བའི་བཀོད་པ་ཕ་ལ་མོ་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ

microwave
ཕ་རྒྱབས།
phys.

Electromagnetic waves with frequencies greater than radio waves but less than infrared waves.

རྒྱུང་འཕེན་གྱི་རླབས་ལས་རྒྱོས་ཕྱོད་ཆེ་ཞིང་དམར་ཕྱིའི་རླབས་ལས་རྒྱོས་ཕྱོད་ཆུང་བའི་གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་རླབས།

microwave radiation
ཕ་རྒྱབས་འཕྲིད་འཕྲོ།
phys.

གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་འགྱེད་འཕྲོའི་ཡོད་ཀན་ནས་ཐད་གི་དམར་ཕྱིའི་རླབས་དང་རྒྱུང་འཕེན་རླབས་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་འགྱེད་འཕྲོ་དེ་ལ་གོ

microwire
ཕ་ཐུག
phys.

A very fine wire.

གློག་སྐྱུད་ཀ་ཅང་ཕ་མོ་ཞིག

midbrain
དཀྱིལ་གླང
neurosci.

The middle part of the brain in vertebrate animals. In most animals except mammals, the midbrain processes sensory information. In mammals, it serves mainly to connect the forebrain with the hindbrain.

ཤྭལ་རུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་གླང་པའི་དཀྱིལ་ཆ་དེར་ཞེས། ཤ་གསོས་སྲོག་ཚགས་ཕུད་པའི་གཞན་སྲོག་ཚགས་ཡལ་མོ་ཆེའི་དཀྱིལ་གླང་ཀྱིས་དབང་ཚོར་གྱི་ཆ་འཕྲིན་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་པ་དང། ཤ་གསོས་སྲོག་ཚགས་མཚོན་ན། དཀྱིལ་གླང་ཀྱིས་མདུན་གླང་དང་རྒྱབ་གླང་མཐུད་སྦྱོར་བྱེད་པའི་བྱ་བ་གཙོ་བོར་བྱེད།

middle age
དར་ཡོལ
biol.

The time of human life between youth and old age, usually reckoned as the years between 40 and 60

མི་འི་མི་ཚེ་ནང་གི་གཞོན་ནུ་དང་ཆུན་ཁོག་གཉིས་དབར་གྱི་དུས་ཡུན་དེ་ལ་གོ་ཞིང། ཐྱི་བཏང་ལོ་ ༤༠ ནས་ ༦༠ བར་ཡིན་པར་ངེས་འཛིན་བྱེད།

midpoint
དཀྱིལ་ཚེག
math.

The point on a line segment that divides the segment into two parts of equal length.

དྲང་ཐིག་ཅིག་རིང་ཚད་མཚུངས་པའི་དུས་བྱ་གཉིས་སུ་བགོ་བར་བྱེད་མཁན་གྱི་ཚེག་དེ་ལ་གོ

midwife
ཚུ་ཁམོག་མ།
biol.

A person, usually a woman, who is trained to assist women in childbirth.

སྐྱེས་མས་བྱིས་པ་བཅའ་བའི་སྐབས་སུ་རོགས་རམ་བྱེད་པར་སྤྱོད་བརར་ཐུན་ཡོད་པའི་གང་ཟག་ཅིག་སྟེ། པཱ་ཆེ་བ་བུད་མེད་ཡིན།

mile
མི་ལི།
phys.

A unit of linear measure equal to 1,760 yards (approximately 1.609 kilometres).

ཡུར་ཏི་ ༡༧༦༠ དང་མཚུངས་པའི་རིང་ཚད་ཀྱི་བརྡོ་གཞི་ཞིག (ཀི་ལོ་མི་ཊར་ ༡.༦༠९ དང་པཱ་ཆེར་མཚུངས།)

Milky Way galaxy
དཀྱི་ཨིཏཱས་གྱུ་མོ།
phys.

The galaxy to which the solar system belongs.

ང་ཚོའི་ཉི་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ཡོད་སའི་དགུ་ཚིགས།

millisecond
གཅར་ཚའི་སྒྲོད་ཐུར།
phys.

One thousandth of a second.

སྒྲར་ཚ་གཅིག་ཆཤས་སྟོང་གཅིག་ལ་བགོས་པའི་ཆཤས་གཅིག

mineral
གཀྱེར་ཁ་ས།
chem.

A substance (such as quartz, coal, petroleum, salt, etc.) that is naturally formed under the ground.

ས་འོག་ཏུ་རང་བྱུང་གིས་བྱུབ་པའི་ (ཤེལ་རྡོ་དང་། རྡོ་སོག། རྡོ་སྦྱུམ། ཚྭ་ལ་སོགས་པ་ལྟ་བུ་) བེམ་རྫས་ཤིག་ལ་ཟེར།

miracle drug
ཆོས་སྨན།
chem.

A usually new drug that proves extraordinarily effective. Also called wonder drug.

སྒྲིར་བཏང་བཞུ་ནུས་ཏུ་ཅང་ཆེན་པོ་འདོན་པ་ར་སྤྱོད་བྱེད་པའི་སྨན་རྫས་གསར་པ་ཞིག་ལ་གོ་འདི་ལ་ངོ་མཚར་སྨན་རྫས་ཀྱང་ཟེར། [ནུས་པ་ཁོ་སྟོར་སྤྱད་པས་ཏ།]

mirror neuron
མེ་ལོང་དབང་ཐུ་ཕྲ་ཀཱུན།
neurosci.

A neuron found in the cerebral cortex that is active when one performs an action or when one witnesses another performing the same action, and whose function is thought to be involved in acquiring language and the ability to empathize.

རང་ཉིད་ཀྱིས་བྱ་བ་ཞིག་སྒྲུབ་པའམ། ཡང་ན་གཞན་ཞིག་གིས་བྱ་བ་དེ་གཅར་སྒྲུབ་པར་བལྟ་བའི་སྐབས་སུ་སར་སྤྱོད་བྱེད་པའི་གླུད་ཚན་གླུད་ཤུན་ནང་གི་དབང་ཐུ་ཕྲ་གཟུགས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། བྱེད་ལས་ནི་སྐད་བརྡ་སློབ་པ་དང་མཉམ་ཚྱོང་གི་སེམས་སྐྱེད་པའི་ནུས་པ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པར་འདོད།

mitochondria (mitochondrion)
ནུས་ཁྱེད་དབང་ཕྲ།
biol.

Structure in the cytoplasm of all cells except bacteria and archaea, where food molecules are broken down to produce usable energy in the form of ATP.

སྲོན་བུ་དང་ཨར་ཀི་ཕྲ་སྲིན་ཕུད་པའི་ཕྲ་ཕུད་གཞན་ཚང་མའི་ཕྲ་ཚིའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་དབང་ཕྲ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདིའི་ནང་ནས་ཟ་མའི་འདུས་རྫ་ལ་ཞིག་ཞིག་བཟོས་ཏེ་ཨེ་ཏི་པའི་རྒྱམ་པའི་ཐོག་ནས་སྤྱོད་རུང་ནུས་པ་སྐྱེད་སྤྱན་བྱེད།

mitosis
གཟུགས་ལྡང་གཉིས་འགྲེ།
biol.

The type of cell division that occurs in the body cells (called somatic cells) of multicellular organisms, in which the cell divides to produce two new cells, each having the same number and type of chromosomes as the original.

ཕྱ་ལྡང་མང་ལྡན་གྱི་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་གཟུགས་པོའི་ཕྱ་ལྡང་ (ལུས་ཀྱི་ཕྱ་ལྡང་) དུ་འབྱུང་བའི་ཕྱ་ལྡང་ཆ་བགོས་ཀྱི་རིགས་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདིའི་སྒྲུབ་པ་སུ་ཕྱ་ལྡང་གཅིག་ཆ་བགོས་བྱས་ཏེ་ཚོས་ལྡང་གི་ཁ་གྲངས་དང་སྟེ་ཚན་གཉིས་ཀ་ཐོག་མའི་ཕྱ་ལྡང་དང་མཚུངས་པའི་ཕྱ་ལྡང་གཉིས་སྐྱེད་སྐྱན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

mitral valve
རྩེ་ཀཱཥི་ཀྱི་འབད།
biol.

A valve of the heart, composed of two triangular flaps, that is located between the left atrium and left ventricle and regulates blood flow between these chambers.

སྙིགས་སྟོད་གཡོན་དང་སྨྱགས་སྨད་གཡོན་གྱི་དབར་དུ་ཡོད་ཅིང་། སྨྱགས་སྟོང་དེ་གཉིས་དབར་གྱི་ཁྲག་གི་རྒྱུ་ན་ལ་སྟངས་འཛིན་བྱེད་མཁན་ཟུར་གསུམ་ཅན་གྱི་ལྷེབ་མ་གཉིས་ཀྱིས་བྱས་པའི་སྟེང་གི་རྒྱུ་འབབ་ཅིག

mixer
བསྲེ་ཚས།
phys.

A machine for mixing things, especially an electrical appliance for mixing foods.

ཅ་དངོས་བསྲེས་བྱེད་ཀྱི་འཕྲལ་ཚས་ཏེ། བྱེ་བྲག་ཏུ་ཟ་མ་བསྲེས་བྱེད་ཀྱི་གློག་ཚས་ཤིག་ལ་གོ

mixture
འཛིས་ཁྱུས།
phys.

Substances mixed together without combining chemically.

རྫས་སྟོང་བྱི་འཛིང་བ་མེད་པའི་སྒོ་ནས་མཉམ་དུ་བསྲེས་པའི་དངོས་རྫས།

model
དཔེ་གཟུགས།
phys.

A simplified description of a physical system intended to capture the essential aspects of the system in a sufficiently simple form to enable the mathematics to be solved.

སྒྲུབས་བདེར་ཕན་པའི་དངོས་གཟུགས་ཀྱི་མ་ལག་ཅིག་གི་འགྲེལ་བཤད་ཅིག་སྟེ། འདི་ཡིས་མ་ལག་དེ་ཡི་གལ་ཆེ་བའི་རྩམ་པ་ཚང་མ་དབྱིབས་བཀོད་དམ་མཉམ་བཅུ་སྒྲུབས་བདེ་ཞིག་ཏུ་མཚོན་པར་བྱས་ཏེ་ཞུང་རྩི་ལ་བརྒྱན་ནས་འགྲོལ་ཐུབ་པར་བཟོ་ཡོ་ཡོད།

modulation
སྒྱུར་ཕྱིག
phys.

Impressing a signal wave system on a higher-frequency carrier wave; amplitude modulation (AM) for amplitude signals and frequency modulation (FM) for frequency signals.

བཏུ་འཕེན་གྱི་རླུབས་ཀྱི་མ་ལག་ཅིག་བློན་ཁོད་མཐོ་བའི་འཁུར་རླུབས་ཀྱི་སྟེང་དུ་བཅེགས་པའི་ཐབས། འདར་དཔང་རྒྱས་སྒྲོས་ཕྱིག (དཔང་སྒྲོ) ནི་འདར་དཔང་རྒྱས་བཏུ་འཕེན་གྱི་ཚེད་དུ་ཡིན་ཞིང་། བློས་ཁྱོད་སྒྲོས་ཕྱིག (བློ་ས་ཕྱིག) ནི་བློས་ཁྱོད་བཏུ་འཕེན་གྱི་ཚེད་དུ་ཡིན།

mold
ཅུས་ཕྱ།
biol.

Any of various filamentous fungi that grow on and contribute to the decay of organic matter.

ཕྱི་ལྡན་དངོས་རྫས་ཀྱི་སྟེང་དུ་སྐྱེ་ཤིང་ཕྱི་ལྡན་དངོས་རྫས་བྱལ་དུ་འཇུག་པར་མཐུན་སྒྲོར་བྱེད་མཁན་གྱི་ཅུས་ཤ་ཁྲག་ཐུན་ཚན་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ

mole
སྨོལ།
phys.

The SI unit of amount of substance, equal to the quantity containing as many elementary units as there are atoms in 0.012 kg of carbon-12.

རྒྱ་ལ་སྤྱི་ཚད་ལྡན་གྱི་དངོས་པོའི་མང་ཁྱད་གི་རྩེས་གཞི་ཡིན་ཞིང་། ཁར་སྦྱོར་-๑๨ ཀི་ལོ་གྲ་རམ་ ๐.๐๑๨ ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རྡུལ་ཕྲན་གྱི་ཁ་གྲངས་དང་མཉམ་པའི་གཞི་རྩའི་བྱུབ་ཚའི་གྲངས་འགོར།

molecular biology
འདུས་རྡུལ་གྱི་དངོས་རིག་པ།
biol.

The major branch of modern biology associated with the study of macromolecules such as nucleic acids.

ལྷུ་ཉིང་སྒྲུར་རྩམ་ (ཉིང་སྒྲུར་) ལྷ་བྱའི་འདུས་རྡུལ་ཆེན་པོའི་དབྱེ་ཞིག་རིག་པ་དང་འབྲེལ་བའི་དེང་རབས་སྐྱེ་དངོས་རིག་པའི་སྟེ་ཚན་ཆེ་བ་ཞིག

molecular evolution
འདུས་རྡུལ་འཕེལ་འགྱུར།
biol.

Molecular evolution is the process of the genetic material in populations of organisms changing over time. The genetic material consists of DNA, long sequences of nucleotides in each individual organism.

འདུས་རྡུལ་འཕེལ་འགྱུར་ནི་དུས་ཀྱི་རྒྱུ་བའི་ཁོངས་དུ་སྐྱེ་དངོས་ཚོགས་འདུས་ཀྱི་རིགས་རྩམ་གྱི་བྱུབ་ཚ་ལ་འགྱུར་བ་ཕྱིན་པའི་རིས་པ་དེ་ལ་གོ། རིགས་རྩམ་ཀྱི་བྱུབ་ཚའི་ནང་དུ་སྐྱེ་དངོས་བྱེ་བྲག་པ་རེ་རེའི་ཉིང་རྡུལ་བྱུབ་ཚའི་བསྡུར་ཕྲེང་རིང་པོ་ཏི་ཨེན་ཨེ་ཡོད་པ་ཡིན།

molecule
འདུས་རྡུལ།
phys.

Two or more atoms of the same or different elements bonded to form a larger particle.

རིགས་གཅིག་པའམ་རིགས་མི་གཅིག་པའི་རྡུལ་ཕྲན་གཉིས་སམ་གཉིས་ལས་མང་བ་འཛིན་སྦྱོར་བྱས་ཏེ་བྱུབ་པའི་རྡུལ་ཆེ་བ་ཞིག

mollusca
ཕྱས་ཕྱི། (ཌི།)
biol.

A large phylum of invertebrate animals (as snails, clams, and mussels) that have a soft unsegmented body lacking segmented appendages and commonly protected by a calcareous shell

ལུས་པོ་སྟེ་ཞིང་ལྷུ་ཚོགས་མེད་ལ་ལྷུ་ཚོགས་ཅན་གྱི་ཉིང་ལག་ཀྱང་དཀའན་པ་དང་། སྟོར་བཏང་རྐོ་ཁོས་བྱུབ་པའི་ཕྱི་སྐོགས་ཀྱིས་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་པའི་སྐྲལ་རྡུས་མེད་པའི་སྟོག་ཚགས་ (སྐྱུག་པའི་བུ་མོ་དང་། ཉ་ཕྱིགས། ཉ་སོག་ལྟ་བུ།) ཀྱི་སྟེ་ཚན་པོ་ཞིག

mollusk
ཕྱས་ཕྱི།
biol.

An invertebrate of a large phylum which includes snails, slugs, mussels, and octopuses. They have a soft unsegmented body and live in aquatic or damp habitats, and most kinds have an external calcareous shell.

སྐྱུག་པའི་བུ་མོ་དང་། སྐྱོགས་འབུ་ཆ་འཇོམས། ཉ་སོག ཡན་ལག་བཏྲུད་ཅན་སོགས་ཀྱིས་བྱུབ་པའི་སྟེ་ཚན་པོ་དེའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པའི་སྐྲལ་རྡུས་མེད་པའི་སྟོག་ཚགས་ཤིག ལུས་པོ་སྟེ་ཞིང་ལྷུ་ཚོགས་མེད་ལ་ཆུ་དང་བཞལ་ཚན་ཅན་གྱི་ཁོར་ཡུག་ཏུ་འཚོ་བ་དང་། རིགས་པལ་ཆེ་བར་རྡོ་ཞོས་བྱུབ་པའི་ཕྱི་སྐྲོགས་ཡོད།

moment of inertia
འཁོར་ཡུག་ཤུགས།
phys.

A measure of a body's resistance to angular acceleration
དངོས་པོ་ཞིག་གིས་རྒྱུར་ལུགས་སྟོན་ལ་ཐེབས་པའི་འགོག་ཤུགས་ཀྱི་ཚད།

momentum
འགྱུལ་ཚད།
phys.

Inertia in motion. The product of the mass and the velocity of an object (provided the speed is much less than the speed of light). Has magnitude and direction and therefore is a vector quantity. Also called linear momentum, and abbreviated p. p=mv
འགྱུལ་སྟོང་ཀྱི་འགྱུར་འགོག་རང་གཡིས། དངོས་པོ་ཞིག་གི་གཙོས་ཚད་དང་རྒྱུར་ཚད་གཉིས་ཀྱི་བསྡུར་ཐོས་ (སྒྲེབས་འདིའི་མཚོགས་ཚད་ནི་ཝོང་ཀྱི་མཚོགས་ཚད་ལས་ཆུང་བ་ཡོད་དགོས་)། འགོར་ཚད་དང་ཁ་ཕྱོགས་གཉིས་ཀ་ཡོད་པས་ཕྱོགས་འགོར་དངོས་པོ་ཞིག་ཡིན། འདི་ལ་དྲང་ཐང་འགྱུལ་ཚད་ཅེས་ཀྱང་བརྗོད་ལ་ p ཡིས་མཚོན། p=mv

monatomic gas
རྡུལ་རྩྭང་ཆུང་ལས་གཟུགས།
chem.

Any gas composed of single atoms.
རྡུལ་ལྷན་རྩྭང་པས་གྲུབ་པའི་ཆུང་ལས་གཟུགས་གང་རུང་རྡུང་ཞིག་ལ་གོ

monaural sound
བང་རྩྭང་གི་ཐུན།
phys.

Sound that is reproduced on a single channel and thus heard without the sense of separation and depth provided by stereophonic sound.
རྒྱུ་ལས་རྩྭང་པའི་སྟེང་དུ་སྐྱེད་སྐྱན་བྱས་པས་བརྒ་མང་གི་ཐུས་སྐྱེད་པའི་དབྱེ་འཛིན་ཚད་ཀྱི་ཚོར་སྣང་མེད་པར་གོ་ཐུབ་པའི་སྐྱ་ལ་གོ

mono
ཅིག
math.

One; single; alone
གཅིག ཆུང་པ། ཁེར་ཆུང

monoamine
ཨ་མིན་ཆུང་ལྡན།
chem.

An amine compound containing one amino group, especially a compound that functions as a neurotransmitter.
ཨེ་མི་ནོ་སྟེ་ཚན་གཅིག་གིས་བྱུབ་པའི་ཨ་མིན་འདུས་རྫས་ཤིག་སྟེ། བྱེ་བྲག་ཏུ་དབང་རྩ་འཕྲིན་པའི་བྱེད་ལས་སྐྱབ་པའི་ཨ་མིན་འདུས་རྫས་ལ་གོ

monoatomic
རྡུལ་ཐུན་ཆུང་པའི།
phys.

Having or consisting of single atom
རྡུལ་ལྷན་གཅིག་གིས་བྱུབ་པའམ་རྡུལ་ལྷན་གཅིག་ཡོད་པ།

monochromatic
ཚོས་གཅིག་གི
phys.

Having or appearing to have only one color.
ཚོན་ཁ་ཤར་གཅིག་ཁོ་ན་ཡོད་པའམ་ཚོན་ཁ་ཤར་གཅིག་ཁོ་ནར་མངོན་པར།

monochromatic light
ཚོས་གཅིག་འོད་ཟེར།
phys.

Light made of only one color and therefore waves of only one wavelength and frequency.

ཁ་དོག་གཅིག་ཁོ་ནས་གྲུབ་པའི་འོད་ཡིན་པས་རླབས་ཐག་དང་བློས་ཕྱོད་གཅིག་རྐྱང་ཡིན་པའི་རླབས་ཡིན།

monochromatic vision
ཚོས་གཅིག་མཐོང་ཚོར།
biol.

Vision in which the light receptors are sensitive to only one light wavelength and white light. This results in what is commonly referred to as black-and-white vision.

འོད་ཟེར་སྣེ་ལེན་པ་དག་འོད་ཀྱི་རླབས་ཐག་གཅིག་དང་འོད་དཀར་པོ་ཁོ་ནར་ཚོར་བ་སྐྱེན་པོ་ཡོད་པའི་མཐོང་ཚོར་ཞིག་སྟེ། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ཡོངས་གྲགས་སུ་དཀར་ནག་གི་མཐོང་ཚོར་ཞེས་པ་དེ་འབྱུང་གི་ཡོད།

monocyte
གཅིག་ལྡན་ཕྲ་ཕུང་།
biol.

A type of immune cell that is made in the bone marrow and travels through the blood to tissues in the body where it becomes a macrophage. Macrophages surround and kill microorganisms, ingest foreign material, remove dead cells, and boost immune responses. A monocyte is a type of white blood cell and a type of phagocyte.

རུས་ཀང་ནང་དུ་གྲུབ་ཅིང་། ཁྲག་བརྒྱུད་ནས་ལུས་པོའི་ཕུང་གྲུབ་དག་ལ་འབྱོར་ཞིང་། གནས་དེ་རུ་རགས་ཟ་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་བའི་ནད་འགོག་ཕྲ་ཕུང་གི་རིགས་ཤིག རགས་ཟས་སྐྱེ་དངོས་ཕྲ་མོ་མཐའ་ནས་བསྐོར་ཏེ་གསོད་པ་དང་། རྒྱུས་མེད་ཀྱི་དངོས་རྫས་རྣམས་མིད་པ། བེད་མེད་ཕྲ་ཕུང་རྣམས་ཕྱིར་འདོན་པ། ནད་འགོག་ཡ་ལན་ཇེ་ལེགས་སུ་གཏོང་བ་བཅས་བྱེད། ཆིག་ལྡན་ཕྲ་ཕུང་ནི་ཁྲག་ཕུང་དཀར་པོའི་རིགས་ཤིག་དང་། ཟ་བྱེད་ཕྲ་ཕུང་གི་རིགས་ཤིག་རེད།

monomer
རྐྱང་གཟུགས།
biol.

A molecule that can combine with other molecules to form a polymer.

འདུས་རྡུལ་གཞན་དང་ལྷན་དུ་སྡེབ་སྟེ་བློས་རྫས་གྲུབ་ཐུབ་པའི་འདུས་རྫས་ཤིག་ལ་གོ

monomial
རྐྱང་ཚན།
math.

An algebraic expression consisting of one term.

མཚན་དུམ་གཅིག་གིས་གྲུབ་པའི་ཨང་རྩིས་ཀྱི་རྩིས་གཞི་ཞིག

monophonic sound
བཇ་རྐྱང་གི་སྒྲ།
phys.

One sound, a melody without accompaniment.

སྒྲ་གཅིག་སྟེ། རམ་སྐྱོར་མེད་པའི་འགྱུར་ཁུག་ཅིག

monophosphate
ཕོ་སི་ཕེཊ་ཆིག་ལྡན།
chem.

A chemical composition that only has one phosphate group.

ཕོ་སི་ཕེཊ་སྡེ་ཚན་ཀང་གཅིག་ཁོ་ན་དང་ལྡན་པའི་རྫས་སྦྱོར་གྲུབ་རྫས་ཤིག

monophyletic
རིགས་ཁྱངས་རྐྱང་ལྡན།
biol.

Having a single common ancestry.

ཐུན་མོང་གི་མེས་པོ་ཞིག་ལྡན་པར་གོ

monosaccharide
ཀ་ར་རྒྱུད་ལྡན། ཆིག་མདར།
chem.

Any of a class of simple carbohydrates that cannot be broken down to simpler sugars by hydrolysis. Fructose is a monosaccharide.

ཆུའི་སེལ་སྦྱོར་ལ་བརྟེན་ནས་ཆ་བསལ་གཏོང་མི་ཐུབ་པའི་སྒྲབས་བདེའི་ཁར་སྦྱོར་མངར་རྫས་ཀྱི་སྟེ་ཚན་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ། ཕྲ་རུ་མངར་རྫས་ནི་ཀ་ར་རྒྱུད་ལྡན་ཞིག་རེད།

monosynaptic reflex
མཚན་སས་རྒྱུད་ཐོག་འགྱུལ།
neurosci.

A simple reflex that involves transmission of information from a sensory neuron to the appropriate motor neuron across a single synapse in the spinal cord. The knee-jerk reflex action is an example of a monosynaptic reflex.

རྒྱུ་ངས་པའི་ནང་གི་མ་ཐུད་མཚན་ཆུང་གཅིག་གི་ནང་དུ་དབང་ཚོར་དབང་རྩ་ཕྲ་གཟུགས་གཅིག་ནས་འགྱུལ་སྟོར་དབང་རྩ་ཕྲ་གཟུགས་འོས་མཚན་ཅིག་ལ་ཆ་འཕྲིན་རྒྱུད་གཏོང་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱང་བའི་སྒྲབས་བདེའི་ལྟོག་འགྱུལ་ཞིག། ཟུས་མོའི་ཁད་སྦྱུད་ལྟོག་འགྱུལ་ནི་མཚན་ཆུང་ལྟོག་འགྱུལ་གྱི་དཔེ་མཚོན་ཡིན།

monotreme mammal
ཐུ་ཀཅིག་ཅུ་གསོས་ཐུ་ཀ་ཚགས།
biol.

A primitive mammal that lays large yolky eggs and has a common opening for the urogenital and digestive systems. Monotremes are now restricted to Australia and New Guinea, and comprise the platypus and the echidnas.

ཐུ་ད་སེར་རིལ་ཆེན་པོ་ཅན་འཇོག་ཅིང། གཅིན་དང་མཚན་མའི་མ་ལག་དང། འཇུ་བྱེད་མ་ལག་བཅས་ལ་ཐུན་མོང་གི་ཐུ་གཅིག་ཅན་གྱི་གཙོ་ལའི་ཀུ་གསོས་སྒྲོག་ཆགས་ཡིག ངེ་གི་ཆར་ཐུ་གཅིག་ཀུ་གསོས་སྒྲོག་ཆགས་ནི་ཨོ་ཐི་ཏོ་རི་ཡ་དང་ནེ་ཏ་ཁེ་ནི་གཉིས་སུ་ཡོད་ཅིང། ངེའི་ཁོང་སུ་ཀྱས་པ་ངང་ལག་ཅན་དང། ཆེར་ཅན་གྲོག་ཟན་གཉིས་ཡོད་པ་ཡིན།

mood
ཁམས།
neurosci.

A temporary state of mind or feeling.

སེམས་ཀྱི་སྐད་བཟླ་ལ་གྱི་གནས་བབ་མཐོ་ཚོར་ཞིག

moon
ཟླ་བ།
phys.

The earth's only natural satellite, which orbits the earth at a mean distance of 384400 km. It has a diameter of 3476 km. It has no atmosphere or surface water.

ཆ་སྟོམས་རྒྱུ་ཚད་ 384400 km ཡི་མཚམས་སུ་མའི་གོ་ལར་སྐོར་བ་རྒྱུ་བཞིན་པའི་མའི་གོ་ལའི་ནང་བྱུང་གི་འགོར་སྐར་གཅིག་པུ། ངེའི་ཚངས་ཕྲེག་ལ་ 3476 km ཡོད། ངེ་ལ་རླུང་ཁམས་མེད་ཅིང་ཆུ་ཡང་མེད།

morbidity
ནད་ཀྱི་ཁྱབ་ཚད། ནད་ཚད།
biol.

The rate of disease in a population.

ཚོགས་འདུས་ཤིག་ཏུ་ནད་ཁྱབ་པའི་ཁྱབ་ཚད་ལ་གོ། [མིའི་ཚོགས་འདུས་ཤིག་གི་ཁོན་བུ་བྱུང་བའི་ནད་རིགས་ཀྱི་འགྲེལ་ཚད།]

morphology
གཟུགས་འགྱུར་རིག་པ།
biol.

The branch of biology that deals with the form and structure of organisms without consideration of function.

སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་དབྱིབས་དང་ཚགས་བཀོད་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པ་ལས་དེ་དག་གི་བྱེད་ལས་གཙོ་བོར་མི་འཛིན་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཚན་རིག་གི་སྡེ་ཚན་ཞིག

mortality
གི་ཚད། གི་ཐུངས།
biol.

The number of deaths in a given area or period, or from a particular cause.

ས་ཁུལ་དེས་ཅན་ཞིག་གི་ནང་དམ། དུས་ཡུན་དེས་ཅན་ཞིག་གི་ནང་ཚུད། ཡང་ན་རྒྱུ་རྐྱེན་དེས་ཅན་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱུང་བའི་འཚེ་སྐྱོན་གྱི་གྲངས་འགོར་ལ་གོ། [མིའི་ཚོགས་འདུས་ཤིག་གི་ཁྱོན་དུ་བྱུང་བའི་འཚེ་སྐྱོན་གྲངས་ཚད།]

morula
ས་ཐྲུམ།
biol.

A solid ball of cells resulting from division of a fertilized ovum, and from which a blastula is formed.

ཁམས་འདུས་མ་བོན་ཞིག་ཆ་བགོས་བྱས་པ་ལས་གྲུབ་པའི་ཐ་ཤུང་གི་ཚོམ་བུ་མཁྲིགས་པོ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ལས་སྟུག་སྦྲྱན་འགྲུབ་ཀྱི་ཡོད། [ཤིང་ཏོག་སེའུ་ mulberry དང་འདྲ་བས་ན།]

mosaic
ཁ་ཅོག
art.

A picture or decorative design made by setting small colored pieces, as of stone or tile, into a surface.

ངོས་ཤིག་གི་སྟེང་དུ་ཚོན་མདོག་ཅན་ཀྱི་རྡོ་འམ་ཐོག་རྫི་ལྟར་དུས་བུ་ཆུང་ཆུང་མང་པོ་བསྒྲིགས་ཏེ་བཟོས་པའི་ཇི་མོའམ་རྒྱན་བཀོད་བཟོ་དབྱིབས་ལ་གོ

moss
ཐྲོག་ཁྲིད།
biol.

A small flowerless green plant which lacks true roots, growing in low carpets or rounded cushions in damp habitats and reproducing by means of spores released from stalked capsules.

ཙ་བ་ངོས་མེད་ཅིང་རླུན་གཤིར་ཆེ་བའི་ས་ཁུལ་དུ་ས་གདན་སྒོག་མོའམ་འགོག་གདན་སྒོར་ཁ་ལྟ་བུའི་དབྱིབས་སུ་སྐྱེ་བའི་ཅོ་ཤིང་ལྟར་ཞིང་ཆུང་ལ་མེ་ཏོག་མེད་པ་ཞིག ཁ་ཤུད་ཏོའི་ཕུན་ཚོགས་ནས་གློང་བའི་སོན་ཐལ་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེད་འགེལ་བྱེད།

mossy fibers
ཐྲོག་ཁྲིད་ཙ་རྒྱུས།
neurosci.

Any of the complexly ramifying nerve fibers that surround some nerve cells of the cerebellar cortex.

ཁྱད་སྟེང་ཁྱད་ཕྱན་གྱི་དགར་ཙ་ཐ་ཤུང་བགཱན་ཞིག་གི་མཐའ་ནས་བསྐོར་ཞིང་ཡན་ལག་སྟོག་འཛིང་ཅན་དུ་རྒྱས་པའི་དགར་ཙའི་ཙ་རྒྱུས་གང་རུང་རུང་ཞིག

mother cell
མ་ཡུམ་ཐུ་ཕུང།
biol.

A cell that divides to produce two or more daughter cells. Also called parent cell.

ཆ་བགོས་བྱས་ཏེ་ན་ཆུང་ཐ་ཤུང་གཉིས་སམ་དུ་མ་སྐྱེན་མཁན་གྱི་ཐ་ཤུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཕ་མ་ཐ་ཤུང་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད།

motion
འགྱུལ་ཁྱོད།
phys.

A change in the position of a body or system with respect to time, as measure by a particular observer in a particular frame of reference.

གཞི་འཛིན་སའི་སྒྲོམ་གཞི་ངེས་ཅན་ཞིག་ནས་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པོ་ཞིག་གིས་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་སྐབས་སུ། དུས་ཀྱི་འགྱུར་བ་དང་བསྟུན་ནས་དངོས་གནས་ཤིག་གམ་མ་ཡིན་ཅིག་གི་གནས་སར་ཕེབས་པའི་འགྱུར་བ།

motor
རྒྱལ་ཚས།
phys.

Any device for converting chemical energy or electrical energy into mechanical energy.

རྫས་ནུས་མམ་གློག་ནུས་དེ་འགྱལ་ནུས་ལ་བསྒྱུར་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་བྱད་གང་རུང་རྡུང་ཞིག

motor cortex
འགྱལ་ཁྱོད་གླང་ཕྱན།
neurosci.

The region of the cerebral cortex concerned with transmitting impulses to the voluntary muscles.

ཚེད་སྒྲུལ་ཀ་སྒྲོམ་ལ་འཕར་བཏུ་བཙུད་གཏོང་བྱེད་མཁན་གྱི་གླང་ཚེན་གླང་ལￌན་གྱི་ས་ཁུལ་དེ་ལ་གོ

motor effect
རྒྱལ་ཚས་རྒྱས་ཐྲོད།
phys.

For motor, current flow in the magnetic field causes the motion of electrons, which in turn causes the deflection of the wire. Motion as a result of current in a magnetic field is called the motor effect. Here electrical energy is converted to mechanical energy.

སྒྲུལ་ཚས་ལ་མཚོན་ན། ཁབ་ལེན་ར་བའི་ནང་དུ་གློག་རྒྱུན་རྒྱུ་བ་དེ་ཡིས་གློག་སྒྲུད་ནང་གི་གློག་རྫུལ་ལ་འགྱལ་སྤྲོད་ཅིག་སྒྲུན་གྱི་ཡོད་པ་དང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་གློག་སྒྲུད་འཚོག་ཏུ་འཛུག་གི་ཡོད། ཁབ་ལེན་ར་བའི་ནང་དུ་གློག་རྒྱུན་རྒྱུ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱང་བའི་འགྱལ་སྤྲོད་ཀྱི་རྣམ་པ་འདི་ལ་སྒྲུལ་ཚས་ཀྱི་ཕྱན་ཞེས་བརྗོད། སྐབས་འདིར་གློག་ནུས་དེ་འགྱལ་ཕྱགས་ནུས་པར་ཡￌན་གྱི་ཡོད།

motor generator
འགྱལ་ཁྱོད་ཐྲེད་ཚས།
phys.

A device consisting of a mechanically coupled electric motor and generator which may be used to control the voltage, frequency, or phase of an electrical supply.

འཕྲལ་ལས་ལ་བརྟེན་ནས་གློག་གི་སྒྲུལ་ཚས་ཤིག་དང་གློག་ནུས་སྒྲན་ཚས་ཤིག་ཐྲ་སྒྲིལ་བཏང་བ་ལས་གྲུབ་པའི་ཡོ་ཚས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཕོལ་ཚད་དམ། ཐྲོས་ཕྱོད། ཡང་ན་གློག་ནུས་མགོ་ཡￌད་ཀྱི་ངོ་རྣམ་བཅས་ལས་གང་རུང་ཞིག་སྟངས་འཛིན་བྱེད་པར་སྤྲོད་ཆོག

motor neuron
འགྱལ་ཁྱོད་དབང་ཅ་ཕ་གཟུགས།
neurosci.

A neuron that conveys impulses from the central nervous system to a muscle, gland, or other effector tissue.

དབང་ཙ་ལￌ་བའི་མ་ལག་ནས་ཀ་སྒྲོམ་མམ། ཆེན་བￌ། ཡང་ན་སྒྲུལ་བྱེད་ཕￌང་གￌབ་ཀￌ་ལ་འཕར་བཏང་སￌལ་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་དབང་ཙ་ཕ་གཟུགས་ཤིག

motor neuron alpha
མཉམ་འཁྲུལ་སྐྱོང་དབང་རྩ་ཐུ་གཟུགས།
neurosci.

A motor neuron with cell body in either the ventral horn of the spinal cord or one of the motor nuclei of the cranial nerves. Stimulation produces contraction of extrafusal muscle fibres.

རྒྱུངས་པའི་འོག་རྩལ་ཐོད་རུས་དབང་རྩའི་འགྱལ་སྐྱོང་ཚོམ་བུ་གང་རུང་གཅིག་ཏུ་ཕྱང་གི་ལུས་དང་བཅས་ཏེ་ཡོད་པའི་འགྱལ་སྐྱོང་དབང་རྩ་ཐུ་གཟུགས་ཀྱིས་ལ་ཟེར། སྐུལ་རྒྱུན་ལ་བརྟེན་ནས་འཕར་མའི་ཕྱི་རོལ་གྱི་ཤས་སྐྲོད་སྐུལ་བྱེད་རྒྱ་ཁྲག

motor paralysis
འགྲུལ་སྐྱོང་བཀག་ཁ
neurosci.

Paralysis of the voluntary muscles

ཚེད་སྐུལ་ཤ་སྐྲོན་བཀག་ལ་ཞུ་བར་གོ

motor system
འགྲུལ་སྐྱོང་མ་ལག
neurosci.

A system composed of the motor area of the cortex in the frontal lobes, the large pyramidal cells from which motor impulses arise, the long axons of these cells that pass through lower centers and terminate in the spinal cord, and the final motor neurons that carry impulses to the muscles involved in an action.

མདུན་འདབ་ནང་གི་གླང་ཤུན་གྱི་འགྱལ་སྐྱོང་མ་ཁུལ་དང་། འཕར་བཏང་འབྱུང་མའི་གཏོར་གཟུགས་བྱ་ཐུང་ཚེན་པོ་དག་འོག་རིམ་གྱི་ལྷེ་ཁུལ་ནས་ཐོན་ཏེ་རྒྱུངས་པར་མ་ཐུད་པའི་ཐུ་ཐུང་འདི་དག་གི་བཏང་རྒྱལ་ཆ་ཕན་རིང་པོ་དག འགྱལ་སྐྱོང་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ཤ་སྐྲོན་ལ་འཕར་བཏང་གཏོར་མཁན་གྱི་འགྱལ་སྐྱོང་དབང་རྩ་བཅས་ཀྱིས་བྱུབ་པའི་མ་ལག་ཅིག

motorboat
རྡུལ་གྲྭ
phys.

A boat propelled by an internal-combustion engine or other motor.

ནང་འབར་འཕྲུལ་ཆས་སམ། ཡང་ན་སྐྲུལ་ཆས་གཞན་གྱིས་སྐྲུལ་བའི་གྲྭ་ལ་གོ

mound
ས་ཕྱུང
phys.

A raised mass of earth and stones created for purposes of defence or burial.

སྲུང་སྐྱོབ་བམ་དུར་སྦས་ཀྱི་ཚེད་དུ་སྦྱངས་པའི་ས་བང་རྩོ་ཡི་འབྱུར་རྩོག་ཅིག

mouthpiece
(གླིང་ཐའི་) [ཁ་ཚ] / [ཁ་ཚབ]
phys.

The part of a wind instrument into which the player blows

འབྲུང་རོལ་ཞིག་ཏུ་རོལ་མོ་བས་ཤུ་རྒྱ་སའི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ

movement
གཡོ་འགྱུལ
phys.

The act or an instance of moving; a change in place or position.

འགྱུལ་སྐྱོང་གི་བྱ་བཉམ་བྱུང་བ་ཞིག་སྟེ། གནས་ཡུལ་ལམ་གནས་ས་ལ་ཐེབས་པའི་འགྱུར་ལྡོག

MRI
[ཁབ་ལེན་མཉམ་འདར་དཔར་ཕེན]
phys.

A system for producing electronic pictures of the organs inside a person's body, using radio waves and a strong magnetic field.

ཆུང་འཕེན་གྱི་རླབས་དང་ཤུགས་ཆེ་བའི་ཁབ་ལེན་གྱི་ར་བ་ཞིག་སྤྱད་དེ་ལུས་པོའི་ནང་གི་དོན་སྟོང་སོགས་གྱི་གློག་འབྲེལ་པར་རིས་བསྐྲན་པར་བྱེད་པའི་མ་ལག་ཅིག

mRNA
བང་ཆེན་ཨར་ཨེན་ཨེ།
biol.

Single-stranded RNA which serves as the template for protein synthesis. DNA is copied into RNA by transcription; the resulting RNA molecules are processed (splicing) to give mRNA, which is decoded by ribosomes and translated into protein (translation).

སྤྱི་ཟླ་ས་སྒྲོར་གྱི་དགེ་གཞི་ལྟ་བུའི་བྱ་བ་བྱེད་པའི་ཉིན་མ་རྒྱང་ལྟན་གྱི་ཨར་ཨེན་ཨེ། པས་བཤུ་ལ་བཏེན་ནས་ཏི་ཨེན་ཨེ་དེ་ཨར་ཨེན་ཨེ་ལ་འཇུ་བཤུས་བྱེད་པ་དང་། དེ་ལས་གྱུབ་པའི་ཨར་ཨེན་ཨེ་འདུས་རྩ་ལ་ལས་སྟོན་བྱས་ཏེ་བང་ཆེན་ཨར་ཨེན་ཨེ་གྱུབ་གྱི་ཡོད། དེ་ནི་རི་སྦོ་ཟླ་གཟུགས་ཀྱིས་བཏོ་སྤྲིག་བྱེད་པ་དང་སྤྲི་ཟླ་ས་ལུ་པས་ལྷུར་བྱེད།

mucous
བེ་སྨྲབས་ཅན།
biol.

Relating to, producing, covered with, or of the nature of mucus.

བེ་སྨྲབས་དང་འབྲེལ་བའམ། བེ་སྨྲབས་སྐྱེན་པའམ། བེ་སྨྲབས་ཀྱིས་གཡོག་པའམ། ཡང་ན་བེ་སྨྲབས་ཀྱི་རང་བཞིན་གྱི།

mucus
བེ་སྨྲབས།
biol.

A slimy substance, typically not miscible with water, secreted by the mucous membranes and glands of animals for lubrication, protection, etc.

འཇམ་འཇེད་དང་སྲུང་སྐྱོབ་ལ་སོགས་པའི་ཆེད་དུ་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་བེ་སྨྲབས་ཅན་གྱི་སྐྱི་ཤོའམ་རྩེན་བུ་ཡིས་སྐྱེད་འདོན་བྱེད་ཅིང་། ཆུ་དང་མི་འཇོས་བའི་ཐུག་རྫོག་ཅན་གྱི་དངོས་རྫས་ཤིག

multicellular
ཕྲ་ཕྱེད་མང་ལྡན།
biol.

Describes any organ, tissue, or organism consisting of many cells.

ཕྲ་ཕུང་མང་པོ་ལྡན་པའི་དབང་པོའམ། ཕུང་གྲུབ། ཡང་ན་རྒྱུ་དངོས་ཤིག་འགྲེལ་བཤད་བྱེད་བར་སྟོན།

multiplication
རྒྱུད་ཕྱིས།
math.

The act or process of multiplying or the condition of being multiplied.

རྒྱུད་བའི་བྱ་བཤམ་རྒྱུད་རིམ་མམ། ཡང་ན་རྒྱུད་བའི་གནས་བབ་ལ་གོ

multipolar neuron
ཐོ་མང་དབང་ཅན་ཕྲ་ཟླ་གཟུགས།
neurosci.

A neuron with more than two neural processes rising from the soma. One of these is the axon, the others are 'trunks' of dendritic 'trees' which undergo multiple branchings.

སྟོ་ལུས་ནས་དབང་རྩའི་ཉིང་ལག་གཉིས་ལས་མང་བ་སྐྱེས་ཡོད་པའི་དབང་ཅན་ཕྲ་ཟླ་གཟུགས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཉིང་ལག་དེ་དག་ལས་གཅིག་ནི་བཙན་སྐྱེལ་ཕྲ་ཟླན་ཡིན་པ་དང་། གཞན་རྣམས་ནི་ཡལ་གཱ་རྡེ་མང་དུ་འགྲོ་བའི་བཙན་ཕྲ་ལེན་ཕྲ་ཟླན་གྱི་གཞུང་རྩ་ཡིན་ནོ།

multipotent
ཐུན་ཚོགས་རྒྱས་པ།
biol.

Relating to a stem cell that is capable of differentiating into a limited number of specialized cell types.

ཚེད་ལས་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་ཟླ་ཕུང་གི་རིགས་འགལ་ཤས་ལ་ཁྱད་འགྱུར་བྱེད་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་དང་ལྡན་པའི་མ་ཀུང་ཟླ་ཕུང་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ།

muon
མིཊ་ཨོན་རྡུལ།
phys.

Elementary particle in the lepton family.

ལེབ་ཏོན་སྡེ་ཚན་དུ་ཡོད་པའི་རྩ་རྡུལ་ཞིག

muon neutrino
མིཊ་ཨོན་ཀྱི་མ་མིད་ཕྲ་རྡུལ།
phys.

The neutrino that is associated with the muon, and has an extremely small mass of less than 4×10^{-6} times that of an electron.

མི་ཊ་ཨོན་རྡུལ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་མ་ཞིང་ཕྲ་རྡུལ་ལ་གོ་བ་དང་། གདོས་ཚད་ཀ་ཅང་ཆུང་ཞིང་བློ་གཏན་རྡུལ་ཞིག་གི་གདོས་ཚད་ལས་ལྷག་པ་ 4×10^{-6} གི་ས་ཆུང་།

muscle
ཀ་གནད། ཀ་ཕྲིན།
biol.

A type of tissue in animals able to contract and bring about movement. Muscles are composed of myocytes containing myofibrils.

སྲོག་ཆགས་ལ་ཡོད་པའི་བསྡུ་འཛིན་ཕྱུར་ཕྱིན་ཅིང་འགུལ་ཤུགས་ཀྱི་ཕྱུང་གྲྭ་ཀྱི་རིགས་ཤིག་ལ་ཟེར། ཀ་གནད་རྣམས་ནི་ཤ་ཉག་ལྷན་པའི་ཤ་གནད་ཕྱ་ཕུང་མང་པོས་གྲུབ་པ་ཞིག་ཡིན།

muscle fiber
ཀ་གནད་ཉག་མ།
biol.

Any of the elongated cells characteristic of muscle

ཤ་ཕྲིན་གྱི་ཕྱན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ཁྱད་ཆོས་ཡོད་པའི་སྣར་བརྒྱར་བྱས་པའི་ཕྱ་ཕུང་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ

muscle spindle
ཀ་ཕྲིན་འཚང་མ།
biol.

A sensory receptor in a muscle that responds to the stretching of tissue. Also called stretch receptor.

ཕུང་གྲྭ་ཀྱི་འཕེན་རྒྱོང་བྱ་བ་ལ་ཡ་ལན་བྱེད་ཅིང་ཤ་ཕྲིན་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་དབང་ཚོར་སྟེ་ལེན་པ་ཞིག་ལ་ཟེར་བ་དང་། འདི་ལ་འཕེན་རྒྱོང་སྟེ་ལེན་པ་ཞེས་ཀྱང་ཟེར།

muscle tissue
ཀ་ཀནད་ཕུང་གྲྭ།
biol.

A basic type of tissue, composed of cells that are rich in contractile fibers.

འགུལ་ཤས་ཅན་གྱི་ཉག་མ་འབེལ་བོ་ཡོད་པའི་ཕྱ་ཕུང་གིས་གྲུབ་པའི་གཞི་རྩའི་ཕུང་གྲྭ་ཅིག

muscular system
ཀ་ཕྲིན་མ་ལག
biol.

An organ system comprised of skeletal muscles, smooth muscles, and cardiac muscles that are responsible for providing strength, keeping up balance, maintaining posture, allowing movement and producing heat .

ལུས་པོར་ནུས་ཤུགས་མཁོ་སྤྲོད་དང་། ཕྱེད་སྙོམ་རྒྱུན་གནས། སྡུངས་སྡུགས་རྒྱུན་འཛིན། གཡོ་འགྲུལ་བྱེད་དུ་འཛུག་པ། ཚ་དྲོད་སྐྱེན་པ་བཅས་ལ་འགན་འཛིན་ཡོད་པའི་རྒྱས་འབྱུར་ཤ་ཕྲིན་དང་། འཛ�ལ ཕྱིང་གི་ཤ་ཕྲིན་བཅས་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་དབང་པོའི་མ་ལག་ཅིག

musculoskeletal
ཀ་ཕྲིན་བཅས་ཐོན་ཕྱི།
biol.

Relating to or involving the muscles and the skeleton.

ཤ་ཕྲིན་དང་རྒྱས་ཐོན་གཉིས་ཀ་དང་འབྲེལ་བའི།

musculoskeletal system
གཡྱིས་དུས་ཕྱོས་མ་ལག
biol.

Muscular and skeletal systems considered as a functional whole rather than individual systems.

ཤ་སྟྲེམ་མ་ལག་དང་རུས་སྟྲེམ་མ་ལག་གཉིས་ཀ་ཪོ་ཪོར་ངོས་འཛིན་མ་བྱས་པར་བྱེད་ལས་ཀྱི་ཚ་ནས་མ་ལག་གཅིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱས་པ་དེ་ལ་གོ།

musical notes
ཕྱ་ཚད། དབྱངས་ཀྱིས།
phys.

Any of a series of graphic signs representing a musical sound whose pitch is indicated by position on the stave and whose duration is indicated by the sign's shape

རོལ་མོའི་སྒྲ་ཞིག་མཚོན་པར་བྱེད་པའི་མཚོན་ཏྲས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། རོལ་མོའི་སྒྲ་དེའི་དབྱངས་ཏྲ་ནི་ཏྲ་ཕེག་སྟེང་གི་གནས་ས་ཡིས་མཚོན་པ་དང། རིང་ཐུང་ནི་མཚོན་ཏྲས་ཀྱི་བཟོ་དབྱིབས་ཀྱིས་མཚོན་གྱི་ཡོད།

musical sound
ཕྱ་བཤེས་ཀྱི།
phys.

A musical sound is that in which the vibrations of the sounding body are periodic, follow each other regularly and rapidly, so as to produce a pleasing effect on the ear without any sudden change in loudness.

སྒྲ་བསྐྱོན་མཁན་གྱི་དངོས་པོའི་འདར་འགྱུ་ནི་དུས་མཚམས་ཅན་ཡིན་ཞིང། འདར་འགྱུ་པ་དེ་དག་འཚར་ཅན་དུ་གཅིག་རྗེས་གཉིས་མ་ཐུད་ཀྱིས་ཐུན་མོར་འབྱུང་བས་སྒྲིང་ཤུགས་ཆེ་ཚུང་པ་འགྱུར་བ་མེད་པར་ཉན་པ་པོའི་རྣ་བར་སྣྲན་ཞིང་འཇེབས་པའི་ཤུགས་རྒྱུན་བསྐྱོན་པར་བྱེད་པ་ཡི་སྒྲ་འདི་ལ་སྣྲན་པའི་སྒྲ་ཞེས་བརྗོད།

musicology
རོལ་མོ་ཤེས་བྱ།
phys.

The study of music as a branch of knowledge or field of research

རོལ་མོ་ནི་ཤེས་བྱའི་སྡེ་ཚན་ཞིག་གམ་ཞིབ་འཇུག་བྱ་ཡུལ་ཞིག་ཏུ་བཟུང་སྟེ་བཏུག་དགོས་བྱེད་པའི་རིག་པ།

mutagen
འགྱུར་ཕྱོག་བྱེད་ཀྱི་རྒྱུ།
biol.

An agent, such as a chemical, ultraviolet light, or a radioactive element, that can induce or increase the frequency of mutation in an organism.

སྐྱེ་དངོས་ཤིག་ཏུ་ཉེས་འགྱུར་སྐྱེན་པཱལམ་ཉེ་འགྱུར་གྱི་རྩོལ་ཕྱོད་ཕྱར་ཐུབ་པའི་རྫས་སམ། འགྱེད་འཕྲོའི་ཁོང་ཆེར་རམ། ཡང་ན་འགྱེད་འཕྲོའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་ཙ་རྫས་ལྟ་བུའི་བྱེད་རྒྱུན་ཞིག་ལ་གོ།

mutant
རིས་མེད་འགྱུར་བཅུ
biol.

An organism, cell, virus, or gene resulting from genetic mutation.

རིགས་རྫས་ཉེས་འགྱུར་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་རིགས་རྫས་སམ། གཉན་སྲིན་ནམ། ཟ་ཕུང་རམ། ཡང་ན་སྐྱེ་དངོས་ཤིག

mutant gene
ཉེས་འགྱུར་རིགས་ཐུན།
biol.

Gene that has changed, affecting the normal transmission and expression of a trait.

རྒྱུན་ལྡན་གྱི་ཁྱད་གཤིས་རྒྱུ་དང་སྤྲོད་བྱེད་པ་དང་མངོན་པར་བྱེད་པ་ལ་ཤུགས་རྒྱུན་སྤྲོད་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་འགྱུར་བ་ཟེབས་ཚར་བའི་རིགས་རྫས་ཤིག

mutase
བཤུར་ཕྱིག་སྐྱེན་ཁས།
biol.

An enzyme that catalyzes the shifting of a chemical group from one position to another within the same molecule.

འད�་རྫལ་གཅིག་གི་ནང་དུ་རྫས་འགྱུར་གྱི་སྟེ་ཚན་ཞིག་གནས་གཅིག་ནས་གཞན་དུ་སྤོ་ལ་སྐྱེལ་རྒྱུན་བྱེད་མཁན་གྱི་སྐྱེན་རྫས་ཤིག

mutation
ཅིས་འགྱུར།
biol.

A change in the structure of a gene or chromosome in a cell. A mutation occurs when there is a change in the DNA sequence of a gene or when part of a chromosome is duplicated, deleted, or moved to another location. Mutations occurring in the sex cells, such as an egg or sperm, can be passed from one generation to the next, but mutations occurring in the body cells cannot. Most mutations have harmful effects, but some can improve an organism's ability to survive.

ཕྱ་ཕུང་ཞིག་གི་རིགས་རྫས་སམ་ཚོས་གཟུགས་ཀྱི་ཚགས་བཀོད་ལ་ཅིས་པའི་འགྱུར་བ་ཞིག་ཉེས་འགྱུར་ནི་རིགས་རྫས་ཤིག་གི་ཏི་ཨེན་ཨའི་འགོད་རིམ་གྱི་ནང་དུ་འགྱུར་ལྟོག་ཅིག་བྱུང་སྐབས་སམ། ཡང་ན་ཚོས་གཟུགས་ཀྱི་ཚས་ཤས་ཤིག་འདུ་བ་ཤུས་བྱས་པའམ། ཕྱི་བཤོན་བྱས་པའམ། ཡང་ན་གནས་གཞན་དུ་སྤོ་བཞུད་བྱས་པའི་སྐབས་སུ་འབྱུང་གི་ཡོད། ཁམས་དཀར་དང་ཁམས་དམར་ལྟ་བུའི་མཚན་མའི་ཕ་ཕུང་ལ་བྱུང་བའི་ཉེས་འགྱུར་ནི་ཤི་རབས་གཅིག་ནས་རབས་རྗེས་མར་བརྒྱུད་སྤྲོད་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་། ལུས་ཀྱི་ཕ་ཕུང་ལ་བྱུང་བའི་ཉེས་འགྱུར་དེ་རབས་རྗེས་མར་བརྒྱུད་སྤྲོད་བྱེད་མི་ཐུབ། ཉེས་འགྱུར་པས་མོ་ཆེས་གཙོ་བོ་ཞིག་ཡོད་ཚེ་ཀང་ཀྱི་ཤུགས་ཤིད་རྒྱུན་ཅན་། ཉེས་འགྱུར་བཤད་ཞིག་གིས་སྐྱེ་དངོས་ཤིག་གི་ལྟོ་གནས་ཀྱི་ནུས་པ་རྗེ་བཟང་དུ་གཏོང་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད། [རྒྱུན་ལྡན་མིན་པའི་འགྱུར་ལྟོག]

mutualism
ཕན་ཚུན་གཉིས་ལས།
biol.

Symbiosis which is beneficial to both organisms involved.

མཉམ་ཞོགས་ཀྱི་རྣམ་པར་གནས་པའི་སྐྱེ་དངོས་གཉིས་ཀར་བཏོ་ཐོགས་ཡོད་པའི་གནས་སྟངས་ལ་གོ

mycelium
ཏྲམ་ཐུ།
biol.

The vegetative part of a fungus, consisting of a mass of branching, threadlike hyphae.

ཏྲམ་ཥ་ཞིག་གི་སྐྱེ་འཚར་རང་བཞིན་ལྟར་པའི་ཚ་ཤས་ཏེ། ཉིང་ལག་ཏུ་ཀྱེས་ཤིང་སྐྱུད་པ་དང་འདྲ་བའི་ཏྲམ་ལག་མང་པོས་བྱུབ་པ་ཡིན། [ཏྲམ་ཥའི་རྩ་བ།]

myelencephalon
གླང་དིམ་ཁབས་མ།
རྒྱས་ཁབས།
neurosci.

The posterior portion of the embryonic hindbrain, from which the medulla oblongata develops.

སྐྱེས་སྒོང་གི་རྒྱབ་གླང་གི་རྒྱབ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཚ་ཤས་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ལས་འཇོང་ཆུན་འཚར་འཛེལ་འབྱུང་གི་ཡོད།

myelin sheath
བཤད་ཕྱིའི་ཕྱི་ཁྱགས། བཤད་ཁྱགས།
neurosci.

A layer of myelin surrounding the axons of some neurons

དབང་རྩ་ཕྱ་གཟུགས་ཁབས་ཅིག་གི་བཏང་སྐྱེལ་རྩ་ཕྱན་གྱི་མཐའ་རུ་གཡོགས་པའི་བཤད་ཁྱགས་ཀྱི་ཉེའི་རིམ་པ་ལ་གོ

myelination The formation of the myelin sheath around a nerve fiber.
བདག་ཀྱན་གྱི་བར། *neurosci.*
དབང་རྩའི་ཉུག་མ་ཞིག་གི་མཐའ་འགོར་དུ་བདུ་རྩི་ཤིང་ཤུན་གྱི་བར་པའི་རིམ་པ་ལ་ཟེར།

myelomeningocele A severe form of spina bifida in which the meninges and spinal cord protrude through a defect in the vertebral column.
རྒྱུ་རས་འབྱར། *biol.*
ཤྭལ་རུས་ཀྱི་ཚག་སྒོ་ནས་བརྒྱུད་དེ་གླང་རྒྱུ་རས་སྒྲི་ཚོ་དང་། རྒྱུ་རས་པ་འབྱུར་ཡོང་བའི་ཤྭལ་ཚོགས་འགྲེད་ནང་གྱི་རིགས་ཚབས་ཆེན་ཞིག

myofibril A Any of the threadlike fibrils that make up the contractile part of a striated muscle fiber and are made up chiefly of actin and myosin filaments.
ཤ་ཁྲག *biol.*
ཤུར་རིས་བཏོད་པའི་ཤ་གནད་ཅི་ཤུད་ཀྱི་འཁྱམ་ནས་ཅན་གྱི་ཚ་ཤས་བྱས་བྱེད་ཀྱི་ཤུད་པ་འདྲ་བའི་ཅི་ཤུད་ཕྱི་ཚོ་གང་རྩང་རྩང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། གཙོ་བོ་གྱང་སྒྲི་ཉག་ཕན་དང་གྲིས་སྒྲི་ཉག་ཕན་གྱིས་གྱབ་ཡོད།

myopia A visual defect in which distant objects appear blurred because their images are focused in front of the retina rather than on it.
རྒྱང་ཐུང། *phys.*
ཐག་རིང་གི་དངོས་པོའི་སྣང་བརྙན་དེ་དྲ་སྒྲོའི་ངོས་སུ་མ་འདུས་པར་དྲ་སྒྲོའི་མདུན་དུ་འདུས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་དངོས་པོ་དེ་དག་རབ་རིལ་ཏུ་སྣང་བའི་མཐོང་ཚོར་ཉམས་སྒྲོན་ཞིག

myosin One of the two major proteins that cause muscle to contract; the other is actin.
ཤ་ཁྲིམ། *biol.*
ཤ་ཁྲིམ་བསྡུ་སྒྲུམ་ལ་རྒྱུན་བྱེད་པའི་ཁྲི་ཏ་ས་གཙོ་བོ་གཉིས་ལས་གཅིག་ཡིན། ཁྲི་ཏ་ས་གཙོ་བོ་གཞན་དེ་ནི་གྱང་ཁྲི་ཡིན།

N

naked singularity
དམར་ཟིན་གྱང་ཕྱིད།
phys.

A hypothetical singularity that has no event horizon associated with it.

བྱང་བའི་སྒྲ་མཚམས་མེད་པའི་རྩོག་བཏགས་ཀྱི་རྒྱང་ཕྱིད་ཅིག

nanometer
མི་ཏར་ཕེར་ཚ།
phys.

Metric unit of length that is 10^{-9} meter (one-billionth of a meter).

མི་ཏར་གྱི་ 10^{-9} (མི་ཏར་གྱི་རེར་འབྱམ་ཆའི་གཅིག) ཡིན་པའི་བཀྲ་ལུགས་ཀྱི་རིང་ཚད་ཀྱི་བརྡེ་གཞི།

nap/napping
གཉིད་ཐུང།
neurosci.

A short sleep, especially during the day.

གཉིད་ཐུང་ཐུང་སྟེ། ལྷག་པར་དུ་ཉིན་མོའི་དུས་ཀྱི་གཉིད་ཐུང་ཐུང་ལ་གོ

narcolepsy
གཉིད་འཚོག
neurosci.

Narcolepsy is a neurological disorder caused by the brain's inability to regulate sleep-wake cycles normally. The main features of narcolepsy are fatigue and cataplexy. The disease is also often associated with sudden sleep attacks, insomnia, dream-like hallucinations, and a condition called sleep paralysis.

གཉིད་འཚོག་ནི་གཉིད་ལྟག་པ་དང་སད་པའི་འཚོར་རྒྱུན་ལ་གླུད་པས་རྒྱུན་ལྡན་ལྟར་སྒྲིག་ཏེ་ཁ་ཤས་ཀ་ལ་བརྟེན་རས་བྱུང་བའི་དབང་རྩའི་འཚེག་ཕྱོན་ཞིག གཉིད་འཚོག་གི་ཁྱད་རྫས་གཙོ་བོ་ནི་ཐང་ཆད་པ་དང་། ཕྲོ་བྱང་བཅཱལ་ལ་ཕྱིད་བྱང་བ་གཉིས་ཡིན། ནད་འདི་ནི་ཕྲོ་བྱང་བའི་གཉིད་ཆོལ་དང་། གཉིད་ཡེར། ཟི་ལས་ལྟ་བུའི་འཚེལ་སྣང་། གཉིད་གྲིབ་ཏུ་འགོད་པའི་གནས་སྟངས་བཅས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན།

nasal cavity
ཆ་ཐུག
biol.

Either of two cavities, one on each side of the nasal septum.

ཆ་བྱག་གི་བཅད་རྒྱའི་ཕྱོགས་གཉིས་སུ་ཡོད་པའི་ཁྱང་བུ་གཉིས་ལས་གང་རུང་ལ་གོ

natural frequency
རང་བྱུང་རྦྲོས་ཨྱོད།
phys.

Frequency at which an elastic object naturally tends to vibrate if it is disturbed and the disturbing force is removed.

ལྷེམ་གཡེས་ཅན་གྱི་དངོས་པོ་ཞིག་ཕྱི་ཤུགས་ཤོག་གིས་དགོག་སྟེ་ཕྱི་ཤུགས་དེ་ཕྱིར་འཛིན་བྱས་རྗེས་དངོས་པོ་དེ་རང་བཞིན་གྱིས་འདར་འགྱུལ་བྱེད་པའི་རྦྲོས་ཨྱོད།

natural gas
རང་བྱུང་རླངས་ཁམས།
chem.

Flammable gas, consisting largely of methane and other hydrocarbons, occurring naturally underground (often in association with petroleum) and used as fuel.

ས་འོག་ཏུ་རང་བྱུང་གིས་འབྱུང་ཞིང་ (ཐལ་ཆེ་བར་རྡོ་སྦྱོར་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན་) གཙོ་བོ་མེ་ཐེན་དང་ཡང་སོལ་རྫལ་རྫས་ཀྱིས་གྲུབ་པ་དང་། བུད་རྩས་སུ་སྤྱོད་པའི་འབར་ཚུས་ཅན་གྱི་ཤྲང་རྩས་ཤེས།

natural history
རང་བྱུང་གི་ཚོ་རྒྱུས།
biol.

The study and description of organisms and natural objects, especially their origins, evolution, and interrelationships.

སྐྱེ་དངོས་དང་རང་བྱུང་དངོས་པོའི་སྐོར་སྤྱི་དང་། བྱེ་བྲག་ཏུ་དེ་དག་གི་འབྱུང་ཁུངས་དང་། འཕེལ་འགྱུར། ཨན་ཚུན་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་བཅས་ཀྱི་ཉམས་ཞིབ་དང་འགྲེལ་བཤད་ལ་གོ།

natural killer cells
རང་བྱུང་གསོད་བྱེད་ཐལ་ཕྱང་།
biol.

A lymphocyte that is activated by double-stranded RNA or lymphokines and fights off viral infections and tumors without evident antigenic specificity.

ཉུག་རྒྱང་ཅན་གྱི་ཨར་ཨེན་ཨེའམ་ཚུ་སེར་སྒྲུལ་སྤྲོ་ཡིས་སད་སྟོང་བྱས་ཤིང་། འགོག་རྒྱངས་སྐྱེད་རྩས་ཀྱི་རེས་གཏན་ཁྲིན་ཆོས་མེད་པའི་སྟོབ་ཏས་གཉན་ཕེན་ཀྱི་གཉན་ཁ་དང་སྒྲན་ལ་ཆོལ་མཁན་གྱི་ཚུ་སེར་ཐུ་ཟུང་ཞིག

natural resource
རང་བྱུང་ཕོན་ཁུངས། རང་བྱུང་ཕོན་ལྡན།
phys.

A material source of wealth, such as timber, fresh water, or a mineral deposit, that occurs in a natural state and has economic value.

རང་བྱུང་གི་ངོ་བོར་འབྱུང་ཞིང་དགལ་འགྲོར་གྱི་རིན་ཐང་ཡོད་པའི་ཤིང་ཚལམ། ཚུ་དཔལ་མ། ཡང་ན། གཏེར་རྩོ་ལ་ཀྱི་གཏེར་མཛོད་ལྟ་བུའི་ཕྱི་དངོས་པོའི་རྒྱུ་ནོར་གྱི་འབྱུང་ཁུངས་ལ་གོ།

natural selection
རང་བྱུང་འདེམས་གྲྭ།
biol.

A fundamental mechanism of Darwin's theory of evolution (Darwinism), still used by biologists to explain changes in allele frequencies in populations (evolution).

ཏཱར་ཝིན་གྱི་འཕེལ་འགྱུར་རིག་པའི་རྩམ་གཞི་(ཏཱར་ཝིན་རིང་ལུགས་) གི་གཞི་རྩའི་ལས་ཚུལ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ད་ལྟའང་སྐྱེ་དངོས་རིག་པ་བས་ཚོགས་འདུས་ཀྱི་ (འཕེལ་འགྱུར་)ནང་དུ་ཨེ་ལི་ཡ་གྱི་རྒྱོས་ཀྱོད་ཀྱི་འགྱུར་བ་འགྲོ་སྟངས་ལ་འགྲེལ་བཤད་བརྗོད་བྱེད་པར་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

natural units
རང་བྱུང་བཅྱི་ཁ་ཤེ།
phys.

A system of units, used principally in particle physics, in which all quantities that have dimensions involving length, mass, and time are given dimensions of a power of energy (usually expressed in electronvolts).

རིང་ཚད་དང་། གདོས་ཚད། དུས་ཚོད་བཅས་ཀྱི་ཐུག་ཚད་ཡོད་པའི་འགོར་ཚད་རྒྱས་ལ་ནུས་པའི་སྟོབས་སམ་རང་བཞིན་(སྒྲི་ར་གློག་ཕོལ་ཀྱིས་མཚོན་པར་བྱེད་)ཀྱི་ཐུག་ཚད་སྒྲོད་པའི་བཅོ་ཁ་ཤེ་ལམ་ལུགས་ཤེས་ཤུ། གཙོ་བོར་རྡུལ་རིགས་བདོས་ཁམས་སུ་སྒྲོད་པ་ཡིན།

naturalism
རང་བྱུང་རིང་ལུགས།
phil.

The system of thought holding that all phenomena can be explained in terms of natural causes and laws.

སྣང་ཚུལ་ཐམས་ཅད་རང་བྱུང་གི་རྒྱུ་དང་ཁྲིམས་ལ་བརྟེན་ནས་འགྲེལ་ཐུབ་པར་འདོད་པའི་ལྟ་གྲུབ་ཀྱི་གཞུང་ལུགས་ཤེས།

naturalist
རང་བྱུང་རིང་ལུགས་པ།
phil.

A follower or advocate of naturalism.

རང་བྱུང་རིང་ལུགས་ཀྱི་རྗེས་འཇུག་པའམ་ཐུགས་འཛིན་པ།

neap tide
བབས་ཆུབས།
phys.

Tide that occurs when the Moon is halfway between a new Moon and a full Moon, in either direction. The tides due to the Sun and the Moon partly cancel, so that high tides are lower than average and the low tides are not as low as average. See also spring tide.

ཚེས་གཅིག་ཆུ་བ་དང་ཉ་གང་ཆུ་བ་གཉིས་ཀྱི་དཀྱིལ་མཚམས་གང་རུང་གི་སྐབས་སུ་བྱུང་བའི་དུས་ཆུབས། ཉི་མ་ལ་བརྟེན་པའི་དུས་ཆུབས་དང་ཆུ་བ་ལ་བརྟེན་པའི་དུས་ཆུབས་ཀྱིས་པར་ཚུན་མེད་པར་གཏོང་བས། མཐོ་བའི་དུས་ཆུབས་ནི་ཚ་སྟོམས་ལས་དམའ་ཞིང་། དམའ་བའི་དུས་ཆུབས་ནི་ཚ་སྟོམས་ལྟར་དམའ་པོ་མིན། འཕྲོ་ཆུབས་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།

nearsighted
ཉེ་མཐོང་།
phys.

Able to see near things more clearly than distant ones

རྒྱང་ཐག་རིང་པོའི་སར་ཡོད་པའི་དངོས་པོ་ལས་ཐག་ཉེར་ཡོད་པའི་དངོས་པོ་ལེགས་པར་མཐོང་ཐུབ་པ།

nebula
ནེ་ཐུ་ལ།
phys.

Originally a fixed, extended, and somewhat fuzzy white haze observed in the sky with a telescope. Many of these objects can now be resolved into clouds of individual stars and have been identified as galaxies.

རྒྱང་ཝེལ་རྒྱུ་ནས་བལྟས་ན་ནས་མཁའི་མཐོང་ས་ཡོད་པའི་འགྱུར་བ་མེད་ལ་རྒྱ་ཆེ་བ་དང་། མདོག་དཀར་པོ་ཡིན་པའི་ཐལ་སྦྲེན་ལྟ་བུ་ཞིག་ད་ལྟའི་ཚར་དངོས་གཟུགས་འདི་དག་སྐར་ཚོགས་ཀྱི་སྦྲེན་པར་དབྱེ་བ་ཕྱེས་ཏེ་དགུ་ཚུགས་སུ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད།

negative charge
མཛོ་ཁྱར།
phys.

The state of having a surplus of electrons; having a lower electric potential

གློག་རྡུལ་འཕེལ་པ་ཡོད་པའི་གནས་སྟངས་ལ་གོ་ཞིང་གློག་རའི་ལས་ཚད་དམའ་པོ་ཡོད་པ་མཚོན།

negative eugenics
རྒྱུད་ངན་འགོག་ཐབས།
biol.

The practice of trying to prevent the birth of children to persons considered defective or in some way unfit to be parents.

སྐྱོན་ཅན་དུ་ངོས་འཛིན་བྱེད་པའི་གང་ཟག་གམ་ཕ་མ་བྱས་ན་མི་འཚམས་པར་འདོད་པའི་གང་ཟག་ལ་བྱིས་པ་སྐྱེ་རུ་མི་འཇུག་པའི་ལག་ལེན།

negative feedback
འཕྲི་ལྡོག
neurosci.

In negative feedback, the output is used to reduce the input.

འཕྲི་ལྡོག་གི་སྒྲིགས་སུ་ཕྱི་ར�་ཐོན་འབྲས་བུ་དེ་ནང་འཇུག་གི་རྒྱུ་ཕྱུང་དུ་གཏོང་བར་གོང་སྟོད་བྱེད།

negative ion
བྱིས་རྡུལ་མོ།
chem.

An atom or group of atoms that have gained one or more electrons and thus have a negative charge

གློག་རྡུལ་གཅིག་གམ་དུ་མ་ཐོབ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་གློག་ཁུར་མོ་བང་ལྡན་པའི་རྡུལ་ཕྲན་ཞིག་གམ་རྡུལ་ཕྲན་ཀྱི་ཚོགས་ཤིག

Nekton
མེག་ཏོན། (ཆུ་བཙོས།)
biol.

The collective term for all the animals inhabiting open water habitats in oceans, lakes and rivers. Nekton include fish, and pelagic mammals such as whales.

རྒྱུ་གླ་ཆུ་བང་མཚེ་ཏླ། རྒྱ་མཚོ་བཅས་ཀྱི་ནང་དུ་འཚོ་གནས་བྱེད་པའི་སོག་ཆགས་ཐམས་ཅད་ལ་ཁྱབ་པའི་ཐུན་མོང་གི་བརྗོད་ཅེག་རེད། མེག་ཏོན་ཀྱི་ཁོངས་སུ་ཉ་དང་། ཉ་ཆེན་ལྟར་ལྷ་བྱའི་རྒྱ་མཚོར་གནས་པའི་ཀུ་གསོས་སྟོག་ཆགས་གཏོགས་ཀྱི་ཡོད།

neocortex
གླང་ཁྱེན་གསར་མར།
neurosci.

A part of the cerebral cortex concerned with sight and hearing in mammals, regarded as the most recently evolved part of the cortex.

ཀུ་གསོས་སྟོག་ཆགས་ཀྱི་མཐོང་ཚོར་དང་ཐོས་ཚོར་གཉིས་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གླང་ཆེན་གླང་ཤུན་ཀྱི་ཚ་ཤས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། འགེལ་འགྱུར་བྱེད་འཕྲི་ཡོས་ཡིན་པའི་གླང་ཤུན་ཀྱི་ཚ་ཤས་སུ་ངོས་འཛིན་བྱེད།

neon
གསར་ཆུང།
chem.

A chemically inert gaseous element occurring in small amounts in the earth's atmosphere, used chiefly in a type of electrical lamp. Symbol: Ne; atomic weight: 20.183; atomic number: 10.

སའི་གོ་ལའི་རླུང་ཁམས་སུ་འགོངས་ཚད་ཉུང་ཉུང་གི་སྒོ་ནས་གནས་བའི་སྟོམས་རླངས་ཀྱི་ཙ་རྩས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་། གཙོ་བོར་གློག་སྒྲོན་དུ་སྤྱོད། མཚོན་རྟགས་ནི་ Ne དང་རྡུལ་ཕྲན་གྱི་ཕྱོད་ཚད་ ༢༠.༧༤༣ | རྡུལ་གྲངས་ ༧༠ ཡིན།

neonatal
མ་འབྱར་གྱི། དམར་འབྱར་གྱི།
biol.

Of or relating to a newborn infant or to the first 28 days of an infant's life

བཙས་མ་ཕྲག་པའི་བྱིས་པ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ�་ཡང་ན་ཕ་ཕྲག་པའི་བྱིས་པ་དེའི་ཐོག་མའི་ཉིན་ ༢༨ དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི།

neostriatum
ལྷན་ཁྱེན་གསས་ནར་མ།
neurosci.

The caudate nucleus and the putamen, considered as the more recently evolved part of the corpus striatum.

རྒྱུ་ཁུག་ལྷན་ཤུན་གྱི་གྲྭབ་ཆ་གསར་མར་ངོས་འཛིན་བྱེད་པའི་ལུགས་རྒྱ་གོང་བུ་དང་གླང་ཐང་ཁ་ཚོ་གྱ་མ་གཉིས།

nephron
མཁལ་ཕྱང་།
biol.

The functional excretory unit of the vertebrate kidney that regulates the amount of water in the body and filters wastes from the blood to produce urine.

ལུས་པོའི་ནང་གི་ཆུའི་མང་ཕྱང་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱེད་ཅིང་ཁྲག་ནས་སྦྱོགས་མ་བཅཱགས་སྦ་གཅིན་པ་བཟོ་བར་བྱེད་མཁན་ཏེ། སྣལ་རྒྱས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་མཁལ་མའི་ནང་གི་གཞི་ཆའི་སྦྱོགས་འདོར་གྲྭབ་ཆ་ལ་གོ

Neptune
གཟའ་མཚོ་ཐྲུལ།
phys.

The planet eighth in order from the sun, having an equatorial diameter of 48,600 km, a mean distance from the sun of 4497.1 million km, a period of revolution of 164.81 years, and two moons.

ཉི་མ་ནས་བརྒྱད་པའི་གཟའ་སྐར་བརྒྱད་པ་དེ་ཡིན་ཞིང་། ཚངས་ཐེག་ལ་ཀི་ལོ་མི་ཁང་ ༤༨༠༠ དང་ཉི་མ་ནས་ཚ་སྟོམས་རྒྱང་ཐག་ཀི་ལོ་མི་ཁང་སས་ཡ་ ༤༤ཁ.༧ ཡི་སར་ཡོད་པ་དང་། ཉི་མར་བསྐོར་བ་རྒྱུག་པའི་དུས་ཡུན་ནི་ལོ་ ༡༨༤.༨༧ ཡིན་ལ་ཟླ་བ་གཉིས་ཡོད་དོ།

neptunium
རྒྱ་ཐུས་མཚོ་ལྟའི་ཅོར་ཏ། རྒྱ་ཐུས་ཅིང་ཏུ་ནི་ཡམ།
chem.

A transuranic element produced in nuclear reactors by the neutron bombardment of U-238: decays rapidly to plutonium and then to U-235. Symbol: Np; atomic number: 93.

ལྷེ་ནུས་བསྡུན་ཆས་སུ་ U-238 ལ་བར་རྡུལ་གྱིས་རྡུང་ཁ་རྒྱབ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་གྲུབ་པའི་ཡུ་རེ་ནི་ཡམ་ལས་ལྟེ་བའི་རྒ་ཐུས་ཤེག་ཡིན། ཐྲུར་མོར་པོ་ལུ་ཏོ་ནི་ཡམ་དང་དེ་ནས་ U-235 ལ་ཟད་འགྱུར་བྱེད། མཚོན་ཏུགས་ Np དང་རྡུལ་གྲངས་ ཁ་ཟ ཡིན།

nerve
དབང་རྩྭ།
neurosci.

Any of the cordlike bundles of fibres that conduct sensory or motor impulses between the brain or spinal cord and another part of the body.

གླང་པ་དང་རྒྱུངས་པའི་དབར་དང་། ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་གཞན་གྱི་དབར་དུ་དབང་ཚོར་རམ་འགུལ་སྐྱོད་ཀྱི་འཕར་བརྡ་བཏུད་གཏོང་བྱེད་མཁན་ཐ་གུ་དང་འདྲ་བའི་རྩ་རྒྱས་ཆུན་པོ་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ

nerve cell
དབང་རྩྭ་ལྷ་ཕྱང་།
neurosci.

A cell of the nervous system; a neuron.

དབང་རྩ་མ་ལག་གི་ཐོ་ཕུང་གཅིག་སྟེ། དབང་རྩ་ཐོ་ཀུགས་ཤིག

nerve center
དབང་རྩའི་ཁ་འདུས།
neurosci.

A group of closely connected nerve cells that perform a specific function.

ཚགས་དམ་ཡོར་སྟེལ་ལ་ཐུང་བྱས་ཤིང་བྱེད་ལས་ངེས་ཅན་ཞིག་སྒྲུབ་མཁན་གྱི་དབང་རྩ་ཐོ་ཕུང་གི་ཚོགས་འདུས་ཤིག་ལ་གོ

nerve cord
དབང་རྩ་རྒྱུས་ཐག
neurosci.

A strand of nervous tissue that forms part of the central nervous system of invertebrates.

སྲོག་རྩས་མེད་པའི་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་དབང་རྩ་ལྟེ་བའི་མ་ལག་གི་ཚར་ཁས་བྱེད་པའི་ཁ་ཕྱད་བྱེད་ཀྱི་ཉུག་མ་ཞིག

nerve fiber
དབང་རྩའི་ཐག་རན། དབང་རྩའི་ཉུག་མ།
neurosci.

Any of the processes (as axons or dendrites) of a neuron.

དབང་རྩ་ཕྲ་གཟུགས་ཤིག་གི་(བཙན་སྲེལ་རྩ་ཕན་ནམ་བཙན་ལེན་རྩ་ཕན་གྱི་ཚུལ་གྱི་) ཉིང་ལག་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ

nerve impulse
དབང་རྩའི་འཕར་བཏང
neurosci.

An electrochemical impulse which is transmitted by nerve cells.

དབང་རྩ་ཕྲ་ཕུང་གིས་བརྒྱུད་གཏོང་བྱས་པའི་གློག་རྩས་ཀྱི་འཕར་བཏང་ཞིག

nerve roots
དབང་རྩའི་རྩ་བ།
neurosci.

The first part of a nerve as it leaves or joins the spinal column

དབང་རྩ་ཞིག་རྒྱུངས་པ་དང་མ་ཐུད་སྐབས་རྒྱུངས་པ་ནས་ཐོན་སའི་ཚར་ཁས་ཐོག་མ་དེ་ལ་གོ

nervous system
དབང་རྩ་མ་ལག
neurosci.

The system of nerve cells and tissues that regulates the actions and responses of vertebrate and many invertebrate animals. The nervous system of vertebrates consists mainly of the brain, spinal cord, and nerves. The nervous systems of invertebrates vary from a simple nerve net to a complex nerve network under the control of a central brain.

སྲོག་རྩས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཚགས་རྣམས་དང་སྲོག་རྩས་མེད་པའི་སྲོག་ཚགས་གང་མང་ཞིག་གི་བྱ་བ་དང་ཡ་ལན་ལ་སྟངས་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་དབང་རྩའི་ཐ་ཕུང་དང་ཕུང་གྲྭ་ཀྱི་མ་ལག་ལ་ཟེར། སྲོག་རྩས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་དབང་རྩ་མ་ལག་གི་ནང་དུ་གཙོ་བོ་གླང་པ་དང་རྒྱུངས་པ། དབང་རྩ་བཅས་ཡོད་ཅེང། སྲོག་རྩས་མེད་པའི་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་དབང་རྩ་མ་ལག་གི་ནང་དུ་སྟངས་བའི་བའི་དབང་རྩའི་ཐ་བ་ཞིག་ཡོད་པ་ནས་གླང་པ་གཙོ་བོ་ཞིག་གི་ཚོང་འཛིན་བོགས་ཏུ་ཡོད་པའི་རྟོག་འཛིང་ཅན་གྱི་དབང་རྩའི་ཐ་ཚོགས་ཤིག་ཡོད་པའི་བར་ཚུད་ཀྱི་ཡོད།

nervous tissue
དབང་རྩའི་ཕྱང་གྲྭ།
neurosci.

The tissue of the nervous system, consisting of neurons, their supporting cells, and connective tissue with a rich vascular supply.

དབང་རྩ་མ་ལག་གི་ཕུང་གྲྭ་སྟེ་དབང་རྩ་ཕྲ་གཟུགས་དང། དབང་རྩ་ཕྲ་གཟུགས་ཀྱི་རོགས་སྒྲོར་ཕྲ་ཕུང། ཐུ་ཀུ་མང་པའི་མ་ཐུད་སྒྲོར་ཕུང་གྲྭ་བཅས་ཀྱིས་གྲྭ།

net
གཙང་ཡུན
phys.

Remaining after all factors have been taken into account; overall.

རྒྱུན་ཚང་མའི་ཤུགས་རྒྱུན་འཛིན་སྟོན་བྱས་པའི་རྗེས་སུ་ལྷག་པ་དེ་ལ་གོ་བ་སྟེ། ཁྱོན་སྟོམ་གྱི།

net charge
གཙང་ཁུར
phys.

ཁུར་པོ་མོ་གཉིས་བསྡོམས་པའི་སྟོམ་ཐོབ་ལ་གོ

net force
གཙང་ཁྱགས།
phys.

Combination of all the forces that act on an object.
དངོས་པོ་གཅིག་གི་སྟེང་དུ་པོག་པའི་ཤུགས་ཚང་མའི་སྡོམ་འབོར།

neural crest
དབང་རྩའི་རྩེ་བ།
neurosci.

The part of the ectoderm in a vertebrate embryo that lies on either side of the neural tube and develops into the cranial, spinal, and autonomic ganglia.
དབང་རྩའི་སྦུ་ཀུའི་ཕྱི་གསས་གཉིས་ཀྱི་སྟེང་དུ་གནས་ཤིང་། རིས་ཀྱི་ཚོད་རྒྱས་རྩ་འདུས་དང་། སྐྲལ་རྒྱས་རྩ་འདུས། རང་སྲོལ་རྩ་འདུས་བཅས་སུ་འཚར་བཞིལ་བྱེད་པའི་སྐྲལ་རྒྱས་ཅན་གྱི་སྒོག་ཆགས་ཀྱི་སྐྱེས་སྤོང་སྤྱི་ཤུན་ཤེས་ཤིག

neural fold
དབང་རྩའི་ལྷེབ།
neurosci.

The raised edge of a neural plate, as the plate rolls to form the neural tube.
དབང་རྩའི་སྟན་ཞིག་ལྷེབ་སྤྲོལ་བྱས་ཏེ་དབང་རྩའི་སྦུ་ཀུ་ཞིག་གྱུར་འཇུག་པའི་སྐབས་ཀྱི་དབང་རྩའི་སྟན་དེའི་འབྲུར་དུ་ཐོན་པའི་ཟུར་གཤོང་ལ་ཟེར།

neural network
དབང་རྩའི་དྲ་ཚིགས།
neurosci.

An interconnected system of neurons, as in the brain or other parts of the nervous system
གླང་པ་འམ་དབང་རྩ་མ་ལག་གི་ཆ་ཤས་གཞན་དུ་ཡོད་ཅིང་བན་ཚུན་སྟོལ་མ་ཐུད་བྱས་པའི་དབང་རྩའི་མ་ལག་ཅིག་ལ་གོ

neural plate
དབང་རྩའི་ཐྲན།
neurosci.

A thickened plate of dorsal ectoderm that differentiates into the neural tube and neural crest.
དབང་རྩའི་སྦུ་ཀུ་དང་དབང་རྩའི་ཟེ་བའི་ངོ་བོར་ཁྱད་འགྱུར་འགྲོ་བའི་སྟྲུམ་སྟིང་གི་སྟེང་ངོས་བྱི་ཤུན་གྱི་མ་ཐུག་པོར་གྱུར་བའི་སྟན་ཞིག

neural tube
དབང་རྩའི་ཐུག་ཀྱ།
neurosci.

The tube formed by the fusing of the NEURAL FOLDS in the vertebrate embryo from which the central nervous system develops.
སྐྲལ་རྒྱས་ཅན་གྱི་སྒོག་ཆགས་ཀྱི་སྐྱེས་སྤོང་གི་དབང་རྩའི་ལྷེབ་མཉམ་སྟེབ་བྱས་པ་ལས་གྱུབ་ཅིང་རིམ་ཀྱིས་དབང་རྩ་ལྷེ་བའི་མ་ལག་གི་ངོ་བོར་འཚར་སྐྱེད་བྱེད་པའི་སྦུ་ཀུ་དེ་ལ་ཟེར།

neuroanatomy
དབང་རྩའི་ཕྱང་ཁམས་རིག་པ།
neurosci.

The branch of anatomy that deals with the nervous system.
དབང་རྩ་མ་ལག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ཕྱང་ཁམས་རིག་པའི་སྡེ་ཚན་ཞིག

neurobiology
དབང་རྩའི་ཕྱི་དངོས། དབང་རྩའི་ཕྱི་དངོས་རིག་པ།
neurosci.

The study of the anatomy, physiology, and biochemistry of the nervous system
དབང་རྩ་མ་ལག་གི་ཕྱང་ཁམས་དང་། ལུས་ཁམས། སྐྱེ་དངོས་རྩ་ས་བཅས་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་རིག་པ།

neurogenesis
དབང་རྩ་ཆགས་ཚུལ།
neurosci.

Development of nerves, nervous tissue, or the nervous system.

དབང་རྩ་ཕྲ་གཟུགས་སམ། དབང་རྩའི་ཕུང་གྲུབ། ཡང་ན་དབང་རྩ་མ་ལག་གི་འཚར་སྐྱེད།

neuroimmunology
དབང་རྩ་ནད་འགོག་རིག་པ།
neurosci.

The study of normal or abnormal immunological processes in or affecting the nervous system.

དབང་རྩ་མ་ལག་གི་ནང་དུ་ཡོད་པའམ། ཡང་ན། དབང་རྩ་མ་ལག་ལ་གནོད་རྐྱེན་བྱེད་མཁན་གྱི་རྒྱུན་ལྡན་ནམ་རྒྱུན་ལྡན་མིན་པའི་ནད་འགོག་གི་རྒྱུད་རིམ་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པའི་རིག་པ།

neurology
དབང་རྩའི་གསོ་རིག
neurosci.

The branch of medicine that deals with the diagnosis and treatment of diseases and disorders of the nervous system.

དབང་རྩ་མ་ལག་གི་ན་ཚའམ་འཁྲུག་སྐྱོན་ལ་བརྟག་ཅིང་སྨན་བཅོས་བྱེད་པའི་སྨན་གྱི་སྡེ་ཚན་ཞིག

neuromuscular junction
དབང་རྩ་དང་ཤ་སྒྲིམ་སྦྱེལ་མཚམས།
neurosci.

Area where axons of a motor nerve form a synapse with the muscle that it innervates.

འགུལ་སྐྱོད་དབང་རྩ་ཕྲ་གཟུགས་ཤིག་གི་བརྡ་སྐྱེལ་རྩ་ཕྲན་དང་བརྡ་སྐྱེལ་རྩ་ཕྲན་དེ་དག་གིས་བརྡ་འཕྲིན་གཏོང་སའི་ཤ་སྒྲིམ་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་གྲུབ་པའི་མཐུད་མཚམས་ཀྱི་ས་ཁུལ་ལ་གོ

neuron
དབང་རྩ་ཕྲ་གཟུགས།
neurosci.

The basic cellular unit of the nervous system, capable of carrying nerve impulses. Neurons are of different types depending on their position and function.

དབང་རྩའི་འཕར་བརྡ་སྐྱེལ་འདྲེན་བྱེད་པའི་ནུས་པ་དང་ལྡན་པའི་དབང་རྩ་མ་ལག་གི་གཞི་རྩའི་ཕྲ་ཕུང་གི་གྲུབ་ཆ་ལ་གོ གནས་ས་དང་བྱེད་ལས་ལ་བརྟེན་ནས་དབང་རྩ་ཕྲ་གཟུགས་ལ་རིགས་སྣ་ཚོགས་ཡོད།

neuropathy
དབང་རྩའི་ནད།
neurosci.

Any of various diseases or abnormalities of the nervous system, especially of the peripheral nervous system.

དབང་རྩ་མ་ལག་སྤྱི་དང་། བྱེ་བྲག་ཏུ་མཐའ་འཁོར་དབང་རྩ་མ་ལག་གི་ན་ཚའམ་སྐྱོན་ཆ་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ

neuropeptide
དབང་རྩའི་སྤྲི་རྩི།
neurosci.

An endogenous peptide that influences neural activity or functioning.

དབང་རྩའི་བྱེད་སྒོའམ་བྱེད་ལས་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་སྤྲོད་མཁན་གྱི་ནང་སྐྱེད་སྤྲི་རྩི་ཞིག

neuropharmacology
དབང་རྩའི་སྨན་སྦྱོར། དབང་རྩའི་སྨན་སྦྱོར་རིག་པ།
neurosci.

The study of the action of drugs on the nervous system.

སྨན་རྫས་ཀྱིས་དབང་རྩ་མ་ལག་ལ་ནུས་པ་ཅི་འདྲ་འདོན་མིན་བརྟག་པའི་རིག་པ།

neuroplasticity
དབང་རྒྱའི་མཁོན་ཁ་ཁྱིས།
neurosci.
The ability of the brain to change in structure or function in response to experience.
ཉམས་སྒྲོང་ལ་བརྟེན་ནས་གླུང་པའི་ཚགས་པར་གོང་དམ་བྱེད་ལས་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་བའི་གླུང་པའི་ནུས་པ་དེ་ལ་གོ།

neuroscience
དབང་རྒྱ་ཚན་རིག
neurosci.
Any of the sciences, such as neuroanatomy and neurobiology, that deal with the nervous system.
དབང་རྒྱའི་ཕྱང་གནས་རིག་པ་དང་དབང་རྒྱའི་སྐྱེ་དངོས་རིག་པ་ལྟ་བུའི་དབང་རྒྱ་མ་ལག་དང་འབྲེལ་བའི་ཚན་རིག་གི་སྟེ་ཚན་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ།

neuroscientist
དབང་རྒྱ་ཚན་རིག་པ།
neurosci.
An expert in neuroscience.
དབང་རྒྱ་ཚན་རིག་ལ་མཁས་པའི་གང་ཟག

neurosecretory cell
ཟུག་ལོན་བོན་དབང་རྒྱ་ཕྱ་ཕྱད།
neurosci.
A neuron that secretes hormones or similar substances into the extracellular fluid.
ཕྱ་ཕྱང་ཕྱི་ཤེ་གཡེར་ཁུའི་ནང་དུ་རྡེན་རྒྱ་སམ་རྡེན་རྒྱ་སས་དང་འདྲ་བའི་རིགས་གློད་འདོན་བྱེད་མཁན་གྱི་དབང་རྒྱ་ཕྱ་གཟུགས།

neurospora
དབང་རྒྱ་ཁོན་ལྷུ།
neurosci.
A genus of ascomycetous fungi used extensively for research in genetics and cellular biochemistry.
རིགས་རྒྱ་ནང་སྐྱེ་དངོས་རྒྱ་ཁྱོན་ཅི་ཞིག་འཛུག་ཏུ་རྒྱ་ཁྱབ་ཏུ་ཁྱོད་པའི་སྐྱེ་ཁུག་ཅན་གྱི་ཆུས་ཀ་ཡི་རྒྱུད་ཅིག

neurosurgeon
དབང་རྒྱ་ཁ་ཤས་བཅོས་སྒྲན་པ།
neurosci.
A surgeon specializing in surgery on the nervous system, especially the brain and spinal cord.
དབང་རྒྱ་ལ་ལག་སྟེ་བྱེ་བྲག་ཏུ་གླུང་པ་དང་རྒྱུར་པའི་ཁ་ཤས་ལ་ཆེད་མཁས་ཡིན་པའི་ཁ་ཤས་བཅོས་སླན་པ།

neurotoxin
དབང་རྒྱ་ཉེས་དུག
neurosci.
A toxin that damages or destroys nerve tissue.
དབང་རྒྱའི་ཕྱང་གླུབ་རྒྱ་མེད་དུ་གཏོང་མཁན་ནམ། ཡང་ན་དབང་རྒྱའི་ཕྱང་གླུབ་ལ་གཞོར་སྐྱེལ་མཁན་གྱི་ཉེས་དུག

neurotransmission
དབང་རྒྱའི་འཕྲིན་ཁོར་བྱ་བ།
neurosci.
The transmission of nerve impulses between neurons or between a neuron and a muscle fibre or other structure.
དབང་རྒྱ་ཕྱ་གཟུགས་གཉིས་ཀྱི་དབར་རམ། ཡང་ན་དབང་རྒྱ་ཕྱ་གཟུགས་གཅིག་དང་ཤ་སྒྲོས་ཕྱ་རན་ནམ་བཀོད་པ་གཞན་ཞིག་གི་དབར་དུ་དབང་རྒྱའི་འཕར་བཏང་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་པ་ལ་གོ།

neurotransmitter
དབང་རྩེ་འཕྲིན་པ།
neurosci.

A chemical substance that transmits nerve impulses from one nerve cell to another nerve cell, a muscle cell, or a gland cell. Dopamine and serotonin are neurotransmitters.

དབང་རྩ་བྱ་ཕུང་གཅིག་ནས་དབང་རྩ་བྱ་ཕུང་གཞན་ཞིག་གམ། ཀ་སྒྲིམ་བྱ་ཕུང་ཞིག་གམ། ཡང་ན་རྩེན་བྱའི་བྱ་ཕུང་ཞིག་ལ་དབང་རྩའི་འཕར་བརྡ་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་མཁན་གྱི་རྫས་ཤེས་ཀ། ཏོ་པ་མིན་དང་ཥི་རོ་ཊོ་ནིན་གཉིས་ནི་དབང་རྩ་འཕྲིན་པ་རེད།

neutrino
མ་ཥིད་ཐྲ་རྩལ། བར་རྩལ་ཐྲ་ཨོ།
phys.

Elementary particle in the class of elementary particles called leptons. It is uncharged and almost massless; three kinds – electron, muon, and tau neutrinos, are the most common high-speed particles in the universe; more than a billion pass unhindered through each person every second.

ཙ་རྩལ་གྱི་སྟེ་ཚན་ལེབ་ཏོན་ཞེས་འགོད་པའི་གྲས་ཀྱི་ཙ་རྩལ། དེ་ལ་ཁྱར་མེད་ཅིང་གཏོས་ཚད་ཆུ་ལམ་མེད། རིགས་གསུམ་ཡོད་པ་ནི་གློག་རྩལ་དང་། མི་ཨོན། ཏཱའུ་བཅས་ཀྱི་བར་རྩལ་ཐྲ་ཨོ་བཅས་ཡིན་ཞིང་། འཛིག་རྟེན་ཁམས་སུ་ཆེས་འགེལ་ཞིང་མགྱོགས་ཚད་ཆེ་བའི་རྩལ་ཡིན་པ་དང་། སྐྱར་ཚ་རེ་རེའི་ནང་དུ་མི་ཞིག་རྒྱུད་ནས་བར་རྩལ་ཐྲ་ཨོ་ཁེར་འབྱམ་གཅིག་ལས་མང་བ་འགོག་རྒྱུན་མེད་པར་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་རོ།

neutron
བར་རྩལ།
phys.

Electrically neutral particle that is one of two kinds of nucleons that compose an atomic nucleus.

ལྷུ་རྩལ་གྱི་བྱེད་ཀྱི་ལྷུ་ཚ་གཉིས་ཡོད་པའི་ནང་གི་གློག་ཁྱར་མེད་པའི་རྩལ།

neutron star
བར་རྩལ་སྐར་མ།
phys.

Star that has undergone a gravitational collapse in which electrons are compressed into protons to form neutrons.

གློག་རྩལ་ནམས་ཡོ་རྩལ་གྱི་ནང་དུ་བཙོར་གཅོན་བྱས་ཏེ་བར་རྩལ་གྱི་བར་ལ་ལྷ་ཁ་ལྷ་ཁ་ཡོད་ཕྱིན་ཏུ་ཚར་བའི་སྐར་མ།

neutrophil
བར་ཕེན།
biol.

Neutrophil, type of white blood cell (leukocyte) that is characterized histologically by its ability to be stained by neutral dyes and functionally by its role in mediating immune responses against infectious microorganisms. Neutrophils, along with eosinophils and basophils, constitute a group of white blood cells known as granulocytes.

ཕུང་གྱི་ནང་རིགས་པའི་ཚ་ནས་བར་གྱི་ཚོས་མདོག་ལེན་ཞིང་བྱེད་ལས་ཀྱི་ཚ་ནས་གཉན་ཁ་ཅན་གྱི་ཕྱ་དངོས་ལ་ནད་འགོག་གི་ཡ་ལན་སྟོན་པར་བར་འདུས་བྱེད་པའི་ཁྱད་ཚོས་དང་ལྡན་པའི་ཁྲག་དཀར་ཕྱ་ཕུང་ (དཀར་ཕུང་) གི་རིགས་ཤིག་ལ་བར་ལེན་ཞེས་ཟེར། བར་ལེན་དང་། དམར་ལེན། མཐིང་ལེན་གསུམ་ཡོས་ཟེགས་ལྡན་ལྡག་ཕུང་ཞེས་པའི་ཁྲག་དཀར་ཕྱ་ཕུང་གི་སྟེ་ཚན་དེ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། [ཚོས་ལེན་སྦྲང་རྩ་ཀྱི་ཚ་ནས་མིང་བཏགས། མཐིང་དམར་གང་རུང་མི་ལེན་པར་བར་ནས་གནས་པའི་ཟིང་སྐྱ་ལེན་པས་སོ།]

Newton (N)
རྩེའུ་ཏོན།
phys.

SI unit of force. One newton is the force applied to a 1-kilogram mass that will produce an acceleration of 1 meter per second per second.

ཤུགས་ཀྱི་རྒྱ་ལ་སྦྱི་པེ་ཚད་ལྡན་བཅོ་གཞི། རྩེའུ་ཏོན་གཅིག་ནི་གདོས་ཚད་ཀྱི་ལོ་རྒྱ་རམ་གཅིག་ཅན་གྱི་དངོས་པོ་ཞིག་ལ་སྒྲུར་སྟོན་ 1m/s² བསྐྱེན་པར་བསྐོལ་བའི་ཤུགས་དེ་ཡིན།

Newton's formula
རྩེའུ་ཏོན་གྱི་གཟུགས།
phys.

For a lens, the distances p and q between two conjugate points and their respective foci is given by $pq=f^2$, where f is the focal length of the lens.

ཆུ་ཤེལ་ཞིག་ལ་མཚོན་ན། དུས་མཉམ་དུ་མངོན་པའི་ཚོག་གཉིས་ནས་སོ་སོའི་འདུ་གནས་དབར་གྱི་བར་ཐག་ p དང་ q ཡིན་ཚེ། བར་ཐག་དེ་གཉིས་དང་འདུ་གནས་རིང་ཚད་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་མཉམ་རྟེས་ $pq=f^2$ ཡིས་མཚོན། f ནི་ཆུ་ཤེལ་གྱི་འདུ་གནས་རིང་ཚད་ཡིན།

Newton's law of cooling
རྩེའུ་ཏོན་གྱི་གྲང་བས་ཀ�sqn' ཁྲིམས།
phys.

The rate of cooling of an object-whether by conduction, convection, or radiation- is approximately proportional to the temperature difference between the object and its surroundings.

རྒྱུ་ཁྱིད་དམ། གཏུད་རྒྱུ་གམ། འགྱེད་འཕྲོ་བཅས་པ་གང་རུང་ལ་བརྟེན་ནས་དངོས་པོ་ཞིག་གྲང་མོར་བཟོ་བའི་འགྲོས་ཚད་ནི་དངོས་པོ་དེ་དང་དེའི་ཁོར་ཡུག་དབར་གྱི་རྩོད་ཚད་ཀྱི་ཁྱད་པར་ལ་རུ་ལམ་ཐང་འབྲེལ་ཡིན།

Newton's law of gravitation
རྩེའུ་ཏོན་གྱི་འཕེན་ཤུགས་གཏན་ཁྲིམས།
phys.

There is a force of attraction between any two massive particles in the universe. For any two point masses m_1 and m_2, separated by a distance d, the force of attraction F is given by $F=m_1m_2G/d^2$, where G is the gravitational constant. Real bodies having spherical symmetry act as point masses positioned at their centres of mass.

འཛིག་རྟེན་ཁམས་སུ་གདོས་ཚད་ཡོད་པའི་རྡུལ་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་བཏང་ཕུན་འཕེན་རེས་བྱེད་པའི་ཤུགས་ཤིག་ཡོད་པ་དེར་གོ། གདོས་ཚད་ m_1 དང་ m_2 ཡོད་པའི་རྒ་ཅང་ཐུ་བའི་དངོས་པོ་གཉིས་ཀྱི་བར་ཐག་ d ཡིན་ན། འཕེན་ཤུགས་ནི་ $F=m_1m_2G/d^2$ ཡིན། G ནི་འཕེན་ཤུགས་བརྟན་གྱངས་ཡིན། ཟླུམ་གཟུགས་ལྟ་བུའི་མཚུངས་ཆ་ཡོད་པའི་དངོས་གཟུགས་རྣམས་ནི་གདོས་ཚད་རྣམས་གདོས་ལྟ་རུ་འདུས་ཡོད་པའི་རྒ་ཅང་ཐུ་བའི་དངོས་གཟུགས་དང་མཚུངས།

Newton's law of motion
རིན་དོན་གྱི་འགྱུར་ཐུང་གཏན་ཁྲིམས།
phys.

Law 1: Every object continues in a state of rest, or of uniform speed in a straight line, unless acted on by a nonzero net force. Also known as the law of inertia. Law 2: The acceleration produced by a net force on an object is directly proportional to the magnitude of the net force, is in the same direction as the net force, and is inversely proportional to the mass of the object. Law 3: Whenever one object exerts a force on a second object, the second object exerts an equal and opposite force on the first.

གཏན་ཁྲིམས་དང་པོ། དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་གློད་ཀོར་མེད་པའི་ཕྱི་ཡི་གཙང་ཤུགས་ཤིག་མ་པོག་པའི་བར་དུ་དངོས་པོ་དེའི་འགྲུལ་མེད་རང་གཤིས་སམ་མཉྱོགས་ཚད་བཏྲན་པོའི་དྲང་ཐང་འགྲུལ་སྒྲོང་དེ་འགྱུར་མེད་དུ་གནས་པ་ཡིན། འགྱུར་འགོག་རང་གཤིས་ཀྱི་གཏན་ཁྲིམས་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད། གཏན་ཁྲིམས་གཉིས་པ། གཙང་ཤུགས་ཤིག་ལ་བཏྲན་ནས་བྱུང་བའི་སྒྲུབ་སྟོན་མི་གཙང་ཤུགས་དེའི་འགོར་ཚད་ལ་ཐད་འབྲེལ་ཡིན་པ་དང་། གཙང་ཤུགས་ཀྱི་ཁ་ཕྱོགས་དང་མཚུངས་ཤིང་། དངོས་པོ་དེའི་གཙོས་ཚད་དང་ལྡོག་འབྲེལ་ཡིན། གཏན་ཁྲིམས་གསུམ་པ། དངོས་པོ་ཞིག་གིས་དངོས་པོ་གཞན་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་ཤུགས་ཤིག་འདོན་སྐབས། དངོས་པོ་གཉིས་པ་དེ་ཡིས་ཀྱང་དངོས་པོ་དང་པོ་དེའི་སྟེང་དུ་ཁ་ཕྱོགས་ལྡོག་ཅིང་ཚད་མཉམ་པའི་ཤུགས་ཤིག་འདོན་གྱི་ཡོད།

Newton's rings
རིན་དོན་གྱི་ཨ་ཟོང་།
phys.

A set of concentric circular fringes seen around the point of contact when a convex lens is placed on a plane surface, caused by interference between light reflected from the upper and lower surfaces.

འབྲུར་ཤེལ་ཞིག་ངོས་སྟོན་པོ་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་འཇོག་སྐབས། འབྲུར་ཤེལ་གྱི་ངོས་སྟེང་འོག་གཉིས་ནས་ལྷོག་འཕྲོ་བྱས་པའི་ཕོང་ཆེ་ཞུགས་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འབྲུར་ཤེལ་དང་སྟོན་ངོས་གཉིས་ཀྱི་འཕྲད་པའི་ཚེགས་གི་མཐའ་འཁོར་དུ་གྲྭ་བ་པའི་ལྷེ་མཚུངས་སྐོར་དབྱིབས་ཟླ་ཞིག

niche
འཚོ་གནས་ཀོ་བཅས།
biol.

The function or position of an organism or population within an ecological community.

སྐྱེ་ཁམས་ཀྱི་ཚོགས་སྡེ་ཞིག་ཏུ་སྐྱེ་དངོས་ཤིག་གམ་ཚོགས་འདུས་ཤིག་གིས་བ་ཟུང་བའི་གནས་བབས་སམ་བྱེད་ལས་ལ་གོ

nickel
གསེར་དཀར།
chem.

A silvery-white metal, the chemical element of atomic number 28.

རྡུལ་གྲངས་ ༢༨ ཡིན་པའི་དངུལ་ལྟར་དཀར་བའི་ལྷུགས་རིགས་ཤིག

nicotine receptor
ནི་ཀོ་ཏིན་སྐྱེ་ཤེན་པ།
biol.

A cholinergic receptor found at the neuromuscular junction on skeletal muscle and in the autonomic ganglia, which responds to nicotine and nicotine-like drugs.

རུས་འབྲུར་ཤ་སྒྲིམ་སྟེང་གི་དབང་རྩ་དང་ཤ་སྒྲིམ་སྒྲེ་ལ་མཚམས་བང། རང་སྒྲོང་རྩ་འདུས་གཉིས་སུ་ཡོད་ཅིང། ནི་ཀོ་ཏིན་དང་ནི་ཀོ་ཏིན་འདྲ་བའི་ཐྲོས་རྫས་ལ་ཡ་ལན་སྒོང་མཁན་གྱི་ཁོ་ལིན་སྒྲ་ལེན་པ་ཞིག

night vision
མཚན་མཐོང་།
biol.

The faculty of seeing in the dark, especially when the eyes have become adapted to the low level of light.

ཕྱུན་ནག་གི་ནང་ནས་མཐོང་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་སྟེ། ལྟག་པར་དུ། ཡོད་ཀྱི་གསལ་ཆ་ཚུང་བའི་གནས་བབས་སུ་མིག་ལ་བསྟུན་འགྱུར་ཞིབས་ཏེ་མཐོང་ཐུབ་པ་ལ་གོ

nitrogen
ན་ཡི་རྩོ་ཇིན། ཞེ་ཀྱང་།
chem.

The chemical element of atomic number 7, a colourless, odourless unreactive gas that forms about 78 per cent of the earth's atmosphere.

རྡུལ་གྲངས་ ༧ ཡིན་པའི་རྩ་ཌར་ཏེ་ཁ་དོག་མེད་ལ། དྲི་མ་མེད་པ་དང་། ཌར་འགྱུར་མི་སྐྱེན་ཞིང་པའི་གོ་ལའི་ཆུང་ཁམས་ཀྱི་བཏུ་ཆ་ ༧༨ ཙམ་ཞིན་པའི་ཆུངས་གཟུགས་ཤིག

nitrogen fixation
ཞེ་ཀྱང་ཐྲུར་བཀོལ།
biol.

The conversion of atmospheric nitrogen into chemical compounds, such as ammonia, that can be used by green plants in the formation of proteins.

ཆུང་ཁམས་ཀྱི་ཞེ་ཆུང་དེ་ཅི་ཤིང་ལྟར་ཁ་ཡིས་སྤྲོ་ཌར་བཟོ་བའི་སྐྱབས་སུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་རྒྱང་བའི་ཞེ་ཚུའི་ཆུངས་ཆུང་ལྟ་བུའི་འདུས་ཌར་སུ་བརྗེ་ཐུར་བྱེད་པ་ལ་གོ

nitrogenous bases
ན་ཡི་རྩ་ཇིན་ཡོད་པའི་གཞི་ཁྱའི་འདུས་ཌར་ཏེ།
chem.

A basic compound that contains nitrogen, such as a purine or pyrimidine.

ན་ཡི་རྩ་ཇིན་ཡོད་པའི་གཞི་ཁྱའི་འདུས་ཌར་ཏེ། བུ་རིན་ནམ་གི་རི་མི་ཏིན་ལྟ་བུ།

noble gas
བཟང་ཆུངས།
chem.

Any of the elements in Group 18 of the periodic table, including helium, neon, argon, krypton, xenon, and radon, which are monatomic and with limited exceptions chemically inert.

ཆུ་ཌར་རེ་ཌུ་མིག་གི་རྩ་བསྟར་བཅོ་བརྒྱད་པར་ཡོད་པའི་ཆུ་ཌར་ཏེ་ལེམ་དང། ནི་ཡོན། ཨར་ཐོན། ཁ་ལེས་ཏོན། ཟེ་ནོན། རེ་ཏོན་བཅས་ལས་གང་རུང་རུང་ཞིག ལའི་དཀའ་ཞི་རྡུལ་ཐུན་ཆུང་པའི་ངོ་བོར་གནས་ཡོད་ལ། ཌར་འགྱུར་ཀྱི་ཐད་ནས་ཕལ་ཆེར་བཏང་ཐོག་ཡིན།

nocebo
ཆོག་བཟོས་གཏོད་ལྟན།
biol.

A harmless substance that when taken by a patient is associated with harmful effects due to negative expectations or the psychological condition of the patient.

ནད་པས་བཟུང་བའི་ལྷུག་ཐོག་ཀྱི་རེ་ལྟུག་གམ། ཡང་ན་ནད་པའི་སེམས་ཁམས་ཀྱི་གནས་བབ་ལ་བརྟེན་ནས་གཏོད་པའི་ཤུགས་ཆེན་བསྐྱན་པར་བྱེད་པའི་གཏོད་མེད་སྨན་ཌར་ཤིག

nociceptor
ཐུག་ངེ་ལྟེ་ལེན་པ།
neurosci.

A sensory receptor that responds to pain.

ན་ཐུག་ལ་ཡ་ལན་སྨོང་མ་ཁན་གྱི་དབང་ཚོར་སྟེ་ལེན་པ་ཞིག

nocturnal
མཚན་ལྟུད།
biol.

Most active at night rather than during the daytime. Owls, bats, and many other animals are nocturnal

ཉིན་པས་མཚན་གྱི་དུས་སུ་ཅུ་ཙང་གྱང་ཡོ་ཡོད་པར་གོ དཔེར་ན། ཉུག་པ་དང་། པ་ཥང་། ཁོག་ཆགས་གཞན་མང་ཡོ་ཞིག་ནི་མཚན་ལྟུད་ཁོག་ཆགས་ཡིན།

node
རྩེ་བས་ཚོགས། ཚོགས།
phys.

Any part of a standing wave that remains stationary; a region of minimal or zero energy.

ལང་ས་རྩེ་བས་ཀྱི་འགྱུལ་མེད་དུ་གནས་པའི་ཆ་ཤས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་སྟེ། ནུས་པ་ཉུང་ཤོས་སམ་གཅིག་ཏོར་ཡིན་པའི་ཁུལ།

node of Ranvier
རན་ཕི་ར་ཀྱི་ཚོགས།
neurosci.

A constriction in the myelin sheath, occurring at varying intervals along the length of a nerve fiber.

དབང་རྩའི་ཉུག་མ་ཞིག་གི་རྒྱུད་དུ་བར་མཚམས་རེས་མེད་དུ་འབྱུང་བའི་བད་ཤུན་གྱི་འཁུམ་ཆ་ལ་གོ

noise
གཞད་ཙོར།
phys.

Scientifically speaking, sound associated with irregular vibrations.

ཚན་རིག་ལྟར་ན་ཆ་མི་སྟོམས་པའི་འདར་འགྱུལ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་སྒྲ།

non-invasive
འཛིན་ཕབས་ཀྱི།
biol.

Not requiring the introduction of instruments into the body.

ལུས་པོའི་ནང་དུ་སྒྲིན་དགོས་ཡོ་ཆས་འཇུག་མི་དགོས་པའི་བཅོས་ཐབས།

non-rapid eye movement (non-REM)
མིག་འགྱལ་ཐུང་མིན་ཁ་ཏགས་ཀྱི་རྨི་ལམ།
biol.

A period of sleep characterized by decreased metabolic activity, slowed breathing and heart rate, and the absence of dreaming.

ནུས་སྐྱོང་གྱི་བྱ་བ་ཇེ་ཕྱུང་དུ་ཕྱིན་པ་དང་། དབུགས་འབྱིན་རྩ་དང་སྙིང་གི་འཕར་ཤྲེང་ཇེ་དལ་དུ་ཕྱིན་པ། མི་ལམ་མེད་པ་བཅས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་དང་ལྡན་པའི་གཞིད་ཀྱི་གནས་སྐབས་ཤིག་ལ་གོ

nonpolar
ཐྲི་ཐལ།
chem.

Not characterized by a dipole

སྟེ་གཉིས་ཅན་གྱི་ཁྱད་གཤིས་དང་མི་ལྡན་པ།

norepinephrine
ནོ་ར་ཨེ་པི་ནེ་ཕི་ན།
chem.

A hormone which is released by the adrenal medulla and by the sympathetic nerves and functions as a neurotransmitter. It is also used as a drug to raise blood pressure.

མཁལ་མའི་ཤུང་རྩྭ་དང་གཅེས་ཚོར་དབང་རྩ་ཡིས་གློད་འདོན་བྱས་པའི་རྟེན་རྩ་ལས་ཤིག་སྟེ་དབང་རྩ་འཕྲིན་པ་ཡི་བྱེད་ལས་སྣྲོན་པ་དང་། ཁྲག་ཤེད་མཐོ་རྒྱ་གཏོང་བའི་སྨན་དུ་ཡང་སྤྱོད།

normal force
དངོས་ཀྱི་ཁམས།
phys.

Component of support force perpendicular to a supporting surface. For an object resting on a horizontal surface, it is the upward force that balances the weight of the object.

འདེགས་ངོས་ལ་དབང་འཕྱང་ཡིན་པའི་འདེགས་ཤུགས་ཀྱི་ཆ་ཤས། འཕྲེད་ངོས་ཤིག་ཏུ་འགྱུལ་མེད་དུ་གནས་པའི་དངོས་པོ་ཞིག་ལ་མཚོན་ན། དངོས་པོ་དེའི་ཕྱེད་ཆད་ཆ་སྟོམས་བཟོ་བྱེད་ཀྱི་ཤུགས་སྟེང་བྱོགས་སུ་འཕོར་ཡོད་པ་དེ་ཡིན།

normal line
རྒྱུན་ཕྱོགས
phys.

The normal line is the line drawn perpendicular to the reflective surface of a mirror, or the boundary where refraction occurs (such as the surface of a lens) at the point of incidence of a light ray.

རྒྱུན་ཕྱིགས་ནི་འཚོ་ཐེར་ཕོགས་སའི་གནས་ཏེ་མེ་ལོང་ཞིག་གི་ལྟོག་འཚོའི་བྱི་ངོས་སམ་འགྲོག་འཚོ་འབྱུང་སའི་མཚམས(དཔར་ཤེལ་གྱི་ངོས་ལྟ་བུ) སུ་དང་འཕྲང་བ་བྱིས་པའི་ཕྱིགས་དེ་ལ་གོ [ཤེང་བཙོ་བས་རྒྱུན་བུ་བཀོལ་སྟོང་བཞེད་པའི་ཡོ་ཆས་ལས་བྱུང་བའི་ཕྱིགས་ཡིན་པས་ན་དེ་ལྟར་བཏགས།]

north pole
བྱང་ཐྲེ།
phys.

The northern end of the earth's axis of rotation, a point in the Arctic Ocean.

སའི་གོོ་བའི་རང་འགོར་སྟོག་ཤེང་གི་བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་སྟེ་ཐུ། བྱང་སྟེ་རྒྱ་མཚོའི་ནང་གི་ཚོག་ཅིག

northern lights
བྱང་འོད།
phys.

Glowing of the atmosphere caused by ions from above the atmosphere that dip into the atmosphere; also called northern lights.

རླུང་ཁམས་ཀྱི་ཕྱི་རོལ་དུ་ཡོད་པའི་གྲེས་རྡུལ་རླུང་ཁམས་སུ་འཇུ་ལ་བ་ལ་བཏེན་ནས་བྱང་ཕྱོགས་སུ་རླུང་ཁམས་ཡོད་ཆེམ་ཆེམ་དུ་གྱུར་བ་ལ་ཟེར།

notation
འགྲོན་ཁྱེགས།
phys.

A series or system of written symbols used to represent numbers, amounts, or elements in something such as music or mathematics.

གྲངས་ཀ་འཕམ་འགོར་ཚད། ཡང་ན་རོལ་མོའམ་ཨང་རྩིས་ལྟ་བུའི་ནང་གི་གྲྭབ་ཆ་ཞིག་མཚོན་པར་ཕྱོད་པའི་མཚོན་རྟགས་ཀྱི་མ་ལག་ཅིག་གམ་བསྟར་རིམ་ཞིག

note
དབྱངས་ཀྱིས།
phys.

A written sign representing the pitch and duration of a musical note.

རོལ་མོའི་དབྱངས་ཤེག་གི་དབྱངས་རྒྱ་དང་རིང་ཐུང་མཚོན་བྱེད་ཀྱི་མཚོན་རྟགས་བྲིས་མ་ཞིག

notochord
ཐུལ་ཕྱིག
biol.

A flexible rodlike structure that is present in the embryos of all chordates and in the adult forms of certain groups, such as the lancelets and hagfishes. The notochord develops into the spinal column in most vertebrates.

ཐུལ་ཕྱིག་ཅན་གྱི་ལྟེ་ཚང་མའི་སྟྲམ་ཕྱིང་དང། མདུད་ཀ་དང་ཏེག་ཅ་ལྟ་བུའི་ལྟེ་ཚན་ཁག་ཅིག་གི་དར་མའི་གནས་ཐུལ་ཁམས་སུ་ཡང་ཡོད་པའི་དབྱུག་དཀྱིལས་འདྲ་ཞིང་མཉན་ལྟུག་ལྟན་པའི་བཀོད་པ་ཞིག ཐུལ་རྩེ་ཅན་གྱི་སྟོག་ཚགས་པལ་ཆེ་བའི་ནང་དུ་ཐུལ་ཕྱིག་འདི་ཐུལ་ཚོགས་སུ་འགྱུར་འགྲོ་བ་ཡིན།

nova
རྣོ་ལྷ།
phys.

A star that, over a period of only a few days, becomes 10^3-10^4 times brighter than it was. Some 10-15 such events occur in the Milky Way each year.

ཉིན་འགའི་དུས་ཡུན་གྱི་ནང་དུ་བཀྲག་མདངས་ལྡབ་སྟོང་ནས་ཁྲི་ཡིས་འཕེལ་བའི་སྐར་མ་ཞིག དགུ་ཚིགས་སྐྱ་མོའི་ནང་དུ་ལོ་རེ་བཞིན་འདི་ལྟ་བའི་གནས་ཚུལ་བཅུ་ནས་བཅོ་ལྔ་བར་འབྱུང་བཞིན་ཡོད།

nuclear energy
ལྷེ་རྡུལ་ནུས་པ།
phys.

Energy obtained as a result of nuclear fission or nuclear fusion. The nuclear fission of one uranium atom yields about 3.2×10^{-11} joule, whereas the combustion of one carbon atom yields about 6.4×10^{-19} joule.

ལྷེ་རྡུལ་འདུས་འགྱུར་རམ་ལྷེ་རྡུལ་གས་འགྱུར་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་ནུས་པ། ཡུ་རེ་ནིམ་རྡུལ་ཕྲན་གཅིག་གས་འགྱུར་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ནུས་པ་འཇུལ་ 3.2×10^{-11} བསྐྲུན་ཐུབ་ལ། ནག་རྫས་རྡུལ་ཕྲན་གཅིག་འབར་བའི་སྐབས་སུ་ནུས་པ་འཇུལ་ 6.4×10^{-19} ལས་བསྐྲུན་མི་ཐུབ།

nuclear envelope
ཉིང་སྐོགས།
phys.

The double membrane, with perforations (pores), surrounding a cell nucleus. The outer membrane extends into the endoplasmic reticulum. The pores allow transport of macromolecules in both directions.

ཕྲ་ཕུང་གི་ལྟེ་ཉིང་གི་མཐའ་རུ་སྐོར་ཞིང་བུ་ག་དང་ལྡན་པའི་སྐྱི་མོ་རིམ་པ་གཉིས་ལྡན་དེ་ལ་གོ སྐྱི་མོ་ཕྱི་མ་དེ་གཤེར་ནང་དྲ་ཚོགས་ལ་མཐུད་ཡོད་པ་དང་། བུ་ག་དེ་དག་གིས་ཕྱི་ནང་གཉིས་སུ་འདུས་རྡུལ་རགས་པ་རྣམས་རྒྱུ་རུ་འཇུག

nuclear fission
ལྷེ་རྡུལ་གས་འགྱུར།
phys.

Splitting of an atomic nucleus, particularly that of a heavy element such as uranium-235, into two lighter elements, accompanied by the release of much energy.

ལྕི་བའི་རྩ་རྫས་ U-235 ལྟ་བུའི་ལྟེ་རྡུལ་དེ་ཡང་བའི་རྩ་རྫས་གཉིས་སུ་གས་པ་དང་ལྷན་དུ་ནུས་པ་འབོར་ཆེན་གློད་པ་ཞིག

nuclear force
ལྷེ་རྡུལ་ཤུགས།
phys.

A strong attractive force between nucleons in the atomic nucleus that holds the nucleus together.

རྡུལ་ཕྲན་གྱི་ལྟེ་རྡུལ་ནང་གི་ལྟེ་ཆའི་བར་དུ་ཡོད་ཅིང་ལྟེ་རྡུལ་དམ་པོར་འཛིན་མཁན་གྱི་འཐེན་ཤུགས་དྲག་པོ་ཞིག

nuclear fuel
ལྷེ་རྡུལ་བྱད་རྫས།
phys.

A material that will sustain a fission chain reaction so that it can be used as a source of nuclear energy.

བསྟར་ཆགས་གས་འགྱུར་རྒྱུན་གནས་བྱེད་དུ་འཇུག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ལྟེ་རྡུལ་ནུས་པའི་འབྱུང་ཁུངས་སུ་སྤྱོད་ཆོག་པའི་དངོས་རྫས་ཤིག

nuclear fusion
གཡོ་རྩལ་འདུས་འགྱུར།
phys.

A type of nuclear reaction in which atomic nuclei of low atomic number fuse to form a heavier nucleus with the release of large amounts of energy.

རྡུལ་གྱངས་དམའ་བའི་ལྷ་རྡུལ་འགལ་ཤས་འདུས་འགྱུར་བྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ལྷ་བའི་ལྷ་རྡུལ་ཞིག་གྱུན་ཅིང་ནུས་པ་པོན་ཆེན་པོ་ཞིག་འདོན་པའི་ལྷ་རྡུལ་གྱི་འཇུས་འགྱུར་ཞིག

nuclear magnetic resonance imaging (NMRI)
གཡོ་རྩལ་ཁབར་ཅེན་མཉན་འཁར་གསོ་ཁག།
phys.

A procedure in which radio waves and a powerful magnet linked to a computer are used to create detailed pictures of areas inside the body.

གློ་གཟུང་ཅིག་ལ་སྒྲེལ་མ་ཐུད་བྱས་པའི་ཆུང་འཕེན་གྱི་རླུང་དང་ཤུགས་དང་ཤུགས་ཆེ་བའི་ཁབ་ལེན་སྒྲུད་དེ་ལུས་པོའི་ནང་རོལ་གྱི་བཀོད་པའི་སྐོར་གྱི་དཔར་ཞིག་ཚགས་པོའི་སྐོར་ནས་བསྒྲན་པར་བྱེད་པའི་བྱ་ཐབས་རྒྱུད་རིས་ཞིག

nuclear membrane
ཉིང་ཐྲི།
biol.

The double-layered membrane enclosing the nucleus of a cell. Also called nuclear envelope.

ཐ་ལྡང་ཞིག་གི་ལྷ་ཉིང་བཏུམ་བྱེད་རིས་པ་གཉིས་ལྡན་གྱི་སྒྲི་མོ། འདི་ལ་ལྷ་ཉིང་གི་མཱ་ཐུམ་ཞེས་ཀྱང་ཟེར།

nuclear physics
ལྷ་རྩལ་བངས་ཁམས་ཡིག་ཀ།
phys.

The physics of atomic nuclei and their interactions, with particular reference to the generation of nuclear energy.

རྡུལ་ཐན་གྱི་ལྷ་རྡུལ་བད། ལྷ་རྡུལ་ཁག་གི་འབྲེལ་སྦྱོར། ལྷག་པར་དུ་ལྷ་རྡུལ་གྱི་ནུས་པ་སྐྱེད་བསྒྲན་ལ་དམིགས་པའི་བདོར་ཁམས་ཚན་རིག

nuclear pore
ཉིང་ཁྱད།
biol.

One of a series of channels spanning the nuclear envelope of eukaryotic cells that allow transport of material between the nucleus and the cytoplasm.

ཉིང་ལྡན་ཐ་ལྡང་གི་ཉིང་སྐོགས་ཀྱི་ངོས་སུ་རྒྱུ་ལམ་བསྐྱར་མ་ཞིག་ཁྱབ་ཡོད་པའི་ནང་གི་གང་རྩྭ་གཅིག་ལ་གོ་ཞིང། ལྷ་ཉིང་དང་ཐ་ཚི་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་བདོས་རྩེ་སྐྱེལ་འདེན་བྱེད་དུ་འཇུག

nuclear power
ལྷ་རྩལ་རྩི་བས།
phys.

Electric power or motive power generated by a nuclear reactor.

ལྷ་ནུས་བསྒྲན་ཆས་ཀྱིས་བསྒྲན་པའི་གློ་གི་སྟོབས་སམ་འགུལ་ཤུགས་ཀྱི་སྟོབས།

nuclear reaction
ལྷ་རྩལ་འཛིས་འགྱུར།
phys.

Any reaction in which there is a change to an atomic nucleus. This may be a natural spontaneous disintegration or an artificial bombardment of a nucleus with an energetic particle, as in a nuclear reactor.

རྡུལ་ཐན་གྱི་ལྷ་རྡུལ་ལ་འགྱུར་བ་འཛོལ་བའི་འཛིས་འགྱུར་ཞིག འདི་ནི་རང་རྒྱུད་གི་རྒྱུད་ཅིག་མཚོ་ཐོར་བ་ཤེག་ཡིན་ཚོག་ལ། ལྷ་ནུས་བསྒྲན་ཆས་ཀྱི་ནང་དུ་ཞིས་བྱེད་ལས་ལ་བརྟེན་ནས་ལྷ་རྡུལ་ཞིག་ནུས་པ་ཆེ་བའི་རྡུལ་ཞིག་དང་ལྷན་དུ་གཏོར་ཐུག་བརྒྱབ་པ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན་ཚོག

nuclear reactor
ཕྱེ་རྒྱས་བཀྲུན་ཚས།
phys.

Apparatus in which controlled nuclear fission or nuclear fusion reactions take place.

སྒྲུབ་འཛིན་ཡོད་པའི་ལྷུ་རྒྱ་གས་འགྱུར་རམ་ལྷུ་རྒྱ་འདུས་འགྱུར་འབྱུང་སའི་ཡོ་ཚས།

nuclear weapon
ཕྱེ་རྒྱ་མཚོན་ཆ།
phys.

Weapons in which an explosion is caused by nuclear fission, nuclear fusion or a combination of both.

ལྷུ་རྒྱ་གས་འགྱུར་རམ། ལྷུ་རྒྱ་འདུས་འགྱུར། ཡང་ན། འདི་གཉིས་མཉམ་དུ་བྱུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་གས་ཐོར་བསྐྱེན་པར་བྱེད་པའི་མཚོན་ཆ།

nuclease
ཉིང་ལྡན་སྐྱེས་ཐུས།
biol.

Any of several enzymes, including the endonucleases and the exonucleases, that hydrolyze bonds between nucleotides in nucleic acids.

ལྷུ་ཉིང་སྐྱུར་ཐུས་ནང་གི་ཉིང་རྒྱ་གྲྭ་ཆ་དབར་གྱི་འཚེང་སྦྱོར་ཚུས་འཕྲལ་གཏོང་མཁན་ཏེ། ནང་གི་ཉིང་ལ་སྐྱེན་ཐུས་དང་ཕྱི་འི་ཉིང་ལ་སྐྱེན་ཐུས་ལ་སོགས་པའི་སྐྱེན་ཐུས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ

nucleic acid
ཉིང་ཐུན།
biol.

Large chemical polymer that stores genetic information and mediates its transfer during protein synthesis; DNA and RNA are nucleic acids.

རིགས་ཐུས་ཀྱི་ཆ་འཕྲིན་གསོག་ཉར་བྱེད་པ་དང་། སྒྲོ་ཐུས་སྒྲོར་སྤེལ་ཀྱི་སྐབས་སུ་ཆ་འཕྲིན་དེ་དག་རྒྱུ་བསྒྲོད་བྱེད་མཁན་གྱི་ཐོན་ཐུས་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཏཱ་ཨེན་ཨེ་དང་ཨར་ཨེན་ཨེ་གཉིས་ནི་ཉིང་སྐྱུར་ཡིན།

nucleolus
ཉིང་ལྡ།
biol.

A small structure within the nucleus of a cell that contains RNA and protein and is the site where ribosomes are formed.

ལྡ་ཕུང་ཞིག་གི་ལྷུ་ཉིང་གི་ནང་རོལ་དུ་ཡོད་ཅིང་། ཨར་ཨེན་ཨེ་དང་སྒྲོ་ཐུས་གཉིས་སའི་བཀོད་པ་ཚུང་ཚུང་ཞིག་ལ་གོ་བ་དང་། རི་སྦྲ་སོན་གྱིས་སའི་གཉིས་དེ་རེད།

nucleon
ཕྱེ་ཆ། (ཕྱེ་རྒྱ་ཀྱི་ཆ།)
phys.

Principal building block of the nucleus; a neutron or a proton; the collective name for either or both.

ལྷུ་རྒྱ་ཀྱི་གཞི་རྩའི་གྲྭ་ཆ་སྟེ་བར་རྒྱ་ལམ་རོ་རྒྱ། འདི་གཉིས་ལས་གང་རུང་གཅིག་གམ་གཉིས་ཀར་སྤྱོད་པའི་ཐུན་མོང་གི་མིང་།

nucleosynthesis
ཕྱེ་རྒྱ་ཐྲོན་ཁྱེ་བ།
phys.

The formation of heavier elements from lighter elements by nuclear fusion in stars

སྐར་མའི་ནང་དུ་བྱུང་བའི་ཡང་བའི་ཙ་ཐུས་ཀྱི་ལྷུ་རྒྱ་འདེས་འགྱུར་བྱུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ལྷུ་བའི་ཙ་ཐུས་བྱུན་པ་ལ་གོ

nucleotide
ཉིང་རྩལ་གྱི་ཆ།
biol.

A subunit of DNA or RNA that consists of a nitrogenous base, a phosphate molecule, and a sugar molecule. Thousands of nucleotides are linked to form a DNA or an RNA molecule.

ཏི་མེན་མེའཚམ་མར་མེན་མེ་ཡི་གྱུན་ཆ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། དེའི་ཁོངས་སུ་ཟེ་རྒྱུང་དང་ལྷན་པའི་བྱལ་ཚུ་ཞིག་དང་། ཧོང་ཀྱི་མ་མའི་འདུས་རྩལ་ཞིག་མངར་རྫས་ཀྱི་འདུས་རྩལ་ཞིག་བཅས་འདུས་ཡོད། ཉིང་རྩལ་གྱུན་ཆ་སྟོང་ཕྲག་མང་པོ་སྦྱོལ་ལ་མ་ཐུད་བྱས་ཏེ་ཏི་མེན་མེའཚམ་མར་མེན་མེ་འདུས་རྩལ་འགྱུན་ཀྱི་ཡོད།

nucleus
ཀྱེ་ཉིང་། ཉིང་རྩལ།
biol.

The central part of most cells that contains genetic material and is enclosed in a membrane.

ཕྱ་ཐུང་པལ་ཆེ་བའི་ལྟེ་བའི་ཆར་ཤས་ཏེ། ནང་དུ་རིགས་རྫས་ཡོད་ཅིང་མཐའ་རྒྱ་སྐྱེ་མོས་བཏུམ་པ་ཞིག

nucleus
གོང་བ། ཚན་བ། ཚོམ་བ།
neurosci.

A group of cell bodies of nerve cells in the brain or spinal cord.

གླང་པའམ་རྒྱུངས་པའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་དབང་རྩ་ཕྲ་གཟུགས་ཀྱི་ཕྱ་ཐུང་གི་ལུས་དུ་མ་ཚོགས་པའི་སྟེ་ཚན་ལ་གོ

nucleus (nuclei)
ལྟེ་རྩལ།
phys.

Positively charged center of an atom, which contains protons and neutrons and has almost all the mass of the entire atom but only a tiny fraction of the volume.

(མང་ཚོགས་ nuclei) རྩལ་ཕན་གྱི་ལྟེ་བ་སྟེ་ཞོ་རྩལ་དང་བར་རྩལ་ཡོད་པ། འདི་ཡིས་རྩལ་ཕན་གྱི་གཙོས་ཚད་པལ་ཆེ་བ་ཟིན་མོད་བོད་ཁོངས་ཚད་ཆུང་དུ་ལས་ཟིན་མེད།

nucleus accumbens
ཅེ་འདབས་ལྟེ་ཥིལ།
neurosci.

Portion of the basal ganglion that regulates motor activities and that is the 'seat' of reward or punishment situations; a part of the limbic system.

འགུལ་སྐྱོད་ཀྱི་བྱ་འགུལ་ལ་སྟངས་འཛིན་བྱེད་ཅིང་བྱ་དགའམ་ཉེས་པའི་གནས་སྟངས་ཀྱི་གནས་ས་ཡིན་པའི་གནས་ཞབས་ཏུ་འདུས་ཀྱི་ཆར་ཤས་དེ་ལ་གོ་བ་དང་། འདི་ནི་མཐའ་འཁོར་མ་ལག་གི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཡིན།

numerical analysis
གྲངས་འཕྲིན་དབྱེ་ཞིབ།
math.

The analysis of problems by means of calculations involving numbers rather than analytical formulae.

དབྱེ་ཞིབ་ཀྱི་སྒྲུ་འགྲོས་ལ་བརྟེན་པ་མ་ཡིན་པར་གྲངས་ཀ་ཡོད་པའི་ཐོས་རྒྱ་པ་ལ་བརྟེན་པའི་དཀའ་གནད་ཀྱི་དབྱེ་ཞིབ་བྱེད་ཕབས་ཤིག

nurture
ཐུགས་ཐུང་།
neurosci.

Upbringing, education, and environment, contrasted with inborn characteristics as an influence on or determinant of personality.

ལྷན་སྐྱེས་ཐུན་མིན་གྱི་ཁྱད་ཆོས་མིན་པའི་འཚར་ལོངས་དང་། ཤེས་ཡོན། ཁོར་ཡུག་ལྟ་བུ་མི་གཅིས་ལ་ཤུགས་རྒྱུན་སྟོང་མཁན་ནམ་མི་གཅིས་ཐག་གཅོད་པའི་བྱེད་རྒྱུན་དུ་ངོས་འཛིན་པ་ལ་གོ

nutrient
འཚོ་བཅུད། བཅུད་ལྡན།
biol.

A substance that an organism takes in and uses for growth and metabolism. Plants absorb nutrients mainly from the soil in the form of minerals and other inorganic compounds. Animals obtain nutrients from the foods they eat or take in. The three most important nutrients for animals are proteins, carbohydrates, and fats.

སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་གཞི་ཟས་སུ་བསྟེན་ཞིང་འཚར་འཕེལ་དང་ཉུས་འགྲུར་བྱེད་རིམ་ལ་གནད་སྦྱོང་བྱེད་པའི་བེམ་རྫས་ཀྱི་ཟེར། ཤིང་ཁྱིང་གྱིས་བཅུད་རྫས་ནི་ས་གཞི་ནས་གཙོ་བོ་གཏེར་རྫས་དང་སྐྱེ་བླལ་འདུས་རྫས་ཀྱི་ངོ་བོའི་ཐོག་ནས་ལེན་པ་དང་། སྲོག་ཆགས་ཀྱིས་ཟས་སུ་སྤྱོད་པའི་ཟ་མ་ནས་བཅུད་རྫས་ལེན་གྱི་ཡོད། སྲོག་ཆགས་ལ་གལ་གནད་ཆེ་ཤོས་ཡིན་པའི་བཅུད་རྫས་གསུམ་ནི། སྤྲེ་རྫས་དང་། ཁར་སྦོ་མངར་རྫས། ཚིལ་བཅས་ཡིན།

nutrition
འཚོ་བཅུད།
biol.

A source of nourishment; food.

ཟས་བཅུད་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཏེ་ཟ་མ།

nutritious
བཅུད་ལྡན།
biol.

Providing nourishment; nourishing.

ཟས་བཅུད་མཁོ་སྦྱོང་བྱེད་ཐུབ་པ་སྟེ། འཚོ་བཅུད་ལྡན་པའི།

nutritive value
བཅུད་ཡོན།
biol.

An indication of the contribution of a food to the nutrient content of the diet. This value depends on the quantity of a food which is digested and absorbed and the amounts of the essential nutrients (protein, fat, carbohydrate, minerals, vitamins) which it contains.

བཟའ་ཚས་ཀྱི་གཞི་ཟ་མའི་བཅུད་རྫས་ཅི་ཙམ་སྦྱོང་ཐུབ་མིན་སྟོན་པའི་ཚད་རྒྱས་ཀྱི། བཅུད་ཡོན་ནི་ཉུས་སྐྱུར་དང་འཇུ་ལེན་བྱས་པའི་བཟའ་ཚས་ཀྱི་མང་ཉུང་དང་། བཟའ་ཚས་དེའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རིས་མཁོའི་བཅུད་རྫས་ (སྤྲེ་རྫས་དང་། ཞག་ཚོལ། ཁར་སྦོ་མངར་རྫས། གཏེར་རྫས། འཚོ་བཅུད་) ཀྱི་འབོར་ཚད་ལ་རག་ལས།

O

oak tree
བེ་ཤིང་།
biol.

A large tree which bears acorns and typically has lobed deciduous leaves

བེ་ཤིང་གི་འབྲས་བུ་དང་ལྡན་ཞིང་འདབ་ལྷེབ་ཅན་གྱི་ལོ་མ་ལྟུང་བའི་ཤིང་སྡོང་ཆེན་པོ་ཞིག

obese
ཚོ་ཆེས་པ། རྒྱགས་དྲགས་པ།
biol.

Having excessive body weight caused by the accumulation of fat; extremely fat.

ཚིལ་བསགས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་པོའི་ལྗིད་ཚད་ཚད་ལས་བརྒལ་བ་ཡོད་པ་སྟེ། ལུས་ཧ་ཅང་ཚོན་པོ་ཡིན་པ།

obesity
ཚོ་ནད། རྒྱགས་ནད།
biol.

An increase in body weight beyond the limitation of skeletal and physical requirement, as the result of an excessive accumulation of fat in the body.

ལུས་པོའི་ནང་དུ་ཚིལ་ཧ་ཅང་མང་པོ་བསགས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་པོའི་ལྗིད་ཚད་དེ་རུས་སྒྲོམ་དང་གཟུགས་པོའི་དགོས་མཁོ་ལས་ཚད་ལས་བརྒལ་ཏེ་འཕར་བ་ལ་གོ

occipital lobe
ལྟག་ཤལ། ལྟག་འདབ།
neurosci.

The posterior lobe of each cerebral hemisphere, having the shape of a three-sided pyramid and containing the visual center of the brain.

ཀླད་པའི་ཟླུམ་ཕྱེད་གཉིས་ཀྱི་རྒྱབ་ཕྱོགས་སུ་ཟུར་གསུམ་ཅན་གྱི་གཏོར་གཟུགས་ཀྱི་དབྱིབས་སུ་ཡོད་ཅིང་མཐོང་ཚོར་གྱི་ལྟེ་བ་ཡིན་པའི་འདབ་མ་ལ་གོ

octagon
བརྒྱད་དབྱིབས།
math.

A polygon with eight sides and eight angles.

མཐའ་བརྒྱད་དང་ཟུར་བརྒྱད་ཡོད་པའི་མཐའ་མང་དབྱིབས་ཤིག

octave
བཅུད་ཚན།
phys.

In music, the eight full tone above or below a given tone. The tone an octave above has twice as many vibrations per second as the original tone; the tone an octave below has half as many vibrations per second.

རོལ་དབྱངས་ཀྱི་ནང་དུ་གདངས་དེས་ཅན་ཞིག་གི་སྟེང་ངམ་འོག་ཏུ་ཡོད་པའི་གདངས་ཆ་ཚང་བ་བཅུད། བཅུད་ཚན་གཅིག་གི་སྟེང་དུ་ཡོད་པའི་གདངས་ནི་གཞི་རྩའི་གདངས་ལས་སྒྲང་ཆ་རེའི་ནང་དུ་འདར་འགྱལ་ལྡན་གཉིས་ཀྱིས་མང་བ་ཡོད་ལ། བཅུད་ཚན་གཅིག་གི་འོག་ཏུ་ཡོད་པའི་གདངས་ནི་གཞི་རྩའི་གདངས་ལས་སྒྲང་ཆ་རེའི་ནང་དུ་འདར་འགྱལ་ལྡན་རྒྱུད་གས་བ་ཡོད།

odometer
རྒྱུད་ཁྲ།
phys.

An instrument for measuring the distance travelled by a wheeled vehicle.

འཁོར་ལོ་དང་ལྡན་པའི་བཞོན་འགྲོན་ཞིག་གིས་འགྲུལ་བཤུད་བྱས་པའི་ལམ་ཐག་ཚད་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག

offspring
རྒྱུད་འཛིན།
biol.

The immediate descendant or descendants of a person, animal, etc; progeny

མི་འམ་སྲོག་ཆགས་ལ་སོགས་པའི་རྒྱུད་པ་ཉེ་མཚོས་ཏེ། རིགས་རྒྱུད་ཕྱི་མ།

Ohm (Ω)
ཨོམ།
phys.

SI unit of electrical resistance. One ohm is the resistance of a device that draws a current of 1 ampere when a voltage of 1 volt is impressed across it.

འབྲོག་ཤུགས་ཀྱི་རྒྱ་ལ་སྤྱི་འདི་ཚད་ལྡན་བརྡེ་གཞི། ཨོམ་གཅིག་ནི་ཡོ་ཆས་ཤིག་གི་མཐའ་རྟ་མ་ཐུད་པའི་ཁོར་ཚད་ཁོར་ལུ་ 1 ནས་གློག་རྒྱུན་ཞེམ་པིར་ 1 འདོན་པར་བདེ་བའི་འགྲོག་ཤུགས་དེ་ཡིན།

Ohm's law
ཨོམ་གྱི་ཁྲིམས།
phys.

Current in a circuit is directly proportional to the voltage impressed across the circuit and is inversely proportional to the resistance of the circuit. Current= voltage/resistance

གློག་ལམ་ཞིག་གི་གློག་རྒྱུན་ནི་གློག་ལམ་དེའི་ཁོར་ཚད་ལ་ཐད་འབྲེལ་དང་འགྲོག་ཤུགས་ལ་ཁྱོག་འབྲེལ་ཡིན། གློག་རྒྱུན། = ཁོར་ཚད། /འགྲོག་ཤུགས།

old age
ཆས་འགོག
biol.

The later part of normal life.

སྐྱེ་བཏང་གི་མི་ཚེ་ཞིག་གི་ཚེ་མཇུག་གི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ

olfaction
དྲི་ཚོར
neurosci.

The action or capacity of smelling; the sense of smell.

དྲི་སྒོམ་པའི་བྱ་བཉམ་དྲི་ཚོར་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་སྟེ། དྲི་མ་ཚོར་ཤེས།

olfactory
དྲི་ཚོར་གྱི
neurosci.

Of or relating to the sense of smell

དྲི་མ་ཚོར་ཤེས་ཀྱི་སྒོར་རམ། དྲི་མ་ཚོར་ཤེས་དང་འབྲེལ་བའི།

olfactory bulb
དྲི་ཚོར་རིམ་བྱ།
neurosci.

A bulb-like terminal expansion of the telencephalon on which the olfactory nerve fibres end.

དྲི་ཚོར་དབང་རྩའི་ཉིག་མའི་མཐའ་སྟེ་ཐུག་སའི་གླང་རིམ་གོང་མའི་མཇུག་སྟེ་ཤེལ་རྫོང་ཆེན་སྒྲིང་པ་དེ་ལ་གོ།

olfactory epithelium
ཐུ་བཀ་གི་ནང་ཁྱེན།
biol.

The nasal mucosa containing olfactory cells

དྲི་ཚོར་ཐུ་ཐུང་དང་ལྡན་པའི་སྟེ་བུག་ནང་གི་པེ་སྟབས་ཀྱི་ཕྱི་ཤུན་དེ་ལ་གོ།

olfactory nerve
དྲི་ཚོར་དབང་རྩྭ།
neurosci.

The nerve that carries sensory information relating to smell from the nose to the brain. The olfactory nerve is a cranial nerve.

དྲི་མ་དང་འབྲེལ་བའི་དབང་ཚོར་ཚ་འཕྲིན་སྟ་བུག་ནས་གླང་པར་སྒྲིལ་མཁན་གྱི་དབང་རྩ་དེ་ལ་གོ། ཞེད། དྲི་ཚོར་དབང་རྩ་ནི་ཐོད་རྒྱས་དབང་རྩ་ཞེག་ཡིན།

olfactory receptor
དྲི་ཐུས་ལྷོ་ལེན་པ།
neurosci.

One of many cells in the nasal epithelium that are stimulated by substances capable of producing impulses in the olfactory passage, thus giving rise to the sense of smell.

སྟ་ཡི་ནང་ཤུན་དུ་ཡོད་ཅིང་དྲི་ཚོར་རྒྱུ་ལམ་དུ་འཕར་བཏ་བསྐྱན་ཐུག་པའི་དངོས་རྫས་ཀྱིས་སས་སྟོང་བྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་དྲི་ཚོར་འདུ་ཤེས་སྒྲིད་པར་བྱེད་པའི་ཐུ་ཐུང་ལ་གོ།

oligosaccharide
ཀ་ར་ཅུང་ལྡན། (ཐུ་མང་མདར་ཐུས།)
chem.

A saccharide that contains usually three to ten monosaccharide units.

སྒྲོན་བཏང་ཀ་ར་རྒྱང་ལྡན་གྱི་ཚན་པ་གསུམ་ནས་བཅུ་ཡིས་གྲུབ་པའི་མངར་རྫས་ཤེས།

oocyte
ཕྲོད་ཏུ་ལ།
biol.

A female germ cell involved in reproduction that results in the formation of an egg via meiosis. Primary oocytes undergo the first meiotic division; secondary oocytes undergo the second division, during oogenesis.

སྐྱེ་འཚེལ་ལ་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་ཅིང་སྐྱེད་ཤུང་བཞི་གྱིས་ལ་བརྟེན་ནས་ཁམས་དམར་གྱི་བར་འགྱུར་བའི་བུད་མེད་ཀྱི་ས་བོན་བྱ་ཤུང་ཞིག། ཁམས་དམར་སྐྱེད་རིམ་གྱི་སྐབས་སུ་ཐོག་མའི་སྒོང་རྒྱལ་རྣམས་སྐྱེད་ཤུང་བཞི་གྱིས་རིམ་པ་དང་གོང་དང་། ཞར་བྱུང་སྒོང་རྒྱལ་རྣམས་སྐྱེད་ཤུང་བཞི་གྱིས་རིམ་པ་གཉིས་པ་བརྒྱུད་ཀྱི་ཡོད།

oogenesis
ཁམས་དམར་གྱུར་ལམ།
biol.

The production of the female gamete, or an egg, usually as a result of meiosis followed by a phase of maturation.

མོའི་ཁམས་རྫལ་ལམ་ཁམས་དམར་འབྲུག་པའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ་ཞེད། སྒྲོན་བཏང་སྐྱེ་ཤུང་བཞི་གྱིས་ཀྱི་རྟེས་སུ་སྒྲིན་སྒྲོར་གྱི་རིམ་པ་གྲུབ་པ་ལས་བྱུང་བའི་འབྲས་བུ་ཡིན།

oogonia
ཁམས་དམར་ས་བོན།
biol.
A female sexual organ in various algae and fungi that corresponds to the archegonium of ferns and mosses.
ལྷུམ་པོ་རེ་རལ་དང་གོག་ཤིང་གི་སྨོང་དབང་དང་མཚུངས་པར། ཚུ་བལ་དང་ཏམ་ཤ་སྣ་ཚོགས་པར་ཡོད་པའི་བུད་མེད་ཀྱི་མཚན་མའི་དབང་པོ་ལ་གོ

ookinete
ཕྲིང་བཟོད་ཁམས་དམར།
ཕྲིང་དམར།
biol.
A zygote capable of autonomous movement, especially as a stage in the life cycle of some parasitic protozoa.
རང་དབང་གི་འགུལ་སྟོང་ཀྱི་ནུས་པ་དང་ལྡན་པའི་ཁམས་དམར་ཏེ། ལྷག་པར་དུ། གཙན་ཟིན་གདོང་མའི་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་ཚེ་སྲོག་འཁོར་རྒྱུན་གྱི་རིམ་པ་ཞིག་ཏུ་འདི་ལྟར་འགྱུར།

ootid
ཁམས་དམར་ཁམས་ལྷུག
biol.
A haploid cell that results from the meiotic division of an oocyte and becomes a female gamete or an ovum.
སྐོང་རྡུལ་ཞིག་སྐྱེད་པའང་བཞི་གྱི་ས་ལས་བྱུང་པའི་ཡ་ཀུང་པ་པའང་ཞིག་ཞིང། བུད་མེད་ཀྱི་ཁམས་རྡུལ་ལམ་ཁམས་དམར་ཞིག་ལ་འགྱུར་འགྲོ་བ་ཡིན།

open universe
ཕྱི་བའི་འཛིག་རྟེན།
phys.
A model of the universe in which there is not enough matter, and therefore not enough gravitational force, to stop the expansion started by the Big Bang.
འཛིག་རྟེན་ཁམས་སུ་བེམ་གཟུགས་འདང་རིས་པ་ཞིག་མེད་པས་གས་ཐོས་ཆེན་མོས་སྐྱེད་པའི་འཛིག་རྟེན་གྱི་རྒྱ་སྐྱེད་འདི་འགོག་པའི་འཕེན་ཤུགས་འདང་རིས་ཅན་ཞིག་མེད་པར་བརྟེད་པའི་འཛིག་རྟེན་གྱི་དབེ་གཟུགས་ཤིག

opsin
མོང་ཤིན་ཕྱི་ཐུས།
biol.
A protein which forms part of the visual pigment rhodopsin and is released by the action of light.
མཐོང་ཚོར་ཚོན་རྡས་རོ་ཏོབ་ས་ཞིན་ཕྱི་རྡས་ཀྱི་བྱུས་ཆར་འགྱུར་ཞིང་ཁོད་ཀྱི་བྱ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བློད་འདོན་བྱེད་པའི་ཕྱི་རྡས་ཤིག

opsonin
ཁྲབས་ཐུས།
biol.
An antibody or product of complement activation in blood serum that causes bacteria or other foreign cells to become more susceptible to the action of phagocytes.
འགོག་གཟུགས་ཤིག་གམ་ཁྲག་གི་ཆུ་ཞེར་གྱི་ནང་དུ་བྱུང་བའི་ཁ་སྐོང་སད་ཟློང་གི་བྱུས་རྡས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང། ཕྱིན་བྱའམ་ཕྱི་རོལ་ནས་ཡོང་བའི་ཐུ་ཕུང་གཞན་གྱི་ཁྲེང་དུ་ཐ་བྱེད་ཐུ་ཕུང་གིས་ཤུགས་རྒྱུན་སྐྱོང་ནུ་བཟོ།

opsonization
ཁྲབས་ཐུས་ཁྱོད།
biol.
The process of modifying (as a bacterium) by the action of opsonins.
ཁྲབས་རྡས་ཀྱི་བྱ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ (ཕྱིན་བྱ་ལྟ་བུ་ཞིག་) འགྱུར་བ་གཏོང་བའི་རྒྱུད་རིས་ལ་གོ

optic chiasm
མིག་རྩའི་སྟོལ་མཚམས།
neurosci.

A structure in the brain formed by the partial intersection or crossing of the optic nerve fibers on the underside of the hypothalamus.

གླང་སྨྲག་འོག་མའི་གཡས་འོག་ནས་མིག་གི་དབང་རྩའི་ཉུག་མ་ཁག་ཆ་ཙམ་ཐུག་པའམ་སྟོལ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་གྲྭད་པའི་གླང་པའི་ནང་གི་ཆགས་བཀོད་ཅིག

optic nerve
མིག་གི་དབང་རྩ།
ཡུ་ཅིད་དབང་རྩ།
phys.

Each of the second pair of cranial nerves, transmitting impulses to the brain from the retina at the back of the eye.

མིག་རྒྱབ་ཀྱི་ཏ་སྒྲི་ནས་གླང་པའི་ནང་དུ་སྐྱེལ་ཤུགས་དགོས་འདེན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཐོད་རྒྱས་དབང་རྩ་ཆ་གཉིས་པ།

optic tract
མིག་གི་ཁྲི་ལམ།
neurosci.

Bundles of optic nerve fibers posterior to the optic chiasma that carry impulses from the eyes to the thalamus and other portions of the brain.

མིག་རྩའི་སྟོལ་མཚམས་ཀྱི་རྒྱབ་ཕྱོགས་སུ་ཡོད་ཅིང་། མིག་ནས་གླང་སྨྲག་དང་གླང་པའི་ཆ་ཤས་གཞན་དུ་འཕར་བཏང་སྐྱེལ་མཁན་གྱི་མིག་རྩའི་ཉུག་མ་ཆུན་པོ་ལ་གོ

optical fiber
བོད་ཐག
phys.

Transparent fiber, usually of glass or plastic, that can transmit light down its length by means of total internal reflection.

འཕྲིག་གམ་ཤེལ་ལས་གྱུབ་ཅིང་ཆ་ཚང་བའི་ནང་ཁུལ་གྱི་ལྟོག་འཕྲོ་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་ཟེར་རྒྱུད་འཕྲོ་བྱེད་ཐུབ་པའི་དངོས་གོས་ལ་གྱི་ཐག་རན། [གློག་འཕྲོ་སའི་ཐག་པ་ལ་གློག་ཐག་ཟེར་བ་དང་མཚུངས་པར་བོད་འཕྲོ་སའི་ཐག་པ་ལ་བོད་ཐག]

optical telescope
བོད་ལྟར་ཐག་ཀྱུད་ཤེལ།
phys.

An instrument that collects radiation from a distant object in order to produce an image of it or enable the radiation to be analyzed.

ཐག་རིང་གི་དངོས་པོ་ཞིག་ནས་འཕྲོས་ཡོང་བའི་འགྲེད་འཕྲོ་བསྡུ་རྒྱ་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་དེའི་གཟུགས་བརྙན་བསྐྲུན་པའམ། ཡང་ན་འགྲེད་འཕྲོ་དེ་དབྱེ་ཞིག་བྱེད་དུ་འཇུག་པའི་ཡོ་བྱད་ཅིག

optics
བོད་ཤིག་པ།
phys.

The study of light and the phenomena associated with its generation, transmission, and detection.

བོད་བང། བོད་བསྐྲུན་ཐབས་དང་བོད་ཀྱི་ཁྱད་སྟངས། བོད་ཚོར་སྟངས་བཅས་ལ་འབྲེལ་བའི་སྟང་ཚུལ་ཁག་ལ་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པའི་རིག་པ།

optimal
ཝེགས་ཀོས། འཚམས་ཀོས། ཡང་ཅི། ཅི་ལྷན།

Most favorable or desirable; optimum.

དགའ་འཚོས་ཆགས། ཡིད་ལ་འགྲོ་ཚོས་ཏེ། གནས་སྟངས་ཡག་ཚོས།

optogenetics
བོད་གྱུད་རིགས་ཁྲས་རིག་བཟོ
བོད་གྱུད་རིགས་ཁྲས
biol.

A technique in neuroscience in which genes for light-sensitive proteins are introduced into specific types of brain cells in order to monitor and control their activity precisely using light signals.

བོད་བརྒྱ་ལ་བརྟེན་ནས་གླང་པའི་ཐྭ་ཐུང་ཁག་ཅིག་གི་བྱེད་ལས་ལ་བྱ་རར་དང་སྣང་ས་འཛིན་ཏུག་ཏུག་བྱེད་པའི་ཚེད་དུ། གླང་པའི་ཐྭ་ཐུང་རིགས་རེས་ཅན་དུ་བོད་ལ་ཚོར་བ་སྐྱེན་པའི་སྒྲ་ཁ་ས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་ཁ་ནང་འཇུག་བྱེད་པའི་དབང་ཤུ་ཚན་རིག་གི་ཐབས་ཚུལ་ཞིག

oral cavity
ཁའི་ཏྲ་ཀ
biol.

The space in the mouth that contains the teeth, salivary ducts, and tongue.

སོ་དང་། མཆིལ་མའི་སྒྲ་ཀ ལྷེ་བཅས་ཡོད་སའི་ཁ་ནང་གི་སྟོང་ཆ་ལ་གོ

orbit
ཁོར་བ། ཁོར་བ་ཐུག་པ། འཁོར་ལམ།
phys.

The path through space of one celestial body about another.

མཁན་དབྱིངས་ཀྱི་དངོས་གནས་ཤིག་གཞན་ཤིག་གཞན་ཞིག་གི་མཐའ་རུ་སྐོར་བ་བྱེད་མའི་བར་སྟང་གི་འཁོར་ལམ།

orbitofrontal cortex
མིག་མདུན་གླང་ཀྱི
neurosci.

The area of the cerebral cortex located at the base of the frontal lobes above the orbits (or eye sockets), involved especially in social and emotional behavior.

མིག་ཀོང་ཐོང་ཀྱི་མདུན་འདབ་ཀྱི་མཐེལ་དུ་ཆགས་པའི་གླང་ཆེན་གླང་ཕུན་གྱི་ས་ཁྲལ་ལ་ཟིར་ཞིང་། འདི་ནི་ལྷག་པར་དུ་སྲོ་ཚོགས་དང་འབྲེལ་བའི་གཤིས་སྦྱོང་དང་། སེམས་སྙོང་དང་འབྲེལ་བའི་གཤིས་སྦྱོང་གཉིས་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན།

orchestra
རོལ་སྒྲིང་ཁ་ཁག
phys.

A large group of musicians who play together on various instruments, usually including strings, woodwinds, brass instruments, and percussion instruments.

སྲོལ་བཤད་རྒྱུད་སྐུད་ཅན་གྱི་རོལ་ཆ་དང་། ཤིང་བཟོས་འབུད་རོལ། རཀ་གི་རོལ་ཆ། རྡུང་བྱེད་རོལ་ཆ་ལ་སོགས་པའི་རོལ་ཆ་སྣ་ཚོགས་མཉམ་དུ་འབུད་རྡུང་དགོས་གསུམ་བྱེད་མཁན་གྱི་དུ་ཁག་ཚན་སོ་ཞིག་ལ་གོ

order
ཐྲལ
biol.

A principal taxonomic category that ranks below class and above family.

ཚན་པའི་འོག་དང་ཁྱིམ་གྱི་སྟེང་དུ་ཡོད་པའི་དབྱེ་རིག་པའི་ནང་གི་སྟེ་ཚན་གལ་ཆེན་ཞིག

orexin
དང་ས་འཕྲིན
neurosci.

Either of two neuropeptide hormones synthesized in the hypothalamus that regulate sleep and wakefulness and whose dysfunction causes narcolepsy.

གླང་སྲུག་འོག་མའི་ནང་དུ་སྦྱོར་སྟེབ་བྱེད་ཅིང་ས་ཁ་ཁ་ཤས་ལ་ཚོར་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་དབང་རྩའི་སྦྱི་ཅི་གཉིས་ལས་གང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ཡི་བྱེད་ལས་འཚོལ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་གཉིད་འབོག་འབྱུང་གི་ཡོད།

organ
དབང་པོ། ཕྱས་ཀྱི་དབང་པོ།
biol.

A group of tissues that perform a specific function or group of functions.

བྱེད་ལས་རིས་ཅན་གཅིག་གམ་བྱེད་ལས་ཁག་ཅིག་སྒྲུབ་མཁན་གྱི་ཕྱང་གྲུབ་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཞིག་ལ་གོ།

organ donor
དབང་པོ་ཐུན་མཁན།
biol.

A person who donates an organ or organs from their body for transplantation.

དབང་པོ་སྤོ་འཛིན་གས་བྱེད་པའི་ཚེད་དུ་རང་ཉིད་ཀྱི་ལུས་པོ་ནས་དབང་པོ་གཅིག་གམ་དུ་མ་སྤྱི་ནས་ཁན་གྱི་གང་ཟག་ལ་གོ།

organ of Corti
ཁོར་ཡི་དབང་པོ།
biol.

A structure in the cochlea of the inner ear which produces nerve impulses in response to sound vibrations.

ནང་རྒྱའི་དུང་འཁྱིལ་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་སྒྲ་ཡི་འདར་འགྱུལ་ལ་ཡ་ལན་གྱི་ཚུལ་དུ་དབང་རྩའི་འཕར་བརྡ་སྒྲན་མཁན་གྱི་བཀོད་པ་ཞིག

organ system
དབང་པའི་མ་ལག
biol.

Integrated group of ORGANS, performing one or more unified functions, e.g. NERVOUS SYSTEM, VASCULAR SYSTEM, ENDOCRINE SYSTEM.

གཅིག་བྱུང་གི་བྱེད་ལས་གཅིག་གམ་དུ་མ་སྒྲུབ་མཁན་གྱི་ཐོག་གཅིག་ཏུ་འདུས་པའི་དབང་པོ་དུ་མའི་ཚོགས་པ་ལ་གོ། དཔེར་རྟེ། དབང་རྩ་མ་ལག་དང་། ཁྲག་རྩ་མ་ལག ནང་རྒྱན་མ་ལག ལྷ་བྱེད།

organ transplantation
དབང་པོ་ཐྲོ་འཛུགས།
biol.

The replacement of a diseased organ with a healthy organ from a donor with a compatible tissue type. Organs such as a kidney may be donated by living donors or harvested from brain-dead organ donors.

ན་ཚ་ཡོད་པའི་དབང་པོ་ཞིག་གི་ཚབ་ཏུ་ཕྱང་གྲུབ་ཀྱི་རིགས་མ་ཐུན་པའི་སྤྱི་ནས་མཁན་ཞིག་ནས་བདེ་ཐང་ཡིན་པའི་དབང་པོ་ཞིག་བླངས་ཏེ་འཛུགས་པ་ལ་གོ། མཁལ་མ་ལྟ་བུའི་དབང་པོ་ནི་འཚོ་གནས་བྱེད་བཞིན་པའི་དབང་པོ་སྤྱི་ནས་མཁན་ཞིག་ནས་ལེན་ཚོག་ལ་བླང་པ་ཕི་ཚར་བའི་དབང་པོ་སྤྱི་ནས་མཁན་ཞིག་ནས་ཀྱང་ལེན་ཚོག

organelle
དབང་ལྷ།
biol.

A membrane-bound compartment or structure in a cell that performs a special function.

ཐུ་ཕྱང་ཞིག་གི་ནང་དུ་བྱེད་ལས་དམིགས་བསལ་བ་ཞིག་བྱེད་ཅིང་སྐྱེ་མོས་བཏགས་ཡོད་པའི་བཅད་མིག་གམ་ཚགས་བཀོད་ཅིག

organic
ཐུན་ལྡན།
biol.

Of, relating to, or derived from living organisms

སྲོག་ལྡན་སྐྱེ་དངོས་ནས་བྱུང་བཞག། སྲོག་ལྡན་སྐྱེ་དངོས་དང་འབྲེལ་བཞག། ཡང་ན། སྲོག་ལྡན་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི།

organic compounds
ཐུན་ལྡན་འདུས་ཚན།
biol.

Any compound containing carbon atom.

ཁར་སྲོན་རྩ་ལ་ཐན་དང་ལྡན་པའི་འདུས་རྩ་ལ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ།

organic light emitting diode (OLED)
གཞི་ལྡན་འོད་འཕྲིན་སྐྱེ་གཤིས་རྡུ་ཀྱ།
phys.

A display technology based on the use of an organic substance, typically a polymer, as the semiconductor material in light-emitting diodes (LEDs).

འོད་འཕྲིའི་སྟེ་གཤིས་སྤ་ཀྱའི་ནང་གི་ཕྱེད་ཁྲིད་གཟུགས་ཀྱི་ཚན་ཏུ་སྲི་ལྡན་ཀྱི་དངོས་རྫས་ཏེ་གཙོ་བོ་ཆ་མང་བློས་རྫས་སྤ་ཤུད་ཡོད་པའི་འགྲེམས་སྟོན་འཕྲལ་རིས་ཅིག

organic molecule
ཞི་ལྡན་གྱི་འདུས་རྡུལ།
biol.

A molecule of the kind normally found in living systems. Organic molecules are usually composed of carbon atoms in rings or long chains, to which are attached other atoms of such elements as hydrogen, oxygen, and nitrogen.

སྲོག་བཏང་སྲི་དངོས་ཀྱི་མ་ལག་ཏུ་ཡོད་པའི་འདུས་རྡུལ་གྱི་རིགས་ལ་གོ། སྲི་ལྡན་གྱི་འདུས་རྡུལ་མེ་ཏོག་སྒོན་རྡུལ་རྒན་ཁ་ལོང་གི་དབྱིབས་སམ་སྒེང་བ་རིང་པོའི་ངོ་བོར་སྒྲིན་རྡུལ་ཟུན་ཁ་ཤས་ཡོད་པ། ཧའེ་རྫུང་ལྟ་བུའི་རྡུལ་ཟན་འབྱར་ཡོད་པ་ཡིན།

organism
ཞི་ངོས།
biol.

Any individual living entity, capable of response to stimuli, movement, growth, reproduction and maintenance of homeostasis.

སྐྱེལ་ཆྱེན་ལ་ཡ་ལན་དང་། གཡོ་འགྱུལ། འཚར་འཕེལ། སྐྱེད་འཕེལ། ཐ་མལ་གནས་བབ་ཉར་ཚགས་བཅས་བྱེད་ནུས་པའི་སྲོག་ལྡན་གྱི་དངོས་པོ་བྱེ་བྲག་པ་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ།

organogenesis
དབང་པོ་དོད་ཚལ། དབང་པོ་ངོད་ཅིག
biol.

The formation and development of the organs of living things.

སྲོ་ངོས་ཀྱི་དབང་པོ་གྲུབ་ཚུལ་དང་འཚར་འཕེལ་བྱེད་ཚུལ་ལ་གོ

oscillation
རྩོལ་འགྱུལ།
phys.

Same as vibration: a repeating to-and-fro motion about an equilibrium position. Both oscillation and vibration refer to periodic motion, that is, motion that repeats.

འདར་འགྱུལ་དང་མཚུངས་པར་ངོ་མཉམ་གྱི་གནས་ཤིག་གི་བྱོགས་གཉིས་སུ་བསྐྱར་བྱེད་ཀྱི་འགྱུལ་སྐྱོང་བྱེད་པ། རྩོལ་འགྱུལ་དང་འདར་འགྱུལ་གཉིས་ཀྱིས་དུས་མཚམས་ཅན་གྱི་འགྱུལ་སྐྱོང་དེ། བསྐྱར་བྱེད་པའི་འགྱུལ་སྐྱོང་མཚོན།

oscillator
གཡོ་བྱེད།
phys.

1. A circuit or instrument for producing an alternating current or voltage of a required frequency.
2. Any instrument for producing oscillations.

१) ངེས་པར་མཁོ་བའི་རྩོལ་བྱོད་ཅན་གྱི་སྒྲེལ་རྒྱུ་གློག་རྒྱུན་ནམ་སྒྲེལ་རྒྱུ་ཕོལ་ཚད་སྐྱེན་བྱེད་ཀྱི་གློག་ལམ་མམ་ཡོ་ཆས་ཤིག *२*) རྩོལ་འགྱུལ་སྐྱེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས་གང་རུང་རུང་ཞིག

oscillatory motion
རྩོལ་བའི་འགྱུལ་ཐྲུད།
phys.

To and fro vibratory motion, such as that of a pendulum.

དབྱང་རྟོའི་འགྱུལ་སྐྱོང་དང་མཚུངས་པར་ཕར་ཚུར་གཡོ་བའི་འདར་འཕྲུག་གི་འགྱུལ་སྐྱོང།

oscilloscope
རྩོལ་འགྱུལ་སྟོན་ཚས།
phys.

An electronic instrument that produces an instantaneous trace on the screen of a cathode-ray tube corresponding to oscillations of voltage and current.

ལྷོལ་ཚད་དང་གློག་རྒྱུན་གྱི་རྩོལ་འགྱུལ་དང་འབྲེལ་བའི་ཐིག་རིས་ཤེག་མོ་སྟེ་ཟེར་སྤྱན་གྱི་བརྟན་ཡོལ་ངོས་སུ་སྐད་ཅིག་ཁིད་དུ་སྟོན་པར་བྱེད་པའི་གློག་ཚས་ཤེག

otic placode
ལྟའི་ཚལ་བྱ།
biol.

An epidermal thickening, next to the hindbrain in the early embryo, from which the internal ear develops.

ཐོག་མའི་སྐྱེས་གྱི་དུས་སྐབས་སུ་རྒྱབ་ཏུ་གློད་ཀྱི་འགྲམ་ནས་རྟེ་མ་ཐུག་ཏུ་འགྱུར་བའི་ཕྱི་པཱས་ཤེག་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ལས་ནང་རྒྱ་ཉམས་འགལ་འབྱུང་།

otoliths (utricle and saccule)
རྣ་རིན།
biol.

One of the small calcareous particles found in the inner ear of many vertebrates, especially fishes, which are involved in determining body orientation and sometimes in perceiving sound.

སྐྱལ་རྩས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་གང་མང་དང་། ལྷག་པར་དུ་ཉ་ཡི་ནང་རྒྱ་ཡོད་པའི་རྟོ་ཞོ་ཅན་གྱི་རྡུལ་གཅིག་ལ་གོོ་བ་དང་། འདི་ནི་ལུས་ཡོའི་ཁ་ཕྱོགས་སྟོན་སྐྱངས་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་དང་མཚམས་རེར་སྒྲ་གོ་བར་ཡང་འབྲེལ་བ་ཡོད།

out of phase
ངོ་མི་མཐུན་པ།
phys.

Term applied to two waves for which the crest of one wave arrives coincident with a trough of the second wave. Their affects tend to cancel each other.

རླུང་གཅིག་གི་ཟེ་མགོ་རླུང་གཅིག་གཞན་དེའི་རླུང་གཅིག་གི་ཕོད་ལ་ཐུག་པའི་གནས་སྐབས་ཀྱི་རླུང་གཉིས་ལ་སྒྲོད་པའི་ཚོགས་ཅིག་ཅིག འདིའི་ཤུགས་ཀྱིན་གྱིས་རླུང་པར་བཟོ་བ་ཡིན།

outer membrane
ཕྱི་མོ་ཕྱི་མ།
biol.

The outermost of two protein-containing phospholipid bilayers that surround mitochondria, chloroplasts, nuclei, and also Gram-negative bacteria.

ཏུས་སྐྱེད་དགང་ཐུ་དང་། ལྟང་ཟླས་དགང་ཐུ། ལྷ་ཉིད་། ཁར་ཚོས་མི་ལེན་ཐུ་ཐུང་ལྟ་བུའི་མཐའ་བ་སྐོར་མཁན་གྱི་སྒྲི་ཟླས་དང་ལྟན་པའི་ཁོད་མའི་ལི་ཚོལ་རིམ་པ་གཉིས་ལྟན་དེའི་རིམ་པ་ཕྱི་མ་དེ་ལ་གོ

output
ཐོན་ཕྱིད། འཐས་ཅ།

1. An amount produced or manufactured during a certain time.
2. The energy, power, or work produced by a system.

1) དུས་ཡུན་རིས་ཅན་ཞིག་ཏུ་ཐོན་སྐྱེད་དམ་བཟོ་སྐྱན་བྱས་པའི་ཁྱད་པར། *2*) མ་ལག་ཅིག་གིས་སྐྱན་པའི་ནུས་པའམ། སྟོབས་སམ། ཡང་ན་ལས་ཀ

output distance
ཕྱི་འདྲེན་རྒྱུང་བཀ
phys.

Distance output force is exerted through

ཕྱི་འདྲེན་གྱི་ཤུགས་ཡོག་བགྲོད་པའི་རྒྱང་ཐག

output force The force the machine exerts on a object
ཕྱི་འདོན་གྱི་ཤུགས། འཕྲུལ་ཆས་ཀྱིས་གཡས་དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་བསྟན་པའི་ཤུགས།
phys.

ovary One of the paired female reproductive organs that produce eggs and female sex hormones in humans and other vertebrates.
བསམ་སེར། *biol.*
མི་དང་སྐྱལ་རྒྱས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་གཞན་གྱི་ནང་དུ་ཁམས་དམར་དང་གྲུབ་མེད་ཀྱི་མེན་རྩས་སྐྱེད་སྐྱན་བྱེད་མཁན་གྱི་བྱད་མེད་སྐྱེ་འཚེལ་དབང་པོ་ཆ་ཅིག་ཡོད་པ་ལས་གང་རྒྱང་ཞིག

over weight The condition of being obese; increased body weight caused by excessive accumulation of fat.
ཕྱེད་ཚེས་བ། *biol.*
རྒྱ་གས་དབགས་པའི་རང་བཞིན་ཏེ། ཚོལ་ཆུད་ལས་བརྒལ་བ་བསགས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་ཀྱི་ཕྱེད་ཆད་ཆེ་རྒྱ་སོང་བ།

overlapping gene Two or more genes in which the nucleotide sequence of part or all of one gene overlaps with that of the next gene.
ལྷན་ཐུག་དཀོན་ཁས། *biol.*
རིགས་རྩས་ཀྱིས་གྱི་ཉིང་རྩལ་གྱུབ་ཆའི་ཁྲེང་རིམ་ཡོངས་རྫོགས་སམ་ཆ་ཤས་ཅམ་དེའི་འགྲམ་དུ་ཡོད་པའི་རིགས་རྩས་གཞན་ཞིག་གི་ཉིང་རྩལ་གྱུབ་ཆ་དང་ལྷན་དུ་སྟོལ་ནས་ཡོད་པའི་རིགས་རྩས་གཉིས་སམ་དུ་མར་གོ

overload An excessive load.
ཕེག་བཏུལ། *phys.*
ཚད་ལས་བརྒལ་བའི་རྫོགས་ཁྲིས་ཀྱིས

oviduct The hollow tube in animals that carries eggs (ova) from the ovary either to the outside of the body or to another part of the reproductive system.
ཁམས་དམར་ཐྲུ་ཀ *biol.*
སྲོག་ཆགས་ཀྱི་བསམ་སེ་ཎ་ནས་ལུས་པོའི་ཕྱི་ལམ་སྟེང་འཚེལ་མ་ལག་གི་ཆ་ཤས་གཞན་ཞིག་ཏུ་ཁམས་དམར་དབོར་འཛིན་བྱེད་མཁའ་སྦྱ་ཀུ་ཁོག་སྟོང་དེ་ལ་གོ

ovulation Discharge of ova or ovules from the ovary.
ཁམས་དམར་ལྷོད་འདོན། *biol.*
བསམ་སེ་ཎ་ནས་ཁམས་དམར་རམ་ཟེ་ཎ་འབྱེ་མེའི་ས་བོན་ལྷོད་འདོན་བྱེད་པ་ལ་གོ

ovum The mature female gamete of an animal; an egg. (Plural: ova)
ཁམས་དམར་ཐུན་ཕྱང། *biol.*
སྲོག་ཆགས་མོ་ཞིག་གི་ཁོ་ལག་རྫོགས་པའི་ཁམས་རྩལ་ལ་གོ་ཞིང། ཁམས་དམར་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད། (མང་ཚིག ova)

oxaloacetate A salt or ester of oxaloacetic acid.
ཨོ་ཀ་ས་བོ་ཨེ་སི་ཏེ། *chem.*
ཨོ་ཀ་ས་བོ་ཨེ་སི་ཏིག་གི་སྐྱུར་ཚུ་ཁམ་ཀྱི་ཚྭ་ཁམ་ཚིལ་ཞིག

oxidization
འཚོ་རྒྱུད་གསོ་ལྷེད།
chem.

Chemical process in which an element or molecule loses one or more electrons.

རྩ་རྫས་ཤེག་གམ་འདུས་རྫས་ཤེག་གི་ས་གློག་རྡུལ་གཏེག་གམ་གཏེག་ལས་མང་བ་བརླག་པའི་རྫས་འགྱུར་གྱི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག

oxidize
འཚོ་རྒྱུད་གསོ་ལྷེད།
chem.

To become combined with oxygen.

འཚོ་རླུང་དང་མཉམ་དུ་སྡེབ་པ།

oxygen
འཚོ་རླུང་།
chem.

A colourless, odourless reactive gas, the chemical element of atomic number 8 and the life-supporting component of the air.

རྡུལ་གྲངས་ ༨ ཡིན་པའི་རྩ་རྫས་ཏེ། ཁ་དོག་བང་བྱེ་མ་མེད་ལ་རྫས་འགྱུར་སྐྱེན་པའི་རླངས་གཟུགས་ཤེག་ཡིན་པ་དང་། སྲོག་འཚོ་བར་རམ་འདེགས་བྱེད་པའི་རླུང་ཁམས་ཀྱི་གྲུབ་ཆ་དེ་ཡིན་མོ།

oxygenated blood
འཚོ་རླུང་ལྡན་པའི་ཁྲག
biol.

Blood that has been exposed to oxygen in the lung; sometimes referred to as arteriolized blood.

གློ་བའི་ནང་ནས་འཚོ་རླུང་དོགས་ཏུ་བཅུག་ཡོད་པའི་ཁྲག་ལ་གོ། མཚམས་རེར་འཕར་རྩའི་ནང་གི་ཁྲག་ལ་ཡང་གོ

oxytocin
ཙོག་ལི་ཏོ་ལིན། (རྒྱེན་ལྡན།)
chem.

A short polypeptide hormone, released from the posterior lobe of the pituitary gland, that stimulates the contraction of smooth muscle of the uterus during labor and facilitates ejection of milk from the breast during nursing.

བེ་ཅུ་རྒྱེན་བྱའི་རྒྱུ་ཀྱི་འདབ་མས་གློང་འདོན་བྱས་པའི་མང་རྒྱོས་སྒྲོ་ཅི་ཡིས་གྲུབ་པའི་རྒྱེན་རྫས་ཐུང་ཐུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། བྱིས་པ་བཅའ་བའི་སྒྲབས་སུ་བུ་སྲོད་ཀྱི་འཇམས་ཀ་བསྡུ་བཤུམ་ལ་སྐུལ་སློང་བྱེད་པ་དང་། བྱིས་པར་ནུ་མ་སྐྱན་པའི་སྒྲབས་སུ་ནུ་མ་ནས་འོ་མ་འགྱུར་བར་རམ་འདེགས་བྱེད།

ozone
མར་ཕྱེན།
phys.

A gas of oxygen molecules composed of three, rather than usual two, oxygen atoms. O_3 is formed when the molecule of stable oxygen (O_2) is split by UV radiation or electrical discharge. Found naturally in a thin layer in the upper atmosphere.

འཚར་ཅན་ལྟར་འཚོ་རླུང་གི་རྡུལ་ཕན་གཉིས་ཀྱིས་གྲུབ་པ་མིན་པར་རྡུལ་ཕན་གསུམ་གྱིས་གྲུབ་པའི་རླངས་གཟུགས་ཀྱི་འཚོ་རླུང་འདུས་རྫས་ཞེས། སྟུག་བྱེའི་འགྱེད་འཕྲོལ་གློད་གཡེན་ནས་བརྟན་པོ་ཡིན་པའི་འཚོ་རླུང་འདུས་རྫས་ (O_2) ཁ་ཕྱལ་དུ་བཏང་བ་ལས་ O_3 གྲུབ་ཀྱི་ཡོད། སྟེང་ཕྱོགས་ཀྱི་རླུང་ཁམས་སུ་ཕོ་ཏོན་གྱི་བར་རིམ་སྒྲས་མོ་ཞེག་རང་བྱུང་དུ་ཡོད།

ozone layer
མོ་ཛོན་རླུང་རིམ།
biol.

A region of the atmosphere lying mostly in the stratosphere, between about 15 and 30 kilometers in altitude, containing a relatively high concentration of ozone that absorbs solar ultraviolet radiation in a wavelength range not screened by other atmospheric components.

མཐོ་ཚད་ཀི་ལོ་མི་ཊར་ ༡༥ ནས་ ༣༠ བར་དུ་ཡོད་པའི་རླུང་ཁམས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཆ་ཤས་པལ་ཆེ་བ་དྲོད་སྙོམས་གོ་ལའི་ནང་ཁུལ་དུ་ཡོད་པ་དང་། དེའི་ནང་དུ་རླུང་ཁམས་ཀྱི་གྲུབ་ཆ་གཞན་གྱིས་ཚགས་རྒྱག་ཐུབ་མེད་པའི་ཉི་མའི་སྨུག་ཕྱིའི་འགྱེད་འཕྲོ་འཇིབ་བྱེད་ཨོ་ཛོན་གྱི་འདུས་ཚད་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་ཡིན།

P

pacemaker
འཕྲོས་ཚས། གྲུལ་ཚས།
biol.
A device for stimulating the heart muscle and regulating its contractions.
སྙིང་གི་ཤ་སྒྲོམ་ལ་སྐྱལ་རྒྱུན་སྤྲོད་པ་དང་དེའི་བསྡུ་འགྱུར་ལ་སྐྱར་ལངས་ཀྱི་ཡོ་ཚས་ཤེག

Pacinian corpuscles
པ་ཁི་ཡི་ཅན་ཅུ་ཐུ།
biol.
An encapsulated receptor found in deep layers of the skin that senses vibratory pressure and touch.
འདར་འགྱལ་གྱི་གཤོན་ཤུགས་དང་རེག་པ་ཚོར་བར་བྱེད་ཅིང་པགས་པའི་གཏིང་རིམ་ནས་ཡོད་པའི་ཐུ་ཐུམ་ཅན་གྱི་སྟེ་ལེན་པ་ཞིག

paint gun
ཚོས་མདུག
phys.
An airgun firing capsules of paint, used in the game of paintball.
རླུང་གི་གཤོན་ཤུགས་ལ་བརྒྱན་ནས་ཚོན་ཆུའི་མདེ་ཏུ་འཕེན་བྱེད་ཀྱི་མེ་མདའ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཚོན་ཆུའི་རྡེལ་རིལ་ཞེས་པའི་ཁྱད་མོ་རྡུ་ཞིང་སྤྲོད་བྱེད།

pair bond
གཉིས་གཅིག་ཤས།
biol.
The temporary or permanent association formed between two animals during courtship and mating.
སྲོག་ཚགས་གཉིས་འདུས་པཱའམ་པཱན་ལྡན་ལྟུན་ཟླག་ཐབས་བྱེད་པའི་སྐྱབས་སུ་ཐུབ་པའི་འཕྲལ་ཤུགས་གང་རུང་གི་འབྲེལ་བ་ལ་གོ

paleontology
གདོད་མའི་ཕྱི་ངར་ཤས་ཀྱི་བཀ།
biol.
The science that deals with the fossils of animals and plants that lived very long ago especially in the time of dinosaurs.
གནའ་སྦུ་མོའི་དུས་སྐབས་དང་ལྡན་པར་དུ་གཏམ་འབྲུག་གི་དུས་སྐབས་ཀྱི་སྲོག་ཚགས་དང་ཤིང་ཤེང་གི་འགྱུར་རྩོ་ལ་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པའི་ཚན་རིག

palpitation
སྙིང་ཐུག་གས་བ།
biol.
A noticeably rapid, strong, or irregular heartbeat due to agitation, exertion, or illness.
ཤེས་པ་འཚྭན་པའམ། འབད་བརྩོན་བྱེད་པ། ཡང་ན། ནན་ཚའི་སྐྱབས་སུ་མངོན་གསལ་པོ་དང་པོའི་སྒོ་ནས་མངོན་པའི་སྙིང་གི་འཕར་ལྟེང་མགྱོགས་པོའམ། ངར་པོ། ཡང་ན་རླུན་ལྡན་མ་ཡིན་པ་ལ་གོ

pancreas
གཅེར་མ། གཅེར་ཟོན། མེ་གནས།
biol.

An organ of the digestive system, found in the abdominal cavity; the pancreas produces both digestive enzymes (e.g., trypsin) and hormones (e.g., insulin).

ཁོག་པའི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་འཇུ་བྱེད་མ་ལག་གི་ཚ་ལས་ཡིན་པའི་དབང་པོ་ཞིག། གཅེར་ཟིས་ (བཙར་སྒྲོ་ལྟ་བུའི་) འཇུ་བྱེད་ཀྱི་སྒྲིན་ཟས་དང་། (ཨིན་སུ་ལིན་ལྟ་བུའི་) རྒྱན་ཟས་གཉིས་ཀ་སྐོན་སྐྱེད་བྱེད།

pandemic
ཀུན་ཁྱབ་ནད་ཡམས། གཅན་ནད་ནག་ཕོ།
biol.

A dangerous disease that infects many people at one time.

དུས་གཅིག་ལ་མི་མང་པོར་གཙོད་སྐྱོན་བྱེད་པའི་ཚབས་ཆེའི་ནད་ཚ་ཅིག

parabola
ཀྱག་ལམ། ཀྱག་ངཱི་ཁམ།
phys.

Curved path followed by a projectile acting under the influence of gravity only.

འཕེན་ལྷུགས་ཁོ་ནའི་ལྷུགས་རྒྱུན་ཀྱི་ཡོག་ཏུ་འཕེན་གཟུགས་ཤིག་རྒྱུ་སའི་ལམ་ཁ་ཀུག་ཀུག

parabolic mirror
མེ་ལོང་ཀྱག་མ།
phys.

A concave mirror, generally circular and with a parabolic cross-section, used either to concentrate radiation reflected from its surface onto a central focal point (as in a parabolic antenna) or to direct radiation emitted by the central focal point and reflected from the mirror into parallel beams (as in an automobile's headlights).

འཕེད་ཁ་ཀུག་ཀུག་ཡིན་ཞིང་དབྱིབས་སྐོར་མོ་ཡིན་པའི་ཀོང་གཟུགས་མ་ལོང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། མེ་ལོང་འདིའི་ངོས་ནས་ལྷོག་འཕྲོ་བྱས་པའི་ལོངས་རྒྱས་ལྷེ་བའི་འདུ་གནས་ཤིག་ལ་འདུ་རྩ་འཛིན་པ་བར་ (གཅས་སྟེར་ཀུག་མ་ལྟ་བུ་) སྒྲོད་པཱན། ཡང་ན། ལྷ་བའི་འདུ་གནས་དེ་ནས་ཕྱིར་སྒྲོ་བྱས་པའི་ལོངས་རྒྱས་མ་ལོང་དེའི་ངོས་ནས་མཉམ་འགྲོའི་འཕྲོ་ཟུར་ཀྱི་ངོར་ལྷོག་འཕྲོ་བྱེད་དུ་འཛིན་པ་བར་ (སྒྲོམ་འགོར་ཀྱི་མདུན་ཀྱི་ཐྲོག་བཞུ་ལྟ་བུ་) ཞེད་སྒྲོད་བྱེད་པ་ཡིན།

paracrine signaling
**ཅེ་ཟིན་བཙས་ཀྱོད། ཟ

ས་ཅེ་འཕྲིན་ཀྱོད།**
biol.

A form of cell signaling in which the target cell is near the signal-releasing cell.

བཙར་འཕེན་འགྲོར་མའི་ཐྲ་ཐུང་ནི་བཙར་འཕེན་ཐྲོད་མཁན་ཀྱི་ཐྲ་ཐུང་གི་འཁྱམ་དུ་ཡོད་པའི་ཐྲ་ཐུང་གི་བཙར་གཏོར་གི་རིགས་ཤིག

paradigm
གཞི་ཚན་ལྟ་ཀྱུས།
phil.

A world view underlying the theories and methodology of a particular scientific subject.

ཚན་རིག་གི་བརྗོད་བྱ་ཞིག་གི་རྣམ་གཞག་དང་ཐབས་ཚུལ་ལ་ཀྱི་གཞི་ཚར་ལྟར་བའི་འཛིག་རྟེན་ཀྱི་ལྟ་ཚུལ་ལ་གོ

paradigm shift
གཞི་ཚན་ལྟ་ཀྱུས་ཀྱི་འགྱུར་བ།
phil.

A radical change in underlying beliefs or theory

གཞི་ཚའི་ཡིད་ཆེས་མམ་རྣམ་གཞག་ལ་རྩིང་གཞི་ནས་ཕྱིན་པའི་འགྱུར་བ་ཞིག

parahippocampal (PHC) cortex
མཆོ་ཏ་ཡི་མཐའ་འཁོར་གྱིང་ཕྱི།
neurosci.

Part of the limbic system adjacent to the hippocampal formation. It and the perirhinal cortex relay information between the hippocampus and the rest of the brain.

མཆོ་ཏ་མའི་འགྲམ་དུ་ཡོད་པའི་མཐའ་འཁོར་མ་ལག་གི་ཆ་ཤས་ཤིག། མཆོ་ཏ་ཡི་མཐའ་འཁོར་གྱིང་ཕྱུན་དང་སྣ་བུག་མཐའ་འཁོར་གྱིང་ཕྱུན་གཉིས་ཀྱིས་མཆོ་ཏ་མ་དང་གྱིང་པའི་ཆ་ཤས་གཞན་རྣམས་ཀྱི་དབར་དུ་ཚ་འཕྲིན་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་པ་ཡིན།

parahippocampal gyrus
མཆོ་ཏ་ཡི་མཐའ་འཁོར་ཐེ་ཁྱུད།
neurosci.

Connection pathway for several regions of the brain, including the cerebral cortex and the hippocampal formation; a part of the limbic system.

གྱིང་ཆེན་གྱིང་ཕྱུན་དང་མཆོ་ཏ་ཝ་བའི་གྱིང་པའི་ཆ་ཤས་ཁག་ཅིག་གི་འབྲེལ་མཐུད་རྒྱུ་ལམ་ཡིན་ཞིང་། མཐའ་འཁོར་མ་ལག་གི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཡིན།

parallax
མཐོང་ཁྱད།
phys.

Apparent displacement of an object when viewed by an observer from two different positions; often used to calculate the distance of stars.

རྟོག་ཞིབ་པས་གནས་མེ་འདྲ་བ་གཉིས་ནས་ལྟ་སྐབས་མངོན་པའི་དངོས་པོ་དཔེ་གནས་སྟོན། རྒྱུན་དུ་སྐར་མའི་བར་ཐག་བཅེ་བར་ཝེད་སྟོང་བྱེད།

parallax second
མཐོང་ཁྱད་སྐར་ཚ།
phys.

A unit of astronomical length equal to 3.26 light years. It is based on the distance from Earth at which a star would have a parallax of one second of arc.

རིང་ཚད་ཡོད་ལོ་ ३.३६ དང་མཚུངས་པའི་གཟའ་སྐར་བཅེ་གཞི་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། འདི་ནི་སའི་གོ་ལ་ནས་མཐོང་ཁྱད་གཞི་ཚད་སྐར་ཚ་གཅིག་གི་ས་ར་ཡོད་པའི་སྐར་མའི་དབར་གྱི་བར་ཐག་གཞིར་བཞག་པ་ཞིག་རེད།

parallel
ཐད་ཀཱིན།
math.

(Of lines, planes, or surfaces) side by side and having the same distance continuously between them.

(ཐིག་གམ། དངོས་སམ། གྱི་དངོས་ལྟ་བུ) མཉམ་གཅིག་ཏུ་ཡོད་ཅིང་དེ་དག་གི་བར་ཐག་འགྱུར་མེད་དུ་གནས་པ་ཞིག་ལ་གོ

parallel circuit
ཀཱིན་གྱེལ་བློ་ལྡོག་ལམ།
phys.

Electric circuit with two or more devices connected in such a way that the same voltage acts across each one and any single one completes the circuit independently of the others.

ལྡོག་ཆས་རེ་རེའི་རྒྱུད་ཀྱི་ཁོལ་ཚད་མཚུངས་ཞིང་ལྡོག་ཆས་རེ་རེས་རང་དབང་གིས་ལྡོག་ལམ་ཆ་ཚང་བ་འགྲུབ་པའི་སྒོ་ནས་ལྡོག་ཆས་ཀཱིས་དུ་མ་མཐུད་སྒྲེལ་བྱས་པའི་ལྡོག་ལམ།

parallel lines
ཀཱིན་ཐིག
math.

Straight lines, in the same plane, that do not meet.

དངོས་གཅིག་གི་སྟེང་དུ་ཡོད་ཅིང་བཤད་ཚུན་མི་འཕྲད་པའི་དྲང་ཐིག་གཉིས་སམ་དུ་མ་ལ་གོ

parallel processing
བདུ་གཤིས་རྒྱུད་ཀིས།
neurosci.

The simultaneous execution of more than one cognitive function.

ཏེས་འཛིན་གྱི་རྒྱུད་ལས་དུ་མ་དུས་མཚུངས་སུ་ལག་བསྟར་རྒྱུད་པར་གོ

parallelogram
གཤིས་ཀིས།
math.

A quadrilateral having both pairs of opposite sides parallel to each other.

ཁ་གཏད་ཀྱི་གཞོགས་མཐའ་ཚ་གཉིས་ཀ་མཉམ་གཤིས་ཡིན་པའི་མཐའ་བཞི་མ་ཞིག

parallelogram rule
གཤིས་ཀིས་འགྲོ་ཐུགས།
math., phys.

a rule for finding the resultant of two vectors by constructing a parallelogram with two adjacent sides representing the magnitudes and directions of the vectors, the diagonal through the point of intersection of the vectors representing their resultant

ཉེ་མཐའ་གཉིས་ཀྱིས་ཕྱོགས་འབོར་དངོས་པོ་གཉིས་ཀྱི་འབོར་ཚད་དང་ཁ་ཕྱོགས་མཚོན་པའི་སྒོ་ནས་གཤིས་ཅིས་ཤེས་ཤིག་བྱེས་ཏེ། ཕྱོགས་འབོར་དངོས་པོ་གཉིས་ཀྱི་སྟོན་མཚམས་ནས་བྱེས་པའི་གཏད་ཕྲེག་གིས་དེ་གཉིས་ཀྱི་རྟེས་འབྲས་མཚོན་པར་བྱེད་པའི་ཕྱོགས་འབོར་དངོས་པོ་གཉིས་ཀྱི་གྲྭབ་འབྲས་འཚོལ་བའི་ཐབས་ལམ་ཞིག

Paralympics
རྒྱལ་ཕྱོགས་བདག་པོ་ཐྲོན་ཅན་ཀྱི་རྩེད་འགྲན།
phys.

An international competition for athletes with disabilities.

དབང་པོ་སྟོན་ཅན་གྱི་རྩེད་འགྲན་པའི་ཆེད་དུ་ཚོགས་པའི་རྒྱལ་སྤྱི་ཤར་བཞིན་ལྟར་པའི་ལུས་རྩེད་འགྲན་སྦྱར་ཞིག

paralysis
གྲིབ་ཐྲོན།
biol.

Loss or impairment of the ability to move a body part, usually as a result of damage to its nerve supply.

ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཏུ་ཡོད་པའི་དབང་རྩར་སྟོན་ལོངས་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཆ་ཤས་དེ་འགུལ་བའི་ནུས་པ་བརླག་པའམ་ཉམས་པ་ལ་གོ

paramagnetic
ཁབ་འཛིན།
phys.

Denoting or relating to a substance that in a magnetic field is slightly attracted towards points of higher field intensity

ཁབ་ལེན་ར་བ་ཞིག་ཏུ་འཇོག་སྒྲབས་ར་བའི་ཤུགས་ཚད་ཆེ་བའི་གོམ་སུ་ཆུང་ངམ་འཛིན་པར་བྱེད་པའི་དངོས་རྫས་དེ་མཚོན་པཱན་ཧམ་དེ་དང་འབྲེལ་བ་ཡིན་པ།

paramecia
འཕོང་ཕྲིན།
biol.

A single-celled freshwater animal that has a characteristic slipper-like shape and is covered with cilia.

བས་ལ་ལྟར་ཀྱི་དབྱིབས་ལྟ་བུའི་ཐུན་མོན་གྱི་ཁུང་ཚོས་ཡོད་ཅིང་རྫི་ཤུ་ཡིས་གཡོགས་པའི་ཐུ་ཤུང་གཅིག་ལྟར་གྱི་སྟོག་ཚགས་ཆུ་གཅང་མར་གནས་མཁན་ཞིག

parasite
གཞན་ཟ།
biol.

An organism that lives in or on another organism (its host) and benefits by deriving nutrients at the host's expense.

སྟེ་དངོས་ཤིག་ (གནས་བདག) གི་ནང་བམ་སྟེང་དུ་འཚོ་ཞིང་གནས་བདག་དེ་ནས་བཅུད་རྫས་བླང་དེ་ཀ་ལེ་པན་ལེན་མཁན་གྱི་སྟེ་དངོས་ཤིག

parasitic disease
གཞན་ཟས་ཕྲད་བའི་ནད།
biol.

Parasitic infection describes the infection of a host with a particular parasite. Parasites are microorganisms that rely on other host organisms for their own survival. Many parasites do not cause any harm to their host, but some parasitic infections cause severe diseases, such as malaria.

གཞན་ཟའི་ནད་ནི་གཞན་ཟ་དེས་ཅན་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་གནས་བདག་ལ་བྱུང་བའི་གཞན་ཟ་ནི་རང་གི་འཚོ་གནས་ཀྱི་ཆེད་དུ་གནས་བདག་སྐྱེ་དངོས་གཞན་ལ་བརྟེན་མཁན་གྱི་ཐུ་དངོས་ཡིན་པ་དང། གཞན་ཟ་མང་པོ་ཞིག་གིས་རང་གི་གནས་བདག་ལ་གཙོད་པ་སྐྱེལ་གྱི་མེད། ཡོན་ཏན། གཞན་ཟའི་གཉན་ཁ་ཁག་ཅིག་གིས་དུག་ཚད་འདར་བྱ་(མ་ལེ་རི་ཡ་)ལྟ་བུའི་ནད་དགས་པོ་སྐྱེད་ཀྱི་ཡོད།

parent cell
ཐུན་ཕྱིད་ཐུ་ཕྱང།
biol.

An original cell which divides into daughter cells by mitosis

གཟུགས་ཕྱང་གཉིས་གྱིས་ཀྱི་སྐྲབས་སུ་ནན་ཚུང་ཐུ་ཕྱང་གཉིས་སུ་གྱིས་བར་འགྱུར་བའི་ཐོག་མའི་ཐུ་ཕྱང་དེ་ལ་གོ

parietal cell
ལྷེ་བས་ཀྱི་ཐུ་ཕྱང།
biol.

One of the large peripheral cells of the mucous membrane of the stomach that secrete hydrochloric acid.

ཕོ་བའི་བེ་སྨྲས་ཅན་གྱི་སྐྱི་ཝོའི་ཆ་ཤས་ཡིན་ཞིང་ཏ་ཡེ་ཏོ་ཁོ་ལོ་རིག་སྐྱུར་ཛུས་གློད་མཁན་གྱི་མཐའ་གནས་ཐུ་ཕྱང་ཆེན་པོ་ཞིག

parietal lobe
ཐོད་ཀལ། གཙུག་འདབ།
neurosci.

The middle division of each cerebral hemisphere that contains an area concerned with bodily sensations.

ལྷུས་པོའི་དབང་ཚོར་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གླང་པའི་ཆ་ཤས་གནས་མའི་གླང་ཆེན་ཆུས་ཕྱེད་རེ་རེའི་དགྱེལ་ཆ་ལ་གོ

parieto-occipital sulcus
གཙུག་ལྕགས་འདར་ཐུལ།
neurosci.

A fissure near the posterior end of each cerebral hemisphere separating the parietal and occipital lobes

གླང་ཆེན་ཆུས་ཕྱེད་རེ་རེའི་མཇུག་སྟེའི་ཉེ་འགྲམ་དུ་ཡོད་ཅིང་གཙུག་འདབ་དང་ལྕགས་འདབ་གཉིས་དབྱེ་བ་འབྱེད་བྱེད་ཀྱི་སྟུབས་ཀ་དེ་ལ་གོ

Parkinson's disease
པར་ཀིན་སོན་གྱི་ནད། (ཐུ་དཀར་ཀྱི་ནད་ཅིག)
biol.

A disease of the brain, usually in older people, that tends to become more severe over time. Symptoms include shaking, slowed movement, and rigid muscles.

སྐྱེ་བ་བཏང་མི་ཏན་པར་འབྱུང་ཞིང་རིས་ཀྱིས་རྗེ་སྤྱ་ཀ་ཏུ་འགྲོ་བའི་གླང་པའི་ནན་ཚ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། ནད་ཤུགས་སུ་འདར་བ་དང། འགྱལ་སྐྱོང་དལ་མོ། ཀ་སྟེམ་རིངས་པོར་འགྱུར་བ་བཅས་འབྱུང།

parsec
བར་སེག་ གཞུ་ཐུག་རྒྱུ་ཚད་ཆ།
phys.

A unit of length used to express astronomical distance. The distance at which the mean radius of the earth's orbit subtends an angle of one second of arc. One parsec is equal to 30.857 x 10^{16} metres or 3.2616 light years.

གཟའ་སྐར་གྱི་རྒྱང་ཐག་མཚ�eq ཁར་སྦྱོང་བའི་རིང་ཚད་ཀྱི་བཅུ་གཉིས་ཀའི་ཁྱོན་ལས་ཀྱི་ཆ་སྟོམས་ཚངས་ཕྲེད་ཚངས་ཀྱིས་གྲུགས་དབྱིབས་ཀྱི་ཐུར་ཚད་སྐར་ཆ་གཅིག་བཟོ་ཐུབ་པའི་རིང་ཚད། བར་སེག་གཅིག་ནི་མི་ཁར་ 30.857 x 10^{16} མཚུངས་པ་དང་། ཡོད་ལོ་ 3.2616 དང་མཚུངས་པ་ཡིན།

partial
ཆ་ཙམ། ཐུག་ས་རི་བ། ཐུག་ས་ཙམ།

Relating to only a part; not general or complete

ཆ་ཤས་ཤིག་ཁོ་ནོ་དང་འབྲེལ་བ་སྟེ། ཆ་ཚང་དམ་ཡོངས་བྱས་མིན་པ།

partial epilepsy
ཆ་ཤས་བཏུལ་གཟེར།
biol.

Epilepsy characterized by partial seizures

འདར་རེངས་ཆ་ཙམ་ཡིན་པའི་བཏུལ་གཟེར།

partial seizure
ཆ་ཤས་འདར་རེངས།
biol.

A seizure that originates from a localized area of the cerebral cortex, involves neurologic symptoms specific to the affected area of the brain, and may progress to a generalized seizure.

གླང་ཆེན་གླང་ཤུན་གྱི་ས་ཁྲལ་དེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་འགོ་བཙུགས་པའི་འདར་རེངས་ལ་གོ་ཞིང་། གཙོ་བོ་སྐྱོན་ཕེབས་པའི་གླང་པའི་ཆ་ཤས་དེ་དང་འབྲེལ་བའི་དབང་ནས་ཀྱི་ནད་ཤུགས་མངོན་གྱི་ཡོད་པ་དང་། ཡོངས་བྱས་གྱི་འདར་རེངས་སུ་འགྱུར་གྱིད་པ་ཡིན།

partial tone
གཙང་ཐམ་ཆ།
phys.

One of the many tones that make up one musical sound. Each partial tone (or partial) has only one frequency. The lowest partial of a musical sound is called the fundamental frequency. Any partial whose frequency is a multiple of the fundamental frequency is called a harmonic. The fundamental frequency is also called the first harmonic. The second harmonic has twice the frequency of the fundamental; the third harmonic, three times the frequency, and so on.

རོལ་དབྱངས་ཀྱི་སྒྲ་གཅིག་བསྡུན་པར་བྱེད་པའི་གཙང་ཐམ་མང་པོའི་ནང་གི་གཅིག་ གཙང་ཐམ་ཆ་རེ་རེ་ལ་རྒྱོས་ཐུང་གཅིག་ཁོ་ན་ཡོད། རོལ་དབྱངས་ཀྱི་གཙང་ཐམ་ཆ་དམའ་ཤོས་དེ་ལ་གཞི་རྩའི་རྒྱོས་ཐུང་ཞེས་ གཞི་རྩའི་རྒྱོས་ཐུང་ཀྱི་ལྷག་གཙང་ཐམ་ཀྱིས་བྱུང་བའི་རྒྱོས་ཐུང་དང་ལྷན་པའི་གཙང་ཐམ་ཆ་ལ་མཚུངས་གཙང་ཐམ་ཞེས་ གཞི་རྩའི་རྒྱོས་ཐུང་ལ་མཚུངས་གཙང་ཐམ་དང་ཡོ་ཡང་ཞེས། མཚུངས་ གཙང་ཐམ་གཉིས་པའི་རྒྱོས་ཐུང་ནི་གཞི་རྩའི་རྒྱོས་ཐུང་ཀྱི་ཉིས་ལྷན་ཡིན་པ་དང་། མཚུངས་ གཙང་ཐམ་གསུམ་པ་ནི་གསུམ་ལྷན་ཡིན་པ་ལ་སོགས་པའོ།

particle
དངོས་
phys.

One of the fundamental components of matter.

བོམ་གཟུགས་ཀྱི་གཞི་རྩའི་བྱེ་ཕྲ་ཆ་ཞིག

particle accelerator
སྒྲུབ་སྟོན་རྡུལ་ཅན།
phys.

A machine for accelerating charged elementary particles to very high energies, used for research in nuclear physics

ཆུ་རྡུལ་ལ་སྒྲུབ་སྟོན་རྒྱུད་དེ་ནུས་པ་ཆེན་པོ་བཟོ་མཁན་གྱི་འཕྲུལ་ཆས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང། ལྷ་རྡུལ་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག་གི་ཞིབ་འཇུག་ཏུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད།

particle collider
ཕྲ་རྡུལ་བཏང་ཅན།
phys.

A particle accelerator used to bring about collisions between particles or atoms in order to study their behavior or create isotopes.

རྡུལ་ལམ་རྡུལ་ཕྲན་གྱི་ཁྱད་ཆོས་ལ་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པའམ། ཡང་ན་གནས་མཉམ་ཆ་རྫས་སྒྲུན་པའི་ཆེད་དུ་ཕྲ་རྡུལ་ལམ་རྡུལ་ཕྲན་པན་ཚུན་ཁྱད་ཁ་རྒྱག་ཏུ་འཇུག་བྱེད་ཀྱི་སྒྲུབ་སྟོན་རྡུལ་ཆས་ཤིག

particle physics
ཕྲ་རྡུལ་བདོས་ཁམས་རིག་པ།
phys.

The study of elementary particles.

ཆུ་རྡུལ་ལ་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པའི་རིག་པ།

pascal (Pa)
པ་སི་ཀལ།
phys.

SI unit of pressure. One pascal of pressure exerts a normal force of 1 newton per square meter. A kilopascal (kPa) is 1000 pascals.

གནོན་ཤུགས་ཀྱི་རྒྱལ་ཕྱི་འི་ཚད་ལྡན་བཅུ་གཅིག། གནོན་ཤུགས་པ་སི་ཀལ་གཅིག་གིས་རྒྱ་ཁྱོན་མི་ཏར་གྱུ་བའི་མ་གཅིག་གིས་ངོས་སུ་དྲང་ཤུགས་ནི་ཉ་ཏོན་ ༡ འདོན་པར་བྱེད། ཀི་ལོ་པ་སི་ཁལ་ (kPa) གཅིག་ནི་པ་སི་ཀལ་ ༡༠༠༠ ཡིན།

Pascal's principle
པ་སི་ཁལ་ཀྱི་རྒྱ་ཅོན།
phys.

Changes in pressure at any point in an enclosed fluid at rest are transmitted undiminished to all points in the fluid and act in all directions.

ཁ་བཏུམས་ཤིང་འགྱེལ་མེད་ཀྱི་རྒྱུག་གཟུགས་ཤིག་གི་གནས་གཡང་རྒྱང་རྒྱང་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་བ་བཏང་བའི་གནོན་ཤུགས་ནི་གནས་ཐམས་ཅད་ལ་རྗེ་ཚུང་དུ་མ་སོང་བའི་སྒོ་ནས་རྒྱུ་གཏོང་བྱེད་ཅིང་བྱོགས་ཐམས་ཅད་ལ་ཁྱབ་པར་བྱེད།

passive immunity
གཞན་གྱིང་ནས་འགོག
biol.

Immunity acquired by the transfer of antibodies from another individual, as through injection or placental transfer to a fetus.

གང་ཟག་གཞན་ཞིག་གི་འགོག་གཟུགས་དེ་སྐྱེན་ཁབ་རྒྱུ་པའམ་ཤ་མ་རྒྱུ་ནས་སྐྱེས་སྲིང་ལ་རྒྱུ་གཏོང་བྱེད་པ་ལྟ་བུ་ལ་བརྟེན་ནས་ཐོབ་པའི་ནང་འགོག་ནུས་པ་ལ་གོ

passive transport
རང་ལུས།
biol.

The movement of a molecule across a biological membrane without any expenditure of metabolic energy.

ནུས་སྐྱུར་གྱི་ནུས་པ་ཅི་ཡང་བེད་སྤྱོད་གཏོང་མི་དགོས་པར་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་རྐྱེ་མོ་བརྒྱུད་ནས་འདུས་རྡུལ་པར་ཚུར་འགྲོ་ཁོང་བྱེད་པ་ལ་གོ

pathogen
རྣད་སྐྱེན་བྱེ་མོ།
biol.

An agent that causes disease, especially a virus, bacterium, or fungus.

གཞན་སྐྱེན་རྣམ། སྐྱེན་བྱ། ཡང་ན་ཁམས་ཀ་ལྟ་བུ་ནི་ཚོ་སྟོང་མཁན་གྱི་རྒྱུན་ཞིག

pathology
༡ རྣད་བཅུག་རིག་པ།
༢ རྣད་ཀྱི་ཁམས་ཐྱོན།
biol.

1. The scientific study of disease and its causes, processes, and effects.
2. The physical changes in the body and its functioning as a result of illness or disease.

1) རྣད་ཀྱི་རྒྱུ་དང་། རྒྱུད་རིམ། ཤུགས་རྒྱུན་བཅས་ལ་ཚན་རིག་དང་མཐུན་པའི་སྒོ་ནས་བཤད་དགོས་བྱེད་པའི་རིག་པ། *2*) རྣད་དམ་ནི་ཚོ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་ལུས་པོ་དང་ལུས་པོའི་བྱེད་ལས་ཀྱི་འགྱུར་ལྡོག་ལ་གོ

pattern
བཀོད་རིས། འཕྲོས།
phys.

An arrangement or sequence regularly found in comparable objects.

བན་ཚུན་བསྡུར་རུང་བའི་དངོས་པོའི་སྒྲིང་ན་དུས་རྒྱུན་དུ་ཡོད་པའི་སྒྲིག་སྒྲངས་ཤེག་གམ་གོ་རིམ་ཞིག

payload
ཐེག་ཚད།
phys.

The amount of goods or people that a vehicle, such as a truck or aircraft, can carry.

དོས་རྒྱེལ་རླངས་འཁོར་རམ་གནམ་གྱི་ལྟ་བུའི་འགྲུལ་འཁོར་ཞིག་གིས་འཐེན་ཐུབ་པའི་དངོས་ཐོག་གམ་མི་ཡི་གྲངས་འབོར།

Pelton wheel
པེལ་ཏོན་འཁོར་ཆོ།
phys.

A water wheel with specially shaped cups around the circumference into which one or more jets of water are aimed at high speed, invented by Lester Allen Pelton, American engineer (1829–1908).

འཁོར་ཡོའི་སྟོང་མཐའ་རུ་གླལ་དུ་སྒྲིག་པའི་དབྱེ་བས་དམིགས་བསལ་ཅན་གྱི་ཡོར་བའི་ནང་དུ་འབྱུང་ཁྲངས་གཅིག་གམ་དུ་མ་ནས་ཚུ་ཤུགས་ཀྱིས་བཏང་བ་བརྟེན་ནས་སྐོར་བ་བྱེད་པའི་ཚུ་འཁོར་ཞིག ཨ་རིའི་འཚར་འགོད་པ་པེལ་ཏོན་ (*1829-1908*) གྱིས་གསར་གཏོད་བྱས།

pendulum
བཅད་ཁོ།
phys.

Any rigid body that swings about a fixed point.

འགྱེལ་མེད་ཀྱི་ཚེགས་ཅིག་ཅིག་ལ་བཞག་སྟེ་ཕར་གཡོ་ཚུར་གཡོ་བྱེད་པའི་མཁྲིགས་གཟུགས་གང་རུང་རུང་ཞིག

penicillin
པེ་ནི་ལི་ཡིན།
biol.

An antibiotic or group of antibiotics produced naturally by certain blue molds, and now usually prepared synthetically.

ཁམ་སྤུ་ལྷོན་པོ་ཁག་ཅིག་གིས་རང་བྱུང་གིས་སྐྱེན་པ་དང་། དེང་གི་ཚར་སྒྲོ་བ་སྟེབ་ཀྱིས་བཟོས་པའི་གཉན་འཛིན་ཤས་ཤིག་གམ་གཉན་འཛིན་ཤས་ཀྱི་སྟེ་ཚན་ཞིག

peninsula
ཕྱིན་ཕྱིང་།
biol.

A piece of land that juts out from a larger land mass and is mostly surrounded by water.

ས་ཁོངས་ཆེན་པོ་ཞིག་ནས་ཕྱི་བར་འབྱུར་ཞིང་རྒྱོག་ས་ལ་ཆེ་བ་ཚུ་ཡིས་སྐོར་ཡོད་པའི་ས་ཁྲལ་ལ་གོ

pentagon
ལྔ་དཔྱིན་ས།
math.
A polygon with five sides and five angles.
མཐའ་ལྔ་དང་ཟུར་ལྔ་ཡོད་པའི་མང་དཔྱིན་སར་ཤོག

pentose
ལྔ་ཚན་ཀཱ་ར།
chem.
Any of a class of monosaccharides having five carbon atoms per molecule and including ribose and several other sugars.
འདུས་རྫས་རེ་རེའི་ནང་དུ་ཁར་སྦོན་རྫས་ཕྲན་ལྔ་རེ་ཡོད་པའི་ཀཱ་ར་ཆིག་ལྔན་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདིའི་ཁོངས་སུ་རི་སྦོ་མངར་རྫས་དང་ཀཱ་ར་གཞན་ཁག་ཅིག་འདུས།

pentose sugar
ལྔ་ལྔན་ཀཱ་ར།
biol.
Five-carbon sugar molecule found in nucleic acids.
ཉིང་སྒྲུར་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ནག་རྫས་ལྔ་ལྔན་གྱི་ཀཱ་རའི་འདུས་རྫས་ཤིག

penumbra
ཚ་ཕྱིན།
phys.
Partial shadow that appears where some of the light is blocked and other light can fall. See also umbra.
ཁོང་གི་ཚ་ཤས་འགའ་ཞིག་བཀག་ཅིང་གཞན་རྣམས་འཕྲོས་པའི་སྐབས་སུ་གྲུབ་པའི་ཚ་ཅམ་གྱི་གཡོན་གཟུགས། ཕྱི་ལ་སྒྲིན་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།

pepsin
བོད་ཕིན་ཐྲིན་ཐུར།
biol.
An enzyme that is produced in the stomach of vertebrate animals and acts as a catalyst in the breakdown of proteins.
སྐལ་རྩས་ཅན་གྱི་སོག་ཆགས་ཀྱི་ཁོ་བའི་ནང་ནས་སྐྱེད་སྐྱན་བྱས་ཤིང་སྒྲིན་ཐུར་ཆ་གསེས་གཏོང་བར་སྐུལ་ཐུར་ཀྱི་བྱ་བ་བྱེད་པའི་སྒྲིན་ཐུར་ཤིག

peptide
ཐྲི་ཕྱི།
biol.
A chemical that is made of two or more amino acids, which combine to make protein.
ཨེ་མི་ནོ་སྒྲུར་ཐུར་གཉིས་སམ་དུ་མས་བྱུབ་པའི་ཐུར་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། སྒྲི་ཅི་མཉམ་སྡེབ་བྱས་ཏེ་ཐྲི་ཐུར་བྱུབ་ཀྱི་ཡོད།

peptide bond
བོད་ཏ་ཡི་འཛིན་བཅུ།
biol.
The chemical bond between carboxyl groups and amino groups of neighboring amino acids, forming an amide group and constituting the primary linkage of all protein structures.
ཨེ་མི་ནོ་སྒྲུར་ཐུར་ཤིག་ཀཱ་ཁར་ཐྲོག་ཤེལ་སྡེ་ཚན་བར་ཉེ་འགྲམ་གྱི་ཨེ་མི་ནོ་སྒྲུར་ཐུར་གཞན་ཞིག་གི་ཨེ་མི་ནོ་སྡེ་ཚན་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་བྱུབ་པའི་ཐུར་སྒྲོར་གྱི་འཛིན་བ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། ཨ་མཡེ་ཏ་སྡེ་ཚན་ཞིག་བྱུབ་པར་བྱེད་ལ་སྒྲི་ཐུར་གྱི་ཚགས་བཀོད་ཀྱི་ཐོག་མའི་མ་ཐུད་སྒྲོར་གྱི་ཚ་ཤས་སུ་འགྱུར་གྱི་ཡོད།

peptide hormone
ཐྲི་ཕྱི་ལྷན་ཐུར།
biol.
Peptide hormones are a class of peptides that are secreted into the blood stream and have endocrine functions in living animals. Examples are luteinizing hormone, follicle stimulating hormone, etc.
ཐྲི་ཅི་ལྷན་ཐུར་ནི་སྒོག་ལྡན་སྒོག་ཚགས་ཀྱི་ཁག་གི་ནང་དུ་ཐྲོད་ཅིང་ནང་ལྷན་གྱི་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་མཁན་གྱི་ཐྲི་རྩའི་སྡེ་ཚན་ཞིག་ཡིན། དཔེར་ན། ཝེར་ཁུག་གྱིས་ལྷན་ནང་། ཕྱང་ཐ་སྐུལ་བའི་ལྷན་ཐུར་ལ་སོགས་པཝོ།

peptidoglycan
པེপ་ཏི་ཌོ། རྒྱ་ལས་ཡི་ཁས།
biol.

A polymer found in the cell walls of prokaryotes that consists of polysaccharide and peptide chains in a strong molecular network.

ཉིང་བྱལ་སྒྲེ་དངོས་ཀྱི་ཐྲ་ཐུང་གི་ཤུན་དུ་ཡོད་པའི་རྩོས་རྩ་ཤིག་ཡིན་ཞིང། འདུས་རྩལ་ཀྱི་བྱ་ཚོགས་བརྟན་པོའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཀ་ར་ཌང་ལྡན་དང་སྲོ་ཕྱི་ལྷིའི་ལྷེང་བ་ཡིས་གྲུབ་པ་ཡིན།

percentile
བརྒྱ་ཆའི་གནས་དེམ།
math.

One of the values of a statistical variable that divides the distribution of the variable into 100 groups having equal frequencies.

འགྲུར་གྱངས་ཀྱི་བཀྲམ་ཚུལ་ཞིག་ཁ་གྱངས་མཉམ་པའི་སྡེ་ཚན་𝟏𝟎𝟎 རུ་བགོ་བར་བྱེད་པའི་མཐའ་ཅིས་འགྲུར་གྱངས་ཀྱི་གྱངས་ཐང་ཞིག

percussion
དཀྲོལ་རྩད།
phys.

In musical instruments, the striking of one object against another.

རོལ་ཆ་དཀྲོལ་རྩྭ་གི་སྒྲབས་སུ་དངོས་པོ་ཞིག་གིས་དངོས་པོ་གཞན་ཞིག་ལ་གཞུ་བར་གོ

perfusion
ཁྲབ་ཐྲུག
biol.

The passage of blood, a blood substitute, or other fluid through the blood vessels or other natural channels in an organ or tissue.

དབང་པོའམ་ཕུང་གྲབ་ནང་གི་ཁྲག་རྒྱལ་ཆུ་ལམ་བར་བྱུང་གི་རྒྱུ་ལམ་གཞན་བརྒྱུད་ནས་ཁྲག་གམ། ཁྲག་ཚོ། ཡང་ན་གསེར་གཟུགས་གཞན་རྒྱུ་བ་ལ་གོ

perigee
ཉེ་མཐའ།
phys.

Point in an elliptical orbit closest to the focus about which orbiting takes place. See also apogee.

སྒོར་བ་བྱེད་སའི་ལྷེ་བ་ནས་ཐག་ཉེ་ཕོས་ཡིན་པའི་འཛོང་དབྱིབས་སྒོར་ལམ་ཀྱི་གནས། རིང་མཐའ་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།

perimysium
ཀ་ཕྲིམ་མཐའ་ཐྲི།
biol.

The connective-tissue sheath that surrounds a muscle and forms sheaths for the bundles of muscle fibers.

ཤ་གནང་ཅིག་གི་མཐའ་ནས་སྒོར་ཞིང། ཤ་གནང་ཆ་རྒྱས་ཚུན་པོའི་མཐའ་རུ་ཕྱི་ལྷན་འགྲུབ་པར་བྱེད་པའི་མཐུད་ཕྲོར་ཕུང་གྲུབ་ཀྱི་ཕྱི་ལྷན་ལ་ཟེར།

period
དུས་ཀབས།
biol.

A major division of geological time that is a subdivision of an era and is itself subdivided into epochs.

ས་ཁམས་དུས་ཚོད་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཆེན་པོ་ཞིག་སྟེ། བསྐལ་བ་ཡི་ནང་གསེས་སྡེ་ཚན་ཡིན་ཞིང། རང་ཉིད་ནང་གསེས་སྡེ་ཚན་དུ་དབྱེ་སྟེ་དུས་སྒྲབས་བྱུབ་ཀྱི་ཡོད།

period
འཁོར་ཡུག།
phys.

In general, the time required to complete a single cycle. (a) For orbital motion, the time required for a complete orbit. (b) For vibrations or waves, the time required for one complete cycle, equal to 1/frequency.

སྤྱི་བཏང་བྱས་ན། སྐོར་བ་ཆ་ཚང་ཞིག་གྲུབ་པར་མཁོ་བའི་དུས་ཡུན་ལ་གོ (ཀ) འཁོར་ལམ་འགྱུལ་སྐོར་ཀྱི་སྐབས་སུ་སྐོར་བ་ཆ་ཚང་ཞིག་གྲུབ་པར་མཁོ་བའི་དུས་ཡུན། (ཁ) འདར་འགྱུལ་དང་རྒྱབས་ལ་མཚོན་ན། འཁོར་རྒྱུན་གཅིག་ལ་མཁོ་བའི་དུས་ཡུན་ཏེ་ 1/རྟོག་ཁྱོད་དང་མཚུངས།

periodic
འཁོར་ཡུན་གྱི།
phys.

Appearing or occurring at intervals.

བར་མཚམས་རེས་ཅན་གྱི་སྐབས་སུ་མངོན་པར་འགྱུར་བའམ་འབྱུང་བ།

periodic table
རྒྱ་ཁྱས་རེའུ་མིག
chem.

Chart that lists elements by atomic number and by electron arrangements, so that elements with similar chemical properties are in the same column (group).

རྩ་ཁྱས་རྣམས་རྡུལ་གྲངས་དང་གློག་རྡུལ་གྱི་བཀོད་ལུགས་ལྟར་བསྒྲིགས་ཏེ། ཁྱས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་མཚུངས་པའི་རྩ་ཁྱས་རྣམས་ཀ་ཐིག་ (སྒེ་ཚན་) གཅིག་ཏུ་འཁེལ་བར་བྱས་པའི་རེའུ་མིག

periodic table of elements
རྒྱ་ཁྱས་ཀྱི་འཁོར་རྒྱུན་རེའུ་མིག
chem.

Chart that lists elements by atomic number and by electron arrangements, so that elements with similar chemical properties are in the same column (group).

རྩ་ཁྱས་རྣམས་རྡུལ་གྲངས་དང་གློག་རྡུལ་གྱི་བཀོད་ལུགས་ལྟར་བསྒྲིགས་ཏེ། ཁྱས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་མཚུངས་པའི་རྩ་ཁྱས་རྣམས་ཀ་ཐིག་ (སྒེ་ཚན་) གཅིག་ཏུ་འཁེལ་བར་བྱས་པའི་རེའུ་མིག

peripheral
མཇའ་འཁོར།
neurosci.

Near the surface of the body, with special reference to the circulation and nervous system.

ལུས་པོའི་ཕྱི་ངོས་དང་ཉེ་བ་སྟེ། བྱེ་བྲག་ཏུ་ལུས་པོའི་ཕྱི་ངོས་དང་ཉེ་བའི་ཁྲག་འཁོར་མ་ལག་དང་དབང་རྩ་མ་ལག་མཚོན་པར་བྱེད།

peripheral nervous system (PNS)
མཇའ་འཁོར་དབང་རྩ་མ་ལག
neurosci.

The nervous system outside the brain and spinal cord.

གླང་པ་དང་རྒྱུང་པའི་ཕྱི་ལོགས་སུ་ཡོད་པའི་དབང་རྩའི་མ་ལག་དེ་ལ་གོ

permeability
ཕིམ་བརྒྱུད་བདག་ཉིད།
phys.

The rate of flow of a liquid or gas through a porous material.

བུ་ག་ཅན་གྱི་དངོས་པོ་ཞིག་བརྒྱུད་ནས་གཡེར་གཟུགས་སམ་རླུགས་སིམ་བརྒྱུད་བྱེད་པའི་ཚད་གཞི།

permeable
ཕིམ་བརྒྱུད་ཅན་བ།
biol.

Capable of being permeated or penetrated, especially by liquids or gases

གཡེར་གཟུགས་སམ་རླུགས་བརྒྱུད་ནས་འགྲོ་ཐུབ་པའམ་སིམ་ཐུབ་པའི།

perpendicular
དྲང་འཕྱང་།
math.

At an angle of 90° to a given line, plane, or surface or to the ground.

དྲང་ཕྱོགས་གམ། སྟོམས་ངོས་སམ། ངོས་སམ། ཡང་ན། ས་ངོས་དེས་ཅན་ཞིག་ལ་རྒྱར་ཚད་ ९० གྲུབ་པའི་སྒོ་ནས་སྦྱོལ་བ།

perpetual motion
རྒྱུན་འཁྱལ་།
phys.

The hypothetical continuous operation of an isolated mechanical device or other closed system without a sustaining energy source.

རྒྱུ་བསྡོངས་པའི་ནུས་པའི་འབྱུང་ཁུངས་ཤིག་མེད་ཀྱང་། ཁེར་རྒྱང་དུ་གནས་པའི་འཕྲུལ་ལས་ཡོ་ཚས་ཤིག་གམ་མ་ལག་ཅིག་གི་ཏོག་བཏགས་ཀྱི་རྒྱུན་གནས་བྱེད་སྒོ

perpetual-motion machine
རྒྱུན་འཁྱལ་འཕྲུལ་ཆས།
phys.

A machine that can continue to do work indefinitely without drawing energy from some external source; impossible under the law of conservation of energy.

ཕྱི་ནས་ནུས་པ་མ་བླངས་པར་ལས་ཀ་མཚམས་མི་ཆད་པར་བྱེད་ཐུབ་པའི་འཕྲུལ་ཆས་ཤིག ནུས་པ་ཉར་ཚགས་ཀྱི་གཏན་ཁེམས་ལྟར་ན་འདི་འདྲ་ཡོང་མི་སྲིད།

persistence
ཀུ་ཚུགས།

The fact of continuing in an opinion or course of action in spite of difficulty or opposition.

དཀའ་ངལ་དང་འགལ་བ་ཟླ་ལ་མ་ལྟོས་པར་ལྟ་བ་ཞིག་གམ་བྱ་གཞག་ཅིག་ཐུ་མ་ཐུང་པའི་བྱ་བ།

perspective
མཐོང་ལྡོང་།
neurosci.

The appearance of viewed objects with regard to their relative position, distance from the viewer, etc.

ལྟ་སའི་དངོས་པོའི་ལྟོས་བཅས་ཀྱི་གནས་ས་དང་རྒྱང་ཐག་གཞི་ལ་བཞག་སྟེ་ལྟ་མཁན་ལ་སྟོང་བའི་དངོས་པོ་དེའི་སྟང་ཚུལ་ལ་གོ

perturbation
འཁྲུག་འཁྱལ་།
phys.

Deviation of an orbiting object (e.g., a planet) from its path around a center of force (e.g., the Sun) caused by the action of an additional center of force (e.g., another planet).

དབུས་ཤུགས་ཤིག་གི་ (ཉི་མ་ལྟ་བུ་) མཐའ་རུ་སྐོར་བ་བྱེད་ཀྱིན་པའི་དངོས་པོ་ (གཟའ་སྐར་ཞིག་ལྟ་བུ་) ཞིག་དབུས་ཤུགས་གཞན་ཞིག་ (གཟའ་སྐར་གཞན་ཞིག་) གི་ཤུགས་རྒྱུན་ལ་བརྟེན་ནས་སྐོར་ལམ་དངོས་ལས་འགྱོག་པ།

pesticide
འཚ་སྨན།
chem.

A substance used for destroying insects or other organisms harmful to cultivated plants or to animals.

སྲོག་ཆགས་སམ་འདེབས་འཛུ་གས་བྱས་པའི་ཚེ་ཤིང་ལ་གཏོང་བཤད་ནས་སྲེག་ནས་སྐྱེ་དངོས་གཞན་ཙ་མེད་དུ་གཏོང་ཆེད་དུ་སྦྱོང་བཤད་དངོས་རྫས་ཤིག

petal
མེ་ཏོག་གི་འདབ་མ།
biol.

The outermost floral part of a flower.

མེ་ཏོག་ཅིག་གི་མེ་ཏོག་གི་ཚ་ཤས་ཆེས་ཕྱི་མ་དེ་ལ་གོ

petroleum
རོ་ལྦུམ།
chem.

A liquid mixture of hydrocarbons which is present in suitable rock strata and can be extracted and refined to produce fuels including petrol, paraffin, and diesel oil.

བྲག་རྩེའི་ཆགས་རིམ་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཡང་སོལ་རྡུལ་རྩམ་གྱི་གཅེར་གཟུགས་འདྲེས་རྩམ་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། དེ་ཕྱིར་བཏོན་ནས་བཅོ་སྒྲུང་བྱས་ཏེ་རོ་སྒྲུམ་དཔར་མ་བང་། རོ་སྒྲུམ་སྒྲ་ཚོལ། ཨི་རྡེལ་རོ་སྒྲུམ་ལ་སོགས་པའི་བུད་རྩམ་སྐྱེད་སྒྲུན་བྱེད་ཐུབ།

pH
ཉལ་ཐུན་ཚད་གཞི། (པི་ཨེཆ།)
chem.

A figure expressing the acidity or alkalinity of a solution on a logarithmic scale on which 7 is neutral, lower values are more acid and higher values more alkaline.

བཞུ་ཁུ་ཞིག་གི་སྒྲུང་རྩམ་ཀྱི་རང་བཞིན་ནམ་བུལ་རྩམ་ཀྱི་རང་བཞིན་དེ་དོ་རྒྱུའི་གྲངས་ཀྱི་ཚད་གཞིའི་ཐོག་ནས་མཚོན་པར་བྱེད་པའི་ཨང་གི་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཨང་གི་ ᲥᲐ ནི་བཅུར་སྒྲོམས་པ་དང་། ཆེ་བ་རྩམས་ནི་སྒྲུང་གི་རང་བཞིན་ཆེ་བ་དང་། ཆུང་བ་རྩམས་ནི་བུལ་རྩམ་ཀྱི་རང་བཞིན་ཆེ་བ་ཡོད་དོ། [ཡང་རྒྱང་གྱེས་རྡུལ་གྱི་འདུས་ཚད་གཞི་ལ་བཞག་པའི་བུལ་རྩམ་སམ་སྒྲུང་རྩམ་ཀྱི་ཚད་གཞི།]

phagocyte
ཟ་བྱེད་ཕ་ཐུར།
biol.

A cell, such as a white blood cell, that engulfs and absorbs waste material, harmful microorganisms, or other foreign bodies in the bloodstream and tissues.

ཁྲག་རྒྱུན་དང་ཟུང་གྱབ་ནང་གི་སྐྱོགས་རྩམ་སམ། གཙོ་འཚེ་ཅན་གྱི་སྐྱེ་དངོས་ཕ་ཐོ། དེ་བཞིན་རྒྱུས་མེད་ཀྱི་གཟུགས་ཕུང་གཞན་རྣམས་ལྷུར་མེད་གཏོང་བ་དང་། འཇིག་རྟེན་རྒྱུ་བ་ལས་རྒྱུ་ཁྲག་ཟུང་དཀར་པོ་ལྟ་བུའི་ཕ་ཐུར་ཞིག་ལ་ཟེར།

phagocytic cells
ཟ་བྱེད་ཕ་ཐུར།
biol.

A cell that ingests microorganisms and foreign particles.

སྐྱེ་དངོས་ཕ་མོ་དང་ཕྱི་ནས་ཡོད་པའི་རྡུལ་ཟ་མཁན་གྱི་ཕ་ཐུར་ཞིག

phagocytosis
ཟ་བྱེད་ཕ་ཐུར་གྱི་ལས་རྒྱལ།
ཕ་ཐུར་འཕྲུང་འཇིག།
biol.

The process by which phagocytes absorb and get rid of harmful bacteria.

ཟ་བྱེད་ཕ་ཐུར་གྱིས་གཙོ་འཚེ་ཅན་གྱི་སྲོག་བུ་བཏུམས་ནས་རྩ་མེད་བཟོ་བའི་བྱ་བའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག

pharmaceutical industry
སྨན་སྒྲོ་བཟོ་གྲྭ།
chem.

The pharmaceutical industry is the drugs industry, concerned with the development, manufacture and marketing of drugs as medicines.

སྨན་སྒྲོ་བཟོ་གྲྭ་ནི་སྨན་རྩམ་བཟོ་གྲྭ་ཡིན་ཞིང་། སྨན་རྩམ་དེ་སྨན་གྱི་ངོ་བོར་གསར་བཟོ་དང་། ཐོན་སྐྱེད། ཚོང་འགྲེམས་བྱེད་པ་བཅས་དང་འཛིལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན།

pharynx
མཆུ་ལ་བ།
biol.

The muscular tube attached to the base of the skull and continuous with the oesophagus (gut) in animals.

སེམས་ཅན་གྱི་གླང་པའི་མཁྲིལ་ལ་འབྱར་ཞིང་མིད་ཐག(ཟས་ལམ་)དང་ལྷན་དུ་ཆ་ཐུད་ནས་ཡོད་པའི་ཤ་སྟོན་ཅན་གྱི་ཕྲུ་ཀུ་དེ་ལ་གོ

phase
ངོ་།
phys.

(a) One of the four main forms of matter: solid, liquid, gas, and plasma; often called state. (b) The part of a cycle that a wave have advanced at any moment. See also in phase and out of phase.

(ཀ) བེམ་རྫས་ཀྱི་རྣམ་པ་བཞི་སྟེ་སྲ་གཟུགས་དང་། གཤེར་གཟུགས། རླངས་གཟུགས། གྱེས་གཟུགས་བཅས་ལས་གང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ལ་ནམ་རྒྱུན་དུ་གནས་བབ་ཅེས་བརྗོད། (ཁ) དུས་སྐབས་གང་རུང་རུང་ཞིག་ཏུ་མདུན་དུ་ཐོན་པའི་རླབས་ཀྱི་འཁོར་རྒྱུན་གྱི་ཆ་ཤས། ངོ་མཐུན་པ་དང་ངོ་མི་མཐུན་པ་གཉིས་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།

phased out
རིམ་བཏུ།

To bring or come to an end, one stage at a time.

རིམ་པ་རེ་རེ་བཞིན་མཇུག་བསྡུ་རུ་འཇུག་པ།

phasic
ཆད་འཇུག

Occurring in phases rather than continuously.

རྒྱུན་མཐུད་ནས་མི་འབྱུང་བར་རིམ་པ་དང་རིམ་པ་བྱས་ནས་འབྱུང་བ་ལ་གོ

phenotype
རིགས་རྫས་མངོན་རྣམ།
biol.

The physical and biochemical characteristics of an organism as determined by the interaction of its genetic constitution and the environment.

སྐྱེ་དངོས་ཤིག་གི་རིགས་རྫས་ཀྱི་གྲུབ་ཆ་དང་ཁོར་ཡུག་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་མངོན་པའི་ལུས་པོ་དང་སྐྱེ་དངོས་རྫས་སྦྱོར་གྱི་ཐུན་མིན་ཁྱད་གཤིས་ལ་གོ

phenotypic plasticity
རིགས་རྫས་མངོན་རྣམ་མཉེན་གཤིས།
biol.

Some organisms can change their appearance, physiology, and development in response to changes in the environment. This is called phenotypic plasticity.

སྐྱེ་དངོས་འགའ་ཞིག་གིས་ཁོར་ཡུག་གི་འགྱུར་ལྡོག་དང་བསྟུན་ནས་རང་གི་ཕྱི་ཚུལ་དང་། ལུས་གནས། འཚར་འཕེལ་བཅས་ལ་འགྱུར་ལྡོག་གཏོང་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད་ཅིང་། འདི་ལ་རིགས་རྫས་མངོན་རྣམ་མཉེན་གཤིས་ཟེར།

phenylalanine
ཕི་ན་ཡིལ་ཨ་ལ་ནིན།
chem.

An amino acid widely distributed in plant proteins. It is an essential nutrient in the diet of vertebrates.

རྩི་ཤིང་གི་སྤྲི་རྫས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོངས་སུ་ཁྱབ་པའི་ཨེ་མི་ནོ་སྐྱུར་རྫས་ཤིག འདི་ནི་སྐལ་རུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ཟ་མའི་ནང་གི་ངེས་མཁོའི་བཅུད་རྫས་ཤིག་ཡིན།

phenylketonuria
ཕི་ན་ཡིལ་ཀི་ཊོན་གཅིན་བབས།
neurosci.

An inherited inability to metabolize phenylalanine that causes brain and nerve damage if untreated.

ཕི་ན་ཡིལ་ཨ་ལ་ནིན་འཇུ་མི་ཐུབ་པའི་རྒྱུད་འདེད་ཉམས་སྐྱོན་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། སྨན་བཅོས་མ་བྱས་ཚེ་ཀླད་པ་དང་དབང་རྩ་ལ་གནོད་སྐྱོན་གཏོང་གི་ཡོད།

pheromone
རྩེད་ཕྲི།
biol.

A chemical substance used as a specific signal by some organisms to communicate with one another.Many insects and some mammals use pheromones to mark out territories and to attract mates.

སྐྱེ་དངོས་འགལ་ཞིག་གིས་པན་ཚུན་འབྲེལ་བ་བྱེད་པའི་ཚེད་དུ་བཏང་འཕྲིན་དམིགས་བསལ་བ་ཞིག་གི་ཚུལ་དུ་སྤྱོད་པའི་རྩེད་ཕྲི་མང་དག་ཅིག་བང་ནུ་གསོས་སྤོག་ཚགས་འགལ་ཞིག་གིས་རྩེད་ཕྲི་བང་ཉིད་ཀྱི་མངའ་ཁོངས་ལ་མཚམས་རྟགས་འགོད་པ་དང་། རོགས་རྒྱ་འགྲུག་ཐབས་སུ་གེད་སྤྱོད་བྱེད།

phlegm
བད་ཀན།
biol.

One of the four humors of ancient and medieval physiology, thought to cause sluggishness, apathy, and evenness of temper.

སྦ་དུས་དང་དུས་རབས་བར་མའི་ལུས་ཁམས་གནས་ལུགས་རིག་པའི་ཁྲོད་དུ་ངོས་འཛིན་བྱེད་པའི་ལུས་ཀྱི་ཆུ་སེར་བཞི་ཡི་ཡ་ཀྱལ་ཞིག ཁ་ཤིས་སྤྱོད་ཅོག་པོ་དང་། སྤྱོ་ལྡང་ཞན་པོ། བཏང་སྙོམས་རང་བཞིན་བཅས་སྐྱེད་པར་འདོད།

phloem
བཅུད་ལམ།
biol.

The vascular tissue in plants which conducts sugars and other metabolic products downwards from the leaves.

ཅོ་ཤིང་གི་ལོ་མ་ནས་ཀ་ར་དང་ནུས་སྒྲུར་གྱི་ཐོན་རྫས་གཞན་རྣམས་ཐུར་དུ་རྒྱུ་སའི་སྒྲ་གྱེའི་ཕྱུང་གྲབ་ལ་གོ

phlogiston theory
མེ་རྫས་ཀྱི་ནུམ་གཞུང
phys.

A former theory of combustion in which all flammable objects were supposed to contain a substance called phlogiston, which was released when the object burned.

འབར་ནུས་ལྡན་པའི་དངོས་གཟུགས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ནང་དུ་འབར་རྫུ་ལ་ཞེས་པའི་དངོས་རྫས་ཤིག་ཡོད་ཅིང་། དངོས་གཟུགས་དེ་འབར་བའི་སྐབས་སུ་འབར་རྫུ་ལ་གློད་པར་འདོད་པའི་མེ་འབར་ལུགས་ཀྱི་གཏན་ཁྱིམས་རྩི་ཞིག

phoneme
གདངས་ཆུ།
phys.

The smallest phonetic unit in a language that is capable of conveying a distinction in meaning

སྐད་ཡིག་ཅིག་གི་ནང་དུ་ནང་དོན་མི་འདྲ་བ་སྟོན་པའི་ནུས་པ་དང་ལྡན་པའི་སྒྲ་གདངས་ཀྱི་གྲྭབ་ཆ་ཆུང་ཤོས་དེ་ལ་གོ

phonetics
ཐུ་གདངས་རིག་པ།
phys.

The branch of linguistics that deals with the sounds of speech and their production, combination, description, and representation by written symbols.

སྐད་ཀྱི་སྒྲ་གདངས་དང་། སྐྱེན་ཚུལ། མཉམ་སྒྲིག་བྱ་ཚུལ། འགྲེལ་ཚུལ། ཡི་གེར་བཀོད་པའི་རྟགས་ཀྱིས་མཚོན་ཚུལ་བཅས་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པའི་སྐད་ཡིག་རིག་པའི་ནང་གསེས་སྡེ་ཚན་ཞིག

phonograph
ཕྱི་འཁོར།
phys.

A machine that reproduces sound by means of a stylus in contact with a grooved rotating disk.

རྩོ་བ་བྱེད་བཞིན་པའི་ཐྲེད་མ་ཤུར་ཁ་ཅན་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་ཚགས་སྒྲུག་ཅིག་ཐུག་པ་བརྟེན་ནས་ཐུ་བསྒྱུར་དུ་བསྒྱུན་པར་བྱེད་པའི་འཕྲུལ་ཆས་ཤིག

phonograph record
ཕྱི་ཤོག
phys.

A vinylite or shellac disk with grooves representing a recorded sound, used for reproducing the sound as a phonograph needle travels through it.

འགྱེག་གམ་ལ་ཟ་ཅི་ཡི་སྟེར་མའི་སྟེང་དུ་བསྡུ་འདུག་བྱས་པའི་ཐུ་མཚོན་བྱེད་ཀྱི་ཤུར་ཁ་དང་ལྡན་པ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། དེའི་སྟེང་དུ་ཐུ་བཀོར་གྱི་ཚགས་སྒྲུག་འགོར་བགྲོད་བྱེད་སྐབས་ཐུ་དེ་བསྒྱུར་བསྒྱུན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

phonology
སྐད་གཏམ་རིག་པ།
phys.

The system of contrastive relationships among the speech sounds that constitute the fundamental components of a language.

སྐད་ཡིག་ཅིག་གི་གཞི་རྩའི་བྱེད་ཚར་གྱུར་པའི་ཐུ་གཏམ་དབར་ཀྱི་མི་འདྲ་བའི་ཁྱད་པར་སྟོན་པའི་གཞུང་ལུགས་ཤིག

phosphate
འོད་ཀྱི་མ་མའི་ཐྲུར་ཕྱ།
chem.

A salt, ester, or anion of phosphoric acid, derived by removal or replacement of one, two, or especially all three of the hydrogens of phosphoric acid.

འོད་ཀྱི་མ་མའི་ཐྲུར་ཏ་མ་གི་ཡང་རྒྱུང་རྡུ་ལ་ལན་གཅིག་གམ། གཉིས་སམ། ལྷག་པར་དུ་གསུམ་པོ་ཐམ་བཏོན་པ་ལས་བཏེ་ཚན་གཞན་བཅུག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུན་པའི་འོད་ཀྱི་མ་མའི་ཐྲུར་ཏ་ཀྱི་ཚྭལམ། ཐྲུར་ཚོལ་ལམ། ཡང་ན། མོ་ཁུར་ཅན་གྱི་བྱིངས་ཏ་ཤས་ཤིག

phosphoenol-pyruvate
འོད་མ་ཨེ་ནོལ་པེ་ཏུ་ཨེ་ཏ།
chem.

A salt or ester of phosphoenolpyruvic acid.

འོད་མ་ཨེ་ནོལ་པེ་ཏུ་ཨེག་ཐྲུར་ཏ་ཀྱིས་བྱས་པའི་ཚྭལམ་ཐྲུར་ཚོལ་ཞིག

phosphofructo-kinase (PFK)
འོད་མ་ཐུ་ཏུ་མདར་ཐྲོར་སྐྱེན་ཁ་ཤས།
biol.

An enzyme which brings about the irreversible transfer of a phosphate group from ATP to fructose phosphate in glycolysis.

མངར་ཏ་ཤས་ཞིག་འགྱུར་ཀྱི་སྐབས་སུ་ཨེ་ཏི་པི་ཡི་འོད་ཀྱི་མ་མའི་སྟེ་ཚན་ཞིག་ཐུ་ཏུ་མངར་ཅན་འོད་མའི་སྟེ་ཚན་དུ་བསྒྱུར་ཁྲོག་མི་ཐུབ་པའི་སྒོ་ནས་ཐྲུར་མཁན་གྱི་སྐྱེན་ཏ་ཤས་ཤིག

phosphoglycer-ate
འོད་མ་ཐྲི་ཡི་ས་རི་ཏེ།
chem.

A salt or ester of phosphoglyceric acid.

འོད་མ་ཐྲི་ཡི་ས་རི་ཏེ་ཐྲུར་ཏ་ཀྱི་ཚྭལམ་ཐྲུར་ཚོལ་ཞིག

phosphoglycerate mutase
འོད་མ་ཕྷི་ལི་སི་རེ་ཊ་བསྒྱུར་སྤྲིག་སྨིན་རྫས།
biol.

A red blood cell enzyme that participates in the metabolism of glucose.

གུ་ལུ་མངར་རྫས་ནུས་སྒྱུར་གྱི་སྐབས་སུ་བྱེད་ནུས་འདོན་མཁན་གྱི་ཁྲག་དམར་ཕྲ་ཕུང་གི་སྨིན་རྫས་ཤིག

phospholipid
ཕོ་སི་ཕོ་ལི་ཞག འོད་མའི་ལི་ཚིལ།
biol.

A lipid with phosphorus in the form of phosphoric acid, functioning as a structural component in membranes.

འོད་མའི་སྒྱུར་རྫས་ཀྱི་ངོ་བོར་ཡོད་པའི་འོད་ཀྱི་མ་མ་ལྡན་པའི་ལི་ཚིལ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། སྐྱི་མོའི་ཆགས་བཀོད་ཀྱི་གྲུབ་ཆའི་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་ཀྱི་ཡོད།

phosphor
འཚེར་རྫས།
phys.

Powdery material, such as that used on the inner surface of a fluorescent light tube, that absorbs ultraviolet photons, then gives off visible light.

སྨུག་ཕྱིའི་འོད་རྡུལ་འཇིབ་རྗེས་སྣང་རུང་གི་འོད་འགྲོ་བར་བྱེད་པའི་ཐད་འཚེར་གློག་སྦུག་གི་ནང་ངོས་སུ་བེད་སྤྱོད་བྱས་པའི་དངོས་རྫས་དང་མཚུངས་པའི་ཕྱེ་གཟུགས་ཀྱི་དངོས་རྫས།

phosphorescence
བརྒྱུད་འཚེར།
phys.

Type of light emission that is the same as fluorescence except for a delay between excitation and de-excitation, which provides an afterglow that may last from fractions of a second to hours, or even days, depending on such factors as the type of material and temperature.

ངར་སད་དང་ངར་ཉམ་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་དུས་འགྱངས་བྱུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཕྱི་མའི་འཚེར་མདངས་འབྱུང་བ་མ་གཏོགས་ཐད་འཚེར་དང་འདྲ་བའི་འོད་ཟེར་འགྲོ་གཏོང་གི་དབྱེ་བ་ཞིག དངོས་རྫས་ཀྱི་རིགས་དང་དྲོད་ཚད་ལ་བརྟེན་ནས་ཕྱི་མའི་འཚེར་མདངས་དེ་སྐར་ཆའི་ཆ་ཤས་ཙམ་ནས་ཆུ་ཚོད་འགའ་འམ་ཉིན་འགའ་ར་ཡང་འགོར་སྲིད།

phosphorus
འོད་ཀྱི་མ་མ།
chem.

The chemical element of atomic number 15, a poisonous, combustible nonmetal which exists in two common allotropic forms, white phosphorus, a yellowish waxy solid which ignites spontaneously in air and glows in the dark, and red phosphorus, a less reactive form used in making matches.

འབར་བའི་ཁྱད་ཆོས་ཡོད་ཅིང་དུག་གི་རང་བཞིན་ཡོད་ལ། རྡུལ་གྲངས་ ༡༥ ཅན་གྱི་ལྕགས་རིགས་མིན་པའི་རྩ་རྫས། འདི་ནི་ངོ་བོ་ལྡོག་པའི་རྣམ་པ་གཉིས་སུ་འབྱུང་བ་ཡིན། གཅིག་ནི་འོད་ཀྱི་མ་མ་དཀར་པོ་སྟེ། རླུང་ཁམས་སུ་འབར་སླ་ཞིང་ནག་ཁུང་དུ་འོད་འཚེར་བའི་སེར་མདོག་གི་སྤྲ་ཚིལ་ཅན་གྱི་མཁྲེགས་གཟུགས་ཤིག་དང་། གཞན་དེ་ནི་འོད་ཀྱི་མ་མ་དམར་པོ་སྟེ། རྫས་སྦྱོར་འབྱུང་བ་ཉུང་དལ་ཞིང་ཟུ་ཟི་བཟོ་བར་སྤྱོད་དོ།

photoautotroph
འོད་སྦྱོར།
phys.

An autotrophic organism which uses light as an energy source.

འོད་ཟེར་ནུས་པའི་འབྱུང་ཁུངས་སུ་བེད་སྤྱོད་གཏོང་མཁན་གྱི་རང་གསོའི་སྐྱེ་དངོས་ཞིག

photocell
བོད་ཐུས་གློག་ཟློག།
phys.

A device using a photoelectric effect to generate current.

བོད་གློག་ནུས་སྦང་སྦྱང་དེ་གློག་རྒྱུན་སྐྱེན་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག

photodetector
བོད་དཔལ་ཚོར་ཆས།
phys.

A device that detects or responds to incident light by using the electrical effect of individual photons.

འཕྲོ་ཞར་གྱི་བོད་ཕྲལ་རེ་རེའི་གློག་གི་ཕྱག་སྒྲ་རྒྱུན་གཞི་ལ་བཞག་སྟེ་འཕྲོ་ཞར་ཚོར་རྟོག་པྱེད་ཅེར་དེ་ལ་ཡ་ལན་སྤྲོད་མཁན་གྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག

photoelectric effect
བོད་གློག་ནུས་སྐྱེད།
phys.

Ejection of electrons from certain metals when exposed to certain frequencies of light.

བོད་ཀྱི་རྩྭོས་ཕྱོད་རིས་ཅན་ཞིག་པོག་སྐབས་ལྷག་ས་རིགས་རིས་ཅན་ཞིག་ནས་གློག་ཕྲལ་བྱིན་སྤྲོད་པ།

photoflash
བོད་འཚུག
phys.

A flash of light produced to enable a photograph to be taken; a device for producing such a flash; a flashbulb, a flash lamp.

པར་རྒྱུག་པར་ལན་གྲོགས་བྱེད་ཆེད་དུ་བསྐྱན་པའི་བོད་འཚུག་ཅིག འདི་ལྟ་བུའི་བོད་འཚུག་བསྐྱན་མཁན་གྱི་ཡོ་ཆས་ཏེ། བོད་འཚུག་ཤེལ་ཏོག་དང་། བོད་འཚུག་གློག་སྒྲོན་ལྟ་བུ།

photometry
བོད་ཚད་དཔག་པ། བོད་ཚད།
phys.

The study of visual radiation especially the calculations and measurements of luminous intensity, luminous flux, etc.

མཐོང་རྟེན་བོད་སྣང་གི་རིག་པ་སྟེ། ལྟག་པར་དུ་བཀྲག་མདངས་ཀྱི་ཆེ་ཆུང་དང་། བཀྲག་མདངས་ཀྱི་རླུབས་རྒྱུན་སོགས་ཚད་འཛིན་བཤད་རིག་པ།

photomicrograph
ཐུ་ཁར། ཐུ་དཀར།
phys.

A photograph of a microscopic object, taken with the aid of a microscope.

ཐུ་མཐོང་ཆེ་ཤེལ་སྦྱང་དེ་སྒྲོན་པའི་ཐུ་དངོས་ཀྱི་པར་རིས་ལ་གོ

photon
བོད་དཔལ།
phys.

A particle with zero rest mass consisting of a quantum of electromagnetic radiation. The photon may also be regarded as a unit of energy equal to hf, where h is the Planck constant and f is the frequency of the radiation in hertz.

གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་འགྱེད་འཕྲོའི་ཚད་ཕྲལ་གྱིས་བྱུན་ཅིང་འགུལ་མེད་གདོས་ཚད་ཀླད་ཀོར་ཡིན་པའི་ཕྲལ་ཞིག བོད་ཕྲལ་ནི་ཆེ་ཆུང་ hf དང་མཉམ་པའི་ནུས་པའི་ཁྱིས་གཞི་ཞིག་ཏུ་བཅིན་འགྱོག འདིའི་སྐབས་ཀྱི་ h ནི་པེ་ལན(ཡི་བཏུན་ཁྱད་གྲངས་དང་། f ནི་ཅར་ཚོ་ནང་བཅིས་པའི་འགྱེད་འཕྲོ་དེའི་རྩྭོས་ཕྱོད་ཡིན།

photopigment
བོད་ཚོས།
phys.

The light-sensitive chemicals in the rods and cones of the eye.

མིག་གི་སྣྱིང་དབྱིབས་ཐ་ཕུང་དང་དབྱུག་དབྱིབས་ཐ་ཕུང་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་བོད་ལ་ཚོར་བ་སྐྱེན་པའི་རྫས་ལ་གོ

photoreceptor
བོད་རྒྱལ་སྟེ་ལེན་པ།
neurosci.
A sensory cell or group of cells that reacts to the presence of light.
བོད་ལ་ཡ་ལན་སྤྲོད་མཁན་གྱི་ཚོར་ཤེས་ཕྲ་ཕུང་གཅིག་གམ་ཚོགས་འདུས་ཤིག

photosphere
བོད་ཐྲིམ།
phys.
The visible surface of the sun or other star and the source of its continuous spectrum.
ཉི་མའམ་སྐར་མ་གཞན་གྱི་མཐོང་ཐུབ་པའི་རོས་བང། དེའི་རྒྱུན་མ་ཐུབ་པའི་ཁོད་ཤལ་གྱི་འབྱུང་ཁུངས།

photosynthesis
བོད་ཀྱི་ཐྲུང་ཕྲེག། བོད་ཐྲུང།
biol.
The fundamental biological process by which green plants, algae and some bacteria are able to harness light energy from the Sun and convert it into chemical energy stored in the bonds of organic molecules such as carbohydrates.
ཅིས་ཤིང་ལྡང་ཁུ་བང་ཆུ་བལ། དེ་བཞིན་སྨིན་བུ་འགལ་ཞིག་གིས་ཉི་མའི་ཁོད་ནས་བློ་ཕན་ནས་ལ་བརྟེ་སྤྱར་བྱས་ཏེ་ཁམར་སྨོ་མངར་ཕུ་ས་ལྟ་བུའི་སྒྲེ་ལྡན་འདུས་རྩལ་ཀྱི་འཆིང་བའི་ནང་དུ་གསོག་ཉར་བྱེད་པའི་རྒྱུ་རིམ་ལ་ཟེར།

phototransduction
བོད་རྒྱལ་བཙང་ཐུང།
neurosci.
Transduction by photoreceptors; the conversion of light energy into neural impulses, especially by the photoreceptors of the retina.
ཁོད་རྒྱལ་སྟེ་ལེན་པས་བརྒྱ་སྤྱར་བའི་བྱ་བ་ལ་གོ་ཞིང། ལྟག་པར་དུ། བ་སྒྲོའི་ཁོད་རྒྱལ་སྟེ་ལེན་པས་ཁོད་ཀྱི་ནུས་པ་དབང་ཅན་ཀའི་འབར་བརྒྱ་རྩ་ཐུང་པ་ལ་གོ།

photovoltaic cell
བོད་ཐྲེད་ལོག་ཚད་ཐྲོག་ཐལ།
phys.
A photocell in which an electromotive force is generated by a photovoltaic effect.
ཁོད་ཐྲེད་ལོག་ཚད་ཀྱི་ཤུགས་རྒྱུན་ལ་བརྟེན་ནས་ཐྲོག་རྒྱུན་ཐུལ་ཤུགས་བསྐྱེན་པར་བྱེད་པའི་ཁོད་རྫས་ཐྲོག་ཐལ་ཞིག

phylogeny
ཚོགས་ཕྲེའི་འཕེལ་རིམ།
biol.
The sequence of events involved in the evolution of a species, genus, etc.
ཉེ་རིགས་བང། རྒྱུད་ལ་སོགས་པའི་འཕེལ་འགྱུར་བང་འབྲེལ་བའི་བྱུང་བའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ

phylum
ཕྲེ།
biol.
A taxonomic category of organisms ranking below a kingdom and above a class.
གྲྭང་གི་ཁོག་བང་ཀྱལ་གྱི་སྟེང་དུ་ཡོད་པའི་བཏྲེ་བསྡུའི་སྡེ་ཚན་ཞིག

physical science
བདོས་ཀན্�ཀས
phys.
Any of the natural sciences (as physics, chemistry, and astronomy) that deal primarily with nonliving materials.
སྒོག་མེད་བདོས་ཟླ་ལ་བརྟག་དགོས་ཀུན্ད་ཀྱི་ཅོ་ཝོ་ཀྱེད་པའི་རང་བྱུང་གི་ཚན་རིག(བདོས་ཁམས་ཚན་རིག་བང། ཟླ་སྒོ་རིན་ཚན་རིག ཆུ་སྐར་རིག་པ་ལྟ་བུ)གང་རུང་ཞིག

physics
དངོས་ཁམས་ཚན་རིག
phys.

The study of the laws that determine the structure of the universe with reference to the matter and energy of which it consists.

འཇིག་རྟེན་ཁམས་སུ་ཡོད་པའི་བེམ་གཟུགས་དང་ནུས་པར་ཁུངས་གཏུགས་ནས་འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་བཀོད་པ་གཏན་འབེབས་བྱེད་པའི་གཏན་ཁྲིམས་ལ་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པའི་རིག་པ།

physiological process
ཡུས་ཕུང་འགྲོ་ཡུགས།
biol.

The functions and activities of living organisms that support life in single- or multi-cellular organisms from their origin through the progression of life.

ཕྲ་ཕུང་ཆིག་ལྡན་ནམ། ཕྲ་ཕུང་མང་ལྡན་གྱི་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ཚེ་སྲོག་ལ་ཐོག་མའི་སྐྱེ་དུས་ནས་ཚེ་སྲོག་གི་འཕེལ་རིམ་ཁྲོད་དུ་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱེད་པའི་སྲོག་ལྡན་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་བྱེད་ལས་དང་བྱེད་སྒོ་རྣམས་ལ་ཟེར།

physiologist
ཡུས་གནས་རིག་པ་བ།
biol.

An expert in or student of the branch of biology that deals with the normal functions of living organisms and their parts.

སྐྱེ་དངོས་དང་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ལུས་ཁམས་ཆ་ཤས་ཀྱི་སྤྱིར་བཏང་གི་བྱེད་ལས་དང་འབྲེལ་བའི་སྐྱེ་དངོས་ཚན་རིག་གི་སྡེ་ཚན་ལ་ཆེད་ལས་ཡིན་པའི་སློབ་ཕྲུག་ཅིག་གམ་ཆེད་ལས་མཁས་པ་ཞིག

physiology
ཡུས་གནས་རིག་པ།
biol.

The branch of biology that deals with the normal functions of living organisms and their parts.

སྲོག་ལྡན་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་དང་། རྒྱུན་ལྡན་བྱེད་ལས་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྐྱེ་དངོས་རིག་པའི་སྡེ་ཚན་ཞིག

phytoplankton
འོད་སྦྱོར་མཚོ་གཡེང་།
biol.

Phytoplankton are single-celled organisms of lakes, streams and oceans that make their own food from sunlight through photosynthesis.

འོད་སྦྱོར་མཚོ་གཡེང་ནི་མཚོ་དང་། ཆུ་ཕྲན། རྒྱ་མཚོ་བཅས་སུ་གནས་ཤིང་ཉི་འོད་ནས་ནུས་པ་བླངས་ཏེ་འོད་སྦྱོར་ལ་བརྟེན་ནས་རང་གི་ཟ་མ་རང་གིས་བཟོ་མཁན་གྱི་ཕྲ་ཕུང་གཅིག་ལྡན་གྱི་སྐྱེ་དངོས་ལ་གོ

piccolo
གླིང་བུ་པིཀ་ཀ་ཡོ།
phys.

A small flute sounding an octave higher than the ordinary one.

སྤྱིར་བཏང་གི་གླིང་བུ་ལས་སྒྲ་བརྒྱད་ཚན་གཅིག་གིས་མཐོ་བའི་གླིང་བུ་ཆུང་ཆུང་ཞིག

pie chart
གོར་རིས།
math.

A circular graph having radii dividing the circle into sectors proportional in angle and area to the relative size of the quantities represented.

སྒོར་དབྱིབས་ཤིག་ཚངས་ཕྱེད་གང་མང་གིས་ཆ་ཤས་དུ་མར་དབྱེ་ཞིང་། ཆ་ཤས་རེ་རེའི་ཟུར་ཚད་དང་རྒྱ་ཁྱོན་ནི་དེ་དག་གིས་ཚབ་མཚོན་བྱེད་སའི་ཁྱོན་འབོར་དང་དོད་མཚུངས་པའི་ཐིག་རིས་གོར་མོ་ཞིག

pigment
ཚོན་ཁྱམ།
phys.

Fine particles that selectively absorb light of certain frequencies and selectively transmit others.

བློས་ཕྱོད་ངེས་ཅན་གྱི་ཁོད་འཇིག་ཅིང་གཞན་ནམས་འདེམས་གསེས་ཀྱི་སྒོ་ནས་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་པའི་ཏ་ཙང་ཞིག་ཞིན་པའི་རྡུལ།

pigment cell
ཚོན་ཁྱི་ལྷ་ཕྱང་།
biol.

An animal cell, such as a melanocyte or a chromatophore, that contains pigment.

མི་ལ་ནོ་ལྷ་ལྱང་བམ། ཚོས་ཅན་ལྷ་ལྱང་ལྟ་བུའི་ཚོན་ཁྱི་དང་ལྡན་པའི་སེམས་ཅན་གྱི་ལྷ་ལྱང་ཞིག་ལ་རེད།

pile driver
གདུང་འཛུགས་འཕྱལ་ཆས།
phys.

A machine for driving piles into the ground.

ས་ནང་དུ་གདུང་ལྱར་འཛུགས་བྱེད་ཀྱི་འཕྱལ་ཆས་ཨིག

pineal body/ pineal gland
ཐང་འབྱུ་གཟུགས་ཕྱང་།
biol.

A small gland that is located in the brain of many vertebrate animals. The pineal gland secretes the hormone melatonin, which controls daily and seasonal biological rhythms.

སྐྱལ་རྒྱས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་མང་པོའི་གླང་པའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་རྩེན་ཅུ་ཚུང་ཚུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཐང་འབྱུ་རྩེན་བྱ་ཡིས་ལུས་པའི་ཉིན་རེའི་འགྲོས་སམ་ནམ་དུས་ཀྱི་འགྲོས་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱེད་མཁན་མེ་ལ་ཏོ་ནིན་སྨིན་ཟས་གློད་འདོན་བྱེད།

pinna
རྣ་ཁོག
biol.

The external part of the ear in humans and other mammals

མི་དང་ནུ་གསོས་སྲོག་ཆགས་གཞན་གྱི་ཕྱི་རྒྱའི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ

pion
པ་ཡོན་རྡུལ།
phys.

The first meson to be discovered: it has spin 0 and may be positively or negatively charged or neutral; charged Pions decay into a muon and a neutrino or antineutrino. Symbol: π.

འགོར་ཚད་གླང་ཀོར་ཡིན་ཞིང་གློག་འཁུར་ཕོའམ། མོ། མ་ནིང་གསུམ་ལས་གང་རུང་ཡོད་ཚོག་པའི་ཆེས་ཐོག་མར་གསར་རྙེད་བཏོན་ཟིན་པའི་མློ་སོན་རྡུལ། གློག་འཁུར་དང་ལྡན་པའི་པ་ཡོན་རྡུལ་ནི་མི་ཙོན་རྡུལ་ཞིག་དང་མ་ནིང་ཐ་རྡུལ་ལམ་མ་ནིང་ཐ་རྡུལ་ལྟོག་མ་ཞིག་ཏུ་ཟད་འགྱུར་འགྲོ་མཚོན་རྟགས་ π ཡིན།

piston
ཐྲུད་མདུན།
phys.

A disc or short cylinder fitting closely within a tube in which it moves up and down against a liquid or gas, used in an internal combustion engine to derive motion, or in a pump to impart motion.

ཐྲུ་ཀུ་ཞིག་ཏུ་ཏཱ་ཏཱ་འགྲོད་པའི་སྒོར་ལེན་བམ་མདོར་དབྱིགས་ཐུང་ཐུང་ཞིག་སྟེ། ཐྲུ་ཀུ་དེ་རྡུ་གཅེར་གཟུགས་སམ་རྩངས་གཟུགས་ཀྱིག་ཀི་ཀ་ཀཏད་དུ་ཡར་མར་འགུལ་སྒྲོད་བྱེད་ཅིང། ནང་འགར་འཕྱལ་ཆས་སུ་འགུལ་སྒྲོད་འཇེན་པཱཊ་ལུ་ལ་ཐུ་འགུལ་སྒྲོད་སྤེལ་བར་བེད་སྒྲོད་བྱེད།

pitch
རྩ། དབྱངས་རྩ།
phys.

Term that refers to our subjective impression about the "highness" or "lowness" of a tone, which is related to the frequency of the tone. A high-frequency vibrating source produces a sound of high pitch; a low-frequency vibrating source produces a sound of low pitch.

གཙང་རས་ཀྱི་རླུང་ཕྱོད་དང་འཇེལ་བ་ཡོད་པའི་གཙང་རས་ཞིག་གི་ "མཐོ་བ་" འམ་ "དམའ་བའི་ " ཁྱད་ཚོས་ལ་བརྟེན་ནས་ང་ཚོ་ལ་སྒྲུབ་པའི་རྟོག་བཅས་ཀྱི་ཚོར་སྒྲུབ་གི་དོན་སྟོན་པའི་ཚིག་ཅིག་རླུང་མཐོ་བའི་འབར་འགྱེལ་གྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཤིག་གིས་དབྱངས་རྩ་མཐོ་བའི་སྒྲ་བསྐྱེན་ལ། རླུང་ཕྱོད་དམའ་བའི་འབར་འགྱེལ་གྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཤིག་གིས་དབྱངས་རྩ་དམའ་བའི་སྒྲ་བསྐྱེན་པར་བྱེད།

pituitary gland
པི་ཏུ་ཐེག་ཏཱ།
biol.

A gland at the base of the brain in vertebrate animals that releases hormones that regulate the function of most of the body's other hormone-producing glands and organs, including the thyroid and adrenal glands. The pituitary gland also produces hormones that directly affect certain tissues, such as one that controls overall body growth.

ཨོཙ་མདུད་དང་མཁལ་ཐེན་ཞེ་བའི་ལུས་པོའི་ཐེན་རྩ་ས་ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་མཁན་གྱི་ཐེན་བུ་དང་དབང་པོ་གཞན་པས་མོ་ཚེའི་བྱེད་པས་ལ་སྐྱར་ས་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཐེན་རྩ་ས་གློད་མཁན་གྱི་ཐེན་བུ་སྐལ་རྩས་ཅན་གྱི་སྒོག་ཆགས་ཀྱི་གླུང་པའི་མཐེལ་དུ་ཡོད་པ་ཞིག་ལ་ཟེར། པི་ཏུ་ཐེན་བུ་ཡིས་ཁྱོན་ཡོངས་ཀྱི་ལུས་པོའི་འཚར་འཕེལ་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱེད་མཁན་ལྟ་བུའི་ཕུང་གྲབ་དེས་ཅན་ཞིག་ལ་ཐད་ཀར་ཕན་གནས་ཀྱིན་སྒྲོད་པའི་ཐེན་རྩ་ས་ཀྱང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

placebo
རྟོག་བཙོས་ལན་སྐྱེན།
biol.

A substance that is not medicine, but that is given to someone who is told that it is a medicine, used to test the effect of a drug or to please a patient.

སྐྱན་མིན་པའི་དངོས་རྫས་ཤིག་སྐྱན་ཡིན་པ་ལྟར་བྱ་ནད་པ་ལ་སྒྲུབ་དེ་སྐྱན་རྫས་ཀྱི་ཕན་གནས་ཀྱིན་ཁ་ཤས་ཀྱི་ནད་ཀྱི་ཚད་ལེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

placenta
ཁ་ཨ།
biol.

In mammals, an organ consisting of embryonic and maternal tissue to which the foetus is attached via the umbilical cord. The placenta is the 'life-support system' for the foetus: oxygen, food substances and antibodies enter through it, and metabolic waste products leave through it.

སྐྱེས་གྲོང་གི་ལུང་གྲབ་དང་ཨ་མའི་ལུང་གྲབ་ཀྱིས་གྲུབ་ཅིང་ལྷེ་ཐག་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེས་གྲོང་ལ་མ་ཐུད་ཡོད་པའི་ནུ་གཟོས་སོོག་ཆགས་ཀྱི་དབང་པོ་ཞིག ཁ་མ་ནི་སྐྱེས་གྲོང་གི་ "ཚེ་སྐྱང་མ་ལག" ཡིན་ཏེ་ཁ་མ་བརྒྱུད་དེ་སྐྱེས་གྲོང་ལ་འཚོ་ཆྱུང་དང། ཟ་མ། འགོག་གཟུགས་བཅས་འདྲོར་ཀྱི་ཡོད་པ་དང། དེ་བརྒྱུད་ནས་ཅུས་འགྱུར་སྤེགས་རྫས་ནམས་ཕྱིར་དབྱུང་གི་ཡོད།

plague
པི་ལེག་གི་ཉན་དིམས།
biol.

A contagious bacterial disease characterized by fever and delirium, typically with the formation of buboes and sometimes infection of the lungs.

ཚད་ནད་དང་སེམས་པ་འཁྲུག་འཚལ་གྱི་ནད་རྒྱས་དང་ལྡན་པའི་སྲིན་བུའི་འགོས་ནད་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། སྲོག་བཏང་བུ། ཆེན་བུ་སྐྱར་པ་དང་ལྟེན་བ་འབྱུང་ཞིང་། མཚམས་རེར་གློ་བའི་གཉན་ཁ་དང་ལྟེན་བ་འབྱུང།

Planck's constant (h)
པི་ལེང་གི་བཅྱན་གྲངས།
phys.

Fundamental constant of quantum theory that determines the scale of the small-scale world. h=6.6 X 10^{-34} J•s When multiplied by the frequency of light it equal its energy. E=hf

ཐུ་བའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཚད་རྒྱས་མཚོན་པར་བྱེད་པའི་ཚད་རྫས་རྣམ་གཞག་གི་གཞི་རྩའི་བཅྱན་གྲངས། h=6.6 X 10^{-34} J•s བོད་ཀྱི་བློས་བྱོད་ཀྱིས་བསྡུར་ཚེ་ནུས་པ་དང་མཚུངས། E=hf

plane mirror
རོས་སྒོམས་མེ་ལོང་།
phys.

Flat-surfaced mirror.

ཇོས་ལེབ་ལེབ་ཡིན་པའི་མེ་ལོང་།

plane-polarized wave
རོས་ཀྱང་ཐེ་འཕྲལ་གྱི་རླབས།
phys.

A wave confined to a single plane.

ཇོས་གཅིག་ཏོ་ནར་མཚམས་པ་ཀུན་བཏང་བའི་རླབས་ཤེས

planet
གཟའ།
phys.

A celestial body moving in an elliptical orbit round a star.

སྐྱར་མ་ཞིག་གི་མཐའ་ཡི་འཛོངས་དབྱིབས་ཀྱི་སྐོར་ལམ་དུ་འགྲུལ་སྟོང་བྱེད་པའི་བར་སྣང་གི་དངོས་པོ་ཞིག

planetary nebula
གཟའ་འདར་ཕྱིན་ལྷང་།
phys.

A planetary nebulae, which are shells of gas shed by old stars.

གཟའ་འདར་ཕྱིན་ལྷང་ནི་སྐར་མ་རྙེད་པ་ཡིས་གློད་པའི་རླངས་གཟུགས་ཀྱི་སྐོགས་ལ་གོ

plankton
མཚོ་གཡོང་།
biol.

Small organisms that drift or swim weakly in great numbers in bodies of salt or fresh water. Plankton is a primary food source for many animals and is made up of bacteria, algae, protozoans, small crustaceans such as copepods, and the larvae of aquatic invertebrates.

ཆུ་ཚྭལམ་ཆུ་དཀར་མའི་ནང་དུ་གྲངས་འགོར་ཆེན་པོའི་སྟོན་ནས་འཕྲོ་ཞིང་ལྷིང་ནས་ཡོད་པའི་སྲེ་དངོས་ཕུ་མོ་ལ་ཟེར། མཚོ་གཡེང་ནི་སྲོག་ཆགས་མང་པོ་ཞིག་གི་ཟས་ཀྱི་བྱང་ཁུངས་གཙོ་བོ་ཞིག་ཡིན་པ་མ་ཟད། འདི་ནི་སྲིན་བུ་དང་ཆུ་བལ། གཙོ་ནི་སྲོག་ཆགས། ཁོད་པོ་ཏ་ལུ་བུ་ཕུན་སྐོགས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཆུང་དུ་དང་། དེ་བཞིན་ཆུ་ནང་གི་སྐལ་རུས་མེད་པའི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ཚང་འབྱུ་བཅས་ལས་བྱུབ་པ་ཞིག་ཡིན།

plant
ཤིང་ཕྱེ།
biol.

A living organism of the kind exemplified by trees, shrubs, herbs, grasses, ferns, and mosses, typically growing in a permanent site, absorbing water and inorganic substances through its roots, and synthesizing nutrients in its leaves by photosynthesis using the green pigment chlorophyll.

གཏན་འཇགས་ཀྱི་གནས་ཤིག་ཏུ་སྲོག་ཞིང་། ཙ་བ་བརྒྱད་ནས་ཚུ་དང་སྲེ་ལྕགས་མིན་བཅི་བདོས་རྩོལ་ཤས་འཇིན་པ་དང་། ལྟང་ཤས་སྲུད་དེ་ཡོད་སྲོར་ལ་བརྟེན་ནས་ལོ་མའི་ནང་ནས་བཅུད་ཤས་སྐྱེད་སྐྱན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཤིང་སྡོང་དང་། སྡོང་ལྟུམ། ལྕགས་ཏྭ། ཏྭ། ལྟུམ་པོ་རེ་རལ། གོག་ཤིང་བཅས་ལས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ཡིན་པའི་སྲོ་བརོས་ཀྱི་རིགས་ཤིག

plasma
ཁྲག་འདྲུར། ཁྲག་གི་ཆུ་ཤེར།
biol.

The clear, liquid part of the blood, composed mainly of water and proteins, in which the red and white blood cells are suspended. The plasma of mammals also contains platelets.

ཁྲག་གི་གཡེར་གཟུགས་ཀྱི་ཆ་དངོས་མ་དེ་ལ་ཟེར་ཞིང་གཙོ་བོ་ཆུ་དང་སྦྱི་རྫས་ཀྱིས་གྲུབ། དེའི་ནང་དུ་ཁྲག་ལྡང་དཀར་དམར་ཕྱིང་ནས་ཡོད་པ་དང་། ཁུ་གསོས་སྒོག་ཆགས་ཀྱི་ཁྲག་འདྲུར་ནང་དུ་ཁྲག་ཞིས་ཀྱང་ལྟན་ཡོད།

plasma
གྲྭ་ས་གཟུགས།
phys.

Fourth phase of matter, in addition to solid, liquid, and gas. In the plasma phase, existing mainly at high temperatures, matter consists of positively charged ions and free electrons.

ས་གཟུགས་དང་། གཡེར་གཟུགས། རླངས་གཟུགས་བཅས་ཀྱི་སྟེང་དུ་བསྣན་པའི་བོན་གཟུགས་ཀྱི་རྣམ་པ་བཞི་པ། གཙོ་བོར་ཏོར་ཚད་མཐོན་པོའི་སྐབས་སུ་གནས་པའི་གྲྭ་ས་ནི་ཀྱི་རྡུལ་པོ་དང་རང་དབང་གྲོགས་རྡུལ་ཀྱིས་བྱུས་པ་ཡིན།

plasma cell
ཁྲག་འདྲུར་ཐུ་ཕྱང་། (ཨིན་འདྲུར་དང་དོན་མཚུངས།)
biol.

A cell that produces antibodies as part of an immune response. B cells develop into plasma cells.

ནང་འགོག་ཡ་ལན་ཀྱི་ཚ་ཤས་སུ་འགོག་གཟུགས་སྐྱེད་སྐྱན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཐ་ལུང་ཞིག་ལ་ཟེར། ཐ་ལུང་གི་ནི་ཁྲག་འདྲུར་ཐ་ལུང་ལ་འཚར་འགེལ་འབྱུང་།

plasma membrane
ཆུ་ས་བཀྲི་ཤོ།
biol.

A protein-containing lipid bilayer that surrounds a cell, defining the interface between the cell and its environment and providing a semipermeable barrier to the entry of molecules into the cell.

ཐ་ལུང་ཞིག་གི་མཐའ་ནས་བསྐོར་ཞིང་སྦྱི་རྫས་དང་ལྟན་པའི་ཚོལ་རིམ་པ་གཉིས་ལྟན་དེ་ལ་གོོ་ཞིང་། དེ་ཡིས་ཐ་ལུང་དང་ཐ་ལུང་གི་ཉེ་འགོར་གྱི་དབར་མཚམས་མངོན་པར་བྱེད་པ་དང་། ཐ་ལུང་དུ་འདུས་རྡུལ་འཛུལ་བར་བྱེད་ཚགས་སེལ་གྱི་བཀག་རྒྱ་ཞིག་ཀྱང་མཁོ་སྟོང་བྱེད།

plasticity
མཉེན་ཁྱིས།
phys.

The property of solids that causes them to change permanently in size or shape as a result of the application of a stress in excess of a certain value, called the yield point.

ནུས་ཐོན་ཚད་གཞི་ལས་བརྒལ་བའི་གཏོན་ཤུགས་སྟོང་སྐབས་ས་གཟུགས་ཀྱི་དབྱིབས་དང་ཆེ་ཆུང་ལ་གཏན་འཇགས་ཀྱི་འགྱུར་བ་གཏོང་བའི་ས་གཟུགས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ཤིག

plastid
རྩྭ་ཐྲོན་དཀར་ཐུ།
biol.

Any of several structures, such as chloroplasts, that are found in the cells of plants and algae and are surrounded by two membranes. Plastids have various functions, including the synthesis and storage of food, and they often contain pigments.

རྩི་ཤེད་དང་མཚོ་བལ་གྱི་ཐུ་ཟུང་དུ་ཡོད་ཅིང་སྲོ་མོ་གཉིས་ཀྱིས་མཐའ་ནས་སྒོར་ཡོད་པའི་ལྷང་རྩས་དབང་ཐུ་ལྟ་བུའི་ཚགས་བཀོད་གང་རུང་རྩི་ཤེག་ལ་གོ། ནུས་སྲོར་དབང་ཐུ་ལ་ཟས་སྲོར་ཁྲེབ་དང་གསོག་ཉར་ལ་སོགས་པའི་བྱེད་ལས་དུ་མ་ཡོད་པ་དང་། དུས་སྐབས་པལ་ཆེ་བར་ནུས་སྲོར་དབང་ཐུའི་ནང་དུ་ཚོན་རྩི་ཡོད་པ་ཡིན།

plate
ཐང་ཤ།
phys.

A smooth, flat, relatively thin, rigid body of uniform thickness.

ལེབ་ཅིང་འཇམ་ལ་སྦྲབ་ཅིང་མ་ཐུག་ཚད་ཆ་སྟོམས་པའི་མཁྲིགས་གཅིག་དངོས་པོ་ཞིག

platelet
ཁྲག་ཕྲེན།
biol.

A very small part of a cell in the blood, shaped like a disc. Platelets help to clot the blood from a cut or wound.

ཁྲག་གི་ཐུ་ཟུང་གི་ཆ་ཤས་ཀ་ཅང་ཆུང་ཆུང་སྟེར་མའི་དབྱེ་བས་སུ་ཡོད་པ་ཞིག ཁྲག་ཞིས་ཀྱིས་རྨ་བཅམ་གཏུབ་རྨ་ནས་བྱུང་བའི་ཁྲག་དཀར་གག་པར་རམ་འདེགས་བྱེད།

player
གཏོང་ཚས།
phys.

A device for playing recorded music or video.

བསྟུ་འཇུག་བྱས་པའི་རོལ་མོའམ་བརྙན་པར་སྟོན་བྱེད་བས་གཏོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས།

pluripotent
མང་འགྱུར་ཐུས་བ།
biol.

Relating to or being a cell that is capable of differentiating into cells of any type of tissue except placental tissue.

ཤ་མའི་ཐུང་གྲྭབ་མ་གཏོགས་ཐུང་གྲྭབ་ཀྱི་རིགས་གང་ཡང་རུང་བར་ཁྱད་འགྱུར་བྱེད་པའི་ནུས་པ་དང་ལྡན་པའི་ཐུ་ཟུང་གི་ཁྱད་ཚོས་བརྗོད་པའི་ཚིག

Pluto
གཡོན་ཀྱུ་ལ།
phys.

The planet ninth in order from the sun, having an equatorial diameter of about 2250 km, a mean distance from the sun of 5.914 billion km, a period of revolution of 248.53 years, and one known moon.

ཉི་མ་ནས་བརྩེས་པའི་གཟའ་སྐར་དགུ་བ་དེ་ཡིན་ཞིང་། དཀྱིལ་ཝེགས་ཁྱེལ་ཀྱི་ཚངས་ཝེགས་ལ་ཀི་ལོ་མི་ཁར་ ༢༢༥༠ ཙམ་ དང་ཉི་མ་ནས་ཆ་སྟོམས་རྒྱང་ཝགས་ཀི་ལོ་མི་ཁར་ཝེར་འབྱམ་ ༥.ཁ་ཅ་ཡི་ སར་ཡོད་པ་དང་། ཉི་མར་བསྐོར་བ་རྒྱག་པའི་དུས་ཡུན་ནི་ལོ་ ༢༩༥.༥༣ ཡིན་ལ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཚར་བའི་ཟླ་བ་ ༧ ཡོད།

plutonium
རྩ་ཌ་པི་ཡུ་ཏོ་ནི་ཡམ།
chem.

The chemical element of atomic number 94, a dense silvery radioactive metal, used as a fuel in nuclear reactors and as an explosive in nuclear fission weapons. Plutonium only occurs in trace amounts in nature but is manufactured in nuclear reactors from uranium-238.

རྡུལ་གྱངས་ ༩༤ ཡིན་པའི་རྩ་ཌ་སྦུག་ཅིང་དངུལ་མདོག་གི་འགྱིད་འཕྲོའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་ལྷག་རིགས་ཤེགས་ཡིན་ཞིང། ལྷེ་ནས་སྒྲན་ཚས་སུ་བྱེད་རྩ་པ་དང་ལྷེ་རྡུལ་གྱས་འགྱུར་མཚོན་ཚའི་ནང་དུ་འབར་ཌ་ས་སུ་ལེད་སྤྱོད་བྱེད། པི་ལུ་ཏོ་ནི་ཡམ་ནི་རང་བྱུང་ཁམས་སུ་ཟན་བུ་ལས་མི་འབྱུང་བས་ལྷེ་ནས་སྒྲན་ཚས་སུ་ཡུ་རེ་ནི་ཡམ་ ༢༣༨ ལས་བཟོ་བསྒྲན་བྱེད།

pneumonia
སྨྲ་ཚད།
biol.

Lung inflammation caused by bacterial or viral infection, in which the air sacs fill with pus and may become solid. Inflammation may affect both lungs (double pneumonia), one lung (single pneumonia), or only certain lobes (lobar pneumonia).

སྲིན་བུ་འམ་གཞན་སྲིན་གྱི་གཞན་ཁས་སྐྱེད་པའི་སྨྲ་བའི་ཚ་སྒྲང་གི་ནད་ཅིག ན་ཚ་འདི་ཡོག་པའི་སྒོ་བས་སུ་རླུང་ཀྱལ་རྡག་གིས་ཁེངས་ནས་མཁྲིགས་ཡོད་ཚགས་སྲིད། ཚ་སྒྲང་གིས་སྨྲ་བ་གཅིག་གམ་གཉིས་ཀ། ཡང་ན་སྨྲ་བའི་འདབ་མ་ངེས་ཅན་གཅིག་ཁོ་ནར་གཏོད་སྤྱོད་བྱེད་སྲིད།

point
ཚོགས
math.

Dimensionless geometric object having no properties except location.

གནས་ས་མ་གཏོགས་ཁྱད་ཚོས་གཞན་ཅི་མེད་ཅིང་སྤྱོགས་ཆ་དགེན་པའི་དབྱིབས་རྩི་ཅན་ཅིག

point mass
ཚོགས་ཀྱི་རྡས
phys.

ཚོག་ཏུག་ཏུག་ཅིག་ཏུ་འདུས་ཏེ་སྤྱོགས་གང་དུ་ཡང་བསྡུར་མེད་པར་ངོས་འཛིན་པའི་གཏོས་ཆད་ཅིག

polar
མེ་ཡུན
phys.

Having electrical or magnetic polarity.

གློག་གམ་ཁབ་ལེན་གྱི་སྟེ་གཅིས་ལྡན་པ།

polar molecule
མེ་ཡུན་འདུས་རྡུལ
phys.

A molecule which has a permanent electric dipole as a result of the distribution of electron density within it.

འདུས་རྡུལ་ནང་གི་གློག་རྡུལ་གྱི་ཁྱབ་ཚུལ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱུན་གནས་ཀྱི་གློག་སྟེ་གཉིས་དང་ལྡན་པའི་འདུས་རྡུལ་ལ་གོ

polarity
སྟེ་གཅིས
phys.

The condition of having separate poles, especially magnetic or electric poles.

སྟེ་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པའི་གནས་སྟངས་ཏེ་བྱེ་བག་ཏུ་ཁབ་ལེན་དང་གློག་གི་སྟེ་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པ་ལ་གོ

polarization
རྒྱབས་སྟེ་ངེས་བཏུར
མེ་འཕྲལ
phys.

Aligning of vibrations in a transverse wave, usually by filtering out waves of other directions.

ཕྱི་ར་བཏང་དུ་སྤྱོགས་གཞན་དུ་འགྱལ་བའི་རྒྱབས་རྒྱས་ཚགས་རྒྱག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འཕེད་རྒྱབས་ཤེགས་གི་འདར་འགྱལ་གྱི་སྤྱོགས་སྒྲིལ་བ་ལ་གོ

polarize
སྒྲ་འཕྲལ་ཅིད་བཟུང
སྒྲ་འཕྲལ་བ།
phys.

Restrict the vibrations of a transverse wave, especially light wholly or partially to one direction.

འཕེད་ཆུན་སྣ་ཏེ་བྱེ་བྲག་ཏུ་ཡོད་ཆུན་གྱི་འབར་འགྱུལ་ཆ་ཚང་ངམ་ཆ་ཤས་ཤིག་ཁ་ཕྱོགས་གཅིག་ཁོ་ནར་རྒྱུ་རྡུ་འཛིན་པ་ལ་གོ

pole
རྩེ།
phys.

1. Each of the extremities of the axis of the earth or of any spherical body. 2. Either of the two regions or parts of an electric battery, magnet, or the like, that exhibits electrical or magnetic polarity.

1) ས་འོག་ལའམ་རྒྱུས་གཟུགས་དངོས་པོ་གང་རུང་རུང་ཞིག་གི་ཐོག་ཤིང་གི་མཐའ་སྟེ་གང་རུང།
2) གློག་རྫས་ས་ཁམ་ཁབ་ལེན་ལྟ་བུའི་དངོས་པོ་གང་རུང་རུང་ཞིག་གི་གློག་གས་ཁབ་ལེན་ཀྱི་སྟེ་མེའི་ཁྱད་ཆོས་དང་ལྡན་པའི་ས་ཐུལ་ལམ་ཆ་ཤས་གཉིས་ལས་གང་རུང་ཞིག

pollen
རྩེ་རྡུལ
biol.

A fine powdery substance produced by the anthers of seed-bearing plants, consisting of numerous fine grains containing the male gametes

ས་བོན་ལྡན་པའི་ཅོ་ཤིང་གི་ཞེ་ཏོག་གི་ས་སྐྱེད་སྐྱེན་བྱས་པའི་བྱེ་མ་ཞིག་ཀྱི་དངོས་རྫས་ལ་གོ་ཞིང། པོའི་ཁམས་རྡུལ་དང་ལྡན་པའི་ཟེགས་མ་ཐུ་མོ་མང་པོ་ཡོད་པ་ཡིན།

pollen grain
རྩེ་ལྷུ
biol.

A single granule of pollen.

ཞེ་རྡུལ་ཀྱི་ཟེགས་མ་ཆུང་གཅིག་ལ་གོ

pollinate
རྩེ་གས་ཐྲོན་པ
biol.

Convey pollen to or deposit pollen on a stigma, ovule, flower, or plant and so allow fertilization.

ས་བོན་འདྲེས་སྐྱོར་འབྱུང་བའི་ཚད་དུ་མེ་ཏོག་གི་ཀ་བགོའམ་ཟེ་ཌུ་འབྱུ་མོའི་ས་བོན་ནམ། མེ་ཏོག་གམ། ཡང་ན་ཅོ་ཤིག་གི་སྟེང་དུ་ཞེ་རྡུལ་སྐྱེལ་བཞམ་ཁངོག་པ་ལ་གོ

pollution
འབག་བཅོག
biol.

An undesirable change in the physical, chemical, or biological characteristics of the natural environment, brought about by man's activities.

མི་འི་བྱེད་ལས་ལ་བརྟེན་ནས་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་གི་སྐྱེ་ཁམས་དང། ཟས་ཁམས། དངོས་ཁམས་བཅས་ལ་བསྐྱོན་པའི་དགོས་མེད་ཀྱི་འགྱུར་བ་ཞིག

poly
ཚ་མང། མང་པོ།
math.

A prefix meaning "many," as in polygon, a figure having many sides.

སྒྲོན་སྐྱོར་ཡི་ཀ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་ "མང་པོ་" ཡི་དོན་ལ་གོ དཔེར་ན། མཐའ་མང་པོ་ཡོད་པའི་དབྱིབས་ཏེ་མང་དབྱིབས་ལྟ་བུ།

polygon
མང་དབྱིབས
math.

A plane figure with a number of sides. In a regular polygon all the sides and internal angles are equal.

མཐའ་མང་ཞིང་དངོས་གཅིག་ཅན་གྱི་དབྱིབས། ཚ་མཚུངས་མང་དབྱིབས་ཀྱི་རྒྱར་ཚད་ཁག་མཚུངས་ལ་མཐའི་དེར་ཚད་ཀྱང་མཚུངས་པ་ཡིན།

polymer
མང་ཐུན། ཐུན་རྒྱས།
chem.

Organic substance having large molecules consisting of repeated units.

གཞི་རྩའི་བྱད་ཚ་བསྐྱར་བྱེས་བྱས་ནས་བྱད་པའི་འདུས་རྫས་རྣམ་ཅན་པོ་དང་ལྡན་པའི་སྐྱེ་ལྡན་དངོས་རྫས་ལ་གོ

polynomial
མང་ཚན།
math.

A mathematical expression containing three or more terms.

ཚན་དུམ་གསུམ་མམ་གསུམ་ལས་མང་བ་ཡོད་པའི་ཨང་རྩིས་ཀྱི་བཀྲོ་གཞི་ཞིག

polypeptide
མང་ཐུན་ཕྱི་ཁྱི།
chem.

A peptide, especially one composed of 10 or more amino acids.

ཕྱི་ཁྱི་ཞིག་སྟེ་ལྷག་པར་དུ་ཅི་མི་ཧོ་སྐྱར་རྫས་བཅུའམ་བཅུ་ལས་མང་བས་བྱུད་པའི་ཕྱི་ཁྱི

polyribosomes
རི་ཐུང་ཕྲེང་གཟུགས།
chem.

A cluster of ribosomes that is connected by a strand of messenger RNA and is active in protein synthesis.

བང་ཚན་ཨར་ཨེན་ཨེ་ཡི་ཉུག་མས་སྦྲེལ་མ་ཐུད་བྱས་པའི་རི་ཐུང་ཕྲ་གཟུགས་ཀྱི་ཚོམ་བུ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཕྱི་རྫས་ཐུན་རྒྱར་སྤེལ་ལ་བྱེད་ལས་འདོན

polysaccharide
གླ་ར་མང་ལྡན། མང་མདར།
chem.

A polymer of monosaccharide molecules joined by glycosidic bonds (glycoside).

མདར་བཅས་འཚིང་བས་གླ་ར་ཀྱང་པའི་འདུས་རྫས་མང་པོ་ལྡན་གཅིག་ཏུ་སྦྲེལ་བའི་བྱོས་རྫས་ལ་གོ

polyspermy
ཁམས་དཀར་མང་ཐུན།
biol.

The entry of several sperm into one ovum during fertilization.

ས་གོན་འདྲེས་ཐུན་རྒྱར་གྱི་སྐབས་སུ་ཁམས་དམར་ཐ་ཐུང་གཅིག་གི་ནང་དུ་ཁམས་དཀར་ཁ་ཤས་འཛུལ་བར་གོ

pons
ཐྲྀད་ཟམ།
neurosci.

The part of the brainstem that links the medulla oblongata and the thalamus.

ཐྲྀད་པའི་རྩེ་ས་ཞབས་དང་ཐྲྀད་ཕྱུག་གཉིས་མ་ཐུད་མཁན་གྱི་ཐྲྀད་ཀྱང་གི་ཚ་ཤས་དེ་ལ་གོ

pontoon
ཆུ་ཕྲིང་ཟམ་ཁ།
phys.

A bridge or landing stage supported by pontoons.

ཟམ་གྱུ་ཡིས་བཏེགས་པའི་ཟམ་པ་འཚམ་འབགས་སྟེགས་ལ་གོ

population
ཚོགས་འདུས།
biol.

A group of individuals of the same species inhabiting a given area

ས་ཁོངས་དེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་འཚོ་གནས་བྱེད་བཞིན་པའི་ཉེ་རིགས་གཅིག་པའི་སྡེ་ཚན་ལ་གོ

porcupine
ཁྱང་། གཟུགས་ཆོ། (ཐྲོག་ཚགས་ཀིག)
biol.

A large rodent with defensive spines or quills on the body and tail.

སྡུང་སྐྱོན་ཀྱི་ཆེད་དུ་ལུས་པོ་དང་མཇུག་མའི་སྟེང་དུ་ཐྲྀ་ཐུར་རམ་ཟེ་ཐྲོ་ཡོད་པའི་ཙོག་ཕོ་ཅན་ཀྱི་ཕོག་ཚགས་ཆ་བ་ཞིག

position/space
གོ་སས།
phys.
The place where someone or something is in relation to other people or things
མི་འམ་དངོས་པོ་གཞན་ཞིག་ལ་ལྟོས་ཏེ་མི་འམ་དངོས་པོ་ཞིག་ཡོད་སའི་གནས་ས་ལ་གོ

positive charge
ཕོ་ཁྱད།
phys.
The state of having a deficiency of electrons; having a higher electric potential
གློག་རྡུལ་མི་འདང་བའི་གནས་སྟངས་ཏེ། གློག་རའི་ལས་ཚད་མཐོ་བ་མཚོན།

positive eugenics
རྒྱུད་བཟང་ཕྱེལ་ཐབས།
biol.
The practice of encouraging the birth of children to parents having qualities considered desirable to the community.
ཚོགས་སྡེ་ཞིག་ཏུ་ལེགས་པོར་བརྩི་བའི་ཁྱད་ཚོས་ཅན་གྱི་པ་མར་བྱིས་པ་བཙའ་བའི་སྐྱེལ་མ་བྱེད་པའི་ལག་ལེན་ལ་གོ

positive feedback
ཕྱིལ་ལྡོག
phys.
In positive feedback, the output is used to enhance the input; an example is an electronic oscillator, or the howl produced by a loudspeaker that is placed too closed to a microphone is amplified and reproduced by the loudspeaker.
སྒྲིལ་ལྡོག་གི་སྐབས་སུ་ཕྱི་ཐོན་འབྲས་བུ་དེ་ནང་འཇུག་རྒྱུ་ཚའི་ནུས་པ་སྒྲིལ་ཕྱིར་བེད་སྤྱོད་བྱེད། དཔེར་ན། གློག་གི་རྒྱོས་འགྱེལ་ཡོ་ཚས་ལྟ་བུ་དང་། རྒྱད་སྒྲ་ཆེན་པོ་སྤྲོག་བཞིན་པའི་སྒྲ་སྒྲས་ཞིག་གི་འགྱམ་བུ་སྒྲ་སྒྲིད་ཁ་པར་ཞིག་བཞག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་སྒྲ་སྒྲས་དེ་ཡིས་སྒྲ་དེ་ཆེན་པོར་བཟོས་ཏེ་སྒར་ཡང་བསྐྱེན་པ་བྱེད་པ་ལྟ་བུ།

positive ion
ཕྱེས་རྡུལ་ཕོ།
chem.
An atom or group of atoms that have lost one or more electrons, thus carrying a positive charge.
རྡུལ་ཕྲན་ཞིག་གམ་རྡུལ་ཕྲན་གྱི་ཚོགས་ཤིག་གིས་གློག་རྡུལ་གཅིག་གམ་དུ་མ་བརྒྱག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་པོ་ཁྱད་དང་ལྡན་པ་དེ་ལ་གོ

positron
ཕ་ཁང་གློག་རྡུལ། གློག་རྡུལ་ཕོ།
phys.
Antiparticle of an electron; a positively charged electron.
གློག་རྡུལ་གྱི་ལྡོག་རྡུལ་ཏེ་པོ་ཁྱད་དང་ལྡན་པའི་གློག་རྡུལ།

positron emission tomography (PET)
ལྡོག་རྡུལ་ཕྱོ་བའི་དངོས་ཀྱི་ཁ་ལྷུ། ལག ལྡོག་རྡུལ་གློག་དཔར།
phys.
Positron emission tomography (PET) is a noninvasive scanning technique that utilizes small amounts of radioactive positrons to visualize body function and metabolism .
ལྡོག་རྡུལ་གློག་དཔར་ནི་འགྱེད་འཚོའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་ལྡོག་རྡུལ་ཕྲུང་དུ་ཞིག་སྒྲུབ་དེ་ལུས་པོའི་བྱེད་ལས་དང་ནུས་སྒྲུར་བྱ་བ་དཔར་དུ་ལེན་པའི་འཇམ་ཐབས་ཤིག་ཡིན།

posttraumatic stress disorder
ཟིང་རྒན་རྡེས་འཐུངས་ལེམས་གཙོན་འཕྲག་ཐྲོན། ཟིང་མའི་རྡེས་འཐུངས་གཙོན་ཉེས།
neurosci.

A condition of persistent mental and emotional stress occurring as a result of injury or severe psychological shock, typically involving disturbance of sleep and constant vivid recall of the experience, with dulled responses to others and to the outside world.

རྨས་སྐྱོན་ནམ་ས་ཁམས་ལ་བྱུང་བའི་བརྡབ་གསིག་ཚབས་ཆེན་གྱིས་སྐྱེད་ཅིང་ས་ཁམས་དང་ས་ཁམས་རྒྱོང་གི་གཙོན་ཉེས་རྒྱུན་མ་ཐུད་དེ་གནས་པའི་གནས་སྟངས་ཤིག་ལ་གོ་ཁྱད་པར་དུ་གཉིད་མི་བདེ་ཞིང་ཉམས་རྒྱོང་དེ་གསལ་ལེར་ཕྱིར་དྲན་བྱེད་ལ། མི་གཞན་དང་ཕྱི་ཁོར་ཡུག་ལ་ཡ་ལན་ཉན་ཚོན་སྨྲོད་པར་བྱེད།

postulates of special relativity
དམིགས་བསལ་ལམ་ལྟོས་ཀྱི་ཀྱི་དམ་བཅན།
phys

First: All laws of nature are the same in all uniformly moving frames of reference. Second: The speed of light in free space has the same measured value regardless of the motion of the source or the motion of the observer; that is, the speed of light is invariant.

1) བརྟན་པོའི་ངང་ནས་འགྱུལ་སྐྱོད་བྱེད་ཀྱིན་པའི་ལྟོས་གཞི་ཐམས་ཅད་དུ་རང་བྱུང་གི་གཏན་ཁྲིམས་ཚང་མ་གཅིག་པ་ཡིན། *2*) འབྱུང་ཁུངས་ཀྱི་འགྱུལ་སྐྱོད་དང་རྟོག་ཞིབ་པའི་འགྱུལ་སྐྱོད་ལ་རག་མི་ལས་པར་རང་དབང་གི་མཁའ་དབྱིངས་སུ་ཚད་འཛིལ་བའི་ཕོད་ཀྱི་མཚོན་གས་ཚད་ནི་འཇམ་མཚུངས་ཡིན། འདིའི་རོན་ནི་ཕོད་ཀྱི་མཚོན་གས་ཚད་བརྟན་པོ་ཡིན་པ་དེའོ།

potassium
རྒྱ་ཐལ་ཏྲག་ལེལ་དཀར་ཕོ།
chem.

The chemical element of atomic number 19, a soft silvery-white reactive metal

སྟེ་ཞིང་དཀྱལ་ལྡར་དཀར་ལ་འཇེས་སྨྲོར་སྐྱེན་པའི་ལྡན་གས་རིགས་རྡུལ་གྲངས་ *19* ཡིན་པའི་རྒྱ་རྡས།

potential difference
རྒྱས་པའི་ཁྱད་པར།
phys.

Difference in electric potential (voltage) between two points. Free charge flows when there is a difference and will continue until both points reach a common potential.

ཚོག་གཉིས་དབར་གྱི་གློག་རའི་ལས་ཚད་ཀྱི་ཁྱད་པར་ (ཨོལ་ཚད་) ལ་གོ ཚོག་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་ནུས་ཁྱད་ཡོད་སྐབས་རང་དབང་གི་ཁུར་རྒྱུ་བར་བྱེད་ལ། ལས་ཚད་གཅིག་པ་མ་ཚགས་པའི་བར་དུ་ཁུར་རྒྱུ་བ་ཡིན།

potential energy
གནས་ཡོལ་རྒྱས་པ། མངོན་ཏང་བའི་རྒྱས་པ།
phys.

Potential energy is the energy stored in a body or system as a consequence of its position, shape, or state (this includes gravitational energy, electrical energy, nuclear energy, and chemical energy)

དངོས་གཟུགས་ཤིག་གམ་མ་ལག་ཅིག་གི་གནས་སངས། བཟོ་བཀོད། ཡང་ན་གནས་བབ(འདིའི་ནང་དུ་འཕེན་ཤུགས་རྒྱས་པ་དང་། གློག་རྒྱས། ཤེ་རྡུལ་རྒྱས་པ། ཇས་རྒྱས་བཅས་འདུས་) བཅས་པ་གང་རུང་ལ་བརྟེན་པའི་ཇེས་འབྲས་སུ་དངོས་པོ་དེའི་ནམ་མ་ལག་དེའི་ནང་དུ་ཉར་ཚགས་བྱས་ཡོད་པའི་རྒྱས་པ།

potentiating
རྒྱས་ཐུབ།
neurosci.
To make (something, especially a drug or a metabolic or chemical reaction) effective or more effective.
(སྨན་རྫས་སམ། རྒྱས་སྐྱེར་རྫས་སྤྱོར་རམ། རྫས་སྤྱོར་ལྟ་བུ་) རྒྱས་ལྡན་དུ་བཟོ་བཞིན། རྒྱས་པ་རྗེ་མཐོར་གཏོང་བ་ལ་གོ

potentiation
རྒྱས་ཐུབ།
neurosci.
The increase in strength of nerve impulses along pathways which have been used previously, either short-term or long-term.
དབང་རྩའི་འཕར་བརྡ་རྒྱུ་སའི་རྒྱུ་ལམ་དུ་དབང་རྩའི་འཕར་བརྡ་ཡི་རྒྱས་ཤུགས་འཕྲལ་ཕྱུགས་གང་རུང་གི་སྒོ་ནས་སྒྲར་བ་ལ་གོ

pound
པཱཎ།
phys.
The unit of mass in f.p.s units defined as 0.45359237 kilogram.
བཀྲི་གཞི་ཁྲུ་དང་པོ་ཆེ། སྐར་ཚ་བཅས་སུ་བཀྲི་སྐབས་སྐྱེས་ཀྱི་གདོས་ཚད་ཀྱི་བཀྲི་གཞི་ཡིན་ལ་ཀི་ལོ་རྒྱ་རས་ 0.45359237 kilogram དང་མཉམ་པ་ཡིན།

power
རྩོལ་ཤུགས།
phys.
Rate at which work is done or energy is transformed, equal to the work done or energy transformed divided by time; measured in watts. Power = work/time
ལས་ཀ་བྱས་པའམ་རྒྱས་པ་སྤོས་པའི་འགྲོས་ཚད་དེ་བྱས་པའི་ལས་ཀའམ་སྤོས་པའི་རྒྱས་པ་དེ་དུས་ཚོད་ཀྱི་བགོས་པ་མཚུངས་ཤིང་། ཨཏ་ཡི་ནང་དུ་ཚད་འཛིལ་བྱེད།
སྤྲོབས། = ལས་ཀ / དུས་ཚོད།

power grid
གློག་ཐུང།
phys.
The transmission network through which electricity moves from suppliers to customers.
མཁོ་སྤྲོད་བྱེད་མཁན་ནས་འཛིན་སྤྲོད་པའི་སར་གློག་རྒྱུད་ཀྱིང་བྱེད་པའི་དུ་བ་ལ་གོ

power grip
ཤུགས་འཛིན།
phys.
The ability of a primate to grasp objects in the hand with the fingers wrapped around it and the thumb reinforcing the fingers.
མཛུ་ན་མོ་བཞི་པོས་དངོས་པོ་ཞིག་གི་མཐའ་ནས་སྒྲིལ་ཞིང་མཕེ་གོང་གིས་སྒར་འཛུ་དེ་རྗེ་དམ་དུ་ཀྱིང་ཐུབ་པའི་མཐོ་རིམ་སྤོག་ཆགས་ཀྱི་ནུས་པ་ལ་གོ

power plant
གློག་ཁང།
phys.
A complex of structures, machinery, and associated equipment for generating electric energy from another source of energy, such as nuclear reactions or a hydroelectric dam.
ཕྱེ་རྡུལ་གྱི་འདྲེས་སྤྲོད་རམ་ཆུ་མཛོད་ལྟ་བུའི་ནུས་པའི་འབྱུང་ཁུངས་གཞན་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་གློག་ནུས་སློན་པར་མཁོ་བའི་ཡོ་ཆས་དང། འཕྲལ་ཆས། ཁང་པ་བཅས་ལ་གོ

power station
གློག་ཚགས།
phys.
A factory where electricity is produced.
གློག་བཟོ་བསྐྲུན་བྱེད་སའི་བཟོ་གྲྭ

preadolescence
ནར་གཞོན།
biol.

The period of childhood just before the onset of puberty, often designated as between the ages of 10 and 12 in girls and 11 and 13 in boys.

ལང་ཚོ་དར་ལ་མ་བབས་པའི་སྔོན་ཏཱ་ཏཱ་གི་བྱིས་པའི་དུས་སྐབས་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། བུ་མོ་ལ་མཚོན་ན་ལོ་ ༡༠ ནས་ ༡༢ གྱི་དབར་དུ་ཡིན་ཞིང་། བུ་ལ་མཚོན་ན་ལོ་ ༡༡ ནས་ ༡༣ གྱི་དབར་དུ་ཡིན།

precession
ཚོ་འཁོར།
phys.

Wavering of a spinning object, such that its axis of rotation traces out a cone.

རང་འཁོར་གྱི་སྒོག་ཤིང་གིས་སྣུར་དབྱིབས་ཤིག་བྱུབ་པར་བྱེད་པའི་འཁོར་གྱིན་པའི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་ཡོ་འགྱོས།

precision
ཏིག་ཚད།

The state or quality of being precise; exactness.

ཏཱ་ཏཱ་ཡིན་པའི་ཁྱད་ཚོས་སམ་གནས་བབ་སྟེ། ཏཱ་ཏཱ་ཡིན་པའི་རང་བཞིན།

precision grip
ཏཱ་འཛིན།
phys.

The ability of a primate to hold an object between the fingers and the thumb; highly developed in humans to provide a great range of delicate movements for tool use.

ཆེས་མཐོའི་སྒོག་ཆགས་ཀྱི་མཛུ་ན་མོ་དང་མཕེ་བོང་གི་དབར་དུ་དངོས་པོ་འཛིན་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། འགྲོ་བ་མི་ལ་མཚོན་ན་ཏཱ་ཏཱ་ཡིན་པའི་ནུས་པ་ཤ་ཅང་སྟོན་ཐོན་ཡིན་ཞིང་ལག་ཆ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པར་འགུལ་སྤྲོད་ཞིག་ཚགས་པོ་བྱེད་ཐུབ་པ་ཡིན།

precuneus
སྐྲ་ཕྱིའ་མདུན་མ།
neurosci.

A lobule of the parietal lobe of the brain located in front of the cuneus and behind the paracentral lobule.

སྐྲ་ཁྱེའུ་ཡི་མདུན་དང་དཀྱིལ་ཁེའི་འདབ་ཚུང་གི་རྒྱབ་ཏུ་གནས་པའི་སྐྲ་པའི་གཙུག་འདབ་ཀྱི་འདབ་ཚུང་ཞིག

predator
ཛོན་ཁྱི།
biol.

An organism that lives by preying on other organisms.

སྐྱེ་དངོས་གཞན་ཟོན་བྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འཚོ་བའི་སྐྱེ་དངོས་ཤིག

prediction
ཐོན་དཔག
sci. method

A statement of what will or is likely to happen in the future; a forecast.

འབྱུང་འགྱུར་གྱི་དུས་སྐབས་སུ་ཅི་ཞིག་འབྱུང་བཨམ་ཅི་ཞིག་འབྱུང་སྲིད་པའི་སྐོར་ལ་བཏོན་པའི་བསྟན་གཏམ་ཞིག་སྟེ། སྔོན་བརྗོ་ཞིག

prefrontal cortex
མདུན་ངོས་སྐྲ་ཕྱིན།
neurosci.

The gray matter of the anterior part of the frontal lobe that is highly developed in humans and plays a role in the regulation of complex cognitive, emotional, and behavioral functioning

མདུན་འདབ་ཀྱི་ཆ་ཤས་མདུན་མར་ཀླུར་པའི་སྐྱ་རྩས་ཏེ། འགྲོ་བ་མིའི་ནང་དུ་ལེགས་པར་འཚར་ལོངས་བྱུང་ཡོད་ཅིང་། ཆོས་འཛིན་ཅན་གྱི་རེས་འཛིན་དང་། སེམས་སྡུག་། གཤེས་སྤྱོད་བཅས་ཀྱི་བྱེད་ལས་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱེད།

pregnancy
མངལ་ཟླུམ།
biol.
The condition or period of being pregnant.
མངལ་ཚགས་པའི་དུས་ཡུན་ནམ་གནས་སྟངས་ལ་གོ

premise
ཐུ་བཟོད།
phil.
A proposition upon which an argument is based or from which a conclusion is drawn.
བཤོལ་གླེང་ཞིག་གི་རྩོད་གཞིར་གྱུར་བའི་དམ་བཅའ་ཞིག་གམས། མཇུག་སྟོམ་བཟོད་པ་ཞིག་གི་ གཞིར་གྱུར་བའི་སྒྲུབ་ངག་ཅིག

premotor cortex
མདུན་གྱི་འགྱལ་ཐྲོད་ཀློད་ཀྱི།
neurosci.
The premotor cortex is an area of motor cortex lying within the frontal lobe of the brain just anterior to the primary motorcortex. The functions of the premotor cortex are diverse and not fully understood.
མདུན་གྱི་འགྱལ་ཐྲོད་ཀློད་ཀྱི་མདུན་འདབ་གི་མདུན་འདབ་ཀྱི་ནང་དུ་འགྱལ་ཐྲོད་ཀྱི་ཐུ་རིམ་ཀློད་ཕྱན་ཀྱི་ མདུན་ཏབ་ཏཱ་ན་ཡོད་པའི་འགྱལ་ཐྲོད་ཀློད་ཀྱི་ས་ཁྱལ་ཞིག་ཡིན། འདིའི་བྱེད་ལས་ནི་སྣ་ མང་ཞིག་ཡིན་པ་དང་ཁ་གསལ་ལ་རྟོགས་མེད།

preserve
བདག་ཅར།
Maintain (something) in its original or existing state.
(དངོས་པོ་ཞིག་) རང་གི་ཐོག་མའི་གནས་བབ་བམ་ད་ལྟའི་གནས་བབ་ལ་རྒྱུན་གནས་བྱེད་དུ་ འཇུག་པ།

pressure
གནོན་ཤུགས།
phys.
Force per surface area where the force is normal (perpendicular) to the surface; measured in pascals. See also atmospheric pressure. Pressure = force/area
རྒྱ་ཁྱོན་གྱི་བཞི་མ་རེ་རེའི་སྟེང་དུ་ཡོག་པའི་དངོས་ཤུགས་ (དབང་འཕྱང་) ལ་གོ་ཞིང་པ་མི་ཀལ་དུ་ ཚད་འཛལ་བྱེད། རླུང་གཏོན་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས། གཏོན་ཤུགས། = ཤུགས།/རྒྱ་ཁྱོན།

pressure point
གསར་དཀྲིས།
biol.
Any of several points on the body at which an underlying artery can be pressed against a bone to stop distal bleeding.
པགས་པའི་འོག་གི་འཕར་རྩ་དེ་རྣམ་པའི་ངོས་སུ་བཙུར་བ་ལ་བཏེན་ནས་ལུས་པོའི་ཕྱི་ངོས་ནས་ ཁྱག་ཐོན་བཞིན་པ་དེ་འགོག་ཐུབ་པའི་གནས་གང་ཡང་རྩང་བ་ཞིག་ལ་གོ

pressure suit
གནོན་ཤུགས་འགོག་ཁྱབ།
phys.
A garment that is worn in high-altitude aircraft or in spacecraft to compensate for low-pressure conditions.
མཐོ་ཚད་མཐོན་པོར་འཕུར་བའི་གནམ་གྱི་ལྟེ་ནང་ངམ་མཁན་གྱི་ནང་གི་གཏོན་ཤུགས་དམའ་ བའི་གནས་སྟངས་ཁ་གསལ་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་ཁྱོན་པའི་ཁྱོན་ཚས་ལ་གོ

presynaptic
མཐུད་མཚམས་ཐོན་ཀྱི།
neurosci.
Situated in front of or occurring before a synapse: a presynaptic nerve fiber; a presynaptic stimulus.
མ་ཐུད་མཚམས་ཤིག་གི་སྟོན་དུ་གནས་པ་ཡང་ན་ལ་གོ དཔེར་ན། མ་ཐུད་མཚམས་སྟོན་ ཀྱི་དབང་རྩའི་ཉིག་མ་དང་། མ་ཐུད་མཚམས་སྟོན་ཀྱི་སྐྱལ་རྒྱན་ལྟ་བུ།

primary consumer
བོག་མའི་ཉེར་སྤྱོད་མཁན།
biol.

An organism, such as a grass-eating animal, that feeds on green plants or other autotrophic organisms.

ཅོ་ཤེད་ལྟར་ཁྱབས་རང་གསོའི་སྐྱེ་དངོས་ཟས་སུ་བསྐྱེན་མཁན་གྱི་རྩ་གཟན་སོག་ཆགས་ལྟ་བུའི་སྐྱེ་དངོས་ལ་གོ

primary spermatocyte
གཞིའི་ཕིག་ཏུ་ལ།
biol.

A diploid spermatocyte that has not yet undergone meiosis.

སྐྱེད་ཕྱང་བཞི་གྱེས་མ་བྱུང་བའི་སྒོན་གྱི་ཆ་ཤུང་ཕིག་རྩ་ལ་ཞིག

primary structure
ཐོག་མའི་བཀོད་བྱ། བཀོད་དངོས་དང་ཚུལ།
biol.

The sequence of amino acids in a peptide or protein, or the sequence of nitrogenous bases in a nucleic acid.

སྦྱི་རྩས་སམ་སྦྱི་ཐུའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཅེ་མི་ནོ་སྒྲུར་རྩས་ཀྱི་འགོད་དོམ་མམ། ཡང་ན་ལྷ་ཉིང་སྒྲུར་རྩས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཟེ་རྒྱང་ཅན་གྱི་གཞི་རྩས།

primary visual cortex
མཐོང་ཚོར་གྲ་དངོས་གླིང་ཁྱེན།
neurosci.

The initial portion of the visual cortex activated by stimulation of visual pathways via the LGN.

གཞོགས་ཀྱི་ལྟ་ངའི་ཚོམས་བུ་རྒྱུད་ནས་མཐོང་ཚོར་རྒྱ་ལམ་ལ་སྐུལ་སྒོང་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་སད་སྒོང་ཁེབས་པའི་མཐོང་ཚོར་གླིང་ཤུན་གྱི་ཐོག་མའི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ

primate
མཐོ་དོམ་ཐོག་ཚཁས།
biol.

A mammal of an order that includes the lemurs, bushbabies, tarsiers, marmosets, monkeys, apes, and humans. They are distinguished by having hands, feet that are similar to hands, and forward-facing eyes, and, with the exception of humans, are typically agile tree-dwellers.

འབྱུང་སྒྲོལ་དང། ནགས་སྒྲོལ། བོལ་རིང་སྒྲོའུ། སྒྲོའུ་མཏུག་བཟང། སྒྲོའུ། མི་ཁྲོད། འགྲོ་བ་མི་བཅས་ཀྱིས་གྲྭབ་པའི་གྲལ་ཞིག་ཏུ་གཏོགས་པའི་ནུ་གསོས་ཐོག་ཚཁས་གང་ཡང་རྩང་བ་ཞིག་ལ་གོ ཐུན་མོན་ཁྱད་ཆོས་སུ་དེ་དག་ལ་ལཁ་པ་ཡོད་ཅིང། ལག་པ་དང་འདྲ་བའི་ཤུང་པ་ཡོད་ལ། མིག་མདུན་དུ་གཏད་པ་བཅས་ཡིན་ཞིང། འགྲོ་བ་མི་ཕུད་པའི་གཞན་མ་ཁྱད་པར་དུ་ཅིང་ལ་གནས་མཁན་འཐུག་རྩལ་བའི་པ་ཤུང་ཡིན།

principal axis
མདའ་ཕིག་ཀཱི་བོ།
phys.

Line joining the centers of curvature of the surface of a lens. Line joining the center of curvature and the focus of a mirror.

དཔས་ཤེལ་ཞིག་གི་གྱུག་ངོས་ཀྱི་ཕྱེ་བ་གཉིས་མ་ཐུད་བྱེད་ཀྱི་ཕིག མེ་ལོང་ཞིག་གི་གྱུག་ངོས་ཀྱི་ཕྱེ་བ་དང་འདྲ་གནས་གཉིས་མ་ཐུད་བྱེད་ཀྱི་ཕིག

principle
རྒྱ་དོན། རྒྱ་འཛིན།
phil.

General hypothesis or statement about the relationship of natural quantities that has been tested over and over again and has not been contradicted; also known as a law.

ཡང་ནས་བསྒྲུར་དུ་བརྟག་དཔྱད་བྱས་ཀྱང་དགག་བྱ་མ་བྱུང་བའི་རང་བྱུང་གསས་ཀྱི་འབོར་ཚད་དགར་གྱི་འབྲེལ་བའི་སྒོར་ཀྱི་སྒྲོ་ཁྱབ་ཀྱི་ཚོད་གཞག་གམ་སྟོམ་ཚོགས་ཅིག་ཡིན། འདི་ལ་གཏན་ཁྲིམས་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད།

principle of equivalence
མཉམ་ཐང་རྒྱ་འཛིན།
phys.

Observations made in an accelerating frame of reference are indistinguishable from observations made in a gravitational field.

ཐུར་སྟོན་ཅན་གྱི་ལྟོས་གཞི་ཞིག་ཏུ་བསྡུབས་པའི་རྟོག་ཞིབ་ནི་འཕེན་ཤུགས་རང་བ་ཞིག་ཏུ་བསྡུབས་པའི་རྟོག་ཞིབ་ལས་འོག་གས་སུ་བཤད་མི་ཐུབ།

principle of flotation
འཚོ་ཕྱིང་རྒྱ་འཛིན།
phys.

A floating object displaces a weight of fluid equal to its own weight.

ཁར་འཚོ་བའི་དངོས་པོ་ཞིག་གིས་རང་གི་ལྷིད་ཚད་དང་མཚུངས་པའི་རྒྱུ་གཏན་གནས་གནས་སྟོན་བྱེད།

principle of parsimony
ཐྲོག་ཐོང་རྒྱ་འཛིན།
phil.

The principle which states that when a selection has to be made from various hypotheses, it is best to start with the hypothesis that makes fewest assumptions.

ཚོད་གཞན་སྣ་ཚོགས་ལས་འདེམས་གསེས་བྱ་དགོས་ཚེ། ཚོད་དཔག་ཕྱང་ཟོས་ཡོད་པའི་ཚོད་གཞན་ནས་འགོ་བཙུགས་ན་ལེགས་པར་བརྗོད་པའི་རྩ་འཛིན་ཞིག

printer
ཡིག་པར།

A device that prints text or graphics on paper.

ཤོག་བུའི་ངོས་སུ་ཡི་གེ་འམ་རིས་དཔར་འདེབས་བྱེད་པའི་ཡོ་ཆས།

prism
འཇའ་ཤེལ།
phys.

Triangular solid of a transparent material such as glass that separates incident light by refraction into its component colors. These component colors are often called the spectrum.

འཚོག་འཕྲོ་ལ་བརྟེན་ནས་འཕྲོ་ཟིར་རང་གི་གྲུབ་ཆའི་ཁ་དོག་ལ་བཀྲམ་པར་བྱེད་མཁན་ཤེལ་ལྟ་བུའི་དངོས་གཏན་རྒྱ་ཆགས་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་ཟུར་གསུམ་མཁྲིགས་གཏན་ཟུགས། གྲུབ་ཆའི་ཁ་དོག་འདི་རྣམས་ལ་ཡོངས་ཤལ་ཞེས་བརྗོད།

probability
ཕྱིན་ཐྱོད།
math.

The likelihood of a particular event occurring. If there are n equally likely outcomes of some experiment, and a ways in which even E could occurs, then the probability of event E is a/n.

དོན་རྒྱུན་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་འབྱུང་སྲིད་པའི་ཚ། གལ་ཏེ། བརྟག་དཔྱད་ཅིག་གི་འབྲས་བུ་འབྱུང་སྟངས་ n ཡོད་པ་དང་། དོན་རྒྱུན་ E འབྱུང་སྟངས་ a ཡོད་ཚེ། དོན་རྒྱུན་ E ཡི་སྲིད་ཐྱོད་ནི་ a/n ཡིན།

probe
ཐུགས་ཚས།
phys.

A small device, especially an electrode, used for measuring, testing, or obtaining information.

ཚད་འཇལ་པའམ། བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པ། ཡང་ན་ཚ་འཕེན་ལེན་པའི་ཚེད་དུ་སྤྱོད་པའི་ཐོག་སྟེ་ལྟ་བུའི་ཡོ་ཆས་ཆུང་ཆུང་ཞིག

probiotic
རྒྱུད་བཀྲ།
biol.

A substance that encourages the growth of natural healthy bacteria in the gut

རྒྱ་མཚོ་ནང་དུ་རང་བྱུང་གི་སྐྱེན་བྱ་བའི་ཐང་ཅན་རྒྱུད་འཕེལ་བྱེད་པར་རམ་འདེགས་བྱེད་མཁན་གྱི་དངོས་རྫས་ཤིག

procedural memory
བྱ་ཐབས་ཡན་པ།
neurosci.

Procedural memory is a part of the long-term memory that is responsible for knowing how to do things, also known as motor skills.

བྱ་ཐབས་དྲན་པ་ནི་བྱ་བ་ཞིག་རྗེ་ལྟར་སྒྲུབ་དགོས་མིན་རྟོགས་པའི་ཚུལ་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་བརྗེན་འཛིན་དྲན་པའི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་། འདི་ལ་འགྱུལ་སྟོང་ཀྱི་ལག་ཤེས་ཞེས་བྱེད་རེད།

Procyon
ཁྱི་ཕྱོགས་ཀར་མ།
phys.

The eighth-brightest star in the sky, and the brightest in the constellation Canis Minor.

ནམ་མཁའི་སྐར་མ་བཅུགས་མདངས་ཆེ་ཤོས་ཨང་བརྒྱད་པ་དེ་ཡིན་ཞིང་སྐར་ཚོགས་ཀེ་ནི་ཆུང་བའི་ནང་གི་སྐར་མ་བཅུགས་མདངས་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན།

product
ཐོན་ཐུམ།

A substance produced during a natural, chemical, or manufacturing process.

རང་བྱུང་གི་རྒྱུ་དངོས་མམ། རྫས་སྦྱོར་གྱི་རྒྱུ་དངོས། ཡང་ན་བཟོ་སྒྲུན་གྱི་རྒྱུ་དངོས་ཞིག་ལས་ཐོན་སྐྱེད་བྱས་པའི་དངོས་རྫས།

progenitor
འབྱུང་ཁུངས།
biol.

A person or thing from which a person, animal, or plant is descended or originates; anancestor or parent.

མི་ཞིག་གམ། སྲོག་ཆགས་ཤིག ཡང་ན། ཁྱེ་ཤིང་ཞིག་མཆེད་སཉམ་འབྱུང་སའི་མི་འཕམ་སྲོག་ཆགས་སམ། ཁྱེ་ཤིང་ལ་གོང་བ་སྟེ། མེས་ཡོའམ་པ་མ།

progesterone
ཐུན་ཟློགས་རྩེན་ཁ་ཤེར།
ཚོ་ཁ་ཤིས་རྩེན་ཁ་ཤེར།
biol.

A steroid hormone released by the corpus luteum that stimulates the uterus to prepare for pregnancy.

སྟེ་ཁུག་མེར་རིལ་ཀྱིས་གློང་འདོན་བྱས་ཤིང་བྱ་སྟོང་ལ་སྐུལ་ཏྲྀན་སྒྲང་དེ་མངལ་ཆགས་པར་གྲ་ཐྲིག་བྱེད་དུ་འཇུག་མཁན་གྱི་ཞག་འདུས་རྩེན་རྫས་ཤིག

prognosis
ཁས་དམར་ཁད་ཁས། ཐར་ལྟུལ།
biol.

An opinion, based on medical experience, of the likely course of a medical condition.

སྨན་བཅོས་ཀྱི་ཉམས་ཚོར་གཞིར་བཞག་སྟེ་ན་ཚ་ཞིག་གི་འབྱུང་སྟིད་པའི་འཕེལ་རིམ་གྱི་སྐོར་ལ་བཏོན་པའི་བསམ་ཚུལ་ཞིག

projectile
འཕེན་ཁ་ཐུག་ས།
phys.

Any object that moves through the air or through space, acted on only by gravity (and air resistance, if any).

འཕེན་ཤུགས་ཀྱི་ཤུགས་རྒྱུན་ (དང་རླུང་གི་འགོག་ཤུགས་) ཁོ་ནར་བརྟེན་ནས་རླུང་ཁམས་སམ་མཁའ་དབྱིངས་སུ་བགྲོད་པའི་དངོས་པོ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག

prokaryote
ཉིང་ཐལ་གྱེ་དངོས།
biol.

A microscopic single-celled organism which has neither a distinct nucleus with a membrane nor other specialized organelles, including the bacteria and cyanobacteria

སྐྱེ་མོ་ཅན་གྱི་ལྷ་ཉིང་ལོགས་སུ་མེད་ཅིང་ཆེད་ལས་རང་བཞིན་གྱི་དབང་ཕྱུ་ཡང་མེད་པའི་ཕྱ་ཕུང་གཅིག་ལྡན་གྱི་ཕྱ་བའི་སྐྱེ་དངོས་སྲིན་བུ་དང་ཐྲོ་སྲིན་ལ་སོགས་པ་ལྷ་བུར་གོ

prokaryotic cell
ཉིང་ཐལ་ཕྱ་ཕུང་།
biol.

The cell of a prokaryote.

ཉིང་བལ་སྐྱེ་དངོས་ཤེག་གི་ཕྱ་ཕུང་ལ་གོ

prolactin
ཅོ་ལྕེ་ཏ་ཕྲིན་ཧོར།
biol.

A pituitary hormone that stimulates and maintains the secretion of milk in mammals and also plays a role in metabolism and in modulation of the immune response.

ནུ་གསོས་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ཧོ་མ་གློང་འདོན་གྱི་བྱ་རིམ་ལ་སྤང་ལངས་འཛིན་དང་བསྡུལ་ཏྲེན་བྱེད་མཁན་དང་། གཞན་ཡང་ནུས་འགྱུར་དང་། ནད་འགོག་ཡ་ལན་གྱི་སྟོམ་སྲིག་སྐྱབས་སུ་བྱེད་ལས་སྲེལ་མཁན་གྱི་པི་ཐུའི་ཟིན་ཐུ་ཤེས་ཤེག

proliferate
འཕེལ་མཚན། འཕེལ་ཁྱབ།
biol.

To grow or multiply by rapidly producing new tissue, parts, cells, or offspring.

ཕུང་བྱེད་བས། ཆ་ཤས་སམ། ཕྱ་ཕུང་རམ། རྒྱུད་འཛིར་མགྱོགས་པོའི་དང་སྐྱེད་སྐྱེན་གྱིས་འཚར་འཕེལ་བྱེད་པའམ་རྩེ་མང་དུ་འགྱུར་བ་ལ་གོ

prometaphase
གཅན་མས་ངོ་།
biol.

The stage in mitotic or meiotic nuclear division, following prophase and preceding metaphase, during which the condensed chromosomes become sequentially attached at their kinetochores to the spindle microtubules.

གཟུགས་ཕུང་གཉིས་གྱེས་དང་སྐྱེད་ཕུང་བཞི་གྱེས་ཀྱི་སྐབས་སུ། ཕྱུག་ངོའི་རྩེས་དང་འདུ་ངོའི་སྟོན་དུ་བྱུང་བའི་རིམ་པ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། རིམ་པ་འདིའི་སྐབས་སུ་ཕྱུག་ལོར་ཀྱུར་བའི་ཚོས་གཟུགས་རྣམས་དང་དགེ་པང་ཁྲི་འབྱར་མཚམས་ནས་རིམ་གྱིས་འཕང་མའི་ཕྱུག་ལྷན་དང་འབྲར་གྱི་ཡོད།

promoter
ལས་འཕྲུ་ཕྲེལ་ཁྱབ།
ཕྲེལ་ཁྱབ།
biol.

A region of a DNA molecule that forms the site at which transcription of a gene starts.

རིགས་རྩས་ཤེག་གི་པཏ་བ་ཤུ་འགོ་འཛུགས་ཁ་ཡིན་པའི་ཏི་ཕེན་ཕེ་ཡི་འདུས་རྩལ་ཞིག་གི་ས་ཁུལ་ཞིག

pronunciation
ཕྲ་ཁད་དས།

The way in which a word is pronounced.

ཚིག་ཅིག་གི་ཕྱི་འདོན་ཚུལ་ལ་གོ

proof
ཁྱད་ཆས་ཀྱིས།
sci. method

Evidence or argument establishing a fact or the truth of a statement.

བརྗོད་པ་ཞིག་དངོས་ཡོད་དམ་བདེན་པར་སྒྲུབ་བྱེད་དུ་བཀོད་པའི་དཔང་རྟགས་ཁམ་རྒྱ་མཚན།

propeller
འཁྱུད་འགོས།
phys.

A mechanical device for propelling a boat or aircraft, consisting of a revolving shaft with two or more broad, angled blades attached to it.

འགོས་མདའི་སྟེང་དུ་ཞིང་ཆེ་ཞིང་གྱེ་བར་ཅན་གྱི་རྒྱུང་གསོལ་ཁ་ཕོག་གཞིས་སམ་དུ་མ་སྦྱར་བ་ལས་གྱུར་ཅིང་། དེ་སྐོར་བ་བྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་མཚོ་གྲྭལམ་གནམ་གྱི་མཁའ་ལུང་ལ་ཕྱོགས་སུ་འགྲུལ་འདེད་བྱེད་པའི་སྒྲུལ་བྱེད་ཡོ་ཆས་ཤིག

proper mass
རང་བཞིན་གཙོ་ཚད།
phys.

The mass of a body as measured when the body is at rest relative to an observer, an inherent property of the body

དངོས་པོ་ཞིག་རྟོག་ཞིབ་པ་ལ་ལྟོས་ཏེ་འགྱུལ་མེད་ཡིན་སྐབས་སུ་ཚད་འཇལ་བའི་དངོས་པོ་དེའི་གཙོ་ཚད་ལ་གོ་ཞིང་། དངོས་པོ་དེའི་ལྷན་སྐྱེས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ཤིག་ཡིན།

prophase
ཐུག་ཙོ།
biol.

The first stage of mitosis, during which the chromosomes condense and become visible, the nuclear membrane breaks down, and the spindle apparatus forms at opposite poles of the cell.

གཟུགས་ཕུང་གཉིས་འགྲེ་ཡི་རིམ་པ་བང་པོ་སྟེ། འདིའི་སྐབས་སུ་ཚོས་ཕུང་སྡུག་ཏུ་གྱུར་ཏེ་སྣང་བར་འགྱུར་བ་དང་ལྷ་ཏུ་ལ་གྱི་རྒྱོ་ཐོ་ཐོར་འགྲོ་བ། ཐ་ཕུང་གི་སྟེ་གཞིས་སུ་འཕང་མའི་ཉིང་ལག་འགྱུབ་པ་བཅས་འབྱུང་གི་ཡོད།

proplastid
ཅི་འགྱུར་དབང་ལྡན།
biol.

A cytoplasmic organelle from which a plastid develops.

ནུས་སྟོར་དབང་ཐ་ཞིག་ཏུ་འཚར་འགེལ་འབྱུང་བའི་ཐ་ཚི་དབང་ཐ་ཞིག

proportional
ཚ་མཚུངས།
phys.

Having the same or a constant ratio.

བསྡུར་ཚད་གཅིག་མཚུངས་སམ་བརྟན་པོ་ཡོད་པ།

proposition
བཤད་པ།
phil.

A statement that expresses a concept that can be true or false.

འགྲིག་ཆོར་གང་རུང་ཡིན་པའི་ལྟ་ཚུལ་ཞིག་མཚོན་པར་བྱེད་པའི་བརྗོད་ཚོག་ཅིག

proprioception
བདག་ཚོར།
neurosci.

Perception or awareness of the position and movement of the body.

ལུས་པོའི་གནས་ས་དང་འགྱུལ་སྟོང་གཞིས་རྟོགས་པའི་འདུ་ཤེས་མམ་གོ་རྟོགས་ལ་གོ

proprioceptive
བདག་ཚོར་ཀྱི།
neurosci.

Relating to stimuli that are produced and perceived within an organism, especially those connected with the position and movement of the body.

སྟེ་བདོས་ཤིག་གི་ལུས་ཀྱི་ནང་རོལ་ནས་སྐྱེས་ཞིང་ཚོར་བའི་སྐྱལ་རྒྱུན་སྟེ། བྱེ་བྲག་ཏུ་ལུས་པོའི་གནས་ས་དང་འགྱུལ་སྟོང་གཞིས་དང་འབྲེལ་བའི་སྐྱལ་རྒྱུན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི།

proprioceptor
བདག་ཚོར་སྐྱེ་མེན་པ།
བདག་འགྱུར་སྐྱེ་མེན་པ།
neurosci.

Any sensory nerve terminal that gives information concerning movements and position of the body.

ལུས་པོའི་གནས་ས་དང་འགུལ་སྟོང་གཞིས་དང་འབྲེལ་བའི་ཆ་འཕྲིན་མཁོ་སྟོང་བྱེད་མཁན་གྱི་དབང་ཚོར་དབང་རྩ་ཐུ་གཟུགས་ཀྱི་སྐྱེ་མེད་རྩེག

prosencephalon
གླུད་དིམ་མདུན་མ།
neurosci.

The forebrain is the centre for memory, hearing, sight, speech, voluntary muscle action, thinking and reasoning, and includes the hypothalamus, which is associated with homeostasis and is connected to the pituitary gland.

མདུན་གླུད་ནི་དྲན་པ་དང་ཐོས་ཚོར། མཐོང་ཚོར། སྨྲ་བརྗོད། ཚེད་སྒྲུལ་ཁ་གྱིས་བྱ་བ། བསམ་གཞིག ཁ་ཏན་ཚོགས་བཅས་ཀྱི་ལྷ་བ་དེ་ཡིན། དེའི་ནང་དུ་ཐ་མལ་གནས་བབ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གླུད་སྦུག་ཡོག་མ་ཚུད་ཡོད་པ་དང་། པི་ཏུ་ཊེན་བུར་སྦྱོལ་ནས་ཡོད།

prosopagnosia
ངོ་ཚོད་ཐོངས་ཅད།
neurosci.

A disorder characterized by the inability to recognize people by their faces. In some cases it is present at birth, and in others it is the result of a brain injury.

མིའི་ངོ་གདོང་ལ་བལྟས་ནས་མི་ངོས་འཛིན་བྱེད་མི་ཐུབ་པའི་འགྱུག་སྐྱོན་ཞིག ཐུན་བས་འགར་སྐྱེ་དུས་ནས་འབྱུང་ཞིང་། ཐུན་བས་གཞན་དུ་གླུད་པར་ཟས་ཀྱི་སྐྱོན་ཡོག་པ་ལ་བཏེན་ནས་འབྱུང་།

prostheses
ཚབ་ཚས། ཚབ་ལག
biol.

An artificial device to replace a missing part of the body

སྐྱོན་ཡོར་བའི་ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་ཀྱི་ཚབ་ཏུ་སྟོང་བའི་མིས་བཟོས་ཡོ་ཆས་ཤིག

protactinium
རྩ་ཐུས་ཅུ་ཏོ་ཏེ་ཡི་ཡམ།
phys.

A radioactive, metallic element. Symbol: Pa; atomic number: 91.

ལྷག་ས་རིགས་ཀྱི་རྩ་ཐུ་ས་འགྱེད་འགྲོའི་རང་བཞིན་ཅན་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། མཚོན་རྟགས་ Pa དང་རྩལ་གྲངས་ ९१ ཡིན།

proteasome
ཁྲི་བཤིག་ཁྲི་ཐུས།
biol.

A cellular protein complex consisting of proteolytic enzymes that degrade endogenous proteins, especially those that are damaged, pathogenic, or no longer of use.

ནང་རོལ་གྱི་སྲོག་ཐུ་ས་ཀེ། ལྷག་པར་དུ་ཟས་སྐྱོན་ཡོར་བཞིན། ནད་རིགས་སྲེལ་ཅུས་ཅན་ཡིན་པཞན། བེད་སྟོད་མེད་པ་ནམས་གཏོར་བ་ཤིག་གཏོང་མཁན་སྟེ་བ་ཤིག་སྲིན་ཐུ་ས་དང་ལྷན་པའི་ཐུ་ཤུང་གི་སྲོ་ཐུ་ས་ཤིག

protein
ཁྲི་ཐུ་ས།
biol.

A class of polypeptide molecule with a wide variety of types and functions.

རིགས་དང་བྱེད་ལས་སྣ་ཚོགས་པ་དང་ལྷན་པའི་ཝང་ཐྲོས་སྲོ་ཅི་ཡི་སྡེ་ཚན་ཞིག

protein-folding problem
ཕྱི་དཀར་ལྷེ་བཅུགས་དོགས་གནད། ཕྱི་དཀར་ལྷེ་བཅོགས།
biol.

One of the main unsolved problems in molecular biology, the protein folding problem deals with the question of predicting the three-dimensional shape of a protein molecule from the sequence of amino acids that make up the protein molecules. The main difficulty arises from the large number of interactions between different atoms in a protein molecule, a number that lies outside of the ability of modern computers to handle.

འད�་རྒྱ་ཁྱོ་བངས་ཚན་རིག་གི་ནང་དུ་སེལ་མེད་ཅིང་དོགས་གནད་གལ་ཆེན་གཅིག་ཡིན་པའི་ཕྱི་དཀར་ལྷེ་བཅུགས་དོགས་གནད་ནི། ཕྱི་རྒྱས་ཀྱི་གྲྭབ་ཚ་ཡིན་པའི་ཨེ་མི་ནོ་རྒྱུར་རྒྱས་ཀྱི་བསྡུར་རིམ་ལ་བརྟེན་ནས་ཕྱི་རྒྱས་ཀྱི་འདུས་རྩལ་ནི་ཁྱོད་ཀྱི་ཁ་ཏད་ལས་ལྷན་ཀྱི་དབྱིབས་ཤོན་དཔག་བྱེད་ཐུབ་མིན་གྱི་དྲི་བ་དང་འབྲེལ་བ་ཞིག་ཡིན། དཀའ་ངལ་གཙོ་བོ་ནི་ཕྱི་རྒྱས་ཀྱི་འདུས་རྩལ་གྲུབ་བྱེད་ཀྱི་རྩལ་ཐུན་མི་འདྲ་བཅའ་ཀྱི་ཁྱོན་ཀྱི་ཁྱད་ཆེན་པོ་ཡིན་ལ་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་འགྲུང་གི་ཡོད་པ་དང་། གྲངས་འཕོར་དེ་ནི་དེང་རབས་ཀྱི་གློག་ཀླད་ཀྱིས་རྒྱུག་ཐུབ་པའི་ནུས་པའི་མཐའ་མཚམས་ཀྱི་ཕྱི་རོལ་དུ་ཡོད་པ་ཡིན།

prothrombin (II)
ཁྲག་ཡིང་ཁྱིན་ལས་ཁྱེད་ཅིད།
biol.

A plasma protein that is converted into thrombin during blood clotting.

ཁྲག་ལིང་ཚགས་པའི་སྐབས་སུ་ཁྲག་ལིང་སྨིན་རྩས་སུ་འགྱུར་འགྲོ་བའི་ཁྲག་འདུར་ཕྱི་རྩས་ཤེག

proton
ཕོ་ཏུལ།
phys.

An elementary particle that is stable, bears a positive charge equal in magnitude to that of the electron, and has a mass of 1.672614 x 10^{-27}kg, which is 1836.12 times that of the electron.

ཁྱར་ཕོ་དང་ལྡན་ཞིང་ཁྱར་གྱི་ཆེ་ཆུང་གློག་རྩལ་གྱི་ཁྱར་དང་མཉམ་པ། གདོས་ཚད་ 1.672614 x 10^{-27}kg ཡོད་པས་གློག་རྩལ་གྱི་གདོས་ཚད་ལས་ལྷག་ 1836.12 ཡོད་པའི་ཙ་རྩལ་བརྟན་པོ་ཞིག

proton synchrotron
ཕོ་ཡོན་མས་ཏུལ་ཆས།
phys.

A ring-shaped synchrotron that accelerates protons to energies of several billion electron volts.

ཕོ་རྩལ་ལ་ལྷུར་ལྡོན་ལྷུད་དེ་ནུས་པ་གློག་རྩལ་ཕོལ་ཚད་ཁེར་འབྱམ་དུ་མ་ཡོད་པར་བཟོ་མཁན་གྱི་ཨ་ཡོང་དབྱིབས་སུ་ཡོད་པའི་ཆ་ལྡོན་མ་རྩལ་ཆས་ཤིག

proton-proton-chain reaction
ཕོ་ཏུལ་དང་ཕོ་ཏུལ་གྱི་བཅུར་ཚགས་འཇོས་འགྱུར།
phys.

A proton–proton chain reaction is one of the ways by which stars fuse hydrogen into helium. It is the reaction that dominates in stars the size of the Sun.

ཕོ་རྩལ་དང་ཕོ་རྩལ་གྱི་བསྡུར་ཚགས་འཇོས་འགྱུར་ནི་སྐར་མའི་ནང་དུ་ཡང་རྩལ་འཇོས་འགྱུར་གྱིས་ཧི་ལི་ཡམ་འགྱུག་པར་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་གཅིག་ཡིན། འདི་ནི་ཉི་མའི་ཆེ་ཆུང་དང་འདྲ་བའི་སྐར་མའི་ནང་དུ་གཙོ་བོར་འགྱུར་བའི་འཇོས་འགྱུར་དེ་ཡིན་ནོ།

protostar
ཕྱི་ཀར། ཁར་རྒྱུ།
phys.

The initial cloud of cold contracting matter is called protostar.

གྲང་ཞིང་འཁུམ་གྱིན་པའི་གེམ་གཏན་རྒྱས་ཀྱི་ཐོག་མའི་འདུས་ཚོགས་ལ་སྐད་རྒྱུ་ཞེས་བྱ།

prototype
མ་ཕྱི། མ་ཁཱན། ཕྱི་ཆོ།
phys.

An original type, form, or instance serving as a basis or standard

རྩང་གཞིའམ་ཚད་ལྡན་དུ་ངོས་འཛིན་བྱེད་པའི་ཐོག་མའི་སྟེ་ཚན་ནམ། བཟོ་རྣམ་མམ། མ་དཔེ་ཞིག་ལ་གོ

protozoa
གང་དག་མཉེ་ཐྲོག་ཚཱཡ།
biol.

A phylum or group of phyla that comprises the single-celled microscopic animals, which include amoebas, flagellates, ciliates, sporozoans, and many other forms. They are now usually treated as a number of phyla belonging to the kingdom Protista

ཐ་ལྷུང་གཅིག་ལྡན་གྱི་ཐ་བའི་ཐོག་ཚཱཡ་ཡིན་པའི་སྟེ་ཚན་སྟེ་དུ་མའི་སྟེ་ཚན་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འདིའི་ཁོངས་སུ་ཨ་མི་ཁ་ཐ་ཕྱི་ནང་། ཇ་འགྲོ ཇ ཕྱུ་ཅན། སོན་ཕྱེ་ཐོག་ཚཱཡ་ལ་ཐོག་ས་ཚུད་ཡོད། དེང་གི་ཚར་འདི་རྣམས་ནི་ཆེས་གཙོད་མའི་ཐོག་ཚཱཡ་གྱི་ཕྱིང་དུ་གཏོག་པའི་སྟེ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད།

Proxima Centauri
ཅེ་ཀར་ས་ཞེན་ཏོ་ར།
phys.

A red dwarf star belonging to the Alpha Centauri triple star system; at a distance of only 4.22 light-years, it is the sun's closest neighboring star.

ཨལ་ཕ་ས་ཞེན་ཏོ་ར་གྱི་གསུམ་ལྡན་སྐར་མའི་མ་ལག་ཏུ་གཏོག་པའི་དམར་ཆུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། རྒྱང་ཐག་འོད་ལོ་ 4.22 ཀྱི་མར་ཡོད་པས་འདི་ནི་ཉི་མ་དང་ཐག་ཉེ་ཤོས་ཀྱི་སྐར་མ་དེ་ཡིན།

proximal
ཉེ་གནས།
biol.

Nearer to a point of reference such as an origin, a point of attachment, or the midline of the body: the proximal end of a bone.

འབྱུང་གནས་སམ། ཐྲེལ་ཐྲོ་རྩེ་བཅིད་པའི་གནས། ཡང་ན་ལུས་པོའི་དཀྱིལ་ལྟ་བུའི་གཞི་འཛིག་པའི་གནས་ཤིག་དང་ཐག་ཉེ་བ་ཡོད་པ། དབེར་ན། རུས་པ་ཞིག་གི་ཉེ་གནས་ཀྱི་མཐའ་ཐྲེ་ལྟ་བུ།

prune
འཕྲི་གཅད།
biol.

To cut off or remove dead or living parts or branches of (a plant, for example) to improve shape or growth.

བཟོ་དབྱིབས་སམ་འཚར་ལོངས་ལ་ཕན་པའི་ཕྱིར་དུ་(ཥེ་ཤིང་ལྟ་བུའི་)ཡལ་གཱབས། སྐྲམ་པོར་ཀྱུར་བའི་ཚ་ཤས་སམ། སྐྲམ་པོར་མ་ཀྱུར་བའི་ཚ་ཤས་གཏུབ་པའམ་གསང་མེལ་བྱེད་པ་ལ་གོ

pseudohallucination
དབང་འཕྲུལ་ལ་ཅམ་ཕོ་བ།
neurosci.

An externalized sensory image vivid enough to be a hallucination but recognized as unreal

དབང་འཕྲུལ་དུ་འགྱུར་ཐུབ་མོད་ངོ་མ་མིན་པ་ནི་གོ་བའི་ཕྱི་རོལ་གྱི་དབང་ཚོར་སྣང་བརྙན་གསལ་པོ་ཞིག

pseudoscience
ཚན་རིག་ཐུན་མ།
phil.
Fake science that pretends to be real science.
ཚན་རིག་ངོ་མ་ཡིན་མངོག་མདོག་བྱེད་པའི་ཚན་རིག་རྫུན་མ།

psoriasis
སོ་ཏུ་མི་ཡཁས་ནད། སོ་རི་ཡ་མི་ཡཁས་ནད།
biol.
A noncontagious disease of the skin marked by scaly red patches, due to probably disorder of the immune system.
པལ་ཆེར་ནད་འགོག་མ་ལག་གི་འགྲན་སྟོན་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་བྱང་ཞིང་པཱཏ་ལྷན་དམར་པོ་དུམ་བུ་ཅན་དུ་གས་པའི་འགོས་ཉེན་ཅན་མིན་པའི་པཱཏ་ནད་ཅིག

psychiatrist
སེམས་ཁམས་སྨན་པ།
neurosci.
A doctor specializing in the branch of medicine concerned with the diagnosis and treatment of mental illness, including psychotic and psychoneurotic disorders, and with the management of emotional and behavioural problems.
སེམས་མོང་དང་གཤེས་སྟོང་ཀྱི་དཀའ་ངལ་ལ་ལྟར་མ་འཛིན་བྱེད་པ་དང་ལྟན་དུ་སེམས་ཁམས་འགྲུག་རྒྱོན་དང་། ཚ་གྲིས་ཀྱི་ནད་ཞེ་བའི་སེམས་ནད་བརྒྱ་པ་དང་བཅོས་པའི་བྱ་བ་དང་འབྲེལ་བའི་གསོ་དབྱད་རིག་པའི་སྡེ་ཚན་ལ་མཁས་པའི་སློབ་པ་ཞིག
psychiatry
སེམས་ཁམས་གསོ་བྱེད་རིག་པ།
neurosci.
The study and treatment of mental ilness, emotional disturbance, and abnormal behavior.
སེམས་ནད་དང་། སེམས་སྟོང་འགྲུག་རྒྱོན། རྒྱུན་ལྡན་མིན་པའི་གཤེས་སྟོང་བཅས་ཀྱི་ཞིབ་འཇུག་དང་བཅོས་ཐབས་ལ་ཟེར།
psychology
སེམས་ཁམས་རིག་པ།
neurosci.
The scientific study of the human mind and its functions, especially those affecting behaviour in a given context.
འགྲོ་བ་མིའི་སེམས་དང་སེམས་ཀྱི་བྱེད་ལས། བྱེ་བྲག་ཏུ་རྒྱབས་དོན་རེས་ཅན་ཞིག་ལ་ལྟག་རྒྱན་རྒྱོད་མཁན་གྱི་གཤེས་སྟོང་ལ་བརྟག་པའི་ཚན་རིག
psychoneuroimmunology
སེམས་དབང་ནད་ཀྱི་འགོག་རིག་པ།
neurosci.
A branch of medicine which deals with how emotions affect the immune system.
སེམས་སྟོང་གིས་ནད་འགོག་མ་ལག་ལ་ལྟག་རྒྱན་རྒྱོད་ཀྱི་ཆེ་ལྟར་སྟོང་མིན་དང་འབྲེལ་བའི་གསོ་དབྱད་རིག་པའི་སྡེ་ཚན་ཞིག
Ptolemaic astronomy
རྟ་ལོ་མི་ཡིའི་གཡུས་དཔྱད་རིག་པ།
phys.
A system elaborated by Ptolemy and subsequently modified by others, according to which the earth was the fixed center of the universe, with the heavenly bodies moving about it.
རྟ་ལེ་མི་ཡིས་རྒྱས་བཤད་གནང་ཞིང་རིས་ཀྱིས་གཞན་གྱིས་འགྱུར་བ་བཏང་ཡོད་པའི་གཟའ་སྐར་གྱི་རིག་པ་ཞིག་སྟེ། སའི་གོ་ལ་ནི་འཇིག་རྟེན་གྱི་འགྱུར་བ་མེད་པའི་ལྟེ་བ་ཡིན་པར་འདོད་ཅིང་གཟའ་སྐར་གཞན་རྣམས་སའི་གོ་ལར་སྐོར་བ་བྱེད་པར་འདོད།
puberty
ཡར་ཚོ་ལྷན་པ།
biol.
The period during which adolescents reach sexual maturity and become capable of reproduction.
ན་གཞོན་གྱི་འཕྲིག་སྟོད་ཡར་ཚོ་ཇོ་གས་ཤེང་སྐྱེ་འཛིལ་བྱེད་བཞི་པ་དང་ལྟན་པའི་དུས་ཡ་ཡུན་ལ་གོ

public health
མང་ཚོགས་འཚོ་བཅོན།
biol.

The science and practice of protecting and improving the health of a community, as by preventive medicine, health education, control of communicable diseases, application of sanitary measures, and monitoring of environmental hazards.

སྲོན་འགོག་གི་སྨན་དང་། འཚོ་བསྟེན་གྱི་ཤེས་བྱ། འགོས་ནད་ལ་སྔར་བཏོན་པ། གཙང་སྦྲའི་ཐབས་ལམ་ལག་བསྟུར། ཁོར་ཡུག་གི་ཉེན་ཁ་ལ་བྱ་རྒྱུ་བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་ཚོགས་སྡེ་ཞིག་གི་འཚོང་བསྟེན་ཡར་རྒྱས་གཏོང་བ་དང་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་པའི་ལག་ལེན་དང་ཚན་རིག་ལ་གོ

pulley
འཛིན་འཁོར།
phys.

Wheel that acts as a lever used to change the direction of a force. A pulley or system of pulleys can also multiply forces.

ཤུགས་ཀྱི་ཁ་ཕྱོགས་བརྗེ་བའི་འཇལ་ཤེང་གི་ཚན་ཏུ་སྦྱོང་བའི་འཁོར་ལོ། འཛིན་འཁོར་ཞེས་གསལ་འཛིན་འཁོར་གྱི་མ་ལག་ཅིག་གིས་ཀྱང་ཤུགས་ལྟར་ཡང་འགྲན་ཐུག་ཐུབ།

pulmonary
སྐྱོ་བའི།
biol.

Relating to the lungs.

སྐྱོ་བ་དང་འབྲེལ་བའི།

pulmonary arteries
སྐྱོ་བའི་འཕར་ཁྲན།
biol.

An artery that conveys venous blood from the heart to the lungs .

སྙིང་ནས་སྐྱོ་བའི་ནང་དུ་སྲོད་རྩའི་ཁྲག་སྐྱེལ་འདེན་བྱེད་མཁན་གྱི་འཕར་རྩ་ཞེས

pulmonary circulation
སྐྱོ་ཁྱིད་ཁག་འགྲོས།
biol.

The circulation of blood from the heart to the lungs for oxygenation and back to the heart.

འཚོ་རླུང་སྤེལ་སྲོར་གྱི་ཚེད་དུ་སྙིང་ནས་སྐྱོ་བ་དང་། དེ་ནས་ཕྱིར་སྐྱོ་བ་ནས་སྙིང་ལ་འགྲོ་བའི་ཁྲག་གི་འགྲོས་རླུན་ལ་ཟེར།

pulmonary trunk
སྐྱོ་ཐུ།
biol.

The pulmonary trunk is a blood vessel which divides to form the right and left pulmonary arteries.

སྐྱོ་ཡུ་ནི་སྐྱོ་བའི་འཕར་ཁ་གཡས་གཡོན་གཉིས་སུ་ཁ་ཕྱེས་འགྲོ་བའི་ཁྲག་གི་ཁ་སྦྱོར་ཞེས་པ་ཟེར།

pulmonary valve
སྐྱོ་ཁའི་ཕྱི་འདབ།
biol.

The valve of the heart at the entrance to the pulmonary artery.

སྐྱོ་བའི་འཕར་ཁ་འཇུ་ལ་ས་ན་ཡོད་པའི་སྙིང་གི་སྒྲི་འདབ་པ་ལ་གོ

pulmonary vein
སྐྱོ་བའི་ཐྲོད་ཁ།
biol.

A vein that carries oxygenated blood from the lungs to the left atrium of the heart.

སྐྱོ་བ་ནས་སྙིང་གི་སྦྲེལས་སྲོད་གཡོན་པའི་ནང་དུ་འཚོ་རླུང་ལྡན་པའི་ཁྲག་སྐྱེལ་འདེན་བྱེད་མཁན་གྱི་སྲོད་ཁ་ཞེས

pulsar
འཁར་གྱེར།
phys.

A celestial object, thought to be a rapidly rotating neutron star, that emits regular pulses of radio waves and other electromagnetic radiation at rates of up to one thousand pulses per second.

རང་འཁོར་མཁྱོགས་པོར་བྱེད་པའི་བར་སྐར་ཞིག་ཡིན་པར་འདོད་པའི་བར་སྦུང་གི་དངོས་པོ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། དེ་ཡིས་རྒྱུང་འཛིན་གྱི་རྒྱབས་དང་གློག་ཁབས་ལེན་གྱི་རྒྱབས་གཞན་ཚ་སྟོམས་པའི་འགྲོས་ཀྱི་སྒོ་ནས་སྐར་ཚ་གཅིག་གི་ནང་དུ་ཕེངས་ཆིག་སྟོང་གི་བར་དུ་འཕྲོ་བར་བྱེད།

pulsating star
འཁར་གྱེར།
phys.

A type of variable star, the variation in brightness resulting from expansion and subsequent contraction of the star

སྐར་མ་ཞིག་རྒྱ་སྐྱེད་ཅིང་། དེའི་རྟེས་ཐོག་ས་གསུ་འཁྱུམ་བྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་གསལ་ཚད་ལ་འགྱུར་བ་འགྲོ་བའི་འགྱུར་སྐར་ཞིག

pulsating variable star
འགྱུར་བའི་འཁར་གྱེར།
phys.

A variable star, such as Cepheids or Mira, that changes in brightness, primarily due to an alternating expansion and contraction of the star.

རྒྱ་སྐྱེད་དང་བསྡུ་འཁྱུམ་རེས་མོས་ཀྱིས་བྱེད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་སྐར་མའི་གསལ་ཚ་ལ་འགྱུར་བ་འགྲོ་བའི་འགྱུར་སྐར་ཏེ་ས་ཀེ་ཟྭེ་དང་སྨྲ་ར་ལྟ་བུ་ལ་གོ

pulvinar
ཐྱུག་གདན།
neurosci.

A cushion-like prominence in the brain occupying the posterior end of the thalamus.

གླང་སྦུག་གི་རྒྱ་བ་སྟེ་ན་གདན་དབྱིབས་ལྟར་ཡོད་ཅིང་མཇོན་གསལ་པོ་ལ་ཡོ་ཡིན་པའི་ཚར་ལས་ཤེག

pump
འབྱད་གཏོང་།
phys.

To cause to flow by means of a pump or pumplike organ or device

ཕུ་མདའ་འམ་ཕུ་མདའ་དང་འདྲ་བའི་དབང་པོ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱུ་རྡུ་འཛིན་པ།

pump
ཕུ་མདའ།
phys.

A mechanical device using suction or pressure to raise or move liquids, compress gases, or force air into inflatable objects such as tyres.

འབྱིན་རྩ་བ་མམ་གཏོན་ཤུགས་ལ་བརྟེན་ནས་གཡེར་གཟུགས་ལ་འགུལ་སྐྱོད་གཏོང་བ་དང་། རླངས་གཟུགས་བཙུར་བ། ཡང་ན། རྒྱོང་ཐུབ་པའི་འགྱིག་འཁོར་ལྟ་བུའི་ནང་དུ་རླུང་ཤུགས་ཀྱིས་འཛིན་པ་ཆེད་དུ་སྟོད་པའི་ཤུགས་རིག་གི་ཡོ་ཆས་ཤེག

punch
ཐུར་མཛོག

A blow with the fist.

ཁུ་ཚུར་གྱིས་གཞུ་བ་ལ་གོ

pupil
མིག་གི་ཐུགས་མོ།
biol.

Opening in the eyeball through which light passes.

མིག་འབྲས་དཀྱིལ་གྱི་ཁོངས་འཇུག་ལ་སའི་བུ་ག

pupillometrics
མིག་ཐུགས་དཔྱད་རིག
biol.

The study of the size of the pupil as a function of attitudes.

མིག་གི་རྒྱ་ལ་མོའི་ཚེ་ཆུང་ལ་བརྟེན་ནས་བསམ་བློའི་འཁྱེར་སོ་ལ་དཔྱད་པའི་རིག་པ།

pure tone
ཕྱུད་མེད་དར།
phys.

A musical tone of a single frequency produced by simple harmonic vibrations and without overtones

རྒྱང་མཚུངས་འདར་འགྱུལ་གྱིས་སྒྲུན་ཞིང་མཉམ་བསྟེས་ཀྱི་གདངས་མིན་པར་རྒྱོས་བྱོང་གཅིག་ལྷན་གྱི་རོལ་དབྱངས་ཀྱི་གདངས་ཤིག

purine
ཐུ་རིན།
biol.

Either of the bases, adenine or guanine, that are constituents of DNA and RNA and are derivatives of purine

ཏེ་ཨེན་ཨེ་དང་ཨར་ཨེན་ཨེ་གཉིས་ཀྱི་གྲྭ་ཚ་ཡིན་ཞིང་ཐུ་རིན་གྱི་རྗེས་གྲྭ་ཡིན་པའི་གཞི་རྩས་ཨེ་ཏེ་ནིན་ནས། ཀུ་ཡ་ནིན་གང་རུང་ལ་གོ

Purkinje cell
པར་ཀིན་ཇི་ཕྱ་ཕྱང།
neurosci.

A nerve cell of a large, branched type found in the cortex of the cerebellum.

གླང་སྟེང་གླང་ཕུན་གྱི་ནང་དུ་གནས་པའི་ཚེ་ཞིང་ཡན་ལག་མང་པའི་དབང་རྩ་ཕྱ་ཕུང་ཞིག

push up
ཕྱད་འདེགས།
phys.

An exercise in which the body is alternately raised from and lowered to the floor by the arms only, the trunk being kept straight with the toes and hands resting on the floor

ལུས་པོ་ཁ་ཐུག་ཡིན་པའི་སྟོག་ནས་རྐང་ལག་གཉིས་ས་ལ་བཏུགས་རྗེས་ལག་པ་ཁོ་ན་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་པོ་ཡར་འདེགས་མར་འབེབ་རེས་མོས་ཀྱིས་བྱེད་པའི་ལུས་སྟྲོང་ཞིག

putamen
གླང་ཐུས་ཚི་ཀྱ་མ།
neurosci.

The outer part of the lentiform nucleus of the brain.

གླང་པའི་སྦུབས་ད་བྱིབས་ཆོས་བྱའི་ཕྱི་ཡི་ཚ་ལས་ལ་ཟིར།

pyramid
པི་ར་ཨི་ཌ། གཏོར་གཟུགས།
math.

A solid having a polygonal base, and triangular sides those meet in a point.

མཐའ་མར་དབྱིབས་ཀྱི་མཐེལ་ཡོད་ཅིང་ཟུར་གསུམ་དབྱིབས་ཀྱི་རོས་རྣམས་གནས་གཅིག་ལ་ཐུག་ཡོད་པའི་མཁྲེགས་ཀ་ཟུགས་ཤིག

pyramidal cell
གཏོར་གཟུགས་ཕྱ་ཕུང།
neurosci.

Any of numerous large multipolar pyramid-shaped cells in the cerebral cortex of higher vertebrates.

མཐོ་རིམ་སྐལ་ར་རྣམ་ཅན་གྱི་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་གླང་ཆེན་གླང་ཕུན་ནང་གི་རྒྱ་ཆེ་ཞིང་སྟེ་མང་ལ་གཏོར་གཟུགས་དབྱིབས་ཅན་གྱི་ཕྱ་ཕུང་གང་ཡང་རང་བ་ཞིག་ལ་ཟེར།

pyramidal tract
རྒྱ་ལམ་རྒྱར་གཏམ་ཅན།
neurosci.

A major bundle of nerve fibres connecting motor areas of the cerebral cortex with the lower motor neurons of the spinal cord, and forming the pyramid on the ventral surface of the medulla oblongata.

གླང་ཆེན་གླང་ཕུན་ལྟར་གྱི་འགྱུལ་ས་ཁུལ་ཁག་རྒྱུ་དས་པའི་འགྱུལ་སྟྲོང་དབང་རྩ་ཕྱ་གཟུགས་བོག་མ་ངང་མ་ཕྱུང་སྟྲོ་ར་བྱེད་ཅིང་འཛོང་ཆུན་གྱི་མདུན་ངོས་སུ་གཏོར་གཟུགས་གྲྭ་པར་བྱེད་པའི་དབང་རྩའི་ཉག་མའི་ཆུན་པོ་ཆེ་བ་ཞིག་ལ་གོ

pyrimidine
པི་རི་མི་དིན།
chem.

One of three types of bases found in nucleic acids, with a single ring structure. DNA contains cytosine and thymine, RNA contains cytosine and uracil.

ཉིང་སྒྲུར་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་ཁ་ཚོང་གི་བཀོད་པ་རྒྱང་གཅིག་དང་ལྡན་པའི་གཞི་རྩས་རིགས་གསུམ་ཡོད་པའི་ནང་གི་གང་རུང་གཅིག ཏི་ཅེན་ཅེ་ཡི་ནང་དུ་སེ་ཏོ་སིན་དང་ཐ་ཡི་མིན་ཡོད་པ་དང་། ཨར་ཅེན་ཅེ་ཡི་ནང་དུ་སེ་ཏོ་སིན་དང་ཡུ་ར་སི་ལ་གཉིས་ཡོད་པ་ཡིན།

pyruvate
པི་རུ་ཝེཏ།
chem.

A salt or ester of pyruvic acid.

པེ་རུ་ལྷེཏ་སྒྲུར་རྩས་ཀྱི་ཚྭཁམ་སྒྲུར་ཚོ་ལ།

pyruvic acid
པི་རུ་ཝིཀ་སྒྲུར་ཐལ།
chem.

A yellowish organic acid which occurs as an intermediate in many metabolic processes, especially glycolysis.

ནུས་སྒྲུར་བྱེད་རིམ་གང་མང་དང་། བྱེ་བྲག་ཏུ་མངར་རྩས་ཞིག་འགྱུར་གྱི་ནང་དུ་མཚམས་སྦྱོར་རྒྱ་རྩས་ལྟ་བུར་འབྱུང་བའི་སེར་མདོག་གི་རྒྱེ་ལྟན་སྒྲུར་རྩས་ཀིག

Pythagoras' theorem
པཡེ་ཐ་ཐྲོ་རའི་རྩམ་གཟུག
math.

A theorem attributed to Pythagoras that the square of the hypotenuse of a right triangle is equal to the sum of the squares of the other two sides.

པཡེ་ཐ་ཐྲོ་རས་ཡིས་གཏན་ལ་པཐ་པའི་གཏན་ཁྱིམས་ཀིག་སྟེ་དང་ཟུར་ཟུར་གསུམ་མ་ཞིག་གི་གསེག་མཐའི་རང་སྒྲུར་ནི་དང་མཐའ་གཉིས་ཀྱི་རང་སྒྲུར་གྱི་སྡོམ་ཐོབ་དང་མཚུངས།

Q

quadriceps muscle
སྐེ་བཞི་གཟུགས།
biol.

The large, four-part muscle at the front of the thigh that acts to extend the leg.

ཤུང་པ་རྒྱོང་བསྡུར་གྱི་བྱེད་ལས་སྒྲོལ་མཁན་བརྒྱ་ཤས་ཤའི་མཇུན་གྱི་ཆར་ཤས་བཞི་ཅན་གྱི་ཤ་སྒྲོས་ཆེན་པོ་ཞིག

quadrilateral
མཐའ་བཞི་མ།
math.

A four-sided figure.

མཐའ་བཞི་དང་ལྡན་པའི་རིས་དབྱིབས་ཤིག

quantity
འབོར་ཚ།
phys.

A specified magnitude or amount; the product of a number and a unit.

གསལ་ཁ་ངོད་པའི་གྲངས་འབོར་ཞིག་གམ་ཚེ་ཆུང་། གྲངས་ཀ་ཞིག་དང་བརྟེ་གཞི་ཞིག་གི་བསྡུར་ཐོག

quantum (quanta)
ཚད་རྩལ།
phys.

From the Latin word quantus, meaning “how much”, a quantum is the smallest elemental unit of a quantity, the smallest discrete amount of something. One quantum of electromagnetic energy is called a photon. See also quantum mechanics and quantum theory.

(མང་ཚོགས་ quanta) “གཡོ་”" ཅེས་པའི་ངོན་ཡིན་པའི་ལ་ཏིན་གྱི་ཚོགས་ quantus ཞེས་པ་ནས་བཏོན་ཞིང་། ཚད་རྩལ་གཅིག་ནི་འབོར་ཚད་ཅིག་གི་གཞི་རྩའི་བརྟེ་གཞི་ཞུང་ལོས་ཏེ་དངོས་པོ་ཞིག་གི་རྣམ་པར་དབྱེ་བའི་འབོར་ཆུང་ལོས་དེ་ཡིན་པ་དང་། གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་ཀུས་པའི་ཚད་རྩལ་གཅིག་ལ་ལོངས་རྩལ་ཞེས་བརྗོད། ཚད་རྩལ་ཕྱུགས་རིགས་དང་ཚད་རྩལ་རྣམ་གཞན་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།

quantum chromodynamics
ཚད་རྩལ་ཁ་དོག་འགྱུལ་རིག
phys.

A gauge theory that describes the strong interaction in terms of quarks and antiquarks and the exchange of massless gluons between them.

ཁོག་རྩལ་དང་ལྷོག་མཚའི་ཁོག་རྩལ་གཉིས་ཀྱི་ངོ་བོ་དང་། དེ་གཉིས་དབར་དུ་གདོས་མེད་གྱི་ཀྱུལ་ཕོན་རྩལ་རཏྲེ་རིས་བྱེད་པའི་རྣམ་པ་བེད་སྤྱད་དེ་དབག་ཕྱུགས་འགྲེལ་བར་ཤད་བྱེད་པའི་ཚད་ལྡན་གྱི་རྣམ་གཞག་ཅེག

quantum jump
ཚད་རྩལ་འཕོ་མཚོང།
phys.

An abrupt transition of an electron, atom, or molecule from one quantum state to another, with the absorption or emission of a quantum.

ཚད་རྩལ་ཞིག་འཇིན་པའམ་གློད་པ་གང་རུང་ལ་བརྟེན་ནས་གློག་རྩལ་ལམ། རྩལ་ཐན་ནས། འདུས་རྩལ་ཞིག་ཚད་རྩལ་གྱི་གནས་བབ་ཅིག་ནས་གཞན་ཞིག་ལ་གློད་བྱེད་དུ་འཕོ་བ་ལ་གོ

quantum mechanics
ཚད་རྩལ་ཕྱགས་རིག
phys.

Branch of physics concerned with the atomic microworld based on wave functions and probabilities, introduced by Max Planck (1900) and developed by Werner Heisenberg (1925), Erwin Schrodinger (1926), and others.

མེ་ཁི་སི་ཏི་ལན་ཁ་ (༡༩༠༠) ཡིས་ངོ་སྤྲོད་བྱས་ཤིང་ཕར་ནར་ནི་སན་རྒྱར་ (༡༩༢༥) དང་ཨར་ཝིན་ཞི་ར་ཏིན་མགར་ (༡༩༢༦) སོགས་ཀྱིས་ཡར་རྒྱས་སུ་བཏང་བའི་རླུས་ཀྱི་ལྷོག་གྱར་གང་སྟིད་ཕྱོད་གཞིས་གཞི་ལ་བཞག་པའི་རྩལ་ཐན་ནས་ཀྱི་ཐ་བའི་འཇིག་རྟེན་ལ་བརྒྱ་པ་བྱེད་པའི་དངོས་ཁམས་ཀྱི་ནང་གསེས།

quantum number
ཚད་རྩལ་གྲངས།
phys.

One of a set of integers or half-integers characterizing the energy states of a particle or system of particles.

རྩལ་ཞིག་གམ་རྩལ་གྱི་མ་ལག་ཅིག་གི་ནུས་པའི་གནས་བབ་མཚོན་པར་བྱེད་པའི་ཧྲིལ་གྲངས་སམ་ཕྱེད་ཧྲིལ་གྲངས་ཀྱི་ཚན་པའི་ནང་གི་གྲངས་ཀ་གང་རུང་རུང་ཞིག

quantum physics
ཚད་རྩལ་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག
phys.

The physics that describes the microworld, where many quantities are granular (in unites called quanta), not continuous, and where particles of light (photons) and particles of matter (such as electrons) exhibit wave as well as particle properties.

གྲངས་འབོར་རྣམས་ཆེགས་མཁའ་ངོ་བོར་ཡོད་ཅིང་ (ཚད་རྩལ་གྱི་བཅོ་ཁྲིག་ཞེ་རྒྱ་འཇལ་) རྒྱུན་མ་ཐུད་མེན་ལ། ཁོད་ཀྱི་རྩལ་ (ཁོད་རྩལ་) དང་བེམ་གཟུགས་ཀྱི་རྩལ་ (གློག་རྩལ་ལྟ་བུ) གྱིས་རླུས་དང་རྩལ་གྱི་ཁྱད་ཆོས་གཉིས་ཀ་སྟོན་པའི་ཐ་བའི་འཇིག་རྟེན་ལ་འགྲེལ་བཤད་བྱེད་པའི་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག

quantum state
ཚད་རྩལ་གནས་བབ།
phys.

A state of a quantized system which is described by a set of quantum numbers.

ཚད་རྩལ་གྱི་གྲངས་ཀའི་སྟེ་ཚན་ཞིག་གིས་འགྲེལ་བྱེད་པའི་ཚད་རྩལ་གྱི་རྣམ་པར་ཡོད་པའི་མ་ལག་ཅིག་གི་གནས་བབ་ཅིག

quantum theory
ཚད་རྩལ་རྣམ་གཞུང
phys.

Theory that describes the microworld, where many quantities are granular (in units called quanta), rather than continuous, and where particles of light (photons) and particles of matter (such as electrons) exhibit wave as well as particle properties.

གྲངས་འབོར་རྣམས་ཆེགས་མཁའ་ངོ་བོར་ཡོད་ཅིང་ (ཚད་རྩལ་གྱི་བཅོ་ཁྲིག་ཞེ་རྒྱ་འཇལ་) རྒྱུན་མ་ཐུད་མེན་ལ། ཁོད་ཀྱི་ཐ་བ་རྩལ་ (ཁོད་རྩལ་) དང་བེམ་གཟུགས་ཀྱི་ཐ་རྩལ་ (གློག་རྩལ་ལྟ་བུ) གྱིས་རླུས་དང་རྩལ་གྱི་ཁྱད་ཆོས་གཉིས་ཀ་སྟོན་པའི་ཐ་བའི་འཇིག་རྟེན་ལ་འགྲེལ་བཤད་བྱེད་པའི་རྣམ་གཞུག

quark
ཁོག་རྩལ།
phys.

One of the two classes of elementary particles (the other is the lepton). Two of the six quarks (up and down) are the fundamental building blocks of nucleons (protons and neutrons).

ཙ་རྩལ་རིགས་གཉིས་ཡོད་པའི་ནང་གི་གཅིག (གཞན་དེ་ནི་ལེབ་ཏོན་ཡིན) ཁོག་རྩལ་དྲུག་ཡོད་པའི་ནང་གི་གཉིས་ (ཡར་དང་མར་) ནི་ལྷེ་ཆ་ (པོ་རྩལ་དང་བར་རྩལ་) གྱི་གཞི་རྩའི་བྱེད་ཆ་ཡིན།

quartile
བཞི་ཆའི་གནས་རིམ།
math.

Any of the groups that result when a frequency distribution is divided into four groups of equal size.

རྒྱོས་ཐོན་ཀྱི་བཀྲམ་ཚུལ་དེ་ཆ་སྟོམས་པའི་སྡེ་ཚན་བཞི་རྣ་བགོས་པའི་སྡེ་ཚན་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ

quasar
རྒྱར་འཇུ།
phys.

A class of astronomical objects that appear on optical photographs as starlike but have large redshifts quite unlike those of stars.

འོད་སྟོད་དཔར་ངོས་སུ་རྒྱར་མ་དང་འདྲ་བར་མངོན་ཀྱང། རྒྱར་མ་གཞན་དང་མི་འདྲ་བར་དམར་སྟོ་ཆེན་པོ་ཡོད་པའི་མཁའ་དབྱིངས་དངོས་གཟུགས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཞིག

quaternary structure
བཀོད་རིམ་བཞི་པ།
biol.

The three-dimensional arrangement of the macromolecules making up a functional unit, such as that formed by four globin protein molecules to make hemoglobin or by histones interacting with DNA to make a nucleosome.

བྱེད་ལས་རང་བཞིན་གྱི་གྲུབ་ཆར་འགྱུར་བའི་འདུས་རྩལ་ཆེན་མོའི་ཐོག་ངོས་གསུམ་ལྟར་གྱི་སྒྲིག་ཚུལ་ལ་གོ་སྟེ། དཔེར་ན། ཟླུམ་སྦྱིའི་འདུས་རྩལ་བཞི་ཡིས་ཁྲག་དམར་སྦྱི་རྩར་གྱུར་པ་དང། ཏེ་སི་ཏོན་དང་ཏི་ཨེན་ཨེ་སྟེར་བྱས་པས་ཉིར་གཟུགས་གྱུར་པ་ལྟ་བུའོ།

quorum sensing
ཐྲུངས་ཡོངས་འཛིན་གཏུགས།
biol.

A process in which unicellular organisms secrete signal molecules that influence the behaviour of a population of identical organisms, but only when the density of that population is above a certain level.

ཚོགས་འདུས་ཤིག་གི་སྒྲུག་ཚད་ཚད་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་སྐྱེས་པའི་སྐྱས་པ་ཁོད་ནར་ཐུ་ཟུང་གཅིག་ལྟར་སོོག་ཆགས་ཀྱི་ཚོགས་ཚོགས་འདུས་དེའི་གཤིས་སྟོང་ལ་ཤུགས་རྒྱུན་སྟོང་པའི་བར་འཕེན་འདུས་རྩལ་བློང་པའི་རྒྱུད་རེམ་ལ་གོ

R

rabies (rabid)
ཁྱི་དུག མཆེ་དུག
biol.

A contagious and fatal viral disease of dogs and other mammals, transmissible through the saliva to humans and causing madness and convulsions.

ཁྱི་དང་ནུ་གསོས་སྲོག་ཆགས་གཞན་ལ་ཡོད་པའི་འགོས་ཉེན་ཆེ་ཞིང་ཚབས་ཆེ་བའི་གཉན་སྲིན་གྱི་ན་ཚ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། མཆིལ་མ་བརྒྱུད་ནས་མི་ལ་འགོ་ཐུབ་པ་དང་། སྨྱོན་པའི་རང་བཞིན་དང་རྩ་འཆུས་འབྱུང་དུ་འཇུག

radar
རེ་ཌཱར།
phys.

A system for detecting the presence, direction, distance, and speed of aircraft, ships, and other objects, by sending out pulses of radio waves which are reflected off the object back to the source.

གནམ་གྲུ་དང་། གྲུ་གཟིགས་ལ་སོགས་པའི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་ཕྱོགས་སུ་རླུང་འཕྲིན་རླབས་ཀྱི་འཕར་བརྡ་བཏང་རྗེས། དེའི་ལྡོག་འཕྲོ་ལ་བརྟེན་ནས་དངོས་པོ་དེ་ཡོད་པའི་གནས་བབ་དང་། དངོས་པོ་དེའི་ཁ་ཕྱོགས། རྒྱང་ཐག མགྱོགས་ཚད་བཅས་རྟོགས་པར་བྱེད་པའི་མ་ལག་ཅིག

radiant energy
འགྱེད་འཕྲོའི་ནུས་པ།
phys.

Any energy, including heat, light, and X-rays, that is transmitted by radiation. It occurs in the form of electromagnetic waves.

དྲོད་དང་། འོད། གློག་པར་ཐེ་བའི་འགྱེད་འཕྲོ་ལ་བརྟེན་ནས་ཁྱབ་གཏོང་བྱེད་པའི་ནུས་པ་གང་རུང་རུང་ཞིག འདི་ནི་གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་རླབས་ཀྱི་ངོ་བོར་འབྱུང་།

radiation
ཁྱབ་འགྱེ། འགྱེད་འཕྲོ།
phys.

(a) Energy transmitted by electromagnetic waves. (b) The particles given off by radioactive atoms such as uranium. Do not confuse radiation with radioactivity.

(ཀ) གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་རླབས་ཀྱིས་འཕྲོ་གཏོང་བྱས་པའི་ནུས་པ། (ཁ) ཡུ་རེ་ནི་ཡམ་ལྟ་བུའི་འགྱེད་འཕྲོའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་རྡུལ་ཕྲན་གྱིས་གློད་པའི་རྡུལ། འགྱེད་འཕྲོ་དང་འགྱེད་འཕྲོའི་རང་བཞིན་གཉིས་ནོར་མི་རུང་།

radiation era
འགྱེད་འཕྲིན་བཤལ་བཤ།
phys.

A period following the Big Bang that lasted between 10 and 100 seconds, when the temperature dropped to a billion kelvins and during which radiation came to dominate the universe.

གསར་ཐོར་ཆེན་མོའི་རྗེས་ཏག་ཏུ་གི་དུས་ཡུན་སྒྲར་ཆ་ ༡༠ ནས་ ༡༠༠ བར་གྱི་དུས་སྒྲབས་ཏེ། འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་དོན་ཚད་ཀེལ་ཕྱིན་ཁེར་འབྱམ་གཅིག་ལ་མར་ཟགས་ཤིང་འཇིག་རྟེན་ཁམས་སུ་འགྱེད་འཕྲོ་གཙོ་བོར་ཁྱབ་པའི་དུས་སྒྲབས།

radiative transport
འགྱེད་འཕྲོ་རྒྱུལ་འདྲེན།
phys.

The transmission of heat by electromagnetic radiation.

གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་འགྱེད་འཕྲོ་ལ་བརྟེན་ནས་དོན་ནོད་ནུས་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་པ་ལ་གོ

radiative zone
འགྱེད་འཕྲིའི་ས་ཁུལ།
phys.

An interior layer of a star just outside the core. The radiative zone absorbs photons that originate in the core and reradiates them outward, thereby transporting energy from the core outward.

སྒྲར་མ་ཞིག་གི་ལྷུ་བའི་ཕྱི་རོལ་ཏག་ཏག་ན་ཡོད་པའི་རིམ་པ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། འགྱེད་འཕྲོའི་ས་ཁུལ་གྱིས་ལྷུ་བ་ནས་ཡོང་བའི་ཧོད་རྡུལ་འཛུ་ལེན་བྱས་རྗེས་ཕྱི་ཐྲོག་ས་སུ་སྒྲར་ཡར་སྟོར་བར་བྱེད་པས། ལྷུ་བ་ནས་ཕྱི་ཐྲོག་ས་སུ་ནུས་པ་སྐྱེལ་འདྲེན་བྱེད་པ་ཡིན།

radio
རྒྱུད་འཕྲིན།
phys.

A means of transmitting information in which the transmission medium consists of electromagnetic radiation.

གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་འགྱེད་འཕྲོ་དེ་ཚ་འཕྲིན་སྟེལ་བའི་རྒྱུད་ལས་ལ་སྤྱོད་པའི་ཐབས་ལས་ཞིག

radio control
རྒྱུད་འཕྲིན་ཚོད་འཛིན།
phys.

Control of a machine, device, etc., from a distance by means of radio signals

ཤུང་འཕྲིན་གྱི་བརྡ་ལ་བརྟེན་ནས་ཐག་རིང་ས་མར་ཡོད་པའི་འཕྲལ་ཆས་དང་ཡོ་ཆས་ལ་སོགས་པར་ཚོད་འཛིན་བྱེད་པ་ལ་གོ

radio frequency
རྒྱུད་འཕྲིན་རྦྲས་ཡྱོད།
phys.

A frequency that is useful for radio transmission, usually between 10 kHz and 300,000 MHz.

ཤུང་འཕྲིན་རྒྱུད་སྲིང་ལ་བེད་སྤྱོད་ཡོད་པའི་རྦྲས་ཡྱོད་ཅིག་སྟེ། རྦྲས་ཡྱོད་ 10 kHz ནས 300,000 MHz བར་ཡིན།

radio telescope
རྒྱུད་འཕྲིན་རྒྱུད་གཞི།
phys.

An instrument used to detect radio emissions from the sky, whether from natural celestial objects or from artificial satellites.

བར་སྣང་དུ་ཡོད་པའི་རང་བྱུང་དཔྱོན་གཟུགས་སམ་མིས་བཟོས་སྲུང་སྒྲར་ནས་ཡོང་བའི་ཤུང་འཕྲིན་གྱི་འགྱེད་འཕྲོ་ཙད་གཅོད་བྱེད་པར་སྤྱོད་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག

radio waves
རྒྱུད་འཕྲིན་གྱི་རླངས།
phys.

Electromagnetic waves of the longest wavelength.

རླངས་རིང་ཤོས་ཡིན་པའི་གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་རླངས།

radioactive
འགྱེད་འཕྲོའི་རང་བཞིན་ཅན།
phys.

Term applied to an atom having an unstable nucleus that can spontaneously emit a particle and become the nucleus of another element.

ལྷེ་རྡུལ་བརྟན་པོ་མེད་ཅིང་རང་ཤུགས་ཀྱིས་རྡུལ་ཞིག་གློད་དེ་ཚ་རྩས་གཞན་གྱི་ལྷེ་རྡུལ་དུ་འགྱུར་བའི་རྡུལ་སྒན་ལ་སྦྱོར་བའི་ཚོགས་ཅིག

radioactive decay
འགྱེད་འཕྲོའི་ཟད་འགྱུར།
phys.

The spontaneous transformation of an unstable atomic nucleus into a lighter one, in which radiation is released in the form of alpha particles, beta particles, gamma rays, and other particles.

བརྟན་པོ་མེད་པའི་ལྷེ་རྡུལ་ཞིག་རང་བཞིན་གྱིས་ཡང་བའི་ལྷེ་རྡུལ་དུ་གྱུར་ཏེ་ཙམས་པ་རྡུལ་དང་རྒྱ་ཆེ་ཏ་རྡུལ། སྒྲ་མ་འཕྲོ་ཟེར། རྡུལ་གཞན་བཅས་ཀྱི་ངོ་བོའི་ཐོག་ནས་འགྱེད་འཕྲོ་འབྱིན་པ་ཞིག

radioactive equilibrium
འགྱེད་འཕྲོའི་ཚ་མཉམ།
phys.

A condition in which the quantities of radioactive daughter nuclides in a material remain constant because they are formed from the parent as fast as they decay.

མ་རྡུལ་ནས་བུ་རྡུལ་གྱུབ་པ་དང་བུ་རྡུལ་དེ་རྩམས་ཟད་འགྱུར་བྱེད་པ་གཉིས་དོ་མཉམ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འགྱེད་འཕྲོའི་རང་བཞིན་གྱི་བུ་རྡུལ་གྱི་ཤུགས་འགྱུར་མེད་དུ་གནས་པའི་གནས་སྟངས་ཡིན

radioactive isotopes
འགྱེད་འཕྲོའི་གནས་མཉམ་རྩ་ཐུས།
phys.

Isotope of an element that is intrinsically unstable and is likely to emit ionizing radiation as a result of radioactive decay to a more stable form.

རང་བཞིན་གྱིས་བརྟན་པོ་མེད་ཅིང་གྱིས་རྡུལ་སྒྲིད་པའི་འགྱེད་འཕྲོ་སྦྱོར་བའི་སྒོ་ནས་ལྟར་ལས་བརྟན་པའི་ངོ་བོར་འགྱེད་འཕྲོའི་ཟད་འགྱུར་བྱེད་པའི་གནས་མཉམ་རྩ་ཐུས་ཡིན

radioactive tracer
འགྱེད་འཕྲོའི་རང་བཞིན་གྱི་རྒྱས་གཏོད་པ།
phys.

A substance that is doped with radioactive material and injected into a physical or biological system so that its distribution can later be observed by radiation detection means.

འགྱེད་འཕྲོའི་དངོས་རྫས་དང་ལྡན་པ་མཉམ་བསྲེས་བྱས་ཏེ་གཟུགས་པོའམ་སྲོག་དངོས་ཀྱི་མ་ལག་ཅིག་ཏུ་ནང་འཇུག་བྱས་རྗེས་དེའི་ཁྱབ་ཚུལ་ལ་འགྱེད་འཕྲོའི་ཚོར་ཚས་སྒྲུབ་དེ་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པར་སྦྱོར་བའི་དངོས་རྫས་ཡིན

radioactive zone
འགྱེད་འཕྲོའི་ས་ཁྱམ།
phys.

The layer of a star that lies just outside the core, to which radiant energy is transferred from the core in the form of photons.

སྐར་མའི་ལྷེ་དབྱས་ནས་འགྱེད་འཕྲོའི་ནུས་པ་དེ་ཁོང་རྡུལ་གྱི་ངོ་བོའི་ཐོག་ནས་སྐྱེལ་འདེན་བྱེད་མའི་སྐར་མའི་ལྷེ་དབྱས་ཀྱི་ཕྱི་ཁྱགས་ཁྱགས་གྱི་རིམ་པ་དེ་ལ་གོ

radioactivity
འགྱེད་འཕྲོ་རང་བཞིན།
phys.

The spontaneous disintegration of certain atomic nuclei accompanied by the emission of alpha-particles (helium nuclei), beta-particles (electrons or positrons), or gamma radiation (short-wavelength electromagnetic waves.)

ཨལ་པ་རྡུལ་(ཧེ་ལིམ་གྱི་ལྟེ་རྡུལ་)ལམ། བྷེ་ཊ་རྡུལ(གློག་རྡུལ་ལམ་པོ་རྡུལ་ལྡོག་མ་)། ཡང་ན་གྷ་མ་འཕྲོ་ཟེར་(རླབས་ཐག་ཐུང་བའི་གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་རླབས་)གློད་ཞོར་རང་དབང་གི་སྒོ་ནས་རྡུལ་ཕྲན་གྱི་ལྟེ་རྡུལ་ངེས་ཅན་ཞིག་ལ་བྱུང་བའི་བཤིག་འགྱུར་ལ་གོ

radioisotopes
འགྱེད་འཕྲོའི་གནས་མཉམ་རྩ་རྫས།
phys.

Isotope of an element that is intrinsically unstable and is likely to emit ionizing radiation as a result of radioactive decay to a more stable form.

རང་བཞིན་གྱིས་བརྟན་པོ་མེད་ཅིང་གྱེས་རྡུལ་སྐྱེད་པའི་འགྱེད་འཕྲོ་སྤྲོ་བའི་སྒོ་ནས་སྔར་ལས་བརྟན་པའི་ངོ་བོར་འགྱེད་འཕྲོའི་ཟད་འགྱུར་བྱེད་པའི་གནས་མཉམ་རྩ་རྫས་ཤིག

radiometric dating
འགྱེད་འཕྲོའི་ལོ་རྩིས།
phys.

A method for determining the age of an object based on the concentration of a particular radioactive isotope contained within it.

དངོས་པོ་ཞིག་གི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་འགྱེད་འཕྲོའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་རྩ་རྫས་ཤིག་གི་འདུས་ཚད་གཞི་ལ་བཞག་སྟེ་དངོས་པོ་དེའི་ལོ་ཚད་རྩིས་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག

radiometry
འགྱེད་འཕྲོ་འཇལ་ཐབས།
phys.

The detection and measurement of radiation fields, their spectral intensities, and energies.

འགྱེད་འཕྲོའི་ར་བ་དང་། དེ་དག་གི་འོད་ཤལ་གྱི་བཀྲག་ཚད། ནུས་པ་བཅས་རྩད་གཅོད་དང་ཚད་འཇལ་བྱེད་པ་ལ་གོ

radiotherapy
འགྱེད་འཕྲོའི་བཅོས་ཐབས།
phys.

Use of radiation as a treatment to kill cancer cells.

འགྱེད་འཕྲོ་སྤྱད་དེ་འབྲས་ནད་ཀྱི་ཕྲ་ཕུང་གསོད་པའི་ཐབས།

radium
རེ་ཊི་ཡམ།
chem.

A radioactive metallic element belonging to group 2 of the periodic table.

རྩ་རྫས་རེའུ་མིག་གི་སྡེ་ཚན་གཉིས་པར་གཏོགས་པའི་འགྱེད་འཕྲོའི་རང་བཞིན་དང་ལྡན་པའི་ལྕགས་རིགས་རྩ་རྫས་ཤིག

radius
ལག་ངར་རུས་ཆེན།
biol.

The thicker and shorter of the two bones in the human forearm.

མིའི་ལག་ངར་གྱི་རུས་པ་གཉིས་པོའི་ནང་གི་སྦོམ་ཞིང་ཐུང་བ་དེ་ལ་གོ

radius
ཚངས་ཡྱེད།
math.

A straight line from the centre to the circumference of a circle or sphere.

སྒོར་དབྱིབས་སམ་ཟླུམ་དབྱིབས་ཀྱི་ལྟེ་བ་ནས་སྒོར་མཐའམ་ཟླུམ་མཐའི་སྟེང་བྲིས་བའི་ཐིག

radon
རྡོ་ཌོ་ལ་རི་ཅོན།
chem.

The chemical element of atomic number 86, a rare radioactive gas belonging to the noble gas series.

བཟང་རྩྭངས་ཀྱི་སྟེ་ཚན་དུ་གཏོགས་པའི་འགྱེད་འཕྲོའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་རྩྭངས་གཟུགས་དཀོན་པོ་ཞིག་ཡིན་ཞིང། རྡུལ་གྲངས་ ༨༦ ཡིན་པའི་རྡོ་ཌོ་ལ།

rainbow
འཇ�sp
phys.

An arch of colours visible in the sky, caused by the refraction and dispersion of the sun's light by rain or other water droplets in the atmosphere. The colours of the rainbow are generally said to be red, orange, yellow, green, blue, indigo, and violet.

ཁྱོད་ཁམས་སུ་ཡོད་པའི་ཚར་བཞམ་ལུ་རྡུལ་གྱིས་ཉི་ཧོད་འཕྲོག་འཕྲོལས་ཐོར་འཕྲོ་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ནམ་མཁར་མངོན་པའི་ཚོན་ཕྲ་ཅན་གྱི་གུག་དབྱིབས་ཤིག ཁངས་ཚོན་གྱི་ཁ་དོག་ནི་ཕྱི་ར་བཏང་ལྟར་ནུ་ནམར་པོ་དང། ལི་ཁྲི ས་ར་པོ། ལྷང་ལྭ། ཤོན་པོ། ལས་ཤིང་མདོག ཞུ་མེན་བཅས་ཡིན་པར་བརྗོད།

randomness
རིམ་ཐག
phys.

The quality of lacking any predictable order or plan

ཚོད་དཔག་ཐུབ་པའི་གོ་རིམ་མམ་འཚར་གཞི་དབེན་པའི་ཁྱད་ཚོས།

range
སྐྱོད་ཚད
phys.

1. The horizontal distance to which a projectile can be propelled. 2. The horizontal distance between a weapon and target.

༡) འགེན་གཟུགས་ཞིག་གཡུག་ཐུབ་པའི་འཕྲེད་རོས་ཀྱི་རྒྱང་ཐག ༢) མཚོན་ཆ་ཞིག་དང་དམིགས་འབེན་གཉིས་དབར་གྱི་འཕྲེད་རོས་ཀྱི་རྒྱང་ཐག

rapid eye movement (REM)
མིག་འགྱེལ་ཐུན་མོ།
biol.

Rapid movement of the eyes that occurs during the phases of sleep when dreaming is taking place.

རྨི་ལམ་རྨི་བའི་གཉིད་ཀྱི་གནས་སྐབས་སུ་བྱུང་བའི་མིག་གི་འགྱེལ་སྐྱོང་སྒྲུབ་མོ་ལ་གོ

rare gas
དཀོན་རྩྭངས།
chem.

Any of the elements in Group 18 of the periodic table, including helium, neon, argon, krypton, xenon, and radon, which are monatomic and with limited exceptions chemically inert.

ཅུ་རྩྭ་རེ་ཌུ་མིག་གི་རྩ་བསྡུར་བཅོ་བརྒྱད་པར་ཡོད་པའི་ཅུ་རྩྭ་ཉེ་ཕེམ་དང། ནི་ཨོན། ཨར་ཕྱོན། ཁ་རེས་ཏོན། ཟེ་ནོན། རེ་ཀོན་བཅས་ལས་གང་རུང་ཞིག འདི་དག་ནི་རྡུལ་ཐུན་རྒྱང་པའི་ངོ་བོར་གནས་ཡོད་ལ། ཚང་མ་རྩྭ་འགྱུར་གྱི་ཐད་ནས་ཅུ་ལམ་བཏང་སྟོམས་ཡིན།

rarefaction
ཕྱུག་འགྱུར།
phys.

1. The condition of being rarefied. 2. a. A decrease in density and pressure in a medium, such as air, caused by the passage of a sound wave. b. The region in which this occurs.

༡) ཟེ་ཕྱང་དུ་གྱུར་པའི་གནས་སྟངས། ༢) ཀ) སྒྲ་རྩྭ་བས་རྒྱུ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཆུང་ཁམས་ལྟ་བུའི་རྒྱུད་ལམ་གྱི་སྟུག་ཚད་དང་གཙོན་ཤུགས་ཟེ་ཚུང་དུ་སོང་བ། ཁ) འདི་བྱུང་སའི་ས་ཕྱོགས།

raster
ཐོག་ཏཱ།
phys.

A scanning pattern of parallel lines that form the image projected on a cathode-ray tube of a television set or display screen.

མོ་སྟ་ཅིར་སྒྲིག་གམ་སྟོན་བྱེད་ཡོལ་བའི་ཕོར་སྒ་གཟུགས་བརྟན་གྱི་པར་བར་བྱེད་པའི་མཉམ་གཅིག་ཕྱིག་གི་བཀོད་རིས་ལ་གོ

rate
འགྲོས་ཚད།
phys.

How fast something happens or how much something changes per unit of time; a change in a quantity divided by the time it takes for the change to occur.

དོན་དག་ཅིག་བྱུང་བའི་མགྱོགས་ཚད་དམ་དུས་ཡུན་གཅིག་གི་ནང་དུ་དངོས་པོ་ཞིག་རྗེ་ཙམ་འགྱུར་བའི་ཚད། འགོར་ཚད་ཀྱི་འགྱུར་བ་དེ་འགྱུར་བ་དེ་བྱུང་བར་འགོར་བའི་དུས་ཡུན་གྱིས་བགོས་པ་དེ་ཡིན།

rate of reaction
རྫས་སྒྱུར་གྱི་འགྲོས་ཚད།
chem.

The velocity of a chemical reaction, expressed in terms of either the rate of formation of products or the rate of disappearance of reactants.

རྫས་སྒྱུར་ཞིག་གི་མགྱོགས་ཚད་ལ་གོ་ཞིང། རྫས་སྒྱུར་དེའི་ནང་གི་ཐོན་རྫས་བྱུན་བའི་མགྱོགས་ཚད་དམ་འགྱུར་རྫས་མེད་པར་འགྱུར་བའི་མགྱོགས་ཚད་ཀྱི་ངོ་བོར་མཚོན་པར་བྱེད།

ratio
རྩིར་ཚད།
math.

The quantitative relation between two amounts showing the number of times one value contains or is contained within the other.

གྲངས་འགོར་གཉིས་དབར་གྱི་མང་ཉུང་གི་འབྲེལ་བ་ཞིག་སྟེ་གྲངས་འགོར་དང་པོ་རྒྱ་གྲངས་འགོར་གཉིས་པ་དེ་ལྟར་གཅོད་ཡོད་པའམ་གྲངས་འགོར་དང་པོ་དེའི་ལྟར་གཅོད་ཅིག་གྲངས་འགོར་གཉིས་པ་དེའི་ནང་དུ་ཡོད་མིན་སྟོན་པའོ།

rationalism
རྒྱུ་བཟོད་གྲྭ་བ།
phil.

The practice or principle of basing opinions and actions on reason and knowledge rather than on religious belief or emotional response.

བསམ་གཞིགས་བྱེད་སྟངས་སམ་བྱ་བ་སྒྲུབ་སྟངས་ནི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཡིད་ཆེས་སམ་སེམས་ཚོར་གྱི་ཡ་ལན་གཞི་ལ་བཞག་པ་བཞག་པ་ཞིག་མིན་པར་རྒྱུ་མཚན་བདར་ཤེས་བྱ་གཞིར་བཞག་པའི་ཉམས་ལེན་ནམ་རྩ་རོན་ལ་གོ

raw data
གཞི་འཛིན་གྱངས་གཞི། མ་བཅོས་གྱངས་གཞི།
math.

Unprocessed data

དབྱེ་སེལ་བྱས་མེད་པའི་གྲངས་ཁོ

ray
འགྲོ་ཟེར།
phys.

Thin beam of light. Also, lines drawn to show light paths in optical ray diagrams.

འོད་ཀྱི་ཉིག་མ་ཐུ་མོ། གཞན་འོད་རིག་གི་དངོ་རིས་སུ་འོད་ཀྱི་རྒྱུ་ལམ་མཚོན་བྱེད་དུ་བྲིས་པའི་ཐིག

re-emission
བཏུར་འཕྲོ།
phys.

Emission again of something which has been absorbed; emission of radiation after previous absorption.

འཇིན་པས་བཞི་རྟེས་སུ་སྣང་ཡང་འགྲོ་བར་བྱེད་པ་སྟེ། བོད་ཁར་འཇིན་རྟེས་སྣང་ཡང་འགྲོ་བ་ལྟ་བུ།

reaction
ཐུ་ཡན།
phys.

A response to a stimulus.

སྐྱེལ་རྒྱུན་ཞིག་ལ་སྤྲོད་པའི་ཡ་ལན།

reaction force
ཐུ་ཡན་ཁྱབ་གས།
phys.

Force that is equal in strength and opposite in direction to the action force, and one that acts simultaneously on whatever is exerting the action force. See also Newton's third law.

བྱ་བའི་ཤུགས་དང་འགོར་མཚུངས་ཤིང་ཕྱོགས་ཕྱོགས་པའི་ཤུགས། འདི་ནི་བྱ་བའི་ཤུགས་གཅོན་མ་ཁན་དེའི་སྟེང་དུ་བྱ་བའི་ཤུགས་དང་དུས་མཉམ་དུ་ཡོག་གི་ཡོད། ནེ་ཏུ་ཥོན་གྱི་གཏན་ཁྲིམས་གསུམ་པ་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།

reactivate
བཏུར་གློད།
neurosci.

To restore the ability to function or the effectiveness of.

བྱེད་ལས་སམ་ཤུགས་རྒྱུན་སྐྱེན་སྐྱེན་པའི་ནུས་པ་བསྐྱར་གསོ།

reading
ཚད་ཀློག

The information indicated by a gauge or graduated instrument.

འཛལ་ཚས་ཤེག་གམ་ཚད་རྒྱས་བཀོད་པའི་ཡོ་ཚས་གྱིས་གསལ་ལ་སྟོན་བྱས་པའི་ཚ་འཕེན།

reafference
རང་ཀྱལ་ཁད་ཐུན།
neurosci.

Sensory stimulation caused by movements of the body (proprioceptive feedback), especially as contrasted with that caused by external stimuli.

ལུས་པོའི་འགྱུལ་སྐྱོད་ (བདས་ཚོར་གྱི་ལྡོག་གསོ་) ཀྱིས་སྐྱེད་པའི་དབང་ཚོར་སྐྱལ་སྟོང་ལ་གོ་ཞིང་། བྱེ་བྲག་ཏུ་ཕྱི་སྐྱལ་རྒྱུན་སྟེང་པའི་དབང་ཚོར་སྐྱལ་སྟོང་ལ་བསྡུར་བ་ཞིག་ཡིན།

real image
དངོས་བརྙན། ཐུང་བརྙན་ཌོ་ཨ།
phys.

Image formed by light rays that converge at the location of the image. A real image, unlike a virtual image, can be displayed on a screen.

གཟུགས་བརྙན་གྱི་གནས་དེར་འགོར་ཞིང་འདུས་ཏེ་གྱུབ་པའི་གཟུགས་བརྙན། གཟུགས་བརྙན་དངོས་མ་ནི་གཟུགས་བརྙན་ལྟར་སྟང་བ་དང་མི་མཚུངས་པར་བརྙན་ཡོལ་ངོས་སུ་བསྟན་ཚུགས།

realism
ཐུན་དངོས་ཡིན་ལུགས།
phil.

The scholastic doctrine, opposed to nominalism, that universals exist independently of their being thought.

སྟོང་ཕྱིད་ཐ་དད་དུ་འདོད་པའི་གྲྭ་མཐའ་དང་འགལ་ཟླར་གྱུར་པའི་རིགས་པའི་ཇེས་འབྲངས་ཀྱི་ལྟ་བ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། རང་བཞིན་གྱི་གནས་ལུགས་ནི་བསམ་གཞིག་ལ་མ་བརྟེན་པར་རང་རྒྱ་ཐུབ་པའི་སྒོ་ནས་གནས་པར་བརྗོད།

realist
ཕྱི་དངོས་སྒྲུ་བ།
phil.

A person who is aware of and accepts the physical universe, events, etc, as they are

ཕྱི་ཡི་འཇིག་རྟེན་དང་བྱུང་བ་ལ་སོགས་པ་ནི་ཇི་ལྟ་ཇི་ཡོད་པའི་བ་དེ་ལྟ་དེ་ལྟར་དུ་རྟོགས་ཤིང་ཁས་ལེན་མཁན་གྱི་གང་ཟག

reappraisal
བསྐྱར་གཅོད།
neurosci.

An assessment of something or someone again or in a different way.

གང་ཟག་ཅིག་གམ་བྱ་དངོས་ཤིག་གི་རིན་ཐང་ལ་བསྐྱར་དུ་དཔྱད་ཞིབ་བྱེད་པའམ་ཐབས་ལམ་གཞན་སྒྲུབ་དེ་དཔྱད་ཞིབ་བྱེད་པ།

reasoning
རྒྱུ་མཚན་འཇུག་ཤུགས།
phil.

The act or process of drawing conclusions from facts, evidence, etc

དངོས་དོན་དང་རྒྱུ་མཚན་ལ་སོགས་པ་སྒྲུབ་དེ་མཐའ་སྟོས་ཞིག་འགོད་པར་བྱེད་པའི་བྱ་བཞམ་རྒྱུ་དངོས་ལ་གོ

receptive field
ཐུགས་ཤུབ་རྒན།
neurosci.

The area which when stimulated elicits a particular response, such as a reflex, the firing of a sensory neuron, or the activation of a ganglion cell.

སྐྱལ་རྒྱུན་ཁེགས་སྐྱབས་ལྟོག་འགྱལ་འབྱུང་བཞམ། དབང་ཚོར་དབང་རྩ་གཟུགས་ཤིག་ངར་སད་པ། ཡང་ན་རྩ་འདུས་པ་ཕུང་ཞིག་སད་སྟོང་བྱེད་པ་ལྟ་བུའི་ཡ་ལན་ངེས་ཅན་ཞིག་སྐྱན་པར་བྱེད་པའི་སར་ལུལ་དེ་ལ་གོ

receptor
ཐུགས་ཤུབ་པ།
neurosci.

In the nervous system, any cell that detects a stimulus and generates a nerve impulse, e.g. photoreceptors in the eye and pain receptors in the skin.

དབང་རྩ་མ་ལག་གི་ནང་དུ་སྐྱལ་རྒྱུན་ཞིག་ཚོར་བ་དང་དབང་རྩའི་འགར་བརྡ་ཞིག་སྐྱན་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་ཕྱ་ཕུང་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ དཔེར་ན། མིག་ནང་གི་ཡོད་རྩལ་སྟེ་ལ་སྟེ་ལེན་པ་དང་། པགས་པའི་ནང་གི་ཟུག་རྩ་སྟེ་ལེན་པ་ལྟ་བུའོ།

receptor cells
ཐུགས་ཤུ་ལྷན།
neurosci.

A nerve ending or cell which senses a change such as cold or heat in the surrounding environment or in the body and reacts to it by sending an impulse to the central nervous system

ཕྱི་ཡི་ཁོར་ཡུག་གམ་ལུས་པོའི་ནང་གི་ཚ་གྲང་ལྟ་བུའི་འགྱུར་བ་ཚོར་རྟེས། དེ་ལ་ཡ་ལན་གྱི་ཚུལ་བྱ་དབང་རྩ་ལྟེ་བའི་མ་ལག་ཏུ་འཕར་བཏང་རྒྱུ་གཏོང་ཞིང་མཁན་གྱི་དབང་རྩའི་མཇུག་སྟེའི་ཕྱ་ཕུང་ཞིག་ལ་གོ

receptor protein
ཐུགས་ཤུ་ཁར་མ།
neurosci.

Membrane-bound protein structure to which specific neurotransmitters bind.

དབང་རྩ་འཕྲིན་པ་དེས་ཅན་ཞིག་མ་ཐུབ་སྟོར་ཞིང་མའི་སྒྲ་རྩ་སྐྱ་མེའི་སྟེང་བ་ཞིག

recession The action of receding; motion away from an observer.
རྒྱབ་འཁྱོག
phys. ཕྱིར་སྐྱུར་བྱེད་པའི་བྱ་བ་སྟེ། ཏོག་ཞིན་པ་ལས་རྒྱང་དུ་གྱེས་པའི་འགྱུལ་སྐྱོད།

recessive Of, relating to, or designating an allele that does not produce a characteristic effect when present with a dominant allele.
ཡིན་ཁ་གཏོས་ཆེ་བ། གསལ་ལར་རྒྱུད།
biol. གསལ་ཚེའི་ཨེ་ལི་ལ་ཞིག་དང་ལྡན་དུ་ཡོད་པའི་སྒྲབས་སུ་རང་ཉིད་ཀྱི་ཐུན་མོན་ཁྱད་གསལ་ཅན་མ་ཐུབ་པའི་ཨེ་ལི་ལ་ཞིག་གི་སྐོར་རམ། དེ་དང་འབྲེལ་བཅས། དེ་མཚོན་པར་བྱེད་པའི།

recessive allele An allele that only shows its effect in the phenotype when present in a homozygote. When paired with a dominant allele the effect of the recessive allele is hidden.
གསལ་རྒྱུད་ཨེ་ལི་ལ།
biol. ཆ་མཚུངས་པ་བོན་འདྲས་ཁྱུངས་ཤིག་ཏུ་ཡོད་པའི་སྒྲབས་ཁོ་ནར་རིགས་རྣམ་པ་བཅོན་རྒྱས་དུ་བང་ཉིད་ཀྱི་ཤུགས་རྒྱུན་མངོན་པར་བྱེད་པའི་ཨེ་ལི་ལ་ཞིག། གསལ་ཚེའི་ཨེ་ལི་ལ་ཞིག་དང་ཆ་སྒྲིག་སྒྲབས་གསལ་ཚུང་ཨེ་ལི་ལ་གྱི་ཤུགས་རྒྱུན་མངོན་གྱི་མེད། [པ་མ་གཉིས་ཀ་ནས་བྱུང་བའི་ཨེ་ལི་ལ་གྱི་ཐུན་མོང་གི་ནུས་པ་བུ་ཐུག་ཏུ་མངོན་པའི་རིགས་རྣམ།]

reciprocal The number or expression produced by dividing 1 by a given number or expression. Thus, the reciprocal of 2 is ½ and the reciprocal of 1 +x is 1/(1 +x).
ཚགས་ཀྱངས།
math. ཨང་གི་ 1 གྱངས་ཀཱཧ་མཚོན་ཚུལ་དེས་ཅན་ཞིག་གིས་བགོས་པ་ལས་ཐོབ་པའི་གྱངས་ཀཱཧ་མཚོན་ཚུལ་དེ་ལ་གོ། དེར་བརྟེན། 2 གྱི་ཡོག་གྱངས་ནི་ 1/2 ཡིན་པ་དང་། 1+x ཡི་ཡོག་གྱངས་ནི་ 1/(1+x) ཡིན།

recoil Rebound or spring back through force of impact or elasticity.
ལྡོག་ཐུབ། ཕྱིར་ལྡོག
phys. གདོང་ཐུག་གི་ཤུགས་མཐའ་ཁ་ལས་ཕྱིར་འཕགས་པ་ལམ་ཕྱིར་འཕར་བ་ལ་གོ

recombinase An enzyme that promotes genetic recombination.
བསྐྱར་ཐྲོན་ཕྱིན་ཐུལ།
chem. རིགས་ཁམས་བསྐྱར་སྤེལ་ལ་མ་ཐུན་འགྱུར་བྱེད་མཁན་གྱི་སྨིན་ཁམས་ཤིག

rectangular Denoting or shaped like a rectangle.
ཐུ་བཞི་ཅར་མོ།
math. ཐུ་བཞི་ནར་མོ་ཞིག་མཚོན་པཱན་ཐུ་བཞི་ནར་མོའི་དབྱིབས་སུ་ཡོད་པ།

red Of a colour at the end of the spectrum next to orange and opposite violet, as of blood, fire, or rubies.
དམར།
phys. ལི་ཁྲིའི་འཐུམ་དང་ཐུ་ཡོ་ཐུ་ཕོ་ཐུ་ལས་ཀྱི་མཐའ་སྟེའི་ཁ་དོག་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། ཁྲག་དང་། མེ། པཏྨ་ར་ག་ཡ་ནུའི་ཁ་དོག་ཡིན།

red blood cell
ཁྲག་དམར་ཕྲ་ཕུང་།
ཁྲག་ཕུང་དམར་པོ།
biol.

A red-colored blood cell that carries oxygen from the lungs to other parts of the body.

བློ་བ་ནས་ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་གཞན་དག་ཏུ་འཚོ་རྒྱུར་རླུང་གི་ལས་འདྲེན་བྱེད་མཁན་ཁྲག་ཕུང་དམར་མདོག་ཅན་ཞིག

red dwarf
དམར་ཆུང་།
phys.

A dim and cool dwarf star (i.e. one that has a low luminosity and a lower temperature than all other dwarf stars).

བསིལ་ཞིང་གསལ་པོ་མེན་པའི་སྐར་ཆུང་ཞིག (སྐར་ཆུང་གཞན་དག་ལས་བཀག་མདངས་ཆུང་ཞིང་དོད་ཚད་དམའ་བའི་སྐར་ཆུང་།)

red giant
དམར་ཆེན།
phys.

A giant star thought to be in the later stages of stellar evolution. It has a surface temperature in the range 2000-3000 k and a diameter 10-100 times that of the sun.

སྐར་མའི་འགེལ་འགྱུར་གྱི་རྒྱུད་རིམ་གྱི་མ་དག་ཏུ་ཡོད་པར་རྟོག་པའི་སྐར་ཆེན་ཞིག དེའི་གྱི་ངོས་ཀྱི་དོད་ཚད་ནི་ 2000-3000 k ཡིན་པ་དང་། ཚངས་ཕེག་ནི་ཉི་མའི་ཚངས་ཕེག་ལས་ལྡན་ 10-100 ཡིས་ཆེ་བ་ཡོད།

redshift
དམར་ཕྱོ།
phys.

Decrease in the measured frequency of light (or other radiation) from a receding source; called the red shift because the decrease is toward the low-frequency, or red, end of the color spectrum. See also Doppler effect.

རྒྱང་དུ་གྱེས་བཞིན་པའི་ཡོད་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཤིག་གི་ཡོད་ཀྱི་ཚད་འཛིན་བྱས་པའི་རྒྱོས་ཕྱོད་རྒྱས་པའི་ལ་ལ་གོ་ཞིང། འདི་ནི་རྒྱོས་ཕྱོད་དམའ་བའི་ཕྱོགས་སྟེ་ཡོད་ཤག་ཀྱི་སྟེ་དམར་པོའི་ཕྱོགས་སུ་རེ་དམའ་རུ་འགྲོ་བས་དམར་ཕྱོ་ཞེས་བརྗོད། ཥོ་ལར་ནུས་པ་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།

redundancy
ཡུག་ཐྲོས་ར་ངང་གཡིས།
phys.

Repetition of information or inclusion of additional information to reduce errors in telecommunication transmissions and computer processing

རྒྱང་འཕེན་བརྒྱུད་གཏོང་དང་གློག་གཡུག་ཀྱི་དབྱེ་ཞེས་ལས་ཁོངས་དུ་ནོར་འཛིན་ཁྱད་ཏུ་གཏོང་ཕྱིར་ཆ་འཕེན་བསྒྲར་ཐྲོས་སམ་ཆ་འཕེན་འཕེན་པ་ཁོངས་འཇུག་བྱས་པའི་གནས་སྟངས་ལ་གོ

reflection
ལྷོག་འཕྱོ།
phys.

Return of light rays from a surface in such a way that the angle at which a given ray is returned is equal to the angle at which it strikes the surface. When the reflecting surface is irregular, the light is returned in irregular direction; this is diffuse reflection. In general, the bouncing back of a particle or wave that strikes the boundary between two media.

ངོས་ཤིག་ལ་ཡོད་ཕོག་པའི་འཕྲོ་ཐུར་དང་ཕྱིར་ལྷོག་པའི་ཐུར་གཞིས་མཚུངས་པའི་སྟོ་ནས་ཡོད་ཕྱིར་ལྷོག་པ་ལ་གོ ལྷོག་འཕྲོའི་ངོས་སྟོམས་པ་སེམ་པའི་སྐབས་སུ་ཡོད་ཅེར་ཕྱོགས་གང་སར་ལྷོག་འཕྲོ་བྱེད་པས་འདི་ལ་འགྲམས་འཕྲོ་ཞེར། ཡོངས་ཁྱབ་ཏུ་རྒྱུད་ལམ་གཞིས་ཀྱི་མ་ཐུད་མཚམས་ལ་ཕོག་སྐབས་ཕྱིར་ལྷོག་པའི་རྡུལ་ལམ་རྒྱབས་ལ་གོ

reflector telescope
གཟོ་གཡོའི་རྒྱང་ཕེལ།
phys.

A type of telescope in which the initial image is formed by a concave mirror.

ཐོག་མའི་གཟུགས་བརྙན་དེ་ཀོང་རོས་མེ་ལོང་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུན་པར་རྒྱུད་པའི་རྒྱང་མཐོང་ཞིག

reflex
ཟོ་གཏན།
biol.

An action that is performed without conscious thought as a response to a stimulus.

ཚོར་ཤེས་དང་བཅས་པའི་བསམ་གཞིག་མེད་པར་སྐྱེལ་རྒྱུན་ཞིག་ལ་སྤྱད་པའི་ཡལ་ཀྱི་བྱ་བ་ལ་གོ

reflex action
ཟོ་གཏན།
biol.

An involuntary response to a stimulus.

སྐྱེལ་རྒྱུན་ལ་སྤྱད་པའི་རང་འགྱུལ་གྱི་ཡ་ལན་ཞིག

reflex arc
ཟོ་གཏན་གཟུང་ཡམ།
biol.

The neural path of a reflex.

ལྟོག་འགྱུལ་དང་འབྲེལ་བའི་དབང་རྩ་འཛིན་པའི་རྒྱུ་ལམ་ལ་གོ

refraction
འཁྱོག་འཛོལ།
phys.

Bending of an oblique ray of light when it passes from one transparent medium to another. This is caused by a difference in the speed of light in the transparent media. In general, the change in direction of a wave as it crosses the boundary between two media in which the wave travels at different speeds.

དཔྱད་གསལ་ལ་གྱི་རྒྱུ་ལམ་ཞིག་ནས་དཔྱད་གསལ་ལ་གྱི་རྒྱུ་ལམ་གཞན་ཞིག་ཏུ་ཕོད་ཅིང་རྒྱུ་སྐྲབས་ཕོད་ཅིང་བཀྲག་འགྲོ་བའི་རྟགས་པ། འདི་ནི་དཔྱད་གསལ་ལ་གྱི་རྒྱུ་ལམ་མི་འདྲ་བའི་ནང་དུ་ཕོད་ཀྱི་མགྱོགས་ཚད་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་། སྤྱི་བར་བཤད་དུ་མགྱོགས་ཚད་མི་འདྲ་བ་ཡོད་སའི་རྒྱུ་ལམ་གཉིས་ཀྱི་འབྲེལ་མཚམས་ནས་ཕོད་རྒྱུ་སྐྲབས་ཀ་ཕྱོགས་ལ་འགྱུར་བ་འཛོལ་བ་ཡིན།

refractive index
འཁྱོག་འཛོའི་ཚད་གཞི།
phys.

The absolute refractive index of a medium is the ratio of the speed of electromagnetic radiation in free space to the speed of the radiation in that medium.

རྒྱུད་ལམ་ཞིག་གི་ཚུགས་ཐུབ་ཀྱི་འཁྱོག་འཛོའི་ཚད་གཞི་ནི། གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་འགྲེད་འཛོར་མཁའ་དབྱིངས་སུ་རྒྱུ་བའི་མགྱོགས་ཚད་དང་། འགྲེད་འཛོར་རྒྱུད་ལམ་དེ་ཅུ་རྒྱ་བའི་མགྱོགས་ཚད་གཞི་ལས་ཀྱི་བསྡུར་ཚད་དེ་ཡིན།

refractory period
ཐོན་གནས་དུས་ཕྱན།
biol.

A period immediately following stimulation during which a nerve or muscle is unresponsive to further stimulation.

སྐྱེལ་རྒྱུན་ཞིག་གི་རྗེས་ཏུག་ཏུག་གི་དུས་ཡུན་ལ་གོ་སྟེ། དུས་ཡུན་དེའི་ནང་དུ་དབང་རྩ་ཐབས་ཀ་ཐྲོས་ཀྱིས་སྐྲལ་རྒྱུན་གཞན་ལ་ཡ་ལན་སྟོང་ཀྱི་མེད།

regelation
བཙུན་ཕིག
phys.

Process of melting under pressure and the subsequent refreezing when the pressure is removed.

གཏོན་ལྟུགས་ལ་བརྟེན་ནས་བཞུ་ཞིང་གཏོན་ལྟུགས་དེ་མེད་པར་བཙོ་སྐྲབས་སླར་ཡང་འཁྱུགས་པ་རྒྱུ་བ་པའི་རྒྱུ་རིམ།

relative
སྟོས་བཅས་ཀྱི།
phys.

Regarded in relation to something else, depending on point of view or frame of reference. Sometimes referred to as "with respect to."

ལྟ་སངས་ལྟོས་གཞི་ལ་བརྟེན་ནས་བྱ་དངོས་གཞན་ཞིག་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པར་འཛིན་པ། མཚན་མས་རེར་ "ལྟོས་འབྲེལ་གྱི་" ཞེས་པའི་དོན་སྟོན།

relative humidity
སྟོས་བཅས་ཀྱི་ཆུན་ཚད།
phys.

Ratio between how much water vapor is in the air and the maximum amount of water vapor that could be in the air at the same temperature.

དོད་ཚད་ཅིག་གི་སྐབས་སུ་རླུང་ཁམས་སུ་ཡོད་པའི་ཆུའི་རླངས་པའི་ཚད་དང་དོད་ཚད་དེའི་སྐབས་སུ་རླུང་ཁམས་སུ་ཡོད་ཚོག་པའི་ཆུའི་རླངས་པའི་ཚད་མངས་ཞོས་གཉིས་ཀྱི་སྡུར་ཚད།

relativism
སྟོས་བྱེད་ལྟ་གས།
phil.

The doctrine that knowledge, truth, and morality exist in relation to culture, society, or historical context, and are not absolute.

ཤེས་བྱ་དང་། བདེན་དོན། བཟང་སྡུག་བཅས་ནི་རིག་གཞུང་དམ། སྲིད་ཚོགས། ཡང་ན་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་སྐབས་དོན་ལ་ལྟོས་བྱེད་ཀྱིས་གནས་པ་མ་གཏོགས། ལྟོས་མེད་མིན་པར་བཏོད་པའི་རིང་ལུགས།

relativistic
སྟོས་བྱེད་ཀྱི།
phys.

Pertaining to the theory of relativity; or approaching the speed of light.

ལྟོས་བྱེད་ཀྱི་རྩམ་གཞུག་ལ་ཁྱབས་གཏུགས་པའམ་འོད་ཀྱི་མགྱོགས་ཚད་དང་ཉེ་བར་བཅར་བ།

relay neuron
བརྒྱུད་གཏོང་དབང་རྩ་ཕྲ་གཟུགས།
neurosci.

Nerve cell in the spinal cord, connecting motor neurons to sensory neurons. Relay neurons allow information to pass straight through the spinal cord, bypassing the brain. In humans such reflex actions, which are extremely rapid, cause the sudden withdrawal of a limb from a painful stimulus.

འགྲུལ་སྐྱོང་དབང་རྩ་ཕྲ་གཟུགས་དང་དབང་ཚོར་དབང་རྩ་ཕྲ་གཟུགས་གཉིས་མཐུད་སྡོར་བྱེད་མཁན་རྒྱུངས་པའི་ནང་གི་དབང་རྩ་ཕྲ་ཕྱང་ཞེས་པ་གོ་བ། བརྒྱུད་གཏོང་དབང་རྩ་ཕྲ་གཟུགས་ཀྱིས་ཆ་འཕྲིན་དེ་གླང་པར་བརྒྱུད་མི་དགོས་པར་ཐད་ཀར་རྒྱུངས་པ་ནས་རྒྱུ་བྱ་འདྲུག འཕྲོ་བ་མི་ལ་མཚོན་ན་ཤ་ཅང་མཁྱོགས་པའི་ལྟོག་འགྱལ་ཀྱིས་ན་ཟུག་བང་ལྟན་པའི་སྐྱེལ་རྒྱུན་ལས་ཟུར་ལག་གི་ཕྱོར་བྱུར་དུ་ཕྱིར་འཕེན་བྱེད་དུ་འདྲུག་གི་ཡོད།

relay nuclei
བརྒྱུད་འཕྲིན་ཚོམ་བུ།
neurosci.

A nucleus of the brain that serves primarily to relay stimuli from lower receptor centers to coordinating cortical centers.

གཙོ་གོ་འོག་རིམ་ཀྱི་སྟེ་ལེན་ལྟེ་བ་ནས་གླང་ལྟན་ཀྱི་འབྲེལ་མཐུད་ལྟེ་བའི་ཐོག་སུ་སྐྱེལ་རྒྱུན་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་མཁན་གྱི་གླང་པའི་ནང་གི་ཚོམ་བུ་ཞིག

renal artery
མཁལ་མའི་འཕར་ཁ།
biol.

The main blood vessel that supplies blood to a kidney and its nearby adrenal gland and ureter. There is a renal artery for each kidney.

མཁལ་མ་དང་། མཁའ་མའི་ཉེ་འགྲམ་གྱི་མཁལ་རྩེན་དང་ཚུ་ཙ་བཅས་ལ་ཁྱབ་མཁོ་སྟོང་བྱེད་མཁན་ཁྱགས་ཙ་གཅོ་གོ་དེ་ཡིན། མཁལ་མ་རེ་རེ་ལ་མཁལ་མའི་འཕར་ཙ་རེ་ཡོད་པ་ཡིན།

renal vein
མཁལ་མའི་ཐྲོད་ཁུ།
biol.

The large vein that drains blood from the kidney.
མཁལ་མ་ནས་ཁྲག་བྱི་དུ་འཛིན་མཁན་གྱི་ཐྲོད་ཆུ་ཚེན་པོ་དེར་ཟིར།

repolarization
ཐུན་ཀྱི་བཟློར་སྐྱོས།
biol.

Restoration of the difference in charge between the inside and outside of the plasma membrane of a muscle fiber or cell following depolarization
ཥ་གཤད་ཉག་མཉམ་ལྡ་ལྡང་གི་ཆུ་ཤེར་སྐྱེ་མཚོའི་ཕྱི་ནང་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་སྐྱེ་འདུམ་ཞིག་བྱུང་བའི་རྟེས་སུ་གློག་ཁུར་གྱི་ཁྱད་པར་དེ་བསྐྱར་གསོ་བྱེད་པ་ལ་གོ

reproduction
ཐེལ་བཤད། ཐེལ་བཤད།
biol.

The production of offspring by a sexual or asexual process.
ཁམས་འདུས་དང་ཁམས་བྲལ་གྱི་རྒྱུད་རིམ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱུད་འཛིན་སྐྱེད་སྤེལ་བྱེད་པ་ལ་ཟེར།

reproductive system
ཐེལ་བཤད་མ་ཨག
biol.

The system of internal and external genital organs that accomplish reproduction of a species.
ཉེ་རིགས་ཀྱི་ཐེལ་བཤད་བྱེད་པར་རམ་འདེགས་བྱེད་མཁན་གྱི་ལུས་པོའི་ཕྱི་ནང་གཉིས་སུ་ཡོད་པའི་མཚན་མའི་དབང་པོའི་མ་ལག་ལ་གོ

reptile
ཐུ་འགྲོའི་ལྷོག་ཚགས།
biol.

A vertebrate animal of a class that includes snakes, lizards, crocodiles, turtles, and tortoises. They are distinguished by having a dry scaly skin and typically laying soft-shelled eggs on land.
སྦྲུལ་དང། ཙང་ས་པ་ཁ་རལ། ཆུ་སྦེན། རྒྱ་མཚོའི་རུས་སྦྲལ། རུས་སྦྲལ་བཅས་ཀྱིས་བྱུབ་པའི་སྐྱལ་རུས་ཅན་གྱི་ལྷོག་ཚགས་ཀྱི་ཚན་པ་ཞིག་ལ་གོ བཤེགས་བསལ་ཁྱད་ཆོས་ནི་ཉ་སལ་ཅན་གྱི་པགས་པ་སྐྱས་པོ་དང་ལྡན་ཞིང་ས་སྟེང་དུ་ཤུན་ཟློག་ལས་ཤེ་ལོ་ཅན་ལྡན་པའི་ཐྲོ་ཏཎྜ་པ་དེ་ཡིན།

repulsion force
ཐྲོ་གཏུགས།
phys.

The force by which bodies repel one another.
དངོས་པོ་པཀ་ཚུན་འབྲུད་པར་བྱེད་པའི་ཤུགས་ལ་གོ

research
ཞིབ་འཇུག ཁ་ཕས་ཞིབ།
biol.

The systematic investigation into and study of materials and sources in order to establish facts and reach new conclusions.
དངོས་དོན་གཏན་འབེབས་དང་མཇུག་སྟོན་གསར་རྙེད་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་རྒྱ་ཆ་དང་གནས་ཚུལ་གྱི་འབྱུང་ཁུངས་ལ་གོ་རིམ་དང་ལྡན་པའི་སྒོམ་ནས་སྒྲུབ་པའི་སྟོང་ཁང་བཏྲག་དཔྱད་ལ་གོ

reservoir
ཆུ་མཛོད།

A large natural or artificial lake used as a source of water supply.
ཆུ་མཁོ་སྟོད་བྱེད་མཁན་གྱི་མཛོད་ལྷ་བུར་ངོས་འཛིན་བྱེད་པའི་རང་བྱུང་དམ་མིས་བཟོས་མཚོ་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་གོ

resistance
འགོག་ཤུགས།
phys.

The ratio of the potential difference across an electrical component to the current passing through it. It is thus a measure of the component's opposition to the flow of electric charge.

གློག་གི་གྲུབ་ཆ་ཤིག་གི་ནུས་པའི་ཁྱད་པར་དང་དེ་རྒྱུད་ནས་འགྲོ་བཞིན་པའི་གློག་རྒྱུན་གཉིས་ཀྱི་བསྡུར་ཚད། དེར་བརྟེན། དེ་ནི་གྲུབ་ཆ་དེས་གློག་འཁུར་གྱི་རྒྱུན་ལ་སྤྲད་པའི་འགོག་ཤུགས་ཀྱི་ཚད་འཇལ་ཡིན།

resistive loss
འགོག་སྟོབས་ཆུད་ཟོས།
phys.

Losses in power due to the resistance of the material, such as a conductor, through which current passes.

ཁྲིད་གཟུགས་ལྟ་བུའི་གློག་རྒྱུན་རྒྱུ་སའི་དངོས་རྫས་ཀྱི་འགོག་ཤུགས་ལ་བརྟེན་ནས་ཆུད་ཟོས་སུ་སོང་བའི་གློག་སྟོབས།

resistivity
འགོག་ཆོས།
phys.

A measure of a material's ability to oppose the flow of an electric current.

གློག་རྒྱུན་གྱི་རྒྱུ་བ་བཀག་འགོག་བྱེད་པའི་དངོས་རྫས་ཤིག་གི་ནུས་པའི་ཚད་འཇལ།

resistor
འགེགས་ཆས།
phys.

Device in an electric circuit designed to resist the flow of charge.

གློག་ལམ་གྱི་ཁུར་གྱི་རྒྱུ་བ་ལ་འགོག་ཤུགས་སྤྲོད་པར་སྤྱོད་པའི་ཡོ་ཆས།

resolution
ཚགས།
phys.

Ability of an optical system to make clear or to separate the components of an object viewed.

འོད་རིག་ཡོ་བྱད་ཀྱི་མ་ལག་ཅིག་གིས་བལྟ་སའི་དངོས་པོ་གསལ་པོ་བཟོ་བའམ་གྲུབ་ཆ་ཁ་ཁར་དབྱེ་བའི་ནུས་པ།

resonance
མཉམ་འདར།
phys.

Phenomenon that occurs when the frequency of forced vibrations on an object matches the object's natural frequency, producing a dramatic increase in amplitude.

དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་བསྐྱན་པའི་སྐུལ་འདར་གྱི་ཟློས་ཕྱོད་དེ་དངོས་པོ་དེའི་རང་བྱུང་གི་ཟློས་ཕྱོད་དང་མཚུངས་སྐབས་འདར་དཔངས་ཧ་ཅང་ཆེ་རུ་འགྲོ་བའི་སྣང་ཚུལ།

resonate
མཉམ་འདར་བྱེད་པ།
phys.

To exhibit or cause to exhibit resonance.

མཉམ་འདར་མངོན་པར་བྱེད་པའམ་མཉམ་འདར་མངོན་པར་རྒྱུ་བྱེད་པ།

respiration
དབུགས་འབྱིན་རྩབ།
biol.

The process in living organisms of taking in oxygen from the surroundings and giving out carbon dioxide

སྐྱེ་དངོས་ཀྱིས་ཁོར་ཡུག་ནས་འཚོ་རླུང་ལེན་པ་དང་། ཕྱི་རོལ་དུ་ཁར་སྦོན་འཚོ་རླུང་གཉིས་ལྡན་གློད་པའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་གོ

respiratory centers
འབྱིན་རྩབ་བསྟི་གནས།
biol.

A region of the central nervous system which exercises control over respiration.

དབུགས་འབྱིན་རྫུབ་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱེད་མཁན་གྱི་དབང་རྩལྟེ་བའི་མ་ལག་གི་ཆ་ཤས་ཤིག

respiratory rate
དབུགས་ཀྱི་རྒྱུ་ཚད།
biol.

Number of breaths per minute.
སྐད་མ་གཅིག་གི་ནང་དུ་འབྱིན་རྫུ་བ་བྱས་པའི་དབྱུགས་ཀྱི་ཁ་གྲངས།

respiratory system
འབྱིན་ཐུབ་མ་འཁོར
biol.

The system of organs and structures in which gas exchange takes place, consisting of the lungs and airways in air-breathing vertebrates, gills in fish and many invertebrates, and air-filled tubes in insects.
རྐང་མ་གཟུགས་བརྟེ་ལེན་བྱེད་པར་མཁོ་བའི་དབང་པོ་དང་ཚགས་བཅོད་ཀྱི་མ་ལག་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། དབྱུགས་འབྱིན་རྫུ་བ་བྱེད་པའི་སྐྱལ་རྩུས་ཅན་གྱི་སོག་ཆགས་ཀྱི་ནང་དུ་གློ་བ་དང་དབྱུགས་ལམ་གྱིས་གྲུབ་པ་དང་། ཉ་དང་སྐྱལ་རྩུས་མེད་པའི་སྲོག་ཆགས་མང་པོའི་ནང་དུ་ཉ་སྐྱོགས་ཀྱིས་གྲུབ་ལ། འབུ་ས་ཀྱི་ནང་དུ་དབྱུགས་ཀྱིས་ཁེངས་པའི་སྒྲ་ཀུ་ཡིས་གྲུབ་པ་ཡིན།

response
ཡར་ལན།
neurosci.

An excitation of a nerve impulse caused by a change or event; a physical reaction to a specific stimulus or situation.
བྱུང་བ་ཞིག་གམ་འགྱུར་བ་ཞིག་གིས་སྐྱེད་པའི་དབང་རྩའི་ལས་བརྟེའི་སར་སྐྱོང་བས། སྐུལ་ཀྱེན་ནམ་གནས་སྟངས་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ལ་བསྟན་པའི་གཟུགས་པོའི་ཡ་ལན།

responsiveness
ཡར་ལན་གྱེན་བོ།
neurosci.

The quality of reacting quickly and positively.
ཡ་ལན་མགྱོགས་པོ་དང་ལེགས་པོ་སྤྱོད་པའི་ཁྱད་ཆོས།

rest energy
དཔལ་གསོའི་རྩྭ་ཁ།
phys.

The “energy of being,” given by the equation $E=mc^2$.
“ངོ་བོའི་ནུས་པ་” སྟེ་མཉམ་བྱ་ $E=mc^2$ ཡིས་མཚོན་པར་བྱེད།

rest mass
འགྱུལ་མེད་གངས་ཚད།
phys.

The mass of a body at rest when measured by an observer who is at rest in the same frame of reference.
གཞི་འཛིན་མའི་སྤྱོས་གཞི་གཅིག་པ་ཞིག་གི་ནང་དུ་འགྱུལ་མེད་ཀྱི་བཏགས་དཔྱད་བྱེད་པོ་ཞིག་གིས་འཛིལ་བའི་འགྱུལ་མེད་ཀྱི་དངོས་གཟུགས་ཤིག་གི་གངས་ཚད།

rest mass energy
འགྱུལ་མེད་གངས་ཀྱི་ནུས།
phys.

The energy equivalent to the mass of a particle at rest in an inertial frame of reference, equal to the rest mass times the square of the speed of light.
འགྱུར་འགོག་ལྟོས་གཞི་ཞིག་ཏུ་འགྱུལ་མེད་དུ་ཡོད་པའི་རྡུལ་ཞིག་གི་གངས་ཚད་དང་དོ་མཉམ་པའི་ནུས་པ་སྟེ། དེའི་གངས་ཚད་དང་འོད་ཀྱི་མགྱོགས་ཚད་ཀྱི་རང་ཉིས་སྒྲུར་གཉིས་ཀྱི་སྒྲུར་ཐོབ་དང་མཚུངས།

resting potential
ཐུ་མེད་རྒྱས་བཀ།
མཉལ་གནས་རྒྱས་བཀ།
biol.

The electrical potential of a neuron or other excitable cell relative to its surroundings when not stimulated or involved in passage of an impulse.

སྣད་སྨོང་བྱས་མེད་པའམ་འབར་བརྡ་ཞིག་རྒྱུད་གཏོང་བྱེད་ཀྱིན་མེད་པའི་སྐབས་སུ་དབང་ཚ་ཞིག་གམ་སྣད་སྨོང་བྱེད་ཐུབ་པའི་ཐ་ཤུང་ཞིག་ལ་རང་གི་ཁོར་ཡུག་ལ་ལྟོས་བཅས་ཀྱི་སྨོན་ཡོད་པའི་གློག་ཏུས་ལ་གོ

resultant
ཚེས་འབྲས།
phys.

Net result of a combination of two or more vectors.

ཕྱོགས་འགོར་དངོས་པོ་གཉིས་སམ་གཉིས་ལས་མང་བ་བླུ་སྒྲིལ་བ་ལས་བྱུང་པའི་ཁ་གཅད་གྱི་བྱུང་འབྲས།

reticular activating system (RAS)
སར་ཕྱིད་ཀྱི་ཐ་ལག
neurosci.

The reticular activating system is the mass of cells in the brain stem associated with arousal, wakefulness, attention, and habituation. Its dysfunction may be associated with the hyperactivity and attention deficits often observed in children with brain damage.

སད་བྱེད་ཙ་བྱ་མ་ལག་གི་སད་སྨོང་དང། སད་པའི་རང་བཞིན། ཡིད་ལ་བྱེད་པ། གོམས་འདྲིས་བཅས་དང་འབྲེལ་བའི་གླང་ཆང་ནང་གི་ཐ་ལུང་གི་འདུས་ཚོགས་དེ་ལ་ཟེར། དེའི་བྱེད་ལས་ཉམས་སྐྱོན་ནི་ཚད་བཏུལ་ལས་ཆོས་དང། ཡིད་བྱེད་ཉུང་སྐྱོན་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་སྲིད་པ་དང། པལ་ཆे་བ་གླང་པར་སྐྱོན་ཡོར་བའི་ཐུ་གྱེའི་ནང་དུ་འབྱུང་གི་ཡོད།

reticular formation
ཐུ་དའི་ཕྱད་ཚོགས།
neurosci.

A network of nerve cells and fibers that extends from the spinal cord through the brain stem to the diencephalon; it is thought to regulate wakefulness and sleepiness, and other reflexes.

རྒྱུད་པ་ནས་ཐོན་རྩེ་གླང་ཆང་བརྒྱུད་དེ་བར་གླང་ལ་མ་ཐུད་པའི་དབང་ཚ་ཐ་ཤུང་དང་དབང་ཚ་ཚ་རྒྱུས་ཀྱི་ཏ་ཚོགས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང། སད་པའི་རང་བཞིན་དང། གཉིད་བོ་བའི་རང་བཞིན། ལྟོག་འགྱལ་གཞན་བཅས་སྟངས་འཛིན་བྱེད་པར་འདོད།

reticular nucleus
ཏ་ཚོམ།
neurosci.

A thalamic nucleus that relays information from the cortex to the reticular formation.

གླང་ལྷུན་ནས་ཚ་ཏའི་ཐུང་ཚོགས་སུ་ཆ་འཕེན་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་མཁན་ཀྱི་གླང་སྟུག་གི་ཚོམ་བུ་ཞིག

retina
ཏ་ཕྱི།
biol.

Layer of light-sensitive tissue at the back of the eye, composed of tiny light-sensitive antennae called rods and cones. Rods sense light and darkness; cones sense color.

ཡོད་ལ་ཚོར་བ་སྐྱེན་པའི་སྟེ་ལེན་པ་ཐུ་མོ་སྟེ་དབྱིག་དབྱིབས་དང་ཐུང་དབྱིབས་ཐུ་ཐུང་གིས་གྲུབ་ཅིང་མིག་གི་རྒྱ་བར་ཐུ་ཡོད་པའི་ཡོད་ལ་ཚོར་བ་སྐྱེན་པའི་ཐུང་གྲུབ་ཀྱི་རིམ་པ་ཞིག་ཡིན། ངན་ལྡན་ཀ་ཚོར་ཐུ་ཐུང་གིས་ཡོད་ངང་སྲུན་པ་ཚོར་ལ་ལྟོང་ངན་ཀ་ཚོར་ཀྱི་ཡོད།

retrieve
ཟློང་ཁས། རྟེད་པ། ཐོབ་པ།
neurosci.

To search for, find, and bring back

འཚོལ་ཞིག་བྱེད་པ་ངང། རྟེད་པ། བསྡུར་གསོ་བྱེད་པ།

reuptake
བཏུར་ལེན།
neurosci.

The reabsorption by a neuron of a neurotransmitter following the transmission of a nerve impulse across a synapse.

མ་ཐུད་མཚམས་ཤིག་བརྒྱུད་ནས་དབང་རྩའི་འཕར་བཏང་བཏང་ཁྱད་ཞིག་རྒྱུད་གཏོང་བྱས་པའི་རྟེས་སུ་ དབང་རྩ་ལྟ་གཅིག་ཤིག་གིས་དབང་རྩའི་འཕྲིན་པ་ཞིག་ཡང་བསྐྱར་འཛིན་པ་ལ་གོ

reverberation
ཕྱིར་ཕྱར།
phys.

Persistence of a sound, as in an echo, due to multiple reflections.

བྱག་ཅ་དང་མཚུངས་པར་ལྟོག་འཕྲོག་གང་མང་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་སྒྲ་ཐུ་མ་ཐུད་དེ་ཆེ་ཆེར་གྱེས་པ།

review
བསྐྱར་ཞིབ།
sci. method

To look over, study, or examine again

བསྐྱར་དུ་ལྟ་བའམ། ཉམས་ཞིབ་བྱེད་པ། ཡང་ན། བརྟག་དཔྱད་གཏོང་བ།

revolution
གཞན་འཁོར།
phys.

Motion of an object turning around an axis that lies outside the object.

དངོས་པོ་ཞིག་གིས་དངོས་པོ་རང་གི་ཕྱི་རོལ་དུ་ཡོད་པའི་སྲོག་ཤིང་ཞིག་གི་མཐའ་ནས་སྐོར་བ་ བྱེད་པའི་འགུལ་སྐྱོད།

revolutions per minute (rpm)
རྒྱར་མ་རེའི་འཁོར་གྲོངས།
phys.

A unit for describing angular velocity, based on one full revolution in one minute

སྐད་མ་གཅིག་གི་རིང་ལ་སྐོར་བ་ཆ་ཚང་གཅིག་རྒྱུག་པ་གཞིར་བཞག་ནས་ཟུར་ལུག་སྟུར་ཚད་ འགྲེལ་བར་བྱེད་པའི་བཅུ་གཅིག་ཞིག

rhesus monkey
རི་ཥྱལ་ཕྲེའུ།
biol.

A brown to grayish monkey found from Pakistan to eastern China and used extensively in biological and medical research.

ཕྱི་དངོས་དང་སྨན་གྱི་བརྟག་དཔྱད་དུ་ཤུགས་ཆེར་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཅིང་པ་ཀི་སི་ཐན་ནས་རྒྱ་ནག་ གི་ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་བར་དུ་གནས་པའི་སྟེ་ཉ་སྐྱག་པོ་ཞམ་ནས་ཕྱི་པོ་ཞིག

rheumatoid arthritis
ཚོགས་ཐྱམ།
biol.

A serious disease that continues to become worse over a long period of time and that causes the joints to become very painful, stiff, and swollen.

དུས་ཡུན་རིང་པོ་ཞིག་གི་རིང་ལ་ཐུ་མ་ཐུད་ནས་རྗེ་སྦྱོག་ཏུ་འགྲོ་ཞིང་། ལྷུ་ཚོགས་ལ་རྒྱ་རྒྱ་དེ་ བོ་སྨྱོད་པ་དང་། ལྷུ་ཚོགས་མཁྲེགས་པོ་དང་སྐྲངས་པར་འགྱུར་བའི་ནད་ཚབས་ཆེན་ཞིག

rhinal sulcus
ཐྲ་འདབས་ལས་ཀློད།
neurosci.

The shallow sulcus that delimits the anterior part of the parahippocampal gyrus from the fusiform gyrus and marks the border between the neocortex and the areas medial to it

མཚོ་རྟའི་མཐའ་འཁོར་ཐེ་རྒྱུད་ཀྱི་མདུན་དངོས་དེ་འཕར་དབྱིབས་ཐེ་རྒྱུད་ལས་དབྱེ་མཚམས་འབྱེད་ ཅིང་། གླང་ཕུན་གསར་མ་དང་དེའི་ནང་ལོགས་ཀྱི་ས་ཁུལ་གཉིས་ཀྱི་ས་མཚམས་ཡིན་པའི་གླང་ ས་ལ་གཏིང་ཐུང་ཐུང་ཞིག

rhizobium bacteria
རི་ཛོ་ཐི་ཡམ་ཕ་ཀ་བ།
biol.

A nitrogen-fixing bacterium that is common in the soil, especially in the root nodules of leguminous plants.

ས་ནང་དུ་འབེལ་པོ་ཡོད་པ་དང་ལྷག་པར་དུ་གང་བུ་ཅན་གྱི་ཚི་ཞིང་གི་ཚ་བའི་མདུད་རྩོག་གི་ནང་དུ་འབེལ་པོ་ཡོད་པའི་ཟེ་ཟླུང་སྲུང་བཀོལ་བྱེད་མཁན་གྱི་ཐུ་སྲིན་ཞིག

rhombencephalon
གླད་དིམ་ཐྲུབ་མ།
neurosci.

The posterior part of the three primary vesicles in the vertebrate embryo, later dividing into the metencephalon and myelencephalon.

ཐྲལ་རྒྱས་ཅན་གྱི་སྒོག་ཚགས་ཀྱི་སྒྲུས་སྲིང་ནང་གི་ལྷང་བུ་གཅོ་པོ་གསུམ་གྱི་རྒྱབ་ཕྱོགས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ལ་གོ་ཞིང་། ཕྱི་མ་སུ་གླད་དིམ་འོག་མ་དང་གླད་དིམ་ཞལས་མ་གཉིས་སུ་གྱེས་འགྲོ་བ་ཡིན།

rhombus
ཀཱཊ་ཏཱིབས།
math.

An equilateral parallelogram, especially one having oblique angles.

མཐའ་མཚུངས་བའི་མཉམ་འགྲོ་མཐའ་བཞི་མ་ཞིག་སྟེ། ཕྱེ་བག་ཏུ་ཆོ་ཟུར་རམ་རྩལ་ཟུར་དང་ལྡན་པ་ཞིག་ལ་གོ

rhythm
འཕྲོས།
phys.

The patterning of musical sound, as by differences in the timing, duration, or stress of consecutive notes.

ལུ་གུ་རྒྱུད་དུ་ཡོད་པའི་དབྱངས་རྣམས་ཀྱི་གནོན་ཤུགས་མམ། དུས་ཡུན། ཡང་ན་དུས་ཚད་ཀྱི་ཁྱད་པར་གྱིས་མཚོན་པའི་ངོ་ལ་དབྱངས་ཀྱི་སྒྲིག་རིམ་ལ་གོ

ribonucleic acid (RNA)
མདར་ལྡན་ཀྱི་ཐུན་ཟླ།
biol.

A nucleic acid that is found in all living cells and many viruses and is involved in protein synthesis. Unlike double-stranded DNA, RNA consists of a single strand of nucleotides.

སྲོག་ལྡན་ཐམ་ཕུང་ཐམས་ཅད་དང་གཞན་སྲིན་མང་པོའི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་རྣམ་སྒྲོ་རར་སྒྲོ་ལ་བྱེད་པས་འདོན་མཁན་གྱི་ལྷེ་ཤིང་རྒྱུད་ཀྱི་ཁ་ཤས་ཤིག། ཁ་ཕེན་ཕེ་ཡི་ཉུག་ཟུང་དང་མི་འདྲ་བར་ཞར་ཕེན་ཕེ་ལ་ཤིང་རྒྱལ་ཐུན་ཆའི་ཉུག་མ་ཏཱི་གཅིག་ཡོད་པ་ཡིན།

ribonucleotide
རི་ཛོ་ཤིང་རྒྱལ་ཐུན་ཆ།
ཤིང་མདར་ཤིང་རྒྱལ་ཐུན་ཆ།
biol.

A nucleotide in which the sugar is ribose.

རི་ཛོ་མདར་རྩ་ས་དང་ལྡན་པའི་ཤིང་རྒྱལ་ཐུན་ཆ་ཞིག

ribose
རི་ཛོ་མདར་ཐུ་ས།
biol.

A sugar containing five carbon atoms , which forms an integral part of the structure of RNA.

ཁར་ཐོན་རྒྱལ་ཐན་ལྔ་ལྡན་གྱི་མདར་རྩ་ས་ཤིག་སྟེ་ཕར་ཕེན་ཕེ་ཡི་ཚགས་བཀོད་ཀྱི་ཆ་ཤས་གཅོ་པོ་ཞིག་འགྲུབ་ཀྱི་ཡོད།

ribosome
རི་ཛོ་ཞ་གཏུགས།
biol.

A sphere-shaped structure within the cytoplasm of a cell that is composed of RNA and protein and is the site of protein synthesis. Ribosomes are often attached to the membrane of the endoplasmic reticulum.

ཞ་ཕུང་ཞིག་གི་ཐ་ཚིའི་ནང་བོཙ་ས་སུ་ཕར་ཕེན་ཕེ་བང་ཐྲི་ཤ་ས་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་རྒྱུས་གཏུགས་ཅན་གྱི་བཀོད་པ་ཞིག་ལ་ཟེར་ཞིང་། འདི་ནི་ཐྲི་ཤ་ས་ཐྲོན་ཐུ་ཡུལ་དེ་ཡིན་པ་དང་དུས་སྒྲབས་པལ་ཆེ་བར་གལ་ཅིར་གནས་དྲ་ཚོགས་ཀྱི་ཐྲི་མོར་འབྲེར་ནས་ཡོད།

ribozyme
རི་ཛོ་ཟཱིཊ་ཁ་ལས།
biol.

An RNA molecule capable of acting as an enzyme.
སྨོན་རྩས་ཀྱི་བྱེད་པས་སྤྱི་བའི་ནུས་པ་དང་ལྡན་པའི་ཨར་ཨེན་ཨེ་ཡི་འདུས་རྩལ་ཞིག

right coronary artery
གཡྱོང་ཀཡས་འཕར་ཁྲག
biol.

One of the two main epicardial arteries that feed the heart muscle.
སྙིང་གི་པཐས་པའི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་སྙིང་གི་ཀ་སྒྲིས་ལ་ཁྱག་མཁོ་སྤྲོད་བྱེད་མཁན་འཕར་ཆུ་གཙོ་བོ་གཉིས་ཡོད་པའི་ཐུས་ཀྱི་གཅིག

right marginal artery
གཡས་མཇའི་འཕར་ཁྲག
biol.

Usually the largest of the ventricular branches of the right coronary artery; courses along the right margin of the heart, and is of sufficient caliber and length to reach the apex.
ཐྲེ་ར་བཏང་དུ་སྙིང་གཡས་འཕར་ཆུའི་སྒྲ་ཐུབས་ཐྲོག་གིས་ཀྱི་ཡན་ལག་ཆེ་ཤོས་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། སྙིང་མཐའ་གཡས་ཐྲོག་ཏུ་དང་དེ་སྙིང་གི་སྟེ་མོར་སྤྲོད་པ་ཞིག་ཡིན།

right-hand rule
གཡས་ལག་ཁྲིམས་ཐྲོག
phys.

1. A rule for finding the direction of the magnetic field produced by a current flowing through a wire: if the right hand is placed as if to grasp the wire, with the thumb pointing in the direction of the current, the fingers curl in the direction of the magnetic field; also called Ampère's rule.
2. (More fully "Fleming's right-hand rule") a rule for finding the direction of the current induced in a wire when it moves through a magnetic field: if the first finger, second finger, and thumb of the right hand are held out perpendicular to each other, with the thumb pointing in the direction of motion of the wire and the first finger in the direction of the field, then the second finger points in the direction of the induced current.
१) ཐྲོག་སྒྲུབ་ཅིག་ཏུ་ཐྲོག་ཏུན་ཏུ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བསྒྲུན་པའི་ཁབ་ལེན་ར་བའི་ཁ་ཐྲོག་ལ་འཚོལ་ཐབས་ཀྱི་ཁྲིམས་ཤིག་སྟེ། གལ་ཏེ་ལག་པ་གཡས་པས་ཐྲོག་སྒྲུབ་ཅིག་སྦར་འཛིན་བྱས་པའི་དབང་དུ་བཏང་ཚེ་མཐེ་བོང་གིས་ཐྲོག་ཏུན་གྱི་ཁ་ཐྲོག་སྟོན་པ་དང་། མཛུབ་མོ་གཞན་རྣམས་ཁབ་ལེན་ར་བའི་ཁ་ཐྲོག་སུ་བཀུག་ཡོད། འདི་ལ་ཨེམ་པེར་གྱི་ཁྲིམས་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད། ২) (མིང་ཆ་ཚང་བ་ཟླ་ལེ་མིན་གྱི་ལག་གཡས་ཁྲིམས་སྒོལ་ཡིན།) ཁབ་ལེན་ར་པ་ཞིག་ཏུ་ཐྲོག་སྒྲུབ་ཅིག་འགྱུལ་སྐྱོང་གཏོང་སྐབས་ཐྲོག་སྒྲུབ་དེའི་ནང་དུ་སྒྲལ་སྒྲུན་བྱས་པའི་ཐྲོག་ཏུ་ཐྲོག་ལཁོལ་ཐབས་ཀྱི་ཁྲིམས་ཤིག་སྟེ། གལ་ཏེ་ལག་པ་གཡས་པའི་མཐེ་བོང་དང་། གོང་མཚུ་བ། དཀྱིལ་མཚུ་པ་བཅས་པན་ཚུལ་འདྲང་གི་ཚུལ་བ་ཞིག་ཐྲོག་ཏུ་ཐྲོག་ལ་ཐུག་ཅིང་ཐྲོག་ཏུ་ཐྲོག་ལ་ཐུག་ཅིང་ཐྲོག་ཏུ་ཐྲོག་ལ་ཐུག་ཅིང་ཐྲོག་ཏུ་ཐྲོག་ཏོ། ད་ཏེ་ལ་ཨ་ཁ་ཐྲོག་ལ་ཐུག་ཅིང་ཐྲོག་ཏུ་ཡོད་ཚེ། ད་ཏེ་ལ་ཨ་ཁ་ཐྲོག་ལ་ཐུལ་ཐྲོན་བྱས་པའི་ཐྲོག་ཏུན་ཏུ་ཐྲོག་ལ་ཐུག་ཅིང་ཐྲོག་ཏོ།

rigid body
རིང་ས་གཟུགས།
phys.

In physics, a rigid body is an idealized model of an object that has a definite and unchanging shape and size.
དངོས་ཁམས་ཚན་རིག་ཏུ། རིང་ས་གཟུགས་ནི་དབྱིས་པས་དང་ཆེ་ཆུང་འགྱུར་མེད་རེས་གཏན་ཡིན་པའི་དངོས་གཟུགས་ཀྱི་དཔེ་གཟུགས་ཡང་དག་ཅིག

rigor mortis
གཤི་ཕྱེ་བ། གཤི་རིང་ས།
biol.

Stiffening of the muscles after death. It occurs because the energy needed to interrupt the contraction of muscle fibers is no longer being produced.

ཤི་བའི་རྟེས་སུ་ཤ་སྦྲོས་མཁྲིགས་པོ་འགྱུར་བ་ལ་གོ་འདི་ནི་ཤ་གནད་ཉུང་ལས་མའི་སྦྱོང་འཕྲུལ་ལ་བར་ཚད་བྱེད་པར་མཁོ་བའི་ནུས་པ་སྐྱེད་སྐྱེན་མ་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་གི་ཡོད།

ring worm
ཐོལ་ཨིག ཆེ་ཕྲུ་འཁོར་ལོ།
biol.

Any of a number of contagious skin diseases caused by a fungus and resulting in ring-shaped, scaly, itching patches on the skin.

ཅུན་སྦྱ་ཡིས་སྐྱེད་པ་དང། པགས་པའི་སྟེང་དུ་ཟ་འབྱུག་ལང་ས་ཤིང། ཉ་སག་ལྟ་བུའི་ཚ་ཤས་སྒོར་ཏ་བྱིས་ས་ཡོད་པའི་པགས་པའི་འགོས་ནད་གང་རུང་རུང་ཞིག

Ritz combination principle
རིཊ་སྒྲ་ཕྱིལ་ཁ་འཛིན།
phys.

For an element, the frequencies of some spectral lines are either the sum or the difference of the frequencies of two other lines in that element's spectrum.

རྩ་རྫས་ཤིག་གི་ཤལ་ཐེག་འགའ་ཞིག་གི་རྒྱོས་ཐོད་ནི་རྩ་རྫས་དེའི་ཡོད་ཤལ་ནང་གི་ཐེག་གཞན་གཉིས་ཀྱི་རྒྱོས་ཐོད་ཀྱི་ཁྱོས་འགོར་རམ་ཁྱད་པར་གང་རུང་ཡིན།

RNA
ཨར་ཨེན་ཨེ།
biol.

Ribonucleic acid, a nucleic acid present in all living cells.

མངར་ལྡན་ཉིང་སྐྱར་ཏེ་སྐྱེ་ལྡན་ཐ་ཤུར་ཚང་མའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཉིང་སྐྱར་ཞིག

RNA polymerase
ཨར་ཨེན་ཨེ་མང་ཐྭོར་ཨིན་ཌེས།
biol.

A polymerase that catalyzes the synthesis of a complementary strand of RNA from a DNA template, or, in some viruses, from an RNA template.

ཏི་ཨེན་ཨེ་ཡི་མ་དགེ་ཞིག་གམ། ཡང་ན་གཞན་སྲིན་འགལ་ཡི་ནང་དུ་ཨར་ཨེན་ཨེ་ཡི་མ་དགེ་ཞིག་སྒྲུབ་དེ། ཨར་ཨེན་ཨེ་ཡི་ཁ་སྐོང་ཉུག་མ་སྒྲོར་སྡེབ་བྱེད་པར་སྐུལ་ཏྲྀན་སྒྲོད་མཁན་གྱི་མང་སྒྲོར་སྐྱེན་ཌ་སས་ཤིག

rod
དཀྱྱ་ཁ་ཕྱི་བས་ཐ་ལ་ལུང་།
biol.

A type of light-sensitive receptor cell present in the retinas of vertebrates. Rods contain the pigment rhodopsin and are essential for vision in dim light.

ཐ་ལ་རུས་ཅན་གྱི་སྒོག་ཚགས་ཀྱི་མིག་གི་དབ་ཕྱི་ནས་ཡོད་པའི་ཝོད་ཚོར་སྟེ་ལེན་ཐ་ལུང་གི་རིགས་གཅིག ངལ་ཀ་ཐ་ཆུགས་ཐ་ལུང་དུ་ཅོ་ཏོག་སིན་ཞེས་པའི་ཚོན་ཌ་ས་ཤིག་ཡོད་ཅིང། འདི་ནི་ཝོད་གསལ་པོ་མེད་པའི་ཤུགས་ཀྱི་མཐོང་ཚོར་ལ་མཁོ་གལ་ཆེ།

roller skate
ཀར་ཐྲད་འཁོར་ལོ། ཐྲད་ལྡུམ།
phys.

Each of a pair of boots or metal frames fitted to shoes with four or more small wheels, for gliding across a hard surface.

ངོས་མཁྲིགས་པོའི་སྟེང་ནས་ལྷད་འགྲོས་བྱེད་པར་སྒྲོད་པའི་འཁོར་ལོ་བཞི་འམ་བཞི་ལས་མང་བ་དང་ལྡན་པའི་ལྡམ་ཡུ་རིང་ངམ་ལྡམ་ལ་རན་མཚམས་ཀྱི་མ་ཐུད་རྩང་པའི་ལྡགས་སྒྲོམ་ལ་གོ

roofing
རྩོག་ཚས། རྩོག་འབྱུར་བས།

1. Material for constructing a building's roof. 2. The process of constructing a roof or roofs.

༡) ཁང་པའི་ཐོག་ཁེབས་བཟོ་བར་སྤྱོད་པའི་རྫས་ཚ། ༢) ཁང་པའི་ཐོག་ཁེབས་བཟོ་སྒྲུན་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ།

root-mean-square
རང་བཞིན་ཅ་སྡོམས་ཀྱི་ཅུ་བ།
math.

The square root of the arithmetic mean of the squares of a set of values.

གྲངས་ཀའི་སྟེ་ཚན་ཞིག་གི་རང་སྒྲུར་གྱི་ཆ་སྡོམས་གྲངས་ཐང་གི་རང་སྒྲུར་ཆ་བ།

rostral
གདོང་ཐོག་ས།
biol.

At, near, or toward the head, especially the front of the head

མགོ་ཡི་ཐོག་མས། མགོ་དང་ཉེ་བ། ཡང་ན་མགོ་ཡི་སྐྱེང་དུ་ཡོད་པ་མཚོན་ཞིང་། བྱེ་བྲག་ཏུ་ མགོ་ཡི་མདུན་ངོས་སུ་ཡོད་པ་མཚོན།

rostrum
ཐུ་མཆུ།
biol.

A beaklike or snoutlike projection.

མཆུ་ཏོལམ་རྩ་འབྲུར་བང་འདྲ་བའི་འབྲུར་བའི་ཆ་ཤས་ལ་གོ

rotation
རང་འཁོར།
phys.

Spinning motion that occurs when an object rotates about an axis located within the object (usually an axis through its center of mass).

དངོས་པོ་ཞིག་རང་གི་ནང་རོལ་དུ་ཡོད་པའི་སྟོག་ཕིང་(སྤྱི་བ་བཏང་དུ་བངོས་པོ་དེའི་གཙོས་ལྷེ་ རྒྱུད་པའི་སྟོག་ཕིང་ཞིག) ལ་བརྟེན་ནས་རྩོར་བའི་བྱེད་པའི་འཁོར་འགྱུལ།

rotational inertia
འཁོར་འགྱུལ་འགྱུར་འགོག་རང་གཤིས།
phys.

Reluctance or apparent resistance of an object to change its state of rotation, determined by the distribution of the mass of the object and the location of the axis of rotation or revolution.

དངོས་པོ་ཞིག་གི་གངོས་ཚད་ཀྱི་བཀྲམ་ཚུལ་ལ་བང་དེའི་རང་འཁོར་རམ་གཞན་རྩོར་གྱི་སྟོག་ཕིང་གི་ གནས་ས་ལ་བརྟེན་ནས་བངོས་པོ་དེའི་འཁོར་འགྱུལ་གྱི་གནས་བབ་ཀྱི་འགྱུར་བ་ལ་པོག་པའི་ འགོག་ཤུགས་སམ་དགག་བྱ།

rotational motion
འཁོར་བའི་འགྱུལ་ཐྲོད།
phys.

The motion of a rigid body which takes place in such a way that all of its particles move in circles about an axis with a common angular velocity; also, the rotation of a particle about a fixed point in space.

རེངས་གཟུགས་ཤིག་གི་རྡུལ་རྣམས་ཟུར་འཕྲོས་སྒྲུར་ཚད་གཅིག་པ་ཞིག་གི་སྟེང་ནས་སྐོར་ བའི་ཐབས་སུ་འགུལ་སྐྱོད་བྱེད་པའི་འགུལ་སྐྱོད་ཅིག ཁར་སྟང་དུ་རྡུལ་ཞིག་འགུལ་ ཝེད་ཀྱི་གནས་ཤིག་གི་མཐའ་རུ་སྐོར་བ་བྱེད་པ་ལ་ཡང་གོ

rotational speed
འཁོར་འགུལ་མགྱོགས་ཚད།
phys.

Number of rotations or revolutions per unit of time; often measured in rotations or revolutions per second or minute.

དུས་ཀྱི་བརྩི་གཞི་གཅིག་གི་ནང་དུ་བྱུང་བའི་རང་འཁོར་རམ་གཞན་འཁོར་གྱི་ཁ་གྲངས། དུས་སྐབས་པལ་ཆེ་བར་སྐར་ཆ་རེའམ་སྐར་མ་རེའི་ནང་དུ་བྱུང་བའི་རང་འཁོར་རམ་གཞན་སྐོར་ཁ་གྲངས་སུ་ཚད་འཇལ་བྱེད།

rotational velocity
འཁོར་འགུལ་སྒྲུར་ཚད།
phys.

Rotational speed together with a direction for the axis of rotation or revolution.

རང་འཁོར་རམ་གཞན་སྐོར་གྱི་སྲོག་ཤིང་གི་ཐད་དུ་ཁ་ཕྱོགས་ཡོད་པའི་འཁོར་འགུལ་གྱི་མགྱོགས་ཚད།

Royal Society
རྒྱལ་པོའི་(ཚན་རིག་) མཐུན་ཚོགས།

The oldest and most prestigious scientific society in Britain. It was formed by followers of Francis Bacon to promote scientific discussion especially in the physical sciences, and received its charter from Charles II in 1662.

དབྱིན་ཡུལ་གྱི་ཚན་རིག་གི་ཚོགས་སྡེ་རྙིང་ཤོས་དང་སྙན་གྲགས་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན་ཞིང་། ཟླ་རན་སེསི་བྷེ་ཁོན་གྱི་རྗེས་འཇུག་པས་ཚན་རིག་སྤྱི་དང་ལྷག་པར་དུ་དངོས་གཟུགས་ཚན་རིག་སྐོར་གྱི་བགྲོ་གླེང་གོང་སྤེལ་གཏོང་བའི་ཕྱིར་བཙུགས་པ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༦༦༢ ལོར་ཆར་ལ་སི་གཉིས་པས་མཐུན་ཚོགས་ལ་ཐོབ་དབང་གནང་།

S

saccade
འཁྱུག་འགྱུལ།
biol.
A rapid movement of the eye between fixation points.
གཅིར་མིག་བལ་སའི་ཚེག་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་མིག་མཇུག་པོར་འགྱུལ་སྐྱོང་རྒྱག་པ་ལ་གོ

safety fuse
ཉེན་འགོག་ཕྱིན།
phys.
An electrical fuse that protects a circuit from overloading
གློག་ལམ་ཞིག་ཐེག་བཏུལ་གློག་ཤུགས་ལས་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་པའི་གློག་གི་བཞུ་སྐྱད་ཅིག

safety net
བདེ་འཇགས་ཏྲ་ཕག
A large net for catching one that falls or jumps, as from a circus trapeze.
གོང་རྩལ་དབྱངས་གཅད་ལྟ་བུ་ནས་མཚོངས་བཅམ་ལྟར་བའི་སྐབས་སུ་འཛིན་བྱེད་བྱ་སྒྲོད་པའི་ཏ་བ་ཆེན་པོ་ཞིག

salamanders
རྒྱངས་པར་མེ་ཕྱག
biol.
A lizard-like amphibian with an elongated body and tail and short limbs, once thought able to endure fire.
རྒྱངས་པ་ཁ་རལ་དང་འདྲ་ཞིང་ལུས་པོ་དང་རྟ་མ་རིང་ལ་སྲུག་ལག་ཐུང་བའི་སྐྱམ་གཡེར་གཉིས་གནས་ཀྱི་སྒོག་ཆགས་ཤིག་ལ་གོ་བ་དང་། སྔོན་ཆད་འདི་ཡིས་མེ་བཟོད་ཐུབ་པར་འདོད།

salience
མངོན་ཕོད།
neurosci.
The quality of being particularly noticeable or important; prominence.
དམིགས་བསལ་གྱིས་མངོན་གསལ་ཅན་ནམ་གལ་ཆེན་ཡིན་པའི་ཁྱད་ཚོས་ཏེ། འབྱར་ཕོད།

saline
ཚྭ་ཀཱཏིར།
biol.
Containing or impregnated with salt.
ཚྭ་དང་ལྡན་པའམ་ཚྭ་ཡིས་སྦྱངས་པའི།

salivary gland
མཆིལ་རྒྱན།
biol.
A small organ that produces saliva in the mouth.
ཁའི་ནང་དུ་མཆིལ་མ་སྐྱེད་སྐྱེན་བྱེད་མཁན་གྱི་དབང་པོ་ཆུང་ཆུང་ཞིག

satellite
འཁོར་སྐར། སྒྲུང་སྐར།
phys.

Projectile or smaller celestial body that orbits a larger celestial body.

མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི་དངོས་པོ་ཆེན་པོ་ཞིག་གི་མཐའ་རུ་སྐོར་བ་བྱེད་པའི་མཁའ་དངོས་ཆུང་ཆུང་ངམ་འཕེན་གཟུགས།

Saturn
གཟའ་སྦྲེན་པ།
phys.

The planet sixth in order from the sun, having an equatorial diameter of 120,000 km, a mean distance from the sun of 1427 million km, a period of revolution of 29.46 years, and 21 known moons. It is the second largest planet in the solar system, encompassed by a series of thin, flat rings composed of small particles of ice.

ཉི་མ་ནས་བརྩིས་པའི་གཟའ་སྐར་དྲུག་པ་དེ་ཡིན་ཞིང་། དཀྱིལ་ཐིག་ཁུལ་གྱི་ཚངས་ཐིག་ལ་ཀི་ལོ་མི་ཊར་ ༡༢༠༠༠༠ དང་ཉི་མ་ནས་ཆ་སྙོམས་རྒྱང་ཐག་ཀི་ལོ་མི་ཊར་ས་ཡ་ ༡༤༢༧ ཡི་སར་ཡོད་པ་དང་། ཉི་མར་བསྐོར་བ་རྒྱག་པའི་དུས་ཡུན་ནི་ལོ་ ༢༩.༤༦ ཡིན་ལ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཚར་བའི་ཟླ་བ་ ༢༡ ཡོད། འདི་ནི་ཉི་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ནང་གི་གཟའ་སྐར་ཆེ་ཤོས་གཉིས་པ་དེ་ཡིན་ཞིང་མཐའ་རུ་འཁྱག་པའི་རྡུལ་ཆུང་ངུས་གྲུབ་པའི་སྲབ་ཅིང་ལེབ་པའི་ཨ་ལོང་མང་པོས་བསྐོར་ནས་ཡོད།

sauna
སྲོ་ཁང་།

A small room used as a hot-air or steam bath for cleaning and refreshing the body.

རླུང་ཚ་པོའམ་རླངས་པ་སྤྱད་དེ་ལུས་པོ་གཙང་མ་བཟོ་བ་དང་ངལ་དུབ་སངས་བར་བྱེད་སའི་ཁང་པ་ཆུང་ཆུང་ཞིག

sauropsida
རྒྱངས་གདོང་སྲོག་ཆགས།
biol.

A nontaxonomic group including all reptiles and birds with the exception of mammal-like reptiles

ནུ་གསོས་སྲོག་ཆགས་དང་འདྲ་བའི་ལྟོ་འགྲོས་སྲོག་ཆགས་ཕུད་པའི་བྱ་དང་ལྟོ་འགྲོས་སྲོག་ཆགས་ཆ་ཚང་གིས་གྲུབ་པའི་དབྱེ་བསྡུ་རིག་པའི་ཁོངས་སུ་མི་གཏོགས་པའི་སྡེ་ཚན་ཞིག

scalar quantity
ཕྱོགས་མེད་འབོར་ཚད།
phys.

Quantity in physics, such as mass, volume, and time, that can be completely specified by its magnitude and has no direction.

གདོས་ཚད་དང་། བོངས་ཚད། དུས་ལྟ་བུ་གྲངས་འབོར་ཁོ་ནས་ཡོངས་སུ་མཚོན་ཐུབ་ཅིང་ཁ་ཕྱོགས་མེད་པའི་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག་གི་འབོར་ཚད།

scale (n)
ཚད་རྟགས།
phys.

A series of marks in a line with regular spaces between them for measuring, or an object for measuring marked in this way.

ཚད་འཇལ་པའི་ཆེད་དུ་ཐིག་ཅིག་གི་སྟེང་དུ་བྲིས་པའི་བར་མཚམས་ཆ་མཉམ་པའི་རྟགས་བསྟར་མ་ཞིག་གམ། ཡང་ན་འདི་ལྟ་བའི་རྟགས་བཀོད་ཡོད་པའི་འཇལ་ཆས་ཤིག

scaling
ཚད་འབྲས་རིག་པ།
phys.

Study of how size affects the relationship among weight, strength, and surface area.

ཆེ་ཆུང་གི་ཚད་ཀྱིས་ལྗིད་ཚད་དང་། ཤུགས་ཚད། ཕྱི་ངོས་རྒྱ་ཁྱོན་བཅས་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་གང་འདྲ་སྤྲོད་མིན་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་རིག་པ།

scalp
མགོ་ཕྱགས།
biol.
The skin covering the top of the human head.
མིའི་མགོ་སྟེང་དུ་གཡོགས་པའི་པགས་པ་ལ་གོ

scan
བཤེར་ལྟབ།
phys.
To move a finely focused beam of light or electrons in a systematic pattern over a surface in order to reproduce or sense and subsequently transmit an image.
བརྙན་པར་ཞིག་བསྐྱར་བསྐྱན་བྱེད་པའམ་ཡང་ན་ཚོར་རེག་བྱེད་རྡེས་རིམ་གྱིས་བརྙན་པར་ཞིག་བསྐྱན་པའི་ཚེད་དུ་གྲྭ་རིས་ཤེག་ཏུ་ཅང་རྩོ་བའི་ཁོད་ཅིར་ཞིག་གམ་གློག་རྡུལ་གྱི་ཅིར་མདའ་ཞིག་གོ་རིམ་ལྟར་པའི་སྒོ་ནས་འགྲུལ་བ།

scanner
བཤེར་ལྟབ་འཕྲུལ་ཆས།
phys.
1. A machine that examines the body through the use of radiation, ultrasound, or magnetic resonance imaging, as a diagnostic aid. 2. A device that scans documents and converts them into digital data.
༡) འགྱེད་འཛོལ་དང་། བཏགས་སྒྲའི་རླུབས། ཡང་ན། ཁབ་ལེན་མཉམ་འདར་གློག་པར་ལྟ་བྱ་ནད་བརྟག་ཡོ་ཆས་སུ་སྦྱོང་དེ་ལུས་པོ་ལ་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པའི་འཕྲུལ་ཆས་ཤིག ༢) ཡིག་ཚགས་བཤེར་ཕབ་བྱས་ཏེ་གྲངས་འཛིན་གྲངས་ཐོ་རྒྱ་བསྡུར་བར་བྱེད་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག

scanning electron microscope (SEM)
བཤེར་ལྟབ་གློག་རྡུལ་ལྟ་བྱེད།
phys.
An electron microscope in which a beam of focused electrons moves across the object with the secondary electrons produced by the object and the electrons scattered by the object being collected to form a three-dimensional image on a display screen —called also scanning microscope.
སྟེ་གཅིག་ཏུ་འདུས་པའི་གློག་རྡུལ་གྱི་འཚོ་ཞིར་ཞིག་དངོས་གཟུགས་ཤིག་གི་ངོས་ནས་འགྲུལ་ཐྲོད་བྱེད་པ་དང་། དངོས་གཟུགས་དེ་ནས་ཐོན་པའི་གློག་རྡུལ་དང་། དངོས་གཟུགས་དེ་ཡིས་གཏོར་བའི་གློག་རྡུལ་རྣམས་ཀྱིས་བསྡུས་བྱས་ཏེ་བརྟན་ཡོལ་ངོས་སུ་ཐྲོན་ངོས་གསུམ་ལྟན་གྱི་སྟང་བརྟན་པའི་གློག་རྡུལ་ཐུ་ཤེལ་ཞིག་ཏུ། འདི་ལ་བ་ཤེར་ཕབ་ཐུ་ཤེལ་ཞེས་ཀྱང་ཟེར།

scanning tunneling microscope (STM)
བཤེར་འཕིག་ཁ་ཐུ་ཤེལ།
phys.
A microscope that makes use of the phenomenon of tunneling electrons to map the positions of individual atoms in a surface or to move atoms around on a surface.
འབེགས་བྱེད་གློག་རྡུལ་གྱི་མངོན་ཚུལ་སྟོང་དེ་ངོས་ཤིག་ན་ཡོད་པའི་རྡུལ་ཐུན་རེ་རེའི་གནས་ས་ས་ཁྲར་འགོད་པ་ལམ། ངོས་ཤིག་གི་སྟེང་དུ་རྡུལ་ཐུན་གནས་སྟོ་བྱེད་པའི་ཐུ་ཤེལ་ཞིག

scatter graph
ཕྱོར་ཤིས།
math.
A graph showing data for two or more variables as coordinates in a Cartesian system of two or more axes, often appearing as scattered or clustered dots.
འགྲུར་གྲངས་གཉིས་སམ་དུ་མ་དང་འབྲེལ་བའི་གྲངས་ཐོ་རྩམས་ཁར་ཏེའི་ལྷག་ཤེས་ཀྱི་སྒོག་ཤིང་གཉིས་སམ་དུ་མ་ཡོད་པའི་ངོས་སུ་འབྲེལ་གནས་ཀྱི་ངོ་བོར་མཚོན་པར་བྱས་པའི་དཔེ་ཅིས་ལ་གོ་ཞིང་། ཕལ་ཆེ་བ་ཁ་ཐོར་བཤམ་ཚང་ཚིང་གི་ཆེགས་གི་རྩམ་པར་མངོན་གྱི་ཡོད།

scattering
འཐོར་འགྲེམས།
phys.

Emission in random directions of light that encounters particles that are small compared to the wavelength of light; more often at short wavelengths (blue) than at long wavelengths (red).

འོད་ཟེར་ཞིག་འོད་ཀྱི་རླབས་ཐག་ལས་ཆུང་བའི་རྡུལ་ལ་ཐུག་སྐབས་འོད་ཟེར་དེ་ཕྱོགས་ངེས་མེད་དུ་འཕྲོ་བ་ལ་གོ་ཕལ་ཆེ་བར་རླབས་ཐག་རིང་པོ་ལས་ (དམར་པོ་) རླབས་ཐག་ཐུང་ཐུང་ (སྔོན་པོ་) གི་སྐབས་སུ་ཐོར་འགྲེམས་མང་བ་བྱེད།

Schrodinger's wave equation
ཞི་རོ་ཌིན་ཐུར་གྱི་རླབས་ཀྱི་མཉམ་རྩིས།
phys.

Fundamental equation of quantum mechanics, which interprets the wave nature of material particles in terms of probability wave amplitudes. It is as basic to quantum mechanics as Newton's laws of motion are to classical mechanics.

རླབས་ཀྱི་སྲིད་ཕྱོད་ཀྱི་འདར་དཔངས་ལ་བརྟེན་ནས་དངོས་པོའི་རྡུལ་གྱི་རླབས་ཀྱི་རང་བཞིན་རྟོགས་པར་བྱེད་པའི་ཚད་རྡུལ་ཤུགས་རིག་གི་གཞི་རྩའི་མཉམ་རྩིས་ཤིག་སྲོལ་རྒྱུན་ཤུགས་རིག་ནང་གི་ནེ་ཉུ་ཊོན་གྱི་གཏན་ཁྲིམས་དང་མཚུངས་པར་འདི་ནི་ཚད་རྡུལ་ཤུགས་རིག་གི་རྨང་གཞི་ཡིན།

Schwann cell
ཤྭན་ཕྲ་ཕུང་།
neurosci.

A type of glial cell of the peripheral nervous system that helps separate and insulate nerve cells.

དབང་རྩ་ཕྲ་ཕུང་སོ་སོར་འབྱེད་པ་དང་། དེ་དག་ལ་བར་འཚང་འགེབ་པར་རམ་འདེགས་བྱེད་མཁན་གྱི་མཐའ་འཁོར་དབང་རྩ་མ་ལག་གི་འབྱར་སྐྱི་ཕྲ་ཕུང་གི་རིགས་ཤིག

Schwarzschild radius
སུ་ལྡར་ཅིལ་ཚངས་ཕྱེད།
phys.

The radius of the event horizon of a black hole: a critical radius that must be exceeded by a body if light from its surface is to reach an outside observer.

བུ་ག་ནག་པོ་ཞིག་གི་བྱུང་བའི་མུ་མཚམས་ཀྱི་ཚངས་ཕྱེད་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ནི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་ཕྱི་ངོས་ནས་འཕྲོས་བའི་འོད་ཟེར་དེ་ཕྱི་རོལ་གྱི་རྟོག་ཞིབ་པ་ཞིག་ལ་སྙོབ་དགོས་ཚེ་ངེས་པར་དུ་བརྒལ་དགོས་པའི་ཉེར་མཁོའི་ཚངས་ཕྱེད་དེ་ཡིན།

scientific method
ཚན་རིག་གི་ཐབས་ལམ།
sci. method

Orderly method for gaining, organizing, and applying new knowledge.

གོ་རིམ་དང་ལྡན་པའི་སྒོ་ནས་ཤེས་བྱ་གསར་བ་ལེན་པ་དང་། ལྷུ་སྒྲིག་པ། བེད་སྤྱོད་གཏོང་བ་བཅས་ཀྱི་ཐབས་ལམ།

sclereid(s)
སྲ་ཕུང་།
biol.

A type of biological, thick- walled cell

སྐྱེ་ལྡན་གྱི་ཕྲ་ཕུང་ཕྱི་ཤུན་མ་ཐུག་པོའི་རིགས་ཤིག

sedimentary rock
སྐྱེགས་རྡོ།
phys.

Rock that has formed through the deposition and solidification of sediment, especially sediment transported by water (rivers, lakes, and oceans), ice (glaciers), and wind. Sedimentary rocks are often deposited in layers, and frequently contain fossils.

སྐྱེགས་མ་བསགས་པ་དང་དེ་མཉམ་སོར་ཐུར་བ་ལས་བྱུང་བའི་བྲག་རྩོ་ལ་གོ་ཞིང་། ལྷག་པར་དུ་ སྐྱེགས་མ་རྣམས་ནི་ཆུ་ (རྒྱུན་ཆུ། མཚོ། རྒྱ་མཚོ།) དང་འཁྱགས་པ་ (འཁྱགས་རོལ།) རླུང་བཅས་ ཀྱིས་དེད་ནས་ཡོང་བ་ཡིན། སྐྱེགས་བསགས་བྲག་རྩོ་ནི་བང་རིམ་ཅན་དུ་གྱུར་ཡོད་པ་དང་། དེའི་ནང་ དུ་འགྱུར་རྩོ་ཡོད་པ་ཡིན་ནོ།

self-antigen
རང་ཁོངས་འགོག་རྒྱུངས་ སྐྱེད་ཐལ།
biol.

Receptor molecule on the plasma membrane surface of cells that the immune system uses to differentiate the body's own cells from foreign material; produced by a cluster of genes on human chromosome 6.

ཐུ་ཟུང་གི་ཆུ་སེར་སྐྱི་ཆེའི་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་སྟེ་ལེན་པའི་འདུས་རྫུལ་ལ་གོ་ འདི་ནི་ནད་འགོག་མ་ལག་གིས་བེད་སྤྱོད་བྱེད་བཏང་ཉིད་ཀྱི་ཐུ་ཟུང་དེ་རྒྱུ་མ་མེད་ཀྱི་ནང་ངོས་ཐ་ནང་དུ་འབྱེད་ པར་བྱེད་པ་དང་། འགྲོ་བ་མིའི་ཚོས་གཟུགས་ ༦ པའི་སྟེང་གི་རིགས་རྫས་ཚོམ་བུ་ཞིག་གིས་ སྐྱེད་སྐྱེན་བྱེད།

self-induction
རང་གྱེལ་ཐྲུན།
phys.

Induction of an electrical field within a single coil, caused by the interaction of the loops within the same coil. This self-induced voltage is always in a direction opposing the changing voltage that produces it and is commonly called black electromotive force or back emf.

དཀྱིས་སྐྱེད་ཅིག་གི་ཨ་ལོང་པན་ཚུན་དབར་ཀྱི་སྦྲེལ་སྦྱོར་ལ་བརྟེན་ནས་དཀྱིས་སྐྱེད་དེའི་ནང་དུ་ ཁྱོག་ར་སྐྱལ་སྐྱན་བྱས་པ། རང་སྐྱལ་སྐྱན་བྱས་པའི་ཁྱོལ་ཚད་འདི་ནི་དུས་རྒྱུ་ཁ་ཏུ་བ་ཡིན་ སྐད་ཀྱི་འགྱུར་བ་ལྟར་པའི་ཁྱོལ་ཚད་ཀྱི་ཁ་ཕྱོགས་དང་ཕྱོགས་ཡོད་པས་ལྟོག་པའི་ཁྱོག་ཁ་ཕྱོགས་ ཀྱི་ལྟར་ཁ་ལྟན་ཡོད།

semen
ཁུ་བ།
biol.

A whitish fluid that is produced by the reproductive organs of male mammals and carries sperm cells.

ནུ་གསོས་སྲོག་ཚགས་ཡོ་ཡི་སྐྱེད་འཛིལ་དབང་ཡོས་སྐྱེད་སྐྱན་བྱས་ཤིང་ཁམས་དཀར་ཐུ་ཟུང་ འཇེན་མཁན་གྱི་གཤེད་ཁུ་དཀར་སྐྱ་ཞིག

semiconductor
རྒྱུ་ཁྲིད་དང་ཕྱོས་ཐལ།
phys.

Device made of material not only with properties that fall between a conductor and an insulator but with resistance that changes abruptly when other conditions change, such as temperature, voltage, and electric or magnetic field.

ཁྱིད་གཟུགས་དང་འགོག་གཟུགས་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་ཁྱད་ཆོས་ཁོ་ན་མིན་པར། དོད་ ཚད་དང་། ཁྱོལ་ཚད། ཐྲོག་རའམ། ཁབ་ལེན་ར་བ་ལྟ་བའི་གནས་བབས་ལ་འགྱུར་བ་འགྲོ་སྐབས་ འགོག་ཤུགས་ལ་འགྱུར་བ་ཆེན་པོ་འགྲོ་བའི་དངོས་རྫས་ཀྱིས་བྱུབ་པའི་ཡོ་ཆས།

sensor
ཚོར་རྒྱུད། དབང་པོ།
biol.

A device, such as a photoelectric cell, that receives and responds to a signal or stimulus.

འཕྲིན་བཀམ་སྒྲུལ་རྫུན་ཞིག་ཚོར་རྡེས་དེ་ལ་ཡ་ལན་སྤྲོད་མཁན་ཡོད་གྱོན་མེ་རྡས་ལྟ་བུའི་ཡོ་ཆས་ཤིག

sensory gating
དབང་བཏང་རྒྱུ་འཚག
neurosci.

The ability of the brain to suppress neuronal responses to external sensory inputs, such as auditory and visual stimuli. Sensory filtering (or gating) allows humans to block out irrelevant, meaningless, or redundant stimuli.

ཐོས་ཚོར་དང་མཐོང་ཚོར་གྱི་སྒྲུལ་རྫུན་ལྟ་བུ་ཕྱི་དབང་ཚོར་གྱི་གནས་ཚུལ་ལ་སྤྲོད་པའི་དབང་རྩའི་ཡ་ལན་བཀག་འགོག་བྱེད་པའི་གྲུབ་པའི་ཁྱད་པར་ཞིག་ཏུ་ཁ་ཤས་ཞིག་ཁ་ཤས་ཀ་ཅི་ཡིས་འབྲེལ་བ་མེད་འམ། ཕན་ཐོགས་མེད་པ། ཡང་ན། མང་སྤྱོད་ཡོད་པའི་སྒྲུལ་རྫུན་འགོག་ཟློག་ཀྱི་ཡོད།

sensory neuron
དབང་ཚོར་དབང་རྩ་ལྟ་ཡ
ཀན་ཐག
neurosci.

A neuron that transmits nerve impulses from a sense organ towards the central nervous system.

དབང་ཚོར་དབང་པོ་ཞིག་ནས་དབང་རྩ་ལྟེ་བའི་མ་ལག་ལ་དབང་རྩའི་འཕར་བརྡ་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་མཁན་གྱི་དབང་རྩ་ཐོ་ཀན་ཞིག

sensory perception
དབང་ཤེས
neurosci.

The series of events required for an organism to receive a sensory stimulus, convert it to a molecular signal, and recognize and characterize the signal.

རྒྱུ་དངོས་ཤིག་གིས་དབང་ཚོར་གྱི་སྒྲུལ་རྫུན་ཞིག་ལེན་པ་དང་། དེ་འདྲས་རྡུལ་གྱི་བརྡ་འཕྲིན་དུ་བསྒྱུར་བ། དེ་ནས་བརྡ་འཕྲིན་དེ་ངོ་ཤེས་ཤིང་དེའི་ཁྱད་ཚོས་འཇིན་པ་བཅས་བྱེད་པར་མཁོ་བའི་བསྡུར་རིམ་ཅན་གྱི་བྱ་བ་དེ་དག་གོ

septum
བར་བཏང་རྒྱུ
biol.

A partition separating two chambers, such as that between the nostrils or the chambers of the heart.

སྣ་བའི་བྱ་གཤམ་སྟེང་ཤག་ལྟ་བུའི་སྒྲུག་སྟོང་གཉིས་དབར་གྱི་མཚམས་གཅོད་པའི་བར་བཅད་ལ་གོ

series circuit
ཕྲེང་ཕྲེལ་གློག་ལམ
phys.

Electric circuit with devices connected in such a way that electric current through each of them is the same.

གློག་ལམ་ཞིག་ཏུ་མཐུད་སྟེལ་བྱས་པའི་གློག་ཚས་ནམས་གློག་ཚས་རེ་རེའི་ནང་གི་གློག་རྒྱུན་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པའི་སྒོ་ནས་སྟེལ་ཚུལ།

serotonin (5-hydroxytryptamine)
ཞེ་ར་ཏོ་ནིན། (དཀ་ཡི་ཏོ་ཨོ་ཁ
ཡི་ཏྲི་ཏ་ཏ་ཡིན་ཞེ)
chem.

A compound present in blood platelets and serum, which constricts the blood vessels and acts as a neurotransmitter.

ཁྲག་ཞིབ་དང་ཁྲག་གི་ཆུ་ཞེར་གྱི་ནང་དུ་གནས་ཤིང་། ཁྲག་ཧ་བཙོར་བར་བྱེད་ལ་དབང་ཧ་འཕྲིན་པའི་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་མཁན་གྱི་འདྲས་རྫས་ཤིག

serum
ཁྲག་གི་ཆུ་ཞེར
biol.

Blood serum is blood plasma with the protein component removed.

ཁྲག་གི་ཆུ་ཞེར་ནི་ཁྲག་གི་གྲྭབ་ཆར་གྱུར་པའི་སྦྱི་རྫས་ཕྱིར་བཏོན་ཟིན་པའི་ཁྲག་འདྲར་ལ་གོ

sex cells
མཚན་མའི་ཕྱུང་། རྒྱལ་གྱི་ཕྱུང་། ཁམས་ཐུས་ཕྱུང་།
biol.

A germ cell or gamete.
ས་བོན་ཕྲ་ཕུང་ཞིག་གམ་ཁམས་རྡུལ་ཞིག

sex chromosome
མཚན་མའི་ཚོས་ཕུང་། (མཚན་ཕུང་།)
biol.

One of a pair of chromosomes in animals that determines sex. There are usually two kinds of sex chromosome, designated X and Y. Human males have an X and a Y, while females have two X chromosomes.
སྲོག་ཆགས་ཀྱི་མཚན་མ་ཐག་གཅོད་བྱེད་མཁན་ཀྱི་ཚོས་ཕུང་ཆ་གཅིག་ཡོད་པ་ལས་གང་རུང་ཞིག ཕྱི་ཁ་བཏང་མཚན་མའི་ཚོས་ཕུང་ལ་རིགས་གཉིས་ཡོད་དེ་ X དང་ Y ཡིན་པ་དང། འགྲོ་བ་མི་ལ་མཚོན་ན་པོ་ལ་ཚོས་ཕུང་ X གཅིག་དང་ Y གཅིག་ཡོད་པ་དང། མོ་ལ་ཚོས་ཕུང་ X གཉིས་ཡོད་པ་ཡིན།

sex hormone
མཚན་མའི་སྐྱེན་ཐུལ།
biol.

A hormone, such as estrogen or testosterone, affecting sexual development or reproduction.
པོ་མོའི་མཚན་མ་དང་གསེས་སྦྱོང་ཀྱི་འཚར་འཛེལ་ལས་སྐྱེད་འཛེལ་ལ་ཤུགས་རྒྱན་སྦྱོང་པའི་རྩེན་ཟུར་ཤིག་སྟེ། མོའི་རྩེན་གཤིང་རམ་པོ་འབྲས་རྩེན་གཤིང་ལྟ་བུ།

sexual reproduction
biol.

A form of reproduction in which two gametes fuse to form a zygote.
ཁམས་རྡུལ་གཉིས་ལྷན་གཅིག་ཏུ་འདྲེས་ཏེ་ས་བོན་འདུས་སྒོང་གཅིག་འགྲུབ་པར་འགྱུར་བའི་སྐྱེད་འཛེལ་གྱི་རྒྱས་པ་ཞིག

sexually transmitted disease
biol.

Any disease that is transmitted through sexual intercourse, e.g. syphilis or gonorrhoea.
འགྲེལ་སྦྱོང་ཀྱི་བྱ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་འགོས་པའི་ནད་གང་རུང་རུང་ཞིག དཔེར་ན། བས་མོག་གམ་གྲང་བའི་ནད་ལྟ་བུའོ།

shadow
གྲིབ་ནག
phys.

A shaded region that appears where light rays are blocked by an object.
དངོས་པོ་ཞིག་གིས་འོད་ཀྱི་འཕྲོ་ཞིར་བཀག་པ་ལ་ལ་བརྟེན་ནས་འོད་ཞིར་འཕྲོ་ལམ་དུ་གྱུར་པའི་གྲིབ་སོའི་ཚ།

shell
ཁྲོག་ས་ཧིམ།
phys.

A set of electron orbitals that have nearly the same energy. Electrons in outer shells have greater energy than those in shells closer to the nucleus.
ནུས་པ་ཕལ་ཆེར་གཅིག་མཚུངས་ཡོད་པའི་གློག་རྡུལ་གྱི་འཁོར་ལམ་གྱི་སྡེ་ཚན་ཞིག ཤ་ཁྲག་རིམ་ཕྱིར་མར་ཡོད་པའི་གློག་རྡུལ་གྱི་ནུས་པ་ནི་ལྷ་རྡུལ་དང་ཉེ་སའི་ཤ་ཁྲག་རིམ་དུ་ཡོད་པའི་གློག་རྡུལ་གྱི་ནུས་པ་ལས་ཆེ་བ་ཡོད།

shivering
འདར་བ།
biol.

A rapid succession of contractions and relaxations of muscles and an important means of heat production in the body.

ཤ་སྦྱོར་རྒྱང་སྐྱེམ་ལུ་གུ་རྒྱུ་དུ་མཁྱོགས་པོར་བྱུང་བ་ལ་གོ་ཞིང་། ལུས་རོང་སྐྱེད་སྐྱུན་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན།

shock wave
ཐུག་རླུང་ཁམ།
phys.

Cone-shaped wave produced by an object moving at supersonic speed through a fluid.

རྒྱུ་གཟུགས་ཤིག་བརྒྱད་ནས་བདོར་པོ་ཞིག་སྒྲ་བཏབ་ལ་མཁྱོགས་ཚད་ཀྱི་སྒོ་ནས་བགྲོད་སྐབས་བསྐྱན་པའི་ལྷུང་བཏྱེན་ཀྱི་རླུང་ཁམ།

short circuit
རྒྱུ་སྒྲོག ཐུང་ལམ།
phys.

Disruption in an electric circuit, caused by the flow of charge along a low-resistance path between two points that should not be directly connected, thus deflecting the current from its proper path; an effective "shortening of the circuit."

བན་ཚུན་ཐད་ཀར་ཐུག་མི་རུང་བའི་སྟེ་གཉིས་དབར་ཀྱི་འགོག་ཤུགས་ཆུང་བའི་ལམ་ཁ་བརྒྱུ་དེ་སྒྲོག་ཁུར་རྒྱ་བ་ལ་བཏེན་ནས་སྒྲོག་རྒྱུན་རྒྱ་ལམ་དང་ས་ལམ་འགྱོག་པར་བྱེད་པའམ་ "སྒྲོག་ལམ་ཐུང་དུ་གཏོང་བའི་"" སྒྲོག་ལམ་གྱི་སྐྱོན་ཞིག

short-term memory
ཕྱིད་འཛིན་ཟན་པ།
neurosci.

The phase or type of memory responsible for the temporary storage of information.

ཚ་འཛིན་ཞིག་སྐབས་འཐུལ་རིང་གསོག་ཉར་བྱེད་པ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ཟན་པའི་རིགས་ཤིག་གམ་ཟན་པ་གསོག་ཉར་གྱི་རྒྱུ་རིས་ཞིག

shotgun
མདོལ་མདའ།
phys.

A smooth-bore gun for firing small shot at short range.

རྒྱང་ཚད་ཐུང་ཐུང་གི་སར་མདེལ་རིལ་ཆུང་ཆུང་འགེན་བྱེད་ཀྱི་ཁོག་སྦུབས་འཛར་པོའི་མེ་མདའ་ཞིག

SI (System International)
རྒྱལ་སྤྱི་ལས་ཁུངས་གཞི།
phys.

Abbreviation for System International, an international system of units of metric measure accepted and used by scientists throughout the world. See Appendix A for more details.

རྒྱལ་སྤྱི་ཚད་རིག་བས་ཁས་ལེན་ཞིང་ཞིད་བྱོད་བྱེད་པའི་བཅུ་ལྡན་གཅིག་གཞི་མ་ལག་ཅིག་ལྟ་རྒྱལ་སྤྱི་བཅིག་གཞི་ཞེས་པའི་བསྡུས་ཡིག

sickle cell
ཟློར་བཏྱིབས་ལྟ་ལྡང།
biol.

An abnormal red blood cell of crescent shape

ཟླ་གམ་གྱི་དཀྱིབས་སུ་ཡོད་པའི་ཁྲག་ཤུང་དམར་པོ་སྐྱོན་ཅན་ཞིག

side chain
གཞོགས་ལྷེད།
biol.

A chain of atoms which is attached to a larger chain or a ring in an organic molecule.

སྐྱེ་ལྡན་འདུས་རྩལ་ཞིག་ཏུ་ཡོད་པའི་ལྷེད་པ་ཆེན་པོ་ཞིག་གམ་ཨ་ཡོང་ཞིག་ལ་མ་ཐུད་པའི་རྩལ་ཐན་གྱི་ལྷེད་པ་ཞིག

sigma
སིགཱ་མ།
phys.

The eighteenth letter of the Greek alphabet (∑,σ), transliterated as 's'.

རྒྱ་རིགས་གྲི་གསས་ལ་བྱེད་ཡི་གེ་བཅོ་བརྒྱད་པ་ (∑,σ) ལ་གོ་ཞིང་། སྒྲ་ཡིག་ཏུ་ (s) ཞེས་འབྲི།

sign language
བཤད་རྒྱུན། ལག་བཤད།
neurosci.

A language that uses a system of manual, facial, and other body movements as the means of communication, especially among deaf people.

ལག་པའི་འགྱུལ་རྫོང་དང་། གདོང་གི་རྣམ་འགྱུར། ལུས་པོའི་ཚར་ཤས་གཞན་གྱི་འགྱུལ་རྫོང་བཅས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཤིག་སྤྱད་དེ་བཤད་སྒྲོག་ལེན་བྱེད་པའི་རྒྱུན་ཁོ་ནས་ཁོ་ཚུ་ཐོས་པའི་ཁོད་དུ་སྤྱོད།

signal
བཤད་འཕྲིན།
phys.

An electrical impulse or radio wave transmitted or received.

པར་བཏང་བའམ་ཚུར་བསྡུ་ལེན་བྱས་པའི་གློག་གི་ངར་ཤུགས་ཤིག་གམ་རྒྱུང་འཕྲིན་གྱི་རླུང་བསས་ཤིག

signature proteins
དེས་བྱེད་ཕྱི་ཁྱས།
biol.

Information about all proteins that are made in blood, other body fluids, or tissues, at certain times. A protein signature may be used to find and diagnose a disease or condition and to see how well the body responds to treatment.

དུས་ཡུན་དེས་ཅན་གྱི་སྐབས་སུ་ཁྲག་གམ། ལུས་ནང་གི་གཞན་ཁུ་གཞན་ནམ། ཡང་ན་ཤུང་གྲྭ་ཀྱི་ནང་དུ་བཟོས་པའི་ཕྱི་ཁྱས་ཀྱན་གྱི་ཚ་འཕྲིན་ལ་གོ་དེས་བྱེད་ཕྱི་ཁྱས་ནི་ནད་དམ་གནས་སྟངས་ཤིག་ཅད་གཅོད་དང་བཏུག་དགོས་གྱི་ཚེད་དུ། དེ་བཞིན་ལུས་པོས་སྨན་བཅོས་ལ་ཡ་ལན་ཡག་ལོས་སྤྲོད་མིན་བཏུག་པར་སྤྲོད་སྲིད་པ་ཡིན།

silicon
ཙི་ཁྱས་གོ་ཡི་ཀོན།
chem.

The chemical element of atomic number 14, a non-metal with semiconducting properties, used in making electronic circuits.

ལྷན་གས་རིགས་མིན་ཞིང་ཕྱེད་ཁྲིད་གཟུགས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ལྡན་ལ། གློག་ཚས་སུ་གློག་ལམ་བཟོ་བར་སྤྲོད་པའི་རྫུལ་ཐང་ས་ ༡༤ ཅན་གྱི་རྩ་ཁྱས།

silver foil
དངུལ་ཤོག
phys.

Silver or silver-colored metal in foil form.

ལེབ་ཕོག་སྒོབ་མོའི་རྣམ་པར་ཡོད་པའི་དངུལ་ལམ་དངུལ་མདོག་གི་ལྷན་རིགས།

simian
ཐྲ་རིགས།
biol.

An ape or monkey.

མི་རྐོང་ཅིག་གམ་སྤྲེའུ་ཞེག

similar
འདྲ་མཚུངས།

Having a resemblance in appearance, character, or quantity, without being identical.

གཅིག་མཚུངས་མིན་པའི་སྒོ་ནས་ཀྱི་ཚུལ་ལམ། གཤིས་སྤྲོད་དམ། ཡང་ན་གྲངས་འབོར་འདྲ་མཚུངས་ཡིན་པ།

simple eye
རྒྱང་མིག
biol.

A small eye of an insect or other arthropod which has only one lens, typically present in one or more pairs.

འབུ་སྦིན་ནམ་ཁྲང་ཚིགས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཚགས་ཤེལ་གཅིག་གི་དཔར་ཤེལ་གཅིག་ཡོད་པའི་མིག་ཆུང་ཆུང་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། སྒྲིར་བཏང་ཚ་གཅིག་གམ་ཚ་དུ་མར་འབྱུང་།

simple harmonic motion
རྒྱང་མཚུངས་འགྱུལ་ཐྲོག
phys.

Vibratory or periodic motion, like that of a pendulum, in which the force acting on the vibrating body is proportional to its displacement from its central equilibrium position and acts toward that position.

དབྱངས་རྩོ་ལྡ་བུ་འདར་འགྱུལ་བྱེད་ཀྱིན་པའི་དངོས་པོའི་སྟེང་དུ་རོག་པའི་ཤུགས་ནི་དཀྱིལ་གྱི་ངོ་མཉམ་གྱི་གནས་ནས་རྩེས་པའི་གནས་སྟོང་བར་ཐད་འདེལ་ཡིན་པ་མ་ཐད་གནས་དེའི་ཕྱོགས་སུ་ཁ་གཏད་ཡོད་པའི་འདར་འགྱུལ་ལམ་རྒྱོས་འགྱུལ།

simulation
མཚུངས་བཅོས། བཅོས་མ
neurosci.

Imitation of a situation or process.

གནས་སྟངས་སམ་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་གི་ལད་མོ།

simulator
འཛུ་གཟུགས
phys.

A machine designed to provide a realistic imitation of the controls and operation of a vehicle, aircraft, or other complex system, used for training purposes.

འཕྲུལ་འཁོར་རམ། གནམ་གྲུ། ཡང་ན་རྟོག་ཞིང་ཅན་གྱི་མ་ལག་གཞན་གྱི་སྟངས་འཛིན་དང་བཀོལ་སྤྱོད་བྱེད་སྟངས་ལ་མངོན་སུམ་ལྟ་བུའི་ལད་མོ་མཁོ་སྤྱོད་བྱེད་ཚེད་དུ་བཟོས་པའི་འཕྲུལ་ཆས་ལ་གོ་ཞིང་། སྤྱོད་བརྡར་སློབ་པར་བེད་སྤྱོད་བྱེད།

simultaneity
དུས་མཉམ་ངང་བཞིན
phys.

Occurring at the same time. In special relativity, two events that are simultaneous in one frame of reference need not be simultaneous in a frame moving relative to the first frame.

དུས་མཉམ་དུ་བྱུང་བ། དམིགས་བསལ་ལས་ལྟོས་བྱེད་བརྒྱ་ཁྱད་གཞན་གྱི་སྐབས་སུ། ལྟོས་གཞི་གཅིག་ཏུ་དུས་མཉམ་ཡིན་པའི་བྱུང་བ་གཉིས་ནི་ལྟོས་གཞི་དང་པོ་འདི་ལ་ལྟོས་ཏེ་འགྱུལ་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱིན་པའི་ལྟོས་གཞི་གཞན་ཞིག་ཏུ་དུས་མཉམ་ཡིན་དགོས་པའི་རྒྱུ་མཚན་མེད།

sine curve
སྒ་ཡིན་ཀྱག་རིས
phys.

Curve whose shape represents the crests and troughs of a wave, as traced out by a pendulum that drops a trail of sand while swinging at right angles to and over a moving conveyor belt.

འགྱུལ་སྤྲོད་གཏོང་བཞིན་པའི་འཇེན་ཐག་ཅིག་གི་སྟེང་དུ་ཏང་འཕྱང་དུ་ཕར་གཡུག་ཚུར་གཡུག་བྱེད་པཞིན་པའི་དབྱངས་རྩོ་ལས་བྱེ་མ་གཏོང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུབ་པའི་དབྱིབས་དང་མཚུངས་པའི་རླུབས་ཤེག་གི་ཟེ་དང་གསོང་མཚོན་པར་བྱེད་པའི་གྲུག་དབྱིབས་ཀྱི་བཟོ་དབྱིབས།

sine wave
སྒ་ཡིན་རླུབས
phys.

The simplest of waves with only one frequency and the shape of a sine curve.

རླུས་ཡོད་གཅིག་གོ་ནས་ལྷན་ཞིང་སྒ་ཡིན་ཀྱག་རིས་ཀྱི་དབྱིབས་ཡོད་པའི་རླུབས་སྟངས་བདེ་ཤོས།

single bond
ཆིག་ལྡན་འཛིན་བཀ།
chem.

A chemical bond in which one pair of electrons is shared between two atoms.

རྡུལ་ཕྲན་གཉིས་ཀྱིས་གློག་རྫས་ཆ་གཅིག་མཉམ་སྤྱོད་བྱས་པ་ལས་བྱུང་བའི་རྫས་སྤྱོད་འཛིན་བ་ཞིག

singularity
རྩུང་ཕྱིད།
phys.

A mathematical point at which space and time are infinitely distorted. Calculations predict that every black hole must contain a singularity: matter falling into a black hole will ultimately be compressed to infinite densities at a single point, and in such conditions our laws of physics, including quantum mechanics, must break down.

ནམ་མཁའ་དང་དུས་ཚོད་གཉིས་ཀར་ཚད་མེད་པའི་འཁྱོག་འབྱུང་སའི་ཨང་རྩིས་ཀྱི་ཚོག་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། རྩིས་རྒྱག་གཞིར་བཞག་ནི་བྱ་གཅིག་པོ་རེ་རེ་ལ་རྩུང་ཕྱིད་གཅིག་དེས་པར་དུ་དགོས་པར་སྟོན་དགོས་བྱེད་དེ། བྱ་གཅིག་པོའི་ནང་དུ་ཡྱུང་བའི་གནས་རྫས་རྣམས་བཙོར་ཏེ་སྟུག་ཚད་ཚད་མེད་པའི་ཚེག་ཀཅིག་ཏུ་འགྱུར་བ་དང་། གནས་སྟངས་འདི་ལྟ་བུའི་སྐབས་སུ་ཚད་རྡུལ་འགལ་རིག་ཞེ་བའི་ངོ་ཚོའི་དངོས་ཁམས་ཀྱི་གཏན་ཁྱམས་རྣམས་གཙང་མེད་དུ་འགྱུར་གྱི་ཡོད།

sinoatrial node
འགྲོས་མདུན།
biol.

A small body of specialized muscle tissue in the wall of the right atrium of the heart that acts as a pacemaker by producing a contractile signal at regular intervals.

སྙིང་གི་སྦྱབས་སྟོང་གཡས་པའི་ཕྱན་པའི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་ཚེར་ལས་ཅན་གྱི་ཤ་སྒྲོམ་ཕུང་གྲབ་རོགས་རྒོག་ཚུང་དུ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། དེ་ཡིས་དུས་མཚམས་རེས་ཅན་ལ་སྟུང་འཛུམ་གྱི་བཤད་འགྲེན་སྒྲོད་སྐྱན་བྱས་ཏེ་སྐུལ་ཚས་ཀྱི་བྱེད་ལས་སྐྱེ་ཀྱི་ཡོད། [སྦྱབས་སྟོང་ཀྱི་འགྲོས་སྒྲོད་པར་བྱེད་པའི་མདུད་པ་ཡིན་པས་ན།]

Sirius
མི་ཡ་ཕི།
phys.

A star in the constellation Canis Major, the brightest star in the sky, approximately 8.6 light years distant from Earth. Also called Dog Star.

ཁྱི་ཚན་སྐར་ཚོམ་ནང་གི་སྐར་མ་ཞིག་སྟེ། སའི་གོ་ལ་ནས་ཀ་ལམ་ཡོད་ལོ་ 8.6 གི་སར་ཡོད་ཅིང་། ནམ་མཁའི་མཐོར་ས་ཀྱི་གསལ་མདངས་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན། འདི་ལ་ཁྱི་སྐར་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད།

skateboard
ཐྲད་པད།
phys.

A short narrow board with two small wheels fixed to the bottom of either end, on which a person can ride in a standing or crouching position, propelling themselves by occasionally pushing one foot against the ground.

སྟེ་གཉིས་ཀྱི་གཡས་ཡོན་ཁ་ཤས་ཀ་ཆུང་ཆུང་གཉིས་རེ་བཏགས་ཡོད་པའི་པང་ལེབ་ནར་མོ་ཐུང་ཐུང་ཞིག་སྟེ། དེའི་སྟེང་དུ་མི་ཞིག་ཀྱིན་དུ་ལངས་པའམ་སྒྲུར་ནས་མཚམས་རེར་ཏཱུང་པ་ཡ་གཅིག་གིས་ས་ཐོག་ཏུ་འབུད་རྒྱག་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་མདུན་དུ་འགྲུལ་བཞིན་འགོར་འགྲུལ་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད།

skeletal muscle
རུས་བཏུར་གྱི་གནད།
རུས་བཏུར་གྱི་ཕྲེམ།
biol.

A muscle attached to a bone, which makes a limb move

རུས་པར་འབྲུར་ཡོད་པའི་ཤ་སྒྲོམ་ཞིག་སྟེ་རྐང་ལག་འགུལ་སྐྱོད་གཏོང་བའི་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་ཀྱི་ཡོད།

skeleton
གེང་རུས།
biol.

The internal structure of vertebrate animals, usually composed of bone and cartilage, that supports the body, serves as a framework for the attachment of muscles, and protects the vital organs and associated structures.

རུས་པ་དང་ཕྱེས་རུས་ཀྱིས་གྲུབ་ཅིང། ལུས་པོར་སྐྱོར་འདེགས་བྱེད་པ་དང། ཤ་སྒྲོམ་འབྲུར་པའི་སྒྲོམ་གཞིའི་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་པ། དོན་ལྡ་སྟོང་དྲུག་ལ་སོགས་པ་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་པའི་སྒྲལ་རུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ནང་རོལ་གྱི་ཆགས་བཀོད་ཅིག

sketchy
ཐུན་དིས།

Resembling a sketch; drawn with little detail

ཏོན་བྱིས་དང་འདྲ་མཚུངས་ཡིན་པ་སྟེ། ཞིབ་ཚགས་ཆུང་ཙམ་དང་བཅས་ཏེ་བྱིས་པ།

skull
ཀ་ཕི།
biol.

A bone framework enclosing the brain of a vertebrate; the skeleton of a person's or animal's head.

སྒལ་རུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་གླང་པ་བཏུམ་བྱེད་ཀྱི་རུས་པའི་སྒྲོམ་དེ་ལ་གོ་སྟེ། མིའམ་དུད་འགྲོའི་མགོ་རུས།

sky diving
གནམ་ཀྱུལ།
phys.

The sport or activity of jumping from an aircraft and performing acrobatic manoeuvres in the air under free fall before landing by parachute.

གནམ་གྱི་ནས་མཚོངས་རྡེས་མཚོང་གཏུགས་སྤྱད་དེ་ས་ལ་མ་བབས་པའི་བར་དུ་རང་ལྟུང་གི་ཁོར་ཡུག་ནས་འཚུག་ཁྱམས་ངོད་པོའི་ལུས་རྩལ་སྟོ་ཚོགས་སྟོན་པར་བྱེད་པའི་ལུས་རྩལ་ལམ་བྱེད་སྒོ་ཞིག

sleep paralysis
གཉིད་ཕྱིས།
neurosci.

Temporary paralysis that occurs when the subject is falling asleep or awakening.

གང་ཟག་ཅིག་གཉིད་ལུག་བཞིན་པའི་གནས་སྐབས་སམ་གཉིད་ལས་སད་བཞིན་པའི་གནས་སྐབས་སུ་བྱུང་བའི་སྐབས་འཕྲལ་ཀྱི་གྲིབ་སྐྱོན་ལ་གོ

sleepiness
གཉིད་ཐོ་བ།
neurosci.

The state of being sleepy.

གཉིད་ཐོ་པོ་ཡོད་པའི་གནས་སྟངས།

sleeplessness
གཉིད་ཟན།
neurosci.

Inability to sleep; insomnia.

གཉིད་ལུག་མི་ཐུབ་པ་སྟེ། གཉིད་ཡེར།

slime mold
སྒྲ་ལྭང་།
biol.

Any of various amoebalike organisms that exist in both unicellular and multicellular stages and are found on decaying plant matter. Cellular slime molds usually live as single cells that move about and feed on bacteria. When food becomes scarce, large numbers mass together to form a colony that develops into a single multi-cellular, stalked, spore-producing structure.

རྩལ་གྱིན་པའི་ཕྱི་ཤེང་གི་ཚ་ཤས་སུ་ཟླ་ཟུང་གཅིག་ལྟན་དང་ཟླ་ཟུང་མང་ལྟན་གཉིས་ཀའི་རྣམ་པར་འཚོ་ཐུབ་ཅིང་ཙི་མེ་ཐུ་དང་འདྲ་བའི་སྐྱེ་དངོས་གང་རུང་རྩེད་ཞིག་ལ་གོ། ཕྱི་ར་བཏང་དུ་ཟླ་ཟུང་གི་ངོ་བོར་ཡོད་པའི་ཐུག་ཟུང་གིས་ཟླ་ཟུང་གཅིག་ལྟན་གྱི་རྣམ་པའི་ཐོག་ནས་འགྲུལ་བྱེད་ཅིང་སྲིན་བུ་ཟས་སུ་སྤྱོད། ཟ་མ་དཀོན་པོ་ཚགས་པའི་སྐབས་སུ་ཐུག་ཟུང་མང་པོ་གནས་གཅིག་ལ་འདུས་ཏེ་ཁྱུ་ཚོགས་སུ་འགྱུར་ཞིང་། དེ་ཡང་རིམ་གྱིས་གཞུང་རྩ་ཡོད་ཅིང་སོན་ཐལ་སྐྱེ་སྐྱན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཟླ་ཟུང་མང་ལྟན་གྱི་སྐྱེ་དངོས་ཤུང་གཅིག་ལ་འཚར་འགེལ་བྱེད།

slit
གཤག་ཁ་ཁ།
phys.

A long, narrow cut or opening.

རིང་ཞིང་གུ་དོག་པའི་སྐྲབས།ཁའམ་སྒོང་ཚ།

slug
ཁྱོག་ལའུ།
biol.

A tough-skinned terrestrial mollusc which typically lacks a shell and secretes a film of mucus for protection. It can be a serious plant pest.

པཏྲམ་པ་མཁྲིགས་པོ་ཡོད་པའི་སྐམ་གནས་ལུས་སྟེ་ཞིག་ཡིན་ཞིང། དེ་མ་མེད་ལ་སྦུང་སྐྱོན་ཀྱི་ཆེད་དུ་ནི་སྦྲབས་ཀྱི་སྲབ་ཤུན་གྱོང་པར་བྱེད་པ་དང། རྩི་ཤིང་གི་གཙོ་དང་ཕན་ཚུན་ཁྱོད་པར་ཆགས་ཆེན་ཞིག་ཡིན།

small intestine
ཐུང་ཁུང་།
biol.

The narrow, winding, upper part of the intestine where digestion is completed and nutrients are absorbed by the blood.

ཟས་འཇུ་རིམ་མཇུག་སྒྲིལ་ས་དང་ཁྲག་གིས་ཟས་བཅུད་འཇིབ་ལེན་བྱེད་ས་སྟེ། གུ་དོག་ཅིང་ཀྱག་ཀྱོག་ཡིན་པའི་རྒྱུ་མའི་སྟོང་ཀྱི་ཆ་ཤས་ལ་གོ

smallpox
འཇུམ་པ།
biol.

A serious infectious disease (now extremely rare) that causes fever, leaves permanent marks on the skin, and often causes death.

ཚ་བ་རྒྱས་པ་དང། པཏྲམ་པའི་སྟོང་དུ་ཟ་རྩི་ནད་གཏན་འཇགས་སུ་འཇོག་པ། སྐྲབས་མང་པོར་འཛིན་ཀྱོན་སྐྱན་པར་བྱེད་པའི་ཚབས་ཆེའི་གཉན་ཁའི་ནད་ཅིག (དེང་གི་ཚར་ཁ་ཅང་དཀོན་) ལ་ཟེར།

smooth muscle
འཇམ་ཁ
biol.

Muscle that is capable of slow rhythmic involuntary contractions: occurs in the walls of the blood vessels, alimentary canal, etc.

འགྲོས་དང་ལྟན་པའི་རང་འགུལ་ཀྱི་བསྡུ་འགྲུམ་བྱེད་པའི་ནུས་པ་དང་ལྟན་པའི་ཤ་སྒྲིམ་ལ་གོ་ཞིང། ཁྲག་རྩ་དང་ཟས་ཀྱི་རྒྱུ་ལམ་ལ་སོགས་པའི་ཕྱི་ཤུན་དུ་ཡོད།

snail
སྦ་ག་བའི་ཏཱ་མོ།
biol.

A mollusc with a single spiral shell into which the whole body can be withdrawn.

ཕྱི་སྐོགས་དུང་འཕྱེལ་ཅན་དང་ལྡན་པ་གང་དེའི་ནང་དུ་རང་གི་ལུས་པོ་ཚ་ཚང་ཕྱིར་འཐེན་བྱེད་ཐུབ་པའི་ལུས་སྟྭི་ཞིག

Snell's law
སི་ནལ་གྱི་གཏན་ཁྱིམས།
phys.

A law stating that the ratio of the sines of the angles of incidence and refraction of a wave are constant when it passes between two given media.

རྒྱུད་ལམ་གཉིས་ཀྱི་མཐའ་མཚམས་རྒྱུད་ནས་རླུང་ཤུགས་ཤིག་རྒྱུ་སྐབས་རླུང་དེའི་འཕྲོ་ཐུར་དང་ལྡོག་འཕྲོའི་ཐུར་གཉིས་ཀྱི་སྟེ་ཡིན་གཉིས་ཀྱི་བསྡུར་ཚད་ནི་འགྱུར་བ་མེད་པར་སྟྭ་བའི་གཏན་ཁྱིམས་ཤིག

social animal
ཚོགས་ལྷུན་སྒྲིག་ཚགས།
ཕྱི་ཚོགས་ས་མས་ཅན།
biol.

Any animal that lives in groups with others of its kind for mutual protection, food gathering, and mating.

ཐུན་མོང་གི་སྐྱང་སྲོན་དང། ཟ་མ་མཁོ་སྐྱེག དེགས་རྒྱུན་སྤེལ་བ་བཅས་ཀྱི་ཆེད་དུ་རིགས་མཚུངས་པའི་ལྷ་ཁག་ཏུ་མཉམ་ལྡོད་བྱེད་པའི་སྲོག་ཚགས་གང་རུང་རུང་ཞིག

social anxiety
ཚོགས་འབྲེལ་ལེགས་འཚབ།
neurosci.

An individual's feelings of stress concerning his or her social status and behavior.

དང་གི་སྟྭི་ཚོགས་ཀྱི་གནས་བབ་དང་གཤིས་སྟྲོད་ལ་བརྟེན་ནས་སྒེར་ཞིག་ལ་བྱུང་བའི་གཏོན་ཏེས་ཀྱི་ཚོར་བ་ལ་གོ

social neuroscience
ཕྱི་ཚོགས་དབང་རྩ་ཚན་རིག
neurosci.

An approach to the study of social functions and processes that seeks to integrate behaviours and thoughts that have social elements with their underlying neurological foundations. Methods include the use of imaging techniques and assessment of endocrine and immune system function and linking these measures with behaviour in socially relevant contexts.

ཕྱི་ཚོགས་ཀྱི་ཆ་ཤས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གཤིས་སྟྲོད་དང་བསམ་གཞིག་ནམས་དེ་དག་དང་འབྲེལ་བའི་དབང་རྩའི་རྒྱང་གཞི་དང་རྒྱུ་སྟྲོལ་བར་འབད་པའི་སྟྲོན་ཐུ་ཚོགས་ཀྱི་བྱེད་ལས་དང་རྒྱུད་རིམ་ལ་སྟོན་ཐུ་ཚང་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག ཐབས་ལམ་འདིའི་ཁོངས་སུ་དཔར་ལེན་ཀྱི་བྱེད་ཐབས་གེར་ཐུ་ཚང་དང། ནང་ཟིན་མ་ལག་དང་ནང་འགོག་མ་ལག་གི་བྱེད་ལས་ལ་དཔྱད་ཞིག འདི་དག་ལས་བྱུང་བའི་གྲབ་འབྲས་རྣམས་ཐུ་ཚོགས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གནས་སྐབས་ཀྱི་གཤིས་ཐུ་ཚང་དང་འབྲེལ་མ་ཐུད་བྱེད་པ་སོགས་ཚུད་ཡོད།

sodium
རྩ་ཐུས་སོ་ཌི་ཡམ། བྱ་ལ་ཐུས།
chem.

The chemical element of atomic number 11, a soft silver-white reactive metal of the alkali metal group.

རྡུལ་གྲངས་ ༡༡ ཡིན་པའི་རྩ་ཐུས་ཏེ། སྟྭ་ཞིང་དཀར་ལ་དཀར་གྱི་མདོག་ཡིན་ལ། ཐུས་འགྱུར་སྐྱེན་པའི་ལྷན་ཁགས་དེགས་བྱལ་ཏོག་ལྷན་ཁགས་ཀྱི་ཐྲེ་ཚན་དུ་གཏོགས།

solar cell
ཉི་མའི་བློན།
phys.

An electric cell that uses the sun's radiation to produce usable electric current.

ཉི་མའི་འགྲེལ་འཕྲོ་སྤྱང་དེ་གིང་སྤྱོང་བྱེད་ཚོགས་པའི་གློག་རྒྱུན་བསྐྱེན་བྱེད་ཀྱི་གློག་སྨན་ཞིག

solar constant
ཉི་མའི་བཏན་གྲངས།
phys.

1400 J/m^2 received from the Sun each second at the top of Earth's atmosphere, expressed in terms of power, 1.4 kW/m^2.

སྐད་ཚ་རེའི་ནང་དུ་མའི་གོ་ལའི་ཁ་ངབ་ལྟགས་ཀྱི་ཡང་ཐོག་ཏུ་ཡོག་པའི་ཉི་མའི་མཐུ་ཚད་ 1400J/m^2 ཡིན་ཞིང་སྟོབས་ཀྱི་ནང་དུ་ 1.4 kW/m^2 ཞེས་མཚོན་པར་བྱེད།

solar eclipse
ཉི་འཛིན།
phys.

An event wherein the Moon blocks light from the Sun and the Moon's shadow falls on part of Earth.

ཟླ་བས་ཉི་ཧོད་བཀག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཟླ་བའི་གྲིབ་ནག་མའི་གོ་ལའི་ཚར་ཤས་ཤིག་ལ་ཡོག་པའི་བྱང་བ་ཞིག

solar electricity
ཉི་གློག
phys.

Any method of producing electricity from solar energy, as through direct conversion of sunlight into electricity, or by using focused sunlight to heat a working fluid.

ཉི་ཧོད་ཐད་ཀར་གློག་ནུས་སུ་སྤྱོར་བའམ། ཉི་ཧོད་གནས་གཅིག་ཏུ་འདུས་པར་བྱས་ཏེ་གློག་འདོན་འཕྲལ་ཚས་ནང་གི་གཡེར་ཁུ་ཚོ་པོ་བཟོ་བའི་ཐབས་ལམ་གང་རུང་སྤྱད་དེ། ཉི་ནུས་ནས་གློག་ནུས་སྐྱེན་པའི་ཐབས་ལམ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ

solar energy
ཉི་མའི་རྒྱུས་བ།
phys.

The electromagnetic energy radiated from the sun. The tiny proportion (about 5x10^{-10} of the total) that falls on the earth is indicated by the solar constant.

ཉི་མ་ནས་འཕྲོས་བའི་གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་ནུས་པ། མའི་གོ་ལའི་ངོས་སུ་ཡོག་པའི་ཚར་ཤས་སྒ་མོ (ཁྱོན་སྟོས་གྱི་ཚར་ཤས་ 5x10^{-10} ཙམ།) དེ་ནི་ཉི་མའི་བརྟན་གྲངས་ཀྱིས་མཚོན་པར་བྱེད།

solar flares
ཉི་མཆེད།
phys.

A sudden eruption of magnetic energy on or near the surface of the sun, usually associated with sunspots and accompanied by bursts of electromagnetic radiation and particles. Ultraviolet and x-ray radiation from solar flares often induce electromagnetic disturbances in the earth's atmosphere.

ཉི་མའི་ཕྱི་ངོས་ཀྱི་སྟེང་དམ་འཁྱམ་ནས་ཁབ་ལེན་གྱི་ནུས་པ་གློ་བུར་དུ་འཕྱར་ཡོང་བ་ཞིག་སྟེ། ཉི་ཐིག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་ཅིང་འདི་དང་ལྷན་དུ་གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་འགྲེད་འཕྲོ་དང་རྡུལ་གྱི་འབར་འཕོར་འབྱུང་གི་ཡོད། ཉི་མཆེད་ནས་བྱུང་བའི་སྐྱེ་ཕྱི་འགྲེད་འཕྲོ་དང་གློག་པར་འགྲེད་འཕྲོ་ཡིས་མའི་གོ་ལའི་རླུང་ཁམས་སུ་གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་ཞིང་འཁྱུག་སྐྱེལ་སྐྱེན་བྱེད།

solar nebula
ཉི་ཕྲིན། ཉི་མའི་ཁྲུང་ཕྲིན།
phys.

A large cloud of gas and dust from which the sun, planets, and other solar system bodies formed.

ཉི་མ་དང། གཟའ་སྐར། ཉི་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད་དུ་ཡོད་པའི་དངོས་པོ་གཞན་རྣམས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་ཡིན་པའི་རླུངས་གཟུགས་དང་ཐལ་རྡུལ་གྱི་སྒྲོན་པ་ཆེན་པོ་ཞིག

solar panel
ཉི་པང་།
phys.

A panel designed to absorb the sun's rays as a source of energy for generating electricity or heating.

གློག་སྐྲུན་པའམ་ཚ་པོ་བཟོ་བའི་ཆེད་དུ་ཉི་མའི་འོད་ཟེར་ནས་ནུས་པ་འཇིབ་ལེན་བྱེད་པར་འཆར་འགོད་བྱས་པའི་ལེབ་དབྱིབས་ཀྱི་ཡོ་བྱད་ཅིག

solar power
ཉི་མའི་སྟོབས།
phys.

Energy per unit time derived from the Sun.

དུས་ཀྱི་བརྩི་གཞི་གཅིག་གི་ནང་དུ་ཉི་མ་ནས་བླངས་པའི་ནུས་པ།

solar radiation curve
ཉི་མའི་འགྱེད་འཕྲོའི་གྱག་རིས།
phys.

Graph of brightness versus frequency (or wavelength) of sunlight.

ཉི་འོད་ཀྱི་བཀྲག་མདངས་དང་བློས་ཕྱོད་ (ཡང་ན་རླབས་ཐག་) གཉིས་བསྡུར་ནས་བྲིས་པའི་ཐིག་རིས།

solar system
ཉི་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད།
phys.

The sun, the nine major planets (Mercury, Venus, Earth, Mars, Jupiter, Saturn, Uranus, Neptune, and Pluto) and their natural satellites, the asteroids, the comets, and meteoroids.

ཉི་མ་དང་། གཟའ་སྐར་དགུ (ལྷག་པ། པ་སངས། སའི་གོ་ལ། མིག་དམར། ཕུར་བུ། སྤེན་པ། གནམ་རྒྱལ། མཚོ་རྒྱལ། གཤིན་རྒྱལ།) དེ་དག་གི་རང་བྱུང་འཁོར་སྐར། སྐར་ཕྲན། སྐར་མ་དུ་བ་མཇུག་རིང་། སྐར་རྡོ་བཅས་སོ།

solar wind
ཉི་རླུང་།
phys.

The continuous flow of charged particles from the sun which permeates the solar system.

ཉི་མ་ནས་ཐོན་ཞིང་ཉི་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ཀྱི་ཁྱོན་དུ་ཁྱབ་འགྲེམ་བྱེད་པའི་ཁུར་རྡུལ་གྱི་རྒྱུ་བ་རྒྱུན་མ་ཆད་པ་ཞིག

solid
མཁྲེགས་གཟུགས། སྲ་གཟུགས།
phys.

Phase of matter characterized by definite volume and shape.

བོངས་ཚད་དང་དབྱིབས་ངེས་ཅན་གྱི་ཐུན་མིན་ཁྱད་ཆོས་ཡོད་པའི་བེམ་གཟུགས་ཀྱི་གནས་བབ།

solution
བཞུ་ཁུ།
chem.

A homogeneous mixture of a liquid (the solvent) with a gas or solid (the solute).

གཤེར་གཟུགས་(བཞུ་རྫས་)ཤིག་དང་རླངས་གཟུགས་ཤིག་གམ་སྲ་གཟུགས་(བཞུར་རྫས་) ཤིག་བསྲེས་པའི་ཡག་དག་འདྲེས་རྫས་ཤིག

solvent
བཞུ་བྱེད།
chem.

A liquid that dissolves another substance or substances to form a solution.

དངོས་རྫས་ཤིག་གམ་དངོས་རྫས་མང་པོ་བཞུར་བར་བྱས་ཏེ་བཞུ་ཁུ་བསྐྲུན་པར་བྱེད་པའི་གཤེར་གཟུགས་ཤིག

soma
སྐྱ་ཕུས། (ཐུ་ཕུང་ཕུས།)
biol.

The nucleus-containing central part of a neuron exclusive of its axons and dendrites .

དབང་རྩ་ཐུ་གཟུགས་ཤིག་གི་བརྡ་སྐྱེལ་དང་བརྡ་ལེན་རྩ་ཐན་གཉིས་ཤུད་པའི་ལྷུ་ཕྱིང་ཡོད་སའི་དཀྱིལ་ཚ་དེ་ལ་རེར།

somatic cell
ཕུས་ཀྱི་ཐུ་ཕུང་།
biol.

Any cell of a multicellular organism other than a germ cell.

ཐུ་ཤུད་མང་ལྡན་གྱི་སྐྱེ་དངོས་ཤིག་གི་ས་བོན་ཐུ་ཤུད་མ་ཡིན་པའི་ཐུ་ཤུད་གཞན་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག

somatosensory cortex
ཕུས་ཚོར་གླང་ཕྱན།
neurosci.

Either of two regions in the postcentral gyrus that receive and process somatosensory stimuli.

དཀྱིལ་ཤུལ་རྒྱབ་ཀྱི་རྒྱ་ཁྱུད་ལུལ་དུ་ཡོད་ཅིང་། ལུས་ཚོར་དང་འབྲེལ་བའི་སྐྱེལ་རྒྱན་ལེན་ཞིང་དབྱེ་སེལ་བྱེད་པའི་ས་ཁུལ་གཉིས་ཡོད་པ་ལས་གང་རུང་ཞིག

somite
ཕུས་ཚ།
biol.

Any of the homologous segments that compose the body of certain animals, such as earthworms and lobsters, and are arranged in a longitudinal series.

ས་འབུ་དང་ཐྲོག་སྦིན་ལྟ་བུའི་སྒོག་ཚགས་ངེས་ཅན་འགའི་ལུས་པོ་བྱེད་བྱེད་ཀྱི་ཆ་མཚུངས་དུས་བུ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། དེ་རྣམས་གཞུང་ཐིག་གི་བསྡུར་ལྡེང་དུ་བསྒྲིགས་ཡོད།

sonic boom
ཐུན་ཐུ།
phys.

Loud sound resulting from the incidence of a shock wave.

དབྱ་རླུགས་ཡོག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་ཐུ་ཆེན་པོ།

sound
ཐུ།
phys.

Longitudinal wave phenomenon that consists of successive compressions and rarefactions of the medium through which the wave travels.

རླུགས་རྒྱ་ཤའི་རྒྱ་ལམ་དེས་བསྡུར་བཞིན་བཅོར་གཏོན་དང་ལྷུག་བསྡུར་བྱེད་པའི་འཕྲེད་རླུགས་ཀྱི་སྡུར་ཚུལ།

sound energy
ཐུ་ཡི་རྩྭས་བ།
phys.

Sound energy is the energy produced by vibrating sound waves.

ཐུ་ཡི་ནུས་པ་ནི་འཚར་འགྱུལ་བྱེད་པཞིན་པའི་ཐུ་རླུགས་ཀྱིས་བསྐྱེན་པའི་ནུས་པ་ལ་རེར།

sound intensity
ཐུ་ཡི་དཔག་ཚུགས།
phys.

Amount of energy flowing per unit time through a unit area that is perpendicular to the direction in which the sound waves are travelling.

ཐུ་རླུགས་བགྲོད་སའི་ཁ་ཕྱོགས་དང་དྲང་འཕྲུང་ཡིན་པའི་རྒྱ་ཁྱོན་གྱི་བཞི་མ་རེ་རྒྱུད་ནས་དུས་ཡུན་དེས་ཅན་རེའི་ནང་དུ་རྒྱ་བའི་ནུས་པ་ལ་གོ

sound power
ཐྲ་སྒྲོགས།
phys.

Sound Power is the total sound energy radiated by a source in all directions and measured in watts.

སྒྲ་སྟོབས་ནི་སྒྲ་ཡི་འབྱུང་ཁུངས་ཤིག་གི་ས་པ་ཐོག་གས་ཐམས་ཅད་དུ་ཁྱབ་སྐྱེན་བྱས་པའི་སྒྲ་ཡི་ཚོན་སྟོམ་གྱི་ནུས་པ་ལ་གོ་ཞིང་བཙེ་གཞི་ཨཏ་རུ་ཚད་འཛིལ་བྱེད།

sound pressure
ཐྲ་ཡི་གནོན་ཁྱགས།
phys.

The difference between the pressure at a point in a medium through which a sound wave is passing and the static pressure of the medium at that point.

སྒྲ་རླུང་པས་བགྱོད་སའི་བརྒྱུད་ལམ་གྱི་གནས་གང་རུང་ཞིག་གི་གནོན་ཤུགས་དང་གནས་དེ་རྒྱ་ཡོད་པའི་བརྒྱུད་ལམ་དེའི་འགྱུར་མེད་ཀྱི་གནོན་ཤུགས་གཉིས་ཀྱི་ཁྱད་པར་ལ་གོ

south pole
ཐུན་ཁྲེ།
phys.

A) The southern end of the earth's axis of rotation, a point in Antarctica. B) The southern end of the axis of rotation of a planet or other celestial body. C) The south-seeking magnetic pole of a straight magnet.

ཀ) ས་གོ་ལའི་རང་འགོར་བྱེད་སའི་སྒོག་ཕེང་གི་ལྟོ་ཐུག་ཀྱི་སྟེ་མོ་ལ་གོ་ཞིང་འཛམ་གླིང་གི་ལྟོ་སྟེའི་ཚོགས་ཅིག་ཡིན། ཁ) གཟའ་སྐར་རམ་མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི་དངོས་གཟུགས་གཞན་གྱི་རང་འགོར་སྒོག་ཕེང་གི་ལྟོ་ཐུག་ཀྱི་སྟེ་མོ་ལ་གོ་ གཅ) ཁབ་ལེན་ལེབ་མོ་ཞིག་གི་ལྟོ་ཐུག་ལ་ཚོགས་བར་བྱེད་པའི་སྟེ་མོ་དེ་ལ་གོ

space
མཁའ་དབྱིངས། བར་སྟོང་།
ནམ་མཁའ།
phys.

A property of the universe that enables physical phenomena to be extended into three mutually perpendicular directions.

གཟུགས་ཅན་གྱི་སྣང་ཚུལ་རྣམས་དང་འབྲེལ་ཡོད་པའི་ཐུག་ངོས་གསུམ་ལྷན་གྱི་ངོ་བོར་རྒྱ་སྐྱེད་དུ་འཇུག་པའི་འཇིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ཤེག

space craft
མཁའ་གྱེ།
phys.

A vehicle designed for travel or operation in space beyond the earth's atmosphere or in orbit around the earth.

ས་པའི་གོ་ལའི་སྟོོད་ལམ་གྱི་ནང་ངམ་ས་པའི་གོ་ལའི་རྒྱུང་ཁམས་ཀྱི་རོལ་གྱི་བར་སྟང་དུ་འགྲུལ་བཞུད་བྱེད་པའམ་ལས་ཀ་བྱེད་ཚེད་དུ་བཟོས་པའི་འཕྲུལ་འཁོར་ཞིག

space ship
མཁའ་གྱེ།
phys.

A vehicle designed for travel or operation in space beyond the earth's atmosphere or in orbit around the earth.

ས་པའི་གོ་ལའི་སྟོོད་ལམ་གྱི་ནང་ངམ་ས་པའི་གོ་ལའི་རྒྱུང་ཁམས་ཀྱི་རོལ་གྱི་བར་སྟང་དུ་འགྲུལ་བཞུད་བྱེད་པའམ་ལས་ཀ་བྱེད་ཚེད་དུ་བཟོས་པའི་འཕྲུལ་འཁོར་ཞིག

space shuttle
མཁའ་ཕྱེ་ལ།
phys.

A reusable spacecraft designed to transport people and cargo between earth and space.

ས་པའི་གོ་ལ་དང་བར་སྟང་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་མི་འགམ་དོས་ཐོག་སྐྱེལ་འདེན་བྱེད་ཚེད་དུ་བཟོས་པའི་བསྐྱར་ཕྱོད་ཚོག་པའི་མཁའ་གྱེ་ཞིག

space telescope
མཁའ་དབྱིངས་རྒྱང་ཀེན།
phys.

An astronomical telescope that operates in space by remote control, to avoid interference by the earth's atmosphere.

སའི་གོོ་ལའི་རྒྱང་ཁམས་དང་ཞེ་ཞུགས་མི་འབྱུང་བའི་ཚེད་དུ་བར་སྣང་ཁམས་སྲུ་རྒྱང་བཀོོད་ཡོ་ཚས་ལ་བརྟེན་ནས་སྒང་ས་འཛིན་བྱེད་བའི་སྒྲར་དབྱང་རྒྱང་ཤེལ་ཞིག

space warp
མཁའ་འཁྱོག
phys.

A hypothetical distortion of the space-time continuum that would allow space explorers to travel faster than light.

མཁའ་དབྱིངས་རྩོག་ཞིག་པ་བོད་ལས་མཐོག་ས་བོར་བགྲོད་དུ་འཛུག་པའི་མཁའ་དུས་ཀྱི་རྩོག་བཟོའི་ཡོ་འཁྱོག་ཅིག

spacetime
མཁའ་དུས།
phys.

Four-dimensional continuum in which all events take place and all things exist: Three dimensions are the coordinates of space and the fourth is of time.

བྱང་བ་ཐམས་ཅད་འབྱུང་ས་དང་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་གནས་སའི་ཕྱོགས་ཚ་བཞི་ལྟན་གྱི་རྒྱན། ཕྱོགས་ཚ་གསུམ་ནི་མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི་འཛིལ་གནས་གསུམ་པོ་ཡིན་པ་དང་བཞི་པ་དེ་ནི་དུས་ཡིན་ནོ།

spacetime continuum
མཁའ་དུས་ཀྱི་རྒྱུན།
phys.

the four-dimensional continuum, having three spatial coordinates and one temporal coordinate, in which all physical quantities may be located.

མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི་ཕྱོགས་ཚ་གསུམ་དང་དུས་ཀྱི་ཕྱོགས་ཚ་གཅིག་བཅས་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་ཕྱོགས་ཚ་བཞི་ལྟན་གྱི་རྒྱུན་དེ་ལ་གོོ་ཞིང་། འདིའི་ནང་དུ་ཕྱི་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་གནས་ཡོད་སྲིད་པར་བརྗོད།

spatial memory
ཕྱོགས་ཀྱི་ཏན་པ། ཕྱོགས་ཏན།
neurosci.

Memory for the locations of objects in environments including arrangements, direction, orientation and the spatial relationships among all these factors.

ཁོང་ཡུག་ཏུ་ཡོད་པའི་དངོས་པོའི་གནས་ས་དང་འབྲེལ་བའི་བྱན་པ་སྟེ། སྒྲིག་སྟངས་དང་། ཁ་ཕྱོགས། ཁ་ཕྱོགས་སྟོན་སྟངས། གནས་སའི་འབྲེལ་བ་བཅས་ཚུད་ཡོད།

speaker
ཐྲོག་ཚས།
phys.

A device that converts electric signals to audible sound.

གློག་བརྡ་ཐོས་རུང་གི་སྒྲ་རུ་སྒྱུར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཚས་ཤིག

special theory of relativity
དམིགས་བསལ་ལྟོས་ཁྱད་ཀྱི་རྩམ་གཞུང
phys.

Comprehensive theory of space and time that replaces Newtonian mechanics when velocities are very large; introduced in 1905 by Albert Einstein.

ཐུན་ཚད་ཀ་ཅང་ཆེན་པོ་ཡིན་པའི་སྒྲབས་སུ་ནེ་ཏུ་ཏོན་གྱི་ཤུལཁ་རིག་གི་ཚབ་ཏུ་ལེད་ཐྲོད་བྱེད་བྱེད་པའི་ཁྱབ་ཆེ་བའི་མཁའ་དུས་ཀྱི་རྩམ་གཞན་གྱེ་སྟོ་ཐོ་ ༡༩༠༥ ལོར་ཨེལ་ཟྭར་ཨ་ཡིན་སི་ཏན་གྱིས་གཏན་ལ་པར།

speciation
གྲིས་འགྱུར།
biol.

The formation of new biological species through the process of evolution.

འཚེལ་འགྱུར་གྱི་རྒྱུད་རིས་ཁོད་དུ་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ཉེ་རིགས་གསར་པ་གྲུབ་ཚུལ།

species
རིགས། (ཉེ་རིགས།)
biol.

A group of animals or plants that are similar and can produce young animals or plants : a group of related animals or plants that is smaller than a genus.

འདྲ་མཚུངས་ཡིན་ཞིང་རང་ཉིད་ཀྱི་རྒྱུད་འཛིན་སྐྱེད་འཚེལ་བྱེད་ཐུབ་པའི་སྲོག་ཆགས་སམ་རྩི་ཤིང་གི་སྡེ་ཚན་ཞིག་སྟེ། རྒྱུད་ལས་ཆུང་ཞིང་བན་ཚུན་ཉེ་འབྲེལ་ཡིན་པའི་སྲོག་ཆགས་སམ་རྩི་ཤིང་གི་སྡེ་ཚན་ཞིག

specific heat
དམིགས་བཀར་ཚ་ཕྱོད།
phys.

The heat in calories required to raise the temperature of one gram of a substance one degree celsius

སྒ་རམ་གཅིག་ཅན་གྱི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་ཕྱོད་ཚད་སེལ་ལྷེ་གཅིག་སྒང་བར་མཁོ་བའི་ཕྱོད་ཀུས།

specific heat capacity
དམིགས་བཀར་ཕྱོད་ཕང་།
phys.

Quantity of heat required to raise the temperature of a unit mass of a substance by 1 degree celsius (or equivalently, by 1 kelvin); often simply called specific heat.

གངོས་ཚད་བཅོ་གཞི་གཅིག་ཅན་གྱི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་ཕྱོད་ཚད་བརྒྱ་ཚད་ ༡ (དེ་དང་མཚུངས་པའི་ཁེལ་ཥིན་ ༡) གིས་སྒང་བར་མཁོ་བའི་ཕྱོད་ཀུས། རྒྱུན་དུ་སྙན་བདེའི་ངང་དམིགས་བཀར་ཕྱོད་ཚད་ཅེས་བརྗོད།

spectral line
གཟལ་ཕྲེག
phys.

Colored lines that form when light is passed through a slit and then through a prism or diffraction grating, usually in a spectroscope. The pattern of lines is unique for each element.

ཕྱི་ར་བཏང་ཁོད་ཤལ་བརྒྱ་ཚས་སུ་ཁོད་ཞིར་གཤལ་ཁ་ཞིག་བརྒྱུད་ནས་བཏོད་དུ་བཙུག་རྗེས་འཇའ་ཤེལ་ལས་སྐོར་འགྲེའི་ཁོད་དུ་ཞིག་བརྒྱུད་ནས་རྒྱུ་རྡུ་འཇུག་སྐྱབས་སུ་གྲུབ་པའི་ཚོན་ཐུ་ཅན་གྱི་ཕིག ཆ་རྫས་རེ་རེའི་ཕིག་གི་བཀོད་རིས་ནི་ཉི་ཚེ་འདྲ་བ་ཡིན།

spectrometer
ཁོད་ཤལ་བཏགས་ཚས།
phys.

Any of various instruments for producing a spectrum and measuring the wavelengths, energies, etc., involved.

ཁོད་ཤལ་བསྐྲན་ཏེ་དེ་དང་འབྲེལ་བའི་རླུབས་ཐག་དང་ནུས་པ་སོགས་ཚད་འཛལ་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས།

spectrophotometer
ཁོད་ཤལ་ཕྱེར་བཏགས།
phys.

An apparatus for measuring the intensity of light in a part of the spectrum, especially as transmitted or emitted by particular substances.

དངོས་རྫས་དམིགས་བསལ་བ་ཞིག་ནས་འགྲོས་ཡོང་བཞམ་འགྱེད་འགྲོ་བྱས་ཡོང་བའི་ཁོད་ཤལ་གྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་གི་ཁོད་ཀྱི་བཀག་ཡུག་ལས་ཚད་འཛལ་བྱེད་ཀྱི་ལག་ཆ་ཞིག

spectroscope
བོད་ཀལ་བཟློ་ཆས།
phys.

An optical instrument that separates light into its constituent frequencies or wavelengths in the form of spectral lines. A spectrometer is an instrument that can also measure the frequencies or wavelengths.

བོད་ཞེར་དེ་རང་གི་གྲུབ་ཆའི་རྒྱོས་ཕྱོད་དམ་ཆུབས་ཐག་ཏུ་ལག་ཤེག་གི་རྣམ་པར་ཁ་འགྱུར་བར་ཁྱེད་པའི་བོད་རིག་ཡོ་ཆས་ཤིག་ བོད་ལག་བརྟག་ཆས་ནི་རྒྱོས་ཕྱོད་དམ་ཆུབས་ཐག་འཇལ་ཐུབ་པའི་ཡོ་ཆས་གཞན་ཞིག་ཡིན་མོ།

spectroscopy
བོད་ཀལ་བརྟག་ཐབས།
phys.

The study of methods of producing and analyzing spectra using spectroscopes, spectrometers, spectrographs, and spectrophotometers.

བོད་འབྱེད་མེ་ལོང་དང། བོད་ལག་བརྟག་ཆས། བོད་ལག་པར་ཆས། བོད་ལག་ཞེར་བརྟག་བཅས་ཐུད་དེ་བོད་ལག་བསྒྲན་པ་དང་དེ་ལ་དབྱེ་ཞིག་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་གྱི་རིག་པ།

spectrum (spectra)
བོད་ཀལ།
phys.

For sunlight and other white light, the spread of colors seen when the light is passed through a prism or diffraction grating. The colors of the spectrum, in order from lowest frequency (longest wavelength) to highest frequency (shortest wavelength), are red, orange, yellow, green, blue, indigo, violet. See also absorption spectrum, electromagnetic spectrum, emission spectrum, and prism.

ཉི་བོད་དམ་བོད་དཀར་གཞན་ལང་ལ་ལག་ལམ་སྐྱོར་འགྲོའི་བོད་དུ་བརྒྱུད་ནས་འཕྲོ་སྐྱབས་སུ་མཐོང་བའི་བོད་ཀྱི་ཁ་དོག་བཀྲམ་པ་དེ་ལ་གོ་ བོད་ལག་གི་ཁ་དོག་རྣམས་རྒྱོས་ཕྱོད་ (རྒྱབས་ཐུང་རིང་ཚེས་) ནས་རྒྱོས་ཕྱོད་མཐོ་ཚེས་ (རྒྱབས་ཐུང་རིང་ཚེས་) སུ་ཕྱིག་ན་དམར་ པོ་དང། ཝི་ཡྲི། ས་པོ། ལྷང་ལྷ། ཐྲོན་པོ། མཐིང་མདོག ཐུ་མེན་མདོག་བཅས་ཡིན། ཐིམ་པའི་ བོད་ལག་དང། ཁྱོག་ཁབ་ལེན་གྱི་བོད་ལག། ཕྱིར་འཕྲོའི་བོད་ལག། འཇའ་ལེལ་བཅས་ལ་ཡང་ གཟིགས་རོགས།

specular reflection
ཕྱིག་འཕྲོ།
phys.

Specular reflection is the type of reflection observed when light is reflected off a shiny, glossy or mirror-like surface, where light from a single incoming direction is reflected into a single outgoing direction.

ཆིག་འཕྲོ་ཞེས་པ་ནི་བཀྲག་མདངས་ཅན་ནམ། འཚེར་མདངས་ཅན། ཡང་ན་མེ་ལོང་ལྟ་བུའི་རོས་ ནས་བོད་ལྟོག་འཕྲོ་བྱུང་སྐབས་སུ་མཇུག་བའི་ལྟོག་འཕྲོའི་རིགས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང། ཆིག་འཕྲོའི་སྐབས་ སུ་ཁ་ཕྱོགས་གཅིག་བོ་ན་ནས་ཡོང་བའི་བོད་ནི་ཁ་ཕྱོགས་གཅིག་བོ་ན་རྒྱ་ལྟོག་འཕྲོ་བྱེད་པ་ཡིན།

speed
མགྱོགས་ཚད།
phys.

How fast something moves; the distance an object travels per unit of time; the magnitude of velocity. Speed=distance/time

དངོས་པོ་ཞིག་རྒྱ་ཙམ་མགྱོགས་པོར་འགྲུལ་བའི་ཚད། དུས་ཀྱི་བཅུ་གཞི་རེའི་ནང་དུ་བགྲོད་པའི་ ལམ་ཐག ཐུ་ར་ཚད་ཀྱི་འབོར་ཚད། མགྱོགས་ཚད། = ལམ་ཐག / དུས།

speed of light
འོད་ཀྱི་མགྱོགས་ཚད།
phys.

The speed at which electromagnetic radiation travels.
སྒོས་ཁབ་ལེན་གྱི་འགྱེད་འཕྲོ་བགྲོད་པའི་མགྱོགས་ཚད།

speed of sound
ཐྲའི་མགྱོགས་ཚད།
phys.

The speed at which sound waves are propagated through a material medium.
རྒྱུ་བས་ཞིག་བརྒྱུད་ནས་སྒྲ་ཆགས་ཁྱབ་པའི་མགྱོགས་ཚད།

speedometer
མགྱོགས་ཚད་བཀྲོ་ཆས།
phys.

A device in a vehicle that shows how fast the vehicle is moving.
འགྲུལ་འཁོར་ཞིག་ཅི་ཙམ་མགྱོགས་པོ་བགྲོད་ཀྱིན་པ་སྟོན་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག

sperm
ཁམས་དཀར།
biol.

A male reproductive cell; male gamete
པོའི་སྐྱེད་འཕེལ་གྱི་ཕྱ་ཕུང་སྟེ། པོའི་ཁམས་རྡུལ།

spermatid
ཁམས་དཀར་ཁམས་ཐུན།
biol.

Any of the four haploid cells that are formed by meiosis from a spermatocyte and that develop into spermatozoa without further division.
ཐོག་རྡུལ་ཞིག་ནས་སྐྱེ་ཕུང་བཞི་གྱེས་ལ་བརྟེན་ནས་གྲུབ་པའི་ཡ་ཆུང་ཕྱ་ཕུང་བཞི་ལས་གང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། དབྱེ་འབྱེད་འཕར་མ་བྱེད་མེ་དགོས་པའི་ཐོག་ནས་ཐུག་ཐན་ཁྱིགས་ཅན་གྱི་ཁམས་དཀར་ལ་འཚར་འཕེལ་འབྱུང་གི་ཡོད།

spermatocyte
ཐོག་རྡུལ། ཁམས་དཀར་རྡུལ།
biol.

A diploid cell that undergoes meiosis to form four spermatids. A primary spermatocyte divides into two secondary spermatocytes, which in turn divide to form the spermatids.
ཕྱེ་ཕུང་བཞི་གྱེས་ལ་བརྟེན་ནས་ཁམས་དཀར་ཁམས་ཐུན་གཞི་གྲུབ་པར་བྱེད་པའི་ཆ་ཤུང་ཕྱ་ཕུང་ཞིག་མའི་ཐོག་རྡུལ་དེ་བར་རིམ་ཐོག་རྡུལ་གཉིས་སུ་ཆ་བགོས་བྱེད་པ་དང། བར་རིམ་ཐོག་རྡུལ་དེ་གཉིས་ཆ་བགོས་བྱས་ཏེ་ཁམས་དཀར་ཁམས་ཐུན་གྲུབ་པར་བྱེད།

spermatogenesis
ཁམས་དཀར་གྱི་ཁྱེད་རིམ།
biol.

The production or development of mature spermatozoa.
ཁོ་ལག་ཇོ་གས་པའི་ཁམས་དཀར་ཕྱ་ཕུང་གི་ཐཙམ་འཕེལ་ལམ་སྐྱེད་བྱེད་རིམ།

spermatogonia
ཁམས་དཀར་ས་བོན།
biol.

Male germ cells that act as stem cells and that may undergo meiosis and cell differentiation to become spermatozoa (gametes).
མ་ཤུང་ཕྱ་ཕུང་གི་བྱེད་ལས་སྒྲུབ་པའི་ཕོའི་ས་བོན་ཕྱ་ཕུང་ལ་ཟེར་ཞིང། སྐྱེ་ཕུང་བཞི་གྱེས་དང་ཕྱ་ཕུང་ཁྱད་འགྱུར་ལ་བརྟེན་ནས་ཁམས་དཀར་ (ཁམས་རྡུལ་) དུ་འགྱུར་སྟེད།

sphere
སྐྱམ་ཁ་ཟླུགས།
math.

The figure generated when a circle is rotated about a diameter.
ཐྲོན་དབྱིབས་ཤིག་དེའི་ཚངས་ཐིག་ལ་བརྟེན་ནས་རང་ཤོག་རྒྱ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་གྲུབ་པའི་གཟུགས་ཤིག

spherical aberration
རྒྱུན་འགྱུལ།
phys.

Distortion of an image caused when the light that passes through the edges of a lens focuses at slightly different points from the point where the light passing through the center of the lens focuses. It also occurs with spherical mirrors.

དཔར་ཤེལ་ཞིག་གི་མཐའ་རྒྱུད་ནས་འཕྲོས་པའི་འོད་དེ་དཀྱིལ་རྒྱུད་ནས་འཕྲོས་པའི་འོད་ལས་གནས་མེ་འདྲ་བར་འདུ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་གཟུགས་བརྙན་རྒྱུ་ཡོ་འཁྱོག། རྒྱུན་གཟུགས་མེ་ཡོང་གི་ནང་དུ་ཡང་འདི་ལྟར་འབྱུང།

spherical shell
ཐུན་ཁོག
math.

A spherical shell is a generalization of an annulus to three dimensions. A spherical shell is therefore the region between two concentric spheres of differing radii.

རྒྱུན་སྐོགས་ནི་ཨ་ཡོང་གི་དབྱེབས་ཤེག་ཀཱོགས་ཀླུས་ལྟན་ཞིག་ཏུ་བསྒྱར་བའི་མིང་། དེ་བས། རྒྱུན་སྐོགས་ནི་ཚངས་ཕྱིད་མི་འདྲ་ཞིང་ལྟེ་བ་ཐུན་མོང་ཅན་གྱི་རྒྱུན་གཟུགས་གཉིས་ཀྱི་བར་མཚམས་ཀྱི་གནས་དེ་ཡ་གོ

spin
འཁྱོལ་འགོར། འགོར་ཚད།
phys.

The intrinsic angular momentum of a subatomic particle.

དུལ་ལྷན་གྱི་གླུབ་ཆའི་ལྷ་རྡུལ་ལ་རང་ཚས་སྡུ་ཡོད་པའི་ཟུར་བགྲོད་འགྱུལ་ཚད།

spina bifida
ཐུལ་ཕྱོགས་འགྲེད་ཅད།
biol.

Spina bifida is part of a group of birth defects called neural tube defects. The neural tube is the embryonic structure that eventually develops into the baby's brain and spinal cord and the tissues that enclose them.

ཐུལ་ཚོ་གས་འགྲེད་ནད་ནི་སྐྱེ་དུས་ནས་ཡོད་པའི་དབང་ཆའི་ཐུ་གུའི་ཉེས་སྐྱོན་གྱི་ཕྲེ་ཚན་ནང་གི་གཅིག་ལ་གོ། དབང་ཆའི་ཐུ་གུ་ནི་རིམ་གྱིས་ཐུ་གུའི་བློ་ད་དང་རྒྱུར་པ། དེའི་མཐའ་སྐོར་གྱི་ཕུང་གླུན་ལ་འཚར་འཕེལ་འབྱུང་བའི་ཐུམ་གྲིང་གི་ཚགས་བཀོད་དེ་ཡིན།

spinal accessory nerve
རྒྱུང་ས་ལག་དབང་ཅན།
neurosci.

The eleventh cranial nerve which supplies the muscles in the neck and shoulders

མཇིང་པའི་ཤ་གྲྭས་དང་ཐག་པའི་ཤ་གཉིས་ལ་དབང་ཆའི་བརྡ་འཕེན་སྐྱེལ་མཁན་གྱི་ཐོད་རུས་དབང་ཅ་བཅུ་གཅིག་པ་དེ་ལ་གོ

spinal cord
རྒྱུང་ས་བ།
neurosci.

The cylindrical bundle of nerve fibers and associated tissue which is enclosed in the spine and connects nearly all parts of the body to the brain, with which it forms the central nervous system.

ཐུལ་རུས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་མདོང་དབྱིབས་ཀྱི་དབང་ཆའི་ཉུག་མ་ཆུན་པོ་དང་འབྲེལ་ཡོད་ཕུང་གླུབ་རྣམས་ལ་གོ་ཞིང་། ལུས་པོའི་ཚ་ཤས་པར་ཆེ་བ་གླུད་པར་སྟེལ་མ་ཐུད་བྱེད་ཅིང་། གླུད་པ་དང་མཉམ་དུ་དབང་ཆ་ལྟེ་བའི་མ་ལག་གླུབ་ཀྱི་ཡོད།

spindle
འཐད་ཀ།
biol.

A cytoplasmic network composed of microtubules along which the chromosomes are distributed during mitosis and meiosis.

སྦྱག་ཐན་གྱིས་བྱུབ་པའི་ཐ་ཚིའི་དྲ་བ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། གཟུགས་ཐུང་གཉིས་འགྲེ་དང་སྐྱེ་ཐུང་བཞི་གྱིས་ཀྱི་སྐབས་སུ་འདིའི་རྒྱུད་དུ་ཚོས་གཟུགས་རྣམས་བགོ་འགྲེམས་བྱེད་པ་ཡིན།

spindle cell
འཐད་ཀཏགས་ཐ་ལྡན།
biol.

A spindle-shaped cell characteristic of certain tumors.

སྐྲན་ངེས་ཅན་ཁག་ཅིག་གི་ཐུན་མིན་ཁྱད་ཚོས་ཡིན་ཞིང་འཐད་མའི་དབྱིབས་སུ་ཡོད་པའི་ཐ་ལྡན་ཞིག

spindle fiber
འཐད་ཕྱི།
biol.

Spindle fibers are the microtubules, centrosomes, and related structures that form during cell division.

འཐད་ཕྱི་ནི་ཐ་ལྡན་འབྱེད་རིམ་གྱི་སྐབས་སུ་བྱུབ་པའི་ཐ་ལྡན་དང་། དཀྱིལ་ཐུང་། འཕྲེལ་ཡོད་ཚགས་བཅོད་རྣམས་ལ་གོ

spindle neuron
འཐད་མ་ཐ་ཀཏགས།
neurosci.

A large neuron tapered at both ends that is only found in humans and great apes and so is thought to be a relatively recent evolutionary addition to the nervous system. Spindle neurons are confined to the anterior cingulate cortex, a region of the brain that plays a role in emotion, decision-making, and autonomic functions of the brain such as the regulation of the heart rate and blood pressure. Spindle neurons are typically lost in the course of Alzheimer disease.

མི་དང་མི་ཆོད་ཚན་མོ་ཁོ་ནའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་དབང་ཙ་ཐ་ཀཏགས་ཆེ་ཞིང་སྟེ་གཉིས་རྩེ་ཐུན་པ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། ལྷོ་ཕ་བཅས་ཀྱིས་ཉེ་དུས་སུ་འཚེལ་འགྱུར་ལ་བརྟེན་ནས་དབང་ཙ་མ་ལག་ལ་ཁ་སྐོང་བ་ཞིག་ཡིན་པར་འདོད། འཐད་མ་ཐ་ཀཏགས་ནི་སེམས་ཚོང་དང་། ཐག་གཅོད་བྱ་བ། ཕྱི་ཁོ་ལྟར་ཁྱིད་ཀྱི་ཁ་ཕྱི་ཁ་ཞིང་ཁ་ཤས་ཀྱི་ནང་ལས་དང་ཁྲག་ཤེད་ལྟ་བུའི་གླུད་པའི་ཐབ་ཀྱི་ནང་ལས་ཀྱང་ཡོད་པ་ཡིན། ཕྱི་ར་ནཏང་ཨལ་ཛཻ་མར་ན་ཚ་ཡོད་མཁན་ཀྱི་ནང་པའི་ནང་དུ་འཐད་མ་ཐ་ཀཏགས་མེད།

spirochete
འཁྲིལ་ཕྲིན།
biol.

Any of various bacteria that are shaped like a spiral, some of which can cause disease in humans.

གཏུས་གཟུགས་ཀྱི་དབྱིབས་སུ་ཡོད་པའི་སྲིན་བུ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། འགན་ཞིག་གིས་མི་ལ་ན་ཚ་སྐྱེད་ཐུབ།

splenium
ཐ་ཀནས།
neurosci.

The rounded posterior end of the corpus callosum.

ས་ཤུན་གྱི་རྒྱབ་སྟེ་རིལ་རིལ་དེ་ལ་གོ

splicing (RNA processing)
ཐུན་ཀབྱེད།
biol.

To join together or insert (segments of DNA or RNA) so as to form new genetic combinations or alter a genetic structure.

རིགས་རྩས་ཀྱི་སྟོན་ལུགས་གསར་པ་སྐྱུན་པཱན་རིགས་རྩས་ཀྱི་ཚགས་བཅོད་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་བའི་ཚེད་བྱ། (ཏཱ་ཙེན་ཙེའབར་ཙར་ཙེན་ཙེ་ཡི་ཚ་ཀཱགས་) ལྷན་དུ་ཐོུར་བཀན་གསར་འཇུག་བྱེད་པ་ལ་གོ

split-brain
གྲེས་གླད།
neurosci.

A brain in which the tracts connecting the two halves of the cerebral cortex have been surgically split or are missing from birth

གླད་ཆེན་གླད་ཕྱན་གྱི་ཕྱེད་ཀ་གཉིས་པོ་མ་ཐུད་ཕྱེད་ཀྱི་ཆ་ཤས་དེ་གལ་ཤག་བཅོས་ལ་བཏེན་ནས་ཁ་འཐུལ་བཞམ་ཡང་ན་སྐྱེས་དུས་ནས་མེད་པའི་གླད་པ་ཞིག

spongy bone
སོན་ཅུས།
biol.

Light bone tissue which forms the inner core of a bone and also the ends of long bones.

ཅུས་པ་ཞིག་གི་ནང་སྟེང་དང་ཅུས་པ་རིང་པོའི་མཇུག་སྟེ་གྲུབ་ཕྱེད་ཀྱི་ཅུས་པའི་ཕྱང་གྲུབ་ཡང་མོ་དེ་ལ་གོ། [སོན་སོན་ཡིན་པའི་ཅུས་པ།]

spontaneous generation
ཐོག་ཐུང་གྱི་འབེལ།
biol.

A theory, widely held in the 19th century and earlier but now discredited, stating that living organisms could arise directly and rapidly from nonliving material

ཅུས་རབས་བཅུ་དགུ་པ་དང་དེའི་གོང་རོལ་ཏུ་ཡོངས་ཁྱབ་ཀུ་སྟོང་མོད་དེང་སང་རྒྱེས་མེད་ཅུ་བཏང་བའི་རྒྱས་གཞན་ཅིག་སྟེ། སྐྱེ་ཕྱན་བདོས་པོ་ཅི་སྐྱེ་ལྟན་མིན་པའི་བདོས་ཐུ་ལས་ལས་ཐད་ཀར་ཐུང་མོའི་སྒོ་ནས་འགྲུབ་ཐུབ་པར་བརྗོད།

spore
སོན་ཐལ། སོན་ལྷུ། སོན་ཕིག
biol.

Spore, a reproductive cell capable of developing into a new individual without fusion with another reproductive cell.

སོན་ཐལ་ནི་སྐྱེད་ནུས་ཅན་གྱི་ཐུ་ཤུང་གཞན་དང་མཉམ་དུ་འདུས་འགྲུར་མ་བྱས་པའི་ཐོག་ནས་སྐྱེ་བདོས་གསར་པ་ཞིག་ཏུ་འཚར་བཤེལ་བྱེད་ཐུབ་པའི་སྐྱེད་ནུས་ཅན་གྱི་ཐུ་ཤུང་ཞིག་ལ་རེད།

sporozoa
སོན་ལྷེ་ལྷོག་ཚགས།
biol.

A type of parasitic Protozoa which includes Plasmodium, the cause of malaria.

གཞན་ཟ་ཡིན་པའི་གཙོད་མའི་སྟོག་ཚགས་ཀྱི་ཇི་གས་ཤེག་ལ་གོ་ཞིང། འདིའི་ཁོངས་སུ་དུག་ཚད་འདར་བ་སྐྱེད་མཁན་གྱི་ཉིང་འདུས་ཚུད་ཡོད།

sporozoite
སོན།
biol.

A sporozoan that has been liberated from the oocyst and is ready to penetrate a new host cell.

ཁམས་དམར་ལྷང་བ་ནས་ཕྱིར་ཐྲོད་ཅིང་གནས་བདག་ཐུ་ཤུང་ཞིག་ཏུ་འཕྲལ་བར་ཐུ་ཕྱིག་ཡོད་པའི་སོན་ཕྱེ་སྟོག་ཚགས་ཤིག

spring
ཕྲེས་ཁྱིད།
phys.

An elastic device, such as a coil of wire, that regains its original shape after being compressed or extended.

དཀྱིས་སྐྱུད་ལྟ་བུའི་ལྟེམ་གཤིས་ཅན་གྱི་ཡོ་ཚས་ཤིག་སྟེ། བཏྲུང་བསྐྱེས་གང་རུང་བྱས་ཀྱང་ཡོ་ཚས་དེ་སྔོན་གྱི་བཟོ་ལྟ་རུ་སོར་གནས་བྱེད་པ་ཡིན།

spring tide
འཚོ་རྒྱུན་བས།
phys.

High or low tide that occurs when the Sun, Earth, and Moon are all lined up so that the tides due to the Sun and Moon coincide, making the high tides higher than average and the low tides lower than average.

ཉི་མ་དང་། སའི་གོ་ལ། ཟླ་བ་བཅས་དྲང་ཐིག་གཅིག་ཏུ་འགེལ་སྐབས་ཉི་མ་དང་ཟླ་བ་ལ་བརྟེན་པའི་དུས་ཆུས་གཅིག་ཏུ་འགེལ་ཏེ། མཐོ་ཆུས་རྒྱས་ཆ་སྟོན་པས་ལས་མཐོ་ཞིང་དམའ་ཆུས་རྒྱས་ཆ་སྟོན་པས་ལས་དམའ་བ་ཡོད་པའི་སྒྲང་ཚུལ།

square
༡ ཟུང་འཛི་མ། ༢ བར་ཁྱིས་རྩྭ་བ།
math.

1. A plane figure with four equal straight sides and four right angles. 2.The product of a number multiplied by itself.

1) མཚུངས་པའི་མཐའ་བཞི་དང་མཚུངས་པའི་དྲང་ཐུང་བཞི་ཡོས་ཀྱིས་བཅིངས་པའི་ངོས་སྟོན་རིས་དབྱིབས་ཀྱི། ২) གྲངས་ཀ་ཅིག་གྲངས་ཀ་རང་ཉིད་ཀྱིས་སྒྲུབ་བའི་སྒྲུབ་ཐོན།

square root
ཁྱིས་རྩྭ་ཐུང་ཀྱ་བ།
math.

A number that, when squared, yields a given number. For example, since 5 x 5 = 25, the square root of 25 (written √ 25) is 5.

གྲངས་ཀ་རིས་ཅན་ཞིག་སྟེབས་པར་རང་སྒྲུབ་བྱེད་དགོས་པའི་གྲངས་ཀ་དེ་ལ་གོ་དགེར་ན། 5 x 5 = 25 ཡིན་པས། 25 ཡི་ཁྱིས་སྒྲུབ་ཐུ་བ་ནི་ (√ 25) ནི་ 5 ཡིན།

squeak
བཅོ་ཁ་ཀྲུ་ར།
phys.

A short shrill cry or high-pitched sound

གཅེར་སྐད་ཅན་གྱི་དུ་སྐད་ཐུང་དུ་ཞིག་གམ་གཙང་ཆས་མཐོ་བའི་སྒྲ་ཞིག

squid
མཆོ་འབྱུ་རལ་ཕྲིང།
biol.

An elongated, fast-swimming cephalopod mollusc with eight arms and two long tentacles, typically able to change colour.

ཡན་ལག་བརྒྱད་དང་ཐུ་རུ་རིང་པོ་གཉིས་ལྡན་ཞིང་། སྒྲིན་བཏང་ཁ་དོག་འགྱུར་བ་གཏོང་ཐུབ་པའི་མཆོ་འབུ་ཀུང་མགོའི་ལུས་སྟེ་རིང་ཞིང་མཇུག་པོར་ཆུར་རྒྱལ་ཐུབ་པ་ཞིག

squirrel
ནགས་ཕྱི།
biol.

An agile tree-dwelling rodent with a bushy tail, typically feeding on nuts and seeds.

ཤིང་སྡོང་དུ་གནས་པ་ཅན་ཞིང་ཏ་མར་ཐུ་མང་ལ། སྒྲིན་བཏང་སྟར་ཀའི་རིགས་དང་ས་བོན་ཟས་ས་སྒྲོད་མ།ཁན་ཚོ་ཀ་ཅོ་ཅན་ལུས་བདེ་ཞིང་སྒྲུར་བ་ཞིག

stabilizing selection
འཇོག་འདེམས།
biol.

A type of selection in which both extremes of a phenotypic range are selected against, producing a stable average phenotype.

རིགས་རྩ་མར་མངོན་རྣམ་ཞིག་གི་ཁྱབ་ཚུལ་གྱི་མཐའ་གཉིས་ཀ་ཡན་ཚུན་མཐུན་སྤྱང་གྱིས་འདེམས་སྒྲུག་བྱས་ཏེ་བཏུན་ཞིང་ཆ་སྟོན་པའི་རིགས་རྩ་མར་མངོན་རྣམ་ཞིག་སྒྲུན་པའི་འདོམས་སྒྲུག་གི་རིགས་ཤིག [ཁྱད་ཆོས་འཇེས་པའི་སྒྲ་དཔེས་འདེམས་སྒྲུག་ དཔེར་ན། ནག་སྐྱ་འདེམས་སྒྲུག]

stable equilibrium
བཟློག་པའི་ཚ་མཉམ།
phys.

A state of equilibrium of a body (such as a pendulum hanging directly downward from its point of support) such that when the body is slightly displaced it tends to return to its original position.

དངོས་གཟུགས་ཤིག་(དཀེར་ན་དབྱང་རྩོ་ཞིག་སྐྱུད་པ་འདོག་སའི་དབང་ཐད་དུ་ཡོད་པ་ལྟ་བུ་)གི་ཚ་མཉམ་པའི་གནས་སྟངས་ཏེ། དངོས་གཟུགས་དེར་གཡོ་འགུལ་ཅུང་ཙམ་ཐེབས་ཀྱང་སྐད་ཡང་གནས་སུ་ལོག་པར་བྱེད།

standard deviation
ཚད་ཕྱིར་འཕྲོལ་ཐང་།
phys.

A quantity expressing by how much the members of a group differ from the mean value for the group.

སྡེ་ཚན་ཞིག་གི་གྲུབ་ཆ་རྣམས་ཀྱི་གྲངས་ཐང་དེ་སྡེ་ཚན་དེའི་ཆ་སྟོན་མས་གྲངས་ཐང་ལས་ཁྱད་པར་ཅི་ཙམ་ཡོད་པ་སྟོན་པའི་འགོར་ཚད་ཅིག

standard model
ཚད་ལྡན་དངོས་ཚད།
phys.

A mathematical representation of the electromagnetic, weak, and strong interactions between the elementary particles of matter.

གེམ་རྩས་ཀྱི་རྩ་རྒྱལ་དབར་གྱི་གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་ཤུགས་དང། ཞན་ཤུགས། དྲག་ཤུགས་བཅས་མཚོན་པའི་ཨང་རྩིས་ཀྱི་མཚོན་ཐབས་ཤིག

standing wave
ཡང་ས་ཐུལ་བས།
phys.

Stationary wave pattern formed in a medium when two sets of identical waves pass through the medium in opposite directions. The wave appears not to be traveling.

རྒྱུད་ལམ་ཞིག་ཏུ་མཚུངས་པའི་རླུང་གི་ཕྱོགས་ཁ་བྱོགས་ལྟོ་ཕྱི་ཕྱེ་རྒྱ་སྐད་གྱིས་བའི་འགྲུལ་མེད་རླུང་གི་བཀོད་རིས། རླུང་དེ་འགྲུལ་སྐྱོད་བྱེད་ཀྱིན་མེད་པ་ལྟར་མངོན།

stapes
ཡོབ་རྡུས།
biol.

A small stirrup-shaped bone in the middle ear, transmitting vibrations from the incus to the inner ear.

བར་རྩའི་ནང་གི་ཡོབ་ཀྱི་དབྱིབས་སུ་ཡོད་པའི་རྡུས་པ་ཆུང་ཆུང་དེ་ལ་གོ་ཞིང། གདན་རྡུས་ནས་ནང་རྩ་ལ་འདར་འགྲུལ་རྒྱུད་གཏོད་བྱེད།

star
ཁྲི་རར་མ།
phys.

A self-luminous celestial body, such as the sun, that generates nuclear energy within its core.

རང་གི་ལྟེ་དབུས་སུ་ལྟེ་ཀུས་བསྐྱེན་ཏེ་རང་ཀུས་ཀྱིས་འཚོར་བའི་ཉི་མ་ལྟ་བུའི་བར་སྣང་གི་དངོས་གཟུགས།

starch
བག་ཚི།
biol.

A carbohydrate that is the chief form of stored energy in plants, especially wheat, corn, rice, and potatoes. Starch is a kind of polysaccharide and forms a white, tasteless powder when purified. It is an important source of nutrition for humans and many other animals and is also used to stiffen fabrics and in making adhesives and paper.

རྩི་ཤིང་སྦྱི་དང་། ལྷག་པར་དུ་གྲོ་དང་། མ་རྩོས་ལོ་ཏོག་ འབྲས། ཞོག་ཁོག་བཅས་ཀྱི་ནང་དུ་གསོག་ཉར་བྱས་པའི་ནུས་པའི་རྩལ་པ་གཙོ་བོ་ཡིན་པའི་ཁར་སྟོན་མཁན་རྫས་ཤིག་ བག་ཚི་ནི་ཀ་ར་མར་ལྡན་གྱི་རིགས་ཤིག་དང་། བཙོ་སྦྱོང་བྱེད་སྐབས་རོ་མེད་པའི་མེད་ཁ་ད་ཀར་པོ་ཞིག་ཚགས་ཀྱི་ཡོད། འདི་ནི་མི་དང་སྲོག་ཚགས་གཞན་མང་པོ་ཞིག་གི་བཟུད་རྫས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་པ་མ་རབ། རས་ཚ་མཁྲིགས་པོ་བཙོ་བ་དང་། འབྲར་རྩི་དང་ཟོག་བུ་བཙོ་བ་ལའང་ཝེད་སྦྱོང་བྱེད།

static electricity
ཐོ་དང་གློག
phys.

A stationary electric charge built up on an insulating material.

འགོག་གཟུགས་ཀྱི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་གསོག་པའི་འགྱུལ་མེད་གློག་ཁུར།

static equilibrium
འགྱུལ་མེད་ཚ་མཉམ
phys.

The condition of a system at rest with respect to its inertial frame, so that the net force on the system is equal to zero.

འགྱུར་འགོག་ལྟོས་གཞི་ཞིག་ལ་ལྟོས་ཏེ་འགྱུལ་མེད་ཡིན་པའི་མ་ལག་ཅིག་གི་གནས་སྟངས་ལ་གོ་ཞིང་། འདི་ལ་བརྟེན་ནས་མ་ལག་དེའི་སྟེང་དུ་ཡོག་པའི་གཙང་ཤུགས་ནི་གླུད་ཀོར་ཡིན།

static friction
འགྱུལ་མེད་བཙར་ཕྱུགས
phys.

Force between two objects at relative rest by virtue of contract that tends to opposite sliding.

ལྟོས་བཅས་ཀྱི་འགྱུལ་མེད་དུ་ཡོད་པའི་དངོས་པོ་གཉིས་པས་ཚུན་ཚྱན་ཟུག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཤུད་འགྲོས་འགོག་པར་བྱེད་པའི་ཤུགས།

stationary wave
ཐོ་དང་རླུང་བས
phys.

A vibration of a system in which some particular points remain fixed while others between them vibrate with the maximum amplitude.

བཤེགས་བས་ལ་ཀྱི་གནས་ཁག་ཅིག་ལྟར་མི་བྱེད་ཅིང་དེ་དག་གི་བར་དུ་ཡོད་པའི་ཚ་ཤས་རྣམས་འདར་རྒྱ་ཆེ་ཤོས་སུ་འདར་འགྱུལ་བྱེད་པའི་མ་ལག་ཅིག་གི་འདར་འགྱུལ་ཞིག

statistical physics
བཤེར་ཕྱིས་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག
phys.

A branch of physics concerned with large numbers of particles to which statistics can be applied.

བར་ཤེར་རྩིས་སྦྱོང་རྒྱང་བའི་རྡུལ་ཀྱི་གྲངས་འབོར་ཆེན་པོ་དང་འབྲེལ་བའི་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག་གི་སྟེ་ཚན་ཞིག

statistics
མཐའ་ཕྱིས
math.

The branch of mathematics concerned with the inferences that can be drawn from numerical data on the basis of probability.

སྲིད་ཕྱོད་གཞིར་བཞག་པའི་གྲངས་ཐོ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱང་བའི་རྟེས་དཔག་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ཡང་རྩིས་ཀྱི་ཡན་ལག་ཅིག

steam
ཚ་རླངས།
phys.

The vapour into which water is converted when heated, forming a white mist of minute water droplets in the air.

ཆུ་ཚ་པོ་བཙོ་བའི་སྐབས་སུ་རླངས་གཟུགས་སུ་འགྱུར་བ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། རླུང་ཁམས་སུ་ཆུ་རྡུལ་ཕྲ་མོའི་རླངས་ཟིལ་དཀར་པོ་ཞིག་འགྱུར་བར་བྱེད།

steam-heating system
རླངས་ཕྲོད་མར་ལག
phys.

A system in which heat is transferred from a boiler or other source of heat to the radiators by means of steam at, above, or below atmospheric pressure.

རླུང་ཁམས་ཀྱི་གཤོན་ཤུགས་དང་ཚད་མཉམ་པའམ་མཐོ་དམའ་གང་རུང་གི་སྐབས་སུ། རླངས་ཐབ་བམ་དོད་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་གཞན་ཞིག་ནས་ཚ་རླངས་ལ་བརྟེན་ཏེ་དོད་འགྲེང་འཕྲལ་ཆས་སུ་དོད་ནུས་འཇེན་པའི་མ་ལག་ཅིག་ལ་གོ

steel
དར་ཡུག་ལས།
phys.

A strong metal that is a mixture of iron and carbon, used for making things that need a strong structure, especially vehicles and buildings.

ལྕགས་དང་ནག་རྫས་བསྲེས་ནས་བཙོས་པའི་ལྕགས་རིགས་མཁྲེགས་པོ་ཞིག ཕྱོགས་བརྟན་པོ་ཞིག་མཁོ་བའི་ཅ་དངོས་བཙོ་བར་སྤྱོད། ལྕགས་པར་དུ། འབྲུལ་འཁོར་དང་ཁང་བཅེགས་བཙོ་བར་སྤྱོད།

stellate cell
རྩེ་ཀླུགས་ལྟ་ཕྱད།
neurosci.

Generally, any cell with a starlike shape; specifically, such a cell in the cerebral cortex, particularly the fourth layer, and in the molecular layer of the cerebellum.

སྤྱི་ར་སྐར་མ་འདྲ་བའི་དབྱིབས་ཅན་གྱི་ཕྲ་ཕུང་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་དང་། ཁེ་བྲག་ཏུ་ལྷན་ཆེན་ལྷན་ཤུན་གྱི་རིམ་པ་བཞི་པ་དང་། ལྷན་སྟེང་གི་འདུས་རྡུལ་རིམ་པའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཕྲ་ཕུང་ཞིག

stem cell
གཞུང་རྩེ་ཕྲ་ཕུང་།
biol.

An unspecialized cell that has the potential to develop into one or more different types of specialized cells, such as blood cells or nerve cells. Embryos have stem cells that can develop into almost any kind of body cell.

ཁྲག་གི་ཕྲ་ཕུང་ངམ་དབང་རྩེའི་ཕྲ་ཕུང་ལྟ་བུའི་ཆེད་ལས་ཅན་གྱི་ཕྲ་ཕུང་གི་རིགས་མི་འདྲ་བ་གཅིག་གམ་དུ་མར་འཚོར་འཚེལ་བྱེད་པའི་ནུས་པ་དང་ལྡན་ཞིང་ཆེད་ལས་ཅན་མིན་པའི་ཕྲ་ཕུང་ཞིག་ལ་ཟེར། སྐྱེས་སྲིང་གི་ནང་དུ་ལུས་ཀྱི་ཕྲ་ཕུང་གི་རིགས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་འཚོར་འཚེལ་བྱེད་ཐུབ་པའི་གཞུང་རྩེ་ཕྲ་ཕུང་ཡོད།

step-down transformer
ལྷོན་ཚད་གཅོག་ཆས།
phys.

A transformer in which the output (secondary) voltage is less than its input (primary) voltage is called a step-down transformer.

ནང་འཇུག (གཙོ་བོ་)ལྷོན་ཚད་ལས་ཕྱིར་འདོན་(བཤལ་བ་)ལྷོན་ཚད་ཆུང་བའི་ལྷོན་ཚད་སྐྱེར་ཆས་ལ་ལྷོན་ཚད་གཅོག་ཆས་ཟེར།

step-up transformer
ཟེལ་ཚད་ཐྱོར་ཆས།
phys.

A transformer in which the output (secondary) voltage is greater than its input (primary) voltage is called a step-up transformer.

ནང་འཛུག(གཙོ་བོ་)ཟོལ་ཚད་ལས་ཕྱིར་འདོན(ཕལ་བ་)ཟོལ་ཚད་ཆེ་བའི་ཟོལ་ཚད་སྒྱུར་ཆས་ལ་ཟོལ་ཚད་སྒྲར་ཆས་ཞེས།

stereo
༡ ཐྲ་མཉམ་འཕྲུལ་ཆས། ༢ མཉམ་ཐྲ།
phys.

1.A CD or record player that has two or more speakers and produces stereo sound. 2. Sound that is directed through two or more speakers so that it seems to surround the listener and to come from more than one source

1) ཐྲ་སྒྲས་གཤིས་སམ་ཌ་མ་ཡོད་ཅིང་མཉམ་ཐྲ་བསྒྲན་བར་བྱེད་པའི་འོད་ལྷེར་གཏོང་ཆས་སམ་ཐྲ་འདོན་འཐུལ་ཆས་ཤིག [*1* ཐོག་མའི་ཐྲ་དངོས་དང་མཉམ་པཱན། ཐྲ་བསྒྲེད་སྒྲོག་ཆས་གཅིག་ཅམ་མིན་པར་ཕྱོགས་མང་པོ་ནས་ཐྲ་མཉམ་པར་ཡོད་བར་བྱེད་པའི་ཆས།] ༢) ཐྲ་སྒྲས་ཌ་མ་གྲགས་པ་ལ་བརྟེན་ནས། ཉན་པ་པོའི་མཐའ་ནས་སྐོར་ཞིང་འབྱུང་ཁུངས་ཌ་མ་ནས་གྲགས་པ་ལྟར་སྣང་བའི་ཐྲ་ལ་གོ

sterile
བདས་ཆད།
biol.

Unable to produce offspring; infertile.

རྒྱུད་འཛིན་ཀྱི་མ་སྐྱེད་འགེལ་བྱེད་མི་ཐུབ་པ་སྟེ། སྐྱེད་འགེལ་ཀྱི་ནུས་པ་མེད་པ།

sterilization
༡ བདས་གཙོད། ༢ 5གས་ཟེལ།
biol.

1. The process of making a person or animal unable to produce children, as by removing the sex organs. 2. The process of making something free from bacteria or other living microorganisms: disinfection and sterilization of surgical equipment.

1) མཚན་མའི་དབང་པོ་མེད་པར་བཟོ་བ་ལྟ་བུ་ལ་བརྟེན་ནས་མི་འམ་སྲོག་ཅགས་ཤིག་གི་རྒྱུད་འཛིན་སྐྱེད་འགེལ་ཀྱི་ནུས་པ་མེད་པར་བཟོ་བའི་རྒྱུད་རིས། ༢) དངོས་པོ་ཞིག་སྲིན་བུའམ་སྲོག་ལྟན་ཐ་དངོས་གཞན་དང་ཁ་བྱལ་བར་བཟོ་བའི་རྒྱུད་རིས། དལེར་ན། གཡག་བཙོས་ཡོ་ཆས་གཉན་དུག་དག་མེལ་དང་དུག་སེལ་བྱེད་པ་ལྟ་བུ།

sterilize
༡ བདས་གཙོད་པ། ༢ 5གས་ཟེལ་བྱེད་པ།
biol.

1. To eliminate the ability of a person or animal to produce offspring, as by altering or removing the reproductive organs. 2. Make (something) free from bacteria or other living microorganisms.

1) སྐྱེད་འགེལ་དབང་པོ་མེད་པར་བཟོ་བཨམ་སྐྱེད་འགེལ་དབང་པོ་ལ་འགྱུར་བ་བཏང་སྟེ་མི་ཞིག་གམ་སྲོག་ཅགས་ཤིག་གི་རྒྱུད་འཛིན་སྐྱེད་འགེལ་བྱེད་པའི་ནུས་པ་མེད་པར་བཟོ་བ། ༢) (དངོས་པོ་ཞིག་)སྲིན་བུཨམ་སྲོག་ལྟན་ཐ་དངོས་གཞན་ལས་ཐར་ཌ་འཛུག་པ།

steroid
ཞག་ཌེ་འདུས་ཐུས།
chem.

Steroids are a type of lipid that contains four rings of carbon atoms. Steroids can act as hormones in the body.

ཞག་ཏེ་འདུས་ཐུས་ནི་ཁར་སྒོན་ཏུ་ལ་ཐན་གྱི་ཨ་ལོང་བཞི་དང་ལྡན་པའི་ཚོ་ལ་གྱི་རིགས་ཤིག་ཡིན་པ་དང། འདི་ཡིས་ལུས་པའི་ནང་དུ་ཆེན་ཐུས་ལྟ་བུའི་བྱེད་ལས་ཀྱང་སྟེལ་ཐུབ།

steroid hormone
ཞུ་རི་རྩེན་ཟླས།
biol.

Steroid hormone, any of a group of hormones that belong to the class of chemical compounds known as steroids; they are secreted by three "steroid glands"—the adrenal cortex, testes, and ovaries—and during pregnancy by the placenta. All steroid hormones are derived from cholesterol.

ཞུ་ལའི་རྩེན་ཟླ་ནི་ཞུ་ལ་ལུ་འབོད་པའི་ཟླ་སྒྲོར་འདུས་ཟླ་གི་སྟེ་རུ་གཏོགས་པའི་རྩེན་ཟླ་གི་ཚན་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་རེར་ཞིང་། "ཞུ་ལའི་རྩེན་ཟླ་བུ་" གསུམ་སྟེ། མཁལ་མའི་ཕྱི་ཕྱན་དང་། རྩི་གཎས། བས་མ་མེའུ་བཅས་གྱིས་གློད་འདོན་པ་དང་། སྐྱེས་མའི་གནས་སྐབས་སུ་ཀ་མས་ཀྱང་གློད་འདོན་བྱེད། ཞུ་ལའི་རྩེན་ཟླ་ཐམས་ཅད་ནི་མཁྲིས་ཞུ་ལས་དབྱུང་བ་ཡིན།

sterol
ཞུ་ལི།
chem.

Any of a group of naturally occurring unsaturated steroid alcohols, typically waxy solids.

རང་བྱུང་དུ་སིམ་སྒྲོར་མ་ཆེན་པའི་རྒྱས་པར་འབྱུང་བའི་ཞུ་ལའི་རྩེ་འདུས་ཟླ་གི་ཚང་བ་ཅུང་གི་སྟེ་ཚན་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་སྟེ། ཁྱད་པར་དུ་སྒྲ་ཚོས་འདྲ་བའི་མཁྲིས་ཞུ་ཡོད།

stethoscope
ནང་ཐུན་ཁ་ཚས།
phys.

An instrument used in auscultation to convey sounds in the chest or other parts of the body to the ear of the examiner.

སྒྲ་བརྡུག་ཁན་དབྱུང་གི་སྐབས་སུ་བྱག་ཁོག་གམ་ལུས་པོའི་ཚ་ཤས་གཞན་ནང་གི་སྒྲ་དེ་དབྱུང་མཁན་གྱི་ཆ་བ་སྐྱེལ་བར་བྱེད་པའི་ཡོ་ཚས་ཤིག [ལུས་ནང་གི་སྒྲ་ཁྱན་བྱེད་གྱི་ཡོ་ཚས།]

still water
གཙོ་མེད་ཕྱིར་ཆུ།
biol.

A level section of a waterway where no current is discernible and the water is still.

ཆུ་རྒྱུན་མི་མངོན་ཞིང་ཆུ་གཡོ་མེད་ཡིན་པའི་མཚོ་ལམ་གྱི་ངོ་སྟོན་ཤས་ཤིག

stimulant
སྐྱོང་ཟླས།
biol.

Any agent that causes an increase in the functional activity of the body or some part of the body.

ལུས་པོའམ་ལུས་པོའི་ཚ་ཤས་འགའི་བྱེད་ལས་དང་འཛིལ་བའི་བྱ་བ་གོང་མཐོར་གཏོང་བ་འཛུག་མཁན་གྱི་བྱེད་རྒྱུན་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག

stimulus
ཁྱུལ་རྒྱུན།
biol.

A thing or event that evokes a specific functional reaction in an organ or tissue.

དབང་པོའམ་ཕྱང་གྲྭབ་ཅིག་ཏུ་བྱེད་ལས་རང་བཞིན་ལྟར་པའི་ཟླ་ས་སྒྲོར་དེས་ཅན་ཞིག་འགོ་འཛུགས་སུ་འཛུག་མཁན་གྱི་དངོས་པོའམ་བྱུང་བ་ཞིག

stool
བཤད་ཀ།
biol.

Waste matter evacuated from the bowels

གྲོང་ཁོག་ནས་ཕྱི་རར་དབྱུང་བའི་བཅོག་སྦྱིགས།

strange
མཚར་བ། (ཁོག་རྩལ་དེགས་ཕྱོག)
phys.

The flavor of quark that has a charge of − 1/3 , a mass about 190 times that of an electron, a strangeness of −1, and that belongs to the second generation of elementary fermions.

གཞི་རྩའི་རྡེར་མེའི་རྩལ་རབས་གཉིས་པར་གཏོགས་ཤིང་། ཁྱད་ -1/3 དང་། མཚར་བའི་རང་བཞིན་ -1 ། གདོས་ཚད་ནི་གློག་རྩལ་ལས་སྒྲོ་ 190 ཡིན་པའི་ཁོག་རྩལ་ཀྱི་ཐུན་དེ་ལ་གོ

stratum
རིམ་པ།
biol.

A single layer of tissue or cells

ཐོ་ཕུང་རམ་ཕུང་གྲྭབ་ཀྱི་རིམ་པ་གཅིག་ལ་གོ

stratum basale
གདན་རིམ། ཐྭི་རིམ།
biol.

Deepest layer of the epidermis where mitosis occurs in order to produce new epidermal cells

ཕྱི་པཀས་ཀྱི་ཐོ་ཕུང་གས་པ་སྒྲིང་སྒྲན་བྱེད་པའི་ཚེད་དུ་ཐོ་ཕུང་གཉིས་འགྱེ་འབྱུང་སའི་ཕྱི་པཀས་ཀྱི་གཏེང་ཟབས་ཤོས་ཀྱི་རིམ་པ་དེ་ལ་གོ

stratum corneum
ཁྲད་རིམ།
biol.

The outermost, keratinized layer of dead cells in the epidermis.

ཕྱི་པཀས་ཀྱི་ཕྱི་མཐའ་ན་ཡོད་ཅིང་ཀེ་ར་ཏིན་དང་ལྡན་པའི་སྲོག་མེད་ཐོ་ཕུང་གི་རིམ་པ་དེ་ལ་གོ

stratum germinativum
ཐྭི་རིམ།
biol.

The basal layer of the epidermis, which provides new cells through cell division.

ཐོ་ཕུང་ཆ་བགོས་ལ་བཏེན་ནས་ཐོ་ཕུང་གས་པ་མགོ་སྐྱོང་བྱེད་མཁན་དེ་ཕྱི་པཀས་ཀྱི་གཏེང་མཐེལ་གྱི་རིམ་པ་ལ་གོ

stratum granulosum
འབྲུ་རིམ།
biol.

An intermediate layer of the epidermis consisting of cells containing many granules; these are granules of the protein keratin. Cells of this layer do not divide but differentiate into keratinocytes.

ཀེ་ར་ཏིན་སྤྱི་ཌར་ཀྱི་ཟེགས་མ་མང་པོ་དང་ལྡན་པའི་ཕྱི་པཀས་ཀྱི་བར་རིམ་ཞིག་ རིམ་པ་འདིར་ཡོད་པའི་ཐོ་ཕུང་རྣམས་ཆ་བགོས་མི་བྱེད་མོད་ཀེ་ར་ཏིན་ཐོ་ཕུང་དུ་ཁྱད་འགྱུར་བྱེད།

stratum lucidum
དྭངས་རིམ།
biol.

A layer of transparent epidermal cells beneath the stratum corneum in the palms and soles.

ལག་མཐིལ་དང་ཤུང་མཐིལ་དུ་ཁྱད་རིམ་གྱི་ཧོག་ཏུ་ཡོད་པའི་ཕྱི་པཀས་ཐོ་ཕུང་དྭངས་མའི་རིམ་པ་ཞིག

stratum spinosum
ཟེ་རིམ།
biol.

The layers of prickle cells over the layer of the stratum basale capable of undergoing mitosis

གདན་རིམ་གྱི་སྟེང་དུ་ཡོད་ཅིང་ཐོ་ཕུང་གཉིས་འགྱེ་བྱེད་ཐུབ་པའི་ཟེ་དབྱིབས་ཐོ་ཕུང་གི་རིམ་པ་དེ་ལ་གོ

streamline
རྒྱུན་ཕིག
phys.

Smooth path of a small region of fluid in steady flow.

རྒྱུན་སྟོན་པའི་རྒྱུ་གཟུགས་ཀྱི་ཚར་ལས་ཆུང་ཆུང་ཞིག་གི་བཞུད་ལམ་འཇམ་པོ།

stress
སེམས་ངལ། སེམས་གཅོན།
neurosci.

Stress is simply a reaction to a stimulus that disturbs our physical or mental equilibrium.

སེམས་ངལ་ནི་ང་ཚོའི་ལུས་སེམས་ཀྱི་དོ་མཉམ་རང་བཞིན་དགྱེ་མཁན་གྱི་སྟོང་ཆེན་ལ་སྦྱང་བའི་ཡ་ལན་ཞིག་ལ་གོ

stress
གཅོན་པ། ཕྱིད་གཅོན།
phys.

The force per unit area on a body that tends to cause it to deform.

དངོས་གནས་ཤིག་གི་གནས་དབྱིབས་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་བར་དངོས་གནས་དེའི་རྒྱ་ཕྱོན་གྱི་བཞི་མ་རེ་རེའི་སྟེང་དུ་ཐོག་བའི་ཤུགས།

stressor
གཅོན་རྒྱུན།
neurosci.

An agent, condition, or other stimulus that causes stress to an organism.

རྒྱུ་དངོས་ཤིག་ལ་སེམས་གཅོན་སྐྱེན་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་བྱེད་རྒྱུན་ནམ། གནས་སྟངས། ཡང་ན་སྐུལ་རྒྱུན་ཞིག་ལ་གོ

stretch receptors
རྒྱོང་བྱེད་བཏང་ཤེས་པ།
biol.

A sensory receptor in a muscle that responds to the stretching of tissue.

ཀ་སྒྲིམ་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་ཕུང་གྲབ་ཅིག་གི་སྟར་རྒྱོང་བྱ་བ་ལ་ཡ་ལན་སྤྲོད་མཁན་གྱི་དབང་ཚོར་སྟེ་ལེན་པ་ཞིག

striatum
ཕྱུན་ཕྱན།
neurosci.

The part of the corpus striatum consisting of the caudate nucleus and putamen.

ལུག་རྩ་གོང་བུ་དང་གླང་རྩས་ཚོ་ཀུ་མ་གཉིས་ཡོད་སའི་སྒྲྀ་ཁུག་ལྟུན་ཤུན་གྱི་ཚ་ཤས་ལ་གོ

string theory
ཐུ་ཀྱད་རྩམ་གཞུང
phys.

A theory in physics in which tiny stringlike objects have modes of vibration that correspond to elementary particles. Such objects exist in a spacetime that has more dimensions than the familiar three dimensions of space, some of which are thought to be exceedingly small. String theory seeks to unify gravity with quantum theory.

ཐུ་ཀྱད་དང་འདྲ་བའི་དངོས་པོ་ལ་རྩ་རྒྱ་དང་མཚུངས་པའི་འདར་འགུལ་གྱི་གཟུགས་ཤིག་ཡོད་པར་བརྗོད་པའི་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག་གི་རྩམ་གཞུང་ཅིག། དངོས་པོ་འདི་ལྟ་བུ་ནི་རྒྱུ་ས་མངའ་ཆེ་བའི་ཐྲི་གས་ཆ་གསུམ་ལྡན་གྱི་བར་སྟང་ལས། ཐྲི་གས་ཆ་མང་བའི་མཁའ་དུས་ཀྱི་ནང་དུ་གནས་བ་དང་། ཐྲི་གས་ཆ་འགའ་ནི་ཉ་ཅང་བྱ་བར་འདོད། ཐ་ཀྱད་རྩམ་གཞུང་གིས་འཛིན་ཤུགས་ཀྱི་རྩམ་གཞུང་དང་ཚད་རྡུལ་རྩམ་གཞུང་གཉིས་རྒྱ་སྐྱེལ་བར་འབད།

strip
ཁན།

A long, narrow piece of cloth, paper, plastic, or some other material.

རས་ཆའམ། ཤོག་བུའམ། འཕྲིག་ཤོག་གམ། ཡང་ན་རྒྱ་ཆ་གཞན་གྱི་དུས་བུ་དོག་ཅིང་རིང་བ་ཞིག

strobe light
འཚེར་ཤོད།
phys.

A light that quickly flashes on and off.

མཐོ་གས་ཡོར་འཚེར་ཞིང་ཤི་འགྲོ་བའི་ཚད་ཅིག

stroboscope
འཚེར་ཧོོད་དཔྱད་ཆས།
phys.

An instrument for studying periodic motion or determining speeds of rotation by shining a bright light at intervals so that a moving or rotating object appears stationary.

དུས་མཚམས་རེས་ཅན་ཞིག་ལ་ཧོད་གསལ་པོ་རེ་འཕྲོ་རྒྱ་བཙུག་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འགྱུལ་སྐྱོད་བྱེད་ཀྱིན་པཱལས་རང་སྐོར་བྱེད་ཀྱིན་པའི་དངོས་གཟུགས་འགྱུལ་མེད་དུ་མངོན་པའི་ཐབས་སྦྱོར་དེ། དུས་མཚམས་ཅན་གྱི་འགྱུལ་སྐྱོད་དམ་རང་འགོར་གྱི་མཚོན་གས་ཚད་ཞིས་འཛིན་བྱེད་པར་སྦྱོར་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག

stroke
ཕྲིན།
biol.

A sudden change in the blood supply to a part of the brain, which can result in a loss of some mental or physical abilities, or death.

གླང་པའི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཏུ་ཁྲག་མགོ་སྦྲོད་བྱེད་ཚད་ལ་གློ་བུར་དུ་ཕྱིན་པའི་འགྱུར་བ་ཞིག་སྟེ། འདི་ཡིས་ལུས་དང་སེམས་ཀྱི་ནུས་པ་ཁ་ཤས་ཉམས་འགྲོ་བཞིན། ཡང་ན་འཆི་སྐྱོན་འབྱུང་བའི་རྒྱུན་བྱེད་ཐུག

strong force
ངག་ཐྲུག་སྟོབ།
phys.

Force that attracts nucleons to each other within the nucleus; a force that is very strong at close distances but decreases rapidly as the distance increases. Also called strong interaction.

ལྷེ་ཏུ་ལ་དུ་ལྷེ་ཆ་བཅན་ཆུན་འཛིན་རེས་བྱེད་པའི་ཤུགས་ཤིག་སྟེ། ཐག་ཉེ་བའི་སྒོམས་སུ་ཤུགས་ཚད་ཅུ་ཅང་ཆེ་ལ་ཐག་རྗེ་རིང་དུ་འགྲོ་སྒོམས་ཤུགས་ཚད་མཁྱོགས་པ་ཡིས་ངང་རྗེ་ཤུགས་ཤིག་ཏུ་འགྲོ་བའི་ཤུགས་ཤིག། དགག་ཡོད་ཐུལ་ལ་སྐྱོར་ཞིས་ཀྱང་རེས།

strong interaction
ཐུལ་ལས་ཐྲུག་ངོ།
phys.

See strong force.

དགག་ཤུགས་ལ་གཟིགས།

structure
ཚགས་འགོད། འགོད་པ། ཚགས་ཀཏིག་ཐབས།
biol.

The arrangement of and relations between the parts or elements of something complex.

རྩོ་གཞི་འཛིང་ཅན་གྱི་བྱ་དངོས་ཤིག་གི་ཆ་ཤས་སམ་གྲྭབ་ཆའི་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་དང་གོ་རིམ་སྒྲིག་སྒྲུམས་ལ་གོ

study
ཞིབ་ཐབས།
sci. method

A detailed investigation and analysis of a subject or situation.

བཟོ་བྱ་ཞིག་གམ་གནས་སྟངས་ཤིག་གི་ཐད་ལ་སྒྲུབ་པའི་ཞིབ་ཚགས་པའི་རྩོག་ཞིབ་དང་དཔྱད་ཞིབ་ལ་གོ

Styrofoam
ཕི་ཏ་ཕི་ཧོ།
phys.

A brand of expanded plastic made from polystyrene.

འགྱིག་ཤོག་གི་རྒྱུ་ཆ་པོ་ཕི་ས་ཏཡེ་རིན་སྦྱད་ནས་བཟོས་པའི་བོང་ཚད་ཆེ་བའི་འགྱིག་ཤོག་རིགས་ཤིག

subatomic
ཕྲ་རྡུལ་གྱི།
phys.

Below the atomic level; describing a particle of matter smaller than an atom, such as an electron.

རྡུལ་ཕྲན་གྱི་རིམ་པའི་འོག་ཏུ་ཡོད་པ་སྟེ། རྡུལ་ཕྲན་ལས་ཆུང་བའི་གེམ་རྩ་གྱི་ཕྲ་རྡུལ་འགྲེལ་བར་བྱེད། དཔེར་ན་གློག་རྡུལ་ཞིག་ལྟ་བུ།

subatomic particle
ཕྲ་རྡུལ།
phys.

A particle smaller than an atom (e.g., a neutron) or a cluster of such particles (e.g., an alpha particle).

རྡུལ་ཕྲན་ལས་ཆུང་བའི་རྡུལ་ (དཔེར་ན་བར་རྡུལ་ཞིག་) ཞིག་གམ། ཡང་ན། འདི་ལྟ་བུའི་རྡུལ་གྱི་ཚོགས་ (མཁལ་པ་རྡུལ་ཞིག་) ཡིག

subconscious
མངོན་མེད་ཀྱི་ཚོར།
neurosci.

Of or concerning the part of the mind of which one is not fully aware but which influences one's actions and feelings.

བར་ཧྲིད་ཀྱི་ཤེས་རྟོགས་ཆ་ཚང་བའི་འོག་ཏུ་མེད་མོད་སྒྲིར་ཞིག་གི་བྱེད་ལུགས་བར་མེམས་ཚོར་ལ་ཤུགས་རྒྱན་སྤེད་པར་བྱེད་པའི་མེམས་ཀྱི་ཆ་ཤས་དེ་བར་འབྱེལ་བའི།

subcutaneous fat
པགས་ཕྱི་ལུ།
biol.

Adipose tissue located beneath the skin.

པགས་པའི་འོག་ཏུ་ཡོད་པའི་ཚུལ་བ་ཟྭང་ལྡང་གྱུར་ཅིག

subcutis
ནང་པགས། འོག་པགས།
biol.

The layer of loose connective tissue beneath the skin, typically containing some or many fat cells as well as blood vessels and nerves.

པགས་པའི་འོག་ཏུ་ལྷོད་པོར་ཡོད་པའི་མཐུད་སྦྱོར་ལྡང་གྱུར་ཀྱི་རིམ་པ་སྟེ། དེའི་ནང་དུ་གཙོ་བོ་ཚོལ་ཞིག་བྱ་ལྡང་འགན་ཞིག་གམ་མང་པོ་ཡོད་པ། ཁྲག་རྩ་དང་དགང་རྩ་ཡང་ཡོད་པ་ཡིན།

subdwarf
ཕྲ་ཐུང་།
phys.

A star which is smaller than a dwarf star

སྐར་ཆུང་ལས་ཆུང་བའི་སྐར་མ་ཞིག

subfamily
ཡང་རྒྱུད།
biol.

A taxonomic category of related organisms ranking below a family and above a genus.

ཁྱིམ་གྱི་འོག་བང་རྒྱུད་ཀྱི་སྟེང་དུ་ཡོད་པའི་འགྲེལ་ཡོད་རྒྱུ་དང་རིས་ཀྱི་དབྱེ་བསྡུའི་སྟེ་ཚན་ཞིག

subgiant
སྐར་འཕྲིད།
phys.

A star with a lower absolute magnitude than a normal giant star of its spectral type

འོད་ཤུལ་གྱི་རིགས་མཚུངས་པའི་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་སྐར་ཚེན་ལས་ཚུགས་ཐུབ་ཀྱི་གསལ་ཆ་ཆུང་བའི་སྐར་མ་ཞིག

subiculum
འོག་ཁྱིམ།
neurosci.

The parahippocampal gyrus of the cerebral cortex.

གླང་ཚན་གླང་ཤུན་གྱི་མཚོ་རྟའི་མཐའ་འགོར་ཆེ་རྒྱུད་ལ་གོ

sublimation
ཐུ་རྒྱས་བས་ཐྲུར།
phys.

Direct conversion of a substance from the solid to the vapor phase without passing through the liquid phase.

དངོས་རྫས་ཤིག་གསེར་གཟུགས་སུ་འགྱུར་མི་དགོས་པར་སྦ་གཟུགས་ནས་རླངས་གཟུགས་སུ་ཐད་ཀར་སྒྱུར་བ་ལ་གོ

submillimeter astronomy
མི་ཀར་ཕྱོང་ཐུར་འོག་གི་རྒྱུད་དཔྱད་རིག་པ། མི་ཡི་ཕྱ་དཔྱད་རྒྱུད་རིག་པ།
phys.

A branch of astronomy covering the wavelength range from 0.3 to 1 millimeter approximately. It is the highest frequency range, 300–1000 gigahertz, in which radio astronomy can be carried out, and is particularly important because of the large number of molecular emission lines to be found in the range.

རླབས་ཐག་མི་ལེ་མི་ཀར་ 0.3 ནས་ 1 བར་ཅམ་ལ་ཁྱབ་པའི་སྐབས་དཔྱད་རིག་པའི་ནང་ཚན་ཞིག་ཞིང། རློས་ཕྱོད་ཁེར་འབྱམ་ 300 ནས་ 1000 བར་ཁྱབ་པས། འདི་ནི་ཆུང་འཛིན་གྱི་སྐབས་དཔྱད་རིག་པ་བེད་སྤྱོད་ཐུབ་པའི་ཐོས་ཕྱོད་ཀྱི་ཁྱབ་ཁྱལ་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན་པ་དང། འདུས་རྩྭ་གྱི་འགྲོ་ཐེག་གང་མང་ཞིག་ཁྱབ་ཁྱལ་འདི་རྣ་ཡོད་པས། འདི་ནི་དམིགས་བསལ་གྱི་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན།

subnucleus
ཡང་ཚོམ།
biol.

A smaller or secondary nucleus formed by the division of a larger nerve nucleus.

དབང་རྩའི་ཚོམ་བུ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཆ་བགོས་བྱས་པ་ལས་གྲུབ་པའི་ཚོམ་བུ་ཆུང་བཞམ་འབྲིང་པ་ལ་གོ

subsonic
ཐྲ་ཁབས།
phys.

1. Of less than audible frequency.
2. Having a speed less than that of sound in a designated medium."

1) ཐོས་རྩུང་གི་ཕྲོས་ཕྱོད་ལས་དམའ་བའི། *2*) རྒྱུ་ལས་དེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་སྒྲ་ཡི་མགྱོགས་ཚད་ལས་དལ་བ་ཡོད་པའི།

substance
བེམ་ཕྲས།
phys.

That which has mass and occupies space; matter.

གང་དོས་ཚད་ཡོད་ཅིང་བར་སྟོང་དུ་གོ་ས་འཛིན་མཁན་ཏེ་བེམ་རྫས།

substantia nigra
ཀླད་ཀྱི་ནག་པོ།
neurosci.

A layer of grey matter in the brain that produces dopamine and contains pigmented nerve cells, loss of which has been associated with Parkinson's disease.

ཏོ་པ་མིན་སྐྱེད་སྤྱན་བྱེད་ཅིང་ཚོན་ཆེན་ཅི་ཅན་གྱི་དབང་རྩ་ཐུ་ཕུང་དང་ལྡན་པའི་ཀླད་པའི་ནང་གི་སྐྱ་རྩས་གྱི་རིམ་པ་ཞིག། འདི་ལ་གཏོང་སྐྱོན་ཡོད་པ་ནི་པར་ཀིན་སོན་གྱི་ནད་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན།

substrate
གཞི་ཕྲས།
biol.

The substance on which an enzyme acts.

སྐྱེན་རྫས་ཀྱིས་བྱེད་ལས་སྐྱེལ་མའི་དངོས་རྫས།

subthalamic nucleus
ཀླད་ཐྱག་ཞབས་མདོ།
ཐྱག་ཞབས་ཀོང་ཏཱ།
neurosci.

Part of the basal ganglia, the subthalamic nucleus is found in the diencephalon. It receives input from the striatum and helps to modulate motor behavior.

ཞབས་གཞན་རྫ་འདུས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཡིན་པའི་ཀླད་ཐྱག་ཞབས་མདོ་ནི་བར་ཀླད་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད། དེ་ཡིས་ལྷན་ཤུན་ནས་ཆ་འཛིན་ལེན་པ་དང། འགྲུལ་སྐྱོད་ཀྱི་རྣམ་པ་སྟོས་སྒྲིག་ལ་རམ་འདེགས་བྱེད།

subtidal zone
དུས་རྒྱབས་བོག་ཁུལ།
biol.

Zone in sea or ocean extending from low-tide mark to edge of continental shelf.

དུས་རྒྱབས་དམའ་བའི་མཚམས་ནས་གླིང་ཆེན་གྱི་བར་གའི་དབར་དུ་བཀྲངས་པའི་མཚོའམ་རྒྱ་མཚོའི་ཁུལ་དེ་ལ་གོ།

subtractive primary color
འཕྲི་ཁྱབ་གཙོ་མདོག
phys.

The three colors of light-absorbing pigments- magenta, yellow, and cyan- that when mixed in certain proportions will reflect any color in the spectrum.

ཧོད་ཟེར་འཇིག་པའི་ཚོན་རྩྭ་གསུམ་སྟེ་དམར་སྐྱ་དང་། སེར་པོ། སྔོ་སྐྱ་བཅས་སོ། འདི་དག་བསྡུར་ཚད་ངེས་ཅན་དུ་བསྲེས་ཚེ་ཧོད་ཤལ་གྱི་ཁ་དོག་གང་ཡང་རྩང་བ་སྔོག་འཕོ་བྱེད་ཐུབ།

succinate
སི་ཧིག་ཐུན་ཚྭ།
chem.

A salt or ester of succinic acid.

སི་ཧིག་སྐྱུར་རྩས་ཀྱི་ཚྭའམ་སྐྱུར་ཚོལ་ཞིག

succinate dehydrogenase
སི་ཧིག་ཡང་འཕྲལ་སྐྱེན་རྩས།
biol.

A key enzyme in the citric acid cycle catalyzing the oxidation of succinic acid to fumaric acid.

སི་སྐྱུར་འགོར་རྒྱུན་ནང་གི་སྐྱེན་རྩས་གཙོ་བོ་ཞིག་སྟེ། སི་ཧིག་སྐྱུར་རྩས་ལ་འཚོ་རྒྱང་སྟེབ་སྐྱོར་གྱི་སྐྱལ་རྒྱན་བྱས་ཏེ་བུམ་སྐྱུར་དུ་སྐྱུར་མཁན་སྐྱེན་རྩས།

sucrose
ཐུག་མདར། (ཐུ་ཞུ་མདར་ཁུས།)
chem.

A compound which is the chief component of cane or beet sugar.

ཤུང་དམར་གྱི་མངར་རྩས་སམ་བུར་ཤིང་གི་མངར་རྩས་ཀྱི་གྲུབ་ཆ་གཙོ་བོ་ཡིན་པའི་འདུས་རྩས་ཤིག

suction cup
རྩྭ་འཛིན་ཕོར་བཱ།
phys.

A cup-shaped device, usually of plastic or rubber, designed to adhere to a flat surface by means of suction.

འགྱིག་རིགས་ཀྱིས་གྲུབ་ཅིང་རྩྭ་འཛིན་ལ་བརྟེན་ནས་སྟོན་མས་ངོས་ཤིག་ལ་འབྱར་བར་བྱེད་པའི་ཕོར་པའི་དབྱིབས་ཀྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག

sulcus (sulci)
གླང་ལྷུ།
neurosci.

Any of the narrow fissures separating adjacent convolutions of the brain.

གླང་པའི་ལྷེབ་ཆེག་སྤ་ཕྱི་གཞིས་ཀྱི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་སྦུབས་ཀ་ངོག་ཕོ་གང་ཡང་རྩང་བ་ཞིག་ལ་གོ། (གླང་ཚན་ཕྱི་ཤུན་སྟེང་དུ་ཚགས་པའི་གཡོང་བུའི་རྒས་པ།)

sulfur
ཐ་ཤི།
chem.

The chemical element of atomic number 16, a yellow combustible non-metal.

རྩལ་གྲངས་ *16* ཡིན་པའི་རྩ་རྩས་ཏེ། ལྷག་ས་རིགས་མིན་ཞིང་འབར་སྐྱ་ལ། སེར་མདོག་ཅན་ཞིག

summation
བློ་གས་བཙོ་མས།
math.

The act or process of adding; addition.

སྟོན་པའི་བྱ་བཉམ་རྒྱུད་རིམ་སྟེ། སྟོམ་ཁྱིས།

sun
ཉི་མ།
phys.

The star at the centre of the solar system. A typical main-sequence dwarf star, the sun is some 149600000 km from earth.

ཉི་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ཀྱི་དཀྱིལ་དབུས་སུ་གནས་པའི་སྐར་མ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། གཙོ་རིམ་སྐར་ཚུང་ཞིག་ཡིན་ལ། མའི་གོ་ལ་ནས་བརྩེས་ན་རྒྱང་ཐག་ 149600000 km སར་ཡོད།

sunspot
ཉི་ཕྲེག
phys.

A dark patch in the sun's photosphere resulting from a localized fall in temperature to about 4000k. Most spots have a central very dark umbra surrounded by a lighter penumbra.

ཉི་མའི་ངོས་ཀྱི་ས་གནས་ངོས་ཅན་ཞིག་གི་རྩོད་ཚད་ 4000k ལ་མར་ཆགས་པ་བརྟེན་ནས་ཉི་མའི་འོད་ཁྱིམ་དུ་མངོན་པའི་ནགས་ཕེག་ཅིག ཉི་ཕེག་མང་ཆེ་ཤོས་ལ་མཐའ་འཁོར་ཐུང་སྒྲ་པོའི་ཉེ་བའི་སྨྲིག་མདངས་ཀྱིས་སྒོར་བའི་དཀྱིལ་དབུས་ཀྱི་གཡོག་མདངས་ཀ་ཅང་ནས་ཝོ་ཞིག་ཡོད།

sunspot cycle
ཉི་ཕྲེག་རྒྱུན་འཁོར།
phys.

The recurring increase and decrease in the number of sunspots over a period averaging about eleven years.

ཚ་སྟོན་མས་དུས་ཡུན་འོར་ཌ་ ༡༡ ཙམ་གྱི་ནང་དུ་ཉི་ཕེག་གི་ཀ་གྲངས་རྗེ་མང་དང་རྗེ་ཕྱུང་དུ་བསྒྲུར་བློས་སུ་འབྱུང་བའི་སྒྱུར་ཚུལ།

super giant
རྒར་མ་འཕགས་ཆེན།
phys.

A very large, extremely luminous star, 25 to as much as 1000 times the Sun's size.

ཉི་མའི་ཆེ་ཚད་ལས་ལྷན་ ༢༥ ནས་ ༡༠༠༠ གོས་ཆེ་ཞིང་། བཀྲག་མདངས་དང་བོངས་ཚད་ཀ་ཅང་ཆེ་བའི་སྐར་མ་ཞིག

supercluster
ཁྱད་འཕགས་ཚོམ་བྱ།
phys.

A group of neighboring clusters of galaxies.

ཉེ་འབྲེལ་དུ་ཡོད་པའི་དགུ་ཚུགས་ཀྱི་ཚོམ་བུ་དུ་མས་བྱུབ་པའི་སྟེ་ཚན་ཞིག

superconductivity
ཁྱད་འཕགས་ཁྲིད་ཏྲས།
phys.

The property of zero electrical resistance in some substances at very low absolute temperatures.

ཚུགས་ཐུབ་རྩོད་ཚད་ཀ་ཅང་དམའ་མོའི་སྐབས་སུ་དངོས་རྫས་འགའ་ཤས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་གློག་གི་འགོག་ཤུགས་གླང་ཀོར་ཡིན་པའི་ཁྱད་ཚོས།

superconductor
ཁྱད་འཕགས་ཁྲིད་གཏུགས།
phys.

Material that is a perfect conductor with zero resistance to the flow of electric charge

གློག་ཁུར་གྱི་རྒྱུ་བ་ལ་འགོག་ཤུགས་ཅི་ཡང་མེ་སྟོང་པའི་ཡང་དག་ཁྲིད་གཏུགས་ཡིན་པའི་དངོས་པོ།

superfamily
གོང་ཁྱིམ།
biol.

A taxonomic rank immediately above a family.

ཁྱིམ་གྱི་སྟེང་ཏུག་ཏུག་ན་ཡོད་པའི་དབྱེ་བསྡུའི་རིམ་པ་ཞིག

supergiant
རྒར་མ་འཕགས་ཆེན།
phys.

The largest and most luminous type of star.

བོངས་ཆེ་ཤོས་དང་བཀྲག་མདངས་ཆེ་ཤོས་ཡིན་པའི་སྐར་མའི་རིགས་ཤིག

superimpose To lay or place (something) on or over something else.
སྟོ�e
phys. དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་(དངོས་པོ་གཞན་ཞིག)སྟལ་བཅས་འཇོག་པ།

superior Describing an organ or part that is in a higher place or position.
ཕྱེད
biol. གནས་ས་མཐོ་བ་ཞིག་ཏུ་ཡོད་པའི་དབང་པོའམ་ལུས་པོའི་ཆ་ཤས་མཚོན་པར་བྱེད་པ་ཡིན།

superior colliculus An essential visual center between the retina and the striate cortex.
འཕྱ
neurosci. ངོ་སྤྲོ་དང་འབྲུར་རིས་ཅན་གྱི་གླང་ལྟན་གཤིས་ཀྱི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་མཐོང་ཚོར་གྱི་ལྟེ་གནས་གལ་ཆེན་ཞིག

supernova An explosive brightening of a star in which the energy radiated by it increases by a factor of 10^{10}.
ཁྱད
phys. བསྐྱན་པའི་ནུས་པ་གལ་ 10^{10} ཡིས་འཕར་བའི་འབར་ནུས་དང་ལྡན་པའི་སྐར་མ་བཀྲག་མདངས་ཅན་ཞིག

superorganism A group of organisms, such as an insect colony, that functions in an organized fashion analogous in some ways to the functioning of a single biological organism.
ཚད
biol. སྐྱེ་དངོས་བྱེ་བྲག་པ་གཅིག་གི་བྱེད་ལས་སྒེལ་སྤྱངས་དང་གང་འཚམས་མཚུངས་པའི་སྒོ་ནས་སྒྲིག་འཇུག་ཅན་གྱི་བྱེད་ལས་སྒེལ་མ་ཁན་འབྱ་ཕིན་གྱི་ཁྱུ་ཚོགས་ལྟ་བུའི་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ཚོགས་སྡེ་ཞིག

superposition The overlapping and combining of waves.
ཅིག
phys. རླངས་མཉམ་དུ་སྟོལ་བ་དང་སྡེབ་པའི་དོན།

superposition principle In a situation where more than one wave occupies the same space at the same time, the displacements add at every point.
ཅིག
phys. རླངས་འགལ་འཁས་ཀྱིས་དུས་མཚུངས་སུ་ས་ཁུལ་གཅིག་པ་བཟུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་རླངས་ཀྱི་གནས་ཐམས་ཅད་དུ་གནས་སྟོལ་ཕྱོགས་བྱེད་ཡོད་པའི་གནས་སྟངས།

supersonic Traveling faster than the speed of sound.
ཐུ
phys. སྒྲའི་མགྱོགས་ཚད་ལས་མྱུར་བར་བགྱོད་པ། [སྒྲ་ལས་མགྱོགས་པར་བགྱོད་པས་ན་སྒྲ་བཏང་ལ།]

support force The upward force that balances the weight of an object on a surface.
ཁེན
phys. ངོས་ཤོག་གི་སྟེང་དུ་བཞག་པའི་དངོས་པོའི་ཕྱོད་ཚད་ཆ་སྟོམ་བཟོ་མཁན་ཁ་ཡར་ལ་རྒྱུགས་པའི་ཤུགས།

supratidal zone The region of the shore that is just above the highest water level, within reach of waves or spray.
5ས
biol. ཆུའི་མཐོ་ཚད་མཐོ་ཤོས་ཀྱི་སྟེང་ཁག་ཁག་ན་ཡོད་ཅིང་རླ་རླངས་དང་ཆུའི་ཟིགས་མ་སྟོན་པའི་མཚོ་འགྲམ་གྱི་ས་ཁུལ་ལ་གོ

surface area
ཁྱད་ངོས་རྒྱ་ཁྱོན།
math.

The area of an outer part or uppermost layer of something.
དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྟེང་ངོས་སམ་ཕྱི་ངོས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཀྱི་རྒྱ་ཁྱོན་ལ་གོ

surface tension
ཕྱི་ངོས་རྐྱོང་ཤུགས།
phys.

Tendency of the surface of a liquid to contract in area and thus behave like a stretched elastic membrane.
གཤེར་གཟུགས་ཤིག་གི་ཕྱི་ངོས་ཀྱི་རྒྱ་ཁྱོན་ཆུང་དུ་གཏོང་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་སྟེ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་བརྐྱངས་ཚར་བའི་ལྡེམ་གཤིས་ཅན་གྱི་སྐྱི་མོ་ལྟ་བུའི་བྱ་བ་བྱེད།

sweat gland
རྡུལ་རྨེན།
biol.

A gland which produces sweat, situated beneath the dermis and connected to the skin surface by a sweat duct
རྡུལ་ཆུ་སྐྱེད་སྐྲུན་བྱེད་མཁན་གྱི་རྨེན་བུ་ཞིག་སྟེ། བར་པགས་ཀྱི་འོག་ཏུ་ཡོད་ཅིང་པགས་པའི་ཕྱི་ངོས་ལ་རྡུལ་ཆུའི་སྒྲུ་གུ་ཡིས་སྦྲེལ་ཡོད།

symbiont
མཉམ་གྲོགས་པ།
biol.

An organism living in a state of symbiosis
མཉམ་གྲོགས་ཀྱི་རྣམ་པར་འཚོ་བཞིན་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཤིག

symbiosis
མཉམ་གྲོགས།
biol.

A close association between two or more different organisms of different species, often but not necessarily benefiting each member. Three different kinds of symbioses are commensalism, mutualism, and parasitism.
ཉེ་རིགས་ཐ་དད་ཡིན་པའི་སྐྱེ་དངོས་མི་འདྲ་བ་གཉིས་སམ་དུ་མའི་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་ཞིག་སྟེ། སྐབས་མང་པོར་པན་ཚུན་ལ་པན་འདོགས་རེས་བྱེད་མོད། དེ་ལྟར་འབྱུང་དགོས་པའི་ངེས་པ་མེད། མཉམ་གྲོགས་ཀྱི་རིགས་མི་འདྲ་བ་གསུམ་པོ་ནི། གཉིས་མེད་ཁེ་འཐོབ། པན་ཚུན་གཉིས་པན། གཞན་རྟེན་གྱི་རང་བཞིན་བཅས་ཡིན།

symbol
མཚོན་རྟགས།

A mark or character used as a conventional representation of an object, function, or process, e.g. the letter or letters standing for a chemical element or a character in musical notation.
དངོས་པོའམ། བྱེད་ལས། ཡང་ན་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་སྟབས་བདེར་མཚོན་པའི་ཆེད་དུ་སྤྱོད་པའི་རྟགས་སམ་ཡིག་འབྲུ་ཞིག དཔེར་ན། ཡིག་འབྲུ་གཅིག་གམ་དུ་མས་རྩ་རྫས་སམ་དབྱངས་རྟགས་མཚོན་པ་ལྟ་བུ།

symmetry
རྣམ་མཚུངས། ཆ་མཚུངས།
phys.

The quality of being made up of exactly similar parts facing each other or around an axis
པན་ཚུན་ཁ་གཏད་དུ་ཡོད་པའམ་སྲོག་ཤིང་ཤིག་གི་མཐའ་འཁོར་ཡོད་པའི་ཆ་ཤས་གཅིག་མཚུངས་གཉིས་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་ཁྱད་ཆོས་ལ་གོ

sympathetic trunk
གནས་ཚོར་གཞུང་རྩ།
neurosci.

The sympathetic trunks are a paired bundle of nerve fibers that run from the base of the skull to the coccyx.

གནས་ཚོར་གཞུང་རྩ་ནི་ཀ་པཱིའི་མཐེལ་ནས་མཇུག་རྩུས་དབར་མཐུད་པའི་དབང་རྩའི་རྩ་རྒྱུས་ཀྱི་ཆགས་པ་ཆ་གཅིག

symptom
ནད་ཀྱི་གསལ།
biol.

An indication of a disorder or disease, especially a subjective one such as pain, nausea, or weakness.

འཁྲག་སྐྱོན་ནམ་ན་ཚའི་རྣགས་མཚན་ཏེ། བྱ་ཟག་ཏུ་ན་ཟུག་གམ། སྨྲུག་མེར་ལངས་བ། ཡང་ན། སྟོབས་མེད་པའི་རང་བཞིན་ལྟ་བུའི་ཡུལ་ཅན་གྱི་རྣགས་མཚན་ལ་གོ

synapse
དབང་ཚན་ཀྱི་མཐུད་མཚམས།
neurosci.

The junction between two neurons or between a nerve and a muscle cell or gland.

དབང་རྩ་པོ་གཟུགས་གཅིས་གྱི་དབར་རམ། ཡང་ན་དབང་རྩ་པོ་གཟུགས་གཅིག་དང་ཤ་གནད་པོ་ཤུང་གཅིག་གམ་རྩེན་བུ་གཅིག་གི་དབར་གྱི་སྒྲེལ་མཚམས་ལ་ཟེར།

synaptic
མཐུད་མཚམས།
neurosci.

Of or relating to a synapse

དབང་རྩའི་མཐུད་མཚམས་དང་འབྲེལ་བའམ་དབང་རྩའི་མཐུད་མཚམས་ཀྱི།

synaptic cleft
མཐུད་མཚམས་ཁྲོད་ཆ།
neurosci.

The space between neurons at a nerve synapse across which a nerve impulse is transmitted by a neurotransmitter—called also synaptic gap.

དབང་རྩ་པོ་གཟུགས་དབར་གྱི་མཐུད་མཚམས་སུ་ཡོད་པའི་བར་སྟོང་ལ་གོ་ཞིང། དབང་རྩའི་འཕར་བཏོ་ནི་དབང་རྩ་འཕྲིན་པ་ལ་བཏེན་ནས་བར་སྟོང་འདིའི་པ་ཧོལ་དུ་བརྒྱུད་གཏོང་ཆེད། འདི་ལ་དབང་རྩའི་བར་སྟོང་ཞེས་ཀྱང་ཟེར།

synaptic potential
མཐུད་མཚམས་རྒྱས་བ།
neurosci.

The potential difference across the post-synaptic membrane that results from the action of transmitter substance (neurotransmitter) at a synapse.

མཐུད་མཚམས་སུ་བྱུང་བའི་དབང་རྩའི་འཕྲིན་པའི་བྱ་བ་ལ་བཏེན་ནས་མཐུད་མཚམས་རྗེས་ཀྱི་སྐྱེ་མོའི་ཁྱོན་དུ་གྱུར་པའི་ནུས་པའི་ཁྱད་པར་ལ་གོ

synaptic vesicle
མཐུད་མཚམས་ལྷུང་བཏ།
neurosci.

A small secretory vesicle that contains a neurotransmitter, is found inside an axon near the presynaptic membrane, and releases its contents into the synaptic cleft after fusing with the membrane.

མཐུད་མཚམས་སྟོན་གྱི་བཏ་སྐྱེལ་ཆ་ལས་གྱི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང་དབང་ཆ་འཕྲིན་པ་ཞིག་དང་ལྡན་པའི་ཟས་ཐོན་ལྷུང་བ་ཆུང་ཆུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། སྐྱེ་མོ་དང་འབྲེལ་བའི་རྗེས་སུ་མཐུད་མཚམས་སྟོང་ཚའི་ནང་དུ་དེའི་ནང་རྩ་རྣམས་རློན་ཀྱི་ཡོད།

synchrocyclotron
མཉམ་ཕྱོགས་གོང་འཕྲིལ་རྡུལ་ཆས།
phys.
A cyclotron able to achieve higher energies by decreasing the frequency of the accelerating electric field as the particles increase in energy and mass.
རྡུལ་ཀྱི་ནུས་པ་དང་གཙོས་ཚད་འཕེལ་བ་དང་བསྟུན་ནས་སྒྲུབ་ཚད་འཕེལ་ཀྱིན་པའི་གློག་རའི་རྒྱོས་ཕྱོད་མར་ཆགས་ཏུ་བཅུག་སྟེ་ནུས་པ་མཐོན་པོར་སློབས་སུ་འཇུག་ཐུབ་པའི་གོང་འཕྲིལ་རྡུལ་ཆས་ཀྱིག

synchronize
མཉམ་ཕྱོག ཀཱཥིག་ཕྱོག
phys.
Cause to occur or operate at the same time or rate.
དུས་ཚོད་གཅིག་མཚུངས་སམ་འགྲོས་ཚད་གཅིག་མཚུངས་ཀྱི་སྟེང་ནས་འབྱུང་དུ་འཇུག་པའམ་བྱེད་ལས་སྤྱོད་ཏུ་འཇུག་པ།

synchrony
མཚུངས་ཕྱོག
phys.
Simultaneous action, development, or occurrence.
དུས་མཉམ་དུ་བྱུང་བའི་བྱ་བཀམ། འཚར་ལོངས་སམ། ཡང་ན། བྱུང་བ།

synchrotron
ཚ་ཥྲོམས་རྡུལ་ཆས།
phys.
A particle accelerator used to impart energy to electrons and protons in order to carry out experiments in particle physics and in some cases to make use of the synchrotron radiation produced.
རྡུལ་རིགས་བཏོས་ཁམས་སུ་བརྒྱུ་བབྱང་ཀྱི་ཆེད་དུ་གློག་རྡུལ་བང་པོ་རྡུལ་ལ་ནུས་པ་སྤྲོད་པར་སྤྲོད་པའི་རྡུལ་རིགས་སྒྲུར་སྤྲོན་བསྐྱེན་ཆས་ཤིག ཐུགས་རེར་ཚ་ཥྲོམས་རྡུལ་ཆས་སྤྱད་དེ་འགྲེད་འཛོོ་བསྐྱེན་ཀྱི་ཡོད།

syndrome
རྒྱུགས་འདྲས།
biol.
A group of symptoms which consistently occur together, or a condition characterized by a set of associated symptoms.
དུས་རྒྱུགས་ཀྱི་མཉམ་དུ་འབྱུང་བའི་ནད་རྒྱུགས་ཀྱི་སྟེ་ཚན་ཞིག་གམ། ཡང་ན་འབྲེལ་ཡོད་ནད་རྒྱུགས་ཀྱི་ཚན་པ་ཞིག་གིས་མཚོན་པར་བྱེད་པའི་གནས་སྟངས་ཤིག

syntax
ཚིག་ཐྲོར་བཟླུས་ཐུལ།
neurosci.
The arrangement of words and phrases to create well-formed sentences in a language.
སྐད་ཡིག་ཅིག་གི་ནང་དུ་ཚིག་གྲུབ་ལེགས་པོ་ཞིག་བཟོ་བའི་ཆེད་དུ་བཀོལ་བའི་ཚིག་དང་ཚིག་ཚོགས་ཀྱི་གོོ་རིམ་སྒྲིག་སྟངས་ལ་གོ།

synthase
ཐྲོར་འགྱུར་སྟོན་ཁ་ལས། ཐྲོར་སྟོན།
biol.
Any of various enzymes that catalyze the synthesis of a substance without involving the breaking of a high-energy phosphate bond.
ནུས་ཚད་མཐོ་བའི་པོ་མི་ལེཏ་ཡི་འཚིང་བ་མ་གཏོར་བའི་སྒྲོ་ནས་རྫས་ཤིག་གི་སྒྲོར་སྟེབ་ལ་སྐུལ་མཁན་གྱི་སྒྲིན་རྫས་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག

system
མ་ལག
biol.
A set of things working together as parts of a mechanism or an interconnecting network; a complex whole.
དངོས་པོ་ཆ་ཚང་བ་ཞིག་ཚགས་པར་ལས་ཀ་མཉམ་ལས་བྱེད་པའི་ཆ་ཤས་སམ་ཡན་ལག་གི་ཚོགས་འདུས་ལ་ཟེར།

T

T cell
རྟེ་ཟླ་ཕྱད།
biol.

A lymphocyte of a type produced or processed by the thymus gland and actively participating in the immune response.
ར་ཚང་རྩེན་བུ་ཡིས་རྒྱུད་སྐྱེན་གནས་ལས་སྨྲོན་བྱས་ཤིང་ནད་འགོག་ཡ་ལན་དུ་ཁྱད་ཐག་གིས་འཛུ་ལ་ཞུགས་བྱེད་པའི་ཚུ་ཝང་ཐི་རེགས་ཤིག

tachyon
རེག་རྟགས།
phys.

Hypothetical particle that can travel faster than light and thus move backward in time.
ཁོང་ཀྱི་མཐོགས་ཚད་ལས་སྒྱར་བར་བགྱོད་ཐུབ་པའི་རྡོག་བཏགས་ཀྱི་རྡུལ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང་། དུས་ཀྱི་ནང་དུ་ཁ་ཕྱིར་ལྷོར་བགྱོད་ཐུབ།

tachypnea
དཅགས་ཐུ་ཕྱད།
biol.

A condition of excessively rapid respiration.
དབུགས་འབྱིན་རྡུབ་ཚད་ལས་བརྒལ་བའི་མཐོགས་རོར་བྱེད་པའི་གནས་སྟངས་ཤིག

tackle
འཕྲེད་འགོར་མ་ལག
phys.

A mechanism consisting of ropes, pulley blocks, hooks, or other things for lifting heavy objects.
དངོས་རོ་གྲྭད་མོ་ཡར་འདེགས་པའི་ཆེད་དུ་ཐག་པ་དང་། འཕྲེད་འགོར། ལྕགས་ཀྱུ་ལ་སོགས་པས་གྲུབ་པའི་འཕྲལ་འགོར་གྱི་མ་ལག་ཅིག

talk therapy
བཀ་གསོ། གཏམ་གྱི་གསོ་ཐབས།
neurosci.

Any of various forms of psychotherapy using verbal communication for treating mental and emotional disorders, in contrast to one using drugs, physical exercise, or some other technique.
སེམས་ཁམས་ཀྱི་འཁྲུག་སྐྱོན་དང་། སེམས་རྩོང་གི་འཁྲུག་སྐྱོན་གྱི་གསོ་བཅོས་སུ་སྨན་དང་། ལུས་རྩལ་ལ་སོགས་པའི་ཐབས་ལས་གྱི་ཚབ་ཏུ་བཀ་གི་བརྗོད་པ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་སེམས་ཁམས་གསོ་བཅོས་ཀྱི་ཐབས་ཚུལ་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག

tangent
ཐུན་པོག (ཐིག་ཐུན།)
math.

Line that touches a curve in one place only and is parallel to the curve at that point.

གྱུག་རིས་ཀྱི་ཀ་ལ་གནས་གཅིག་ཁོ་ན་ནས་འཐད་ཅིང་གནས་དེ་གা་རང་ནས་གྱུག་རིས་དེ་ལ་མཉམ་གཱ་ཀྱི་ཡིན་པའི་ཐིག

tangential speed
ཐུན་པོག་མགྱོགས་ཚད།
phys.

Linear speed along a curved path.

གྱུག་ལམ་ཞིག་གི་རྒྱུད་དུ་ཡོད་པའི་དྲང་ཐད་མགྱོགས་ཚད།

taper
ཐུང་འགྱུར།
phys.

To become smaller or thinner toward one end.

སྟེ་གཅིག་རྟེ་ཆུང་བམ་རྟེ་ཐ་རྒྱ་བསྒོ་བ།

target cell
དམིགས་འབེན་ཐུན་ཕྱང་།
biol.

A cell selectively affected by a particular agent, such as a virus, drug, or hormone.

གཉན་སྲིན་ནམ། སྨན་རྩི་མ། ཡང་ན་ཟེན་རྩི་མ་ལྟ་བུའི་བྱེད་རྒྱུན་རེས་ཅན་ཞིག་རེག་གིས་འདེམས་གསེས་ཀྱི་སྒོ་ནས་ཤུགས་རྒྱུ་ཞིག་འདོན་པའི་ཐུ་ཕུང་ཞིག

taste
རོ་ཚོར།
neurosci.

The sense by which the qualities and flavour of a substance are distinguished by the taste buds

དངོས་རྩི་ལྟ་ཀྱི་ལྷན་ཁག་ཀ་ཏོ་ར་ཚོར་ཞེ་ཡ་ཡིས་དབྱེ་འབྱེད་བྱེད་པའི་ཚོར་བ་དེ་ལ་གོ

taste bud
རོ་ཚོར་ཞེ་ཡ།
neurosci.

Any of the clusters of bulbous nerve endings on the tongue and in the lining of the mouth which provide the sense of taste.

ལྕེ་དང་ཁ་ཤའི་ནང་དུ་ཤེལ་རྩོག་གི་དབྱིབས་སུ་ཡོད་པའི་དབང་རྩའི་རྩེ་ལྕེ་མོ་ཆུན་པོ་དེ་ལ་གོ་ཞིང། རོ་ཚོར་བའི་བྱ་བ་བྱེད།

tau
ཏཱའུ།
biol.

Also called tau protein. A protein that is an important component of nerve cells, helping to maintain their function and structure: in the brain, distortions in the protein's molecular shape is associated with the onset of Alzheimer's disease.

དབང་རྩ་ཕྲ་ཕུང་གི་བྱེད་ལས་དང་ཚགས་བཀོད་རྒྱུན་གནས་བྱེད་པར་རམ་འདེགས་བྱེད་ཅིང་དབང་རྩ་ཕྲ་ཕུང་གི་གྲྭབ་ཆ་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་པའི་སྲོ་ཕྲ་ཤེས་ཀྱི་ཤ། ཟླུང་པའི་ནང་དུ་སྲོ་ཕྲ་ཤའི་འདུས་ཕྲ་ལ་གྱི་དབྱིབས་ལ་བཟོ་ཉེས་བྱུང་ཚེ་དེ་ནི་ཨལ་ཛེ་མར་ནད་འགོ་འཛུགས་སྐྱབས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཡིན། འདི་ལ་ཏཱའུ་སྲོ་ཕྲ་ཞེས་ཀྱང་ཟེར།

tau
ཏཱའུ།
phys.

The heaviest elementary particle in the class of elementary particles called leptons.

ཚ་ཕྲལ་གྱི་སྟེ་ཚན་ལེབ་ཏོན་གྱི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པའི་ཚ་ཕྲལ་ལྷུ་ཙོས།

tau neutrino
རཏ་ཡི་མ་ཀིང་ཐུ་རྒྱ།
phys.
A type of neutrino associated with tau particles
རཏ་ཏུ་རྡུལ་དང་འབྲེལ་ཡོད་ཀྱི་མ་ནིང་ཐུ་རྡུལ་གྱི་རིགས་རིགས།

tauon
རཏ་ཡོན་རྡུལ།
phys.
A negatively charged lepton with a mass approximately 3500 times greater than that of an electron.
གློག་རྡུལ་ལས་གཏོས་ཚད་ལྡན་ ३५०० ཙམ་གྱིས་ཆེ་ཞིང་མོ་ཁུར་དང་ལྡན་པའི་ལེབ་ཏོན་རྡུལ་ཞིག

taxonomy
དབྱེ་བཤད། དབྱེ་བཤད་རིག་བྱ།
biol.
The classification and naming of organisms in an ordered system that is intended to indicate natural relationships, especially evolutionary relationships.
རང་བྱུང་གི་འབྲེལ་བ་དང་། ལྷག་པར་དུ་འཕེལ་འགྱུར་གྱི་འབྲེལ་བ་མངོན་གསལ་དུ་བསྟན་པའི་སྒོ་ནས་སྐྱེ་དངོས་རྣམས་གོ་རིམ་ལྡན་པའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཤིག་ཏུ་སྤེལ་ཚན་དབྱེ་འབྱེད་བྱེད་པ་དང་། དེ་མ་ཐུན་གྱི་མིང་འདེགས་པ་ལ་གོ

technician
འཕྲུལ་ལས་པས་། འཕྲུལ་བཟོ་པ།
phys.
A person skilled in mechanical or industrial techniques or in a particular technical field
འཕྲུལ་ལས་སམ་བཟོ་གྲྭ་དང་འབྲེལ་བའི་ཐབས་རྩལ་ལ་མཁས་པའི་གང་ཟག་ཅིག་གམ། ཡང་ན། བཟོ་རིག་གི་སྤྱི་ཚན་གང་ཡང་རྩ་བ་ཞིག་ལ་མཁས་པའི་གང་ཟག་ཅིག

technique
ཐབས་རྩལ། ཐབས་རྩལ། ཐབས་བྱེད།
sci. method
The basic method for making or doing something, such as an artistic work or scientific procedure
སྒྱུ་རྩལ་གྱི་ལས་ཀའམ་ཚན་རིག་གི་ལག་བསྟར་རྒྱུད་ཀྱི་ནང་ངེས་ལྟ་བུའི་ནང་དུ་བྱ་དགོས་ཅི་རུང་ཞིག་བཟོ་བའམ་སྒྲུབ་པའི་གཞི་རྩའི་ཐབས་ལམ་ལ་གོ

technologist
འཕྲུལ་རིག་པ།
phys.
A person who applies scientific information for practical uses, for example, in industry.
ཚན་རིག་གི་ཤེས་བྱ་བཟོ་གྲྭ་ལྟ་བུའི་ནང་དུ་དངོས་སུ་ལག་བསྟར་བྱེད་མཁན་གྱི་གང་ཟག་ཅིག

technology
འཕྲུལ་རིག། འཕྲུལ་རྩལ། འཕྲུལ་ཚན།
phys.
Method and means of solving practical problems by implementing the findings of science.
ཚན་རིག་གི་རྟེད་པ་བེད་སྤྱད་དེ་སྒྲུབ་པའི་དངོས་ཡོད་ཀྱི་དཀའ་དཔལ་སེལ་བའི་ཐབས་ལམ་དང་ཚ་ཀྱེན།

teeing off
ཏེ་གས་གཏུས།
phys.
To drive a golf ball from the tee.
སྒོལ་རྟེད་སྒོ་འོ་སྟེགས་བུ་ནས་གཡུག་པ།

telencephalon
གླང་རིམ་གོང་མ།
neurosci.
The most highly developed and anterior part of the forebrain, consisting chiefly of the cerebral hemispheres.
འཚར་འགེལ་ཚད་མཐོ་ཤོས་ཕྱིན་པའི་མདུན་གླང་ཀྱི་མདུན་ཆ་ལ་གོ་ཞིང་། གཙོ་བོ་གླང་ཆེན་རྒྱས་ཕྱེད་གཉིས་ཀྱིས་གྲུབ་ཡོད།

telescope
རྒྱུད་མཐོང་ཆེ་ཁམས།
phys.

Optical instrument that forms images of very distant objects.

ཀ་ཅང་རྒྱང་རིང་གི་དངོས་པོའི་སྣང་བརྙན་འཛིན་བར་བྱེད་པའི་ཡོད་རིགས་ཡོད་བྱེད།

telophase
འཕྲུམ་ཙི།
biol.

The final phase of cell division, between anaphase and interphase, in which the chromatids or chromosomes move to opposite ends of the cell and two nuclei are formed.

གྲེས་ངོ་བང་བར་ངོ་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་ཐུ་ཡུང་འབྱེད་རིམ་གྱི་མཐའ་མའི་རིམ་པ་ལ་གོ་ཞིང། དེའི་སྐབས་སུ་ཚོས་ཁྱེད་བམ་ཚོས་གཟུགས་རྣམས་ཐུ་ཡུང་གི་མཐའ་སྟེ་གཉིས་སུ་བསྐྱོད་ནས་ལྷེ་རྒྱལ་གཉིས་བྱུས་ཀྱི་ཡོད།

temperature
ཚད་ཙན།
phys.

Measure of the average translational kinetic energy per molecule of a substance, measured in degrees Celsius or Fahrenheit or in kelvins.

བངོས་རྫས་ཤིག་གི་འབྲས་རྒལ་རེ་རེའི་ཆ་སྟོམས་ཀྱི་ཐད་སྐྱོད་ནུས་པའི་ཚད་འཇལ་ལ་གོ་ཞིང། བཙི་གཞི་ཁྲིག་རི་སེལ་ལྷེ་འགམ། ཕྲ་རན་ཏེཏ། ཡང་ན་ཁེལ་ཕེན་དུ་ཚད་འཇལ་བྱེད།

temporal lobe
རྩ་ལྷག་ཐྭང་ཁམས། རྩ་ལྷག་འདབ་མ།
neurosci.

A large lobe of each cerebral hemisphere that is situated in front of the occipital lobe and contains a sensory area associated with the organ of hearing.

ལྟག་འདབ་ཀྱི་མདུན་དུ་ཐྭང་ཆེན་ཟླུམ་བྱེད་རེ་རེའི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་འདབ་མ་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། དེའི་ནང་དུ་ཐོས་ཚོར་གྱི་དབང་པོ་བཟེལ་བའི་དབང་ཚོར་གྱི་མ་ཤུལ་ཞིག་ཡོད་པ་ཡིན།

tendon
རྩྭ་བ།
biol.

A tough inelastic tract of connective tissue connecting muscles to bone, composed mainly of collagen fibres.

གཙོ་བོ་ཁོ་ལེ་ཇེན་ཙ་རྒྱུས་ལས་བྱུས་ཏིང་ཁ་ཕྱིས་དང་རུས་པ་མཐུད་སྟོར་བྱེད་མཁན་མཐུད་ཕྱོར་ཐུང་བྱུས་ཀྱི་ཙ་རྒྱུས་མཁྲིགས་ཤིང་ལྟེས་གཤིས་མེད་པ་ཞིག

tension
རྒྱོང་ཁྱགས།
phys.

1.The longitudinal deformation of an elastic body that results in its elongation. 2.The force producing such deformation.

1) ལྟེས་གཤིས་ཅན་གྱི་དངོས་གཟུགས་ཤིག་སྣང་སྐབས་དེའི་གཞུང་རྒྱུ་དུ་བྱུང་བའི་བཟོ་ཉིས། ২) བཟོ་ཉིས་དེ་ལྟ་བུ་བཟོ་བྱེད་ཀྱི་ཤུགས།

tensor
རྒྱོང་ས་ར།
biol.

A muscle that stretches or tightens a body part.

ལུས་པའི་ཆ་ཤས་རྒྱོང་སྐྱམ་བྱེད་མཁན་གྱི་ཤ་གྲོས།

terminal speed
མཐའ་ཀའི་གཏན་མཉྱོགས་ཚད།
phys.

Speed attained by an object wherein the resistive forces, often air resistance, counterbalance the driving forces, so motion is without acceleration.

འགོག་ཤུགས་ཀྱི་དུས་སྐབས་པལ་ཆེ་བར་རྒྱུང་གི་འགོག་ཤུགས་ཀྱིས་དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྒྲུལ་ཤུགས་དོ་མཉམ་བཟོ་སྐབས་དངོས་པོ་དེར་ཐོབ་པའི་མཏོག་ཚད་ལ་གོ་ དེར་བརྟེན་ནས་འདི་ནི་ སྒྱར་སྟོན་མེད་པའི་འགྲུལ་སྐྱོང་ཅིག་ཡིན།

tertiary structure
བཀོད་ཡིམ་གསུམ་པ།
biol.

The complete three-dimensional structure of all the atoms in a protein or nucleic acid, consisting of the arrangement of the secondary structure into patterns such as folds and supercoils.

སྤྲོ་ཌ་ས་སམ་ཉིང་སྒྱར་ཀྱི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ དུལ་ཕན་མཐའ་དག་གི་ཐྲོག་ངོས་གསུམ་ལྟན་ཀྱི་ ཚགས་བཀོད་ཆ་ཚང་བ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། བཀོད་རིམ་གཉིས་པ་རྣམས་ལྟེབ་ཅིག་གི་རྣམ་པའམ་ ཚད་མཐོ་བའི་གནས་སྟྲིམ་ཀྱི་རྣམ་པར་སྟྲིག་པ་ལས་བྱུང།

test charge
ཚད་ལྟའི་གློག་འཕྲུར།
phys.

A test charge is a charge with a magnitude so small that placing it at a point has a negligible affect on the field around the point.

ཚོད་ལྟའི་གློག་ཕྲུར་ནི་འགོར་ཁ་ཆུང་བའི་ཁྱར་ཞིག་སྟེ། དེ་ཉིད་ཚོག་ཅིག་གི་སྟེང་དུ་འཛོག་སྐབས་ ཚོག་དེའི་མཐའ་འགོར་ཀྱི་ར་བ་ལ་ཤུགས་རྒྱན་ཁ་ལས་མི་བྱེད།

testis
ཐྲོག་འཁར།
biol.

One of the paired male reproductive organs that produce spermatozoa and male sex hormones in humans and other vertebrates.

མི་དང་སྐྱལ་རུས་ཅན་ཀྱི་སྲོག་ཚགས་གཞན་ཀྱི་ནང་དུ་ཁམས་དཀར་དང་སྐྱེས་པའི་མཚན་མའི་ རེན་ཕ་སྟེ་ཐྲོད་ཐྲུན་བྱེད་མཁན་ཀྱི་ཐྲེ་འཛེལ་དབང་པོ་ཆ་ཅིག་ཡོད་པའི་ནང་གི་གང་རུང་ཞིག

testosterone
ཕོ་ཁ་ཤིས་རྩེན་ཁ་ཤིར།
biol.

A steroid hormone produced primarily in the testes and responsible for the development and maintenance of male secondary sex characteristics.

ཁ་ཚོ་བོ་ཐྲོག་འབར་ལ་ཀྱི་ནང་དུ་ཐྲེ་ཐྲུན་བྱས་ཡིད། ཕོའི་ཞུར་བྱང་གི་ཐུན་མིན་ཁྱད་ཚོས་དང་ འཛེལ་ཆུ་ས་དང་ཆུ་ནན་གནས་བྱེད་པར་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ཞུག་འདུས་རྩེན་རྩམ་ཡིག

tetanus
འཇུམ་ཅ་ལྟ་ཁ་བཅི། (ཆུང་ནད་ཚ་བ་ཅ།)
biol.

A serious disease caused by bacteria that usually enter the body through a wound. Tetanus is characterized by painful contractions of the muscles, especially the jaw, and can be fatal if untreated.

རྨ/ཁ་ཞིག་ཆུ་ནས་ལུས་པོའི་ནང་དུ་འཇུ་ལ་བའི་སྲོན་བྱས་ཐྲེ་པའི་ནང་ཚབས་ཆེན་ཞིག་ འཇུམ་བུ་ལྟག་བཏྱོའི་ནང་རྒྱས་ཤུ་ན་ཐུག་ཡོད་པའི་ཀ་ཐྲེས་བསྡུ་ཤུས་འབྱུང་བ་སྟེ། གཙོ་བོ་ འགྲས་པའི་ཁུལ་དུ་འབྱུང་གི་ཡོད། སྨན་བཅོས་མ་བྱས་ཚེ་འཆི་ཆེན་དུ་འགྱུར་ཀྱི་ཡོད།

tetrad
བཞི་ཚོགས་གོང་བྱ།
biol.

Group of four haploid cells or nuclei produced by meiosis, while they are adjacent.

སྐྱེ་ཕྱང་བཞི་གྱི་ས་ཀྱི་སྐྱེད་སྐྱུན་བྱས་ཤིང་བན་ཚུན་ཉེ་འགྲམ་དུ་ཡོད་སྐྲབས་ཀྱི་ཡ་ཀང་ཐ་ཕྱང་ངམ་ལྷ་ཉིང་བཞི་ཡི་སྟེ་ཚན་ལ་གོ

tetrodotoxin
རྡེ་རྩ་ཏོ་ཀས་དྲག
biol.

A poisonous compound present in the ovaries of certain pufferfishes. It is a powerful neurotoxin.

ཉ་ཕུ་ཀུ་ཁག་གི་བས་མ་སེ་ཎ་ཡི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་དུག་ཅན་གྱི་འདུས་རྫས་ཤིག འདི་ནི་དབང་ཙ་ཉེས་དུག་ཤུགས་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན།

thalamus
ཐལ་ཕྱུག
neurosci.

The part of the brain in vertebrate animals that lies at the rear of the forebrain. It relays sensory information to the cerebral cortex and regulates the perception of touch, pain, and temperature.

སྐྲལ་རུས་ཅན་གྱི་སྤོག་ཆགས་ཀྱི་མདུན་ལྟར་ལྟ་ཐུག་ཀྱི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། ལྟར་ཆེན་ལྟར་ཤུན་དུ་དབང་ཚོར་འཕྲིན་པ་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་པ་དང་། ཕོགས་རེགས་དང་། ན་ཟུག ངོར་ཚད་བཅས་ཀྱི་འདུ་ཤེས་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱེད།

theoretical physics
རྒྱས་གཞུང་དངོས་ཡས་ཡིག་པ།
phys.

The study of physics by formulating and analyzing theories that described natural processes.

རང་བྱུང་གི་བྱུང་བའི་རྒྱུད་རིམ་ལ་འགྲེལ་བཤད་བྱེད་པའི་རྒྱས་གཞུག་དག་ལ་དབྱེ་ཞིབ་དང་གཏན་འབེབས་བྱེད་པའི་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག་པའི་ཡན་ལག་ཅིག

theory
རྒྱས་གཞུག
sci. method

Synthesis of a large body of information that encompasses well-tested and verified hypotheses about aspects of the natural world.

རང་བྱུང་གི་གནས་སྟངས་དང་འབྲེལ་བའི་བརྡུགས་ཤིང་གཏན་ལ་པས་པའི་ཚོད་གཞུག་ལས་ས་ཁོན་པའི་ཆ་འཛིན་མང་པོ་ཕྱོགས་བསྡུས་བྱས་པའི་སྒྲིང་དོན།

theory of everything
ཡོད་ཚད་ཀྱི་རྒྱས་གཞུག
phys.

A theory that provides a unified description of all known types of elementary particles, all known forces in the universe, and the evolution of the universe.

ཤེས་རྟོགས་སུ་གྱུར་པའི་རྩ་རྩལ་ཐམས་ཅད་དང་། ཤེས་རྟོགས་སུ་གྱུར་པའི་འཛིག་རྟེན་ཁམས་ཀྱི་ཤུགས་ཐམས་ཅད། འཛིག་རྟེན་གྱི་འཚེལ་འགྱུར་བཅས་ལ་གཅིག་ཏུ་སྒྲིལ་བའི་འགྲེལ་པར་ཤད་ཅིག་མཚོན་སྟོང་བྱེད་པའི་རྒྱས་གཞུག་ཅིག

theory of mind
སེམས་བདར་ཕོགས་པ།
སེམས་ཀྱི་རྒྱས་ཁྱུས་པ།
neurosci.

The understanding of one's own and other people's mental states, often said to be impaired or absent in autistic individuals.

རང་ཉིད་ས་ས་དང་མི་གཞན་གྱི་སེམས་ཀྱི་གནས་བབས་བསོག་པའམ་རྟོགས་པ་ལ་ཟེར། སྐྲབས་མང་པོར་འཕྲལ་འཛིན་ཅན་གྱི་གང་ཟག་ལ་མཚོན་ན་འདི་ཉམས་སྐྱོན་ཅན་དུ་གྱུར་བཅམ། ཡང་ན་རྩ་ཆད་ཡིན་པར་བརྗོད།

theory of probability
སྒྲུབ་ཐུབ་ཀྱི་རྩམ་གཞི།
phys

The branch of mathematics that deals with quantities having random distributions.

བཀྲམ་ཚུལ་རིས་མེད་ཡིན་པའི་འགོར་ཚད་ཀྱི་སྐོར་འགྲེལ་བར་སྤྱོད་པའི་ཨང་རྩིས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཞིག

therapy
གསོ་དཔྱད།
biol.

The treatment of physical, mental, or social disorders or disease

ལུས་པོའམ། སེམས་པ། ཡང་ན་སྤྱི་ཚོགས་དང་འབྲེལ་བའི་འཚེག་སྐྱོན་ནམ་ན་ཚ་བཅོས་ཐབས།

thermal contact
དྲོད་འཕྲད།
phys.

State of two or more objects or substances in contact such that heat can flow from one to the other.

དངོས་པོའམ་དངོས་རྫས་གཉིས་སམ་དུ་མ་པན་ལྡན་ལྟར་ཕན་ཚུན་འཕྲད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་རྩོད་ཀུས་གཅིག་ནས་གཞན་དུ་རྒྱུ་ཐུབ་པའི་གནས་བབ།

thermal energy
ཚ་རྩྭས།
phys.

The kinetic energy associated with the motion of atoms or molecules in a substance; i.e., heat.

དངོས་རྫས་ཀྱིས་ཏུ་ཡོད་པའི་རྡུལ་ཕྲན་ནས་འདུས་རྡུལ་གྱི་འགུལ་སྟོབ་དང་འབྲེལ་བའི་འགུལ་སྟོབ་ཀྱི་ཀུས་པ་སྟེ་རྩོད་ཀུས།

thermal equilibrium
དྲོད་མཉམ།
phys.

State wherein substances in thermal contact have reached a common temperature.

རྩོད་འཕྲད་བྱས་པའི་དངོས་པོ་རྣམས་ཐུན་མོང་གི་རྩོད་ཚད་ཅིག་ལ་སླེབས་པའི་གནས་བབ།

thermal radiation
དྲོད་ཀྱི་འཕྲིད་འཕྲོ།
phys.

Electromagnetic radiation emitted by all matter above a temperature of absolute zero because of the thermal motion of atomic particles.

རྩོད་ཚད་ཆོགས་ཐུབ་གྲུབ་གོང་ལས་བརྒྱལ་སྐབས་དངོས་པོ་ཚང་མས་འབྱིན་རིས་པའི་གློག་ཁས་ལེན་གྱི་འགྲིད་འཕྲོ་ཞིག འདི་ནི་རྡུལ་ཕྲ་རབ་ཀྱི་ཚ་རྩྭས་གནས་སྟོལ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཡིན།

thermodynamics
དྲོད་ཧྲུག་སྐད་ཀུ་བ།
phys.

Study of heat and its transformation to mechanical energy, characterized by two principal laws: First Law: A restatement of the law of conservation of energy as it applies to systems involving changes in temperature: Whenever heat is added to a system, it transforms to an equal amount of some other form of energy. Second Law: Heat cannot be transferred from a colder body to a hotter body without work being done by an outside agent.

རྩོད་ཀུས་དང་དེ་འགྲུལ་ལ་ཐུས་སུ་བསྒྱུར་ཐབས་ཀྱི་རིག་པ་སྟེ་གཏན་ཁྱིམས་གཙོ་པོ་གཉིས་ཀྱིས་མཚོན་པར་བྱས་ཡོད། གཏན་ཁྱིམས་དང་པོ། ཀུས་པ་ཉར་ཚགས་ཀྱི་གཏན་ཁྱིམས་ནི་རྩོད་ཚད་ལ་འགྱུར་ལྟོག་འགྲོ་བའི་མ་ལག་ལ་ཡང་ཁྱབ་ཀྱི་ཡོད་པས་དེའི་བསྒྱུར་བརྗོད་ཅིག་སྟེ། མ་ལག་ཅིག་ཏུ་རྩོད་ཀུས་སྟོན་སྐབས་རྩོད་ཀུས་དེ་ངོད་མཚུངས་པའི་ཀུས་པའི་ཇོ་གོ་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་བ་ཡིན། གཏན་ཁྱིམས་གཉིས་པ། ཕྱི་རོལ་གྱི་བྱེད་པོ་ཞིག་གིས་བྱ་བ་མ་བྱས་པར་རྩོད་ཀུས་ནི་གང་ས་ཞིག་ནས་རྩོ་ས་ཞིག་ལ་སྟོལ་མི་ཐུབ།

thermometer
དྲོད་ཚད་འཇལ་མས།
phys.

Device used to measure temperature, usually in degrees Celsius, degrees Fahrenheit, or kelvins.

དྲོད་ཚད་བརྒྱ་གཞི་ཅིག་རི་སེལ་ལྷ་འམ། རྒྱ་རན་ཧེཏ། ཡང་ན་ཁེལ་ཕེན་དུ་ཚད་འཇལ་བྱེད་དུ་སྤྱོད་པའི་ཡོ་ཆས།

thermonuclear fusion
དྲོད་མཚེད་ཕྱེ་དཔལ་འདྲུས་འགྱུར།
phys.

Nuclear fusion brought about by extremely high temperatures; in other words, the welding together of atomic nuclei by high temperature.

ཏ་ཅང་མཐོ་བའི་ཚ་དྲོད་ཀྱིས་སྒྲིད་པའི་ཕྱེ་རྡུལ་འདྲུས་འགྱུར། ཚིག་གཞན་དུ་སྒྲས་ན། དྲོད་ཚད་མཐོ་བའི་སྐབས་སུ་ཕྱེ་རྡུལ་ལྷན་དུ་མཐུད་སྤྱོར་བྱེད་པ་ལ་གོ

thermostat
དྲོད་སྲོམ་ཡོ་ཆས།
phys

Type of valve or switch that responds to changes in temperature and that is used to control the temperature of something.

ཚ་གྲང་གི་འགྱུར་བ་ལ་ཡ་ལན་སྤྲོད་པའི་གཅད་སྒོ་ལམ་གློག་སྒྲིའི་རིགས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་དངོས་པོ་ཞིག་གི་དྲོད་ཚད་སྐྱངས་འཛིན་བྱེད་པར་སྤྱོད།

thorium
རྒྱ་ཐར་ཨོ་རི་ཡམ།
chem

The chemical element of atomic number 90, a white radioactive metal

རྡུལ་གྲངས་ཨང་ ༩༠ ཅན་གྱི་རྒྱ་ཐར་འགྱེད་འགྲོའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་ལྷག་ལ་རིགས་དཀར་པོ་ཞིག

threshold
ཕེམ་མཚམས་ཀྱིས་བཅད།
neurosci.

The minimum value of a parameter or variable that will produce a specified effect.

ཤུགས་རྒྱུན་རེས་ཅན་ཞིག་བསྒྲུན་པར་གཞི་འཛིན་ས་ཞིག་གམ་འགྱུར་གྱངས་ཤིག་ལ་མཚོ་བའི་མ་མཐའི་གྱངས་འབོར།

threshold potential
ཕེམ་མཚམས་རྒྱས་པ།
neurosci.

In neuroscience, the threshold potential is the critical level to which a membrane potential must be depolarized to initiate an action potential. Threshold potentials are necessary to regulate and propagate signaling in both the central nervous system (CNS) and the peripheral nervous system (PNS).

དབང་རྩ་ཚན་རིག་གི་ནང་དུ། ཕེམ་མཚམས་ཀྱས་པ་ནི་ལས་འཇུག་ཀྱས་པ་ཞིག་འགོ་འཛུགས་པའི་ཆེད་དུ་སྐྱོ་མོའི་ཀྱས་པ་ལ་སྟེ་འདུམ་བྱས་དགོས་པའི་ཉེར་མཚོའི་གནས་རིམ་དེ་ལ་གོ་ཞིང། དབང་རྩ་ལྟེ་བའི་མ་ལག་དང་མཐའ་འཁོར་དབང་རྩ་མ་ལག་གཉིས་ཀའི་ནང་དུ་བརྡ་འཕྲིན་སྐྱེས་འཛིན་དང་བརྒྱུད་གཏོང་བྱེད་པར་ཕེམ་མཚམས་ཀྱས་པ་མེད་དུ་མི་རུང་བ་ཡིན།

thrombin
ཁྲག་ལིང་སྐྱོན་ཁྱུ།
biol.

An enzyme in blood plasma which causes the clotting of blood by converting fibrinogen to fibrin.

ཁྲག་ཚོ་བྱུབ་ཁ་ས་ལིག་ཁྲག་ཅི་ལ་བརྟེ་སྐྱུར་བྱས་ཏེ་ཁྲག་ལིང་བྱུབ་པར་རྒྱུན་བྱེད་མཁན་ཁྲག་འདུར་ནང་གི་སྐྱོན་ཁ་ས་ལིག

thrombus
ཁྲག་འཚུགས།
biol.

A fibrinous clot formed in a blood vessel or chamber of the heart.

ཁྲག་རྩ་འམ་སྙིང་ཁག་ཏུ་གྱུར་པའི་ཁྲག་ཚོ་ཅན་གྱི་ཁྲག་ལེང་ལ་གོ།

thrust
འབྲང་ཐུགས།
phys.

The propulsive force of a jet or rocket engine.

འཕུར་གྱུ་ཞིག་གམ་མེ་ཤུགས་འཕུར་མདའ་ཞིག་གི་འབྲལ་འགོར་ཆ་མ་ནས་བྱུང་ཞིང་མདུན་ཕྱོགས་སུ་འབྲུང་བར་བྱེད་པའི་ཤུགས་ལ་གོ།

thruster
འབྲང་ཚས།
phys.

One that thrusts; especially: an engine (as a jet engine) that develops thrust by expelling a jet of fluid or a stream of particles.

འབྲུང་མཁན་ཞིག་སྟེ། གལ་ཤིར་གནད་རྒྱགས་ཤིག་གམ་ཡང་ན་རྡུལ་གྱི་རྒྱུན་ཞིག་ཤུགས་ཀྱིས་འབྲུང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་འཕུལ་ཤུགས་བསྐྱེན་པར་བྱེད་པའི་འཕྲལ་ཚས་(རྒྱང་ཕོན་འཕྲལ་ཚས་ལྟ་བུ་)ཤིག

thymine
ཐ་ཡི་ཧིན།
biol.

A pyrimidine base present in DNA and tRNA. Its base pairing with adenine occurs by mutual hydrogen bonding.

ཏེ་ཨེན་ཨེ་དང་ཏེ་ཨར་ཨེན་ཨེའི་(tRNA) ནང་དུ་ཡོད་པའི་སི་རི་མི་ཏིན་གཞི་རྩས་ཤིག ཨེ་ཏེ་ནིན་དང་ལྷན་དུ་གཞི་ཟུང་གྱིས་སྦྱོར་བྱེད་ཚུལ་དེ་ནི་ཕྱན་ཚོང་གི་ཡང་རྒྱུང་འཛིང་སྦྱོར་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་།

thymus
ར་ཚར་ཐེན་ཏཱ།
biol.

A lymphoid organ situated in the neck of vertebrates which produces T-lymphocytes for the immune system. The human thymus becomes much smaller at the approach of puberty.

སྐལ་རུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་མཇིང་པའི་ཁུལ་དུ་ཡོད་ཅིང། ཏེ་-ཚུ་ས་ཀར་ལྡ་ཕུང་རྒྱུད་སྐྱེད་བྱེད་མཁན་གྱི་ཚུ་ས་ཀར་དབང་པོ་ཞིག འགྲོ་བ་མི་ལ་མཚོན་ན་ར་ཚང་ཟེན་བུ་ནི་ན་ཚོད་དར་མར་ཉེ་བའི་སྐབས་སུ་ཟད་དེ་ཇི་ཚུང་དུ་འགྲོ་ཡི་ཡོད།

thyroid cell
ཐོག་མདུད་ལྡན།
biol.

Any cell characteristic of the thyroid gland, but usually referring to a thyroid follicular cell.

ཐོག་མདུད་ཀྱི་ཁྱད་ཚོས་མཚོན་པའི་ལྡ་ཕུང་གང་ཡང་རུང་བ་ཞིག་ལ་ཟེར་མོད། ནམ་རྒྱུན་དུ་ཐོག་མདུད་ཀྱི་སྐྱོ་མོའི་ལྡ་ཕུང་ལ་གོ།

tidal force
ཏས་རླངས་ཐྲོན་ཐུགས།
phys.

The gravitational pull exerted by a celestial body that raises the tides on another body within the gravitational field, dependent on the varying distance between the bodies.

བར་སྣང་གི་དངོས་པོ་ཞིག་གིས་རང་གི་འཛིན་ཤུགས་ར་བར་ཡོད་པའི་དངོས་པོ་གཞན་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་ཡོད་པའི་རླངས་ཀྱི་སྟེང་དུ་སྤྲད་པའི་འཛིན་ཤུགས་ཀྱི། འདི་ནི་དངོས་པོ་དེ་གཉིས་དབར་གྱི་བར་ཐག་གི་འགྱུར་བ་ལ་རག་ལས་པ་ཡིན།

tidal lock
ཏས་རླངས་འཆིང་ཐྲོག
phys.

A lock at the entrance to a tidal basin.

དུས་རླངས་ཀྱི་མཚོ་གཞོང་ཞིག་ཏུ་འཇུ་ལ་སའི་འཇུ་གཱོར་ཡོད་པའི་འཆིང་ཐྲོག་ཅིག

tidal power plants
དུས་རྒྱས་གློག་ཁང་
phys.

Hydroelectric power plant that converts the energy of the tidal movement into electricity. Power is generated by using the water level drop and rise associated with low and high tides to drive turbines in order to generate electricity.

དུས་རྒྱས་ཀྱི་འགུལ་སྟོབ་དང་འབྲེལ་བའི་ནུས་པ་དེ་གློག་ནུས་སུ་སྒྱུར་མཁན་གྱི་ཆུ་གློག་ས་ཚོགས་ལ་གོ་མཐོ་རྒྱས་པར་དམའ་རྒྱས་སྐབས་ཀྱི་ཆུའི་འཕེལ་འགྱོལ་ཀྱིས་ཆུ་འཁོར་སྐོར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་གློག་ནུས་སྒྲུན་གྱི་ཡོད།

tile
ཐ་ཤེས

A thin, flat or convex slab of hard material such as baked clay or plastic, laid in rows to cover walls, floors, and roofs.

རྡ་མཉམ་འཕྱིག་ལྟ་བུའི་རྒྱུ་ཆ་མཁྲེགས་པོས་བཟོས་ཤིང་། ཅིག་པ་དང་། ཞ་ལ། ཁང་ཐོག་བཅས་སུ་གྱལ་དུ་སྒྲིག་ཏེ་འགེབས་པར་བྱེད་པའི་ལྷོན་མ་ལེབ་ལེབ་བམ་གྱིས་ཆ་ཅན་ཞིག

timbre
གང་བས་ཀྱི་ཕྱད་ཚམ
phys.

The combination of qualities of a sound that distinguishes it from other sounds of the same pitch and volume.

དབྱངས་རྡ་དང་སྒྲ་ཤེས་ཤུགས་འདྲ་མཚུངས་ཡིན་པའི་སྒྲ་གཞན་ལས་ཁྱད་པར་འབྱེད་པར་བྱེད་པའི་སྒྲ་ཞིག་གི་མཉམ་སྟེབ་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ལ་གོ།

time
དུས
phys.

A dimension that enables two otherwise identical events that occur at the same point in space to be distinguished. The interval between two such events forms the basis of time measurement.

བར་སྟོང་ཁམས་ཀྱི་གནས་གཅིག་ཏུ་བྱུང་བའི་འདྲ་མཚུངས་ཀྱི་དོན་དག་གཉིས་པས་ཚུན་དབྱེ་བ་འབྱེད་ཐུབ་པར་རྒྱུན་བྱེད་པའི་ཕྱོགས་ཚད་ཅིག འདི་ལྟ་བུའི་དོན་དག་གཉིས་དབར་གྱི་བར་མཚམས་ནི་དུས་འཛལ་བའི་གཞི་རྩ་འགྱུར་གྱི་ཡོད།

time dilation
དུས་ནར
phys.

The principle, predicted by Einstein's special theory of relativity, that intervals of time are not absolute but are relative to the motion of the observers.

ཨ་ཡིན་སི་ཏན་གྱི་དམིགས་བསལ་ལྟོས་བྱེད་གྱི་རྩམ་གཞན་གཞི་ལ་དུས་ཡུན་གྱི་བར་མཚམས་ནི་ལྟོས་མེད་ཅིག་མིན་པར་འགྱུལ་བ་ཡིན་འགྱུལ་རྒྱུད་ཀྱི་གནས་སྟངས་ལ་རག་ལས་ཚུལ་རྟེས་སུ་དབག་པའི་རྩམ་གཞན་ཅིག

time travel
དུས་འགྲུལ
phys.

Hypothetical transport through time into the past or the future.

ད་ལྟའི་དུས་ལས་བཟློལ་ཏེ་འདས་པ་ཉམ་མ་ཡིན་པའི་དུས་ལ་འགྲོ་བའི་རྟོག་བཟོའི་འགྲུལ་བཞུད་ཅིག

time warp
དུས་འཕྲོག
phys.

The idea of a change in the measurement of time, in which people and events from one part of history are imagined as existing in another part.

དུས་འཛལ་སྟངས་ལ་འགྱུར་བ་ཕྱིན་པའི་འཛིན་སྟངས་ཤེས་གསལ་སྟེ། འདི་རྣ། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་གི་མི་དང་བྱུང་བ་རྣམས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཆ་ཤས་གཞན་ཞིག་ལ་ཡོད་པར་སྟོང་གི་ཡོད།

time zone
དུས་ཁྱུལ།
phys.

A region throughout which the same standard time is used. There are 24 time zones in the world, demarcated approximately by meridians at 15° intervals, an hour apart.

ཚད་ལྡན་གྱི་དུས་ཚོད་གཅིག་མཚུངས་ཤིག་བེད་སྤྱོད་བྱེད་སའི་ས་ཁྱུལ་ལ་གོ། འཛམ་གླིང་སྐྱེད་རྒྱ་དུས་ཁྱུལ་ 24 ཡོད་ཅིང་། གོ་ལའི་གཞུང་ཐིག་གིས་དུས་ཚོད་རེ་རེ་ནི་ཏ་ལམ་རྒྱར་ཚད་ 15° རེ་ཡིས་དབྱེ་མཚམས་བཅད་ཡོད།

tipping point
འགྱུར་ཕྱོགས་ཀྱི་མཚམས།
phys.

A critical moment in a complex situation in which a small influence or development produces a sudden large or irreversible change.

རྩོལ་འཛིན་ཅན་གྱི་གནས་སྟངས་ཤིག་གི་ནང་དུ་ཤུགས་རྒྱུན་ཆུང་དུ་ཞིག་གམ་གནས་ཚུལ་ཆུང་དུ་ཞིག་གིས་གློ་བུར་བའི་འགྱུར་བ་ཆེན་པོ་ཞིག་གམ་བསྐྱར་ལྡོག་མི་ནུས་པའི་འགྱུར་བ་ཞིག་སྐྱེན་པར་བྱེད་པའི་གལ་འགངས་ཆེ་བའི་གནས་སྐབས་དེ་ལ་གོ།

tissue
ཕྱར་ཁྱུ།
biol.

A part of an organism consisting of a large number of cells having a similar structure and function

ཚགས་བཀོད་དང་བྱེད་ལས་མཚུངས་པའི་ཐ་ལུང་འབོར་ཆེན་ཞིག་གིས་བྱུག་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག

tissue culture
ཕྱར་ཁྱུ་གསྐྱེད་ཐེག། ཕྱར་ཁྱུ་གསོ་ཐྲྱོད།
biol.

The technique or process of maintaining or cultivating cells or tissues derived from a living organism in a culture medium.

གསོ་བྱེད་ཀྱི་རྩལ་ཤིག་ཀུ་སོོག་ལྟན་སྐྱེ་དངོས་ནས་བླངས་པའི་ཐ་ལུང་དམ་ལུང་བྱུག་འཚོ་སྐྱོང་དང་འདེབས་འཛུགས་བྱེད་པའི་རྒྱུ་རིམ་མམ་བྱ་ཐབས་ལ་གོ།

toddler
འཕྲོད་ཐུག
biol.

One who toddles, especially a young child learning to walk.

གོམ་འགྲོས་འཕྲད་འགྲོར་བྱེད་མཁན་ཏེ། བྱ་བཀུ་ཏུ་གོམ་པ་ལྷོ་རྒྱ་སྐྱོང་བཞིན་པའི་བྱིས་པ་ཆུང་ཆུང་ལ་གོ།

tonsils
ཐྲི་ཀ
biol.

The two oval-shaped tissues at the back of the throat in mammals that lie between the mouth and the pharynx. The tonsils are thought to help prevent the body from respiratory infections.

ནུ་གསོོས་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་ཁ་དང་མཆུ་ལ་པའི་དབར་དུ་གནས་པའི་གྲྭ་པའི་རྒྱ་བ་ངོས་སུ་ཡོད་པའི་ཐྲོང་དབྱིབས་ཅན་གྱི་ཕུང་གྲྭ་གཉིས་པོ་ལ་གོ། གྲྭ་ཤ་ཡིས་དབུགས་འབྱིན་རྒྱ་བ་དང་འཛེལ་བའི་གཉན་ཁ་བཀག་འགོག་ལ་པན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད།

top
ཐོ། (ཁོག་རྩལ་ཨིགས་ཀྱི)
phys.

The flavor of quark that has a charge of + 2/3 , has a mass about 340,000 times that of an electron, and belongs to the third generation of elementary fermions.

གཞི་རྩའི་ཐྲེང་མེའི་རྩལ་རབས་གསུམ་པར་གཏོོགས་ཤིང་། ཁྱར་ +2/3 དང་། གཙོས་ཚད་ནི་ཐྲོག་རྩལ་ལས་ལྷག་ 340000 ཡིན་པའི་ཁོག་རྩལ་ཀྱི་ཐྲས་དེ་ལ་གོ།

topographical
ས་བབ་ཀྱི།
phys.

Relating to the arrangement of the physical features of an area.

ས་ཁུལ་ཞིག་གི་ཕྱིའི་ཁོར་ཡུག་གི་རྣམ་པ་སྒྲིག་ཚུལ་དང་འབྲེལ་བའི།

topology
ས་བབ་རིག་པ།
phys.

Topographic study of a given place, especially the history of a region as indicated by its topography.

ཡུལ་ཞིག་གི་ས་བབ་ལ་རྟོག་དཔྱོད་བྱེད་པའི་རིག་པ་སྟེ། ལྷག་པར་དུ་དེའི་ས་བབ་ཀྱིས་བསྟན་པའི་ལོ་རྒྱུས་ལ་རྟོག་དཔྱོད་བྱེད་པའི་རིག་པ།

torque
གཙུས་ངར། གཙུས་ཤུགས།
phys.

The product of a force and its perpendicular distance from a point about which it causes rotation or torsion. The unit of torque is the newton metre, a vector product, unlike the joule, also equal to a newton metre, which is a scalar product.

ཤུགས་ཤིག་དང་ཤུགས་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་གཅུ་སྒྲིམ་མམ་སྐོར་བ་བྱེད་དུ་འཇུག་སའི་གནས་(སྲོག་ཤིང་ལྟ་བུ་)གཉིས་དབར་གྱི་དྲང་འཕྱང་གི་བར་ཐག་གཉིས་ཀྱི་བསྒྱུར་ཐོབ། གཅུས་ཤུགས་ཀྱི་བརྩི་གཞི་ནི་ནེའུ་ཊོན་མེ་ཊར་ཡིན་པ་དང་། འདི་ནི་ཕྱོགས་ལྡན་བསྒྱུར་ཐོབ་ཅིག་ཡིན། འོན་ཀྱང་། འཇུལ་ནི་ནེའུ་ཊོན་མེ་ཊར་དང་མཚུངས་ཀྱང་། ཕྱོགས་མེད་བསྒྱུར་ཐོབ་ཅིག་ཡིན་ནོ།

torsion balance
གཙུས་འཁོར་རྒྱ་མ།
phys.

An instrument for measuring very weak forces. It consists of a horizontal rod fixed to the end of a vertical wire or fiber or to the center of a taut horizontal wire.

ཏ་ཅང་ཞན་པའི་ཤུགས་འཇལ་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས་ཤིག འདི་ནི་གཞུང་དུ་དཔྱང་པའི་ལྕགས་སྐུད་དམ་ཐག་རན་གྱི་སྣེ་མོའམ་ཡང་ན་གཞུང་དུ་དམ་པོར་བསྡམས་ཡོད་པའི་ལྕགས་སྐུད་ཀྱི་དཀྱིལ་དུ་རྒྱུག་པ་ཞིག་འཕྲེད་དུ་དམ་པོར་བསྡམས་པ་བཅས་ཀྱིས་གྲུབ་ཡོད།

total internal reflection
ཆ་ཚང་བའི་ནང་ངོས་ལྡོག་འཕྲོ།
phys

The 100% reflection (with no transmission) of light that strikes the boundary between two media at an angle greater than then critical angle.

བརྒྱུད་ལམ་གཉིས་ཀྱི་འབྲེལ་མཚམས་སུ་འོད་ཟེར་ཉེར་མཁོའི་ཟུར་ཁུག་ལས་ཆེ་བར་ཕོག་སྐབས་འོད་ཟེར་དེ་བརྒྱ་ཆའི་བརྒྱ་ལྡོག་འཕྲོ་ (བརྒྱུད་འཕྲོ་མེད་པར་) བྱེད་པ་ལ་གོ

totipotent
ཀུན་འགྱུར་ནུས་པ།
biol.

Describes a cell that is capable of giving rise to all of the cell types of an organism; the zygote is a totipotent cell

སྐྱེ་དངོས་ཤིག་གི་ཕྲ་ཕུང་གི་རིགས་ཐམས་ཅད་དུ་འཚར་འཕེལ་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་དང་ལྡན་པའི་ཕྲ་ཕུང་ཞིག་འགྲེལ་བར་བྱེད། དཔེར་ན། ས་བོན་འདུས་སྒོང་ནི་ཀུན་འགྱུར་ནུས་པའི་ཕྲ་ཕུང་ཞིག་ཡིན།

touch
རེག་ཚོར།
neurosci.

The faculty of perception through physical contact, especially with the fingers.

ལུས་པོའི་རེག་ཐུག་གམ་བྱེ་བྲག་ཏུ་མཛུབ་མོའི་རེག་ཐུག་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་འདུ་ཤེས་ཀྱི་ནུས་པ་ལ་གོ

tourmaline
གཏེར་ཁ་ས་ཀོར་མ་ཡིན།
phys

A mineral of variable color that consists of a complex boro-silicate and is valued as a gem when transparent and cut
སྒྲ་རོན་དང་སི་ལི་ཀེཊ་འདུས་པའི་གོང་བུ་ཁ་དོག་སྒྱ་ཚོགས་པའི་གཏེར་ཁ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། དཔལ་གསལ་ཡིན་ཞིང་ལེགས་པར་གཏུབས་རྗེས་རིན་ཆེན་བུ་རོས་འཛིན་བྱེད།

tower
ཐྲྭ་མ།ཁར། ཐྲྭ་ཁང་།

A tall, narrow building, either free-standing or forming part of a building such as a church or castle.
ཡི་ཤུའི་ལྷ་ཁང་ངམ་ཡོ་བྱང་ལྷ་བུའི་ཁང་བཅེགས་ཀྱི་ཆ་ཤས་སུ་གྱུར་པའམ་ཡང་ན་ལེར་རྫོང་བུ་བཞེངས་པའི་ཁང་བཅེགས་པ་ཕྱི་ཞིང་རིང་བ་ཞིག

toxin
ཅེས་དུག
biol.

Any poisonous substance produced by an organism.
སྐྱེ་བོས་ཤིག་གིས་སྐྱེད་སྐྱེན་བྱས་པའི་གཙོ་བོ་ཆེ་ཅན་གྱི་བེམ་རྫས་གང་རུང་རུང་ཞིག

tracer
རྗེས་གཅོད་བ།
biol.

Any radioactive isotope introduced into the body to study metabolic processes, absorption, etc, by following its progress through the body with a gamma camera or other detector
ནུས་སྐྱེར་གྱི་རྒྱུད་རིམ་དང་ཟས་ནུས་འཇིམ་ལེན་གྱི་བྱ་བ་ལ་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་ལུས་པོའི་ནང་དུ་བཙུག་པའི་འགྲེད་འཕྲོའི་གནས་མཚམས་རྩ་ཕྲན་གང་རུང་རུང་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། ཐ་མ་པར་ཆས་སམ་ཚོར་ཆས་གཞན་སྒྲུབ་དེ་ཕྱེས་གཙོར་པ་དེ་ལུས་པོའི་ནང་དུ་ཁྱབ་ཚུལ་ལ་བརྟག་པར་བྱེད།

trachea
ཕྲོ་ཀྱ།
biol.

The tube-shaped structure in vertebrate animals that leads from the larynx to the bronchi and carries air to the lungs. In mammals, the trachea is strengthened by rings of cartilage.
ཕྱལ་རུས་ཅན་གྱི་སྒོག་ཆགས་ཀྱི་ཁྲེ་ན་ནས་ཕྱོ་ཡུའི་རྩ་སྒྲུབས་ཀྱི་བར་དུ་ཡོད་པའི་སྒྲ་གྱའི་དབྱིབས་ཀྱི་བཀོད་པ་དེ་ལ་ཟེར་ཞིང། དེ་ཡིས་ཕྱོ་བའི་ནང་རླུང་སྐྱེལ་འཛིན་བྱེད། ནུ་གསོས་སྒོག་ཆགས་ཀྱི་ཕྱོ་ཡུ་ནི་ལྷུས་རུས་ཀྱི་ཨ་ལོང་མང་པོས་སྒ་བརྟན་དུ་བཏང་ཡོད།

track (n)
ལམ།
phys.

A path along which something moves
དངོས་པོ་ཞིག་འགྲུལ་བཞུད་བྱེད་པའི་ལམ་བུ།

track (v)
རྗེས་གཅོད།
phys.

To follow a course
ལམ་བུ་ཞིག་རྒྱུད་ནས་འཚོལ་བ།

tract
བཤད་ལམ།
biol.

A system of tubes and organs in the body that are connected and have a particular purpose.
ཕན་ཚུན་སྦྲེལ་ཞིང་དམིགས་ཡུལ་འགལ་ཅན་ཞིག་དང་ལྡན་པའི་ལུས་པོའི་ནང་གི་སྒྲ་གུ་དང་དབང་པོའི་མ་ལག་ཅིག

trait
ཁྱད་རྣམ། ཁྱད་གཤིས།
biol.

A morphological, physiological, or behavioral feature of an organism.

སྐྱེ་དངོས་ཤེག་གི་གཟུགས་འགྱུར་དང་འབྲེལ་བའམ། ལུས་གནས་དང་འབྲེལ་བའམ། ཡང་ན་གཤིས་སྒྲོན་དང་འབྲེལ་བའི་ཁྱད་ཚོས།

transcranial magnetic stimulation (TMS)
ཐོད་བཏགས་ཀྱི་ལོན་ཁུལ་སྐྱོང་།
phys.

The electromagnetic stimulation of areas of the brain, used in studying or treating the effects of strokes.

གླང་པའི་ཆ་ཤས་ལ་གློག་ལེན་ལེན་གྱི་སྐུལ་ཏྲྀན་སྒྲོང་པ་ལ་གོ་ཞིང་། གྲོབ་ཀྱི་ཤུལ་སྐྱེན་ལས་བཏུག་པའམ་གསོ་བའི་ཚེད་དུ་སྤྱོད།

transcription
ལན་བཏུ།
biol.

Production of RNA molecules by an RNA POLYMERASE enzyme, using a DNA strand as a template.

ཏྲི་ཨེན་ཨེ་ཡི་ཉུག་མ་ཞིག་དེ་གཞིར་སྦྱར་དེ་ཨར་ཨེན་ཨེ་མང་སྤྱོར་སྒྲིན་ཟླས་ཤེག་གིས་ཨར་ཨེན་ཨེ་འདུས་ཟླ་ལ་ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་པ།

transcription factor
ལན་ལེན་རྒྱུན་ལས།
biol.

A protein that binds to specific DNA sequences to promote (activator) or block (repressor) the transcription of a specific gene or set of genes by RNA polymerase.

ཏྲི་ཨེན་ཨེའི་འགོད་རིམ་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་ལ་འཛིན་སྤྱོང་བྱས་ཏེ་ཨར་ཨེན་ཨེ་མང་སྤྱོར་སྒྲིན་ཟླས་ལ་བརྟེན་ནས་རིགས་ཟླ་བྲག་པ་ཞིག་གམ་རིགས་ཟླ་བ་སྟེ་ཚན་ཞིག་གི་ལན་བཏ་བཤུ་བྱེད་རིམ་འགོག(གཏོན་བྱེད་)པ་འམ། སྟེལ(ས་སྒོང་བྱེད་མཁན་)བར་བྱེད་མཁན་གྱི་སྒྲོ་ཟླས་ཤེག

transduction
བར་ཐྲུར།
biol.

The introduction of foreign DNA into a bacterial cell by a bacteriophage.

སྲིན་ཟ་ཞིག་གིས་སྲིན་འབྱའི་ཐུ་ཕུང་གི་ནང་དུ་ཏྲུས་མེད་ཀྱི་ཏྲི་ཨེན་ཨེའི་ངོ་སྤྲོད་བྱེད་པ་ལ་ཟེར།

transformation of energy
རྩལ་པའི་འགོ་འགྱུར།
phys.

Energy transformation is the change of energy from one form to another. For example, a ball dropped from a height is an example of a change of energy from potential to kinetic energy.

ནུས་པ་ངོ་བོ་གཅིག་ནས་ངོ་བོ་གཞན་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་བ་ལ་ཟེར། དཔེར་ན། སྦྲ་ལོ་ཞིག་མཐོ་ཚད་གང་ཡང་རྩང་བ་ཞིག་ནས་མར་ལྷུང་དུ་འཕྲུག་སྐབས་གནས་ལྟོས་ཀྱི་ནུས་པ་འགྱུལ་སྐྱོང་ཀྱི་ནུས་པར་འགོ་འགྱུར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

transformer
གློག་ཚད་ཐྲུར་ཚས། ཐྲུར་ཚས།
phys.

Device for increasing or decreasing voltage or transferring electric power from one coil of wire to another by means of electromagnetic induction.

ལྷོག་ཚད་ཆེ་རྩལ་ཆུང་དུ་གཏོང་བའི་ཡོ་ཚས་སམ། ཡང་ན་གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་སྐུལ་སྐྱན་ལ་བརྟེན་ནས་དཀྱིས་སྐུང་གཅིག་ནས་དཀྱིས་སྐུང་གཞན་ཞིག་ལ་གློག་ནུས་སྦྲོ་བར་བྱེད་པའི་ཚས།

transience
མི་བཞུན་པ།
phil.

The state or fact of lasting only for a short time; transitoriness.

དུས་ཡུན་ཐུང་དུའི་རིང་ལ་གནས་པའི་གནས་བབ་སམ་རང་བཞིན་ཏེ། སྐད་ཅིག་མའི་རང་བཞིན།

transistor
གློག་འཛིན་གཡེལ་ཐུབ་པ།
phys

See semiconductor.

མྱོང་ཁྲིད་གཟུགས་ལ་གཟིགས་རོགས།

transition
འཕོ་འགྱུར།
phys

A change of an atom, nucleus, electron, etc. from one quantum state to another, with emission or absorption of radiation.

རྡུལ་ཕྲན་དང་། ལྷ་རྡུལ། གློག་རྡུལ་ལ་སོགས་པས་འགྲེད་འཕོ་བསྒྱུར་པཱན།ལ་བ་དང་ལྡན་པ་ཚད་རྡུལ་གྱི་གནས་བབ་ཅིག་ནས་ཚད་རྡུལ་གྱི་གནས་བབ་གཞན་ཞིག་ལ་འཕོ་བའི་འགྱུར་བ།

translation
འགས་ཐྲུར།
biol.

The process by which the nucleotide base sequence of messenger RNA is converted by ribosomes into a sequence of amino acids to form a polypeptide.

རྣ་སྦྱོ་ཕྲ་གཟུགས་ཀྱིས་བང་ཆེན་ཨར་ཕེན་ཨེ་ཡི་ཉིང་རྡུལ་གྱི་ཚད་ཀའི་ནས་ཀྱི་ཁའི་ནོ་ཏེ་ཨེ་མི་ནོ་སྦྱར་ཐུར་གྱི་འགོད་རིམ་བྱ་བཏུས་ཏེ་མར་ཐྲོས་ཕྱི་ཅི་གྱུབ་པར་བྱེད་པའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག

translational motion
ཕར་ཐྲོད།
phys.

Motion in which all points of a moving body move uniformly in the same line or direction

འགྱུལ་སྟོང་བྱེད་ཀྱིན་པའི་དངོས་པོ་ཞིག་གི་ཚར་ཤས་ཐམས་ཅད་ཚ་སྟོམས་པོའི་སྟོ་ནས་དང་ཐེག་གཅིག་གི་རྒྱུད་དུ་འགྱུལ་བཞམ་ཁ་ཕྱོགས་གཅིག་ཏུ་འགྱུལ་བའི་འགྱུལ་སྟོང།

translocation
གནས་ཐྲོ།

The movement of something from one place to another.

དངོས་པོ་ཞིག་གནས་གཅིག་ནས་གཞན་ཞིག་ཏུ་སྟོ་བ།

transmission
བརྒྱུད་གཏོང། བརྒྱུད་འཕྲོ།
phys

The action or process of transmitting something or the state of being transmitted.

གང་ཅི་ཞིག་ཁྱབ་འགྲེད་རྒྱུད་པའི་བྱ་བཞམ་རྒྱུད་རིམ་མམ། ཁྱབ་འགྲེད་རྒྱུད་བཞིན་པའི་གནས་བབ་ལ་གོ།

transmutation
རྒྱ་འགྱུར།
phys

Conversion of an atomic nucleus of one element into an atomic nucleus of another element through a loss or gain in the number of protons.

པོ་རྡུལ་ལེན་པཞམ་གློད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒ་ཆུ་ནས་ཤེཁ་གི་ཉིང་རྡུལ་རྒ་ཆུ་ནས་གཞན་གྱི་ཉིང་རྡུལ་དུ་འགྱུར་བ། (འགྲེད་འཕྲོའི་ཞིག་འགྱུར་གྱི་སྐབས་སུ་རྒ་ཆུ་ལ་རྒ་བ་ནས་འགྱུར་བ་འགྲོ་བའི་ཚ་ནས་རྒ་འགྱུར།)

transuranic element
ཚ་དཀར་བཟླས་བའི་རྒྱ་ཆུས།
chem.

Element higher than uranium in the periodic table.

རྒ་ཆུས་རེ་ཌ་མིག་ཏུ་ཡུ་རེ་ནི་ཡན་ལས་རྡུལ་གྲངས་མཐོ་བ་ཡོད་པའི་རྒ་ཆུས།

transverse wave
འཕྲེད་རྒྱབ།
phys.

Wave with vibration at right angles to the direction the wave is traveling. Light consists of transverse waves.

རླབས་ཀྱི་འདར་འགྱུར་ནི་རླབས་ཀྱི་འགྲུལ་སྐྱོད་ཀྱི་ཁ་བྱོགས་དང་དྲང་འཕྲད་ཡིན་པའི་རླབས། འོད་ནི་འཕྲེད་རླབས་ཀྱིས་བྱུས་པ་ཡིན།

trap
སྒྲ།

A contrivance for catching and holding animals, as a concealed pit or a clamplike device that springs shut suddenly.

སྲོག་ཆགས་འཛིན་བཟས་འཛིན་བཟུང་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་སྤྱོད་པའི་ཡོ་ཆས་ཤིག དཔེར་ན། ཁ་གཡོགས་པའི་འོནས་དོང་དང་། ཐོ་བུར་དུ་ཁ་རྒྱག་པར་བྱེད་པའི་སྐམ་བཙོར་ལྟ་བུའི་ཡོ་བྱད།

trapezium
ཁམས་དབྱིབས།
math.

A quadrilateral with one pair of sides parallel.

མཉམ་གཅིག་ཅན་ཀྱི་རོས་ཚ་གཅིག་དང་ལྡན་པའི་རོས་བཞི་ཅན་ཀྱི་དབྱིབས་ཤིག

trauma
རྩེད་རྒྱ། ཐུགས་རྒྱ། སེམས་བསྡུད།
neurosci.

A disordered psychic or behavioral state resulting from severe mental or emotional stress or physical injury

སེམས་གཏོན་དུགཔོ་འཚམ། སེམས་ཐུགས་ཀྱི་གཏོན་ཤུগས་དུগཔོ་འཚམ། ཡང་ན། ལུས་ཀྱི་རྩལ་སྐྱོན་དུগཔོ་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་འགྲུগ་སྐྱོན་ཞེས་པའི་སེམས་ཁམས་ཀུན་ལས་ཁྱོད་ཀྱི་གནས་བབ་ཅིག [རྩེད་དམ་ཞེད་སྡང་ལ་བརྟེན་ནས་ལུས་སེམས་ལ་བྱུང་བའི་རྩལ་ཁ]

treatment
སྨན་བཅོས། བཅོས་ཐབས།
biol.

Medical care given to a patient for an illness or injury.

ན་ཚའམ་རྩལ་སྐྱོན་གསོ་བའི་ཆེད་དུ་ནད་པ་ཞིག་ལ་སྦྱིན་པའི་སྨན་བཅོས་ལྟ་སྐྱོང་ལ་གོ

tree of life
ཚེ་སྲོག་གི་ཤིང་བཀོ།
biol.

The classification of all organisms into a single system has been depicted as a tree in which the branch patterns represent evolutionary relationships among species.

སྐྱེ་དངོས་ཐམས་ཅད་ཤིང་སྟོང་གི་གཟུགས་སུ་བཀོད་པའི་མ་ལག་གཅིག་ཏུ་བཀྲི་བསྡུ་བྱས་ཏེ་ཡལ་གཡེ་འགོད་ལུགས་ཀྱིས་ཉེ་རིགས་དབར་གྱི་འཛེལ་འགྲུར་གྱི་འབྲེལ་བ་མཚོན་པར་བྱེད་པ་ཞིག

tremor
འདར་བ།
biol.

An involuntary trembling or quivering, as of the hands.

ལག་པ་ལྟ་བུའི་རང་འགྱུལ་གྱི་རྩ་འདར་རམ་འདར་འགྱུལ་ལ་གོ

tri
ཐུམ་ལྔག
math.

Three; having three.

གསུམ་སྟེ། གསུམ་དང་ལྡན་པ།

triceps
དཔྱང་ཁུ་བཀྲུམ།
biol.

A large three-headed muscle running along the back of the upper arm and serving to extend the forearm.

དབུང་པའི་རྒྱ་བོར་སུ་ཡོད་ཅིང་ལག་ངར་ཀྱོང་བར་ཐོག་པ་བྱེད་མ་ཁན་སྟེ་གསུམ་ཅན་ཀྱི་ཥ་ཐྲེམ་ཆེན་པོ་ཞིག

tricuspid valve
རྩེ་གསུམ་གྱི་འདབ།
biol.

The three-segmented valve of the heart that keeps blood in the right ventricle from flowing back into the right atrium.

ཁུང་ཨཤ་གཡས་པའི་ནང་གི་ཁྲག་དེ་སྟེང་གི་སྦུབས་སྟོང་གཡས་མའི་ནང་དུ་ཕྱིར་རྒྱུ་བྱ་མི་འཇུག་པར་འགོག་མཁན་གྱི་ཆ་ཨཤ་གསུམ་ལྡན་གྱི་སྟེང་གི་རྒྱུ་འདབ་ལ་ཟེར།

trigeminal nerve
གསུམ་ལྟེམ་དབང་རྩ།
neurosci.

The fifth cranial nerve, formed of the ophthalmic nerve, the maxillary nerve and the mandibular nerve, which controls the sensory nerves in the forehead, face and chin, and the muscles in the jaw

མིག་འཛམ་དབང་རྩ་དང། ཡ་མགལ་དབང་རྩ། མ་མགལ་དབང་རྩ་བཅས་ཀྱིས་བྱུག་པའི་ཐོད་རུས་དབང་རྩ་ལྟ་པ་དེ་ལ་གོ་ཞིང། ཐོད་པ་དང། གདོང། མ་ནི་བཅས་ཀྱི་དབང་ཚོར་དབང་རྩ་དང། འཛམ་པའི་ཁ་སྒྲོམ་བཅས་ལ་སྐྱང་བཏོན་བྱེད།

trigonometry
རྒྱར་གསུམ་རིག་པ།
math.

The branch of mathematics that deals with the relationships between the sides and the angles of triangles and the calculations based on them, particularly the trigonometric functions.

རྒྱར་གསུམ་མ་ཞིག་གི་མཐའ་དང་རྒྱར་ལྟག་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་ཁག་དང། འབྲེལ་བ་དེ་དག་གཞིར་བཞག་པའི་རྩིས་རྒྱག ཁྱེ་བྱག་ཏུ་རྒྱར་གསུམ་རིག་པའི་ལྟོས་གྲངས་བཅས་དང་འབྲེལ་བའི་ཞང་རྩིས་ཀྱི་སྟེ་ཚན་ཞིག

trilobite
འཕྲུ་གསུམ་ཁལ།
biol.

A member of the extinct arthropod class Trilobita, common as fossils in rocks of Cambrian and Silurian age.

ཙ་སྟོང་ཟིན་པའི་ཤུང་ཚོགས་ཅན་གྱི་(ཆེས་སྔ་དུས་ཀྱི་ཤེལ་ལྡན་སྐོགས་ཅན་གྱི་ཐོག་ཚག་གི་རིགས་)ཏ་ཡི་ལོ་ཕྲེ་ཏའི་སྟེའི་རིགས་ཤིག་ལ་གོ་བ་དང། ཁེམ་སྒྲོ་རི་ཡན་དང་མི་ལུ་རི་ཡན་དུས་རབས་ཀྱི་བྲག་རྩོའི་ནང་དུ་འགྱུར་རྩོའི་ངོ་བོར་ཡོངས་གྲགས་སུ་ཡོད།

Trinity
གསུམ་འདུས། ཮་཮་གསུམ།
phil.

The three persons of the Christian Godhead; Father, Son, and Holy Spirit.

ཡི་ལྷའི་ཚོས་ལུགས་ཀྱི་ལྷ་ཡི་རང་བཞིན་གྱི་སྐྱེས་བུ་གསུམ་སྟེ། ཡབ་དང། སྲས་དང། དམ་པའི་སྤྱན་བཅས་སོ།

triple bond
གསུམ་ལྡན་འཛིན་བ།
chem.

A covalent bond in which three electron pairs are shared between two atoms.

རྡུལ་ཕྲན་གཉིས་ཀྱིས་གློག་རྡུལ་ཆ་གསུམ་མཉམ་སྤྱོད་བྱས་པ་ལས་བྱུག་པའི་མཉམ་སྤྱོད་འཛིན་བ་ཞིག

tritium
གསུམ་ལྡན་ཡང་རྫས།
chem.

Unstable, radioactive isotope of hydrogen whose atom has a proton, two neutrons, and an electron.

ཡོ་རྡུལ་གཅིག་དང། བར་རྡུལ་གཉིས། ཐྲོག་རྡུལ་གཅིག་བཅས་ཡོད་པའི་ཡང་རྫྭ་གི་གནས་མཉམ་ཙ་ཙ་པས་བརྟན་པོ་མིན་ཞིང་འགྱེད་འཕྲོའི་རང་བཞིན་ཅན་ཞིག

trochlear nerve
སྨིག་དཀྱལ་འཁོར་རྒྱུད་དབང་ཅན།
neurosci.

Either of the fourth pair of cranial nerves that originates in the midbrain and innervates a muscle of the eyeball.

བར་གླང་ནས་ཐོན་ཏེ་སྨིག་རིལ་ཀྱི་ཤ་སྒྲིན་ལ་མཐུད་པའི་ཐོད་རྒྱས་དབང་རྩ་ཚ་བཞི་པའི་ནང་གི་གཡང་རྒྱང་ཞིག

trophic level
བཟུང་དིམ།
biol.

The position of a species or a group of species within a food chain or food web.

ཟས་ལྷེང་ངམ་ཟས་དྲ་ཞིག་གི་ནང་དུ་ཉེ་རིགས་གཅིག་གམ་ཉེ་རིགས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་ཞིག་གིས་བཟུང་བའི་གོ་གནས་ལ་གོ

trophoblast
རྩལ་ཁྲྭད་དབང་ལྷ།
biol.

The outer layer of the mammalian blastocyst that supplies nutrition to the embryo and facilitates implantation.

ཀུ་གསོས་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་སྙུག་གཟུགས་ཀྱི་རིམ་པ་ཕྱི་མ་ལ་ཟེར་ཞིང་། འདིས་སྦྱོན་སྲིང་ལ་འཚོ་བཅུད་མཁོ་སྤོང་བྱེད་པ་དང་། ཐོགས་འབྱར་ལ་མཐུན་སྒྲོར་བྱེད།

tropomyosin
འགྱུར་ཕྱིན་ཕྲ་ཐུར།
biol.

A protein involved in muscle contraction. It is related to myosin and occurs together with troponin in the thin filaments of muscle tissue.

ཤ་སྒྲིན་བསྡུ་འཛིན་ཀྱི་སྐབས་སུ་བྱེད་ལས་འདོན་པའི་སྒྲོ་ཐུར་ཤིག། འདི་ནི་གྲིམ་སྒྲོ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་ཅིང་། ཤ་སྒྲིན་ཕུང་གྲུབ་ཀྱི་ཉུག་ཐུན་ཐུ་མཚོའི་ནང་དུ་འགྱུར་གྲི་ཡོད།

troponin
འགྱུར་ཕྲ།
biol.

A globular protein complex involved in muscle contraction. It occurs with tropomyosin in the thin filaments of muscle tissue.

ཤ་སྒྲིན་བསྡུ་འཛིན་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རྒྱུས་དབྱེལས་ཀྱི་སྒྲོ་ཐུར་ཚོམས་བུ་ཞིག། འདི་ནི་འགྱུར་གྲིམ་སྒྲོ་ཐུར་དང་ལྷན་དུ་ཤ་སྒྲིན་ཕུང་གྲུབ་ཀྱི་ཉུག་ཐུན་ཐུ་མཚོའི་ནང་དུ་འབྱུང་གི་ཡོད།

trough
གཡོ་ཁོད།
phys.

The lower part of a wave, in contrast to the highest part, a crest.

རླངས་ཀྱི་ཆེས་མཐོ་བའི་ཚ་ཤས་ནི་ཟེ་ཡིན་ལ། དེའི་ཕྱོགས་ཀྱོགས་རླངས་ཀྱི་ཚ་ཤས་དམའ་མོ་དེ་ལ་གསལ་ཟེར་ཟེར།

truck
དོས་འཁོར།
phys.

Any of various heavy motor vehicles designed for carrying or pulling loads.

དོ་ཡོ་འདྲུད་པའམ་སྐྱེལ་བའི་ཚེད་དུ་ཝེད་སྒྲོད་བྱེད་པའི་འཕྲལ་འཁོར་ཚན་ཡོ་ཅི་རིགས་ལ་གོ

trunk
ཐུ་གཏུང། གཏུང་ཁ།
biol.

The main woody stem of a tree as distinct from its branches and roots.

ཤིང་སྡོང་ཞིག་གི་རྩ་བ་དང་ཡལ་གཱ་ལས་ཐ་དད་ཡིན་པའི་ཤིང་གི་ཁུང་ཡུ་གཙོ་བོ་དེ་ལ་གོ

trypsin
བཙར་ཕྱི།
chem.

A protease enzyme secreted in vertebrates by the pancreas to digest dietary proteins.

ཐྲལ་རྩ་ས་ཅན་ཀྱི་སྲོག་ཚགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཐ་མའི་ནང་གི་སྒྲོ་ཐུ་བ་འདྲ་བའི་ཚེད་དུ་གསེར་ཆེན་ཀྱིས་གློད་འདོན་བྱེད་པའི་སྒྲོ་བ་ཤིག་སྐྱེན་ཐུ་ཤིག

tuberculosis
གློ་ནད་དེ་ཕྱི།
biol.

An infectious bacterial disease characterized by the growth of nodules (tubercles) in the tissues, especially the lungs.

ཕུང་བྱེན་སྤྱི་དང། བྱེ་བྲག་ཏུ་གློ་བའི་ཕུང་བྱེན་ཏུ་ཙ་མདུད་ (སྒྲང་འབྲུར་) སྐྱེ་བར་འགྱུར་བའི་སྲིན་བུའི་གཞན་ཁ་ཅན་གྱི་ནད་ཅིག

tumor
ཐྲན།
biol.

An abnormal growth of tissue resulting from uncontrolled, progressive multiplication of cells and serving no physiological function

ཚད་བ་ཀག་མེད་པའི་སྟོ་ནས་རྒྱ་མང་དུ་འཕེལ་བའི་ཕྱ་ཕུང་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བའི་རྒྱུན་ལྡན་མིན་པའི་ཕུང་བྱེན་གྱི་སྒྲངས་འབྲུར་ཞིག་ལ་གོ་འདི་ཉིད་ཡུས་གནས་ཀྱི་བྱེད་ལས་གང་ལའང་པན་ཐོགས་མེད།

tumor necrosis factor (TNF)
ཐྲན་ཤིག་ཚ་ཀྱེན།
biol.

A protein that is produced in the presence of an endotoxin, especially by monocytes and macrophages, is able to destroy tumor cells, and exacerbates chronic inflammatory diseases by inducing inflammation.

ནང་དུག་ཡོད་པའི་སྐབས་སུ་གཅིག་ལྡན་ཕྱ་ཕུང་དང་རགས་ཟ་ཡིས་ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་པའི་སྤྲོ་རྩས་ཤིག་ཡིན་ཞིང། དེ་ཡིས་ཐྲན་གྱི་ཕྱ་ཕུང་ཙ་མེད་དུ་བཙོ་ཐུབ་པ་དང། ཚ་སྐྲང་འབྱུང་བར་སྐུལ་ཏེན་བྱས་ཏེ་ཚ་སྐྲང་གི་གཅོང་ནད་རྒྱ་ཆེར་སྟེལ་བར་བྱེད།

tune
དབྱངས།
phys.

A melody, especially one which characterizes a certain piece of music.

སྒྲ་དབྱངས་ཤིག་སྟེ། བྱེ་བྲག་ཏུ་རོལ་དབྱངས་རེས་ཅན་ཞིག་གི་ཁྱད་ཆོས་མཚོན་པའི་སྒྲ་དབྱངས་ཤིག

tunneling current
ཐུན་བས་འབིགས་གསོ་གི་རྒྱུན།
phys.

Transport of electron across the potential barrier without changing its energy.

རང་གི་ནུས་པ་ལ་འགྱུར་བ་མེད་པའི་སྟོ་ནས་ནུས་ལྡན་གྱི་འགོག་རྒྱན་བརྒལ་ཏེ་གློག་རྡུལ་དགོས་འཛིན་བྱེད་པ།

turbine
གཤོག་འཁོར།
phys.

Paddle wheel driven by steam, water, etc. that is used to do work.

རླངས་པ་དང་ཆུ་ལ་སོགས་ཀྱིས་བསྐོར་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ལས་ཀ་བྱེད་ཚེད་དུ་སྤྱོད་པའི་བྱ་སྐྱ་འཁོར་ལོ།

turntable
འཁོར་ཐེག་ས།
phys.

A rotating platform or disk.

རང་འཁོར་བྱེད་པའི་ཐེག་ས་བྱའམ་ཐེར་མ།

typical
མཚན་ཉིད་ལྡན་པ།

Having the distinctive qualities of a particular type of person or thing.

མི་འམ་ཅ་དངོས་ཀྱི་རིགས་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་གི་ཐུན་མོན་གྱི་ཁྱད་ཆོས་དང་ལྡན་པ།

U-V

ulna
ལག་ངར་རུས་རྩང་།
biol.

The thinner and longer of the two bones in the human forearm, on the side opposite to the thumb.
མིའི་ལག་ངར་གྱི་རུས་པ་གཉིས་པོའི་ནང་གི་ཕྲ་ཞིང་རིང་བ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། མཐེ་བོང་གི་ལྡོག་ཕྱོགས་སུ་ཡོད།

ultrahigh frequency (UHF)
ཚད་མཐོའི་སྐྱོས་ཕྱོད།
phys.

A radio frequency in the range $3x10^9$-$0.3x10^9$ Hz; i.e. having a wavelength in the range 10 cm to 1m.
བྱོས་ཕྱོད་ཀྱི་ཁྱབ་ཚད་ $3x10^9$ནས་ $0.3x10^9$ Hz དབར་ཡིན་པ་སྟེ། རླབས་ཐག་གི་ཁྱབ་ཚད་ 10 cm ནས་ 1m དབར་ཡིན་པའི་རླུང་འཕྲིན་གྱི་རླབས།

ultrasonic
ཐོས་བརྒལ་གྱི།
phys.

Term applied to sound frequencies above 20,000 Hz, the normal upper limit of human hearing.
བྱོས་ཕྱོད་ཧར་ཚི་ ༢༠༠༠༠ སྟེ་སྤྱིར་བཏང་གི་མིའི་ཐོས་ཚད་ལ་བརྒལ་བའི་སྒྲ་ལ་སྤྱོད་པའི་ཚིག་ཅིག་ཡིན།

ultrasonic wave
བརྒལ་སྒྲའི་རླབས།
phys.

A sound wave that has a frequency above about 20,000 hertz.
བྱོས་ཕྱོད་ཧར་ཚི་ཁྲི་གཉིས་ལས་མཐོ་བ་ཡོད་པའི་སྒྲ་རླབས།

ultrasound
ཐོས་བརྒལ་གྱི་སྒྲ
phys.

Sound with a frequency greater than 20,000 Hz, approximately the upper limit of human hearing.
མིའི་ཐོས་ཚད་ཀྱི་ཡ་མཐའ་སྟེ་ཧར་ཚི་ ༢༠༠༠༠ ལས་མཐོ་བའི་བྱོས་ཕྱོད་དང་ལྡན་པའི་སྒྲ་ལ་གོ

ultraviolet (UV) light
སྨུག་ཕྱིའི་འོད།
phys

Electromagnetic waves of frequencies higher than those of violet light.
འོད་མུ་མེན་ལས་བྱོས་ཕྱོད་མཐོ་བའི་གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་རླབས།

ultraviolet radiation
སྨུག་ཕྱིའི་འགྱེད་འཕྲོ།
phys.

Electromagnetic radiation having wavelengths between that of violet light and long X-rays, i.e. between 400 nm and 4 nm. In the range 400-300 nm the radiation is known as the near ultraviolet.

འོད་སྨུག་པོའི་རླབས་ཐག་དང་གློག་པར་རིང་པོའི་རླབས་ཐག་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་ཡོད་པའི་གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་འགྱེད་འཕྲོ་སྟེ། དེ་ནི་རླབས་ཐག་ 400 nm ནས་ 4 nm དབར་ཡིན། རླབས་ཐག་ 400 nm ནས་ 300 nm ཡིན་པའི་འགྱེད་འཕྲོ་ལ་ཉེ་བའི་སྨུག་ཕྱིའི་འོད་ཟེར།

umbilical cord
ལྟེ་ཐག
biol.

A cord arising from the navel that connects the fetus with the placenta and through which respiratory gases, nutrients, and wastes pass

མངལ་གནས་ཀྱི་ལྟེ་བ་ཐོན་ཏེ་མངལ་གནས་དང་ཤ་མ་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་མཐུད་སྦྲེལ་བྱེད་མཁན་གྱི་ཐག་པ་ལ་གོ་ཞིང་། ལྟེ་ཐག་བརྒྱུད་ནས་དབུགས་འབྱིན་རྡུབ་ཀྱི་རླུང་དང་། ཟས་བཅུད། སྙིགས་མ་བཅས་བགྲོད་ཀྱི་ཡོད།

umbra
རྫིལ་སྒྲིབ།
phys.

Darker part of a shadow where all the light is blocked. See also penumbra.

འོད་ཚང་མ་བཀག་པའི་གྲིབ་ནག་གི་སྨུག་ནག་པའི་ཆ། ཆ་སྒྲིབ་ལ་ཡང་གཟིགས་རོགས།

umbrella species
ཁུལ་ཆེན་ཉེ་རིགས། གདུགས་ལྟ་བུའི་ཉེ་རིགས།
biol.

A species chosen to be the subject of particular conservation efforts because the protection of that species will also have the effect of giving protection to co-occurring species in the ecological community of its habitat.

སྐྱེ་ཁམས་གཉེར་སྲུང་གི་བྱ་གཞག་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་ཆེད་དམིགས་བརྗོད་དོན་དུ་འདེམས་པའི་ཉེ་རིགས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། ཉེ་རིགས་དེ་ལ་སྲུང་སྐྱོབ་བྱས་པ་དེ་ཡིས་དེ་གནས་སའི་ཁོར་ཡུག་གི་སྐྱེ་ཁམས་ཚོགས་སྡེ་རུ་ཡོད་པའི་མཉམ་གནས་ཀྱི་ཉེ་རིགས་གཞན་ལ་ཡང་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ནུས་པ་ཐོན་པ་ཡིན།

uncertainty principle
ངེས་མེད་རྩ་འཛིན།
phys.

The principle formulated by Heisenberg, stating that Planck's constant, h, sets a limit on the accuracy of measurement at the atomic level. Accordingly, it is not possible to measure exactly both the position and the momentum of a particle at the same time, nor the energy and the time associated with a particles simultaneously.

ཕར་ནར་ཧེ་སན་བྷར་གྱིས་གཏན་འབེབས་གནང་བའི་གཏན་ཁྲིམས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་། འདིས་ཕི་ལནཁ་ཡི་བརྟན་གྲངས་ཀྱིས་ཚད་འཇལ་ཞིག་གི་མུ་མཐའ་འཇོག་པར་བཤད། ངེས་མེད་གཏན་ཁྲིམས་ལྟར་ན་དུས་ཚོད་གཅིག་པ་ཞིག་གི་སྐབས་སུ་རྡུལ་ཞིག་གི་གནས་ས་དང་འགུལ་ཚད་གཉིས་ཀ་ཏག་ཏག་ཚད་འཇལ་མི་ཐུབ་ལ། རྡུལ་དེའི་ནུས་པ་དང་ནུས་པ་དེ་ཡོད་པའི་དུས་ཡུན་གཉིས་ཀྱང་ཏག་ཏག་ཚད་འཇལ་མི་ཐུབ།

uncharged
ཁུར་མེད། ཁུར་ཟུལ།
phys.

Lacking electric charge.

གློག་ཁུར་མེད་པའི།

unconditioned stimulus
མ་གོམས་པའི་གེལ་ཀློན།
neurosci.

A stimulus that evokes an unconditioned response.
རྒྱུན་འདྲེས་མེད་པའི་ཡ་ལན་ཞིག་སློང་བར་བྱེད་པའི་སྐྱེལ་རྒྱུན་ཞིག་ལ་ཟེར།

unicellular
ཕྲ་ཕུང་རྩིག་ལྡན།
biol.

Having or consisting of one cell
ཕྲ་ཕུང་གཅིག་གིས་གྲུབ་པའམ་ཕྲ་ཕུང་གཅིག་དང་ལྡན་པ།

unicellular organism
ཕྲ་ཕུང་གཅིག་ལྡན་གྱི་ཕྱི་དངོས།
biol.

Any living being consisting of a single cell. Most are invisible without a microscope but a few, such as the giant amoeba, may be visible to the naked eye. The main groups of unicellular organisms are bacteria, Archaea, protozoa, unicellular algae, and unicellular fungi or yeasts.
ཕྲ་ཕུང་རྒྱང་གཅིག་གིས་གྲུབ་པའི་སྐྱེ་དངོས་ཅི་རིགས་ལ་གོ། ཙམ་མི་རྣ་ཆེན་པོ་ལྟ་བུ་འགའ་འགས་ཤིག་མེག་རྡེན་ལ་སྣང་ཐུབ་པ་མ་གཏོགས། ཕྲ་མཐོང་ཆེ་ཤིས་མ་སྣང་ཚེ་ཕྲ་ཕུང་གཅིག་ལྡན་སྐྱེ་དངོས་པལ་ཆེ་བ་མཐོང་མི་ཐུབ། ཕྲ་ཕུང་གཅིག་ལྡན་སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་གཙོ་བོ་ནི་ཕྱི་ནང་། ཨར་ཀི་ཕྲ་སྲིན། ཕྲ་ཕུང་གཅིག་ལྡན་གྱི་ཚུ་བལ། ཕྲ་ཕུང་གཅིག་ལྡན་གྱི་ཤུས་ཤུན་ཕབས་པའམ་བཅས་ཡིན།

unified field theory
བ་འདུས་རྣམ་གཞན
phys.

A comprehensive theory that would relate the electromagnetic, gravitational, strong, and weak interactions in one set of equations.
གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་ཤུགས་དང་། འཕེན་ཤུགས། དྲག་ཤུགས། ཞན་ཤུགས་བཅས་སྤྱི་འགྲོས་སྡེ་ཚན་གཅིག་ཏུ་མཚོན་ཐུབ་པའི་ཡོངས་ཁྱབ་ཀྱི་རྣམ་གཞན་བཅད།

unipolar neuron
ཐེ་གཅིག་དབང་རྩ་ཕྲ
neurosci.

A neuron with a single stalk leading from the soma.
སྲོ་ལུས་ནས་ཐོན་པའི་རྩ་ཕྲན་རྩིག་གཅིག་ཅན་གྱི་དབང་རྩ་ཕྲ་གཟུགས་ཤིག

unipotent
ཉིག་འགྱུར་རྒྱས་པ།
biol.

Capable of developing into only one type of cell or tissue.
ཕྲ་ཕུང་ངམ་ཕུང་གྲུབ་ཀྱི་དངོས་གཅིག་ཁོ་ནར་འཚར་འཛིལ་བྱེད་པའི་ནུས་པ་དང་ལྡན་པ།

unit
བཅུ་གཞི།
phys.

A specified measure of a physical quantity, such as length, mass, time, etc., specified multiples of which are used to express magnitudes of that physical quantity.
གཟུགས་ཅན་གྱི་ཁྱད་ཚོས་དེང་ཚད་དང་། གདོས་ཚད། དུས་ཚོད་སོགས་ཀྱི་དེས་ཅན་ཚད་འཛིལ་ཞིག ཚད་འཛིལ་འདིའི་དེས་ཅན་ལྡབ་གྲངས་སྤྱི་ད་གཟུགས་ཅན་གྱི་གྲངས་འགོར་ཞིག་གི་ཚེ་ཚུང་མཚོན་པར་བྱེད།

unitary method
ཉིག་འཕངས་ཀྱི་ཐབས།
math.

A procedure for solving problems in variation in which one of the variables is reduced to unity.
འགྱུར་གྲངས་དང་ལྡན་པའི་ཁྱེས་གཞི་ཞིག་གི་ནང་ནས་འགྱུར་གྲངས་གང་རུང་གཅིག་ཡང་ཀྱི་གཅིག་ཡིན་པར་བཟོ་བའི་ཁྱེས་རྒྱུ་ཐབས་ཤིག

universal constant
སྤྱི་ཁྱོད་བརྟན་གྱངས།
phys.

Fundamental constants (Those parameters that do not change throughout the universe.) The charge on an electron, the speed of light in free space, the Planck constant, the gravitational constant, the electric constant, and the magnetic constant are all thought to be examples.

གཞི་རྩའི་བརྟན་གྱངས། (འཇིག་རྟེན་གྱི་གནས་གང་དུ་ཡང་འགྱུར་བ་མེད་པའི་ཚད་གྱངས་སམ་གྱངས་ཐང་) དབེར་ན། གློག་རྫས་ཞིག་གི་ཁྱད་རྩེ། བར་སྟང་གི་འོད་ཀྱི་མགྱོགས་ཚད། ཕི་ལན།ཡ་ཡི་བརྟན་གྱངས། འཕེན་ཤུགས་ཀྱི་བརྟན་གྱངས། གློག་གི་བརྟན་གྱངས། ཁབ་ལེན་གྱི་བརྟན་གྱངས་སོགས་སོ།

universal gas constant
ཐྱི་ཁྱབ་ཆར་པས་གཟུགས་བརྟན་གྱངས།
phys.

A constant, 8.314 joules per degree Kelvin, equal to the product of the pressure and the volume of one-gram molecule of an ideal gas divided by the absolute temperature. Symbol: R.

ཇི་གཱ་རི་ལེས་ཕྱིན་རེ་ལ་འཇུལ་ 8.314 ཡོད་པའི་བརྟན་གྱངས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་། འདི་ནི་ཡང་དག་ཆུངས་གཟུགས་ཆུ་རས་གཅིག་གི་འདུས་རྫས་གྱི་གཤོན་ཤུགས་དང་བོངས་ཚད་གཉིས་ཀྱི་བསྡུར་ཐོག་དེ་ཚུགས་ཐུབ་ཕྱོད་ཚད་ཀྱིས་བགོས་པ་དང་མཚུངས། མཚོན་རྟགས། : R

universal gravitational constant (G)
ཐྱི་ཁྱབ་འཕེན་ཁྱགས་བརྟན་གྱངས།
phys

The proportionality constant G that measures the strength of gravity in the equation for Newton's law of universal gravitation. F= G. m_1m_2/d^2

ནེ་ཏུ་ཏོ་ན་གྱི་ཐྱི་ཁྱབ་འཕེན་ཤུགས་ཀྱི་མཉམ་རྟེས་རང་གི་འཕེན་ཤུགས་ཀྱི་ཚད་འཛལ་བར་བྱེད་པའི་ཚ་མཚུངས་བརྟན་གྱངས་ G ལ་གོ། F= G. m_1m_2/d^2

universe
ཐུང་ཁྱོད། འཇིག་རྟེན་ཁམས།
phys.

All existing matter and space considered as a whole; the cosmos. The universe is believed to be at least 10 billion light years in diameter and contains a vast number of galaxies; it has been expanding since its creation in the Big Bang about 13 billion years ago.

དངོས་སུ་ཡོད་པའི་བེམ་རྫས་ཐམས་ཅད་དང་ནམ་མཁའ་ལྟར་གཅིག་ཏུ་བརྩིས་པའི་གོང་བུ་སྟེ་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ལ་གོ། ཐུང་ཁྱོད་ཁམས་ཀྱི་ཚད་མ་ཐུང་ཝོང་ཚེར་འབྱམ་ ༡༠ ཡོད་པ་དང་། དགུ་ཚོགས་གྱངས་ལས་འདས་པ་འདུས་ཡོད། ཝོ་ཏོ་ཁེར་འབྱམ་ ༡༣ ཙམ་གྱི་ཐྲོན་དུ་གས་ཁོར་ཚེན་པོའི་སྒྲབ་པ་ནས་བཟུང་སྟེ་ཐུང་ཐུང་དུ་རྒྱ་བསྐྱེད་བཞིན་ཡོད་དོ།

unstable equilibrium
མི་བརྟན་པའི་ཚ་མཉམ།
phys.

A state of equilibrium of a body (as a pendulum standing directly upward from its point of support) such that when the body is slightly displaced it departs further from the original position.

དངོས་གཟུགས་ཤིག(དཔེར་ན་དབྱང་རྩོ་ཞིག་སྐུད་པ་འདོགས་སའི་ཐང་ཁད་དུ་ཡོད་པ་ལྟ་བུ)གི་ཚ་མི་མཉམ་པའི་གནས་སྟངས་ཅེ། དངོས་གཟུགས་དེར་གཡོ་འགྱུལ་ཐུང་ཙམ་ཁེགས་སྐབས་ཁོག་མའི་སྟོད་གནས་ནས་ཕར་རིང་དུ་ཕྱེས་འགྲོ་བ་ཡིན།

up
ཡར། (ཁོག་རྩལ་རིགས་ཀྱི།)
phys.

The flavor of quark that has a charge of + 2/3 and a mass estimated at three to six times that of an electron, belongs to the first generation of elementary fermions, and is a component of nucleons and other hadrons.

གཞི་རྩ་འདི་རྒྱུར་མིའི་རྡུལ་རབས་དང་པོར་གཏོགས་ཤིང་། ཁྱད་ +2/3 དང་། གདོས་ཚད་ནི་གླིག་རྡུལ་གྱི་ལྷན་གསུམ་ནས་དྲུག་བར་ཡིན་པའི་ཁོག་རྡུལ་གྱི་བྱས་ཤིག་སྟེ། ལྷེ་ཚ་དང་སྡ་རྡུལ་གྱི་བྱེད་ཚ་ཡིན།

updraft
ཀྱེན་རྒྱུད།
phys.

An upward movement of gas (as air).

རླུང་གི་རྒྱུགས་ཤིག(རླུང་ལྟ་བུ)གི་རྒྱེན་ཕྱོགས་ཀྱི་རྒྱུ་བཞིན་འགྱུལ་སྟོན།

uptake
ཐུན་ལེན།
biol.

The taking in or absorption of a substance by a living organism or bodily organ.

སྲོག་དངོས་ཤིག་གམ་ལུས་ཀྱི་དབང་པོ་ཞིག་གིས་དངོས་རྫས་ཤིག་ནང་དུ་འཇིན་པཱན་ལམ་འཇིན་ལེན་བྱེད་པའི་བྱ་བ་ལ་གོ

upward force
རྒྱེན་ཕྱོགས་ཀྱགས།
phys.

An upward force is any force that counteracts the force of gravity. Buoyancy is an example of an upward force because it pushes an object away from the Earth's center of mass.

འཕེན་ཤུགས་དང་ལྡོག་ནས་འདོན་པའི་ཤུགས་ཅི་རིགས་པ་ལ་རྒྱེན་ཕྱོགས་ཤུགས་ཞེས། འཕྱོ་ཤུགས་ནི་རྒྱེན་ཕྱོགས་ཤུགས་ཀྱི་དཔེ་མཚོན་ཡིན། རྒྱུ་མཚན་ནི་དེ་ཡིས་དངོས་གཟུགས་ཤིག་གི་ལའི་གདོས་ལྷེ་ནས་ཐག་རིང་སར་འབུད་རྒྱག་བྱེད་པ་ཡིན།

uracil
ཡུ་ར་ཁི་ལ།
biol.

A compound found in living tissue as a constituent base of RNA. In DNA it is replaced by thymine.

སྲོག་ལྡན་ཕུང་གྲབ་ཀྱི་ནང་དུ་ཨར་ཛེན་ཨེ་ཡི་གཞི་རྩ་གྲུབ་ཆའི་ངོས་བོར་ཡོད་པའི་འདུས་རྩ་ཤིག་དེ་ཨེན་ཨེ་ཡི་ནང་དུ་ཐ་ཡི་མིན་གྱིས་ཚབ་བྱེད་པ་ཡིན།

uranium
ཡུ་རེ་ནི་ཡམ།
chem.

The chemical element of atomic number 92, a dense grey radioactive metal used as a fuel in nuclear reactors.

རྡུལ་ཕྲན་ཨང་གྲངས་ ༩༢ ཡིན་པའི་རྩ་རྩ་ཤ་ཅེ། ཕྱུག་ཅིང་སྐྱ་མདོག་ཡིན་ལ་ལྷེ་ནུས་སྐྱན་ཆས་ཤུ་ལེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་འགྱེད་འཕྲོའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་ལྡན་ཤུགས་རིགས་ཤིག

Uranus
གཟའ་གཅན་གྱུལ།
phys.

The planet seventh in order from the sun, having an equatorial diameter of 56,460 km, a mean distance from the sun of 2,871 million km, a period of revolution of 84.07 years, and 15 moons.

ཉི་མའི་ཁྱེམ་རྒྱུ་ནང་གི་གཟའ་སྐར་བདུན་པ་དེ་ཡིན་ཞིང་། དཀྱིལ་ཝེགས་ཁྲལ་གྱི་ཚངས་ཝེགས་གི་རིང་ཚད་ལ་གོ་བོ་མི་ཁར་ ༥༦ཀ༦༠ དང་ཉི་མ་ནས་ཚ་སྟོམས་རྒྱུ་ཐག་གི་བོ་མི་ཁར་ས་ཡ་ ༢༨᚛᚜ ས་ཡོད་པ་དང་། ཉི་མར་སྐོར་བ་བྱེད་པའི་དུས་ཡུན་ནི་བོ་ ༨ཀ.᚛᚜ ཡིན་ལ་མཐའ་འཁོར་དུ་ཟླ་བ་ ᚱᚴ ཡོད་དོ།

ureter
ཆུ་ཁུ། གཅིན་འཛིན་ཐུན་ཀྱ།
biol.

The duct by which urine passes from the kidney to the bladder or cloaca.

མཁལ་མ་ནས་གཅིན་ལྟང་ངམ་ཐུན་སྒོའི་བར་དུ་གཅིན་པ་བགྲོང་སའི་ཐུན་ཀྱ

urethra
གཅིན་ལམ།
biol.

The canal through which urine is discharged from the bladder in most mammals and through which semen is discharged in the male.

ནུ་གསོས་སྲོག་ཚགས་མང་ཚེ་བའི་གཅིན་ལྟང་ནས་གཅིན་པ་ཕྱིར་འདོན་ས་དང་ཕོའི་ཁུ་བ་ཕྱིར་གྲོང་སའི་བུ་གা་ལ་ཅེར།

urinary system
གཅིན་འདོན་མ་ལག
biol.

The bodily system consisting of the organs that produce, collect, and eliminate urine and including the kidneys, ureters, urinary bladder, and urethra.

གཅིན་པ་ཕྱིར་སྐྱན་དང་། གསོག་ཉར། ཕྱིར་འདོན་བཅས་བྱེད་མཁན་གྱི་དབང་པོ་ཁག་ཅིག་གིས་གྲུབ་པའི་ལུས་ནང་གི་མ་ལག་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། མཁལ་མ་དང་། གཅིན་འཛིན་སྒྲ་ཀུ། གཅིན་ལྟང་། གཅིན་ལམ་བཅས་ཀྱིས་བྱུག

urination
གཅིན་འདོར།
biol.

The discharge of urine from the body.

ལུས་པོ་ནས་གཅིན་པ་ཕྱིར་འདོར་བ་ལ་གོ

urine
གཅིན་པ།
biol.

The pale yellow slightly acid fluid excreted by the kidneys, containing waste products removed from the blood. It is stored in the urinary bladder and discharged through the urethra.

མཁལ་མས་གློད་འདོན་བྱས་ཤེང་ཆུང་ཙམ་སྐྱུར་རྩྭ་ཀྱི་རང་བཞིན་ལྡན་པའི་གཅེར་ཁུ་སེར་སྐྱ་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། ཁྲག་ནས་བྱུང་བའི་སྦྱོགས་མས་བྱུག་པ་དང་། གཅིན་ལྟང་དུ་ཉར་ཚགས་བྱེད་ཅིང་གཅིན་ལམ་བརྒྱུད་ནས་ཕྱིར་འདོན་པར་བྱེད།

urogenital tract
གསང་གནས་གཅིན་ལམ།
biol.

The complex of organs of the urinary system and their associated genital structures.

གཅིན་འདོན་མ་ལག་གི་རྟོག་ལཱཊ་ཅན་ཀྱི་དབང་པོ་ཁག་དང་དེ་དག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་གསང་གནས་བཅས་ལ་གོ

useful energy
བེད་ཡོད་རྩྭས་པ།
phys.

1. The actual energy used by a consumer to perform a desired function (heat, lighting, mechanical power, and so on). 2. In general, any form of energy that serves a valid purpose for humans.

1) ཉེར་སྤྱོད་པས་རང་ཉིད་ལ་མཁོ་བའི་བྱེད་ལས་ (དྲོད་དང་། གློག ལག་ལ་ནུས་ལ་སོགས་པ།) ཤེག་སྒྲུབ་པར་བེད་སྤྱོད་གཏོང་བའི་ནུས་པ་བདོས་དེ་ལ་གོ *2*) ཕྱི་བཏང་དུ། འགྲོ་བ་མིའི་དགོས་མཁོ་སྐྱོང་ཐུབ་པའི་ནུས་པའི་རིགས་ཀུན་ལ་གོ

utricle
རྣ་རྒྱལ་ཆེ་བ།
biol.
The larger of the two parts of the membranous labyrinth of the internal ear.
རྣ་བའི་ནང་རོས་ཀྱི་ཤུན་པ་ཅན་གྱི་རྣ་བའི་སྒྲུག་ཀྱོག་གི་ཆ་ཤས་གཉིས་ལས་ཆེ་བ་དེ་ལ་ཞེས།

uvula
ལྕེ་ཐུང་།
biol.
A fleshy extension at the back of the soft palate which hangs above the throat.
ཡ་ཤུན་སྟེ་མཱིའི་རྒྱ་བ་ཐོག་གས་ནས་མཐིན་པའི་ཐོད་དུ་འཕྱང་བའི་ཤ་ནར་ནར་དེ་ལ་གོ།

vaccination
སྨན་འཇུག་གས། (འགོག་སྨན།)
biol.
Treatment with a vaccine to produce immunity against a disease; inoculation.
འགོག་སྨན་བཏུབ་པའི་སྐོར་ནས་ན་ཚ་ཞིག་ལ་རྩོལ་བའི་ནང་འགོག་རང་བཞིན་སྐྱེད་པའི་བཅོས་ཐབས་ལ་གོ་ཞིང། ནད་སོན་འདེབས་པ་ཡང་ཟེར།

vaccine
འགོག་སྨན།
biol.
A substance used to stimulate the production of antibodies and provide immunity against one or several diseases, prepared from the causative agent of a disease, its products, or a synthetic substitute, treated to act as an antigen without inducing the disease.
འགོག་གཟུགས་སྐྱེད་སྐྱན་ཁྱེད་པར་སྐུལ་ཏྲན་ཁྱེད་ཅིང་ན་ཚ་གཅིག་གམ་དུ་མ་ལ་རྩོལ་བའི་ནད་འགོག་རང་བཞིན་སྐྱེད་པར་ཁྱེད་པའི་དངོས་པོ་ཞིག་ལ་གོ་ཞིང། ན་ཚ་སྐྱེད་མཁན་དེའི་ཐོན་འབྲས། ཡང་ན་མིས་བཟོས་ཚབ་རྫས་བཅས་གང་རུང་ནས་བཟོས་པ་དང། ན་ཚ་མ་སྐྱེད་པའི་སྐོར་ནས་འགོག་ཟུངས་སྐྱེད་རྫས་ཀྱི་བྱ་བ་ཁྱེད།

vacuole
ཐུག་ཁྲོད་།
biol.
A membrane-bound organelle in the cytoplasm of most cells, especially plant cells, containing water and dissolved substances such as salts, sugars, enzymes, and amino acids.
ཐ་ཟུང་པལ་ཆེ་བ་དང། ཁྱེ་བག་ཏུ་ཆོ་ཤེད་ཐ་ཟུང་གི་ཐ་ཚི་རྡུ་ཡོད་པའི་སྐྱེ་མོ་ཅན་གྱི་དབང་ཐ་ཞིག་སྟེ། དེའི་ནང་དུ་ཚུ་ནང། བཞུས་ཐིན་པའི་དངོས་རྫས་ཚུ་ཡོད་པ། ཀ་བ། སྐྱིན་རྫས། ཨེ་མི་ནོ་སྐྱར་རྫས་བཅས་ཡོད་པ་ཡིན།

vacuum
ཁྲོད་ལང་།
phys
Absence of matter; void.
བེམ་རྫས་མེད་པ་སྟེ་སྟོང་པ།

vacuum pump
ཁྲོད་ཐྲམ།
phys.
A pump used for creating a vacuum.
སྟོང་ཤང་བཟོ་བྱེད་ཀྱི་ཐུ་མདའ། [རླུང་སྟོང་པ་བཟོ་བྱེད་ཀྱི་ཐུ་ཟུམ་མམ་ཐུ་མདའ།]

vagina
མ་མཚན།
biol.
The passage leading from the opening of the vulva to the cervix of the uterus in female mammals.
ནུ་གསོས་སྲོག་ཆགས་མ་ཡི་མཚན་མའི་ཁ་ནས་བུ་སྟོང་ཀྱི་ཁ་ཡི་དབར་གྱི་སྒྲབས་ལམ་དེ་ལ་གོ།

vagus nerve
རྒྱུ་བའི་དབང་རྩ།
neurosci.

A long nerve that passes from the brain to the face, trunk, and abdomen. It controls the muscles of the larynx (voice box), stimulates digestion, and regulates the heartbeat. The vagus nerve is a cranial nerve.

ཁྲག་པ་ནས་གདོང་དང་། བྱང་ཁོག་ཁོག་སྟད་བཅས་ཀྱི་དབར་དུ་རྒྱུ་བའི་དབང་རྩ་རིང་པོ་ཞིག་དེ་ཡིས་གྲེ་བ་(སྒྲ་སྒྲས་) ཡི་ཤ་སྟྲིས་ལ་ཚོད་འཛིན་དང་ཟས་འཚུ་ལེན་ལ་སྲུལ་རྒྱུལ་རྒྱུན་བྱེད་པ་མ་ཟད། སྙིང་གི་འཚར་ལྟེང་ལ་ཡང་སྐྱང་བ་འཛིན་བྱེད། རྒྱུ་བའི་དབང་རྩ་ནི་ཐོད་རྒྱས་དབང་རྩ་ཞིག་རེད།

valence electron
ཕྱིན་པའི་གློག་རྡུལ།
phys.

An electron in one of the outer shells of an atom that takes part in forming chemical bonds.

རྡུལ་ཕྲན་གྱི་སྐོགས་རིམ་གྱི་མཚེ་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང། རྫས་སྦྱོར་གྱི་འཛིན་པ་འགྲུབ་པར་ཚར་ལས་ལེན་པའི་གློག་རྡུལ།

valine
ཝེ་ལིན། (ཝེ་ཨོ་ཌི་ཀྱུར་ཐལ།)
chem.

An amino acid that is a constituent of most proteins. It is an essential nutrient in the diet of vertebrates.

སྦྲེ་རྫས་པལ་མོ་ཆེའི་གྲུབ་ཆ་ཡིན་པའི་ཝེ་མི་ནོ་སྦྱར་རྫས་ཤེག་ལ་ཟེར་ཞིང་སྦྲོ་ཚལ་ནས་བྱུང་བའི་དེས་མཁོའི་བཅུད་རྫས་ཤེག་ཡིན།

valve
ཐྲི་འདབ།
biol.

A structure in the heart, stomach, etc., that temporarily stops the flow of fluid or that allows fluid to move in one direction only.

སྙིང་དང་ལྟོ་བ་ལ་སོགས་པའི་ནང་དུ་ཡོད་ཅིང། འཕྲལ་ལ་མི་ཀྱི་རིང་ལ་གཅེར་ལྟའི་རྒྱུ་བ་འགོག་པའམ། ཡང་ན་གཅེར་ལྟ་དེ་ཐྲོག་ཕྱོགས་གཅིག་རང་དུ་རྒྱུག་ཏུ་འཇུག་མཁན་གྱི་ཚགས་བཀོད་ཅིག

Van de Graaff generator
ལྷན་ཏེ་ཀྲཱ་ཕ་ཐལ།
phys.

A device for producing high-voltage static electricity.

ཁོལ་ལ་ཚད་མཐོ་བའི་འགྲུལ་མེད་གློག་སྒྲུན་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཚས་ཤེག

vaporization
རླངས་འགྱུར།
phys

The process of a phase change from liquid to vapor; evaporation.

གཅེར་གཟུགས་ནས་རླངས་གཟུགས་སུ་འགྱུར་བའི་རྒྱུད་རིས།

variable
འགྱུར་ཐང་ས།
math.

A quantity which during a calculation is assumed to vary or be capable of varying in value.

རྩིས་ཁྲིན་ཞིག་གི་ནང་དུ་རང་གི་མ་གནས་ལ་འགྱུར་བ་འགྲོ་བཞིན་འགྱུར་བ་ཐུབ་པར་ཚ་འཛོག་བྱེད་པའི་འགོར་ཚད་ཅིག

variable
འགྱུར་ཚོས།
biol.

An element, feature, or factor that is liable to vary or change.

འགྱུར་བཞིན་འགོ་འགྱུར་འགྲོ་ནུས་པའི་གྲུབ་ཆཞིན། ཁྱད་ཆོས། ཡང་ན། རྒྱུ་རྐྱེན་ཞིག

variable region
འགྱུར་ཁུལ།
biol.

The portion of the amino terminal of an immunoglobulin's heavy and light chains having a variable amino acid sequence.

འགྱུར་ལྟོག་ཅན་གྱི་ཨེ་མི་ནོ་སྦྱར་རྩས་ཀྱི་བསྟར་རིས་ཞིག་དང་ལྡན་པའི་ནང་འགོག་རྒྱས་སྤྱིའི་ཕྱི་ཕྱེང་དང་ཡང་ཕྱེང་གི་ཨེ་མི་ནོ་ཡི་མཐུ་གསྟེ་ཡི་ཚ་ཤས་དེ་ལ་ཟེར།

variable star
འགྱུར་སྐར།
phys.

A star that varies in brightness. This variation, which can be regular or irregular, can be due either to changes in internal conditions or due to external reasons, such as a star being eclipsed by another star.

བཀྲག་མདངས་ལ་འགྱུར་བ་ཡོད་པའི་སྐར་མ་ཞིག འགྱུར་བ་འདི་འཚར་ཅན་ཡིན་མིན་གཉིས་ཀ་ཡོད་ཅིང། ནང་གི་གནས་སྟངས་ལ་འགྱུར་ལྟོག་བྱུང་བཞིན་ཡང་ཕྱིའི་རྒྱུན་ཁེ་དགེར་ན་སྐར་མ་གཞན་གྱིས་སྒྲིབ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཡིན་ཚོག

vector
ནད་ཀྱི་ཕོག་གཟུགས།
biol.

An organism, such as a mosquito or tick, that carries disease-causing microorganisms from one host to another.

རྟེན་གཅིའི་སྲོག་ཆགས་ཅིག་ནས་སྲོག་ཆགས་གཞན་ཞིག་ལ་ནད་སྐྱེད་པའི་སྐྱེ་དངོས་པ་མ་རིན་གྱི་དུག་སྦྱང་དང་ཅིག་ལྟ་བུའི་སྐྱེ་དངོས་ཅིག

vector
ཕྱོགས་འབོར་དང་རང་བཞིན།
phys.

A quantity in which both the magnitude and the direction must be stated. Force, velocity, and field strength are examples of vector quantities.

ཁ་ཕྱོགས་དང་འགོར་ཚད་གཉིས་ངེས་པར་དུ་གསལ་ལ་ཁ་འདོན་དགོས་པའི་གྲངས་འགོར་ཞིག་ཤུགས་དང། སྒྱུར་ཚད། ར་བའི་ཤུགས་ཚད་བཅས་ནི་ཕྱོགས་འགོར་དངོས་པོའི་དཔེ་མཚོན་ཡིན།

vector addition
ཕྱོགས་ལྡན་ཕྲོན་ཁྱེས།
math.

The combining of vectors by adding corresponding components

ཕྱོགས་མཚུངས་པའི་གྲྭ་ཚ་སྡོམ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཕྱོགས་འགོར་དངོས་པོ་དུ་མ་རྒྱ་སྐྱེལ་བྱེད་པ་ལ་གོ

vector quantity
ཕྱོགས་ལྡན་འགོར་ཚད།
phys

Quantity in physics that has both magnitude and direction. Examples are force, velocity, acceleration, torque, and electric and magnetic fields.

ཚ་ཚད་དང་ཁ་ཕྱོགས་གཉིས་ཀ་དང་ལྡན་པའི་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག་ཏུ་སྤྱོད་པའི་འགོར་ཚད། དཔེར་ན། ཤུགས་དང་། སྒྱུར་ཚད། སྒྱུར་སྟོན། གཏན་ཤུགས། ཐྲོག་ཅེ། ར་བ་ལྟ་བུའོ།

vector sum
ཕྱོགས་ལྡན་ཕྲོན་ཐོག།
math.

A vector whose length and direction are represented by the diagonal of a parallelogram whose sides represent the given vectors

མཉམ་འཕྲོ་མཐའ་བཞི་མ་ཞིག་གི་གཞོགས་གཉིས་ཀྱིས་ཕྱོགས་འགོར་དངོས་པོ་གཉིས་མཚོན་པའི་སྐབས་སུ། མཉམ་འཕྲོ་མཐའ་བཞི་མ་དེའི་གཡས་ཕྱེད་ཕིག་གིས་རིང་ཚད་དང་ཁ་ཕྱོགས་གཉིས་ཀ་མཚོན་པའི་ཕྱོགས་འགོར་དངོས་པོ་དེ་ལ་གོ

vega The brightest star in the constellation Lyra.
གཤོག་མ་ཕེ་ཐྭ། *phys.*
སྒྲ་རྩོམ་ལས་རབ་ནང་གི་སྒྲ་མ་བཀྲག་མདངས་ཆེ་ཤོས།

vein A blood vessel carrying blood from capillaries towards the heart.
ཕྲ་ཁུ། *biol.*
ཁྲག་རྩ་ཟླ་མོ་ནས་སྙིང་གི་ཐོག་གས་སུ་ཁྲག་སྐྱེལ་འདྲེན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཁྲག་རྩ་ཞེག

velocity The rate of displacement of a body. It is the speed of a body in a specified direction. Velocity is thus a vector quantity, whereas speed is a scalar quantity.
རྒྱུན་ཚད། *phys.*
དངོས་གཟུགས་ཤེག་དུས་ཡུན་དེས་ཅན་ཞིག་གི་ནང་དུ་གནས་སྟོལ་བྱས་པའི་ཚད། འདི་ནི་དངོས་གཟུགས་ཤེག་ཁ་ཐོག་དེས་ཅན་ཞིག་ཏུ་བཏོད་པའི་མཏོག་ཚད་ཡིན། དེར་བརྟེན། རྒྱུན་ཚད་ནི་ཐོག་ལྡན་གྱངས་ཡིན་ལ་མཏོག་ཚད་ནི་ཐོག་ལེད་གྱངས་ཡིན་ནོ།

vena cava Either of two large veins that carry blood with low levels of oxygen to the right atrium of the heart. The lower one, called the inferior vena cava, is the largest vein in the body. venae cavae (plural)
ཕྲག་ཀོང་ཕྲ་ཁུ། *biol.*
སྙིང་གི་སྒྲབས་སྟོད་གཡས་པའི་ནང་དུ་འཚོ་རྒྱུ་གྱི་འདུ་ཚད་དམའ་བའི་ཁྲག་སྐྱེལ་འདྲེན་བྱེད་མཁན་གྱི་སྟོད་ཀ་ཆེན་པོ་གཉིས་པས་གང་རུང་ལ་ཟེར་ཞིང་། གཉིས་པོའི་ནང་ནས་ཧོག་ཆ་ཡིན་ཕྱིར་ཁ་ཐོ་ནི་ཁ་ཕྲ་ཡིན། ཁ་ནི་ལུས་པོའི་ནང་གི་སྟོད་ཀ་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན།

ventricle A small cavity or chamber, as in the brain or heart.
ཁང་ཁག ཕྲ་བས་སྒྲིད། *biol.*
བློད་པའམ་སྙིང་གི་ནང་དུ་ཡོད་པའི་ཁྱད་བྱེད་བྱུལས་སྒྲུག་སྟོང་ཚུང་ཚུང་ཞིག

venule Small vessel that carries blood from the capillary network to a vein.
ཕྲ་ཁུ་ཟླ་མོ། *biol.*
ཁྲག་རྩ་ཟླ་མོའི་ཐུ་བ་ནས་སྟོད་ཀ་ཞིག་ཏུ་ཁྲག་སྐྱེལ་འདྲེན་བྱེད་མཁན་གྱི་ཀ་སྒྲུབས་ཚུང་ཚུང་ཞིག

venus The planet second in order from the sun, having an equatorial of 12,104 km, a mean distance from the sun of 108.2 million km, a period of revolution of 224.68 days, and no moons. It is the most brilliant planet in solar system.
གཟའ་པར་ས་ཁམས། *phys*
ཉི་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ནང་གི་གཟའ་སྐར་གཉིས་པ་དེ་ཡིན་ཞིང་། དཀྱིལ་ཝིག་ཁུལ་གྱི་ཚངས་ཝིག་གི་རིང་ཚད་ལ་ཀི་ལོ་མི་ཏར་ ༡༢༡༠༤ དང་ཉི་མ་ནས་ཚ་སྟོམས་རྒྱང་ཝཱ་ཀི་ལོ་མི་ཏར་ས་ཡ་ ༡༠༥.༣ ས་ལོད་པ་དང་། ཉི་མར་སྐོར་བ་བྱེད་པའི་དུས་ཡུན་ནི་ཉིན་ ༢༢༤.༦༨ ཡིན་ལ། རང་གི་མཐའ་འཁོར་དུ་ཟླ་བ་མེད། འདི་ནི་ཉི་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད་ནང་གི་གཟའ་སྐར་བཀྲག་མདངས་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན་ནོ།

vertebrate
ཕྲག་རུས་ཅན་གྱི་སྐྱེས་ཆགས།
biol.

An animal of a large group distinguished by the possession of a backbone or spinal column, including mammals, birds, reptiles, amphibians, and fishes.

སྐྱེ་རུས་མམ་སྐྱེ་ཚོགས་ལྟར་པ་ལ་བཏེན་ནས་སྲོག་ཆགས་གཙོ་ལས་ལོག་ས་ལ་འདྲེད་པའི་སྲོག་ཆགས་ཀྱི་སྟེ་ཚན་ཆེན་པོ་ཞིག་སྟེ། ཁུ་གསོས་སྲོག་ཆགས་དང་། བྱ། ཁྱོ་འགྲོའི་སྲོག་ཆགས། སྐམ་གཅིར་གཉིས་གནས་ཀྱི་སྲོག་ཆགས། ཉ་བཅས་ནི་སྐྱེ་རུས་ཅན་ཡིན།

vertical
གཞུང་ཐད།
phys.

Being or situated at right angles to the horizon; upright.

འཕྲེད་ངོས་དང་དྲང་འཕྱང་ཡིན་པའམ་དྲང་འཕྱང་དུ་གནས་པ་སྟེ། ཁྱེན་དུ་འགྲེང་བའི།

vertical axis
གཞུང་མདུན།
biol.

Reference lines used for vertical coordinates on a graph

ཐེག་རིས་ཀྱིག་གི་སྟེང་དུ་གཞུང་ཐོག་གནས་མཚོན་པར་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་དབྱིད་གཞིའི་ཐིག་ཅིག

vesicle
ཕུང་ཅན།
biol.

A small fluid-filled sac in the body.

ལུས་པོའི་ནང་གི་གཅེར་ཁུས་ཁེངས་པའི་རྒྱུ་ཁུག་ཆུང་དུ་ཞིག་ལ་ཟེར།

vestibular organ
ཐྲུག་ལྟར་བབང་པོ།
biol.

The structure composed of the utricle, saccule, and the three semicircular ducts of the membranous labyrinth of the inner ear.

ཆ་ཀྱལ་ཆེ་བ་དང་། ཆ་ཀྱལ་ཆུང་བ། ནང་རྩའི་རྒྱུ་མོ་ཅན་གྱི་སྦུག་ཀྱོག་གི་ཁོར་ཡུག་སྦུ་ཀུ་གསུམ་བཅས་ཀྱིས་བཏབ་པའི་བཀོད་པ་ལ་ཟེར།

vibration
འདར་འགྱེལ།
phys.

Oscillation; a repeating to-and-fro motion about an equilibrium position – a "wiggle in time".

ཕྲོས་འགྱེལ། ངོ་མཉམ་གྱི་གནས་ཤིག་གི་མཐའ་ནས་བར་ཚུར་བསྐྱར་ཕྲོས་ཀྱིས་འགྱེལ་སྐྱོང་བྱེད་པ། "དུས་ཀྱི་རྒྱུ་བའི་ཁྱོད་དུ་གཡུག་གཡུག་བྱེད་པ།"

villi (villus)
ཁད་ཐུང།
biol.

One of the tiny extensions shaped like fingers that line the small intestine and are active in absorbing nutrients.

རྒྱུ་ཆུང་གི་ནང་ངོས་ནས་མཛུ་བ་མོའི་དབྱིབས་དང་འདྲ་བར་སྐྱེས་ཡོད་པའི་ཆར་ཤས་ལ་གོ་ཞིང་འཚོ་བཅུད་འཇིབ་ལེན་བྱེད།

violet
ཅུ་ཝེན།
phys

1. Reddish-blue, a color at the opposite end of the visible spectrum from red, an effect of light with a wavelength between 400 and 450 nm. 2. A violet is a small plant that has purple or white flowers in the spring.

༡) སྨུག་རྩུང་ཡོད་ཤས་ནང་གི་ཁ་དོག་བསར་པོའི་ལྟོག་ཐུགས་སུ་ཡོད་པའི་སྟོ་དམར་ཀྱི་ཁ་དོག་ཅིག་ལ་གོ་ཞིང་། རྒྱབས་ཐག་ 400nm ནས་ 450nm བར་དུ་ཡོད་པའི་ཡོད་ཟེར་གྱི་ཤུགས་རྒྱན་ཞིག་ཡིན། ༢) དབྱིད་དུས་སུ་མེ་ཏོག་དཀར་པོའམ་སུ་མེན་གྱི་ཁ་དོག་ཅན་དུ་བཞད་པར་འགྱུར་བའི་ཅི་ཤིང་ཆུང་ཆུང་ཞིག

viral disease
གཟན་ནད།
biol.

A viral disease (or viral infection) occurs when an organism's body is invaded by pathogenic viruses, and infectious virus particles (virions) attach to and enter susceptible cells.

གཟན་ནད་ (ངམ་དུག་སྨིན་གཟན་ཁ་) ནི་ནད་རྒྱུད་གཟན་སྨིན་དེ་སྐྱེ་བཙོས་ཀྱི་ལུས་པོའི་ནང་དུ་བཅན་གྱིས་འཛུལ་ཏེ། གཟན་ཁ་ཅན་གྱི་གཟན་སྨིན་ཐུ་རུལ་(ཤེ་རི་ཡོན་)འགོ་སྟ་བའི་ཐུ་ཐུང་ལ་འབྱར་ནས་ཐུ་ཐུང་གི་ནང་དུ་འཛུལ་བའི་སྐྲབས་སུ་འབྱུང་གི་ཡོད།

viral infection
5གསྨིན་གཟན་ཁ།
biol.

An infection caused by a virus

གཟན་སྨིན་གྱིས་སྐྱེད་པའི་གཟན་ཁ་ཞིག

viral replication
5གསྨིན་ངོ་བཤུའི་ཕྱིད་ཀྱི།
biol.

Viral replication is the formation of biological viruses during the infection process in the target host cells.

གཟན་སྨིན་ངོ་བཤུའི་བྱེད་རིམ་ནི་དམིགས་འབེན་གནས་ཚང་ཐུ་ཐུང་གི་ནང་དུ་གཟན་ཁ་འབྱུང་བའི་སྐྲབས་སུ་སྐྱེ་ལྟར་གཟན་སྨིན་ཀྱིས་ཚུལ་ལ་ཟེར།

virtual image
ཐོག་བརྙན། ཐུང་བརྙན་ཡུར་ལྡང་།
phys

Image formed by light rays that do not coverage at the location of the image. Mirrors, converging lenses used as magnifying glasses, and diverging lenses all produce virtual images. The image can be seen by an observer but cannot be projected onto a screen.

ཐུང་བརྙན་ཀྱིས་མར་མི་འདུ་བའི་འོད་ཟེར་གྱིས་ཀྱིས་བའི་ཐུང་བརྙན། མེ་ལོང་དང་། ཚེ་ལེལ་གྱི་ཚབ་ཏུ་གྱོན་པའི་འདུ་ཤེལ། ཀྱེས་ཤེལ་བཅས་པ་ཀུན་གྱིས་ཐོག་བརྙན་བསྐྱན་གྱི་ཡོད། བལྟ་མཁན་གྱིས་མཐོང་ཐུབ་མོད་ཡོལ་ངོས་སུ་སྟོན་མི་ཐུབ་པའི་ཐུང་བརྙན།

virus
གཟན་ཕྱིན། 5གསྨིན།
biol.

Virus, an infectious agent of small size and simple composition that can multiply only in living cells of animals, plants, or bacteria.

གཟན་སྨིན་ནི་སྒོག་ཆགས་དང་། ཏེ་ཤིང་། ཡང་ན་སྨིན་བྱ་བཅས་ཀྱི་སྒོག་ལྟར་ཐུ་ཐུང་ཁོ་ནའི་ནང་དུ་འཕེལ་སྐྱེད་ཐུབ་པ་དང་། བོངས་ཚད་ཆུང་ཞིང་གྲུབ་ཆ་སྟལས་བདེ་ཡིན་པའི་གཟན་ཁ་སྐྱན་མཁན་ཞིག

viscosity
ཕ་ཁྱགས།
phys.

The property of a fluid that resists the force tending to cause the fluid to flow.

རྒྱུ་གཱ་ནཱ་ཐུགས་ཤིག་རྒྱུ་གཱ་པར་ཀྱེན་བྱེད་པའི་ཤུགས་དེ་ལ་འགོག་ཤུགས་སྒྲོང་པའི་རྒྱུ་གཱ་ནཱ་ཐུགས་ཀྱི་ཁྱད་ཚོས།

visible light
ཐུང་ཅང་གི་འོད།
phys.

Part of the electromagnetic spectrum that the human eye can see.

འགྲོ་བ་མིའི་མིག་གིས་མཐོང་ཐུབ་པའི་གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་རྒྱས་ཀྱི་ཚན་ཤས།

visible spectrum
སྣང་རུང་གི་འོད་ཤལ།
phys.

See electromagnetic spectrum
གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་འོད་ཤལ་ལ་གཟིགས།

vision
མཐོང་ཚོར།
biol.

The faculty or state of being able to see.
མཐོང་ནུས་པའི་གནས་བབ་བམ་མཐོང་ཐུབ་པའི་ནུས་པ་ལ་གོ

visual cortex
མཐོང་ཚོར་ཀླད་ཤུན།
neurosci.

The part of the cerebral cortex which receives information about sight
མཐོང་ཚོར་དང་འབྲེལ་བའི་ཆ་འཕྲིན་འབྱོར་སའི་ཀླད་ཆེན་ཀླད་ཤུན་གྱི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ

visual field
མིག་ལམ།
neurosci.

The area simultaneously visible to one eye without movement
འགུལ་སྐྱོད་མ་བཏང་བའི་སྒོ་ནས་མིག་གིས་དེ་མ་ཐག་ཏུ་མཐོང་ཐུབ་པའི་ས་ཁྱོན་ལ་གོ

visual pathway
མཐོང་ཚོར་རྒྱུ་ལམ།
neurosci.

Neural paths and connections within the central nervous system, beginning with the retina and terminating in the occipital cortex.
མིག་གི་དྲ་སྐྱི་ནས་འགོ་བཙུགས་ཤིང་མཐོང་ཚོར་ཀླད་ཤུན་དུ་མཇུག་བསྡུ་བའི་དབང་རྩ་ལྟེ་བའི་མ་ལག་ནང་གི་དབང་རྩའི་རྒྱུ་ལམ་དང་མཐུད་སྦྱོར་དེ་ལ་གོ

vitamin
འཚོ་བཅུད།
biol.

Any of a group of organic compounds that are essential for normal growth and nutrition and are required in small quantities in the diet because they cannot be synthesized by the body.
རྒྱུན་ལྡན་གྱི་འཚར་འཕེལ་དང་། ཟས་བཅུད་ལ་མེད་དུ་མི་རུང་བའི་སྐྱེ་ལྡན་འདུས་རྫས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་གང་རུང་རུང་ཞིག འཚོ་བཅུད་རྣམས་ང་ཚོའི་ལུས་པོས་སྦྱོར་སྡེབ་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་མེད་སྟབས། ཟ་མའི་ནང་དུ་འབོར་ཚད་ཉུང་དུ་མཁོ་སྤྲོད་བྱེད་དགོས་བ་ཡིན།

vitamin B_{12}
འཚོ་བཅུད་ སྦྲི། ༡༢
biol.

A water-soluble, cobalt-containing compound that occurs in several forms, is important for nerve cell function, red blood cell formation, and DNA synthesis, and is found in meat, poultry, fish, eggs, dairy products, and fortified foods. Deficiency can result in pernicious anemia.
ཆུའི་ནང་དུ་བཞུ་ཐུབ་ཅིང་ཀོ་བལཊ་དང་ལྡན་པའི་འདུས་རྫས་རྣམ་པ་དུ་མའི་ངོ་བོར་འབྱུང་བ་ཞིག་ལ་གོ དབང་རྩ་ཕྲ་ཕུང་གི་བྱེད་ལས་དང་། ཁྲག་དམར་ཕྲ་ཕུང་གྲུབ་ཚུལ། ཊི་ཨེན་ཨེ་སྦྱོར་གྲུབ་བཅས་ལ་གལ་ཆེ། ཤ་དམར་པོའི་རིགས་དང་། བྱ་ཤ ཉ་ཤ སྒོང་། འོ་མའི་ཐོན་རྫས། ཟས་བཅུད་ཇེ་འཛོམས་སུ་བཏང་བའི་ཟས་རིགས་བཅས་སུ་ཡོད་པ་དང་། ཉུང་སྐྱོན་བྱུང་ཚེ་གནོད་སྐྱོན་ཅན་གྱི་ཁྲག་ཟད་འབྱུང་།

vitreous humor
མིག་གཤེར་དྭངས་མ།
biol.

The transparent gelatinous tissue filling the eyeball behind the lens.
མིག་རིལ་གྱི་དྭངས་ཤེལ་གྱི་རྒྱབ་ཁུལ་དུ་བརྒྱངས་བའི་ཕུང་གྲུབ་ཕིག་ཕིག་ཅན་དྭངས་མ་དེ་ལ་གོ

vivid
གསལ་ལེ་བ།
neurosci.
Producing powerful feelings or strong, clear images in the mind.
སེམས་པའི་ནང་དུ་ཚོར་བ་ཤུགས་དྲག་པོའམ་གསལ་ཁེང་ནུས་པ་ཆེ་བའི་སྣང་བརྙན་སྐྱེན་པའི།

vocal cords
གྲྭ་ཐག
biol.
The thin strips of tissue in the throat that are moved by the flow of air to produce the voice.
གྲྭ་བའི་ནང་གི་ཕྱང་གྲྭ་ཀྱི་དུས་བུ་སྒྲས་མོ་དེ་ལ་གོ་སྒྲེ། རླུང་གི་རྒྱུ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་འགྲུལ་སྒྲོང་བྱེད་པས་སྐད་སྒྲ་སྐྱེན་གྱི་ཡོད།

vole
ཁྱི་ཕོག
biol.
A small, typically burrowing, mouse-like rodent with a rounded muzzle, found in both Eurasia and North America.
ཕི་ཕི་དང་འདྲ་བའི་ཕོག་སོ་ཅན་ཚུང་ཚུང་ས་ལྟང་དུ་གནས་པ་ཅའ་ཁེང། མཚུ་ཏོ་སྒོར་དབྱི་བས་ཅན་ཁེག ཡུ་རོ་པ་དང་ཨེ་རི་ཀཱ། བྱང་ཨ་རི་བཅས་སུ་འཚོ་གནས་བྱེད།

volt (V)
ཝོ་ལཏ།
phys
SI unit of electric potential. One volt is the electric potential difference across which one coulomb of charge gains or loses 1 joule of energy. 1V=1J/C
གློག་རའི་ལས་ཚད་ཀྱི་རྒྱལ་སྤྱི་འདི་ཚད་ལྡན་བཅོ་གཉིས་གཞི། ཝོ་ལཏ་གཅིག་ནི་གློག་ལྟར་ལྟ་ཝོམ་གཅིག་གིས་ནུས་པ་འཇུལ་ *9* བླངས་པཱན་བཟློག་པའི་གློག་གི་ནུས་ལྟད་ལ་གོ

voltage
གློག་ཐེར་ཁྱས་ཚད། **ཝོ་ལ་ཚད།**
phys.
Electrical "pressure" or a measure of electrical potential difference. Voltage = electric potential energy/unit of charge
གློག་གི་ "གཤོན་ཤུགས་" སམ་གློག་གི་ནུས་ལྟད་ཀྱི་ཚད་འཛལ་ཞིག ཝོ་ལ་ཚད། = གློག་གི་གནས་ལྟོས་ནུས་པ།/ལྟར་གྱི་གཡས་འབོར། [གློག་ལྟར་རེ་ལ་ཡོད་པའི་གློག་གི་གནས་ལྟོས་ནུས་པ།]

voltage drop
ཝོ་ལ་ཆད
phys.
A decrease in voltage along a conductor through which current is flowing
གློག་རྒྱུན་རྒྱུ་པའི་ཁྲིད་གཟུགས་ཤིག་གི་རྒྱུ་དུ་ཝོ་ལ་ཚད་རེ་ཕྱང་དུ་ཕྱིན་པ།

voltmeter
ཝོ་ལ་ཚད་འཛལ་ཆས།
phys.
A galvanometer calibrated to read potential differences.
ནུས་ལྟད་འཛལ་བར་ཚད་རྟགས་བཀོད་པའི་སྒྲལ་ཕྱེ་ཆོ་འཛལ་ཆས་ཤིག

volume
1 བོར་ས་ཚད། 2 ཁོང་ཚད། 3 ཐུ་ཀྱགས།
phys.
1. The space occupied by a body or mass of fluid. 2.Quantity or power of sound; degree of loudness.
1) དངོས་གཟུགས་ཤིག་གམ་གཤེར་གཟུགས་ཀྱི་ཕྱང་པོ་ཞིག་གིས་བཟུང་བའི་བར་སྟོང་།
2) སྒྲ་ཡི་སྟྲས་ཀ་ཚམ་ལྟགས་ཚད་དེ། གོ་ལྟགས་ཆེ་ཚད།

W-Z

W boson
W ཕྲོ་སོན་དུལ།
phys.

A heavy charged elementary particle considered to transmit the weak interaction between other elementary particles.

རྩ་རྡུལ་གཞན་གྱི་དབར་དུ་ཞན་ཤུགས་ཁྱབ་འགྱེད་བྱེད་མཁན་དུ་ངོས་འཛིན་པའི་ལྕི་ཞིང་ཁུར་ལྡན་གྱི་རྩ་རྡུལ་ཞིག

warp
འཁྱོག
phys.

The state of being twisted or bent out of shape.

གཅུས་སྒྲིམ་བྱས་པའམ་རང་གཟུགས་དངོས་ལས་གུག་གུག་ཆགས་པའི་གནས་བབ་ལ་གོ

wasp
པོ་གཏོང་མ།
biol.

A social winged insect which has a narrow waist and a sting and is typically yellow with black stripes. It constructs a paper nest from wood pulp and raises the larvae on a diet of insects.

སྐེད་པ་ཕྲ་ཞིང་མཆུ་མདུང་དང་ལྡན་ལ། སྤྱིར་བཏང་སེར་མདོག་གི་སྟེང་དུ་ཐིག་རིས་ནག་པོ་དང་ལྡན་པའི་གཤོག་ལྡན་གྱི་འབུ་སྲིན་མཉམ་འཚོ་བྱེད་མཁན་ཞིག་ཡིན། ཤིང་པགས་བེད་སྤྱོད་བཏང་སྟེ་ཤོག་བུའི་ཚང་བཟོ་ཞིང་འབུ་སྲིན་གཞན་ཟས་སུ་སྤྱད་དེ་ཚང་འབུ་གསོ་སྐྱོང་བྱེད།

waste product
སྙིགས་རོ།
biol.

An unusable or unwanted substance or material produced during or as a result of a process, such as metabolism.

ནུས་འགྱུར་ལྟ་བུའི་རྒྱུད་རིམ་ཞིག་གི་སྐབས་སམ། ཡང་ན་དེའི་རྗེས་འབྲས་སུ་ཐོན་སྐྱེད་བྱས་པའི་དགོས་མེད་དམ་བེད་མེད་ཀྱི་བེམ་རྫས་སམ་དངོས་རྫས་ཤིག

water boiler
ཆུ་སྐོལ་སྣོད་ཆས།
phys.

An appliance for boiling or heating water, especially in large quantities.

ཆུ་སྐོལ་བའམ་ཚ་པོ་བཟོ་བའི་ཡོ་ཆས་ཏེ། བྱེ་བྲག་ཏུ་ཆུ་ཕོན་ཆེན་པོ་སྐོལ་བྱེད་དམ་ཚ་པོ་བཟོ་བྱེད་ལ་གོ

water turbine
ཆུ་སྒྲུལ་གཤོག་འཁོར།
phys.

A device or machine that generates rotary mechanical power from the energy of a stream of water.

ཆུ་རྒྱུན་གྱི་ནུས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འཁོར་འགུལ་གྱི་སྟོབས་སྐྱུན་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས་སམ་འཕྲུལ་ཆས་ཤིག

water vapor
ཆུའི་རླུང་ཁམ་བ།
phys.

Water in a gaseous state, especially when diffused as a vapor in the atmosphere and at a temperature below boiling point.

རླུང་གི་རྒྱགས་སུ་ཡོད་པའི་ཆུ་སྐྱེ། བྱེ་བྲག་ཏུ་ཁོལ་བའི་རྟོད་ཚད་ལས་དམའ་བའི་སྐབས་སུ་ རླུང་ཁམས་སུ་ཁྱབ་པའི་རླུང་པ་ལ་གོ།

water wheel
ཆུ་འཁོར་ལོ།
phys.

A large wheel driven by flowing water, used to work machinery or to raise water to a higher level.

འཕྲལ་ཚས་སྐྱལ་དུ་འཇུག་པའམ་ཆུ་མཐོ་ས་བཏེགས་པའི་ཕྱིར་དུ་རྒྱུ་གཱ་ཆུ་ལ་བརྟེན་ནས་ འཁོར་བའི་འཁོར་ལོ་ཆེན་པོ་ཞིག

watermelon
ཆུ་མེ་ཨོན། ཆུ་ཁ་ཁོན།
biol.

The large fruit of a plant of the gourd family, with smooth green skin, red pulp, and watery juice.

ཀ་ཝིང་ཀྱི་རིགས་སུ་གཏོགས་ཤིང་། པགས་པ་ལྷང་ཁུ་དང་། ནང་ཁ་དམར་པོ། ཆུ་འཛིར་འཛིར་ ཀྱི་ཉིང་ཁུ་དང་ལྡན་པའི་ཤིང་ཏོག་ཆེན་པོ་ཞིག

watt
ཨཏ།
phys

The SI unit of power, defined as a power of one joule per second. In electrical contexts it is equal to the rate of energy transformation by an electric current of one ampere flowing through a conductor the ends of which are maintained at a potential difference of one volt. The unit is named after James Watt (1736-1819).

སྟོབས་ཀྱི་རྒྱ་ལ་སྦྱོའི་ཚད་ལྡན་བརྡེ་གཞི། སྐར་ཚ་རེའི་ནང་དུ་ཆུས་པ་འཇུ་ལ་རེ་སྟོང་ཐུབ་པའི་ སྟོབས་ཀྱི་ཚད། གློག་ཆུས་ཀྱི་སྐབས་སུ། ཨཏ་གཅིག་གི་ཚད་ནི་སྟེ་མོ་གཉིས་བར་ཀྱི་ཁོལ་ཚད་ གཅིག་ཡིན་པའི་ཁྱིད་གཟུགས་ཤིག་ཏུ་གློག་རྒྱུན་ཞིམ་པར་གཅིག་གིས་ཆུས་པ་དབོར་འཇེན་ ཏྲས་པའི་ཕྱོད་ལ་ཟེར། བརྡེ་གཞི་འདིའི་མིང་ནི་ཇེཕུ་ཨཏ་(ཀ་ཀ ३६ ནས་ १९१९)ཡི་མིང་ལ་ བརྟེན་ནས་བཏགས།

wave
རླུབས།
phys.

A “wiggle in space and time”; a disturbance that repeats regularly in space and time and that is transmitted progressively from one place to the next with no net transport of matter.

“མཁའ་དུས་ཀྱི་ནང་དུ་གཡུག་གཡུག་བྱེད་པ་” ཞེག་སྟེ། མཁའ་དུས་ཀྱི་ནང་དུ་ཆ་མཚུངས་ པའི་སྟོན་ནས་བསྐྱར་བྱེས་བྱེད་ཅིང་གནས་གཏིག་ནས་གཞན་ལ་བེམ་ཟས་ཀྱི་སྐྱེལ་འཇུག་ཁ་ གཅིང་མེད་པའི་སྟོན་ནས་མདུན་སྐྱོང་བྱེད་པའི་འཕྲུག་འགྱོམ་ཞིག

wave speed
རླུབས་ཀྱི་མགྱོགས་ཚད།
phys

Speed with which waves pass a particular point. Wave speed = frequency X wavelength

ཚོག་རེས་ཅན་ཞིག་བརྒྱུད་སྐབས་ཀྱི་རླུབས་ཀྱི་མགྱོགས་ཚད། རླུབས་ཀྱི་མགྱོགས་ཚད། = རྒྱུས་ཕྱོད། X རླུབས་ཐུང

wave-particle duality
རླབས་རྡུལ་གཉིས་ཀྱི།
phys

The exhibition of both wave-like and particle-like properties by a single entity. For example, electrons undergo diffraction and can interfere with each other as waves, but they also act as point-like masses and electric charges.

ཚོས་ཤེག་གིས་རླབས་དང་འདྲ་བ་དང་རྡུལ་དང་འདྲ་བའི་ཁྱད་ཚོས་གཉིས་ཀ་སྟོན་པ། དཔེར་ན། གློག་རྡུལ་གྱིས་སྒོར་འཛོར་བྱེད་ཅིང་བཞན་ཚུན་ལ་རླབས་ལྟར་ཕྱེ་ཞུགས་བྱེད་པ་མ་ཐུབ། ཚེགས་ལྟ་བུའི་གངོས་ཚད་དང་གློག་ཁུར་བཤིན་དུ་ཡང་བྱ་བ་བྱེད་དོ།

wavefront
རླབས་མདུན།
phys.

Crest, trough, or any continuous portion of a two-dimensional or three-dimensional wave in which the vibrations are all the same way at the same time.

དུས་གཅིག་ལ་འདང་འགྱལ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་གཅིག་ཏུ་ངེས་པའི་ཕྱོགས་ཆ་གཉིས་ཁམ་གསུམ་དང་ལྡན་པའི་རླབས་ཤེག་གི་ཟེའམ། གསོང་ངམ། ཡང་ན་རྒྱུན་མ་ཐུད་པའི་ཆ་ཤས་གང་རུང།

wavelength
རླབས་ཐིག
phys.

Distance between successive crests, troughs, or identical parts of a wave.

རླབས་ཤེག་གི་ཟེའམ། གསོང་ངམ། ཡང་ན་མཚུངས་པའི་ཆ་ཤས་སྔ་རྗེས་གཉིས་དབར་གྱི་བར་ཐག

wavelet
རླབས་ཕྲན།
phys

A small wave; a ripple.

རླབས་ཆུང་དུ་ཞེག་སྟེ། རླབས་ཟན་ཞེག

wavicle
རླབས་རྡུལ།
phys

An entity having characteristic properties of both waves and particles.

རླབས་དང་རྡུལ་གཉིས་ཀའི་ཐུན་མོན་ཁྱད་ཚོས་ཡོད་པའི་ཚོས་ཤེག

wax
ཐུ་ཚིལ།
biol.

Any of various natural, oily or greasy heat-sensitive substances, consisting of hydrocarbons or esters of fatty acids that are insoluble in water but soluble in nonpolar organic solvents.

ཆུའི་ནང་དུ་བཞུ་མི་ཐུབ་ལ་སྟོ་མེད་སྐྱེ་ལྡན་བཞུ་ཁུ་རུ་བཞུ་ཐུབ་པའི་ཡང་ཕོལ་རྡུལ་རྫས་སམ་ཞག་ལྡན་སྐྱར་རྫས་ཀྱི་ཐུ་ཚིལ་ཅིལ་ཀྱིས་གྲུབ་ཅིང། རྩོད་ལ་ཚོར་བ་སྐྱེན་པའི་ཞག་ཚིལ་ཅན་གྱི་རང་བྱུང་བོན་རྫས་ཤེག

weak force
ཞན་ཧྱུགས།
phys.

Also called weak interaction; the force within a nucleus that is responsible for beta (electron) emission.

ཁྲེ་རྡུལ་དུ་ཡོད་ཅིང་ཁྲེ་ཏ་ (གློག་རྡུལ་) འཕྲོ་གཏོང་གི་རྒྱུ་བྱེད་པའི་ཤུགས་དེ་ལ་གོ་ཞིང། འདི་ལ་ཞན་པའི་སྟེལ་སྒོར་ཞེས་ཀྱང་བརྗོད།

wedge
ཕྱི་ཏཱ། རྩྭ་བས།
phys

A piece of wood, metal, etc. having one thick end and tapering to a thin edge, that is driven between two objects or parts of an object to secure or separate them.

སྟེ་གཅིག་མ་ཐུག་ཅིང་སྟེ་གཞན་དེར་རིམ་གྱིས་རྡེ་སྒྲན་ཏུ་བཏང་བའི་ཤིང་བམ་ལྷུགས་དུམ་བུ་ཞིག་སྟེ་དངོས་པོ་གཉིས་མཐའ་དངོས་པོ་གཅིག་གི་ཚ་ཤས་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་བཏུག་སྟེ་དེ་གཉིས་བཏུན་པོའམ་ཁ་འཕྲལ་བར་བྱེད།

weed out
འཕྲོག་པ།

To separate out, remove, or eliminate (anything unwanted)

(དགོས་མཁོ་མེད་བའི་དངོས་པོ་) ལོག་ས་ལ་འདོན་པཱན། གནས་ནས་དབྱུང་བ། ཡང་ན། ཅི་མེད་དུ་གཏོང་བ་ལ་གོ།

weight
ཕྱིད་ཚད།
phys.

The force that an object exerts on a supporting surface (or, if suspended, in a supporting string) – often, but not always, due to the force of gravity.

དངོས་པོ་ཞིག་གིས་སྟོན་བྱེད་ཀྱི་ངོས་ (གལ་ཏེ་དབྱུང་ཡོད་ཚེ་དབྱུང་ཐག་གི་ནང་དུ་) ཤོག་གི་སྟེང་དུ་བསྟན་བའི་ཤུགས། ཡལ་ཚེ་བར་འཕེན་ཤུགས་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཡིན་མོད། ཐམས་ཅད་དེ་ལྟར་མིན་ནོ།

weight density
ཕྱིད་སྦྱོག
phys.

The weight per unit volume of a substance or object.

དངོས་རྫས་ཤིག་གམ་དངོས་གཟུགས་ཤིག་གི་བོངས་ཚད་ཀྱི་བཅུ་གཉིས་ཤིག་ནི་རེ་རེའི་ཕྱིད་ཚད།

weighted average
ཕྱིད་མཉམ་ཚ་སྒྲོམས།
phys.

An average resulting from the multiplication of each component by a factor reflecting its importance.

གྲུབ་ཆ་རེ་རེ་སོ་སོའི་གལ་གནད་དང་འབྲེལ་བའི་རྒྱུན་གྱིས་བསྒྲུར་བའི་རྫས་སུ་བཅལ་བའི་ཚ་སྒྲོམས།

weightlessness
ཕྱིད་མེད་བར་བཞིན།
phys.

Condition of free fall toward or around Earth in which an object experiences no support force (and exerts no force on a scale).

དངོས་པོ་ཞིག་སའི་གོ་ལའི་ངོས་མམ་ཡང་ན་མཐའ་སྐོར་དུ་བར་ལྟུང་བྱུང་སྣང་བས་དངོས་པོ་དེ་ཡིས་རྟེན་ཤུགས་ཅི་ཡང་མི་ཚོར་བའི་གནས་སྟངས་ (རྒྱ་མཚོ་སྟེང་དུ་ཤུགས་ཅི་ཡང་མི་འདོན་) ལ་གོ།

Wernicke's Area
ཝེར་ནི་ཀཱ་ས་ཁྱེམ།
neurosci.

A brain region responsible for comprehension of language and production of meaningful speech.

སྐད་བརྡ་གོ་རྟོགས་བྱེད་པ་དང་དོན་སྙིང་ཅན་གྱི་གཏམ་བ་ཕན་སྐྱེད་སྐྱེན་བྱེད་པ་དང་འབྲེལ་བའི་གླུང་བའི་ས་ཁྱེམ་ཞིག

wetland
བཆུན་ས།
biol.

A lowland area, such as a marsh or swamp, that is saturated with moisture

ན་ཁྱུག་གམ་འདམ་གཞུང་ལྟ་བུའི་བཆུན་གཅིན་གྱིས་ཡོངས་སུ་སྦྱངས་བའི་ས་ཁྱེམ་དམའ་ཆོ་ཞིག

white blood cell
ཁྲག་ཕྱང་དཀར་པོ། ཁྲག་དཀར་ཕྲ་ཕྱང་།
biol.

A colorless cell that circulates in the blood and body fluids and is involved in counteracting foreign substances and disease.

ལུས་པོའི་གསེར་ཁུ་དང་ཁྲག་གི་ནང་དུ་འགྲོར་སྐྱོད་བྱེད་པའི་ཚོས་མེད་ཕ་ཕུང་ཞིག་སྟེ། རྒྱུས་མེད་ཀྱི་བེམ་རྫས་དང་ན་ཚ་ལ་ཁ་གཏད་གཏོང་ལེན་བྱེད།

white light
བོད་དཀར།
phys.

Light, such as sunlight, that is a combination of all the colors. Under white light, white objects appear white and colored objects appear in their individual colors.

འོད་མདོག་རྣམས་ཀྱིས་བྱུབ་པའི་འོད་དེ་དཔེར་ན་ཉི་འོད་ལྟ་བུ། འོད་དཀར་གྱི་འོག་ཏུ་དངོས་པོ་དཀར་པོ་དཀར་པོ་རྩ་སྣང་ཞིང་ཚོན་ཁྲ་ཡོད་པའི་དངོས་པོ་རྣམས་རང་རང་གི་ཁ་དོག་ཏུ་སྣང་བ་ཡིན།

white matter
དཀར་ཁ་ལས།
neurosci.

The part of the brain that contains myelinated nerve fibers. The white matter gets its color from myelin, the insulation covering nerve fibers.

བར་རྩེས་བཏུམས་པའི་དབང་རྩའི་ཐག་རན་ཡོད་པའི་གླང་པའི་ཆ་ཤས་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། ཁ་དོག་དཀར་པོ་ནི་དབང་རྩའི་ཐག་རན་འཐུམ་བྱེད་ཀྱི་བད་རྩེ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་།

white noise
ཁྲ་དཀར།
phys.

Noise containing many frequencies with equal intensities.

དྲག་ཤུགས་མཚུངས་པའི་བློས་ཐོད་གང་མང་གིས་གྱུར་པའི་སྒྲ་ལ་གོ། [རྡེ་ལྟར་ཡོད་དཀར་པོ་ལ་ཁ་དོག་སྣ་ཚོགས་ཡོད་པ་རྡེ་བཞིན་དུ་རྒྱུ་ལྟོངས་ཀྱི་སྒྲ་ལ་བློས་ཐོད་སྣ་ཚོགས་ཡོད་པའི་ཚན་སྒྲ་དཀར་ཞེས་བཏགས།]

Wien's displacement constant
ཕྱེན་ཀྱི་གནས་སྤོའི་གཏན་ཁྱེམས་ཀྱི་ཡོད་པའི་བརྟན་གྲངས།
phys.

The constant in Wien’s displacement law; it is approximately equal to 0.2897 centimeter-kelvin.

ཕྱེན་ཀྱི་གནས་སྤོའི་གཏན་ཁྱེམས་ཀྱི་ཡོད་པའི་བརྟན་གྲངས་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། པཱལ་ཆེར་ 0.2897 centimeter-kelvin དང་མཚུངས།

windmill
རླུང་འཁོར།
phys.

A building or structure with large blades on the outside that, when turned by the force of the wind, provide electrical or mechanical power

ཕྱི་ངོས་སུ་རླུང་གི་ཤོག་ཆེན་པོ་བཀལ་ཡོད་པའི་ཁང་རྩེགས་གམ་བཀོད་དབྱིབས་ལ་གོ་ཞིང་། རླུང་གི་ཤོག་དེ་དག་རླུང་ཤུགས་ཀྱིས་བསྐོར་སྐབས་གློག་རྒྱས་སམ་འགྲུལ་ཤུགས་རྒྱས་པ་མཁོ་སྤྱོད་བྱེད།

wine
རྒྱན་ཚད།
biol.

An alcoholic drink made from fermented grape juice.

རྒྱན་འབྲུམ་ཀྱི་ཤུ་བ་པབས་སྤྱོར་བྱས་པ་ལས་བཟོས་པའི་ཚང་རབ་གི་བཏང་བ་ཞིག

wingsuit
འཕྱར་གོས། གཙོ་གཡ་གོས།
phys.

A type of skydiving suit with fabric under the arms and between the legs, enabling the wearer to reduce his or her rate of fall

ལག་པའི་འོག་དང་ཤུང་པའི་དབར་དུ་རས་ཆ་དང་ལྡན་པའི་གནས་མཚོང་གྲོན་གོས་ཀྱི་རིགས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང་། གྲོན་མཁན་གྱི་མར་ལྡུང་བའི་འགྲོས་ཚད་རྒལ་དུ་གཏོང་།

wobble
འཕྱར་འཕྱོར།
phys.

An unsteady movement from side to side.

གཞོགས་ནས་གཞོགས་སུ་འགྲོར་བའི་བརྟན་པོ་མེན་པའི་འགུལ་སྐྱོང་ཅིག

womb
མངལ།
biol.

The hollow organ in a woman's pelvic cavity, behind the bladder and in front of the rectum in which the embryo develops before birth.

བུད་མེད་ཀྱི་མཚང་རའི་ནང་དུ་གཅིན་ལྷང་གི་རྒྱབ་བར་གཞན་གྱི་མདུན་དུ་ཡོད་ཅིང་བཙན་རིག་བར་དུ་སྐྱེས་སྲིད་འཚར་བོར་ཐོག་བྱ་སའི་དབང་པོ་ཁོག་སྐྱོང་དེ་ལ་གོ

woodpecker
ཀྱི་ཙུ་མོ།
biol.

A bird with a strong bill and a stiff tail, which climbs tree trunks to find insects and drums on dead wood to mark territory.

མཆུ་ཏོ་མཁྲེས་ཤིང་རྩ་མ་རིང་པོ་ཡོད་པའི་བྱ་ཞིག ཤིང་སྡོང་གི་གཞུང་རྩའི་ངོས་སུ་འགོས་ཏེ་འབྱ་སྲིན་འཚོལ་བ་དང་། ཤིང་སྡོང་སྐམ་པོ་རྩང་སྟེ་རང་གི་མངའ་ཁོངས་ལ་རྟགས་རྒྱག་པར་བྱེད།

work
ལས་ཀ། རྒྱལ་བ།
phys.

Product of the force on an object and the distance through which the object is moved (when force is constant and motion is in a straight line in the direction of the force); measured in joules. Work = force X distance

དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་བཀོལ་བའི་ཤུགས་དང་དངོས་པོ་དེ་སྐྱལ་བའི་བར་ཐག་གཉིས་ཀྱི་སྒྲུར་ཐོས་(ཤུགས་ལ་འགྱུར་བ་མེད་ཅིང་འགྲུལ་སྐྱོང་ནི་ཤུགས་ཀྱི་ཁ་ཕྱོགས་སུ་དང་ཐད་དུ་ཡོད་སྐབས་) ལ་གོ་ཞིང་བཏི་གཞི་འཇུལ་དུ་ཚད་འཇལ། ལས་ཀ = ཤུགས། x བར་ཐག

work-energy theory
རྒྱལ་རྩུས་རྩམ་གཅན
phys.

Work done on an object is equal to the kinetic energy gained by the object. Work = ΔKE

དངོས་པོ་ཞིག་གི་སྟེང་དུ་བསྐྱེས་པའི་ལས་ཀ་ནི་དངོས་པོ་དེ་ལ་ཐོབ་པའི་འགུལ་སྐྱོང་ཀུས་པ་དང་མཚུངས། ལས་ཀ =ΔKE

working memory
ལས་ཐོག་དྲན་པ།
neurosci.

Memory that involves storing, focusing attention on, and manipulating information for a relatively short period of time

ལྟོས་བཅས་ཀྱིས་དུས་ཡུན་ཐུང་དུའི་རིང་ལ་ཆ་འཛིན་ཉར་ཚགས་བྱེད་པ་དང་། ཆ་འཛིན་ལ་དོ་སྣང་སྐྱོང་པ། ཆ་འཛིན་ལ་བཟོ་བཅོས་བྱེད་པ་བཅས་དང་འབྲེལ་བའི་དྲན་པ།

world line
སྐྱེད་ཕེག
phys.

The history of a particle is represented in space-time by a world line. This enables that position of a particle at time t to be found by slicing space-time at time t and finding where the slice cuts the world line of the particle.

བར་སྟང་དང་དུས་ཀྱི་ནང་དུ་རྡུལ་ཞིག་གི་ལོ་རྒྱུས་སྟིད་ཕྱིག་གིས་མཚོན་བར་བྱེད། བར་སྟང་དང་དུས་ཡུན་གྱི་ཕྱིག་རིས་དུས་ཚོད་ t ཡི་སྐབས་སུ་དུས་བུ་གཏུབ་སྐབས། ཕ་རྡུལ་དེའི་སྟིད་ཕྱིག་ས་གནས་གང་ཞིག་ཏུ་དུས་བུར་གཏུབ་མེན་བཅལ་ཏེ། དུས་ཚོད་ t ཡི་སྐབས་ཀྱི་རྡུལ་དེའི་གནས་ས་རྟེད་བར་བྱེད།

wormhole
འཚ་ཁྱུང
phys.

Hypothetical enormous distortion of space and time, similar to a black hole, but opening out again in some other part of the universe.

མཁའ་དུས་ཀྱི་ཡོ་འགྱོག་ཆེན་པོ་རྟོག་བཏགས་ཤིག་ལ་གོ་ཞིང། བྱ་གན་ནག་པོ་དང་འདྲ་མོད་ འཇིག་རྟེན་གྱི་ཆ་ཤས་གཞན་ཞིག་ཏུ་བྱ་གཅིག་ཏུ་བཤོལ་ཡོད་པ་ཡིན།

X chromosome
ཚོས་གཟུགས་ X / ཚོས་ཕུང་ X
biol.

The sex chromosome associated with female characteristics in mammals, occurring paired in the female and single in the male.

ནུ་གསོས་སྲོག་ཆགས་མཚོ་ཞིང་ཁྱད་ཚོས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་མཚན་མའི་ཚོས་གཟུགས་དེ་ལ་གོ་ཞིང། མཚོ་ནང་དུ་ཆ་བྱས་ནས་འབྱུང་ཞིང། ཕོ་ཞིང་དུ་ཡ་བྱས་ནས་འབྱུང།

X-ray
གློ་གཟར
phys.

Electromagnetic radiation, higher in frequency than ultraviolet, emitted by atoms when the innermost orbital electrons undergo excitation.

རྡུལ་ཟན་ནང་གི་ནུས་རིས་དམའདས་ཤོས་ལ་གློ་གཟར་རྡུལ་འཕོ་སྐབས་འཕྲོ་ཡོང་བའི་སྟུག་ཕྱིའི་ཚོད་ལས་རྒྱོས་ཕྱོད་མཐོ་བའི་གློ་གཟར་ཁབ་ལེན་གྱི་འགྱེད་འཕྲོ།

xylem
གཤིན་ལམ
biol.

The vascular tissue in plants which conducts water and dissolved nutrients upwards from the root and also helps to form the woody element in the stem.

ཅི་ཤིང་གི་ཙ་བ་ནས་ཆུ་དང་བཞུས་ཚར་བའི་བཅུད་རྫས་གྱེན་དུ་འཛིན་པ་དང། གཞུང་རྩའི་ནང་གི་ཤིང་གི་ཆ་ཤས་གྲུབ་པར་བྱེད་པའི་སྟུ་གུའི་ཕུང་གྲུབ་ལ་གོ།

xylose
ཤ་ཡོ་མངར་ཁུས
biol.

Pentose sugar found in woody materials that is used as a nonnutritive sweetener and in dyeing and tanning.

ཚོས་རྒྱ་པ་དང་མངོག་སྟུག་གོར་སྟུ་བྱེད་དུ་སྟོང་ཅིང། བཅུད་མེད་མངར་རྫས་སུ་བེད་སྟོད་ བྱེད་པའི་ཀ་ར་ལྟ་ལྟན་གྱི་ཤིང་ནགས་མངར་རྫས་ཤིག

Y chromosome
ཚོས་གཟུགས་ Y / ཚོས་ཕུང་ Y
biol.

The sex chromosome associated with male characteristics in mammals, not occurring in females and occurring with one X chromosome in the male sex-chromosome pair.

ནུ་གསོས་སྲོག་ཆགས་ཕོའི་ཁྱད་ཆོས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་མཚན་མའི་ཚོས་གཟུགས་དེ་ལ་གོ་ཞིང་། མོའི་ནང་དུ་མེད་པ་དང་། ཕོའི་མཚན་མའི་ཚོས་གཟུགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཚོས་གཟུགས་ X ཞིག་དང་ལྷན་དུ་ཆ་བྱས་ནས་འབྱུང་།

yeast
ཕབས།
biol.

A type of fungus that is used in making alcoholic drinks and in baking to help make dough rise.

ཆང་རག་གི་བཏུང་བ་བཟོ་བ་དང་། བག་ལེབ་བཟོ་སྐབས་སྐྱུར་ལངས་པར་ཕན་རོགས་བྱེད་པར་སྤྱོད་པའི་ཉམ་ཤའི་རིགས་ཤིག

Z boson
Z སྦོ་སོན་རྡུལ།
phys.

An electrically neutral subatomic particle that mediates the weak nuclear force. The Z boson has a mass 182,000 times that of the electron.

ལྟེ་རྡུལ་གྱི་ཞན་ཤུགས་སྐྱན་མཁན་གློག་ཁུར་མེད་པའི་ཕྲ་རྡུལ་ཞིག་ཡིན། Z སྦོ་སོན་རྡུལ་གྱི་གདོས་ཚད་ནི་གློག་རྡུལ་གྱི་གདོས་ཚད་ཀྱི་ལྡབ་ ༡༨༢༠༠༠ ཡིན།

zeroth law of thermodynamics
དྲོད་ཤུགས་རིག་པའི་གཏན་ཁྲིམས་གླད་ཀོར་བ།
phys.

One other law is used in thermodynamics. Because it is fundamental to, and assumed by, the other laws of thermodynamics it is usually known as the zeroth law of thermodynamics. This states that if two bodies are each in equilibrium with a third body, then all three bodies are in thermal equilibrium with each other.

དྲོད་ཤུགས་རིག་པར་སྤྱོད་པའི་གཏན་ཁྲིམས་གཞན་ཞིག དྲོད་ཤུགས་རིག་པའི་གཏན་ཁྲིམས་གཞན་དག་གིས་ཡིན་ཤག་ཏུ་བྱེད་ཅིང་དེ་དག་གི་རྩ་བར་གྱུར་སྟབས་འདི་ལ་དྲོད་ཤུགས་རིག་པའི་གཏན་ཁྲིམས་གླད་ཀོར་བ་ཞེས་བརྗོད། གཏན་ཁྲིམས་འདིས། གལ་ཏེ་དངོས་གཟུགས་གཉིས་སོ་སོ་ནས་དངོས་གཟུགས་གསུམ་པ་ཞིག་དང་དྲོད་ཚད་ཆ་མཉམ་ཡིན་ཚེ། དངོས་གཟུགས་དེ་གསུམ་པོ་ཕན་ཚུན་དྲོད་ཚད་ཆ་མཉམ་གྱི་ངོ་བོར་གནས་ཡོད་ཅེས་བརྗོད།

zinc
ཏི་ཚ།
chem.

The chemical element of atomic number 30, a silvery-white metal that is a constituent of brass and is used for coating iron and steel to protect against corrosion.

རྡུལ་ཕྲན་ཨང་གྲངས་ ༣༠ ཡིན་པའི་རྩ་རྫས་ཏེ། མདོག་དངུལ་དཀར་གྱི་ལྕགས་རིགས་ཤིག འདི་ནི་རག་གི་གྲུབ་ཆ་ཡིན་ཞིང་། ལྕགས་དང་ངར་ལྕགས་ལ་བཙའ་མི་རྒྱག་པའི་ཆེད་དུ་ཚོན་སྐོགས་སུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད།

zoology
སྲོག་ཆགས་རིག་པ།
biol.

The scientific study of the behavior, structure, physiology, classification, and distribution of animals.

སྲོག་ཆགས་ཀྱི་གཤིས་སྤྱོད་དང་། བཀོད་པ། ཕུང་གནས། སྡེ་ཚན་དབྱེ་བསྡུ། ཁྱབ་ཚུལ་བཅས་ལ་བརྟག་པའི་ཚན་རིག

zygote
ས་བོན་འདུས་སྒོང་།
biol.

A zygote is the cell formed when two gametes fuse during fertilization.

ས་བོན་འདུས་སྒོང་ནི་ས་བོན་འདྲེས་སྦྱོར་གྱི་སྐབས་སུ་ཁམས་རྡུལ་གཉིས་འདུས་པ་ལས་གྲུབ་པའི་ཕྲ་ཕུང་དེ་ལ་གོ

དབྱིན་བོད་ཧན་སྒྲུར་གྱི་ཚན་རིག་བརྡ་ཚད།

English-Tibetan Scientific Terminology

10^5	བཅུ་སྟོང་སས་ལྔ།
12 cranial nerves	ཐོད་རྒྱས་དབང་རྩ་བཅུ་གཉིས།
1st meiotic division	རྒྱུད་ལྡན་བཞི་གྱིས་རིམ་པ་ དང་པོ།
2 classes of leptons	ལེབ་ཏོན་སྡེ་གཉིས།
2nd meiotic division	རྒྱུད་ལྡན་བཞི་གྱིས་རིམ་པ་ གཉིས་པ།
3 flavors of leptons	ལེབ་ཏོན་གྱི་རོ་གསུམ།
4 lobes of brain	གླུད་འདབ་བཞི། གླུད་ཧལ་བཞི།
6 flavor of leptons	ལེབ་ཏོན་རོ་དྲུག ལེབ་ཏོན་ རིགས་དྲུག
6 types of quarks	ཀྱ་ཨཏ་རིགས་དྲུག ཁོག་རྡུལ་" རིགས་དྲུག
7 errors of memory	ཏན་པའི་རྒྱོན་བདུན།
a unit mass	(དངོས་པོའི་)གངོས་ཚད་ཨིག
a unit volume	ཐོངས་ཚད་ཨིག
a-ketoglutarate	ཨལ་ཨ-ཀེ་ཊི།
a-ketoglutarate dehydrogenase	ཨལ་ཨ-ཀེ་ཊི་ ཏཱ་ཏྲཱེ་ཏ་ཏ-ཨ་ཏེ་ས་ རྒྱོན་ཟླས།
abducens nerve	ཕྱིར་གཡོ་དབང་རྩ། ཕྱེད་གཡོ་ དབང་རྩ།
abducent	ཕྱིར་གཡོ་དབང་རྩ། ཕྱེད་གཡོ་ དབང་རྩ།
aberration	གཡོ་འཁྱུལ།
aberration of starlight	རྐང་འོད་གཡོ་འཁྱུལ།
abiotic factor	རྒྱུ་ཐང་གྱི་རྒྱུན།
abnormal gene	རྒྱོན་ཅན་རིགས་ཟླས།
abortion	མངལ་རྒྱུ།
absence seizure	འབོག་གས་ཐིན།
absent-mindedness	བློ་མེད་བང་བཞིན།
absolute	ཚུགས་ཐུབ།
absolute dating	རེས་ཀྱི་ལོ་ཁྱེས།
absolute magnitude	ཚུགས་ཐུབ་གས་ལམ་ཆ།
absolute pressure	ཚོར་གས་པའི་གནོན་ཁྱུགས།
absolute speed	ཚུགས་ཐུབ་མཆོག་ཚད།
absolute time	ཚུགས་ཐུབ་ཀྱི་དུས།
absolute value	ཚུགས་ཐུབ་རིན་ཐང་།
absolute zero	ཚུགས་ཐུབ་གླུད་ཀོར།
absolutism	ཚུགས་ཐུབ་རིང་ལུགས།
absolutist	ཚུགས་ཐུབ་རིང་ལུགས་པ།
absorption	སིམ་ཞུགས།
absorption line	བཟླ་ཐིག
absorption spectrum	བཟླ་གཟུ། (བཟླས་པའི་འོད་ གཟུ།)
absorptivity	ཐིམ་རྒྱས།
abstract	༡. རྩོ་གཏ་པ། སྒྲོ་མཚན། ༢. ཐུན་ དོན།
abstract concepts	སྒྲོ་མཚན་རྩོ་གཏ་ཉར།
abstract idea	རྩོ་གཏ་པའི་སྐྱེང་བ། (དོན་སྒྲོ།)
abstraction	སྒྲོ་ཚོས་འཐུད་བ།
abuse	ཟོག་སྤྱོད།
AC	ཐེལ་ཏོ་ཀ
academic studying	གཞུང་ལུགས་སློབ་གཉེར།

accelerate ཐྱུར་སྟོན་གྱིད་པ། (སྒྱུར་བ།)
acceleration (a) ཐྱུར་སྟོན།
acceleration due to gravity (g) འཛིན་ཁྱགས་ལ་བརྟེན་པའི་ ཐྱུར་སྟོན།
acceleration ring ཐྱུར་སྟོན་འཁོར་ཡམ།
accelerator སྒྱུར་ཆས། (ཐྱུར་སྟོན་གྱིད་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས།)
accessory cell ཆ་ལག་ལྡན་ཕྱང་།
accessory nerve དབང་རྩ་ཆ་ལག
accidental spark ཚོལ་བྱང་མེ་ཚགས།
accretion disk སྟོན་རྡེར།
accuracy ཅན་ཏེག
acetic acid ཨེ་སི་ཏིག་སྒྱུར་ཧས།
acetyl ཨེ་སི་ཏིལ།
acetyl chloride ཨེ་སི་ཏིལ་ཁ་ཟླུང་ཀྱི་རྡུལ།
acetyl CoA ཨེ་སི་ཏིལ་སྒྲོན་ཕྲོ�sལ་ཨེ།
acetylcholine ཨེ་སི་ཏིལ་ཀོ་ལིན།
acetylcholine receptor ཨེ་སི་ཏིལ་ཀོ་ལིན་སྐྱེ་ལེན་པ།
acetylcholinesterase ཨེ་སི་ཏིལ་ཀོ་ལི་ནེ་ཅེ་སི་སྒྲོན་ཧས།
achromatic lens འདྲམ་ཤེལ། (འདྲམ་པར་བྱེད་མཁན་གྱི་ཤེལ།)
acid སྒྲུར་ཧས།
acid rain སྒྲུར་ཆར།
acidity སྒྲུར་ཤེད།
aconitase ཨེ་ཀོ་ནི་སྒྲོན་ཧས།
aconite བཙན་ཏུག
acoustic ཚོས་ཏང་གི་ ཟླའི། ཆ་བའི།
acoustic sound waves ཚོས་ཏང་གི་སྒྲ་ཟློས།
acoustic startle reflex ཟླ་འཛོག་སྟོག་འཏུལ།
acoustic waves ཚོས་ཏང་གི་ཟློས།
acoustics ཟླ་ཟློས་རིག་པ།
acquired immune deficiency Syndromes (AIDS) འཚེ་ལས་ཚོར་ནད་འགོག་ཁ་ཤས། ཐྱོན་གྱི་ཁ་ཏགས་འདྲས། (རིག་ཏུག་ གཅན་ནད།)
acquired immunity response ཕྱིས་འཚོར་ནད་འགོག་ཡ་ལན།
acral lick syndrome ཡན་ལག་ལྦད་ཀོར་ཁ་ཏགས་འདྲས། ཡན་ལག་ལྦད་ཐལ་ཁ་ཏགས་འདྲས།
actin ཐྲུང་ཕྱི།
actin filament ཐྲུང་ཕྱི་ཁྱག་ཟན།
actinium ཆ་ཏྲས་ཨེག་ཏི་ཡམ།
action at a distance རྒྱང་ཚོད་བྱ་བ།
action force བྱ་བའི་ཁྱགས། ལས་ཁྱགས།
action potential ལས་འཇུག་རྒྱས་པ།
action potential propagation ལས་རྩ་སྒོ་བས་འཕྲོས།
activation ས་དགོངས། བྱེད་ལས་རྒྱས་ཐུར། (ཁིན་འབྱ་ལངས་པ།)
activation energy ས་དགོངས་རྒྱས་པ།
active ཁྱར་པོ།
active ཐ་བར་ཕྱུགས་པ།
active galactic nuclei (AGN) ལས་ཕྱུགས་དཀྱི་ཚིགས་སྐྱེ་ཁྱིང་།
active immunity རང་གྱིད་ནད་འགོག
active site གྱིན་ས།
active transport གཞན་འཕྲིན།
actual reward དངོས་ཐོབ་བྱ་དཀའ།
actual self བདག་དངོས།
acute disease ཅན་གནད། ནད་གསར།
acute pain ཟུག་གཟེར།
acute stress འཚལ་གཏོན། (ཅན་གཏོན།)
acute-phase གསར་རིམ།
acute-phase proteins གསར་རིམ་ཕྱི་ཧས།
adapt བསྒྱུར་འགྱུར་བྱེད་པ།
adaptable བསྒྱུར་འགྱུར་ཅན་བ།
adaptation བསྒྱུར་འགྱུར།
adapter བསྒྱུར་ཆས།
adaptive བསྒྱུར་འགྱུར་རྒྱས་པའི།
adaptive immunity response བསྒྱུར་འགྱུར་ནད་འགོག་ཡ་ལན།
adaptive radiation བསྒྱུར་འགྱུར་ཁྱབ་འཕྲུ།
adaptive value བསྒྱུར་རྒྱས་རིན་ཐང་།
additive primary color སྟོན་བྱེད་གཙེ་མདོག
adenine ཨེ་དེ་ནིན།
adeno-associated virus (AAV) རྩེན་ཕྲོལ་ཀ་ཅན་ཕྱིན།

adenosine diphosphate (ADP) ཨེ་དེ་སི་འདུས་ཟླས།
adenosine triphosphate (ATP) ཨེ་དེ་ཏོ་སིན་དེ་བ་ཡི་ཟླ་སི་ཨེ་ཏ་འདུས་རྡུལ། ཨེ་དེ་སི་འདུས་རྡུལ།
adenovirus རྒྱན་ལྷོལ་གཤན་སྐྱིན།
adenovirus particle རྒྱན་ལྷོལ་གཤན་སྐྱིན་ཟླ་གཟུགས།
adenovirus vector རྒྱན་ལྷོལ་གཤན་སྐྱིན་ཕེགས་གཟུགས།
adhesion གཞན་འདོ�།
adiabatic ཏོད་གཙོ།
adiabatic change ཏོད་གཙོ་འགྱུར་བ།
adiabatic process ཏོད་གཙོ་རྒྱུད་རིམ།
adipose tissue ཚེལ་བཟང་ལྟང་ཀྱི།
adjacent side འདབས་གཞོགས།
adolescence གཞོན་ཀྱ།
adolescent growth spurt གཞོན་ཀྱའི་སྐྱར་འཚར།
adrenal glands མཁལ་མའི་རྒྱན་བྱ།
adult དར་མ།
adult-onset diabetes དར་ཡོལ་གཙེན་ཤྱི་ཟ་ཁྲ།
aerobic exercise འཚོ་རྒྱུད་ཡུས་ཆུལ།
aerobic respiration རྒྱུད་ལྡན་རྒྱས་རླུང།
affect ཚོར་སྒྲོང་།
affect regulation སྒྲོང་ཚོར་ཁྱད་པར་འཛིན།
affective སྒྲོང་རྒྱས་ཀྱི་བློ། སེམས་སྒྲོང་།
affective neuroscience སྒྲོང་ཚོར་དབང་ཆུ་ཚན་རིག
affective state སྒྲོང་ཚོར་གནས་བབ།
afferent ནང་རྒྱ།
afferent neuron ནང་འཛིན་དབང་ཆུ་ཟླ་གཟུགས།
affiliative species-specific vocal call ཁེ་རིགས་རིས་བཟུང་གི་འཚོགས་བཤ། ཁྲུ་གཅིག་པའི་འཚོགས་བཤ།
affinity འཛིས་གཤིས།
afterglow རྒྱལ་མདར་ས།
age of enlightenment རིགས་ས་ཏུས་རབས།
age of reason རིགས་འདོད་ཏུས་རབས།
age-sex structure ཚོ་མཚན་ཚ་བཀོད།
agents of disease ནད་ཀྱི་རྒྱུན། ནད་ཀྱི་བཞོན་རྩ།
aggression ཕྲན་བྱོད། ཁྲོ་བ།
agnosticism མི་ཤེས་སྒྲ་བའི་རིང་ལུགས།
agoraphobia ཁྲོམ་འཛིགས།
AIDS གཤན་ནད་རིགས་ཏུག ནོག་ཏུག་ཀྱི་ནད།
air chamber རླུང་སྐམ།
air column རླུང་གཞུང་།
air conditioner རླུང་ཏོད་སྟོམ་ཆས། ཐང་ལྷོག ཚ་གློག
air foil རླུང་གཤོག
air pollutant མཁལ་རླུང་འབག་ཡས།
air quality index (AQI) མཁལ་རླུང་སྒྲུས་ཚད་སྟོན་ཐང།
air resistance རླུང་ཀྱི་འགོག་ཧུགས།
air sac རླུང་རྒྱ།
air track རླུང་ལམ།
airbag རླུང་རྒྱ།
airfoil རླུང་གཤོག
airpuff startle stimulus ཕྱ་འདོད་གློང་རྒྱུན།
akinesia འགྱལ་ཐྲོད་མེད་པ།
alanine ཨེ་ལ་ནིན།
albumen ཐོག་ཕྱི། ཐོག་དཀྱིས། ས་ནོ་དཀྱིས།
alchemist གསེར་ཐྲོད་མཁན།
alcohol ཆང་བག (ཐྲོས་ཡས་ཀྱི)
alcoholic fermentation ཆང་ཡས་ལའབས་ཐྲོད།
aldehyde ཨལ་ཏེ་ཧ་ཡི་ཏེ།
aldolase ཨལ་ཏོ་ལྷིན་ཡས།
aldosterone ཨལ་ཏོ་སི་ཏེ་རོན་རྒྱན་ཡས།
aldosterone hormone ཨལ་ཏོ་སི་ཏེ་རོན་རྒྱན་ཡས།
alertness གྲྭང་ཚ།
algae (alga) ཆུ་བལ།
algal bloom ཆུ་བལ་ཏག་མཆེད།
algebra ཚབ་ཐྲེས།
algebraic identity ཚབ་ཐྲེས་རོ་མཉམ་བས།
algorithm ཨལ་ཐྲོང་སེལ་ཐྲེས།
alignment སྒྲོམ་ཐྲིག ཐམ་རྒྱ་ཐྲིག
all-or-none principle ཀུན་ཡོད་ཀུན་མེད་འཛིན།
allele ཨེ་ལིལ།
allele frequency ཨེ་ལིལ་རྟོག་ཡྱོད།

allergen	མི་འཚོད་སྨོང་རྒྱུན།
allergy	མི་འཚོད་ཉེས་ཁྱོན།
alligator	ཨེ་ལི་ཁེ་ཏར།
allodynia	རེག་ཟྭག
allopatric speciation	གནས་ཚོད་ཉེ་དེགས་ཀྱིས་འགྱུར།
alloy	བཟོས་ལྷན།
alpha Centauri A, B, C	ཨལ་ཕ་སེན་ཏོ་ར་ཨེ། ཕྱི། སི།
alpha Centauri system	ཨལ་ཕ་སེན་ཏོ་ར་མ་འཁོ
alpha helix	ཨལ་ཕ་གཟུས་གཟུགས།
alpha motor neuron	འཁྱལ་ཁྱོད་དབང་རྩྭ་ཐུ་ཟུགས་ཨལ་ཕ། ཨལ་ཕ་འཁྱལ་ཁྱོད་དབང་རྩྭ་ཐུ་ཟུགས།
alpha particle	ཨལ་ཕ་རྡུལ།
alpha ray	ཨལ་ཕ་འཚོ་ཟེར།
alpha rhythm	ཨལ་ཕ་འཚོས།
alpha wave	ཨལ་ཕ་རླུབས།
altered states of consciousness	བྱུར་ཁེས། (འགྱུར་བ་ཕེབས་པའི་ཁེས་བ།)
alternating current (AC)	ཐྲེལ་རྒྱུག་གློ་གཅིག ཐྲེལ་གློ
alternation of generations	ཁྱེ་རབས་འཚོ་ཐྲེལ།
alternator	ཐྲེལ་གློ་གཅིག
altruism	གཞན་ཕན་ཀྱི་བསམ་བ།
aluminum foil	ཏྲར་ཁོག
alveolar Cell	གློ་བའི་ཟུར་ལྡང་།
alveolus (alveoli)	གློ་ཕྱུ། གློ་ཨིག
alzheimer's disease	ཨལ་ཛེ་མར་ཀྱི་ནད།
amacrine cell	ཁྱིད་ཨེད་ཟུར་ལྡང་།
amine	ཨ་ཨིན།
amino acid	ཨེ་མི་ནོ་ཁྱུར་ཧས།
amino acid derivatives	ཨེ་མི་ནོ་ཁྱུར་ཧས་ཡས་རྒྱང་བའི་ཧས།
amino group	ཨེ་མི་ནོ་ཏུ་ཁག
ammeter	གློ་ཁ་རྒྱུན་འཛལ་ཚས། (ཨེམ་མི་ཏར།)
ammonites	མཉྫོ།
amnesia	ཏན་འཛིན་ཉམས་ནད།
amniocentesis	ཁ་མ་བཅཁ་དཔྱད།
amnion	འཁོ་ཚྭའི་ནང་ཕྱན།
amniote	ཁ་མ་ཅན།
amniotic fluid	འཁོ་ཚྭ།
amniotic sac	འཁོ་ཚྭའི་ཕྱན་པ།
amoeba (amoebae)	ཨ་མི་ཁྱ་ཟུ་ཐིན།
amoeboid	ཨ་མི་ཁྱ་འཇ་བའི།
ampere (A)	ཨེམ་པིར། (ཨེ།)
amphet	ཨེམ་ཕེཏ། (ཐྲོས་ཧས་ཀྱི)
amphetamine	ཨེམ་ཕེ་ཏ་མིན།
amphibian	རྒྱམ་གཤེར་གཉིས་གནས།
amphioxus	མཆོ་འབྱུ་ཚུ་གཉིས།
amphipathic	གཉིས་གཤེས་ཀྱི།
amplifier	རྒྱུད་ཚས།
amplitude	འདར་རྒྱ། འཁྱལ་དཔར་ནས།
amplitude modulation (AM)	དཔར་ནས་ཐྲིག
ampulla	དམ་འཇ། (དམ་བེ་འཇ་བ།)
ampullae of Lorenzini	ཨོ་རན་ཛེ་ཅི་ཡི་དམ་བེ།
AMU	ཨེ་རྒྱ།
amygdala	ཁམ་ཡིག་ཀླད་ཀོ།
amylase enzyme	ཨེ་མི་སྒྲིན་ཧས།
amyloid plaques	ཨེ་མི་ཨོ་ཏ་ཡི་གཞི་ཀས།
amyloid precursor protein (APP)	ཨེ་མི་ཨོ་ཡི་ཏི་ཚོན་བསྒའི་ཐྲི་དཀར།
amyotrophic lateral sclerosis (ALS)	ཧ་ཁན་དཀ་ཞ་རིང་ས།
anabolic	འདུ་འགྱུར་ཀྱི།
anabolic reaction	འདུ་འགྱུར་ཀྱི་ཧས་ཐྲོན།
anabolism	འདུ་འགྱུར།
anaerobic respiration	ཆུང་མེད་ཀུས་ཐྲྭ། (འཚོ་ཆུང་ཐལ་བའི་འཁྱོན་རྩྭ་བ།)
analog signal	མཐུན་བརྡ།
analog watch	མདའ་ཚྲོན་ཚུ་ཚོད།
analogous structure	ཡས་མཚུངས་བཀོད་པ།
analogy	ཕྱིད་མཐུན།
analysis	དཔྱ་ཞིབ། དཔྱད་ཞིབ།
analytic epidemiology	ནད་ཡམས་དཔྱད་ཞིབ་ཏིག་པ།
analytic studies	དཔྱ་ཞིབ་ཞིབ་དཔྱད། དཔྱ་དཔྱད།

analyze དཔྱི་ཞིབ་བྱེད་པ།
anaphase རྒྱས་ངོ་།
anatomical ཕྱད་ཀན་སས་ཀྱི།
anatomical chart རོ་བཀྲ།
anatomical imaging ཕྱད་ཀན་ལས་པར་ལེན།
anatomical MRI ཕྱད་ཀན་སྒྲུད་ལས་པ།
anatomist ཕྱད་ཀན་རིག་པ་པ།
anatomy ཕྱད་ཀན་ཀ། རོ་ཀྲ།
ancestor མེས་པོ་མེས་མོ།
androgen ཕོ་མོའི་ཁྲད་ཆས།
Andromeda galaxy དཀྱི་ཨོཀས་ཨན་ཏྲོ་མེ་ཀ།
anemia ཁྲག་ཟད། (ཟླ་ཟད།)
anencephaly གླད་ཚོང་།
aneroid barometer གཀེར་མེད་རླུང་གཙོན་འཛིམ་ཚས།
anesthesia ཐྲེད་པ།
anesthesiologist ཐྲེད་སྨན་སྨན་པ།
anesthesiology ཐྲེད་སྨན་རིག་པ།
anesthetic ཐྲེད་སྨན།
anesthetist ཐྲེད་སྨན་སྨན་འཁས།
angiogenesis ཁྲག་ཆུ་གས་སྐྱེ།
angiosperm སོན་རྩོགས་ཅན། སོན་རྩོགས་ཤིང་ཕྱེ་།
angle of declination ཕྱར་གསེག་རྒྱར་ལྡན།
angle of incidence ཆར་འཕྲོའི་རྒྱར་ལྡན།
angle of inclination ཁྱེན་གསེག་རྒྱར་ལྡན།
angle of reflection ལྷོ་ཀ་འཕྲོའི་རྒྱར་ལྡན།
angle of refraction འཁྱོག་འཕྲོའི་རྒྱར་ལྡན།
angular gyrus རྒྱར་ལྡན་མཇེ་རྒྱུད།
angular momentum རྒྱར་ལྡན་གྱི་འཏུལ་ཚད།
angular speed རྒྱར་ལྡན་མཐྱོག་ཚད།
animal behavior སེམས་ཅན་གྱི་གཤིས་ལྷོད།
animal kingdom སེམས་ཅན་གྱི་གླིང་།
animalcule སེམས་ཅན་ཕྲ་ཆུང་།
animation འཏུལ་བརྙན། (སྒྲོག་ཕྱུགས)
anisotropic ཕྱོགས་མི་མཉམ།
annelid ཆོགས་འབྱུ།
Annelida ཆོགས་འབྱའི་ཁྱེ།
anode ཕོ་ལྷུ།

anomaly ཐྲི་འཕྲེ་མིན་པ།
anorexia ཡེ་ཀ་འཚུས་པ།
antenna ཀན་མ་རྐྱེད།
anterior མདུན་ཕྱོགས།
anterior cerebral artery གླད་ཆེན་མདུན་ངོས་འཕར་རྒྱུ།
anterior choroidal artery མདུན་ངོས་ཅུ་གླིའི་འཕར་རྒྱུ།
anterior cingulated cortex (ACC) མདུན་ངོས་འཆིང་ཐག་གླད་ཀྱན་ཀྱི། འཆིང་ཐག་གླད་ཀྱན་མདུན་མ།
anterior column མདུན་ཀ།
anterior commissure མདུན་ངོས་མཐུད་རྒྱ།
anterior communicating artery མདུན་ངོས་ཐྲེལ་མཐུད་འཕར་རྒྱུ།
anterior inferior cerebellar artery མདུན་ངོས་གླད་ཕྱིང་འཕར་རྒྱ་དམའ་བ།
anterior insula མདུན་མའི་གླིང་ཀྱན།
anterior interventricular artery ཐྲུབས་སྨད་བར་གྱི་རྒྱབ་ཀྱི་འཕར་རྒྱ།
anterior nerve roots མདུན་གྱི་དབང་ཅན་ཅུ་ཁའི་ཅ་པ།
anterior pituitary gland མདུན་མའི་པི་ཏུ་ཐེན་ཏྲ།
anterior spinal artery མདུན་ངོས་རྒྱུ་བས་པའི་འཕར་རྒྱ།
anterograde amnesia ཏན་རྒྱུན་ཉམས་ཅད།
anther ཐེ་ཏོ་ཀ
antheridia (antheridium) ཐེ་དབང་།
anthrax ཡན་ཌེག་ཐིན་ཅད།
anthropology མི་རིགས་རིག་པ།
anti-inflammatory ཐུ་འཇོམས།
anti-realism ཕྱི་དངོས་འགོག་ཆོས་ལྟ་ཁུགས།
anti-realist ཕྱི་དངོས་འགོག་ཆོས་པ།
anti-social behavior ཕྱི་ཚོགས་འཁགས་ལྷོད།
anti-tumor ཐྲན་འཇོམས།
antiangiogenic therapy ཁྲག་ཆུ་གས་འགོག་གསོ་དཔྱད།
antibacterial ཐྲིན་འཇོམས།
antibiotic གཉན་འཇོམས།
antibiotic drug གཉན་འཇོམས་ལྷན།
antibiotic resistance གཉན་འཇོམས་འགོག་རྒྱས།

antibody ལན་གཱི་གཟུགས།
antibody-mediated immunity ལན་གཱི་གཟུགས་བརྒྱུད་པའི་ཅད་ལན་གཱི་བར་བཞིན།
antibody-mediated immunity response ལན་གཱི་ཡ་ལན།
anticipation ཐུན་བསྟེ།
anticorrelations ཀོ་ཕྱོགས་ལྡེས།
antidepressant ཡིད་ཆེད་ལན་གཱི་བྱེད།
antielectron ཕྱོགས་མའི་གློག་རྡུལ།
antifreeze འཁྱགས་ལན་ཀོ
antigen ལན་གཱི་བྱར་སྐྱེད་ཁྱམ།
antigen of a pathogen ཅད་ཤིན་པ་མིའི་ལན་གཱི་བྱར་སྐྱེད་ཁྱམ།
antigen-presenting cells (APCs) ལན་གཱི་བྱར་སྐྱེད་ཁྱམ་ལངས་པའི་ཕྱར་ཕུང་།
antilock brakes རྒྱ་ཐྲོག་གཟུགས་ཆས།
antimatter ཕྱོགས་ཁྱམ།
antineutrino མ་ཡིང་ཕྱོགས་རྡུལ།
antinode རླབས་ཀྱི་ཕྱོགས་ཚོགས། ཕྱོགས་ཚོགས།
antinoise technology ཐུན་ལན་གཱི་འཕྲལ་རྩལ།
antiparticle ཕྱོགས་རྡུལ།
antiproton ཝོ་རྡུལ་ཕྱོགས་རྡུལ།
antiquark ཕྱོགས་ཐྲལ་ཁོག་རྡུལ།
antiseptic རྩོག་ལཱོས་མས། ཏྲག་ས་ལ།
antiviral གཏེན་ལཱོས་མས།
antumbra གདུབ་ཐྲིབ།
anxiety disorder ས་མས་ལཆབ་འཁྱག་ཐྲོན།
aorta ལཱཥ་ཀུ་ཁཱོ་བོ།
aortic arch ཐྲོག་ཀྱི་ཀྱག
aortic valve ཐྲོག་ཀྱི་ཐྲི་ལད་བ
apex ཐྲེ། ཡར་ཀུ།
aphasia ཐྲ་ལཆོལ།
aphid ཐྲི·ཁེག
aphotic zone ཐུན་ཁྲལ།
apical dendrite ཐུ·མིའི་བརྡ་ལེན་ཀུ·ཐུན།
apnea དབྱགས་ཆད།
apogee ཨིང་མཐའ།
apoptosis རང་ཤེག་ཨིམ་བ།

apparatus ཡོ·ཆས།
apparent force ཐྲོང་ཁྱགས། མངོན་ཁྱགས།
apparent magnitude མངོན་ཚད།
appetite དང་ག ཡེ·ག
applied force བཀོལ་ཁྱགས།
applied statistics ཁེར་ཐྲོན་མཐའ་ཁྱེས།
appraisal དཔྱ·ཚོད།
approximation རོབ·ཁྱེས།
aquaporin ཀཱཥ་ཐྲྭ་ཐྲི·ཁྱས།
aquatic biome ཆུའི·འཚོ·ཁམས།
aqueduct ༡. ཆུ·ཕུར། ༢. ཀཱཥ·ཐྲྭ
aqueous solution ཆུ·ཁ་ཅན·ཁ་ཕྱ·ཁྱ།
aquifer ཆུ·ཐྲ
arbitrary ཐྲ·ཀྱ། རང·ཐྲ·ཀང·ཁར།
arboreal ཤིང·ཀན།
arc minute ཀ·ཕ·ཚད·ཁྱར·མ
arc second ཀ·ཕ·ཚད·ཁྱར·ཚ
archaea ཡར·ཀི·ཐ·ཐ
Archean era ཡར·བཁྱ། ཀདོ·བཁྱ
archegonia (archegonium) རིགས·དབང་། ཁོ·ང·དབང·
Archimedes' principle ཡར·ཁི·མེ·ཏེ·ཁ·ལཏ
architecture of human mind མི·ཁ·ས·ཁ·ཀ·ཀོ·ད
arcuate fasciculus ཀ·ཕ·ད·ཐ·ཁ·ཆ·ཏོ
area centralis ད·ཐ·ས·ཁ·ཐ
area per volume ཏོ·ཁ·ཚ·ད·ཁ·ཁ·ཕ·ཐ·ཁ
arginine ཡར·ཌ·ཅ
argon ཀ·ཀ·ཁ·ཐ·ཁ·ཐ·ཁ
Aristotelianism ཨ·ཏ·ས·ཁ·ཏ·ལ·ཀ·ཀ·ཏ·ལ·ཁ
armature ཐ·ཁ·ཀ·ཁ
arousal ས·ཁ·ཐ·ཁ
array ཐ·ལ·ཐ·ཁ
arterial stent ལཱཥ·ཀ·ཁ·ལ·ཁ·ཐ·ཁ
arteriole ལཱཥ·ཀ·ཐ·ཐ·ཁ
artery ལཱཥ·ཀ
arthropod ཀ·ཁ·ཁ·ཀ·ཁ·ཁ
artificial induction བཅོས·མའི·ཁ·ལ·ཁ·ཁ· ཁ·ལ

artificial intelligence	འཕྲུལ་རིག་རྒྱས་བཏོད།
artificial rewards	བཙོས་མའི་རྒྱུན་པ།
artificial selection	བཙོས་མའི་འདེམས་སྒྲུག
ascending reticular activating system	སད་ཅིང་ཀྱིན་རྒྱུ་ཆ་ཊ་མ་ལག
asexual organism	འདུས་མེད་སྐྱེ་དངོས།
asexual reproduction	ཁམས་ཐལ་སྐྱེད་འགེལ།
asleep	ཀཱཏ་པ།
asomatognosia	རིག་ཚོར་ཁམས་རྒྱོན།
assembled IG (immunoglobulin) molecule	མཁན་འཛིག་ཅད་འགོག་རྒྱུས་ཐྲི་ཞེ་འདུས་རྡུལ།
association area	འཛེལ་མཐུད་ས་ཁུལ།
association cortex	འཛེལ་མཐུད་གླུད་ཀྱན།
association neuron	འཛེལ་མཐུད་དབང་ཆུ་ཕྲ་ཀཏིགས།
associative learning	འཛེལ་འདོགས་ཀེས་རྒྱོང་།
asteroid	རྐང་རྩོ།
asthma	དཀྱིགས་བས་ཀགས།
astigmatism	མིག་འཛོར།
astrology	རྐང་ཁྱིས།
astronaut	མཁའ་རྒྱུད་པ།
astronomer	རྐང་དཔྱད་པ།
astronomical unit	ཀཱཊའ་རྐང་བཅུ་ཀཱཊི།
astronomy	རྐང་དཔྱད་རིག་པ།
astrophysics	རྐང་དཔྱད་དངོས་ཁམས།
asymmetric	ཆ་མཚུངས་མེན་པའི། རྒྱས་མཚུངས་མེན་པའི།
asymmetry	ཆ་མཚུངས་མེན་པ། རྒྱས་མཚུངས་མེན་པ།
at given pressure	(རྐབས་འཇེལ་གྱི) གཏོན་ཁྱགས་དེས་ཅན་དེའི་ཀནས་རྐབས་སྒ།
atherosclerosis	འཕར་ཆུ་སྒ་འགྱུར།
athlete's foot	ཁྱེད་འཁྱན་ཏཱད་ནད།
Atlantic current	ཨེ་ལན་ཏིཀ་ཁུ་རྒྱུན། ཨེ་ལན་ཏིཀ་ཁུ་འཁོར།
atmosphere	ཀ རླུང་ཁམས། རླུང་གི་ཁོར་ཡ། ཀ རླུང་གཏོན།
atmospheric pressure	རླུང་ཁམས་གཏོན་ཁྱགས།
atom	རྡུལ་ཕྲན།
atomic bonding	རྡུལ་ཕྲན་གྱི་འཆིང་ཐྲོར།
atomic clock	རྡུལ་ཕྲན་ཆུ་ཚོད།
atomic mass	རྡུལ་ཕྲན་གྱི་གངོས་ཚད།
atomic mass number	རྡུལ་ཕྲན་གྱི་གངོས་གཅན།
atomic mass unit (AMU)	ཨེ་རྒྱ།
atomic nucleus	རྡུལ་ཕྲན་གྱི་ཁྲི་རྡུལ།
atomic number	རྡུལ་ཕྲན་རྩགས་གཅན། རྡུལ་གཅན།
atomic theory	རྡུལ་ཕྲན་གྱི་རྒྱས་གཞུང།
atomizer	རྫིགས་ཚས།
atonia	རྫོང་ཞ
ATP synthase	ཨེ་ཏི་པི་ཐྲོར་སྒྲིན།
ATPase	ཨེ་ཏི་པི་སྒྲིན་ཟས།
atrioventricular (AV) valves	སྒྲིང་ཁྲབས་ཀྱི་འདབ།
atrium	སྒྲིང་ཁྲབས་ཁྱོད།
atrophy	རིད་པ། རིད་ཐྲོན། ཁམས་ཐྲོན།
atrophy of cells	ཕྲ་ལྷང་རིད་པ།
attention	ཡིད་ལ་ཅིད་པ།
attention deficit disorder	ཡིད་ཅིད་དམན་པའི་འཕྲུག་ཐྲོན།
attention network	ཡིད་ཅིད་ཏ་བ།
attribute	ཡོན་ཏན། ཁྱད་ཚོས།
atypical	མཚན་ཉིད་མི་ལྡན་པ།
audible sound	ཐོས་ཅན་གྱི་སྒྲ།
audiologist	ཐོས་ཚོར་རིག་པ་བ། ཐོས་ཚོར་སྨན་པ།
audiology	ཐོས་ཚོར་རིག་པ།
auditory association cortex	ཐོས་ཚོར་གྱི་འཛེལ་མཐུད་གླུད་ཀྱན།
auditory cells	ཐོས་ཚོར་ཕྲ་ལྷང་།
auditory cortex	ཐོས་ཚོར་གླུད་ཀྱན།
auditory nerve	ཐོས་ཚོར་དབང་ཆུ།
auditory neuropathy	རྣའི་དབང་ཆུའི་ཅད།
auricle	ཚྭོག རྣ་ཁོག
auricle of left atrium	སྒྲིང་ཁྲབས་ཁྱོད་གཡོན་གྱི་ཚྭོག
auricle of right atrium	སྒྲིང་ཁྲབས་ཁྱོད་གཡས་ཀྱི་ཚྭོག
aurora Australis	ཚྭ་འོད།
aurora borealis	བྱང་འོད།

autism	རང་འཛིན།
autism spectrum disorder (ASD)	རང་འཛིན་འཕྲུག་སྐྱོན།
autobiographical memory	རང་རྩོང་ངན་པ།
autobiographical memory tasks	རང་རྩོང་ངན་གསོའི་ཕྱིད་ཟློས།
autobiographical self	རང་ཡེས་བདག། རང་རྩོང་གི་བདག
autocrine	རང་རྩེན་གྱི།
autocrine signaling	རང་རྩེན་བཤད་གཏོང་།
autoimmune disease	རང་འགོག་ནད་གཞི།
autoimmune disorder	རང་འཚེ་ནད་འགོག་འཕྲུག་སྐྱོན།
autoimmunity	རང་འགོག་རང་གཡེས།
automatic	རང་འགྱུལ།
automatic washing machine	རང་འགྱུལ་འཕྲུ་ཚས།
autonomic	རང་སྐྱོང་།
autonomic nervous system	རང་འགྱུལ་དབང་རྩ་མ་ཡག
autonomous clock	རང་འགྱུལ་ཏུས་འཛིན་འགོར་ཤོ།
autopsy	བཅམ་བཤེད། རོ་བཏྱད།
autoradiogram	འགྱེད་རྩལ་རང་པར།
autosome	དགྱས་ཕྱང་།
autotroph	རང་གསོ།
AV node (atrioventricular node)	ཐྲྭབས་མཉད།
average speed	ཚ་སྒྲོམས་མགྱོགས་ཚད།
avian dinosaurs	གཤོག་ལྡན་གཏུམ་འབྲུག
avogadro’s number	ཨ་ཝོ་ཌྲ་ཅོའི་གྲངས།
avogadro’s principle	ཨ་ཝོ་ཌྲ་ཅོའི་རྩེ་འཛིན།
awake	ས་བ།
axial view	ཚངས་ཕྱོགས་ཀྱི་རྒྱམ་པ།
axis	ཕྱེ་ཕྱོགས་མདའ་ཕྱོགས་ཐོང་།
axis of rotation	འཁོར་འཏྲུལ་མདའ་ཕྱོགས
axisymmetry	ཕྱེ་ཕྱོགས་ཚ་འཕྲོགས
axon	བཙན་ཕྱེལ་རྩ་ཕྱན།
axon hillock	བཙན་ཕྱེལ་འབྱར་ཆུང་།
axon terminal	བཙན་ཕྱེལ་རྩ་ཟན་ཀྱི་མཇུག་ཕྱེ།
B-cells	ཕྱེ་ཟླ་ཕྱང་།
bacillus	དབྱུག་ཕྱིན།
bacillus anthracis	ཨེན་ཐེ་རེག་དབྱུག་ཕྱིན།
back electromotive force	སྒོ་ཀ་རྩལ་ཕྱིར་སྒྲོག་ཁྱལ་ཀྱུགས།
backbone	ཁྱལ་རུས།
bacteria (bacterium)	ཕྱིན་བྱ།
bacterial disease	ཕྱིན་ནད།
bacterial infection	ཕྱིན་བྱའི་གཅན་འཕ།
bacterial pathogen	ཕྱིན་བྱའི་ནད་ཕྱིན།
bacterial toxins	ཕྱིན་དུག
bacteriophage	ཕྱིན་ཟ།
bacteriophage T4	ཕྱིན་ཟ་ དེ་ ཞ
balance	དཔ་མཉམ།
balanced forces	དཔ་མཉམ་པའི་ཤུགས།
balanced pair	ཚ་མཉམ་བྱང་ཚན།
Balmer series	ཐྭལ་མར་བསྡུར་ལྷོང་། ཐྭལ་ལྷོང་།
band	རོལ་ཚས་རྒ་ཁག
bands	ཏྲམ་ཚན།
bar graph	ནར་དིས།
bar magnet	ཁབ་ལེན་ནར་མོ།
barbell	ཐུང་ཕྲིལ།
bare skeleton	དངོས་ཐྲེན་ཀྱི་བཀོད་པ། ཐྲེན་ཐྲྀམ།
bark	ཤིང་ཁྱན།
barometer	རླུང་གཤོན་འཚལ་ཚས།
barycenter	གདོས་ཕྱེ།
baryon	ཕྱི་རྡུལ།
basal body	ཞབས་གཟུགས།
basal dendrite	ཞབས་ཀྱི་བཙན་ལེན་རྩ་ཕྱན།
basal ganglia	ཞབས་གནས་རྩ་འདུས།
base	བཅལ་ཐུ།
base analog	གཞི་མཉེ་ཚབ་ཐུས།
base pair	གཞི་བྱང་། བཅལ་བྱང་།
baseball	གཞི་ཀྱག་ གཞི་ཀྱག་ཤོ་མོ།
baseball game	གཞི་ཀྱག་ཁྱེད་མོ།
basel nucleus	ཞབས་གནས་གསོ་བོར་བྱ།
basicity	བཅལ་ཤེད།

basilar artery གླད་ཞབས་འཚར་རྩ།
basilar membrane ཀཱཁི་ཐྲི།
basolateral amygdala འཕྲེད་ཞབས་ཁམ་ཕོག་གླད་ཁོ།
basolateral side མཐིལ་ཀྱི་ཀཱཁི་གས་ངོས།
basophil མཐིང་ལེན།
battery གློག་ཁྲས།
beam གདུང་།
beat འཚར་ཐྲ།
beaver fever ཆུ་ཕྱི་ཀ་ཉན་ཚད།
beech tree ས་རིས་ཤིང་།
behavior-induced changes ཐྲོད་ལམ་ཀྱི་ལས་པའི་འགྱུར་བ།
behavioral neuroscience ཀཱཁི་ཐྲོད་བདང་རྩ་ཚན་རིག
bel ཐྲེལ།
Bernoulli's principle ཐྲེར་ནོ་ལིའི་རྩ་འཛིན།
beta ཐྲེ་ཏ།
beta particle ཐྲེ་ཏ་རྡུལ།
beta ray ཐྲེ་ཏ་འཕྲོ་ཐེར།
beta sheet ཐྲེ་ཏ་ཤེར་གཟུགས། ཐྲེ་ཤེར།
beta strand ཐྲེ་ཏ་རྒྱུད་པ། ཐྲེ་རྒྱུད།
betatron ཐྲེ་ཏ་རྡུལ་ཚས། ཐེར་འབྱམ་རྡུལ་ཚས།
bias ཕྱོགས་ཕྱྱང་།
biased sampling ཕྱོགས་ཕྱྱང་བདེ་འདེམས།
Bible ཐྲ་ཡི་ཐྲལ།
bicep femoris ཐྲལ་ནག
biceps muscle བཤད་ཁུ་ལྷོད། བཤད་ཁུ་ཐུང་།
bicoid ཏ་ཐུང་། (རིགས་ཐྲས།)
big bang གས་ཁོར་ཆེན་ཟློ།
big crunch རྒྱབ་འཛུམས་ཆེན་ཟློ། རྒྱབ་ཆེན།
bilateral symmetry གཞོགས་ཀ་ཉིས་ཚ་མཚུངས།
bile མཁྲིས་ཁུ། མཁྲིས་པ།
billiard ball ཐེན་བཏྲག་ཥོ་ལོ།
billiards ཐེན་བཏྲག་ཆེད་ཟློ།
bimetallic strip ལྷན་གས་ཁན་གཉིས་མ།
binary ཐུང་ཀྱངས། ཐུང་ལྡན།
binary code ཐུང་ཀྱངས་མཚོན་བཤད། ཐུང་བཤད།
binary fission ཐུང་ཕྱེས།
binary pulsar ཐུང་བཏྲོད་འཚར་ཟྱར།
binary star ཐུང་ཟྱར།
binary system གཉིས་ལྡན་ལས།
binding ཐྲུད་ཐྲོད།
binding energy ཐྲུད་ཆུས།
binding problem འཛིན་ཐྲོད་བཀའ་ཆོད།
binding site ཐྲུད་གནས།
binocular རྒྱང་ཕེལ།
binocular disparity གཉིས་མཐོང་བར་ཁྱད།
binocular vision གཉིས་བརྒྱད་མཐོང་ལྡང་།
binomial ཉིས་ཚན།
binomial distribution ཉིས་ཚན་ཁྱབ་ཐུལ།
binomial nomenclature མིང་གཉིས་ཐྲོད་ཐབས།
biochemical སྐྱེ་དངོས་ཁྲས་ཐྲོད་ཀྱི།
biochemical pathways སྐྱེ་དངོས་ཁྲས་འགྲུར་རྒྱ་ལམ།
biochemical reaction སྐྱེ་དངོས་ཁྲས་ཐྲོད།
biochemical states སྐྱེ་དངོས་ཁྲས་ཐྲོད་གནས་བཅས། སྐྱེ་ལྡན་ཁྲས་ཐྲོད་གནས་བཅ།
biochemistry སྐྱེ་དངོས་ཁྲས་རིག་པ།
biodiversity སྐྱེ་དངོས་ལྷ་ཚོགས་རང་བཞིན།
biofilm སྐྱེ་ཏིག
biofuel སྐྱེ་དངོས་བྱད་ཁྲས།
biogas ཁྲབ་ཏྲངས།
biogeochemical cycle སྐྱེ་དངོས་ས་ཁམས་ཁྲས་རྒྱུན་འཁོར་ལོ།
biogeography སྐྱེ་དངོས་ས་ཁམས་རིག་པ།
biological age སྐྱེ་འཚེལ་ལོ་ཚད།
biological basis for emotion expressions ཐྲོད་ཚོར་རྒྱས་འགྲུར་ཀྱི་ལྱས་རྟེན།
biological basis of compassion སྙིང་རྗེའི་ལྱས་རྟེན།
biological classification སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་བཏྲེ་བསྡུ།
biological functions སྐྱེ་དངོས་བྱེད་ལས།
biological knowledge སྐྱེ་དངོས་ཤེས་བྱ།

biological machinery ཕྱི་དངོས་འཕྲུལ་ཆས།
biological molecules ཕྱི་དངོས་འདྲས་རྡུལ།
biological organisms ཕྱི་ལྡན་དངོས་པོ།
biological process ཕྱི་དངོས་འཕྲོ་ཕྱོགས།
biological species ཕྱི་དངོས་ཀྱི་ཉེ་དེགས།
biological substrate ཕྱི་དངོས་གཞི་རྟེན།
biological system ཕྱི་དངོས་མ་ཡིག
biological weapon ཕྱི་དངོས་མཚོན་ཆ།
biologist ཕྱི་དངོས་རིག་པ་བ།
biology ཕྱི་དངོས་རིག་པ།
bioluminescence ཕྱི་དངོས་འོད་འཕྲོ།
bioluminescent ཕྱི་དངོས་འོད་ལྡན།
biomagnetism ཕྱི་ལྡན་རྨད་ལེན་བར་བཞིན།
biomass ཕྱི་ཕུང་།
biomass conversion ཕྱི་ཕུང་བཟོ་སྒྱུར།
biomass pyramid ཕྱི་ཕུང་གནས་རིམ།
biome འཚོ་རྒམས། འཚོ་ཐྲི།
biomolecule ཕྱི་དངོས་འདྲས་རྡུལ།
biophysics ཕྱི་དངོས་དངོས་རྒམས་རིག་པ།
biopsy ཕྱང་གྱབ་གསོན་བཏེར།
bioremediation ཕྱི་དངོས་བཅོས་ཐབས། ཕྱི་དངོས་ཀུན་ཚང་སེལ།
biosphere ཕྱི་འཁོར།
biotechnology ཕྱི་དངོས་འཕྲུལ་རིག
bioterrorism ཕྱི་དངོས་འཇིགས་སྐྱལ་རིང་ཡུགས།
biotic factor ཕྱི་ལྡན་གྱི་རྒྱུན།
bipolar ཕྱེ་གཉིས་ཅན།
bipolar cells ཕྱེ་རྒྱུད་ཕྱང་།
bipolar disorder མཐའ་གཉིས་སེམས་ནད།
bipolar neuron ཕྱེ་གཉིས་དབང་ཕྱུ་གཟུགས།
biprism འཛའ་ཤེལ་གཉིས་ཐྲུང་།
bird people བྱ་མི།
birth control སྐྱེས་འགོག
bisphosphoglycerate ཕྱེ་སི་ཟླ་སི་ཟླ་ཕྱེ་ཅི་སི་ཅ་ཏེ།
bit ཁྱེཏ།
black bar ནག་ཕྱིང་།
black death འཚེ་བ་ནག་པོ།
black dwarf རྐང་ཆུང་ནག་པོ།
black hole བྱ་ཀ་ནག་པོ།
blackbody གཟུགས་ནག
blackbody radiation གཟུགས་ནག་འགྱེད་འཕྲོ།
bladder ཁྲོང་བྱུག
blade ལྷེབ་ཕྱི།
blades ཆྱུང་གཥོག
blastocyst ཐྲུག་གཟུགས།
blastula ཐྲུག་ཐྲུམ།
blind spot ཨོང་ཕྱི
blindsight ཨོང་བའི་ལྷང་བ། ཨོང་ལྷང་།
block འཛིན་ཚོགས།
block and tackle འཛིན་ཚོགས་མ་ཡིག
blockage འགག་ས་བ།
blocking འགོག་བཞིན་པ།
blood cell ཁྲག་ཕུང་། ཁྲག་ཀྱི་ཕྱ་ཕུང་།
blood oxygenation level dependent (BOLD) ཁྲག་གི་འཚོ་རྒྱུང་ཚད་གཞིར་ལྟོས་པ།
blood oxygenation level-dependent (BOLD) signal ཁྲག་ནང་འཚོ་རྒྱུང་ཚད་གཞིར་ལྟོས་པའི་འབད་འཕྲིན།
blood pressure ཁྲག་ཤེད།
blood serum ཁྲག་གི་ཆུ་ས་ཅོ།
blood stem cells མ་ཀུང་ཁྲག་ཕུང་།
blood stream ཁྲག་རྒྱུན།
blood transfusion ཁྲག་གསར།
blood type ཁྲག་དེགས།
blood-brain-barrier ཁྲག་གླུད་དབྱེ་མཚམས།
Blu-ray DVD ཟེར་ཐྲོན་བརྒྱན་ལྟེར།
Blu-ray DVD player ཟེར་ཐྲོན་བརྒྱན་ལྟེར་ལྟོར་ཆས།
blue whale ཤེལ་ཐྲོན།
blueprint ཐྲུ་ཕེགས
blueshift ཐྲོ་ཐྲོ།
body clocks ཕྱས་ཀྱི་དྲས་འཁོར་ལོ།
body mass index ཕྱས་གདོས་ལྟོན་ཁ་ངས།
body temperature ཕྱས་ཏོད།
boiling ཁོལ་བ།
boiling point ཁོལ་ཚད།
BOLD activity ཁྲག་གི་འཚོ་རྒྱུང་ལྟོས་འགྱུལ།

bond ལྷན་ཐབ།
bonding ལྷན་ཐབ་རྒྱུ།
bone marrow ཁུ་མར།
bone matrix རུས་པའི་ཐུ་ལའི་ངས།
Book of Genesis ཐྱུ་ར་བནས་ལེའུ།
boomerang ལོག་ཡིན།
borderline case མངོན་མཚམས་གཅས་སྐྱོང་ས།
boson ཐྲོ་སོན་ཟླ་ཐུལ།
botanist ཤིང་ཡིན་རིག་པ་པ།
botany ཤིང་ཡིན་རིག་པ།
bottom མཐིལ། (ཁོག་རྡུལ་ཀྱི་རིགས་ཡིག)
bouncing ལངས་པ།
bow wave གཙུ་རླབས།
bowed, plucked, struck རྒྱུད་ཀྱིད་ལཞིན་པ། དཀྲོལ་བ། རྡུང་བ། (ལཞིན་དཀྲོལ་རྡུང་གཟུགས།)
boxer ཁུར་ཅན་པ།
boxing ཁུར་ཅན།
Boyle's law ཐྲོ་ཡལ་ཀྱི་གཏན་ཁྲིམས།
brachial plexus ལག་ངར་པའི་ཅན།
brachiopod ལཕྱོན་ལཏུ་ཐུང་ཤོག
brain བླུན་པ།
brain atrophy བླུན་པ་རིད་པ། བླུན་རིད།
brain basis of compassion ཐུགས་རྗེའི་བླུན་ཁྱོན།
brain cell བླུན་པའི་ཟླ་ཕྱུང
brain circuit བླུན་པའི་བར་ལམ
brain damage བླུན་ཚྱོན
brain disorder བླུན་པའི་ལཁྱག་ཚྱོན
brain imaging བླུན་པའི་དཔར་ལེན
brain imaging paradigms བླུན་བརྒྱན་དཔར་ཚུལ་ཀྱི་ཕྱུགས
brain mapping བླུན་པའི་ཁྲ་ཡབ
brain networks བླུན་ཐ། (བླུན་པའི་ཐ་ཚོགས།)
brain pacemaker བླུན་ལཕོར་རྒྱལ་ཚས
brain pathways བླུན་པའི་རྒྱུ་ལམ
brain plasticity བླུན་པའི་མཉེན་གཡོས
brain resilience བླུན་པའི་བསྒན་ཆས
brain reward system བླུན་པའི་བདེ་ཁམས་མ་ལག

brain rhythm བླུན་ལཕྱོས
brain tumor བླུན་ཕྱིན
brain-scan བླུན་པའི་བཤེར་དཔར
braindruse བླུན་ཕྱི་གས
brainstem བླུན་ཀུང
brainwave བླུན་ཆུབས
brake ཐྲག་ཚས
braking energy ཐྲག་ཐོན་ཆུས་པ། ཐྲག་ཆུས
brass instrument རན་གི་དོལ་ཚས
breathing དཀྱག་ལཞིན་རྡུབ
breeder reactor མཁོ་རྡུལ་ཐྲྱན་ཚས
bright giant ཤར་མ་ཀཀ་ཆེན
brightness གས་ལ་ཚད
bristlecone pine ཆ་ཅིང་ཐང་ཤིང
Broca's area བོ་ཅོ་ཀའི་ཁུལ
bronchus (bronchi) བློ་ཡུའི་ཅ་ཐྲྱབས
brown dwarf ཐྲུ་གཅུང
Brownian motion ཐྲི་ཅོན་ལཀྱལ་ཐྲྱོད
Brownian movement ཐྲི་ཅོན་ལཡོ་ལཀྱལ
brush ཐེ་ཐྲེ
brute facts ལཁྱེལ་མེད་དངོས་དོན
bryophyte ཐྲུ་ག་མེད་ཤིང་ཤིང
bubble chamber ཐྲུ་ཁྱམ
budding ལཏན་ཐྲྱེས
bugle དམག་ཏང
bulging eye ལཏན་མིག
bulimia ཐྲོག་ས་ཐབས
bulk motion ཐྲེན་ལཀྱལ
buoyancy ལཕྱོ་ཁྱགས
buoyant force ལཕྱོ་ཁྱགས
bursa organ of birds ཐ་ཡི་ཐྲ་ས་དབང་པོ
button box མཐེབ་ཁྱམ
by-product ཞར་ཐྲྱང་ཐོན་ལཐབས
CA3 pyramidal cells པི་ར་མིཏ་ཟླ་ཕྱང་སི་ཙེ་ ཀ
calcarine fissure ཐེ་ཁྱལ
calcite ཙོང་ཞི
calcium དཀར་ཧན
calculus ཚ་ཐྲེས་རིག་པ
calibrate ཚད་ཐྲྱིག

calorie (cal) ཀེ་ལོ་རི།
calorimeter ཚ་རྩལ་འཛལ་ཆས།
caltech submillimeter observatory ཀེཊ་ཏེ་གཱ་མི་ལི་མི་ཊར་ཚ་ཟུན་རྟོག་ཞིབ་ཁང་།
Calvin cycle ཀེ་ལ་ཕིན་རྒྱུན་འཁོར།
cambrian explosion ཀེ་མ་བི་དི་ཡན་འཚེལ་མཆེད། ཀེ་མ་རི་ཀས་འཕོར།
cambrian period ཁམས་མཆེད་ཀྱས་རབས།
campfire ཐྲེང་མེ།
cancel སེལ་བ།
cancer འཇས་ཅད།
candidiasis ཁན་ཏི་ཌ་ཡཱ་ས་ཅད།
canis dingo ཀེ་ནི་ཌིང་ཁོད།
canis familiaris ཀེ་ནི་ཌི་དི་ཀས།
cantaloupe ཀན་ཏ་ཀཱ་ཡོ་ཏ།
capacitance རྩོ་ཀ་ཁུར་ཀསོ་ཀ་རྒྱས།
capacitation ཁམས་དཀར་སྒྲིན་རྩོ་ལ། སྒྲིན་རྩོ་ལ་ཅིད་དེམ།
capacitor རྩོ་ཀ་ཁུར་ཀསོ་ཀ་ཆས།
capacity ཀ ལས་རྒྱས། ཀ ཧོད་ཚད།
capillarity ཟུ་ཐུག་ར་ད་ཀཏིས།
capillary (capillaries) ཁུག་ཅ་ཟུ་ཨོ།
capillary ཟུ་ཐུག
capillary action ཟུ་ཐུག་བྱ་བ།
capillary tubes ཟུ་ཐུག་ཐུ་ཀྱ
capsid ཐྲི་ཕྱོ་ཀས།
carbohydrate ཁར་ཐྲོ་མར་ར་བཅུད།
carbon ཁར་ཐྲོན། ནག་ཁས།
carbon arc lamp ཁར་ཐྲོན་ཀན্�་ཐྲོན།
carbon cycle ནག་ཁས་འཁོར་རྒྱུན།
carbon dating ཁར་ཐྲོན་ལོ་ཚིས།
carbon dioxide ཁར་ཐྲོན་འཚོ་རྒྱང་བྱང་ལྡན།
carbon footprint ཁར་ཐྲོན་རྗེས་ཀྱལ།
carbon monoxide ཁར་ཐྲོན་འཚོ་རྒྱང་རྒྱང་ལྡན།
carbonic acid ཁར་ཐྲོན་ཐྲུར་ཁས། ཁར་ཐྲོན་ནིག་ཐྲུར།
carboniferous period ས་ལ་ལྷུགས་ཀྱས་རབས།
carbonyl ཁར་ཐྲོན་ནི་ལ།
carbonyl group ཁར་ཐྲོ་ནི་ལ་ཁག
carboxyl ཁར་ཐྲོ་ཀ་ས་ལ།
carcinogen འབྱས་ནད་ཀྱི་རྒྱུ།
cardiac muscle སྙིང་གི་ཥ་ཐྲིམ།
cardiac output སྙིང་ཁུག་འབྱུང་ཚད།
cardiovascular སྙིང་རྩའི།
cardiovascular disease (CVD) སྙིང་རྩའི་ནད།
cardiovascular system སྙིང་རྩ་མ་ལག
carl Linnaeus' naming system ཀཱ་ལ་ལི་ནེ་ཡི་ནི་འདོགས་ཐུལ་ཡིག
carnivore ཤ་ཀཟན།
carnot efficiency ཁར་ཅོ་ཏ་རྒྱས་ཚད།
carotid artery མཉིད་པའི་འཕར་རྩ།
carpel མེ་ཏོག་གི་ཨོ་བདང་།
carrier particle འཛིན་རྡུལ།
carrier wave འཁྲུར་རླངས།
carrying capacity (K) ཐུགས་ཀྱས།
cart འཛིན་འཁོར།
cartilage ཐྲུམ་ཏུས།
cartilaginous fish ཅ་ཐྲུམ་ཏུས་ཅན།
cascade འབབ་ཐུག
case ནད་དབེ།
case studies ནད་དབེ་ཞིབ་དཔྱད། དཔེ་མཚོན་ཞིབ་དཔྱད།
catabolic reaction ཞིག་པའི་ཐུས་ཐྲོར།
catabolism ཞིག་འགྱུར།
catabolize ཞིག་འགྱུར་གཏོང་བ།
cataglyphis ཅྭ་ཐོག (ཅྭ་ཐང་ཐོག་མ།)
catalyst རྒྱལ་ཐུས།
cataplexy ཐྲོ་ཅར་བཀལ་ཐྲིད།
cataract བར་འཁྲིད། ཐུ་འཁྲིད།
catheter གཏེཏྲ།
cathode མཛོ་ལྷ།
cathode-ray tube མཛོ་ལྷ་ཟིར་ཐུག
Catholic ཀེ་ཐོ་ལིག
caudal མཇུག་ཐྲོག
caudate nucleus ཁྱག་ཏུ་ཀོ་ར་ཅེ
causal reasoning རྒྱུ་འབྲས་ཀཏན་ཚིགས།
cauterize (cautery) མེ་བཅའ་རྒྱག་པ།

centaurus ས་ཆ་རྩོ་ར།
center of gravity འཛིན་ཁྱགས་ཤེ་ཀན་ས།
center of mass ཀངོས་ཤེ།
centigrade thermometer བརྒྱ་རྒྱར་ཐོར་ཚད་འཛལ་ཆས།
centimeter ས་ཆ་དེ་མི་ཊར།
central amygdala ཁམ་ཅོག་གླད་ཚོའི་ཤེ་ཁྲལ།
central canal དབྱས་ཡུར།
central dogma ཤུ་བ་སྒྲིང་བོ།
central dogma of molecular biology འདྲས་རྡུལ་གྱི་དངོས་རིག་པའི་ཤུ་བ་སྒྲིང་བོ།
central finger neuron ཤེ་མཐྱོན་ཟ་ཀཕྱགས།
central nervous system (CNS) དབང་རྩ་ཤེ་བའི་མ་ལག
central neuron ཤེ་བའི་དབང་རྩ་ཟ་ཀཕྱགས།
central nucleus ཤེ་ཁྲལ་ཚོམ་བྱ།
central nucleus of amygdala ཁམ་ཅོག་གླད་ཚོའི་ཤེ་ཁྲལ་ཚོམ་བྱ།
central pattern generators ཤེ་བའི་འཛོས་རིམ་སྐྱྱན་བྱེད།
central sensitization དབྱས་ཀན་ཁམས་ཚོར་བསྐྱེད།
central sulcus དཀྱིལ་ཐུལ།
central vacuole དཀྱིལ་གྱི་ཐུག་ཁོང་།
centrally-programmed, patterned, rhythmic movements ཤེ་བས་བཀོད་འདོམས་བྱས་པའི་ཤུ་ཁ་ཐུང་ཀྱི་ཅན་ཁ་ཤུ་ཁ་ཁ་ཤ་ཁ
centrifugal ཤེ་ལྷོ
centrifugal force ཤེ་ལྷོ་ཁྱགས།
centrifuge ཤེ་ལྷོ་འཐུལ་ཆས།
centriole དཀྱིལ་ཐུག
centripetal ཤེ་ཕྱོགས།
centripetal acceleration ཤེ་ཕྱོགས་ཐུར་ཐོན།
centripetal force ཤེ་ཕྱོགས་ཁྱགས།
centroid དབྱས་ཅིག དབྱས་ཀན་ཀཕྱགས།
centromere དཀྱིལ་ཚ།
centromere region དཀྱིལ་ཚའི་ས་ཁྲལ། དཀྱིལ་ཁྲལ།
centrosome དཀྱིལ་ཀཕྱགས། དཀྱིལ་ཕུང་།
cephalization དབང་ཚ་ཕྱོགས་འདྲས་བྱ་བ།

cavity ཁྲང་ཁ། ཁོག་ཆོང་།
CD4 (cluster of differentiation) རིས་ཀྱི་ ཧ (འབྱེད་ཚོམ་ ཧ)
CD8 རིས་ཀྱི་ ཅ
CD8+ རིས་ཀྱི་ ཅ+(འབྱེད་ཚོམ་ ཅ+)
CeL ཁམ་ཅོག་ཀློད་ཁོའི་ཤེ་ཁྲལ་ཀྱི་ཀཁོགས་ཚ།
celestial མཁའ་དབྱིངས་ཀྱི།
celestial body མཁའ་ཀཕྱགས།
cell ཟུ་ཕུང་།
cell biology ཟུ་ཕུང་ཀྱི་དངོས་རིག་པ།
cell body ཟུ་ཕུང་ཕུས།
cell cycle ཟུ་ཕུང་འཁོར་རྒྱུན།
cell cytoplasm ཟུ་ཕུང་ལྷ་ཚི།
cell differentiation ཟུ་ཕུང་ཁྱད་འགྱུར།
cell division ཟུ་ཕུང་ཆ་བགོས། ཟུ་ཕུང་ཀྱེས་རིམ།
cell membrane ཟུ་ཕུང་སྐྱི་མོ།
cell staining ཟུ་ཕུང་ཚོན་སྒྱོར།
cell theory ཟུ་ཕུང་རྩམ་ཀཁག
cell wall ཟུ་ཕུང་ཕྱི་ཀྱན།
cell-coded signal molecule ཟུ་ཕུང་གིས་བཏོ་སྒྱོར་བྱས་པའི་བཏུ་འཕྲིན་འདྲས་རྡུལ།
cell-mediated immune response ཟུ་ཕུང་བརྒྱུད་པའི་ཁད་འགོག་ཡ་ལན།
cell-mediated immunity ཟུ་ཕུང་བརྒྱུད་པའི་ཁད་འགོག་རང་བཞིན།
cell-protein insulation ཟུ་ཕུང་གྱི་ཐུན་བར་འཚང་།
cell's aqueous environments ཟུ་ཕུང་གི་ཆུ་ཁམས།
cellular level ཟུ་ཕུང་གི་རིམ་པ།
cellular respiration ཟུ་ཕུང་རིམ་པའི་འབྱིན་རྩྭ།
cellular signal ཟུ་ཕུང་བཏུ་འཕྲིན།
cellulose ཟུ་ཀྱན་མར་ཐུས།
celsius ས་ལུ།
celsius scale ས་ལུ་ཚད་ཆགས།
CeM ཁམ་ཅོག་གླད་ཁོའི་ཤེ་ཁྲལ་ཀྱི་དཀྱིལ་ཚ།
cenozoic era གསར་བསྐལ། ཆེ་ཐོག་གསར་སྐལ།

cephalopod	མཚོ་འབུ་ཀང་མགོ
cepheid variable star	སེ་ཕ་ཡི་ཏི་འགྱུར་སྐར།
cerebellar cortex	ཀླད་སྙིང་ཀླད་ཕུན།
cerebellar folia	ཀླད་སྙིང་སྙེབ་སུལ།
cerebellum	ཀླད་སྙིང་།
cerebral cortex	ཀླད་ཆེན་ཀླད་ཕུན།
cerebral hemisphere	ཀླད་ཆེན་གྱི་ཟླུམ་ཕྱེད།
cerebral peduncles	ཀླད་རྒྱའི་ཀང་ཡུ།
cerebral ventricle	ཀླད་ཆེན་ཀླད་ཤག
cerebrospinal fluid	ཀླད་རྒྱུངས་གཤེར་ཁུ།
cerebrovascular disease	ཀླད་པའི་ཁྲག་རྩའི་ནད།
cerebrum	ཀླད་ཆེན།
cervical curve	མཇིང་པའི་ཀུག
cervical spine	མཇིང་ཚིགས།
cervicothalamic tract	མཇིང་པ་ཀླད་སྦུག་བརྡ་ལམ།
cervix	མངལ་ཁ། མངལ་སྒོ།
cetaceans	འོ་འཐུང་ཉ་ཆེན།
chain reaction	བསྟར་ཆགས་འདྲེས་འགྱུར།
chambered nautilus	ཚང་ལྡན་འགྲོན་བུ།
chandelier cell	དཔྱང་དྲ་ཕྲ་ཕུང་།
change of phase	མངོན་རྣམ་གྱི་འགྱུར་བ།
channel	རྒྱུ་ལམ།
channel receptor	རྒྱུད་ལམ་སྣེ་ལེན་པ།
characteristic contrast	རང་ཆོས།
characteristic voltage	ཐུན་མིན་ཝོལ་ཚད།
chargaff's rules	ཆར་བྷ་པའི་ཁྲིམས།
charge	ཁུར།
charge (v)	ཁུར་གསོག
charged	ཁུར་ཡོད། ཁུར་ལྡན།
charged leptons	ཁུར་ལྡན་ལེབ་ཊོན།
charged particle	ཁུར་རྡུལ།
charged polar molecule	ཁུར་ལྡན་སྣེ་ཅན་འདུས་རྡུལ།
charging	གློག་གསོག
charm	འཇོ། (ཁོག་རྡུལ་གྱི་རིགས་ཤིག)
chemical bond	རྫས་འགྱུར་འཆིང་བ།
chemical bonding	རྫས་འགྱུར་འཆིང་སྦྱོར།
chemical digestion	རྫས་འཇུ། (གཡོས་འཇུ།) རྫས་སྦྱོར་འཇུ་རིམ།
chemical energy	རྫས་ནུས།
chemical formula	རྫས་སྦྱོར་གྱི་མན་ངག
chemical reaction	རྫས་འགྱུར་སྤྲེལ་སྦྱོར།
chemical signals	རྫས་བརྡ།
chemical stimuli	རྫས་འགྱུར་སྐུལ་རྐྱེན།
chemical structure	རྫས་འགྱུར་གྱི་བཀོད་པ།
chemical weapon	རྫས་འགྱུར་མཚོན་ཆ།
chemist	རྫས་སྦྱོར་བ།
chemistry	རྫས་སྦྱོར་རིག་པ།
chemoattractant	རྫས་འབྲེལ་འགུགས་བྱེད།
chemoautotroph	རྫས་སྦྱོར་རང་གསོ།
chemokines	ཁི་མོ་སྐུལ་སྤྲི།
chemoreceptor	རྫས་རྡུལ་སྣེ་ལེན་པ།
chemorepellent	རྫས་འབྲེལ་འབུད་བྱེད།
chemosynthesis	རྫས་ཀྱི་སྦྱོར་སྡེབ།
chemotactic cytokine	ཁི་མོ་སྐུལ་སྤྲི།
chemotactic signaling	རྫས་འབྲེལ་ཕྱོགས་བསྐྱོད་བརྡ་གཏོང་།
chemotaxis	རྗེས་འབྲེལ་ཕྱོགས་བསྐྱོད།
child	བྱིས་པ།
chinooks	རླུང་ཤི་ནུག
chitin	ཀཻ་ཊིན།
chlamydia	ཁེ་ལ་མེ་ཏི་ཡ་ནད། སྲིན་བུ་ཁེ་ལ་མེ་ཏི་ཡ།
chloride	ཚྭ་རླུང་གྱེས་རྡུལ།
chloride ion	ཁུ་ལོ་རེ་ཏྲེས་རྡུལ།
chlorine	ཚྭ་རླུང་། ཁུ་ལོ་རིན།
chlorophyll	ལྗང་རྫས།
chloroplast	ལྗང་རྫས་དབང་ཕྲ།
cholera	ཉུ་ལོག་འཁྲུ་སྐྱུག
cholesterol	མཁྲིས་ཞག
choline	ཁོ་ལིན། (ཟས་བཅུད།)
chordata	སྐལ་ཐིག་ཅན་གྱི་སྡེ།
chordates	སྐལ་ཐིག་ཅན།
chorea	འཁྲབ་ནད།
chorion	འགོ་ཆུའི་ཕྱི་ཕུན།
chorionic villi	འགོ་ཆུ་ཕྱི་ཕུན་ཁད་སྤུ།

chorionic villous sampling (CVS) འགོ་ཚ་ཕྱི་ཀུན་ཁད་སྒྲ་ཐུན་འདེམ།
choroid ཆུ་ཤྱི།
choroid plexus ཆུ་ཤྱི་དེ་ཌ་ཀྱུ།
chromatic aberration མདོག་འཕྲུགས།
chromatid ཡ་ཀང་། (ཚོས་ཁྱིད།)
chromatids of chromosomes ཚོས་ཀཏྟགས་ཡ་ཀང་།
chromatin ཚོས་ཀྱུ། ཚོས་ཀཏྟགས་ཏྲ་ཀུ
chromodynamics ཁ་དོག་འཁྱལ་རིག
chromoplast ཚོས་བཅས་དཀར་ཟླ།
chromosomal alteration ཚོས་ཕྱང་བརྗེ་སྒྱུར།
chromosome ཚོས་ཕྱང་། ཚོས་ཀཏྟགས།
chromosphere ཚོས་ཁམས།
chronic ཡུན་གནས། གཙོང་རྒྱལ།
chronic disease གཙོང་ནད། ནད་རྒྱུད།
chronic liar ཐྲུན་རྒྱལ།
chronic liver disease མཆིན་པའི་ནད་རྒྱུད། མཆིན་པའི་གཙོང་ནད།
chronic phase རྒྱུད་རིམ།
chronic stress གཙོང་གཏོན།
chronological age དུས་རིམ་ལོ་ཚད། ནཱ་ཚོད།
chymotrypsin ཁི་ཆོ་བཏར་ཕྱི།
cilia ཐྲི་ཐུ།
ciliary body ཐྲི་ཁྲིམ།
ciliary muscle ཐྲི་ཁྲིམ་ཀ་ཀནད།
ciliate ཐྲི་ཐུ་ཅན།
cingulate cortex རྐེད་རན་ཀླད་ཀུན། འཛིང་ཐག་ཀླད་ཀུན།
cingulate gyrus འཛིང་ཐག་ཐེ་རྒྱུ།
circadian clock དུས་འཛིན་འཁོར་ལོ།
circadian rhythm དུས་འཛིན་འཁོར་འཚོས།
circuit ཀློག་ལམ། བཏ་ལམ།
circuitry ཀློག་ལམ་མ་ལག
circular motion ཐོར་མོའི་འཁྱལ་ཁྱོད།
circular question རང་འཁོར་ཏྲི་བ།
circulatory system འཁོར་ཁྱོད་མ་ལག
circumcenter ཕྱི་ཐོར་ཁ་ཀནས།
circumcircle ཕྱི་ཐོར།
circumference ཐུ་འཁྱུད། མཉན་འཁོར་རིང་ཚད།
circus གོར་ཆུལ།
cirrhosis མཆིན་ཟངས། / མཆིན་མཁྲེགས།
cirrus cloud ཟེ་ཕྱིན། ཐྲོ་ཕྱིན།
citrate སི་ཏི་གཟུར་ཚ། སི་ཚ།
citrate synthase སི་ཚ་ཐྲོར་སྐྱེན།
citric acid སི་ཏི་གཟུར་ཧས། སི་གཟུར།
citric acid cycle སི་གཟུར་འཁོར་རྒྱུན།
civil engineer དམངས་ཐྲོད་འཛུགས་རྒྱུན་འཚར་འགོད་པ།
clade ཚོ།
cladism ཚོ་འབྱེད་རིག་པ། (ཚོ་ཅིད་རིག་པ།)
cladist ཚོ་ཅིད་ལྟ་བ།
cladogram ཚོ་རིས།
clarification གསལ་བཤད།
clarinet ཟུ་གླིང་།
class ཚན་པ།
class interval ཐྲལ་བར།
class limit ཐྲལ་མཚམས།
class mark ཐྲལ་རྟགས།
class size ཐྲལ་ཚད།
classical signaling རྒྱུན་འཛོས་འཕྲིན་གཏོང་།
classification ཕྱེ་ཚན་དབྱེ་བཟུ།
clathrate ཌ་འཁོར།
cleavage སྐྱབས་འགྱུར།
climate change གནམ་གཤིས་འགྱུར་ལྡོག
climax community ཁྱེར་ས་ཆེ་ཚོགས་ཕྲེ།
climbing fibers ཀྱེན་འཛིག་ཆ་རྒྱས།
clinical disease ཚུལ་ལྡེད་ཀྱི་ནད། (རྒྱུད་བཞི་ལ་ཁྱབས་གཏན་གསལ།)
clinical disease stage ཚུལ་ལྡེད་པའི་གནས་རྐེབས་ཀྱི་ནད།
clinical psychologist གསོ་བཅོས་སེམས་ཁམས་ཚན་རིག་པ།
clinical psychology གསོ་བཅོས་སེམས་ཁམས་ཚན་རིག
clione ཁིལ་ཡོ་ཅི། (མཆོ་ལཱུ)
cloaca ཐུན་ཐྲོ།

clonal expansion ཅོ་ལཏ་རྒྱ་མཆེད།
clonal selection ཅོ་ལཏ་འདེམས་སྒྲུག
clonal selection theory ཅོ་ལཏ་འདེམས་སྒྲུག་རྩམ་གཞུང
clone ཅོ་ལཏ།
closed universe རྒྱམ་པའི་འཇིག་རྟེན།
clot ཁྲག་ལིང་།
clotting ཁྲག་ལིང་། ཁྲག་འཁག་པ།
clotting factor ཁྲག་འཁྱག་རྒྱུན་རྫས།
cloud chamber སྤྲིན་ཁྱམ།
clump ཕྲེང་པ། ཕྲུང་པ།
clumps ཚོམ་བྱ།
cluster of galaxies དཀྱི་ཨོག་ཚོམ་བྱ།
cnidaria ཀ ཁཱིག་ཕྲེ། ཁ ཕྲོ་ཁ་ཅིག་ཟོག་ཆགས།
co-opting བསྟན་འདེམས།
co-speciation མཉམ་ཌོན་ཀྱིས་འགྱུར།
co-stimulate མཉམ་རྒྱལ་བྱེད་པ།
co-stimulation མཉམ་རྒྱལ།
coast འབབ་བཀྲོས།
cobalt ཀོ་བལཏ།
cocaine ཀོ་ཀེན།
cochlea ཐྲོག་དབང་།
cochlear nerve དྲང་འཁྱིལ་དབང་རྩ། དྲང་རྩ།
cochlear nucleus དྲང་འཁྱིལ་ཚོམ་བྱ།
code གསང་བཏུ།
coding salience འཚགས་ཚོས་བཏུ་ཕྱིག
codominance མཉམ་མངོན།
codon རིགས་ཐུན་རྒྱུད་བཏུ།
coelacanths ཁ་ལྦལ་ཚེར་ཅན།
coelom ཁྲ་ལམ།
coenzyme ཐྲེན་ཐུན་ལས་ཁྲོད་གས།
coenzyme A (CoA) ཐྲེན་ཐུན་ལས་ཁྲོད་གས་ A (ཐྲེན་ཁྲོད་གས་ A)
coevolution མཉམ་འགྱུར། མཉམ་ཌོན་འཚེལ་འགྱུར།
cognition རིས་འཛིན།
cognitive རིས་འཛིན་ཀྱི་ཐུགས།
cognitive རིས་འཛིན་ཀྱི།
cognitive appraisal རིས་འཛིན་དཏྱེ་ཚོད།
cognitive capacity རིས་འཛིན་རྒྱས་པ།
cognitive neuroscience རིས་འཛིན་དབང་རྩ་ཚན་རིག
cognitive psychology རིས་འཛིན་སེམས་ཁམས་རིག་པ།
cognitive science རིས་འཛིན་ཚན་རིག
cognitive state རིས་འཛིན་གནས་བབས།
cognitive training རིས་འཛིན་བློ་སྦྱོང་།
coherent འཚོས་མཉམ།
coherent conscious experience འཚེལ་ཆགས་གསལ་སྒྲོང་། (ཐུ་ཕྱི་འཚེལ་ཆགས་པའི་སྒྲོང་བ་གསལ་བོ།)
coherent light འཚོས་མཉམ་འོད།
cohesion རང་འདོམས།
coid ཏ་མ།
coil དཀྱིས་ཀྱུད།
colitis ལོང་ཚད།
collection ducts གསོག་འཛོག་སྒྲ་ཀྱ།
colliculus འཕྲར་གཟུགས།
collide ཕྲད་ཁ་རྒྱག་པ།
collider བཏད་ཚས།
collinear points ཐད་ཏང་ཚེག་མང་།
collision ཕྲད་ཁ།
colloid འཕྲར་གཟུགས།
color མདོག
color charge མདོག་ཁུར།
color filter ཚོས་གཞི་ཚགས་ཆས།
color vision མཚོན་མདངས་མཐོང་ཚོར།
colorblind/colorblindness མདོག་ལོང་།
colour sensitivity ཁ་མདོག་ཚོར་ཐྲེན།
column ཀ་ཕེག
coma ཀོ་མ། ཡུན་ལིང་བརྒྱལ་ནད།
combustion འབར་ཞེག
comet དུ་བ་མཏུག་རིང་།
commensalism གཉིས་ཆེད་ཁ་འཚོར།
commensurability ཐུན་ཚོས་བཟོ་ཏང་ཡིན་པ།
commensurable ཐུན་ཚོས་བཟོ་ཏང་།
common ancestor ཐུན་མོང་གི་མེས་བོ།

communicable disease ཤན་གོས་སྒྲིད་པའི་ནད།
community ཚོགས་ཁྲོད།
community ecology ཚོགས་ཁྲོའི་སྟོང་བཞུད་རིག་པ།
compact bone ཚགས་དུས།
compact disc (CD) ཚགས་ཁྲིར།
compact fluorescent lamp (DFL) ཚགས་དམ་ཐད་ཀའི་རླུང་གི་བཀྱ།
comparative anatomy ཕྱས་ཀན་མཚན་མཚང་སྦྱར་རིག་པ། རོ་བཀྱ་མཚང་སྦྱར་རིག་པ།
comparative embryology ཐུན་མ་སྐྱེ་བཅྱར་རིག
comparative neurobiology མཚང་ས་བཅྱར་དབང་ཅན་ཁ་ཁྱེ་ དངོས་ཚན་རིག ।
competing theories ཤན་ཐུན་རྒྱུར་ཁ་ལེ་རྒྱམ་ཀཁག
competitive exclusion principle ཤན་ཐུན་བཟློང་ཁ་དོན།
complement ཁ་ཕྱོང་། ཁ་ཕྱོང་ཡན་ལག
complement protein ཁ་ཕྱོང་གྱི་ཐུས།
complement system ཁ་ཕྱོང་མ་ལག
complementarity ཁ་ཕྱོང་བར་བཞིན།
complementary ཁ་ཕྱོང་བྱེད་པའི།
complementary angel ཁ་ཕྱོང་རྒྱར་ཚད།
complementary base pair ཁ་ཕྱོང་བྱཡ་རྒྱང་།
complementary color ཁ་ཕྱོང་ཁ་དོག
complementary gene ཁ་ཕྱོང་རིགས་ཐུས།
complete digestive system ཐོ་ཀས་པའི་ཤན་བྱེད་མ་ལག
complete dominance ཡོངས་ཀས་ལ། (ཡོངས་ཐོ་ཀས་ ཀས་ལ་བ།)
complex eye ཤན་གྱས་མིག
complex number ཐུ་ཀ་ཀྱངས།
component རྒྱབ་ཚ།
components of vector ཕྱོ་ཀས་ཤན་བདོས་བདོས་ཀྱི་ཀྱབ་ཚ།
composer རྒྱབ་བྱེད།
composite particle བས་ཀས་རྩི་ལ།
composition རྒྱབ་ཐུས།/བཅུམས་ཚོས།
compost ཐེ་ཕྱད།
compound ཤན་ཐུས་ཐུས།
compound eye ཤན་ཐུས་མིག
compound interest ཐེ་བ་ཕྱིད།
compounded annually ཟླ་རེར་བཅུད་ཀས་ཤན་བབ
compounded semi-annually ཟླ་ཕྱེད་བཅུད་ཀས་ཤན་བབ
compression བཅོར་ཀཏོན།
compulsive དབང་མེད།
compute ཐུན་རྒྱ་པ།
computed tomography (CT) ཏྲམ་ཐྲེ་ཀ་ཕྱོ་ཀ་དཔར
computer science ཕྱོ་ཀ་ཀློད་ཚན་རིག
computerized tracking system ཕྱོ་ཀ་ཀློད་ཐེས་ཀ་ཅོད་མ་ལག
concave mirror ཀོང་ཀཕྱ་ཀས་མེ་ལོང་།
concentration ཀར་ཚད། ཤན་ཐས་ཚད།
concentration (object-focused) བསམ་ཀ་ཏན། (ཡུལ་ལ་ཐུ་ཀཐིག་ པའི་ཕྱོ།)
concentration gradient ཀར་ཚད་ཀཟར་ཚད།
concentric circles ཐ་ཁ་ཐབ་ཁོར་དབྱིབས
concept ཐ་ཚུལ། ཀོ་བ། ཆ་ཀ་པ།
conceptual ཆ་ཀ་བཅས། ཤན་ཐར་ཁོ།
conceptual framework ཤན་ཐའི་ཁོར་མ་ཀཕྱ།
conceptual models ཆ་ཀ་ཤན་བདེ་ཀཕྱ་ཀས
conceptual physics དོན་ཀཙོ་བདོས་ཁམས་ཚན་རིག
conceptual system ཆ་ཀ་ཤན་མ་ལག
concert རོལ་དབྱངས་ཤད་ཚོགས
concert hall རོལ་དབྱངས་ཚོགས་ཁང་།
conclusion རྒྱབ་དོན།
concrete concept བང་མཚན་ཆ་ཀ་ཤན་ཚ
concussion ཁྱབ་པའི་མཚོ་ཤཏྲོམས
condensation ཀ་ཤེར་ཤད
condensation coil ཀ་ཤེར་ལབ་དཀྱིས་ཁྱུ
condense ཀར་བུ་ཀ་ཏོང་བ། བཅོར་བ
condensed chromatin ཚགས་དམ་ཚོས་ཁྱུ
condenser ཆུང་ཀ་ཤེར་ཐྲུང་ཚས
conditional probability ཚ་ཀྱེན་ལྷིད་ཀྱང

conditioned stimulus ཀོན་མས་བཙའི་རྐྱེལ་རྒྱུན།
conditioning རྒྱུན་འཇིས།
conduct འཁྲིད་པ།
conducting wire ཁྲིད་རྒྱུད།
conduction བརྒྱུད་ཁྲིད།
conduction electrons རྒྱུད་ཁྲིད་གློག་རྡུལ།
conductivity ཁྲིད་ཆུས།
conductor ཁྲིད་གཟུགས།
cone སྐྱུང་དབྱིབས། (ཟླ་ཐུང་) སྐྱུང་གཟུགས།
configuration བཀོད་པ། ཐེབ་ཕུགས།
congealed energy དཀའ་རྩོལ།
congenital ཕྱི་རྒྱས་ཀྱི་ཅད།
congenitally blind དཀྱས་ཡོང་།
congruence ཡོངས་མཚུངས།
conjecture ཚོད་ཕྱིས།
connective མཐུད་ཐྲོད་ཀྱི།
connective tissue མཐུད་ཐྲོད་ལྟང་བྱུབ།
conscious experience མངོན་ཐྲོད་། (ཤེས་ཚོར་ཀྱིས་ཐེན་བཙའི་ཐྲོད་བ།)
conscious mental events ཤེས་ཚོར་དང་སྒྲོལ་བའི་སེམས་ཀྱི་བྱུང་བ།
consciousness རྣམ་ཤེས། ཤེས་པ།
conservation ཉར་ཚགས།
conservation law ཉར་ཚགས་ཀྱི་གཏན་ཁྲིམས།
conservation of angular momentum ཐུན་ཕྱོགས་འཁྱལ་ཚད་ཀྱི་ཉར་ཚགས།
conservation of charge གློག་ཕྱར་ཉར་ཚགས།
conservation of energy རྩོལ་པ་ཉར་ཚགས།
conservation of momentum འཁྱལ་ཚད་ཀྱི་ཉར་ཚགས།
conserve ཉར་ཚགས་བྱེད་པ།
consistency རྒྱུན་ཆགས།
consolidation (ཐན་པ)བརྟན་པར་བྱེད་པ།
constant (numbers) བརྟན་ཀྱར།
constant of proportionality ཚ་མཚུངས་ཀྱི་བརྟན་ཀྱར། ཚ་མཚུངས་བརྟན་ཀྱར།
constant region བརྟན་ཕྱོགས།
constellation རྐུར་ཚོམ།
constituents བྱུབ་ཕྱས། བྱུབ་ཚོས།
constraint-induced movement therapy ཐྲོམ་རྐྱེལ་འཁྱལ་ཐྲོད་གསོ་ཐབས། (གསོ་བཅུད།)
constriction བཐུམ་རྐྱེམ། འཚོར་འཕྱེམ།
constructive imagination གསར་བཟོའི་རྟོག་འཚར།
constructive interference འཕེལ་བའི་ཕེ་ཁྱགས།
consumer ཉེར་སྤྱོད་མཁན།
contact binary འཕྲེལ་གནས་ཐུང་རྐུར།
contact lens འཕྲད་ཤེལ།
contagious disease འགོས་ནད།
contamination ཐྲག་བཙོག
context of discovery གསར་རྟེད་ཀྱི་རྐབས་འཕྲེལ།
context of justification དག་ཐྲེལ་ཀྱི་རྐབས་འཕྲེལ།
contextual རྐབས་འཕྲེལ།
contextual cue རྐབས་འཕྲེལ་ཀྱི་བཅུ།
contextual evaluation རྐབས་འཕྲེལ་ཐུ་རིས།
continental drift གླིང་ཆེན་ཀྱི་འགྱོ་བཅོད།
continuous spectrum རྒྱུན་གཞུ། (རྒྱུན་མཐུད་པའི་འོད་ཀཀ།)
contour མཐའ་རིས།
contour map ཐྲེང་གཞོང་ས།ཁ། མཐའ་རིས་ས།ཁ།
contraception མངལ་འགོག་ཁ། མངལ་འགོག
contraction འདུ་འཕྱམ།
contractions of childbirth དཀྱ་འཕྱམས།
contradiction འགལ་བ།
contradictory proposition འགལ་བཚོད།
contralateral cortex གཞོགས་ཡོག་ལྟད་ཀྱི།
contralateral eye གཞོགས་ཡོག་ཀྱི་མིག
control ཚོད་འཛིན།
control group གཞི་འཛིན་བ་ཁ་ཁག ཚོད་འཛིན་བ་ཁ་ཁག
control task གཞི་འཛིན་བྱེད་ཐྲོ། ཚོད་འཛིན་བྱེད་ཐྲོ།
contusion ཐྲུག་ཕེག

conus arteriosus brevis ཐྲོ་ཆུ་འབོན་སས་གའི་ལྷུང་ཐུང་།
convection གཏུད་རྒྱུག
convection current གཏུད་རྒྱན། (གཏུད་རྒྱུག་གི་རྒྱུན།)
convective motion གཏུད་རྒྱུག་འཁྱལ་ཐྲོན།
convergence འདུས་པ།
convergent evolution ཚོས་མཚུངས་འགེལ་འཕྲུང།
converging lens འདུ་ཤེལ།
converse ཕྱགས་ལྡོག
conversion factor བཟོ་ལྷུར་རྒྱུན་གྱངས།
converter བསྒྱུར་ཚས། བཟོ་ཚས།
convex mirror འབུར་གཟུགས་མེ་ལོང་།
convulsion འདར་འཕྲམས། འདར་རེངས།
cooler བསིལ་ཚས།
cooling གྲང་བསིལ།
cooling agent བསིལ་རྫས།
cooling cycle བསིལ་བྱེད་འཁོར་རྒྱུན།
cooling process བསིལ་བྱེད་རྒྱུ་དངོས།
cooling system བསིལ་བྱེད་མ་ཡག
cooling unit བསིལ་བྱེད་ཚན་པ། བསིལ་ཚན།
coordinate འཕྲེལ་གཅས།
coordinate axis འཕྲེལ་གཅས་སྲོག་ཕྱེད་།
copernican astronomy ཁོ་པར་ནི་ཁ་སིའི་མཁར་བཅུད་དཀར་པ།
copernican revolution ཁོ་པར་ནི་ཁ་སིའི་གསར་བཟོ།
coral atoll ཐུར་གླིང་།
coral island ཐུ་ཏའི་གླིང་ཕན།
coral reef ཐུར་ཞིང་།
core affect ཚོར་སྐྱན།
core collapse ནང་སྡེད་རྡོབ་ཕྱུང་།
core self སྙིང་ཚོའི་བདག
core-expression ཆུ་བའི་རྣམ་འགྲུབ།
corkscrew ཐྲོ་ཁིང་གཞན་འབྱུག
cornea ཐྲི་ཀེ་ཁྲི།
cornu ammonis (CA) ཨམ་དཱ།
corona ཁྱེ་མའི་འོད་ཀོར།
coronal དཀྱུས་ཀཀ་ཀས།
coronal section དཀྱུས་ཀཀ་ཀས་ཚན་པ།
coronal view དཀྱིལ་ཌོས་ཀྱི་མཐོང་སྣང་།
དཀྱིལ་ཀཀ་ཀས་མཐོང་སྣང་།
corpora quadrigemina མཆེ་མ་ཀཱ་ཁེས་ལྡན་ཁྱི་ཀཏྲཱ་ཀས།
corpus ཁྲི་ཞུག
corpus callosum ས་ཏྲན།
corpus luteum ཁྲི་ཞུག་སེར་དཀར། ས་ཞུག
corpuscle ཏུལ་ཏིལ།
corrective thruster བཟློ་ཚས།
correlation ཨན་ཚན་མཉམ་འཕྲེལ། ལྷོས་འཕྲེལ།
correspondence ཏོ་ཚུ།
correspondence principle ཏོ་ཚུའི་ཆུ་དོན།
corresponding force མཚུངས་ཀྱུགས།
cortex ཀླད་ཀྱན།
cortical midline region ཀླད་ཀྱན་དཀྱིལ་གཞུང་ཆ་ཞུལ།
cortical motor areas ཀླད་ཀྱན་འཁྱལ་ལྷོད་རྒྱ་ཁྲོན།
cortical neurons ཀླད་ཀྱན་ཁྱི་དབང་ཆུ་ཟླ་གཟུགས།
corticocortical connection ཀླད་ཀྱན་ཀླད་ཀྱན་བར་ཁྱི་མཐུད་ཀ།
corticomotoneuronal (CM) ཀླད་ཀྱན་གཡོ་འཁྱལ་དབང་ཆུ།
corticospinal tract ཀླད་ཀྱན་རྒྱུངས་པའི་བཏང་ལམ།
corticotropin releasing hormone (CRH) ཁོར་ཏེ་ཁོ་ཏོ་ཝིན་གློད་པའི་རྒྱེན་ཟླས།
cortisol ཁོར་ཏེ་ས་ལོ།
cosmic background radiation འཛིག་རྟེན་རྒྱ་ཁྱོན་འགྱེད་འཕྲོ།
cosmic microwave background (CMB) འཛིག་རྟེན་ཟླ་རྒྱབས་གཞི་གདན།
cosmic ray མཁའ་ཟེར།
cosmological constant འཛིག་རྟེན་བརྟན་ཁྱབས།
cosmological redshift མཁའ་བསྐྱེད་དམར་ཕྱོ།
cosmology ལྷང་ཕྱེད་རིག་པ།
cosmonaut མཁའ་བཐོན་པ།
cosmos ལྷང་ཕྱེད་ཁམས།
cosmotron འཛིག་རྟེན་རྡུལ་ཚས།

coulomb (C) ཁུ་ལོམ།
coulomb's law ཁུ་ལོམ་གྱི་གཏན་ཁྱིམས།
counseling བློ་གསོ།
counseling and talk therapy བཞན་མས་བཟློས་གསོ་ཐབས།
coupled ཟུང་བཅོས།
coupled wreck ཟུང་བཅོས་ཚཀ་རོ།
courtship འཁྲིག་འདོད་རྣམ་འགྱུར།
covalent bond མཉམ་ཐྲོད་འཚིང་བ།
covering law model of explanation རྣམ་བཤད་བྱེད་ཚུལ་གྱི་ཁྲིམས་དང་ཚད།
cowpox བ་འབྱུམ།
CPG ཧི་པི་ཌི།
CPR ཧི་པི་ཨར། (སྲོག་བཏགས་སྐྱེད་སྐྱོང།)
crab Nebula ཌྲི་གྱི་རིན་ཀུར་ཕྲིན།
crab Pulsar ཌྲི་གྱི་རིན་འཚར་ཀུར།
crack ཁོ་ཁེན་དྲངས་མ།
cranial nerve ཐོད་རྒྱས་དབང་རྩ།
cranial neuropathy ཐོད་རྒྱས་དབང་རྩའི་ནད།
craniotomy ཐོད་རྒྱས་གཤགས་འབྱེད།
cranium གླད་རྒྱས། ཐོད་རྒྱས།
crassa ཁ་ར་ས། (ཤིན་འབྱ།)
crater ཀྱེལ་ཀོང་།
craving ཆེད་བ།
creatine phosphate ཀི་རི་ཏིན་ ཕོ་སི་ཨེཏ།
creation science བཀོད་བྱེད་ཚན་རིག
creation scientist བཀོད་བྱེད་ཚན་རིག་པ།
creationism བཀོད་བྱེད་རིང་ལུགས།
creationist བཀོད་བྱེད་ཟླ་བ།
crest ཏེ།
cretaceous period ས་དཀར་དུས་རབས།
cricket དཔྱིག་ཁྱེད།
crinoids མཆོ་འབྱ་ཁི་ཁི།
cristae (crista) ཏེ་ཁག
critical angle ཁེར་མཚོའི་ཟུར་ཚུག
critical circumference གནས་ཀཆོའི་འཁོར་རྒྱ།
critical density ཁེར་མཚོའི་སྐྱུག་ཚད།
critical mass ཁེར་མཚོའི་གཙོས་ཚད།
crocodile ཀོར་ཀོ།ཥ་ལ།
crohn's disease ཀི་ཅོན་གྱི་ནད།
crop ཐེ་ཁུག
cross modal དབང་ཚོར་ཚན་བྱེད་དབང་ཚན་ཀྱི་
neuroplasticity མཉེན་གཤིས།
cross section འཛེད་ཁ། (འཛེད་གཤགས་ཀྱི་རྣམ་པ།)
cross-checking ཡན་ཚན་ཞིབ་ཐུར།
cross-sectional area བཅད་ཕོས་རྒྱ་ཁྱོན།
cross-sectional study འཛེད་ཁྱབ་ཞིབ་འདྲུག
cross-stream འཛེད་རྒྱ་ཆུ་རྒྱུན།
crossed extension reflex ཐྲོ་གཱ་ཚུའི་རྒྱོང་བྱེད་ཐྲོ་གཱ་འཏུལ།
crossed fibers བཐྲོལ་འཁོད་ཀྱི་རྒྱུས།
crossing-over ཐྲོལ་བཞེ།
crosswind འཛེད་རྒྱ་ཕྱོགས་པ།
cruise ཁྲོར་གཡེང་། ཕྱོགས་བཐོུད།
crust ས་ཕྱི། ས་ཕྱི།
crystal ཤེལ་གཟུགས། དྭངས་གཟུགས།
cube ༡ ཀོ་གཟུགས་མ། ༢ བདས་ཐུམ་ཐྲུང།
cube root གཞུམ་ཐྲུང་རྩ་བ།
cultural relativism རིག་གཞུང་ལྷོམ་ཀྱབ་རིང་ལུགས།
cumulative frequency རིམ་གསོག་ཐྲོས་ཐབས།
cumulative frequency table རིམ་གསོག་ཐྲོས་ཐབས་རེའུ་མིག
cumulative histogram ཕྱོགས་བཐོམས་ཐྲི་རིས།
cumulus cloud ས་བཅུ་ཐྲི།
cuneiform གཅན་རྒྱས། གཅན་གཟུགས།
cuneus ཐླད་ཁྱིའུ།
current ཐྲོ་གཱ་རྒྱུན།
current flow ཐྲོ་གཱ་རྒྱུན་ཀྱི་རྒྱ་བ།
cursor མདའ།
curvature ཀུག་ཚ།
curve fitting ཀུག་རིས་འཚམས་ཐྲི་གཱ
cutaneous afferent པགས་ཚོར་ནང་འཛིན།
cuticle ༡ མཐའ་ཕྱི། ༢ ས་ཅན་ཁ
cyan ཐྲོ་ཐྲུ།
cyanobacteria ཐྲོ་ཐྲི་ཅན།
cyclic རྒྱུན་འཁོར་ཀྱི།

cyclic AMP (cAMP) འཁོར་རྒྱུན་ཨེ་ཨེམ་པི། (ཨེ་ཏྲི་ནོ་ས་ཧེན། ཨོ་ནོ། ཨོ་ས་ཨེ་ཏྲི།)
cyclotron གོང་འཁྱིལ་རྡུལ་ཆས།
cyst ཆུ་ལྐན།
cyst ཕྱང་ཅན།
cysteine ཐྲི་ཏེ་ཨིན།
cystic fibrosis ཆུ་རྒྱས་ཆུ་ལྐན།
cystic fibrosis conductance transmembrane regulator (CFTR) ཆུ་རྒྱས་ཆུ་ལྐན་འཕྲེལ་ཡོད་ཀྱི་མོར་བརྒྱུད་འཁྱིད་རྒྱས་ཚད་སྐྱངས་འཛིན་པ།
cytoarchitectonic map ཕྲ་ལྷང་བྱེད་ཡུགས་ས་བཀྲ། ཕྲ་ལྷང་བཀོད་དབྱིབས་ས་བཀྲ།
cytochrome b5 ཕྲ་ཚོས་ཕྱི་ཡང་།
cytokine ས་ཡེ་ཏོ་སྒྲུལ་ཕྱི།
cytokinesis ཕྲ་ལྷང་བྱེད་ཐུན།
cytoplasm ཕྲ་ཚྭ།
cytoplasmic determinant ཕྲ་ཚྭ་སྐྱངས་འཛིན་པ།
cytosine ས་ཏོ་ཨིན།
cytoskeletal microtubules ཕྲ་ལྷང་རྩོམ་རྒྱ་ཀྱི་རྒྱུག་ཕན།
cytoskeleton ཕྲ་ལྷང་རྩོམ་རྒྱས།
cytotoxic T-cells དཀའ་ཅན་ཕྲ་ལྷང་ཏེ།
cytotoxicity ཕྲ་ལྷང་དཀའ་ཤེད།
cytotoxin ལྷང་དཀའ
dark age ཁྱུན་བསྐལ།
dark energy མི་མངོན་རྩལ་པ།
dark matter མི་མངོན་པེན་གཟུགས།
dart ཁུབ་མདའ།
darwinism ཏཱར་ཕིན་རིང་ལུགས།
darwinist ཏཱར་ཕིན་རྒྱ་པ།
dashboard མཏིན་པར།
data གྲངས་ཤོ།
daughter cell ནུ་ཐུང་ལྷང་།
daughter nuclei ནུ་ཐུང་ཕྱེ་ཁྲིད།
daughter nuclei I ནུ་ཐུང་ཕྱེ་རྡུལ་དང་པོ།
daughter nuclei II ནུ་ཐུང་ཕྱེ་རྡུལ་གཉིས་པ།
day-night cycles ཉིན་མཚན་འཁོར་རྒྱུན།
daydreaming ཉིན་མོའི་སྒྲི་ལམ། སྒོང་བསམ།

DC ཐད་ལྷོག
de Broglie matter wave ཏེ་ཁྱི་ངོག་ཕེའི་པེན་གཟུགས་ཀྱི་རླབས།
de-excitation ངར་ཚད
dead zone གཤིན་གནས།
deafferented cortex ནང་འཛིན་ཚད་པའི་གླུང་ཕྱན།
debilitating epilepsy གཙོང་ཅྱིད་བཏུལ་གཟེར།
decay ཟད་འགྱུར།
decay ཟད་འགྱུར།
deceleration རྒྱུར་འཕྲི།
deciduous plant ལྷུང་ཤིང་།
decile བཅུ་ཚའི་གནས་དེམ།
declarative memories བཤད་རྒྱས་ཐན་པ།
decode བཏུ་བཀྲོལ།
decomposer ཞིག་ཅྱེད།
decondensing chromosomes ཚགས་ལྷོད་ཚོས་གཟུགས།
decussation ལྷོལ་མདོ།
decussation of the pyramids སྐྱང་གཟུགས་ལྷོལ་གཞི།
deduction ཐྲི་ལས་ཁྱད་པར་དབྱེག་པ།
deductive ཐྲི་ལས་ཅྱེ་ཐག་དབྱེག་པ། ཐྲི་ལས་ཁྱད་པར་དབྱེག་པ།
deductive reasoning ཐྲི་ལས་ཅྱེ་ཐག་དབྱེག་པའི་གཏན་ཚིགས།
deep brain stimulation (DBS) གླང་གཏིང་རྒྱལ་སློང་།
deep sleep གཏིད་ལྷོད་པོ། གཏིད་མཐུག་པོ།
default mode སོར་གནས་ངང་ཚུལ།
default mode network (DMN) སོར་གནས་བྱ་ཚོགས།
defect ཉན་ཚ།
defibrillator ཆུ་རྒྱས་སྲོང་ཚས།
deficit studies ཚད་ཐྱོན་ཁྱམས་ཞིབ།
deflect འཁྱོག་པ།
deflection ཡོ་འཁྱོག
deform ཐྱམ་པ།
deformation ཐྱམ་པ།
degeneracy ཁྱམས་ཚད།
degeneracy pressure ཁྱམས་ཚད་གནོན་ཁྱགས།

degenerate gas ཉམས་རླངས།
degenerate matter ཉམས་གཟུགས།
degradation རྒྱད་འགྱུར།
degree Celsius ཏྲི་གཱ་རི་སེལ་སྐྱེ།
dehydrogenase ཡང་དཀར་ལས་སྐྱེན་རྫས།
deltoid ཕྱག་གཞུག
delusion འཁྲུལ་རྟོག
delusion of grandeur གཟི་བརྗིད་འཁྲུལ་སྣང་།
dementia རིག་པ་འཚོལ་རྒྱུད། ཚོར་ལོག
demographic transition མི་འབོར་འཚོ་འགྱུར།
demonstration མིག་སྟོན་གསལ་བཤད།
dendrite བརྡ་ལེན་རྩ་ཐུན།
dendrite spine བརྡ་ལེན་རྩ་འབྱར།
dendritic cells ཐོར་བཏྲིབས་ཐུ་ཕྱང་།
dendritic shaft བརྡ་ལེན་རྩ་ཐུན་གྱི་ཕྱས།
dendritic spine བརྡ་ལེན་རྩ་ཐུན་གྱི་ཚིགས།
denervation རྩ་ཉམས།
dengue fever ཏེང་ཁྲེ་ཚད་ནད།
dengue virus ཏེང་ཁྲེ་གཅན་གྱིན།
density སྦྱག་ཚད།
dental laboratory technology སོ་འབྲེལ་བཅུག་དཔྱད་འཕྲལ་རྩལ།
dentate gyrus སོ་བཏྲིབས་ཝེ་རྒྱུ།
deoxygenated blood འཚོ་རྒྱུད་མེད་པའི་ཁྲག
deoxyribonucleic acid འཚོ་རྒྱུད་ཐལ་བའི་མངར་ལྡན་ཉིད་རྒྱུར།
deoxyribose འཚོ་རྒྱུད་ཐལ་བའི་ཉིད་མངར།
department of public works རྒྱི་དོན་ལྷན་ཁང་།
dependent variable ཐོན་བཅས་འགྱུར་གྱི་བས། ཐོན་ཀྱི་བས།
dependent variable ཐོན་བཅས་འགྱུར་ཚོས།
depolarization ཆེ་འདྲེས།
deposit feeder སྦྱིགས་ཀཱཊ་ཟན།
depression ཡིད་དཀྲུས། ཡིད་ཀྱག ས་མས་ཕྱེས།
depth perception རྒྱང་ཉེ་ལྟང་བ།
dermal tissue བར་པཀས་ཕྱང་བྱུབ།
dermatomes དབང་རྩས་ཁྱབ་པའི་རྒྱ་ཁྱོན།
dermis བར་པཀས།
descending reticular activating system ས་དེ་ཐྱིད་ཐྱར་རྒྱུ་རྩ་ཐ་མ་ལག
description དངོས་བཤད། འགྲེལ་བཤད།
descriptive epidemiologist ཟད་ཡམས་འགྲེལ་བཟོད་རིག་པ་བ།
descriptive studies འགྲེལ་ཞིབ་ཞིབ་དཔྱད། འགྲེལ་དཔྱད།
destructive interference འགྲིན་པའི་ཕན་ཚེ་ཁྱུགས།
desynchronize ཏུས་ཕྱིག་དཀྱུག་པ། (བཤིག་པ།)
detached binary ཁ་ཐལ་ཐུང་ཁྲིན།
detect ཆ་ཀ་པ། ལེན་པ། ཚོར་བ། བཏུང་བ།
detection ལེན་པ། ཆ་ཀ་བཏུང་། ཆ་ཀ་ཀྱོགས། བཏུང་འཛིན།
detection chamber ཚོར་ཁྲིམ།
detection system ཚོར་འཛིན་མ་ལག
detector ཚོར་ཆས།
detritivore སྦྱིགས་ཀཱཊ་ཟན།
detritus སྦྱིགས་མ།
deuterium ཉིས་ལྡན་ཡང་རྡུལ། ཉིས་ལྡན་ཡང་རྡུལ།
deuteron ཐུང་ལྡན་ལྷ་རྡུལ།
developing spindle ཐུམ་འཚང་།
development འཚར་འགེལ།
developmental biologist འཚར་འགེལ་སྐྱེ་དངོས་རིག་པ་པ།
developmental biology འཚར་འགེལ་སྐྱེ་དངོས་རིག་པ།
developmental neurobiology འཚར་སྐྱེད་དབང་རྩའི་སྐྱེ་དངོས་རིག་པ།
deviate འབྱོལ་ཐབས།
deviation འབྱོལ་ཐང་།
Devonian period ཕྱི་མ་མཆེད་དུས་བཅས།
di ཉིས་ལྡན།
diabetes གཅིན་ལྷ་ཟ་ཕྱ།
diabetic neuropathy གཅིན་ལྷ་ཅན་ནད།
diagnosis ནད་གཞི་བཅུག་ཐབས། ནད་ངོས་བཏུང་བ། ཐུལ་ལྷོད་པ།
diagnostic test ཐུལ་འཕྲྱད་བཅུག་དཔྱད།

diagonal ཁ་ཉད་པོག (ཁ་ཐོད་ཏ་ཁ་ནས་ཕའི་ཐྲུང་ཁ་ཁྱི།) མཐའ་པོག ཐུར་ཐྲེལ།
diagonal artery འཕྲེད་ཐྲུག་འཕར་རྒྱ།
dialysis ཚཁས་འཁྱེད།
diamagnetic ཁམ་འབྱད།
diameter ཚད་པོག
diaphragm མཆིན་ཏི།
diatomic molecule ཐུར་ལྡན་འདུས་རྡུལ།
dichroic མདོག་ཁ་ཉིས་ཅན།
dictyostelium discoideum ཏི་ཀ་ཏོ་ཡི་སི་ཏེ་ལེཡཨ། ཏི་སི་ཀོ་ཡི་ཏི་མ།
diencephalon བར་ཁ་ནས་གླང་ཆ། བར་གླང། གླང་དེམ་བར་མ།
diesel ཏི་ཛེ་ལ་རོ་སྦྱན།
differential refraction ཁྱད་ལྡར་འཁྱོག་འཛོ།
differentiation ཁྱད་འགྱུར།
diffraction རྒྱོར་འཛོ།
diffraction fringe རྒྱོར་འཛོ་དེ་ཁ་ཚར།
diffraction grating རྒྱོར་འཛོ་དེ་ལེར་ཆེ།
diffuse optical tomography (DOT) གོད་འཁྱེད་དྲམ་ཕྱེ་ཁ་ལྟོག་པར།
diffuse reflection འཁྱམས་འཛོ།
diffusion ཁྱབ་འཁྱེད།
diffusion tensor imaging (DTI) འཁྱེས་འཁྱམས་དངར་ལེན།
digestion འཇུ་ལེན།
digestive enzymes འཇུ་བྱེད་སྐྱེན་ཁ་ཤས།
digestive system འཇུ་བྱེད་མ་ལག
digestive tract འཇུ་བྱེད་རྒྱུ་ལམ།
digital ཐྲི་ཏལ་ཀྱི།
digital age ཐྲི་ཏལ་འཕྲེན་དུས་རབས།
digital camera ཐྲི་ཏལ་འཛིན་པར་ཆས།
digital signal ཐྲི་ཏལ་བཏེ།
digital versatile disc (DVD) ཐྲི་ཏལ་སྐྱེར།
digital watch ཐྲི་ཏལ་རྩེན་ཁ་ཚོད།
dihydroxyacetone phosphate ($C_3H_6O_3$) ཅ་ཡེ་ཏེ་ཅ་ཨོཏ་ཐི་ཡེ་ཐི་ཏོན་ ཕོ་ཐི་ཝེ།
dilatometer རྒྱ་ཐྲེད་འཛལ་ཆས།
dimension ཕྱོགས་ཆ།
diode ཐྲེ་ཀཱིས་ཐྲུ་ཀྱ།
diphosphate ཕོ་ཐི་ཝེ་ཏེས་ལྡན།
diphtheria ཀཀ་པ།
diploid ཆ་ཀྲང་།
dipole ཐུང་ཐྲེ།
direct current (DC) ཐད་ཀློག
direct variation ཐད་འགྱུར།
directional selection ཕྱོགས་ཀྱི་ཁ་འདེམས་ཐྲུག
directional sensing ཁ་ཕྱོགས་ཤེས་ཚོར་བྱེད་པ། ཕྱོགས་ཚོར།
directly proportional ཐད་འཕྲེལ་ཆ་མཚུངས། ཐད་འཕྲེལ།
disaccharide ཀ་ར་ཏེས་ལྡན། ཏེས་མངར།
disc brakes ཐྲེར་དཀྱིབས་རྒྱག་ཆས།
discharge ཁྱབ་ཡོར། ཁྱབ་ཀློད།
discredit མཚན་ཁས།
discrete ཁེར་ཚུགས།
discrete spectrum ཆད་ཁམ། (རྒྱུན་ཆད་པའི་འོད་ཁམ།)
disease ན་ཚ།
dish antenna གནམ་ཐྲེར།
disintegration འཛོར་ཞིག
disk སོན་ཐལ། སོན་ཝོར།
dispersal ཐྲམ་ཐོར།
dispersion ཐྲམ་པ། བཀྲམ་པ།
disruptive selection ཐྲེས་འདེམས།
dissection གཤག་དཔྱད།
dissolve བཞུ་བ།
distal རྒྱང་གནས།
distance ladder རྒྱང་རྐས།
distance learning རྒྱང་ཁྲིད།
distortion ཡཱ་འཁྱོག
distraction རྣམ་གཡེང་།
distribution ཁྱབ་ཚུལ། འཁྱམས་ཚུལ།
diurnal ཉིན་ཐྲོན།
diurnal wake-sleep pattern ཉིན་ཐྲེ་ས་བདེ་གཉིད་འཚོ་ཡུགས།
dive ཐྱར་མཆོང་།

divergence	ཕྱེས་པ།
divergence angle	ཕྱེས་པའི་རྒྱར་ཚད། ཕྱེས་ཚད།
diverging lens	ཕྱེས་ཤེལ།
diversity	སྣ་མང་།
DNA	ཏི་ཨེན་ཨེ།
DNA code	ཏི་ཨེན་ཨེའི་གསང་བཏུ།
DNA polymerase	ཏི་ཨེན་ཨे་མར་སྒྲོན་སྐྱེན་རྫས།
DNA replication	ཏི་ཨེན་ཨे་བོ་བཏྲས།
DNA synthesis	ཏི་ཨན་ཨे་སྒྲོན་ཀྱབ། ཏི་ཨན་ཨे་རྩེད་སྒྲོན།
docking	རྒྱ་འདོཏ་པ།
doctrine	རྒྱབ་མཐའ། རིང་ལུགས།
dolphins	ཅུ་ཏོལ་ཕེན།
domain	ཁྱབ་ཁོངས།
domain	ཁྱབ་ཁོངས།
domain specific	ཁྱབ་ཁོངས་རིས་པ་ཅན།
dominant	མངོན་པར་གསལ་པ།
dominant allele	གསལ་ཆེ་ཨ་ལིལ།
donor mouse	སྦྱིན་ཙི་གཏ
dopamine	ཏོ་པ་མིན།
dopamine neuron	ཏོ་པ་མིན་དཔར་རྩ་ཐ་ཀྱན་གསལ།
dopamine reward prediction error	ཏོ་པ་མིན་བདེ་ཞོབ་ཕྱོན་དཔག་ནོར་འཕྲུལ།
dopaminergic action	ཏོ་པ་མིན་དང་འབྲེལ་བའི་ལས།
doppler effect	ཏོབ་ལར་རྒྱས་པ།
dormancy	བག་ཞའི་གནས་རྐྱེས།
dorsal	སྐྱེང་ཕྱོགས། རྒྱབ་ཕྱོགས།
dorsal anterior cingulate cortex (DACC)	མདུན་ངོས་འཆིང་ཐག་གླང་ཏྲན་སྐྱེང་མ།
dorsal column	རྒྱབ་གཞུང་།
dorsal horn	རྒྱབ་རྭ།
dorsal medial prefrontal cortex (DMPFC)	མདུན་ངོས་གླང་ཏྲན་དཀྱིལ་ཕྱི་བོག་ཚ།
dorsal pathway	སྐྱེང་གི་རྒྱུ་ལམ།
dorsal premotor	འགྱལ་ཕྱོད་གླང་ཏྲན་མདུན་ཕྱི་སྐྱེང་ཚ།
dorsal root ganglion	རྒྱབ་རྩད་རྩ་འབྱང་།
dorsal stream	མཚོང་བྱེད་རྩ་ལམ་གོང་མ།
dorsal thalamus	གླང་ཐྲུག་གི་སྐྱེང་ཚ།
dorsal-ventral axis	སྐྱེང་འོག་ཕྱོག་ཕེང་།
dorsolateral prefrontal cortex (DLPFC)	མདུན་ངོས་གླང་ཏྲན་ཀན་ཚོགས་སྐྱེང་།
dorsomedial nucleus	དཀྱིལ་སྐྱེང་ཚོམ་བྱ།
dorsomedial pfc	མདུན་ངོས་གླང་ཏྲན་དཀྱིལ་སྐྱེང་།
double bond	འཛིན་བ་ཉིས་ལྡན།
double helix	གཟན་གཟྱུགས་ཉིས་ལྡན།
double slits	གཞཁགས་ཀ་གཉིས་ལྡན།
double slits experiment	གཞཁགས་ཀ་གཉིས་ལྡན་གྱི་བརྟག་དཔྱད།
double stranded	ཉག་ཐུང་།
double-helix structure	གཟན་གཟྱུགས་ཉིས་ལྡན་གྱི་བཀོད་པ།
down	མར། (ཁོག་རྡུལ་གྱི་རིགས་ཀྱི)
down's syndrome	ཏ་ཎུན་རྩགས་འདུས།
downrange	བཅས་ཐག
drag	ཐྲོག་ཐུབ།
drag force	ཐུབ་ཀྱགས།
drift velocity	འཕྲོག་འཕྲོས་སྒྲུབ་ཚད།
drop	ཐྲོད། ཕྱུང་བ། འཇུག་པ། ཟཁགས་པར་ཕྱིད་པ།
drowsy	གཉིད་བཟི།
drug	ཐྲོས་ཁྲས། སྨན་ཁྲས།
drug abuse	སྨན་ཁྲས་ལོག་ཐྲོད།
drug addiction	ཐྲོས་ཁྲས་ལང་ཧོར།
drug dependence	ཐྲོས་ཁྲས་ལྷོས་ཧོར།
drug tolerance	ཐྲོས་ཁྲས་ཕེག་ཚད།
drum	རྡ་གཞོང་།
drum brake	རྡ་དབྱིབས་རྐྱ་ཐས།
dry ice	འཁྱགས་རྐྱམ།
dry rock geothermal power	རྐྱམ་ཙོ་ས་ཚན་གྱི་སྐྱོར་བས།
dualism	གཉིས་ཀྱབ་ཀྱི་ལྟ་བ།
duality	གཉིས་ཀཧིས།
duct	ཐྲུ་ཀུ
dumbbell	ཁྱུགས་ཕྲེལ།
duodenum	ཟངས་ཚགས། རྒྱ་སོར་བཟློ་གཉིས་མ།

dwarf ཐུང་ཚུང་།
dwarf star ཐུང་ཚུང་།
dynamic འགྱུར་བཀ
dynamic electricity འཁྱལ་གློག
dynamic equilibrium འཁྱལ་ལྡན་ཙ་མཉམ།
dynamic world འཚུག་ཙ་བོད་ཝོའི་འཛམ་གླིང་།
dynamics of the disease ནད་སྐྱར་ན་ལྟག། ནད་རྒྱག
dysdiadochokinesia སྐད་ཆགས་འཁྱལ་ཐྲོད་ཀྱིས་ཀྱི།
dysfunction བྱེད་ལས་ཀྱས་པ
dyskinesia འཁྱལ་ཐྲོད་འཚུག་པ
dyslexia འཕྲི་ཀློག་འཚོལ་ཀྱི
dysphasia ཐུ་བཟློད་དལ་བ
dyspnea དཀྲག་བཞེག
eardrum རྣ་ཐྲི
early warning radar ཐོན་བཤད་རེ་ཥར
earphones རྣ་འཛིག་ཀྱན་ཆས
earth ས་གཞི་གོ་ལ
eating disorder ཟས་ཐྲོད་འཚུག་ཁྱོན། (ཟ་འཚུག)
eccentricity ཁྱེས་ཚད
echinoderm ཆེར་པགས་ས་མས་ཅན། ཆེར་པགས་ཅན
echo ཟག་ཚ
echolocation ཟག་ཚ་གནས་འཚོལ
eclipsing binary ཐྲེན་ཕྱིན་ཟུང་ཁྲེ
ecological ཐོར་བཅུད་ཀྱི
ecological succession ཐོར་བཅུད་རིམ་འགྱུར
ecology ཐོར་བཅུད་རིག་པ
ecosystem ཐོར་བཅུད་གནས་ལྷག
ectoderm ཕྱི་ཁྲན
ectotherm ཕྱི་ཏོད་ཅན
ectothermy ཕྱི་ཏོད་རང་བཞིན
eddy འཁྱིལ་འགོར
effect བྱེད་རྒྱས
effector cell རྒྱལ་ཕྱིད་ཐུ་ལྷང
effector protein རྒྱལ་ཕྱིད་ཐྲི་ཧས
efferent copy ཕྱིར་རྒྱུ་འཐད་བཤད
efferent neuron ཕྱི་འཛིན་དབང་རྩ་ཐུ་ཀཏྲཀས
efficiency ལས་ཕྱོད
egg ཁམས་དམར། ཐྲོ་ང
ejaculation ཕྱིར་འབྱིན
elaboration རྒྱས་བཤད
elastic collision སོར་ཚུད་ཀདོད་ཐྲག
elastic force སོར་ཀནས་ཀྱགས
elastic limit ལྷེམ་ཀཤེས་རྒྱས་མཚམས
elastic substance ལྷེམ་ཧས
elasticity ལྷེམ་ཀཤེས
electric charge གློག་ཁུར
electric circuit གློག་ལམ
electric current གློག་རྒྱུན
electric dipole གློག་ཕྱེ་ཀཏེས་ལྡན
electric discharge གློག་ཁུར་ཤོར་བ། གློག་ཁུར་གློད་པ
electric eye གློག་མིག
electric field གློག་པ
electric field lines གློག་ཀི་པ་ཐིག
electric force གློག་ཀྱགས
electric generator གློག་རྩལ་སྐྱེན་ཆས
electric meter གློག་འཛལ་ཆས
electric motor གློག་ཀི་སྐྱལ་ཆས
electric plug གློག་ཕྱར
electric potential གློག་རའི་ལས་ཚད
electric potential energy གློག་ཀི་ཀནས་ལྷོས་རྒྱས་པ
electric power གློག་ཕྱོར
electric shield གློག་ཕྱབ
electric shock གློག་འཚུད
electric signal གློག་བཏ
electric transmission གློག་བརྒྱུད་ཀཏོང
electric-only power plant གློག་རྒྱང་གློག་ཁང
electrical ballast གློག་རྒྱུན་ལྷོས་ཆས
electrical discharge གློག་ཕྲོད་པ། གློག་ཤོར་བ
electrical energy གློག་རྩལ
electrical force གློག་ཀྱགས
electrical impulse གློག་ཀི་འཚུག་བཏ

electrical resistance ཐྲོག་གི་འགོག་ཤུགས།
electrical vibration ཐྲོག་ཤུགས་འདར་འཁྱལ།
electrically polarized ཐྲོག་འཕེལ་སྒེ་ཅིས།
electricity ཐྲོག
electrification ཐྲོག་འཁྱིད་འཛིན་གས།
electro-strong interaction ཐྲོག་ངན་སྒྲེལ་སྒྱོང་།
electrochemical gradient ཐྲོག་ཁྲས་ཀན་ཟང་ཚད།
electrochemical information ཐྲོག་ཁྲས་ཆ་འཕྲིན།
electrochemical signal ཐྲོག་ཁྲས་བཅན།
electrochemistry ཐྲོག་ཁྲས་རིག་བ།
electroconvulsive therapy ཐྲོག་ཕྱད་འདར་གཡོང་གསོ་ཐབས།
electrode ཐྲོག་སྒེ།
electrodynamics ཐྲོག་ཤུགས་རིག་བ། ཐྲོག་རྒྱོད་འཁྱལ་རིག
electroencephalogram (EEG) རྩྭད་ཁྲལ་ཐྲོག་རིས།
electrolysis ཐྲོག་འཕྱེད།
electromagnet ཐྲོག་རྨང་ལེན།
electromagnetic force ཐྲོག་རྨང་ལེན་གྱི་ཤུགས།
electromagnetic induction ཐྲོག་རྨང་ལེན་གྱི་རྒྱལ་སྐྱེན།
electromagnetic radiation ཐྲོག་རྨང་ལེན་གྱི་འཕྱིད་འཕྲོ།
electromagnetic spectrum ཐྲོག་རྨང་ལེན་གྱི་བོད་ཁལ།
electromagnetic wave ཐྲོག་རྨང་ལེན་གྱི་རླངས།
electromagnetism ཐྲོག་རྨང་ལེན་གྱི་རྩམ་གཅད
electromotive force (emf) ཐྲོག་རྩལ་རྒྱལ་ཤུགས།
electromyogram (EMG) ཁ་གནད་ཐྲོག་རིས།
electron ཐྲོག་རྩལ།
electron beam ཐྲོག་རྩལ་འཕྲོ་གདུང་།
electron cloud ཐྲོག་རྩལ་ཕྲིན་བ།
electron micrograph ཐྲོག་རྩལ་ཟུར་རིས།
electron microscope ཐྲོག་རྩལ་ཟུར་ཁེལ།
electron neutrino ཐྲོག་རྩལ་གྱི་མ་ཧིང་ཟུར་རྩལ།
electron shell ཐྲོག་རྩལ་ཤེལ་དེམ།
electron transport chain ཐྲོག་རྩལ་འཕོ་སྒྲིལ་ཟིང་བ།
electron volt (eV) ཐྲོག་རྩལ་ཥེལ་ཚད།
electronegative ཐྲོག་གི་མོ་ཀཏེས་ཅན།
electronegativity ཐྲོག་གི་མོ་ཀཏེས།
electronic leptons ཐྲོག་རྩལ་ལེབ་ཏོན།
electronic music ཐྲོག་ཆས་རོལ་དབྱངས།
electronic synthesizer བཟོ་སྒྲོང་ཐྲོག་ཆས།
electronics ཐྲོག་རྩལ་རིག་བ། ཐྲོག་ཆས་རིག་བ། ཐྲོག་ཆས།
electrophorus electricus ཐྲོག་བས་ཀས་ཐྲོག་ཅུ།
electrophysiological recording ཕུས་ཀྱི་ཐྲོག་ཚད་ཐོ་འགོད།
electropotential ཐྲོག་རྩས།
electroreception ཐྲོག་རྒྱུན་སྒྲེ་ལེན།
electroreceptor ཐྲོག་རྒྱུན་སྒྲེ་ལེན་པ།
electrostatics འཁྱལ་མེད་ཐྲོག་རིག
electroweak force ཐྲོག་ལྡུད་ཞན་ཤུགས།
electroweak interaction ཐྲོག་ཞན་སྒྲེལ་སྒྱོང་།
element རྩ་ཐང་།
elementary particles རྩ་རྩལ།
elevator ཐྲོག་ཁྱམས། (ཐྲོག་གི་འཕྱོགས་ཁྱམས།)
ellipse འཛོད་དཀྱིབས།
elliptical galaxy དཀྱི་ཚོགས་འཛོད་རྒྱ།
elongation རིང་སྒྲེ།
embryo སྐྱེམ་ཁྲིད་།
embryogenesis སྐྱེམ་ཁྲིད་འཚར་སྒྲེ།
embryology སྐྱེམ་ཁྲིད་རིག་བ།
embryonic neural tube སྐྱེམ་ཁྲིད་དབང་རྩའི་སྐྱུ་ཀྱ།
emergent properties གསར་ཐོན་ཁྱད་ཆོས།
emission ཐྲོད་འདོན། ཕྱིར་འཕྲོ།
emission lines འཕྲོ་ཕེག
emission nebula ཕྱིར་འཕྲོ་ཁྲར་ཕྲིན།

emission spectrum འཕྲོ་ཧལ། (འཕྲོས་བའི་འོད་ཧལ།)
emissivity འཕྲོ་གཏོང་ནུས་ཚད།
emotion ཐུགས་ཚོར། སེམས་ཐུགས།
emotion induction ཐུགས་ཚོར་སྐུལ་ལྡན།
emotion stimulation ཐུགས་ཚོར་འཕྲ་ལྡན།
emotional contagion ཐུགས་ཚོར་འགོ་གཏེས།
emotional memory ཐུགས་ཚོར་ཏན་པ། སེམས་ཐུགས་ཏན་པ།
emotional simulation ཐུགས་ཚོར་འཕྲ་ལྡན།
emotional valence ཐུགས་ཚོར་རིན་ཐང།
empathy མཁན་ཐུགས། (བདེ་སྡུག་མཁན་ཐུགས།)
emphysema བློ་ཕྱུ་ཐོག་ནད།
empirical evidence དཔང་རྟགས་མངོན་གྱུར།
empiricism མངོན་ཤེས་རིང་ལུགས།
empiricist མངོན་ཤེས་ཤྱ་བ།
emulsion མི་འཇོས་བསྲེས་ཕྱ།
encode བཏང་ཕྱིག
end product མཐའ་འབྲས། མཐུག་འབྲས། མཐའ་ཐོབ།
endemic disease ཡུལ་རིམས།
endocrine ནང་སྲོན། ནང་ཆགས།
endocrine signaling ནང་སྲོན་བཏང་གཏོང་།
endocrine system ནང་སྲོན་མ་ལག
endocytosis ཕྱ་ལྷང་ནང་འཇེན།
endoderm ནང་ཁྲན།
endogenous ནང་ལྷོད།
endogenous reinforcement system ལྷན་ལྷོས་ཀ་སྒྲོན་མ་ལག
endogenous reward system ལྷན་ལྷོས་བདེ་ཁམས་མ་ལག
endolymph ནང་གནས་ཆུ་ཁོར།
endomysium ཤ་ཕྱིམ་ནང་ཕྱི།
endoplasmic reticulum གཅེར་ནང་བྱ་ཚོགས།
endoskeleton ནང་ཕྲེན།
endosperm ནང་ཕྱི།
endospore ཐུག་ས་ཟོན།
endosymbiotic theory ནང་འཚོགས་ཆར་མ་ཀཤ
endothelium ནང་ཁྱེ།
endotherm ནང་ཏོད་ཅན།
endothermic reaction ནུས་ལེན་ཁྲས་ཐྱོད།
endothermy ནང་ཏོད་ངང་བཞེན།
energy ནུས་པ།
energy level ནུས་རིམ།
energy of being ངང་བའི་ནུས་པ།
energy state ནུས་བབ།
enervation ཐུངས་ཀོར།
engine འཕྲུལ་འཁོར།
engineer བཟོ་རིག་འཚར་འགོད་པ།
engineering བཟོ་རིག
Eniwetok atoll ཨྱུར་ལྷོང་ཨེ་ནི་ཨི་ཏ་ཀ
enolase ཨེ་ནོ་ལྷོན་ཁྲས།
enquiry ཏི་ཁྱད།
entanglement འཛིངས་འཁྲིལ།
enteric ཆུ་མའི།
entorhinal cortex (EC) ནང་ལྷའི་ཀླད་ཀྱན།
entropy འཚུག་ཚད།
environmental philosopher ཁོར་ཡུག་ལྟ་ཀྱབ་ཤྱ་བ།
environmental stressors ཁོར་ཡུག་གི་གནོན་ཏྲེན།
enzymatic reaction ཕྲེན་ཁྲས་ཁྲས་འགྱུར།
enzyme ཕྲེན་ཁྲས།
eoarchean period ཡར་བཀྲལ་ཐོག་མའི་དུས་བཅས།
eocene ཐུ་བའི་དུས་ཀྲན།
eon བཀྲལ་ཆེན།
eosinophil དམར་ལེན།
epidemic ནད་ཡམས།
epidemic disease ནད་ཡམས། རིམས་ནད།
epidemiologist ནད་ཡམས་རིག་པ་བ།
epidemiology ནད་ཡམས་རིག་པ།
epidermis ཕྱི་པཊས།
epididymis ཐོད་ཟྭར།
epigenetic change རིགས་ཁྲས་འབད་འགྱུར།
epigenetics རིགས་ཁྲས་འབད་རིག
epiglottis ཨཱལ་ཁེབས།
epilepsy བཏུལ་གཟེར།
epileptic seizure བཏུལ་གཟེར་འབད་རིངས།

epimysium ཀ་སྒྲོམ་ཕྱི་ཤྭི།
epinephrine ཨེ་པི་ནེཕ་རིན།
epiphyte རྩྭང་ཤིང་།
episodic memory བྱུང་བའི་ཏན་པ།
epistasis ཀཱཥན་ཁྱིད།
epistatic gene ཁྱིད་བྱེད་རིགས་རྒྱས།
epithelial membrane ཀྱན་ཤྭི།
epithelial tissue ཀྱན་པའི་ཕྱང་བྱུབ།
epithelium ཀྱན་པ།
epoch དུས་རྐབས།
epoxy པོག་ཚི། (ཨེ་پོག་འབྱར་ཚི།)
equable སྙོམས་རྒྱང་།
equal and opposite མཉམ་ལ་ལྷོག་པ།
equally likely events ཁྲིད་མཉམ་བྱུང་བ།
equation མཉམ་རྩིས།
equator དཀྱིལ་ཕེག
equatorial regions དཀྱིལ་ཕེག་སར་ཁུལ།
equilibrium ཚ་མཉམ།
equilibrium potential ཚ་མཉམ་རྩོལ་པ།
equilibrium rule ཚ་མཉམ་སྒྲིག་ཀཱི།
equivalence མཉམ་ཐང་།
era བསྐལ་པ།
ergosterol ཏྲམ་ཥཀ
errors of commission ཕྱོག་ཐྲོན།
errors of omission ཚད་ཐྲོན།
erythrocyte དམར་ཕྱང་།
escape velocity ཐར་ཁྱས་རྒྱུར་ཚད།
esophagus མིད་པ།
essential nutrient ངེས་མཁོའི་བཅུད་རྒྱས། མཁོ་བཅུད།
estradiol ཨེ་སི་ཏ་ཛོལ་རྩེན་ཀཱཥིན།
estrogen མོའི་རྩེན་ཀཱཥིར།
estuary ཆུ་མཚོ་འདྲེས་ཁུལ།
ether ཨི་ཐར།
ethology ཀཱཥིས་ཐྲོད་རིག་པ།
euclidean geometry ཡུག་ལི་དབྱིབས་རྩིས།
eugenics རྒྱུད་འདེམས་རིག་པ།
eugenics movement མི་རིགས་འདེམས་ཀཱམས་ལས་འཁྱལ།

euglena མིག་བཟང་། ཡུག་ལིན།
eukaryota ཥིད་ལྡན་རྒྱུ་དངོས་ཀྱི་ཐྲེ།
eukaryote ཥིད་ལྡན་རྒྱུ་དངོས།
eukaryotic cell ཥིད་ལྡན་ཐུན་ཕྱང་།
European Council for Nuclear Research ཡོ་རོབ་ཁྲི་རྒྱལ་ཁྱམས་ཁྱེད་ལྡན་ཀཱཥ་།
European Space Agency ཡོ་རོབ་མཁའ་དབྱིངས་ཁྱེད་བཤོད་ལྡན་ཀཱཥ་།
eusocial species ཐུལ་ལེགས་རྒྱུ་ཚོགས་ཥི་རིགས།
euthanasia ཐྲོག་རྒྱུན་ཀཱཥོད་པ།
evaluate རིན་ཐང་འཇལ་བ།
evaluation ཐང་འཇལ། རིན་ཐང་འཇལ་བ།
evaluative response རིན་འཇལ་ཡ་ལན།
Evangelism ཡེ་ཤུ་ཁྲིབ་རྩེལ་དོར་ཡུགས།
evaporation རླངས་འཕྱར།
event བྱུང་བ།
event horizon བྱུང་བའི་མཐའ་མཚམས།
event-related optical signal (EROS) བྱུང་འབྲེལ་འོད་བཤད།
evergreen ཀཱུན་ལྡན་།
evergreen plant ཀཱུན་ལྡན་ཤིང་ཤེས།
evidence དཔང་རྟགས།
evocative memories ཐྲོན་བྱེད་ཏན་པ།
evolution འགེལ་འཕྱར།
evolutionary biology འགེལ་འཕྱར་རྒྱུ་དངོས་རིག་པ།
evolutionary taxonomist འགེལ་འཕྱར་དབྱེ་བརྒྱ་པ།
evolutionary taxonomy འགེལ་འཕྱར་དབྱེ་བརྒྱ་རིག་པ།
evolutionary track འགེལ་འཕྱར་བཀོད་ལམ།
evolutionist འགེལ་འཕྱར་རྒྱུ་པ།
evolve འགེལ་འཕྱར་བྱེད་པ།
exact copies འཛུ་བཏུས་ངོ་མ།
exafference ཕྱི་ཁྱུས་ནང་རྒྱུ།
examination ༡ བརྟག་པ། ༢ ཡིག་རྒྱུགས།
exaptation ཐུབས་འཕྱར།
exchange pool བཟོ་ལེན་སྒ་ཚུགས།
exchange pump བཟོ་རྒྱུར་ཕྱ་མདའ།
excitation བར་སྣང་།
excitatory བར་སྣང་བར་བཞིན།

excitatory postsynaptic potential (EPSP) མཐུད་མཚམས་རྟེས་ཀྱི་རླུང་བྱེད་ཐྱོ་བས་ཚད།
excitatory synapse ངར་སྨོང་མཐུད་མཚམས།
excitatory transmitter རླུང་བྱེད་འཕྲིན་པ།
excited ངར་ས་པའི།
excited electron རྒྱས་འབར་གློག་རྡུལ།
excretion ཕྱིགས་དོར། ཕྱིགས་མ།
excretory system ཕྱིགས་འདོར་མ་ལག ཏི་འདོར་མ་ལག
executive control network འཛིན་ཐྲོན་སྐྱང་བས་འཛིན་ཏ་ཚོགས།
exemplar དཔེར་འོས།
exert force ཤུགས་རྒྱག་པ།
exhale དབུགས་བཏང་བ། དབུགས་འཕྱིན་པ།
exhaustive events བྱང་བ་ཀུན་འདུས།
exocrine gland ཕྱི་རྒྱན་རྒྱན་བྱ།
exocytosis ཐུ་ལྡང་ཕྱི་འཕྲན།
exogenous ཕྱི་ལྷུན།
exoskeleton ཕྱི་ཐྲོན།
exothermic reaction རྒྱས་ཐྲོན་ཁྲས་ཐྲོར།
exotic species བྱེས་འགོད་ཀྱི་རིགས།
expansion རྒྱ་བསྐྱེད།
expansion factor རྒྱ་ལྷུན་རྒྱུན་གྱུར་བས།
expansion joint ནར་ཕྱིགས།
experience ཉམས་ཐྲོང་། ཐྲོང་བ།
experiment བརྟག་དཔྱད།
experimental biologist ལྷུ་འདོས་ཚོད་ཡུལ་པ། (ལྷུ་འདོས་བརྟག་དཔྱད་པ།)
experimental design བརྟག་དཔྱད་ཀྱི་འཚར་འགོད།
experimental physics བརྟག་དཔྱད་འདོས་ཁམས་རིག་པ།
experimental treatment ཚོད་ལྡན་ཀི་གསོ་ཐབས།
explanandum རྒྱས་པར་བགཤད་བྱ།
explanans རྒྱས་པར་འཚད་བྱེད།
explanation གསེད་བཀྲོལ། རྒྱས་པར་གཤད།
explicit memory མངོན་གསལ་ཏན་པ།
explode ཕྱི་འཛོར།
exploration འཚོལ་ཞིབ།
exponential ཐྲོན་སས་འགྱུར།
exponential growth ཐྲོན་སས་འགྱུར་ལྷུན་འགལ།
exposure ཟོག་ཚད། འཕྲད་ཚད།
exposure and response prevention (ERP) རྒྱུན་འཇིས་ལན་འགོག
exposure therapy རྒྱུན་འཇིས་གསོ་ཐབས།
extensor རྒྱོ་བྱེད་ཀ་ཕྱིས།
external agent ཕྱི་རྒྱུན།
external force ཕྱི་ཏུགས།
external infectious agent ཕྱི་རྒྱུན་འགོས་ཉེན་ཅན།
exteroception ཕྱི་ཚོར།
extinction རྒྱ་ཐྲོར།
extracellular gradients ཐུ་ལྡང་ཕྱི་འགོད་གཟར་ཚ།
extracellular matrix ཐུ་ལྡང་ཕྱི་ཏ་ཕྱུར།
extraction ཕྱི་ར་འདོན།
extraocular muscle མིག་མཐའི་ཀ་ཕྱིས།
extremophile ཚུབ་དགའ།
extrinsic ཕྱི་ཀི།
eyepiece ལྟ་ཤེལ།
facial action coding system (FACS) གདོང་ཀྱས་བཏང་ཕྱིག་མ་ལག
facial muscle གདོང་གི་ཀ་གནད།
facial nerve གདོང་གི་དབང་རྩ།
facial nucleus གདོང་གི་རྩ་ཚོས།
facilitated diffusion མཐུན་ཐྲོར་ཁྱུར་འགྱེད།
fact དངོས་དོན།
factor རྒྱུན།
FADH2 ཨེཌ་ཨེ་ཏྲི་ཨེཚ་ ཅ
fahrenheit ཐྲ་དིན་ཏེ་ཁི། ཐྲ་བན་ཐོང་ཚད།
fahrenheit scale ཐྲ་བན་ཏེ་ཀང་རྒྱགས།
fallacious inference ཐྲེས་དཔག་རྒྱོན་ཅན།
fallacy ཐྲོན།
fallibility འཁྲུལ་ཅང་བའི་བར་བཞིན།
fallopian tube ཁམས་དམར་འདྲིན་ཐྲྭ།
false memory འཁྲུལ་ཏན།
falsifiable འཁྲུལ་བར་བསྒྲུབ་ཅང་།

family	ཁྱིམ་ཚང་།
family tree	ཁྱིམ་རྒྱུད་སྡོད་ཤོ།
Faraday's law	རྒྱ་བ་ཏེ་ཡི་གཏན་ཁྱིམས།
farsighted	རིང་མཐོང་། རྒྱང་མཐོང་།
fascicle	ཁྲན་ཤོ།
fat	ཛིལ་ཞག
fat cell	ཛིལ་ཞག་ཟླ་ཕྱང་།
fatigue	ངལ་བྱད།
fatty acid	ཛིལ་ལྡན་རྒྱུར།
favorable event	མཐུན་པའི་ཐུབ་བ།
fear conditioning	འཇིགས་འཇིས།
fear-potentiated startle (FPS)	འཇིགས་བསྒྲངས་འཕྲོག་འཁོ
feature	རྟགས་པ།
feature integration theory	ཁྱད་ཚོས་ཕྱོགས་སྡུད་རྟགས་གཞུང
feces	ཕྱི་ས། ཏི་ཚྭ།
feedback	ལྡོག་གསོ། རྒྱབ་གཏོར་།
feedback control	ལྡོག་གསོ་ཚོད་འཛིན།
feedback system	ལྡོག་གསོ་མ་ཡག
feedforward	མདུན་གསོ།
feedforward control	མདུན་གསོ་སྐྱངས་འཛིན།
feedforward regulation	མདུན་གསོ་བཀོད་ཕྱིག
feedforward systems	མདུན་གསོ་མ་ཡག
feminism	མོ་ཚོས་ཝིད་ཡུགས།
feminist	མོ་ཚོས་སྨྲ་བ།
Fermat's principle of least time	རྒྱར་མེཏ་ཡི་ཡུན་ཐུང་རྩེ་ངོན
fermentation	ཟབས་ཐྲོག། རྒྱུར་བསྡུལ།
fermions	ཏྲེར་མིའི་རྡུལ།
fertilization	ས་བོན་འཇེས་ཐྲོག།
fertilized egg	ཁམས་འདུས་ས་བོན།
fetal alcohol syndrome (FAS)	མངལ་གཏས་ཚང་ཉེས། མངལ་ གཏས་ཚང་མཐར་ཆུགས་འདུས
fetus	མངལ་གཏས།
feynman diagram	ཟ་ཡིན་མེན་དམེ་ཝིས།
fiber	ཐིད་རྒྱུད། ཁད་ཐུ།
fibre	ཆུ་རྒྱུས། ཐག་རན། ཁ་ས།
fibrin	ཁད་ཐུ།
fibrin (la)	ཕེད་ལིན་ཐྲི།
fibrinogen	ཁྲག་ཅི་ཐྲོན་ཡོས། ཁད་ཐུ་ ཐྲོན་ཡོས།
fibrous gel	ཐུ་ཁྱེ།
fibrous root	རྒྱས་པ་ཅན་ཀྱི་རྩ་བ།
fictitious force	ཐུ་ཀུཊས།
field	བ་བ།
field induction	བ་བ་རྒྱལ་བསྐྱེན། བ་བ་ཁྱབ་འགྱེད།
field lines	བ་ཕེག
fife	འཕྲེད་ཀླིང་།
fight or flight	འཐབ་བམ་འཕྲོས།
fight or flight response	འཐབ་ཕྲོས་གང་རུང་གི་ཡ་ལན།
figure skater	ཐུངས་འཕྲེ་འཁྱག་ཏུད་པ། ཁྲབ་ འཕྲེ་འཁྱག་ཏུད་པ། འཕྲེ་ཏུད་པ།
filament	ཅག་ཟན།
filament	ཐྲོང་ཀྱུད།
filling-in phenomenon	ཁ་ཕྲོང་བྱ་གཞག
film	སྒྲ་ཥོག ཕྱེས་མ། ཕྱི་ཥོག
filter feeder	འཚག་གཟན་པ།
finch	ཟག་ཕྱི་ཏུ།
fine-tuning	གས་ལ་ཁ་འདོན་པ།
finite planet	ཚད་ཅན་གོ་ལ།
fire hose	མེ་ཁོད་ཆུ་ཐྲུག
first-person perspective	གང་ཟག་དང་ཕ�eའི་ལྟ་ཚུལ།
fisheye lens	ཅ་མིག་དྲངས་ཤེལ།
fission	གས་འགྱུར།
fist	ཐྲུར་མཐོག
fitness	འཚོ་འཕྲོད།
fitting	རན་འཚམས།
fixation	ཐྲྱུར་བཀོལ།
fixation point	དམིགས་གནས། ཕྱིར་ས།
fixational eye	ཕྱིར་མིག
flagellate	ཏ་འཕྲོ།
flagellum	འཕྲེར་ཏ།
flagship species	ཚབ་མཐོན་ཅེ་ཝིགས། དར་ཐྲ་ལྟ་ ཐུའི་ཅེ་ཝིགས།
flange	འཕྱར་ཁ།
flashbulb memory	ཏན་གསལ།

flat geometry ལེབ་རྩིས།
flavor རོ།
flexibility མཉེན་ཚ།
flexor རྐྱེམ་བྱེད་གཞི་རྒྱས། རྐྱེམ་གཞ
flexor reflex རྐྱེམ་ཧའེ་ལྟོ་ཀ་འཁྱལ།
floating platform འཚོ་ཐེག་ས།
flotation འཚོ་ལྟེང་།
flow chart རྒྱུན་རིམ་ཕིག་རིས།
flow diagram རྒྱུན་རིམ་དབེ་རིས།
fluent aphasia ཁ་བའི་ལྷུ་འཚོལ།
fluid རྒྱུ་གཟུགས།
fluid mosaic model གཞི་བོད་དང་ཁྲ་བོ་འབྲ་བཤེ་དབེ་ཚད།
fluoresce འཚེར་བ།
fluorescence ཐད་འཚེར།
fluorescent lamp ཐད་འཚེར་གློག་ཐྲོན།
fluorescent microscopes ཐད་འཚེར་ཚེ་ཧེལ། ཐད་འཚེར་ཐུ་མཐོང་ཚེ་ཧེལ།
fluorescing element འཚེར་ཐུས།
fluorine (F) རྒྱ་ཐུས་ཕུ་ཚོན།
fluorodeoxyglucose ཕུ་ཚོ་ཅོ་ཏྲི་ཨོག་ལི་ཀྱ་ཕུ་མངར་ཐུས།
flying squirrel བྱ་མ་ཁྱི། འཕྱར་ནུས་ནགས་ཁྱི།
flypaper ཐྲུང་ཙོག
flywheel འཕྱར་འཁོར།
FM ཨེཕ་ཨེམ།
fMRI ཆེད་ལས་ཐུད་དཔར།
focal length འདྲ་གནས་རིང་ཚད།
focal plane འདྲ་ཐོས།
focal point འདྲ་ཚིག
focus འདྲ་གནས།
foghorn རླུག་དྲངས།
folate ཚོ་ལེ་ཏེ།
follicle-stimulating hormone (FSH) ཤུས་ཟ་རྐྱེལ་འཁེན་ཐུས།
food chain ཟས་ལྷེང་།
food irradiation ཟས་སྲུང་འཁྱིད་ཐྲོ།
food pyramid ཟས་ཕྱང་གནས་རིམ།
food web ཟས་དྲ།

force ཀྱུགས།
force carrier ཀྱུགས་ཕེག་རྡུལ།
force field ཀྱུགས་ར།
force multiplier ཀྱུགས་ཤུད་ཐེལ་བྱེད།
force of impact བཏད་ཀྱུགས།
force of repulsion བཐྲོག་ཀྱུགས།
force pair ཀྱུགས་ཟུང་། ཀྱུགས་ཚ་གཅིག
forced vibration རྐྱེལ་འདར།
forebrain མདུན་ལྷུད།
foreign agents རྒྱལ་མེད་ཕྱི་རྒྱུན།
forklift འདེགས་ཚོད།
formula ཕྱི་འཕྲོས།
fornix གཞུ་དབྱིབས་རྩ་རྒྱས།
fosbury flop འཚོ་ཕེ་ཐུ་རྒྱབ་མཚོང་།
fossil འབྲུར་ཐོ།
fossil fuel འབྲུར་ཐོའི་བྱད་ཐུས།
fossil record ༡ འབྲུར་ཐོ་ཟླུང་བཅས། ༢ འབྲུར་ཐོའི་ཞིན་ཌོ།
fossil-fuel-fired power plant གློ་ཐུ་ཐད་ཐུས་བསྲེག་པའི་ཐྲོག་ཁང་།
foundation species གཞི་རྩེན་ཀ་ཏེ་རིགས། ཆར་གཞི་ལྟ་བའི་ཀ་ཏེ་རིགས།
four forces ཀྱུགས་བཞི།
four-cycle internal combustion gasoline engine རྒྱུན་འཁོར་བཞི་མའི་ཐོ་ལྟེམ་ནང་འབར་འཕྱལ་འཁོར།
four-dimensional space ཕྱོགས་ཚ་བཞི་ལྟན་མཁའ་དབྱིངས།
Fourier analysis ཕྱུ་རི་ཡེར་ཀྱི་བརྟག་པ།
fourth root བཞི་ཕྱྱུར་རྩ་བ།
fovea དོང་ཚུང་།
fractal ཐྱམ་དབྱིབས།
fractal antenna ཚ་སྐྱེད་གནམ་རྐྱེད།
fractal shape ཐྱམ་དབྱིབས།
fraction ༡ ཀྱངས་ཚ། ༢ ཚ་ཁས།
fraction of a second རྐར་ཚའི་དུས་ཐུ།
frame dragging ཐྲོམ་གཞི་འཛིན་འཁྱལ།
frame of reference ཕྱོས་གཞི།
frameshift mutation རིས་མེད་ཐྲོམ་འགྱུར།
Fraunhofer lines ཕྲ་ཏུན་ཥོ་ཏྲིར་ཕིག

free nerve endings ཚ་སྐྱེ་རང་ཀ་བ། ཚ་སྐྱེ་རང་དབང་བ།
freefall རང་ལྟུང་།
freewheeling རང་དབང་ཏུ་འཁོར་བཏོན།
freeze-dried འཁྱགས་རྐན་ཕེབས་པ། (འཁྱགས་བཀྲམས།)
freezing point འཁྱགས་ཚད།
freight car དོས་འཁོར།
French horn ཐྱ་རན་སིའི་རཏ་ཏུང་།
frequency རྒྱུན་གྱོད།
frequency band རྒྱུན་གྱོད་ཏམ་ཚན།
frequency distribution རྒྱུན་གྱོད་ཁྱབ་ཐུལ།
frequency distribution table རྒྱུན་གྱོད་ཁྱལ་རེའུ་མིག
frequency interpretation རྒྱུན་གྱོད་དོན་འགྲེལ།
frequency modulation (FM) རྒྱུན་གྱོད་ཕྱིག་སྒྱུར། (རྒྱུན་ཕྱིག)
frequency ranges རྒྱུན་གྱོད་ཚད་རིམ།
freshwater biome ཆུ་ཀཆང་འཚོ་ཁམས། ཆུ་ཀཆང་འཚོ་ལྷེ།
Freudian ཕི་ཏོ་ཡི་ཏི་སྒྲ་བ།
friction བརྡར་ཟྱུགས།
fringe ཁ་ཚད།
frontal lobe མདུན་ཀལ། མདུན་འདབ།
fronto-insular cortex མདུན་མའི་གླིང་ཟྱན།
frontoparietal executive network ཐོད་མདུན་འཛིན་ཀྱོང་ཌ་རྒྱ།
frozen time problem ཏུས་བཀག་དཀའ་ཁནད།
fructose ཟླ་བྱ་མངར་ཁྲས།
fruit flies ཁྱི་ཅོ་ཀ་ཏང་བ། ཁྱི་ལྷང་།
fuel ཏད་ཁྲས།
fuel cell ཏད་ཁྲས་བློ་ཀ་ལྷན།
fuel economy ཏད་ཁྲས་བསྲི་ཚཁས།
fulcrum འཚོགས་རྟེན།
fumarate ཟླ་མ་ལྷུང་ནུ། ཟླ་མ་ནུ།
fumaric acid ཟླ་མ་ལྷུང་།
function ༡ ཕྱིད་ལས། ༢ ལྟོས་ཀྱངས།
functional brain imaging ཐྲེད་ལས་ལྟོག་བར།
functional connectivity ཕྱིད་ལས་འབྲེལ་མཐུད།
functional group ལས་ཁྲེ་རྒ་ཚོགས།
functional magnetic resonance imaging (fMRI) ཕྱིད་ལས་ཁམ་ལེན་མཁན་འདར་དཔར་ལེན།
functional neuroanatomy ཕྱིའི་ཕྱུང་གནས་རིག་པ།
functional system ལས་ཀྱུགས་མ་ལག
functional unit ཕྱིད་ལས་ཐོམ་ཀཱུ། ལས་འཁྱར་ཐོམ་ཀཱུ།
fundamental bosons ཐུལ་ས་ཚན་ཀཱུ་རྒྱལ།
fundamental fermions ཐྲུར་མི་ཀཱུ་རྒྱལ།
fundamental frequency ཀཱུ་ཁྱེའི་རྒྱུན་གྱོད།
fundamental interactions ཀཱུ་ཁྱེའི་འབངས་སྒྲེལ། (ཀཱུ་ཁྱེའི་འབངས་སྒྱོར།)
fundamental particle ཀཱུ་རྒྱལ།
fundamental unit ཀཱུ་ཁྱེའི་བཅུ་ཀཱུ།
fungus (fungi) ཏྲམ་ཐྲ། ཏྲམ་ཀ
fungiform ཏྲམ་ཀཟླཀས།
fuse ཁྱུན་ཟྱུད།
fusiform face area (FFA) འཕར་ཀཟླཀས་ཀདོར་ཀཱུ།
fusiform gyrus འཕར་དབྱིབས་ཟེ་ཐྲུད།
fusion འདུས་འགྱུར།
futurist འཕྲུང་འགྱུར་ཐ་ལ། འཕྲུང་འགྱུར་ལེགས་ཐ་ལ།
G-protein coupled receptors ཐ་ཕ་ཁ་ལས་ལྡན་བའི་ཐེ་ལེན་པ།
G1-phase ཐེ་ཁ་ཡོ་ ༡
G2-phase ཐེ་ཁ་ཡོ་ ༢
GABA (gamma-aminobutyric acid) ཐ་ཁ།
gadolinium ཚ་ཁས་ཀཏ་ཝོ་ལི་ཡམ།
galactic disk དཀྱ་ཚིགས་ལྟེ་མ།
galactose ཀེ་ལེག་མངར་ཁྲས།
galapagos islands གླིང་ལྷན་ཐ་ལ་པ་ཡོ་ཐོ།
galaxy དཀྱ་ཚིགས།

gall bladder མཁྲིས་སྒྲོད།
galvanometer ཟླུམ་ཤེ་ཆོ་འཁངས་ཚས། སྨྲོག་འཁངས་ཚས།
gamete ཁམས་རྡུལ།
gametocyte ཁམས་ཀྱི་ཕྱི་ལྷང་།
gametogenesis ཁམས་རྡུལ་གྱི་རིམ།
gametophyte ཆིས་ཀྱིད་ཁམས་རྡུལ་ཚཁས་རིམ།
gamma photon ཟླ་མ་འོད་རྡུལ།
gamma rays ཟླ་མ་འཕྲོ་ཐེར།
gamma-amino-butyric acid (GABA) ཟླ་མ་ཨེ་མི་ཅོ་ཐྲ་ཏི་རིག་ཟླུར་ཐར། (ཟླ་ཐྲ།)
ganglion ཆ་འདུས།
gas རླངས་ཀཐུགས།
gas chamber རླངས་ཁྲམ།
gas discharge tube རླངས་འདོན་ཐྲ་ཀྱ
gaseous cloud རླངས་ཐྲིན།
gasoline རླངས་སྒྲམ།
gastric gland ཚོ་བའི་རྩེན་བྱ།
gastrointestinal (GI) tract ཚྭ་རྒྱུ་ལྷུག་ལས།
gastrula ཁོད་ལྷུམ།
gastrulation ཁོད་ལྷུམ་འགྱུར་རིམ།
gate control theory འཇུག་ཐོ་ལྡང་སར་ཞིན་རྩམ་ཀཁག
gauge pressure ཚས་འཁངས་ཀཆོན་ཀྱགས།
gear ས་འཁོར།
geiger counter ཐྲེ་ཐྲར་བཀྲེ་ཚས།
gel ཁྲེ།
gelation ཝེགས་འགྱུར།
gene རིགས་ཐུས།
gene cloning རིགས་ཐུས་བོ་བཏྲ།
gene diagnosis རིགས་ཐུས་ཀྱི་བརྟག་ཕབས།
gene expression རིགས་ཐུས་མངོན་རྩམ།
gene flow རིགས་ཐུས་ཀྱི་རྒྱུ་བ།
gene mapping རིགས་ཐུས་ཁྲ་ཡབ།
gene pool རིགས་ཐུས་ཚོ་བ།
gene theory རིགས་ཐུས་རྩམ་ཀཁག
gene therapy རིགས་ཐུས་ཀསོ་ཕབས།
gene transfer རིགས་ཐུས་ཀཆས་ཐྲོ།
general anesthesia ཡོངས་ཐྲེད།
general form ཐྲི་རྩམ།
general intelligence ཀཤེ་ཆུའི་རྩམ་དབྱྱོད། ཀཤེ་ཆུའི་ཐྲོ་ཐོས།
general law ཐྲི་ཁྲིམས།
general theory of relativity ཐྲི་ཁྲབ་ཐྲོས་བྱེ་བར་རྩམ་བཞག
general-purpose problem-solver ཐྲི་ཀོ་འབེར་ཞིང་དཀའ་ཐུགས་ཀྱི་ས་ལ་བྱེད།
generalization ཐྲི་ཐྲེ།
generalized epilepsy ཁྲབ་མཆེད་བཏུལ་ཀཐེར།
generalized equation ཐྲི་བཐྲེས་མཉམ་བྱ།
generating plant ཐྲོ་ཀ་ཁྲོད་བཟོ་བྱ
generation རབས།
generator ཁྲེད་ཚས། ཟླུན་ཚས།
generator effect ཟླུན་ཚས་ཆུས་ལྷོང་།
genetic code རིགས་ཐུས་ཀསང་བཏ།
genetic disease རིགས་ཐུས་འཁྲུག་ཆད།
genetic disorder རིགས་ཐུས་འཁྲུག་ཐྲོན།
genetic drift རིགས་ཐུས་འཚོ་ཐབས།
genetic engineering རིགས་ཐུས་ཟླུར་ཐྲིག
genetic fingerprint རིགས་ཐུས་མཐྱོབ་ཐེལ
genetic predisposition རིགས་ཐུས་ཐག་ཚཁས།
genetic screening རིགས་ཐུས་བཅེར་ཚཁས།
genetic shuffling རིགས་ཐུས་ཐཟླུར་དཀྱག
genetic trait རིགས་ཐུས་ཀྱི་ཁྲབ་རྩམ།
genetic transfer རིགས་ཐུས་ཀཆས་ཐྲོ།
genetically engineered food རིགས་ཐུས་བཅོས་ཟླུར་ཀྱི་བཟའ་ཚས། རིགས་ཐུས་བཅོས་ཟླུར་བཟའ་བཅའ།
geneticist རིགས་ཐུས་རིག་པ་པ།
genetics རིགས་ཐུས་རིག་པ།
genital འདོམས་ཀྱི།
genital herpes མཚན་འབྲུམ།
genital warts མཚན་མཇེར།
genome ཕྲེད་ཆོས།
genotype རིགས་ཐུས་ཀྱབ་ཚ།
genu ས་ལྷུས།
genus རྒྱུད།

geocentric model ལས་མ་གླིང་དབྱས་གནས་དང་། གཞི།
geocentric system ལས་མ་གླིང་དབྱས་གནས་ཀྱི་ལམ་ཕྱགས།
geocentric universe གོ་ལ་དབྱས་གནས་ཀྱི་འཛིག་རྟེན།
geodesic lines གོ་ཕེག
geologic time scale ས་ཁམས་དུས་ཚད།
geology ས་གཤིས་རིག་པ།
geosphere ས་ཁམས།
geothermal energy ས་ཚན་རྩྭས་པ།
germ ཟས་སྲིན།
germ cell ས་བོན་ཟས་ཕྱང་།
germ theory ཟས་སྲིན་རྩམ་གཞུང
germanium ཙུ་ཎས་ཌར་མེ་ནི་ཡམ།
germinal neuroepithelium cells དབང་ཙུ་ཟླ་ཀྱི་ས་བོན་ཟས་ཕྱང་།
germination ཟླ་བ་འབྱས་པ།
germline DNA སོན་ཕིག་རྒྱ་ཡིན་ཡེ།
germline mutation སོན་ཕིག་འགྱུར་ཞྭ་
geyser གནམ་འཚོར་རྩུ་ཚན།
GI Bill ཟླ་ཕེ་ཁྲིམས་འཚར། (གཞུང་གནང་ཁྲིམས་འཚར།)
giant molecular cloud འཇུས་རྡུལ་ཕྲེན་ཚེན།
giants རྒན་ཚེན།
giardiasis ཟླ་རྒྱ་གཅན་ཚད།
gibbous moon ནོག་ཟླ་བ།
gills ཀ་ཕྱོགས།
gizzard ཕྱི་ཁུག
gland རྩེན་བྱ།
glaucoma ནང་འཕྱེ།
glial cell འབྱར་ཕྱི་ཟས་ཕྱང་།
gliding cart ལྷིང་འཁོར།
glioma ཕྱི་ནས་ཕྱི་ཙུ་ཟླན།
global warming གོ་ལ་ཚ་འགྱུར།
globin ཐྲུམ་ཕྱེ།
globin protein ཐྲུམ་ཕྱེ།
globular cluster ཐྲུམ་ཚོམ།
globus pallidus ཐྲུམ་ཁྱེ
glossopharyngeal nerve ལྕེ་མཁྲིན་དབང་ཙུ།

glucocorticoid receptor (GR) ཏྲ་ཕ་ཁོ་ཁོར་ཏི་ཁོ་ཡེ་ཏི་ལྕེ་ལེན་པ།
glucose ཏྲ་ཕ་མདར། ཏྲ་ཕ་མདར་ཟླས། མདར་བཅུད།
glue molecule འབྲེར་བཀ་འདྲས་རྡུལ།
gluon ཐྲུལ་ཨོན་རྡུལ།
glutamate ཏྲ་ཕ་ཏ་མེཏ།
glutamatergic cells ཏྲ་ཕ་ཏ་མེ་བཀོལ་བའི་ཟླ་ཕྱང་།
glutamic acid ཏྲ་ཕ་ཏ་ཐྲུར།
glutaminergic ཏྲ་ཕ་ཏ་མིན་ཅེར་ཟླིག
glyceraldehyde 3-phosphate ཟྭ་ཕེ་ལེ་ར་ཌཱ་ཏེ་ཏ་ཏ། ༣-ཕོ་ས་ཕེ
glyceraldehyde phosphate dehydrogenase ཟྭ་ཕེ་ལེ་ར་ཌཱ་ཏ་ཏ། ཕོ་ས་ཕེ་ཏ་ཏ་ཁ་ཡེ་ཏ། ཕོ་ས་ཕེ་ཡེ་ཏ་ཁ་ཡ་ཏ་ཟླ་ཕན་ཟླིན་ཟླས།
glyceride ཟྭ་ཕེ་ལེ་ར་ཡེ་ཏི།
glycerin ཟྭ་ཕེ་ལེ་ཏིན།
glycerol ཟྭ་ཕེ་ལེ་ཏོལ།
glycine ཟྭ་ཕེ་ལིན།
glycogen མདར་ཟླིད།
glycolipid མདར་བཅས་ལེ་ཚྭ།
glycolysis མདར་ཟླས་ཞིག་འགྱུར།
glycoprotein མདར་བཅས་ཕྱེ་ཟླས།
glycosidic མདར་བཅས་ཀྱི།
glymphatic system འབྲར་ཙུ་མ་ལག (འབྲར་ཀྱི་དང་ཙུ་ལོར་ཀྱི་མ་ལག)
go-signal སོང་བཏུ།
goal-directed behavior དམིགས་ཀ་ཏད་ཐྲོད་ལམ། (དམིགས་ཡུལ་ལ་ཀ་ཏད་པའི་ཐྲོད་ལམ།)
goiter ཕ་བ། ཕ་ཀ
golf ཐ་ལ་ཁྲེད།
golf club ཐ་ལ་ཁ་ཀ
golf player ཐ་ལ་ཁྲེད་པ།
golgi apparatus ཐ་ལ་ཀ་ཐུགས།
golgi tendon ཐ་ལ་ཀ་ཙ་ཁ་ལ།
golgi tendon organ ཐ་ལ་ཀ་ཙ་ཁ་ལ་དབང་བོ།
gonad ས་བོན་མེན་བྱ། བསམ་ལེའུ།
gonadotropin སོན་མེན་ཁ་ལ་ཡེ་ཏེ་ལ།

gonadotropin releasing hormone (GNRH) སོན་རྩེན་རྒྱལ་ཁྲས་གློད་བྱེད་རྩེན་ཁྲས། (GnRH)
gonorrhea མཚན་མའི་ཀྱང་གཞི།
goodness of fit རན་འཚམས་ལེགས་ཚད།
GP neuron རྒྱུས་རྒྱ་དབང་རྩ་ཐུ་ཀཏྟགས།
GPS (global positioning system) ཇི་པི་ཨེས། (ཞོ་ལའི་ཐྲོག་སྟོན་མ་ལག)
gradient གཟར་ཚད།
gradualism རིམ་འགྲུར་རིང་ལུགས།
gram (g) རྒྱ་རམ།
gram-negative bacteria རྒྱ་ཚོས་མི་ལེན་པའི་ཁྲིན་བྱ།
gram-positive bacteria རྒྱ་ཚོས་ལེན་པའི་ཁྲིན་བྱ།
grana ཕྱང་ཁྲན།
grand unified force གཅིག་རྒྱུད་རྩེན་ཁོའི་ཀུན་གས།
Grand Unified Theory (GUT) གཅིག་རྒྱུད་རྩེན་ཁོའི་རྩོམ་གཞུང
granular cell རྒྱུས་ཟེགས་ཐུ་ཕྱང་།
granule cell ཟེགས་ཁྲང་ཐུ་ཕྱང་།
granulocyte ཟེགས་ལྡན་ཁྲག་ཕྱང་།
graph ཤིག་རིས།
graph paper ཤིག་རིས་ཕྱིས་ཤོག
gravitate འཕེན་འཁྱལ།
gravitation མའི་འཕེན་ཀྱི་ལུགས།
gravitational collapse འཕེན་ཀྱི་ལས་རྩི་བཏབ།
gravitational field མའི་འཕེན་ཀྱི་ལས་ར་བ།
gravitational force འཕེན་ཀྱི་ལས།
gravitational interaction འཕེན་ཀྱི་ལས་ཀྱི་ཐུན་ཚོར།
gravitational lensing འཕེན་ཀྱི་ལས་བོད་འཁྱོག
gravitational potential energy འཕེན་ཀྱི་ལས་ཀྱི་ཟས་བ།
gravitational radiation འཕེན་ཀྱི་ལས་འཕྲིང་འཕྲོ།
gravitational radius (event horizon) འཕེན་ཀྱི་ལས་ཚངས་ཕྱེད།
gravitational redshift འཕེན་ཀྱི་ལས་དམར་ཐྲོ།
gravitational wave འཕེན་ཀྱི་ལས་ཀྱི་རླུང
graviton འཕེན་རྡུལ།
gravity མའི་འཕེན་ཀྱི་ལུགས།
gray column རྒྱ་གཞུང་།
gray matter རྒྱ་ཁྲས།
grazing angle གཟེགས་འཕྲོས་རྒྱུར་ཕྱོགས
great cardiac vein སྙིང་གི་ཐྲོད་ཀྱ་ཆེན་མོ།
green ལྷང་ཕུ།
green industry ལྷང་ཕྱོད་བཟོ་ལས།
greenhouse ལྷང་ཁང་།
greenhouse effect ལྷང་ཁང་རྩུས་འབྲས
grooves ཀྱར་ཐུ
ground state གཞིའི་གནས་བབ
ground tissue གཞི་མའི་ཕྱང་ཁྱབ
grounding ས་ཕྱོགས
groundwater ས་འོག་གི་ཆུ
group ཁྲེ་ཚན
grouped data ཚན་ཁྲེ་བཀོད་ཐོ
grouping ཁྲེ་ཚན་འཛིན་པ
growing season འཚར་དུས
growth འཚར་ཁྱེ། ཁྱེ་འཕེལ
growth cone འཚར་ཁྱེ་ལྷུང་གཏྲུགས
growth hormone འཚར་ལོངས་རྩེན་གཏེར
guanine ཀྱ་ཨ་ནིན
guanosine triphosphate (GTP) ཀྱ་ཨ་ནོ་ལིན་ཟླ་ལི་ཨེཏ་གསུམ་ལྡན
guard cell ཐོག་ལྷུང་ཐུ་ཕྱང་།
guideway འཛིན་ལམ
guitar ཐྲི་ཏུ
gulf Stream མཚོ་ཞུ་ཆུ་རྒྱུན
gum ས་ཀྲེལ
gustatory cortex རོ་ཚོར་གླུང་ཀྱན
gut ཟས་ལམ། ཟས་རྒྱ་ལམ
gymnosperm གཅེར་སོན་ཁྲི་ཤིང་། གཅེར་སོན
gyroscope འཁོར་མཐོང་ཡོ་ཚས
gyrus (gyri) ཟེ་རྒྱུད
gyrus rectus ཟེ་རྒྱུད་ཐོང་བོ
H.R diagram ཏེ་ཨི་ཨར་དབེ་རིས
habitat ཐྲོད་གནས། འཚོ་གནས
habitat loss ཐྲོད་གནས་བོར་བརྒྱ
habituation གོམས་འཇོས

hadean era ཚུཀས་བཤལ།
hadron ཐུ་རྡུལ།
haemodynamic response ཁྲག་རྒྱུ་ཡ་ལན།
hair cell བ་སྐྲའི་ཐུན་ཕྱང་།
hair follicle རྩྭ་སྐྲའི་བྱ་ཀ
half-life ཕྱེད་ཟད་དུས་ཡུན།
hallucination དབང་འཁྲུལ།
halo effect མདངས་རྒྱས། ཐྲིན་མཐུ།
halogen ཏེ་ལོ་ཇེན། ཚ་སྐྱེད།
hamstring muscle བརྒྱ་ཀྱབ་ཀ་ཐྲིམ།
handling-maternal separation (HMS) ལག་འཚང་མ་འཕྲལ།
haploid ཡ་ཀྱང་།
haploid organisms ཡ་ཀྱང་སྐྱེ་དངོས།
hardwired ཕྱུན་ཀྱུ། (ཕྱུན་སྐྱེས་བར་བཞིན་ཀྱིས་ཀྱུ་བ།)
Hardy-Weinberg theorem ཏུ་ཅེ་དང་ཡིན་ཁྲར་ཀ་ཀ་ཏན་སྒོལ།
harmonic མཚུངས་པའི། (མཐུན་མཚུངས།)
hawking radiation ཧོ་ཀིང་འཁྱེད་འཕྲོ།
head-on collision མགོ་རྩེ་རྒྱུ་བ།
headphone མགོ་བཆྱོན་ཉན་ཚས།
healing ཁས་བ།
healing ཁས་ཐབས།
health care འཚོ་བ་བསྟེན་ཆ་སྐྱོང་།
hearing aid ཐོས་ཚས།
heart attack སྙིང་རྩ་འཁཁས་ཆད།
heart beat སྙིང་གི་འཚར་ལྟེང་།
heart disease སྙིང་ནད།
heart pacemaker སྙིང་འཛོས་རྩེལ་ཚས།
heart pounding སྙིང་ཁཡག་པ།
heart race སྙིང་གི་རྩུང་པ།
heat ཚ་ཕྲོད།
heat capacity ཕྲོད་ངན།
heat engine ཕྲོད་སྐྱེར་འཕྱལ་འཁོར།
heat pump ཕྲོད་ཕྱམ།
heat sensitive antibodies ཕྲོད་སྐྲེན་འགོག་ཀ་བཟུགས།
heat transfer ཕྲོད་འཚོ་ཚུལ།
heat wave ཕྲོད་རླབས།
heat-resistant protein ཕྲོད་འགོག་ཐྲི་ཌས།
heat-sensitive aspect ཕྲོད་སྐྲེན་ངང་བཞིན།
heat-stable ཕྲོད་ཐུབ།
heat-stable antibody ཕྲོད་ཐུབ་འགོག་ཀ་ཟླུགས།
heat-stroke ཚ་ཕྱེད།
heater ཚ་ཚས།
heating ཕྲོད་ཐོ།
heavy chain ཐྲི་ཕྲེང་།
heavy water ཐྲི་ཆུ།
hedonics འཕྲལ་བདེ་དོག་པ།
height མཐོ་ཚད།
helices ཀཱན্ས་ཐག
heliocentric model ཉི་མ་དབྱུས་ཀན্ས་དབེ་ཀཱི།
heliocentric universe ཉི་མ་དབྱུས་ཀན্ས་ཀྱི་འཇིག་རྟེན།
helioseismology ཐེ་ཚན্ས་དོག་པ།
helium (He) ཧ་ཡུས་ཏ་ལི་ཡམ།
helix-loop-helix ཀཱན্ས་ཐག་ཡུང་ཐྲེལ།
helix-turn-helix ཀཱན্ས་ཐག་ཀྱག་ཐྲེལ།
hematopoietic cells ཁྲག་འགྱུར་ཕྱ་ཕྱང་།
hematopoietic stem cells མ་ཀྱང་ཁྲག་ཕྱང་།
heme group ཏེ་མ་ཐྲེ།
hemisphere ཐྲུམ་ཕྱེད།
hemizygous ངོ་ཀས་ཕྱེད།
hemoglobin ཁྲག་དམར་ཐྲི་ཌས།
hemolymph ཁྲག་ཏོད་ཆུ་ས་ཏར།
hemorrhage ཁྲག་ཐྲོལ།
hemorrhagic stroke (ཏྲད་པའི་) ཚ་ཕྱེད།
hepatitis B མཆིན་པའི་གཅན་ཚད་ 'ཀ'
hepatitis C མཆིན་པའི་གཅན་ཚད་ 'ཀ'
hepatocellular carcinoma མཆིན་ཕྱང་འབྲས་ནད།
heptagon བདུན་ལྟཱི་ཐིབས།
herapathite ཌས་ཏེ་ར་པ་ཐེ་ཡིཏ།
herbal remedies ཐྲོ་བཅོས།
herbivore ཆུ་ཀཟན།
hereditary རྒྱུད་འཛིན་ཕྱིན་དོན།

heritability རྒྱུད་འཛིན་ཐུབ་ཀྱས། རྒྱུད་འཛིན་ཡོངས་ཀྱས། རྒྱུད་འཛིན་ཀྱས་ནས།
heritable རྒྱུད་འཛིན་ཐུབ་པ།
Hermann grid ཏུར་མན་ཏ་པ།
hermaphrodite མཚན་གཉིས་མ་ཤེང་།
hermaphroditism མཚན་གཉིས་རང་བཞིན།
hermit crab ཏང་ལོང་ཕྲེག་ལྷིན།
herpes མེ་དབལ།
herpes simplex virus མེ་དབལ་རྒྱང་ལྷིན།
herpes virus མེ་དབལ་གཅན་ལྷིན།
hertz (Hz) ཏུར་ཛི།
heterotroph འཚོ་ཁུས་གཞན་བཉེན།
heterozygote ཆུ་ཚོགས་ས་བོན་འདྲས་ཁྲང་།
heterozygous རིགས་འཇོས།
hexagon ཏྲག་དཀྱིབས།
hexokinase ཏྲག་ལྷོ་ར་ལྷིན་ཁྲས།
hexose ཏྲག་ཚན་མར་ཁྲས།
hibernation དགྱན་ཁ་ལ། བག་ཁ་ལ་རྒྱབ་པ། མཚམས་བཅད་པ། ངལ་གསོས་པ།
high definition (HD) གསལ་ཚ་བོད་ཡོ། (རབ་གསལ།)
high tide མཚོ་རླབས།
high-energy physics རྒྱས་མཚོ་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག
high-resolution image ཚགས་དམ་ལྷང་བརྙན།
high-temperature reservoir ཚ་མཚོད། ཏོད་ཚད་མཚོ་མཚོད།
hindbrain རྒྱབ་ལྲོ།
hippocampus (hippocampi) མཚོ་ཁ་མ།
Hirudo medicinal ལྷན་པར་(ཉི་ཏ་ཀོ)
histamine(ha) ཉི་མེ་ཏ་མིན།
histaminergic neuron ཉི་མེ་ཏ་མིན་ལྷོས་བཅས་ཐུ་གཟུགས།
histidine ཉི་མེ་ཏི་ཏིན།
histoarchitecture ཕྱང་ཟྱབ་བཀོད་དཀྱིབས་ས་བཀྲ།
histogram ཐྲིག་རིས།
histology ཕྱང་ཟྱབ་རིག་པ།
histone ཉིམེ་ཏོན།
HIV རིག་ཏུག་གཅན་ལྷིན།
holistic approach ཡོངས་འདྲས་ཐབས་ལམ།

Holocene རབ་གསར། ད་ལྟའི་ཏུས་ཀྲབས།
hologram ཧོ་ལོ་གསར་རིས། ཧོ་རིས།
holography ཧོ་ལོ་གསར་རིས་རིག་པ། ཧོ་རིས་རིག་པ།
holy trinity ཆུ་ཚོན་གསུམ།
home run ཁྱིམ་རྒྱུག
homeobox gene མཐུན་ཀྲམ་རིགས་ཁྲས།
homeostasis ཆུམ་པར་མ་འགྱུར་བ། ཐ་མལ་གནས་བབ།
hominid ཐུ་མི་ཁྱིམ་རྒྱུ།
homininae ཐུ་མི་ཁྱིམ་ཚན།
hominini ཐུ་མི་ཚོགས་པ།
homo sapiens སད་མི།
homogeneous ཚོ་མས་མཐུན།
homologous ཁྲངས་མཐུན།
homologous chromosome ཚ་མཚུངས་ཚོས་ཕྱང་།
homologous pair ཁྲངས་མཐུན་ཚ།
homologous structure ཁྲངས་མཐུན་དཀྱིབས་བཀོད། ཁྲངས་མཐུན་བཀོད་པ།
homologue ཚོས་མཚུངས། ཁྲངས་མཐུན།
homology ཁྲངས་མཐུན་ཁྲང་ཆུས། ཁྲངས་མཐུན་རང་བཞིན།
homozygote ཚ་མཚུངས་ས་བོན་འདྲས་ཁྲངས།
homozygous རིགས་མཐུན།
homunculus གཏེ་གཟུགས།
horizontal འཕྲེད་ཀྱི།
horizontal axis འཕྲེད་མདའ།
horizontal bar འཕྲེད་ཕེར། འཕྲེད་རིས།
horizontal component འཕྲེད་ཚ།
horizontal line འཕྲེད་ཐིག
hormonal feedback system ཆེན་ཕྱི་བསྐྱར་འཇུན་མ་ལག
hormone ཆེན་ཁྲས།
hormone-carriers ཆེན་ཁྲས་འཇུན་ཐྲེད།
horsepower རྟ་ཧུག
host cell གནས་ཚང་ཕྱ་ཕྱང་།
hubble deep field ཏ་ཁྱེ་ལ་གཏེར་རིང་བ་ཐ།

hubble space telescope ཏུ་ཕེལ་མཁའ་དབྱིངས་རྒྱང་གཏེལ།
human cells མིའི་ཕྲ་ཕྱང་།
human connectome མིའི་མཐྲད་བཀྲ།
human gene མིའི་རིགས་རྫས།
human genome མིའི་ཕྲེད་ཆོས།
human genome project མིའི་ཕྲེད་ཆོས་ལས་ཀའི།
human immunodeficiency virus (HIV) རིག་ཏུ་ཀ་ཀཏོ་ཁྲིན།
human organism མིའི་ལྷུ་དངོས།
human papillomavirus (HPV) མིའི་བས་ཨོག་ཀཏོ་ཁྲིན། (ཨེཆ་པི་ཝི།)
human papillomavirus infection མིའི་བས་ཨོག
humerus དཔྱང་ཀྱང་རུས་པ།
humidity རླུན་ཚད།
humming birds མཛེད་བྱེའུ།
humoral ཕྱས་ཀཏེར་གྱི།
humoral immune response ཕྱས་ཀཏེར་ནད་འགོག་ཡ་ལན།
humoral response ཕྱས་ཀཏེར་ཡ་ལན། (ཅེས་པའི་རྟོགས་འགྱུར།)
Huygens' principle ཏུ་ཁྱན་སིའི་རྩེ་འཛིན།
hybrid རིགས་བཤེས།
hybrid car ཀཱེས་ཐྲོད་སྐྱམ་འཁོར།
hydraulic fracturing ཆུ་ཀྱགས་ཀཀའི་ལས།
hydraulic press ཀཱེཏ་བཀོལ་ཀཆོན་ཚས།
hydraulics ཆུ་ཀྱགས་རིག་པ།
hydrocarbon ཡར་ས་རྩལ་ཕྱས།
hydrochloric acid ཏུ་ཡེ་ཀོ་ཁོ་ཝཱ་རིག་ཐྲུར་ཕྱས།
hydroelectric plant ཆུ་ཀྱགས་གློག་ཁང་།
hydrofoil ཆུ་ཀཕོག
hydrogen ཡར་ཏྲུང་།
hydrogen bond ཡར་ཏྲུང་འཛིན་པ།
hydrogen bonding ཡར་ཏྲུང་འཛིན་ཐུན།
hydrogen ions ཡར་ཏྲུང་ཀྱིས་རྩལ།
hydrolyze ཆུས་འཐལ་ཀཏོར་བ།
hydrophilic ཆུ་མོས་པར་ཀཏེས།
hydrophobic ཆུ་བཐོུག་པར་ཀཏེས། ཆུར་དངར་ས་པར་ཀཏེས།
hydrophobic fats ཆུ་བཐོུག་ཞག་ཚེལ།
hydrophobic interaction ཆུར་དངར་ས་འབངས་ཐུན།
hydropower plant ཆུ་ཀྱགས་གློག་ཁང་།
hydroskeleton ཀཏེར་ཁྲིན་རུས་ཐོུམ།
hydrosphere ཆུ་ཁམས།
hydrostatic skeleton ཀཏེར་ཁྲིན་རུས་ཐོུམ།
hydrostatics ས་པར་ཀཆས་ཀཏེར་ཀཐུག་ས་རིག་པ།
hydroxyl groups ཏེ་ཀོ་ལིལ་རྩ་ཚོགས།
hyperalgesia ཀཆེར་ཕྱིན།
hypergiant ཚད་བཆལ་ཁྱར་ཆེན།
hypermetropia ཅེ་ཐྲེད།
hyperpnoea དབྱགས་ཐུ་ཅིང་བ།
hyperpolarization ཚད་བཆལ་ཐྲེ་ཀྱེས།
hypersensitivity ཚོར་ཕྱིན་ཏགས་པ།
hypersomnolence ཀཉིད་ཏགས་ཀཆས་བབས།
hypertension ཁྲག་ཐྲུང་ཐྲོད་ཚབས།
hyperthyroidism ཨོལ་ཆེན་བྱེད་ལས་ཐུ་ཀཀོན།
hypertonic ཐྲེམ་ཅེད་མཚོ་བ།
hyperventilation དབྱགས་བཅུད
hyphae (hypha) ཏམ་ལག (ཏམ་ཀའི་ཅུ་ལག)
hypnagogic hallucination ཀཉིད་འཇེན་འཁྲུལ་ཐྲོང་།
hypnotic state ཀཉིད་འབེབས་ཀཆས་བབ།
hypocretin(Hcrt) ཅེ་ཝོ་ཁིར་ཏིན།
hypoglossal nerve ཐུ་ལོག་དབང་ཅུ
hyposensitivity ཚོར་ཕྱིན་ཞན་པ།
hypostatic gene བཐེུབ་ཅའི་རིགས་ཕྱས།
hypotenuse ཀསེག་མཐའ།
hypothalamic-pituitary-adrenal (HPA) axis ཐྲུག་པི་མཁལ་ཀསྲམ་ཀྱི་ཀཤུང་ཕེག
hypothalamic-pituitary-gonadal (HPG) axis ཐྲུག་པི་བས་མ་ས་ཎ་ཀསྲམ་ཀྱི་ཀཤུང་ཕེག
hypothalamus ཀླད་ཐྲུག་ལོག་མ།
hypothesis ཚོད་ཀཞག

hypothesis testing ཚོད་གཞག་བརྟག་བཤེར།
hypothetical star རྒྱུ་མ་བཏགས་པ་བ།
hypothyroidism ཁྲི་ཟླེན་ཟད་ནད།
hypotonic ཐྲིན་ཤེད་དམའ་བ།
Hz ཧྲ་ཛ། ཧྲ་ཛ།
ice age འཁྱགས་རོམ་གྱི་དུས་རབས།
ice coring འཁྱགས་སྟིང་འདྲི་རིམ།
ice crystal འཁྱགས་ཤེལ།
ice skate འཁྱགས་ཀྱུད།
ice-worm འཁྱགས་འབྲ།
ideal gas དཔེ་འོས་རླུང་པས་ཀན་ཟླགས།
ideal machine རྒྱུ་མ་དག་འཕྲུལ་ཆས།
ideal self འདོད་པའི་བདག
igneous rock ཨྱན་རྩོ།
ignition spark ཐྲར་ཚག
IL-2 (interleukin) དབར་དཀར་རྒྱལ་ཕྱི།
illusion འཁྲུལ་སྣང་།
illusory contour ཐྲུལ་མའི་མཐའ་རིས།
illustration དཔེ་རིས་ཀས་ལར་བཤད།
imaginary number སྒྲུབ་ཀྱི་རས།
imagination འཚར་ཁྲོ། འཚར་སྒྲུབ།
imaging paradigm དཔར་ཚུལ་ཀྱི་ཕུགས།
immediate memory འཕྲལ་འཛིན་ཏན་པ།
immune ཕྱས་ཟྭངས་རྒྱས་པ།
immune response རིད་འགོག་ཡ་ལན།
immune system རིད་འགོག་མ་ལག
immunity རིད་ཐྲབ། རིད་འགོག་བར་བཞིན།
immunity system ཕྱས་ཟྭངས་མ་ལག
immunization རིད་སྒྲུང་། འགོག་བཙན།
immunoenhancement རིད་འགོག་རྒྱས་སྒྲིལ།
immunoglobulin རིད་འགོག་རླུམ་ཕྱི།
immunologist རིད་འགོག་རིག་པ་བ།
immunology ཕྱས་ཟྭངས་རིག་པ། རིད་འགོག་རིག་པ།
immunosuppression རིད་འགོག་རྒྱས་གཅོད།
immunotherapy རིད་འགོག་གསོ་ཐབས།
implantable contact lens གཏུན་འཇུག་པས་འཕྲད་ཀྱི་ལུ། འཇུག་ལས་ཀྱི་ལུ།
implantation ཀ འདེབས་འཇུག་ལས། ཁ ཐོག་ས་འཏྲུ།
implicit memory མངོན་མེད་ཏན་པ།
implode རང་འཐོར།
impossible event མི་ཕྱིད་པའི་རྒྱུང་བ།
impulse རྩེག་ངར།
impulse འཕར་བཏང།
impulse water turbine རྩེག་ངར་ཆུ་གཏོག་འཁོར་ལོ། (རྩེག་ངར་ཆུ་ཁྱལ་གཏོག་འཁོར།)
in phase ངོ་མཐུན།
in step འཐོས་མཐུན་པ།
inaccurate retrieval ཏན་གསོ་འཚུག་པ།
inactivation བཙག་ཁལ། ཞི་བར་ཐྱིད་པ། (ལྷིན་འབྱ་ཞི་བ།) / མི་ཐྲུང་བ། མི་ཐྲུང་བ་ཐྱིད་པ།
inactive ཐྱ་བར་མ་ཕྱུགས་པ།
inaudible sound ཐོས་མི་ཐུབ་པའི་རྒྱུ།
incandescence ཚ་འཆར།
incandescent bulb ཚ་འོད་ཀྱེལ་ཁོག
incensole acetate ཐྲོས་ཁྱུབས།
incentre རང་ཁོར་ཡྱེ་གནས།
incident ray རང་འཕྲོའི་འོད་ཐེར།
incircle རང་ཁོར།
incoherent འཐོས་མི་མཉམ་པ།
incoherent light འཐོས་མི་མཉམ་པའི་འོད།
incommensurable ཐུན་ཚོས་བརྒྱ་མི་རུང་།
incomplete digestive system མ་ཚྱོགས་པའི་འཕྲ་ཐྱིད་མ་ལག
incomplete dominance ཚ་གས་ལ། (ཚ་ཁས་གས་ལ་བ།)
incubation བསྐྱལ་འཛིག བསྐྱལ་བས། སྐྱལ་སྐྱིན།
incubation period ས্ট্ব্ব্ব্ব্ব
independent assortment རང་དབང་དབྱེ་བས་ལ
independent event རང་དབང་བའི་ཐུང་བ།
independent variable ཐྲོས་མེད་འགྱུར་ཚོས། ཐྲོས་མེད་འགྱུར་གང་ས།
index of refraction (n) འགྲོག་འཕྲོའི་ཚད་གཞི།

indicator species བཙར་སྟོན་ཀྱི་རིགས། བྲོག་བཙར་ཆུ་ཐའི་ཀྱི་རིགས།
induced རྒྱལ་གྱུར་བྱས་པའི།
induced fission རྒྱལ་གྱུར་གས་འགྱུར།
inducing element རྒྱལ་ཚོས།
inductance རྒྱལ་གྱུར་ཁྱད་ཚོས། རྒྱལ་གྱུར་ཚད་གཞི།
induction ཁྱད་པར་ལས་སྒྲུ་དངོས་པའི་གཏན་ཚིགས། ཁྱད་པར་ལས་སྒྲུ་དངོས་པའི་གཏན་ཚིགས་འཇིན་ཡུགས།
induction རྒྱལ་གྱུན།
industrial flywheel བཟོ་ལས་འཕྱར་འཁོར།
inefficiency ལས་བྱོད་ཞན་ཚ།
inelastic སོར་ཆད་མི་བྱེད་པའི།
inelastic collision སོར་མེད་རྩིས།
inelastic force སོར་མེན་ཧྱུགས།
inelasticity སོར་ཆད་མི་བྱེད་པའི་རང་བཞིན།
inert gas སྐྱོས་རས་རྒྱས།
inertia འགྱུར་འགོག་རང་གཏེས།
inertial effect འགྱུར་འགོག་རྟེས་འཐད།
inertial force འགྱུར་འགོག་རང་ཧྱུགས།
inertial frame of reference འགྱུར་འགོག་སྐྱོས་གཞི།
inertial system འགྱུར་འགོག་མ་ལག
infancy བྱིས་དུས།
infant དམར་འབྲུར། མ་འབྲུར།
infection གཅན་ཁ།
infectious disease གཅན་ཁའི་ནད། གཅན་ཁ་ཅན་གྱི་ནད།
inference རྟེས་དཔག དེགས་དེད།
inference to best explanation རྒྱས་བཤད་ཕེགས་ཤོས་སྟྲིན་པའི་རྟེས་དཔག
inferior འོག
inferior cerebellar peduncle ཀླད་རྒྱའི་ཁང་ཡུ་འོག་མ།
inferior colliculus འོག་འབྲར་ཕྱང་པོ།
inferior frontal cortex མདུན་མའི་ཀླད་ཧྱན་འོག་མ།
inferior frontal gyrus (IFG) མདུན་གྱི་ཌེ་རྒྱུད་འོག་མ།
inferior parietal lobe གཟུག་འདབ་འོག་མ།
inferior parietal lobule གཟུག་གི་གི་འདབ་ཆུང་འོག་མ།
inferior vena cava (postcava) ཐྱུག་ཀོང་ཕྱོད་ཆུ་འོག་མ།
inflammation ཚ་སྨྲང་། རྨ།
inflammatory bowel ཁོག་སྨད་ཚ་སྨྲང་།
inflammatory response ཚ་སྨྲང་ཡ་ལན།
information ཚ་འཕྲིན།
information age ཚ་འཕྲིན་དུས་རབས།
infrared camera དམར་ཕྱི་པར་ཆས།
infrared light དམར་ཕྱིའི་འོད།
infrared radiation དམར་ཕྱི་འགྱེད་འཕྲོ།
infrared telescope དམར་ཕྱི་རྒྱང་ཕེལ།
infrared waves དམར་ཕྱིའི་རླངས།
infrasonic དམའ་ཐྲེའི།
ingestion ནང་བུ་བསྡུ་བ། ནང་འཇུག། ནང་འཛིན། ནང་ལ་ཐུབ་པ། མིད་པ།
inheritance of acquired characteristics ཐོབ་ཚོས་རྒྱུད་འཛིན།
inhibition བར་འདོམ། བཀག་འགོག
inhibitory བར་འཛིན་པར་བཞིན།
inhibitory interneuron ཐོམ་ཕྱིད་བར་གནས་ཐུ་གཟུགས།
inhibitory postsynaptic potential (IPSP) མཐུད་མཚམས་རྟེས་ཀྱི་འགོག་ཕྱིད་ཕྱོགས་ཚད།
initial baseline (IB) ཐོག་མའི་ཀཱུ་ཕེག ཐོག་མའི་ཀཱུ་མཚམས།
inject ཁྲབ་བཐུགས་པ།
injection ཁྲབ་འཐུགས།
inkjet printer སྐ་ཀ་འདེད་ཡིག་པར།
inlet མཆོ་ལག
innate behavior ཕྱུན་ལྡན་ལས་ཀཱུ་ཕེགས་ཐྲོད།
inner membrane ཕྱི་ཨོ་ནང་མ།
innervation ཆུ་མཆེད།
inoculation ནད་ས་ཁོ་འདེབས་པ།
inorganic ཕྱི་ཐལ། ཕྱི་ཨེད།
inorganic compounds ཕྱི་ཐལ་འདུས་ཐུས།

input ནང་འཛིན་རྒྱུ་ཆ།
input distance ནང་འཛིན་རྒྱང་ཐག
inquiry འདྲི་ཚད།
insoluble བཀྱ་མི་ཐུབ་པ།
insomnia ཀཉིད་ཡེར།
inspection ཕྱ་རྩོག
instinct ཀུན་ཀཱཏི། བཀ་ཆགས།
instrumentalism མཁོ་ཐྲོད་ཡིར་ཡུལས།
insula གླིང་ཞོ།
insular cortex གླིང་ཧྲན།
insular lobe གླིང་ཧྲན་འདབ་མ།
insulate ཀཆོད་པ།
insulation བར་འཚང་།
insulator འགོག་ཀཱུགས། ཚོད་ཀཱུགས།
insulin ཐྲེན་ཀཱཏིར་ཡིན་གྱ་ཡིན། མདར་འཕྲ་ཐྲེན་ཀཱཏིར།
insurance འགན་སྒྲུང་།
insurance companies འགན་སྒྲུང་ཚོར་ནི།
integer ཚད་ཀྱངས།
integer multiple ཕྲན་ཀྱངས་ཏྲིལ་ཥོ།
integumentary system པགས་པ་མ་ལག
intensity ངག་ཚད།
intention tremor དམིགས་འཕྲགས་འདར་ཥིག
interaction འཐབ་ཐྲོར། ཐྲེལ་ཐྲོར།
interaction action ཐྲེལ་ཐྲོར་བྱ་བ།
interaction work ཐྲེལ་ཐྲོར་ལས་ཀ
interactive figure ལན་ཐྲོན་དཔེ་ཡིས།
intercalating agent ཀས་ཏ་འཕྲག་ཅིད་རྒྱུན།
intercalation ཀས་ཏ་འཕྲག
interference ཐེ་ཞུགས།
interference pattern ཐེ་ཞུགས་ཀྱི་འཕྲོས།
interferometer ཐེ་ཞུགས་འཚལ་ཆས། ཐེ་ཆས།
interferon ཐེ་འགོག་ཐྲི་ཕྲས།
interior parietal lobe ཀཐྲ་ཀ་འདབ་ནང་མ།
internal agent ནང་རྒྱུན།
internal biological clocks ནང་གི་དུས་འཛིན།
internal carotid artery མཉིང་ཁྲ་ནང་མ།
internal combustion engine ནང་འབར་འཐུལ་འགྲོར།
internal energy ནང་རྩལ།
internal force ནང་ཧྲགས།
internal skeleton ནང་གི་རུས་ཀླད། ཀེང་རུས།
internal somatovisceral states ཡུས་ཚོར་ནང་སྐྱལ་བྱང་ཁོག་ཀནས་བཅ།
international space station རྒྱལ་ཐྲི་མཁའ་དབྱིངས་འབར་ཚུགས།
interneuron བར་ཀནས་ཐུ་ཀཱུགས།
interoception ནང་ཚོར།
interoceptor ནང་ཚོར་ཐྲེ་ཝེན་པ།
interphase བར་ཏོ།
interplanetary dust གཟའ་བར་ཐལ་རྡུལ།
interpreting solution འཁྲས་འགྲེལ།
interrogation ཏྲི་ཞིབ།
interspecific competition ཅེ་རིགས་བར་འགྲན།
interstellar cloud རྐང་མཚམས་ཐྲིན་ཚོགས།
interstellar dust རྐང་མཚམས་ཐལ་རྡུལ།
interstellar gas རྐང་མཚམས་ཏྲང་ས་ཀཱུགས།
interstellar space རྐང་མཚམས་བར་ཐྲོང་།
intertidal zone ཏུས་ཏྲབས་བར་ཁུལ།
interval བར་མཚམས།
interventions བར་ཞུགས། བར་འཚང་།
intra-parietal sulcus ཀཐྲ་ཀ་ཏྲུང་ཀླད་ཐུལ།
intracellular molecules ཐུ་ལྷང་ནང་འཁོད་འདུས་རྡུལ།
intracranial pressure ཐོད་རུས་ནང་ངོས་ཀཆོན་ཧྲགས།
intraparietal sulcus ཕྱ་ཀ་ནང་ཀླད་ཐུལ།
intraspecific competition ཅེ་རིགས་ནང་འགྲན།
intrinsic ཕྱན་ཐྲིས།
intrinsic connectivity networks ཕྱན་ཐྲིས་འཕྲེད་མཐུད་ཏ་ཚོགས།
intron མངོན་མེད་རིགས་ཕྲས།
intuition ཉམས་ཐྲོང་། ཉམས་འཚར།
intuitive cognitive style ཉམས་ཐྲོང་གི་རྩོལ་ཐུལ།
invading agent བཙན་ཞུགས་ནང་ཅིན།

invasive intervention རྒྱུར་ཕྱིན།
invasive measures རྒྱུར་ཐབས།
inverse ཕྱོགས་འགྱུར།
inverse addition ཕྱོགས་སྔོན།
inverse method ཕྱོགས་བྱུར་བཟོ་ཐབས།
inverse variation ཕྱོགས་འགྱུར།
inverse-square law ཀྱེས་སྒྲུར་ཕྱོགས་ཁྲིམས།
inversely proportional ཕྱོགས་འཕྲེལ།
invertebrate རྒྱལ་དུས་མེད་པའི་ཐྲོག་ཚཀས། རྒྱལ་མེད་ཐྲོག་ཚཀས།
investigation རྟོག་ཞིབ།
iodine ཨ་ཡོ་ཌིན།
iodized salt ཟླ་ཚྭ།
ion གྲེས་རྡུལ།
ion pump གྲེས་རྡུལ་ལྷ་མདའ།
ionic bond གྲེས་རྡུལ་འཛིན་བཅུ།
ionic compound གྲེས་རྡུལ་འདུས་ཁྱུས།
ionic current གྲེས་རྡུལ་གློག་རྒྱུན།
ionization འཁྲམ་གྲེས།
ionization energy འཁྲམ་གྲེས་རྩལ་བ།
ionizing radiation གྲེས་རྡུལ་གློད་པའི་འགྲེད་འཚོ།
ionosphere གྲེས་རྡུལ་རླུང་ཁམས།
ionotropic receptor གྲེས་ལམ་ལྕེ་ཅན་པ།
ipsilateral ཀན་ཕྱོགས་མཚུངས།
ipsilateral cortex ཀན་ཕྱོགས་མཚུངས་གླང་ཀྱན།
iridescence འཇའ་མདངས།
iris འཇའ་ཁྲི།
irradiation འགྲེད་ཕྱོ།
ischemic stroke (གླད་པའི་) ཁྲང་ཁྲིབ།
island མཚོ་གླིང་། གླིང་ཕྲན།
isocitrate ཁྱས་མཚུངས་སི་ཚྭ།
isolated system ཁེར་ཀན་མ་ལག
isoleucine ཁྱས་མཚུངས་ཡུ་སི་ཅན།
isomerase ཁྱས་མཚུངས་སྒྲིན་ཁྱས།
isotopes ཀན་མ་མཉམ་རྩ་ཁྱས།
isotropic ཕྱོགས་མཉམ།
jack རྐྱེ་འདེགས།
jackhammer རྐྱེ་ཐོ།
jellyfish ཉ་ཥིག་ཥིག
jerk ཐྲུར་སྐྱོན་འགྱུར་ཚད།
jet ༡ རླུང་ཐོན། ༢ རླུང་ཐོན་འཕྱར་བྱ།
jet engine རླུང་ཐོན་འཕྱལ་འཁོར།
jet lag མཁའ་འགྲྀལ་དུས་འཛོལ། དུས་འཛོལ་ཅལ་དུབ།
jet plane རླུང་ཐོན་འཕྱར་བྱ།
jet propulsion རླུང་ཐོན་ལྕོག་འཁྱལ།
jetliner རླུང་ཐོན་འཕྱར་བྱ།
joining མཐུད་བྱེད།
joint ཕྱུ་ཚིགས།
joint bar མཐུད་ལྷགས།
joint bar graph མཐུད་པའི་ཁར་དེས།
joule (J) འཇུལ།
juggling ཐྲེལ་འབབ།
juggling trick ཐྲེལ་འབབ་ལག་འཕྲུལ།
junk science ཚན་རིག་ཕུར་སྐད།
Jupiter གཟའ་ཕྱུར་བུ།
Jurassic period ཇུ་ར་དུས་རབས།
justification ཁྱད་ས་ཕྱི། དག་ཕྱི།
juxtacrine signaling གཤིན་ཐེན་བཅད་གཏོང།
k-selection རན་འདེམས། (ཡྱེ་-འདེམས་ཐྲག)
Kaon ཀེ་ཡོན་རྡུལ།
karyogram ཚོས་གཟུགས་བཀྲ་རིས།
karyotype ཚོས་གཟུགས་བསྐར་ཐྲི་གཅིག
kelp མཆོ་ཆུ་ཕྱ་གཅོད།
Kelvin (K) ཀེ་ལ་ཥིན།
Kelvin Scale ཁེ་ལ་ཥིན་ཚད་རྒྱས།
Kepler’s laws ཁེ་པར་ལར་གྱི་གཏན་ཁྲིམས།
keratin ཀེ་ར་ཏིན།
keratinocytes ཀེ་ར་ཏིན་ཕྱ་ཕྱང།
ketone ཀེ་ཏོན།
kettledrum ཁྲི་ར་ཐ།
keystone species གཙོ་གནད་ཀྱི་རིགས། ཐྲོག་ཙོ་ལྟ་བའི་ཀྱི་རིགས།
kilo- ཀི་ལོ།
kilocalorie (kcal) ཀི་ལོ་ཀེ་ལོ་རི།
kilocalories per mole ཐྲོན་རིར་ཡོད་པའི་ཀི་ལོ་ཀེ་ལོ་རིའི་ཚད།

kilogram (kg) གི་ལོ་ཐུ་རམ། (གི་ཐ།)
kilometer (km) གི་ལོ་མི་ཊར།
kilowatt (kW) གི་ལོ་ཝཊ།
kin fitness ཁེ་འདྲ་འཚོ་འཕྲོད།
kinematics འགྱུལ་རིག
kinetic energy (KE) འགྱུལ་རྩོད་རྩལ་བ།
kinetic theory འགྱུལ་རྩོད་གཏན་ཁྲིམས།
kinetic theory of gas རླངས་གཟུགས་ཀྱི་འགྱུལ་བརྩོད་རྣམ་གཞག
kinetochore ཝང་ཁྱི་འབྱར་མཚམས།
kinetochore microtubules ཝང་ཁྱི་འབྱར་མཚམས་སྒྲག་ཕྲན།
kingdom གླིང་།
kinked polymer ཀྱོག་ལྡན་ཚ་མང་རྩོམ་ཁྲམ།
kisspeptin ཀི་མེ་སྒྲི་ཁྲམ།
Klüver-Bucy syndrome ཁ་ཡུ་ཝེ་ལར་དང་སྒྲ་ཆི་ཝེ་ཏ་ཁ་ལ་འདྲམ།
knee-jerk reflex ཕྱམ་མོའི་ཅུ་བསྒྲང་ཕྲོག་འགྱུལ།
Krebs cycle ཀི་རེབ་རྒྱུན་འཁོར།
Krebs cycle precursors ཀི་རེབ་རྒྱུན་འཁོར་སྔོ་འབྲེན།
Krill (མཆོ་འབྱ) ཁི་རིལ།
lactation བོ་མ་འབར་རྒྱུད།
lactic acid བོ་མའི་སྐྱུར་ཁྲམ།
lactic acid fermentation བོ་རྒྱུར་ལབས་སྐྱོར།
lactose བོ་མའི་མངར་ཁྲམ། ལེག་མངར།
ladybird ཙ་མ་ཁུ་ཕིག
lambda (l) ལམ་ཏཱ།
lamprey ཅ་པདཀ་པ།
lancelet མདུང་ཅ།
Large Hadron Collider (LHC) ཐུ་རྫལ་བཏབ་ཚས་ཆེན་མོ།
large intestine རྒྱུ་ཆེན།
largest commercial steam system རླངས་རྩོད་ཚོང་ལས།
larvae ཚང་འབྲ།
larynx ཐྲེ་བ།
Laser ལེ་ཛེར།
LASIK (Laser-assisted In Situ Keratomileusis) ལེ་ས་ཛེར་གཙུག་བཅོས།)
last theorem རྒྱས་གཞུག་མཐའ་མ།
last universal common ancestor (LUCA) ཀུན་གྱི་མེས་བོ་མཐའ་མ།
latent construct མི་མངོན་རྩོམ་བཅུགས།
latent hear of fusion འདུས་སྐྱོར་གབ་ངོད།
latent heat of sublimation ཐ་རླངས་པའ་སྐྱོར་གྱི་གབ་ངོད།
latent heat of vaporization རླངས་སྐྱོར་གབ་ངོད།
lateral ཕྱེད་ཡོགས། རྒྱང་ཡོགས།
lateral column གཞོགས་ཀཱུར་།
lateral fissure གཞོགས་སྐྱབས།
lateral geniculate body གཞོགས་ཀྱི་ཡུ་དའི་ཕྱུ་གཟུགས།
lateral geniculate nucleus (LGN) འཕྱེད་ཀྱི་ཡུ་དའི་གླུང་ཞོ།
lateral heart ཕྱི་ཁ་གཞོགས་ངོས།
lateral inhibition གཞོགས་ཀྱི་བཀག་ཕྲོམ།
lateral orbitofrontal cortex མིག་མདུན་གླང་ཁྱན་ཀྱི་གཞོགས་ངོས།
lateral septum གཞོགས་ཀྱི་བཅད་རྒྱ།
lateral temporal cortex རྩ་ཡུ་ཀ་གླང་ཁྱན་ཀྱི་གཞོགས་ངོས།
lateral ventricle གཞོགས་ཁཀ
lateral view གཞོགས་ངོས་ཀྱི་རྣམ་པ།
lathe དཀྱག་འཁོར།
latitude འཕྱེད་ཕིག
lattice ཁེང་ཚེ། རྒྱ་ཚེག
launching speed འཕེན་གཏོང་མཐྱོགས་ཚད།
laundry འཁྱུ་གཤལ། ཁྲང་འཁྱུད།
law གཏན་ཁྲིམས།
law of conservation of momentum འཁྱལ་ཚད་ཁ་ཚགས་ཀྱི་གཏན་ཁྲིམས།
law of independent assortment རང་དབང་བཏྲེ་བས་ལ་ཀྱི་གཏན་ཁྲིམས།
law of inertia འགྱོ་འགོག་གི་གཏན་ཁྲིམས།
law of reflection ཐྲོག་འཕྲོའི་གཏན་ཁྲིམས།

law of segregation	དབྱེ་བའི་བྱེད་ཀྱི་གྲོས་མས།
law of universal gravitation	ཡོངས་ཁྱབ་བཞིན་ཧྥ་ཀས་ཀྱི་ གཏུན་གྲོས་མས།
lawnmower	ཐང་རྩྭ་བཅྱོ་ཀ་ཆས།
laws of reflection	ལྷོ་ག་བཟློས་ཀ་ཏུན་གྲོས་མས།
leap tide	བཙུར་རྒྱབས།བཟློ་རྒྱབས།
learning	ཤེས་ཐུགས།
learning disabilities	ཤེས་ཐུགས་ཉམས་རྒྱུན།
least square	ཆུང་མཐའ་བར་བསྡུར།
least square method	ཆུང་མཐའ་བར་བསྡུར་ཐབས།
leech	པར་པ།
left coronary artery	གཡྱིང་གཡོན་བཟང་རྩ།
left hemisphere	རྒྱུན་ལྟེ་གཡོན་མ།
left sympathetic trunk	ཀན་ཅས་ཚོར་ཀན་ཁུར་ཀ་ཡོན།
left ventrolateral prefrontal cortex	མདུན་ངོས་ཀླད་ཀྱན་བོག་ཀི་ ཀཱཊོཀས་ཚ་ཀཡོན།
left visual field	མིག་ལས་ཀཡོན།
legume	ཀང་བྱ་ཅན། ཀང་བྱ་ཅན་ཀྱི་ ཐུན་ཀྱིང་།
length	རིང་ཚད། དཀྱུས།
length contraction	རྒྱང་འཕྲན།
lens	དྭངས་ཤེལ།
lenticular cloud	ཐྲུབས་ཕྱིན།
lenticular lens	ཐྲུབས་ཤེལ།
lenz's law	ལན་ཛི་ཡི་ཀཏུན་གྲོས་མས།
lepton	ལེབ་ཏོན།
lesion	ཉམས་རྒྱུན།
leucine	ལུ་སིན།
leucoplast	ཚོས་མེད་དབང་ཐུ།
leukocyte	དཀར་ཕྱང་།
leukotriene (LT)	དཀར་རྩས་འཚིང་ཀས་ཀྱམ།
lever	འདེགས་ཚས།
lever arm	འདེགས་ལག
LH,FSH	ཕྲེ་ཐུ་སྐྱལ་བའི་རྒྱན་ཀཤོར།
lichen	རྩོ་ཏྲེག
life	ཚེ་གྲོལ།
life cycle	ཚེ་རྒྱུན་འཁོར་ལོ།
life science	ཚེ་གྲོལ་ཚན་རིག
life track	རྒྱར་ཚེ་རྒྱ་ལམ།
lifestyle	མི་ཚེ་ཐྲོན་སྤྱད། ཚེ་ཐྲོན་སྤྱད།
lifetime prevalence rate	ཚེ་ཀང་ཁྱབ་ཚད།
lift	ཐྲོག་ཅན། (ཐྲོག་ཀི་འཕྲོག་ ཅན།)
lift	འདེགས་ཧྥ་ཀ།
ligament	ཆུ་བ།
ligand	འཁྲུར་རྩལ།
light	འོད།
light chain	ཡང་ལྷེང་།
light clock	འོད་ཚོད། (འོད་རྩལ་ཆུ་ཚོད།)
light emitting diode (LED)	འོད་འཕྲོས་ཕྱེ་ཀཱེས་ཐྲུ་ཀྱ
light pipe	འོད་ཐྲུ་ཀ
light reactions	འོད་བཅུན་རྒྱས་འགྱུར།
light year	འོད་ལོ།
lightning	ཐྲོག་ཞགས། ཐྲོག་འགྱུ།
lightning rod	ཐྲོག་ལེན།
lignin	ཤིང་ཚུས་ལིག་ཅིན།
limbic lobes	མཐའ་མཚམས་འདབ་མ།
limbic network	ཀླད་ཀྱིང་ཏུ་ཚོགས།
limbic system	མཐའ་མཚམས་མ་ལག (མཐའ་ འཁོར་མ་ལག)
limit	'''མཐའ།
line graph	ཐིག་དེས།
line of sight	མཐོང་ཐིག ཐམ་ཐིག
line spectrum	ཐིག་དེས་འོད་ཀལ།
linear dimension	ཐད་རྒྱགས་ཐྲོགས་ཚ།
linear equation	ཐད་ཏང་མཉམ་རྒྱིས།
linear factor	ཐད་ཏང་ཀྱབ་ཚ།
linear graph	ཐད་ཏང་ཐིག་དེས།
linear momentum	ཏང་ཐད་འཁྱལ་ཚད།
linear motion	ཏང་འཁྱལ།
linear pair	ཐད་ཏང་ཚ་ལྷན།
linear pair axiom	ཐད་ཏང་ཚ་ལྷན་ཐྲི་ཐོར།
linear programming	ཐད་ཏང་འཚར་འགོད།
linear speed	ཏང་ཐད་མཐྲོགས་ཚད།
linear transformation	ཐད་ཏང་བཟོ་འགྱུར།
lingual gyrus	ཕྱེ་བཏྲོབས་ཟེ་རྒྱུ།

linkage map མཐུད་ཐྲེལ་མ་བཀྲ། མཐུད་བཀྲ།
linked genes ཐྲེལ་བའི་རིགས་ཁྲས།
Linnaean classification system ལི་ཅེའི་དབྱེ་ཡིག་གས།
lipase ལི་ཙེལ་སྐྱེན་ཁྲས།
lipid ཞག ལི་ཙེལ།
lipid bilayer ལི་ཙེལ་རིམ་གཉིས།
liposome ཞག་གཟུགས།
liquid གཅེར་གཟུགས།
liquid hydrogen bubble chamber གཅེར་གཟུགས་ཡར་རྒྱལ་ཀྱི་ཕྱུ་སྒྲམ།
listeriosis ལིས་ལི་ཏི་ཁྱེན་ནད།
liter (L) ལི་ཊར།
literal expression ཐྱར་ཚད་རྒྱམ་འགྱུར།
literal number ཐྱར་ཚད།
lithium (Li) རྡུ་ཁྲས་ལི་ཡམ།
lithosphere རྡོ་ཁམས།
liver cancer མཆིན་འཕྱས།
liver transplantation མཆིན་པ་ཐོ་འཛུགས།
living being སྲོག་ལྡན།
living cell སྲོག་ལྡན་ཀྱི་ཕྲ་ཕུང་།
living organism སྲོག་ལྡན་གྱི་དངོས།
living staircase ཚེ་སྲོག་ཞིམ་རྐས།
living thing གཞི་ལྡན།
lobe འདབ་མ།
local ས་ཕྱོགས།
local anesthesia ཉིད་ཕྱིད།
local clock གནས་ཀྱི་དུས་འཛིན་འགྲོར་ལོ།
local cluster ཉེ་ཚོམ།
local group ཉེ་ཚོགས།
locomotor འགྲུལ་རྒྱུ་ཀྱི།
locus འགྲོད་ས།
locus coeruleus ཐྲོ་ཕྱུལ།
lodestone འཕྲུལ་རྡོ།
logic གཏན་ཚིགས།
logical empiricism གཏན་ཚིགས་མངོན་སུམ་རིང་ལུགས།
logical positivism གཏན་ཚིགས་བདེན་དོན་རིང་ལུགས།
logical positivist གཏན་ཚིགས་བདེན་དོན་ཐྲེ་བ།
logistic growth མཐུན་འགྱུར་གྱིད་འཕེལ།
long-distance synchrony ཐག་རིང་དུས་མཉམ་རང་བཞིན།
long-term depression རྒྱུན་གནས་(ལས་འཇུག་)རྒྱས་འཕྲི།
long-term memory བརྟན་འཛིན་ཏན་པ།
long-term potentiation (LTP) རྒྱུན་གནས་(ལས་འཇུག་)རྒྱས་ཐུབ།
longitude གཞུང་ཕེད།
longitudinal study ཡུན་ལྟར་ཞིབ་འཇུག
longitudinal wave གཞུང་རླངས།
loop antenna གནམ་ལོང་།
loops ཡ་ལོང་།
Lorentz factor ལོ་རེན་ཇའི་རྒྱུན་ཁ་བས།
Lorentz's contraction ལོ་རེན་ཇའི་བསྡུ་འཚེམ།
loudness གོ་ཆུགས།
low definition (LD) གསལ་ངར་ཞན་པོ། (གསལ་ཞན།)
low tide དམའ་རླངས།
low-resolution image ཚགས་ཙྪོ་ལྡན་ལྷུང་བརྙན།
low-temperature sink ཁྱད་གཞོང་། ཏོད་ཚད་དམའ་གཞོང་།
lucid dream དྲན་པའི་རྨི་ལམ།
lumbar curve རྐེད་པའི་ཀུག རྐེད་ཀུག
luminance འཕྲོ་ཆུགས།
luminosity འཕྲོ་ཚད།
luminous intensity འོད་ཀྱི་བཀག་མདངས།
lunar eclipse ཟླ་འཛིན།
lung cell རླུང་བའི་ཕྲ་ཕུང་།
lung infection རླུང་བའི་གཅན་ཁ།
lungfish རླུང་ཆུ།
lupus ཐྭང་ཕྱ། (པཁགས་ནད)
luteinizing hormone ས་ཁུ་ཕྱེད་རྨེན།
lymph ཆུ་ས་རྡ།
lymph channels ཆུ་ས་རྡ་ལམ།
lymph node རྨེན་མདུད།
lymph system རྨེན་གཤིར་མ་ལག
lymph tissue ཆུ་ས་ཕུང་ཐྲག

lymph vessels ཆུ་སེར་རྒྱུ་རྩ།
lymphatic system ཆུ་སེར་མ་ཡག
lymphocyte ཆུ་སེར་ཟླ་ཕྱང་།
lysine ལི་སིན།
lysing ལེས་བཤིག་གཏོང་བ།
lysogenic cycle or lysogeny འཚིམ་རྒྱོར་རྒྱུད་རྒྱལ།
lysosome འབྱེད་གཟུགས།
lytic cycle ཞིག་རྒྱོར་རྒྱུད་རྒྱལ།
m/s རྒྱར་ཆ་རིར་བཅོད་པའི་མི་ཏར།
macaque monkey ཐྲེའུ་མི་ཀག
machine འཕྲུལ་ཆས།
macroevolution འཚེལ་འགྱུར་ཚིན་མོ།
macromolecule འཏུས་རྡུལ་ཚིན་མོ།
macronutrient རགས་བཅུད།
macroparticle རྡུལ་རགས་པ།
macrophage རགས་ཟ།
macroscopic གཟུགས་རགས་པའི།
macroscopic properties མཐོང་ཏུད་ཁྱད་ཆོས།
macula ཁེར་ཕིག
macula lutea ཁེར་ཕིག
magenta དམར་རྒྱ།
maglev རྨང་ལེན་འདེགས་འཁྱོག
magnesium དཀར་གཡའ།
magnet རྨང་ལེན།
magnetic declination རྨང་ལེན་ཡོ་ཟུར།
magnetic domain རྨང་ལེན་ཁྱབ་ཁོངས།
magnetic field རྨང་ལེན་ར་བ།
magnetic field lines རྨང་ལེན་ར་ཕིག
magnetic force རྨང་ལེན་ཀྱི་ཤུགས།
magnetic mirror རྨང་ལེན་མེ་ལོང་།
magnetic moment རྨང་ལེན་སྒྲོལ་ཚད།
magnetic monopole རྨང་ལེན་རྩུང་རྫི།
magnetic pole རྨང་ལེན་རྫི།
magnetic pole reversal རྨང་ལེན་ཀྱི་རྫི་ཕྱོགས
magnetic resonance imaging (MRI) རྨང་ལེན་མཉམ་འདར་དཔར་ལེན།
magnetic resonance spectroscopy (MRS) རྨང་ལེན་མཉམ་འདར་འོད་ཀལ་བཟུག་ཐབས།
magnetically levitated རྨང་ལེན་ཀྱི་རལ་བཀག་པའི།
magnetism རྨང་ལེན་རང་བཞིན།
magnetite རྨང་ལེན་གཏེར་རྫོ།
magnetization རྨང་ལེན་རྒྱུད་བསྒྱུར།
magnetoencephalography (MEG) གླུད་པའི་སྦྱོང་ར་གློག་དཔར།
magnetohydrodynamics (MHD) རྨང་ལེན་གཤེར་འཁྱལ་རིག་པ།
magnification ཆེར་རྒྱུད།
magnifying glass ཆེ་ཤེལ།
magnitude ཚད་རིམ། ཆ་ཚད།
magnocellular neurosecretory cell ཟུགས་ཕོན་ཟླ་བར་ཚེན་དབང་ཆུ་ཟླ་ཟླ་ཕྱང་།
magplane རྨང་ལེན་འཕྲལ་ཐྲ།
main chain གཙོ་ཕྲེང་།
main sequence གཙོ་རིམ། གོ་རིམ་གཙོ་བོ།
main sequence star གཙོ་རིམ་རྒྱར་མ།
major histocompatibility complex (MHC) ཕྱང་ཐྲོན་འཚོད་ཚད་འདྲས་ཚིན།
malaria ཏྲག་ཚད་འདར་བྱ། མ་ལེ་རི་ཡ།
malate མ་ལིག་རྒྱུར་ཚྭ།
malate dehydrogenase མ་ལིག་རྒྱུར་ཚྭ་ཡང་དབྱལ་སྐྱེན་ཟླས།
malfunction ཕྱིད་ལས་ལོག་པ།
malic acid མ་ལིག་རྒྱུར་ཟླས།
malignant glaucoma ནད་འཕྲིན་ཅན་པ།
malleus ཛོ་ཏྲས།
maltose མེལ་མངར།
mammal ཏྲ་གསོས་ལྷོག་ཚགས།
mammary gland ཏྲ་མའི་རྩེན་ཏྲ།
mammillary body ཏྲ་གཟུགས་(ཀླད་ཁོ)
mammillothalamic tract ཏྲ་གཟུགས་ཀླད་ཐྲུག་ཐྲེལ་ལམ།
manic-depressive disorder འཚར་འབོད་མེམས་ནད།
mantle ས་ཡོལ།
marburg virus མར་ཐྲག་གཏན་ཕྱིན།

marine biology མཚོ་ཚཁས་ཀྱི་དངོས་རིག་པ།
marine biome རྒྱ་མཚོའི་འཚོ་ཕྱེ།
marine worms མཚོ་འབྱུ།
marital exhaustion ཁྱིམ་ཁས་བལ་ཏུབ།
marital happiness ཁ་ཉིན་ཕྱིག་བདེ་སྐྱིད།
mars ཁ་ཟས་མིག་དམར།
mars science མིག་དམར་ཚན་རིག་བཀྲི་
laboratory descent stage དཔྱད་ཁང་ཁྱི་བབ་རིམ།
marsupial ཁྲག་ལྡན་ས྄ོག་ཚཁས།
marsupial mammal ཁྲག་ལྡན་རྒྱ་ཁས་མེམས་ཅན།
masochism ཟྱང་འཚེངས།
mass ཁ་དོས་ཚད།
mass defect ཁ་དོས་ཚད་རྒྱད་ཁྱད།
mass extinction ཐྲེབ་ས྄ོང་།
mass loss ཁ་དོས་ཚད་བོར་བརླག
mass number ཁ་དོས་གྲངས།
mass spectrometer ཁ་དོས་ཚད་འོད་ཟས་བཀྲི་ཚས།
mass transportation ཐྲེབ་དཔོར།
mass-energy conversion formula ཁ་དོས་རྒྱས་བཞེ་བསྒྱུར་སྒྲོ་འཕོས།
mass-energy equivalence ཁ་དོས་ཚད་དང་རྒྱས་པའི་མཉམ་ཚད། ཁ་དོས་རྒྱས་མཉམ་ཚད།
master circadian clock ཕྱས་ཀྱི་དུས་འཛིན་ཁ་ཙོ་བོ།
master clock དུས་འཛིན་འཁོར་ལོ་ཁ་ཙོ་བོ།
master of mint ཏ་མ་བདག་ཚེན་རྒྱ།
materialism དངོས་ཁ་ཙོ་རིང་ཕྱུགས།
mathematical description རྩིས་བཤད།
Mathematical Principles of Natural Philosophy རང་བྱུང་རྒྱ་གྱུན་རིག་པའི་གྲངས་རྩིས་རྩེ་དོན།
matter བོམ་ཁ་བྱུགས།
matter waves བོམ་ཁ་བྱུགས་ཀྱི་རླུང་ཟས།
mature polypeptide ཚ་ཐྲོ་ཁས་མང་ཐྲོས་ཐྲི་ཁྱེ།
maxima ཆེ་མཐའ།
mean སྒྲོམས་ཀྱངས།
mean deviation ཚ་སྒྲོམས་འབྱོལ་ཐང་།
mean value སྒྲོམས་ཐང་།

meaning ཀོ་དོན།
measurable quantity འཇལ་ཏུང་འབོར་ཚད།
mechanic འཕྲུལ་ཚས་བཟོ་པ།
mechanical digestion འཁྱལ་འཇུ། (བཤད་འཇུ།)
mechanical energy འཁྱལ་ཁྱགས་རྩལ་པ།
mechanical equilibrium འཁྱལ་ཁྱགས་ཚ་མཉམ།
mechanical vibration འཁྱལ་འདར། འཁྱལ་ཁྱགས་འདར་འཁྱལ།
mechanical wave འཕྲུལ་ཟློས།
mechanics ཁྱགས་རིག
mechanism ལས་ཚུལ།
mechanoreceptor འཁྱལ་ཁྱགས་སྐྱེ་ལེན་པ།
medial cervical ganglion མཐེང་པའི་ཆུ་འདུས་དཀྱིལ་མ།
medial geniculate body དབུས་ཀྱི་ཕ྄ར་པའི་ཕ྄ྲུ་ཁ་ཐུག
medial prefrontal cortex (PFC) མདུན་ངོས་གླང་ཁྱན་ཁྱི་དཀྱིལ་ཆ།
median དཀྱིལ་ཀྱངས། དཀྱིལ་ཐིག
median class དཀྱིལ་ཀྱལ།
mediating particle ཐྲྭན་པ། ཐྲྭན་རྩལ།
mediators ཐྲྭན་པ། ཐྲྭན་རྩལ།
medical imaging ཐྲན་དཔྱད་པར་ལེན།
medication ཐྲན། ཐྲན་ཐྲོ་ར། ཐྲན་ཐྲོ་ཁ། ཐྲན་ཁོ་ཅང་།
medium བར་ཁྱད་ལམ།
medulla oblongata (or medulla) འཇོ་ང་ཚན།
medusa (medusae) ཁ་དབྱུག་ཀ།
mega- ས་ཡ། མེ་ཐྲ།
meiosis ཐྲེ་ཕྱང་བཞི་ཁྱེ།
meiotic division ཐྲེད་ཕྱང་བཞི་འགྱེ་རིམ་པ།
meissner's corpuscle མ་ཡི་ས྄ི་ནར་ཅུ་ཐྲེ།
melatonin མེ་ཡ་ཏོ་ནིན།
melody འགྱུར་ཕྱག
melon མེ་ལོན། ཁ་ཚོན།
melting བཞུ་བ།
melting point བཞུ་ཚད།
membrane ཐྲེ་ཨོ།

membrane attack complex (MAC)	གྲྭ་རྩོལ་ཚོམ་བྱ།
membrane potential	གྲྭ་མཱའི་རྒྱས་པ།
membrane protein	གྲྭ་མཱའི་གླུ་ཌས།
memory	ཏན་འཛིན།
memory cell	ཏན་འཛིན་ཟླ་ཕྱང་།
memory gap	ཏན་པའི་བར་སྟོང་།
memory lapses	ཁོན་སྐྱབས་ཏན་ཉམས།
memory T-cells	ཏན་འཛིན་ཟླ་ཕྱང་-ཏི།
memristor (memory resistor)	ཏན་ལྡན་འགོག་ཁྱུགས། ཏན་ཁྱུགས།
menarche	ཟླ་མཚན།
Mendalian	མེན་ཏལ་ཀྱི།
meningitis	འཇུམ་བྱ་ལྟག་བརྒྱལ།
meningocele	རྒྱ་དར་འབྱར་ཅད།
menopause	ཟླ་མཚན་ཚད་པ།
menstrual cycle	ཟླ་མཚན་རྒྱུན་འཁོར།
menstruation	ཟླ་མཚན་འབབས་པ།
mental disease	སེམས་ནད།
mental health disorder	སེམས་ཁམས་འཆྱུག་སྒྲོན།
mental process	སེམས་ཀྱི་བྱེད་དོན། སེམས་ཀྱི་རྒྱུད་ཌོན། (སེམས་འཛིས།)
mental state	སེམས་ཀྱི་ཁོན་བབས། སེམས་བབས།
mental stress	སེམས་ཁོངས། སེམས་ཀྱི་ཁོངས་ཉེས།
mentalizing	སེམས་བབ་དཔོག་པ།
mercury	ཀ དཏལ་ཆུ། ཁ ཁཱཏ་ལ་ལྟག་པ།
meristem	འབྱས་ཐྲེ།
Merkel cell	མེར་ཀེལ་ཟླ་ཕྱང་།
merkel receptors	མེར་ཀེལ་ཐྲེ་ཝེན་པ།
merozoite	དམ་ཐྲེས་ཀྱི་དངོས།
merry-go-round	ཐྲིད་འཁོར།
mesencephalic	བྱད་དོས་དབྱས་མའི།
mesencephalon	བྱད་དོས་དབྱས་མ།
mesoarchean period	ཙར་བཀྲས་བར་མའི་དུས་རབས།
mesoderm	བར་ཁྱེན།
mesolimbic dopamine system	མཐའ་འཁོར་དཀྱིལ་བྱད་ཀྱི་ཏོ་པ་མིན་མ་ལག
mesolimbic pathway	མཐའ་འཁོར་དཀྱིལ་བྱད་རྒྱུ་ལམ།
mesolimbic system	མཐའ་འཁོར་དཀྱིལ་བྱད་མ་ལག
meson	མི་ཥོན། འཕྲིང་རྩལ།
mesophyll	ཙོ་མའི་ནང་ཤ
mesoproterozoic period	ཡར་བཀྲལ་བར་མའི་དུས་རབས།
mesothelium	བར་ཤྲི།
Mesozoic era	ཆེ་ཟློག་བར་སྐལ།
messenger RNA (mRNA)	བར་ཆེན་ཡར་ཡེན་ཡེ།
meta-analysis	ཡང་ཞིབ།
metabolic abnormality	རྒྱས་སྐྱོང་ཁྱོན་ཆ།
metabolic destinations	རྒྱས་སྐྱོང་འབྲྭབ་ཡུལ།
metabolic disease	རྒྱས་སྐྱོང་འཁྲུག་ནད།
metabolic waste	རྒྱས་སྐྱོང་སྐྱོགས་མ།
metabolism	རྒྱས་སྐྱོང། དཀར་སྐྱོགས་འབྱེད་པ།
metabolize	རྒྱས་སྐྱོང། རྒྱས་འགྱུར་གཏོང་བ།
metamorphosis	གཟུགས་འགྱུར།
metaphase	འདུ་ཌོ།
metaphase plate	འདུ་ལྷེད།
metaphysics	དངོས་ཡུགས་དེཁ་པ།
metencephalon	བྱད་དོས་འོག་མ།
meteor	རྐར་མདའ།
meteorite	གནམ་ཐོ།
meter (m)	མི་ཊར།
methane	མེ་ཐེན།
methionine	མེ་ཐ་ཡ་ཅིན།
methodology	ཐབས་ཚུལ།
metric system	བཟུང་ཡུགས།
metric units	མེ་ཏྲི་བཟུང་གཞི།
micelle	དགུ་སིལ།
microbe	ཟླ་དངོས།
microbe hunters	ཟླ་དངོས་འཚོལ་མཁན།
microbial cells	ཟླ་དངོས་ཟླ་ཕྱང་།
microbial gene	ཟླ་དངོས་དེགས་ཌས།
microbial genomes	ཟླ་དངོས་ལྷོད་ཆོས།
microbiologist	ཟླ་གཟུགས་ཀྱི་དངོས་དེཁ་པ་བ།

microbiology ཟུ་ཀཆྭགས་རྒྱུ་དངོས་རིག་པ།
microbiome ཟུ་དངོས་ཕྱིད་ཆོས། འཚོ་ཁམས་ཟུ་མོ།
microbiome genes ཟུ་དངོས་ཕྱིད་ཆོས་རིགས་རྩྭས།
microbiota ཟུ་དངོས་འདུས་ཚོགས།
microelectrode གློག་རྒྱུ་ཟུ་མོ།
microevolution ཟུ་བའི་འགེལ་འགྱུར།
micrograph ཟུ་རིས།
micrometer མ་ཡི་ཁོ་མི་ཊར།
micronutrient ཟུ་བཅུད།
microorganism རྒྱུ་དངོས་ཟུ་མོ།
microparticle རྡུལ་ཟུ་མོ།
microsaccade འཚུག་འཏུལ་ཟུ་མོ།
microscope ཟུ་ཁྱེལ།
microscopic ཁ་ཅང་ཟུ་བའི།
microsecond རྨར་ཚ་ས་ཡའི་ཚ།
microstate ཟུ་བའི་གནས་བབས།
microtremor ཟུ་འདར།
microtubule ཐྲུབ་ཟན།
microtubule cytoskeletal network ཟུ་ཡུང་ལྷོར་ཏུས་ཀྱི་ཐྲུག་ཟན་ཏ་ཚོཁམས།
microvilli ཐྲུ་ལན།
microwave ཟུ་རླབས།
microwave radiation ཟུ་རླབས་འཕྲིད་འཚོ།
microwire ཟུ་ཡུག
mid frontal cortex མདུན་མའི་གླང་ཁྱུན་དཀྱིལ་མ།
midbrain དཀྱིལ་གླང
middle age དར་ཡོན
middle frontal gyrus མདུན་དོས་ཟེ་རྒྱུད་དབྱས་མ།
midget cell ཟུ་ཆུང་ཟུ་ཡུང
midpoint དཀྱིལ་ཚེག
midsagittal ཞིང་ཁཤཁས་དབྱས་མ། (ཞིང་ཁཤཁས་ཏྲས་པའི་དབྱས་ཀྱི་ཚ།)
midwife རྒྱ་ཁཡོག་མ།
mile མེ་ལི།
milky Way galaxy དཀར་ཚེཁས་རྒྱ་མོ།
millisecond རྨར་ཚའི་ཐོར་ཐུར།
mind-body dualism ཡིད་སེམས་ཁཏེས་བྱུང་ཀྱི་ཕྱེ་བ།
mind-wandering སེམས་རྒྱུལ།

Mindfulness-Based Stress Reduction(MBSR) ཏན་པ་ཉིར་བཞག་ལ་བརྟེན་པའི་ སེམས་བཙལ་གཙོག་ཐབས།
mineral གཏེར་ཚུས།
mineralocorticoid receptor (MR) མི་ཅེ་ར་ལོ་ཁོར་ཏེ་ཁོ་ཡི་ཏི་རྒྱེ་ལེན་པ།
mingling motion གཤིང་འཏུལ།
Miocene གསར་བའི་དུས་རྒྱས།
miracle drug ཆོས་སྒྲུབ།
mirror neuron མེ་ལོང་དབང་རྩྭ་ཟླ་གཟུགས།
mirror neuron system མེ་ལོང་དབང་རྩྭ་ཟླ་གཟུགས་མ་ལག
mirror stimulation མེ་ལོང་མཚུངས་བཙོས། (མེ་ལོང་ཟླ་ཕུང་གི་མཚུངས་བཙོས།)
misattribution ཁྱད་ཚོས་ལོག་ཐྲོན།
missing data བོར་བརླག་གང་ལས་ཐོ།
mitochondria (mitochondrion) རྩལ་རྒྱུད་དབང་ཟླ
mitosis གཟུགས་ཕུང་གཉིས་འགྱེ།
mitral valve ཆུ་གཉིས་རྒྱ་འདབ།
mixer བཞེ་ཚས།
mixture འཇེས་ཚུས།
modal class མང་ཀྱངས་ཀྱལ།
modality ཚུལ། ཐོ། ཕུ་གས།
mode མང་ཀྱངས།
model དཔེ་གཟུགས།
modular theory of mind སེམས་ཀྱི་དྲྭ་ཚན་ཆུམ་གཞུག
modularity དྲྭ་ཚན་བང་བཞིན།
modulation སྒྲོམ་ཐྲེག
mold ཁ་མ་ཐུ།
mole ཐྲོལ།
molecular biology འདུས་རྩལ་རྒྱུ་དངོས་རིག་པ།
molecular clocks འདུས་རྩལ་ཀྱི་དྲྭ་འཛིན་འཁོར་ལོ།
molecular elements འདུས་རྩལ་ཀྱི་ཐྲྭང་ཚ།
molecular evolution འདུས་རྩལ་འགེལ་འགྱུར།
molecule འདུས་རྩལ།
mollusca ཕུ་ས་ཐྲི། (ཐ་ཐ།)
mollusk ཕུ་ས་ཐྲི།

moment of inertia འཁོར་གེགས།
momentum འཏྲུལ་ཚད།
monatomic gas རྡུལ་རྩྭ་རྩལས་གཟུགས།
monaural sound བཙན་རྩྭ་གི་སྒྲ།
mono ཆིག
monoamine ཨ་མིན་རྩྭ་ལྡན།
monoamine neurotransmitter ཨ་མིན་རྩྭ་ལྡན་གྱི་དབང་རྩྭ་འཛིན་པ།
monoatomic རྡུལ་ཕྲན་རྩྭ་ཡིན།
monochromatic ཚོས་གཅིག་གི
monochromatic light ཚོས་གཅིག་འོད་ཟེར།
monochromatic vision ཚོས་གཅིག་མཐོང་ཚོར།
monochrome ཚོས་གཅིག
monocyte གཅིག་ལྡན་ཟླ་ཕྱང་།
monomer རྩྭ་གཟུགས།
monomial རྩྭ་ཚན།
monophonic sound བཙན་རྩྭ་གི་སྒྲ།
monophosphate ཟླ་མེ་ཝེཏ་ཆིག་ལྡན།
monophyletic རིགས་ཁྲོས་རྩྭ་ལྡན།
monopole རྩྭ་སྟེ།
monosaccharide ཀ་བ་རྩྭ་ལྡན། ཆིག་མདར།
monosynaptic reflex མཚམས་རྩྭ་ལྕོག་འཏུལ།
monotreme mammal ཐོག་གཅིག་རྒྱ་གསོས་ཐོག་ཚགས།
mood ཁམས།
moon ཟླ་བ།
morbidity ནད་ཀྱི་ཁྱབ་ཚད། ནད་ཚད།
morphology གཟུགས་འགྱུར་རིག་པ།
mortality གྲི་ཚད། གྲི་གྲངས།
morula ནེ་ལྦུམ།
mosaic ཁ་བཀོད།
moss ཏྲོག་ཤིང་།
mossy fibers ཏྲོག་ཤིང་རྩྭ་རྒྱུས།
mother cell མ་ཡུམ་ཟླ་ཕྱང་།
motion འཏུལ་ཐྲོད།
motor ཐྲུལ་ཚས།
motor cortex འཏུལ་ཐྲོད་གླུ་ཏྭ།
motor effect ཐྲུལ་ཚས་རྒྱས་ཡྭང་།
motor generator འཏུལ་ཐྲོད་ཁྱེད་ཚས།
motor movement འཏུལ་ཐྲོད་བྱ་བ།
motor nerve cells འཏུལ་ཐྲོད་དབང་རྩྭ་ཟླ་ཕྱང་།
motor neuron འཏུལ་ཐྲོད་དབང་རྩྭ་ཟླ་གཟུགས།
motor neuron alpha ཨལ་ཕ་འཏུལ་ཐྲོད་དབང་རྩྭ་ཟླ་གཟུགས།
motor neuron paralysis འཏུལ་ཐྲོད་དབང་རྩྭ་བཀག་ཞ།
motor paralysis འཏུལ་ཐྲོད་བཀག་ཞ།
motor system འཏུལ་ཐྲོད་མ་ལག
motorboat ཐྲུམ་ཐྲྭ།
mound ས་ཕྱང་།
mouthpiece (གླིང་ཐུའི་) ཁ་ཚ། ཁ་ཚབ།
movement ཁཡོ་འཏུལ།
movement proteins འཏུལ་ཐྲེད་ཁྱི་ཧྭས།
MRI ཐྭད་དཔར།
mRNA བཙ་ཚན་ཨར་ཨེན་ཨེ།
mucous པེ་ལྦུབས་ཅན།
mucus པེ་ལྦུབས།
mucus-producing cells ལྦུབས་ཁྱེད་ཟླ་ཕྱང་།
multicellular ཟླ་ཕྱང་མང་ལྡན།
multicellular organism ཟླ་ཕྱང་མང་ལྡན་གྱི་ཁྱེ་བངས།
multimodal brain areas ཚུལ་མང་ཀླད་ཁུལ།
multiplication ཐྲུལ་ཁྱེས།
multipolar neuron ཐྲེ་མང་དབང་རྩྭ་ཟླ་གཟུགས།
multipotent ཐྲུ་ཚོགས་རྒྱས་པ།
muon མེའུ་ཨོན་རྡུལ།
muon neutrino མེའུ་ཨོན་གྱི་མ་ཉིང་ཟླ་རྡུལ།
muonic leptons མེའུ་ཨོན་ལེབ་ཏོན།
muscle ཤ་གནད། ཤ་ཐྲེམ།
muscle fiber ཤ་གནད་ཁ་མ།
muscle recoil ཤ་ཐྲེམ་ཕྱིར་ལྡོག
muscle spindle ཤ་ཐྲེམ་འཚང་མ།
muscle tissue ཤ་གནད་ཕྱང་ཀྱབ།
muscular system ཤ་ཐྲེམ་མ་ལག
musculoskeletal ཤ་ཐྲེམ་དུས་ཐྲོན་ཀྱི།
musculoskeletal system ཤ་ཐྲེམ་དུས་ཐྲོན་མ་ལག
musical notes ཕྱ་ཚད། དབྱངས་རྩ་གས།
musical scale དབྱངས་རིམ།

musical sound སྒྲན་པའི་སྒྲ།
musicology རོལ་མོ་རིག་པ།
mutagen འགྱུར་ཕྲོག་བྱེད་རྒྱུན།
mutant ཏེས་མེད་འགྱུར་བཀ
mutant gene ཀྱེས་འགྱུར་རིགས་ཁྲས།
mutase བསྒྱུར་ཕྱིག་སྐྱེན་ཁྲས།
mutation ཀྱེས་འགྱུར།
mutualism ཕན་ཚུན་གཅིས་ཕན།
mutually exclusive events ཕན་ཚུན་འགལ་བའི་བྱུང་བ།
mycelium ཏྲམ་ཙུ།
myelencephalon ཀླད་རིམ་ཞབས་མ། རྩེས་ཞབས།
myelin sheath བད་ཁྱིའི་ཕྱི་ཁྱན། བད་ཁྱན།
myelinated axon བད་ཁྱིས་བཏུམས་པའི་བཙན་སྐྱེལ་ཙུ་ཡུན།
myelination བད་ཁྱན་བྱེད་རིམ།
myelomeningocele རྒྱུངས་འབྱར།
myofibril ཤ་ཅག
myomodulin མཡོ་མོ་ཏུ་ལིན།
myopia རྒྱང་ཐྲིན།
myosin ཁྲིམ་ཐྲི།
naked singularity དམར་ཁྲོན་རྒྱང་ཉིད།
naked-eye limit མིག་ཁྲེན་མཐོང་ཚད།
nanometer མི་ཀར་ཕེར་ཚ།
nap/napping གཅིད་ཐུང་།
narcolepsy གཅིད་འབོག
nasal cavity ཆུ་ཐྲུག
nascent polypeptide ཐོག་མའི་མར་ཐྲོས་ཐྲི་ཁྲི།
nasonia vitripennis (nasonia wasp) ནུ་ས་ཁྲེ་ཡ། ཝེ་ཏེ་པེ་ཁྲེ་ཥ་ཏོ་ནོ་མ། (ནུ་ས་ཁྲེ་ཡ་ཥ་ཏོ་ནོ་མ།)
natural frequency རང་བྱུང་ཐྲོས་ཡོད།
natural gas རང་བྱུང་རླུང་ཁྲས།
natural history རང་བྱུང་གི་ལོ་རྒྱུས།
natural killer cells རང་བྱུང་གསོད་བྱེད་ཟླ་ཕྱང་།
natural philosophy རང་བྱུང་ལྷ་བྱུབ་རིག་པ།
natural resource རང་བྱུང་ཐོན་ཁུངས། རང་བྱུང་ཐོན་ཁྲས།
natural rewards རང་བྱུང་རྒྱུད་པ།
natural scientist རང་བཞིན་ཀྱི་ཚན་རིག་པ།
natural selection རང་བྱུང་འདེམས་ཐྲྱག
natural units རང་བྱུང་བརྒྱ་ཁྱི།
natural units རང་བྱུང་ཚན་པ།
naturalism རང་བྱུང་རིང་ལུགས།
naturalist རང་བྱུང་རིང་ལུགས་པ།
nature ཕྱན་ཐྲེས།
neap tide བཅས་རླབས།
near-infrared spectroscopy topography དམར་ཕྱིར་ཀྱེ་བའི་འོད་བརྒྱས་འཁོད་ལུགས།
nearsighted ཀྱེ་མཐོང་།
nebula ནེ་ཐུ་ལ།
necessary and sufficient condition དགོས་འདུད་ཚ་རྒྱུན།
necessary condition དགོས་རིས་ཚ་རྒྱུན།
negative charge མོ་ཁུར།
negative curvature ཁོང་ཁྱུ
negative emotion བཅུ་ཕྱོགས་ཀྱི་སེམས་ཐྲོང་།
negative emotion induction ཐྲོང་ཚོར་བཅུ་ཁྱུལ།
negative eugenics རྒྱུ་བཅུ་འགོག་ཐབས།
negative feedback འཕྲི་ཕྱོ
negative ion ཐྲེས་རྡུལ་མོ།
negatively charged emotions བཅུ་ཕྱོགས་ཀྱིས་བསྒྲུབ་པའི་སེམས་ཐྲོང་།
Nekton ནེ་ཀ་ཏོན། (ཐྲེ་ལངས།)
neoarchean period ཡར་བསྐལ་ཁ་ཁམར་མའི་དུས་རབས།
neocortex ཀླད་ཀྱི་ཁ་ཁམར་མ།
neogene period ཁ་ཁར་ཁྲས་དུས་རབས།
neon ཁ་ཁར་རྒྱུང་།
neon light ཁ་ཁར་རྒྱུང་འོད།
neonatal མ་འབྱར་ཕྱི། དམར་འབྱར་ཕྱི།
neoproterozoic period ཡར་བསྐལ་ཁ་ཁམར་མ་དུས་རབས།
neostriatum ཕྱན་ཀྱི་ཁ་ཁར་མ།
nephron མཛལ་ཕྱང་།
Neptune ཁ་ཟའ་མཚོ་རྒྱལ།
neptunium ཆུ་ཁྲས་མཚོ་ལྷའི་ཚོར་བ། ཆུ་ཁྲས་ནེ་བ་ཏུ་ནི་ཡམ།

nerve དབང་རྩ།
nerve cell དབང་རྩ་ཕྲུང་།
nerve center དབང་རྩའི་རྩ་འདུས།
nerve cord དབང་རྩ་རྒྱས་ཐག
nerve fiber དབང་རྩའི་ཐག་རན། དབང་རྩའི་ཤག་མ།
nerve impulse དབང་རྩའི་འཕར་བཏང
nerve roots དབང་རྩའི་རྩ་བ།
nervous system དབང་རྩ་མ་ཡིག
nervous tissue དབང་རྩའི་ཕྲང་ཁྱབ།
net ཁ་ཟར་སྐྱ་ཁ
net charge ཁ་ཟར་ཁྱེར།
net force ཁ་ཟར་ཤུགས།
network ཏ་རྒྱ།
neural correlate འཛིན་སྐྱེའི་དབང་རྩ།
neural correlates of consciousness རྣམ་ཤེས་འཛིན་སྐྱེའི་དབང་རྩ།
neural crest དབང་རྩའི་ཆེ་བ།
neural fold དབང་རྩའི་སྐེ་བ།
neural growth cone དབང་རྩའི་འཚར་གྱི་ཁྱུང་ཁ་ཁྱབ་ཁ།
neural network དབང་རྩའི་ཏ་ཚོ་ཁ།
neural oscillation དབང་རྩའི་རླུས་འགྱེལ།
neural plate དབང་རྩའི་སྐ་ཤ།
neural plate border དབང་རྩའི་ཤ་ཆ་མཚམས།
neural system དབང་ཁ་ཁྱབ་མ་ཡིག
neural tube དབང་རྩའི་ཕྲ་ཀྱ།
neuroanatomy དབང་རྩའི་ཕྱི་ཁ་ཤེས་རིག་པ།
neurobiology དབང་རྩའི་གྲྭ་དངོས། དབང་རྩའི་གྲྭ་དངོས་རིག་པ།
neurobiology of memory ཏན་པའི་དབང་རྩའི་གྲྭ་དངོས།
neurochemistry of emotion ཚུར་ཚོར་ཀྱི་དབང་རྩའི་ཌོས་ཐྲོད།
neurodegenerative condition དབང་རྩ་ཉམས་ཀྱད་ཁ་ཤད་ཤ་ངས།
neurodegenerative disorder དབང་རྩ་ཉམས་ཚོགས། དབང་རྩ་ཉམས་པའི་འཁྲུག་ཐྲོད།
neuroendocrine དབང་རྩའི་ནང་ཕྲེན།
neuroendocrine signaling དབང་རྩ་ནང་ཕྲེན་བཏང་ཁ་ཀྱོང་།
neurogenesis དབང་རྩ་ཚཁ་ས་ཚུལ།
neuroimager དབང་རྩ་དཔར་ཚས། དབང་རྩ་པར་པ།
neuroimaging paradigm དབང་རྩ་དཔར་ཚུལ་ཀྱི་ཡུ་ཁ།
neuroimaging studies དབང་རྩ་པར་ལེན་ཞིབ་འདྲུ།
neuroimmunology དབང་རྩ་ནང་འགོག་རིག་པ།
neurology དབང་རྩའི་ཁ་ས་རིག
neuromuscular junction དབང་རྩ་དང་ཁ་ཕྱི་མ་ཐྲེལ་ མཚམས།
neuron དབང་རྩ་ཕ་ཀྱ་ཁ།
neuronal synchronization དབང་རྩའི་མཚུངས་ཕྱིག
neuronal system དབང་རྩ་ཕ་ཀྱ་ཁ་མ་ཡིག
neuropathy དབང་རྩའི་ནད།
neuropeptide དབང་རྩའི་ཕྱི་ཅི།
neuropharmacology དབང་རྩའི་སྨན་ཐྲོད། དབང་རྩའི་ སྨན་ཐྲོད་རིག་པ།
neuroplasticity དབང་རྩའི་མཉེན་ཁ་ཤེས།
neuroscience དབང་རྩ་ཚན་རིག
neuroscientist དབང་རྩ་ཚན་རིག་པ།
neurosecretory cell ཟུག་ཚོན་བབང་རྩ་ཕ་ཕྲང་།
neurospora དབང་རྩ་ས་ནོན་ཕྱི།
neurosurgeon དབང་རྩ་ཁ་ཤ་ཁ་ཆོས་སྨན་པ།
neurotoxin དབང་རྩ་ཉེས་དུག
neurotransmission དབང་རྩའི་འཕྲིན་ཁ་ཀྱོང་བ་བ།
neurotransmitter དབང་རྩ་འཕྲིན་པ།
neurovascular coupling དབང་རྩ་ཁྲག་ཐྲུག་ཁ་ཉེས་ཐྲེལ།
neutral leptons མ་ཅིད་ལེབ་ཏོན།
neutrino མ་ཅིད་ཕ་ནུ། བར་ནུལ་ཕ་ཆོ།
neutron བར་ནུལ།
neutron degeneracy pressure བར་ནུལ་ཉམས་པའི་ཁོན་ ཀྱུགས།
neutron star བར་ནུལ་རྐར་མ།
neutrophil བར་ལེན།
new fear association འཇིགས་ཁྲོགས་ཁ་ས་ངར་པ།
Newton (N) ནེའུ་ཏོན།

newton's formula ཏེའུ་ཏོན་གྱི་སྒྲི་འཕྲོས།
newton's law of cooling ཏེའུ་ཏོན་གྱི་གྲང་བསིལ་གཏན་ཁྲིམས།
newton's law of gravitation ཏེའུ་ཏོན་གྱི་འཛིན་ཁྱགས་གཏན་ཁྲིམས།
newton's law of motion ཏེའུ་ཏོན་གྱི་འཏུལ་རྒྱོད་གཏན་ཁྲིམས།
newton's rings ཏེའུ་ཏོན་གྱི་ཨ་ཟོང་།
niche འཚོ་གནས་གོ་བཅས།
nickel གཞལ་དཀར།
nicotinamide adenine dinucleotide (NAD) ནི་ཀོ་ཏིན་ཨ་མེཏ། ཨེ་ཏི་ནིན། ཌི་ནུ་ཀ་ལྱུབ་ཚ་ཐུང་།
nicotine receptor ནི་ཀོ་ཏིན་སྐྱེ་ཞེན་པ།
night vision མཚན་མཐོང་།
nine-times ionized iron དགུ་འཛིན་སྐྱགས་རྒྱལ།
Nissl stain ནི་ས་ལ་ཚོས།
Nissl staining ནི་ས་ལ་ཚོས་བྱེད
nitrogen ནཻ་ཨི་ཏོ་ཇེན། ཉེ་རྒྱུང་།
nitrogen cycle ཉེ་རྒྱུང་གི་འཁོར་རྒྱུན།
nitrogen fixation ཉེ་རྒྱུང་སྐྱུར་བཀོལ།
nitrogenous bases ནཻ་ཨི་ཏོ་ཇེན་གྱི་བྱལ་ཐང་།
noble gas བཟང་རླུང་།
nocebo ཆོ་ག་བཙོས་གཙོ་དགོ་སྐན།
nociceptive pain མཚལ་ཁའི་ཐུག་རྩ།
nociceptor ཐུག་རྩ་སྐྱེ་ཞེན་པ།
nocturnal མཚན་ཐྱོད།
node རླབས་ཚིགས། ཚིགས།
node of Ranvier ར་ན་ཕེར་གྱི་ཚིགས།
noise རྒྱད་ཙོར།
non-avian dinosaurs གཤོག་མེད་གཎྜ་འབྲུག
non-classical signaling རྒྱུན་འཕྲོས་མེད་པའི་འཕྲིན་གཏོང་།
non-conceptual ཆོ་ག་མེད།
non-congenitally blind ཕྱིས་ལོང་།
non-core expression ཡན་ལག་རྒྱས་འགྱུར།
non-declarative memories བཙོད་མེད་ཏན་པ།
non-infectious disease གཉན་ཁ་མེད་པའི་ནད། གཉན་ཁ་མ་ཨན་པའི་ནད།
non-invasive འཇམ་ཐབས་ཀྱི།
non-invasive intervention འཇམ་ཐྲེད།
non-invasive measures འཇམ་ཐབས།
non-rapid eye movement(non-REM) མིག་འཏུལ་རྒྱུར་མིན་གནས་རྒྱབས།
non-self antigen གཞན་ཁོངས་འགོག་རྒྱབས་སྐྱེད་ཡོས།
non-self-related reafferent བདག་དང་འབྲེལ་མེད་ཀྱི་ནང་རྒྱལ།
non-specific immune cell བོས་མེད་ནད་འགོག་ཟླ་ཕྱང་།
non-specific system ཆེད་མིན་མ་ཡིན
non-stem cells མ་ཤུང་མིན་པའི་ཟླ་ཕྱང་།
nonassociative learning ཐྲེལ་མེད་ཤེས་ཐྲོད་།
nonbiological sound ཐོག་ཚགས་ལས་མ་བྱུང་བའི་སྒྲ།
nonfree fall གཞན་ལྷུང་།
nonoverlapping code མི་ཐུག་པའི་བཏེ།
nonpolar ཐྲེ་ཐལ།
nonreferential loving-kindness and compassion ཁྱོས་ཀཱུ་མེད་པའི་བྱམས་གཟིང་རྗེ།
norepinephrine ནོ་ར་ཨེ་ཕི་ནེ་ཕིན།
normal distribution ཐ་མལ་ཁྱབ་ཚུལ།
normal force ཐང་ཁྱགས།
normal helium རྒྱུན་ལྡན་ཉི་ཨི་ཡམ།
normal line རྒྱུན་ཕིག
north pole བྱང་ཐྲེ།
northern lights བྱང་འོད།
not defined འཛིལ་མེ་ཐྱད་པ།
notation འགོད་ཐྲངས།
note བཏྱངས་རྒྱགས།
notochord ཐུལ་ཕིག
nova ནོ་ཝ།
nuclear binding energy ཁྲེ་རྡུལ་ཐྲོན་ཏྲས།
nuclear breakup ཁྲེ་རྡུལ་གས་ཚག

nuclear combination ཨེ་རྡུལ་འདུ་བྱེད།
nuclear energy ཨེ་རྡུལ་རྒྱས་པ།
nuclear envelope ཁྱིད་སྐོགས།
nuclear fission ཨེ་རྡུལ་གགས་འགྱུར།
nuclear force ཨེ་རྡུལ་ཀྱགས།
nuclear fuel ཨེ་རྡུལ་བྱད་ཟས།
nuclear fusion ཨེ་རྡུལ་འདུས་འགྱུར།
nuclear magnetic resonance imaging (NMRI) ཨེ་རྡུལ་རྨད་ལེན་མཁན་འདུས་ཤོག་པར།
nuclear membrane ཁྱིད་ཤྭི།
nuclear physics ཨེ་རྡུལ་དངོས་རྨམས་རིག་པ།
nuclear pore ཁྱིད་ཁྱང་།
nuclear power ཨེ་རྡུལ་རྒྱས་སྟོབས།
nuclear reaction ཨེ་རྡུལ་འཛེས་འགྱུར།
nuclear reactor ཨེ་རྒྱས་བཟློག་ཚས།
nuclear weapon ཨེ་རྡུལ་མཚོན་ཆ།
nuclease ཁྱིད་ཟ་སྨིན་ཟས།
nucleic acid ཁྱིད་ཤྭིར།
nucleolus ཁྱིད་ཟ།
nucleon ཨེ་ཆ། (ཨེ་རྡུལ་གྱི་ཆ།)
nucleosynthesis ཨེ་རྡུལ་སྒྲོར་བྱེད།
nucleotide ཁྱིད་རྡུལ་བྱེད་ཆ།
nucleus ཨེ་ཁྱིང་། ཁྱིད་རྡུལ།
nucleus གོང་བུ། ཚན་བུ། ཚོམ་བུ།
nucleus ཨེ་རྡུལ།
nucleus accumbens ཁེ་འདབས་ལྷེ་རིལ།
nullizygous རིགས་དམན།
numerical analysis གྲངས་འཕྲུལ་དཔྱི་ཞིབ།
nurture སྐྱོར་ཁྱད།
nutrient འཚོ་བཅུད། བཅུད་ཟས།
nutrition འཚོ་བཅུད།
nutritious བཅུད་ལྡན།
nutritive value བཅུད་ཡོན།
oak tree བེ་ཧྲིང་།
obese ཚོ་ཆེས་པ། རྒྱགས་ཏགས་པ།
obesity ཚོ་ཅད། རྒྱགས་ཅད།
objective reality གཞི་དངོས་ཡོའི་རང་བཞིན། ཡུལ་དངོས་ཡོའི་རང་བཞིན།
objective truth གཞི་ཡི་བདེན་པ།
objectively true གཞི་ཡི་ཚར་བསལ་བདེན་པ།
objectivism གཞི་སྒྲ་བ།
oboe ཐུ་རྒྱ། (གླིང་བུ་ཞེག)
observation ལྟ་ཞིབ།
obsessive ཞེན་ཞོར།
obsessive compulsive disorder བདག་མེད་ཞེན་ཞོར་འཁྱུགས་རྒྱོད།
occipital lobe ལྟག་ཁལ། ལྟག་འདབ།
octagon བརྒྱད་བཏྱབས།
octave བརྒྱད་ཚན།
ocular drift མིག་གི་འཁྱམ་བཐོད།
oculomotor nerve མིག་འཁྱལ་དབང་རྩ།
odometer རྒྱང་ཤུ།
offspring རྒྱུད་འཛིན།
ohm (Ω) ཨོ་མ།
ohm's law ཨོ་མ་གྱི་ཁྲིམས།
old age རྒས་འཁོགས།
olfaction ཏྲི་ཚོར།
olfactory ཏྲི་ཚོར་གྱི།
olfactory bulb ཏྲི་ཚོར་རིལ་བུ།
olfactory epithelium སྣ་བཏག་གི་ནང་ཁྱེན།
olfactory mucus སྣ་བས་གྱི།
olfactory nerve ཏྲི་ཚོར་དབང་རྩ།
olfactory placode ཏྲི་ཚོར་ཚལ་བུ།
olfactory receptor ཏྲི་ཟས་སྐྱེ་ལེན་པ།
oligocene ཅུང་ཁས་བུས་ཤྲས་བས།
oligopotent ཅུང་འགྱུར་རྒྱས་པ།
oligosaccharide ཀ་བ་ཅུང་ལྡན། (ཆུ་མར་མར་ཐང་ཟས།)
on and off pulses འཕར་འཁྱལ་གཉིད་འགོག
ongoing baseline འཕྲོ་རྒྱས་ཀཱུ་ཞིག འཕྲོ་རྒྱས་ཀཱུ་མཚམས།
oocyst ཁམས་དམར་ཤྲང་བུ།
oocyte ཐོང་རྡུལ།
oogenesis ཁམས་དམར་ཐྲེད་རིམ།
oogonia ཁམས་དམར་ས་བོན།
ookinete ཕྲེང་བཀྲོད་ཁམས་དམར། ཕྲེང་དམར།

ootid ཁམས་དམར་ཁམས་སྒྲུག
open awareness རིག་པ་དཀྱི་ལ་ཡངས།
open structure བཀོད་ཡངས།
open structured crystal བཀོད་ཡངས་དྲངས་ཀན་ཐུག།
open system ཕྱི་བའི་མ་ལག
open universe ཕྱི་བའི་འཇིག་རྟེན།
opsin ཨོཔ་སིན་ཕྱི་ཐུས།
opsonin ཀྱབས་ཐུས།
opsonization ཀྱབས་ཐྲོན།
optic chiasm མིག་རྩའི་སྟོལ་མཚམས།
optic nerve མིག་གི་དབང་རྩ། ཤ་ཐྲེད་ དབང་རྩ།
optic tract མིག་གི་རྩ་ལམ།
optical fiber བོད་ཐག
optical telescope བོད་ཆུབས་རྒྱང་གཞི།
optics བོད་རིག་པ།
optimal ལེགས་ཤོས། འཚམས་ཤོས། ཡང་རྩེ། ཁེ་ཕུད།
optogenetics བོད་ཐྲུད་རིགས་ཐུས་རིག་པ། བོད་ཐྲུད་རིགས་ཐུས།
oral cavity ཁའི་བྱ་ཀ
orbit ཐྲོར་བ། ཐྲོར་བ་རྒྱག་པ། འཁོར་ལམ།
orbitofrontal cortex མིག་མདུན་གླིང་ཁྱེན།
orchestra རོལ་རྩེད་ཆུ་ཁག
order ཐྲལ།
order pair རིམ་ཚ།
ordovician period མཆོ་རྒྱས་དུས་བཅས།
orexin དང་སད་འཕྲིན་པ།
organ འབྲད་རོལ། (རོལ་ཚས་ཀྱི)
organ དབང་པོ། ཕུས་ཀྱི་དབང་པོ།
organ donor དབང་པོ་ཕྱིན་མཁན།
organ of Corti ཁོར་ཀྱི་དབང་པོ།
organ pipe འབྲད་རོལ་སྒྲུག
organ system དབང་པོའི་མ་ལག
organ transplantation དབང་པོ་ཐྲོ་འཕྲུགས།
organelle དབང་ཐུ།
organic ཐྲི་ལྡན།
organic compounds ཐྲི་ལྡན་འདྲས་ཁྱས།
organic light emitting diode (OLED) ཐྲི་ལྡན་གོང་འཕྲོའི་ཐྲེས་ཐུ་ཀྱ།
organic molecule ཐྲི་ལྡན་ཀྱི་འདྲས་རྡུལ།
organism ཐྲི་དངོས།
organismal ཐྲི་དངོས་ཀྱི།
organismal system ཐྲི་དངོས་མ་ལག
organogenesis དབང་པོ་བོད་ཚུལ། དབང་པོ་ བོད་རིམ།
oscillation ཐྲོས་འཏུལ།
oscillator ཀཡོ་ཐྲེད།
oscillatory frequency ཐྲོས་འཏུལ་ཐྲོས་ཁྱོད།
oscillatory motion ཐྲོས་བའི་འཏུལ་ཐྲོད།
oscilloscope ཐྲོས་འཏུལ་ཐྲོན་ཚས།
otic placode ཐྲེའི་ཚལ་བྱ།
otoliths (utricle and saccule) ཐུ་རེཏྲ།
ought self དགོས་བདག
out of phase ངོ་མི་མཐུན་པ།
outer membrane ཕྱི་ཨོ་ཕྱི་མ།
output ཐོན་ཐྲེད། འཐས་ཐྲ།
output distance ཕྱི་འཛིན་རྒྱང་ཐག
output force ཕྱི་འཛིན་ཀྱི་ཤུགས།
ovary བསམ་སེཏྲ།
over weight ཕྱེད་ཚེས་པ།
overlapping gene ཡུལ་ཁྱོག་རིགས་ཐུས།
overload ཐེག་བཆུལ།
oviduct ཁམས་དམར་ཐྲུ་ཀྱ
ovulation ཁམས་དམར་ཕྲོད་འདོན།
ovulation cycle ཁམས་དམར་ཕྲོད་འདོན་འཁོར་རྒྱུན།
ovum ཁམས་དམར་ཐུ་ཕུང་།
oxaloacetate ཨོག་ས་ཨོ་ཅེ་ཏེ།
oxidization འཚོ་རྒྱང་ཐྲོད་ཁྱེབ།
oxidize འཚོ་རྒྱང་ཐྲོད་ཁྱེབ།
oxygen འཚོ་རྒྱང་།
oxygenated blood འཚོ་རྒྱང་ལྡན་པའི་ཁྲག
oxytocin ཨོག་སི་ཏོ་སིན། (རྩེན་ཐུས།)
ozone ཨོ་ཛོན།

ozone layer ཨོ་ཛོན་བྱང་དེམ།
pacemaker འཚོས་ཚས། སྐྱེལ་ཚས།
pacinian corpuscles པེ་སི་ཅིན་རྩ་སྡེ།
padded dashboard བར་བཙང་ས་མདུན་པང་།
paint gun ཚོས་མདའ།
pair bond གཉིས་གཅིག
paleoarchean period ཨར་བཀྲལ་རྩིང་མའི་དུས་རབས།
Paleocene རྩིང་བའི་དུས་ཀྲབས།
paleogene period ཐུ་ཚས་དུས་རབས།
paleontologist གདོད་མའི་རྒྱུ་དངོས་པོ་གཅད་པ།
paleontology གདོད་མའི་རྒྱུ་དངོས་པོ་གཅད་པ།
paleoproterozoic period ཨར་བཀྲལ་རྩིང་མའི་དུས་རབས།
paleozoic era གཅན་བཀྲལ། ཆེ་ཐྲོག་གཅན་ཀྲལ།
palpitation ཟྭིར་ཐུག་ས་བ།
pancreas གཏེར་མ། གཏེར་རྩེན། མེ་གཅས།
pancreatic cell གཏེར་རྩེན་ཐུ་ཕུང་།
pandemic ཀུན་ཁྱབ་ནད་ཡམས། གཅིན་ནད་ནག་པོ།
pandemic disease ཀུན་ཁྱབ་ནད་ཡམས།
parabola ཁྱོག་ལམ། ཁྱོག་དབྱིབས།
parabolic mirror མེ་ལོང་ཁྱོག་མ།
paracrine གཞན་རྩེན་གྱི། ཉེ་རྩེན་གྱི།
paracrine signaling ཉེ་རྩེན་བཏང་གཏོང་། ཟགས་ཉེ་འཕྲིན་གཏོང་།
paradigm གཞི་རྩའི་ལྟ་བྱུབ།
paradigm shift གཞི་རྩའི་ལྟ་བྱུབ་ཀྱི་འགྱུར་བ།
parahippocampal (PHC) cortex མཆོ་ཁྲའི་མཐའ་འཁོར་གླང་ཏྲན།
parahippocampal gyrus མཆོ་ཁྲའི་མཐའ་འཁོར་རྩེ་རྒྱུད།
paralimbic network ཉེ་བའི་གླང་ཉེ་བ་ཚོགས།
parallax མཐོང་ཁྱད།
parallax second མཐོང་ཁྱད་ཀྲར་ཚ།
parallel ཐད་ཀའི་བ།
parallel circuit ཀའི་ཐེལ་གློག་ལམ།
parallel lines ཀའི་ཐིག
parallel processing ཐད་ཀའི་བྱེད་དེམ།
parallelogram ཀའི་བ་རིས།
parallelogram rule ཀའི་བ་རིས་འཛོལ་ཡུལ།
paralympics རྒྱལ་ཐྲེའི་དབང་པོ་གློག་ཅན་གྱི་རྩེད་འཕྲད།
paralysis ཕྱི་བ་ཐུག
paramagnetic ཁམ་འཛིན།
paramecia འཛོང་ཕྲིན།
parameter ཚུལ་གས་ཀྱི་ངས། ཚད་ཀའི།
parasite གཞན་ཟ།
parasitic disease གཞན་ཟས་པ་ནད་པའི་རིགས།
parasympathetic nerves ཉེ་བའི་ཀན་ཐེས་ཚོར་དབང་རྩ།
paravertebral sympathetic ganglia ཐྲལ་འདབ་ཀན་ཐེས་ཚོར་འདུས།
parent cell ཐུན་ཕྱིད་ཐུ་ཕུང་།
parietal cell ཕྱེ་བས་ཀྱི་ཐུ་ཕུང་།
parietal lobe ཐོད་ཀལ། ཀཐོ་ཀ་འདབ།
parieto-occipital sulcus ཀཐོ་ཀ་ལྟ་ཀ་བར་ལུལ།
Parkinson's disease པར་ཀིན་སོན་གྱི་རྣད། (རྩ་དཀར་གྱི་རྣད་ཅིག)
parsec པར་སེག ཀཀྱ་ཁྱ་ཐྲེར་ཚ།
partial ཆ་ཙམ། ཐྱོགས་རེ་བ། ཐྱོགས་ཙམ།
partial epilepsy ཆ་ཀས་བཏུལ་ཀཟིར།
partial negative charge ཐོ་ཁྱར་ཉེ་ཚོ་བ།
partial positive charge ཐོ་ཁྱར་ཉེ་ཚོ་བ།
partial seizure ཆ་ཀས་འདར་རེ་བས།
partial tone ཀདར་ས་ཚ།
particle རྡུལ།
particle accelerator ཐྲུར་ཐྲོན་རྡུལ་ཆས།
particle collider ཐུ་རྡུལ་བཏབ་ཆས།
particle physicist ཐུ་རྡུལ་དངོས་ཁམས་རིག་པ་བ།
particle physics ཐུ་རྡུལ་དངོས་ཁམས་རིག་པ།
parvocellular neurosecretory cell ཐུ་ཁམ་ཐོན་ཕུང་ཆུང་དབང་ཅན་ཅུ་ཐུ་ཕུང་།
pascal (Pa) པ་སི་ཁལ།
Pascal's principle པ་སི་ཁལ་ཀྱི་ཅུ་ངོན།
passive immunity གཞན་ཐྲེད་ནད་འགོག
passive transport རང་འཕྲིར།

patent ཕོའ་རྒྱགས།
patented ཕོའ་རྒྱགས་བཀོད་པ།
path རྒྱུ་ལམ།
pathogen ནད་སྐྱེན་ཡུ་མོ།
pathology ༡ ནད་བརྒྱ་རིག་པ། ༢ ནད་ཀྱི་ཉམས་ཏྲོན།
pathway རྒྱུ་ལམ།
pattern བཀོད་རིས། འཕྲོས།
payload ཕེག་ལྡན།
peak རྩེ།
peak emission ཐྲོད་ཀྱོང་མཚོ་ཧོས།
Pelton wheel པེལ་ཏོན་འཁོར་ལོ།
pendent chain དཔྱང་ལྷེང་།
pendulum དཔྱང་རྩོ།
penicillin པེ་ནི་སི་ལིན།
peninsula ཕྱེད་གླིང་།
pentagon ལྔ་དབྱིབས།
pentose ལྔ་ཚན་ཀ་ར།
pentose sugar ལྔ་ལྡན་ཀ་ར།
penumbra ཚ་ཕྱེད།
pepsin པེའ་སིན་སྐྱེན་ཟླས།
peptide ཐྲི་ཙི།
peptide bond པེའ་ཏ་ཡི་འཛེང་བ།
peptide hormone ཐྲི་ཙི་རྩེན་ཟླས།
peptidoglycan པེའ་ཏི་ཀྲོ། ཐྲི་ལ་ཡི་ཁན།
perceive ཤེས་པ།
percentile བཅུ་ཆའི་ཀན་ལས་རིམ།
perception འདུ་ཤེས།
percussion དཀྲོལ་རྡུང་།
perfectly elastic ས་བོན་ཀན་ལས་རྒྱས་དག
perfectly inelastic collision ས་བོན་མེན་རྒྱས་དག་གི་རྡུང་ཁ།
perfusion ཁྲུབ་རྒྱུ།
periaqueductal gray matter ཀ་ཤེར་ཐུག་མཐའ་ཀན་ལས་ཕྱུ་ཟླས།
perigee ཉེ་མཐའ།
perimysium ཀ་ཕྱེམ་མཐའ་ཐྲི།
period ཏྲས་བཤས།
period འཁོར་ཡུན།
periodic འཁོར་ཡུན་ཀྱི།
periodic table རྒྱ་ཟླས་རེའུ་མིག
periodic table of elements རྒྱ་ཟླས་ཀྱི་འཁོར་རྒྱུན་རེའུ་མིག
peripheral མཐའ་འཁོར།
peripheral circadian clock མཐའ་གནས་ཏྲས་འཛིན་འཁོར་ལོ།
peripheral ganglia མཐའ་འཁོར་རྒྱ་འདུས།
peripheral nerve མཐའ་འཁོར་དབང་རྒྱ།
peripheral nervous system (PNS) མཐའ་འཁོར་དབང་རྒྱ་མ་ཡིན།
peripheral sensitization མཐའ་གནས་ཚོར་བསྐྱེད།
permeability སིམ་བརྒྱུད་པར་བཞིན།
permeable སིམ་བརྒྱུད་ཏུ་པ།
Permian period ཐྲ་བ་ཐུབས་ཏྲས་པབས།
perpendicular ཐང་ལམ་ལ།
perpetual motion རྒྱུན་འཁྱལ།
perpetual-motion machine རྒྱུན་འཁྱལ་འཐུལ་ཚས།
persistence ཡུ་ཚུགས།
perspective མཐོང་སྣང་།
perturbation འཁྲུག་འཁྱལ།
pesticide འབྱ་སྨན།
petal མེ་ཏོག་གི་འདབ་མ།
petroleum རྡོ་སྦྱར།
pH ཅཱ་ལ་ཐྲུར་ཚད་ཀན། (པི་ཨེཆ།)
phagocyte ཟ་བྱེད་ཟ་ཕྱང་།
phagocytic cells ཟ་བྱེད་ཟ་ཕྱང་།
phagocytosis ཟ་བྱེད་ཟ་ཕྱང་གི་ལས་ཚུལ། ཟ་ཕྱང་འཐྲུང་འཇིན།
phanerozoic eon མངོན་པའི་བཤལ་ཚེན།
pharmaceutical industry སྨན་རྫོང་བཟོ་གྲྭ།
pharmacologically སྨན་ཟླས་ཀྱི།
pharynx མཆུ་པ།
phase ངོ།
phased out རིམ་བཏུ།
phasic ཚད་འཇུག
phenomenology བདག་ཐོང་། བདག་ཐོང་རིག་པ།

phenotype རིགས་རྣམ་མངོན་རྟོག།
phenotypic plasticity རིགས་རྣམ་མངོན་རྟོག་མཁའ་ཀྱི་ས།
phenylalanine ཕེ་ན་ཡེལ་ཨ་ལ་ནིན།
phenylketonuria ཕེ་ན་ཡེལ་ཀི་ཏོན་གཅིན་བའས།
pheromone རྩེན་ཟྭི།
phlegm བད་ཀན།
phloem བཙུད་ལམ།
phlogiston theory མེ་རྣམ་ཀྱི་རྟོག་གཞུང།
phoneme གདངས་རྩ།
phonetics སྒྲ་གདངས་རིག་པ།
phonograph སྒྲ་འཁོར།
phonograph record སྒྲ་ཟྭེད།
phonology རྒྱུ་གདངས་རིག་པ།
phosphate བོད་ཀྱི་མ་མའི་སྐྱུར་ཚུ།
phosphodiester བོད་མ་ཨེ་སི་ཏར་གཉིས་འདྲས།
phosphoenolpyruvate བོད་མ་ཨེ་ནོ་ཕེ་ཏེ་ཡེ་ཏ།
phosphofructokinase (PFK) བོད་མ་ལྷ་བུ་མངར་ཐྲོར་སྐྱེན་རྩལ།
phosphoglycerate བོད་མ་ཕྱི་ཨི་སི་ཅེ་ཏ།
phosphoglycerate mutase བོད་མ་ཕྱི་ཨི་སི་ཅེ་ཏ་བསྐྱར་སྐྱིག་སྐྱེན་རྩལ།
phospholipid ཕོ་སི་ཕོ་ཨི་ཞག བོད་མའི་ཨེ་ཚྭ།
phosphor འཆར་རྩལ།
phosphorescence བཙུད་འཆར།
phosphorus བོད་ཀྱི་མ་མ།
photoautotroph བོད་ཐྲོར།
photocell བོད་རྩལ་གློག་སྐྱེན།
photodetector བོད་རྟུལ་ཚོར་ཚས།
photoelectric effect བོད་གློག་ཆུས་སྐྱང་།
photoflash བོད་འཁྱུག
photometry བོད་ཚད་རིག་པ། བོད་ཚད།
photomicrograph ཐུ་པར། ཐུ་རིས།
photon བོད་རྟུལ།
photopigment བོད་ཚོས།
photoreceptor བོད་རྟུལ་སྐྱེ་ལེན་པ།
photosphere བོད་ཁྱེམ།
photosynthesis བོད་ཀྱི་ཐྲོར་ཟྭེད། བོད་ཐྲོར།
phototransduction བོད་རྟུལ་བཙར་སྐྱུར།
photovoltaic cell བོད་ཁྱེད་ཕྲོལ་ཚད་གློག་སྐྱེན།
photovoltaic ink བོད་ཁྱེད་ཕྲོལ་ལྡན་སྐྱ་ཚ།
photovoltaic power sheets བོད་ཁྱེད་ཕྲོལ་ལྡན་གློག་སྐྱེན།
photovoltaic solar cell བོད་ཁྱེད་ཕྲོལ་ལྡན་ཉི་ཟེར་གློག་སྐྱེན།
phylogeny ཚོགས་ཐྲེའི་འབེལ་དེམ།
phylum ཐྲེ།
physical basis of compassion ཐུགས་རྗེའི་ཡུས་རྟེན།
physical reasoning ཕྱི་དངོས་ཀོའི་གཏན་ཚིགས།
physical repair གཟུགས་བཅོས། (གཟུགས་ཕྱང་ཏམས་གསོ།)
physical restoration གཟུགས་གསོ། (གཟུགས་ཕྱང་བསྐྱར་གསོ།)
physical science དངོས་གཟུགས་ཚན་རིག
physics དངོས་ཁམས་ཚན་རིག
physiologic system ཡུས་གཙས་མ་ལག
physiological process ཡུས་ཕྱང་འགྲོ་ཕྱགས།
physiologist ཡུས་གཙས་རིག་པ་པ།
physiology ཡུས་གཙས་རིག་པ།
phytoplankton བོད་ཐྲོར་མཆོ་གཡེང་།
piano པིཡ་ནོ། རྩོ་ཐྲེང་།
piccolo ཕྲིང་བྱ་པི་ཀ་ཀ་ལོ།
pie chart གོར་རིས།
pigment ཚོན་རྩྭ།
pigment cell ཚོན་ཁྱི་ཐུ་ཕུང་།
pile driver གདུང་འཇུགས་འཐུལ་ཚས།
pineal body/ pineal gland ཐང་འབྱུ་གཟུགས་ཕྱང་། ཐང་འབྱུ་རྩེན་བྱ།
pinna རྣ་གཝོག
pion པ་ཡོན་རྡུལ།
Pioneer 10 ཐྲོལ་འབྱེད་པ་ ༡༠
piston ཐྲུབ་མདུན།
pit གོང་བྱ། དོང་།
pit-derived eye གོང་མིག
pitch ཏྲ། བཏྱངས་ཏྲ།
pituitary gland པི་ཏུ་རྩེན་བྱ།
placebo ཏྲོག་བཙོས་ལན་སྐྱེན།
placenta ཧ་མ།

plague པེ་ལེག་གཀན་རིམས།
Planck's constant (h) པེ་ལེང་གི་བཏན་གྲངས།
plane mirror ངོས་སྟོམས་མེ་ལོང་།
plane-polarized wave ངོས་ཀྱང་སྐྱེ་འཕྲལ་གྱི་རྒྱབས།
planet གཟའ།
planetary nebula གཟའ་འཛིན་སྦུང་།
plankton མཚོ་གཡེང་།
plant ཤིང་ཕྱེ་།
plasma ཁྲག་འདྲུར། ཁྲག་གི་ཚུ་ལེར།
plasma ཀྱེས་གཟུགས།
plasma cell ཁྲག་འདྲུར་ཟས་ཕུང་། (ཐོ་ཁ་འདྲུར་དང་དོན་མཚུངས།)
plasma membrane ཚུ་ལེར་གྱི་མཚོ།
plasticity མཉེན་གཏེས།
plastid རྩྭ་ཐོ་ངར་ངར་ཟས།
plate ཕྱང་ཕྱ།
platelet ཁྲག་ཞིབ།
player གཏོང་ཚས།
PlayStation 3 རྩེད་ཚུགས་ ༣ པ།
Pleistocene གསར་གོས་དུས་རྒྱས།། ཏེ་དུས།
plexiglass འཕྲིག་ཕེལ།
Pliocene ཆེས་གསར་དུས་རྒྱས།། གསར་དུས།
pluripotent མང་འགྱུར་རྒྱས་པ།
pluripotent oocyte ཐོ་ངར་རྩྭ།
Pluto གཟའ་ཀྱལ།
plutonium ཁུ་ཚས་པི་ལུ་ཏོ་ནི་ཡམ།
pneumonia ཐྲོ་ཚད།
point ཆེག
point mass ཆེག་གངོས།
polar སྐྱེ་ལྡན།
polar covalent bond སྐྱེ་ལྡན་མཉམ་ཐྲོད་འཛིངས་བ།
polar jets སྐྱེ་མེའི་ཀྱང་ཐོན།
polar molecule སྐྱེ་ལྡན་འདུས་རྡུལ།
polarity སྐྱེ་གཏེས།
polarization རྒྱབས་སྐྱེ་འོས་བསྡུར། སྐྱེ་འཛལ།
polarize སྐྱེ་འཛལ་བྱེད་པ། སྐྱེ་འཛལ་བ།
pole སྐྱེ།
pollen རྩེ་རྡུལ།

pollen grain རྩེ་ལྷུ།
pollinate རྩེ་གས་ཐྲོད་བ།
pollution འབགས་བཙོག
poly ཚ་མང་། མང་ཚོ།
polygon མང་དཀྱིབས།
polymer མང་ཐྲོད་བ། རྒྱོས་ཐུས།
polynomial མང་ཚན།
polypeptide མང་ཐྲོས་ཐྲི་ཁྱ།
polyribosomes རེ་ཐྲོ་ཁྲེང་གཏུགས།
polysaccharide ཀ་ར་མང་ལྡན། མང་མངར།
polyspermy ཁམས་དཀར་མང་ཐྲོད་བ།
polysynaptic reflex མཚམས་མང་ལྟོག་འཏུལ།
pons ཏྲྀད་ཟམ།
pontoon ཚུ་ཕྲེང་ཟམ་པ།
population ཚོགས་འདུས།
porcupine ཁར་། གཟུགས་མོ། (ཐོ་ཁ་ཚགས་ཀྱི།)
position/space གོ་ས།
positive charge ཟོ་ཎེར།
positive curvature འབྱར་ཏྲག
positive emotion བཟང་ཐྲོགས་ཀྱི་ས་ཐམས་ཐྲོང་།
positive emotion induction ཐྲོང་ཚོར་བཟང་རྒྱུལ།
positive eugenics རྒྱུད་བཟང་ཐེལ་ཕབས།
positive feedback ཐེལ་ལྟོག
positive ion ཀྱེས་རྡུལ་ཟོ།
positively charged emotion བཟང་ཐྲོགས་ཀྱིས་བསླད་པའི་ས་ཐམས་ཐྲོང་།
positivism དངོས་དོན་ཡིན་ལུགས།
positron ཟོ་ཎེར་ཐྲོག་རྡུལ། ཐྲོག་རྡུལ་ཟོ།
positron emission tomography (PET) ལྟོག་རྡུལ་ཐྲོ་བའི་ཏུམ་ཐྲིག་མ་ལག ལྟོག་རྡུལ་ཐྲོག་དཔར།
post-synaptic neuron མཐུན་མཚམས་རྩེས་ཀྱི་དབང་རྩེ་ཟ་ཀཏུགས།
postcentral gyrus དཀྱིལ་ཐུལ་རྩེས་ཀྱི་ཐེ་ཁྱུད། དཀྱིལ་རྩེས་ཐེ་ཁྱུད།
posterior ཁྱབ་ཐྲོགས།
posterior association area ཁྱབ་ངོས་ཀྱི་འབྲེལ་མཐུན་ས་ཁྲལ།

posterior cingulate cortex	འཚིང་ཐག་གླང་ཀྱི་རྒྱུད་མ།
posterior descending artery	རྒྱུད་ཕྱི་འཕར་རྒྱ།
posterior inferior temporal sulcus	རྒྱུད་འོག་རྒྱ་འདབ་གླང་སྒྲལ།
posterior parietal regions	ཁཐུག་འདབ་རྒྱུད་ཁྲལ།
posterior superior temporal sulcus (PSTS)	རྒྱུད་སྟེང་རྒྱ་འདབ་གླང་སྒྲལ།
postganglionic sympathetic neuron	རྒྱ་འདུས་རྒྱུད་ཀྱི་ཀན་ཨོས་ཚོར་དབང་རྒྱ་ཐུན་གཤམ།
posttraumatic stress disorder	བྱེད་རྒའི་ཐེ་ལས་འཕྲད་ལས་ལེམས་ཁོོན་འཕྲག་ཁྱོན། བྱེད་མའི་ཐེ་ལས་འཕྲད་ཁོོན་ཏེས།
postulates of special relativity	དམིགས་བསལ་ལྟོས་ཀྱི་ཀྱུད་ཀྱི་དམ་བཅན།
postural muscles	ཐུར་ས་ཐུར་ཁ་ཕྱིམ།
postural musculature	ཐུར་ས་ཐུར་ཁ་ཕྱིམ་མ་ཚན།
potassium	རྫ་ཚས་དུ་ཁ་ལེལ་དཀར་པོ།
potential difference	རྟས་པའི་ཁྱད་པར།
potential energy	ཁོན་ལྟོས་རྟས་པ། མངོན་རྩེ་བའི་རྟས་པ།
potential problems	འཚྭང་ཏེན་དཀའ་བ།
potentiating	རྟས་ཐང།
potentiation	རྟས་ཐང།
pound	པཱའུ།
power	སྟོབས།
power grid	གློག་ཐུ།
power grip	སྟོབས་འཇུ།
power plant	གློག་ཁང་།
power sheets	གློག་ཤོག
power station	གློག་ཚན།
practicing physics book	དངོས་ཁམས་སྦྱོང་དེབ།
pragmatics	རྒྱས་བོད་ཏེག་པ།
pre-occipital notch	ཕྱི་འདབ་མདུན་ཀྱི་ཁ་ཕྱོང་།
pre-synaptic neuron	མཐུད་མཚམས་ལྟོད་ཀྱི་དབང་རྒྱ་ཐུན་ཁག
preadolescence	ནུ་ཁ་ཚོན།
Precambrian era	ཡེ་ཁོངས་བརྒྱལ་ཆེན།
precentral sulcus	དཀྱིལ་སྒྲལ་མདུན་ཀྱི་གླང་སྒྲལ། དཀྱིལ་མདུན་གླང་སྒྲལ།
precess	ཡོ་འཁོར།
precession	ཡོ་འཁོར།
precision	ཏེག་ཚད།
precision focusing	ཏན་ཕྱིམ། ཏག་ཕྱིམ།
precision grip	ཏག་འཇུ།
precuneus	གླང་ཕྱི་ཀུ་མདུན་མ།
predator	ཟོན་ཕྱེད།
predicted reward	ཐོབ་རེའི་ཆུ་དཀའ།
prediction	ལྟོན་དཔག
prefrontal cortex	མདུན་ངོས་གླང་ཀྱན།
preganglionic sympathetic neurons	རྒྱ་འདུས་མདུན་ཀྱི་ཀན་ཨོས་ཚོར་དབང་རྒྱ་ཐུན་ཁག
pregnancy	མངལ་ཕྱེམ།
premise	ཐུ་བཟོད།
premotor cortex	མདུན་ཀྱི་འཁྱལ་ཕྱོང་གླང་ཀྱན།
preserve	བདག་ཅར།
pressure	གཤོན་ཀྱགས།
pressure point	གསང་དམིགས།
pressure suit	གཤོན་ཀྱགས་འགོག་ཁྲབ།
presupplementary motor region	འཁྱལ་ཕྱོང་ཁ་ཤོར་སས་ཁྲལ་ཀྱི་ མདུན་ཚ།
presynaptic	མཐུད་མཚམས་ལྟོད་ཀྱི།
prey	བཟོན་ཟླ།
primal glow	གདོད་འཚར།
primary auditory cortex	ཐོས་ཚོར་ཀྱི་ཐུ་རིམ་གླང་ཀྱན།
primary color	རྩ་བའི་ཁ་དོག ཀཱི་མདོག
primary consumer	ཐོག་མའི་ཉོར་ཕྱོད་མཁན།
primary motor cortex	འཁྱལ་ཕྱོང་ཀྱི་ཐུ་རིམ་གླང་ཀྱན།
primary RNA transcript	ཡར་ཡེན་ཡེའི་ཡབ་གཟུགས་ ཐོག་མ།
primary somatic sensory cortex	ཕྱས་ཚོར་ཀྱི་ཐུ་རིམ་གླང་ཀྱན།
primary spermatocyte	གཤིའི་ཕིག་རྡུལ།
primary structure	ཐོག་མའི་བཀོད་པ། བཀོད་རིམ་དང་པོ།
primary visual cortex	མཐོང་ཚོར་ཐུ་རིམ་གླང་ཀྱན།

primate མཆོ་རིམ་སྨོག་ཚཁས།
priming ས་དཀྱེན་སློང་བ།
principal axis མདའ་ཕྱིག་ཀཱི་བོ།
principle ཆུ་འཛིན།
principle of equivalence མཉམ་ཐང་ཆུ་འཛིན།
principle of flotation འཚོ་ལྷིང་ཆུ་འཛིན།
principle of parsimony ཐྲོས་ཐྲོང་ཆུ་འཛིན།
principle of the identity indiscernible ངོ་བོ་དབྱེར་མེད་ཀྱི་ཆུ་དོན།
printer ཡིག་པར།
prism འཇའ་ཤེལ།
private company རྒྱུན་བདག་ཚོང་རྩྭ།
proactive ཏྲར་ངག
proactive motivation ཡྱུག་ཐོན་རྒྱལ་ཁྱུགས།
probability སྒྲིན་ཐྲོད།
probe ཐྲྭལ་ཚས།
probiotic ཟུང་བས་བཅུ།
procedural memory བྱ་ཐབས་ཏན་པ།
process (v) དབྱེ་ས་ལེན་བྱེད་པ།
Procyon ཁྲི་ཐྲོན་རྒྱར་མ།
product ཐོན་རྩྭ།
progenitor འཚྭང་ཆུ།
progesterone ཕྱི་ཡོག་སེར་ཆེན་གཤེར། མོ་གཤེས་ཆེན་གཤེར།
prognosis ཁ་དམར་གདགས། ལྟར་ཚུལ།
projectile འཕེན་གཟུགས།
prokaryota ཉིང་ཕལ་ཀྱེ་དོས་ཀྱི་ཐེ།
prokaryote ཉིང་ཕལ་ཀྱེ་དོས།
prokaryotic algae ཉིང་ཕལ་ཆུ་བཞལ།
prokaryotic cell ཉིང་ཕལ་ལྡན་ཕྱང་།
prolactin ཥོ་ཀྱེད་ཕྲི་ཚས།
proliferate འཕེལ་མཆེད། འཕེལ་ཁྱབ།
prometaphase གཅིགས་ཥོ་།
promoter ཕན་བཏུ་ཐེལ་གནས། ཐེལ་གནས།
pronunciation ཐྲྭ་གདངས།
proof ཁྱངས་ཀྱེལ།
propeller འཕྲད་འཁོར།
proper mass རང་བཞིས་གདོས་ཚད།
prophase ཐྲྭ་ཀ་ཅོ་།
proplastid ཉེ་འགྱུར་དབང་ལྡ།
proportional ཚ་མཚུངས།
proposition བཙོད་པ།
proprioception བཞས་ཚོར།
proprioceptive བཞས་ཚོར་ཀྱི།
proprioceptor བཞས་ཚོར་སྐྱེ་ཤེན་པ། བཞས་འགྱུར་སྐྱེ་ཤེན་པ།
prosencephalon ཏྲྀད་རིམ་མདུན་མ།
prosimian ཐྲ་ལྷོན་ས་མས་ཅན།
prosopagnosia ངོ་ཚོད་ཐོར་བས་ཅད།
prostheses ཚབ་ཚས། ཚབ་ལག
protactinium ཆུ་ཥས་བྷ་ཌོ་ཏེ་ཀཱ་ཏེ་ཡམ།
proteasome ཐྲི་བཤིག་ཐྲི་ཥས།
protein ཐྲི་ཥས།
protein glycosylation ཐྲི་དཀར་མངར་ཐྲོར།
protein-folding problem ཐྲི་དཀར་ཁྲེན་ཡུགས་དོགས། ཐྲི་དཀར་ཁྲེན་ཚོགས།
Proterozoic era ཡར་བཞུལ།
prothrombin (II) ཁྲག་ཤིང་ཐྲི་ཥས་ཐྲེད་ཅིད།
proto-self གཞི་མའི་བདག
proton ཥོ་ཏྲལ།
proton synchrotron ཥོ་ཐྲོམས་ཏྲལ་ཚས།
proton-proton-chain reaction ཥོ་ཏྲལ་དང་ཥོ་ཏྲལ་ཀྱི་བསྐྱར་ཚགས་འཛིན་འགྱུར།
protostar ཁྲིའུ་རྒྱར། རྒྱར་ཐྲུ།
protostellar disk ཁྲིའུ་རྒྱར་ཁྲེར་མ། རྒྱར་ཐྲུའི་ཁྲེར་མ།
prototype མ་ཕྱི། མ་གཞི། ཕྱི་མོ།
protozoa གདོད་མའི་ཐྲོག་ཚཁས།
Proxima Centauri ཉེ་རྒྱར་ས་ཅེ་ཏོ་ར།
proximal ཉེ་གནས།
prune འབྲེ་ག་པ།
pseudohallucination དབང་འཁྲུལ་ཚམ་ཥོ་བ།
pseudoscience ཚན་རིག་ཐྲུས་མ།
psoriasis ཥོ་ཏུ་སི་པཱ་ས་ཅད། ཥོ་རི་ཡ་སི་པཱ་ས་ཅད།
psychiatric disorder སེམས་ཀམས་འཁྲུག་ཐྲོན།

psychiatrist ས་མས་ཁམས་སྨན་པ།
psychiatry ས་མས་ཁམས་གསོ་བྱེད་རིག་པ།
psychological disorder ས་མས་ཁམས་འཁྲུག་རྒྱོག
psychology ས་མས་ཁམས་རིག་པ།
psychoneuroimmunology ས་མས་དབང་ཁད་ཁྲོད་འགོག་རིག་པ།
ptolemaic astronomy རྩ་ལོ་མེའི་རྒྱུ་བཟང་རིག་པ།
puberty ལང་ཚོ་སྐྱེན་པ།
public health མང་ཚོགས་འཚོ་བའི་བསྟེན།
pulley འཛིན་འཁོར།
pulmonary རྩྭ་བའི།
pulmonary arteries རྩྭ་བའི་འཕར་རྒྱ།
pulmonary capillaries རྩྭ་བའི་ཐུན་རྒྱ་ཆུང་མོ།
pulmonary circuit རྩྭ་སྐྱེད་ཐུན་ལམ།
pulmonary circulation རྩྭ་སྐྱེད་ཐུན་འཁོར།
pulmonary trunk རྩྭ་ཡུ།
pulmonary valve རྩྭ་རྒྱ་སྐྱེ་འདབ།
pulmonary vein རྩྭ་བའི་ལྷོད་རྒྱ།
pulsar འཕར་རྐང་།
pulsating star འཕར་རྐང་།
pulsating variable star འགྱུར་བའི་འཕར་རྐང་།
pulvinar ཐྭག་གདན།
pump ཕུ་མདའ།
pump འབྱོར་གཏོར་།
punch རྒྱར་མཛོག
pupa ཁ་ལྷུང་ཚང་འབྲ། ཚང་འབྲ།
pupil མིག་གི་རྒྱལ་མོ།
pupillometrics མིག་རྒྱལ་དཔྱད་རིག
pure tone ལྷན་མེད་ངོ་།
purine པྱ་རིན།
Purkinje cell པར་ཀིན་ཛི་ཕྱ་ཕྱང་།
push up ཕྱང་འདོགས།
putamen ཀླད་རྩས་ཚོ་ཀྱ་མ།
pyramid པི་ར་མིཏ། གཏོར་གཟུགས།
pyramidal cell གཏོར་གཟུགས་ཕྱ་ཕྱང་།
pyramidal tract ཆུ་ལམ་བྱར་གསུམ་ཅན།
pyrimidine པི་རི་མི་ཌིན།
pyruvate པི་རུ་ཨེཏ།
pyruvate carboxylase པི་རུ་ཨེཏ་ཁར་ཟྭོག་སི་སྐྱེན་རྩས།
pyruvate dehydrogenase པི་རུ་ཨེཏ་སྐྱུར་ཚ་ཡར་དཀར་ལ་སྐྱེན་རྩས།
pyruvate kinase པི་རུ་ཨེཏ་ཟློར་སྐྱེན།
pyruvic acid པི་རུ་ཨེཏ་སྐྱུར་རྩས།
pythagoras' theorem པཡི་ཐ་རྒྱ་བའི་རྒྱམ་གཞུག
quadriceps muscle སྐེ་བཞི་ཀ་སྐྱེམ།
quadrilateral མཐའ་བཞི་མ།
quantity འབྲེར་ཚ།
quantum ཚད་རྫས།
quantum chromodynamics ཚད་རྫས་ཀ་དོག་འགྱུལ་རིག
quantum fluctuation ཚད་རྫས་འཕར་འབྲེལ། ཚད་རྫས་འཕར་འཕྲིན།
quantum jump ཚད་རྫས་འཕོ་མཆོང་།
quantum mechanics ཚད་རྫས་ཧྱུགས་རིག
quantum number ཚད་རྫས་གྲངས།
quantum physics ཚད་རྫས་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག
quantum state ཚད་རྫས་གནས་བབ།
quantum theory ཚད་རྫས་རྒྱམ་གཞུག
quark ཁོག་རྫས།
quartile བཞི་ཆའི་གནས་རིམ།
quasar ཁྭར་འཇུ།
quasi-stellar ཁྭར་འཇུ།
quasi-stellar radio source ཁྭར་འཇུ་རླུང་འཕྲིན་འབྱུང་ཁུངས།
quaternary period བཞི་ལྡན་དུས་རབས།
quaternary structure བཀོད་རིམ་བཞི་པ།
quite literally དངོས་ཐེན་ལྡན།
quorum sensing ཐུངས་ལོངས་འཛིལ་གཏུགས།
r-selection འབྲེར་འདེམས། (ཡར-འདེམས་ཐྲུག)
rabies (rabid) ཁྲི་དྲག མཆེ་དྲག
radar རེ་ཏར།
radial distance ཚངས་ཟོག་རྒྱང་ཐག
radiant energy འཁྱེར་འཕྲོའི་རྩྭ་བ།
radiation ཁྱབ་འཁྱེ། འཁྱེར་འཕྲོ།
radiation era འཁྱེར་འཕྲོའི་བསྐལ་པ།

radiative transport འཕྲེད་འཚོར་ལྟེན།
radiative zone འཕྲེད་འཚོའི་ས་ཁྱུལ།
radical རྩ་བ་ཅས། མཐར་ཕྱུང་། ཁཱི་ཀྱ། ཡོངས་ཀྱ།
radio ཐྲུང་འཕྲིན།
radio control ཐྲུང་འཕྲིན་ཚོད་འཛིན།
radio frequency ཐྲུང་འཕྲིན་རྦྲོས་ཕྱོད།
radio frequency pulses ཐྲུང་འཕྲིན་རྦྲོས་ཕྱོད་འཕར་བཏུ།
radio telescope ཐྲུང་འཕྲིན་རྒྱང་ཧེལ།
radio waves ཐྲུང་འཕྲིན་གྱི་རླུང་ཁས།
radioactive འཕྲེད་འཚོའི་རང་བཞིན་ཅན།
radioactive decay འཕྲེད་འཚོའི་ཟད་འགྱུར།
radioactive equilibrium འཕྲེད་འཚོའི་ཚ་མཉམ།
radioactive isotopes འཕྲེད་འཚོའི་གནས་མཉམ་རྩ་ཕྲུས།
radioactive tracer འཕྲེད་འཚོའི་རང་བཞིན་གྱི་རྟེས་གཙོད་པ།
radioactive zone འཕྲེད་འཚོའི་ས་ཁྱུལ།
radioactivity འཕྲེད་འཚོ་རང་བཞིན།
radioisotopes འཕྲེད་འཚོའི་གནས་མཉམ་རྩ་ཕྲུས།
radiometric dating འཕྲེད་འཚོའི་ཚོ་ཕྱིས།
radiometric technique འཕྲེད་འཚོ་འཇལ་ཐབས།
radiometry འཕྲེད་འཚོ་འཇལ་ཐབས།
radiotherapy འཕྲེད་འཚོའི་བཅོས་ཐབས།
radium རེ་དི་ཡམ།
radius ལག་ངར་རྒྱས་ཆེན།
radius ཚངས་ཕྲེད།
radon རྩ་ཕྲུས་རེ་དོན།
rail ties ཐྲོག་ཁྲེན། ཕྱུགས་ལམ་ཐྲོག་ཁྲེན།
rainbow འཇའ།
randomness རིམ་ཐལ།
range ཐྲོད་ཚད།
rapid eye movement (REM) མིག་འཁྱལ་རྒྱུར་མོ།
rare gas དཀོན་རླངས།
rarefaction ཕྱུག་འགྱུར།

raster ཡོལ་ཏ།
rate འགྲོས་ཚད།
rate of reaction ཁྲས་ཐྲོན་གྱི་འགྲོས་ཚད།
ratio ཐུར་ཚད།
rationalism རྟོག་དཔྱོད་ལྷུ་བ།
raw data གཞི་འཛིན་གྱངས་གྲོ། མ་བཙོས་གྱངས་ཞོ།
ray འཕྲོ་ཐེར།
re-emission བསྐྱར་འཕྲོ།
reaction ཏྱ་ལན།
reaction force ཏྱ་ལན་ཧྱུགས།
reactivate བསྐྱར་བློང་།
reading ཚད་ཀློགས།
reafference རང་ཁྱལ་ནང་ལྟུ།
real contour མཐའ་དིས་ངོ་མ།
real image དངོས་བརྙན། ཐྲུང་བརྙན་ངོ་མ།
realism ཕྱི་དངོས་ཡིན་ལུགས།
realist ཕྱི་དངོས་ལྷ་བ།
reappraisal བསྐྱར་གཙོད།
reasoning རྒྱུ་མཚན་འཛིན་ལུགས།
receiver mouse ལེན་ཥིག
receptive field ཐྲེ་ལེན་ཁྱབ་ར།
receptor ཐྲེ་ལེན་པ།
receptor cells ཐྲེ་ལེན་ཟླ་ཕྱང་།
receptor protein ཐྲེ་ལེན་གྱི་ཐུན།
recession རྒྱབ་བཤིག
recessive ཡིན་གཤིས་ཆེ་བ། གསལ་ཆུང་།
recessive allele གསལ་ཆུང་ཨེ་ལེལ།
reciprocal ཟོག་ཀྱར།
recoil ཐྲོག་ཏྲུ། ཕྱིར་ཐྲོག
recombinase བསྐྱར་ཐྲོན་སྐྱེན་ཐུས།
recommended dietary allowances (RDAs) ལམ་ཐྲོན་ཟས་ཚད།
reconstructive memory བསྐྱར་བཙོས་ཏན་པ།
record གཟྱང་བ། (ཉར་བ།)
recording system ཐོ་འགོད་མ་ལག བཐུག་གཏེར་མ་ལག
rectangular ཐྲི་བཞི་ནར་མོ།

recycled energy བསྐྱར་ཟློས་རྒྱས་པ།
red དམར།
red blood cell ཁྲག་དམར་ཟས་ཕྱང་། ཁྲག་ཕྱང་དམར་པོ།
red dwarf དམར་ཆུང་།
red giant དམར་ཆེན།
redshift དམར་ཐྲོ།
redundancy ཡུག་ཐྲོས་བང་གཡིས།
reflection ཕྱོག་འཕྲོ།
reflective cognitive style བསམ་ཞིབ་ངེས་འཛིན་ལུགས།
reflector telescope ཕྱོག་འཕྲོའི་རྒྱུད་ཤེལ།
reflex ཕྱོག་འཁྱལ།
reflex action ཕྱོག་འཁྱལ།
reflex arc ཕྱོག་འཁྱལ་གཞུ་ལམ།
reflex chain ཕྱོག་འཁྱལ་བསྐར་ཚགས།
reflex pathway ཕྱོག་འཁྱལ་བཏུ་ལམ། ཕྱོག་འཁྱལ་རྒྱུ་ལམ།
reflexor རྒྱས་པ
refraction འཁྲོག་འཕྲོ།
refractive index འཁྲོག་འཕྲོའི་ཚད་གཞི།
refractory period ཕྱོད་གནས་དྲས་ཕྱན།
regelation བསྐྱར་ཝེག
register གཟུང་བ། (ཉར་བ།)
regulation སྒྲོམ་ཕྲིག ཁྱབས་འཛིན།
regulation control centers ཁྱབས་འཛིན་ཚོད་བཟུང་བཀྲི་གནས།
relative ཕྱོས་བཅས་ཀྱི།
relative humidity ཕྱོས་བཅས་ཀྱི་རླུན་ཚད།
relativism ཕྱོས་བྱེད་ཡིན་ལུགས།
relativistic ཕྱོས་བྱེད་ཀྱི།
relativistic consideration ཕྱོས་བྱེད་ཡིན་ཚུལ་བསམ་པ།
relativistic momentum ཕྱོས་བྱེད་ཀྱི་འཁྱལ་ཚད།
relativistic speed ཕྱོས་བྱེད་ཀྱི་མཆོག་ཚད།
relay neuron བརྒྱུད་གཏོར་བདང་ཆུ་ཟླ་གཟུགས།
relay nuclei བརྒྱུད་འཛིན་ཚོམ་བྱ།
renal artery མཁལ་མའི་འཕར་ཆུ།
renal vein མཁལ་མའི་ཐྲོད་ཆུ།
repolarization ཕྱེ་ཀྱིས་བསྐྱར་ཟློས།
repository of gene རིགས་ཁྲས་བང་མཛོད།
representation མཚོན་བྱེད། རྣམ་པ། མཚན་གཞི། དངོས།
reproduction སྐྱེ་འཛིན། སྐྱེ་འཛིན།
reproductive age སྐྱེད་ཚེ།
reproductive sex སྐྱེད་ཆགས། སྐྱེད་མཚན།
reproductive system སྐྱེད་འཛིན་མ་ལག
reproductive years སྐྱེད་རྒྱས་ཚོ་ན།
reptile ཕྱུ་འཕྲིའི་ཐོག་ཆགས།
repulsion force ཟློག་ཀྱུགས།
research ཞིབ་འཇུག ཉམས་ཞིབ།
reservoir ཆུ་མཛོད།
reservoir pool གསོག་མཛོད།
resistance འགོག་ཀྱུགས།
resistive loss འགོག་ཐྲོད་རྒྱང་ཟོས།
resistivity འགོག་ཚོས།
resistor འགེག་གས་ཚས།
resolution ཚགས།
resonance མཉམ་འདར།
resonate མཉམ་འདར་བྱེད་པ།
resource depletion ཐོན་ཁུངས་ཉམས་ཟད།
respiration དབྱུགས་འབྱིན་རྩྭ།
respiratory centers འབྱིན་རྩྭ་བཀྲི་གནས།
respiratory rate དབྱུགས་ཀྱི་རྒྱུ་ཚད།
respiratory system འབྱིན་རྩྭ་མ་ལག
response ཡ་ལན།
responsiveness ཡ་ལན་སྐྱེན་བོ།
rest and digest བལ་གསོ་རྣམ་ཟས་འདྲ།
rest energy བལ་གསོའི་རྩྭ་པ།
rest mass འཁྱལ་མེད་གངོས་ཚད།
rest mass energy འཁྱལ་མེད་གངོས་རྩྭ།
resting mode བལ་གསོའི་བང་ཚུལ།
resting potential བྱ་མེད་རྩྭ་པ། མལ་གནས་རྩྭ་པ།
resting state བལ་གསོའི་གནས་བབ།
resting voltage འཁྱལ་མེད་ལྷོལ་ཚད།
resultant ཟྱེས་འབྲས།

reticular activating system (RAS) སད་ཕྱིད་རྩ་ཐ་མ་ལག
reticular ascending activating system སད་ཕྱིད་ཡྱིན་རྒྱུ་རྩ་ཐ་མ་ལག
reticular formation རྩ་ཐའི་ཡུར་ཚོགས།
reticular nucleus ཐ་ཚོམ།
reticulospinal རྩ་ཐའི་རྒྱུངས་པ།
retina ཐ་ཀྱེ།
retinal output ཐ་ཀྱེའི་ཐོན་རྫས།
retinotopic mapping ཐ་ཀྱེའི་གནས་ཡས།
retrieve སླར་གསོ། རྙེད་པ། ཐོབ་པ།
retrosplenial cortex (RSC) ཐལ་ལྷེ་རྒྱབ་ཀྱྱན།
reuptake བསྡུར་ལེན།
reverberation ཐེབ་ཉར།
reversal potential ཕྱོགས་རྒྱས།
review བསྐྱར་ཞིབ།
revolution གཟན་འཁོར།
revolutions per minute (rpm) རྒྱས་མ་རེའི་འཁོར་གྲོད།
reward རྙེད་པ། ཐོབ་པ།
reward circuit རྙེད་ལམ།
reward prediction error རྙེད་པ་ལྟོན་དཔལགས་ཆོར་འཁྱལ།
reward processing and learning ཐོབ་པ་བཏུ་ནས་ཁེམ་ཁྱོར།
rhesus monkey རི་གྱལ་ཐྲེའུ།
rheumatoid arthritis ཆོགས་ཀྱམ།
rhinal sulcus ཆུ་འདབས་ཀླད་ཀྱན།
rhizobium bacteria རི་ཙོ་ཐྲི་ཡམ་ཐེན་བྱ།
rhodopsin protein ཥོ་ཥོབ་ཁིན་ཐྲི་ཐུས།
rhombencephalon ཀླད་རིམ་རྒྱབ་མ།
rhombus གཟེ་བཏྲིབས།
rhythm འཚོས།
rhythm འཁོར་འཚོས།
rhythmic neural activity བདང་རྩའི་འཁོར་འཚོས་བྱ་བ།
rhythmic pattern འཚོས་རིམ།
ribonucleic acid (RNA) མདར་ཐུན་ཉིང་ཀླུར།
ribonucleotide རི་ཐྲོ་ཉིང་རྩལ་བྱང་ཚ། ཉིང་མདར་ཉིང་རྩལ་བྱང་ཚ།
ribose རི་ཐྲོ་མདར་ཐུས།
ribosome རི་ཐྲོ་ཟླ་གཟུགས།
ribozyme རི་ཐྲོ་སྒྲིན་ཐུས།
right coronary artery སྒྲིང་གཡས་འཚར་རྩ།
right hemisphere ཐུན་མ་ལྷོད་གཡས་པ།
right marginal artery གཡས་མཐའི་འཚར་ཚ།
right ventrolateral prefrontal cortex མདུན་ངོས་ལྟད་ཀྱན་འོག་ཀྱི་ཀན་ཁོགས་ཚ་གཡས།
right-hand rule གཡས་ལག་ཁྲིམས་ཐྲོལ།
rigid body རིངས་གཟུགས།
rigor mortis ཤི་ཕྲེང། ཤི་རིངས།
ring worm ཐོལ་མིག ཆེ་ལྷུ་འཁོར་ལོ།
Ritz combination principle རིཏ་ཀྱུ་ཕྲི་ལྡན་ལཏེན།
RNA ཨར་ཨེན་ཨེ།
RNA polymerase ཨར་ཨེན་ཨེ་མར་ཐྲོར་ཐྲིན་ཐུས།
rod དཀྱུག་དབྱིབས་ཟླ་ཕུང་།
rodents ཝོག་ནོ་ཙན།
roller skate ཁར་ཕྱད་འཁོར་ལོ། ཕྱད་ལྷམ།
roofing ཐོག་ཚས། ཐོག་འབྱིབས།
root-mean-square རང་བསྒྲུར་ཚ་ཐྲོམས་ཀྱི་ཙྪ་བ།
rostral ཁདོར་ཕྱོགས།
rostrum ཐུ་མཆུ།
rotation རང་འཁོར།
rotational energy འཁོར་འབྱུལ་རྩལ་པ།
rotational inertia འཁོར་འབྱུལ་འཇྲུར་འགོག་རང་གཤིས།
rotational kinetic energy འཁོར་ཐྲོད་རྩལ་པ།
rotational motion འཁོར་བའི་འབྱུལ་ཐྲོད།
rotational speed འཁོར་འབྱུལ་མཐྱོགས་ཚད།
rotational velocity འཁོར་འབྱུལ་སྒྲུབ་ཚད།
rotor blades འཁོར་ཚས་ཤེལ་ཕྱི།
rough endoplasmic reticulum (rough ER) གཤིན་ནད་ཐུ་ཚོགས་རྩྭ་ཆོ།
rough ER (Nissl body) གཤིན་ནད་ཐུ་ཚོགས་རྩྭ་ཆོ།
Royal Charter རྒྱལ་ཁབ་ཀན་ཁྲིམས།

royal Society	རྒྱལ་པོའི་(ཚན་རིག་)མཐུན་ཚོགས།
RuBisCo (ribulose bisphosphate carboxylase)	རུ་སྦི་ཀོ།
Ruffini corpuscles	རུ་ཕི་ནི་རྩ་སྐྱེ།
Ruffini endings	རུ་ཕི་ནི་མཇུག་སྐྱེ།
Ruffini receptor	རུ་ཕི་ནི་སྐྱེ་ཞེན་པ།
S-phase (synthesis-phase)	རྒྱུ་བར།
saccade	འཚུག་འཁྱལ།
saccule	རྩ་རྒྱལ་ཕུང་བ།
sacral curve	ཚང་རའི་ཀུག་ཚ།
sacral spinal cord	ཚང་རའི་རྩྭངས་ཐག
sadism	མནར་འཚངས།
safety fuse	ཁྱེན་འགོག་ཕྱིན་རྒྱུད།
safety net	བདེ་འཐགས་བྱ་ཐག
sagittal	ཞེང་གཤགས།
salamanders	རྩྭངས་པ་མེ་ཐྲབ།
salience	མངོན་དོད།
salience network	མངོན་དོད་བྱ་ཚོགས།
salience system	མངོན་དོད་མ་ལག
saline	ཚྭ་གཏེར།
salivary gland	མཆིལ་སྐྱེན།
sample translator	དཔེ་ཚད་སྒྱུར་ཆས།
satellite	འཁོར་རྐུ། སྒྲ་རྐུ།
Saturn	གཟའ་སྐྱེན་པ།
sauna	ཟོ་ཁང་།
sauropsida	རྩྭངས་གདོང་ཟོག་ཆགས།
scalar quantity	ཕྱོགས་མེད་འབོར་ཚད།
scale (n)	ཚད་རྒྱགས།
scale (v)	ཚད་ཡོད།
scaled	ཚད་བྱ་ཡོད་པ། ཟླ་འཐལ།
scaling	ཚད་འཐྲས་རིག་པ།
scalp	མགོ་ཕྱགས།
scan	བཏེར་ཡོད།
scanner	བཏེར་ཡོད་འཕྲུལ་ཆས།
scanning electron microscope (SEM)	བཏེར་ཡོད་གློག་རྒྱལ་ཟླ་ཤེལ།
scanning tunneling microscope (STM)	བཏེར་འབེག་ལས་ཟླ་ཤེལ།
scanpath	མིག་ཀི་བཏེར་ལམ།
scatter graph	ཐོར་རིས།
scattering	འཐོར་འཕྲིམས།
schematic representation	འཚར་བཀོད་མཚོན་རིས།
schrodinger's wave equation	ཞེ་ཏོ་ཏིན་ལྷར་གྱི་རྒྱུན་ཆགས་ཀྱི་མཉམ་རྒྱས།
Schwann cell	ཤྭན་ཟླ་ཕྱང་།
schwarzschild radius	སྒ་ཡར་ཅིལ་ཚངས་ཕྱེད།
scientific method	ཚན་རིག་གི་ཐབས་ལམ།
sclereid(s)	སྒ་ཕྱང་།
SCN clock	ཐྲོལ་སྐྱེང་ཚོམ་བྱའི་དུས་འཛིན་འཁོར་ལོ།
script	ཡིག་གཟུགས། ཕྲིས་མ།
sea snail	མཚོ་བྱན་བྱ་མོ།
sea urchin	མཚོ་གནས་ཞེ་མོང་། མཚོ་ཁྲང་།
seat of reasoning	རིགས་ལམ་གྱི་རྟེན་གཞི།
secondary spermatocyte	ཕྱིག་རྩལ་གཉིས་པ།
secondary structure	བཀོད་རིམ་གཉིས་པ།
secondary visual cortex	མཐོང་ཚོར་གྱི་བར་རིམ་གླང་ཁྱུན།
secrete	འཚོར་འདོན།
sedimentary rock	སྐྱེགས་རྩེ།
segway human transporter	སེག་ཝེ་མི་སྒྲུལ་འཁོར་ལོ།
seizure	འདར་རིངས།
self concept	བདག་འཚར།
self-antigen	རང་ཁོངས་འགོག་བྱེད་སྒྲིད་ཐུས།
self-evolved scientist	རང་བསྐྱེད་ཚན་རིག་པ།
self-induction	རང་རྒྱལ་སྐྱེན།
self-renew	རང་ཉིད་བསྐྱར་བཟོ།
self-replicating	རང་སྒྲིད་ཁྱས་པ།
self-taught scientist	རང་བསྐྱེད་ཚན་རིག་པ།
semantic memory	བརྗོད་དོན་ཟན་པ།
semantic stimuli	བརྗོད་རྒྱལ་རྒྱུན།
semantics	དོན་ཐྲོན་རིག་པ།

semen ཁུ་བ།
semi-mirror ཕྱེད་གསལ་ཝ་ཡོང་།
semiconductor ཕྱེད་ཁྲིད་དངོས་རྫས།
semidetached binary ཕྱེད་ཐལ་ཟུང་རྐང་།
sense ཚོར་བ།
sensitivity to context རྐབས་དོན་ཚོར་སྟེན་རང་བཞིན།
sensitization ཚོར་ངར་འཕེལ་བ། ཚོར་སྟེན་འཕེལ་བ། སྟེན་འཛིས།
sensor ཚོར་ཕྱིད། དབང་བོ།
sensorimotor cortex དབང་ཚོར་འཁྱལ་སྒྲོད་གླང་ཏྭན།
sensory ཚོར་ཕྱིད་ཀྱི། དབང་བོའི།
sensory ganglia དབང་ཚོར་རྩ་འདུས།
sensory gating དབང་བཏང་རྒྱུ་འཚག
sensory information དབང་ཚོར་ཚ་འཕྲིན།
sensory input དབང་ཚོར་ནང་འཇུག། དབང་ཚོར་ནང་འཛིན།
sensory nerves དབང་ཚོར་དབང་རྩ།
sensory neuron དབང་ཚོར་དབང་རྩ་ཟླ་ཁྱབ་ཁུགས།
sensory perception དབང་ཤེས།
sensory receptor དབང་ཚོར་སྟེ་ལེན་པ།
sensory system དབང་ཚོར་མ་ལག
sentience སེམས་ལྡན་རང་བཞིན།
septum བར་ཐད་རྒྱ།
septum ཆུམ་ཅིག་ས། (ཆུམ་ཧའི་རྩ་ཚིག་ས།)
sequence འཁོད་རིམ།
series circuit ཐེར་ཕྲེལ་གློག་ལམ།
serotonin (5-hydroxy-tryptamine) ས་རོ་ཏོ་ནིན། (ཆ་ཡི་ཏོ་ཡོག་མི་ཏི་ཏ་ཏ་མིན་ ༥)
serotonin receptors ས་རོ་ཏོ་ནིན་སྟེ་ལེན་པ།
serum ཁྲག་གི་ཆུ་ས་ཅོ།
sex cells མཚན་མའི་ཟླ་ཕྱུང། ཆུགས་ཀྱི་ཟླ་ཕྱུང། ཁམས་ཕྲུས་ཟླ་ཕྱུང།
sex chromosome མཚན་མའི་ཚོས་ཕྱུང། (མཚན་ཕྱུང།)
sex hormone མཚན་མའི་རྩེན་ཕྲུས།
sexual behavior ཚཁས་ཐྲོད།
sexual organism ཁམས་འདྲུས་ཀྱི་ འདོས།
sexual reproduction ཁམས་འདྲུས་ཐྲེད་འཕེལ།
sexual selection འདོད་ཐྲོད་འདེམས་ཐྲྭ
sexual stage ཁམས་རྩལ་ཀྱི་རིམ། (ཁམས་རྩལ་ཀྱི་འཕེ་རིམ་པ།)
sexually transmitted disease འཕྲིག་ཐྲོད་འགོས་ཅད།
shadow གྲིབ་ཁག
shallow breath དཏཁ་ལས་ཐུང་།
shallow breathing དཏཁ་ལས་ཐུང་།
shell ཤོ་ཁ་ས་རིམ།
shivering འདར་བ།
shock wave ཏ་ཁ་ཆུ་བས།
short circuit ཐུང་ཕྲོག ཐུང་ལམ།
short-distance synchrony ཐག་ཉེ་དུས་མཉམ་རང་བཞིན།
short-term memory ཡུད་འཛིན་ཏན་པ།
shotgun མདེལ་མདའ།
shots མདེལ་རིལ།
SI (System International) རྒྱལ་ཕྱི་འི་བཅོ་ཁྲིན།
sickle cell ཟོར་དཀྱི་བས་ཟླ་ཕུང་།
side chain ཁ་ཞོག་ས་ཕྲེང་།
sieve plate ཚཁས་ཕྲེར།
sigma སིག་མ།
sign language བརྡ་ཤེད། ལག་བརྡ།
signal བརྡ་འཕྲིན།
signal transduction pathways བརྡ་ཐུལ་རྒྱ་ལམ།
signature proteins རེས་ཕྱིད་ཕྲི་ཁྲས།
silicon ཆུ་ཁྲས་སི་ལི་ཀོན།
silurian period སི་ལུ་ཙ་ཏ་ཏ་བས།
silver foil དངུལ་ཧོ་ཁ
simian ཐྲ་རིགས།
similar འདྲ་མཚུངས།
simple eye རྒྱང་མིག
simple harmonic motion རྒྱང་མཚུངས་འཁྱལ་ཐྲོད།
simulated gravity འཛིན་ཀྱཁས་བཅོས་མ།
simulation མཚུངས་བཅོས། བཅོས་མ།
simulator འདྲ་ཁྲགས།
simultaneity དུས་མཉམ་རང་བཞིན།
sine curve སྡུ་ཡིན་ཀྱཁ་རིས།

sine wave ས།ཡིན་རྒྱབས།
single bond ཅིག་ལྡན་འཛིན་བ།
single-stranded molecule ཁྱད་ཀྱང་འད�་རྡུལ།
singularity རྩེ་ཁིད།
sinoatrial node འཚོས་མདུད།
Sirius སི་རི་ཡ་སི།
situated conceptualization རྒྱབས་འཇུག་ལྟོ་ཁ་བརྒྱུད།
skateboard ཤྱད་པང་།
skeletal muscle རུས་འཁྲབ་ཀ་ཁནད། རུས་འཁྲབ་ཀ་ཕྱེམ།
skeletal muscle cell རུས་འཁྲབ་ཀ་ཕྱེམ་ལྷ་ཕྱང་།
skeleton ཁེང་རུས།
sketchy རྒྱ་དེས།
skin area པགས་པའི་རྒྱ་ཕྱོན།
skin cells of epidermis ཕྱི་པགས་ལྷ་ལྷང་།
skull ཀ་ལི།
sky diving གནམ་རྒྱལ།
sleep paralysis ཁ་ཁིད་ཀྱི་བ།
sleep science ཁ་ཁིད་ཀྱི་ཚན་རིག
sleep-wake cycles སད་ཁ་ཁིད་འཁོར་ལོ། སད་ཁ་ཁིད་འཁོར་རྒྱུན།
sleepiness ཁ་ཁིད་ཐོ་བ།
sleeplessness ཁ་ཁིད་ཟན།
slime mold ཆྭ་ལྷང་།
slit ཁ་ཁབ་ཁ།
slug རྒྱོག་འབྱ།
small intestine རྒྱུ་ཆུང་།
smallpox འཇྱམ་པ།
smooth endoplasmic reticulum (smooth ER) ཁ་ཁིད་ནང་བ་ཚོག་འཛམ་པོ།
smooth ER ཁ་ཁིད་ནང་བ་ཚོག་འཛམ་པོ།
smooth muscle འཛམ་ཀ
snail ཐྲྭ་པའི་བྱ་ཨོ།
Snell's law སི་ནལ་ཀྱི་ཁ་ཏན་ཁྲིམས།
social animal ཚོག་ས་ཐྲོད་ལྡན་ཁ་ཤས། ཕྱི་ཚོག་ས་སེམས་ཅན།
social anxiety ཚོག་ས་འཇེལ་སེམས་འཚབ།
social anxiety disorder (SAD) ཚོག་ས་འཇེལ་སེམས་འཚབ་འཛིན་ཁྱོན། ཚོག་ས་ཁྲོད་སེམས་འཚབ་འཛིན་ཁྱོན། (ཚོག་ས་ཁྲོད་འཚབ་ཁྱོན།)
social cognition ཚོག་ས་ཐྲོད་ངེས་ཤེས།
social cues ཚོག་ས་འཇེལ་བརྡ།
social Darwinism ཕྱི་ཚོག་ཥང་ཡིན་རིང་ལུགས།
social disorder ཚོག་ས་འཇེལ་འཛིན་ཁྱོན།
social inertia ཕྱི་ཚོག་འགྱུར་འགོག་ར་ཁ་གཤིས།
social jet lag གཤིད་འཚོལ་ངལ་དུབ།
social neuroscience ཕྱི་ཚོག་དབང་རྩ་ཚན་རིག
sodium ཆུ་ཧྲས་ས་ཀི་ཡམ། བྱལ་ཧྲས།
sodium channels བྱལ་ཧྲས་རྒྱུ་ལམ།
solar cell ཉི་ཌར་གློ་གཟན།
solar constant ཉི་མའི་བརྟན་ཀྱངས།
solar eclipse ཉི་འཛིན།
solar electricity ཉི་གློ།
solar energy ཉི་མའི་རྩྭས་པ།
solar flares ཉི་མཆེད།
solar hybridization ཉི་ཏྲས་བསྐྱོ་ཐྲོད།
solar nebula ཉི་ཕྱིན། ཉི་མའི་ཁྲུང་ཕྱིན།
solar panel ཉི་པང་།
solar power ཉི་མའི་སྟོབས།
solar radiation curve ཉི་མའི་འགྲེད་འཚོའི་ཀྱག་དིས།
solar system ཉི་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད།
solar thermal electric generator ཉི་ཌོད་གློ་ཏུས་གྱུན་ཚས།
solar thermal power plant ཉི་ཌོད་གློ་ཁང་།
solar wind ཉི་རླུང་།
solid མཁྲེགས་ཀཏྲགས། ཟས་ཀཏྲགས།
solution བཞུ་ཐུ།
solvent བཞུ་བྱེད།
soma ས་ལུས། (ཟ་ལུང་ལུས།)
somatic cell ལུས་ཀྱི་ཟ་ལྷང་།

somatic recombination (DNA rearrangements) D-J join ཕྱས་ཁ་ལས་བསྐྱར་སྒྲིག(ཀྱི་ཨེན་ཨེ་བསྐྱར་འཕྲིག) D-J མཐུད་སྦྱོར།
somatic recombination (DNA rearrangements) V-D-J join ཕྱས་ཁ་ལས་བསྐྱར་སྒྲིག(ཀྱི་ཨེན་ཨེ་བསྐྱར་འཕྲིག) V-D-J མཐུད་སྦྱོར།
somatic recombination (DNA rearrangements) V-J join ཕྱས་ཁ་ལས་བསྐྱར་སྒྲིག(ཀྱི་ཨེན་ཨེ་བསྐྱར་འཕྲིག) V-J མཐུད་སྦྱོར།
somatosensation ཕྱས་ཚོར་བྱ་བ།
somatosensor ཕྱས་ཚོར་ཚོར་བྱེད།
somatosensorial map ཕྱས་ཚོར་གཞ་ཡབ།
somatosensory association cortex ཕྱས་ཚོར་ཀྱི་འབྲེལ་མཐུད་གླུད་ཀྱི།
somatosensory cortex ཕྱས་ཚོར་གླུད་ཀྱི།
somatosensory map ཕྱས་ཚོར་གླུད་རིས།
somatosensory receptor ཕྱས་ཚོར་སྐྱེ་ཤེས་པ།
somatotopic map ཕྱས་རྒྱས་གཞ་ཡབ།
somatotopic representation གླུད་སྐྱེང་བདར་ཚོར་མཚོན་རྒྱས།
somatotopically ཕྱས་རྒྱས་གཞ་ཡབ་ཀྱི།
somatotopy ཕྱས་རྒྱས་གཞ་ཡབ།
somite དབྱས་ཚ།
sonic boom སྒྲས་སྐྱ།
sound སྒྲ།
sound energy སྒྲ་ཡི་རྩྭས་པ།
sound intensity སྒྲ་ཡི་ཏག་ཧྲགས།
sound power སྒྲ་སྟོབས།
sound pressure སྒྲ་ཡི་གནོན་ཧྲགས།
soundbox སྒྲ་སྒྲས།
south pole ལྷོ་སྐྱེ།
space མཁའ་བཏྲེས། བར་སྟོང་། རྣམ་མཁའ།
space craft མཁའ་བྱཱ།
space ship མཁའ་བྱཱ།
space shuttle མཁའ་སྐྱེལ།
space telescope མཁའ་བཏྲེས་རྒྱང་ཤེལ།
space warp མཁའ་འཁྱོག
spacetime མཁའ་དུས།
spacetime continuum མཁའ་དུས་ཀྱི་རྒྱུན།
spacetime curvature མཁའ་དུས་ཀུག་ཚ།
Spanish influenza virus སི་པན་དིམས་སྲིན། འཚམ་དིམས་གཅན་སྲིན།
sparrow མཆེལ་པ།
spatial memory ཐྱོག་ས་ཀྱི་ཏན་པ། ཐྱོག་ས་ཏན།
spatial patterns མཁའ་བཀོད།
spatial resolution ཐྱོག་ས་འཕྲེད་གསལ་ཚ།
speaker ཐྱོག་ཚས།
special theory of relativity དམིགས་བསལ་སྟོས་བྱེད་རྒྱས་གཞུང
speciation ཕྱེས་འགྱུར།
species རིགས། (ཅེ་རིགས།)
specific determinants of disease ནད་ཀྱི་དམིགས་པཀར་རིས་ཚོས
specific heat དམིགས་པཀར་ཚ་ཐྲོད།
specific heat capacity དམིགས་པཀར་ཐྲོད་ཕང་།
specific immune cell རིས་ཅན་ནད་འགོག་ཟླ་ལྷང་།
specific immunity response རིས་ཅན་ནད་འགོག་ཡ་ལན།
spectral line གཟལ་ཕྲེ
spectral type གཟལ་རིགས།
spectrometer འོད་གཟལ་བརྒྱ་ཚས།
spectrophotometer འོད་གཟལ་ཕྲེར་བརྒྱ
spectroscope འོད་གཟལ་བལྟ་ཚས།
spectroscopy འོད་གཟལ་བརྒྱ་ཕབས།
spectrum འོད་གཟལ།
spectrum of arousal ས་ལ་ལྡང་ཚད་རིམ།
specular reflection ཕྱེ་ཀ་འཕྲོ།
speed མགྱོགས་ཚད།
speed of light འོད་ཀྱི་མགྱོགས་ཚད།
speed of sound སྒྲའི་མགྱོགས་ཚད།
speedometer མགྱོགས་ཚད་བཟུང་ཚས།
sperm ཁམས་དཀར།
spermatid ཁམས་དཀར་ཁམས་སྒྲུག
spermatocyte ཕྲེ་ཀ་རྒྱ། ཁམས་དཀར་རྒྱ།

spermatogenesis ཁམས་དཀར་རྒྱུད་རིམ།
spermatogonia ཁམས་དཀར་ས་བོན།
sphere རྒྱུས་ཀཏྲཀས།
spherical aberration རྒྱུས་འཁྱུགས།
spherical shell རྒྱུས་ཤེལ་ཀས།
spike frequency འཚར་མཚོར་གྱི་རྦྲོས་ཡྱོད།
spike-field synchrony འཚར་མཚོར་བར་ར་བའི་དུས་མཉམ་རང་བཞིན།
spin འཁྱིལ་འཁོར། འཁོར་ཚད།
spin cycle འཁོར་ཕེབས།
spina bifida རྐལ་ཐིགས་འགྱེད་ནད།
spinal accessory nerve རྒྱུན་ལག་བདར་རྩ།
spinal bifida occulta རྐལ་ཐིགས་མི་མངོན་འགྱེད་ནད།
spinal cord རྒྱུན་པ།
spinal nerves རྒྱུན་པའི་བདར་རྩ།
spindle འཚར།
spindle cell འཚར་གཀྱུགས་ཐུན་ཕྱང་།
spindle fiber འཚར་ཐེ།
spindle neuron འཚར་མ་ཐུ་ཀཀྱུགས།
spindle pole འཚར་སྟེ།
spine head ཐིགས་ཁོག
spine neck ཐིགས་ཡྱ།
spinocerebellar tracts ཀླད་ཁྱེར་རྒྱུན་སྟེལ་བཏང་ལམ།
spinohypothalamic tract རྒྱུན་ལྐད་བོག་ཐྱུག་བཏང་ལམ།
spinothalamic tract རྒྱུན་པ་ལྐད་ཐྱུག་བཏང་ལམ།
spirochete འཁྱིལ་ཕྲིན།
splenium ཐ་ཀན།
splicing (RNA processing) ཐྲོར་འཕྲད།
split-brain ཕྱེས་ལྐད།
spongy bone སོར་རུས།
spontaneous generation ཐོལ་ཕྱང་གྱི་འབེལ།
spore སོན་ཐལ། སོན་ཕྱེ། སོན་ཕྲིག
spore cup སོན་ཐལ། སོན་ཕོར། སོན་ཐལ་ཁྲག་མ།
spore disk སོན་ཁྱེར།
sporozoa སོན་ཕྱེ་ལྷོག་ཆགས།
sporozoite སོན།
spring ཁྲེམ་ཁྱིབ།
spring mechanism ཁྲེམ་ཁྱིབ་འཕྲུལ་ལག
spring tide འཕྱོ་ལྟབས།
square ཀ ཟུ་བཞི་མ། ཀ བར་ཏིས་ཐྲུལ།
square of speed མཏྱོགས་ཚད་བར་ཐྲུལ།
square root ཏིས་ཐྲུལ་རྩ་བ།
squeak བཙོར་ཁྲུ།
squid མཆོ་འབྱ་བལ་ཟིང་།
squirrel ནགས་ཁྱི།
stabilizing selection འཇེས་འདེམས།
stable equilibrium བརྟན་པའི་ཚ་མཉམ།
standard deviation ཚད་ལྡན་འཕྱོལ་ཐང་།
standard model ཚད་ལྡན་དཔེ་ཚད།
standing wave ལངས་ལྟབས།
stapes ཡོབ་རུས།
star ཁྲུ་མ།
starch བཀ་ཟྱི།
starch granules ($C_6H_{10}O_5$) བཀ་འབྲུ།
starfish larvae ཁྲུ་ཀ་ཚང་འབྲ།
startle response འཇོག་འགོའི་ཡ་ལན།
state of motion འཁྱལ་ཐྲོད་ཀྱི་གནས་བབས།
static electricity ཐོད་ཤེག
static equilibrium འཁྱལ་མེད་ཚ་མཉམ།
static friction འཁྱལ་མེད་བརྡར་ཧྱགས།
stationary wave ཐྲོད་ལྟབས།
statistical degree of difference ཏེ་བཀ་གི་མཐའ་ཁྱིས་འབོར་ཚད།
statistical physics བཅིར་ཁྱིས་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག
statistics མཐའ་ཁྱིས།
steam ཚ་ལྟབས།
steam-heating system ལྟབས་ཌོད་མ་ལག
steel བར་ལྷགས།
stellar parallax ཁྲུ་མའི་མཐོང་ཁྱད།
stellate cell ཁྲུ་ཀཀྱུགས་ཐུ་ཕྱང་།
stem cell གཞུང་ཁུར་ཐུ་ཕྱང་།
step-down transformer ཐྲོལ་ཚད་གཙོག་ཆས།

step-up transformer ཐེལ་ཚད་ཐུར་ཆས།
stereo ཀ ཐུ་མཉམ་འབྱུལ་ཆས། བ མཉམ་ཐུ།
stereophonic sound བཤད་མདོ་ཀྱི་ཐུ
sterile རབས་ཆད།
sterilization ཀ རབས་ཀཱཊོད། བ ཏཱ་ས་ལེ།
sterilize ཀ རབས་ཀཱཊོད་པ། བ ཏཱ་ས་ལེ་བྱེད་པ།
steroid ཞཱ་རེ་འདུས་ཁུས།
steroid hormone ཞཱ་རེ་རྒྱས་ཁུས།
sterol ཞཱ་རེ།
stethoscope རྣ་ཐུ་ཀན་ཆས།
still water གཡོ་མེད་ཁྲོད་ཆུ།
stimulant སྐྱོང་ཁུས།
stimulation རྒྱལ་སྐྱོང་། ཡར་རྒྱལ།
stimulus རྒྱལ་རྒྱུན།
stool བཤད་པ།
straight gyrus རྩེ་རྒྱུད་དོང་པོ།
straight polymer ཐད་རྒྱུགས་མར་སྐྱོས།
strange མཚར། (ཁོག་རྡུལ་ཀྱི་རིགས་ཤིག)
stratum རིམ་པ།
stratum basale གདན་རིམ། རྩྭ་རིམ།
stratum corneum ཁྲད་རིམ།
stratum germinativum རྩྭ་རིམ།
stratum granulosum འབྲུ་རིམ།
stratum lucidum དྭངས་རིམ།
stratum spinosum རྩེ་རིམ།
streamline རྒྱུན་ཕྱིག
stress ས་མས་ངལ། ས་མས་ཀནོན། ཀནོན་ཉེས།
stress ཀནོན་པ། ཕྱིང་ཀནོན།
stress axis ཀནོན་ཉེས་ཀཱུང་ཕྱིག
stress response ཀནོན་ཉེས་ཡ་ལན།
stressful situation ས་མས་ཀནོན་སྐྱོང་བའི་ཀན་སྐྱངས།
stressor ཀནོན་རྒྱུན།
stretch receptors རྒྱོང་བྱེད་བཤད་ལེན་པ།
striatum ཕྱུན་ཏྲན།
string theory ཐུ་རྒྱུད་རྩམ་ཀཱུག

strip ཤན།
strobe light འཚེར་འོད།
stroboscope འཚེར་འོད་འཕྱད་ཆས།
stroboscopic study འཚེར་འོད་འབྱེ་ཞིབ།
stroke ཐྲི་བ།
strong force ཏུག་ཐུགས།
strong interaction ཐྲེལ་ཐྲོར་ཏུག་པོ།
Stroop effect སི་ཏྲུབ་རྒྱས་འཕྲས།
Stroop task སི་ཏྲུབ་བྱེད་ཐྲོ།
structural connectivity ཚགས་བཀོད་འཛེལ་མཐུད།
structural molecule activity བཀོད་བྱེད་འདུས་རྡུལ་བྱེད་ལས།
structure ཚགས་བཀོད། བཀོད་པ། ཚགས་འཕྲིན།
structure of scientific revolutions ཚན་རིག་གསར་བཇེའི་བཟོ་བཀོད།
stubbornly རྩོལ་འཁའི་ཁྲོག་ཁྱུར་འདོས་པོ།
study ཞིབ་འཕྱད།
Styrofoam སི་ཏ་ཡི་ཌོ།
sub-acute phase བར་རིམ།
sub-clinical disease stage ཐར་ཚུད་ཁད་ཀྱི་གནས་རྐང་ས།
subatomic ཐུ་རྡུལ་ཀྱི།
subatomic particle ཐུ་རྡུལ།
subclinical disease ཐར་ཚུལ་ཀྱི་ནད།
subconscious མངོན་མེད་ཀྱི་ཚོར།
subcutaneous fat པགས་ཚེལ།
subcutis ནང་པགས། འོག་པགས།
subdwarf ཐུ་ཆུང་།
subfamily ཡར་ཁྱིམ།
subgiant རྐར་འཕྲེང་།
subiculum འོག་རྟེན།
subjective experience ཡུལ་ཅན་ཀྱི་ཉམས་སྐྱོང་།
subjective interpretation ཡུལ་ཅན་དོན་འགྲེལ།
sublimation ས་ཆུར་ས་བདུ་སྐྱུར།
submicroscopic level ཐུ་ཤེལ་མཐོང་ཚད་ལས་ཐུ་བའི་རིམ་པ།

submillimeter astronomy ཟི་ཀར་སྟོང་བྱང་འབོག་གི་རྒྱར་དཔྱད་རིག་པ། ཟི་གི་ཐུ་དཔྱད་རྒྱར་དཔྱད་རིག་པ།
subnucleus ཡང་ཚོམ།
subsonic ཐྲུ་ཞབས།
substance བེམ་རྫས།
substantia nigra བློ་ཁོ་ནག་པོ།
substrate གཞི་རྫས།
subthalamic nucleus བློ་གསུག་ཞབས་མདོ། ཐྲུག་ཞབས་གོང་བུ།
subtidal zone ཏྲས་ཆུབས་འོག་ཁུལ།
subtractive primary color འཕྲི་བྱེད་གཞི་མདོག
subtractive secondary color འཕྲི་བྱེད་ཡན་ལག་ཁ་དོག
succinate ཟི་ཅིག་གྱུར་ལྷ།
succinate dehydrogenase ཟི་ཅིག་ཡང་འཛལ་སྐྱེན་རྫས།
succinyl-CoA སྐྱེན་ཏོག་ཨེ། (ཟི་ཅེན་ཏོ་ཨེ)
succinyl-CoA synthetase ཟག་ཟི་ཅེན་ཏོ་ཨེ་ཐུད་རྫས།
sucrose ཟུག་མདར། (ཟུ་ཁུ་མདར་རྫས།)
suction cup རྩྭ་འཛིན་ཕོར་པ།
sugar phosphate མདར་རྫས་ཕོ་ཟི་ཅེ་ཏེ།
suggestibility ཐོན་གསོ་ཞིབས་རྩང། ཤེས་འཏུག་ཐུལ་པོ། བསྒྲུ་རྩང།
sulcus (sulci) གླུང་ཟུལ།
sulfhydryl ས་ལྷ་ཕྱི་ཏིལ།
sulfur ཆུ་ཨི།
summation ཕྱོགས་བསྡོམས།
sun ཉི་མ།
sunspot ཉི་ཕེག
sunspot cycle ཉི་ཕེག་རྒྱུན་འཁོར།
super giant རྒྱར་མ་འཛགས་ཆེན།
super proton synchrotron ཟོ་རྡུལ་ཏྲ་བཐོབ་མཉམ་སྒྲིག་རྡུལ་ཆས།
supercluster ཁྱབ་འཛགས་ཚོམ་བུ།
superconductivity ཁྱབ་འཛགས་ཁྲིད་རྒྱས།
superconductor ཁྱབ་འཛགས་ཁྲིད་གཟན་ཁ།
superfamily གོང་ཁྱིམ།
supergiant རྒྱར་མ་འཛགས་ཆེན།
superimpose ལྷོལ།
superior སྟེང་།
superior colliculus འབྲར་གཟན་ཁོ་ཅང་མ།
superior vena cava (precava) ཐྲྭ་ཀོ་ཙང་ཕྱོད་ཆུ་སྟེང་མ།
supernova ཁྱབ་འཛགས་ཆོ་ཕ།
superorganism ཚད་བརྒལ་ལྷུ་དངོས།
superposition ཆུ་ཀ་ལྷོལ།
superposition principle ཆུ་ཀ་ལྷོལ་ཆུ་འཛིན།
supersonic ཐྲྭ་བརྒལ།
supplementary motor area འཁྱལ་བཐྲོད་ཁ་ཤོང་ས་ཁྱབ།
support force ཁྱེན་ཁྱགས།
suprachiasmatic nucleus (SCN) ལྷོལ་སྟེང་ཚོམ་བུ། (ལྷོལ་མཚམས་སྟེང་གི་ཚོམ་བུ།)
supratidal zone ཏྲས་ཆུབས་སྟེང་ཁྱབ།
surface area ཁྱབ་ངོས་རྒྱ་ཁྱོན།
surface tension ཕྱི་ངོས་རྒྱོང་ཁྱགས།
surface topology ཕྱི་ངོས་ས་བབ་རིག་པ།
survey ཞིབ་བཤེར།
susceptible ཕོག་ལྷ་བའི།
susceptible host ཕོག་ལྷ་བའི་གནས་བདག
swallowing muscle མིད་ཕྱེད་ཀ་ཕྱིམ།
sweat gland རྩལ་རྩེན།
swirl འཁྱིལ་འཁོར།
symbiont མཉམ་ཏོག་པ།
symbiosis མཉམ་ཏོག
symbiotic མཉམ་གནས་ཀྱི།
symbol མཚོན་རྟགས།
symmetry རྒྱས་མཚུངས། ཆ་མཚུངས།
sympathetic nerve གཅེས་ཚོར་དབང་ཆུ།
sympathetic trunk གཅེས་ཚོར་གཞུང་རྩ།
sympathy ཧ་ཚ།
symptom ནད་རྟགས།
synapse དབར་ཆགས་མཐུད་མཚམས།
synaptic མཐུད་མཚམས།
synaptic cleft མཐུད་མཚམས་སྟོང་ཚ།
synaptic gap མཐུད་མཚམས་བར་སྟོང་།

synaptic potential མཐྱད་མཚམས་རྒྱས་པ།
synaptic vesicle མཐྱད་མཚམས་ཤོང་བྱ།
synchrocyclotron མ་ཉམ་ཐྲིག་གོར་འཁྱིལ་རྡུལ་ཆས།
synchronize མ་ཉམ་ཐྲིག ཀཏིག་ཐྲིག
synchrony མཚྭངས་ཐྲིག
synchrotron ཆ་སྒྲོམས་རྡུལ་ཆས།
syndrome ཁྲག་འདུས།
syntax ཚིག་ཕྲོར་བསྒྲིགས་ཚུལ།
synthase ཐྲོར་འགྱུར་སྐྱེན་ཁྲུས། ཐྲོར་སྐྱེན།
synthesis ཐྲོར་བྱུན། ཐྲོར་ཕྱིན།
synthetic vesicle ཐྲོར་བྱུན་ཤོང་བྱ།
system མ་ཡག
systemic circuit མ་ཡག་ཕྲག་ལམ།
systemic circulation མ་ཡག་ཕྲག་འཁོར།
T cell རྟེ་ཟླ་ཕྱང་།
T-cells receptor རྟེ་ཟླ་ཕྱང་སྐྱེ་ཤེན་པ།
tachyon རེ་ཀ་རྡུལ།
tachypnea དཀྱག་ས་ཐྱད་པ།
tackle ལཏེད་འཁོར་མ་ཡག
talk therapy བཀ་ཀས། ཀ་ཉམ་ཀྱི་ཀས་ཕན་ས།
tangent ཟླད་ཕིག (ཆིག་ཟླད།)
tangential speed ཟླད་ཕིག་མཐུག་ཚད།
taper ཐྲུང་འགྱུར།
target cell དམིགས་འབེན་ཟླ་ཕྱང་།
task-induced activations ལས་རྒྱལ་ས་བོད་སྒྲོང་།
task-induced deactivations ལས་རྒྱལ་ས་འགོག
task-negative network ལས་ཕྱོག་ཏུ་ཚོགས།
task-positive network ལས་མཐྱན་ཏུ་ཚོགས།
taste རོ་ཚོར།
taste bud རོ་ཚོར་ཝེཏ།
tau ཏཱཨུ།
tau neutrino ཏཱཨུ་ཡི་མ་ཅིད་ཟླ་རྡུལ།
tauon ཏཱཨུ་ཟོན་རྡུལ།
tauonic leptons ཏཱཨུ་ཟོན་ལེབ་ཏོན།
taxonomy དབྱེ་བཅྱུ། དབྱེ་བཅྱུ་རིག་པ།
technician ལས་ཀྱི་ལས་པ། ལས་ཀྱི་བཙོ་བ།
technique ཐབས་ཚུལ། ཐབས་རྩལ། ཐབས་ཐྲྱས།
technologist ལས་ཀྱི་རིག་པ།
technology ལས་ཀྱི་རིག ལས་ཀྱི་རྩལ། ལས་ཀྱི་ཆས།
tectonic motion ས་རྐྱོགས་འགྱུལ་སྒྱོད།
teeing off ཐྲེ་གས་གཞུས།
telencephalon བློ་ཅིས་གོང་མ།
telescope རྒྱང་མཐོང་ཆེ་ཤེལ།
telophase ལཏྱམ་ཏོ།
temperature ཏྲོད་ཚད།
temporal lobe རྩ་ཤུག་གླང་ཁུལ། རྩ་ཤུག་ལདན་མ།
temporal resolution ཏུས་ལཏྲོད་གས་ལ་ཚ།
tendon རྒྱུས་པ།
tension རྒྱོང་ཁྱགས།
tensor རྒྱོང་སོར།
terminal speed མཐའ་གཏུགས་མཐྱོགས་ཚད།
tertiary structure བཀོད་རིམ་གསུམ་པ།
test charge ཚོད་ཤེས་ཀྱོགས་ལཱུང་།
testis ཐྲོག་ལཏས།
testosterone ཥོ་གཤེས་ཐེན་གཤེར།
tetanus ལཏྲམ་བྱ་ཤུག་བཏྱི། (ཐྲུང་ཁད་ཡ་བ་ཏ།)
tetrad བཞི་ཚོགས་གོང་བྱ།
tetrodotoxin རྟེ་ཏོ་ཏོ་ཀེས་དུག
TGF-β རྟེ་ཛི་ཨེཕ་- ཐྲེ་ཏ།
Th0 རྟེ་ཏེ་ཛི། ༠
Th1 རྟེ་ཏེ་ཛི། ༡
Th2 རྟེ་ཏེ་ཛི། ༢
thalamus གླང་ཐྲུག
theorem གཏན་ཚིགས།
theoretical biologist ཐྲྱེ་བཅོས་ཐུམ་གཞག་པ།
theoretical physics ཐུམ་གཞག་བཅོས་ཁམས་རིག་པ།
theory ཐུམ་གཞག
theory of everything ཡོད་ཚད་ཀྱི་ཐུམ་གཞག
theory of gravitation ལཞེན་ཏྲག་ས་ཐུམ་གཞག
theory of mind སེམས་བདག་དཔོག་པ། སེམས་ཤེས་རྒྱས་པ།

theory of probability ཐེོ་རི་ཕྱོད་ཀྱི་རྒྱས་ཁ་ཤས།
theory-ladenness of observation རྒྱས་ཁ་ཤས་ཀྱི་ཁམས་པའི་རྟོག་ཞིབ།
theory-neutral data རྒྱས་ཁ་ཤས་པདཀ་སྟོ�་ཀྱི་གནས་ཚུལ།
therapy གསོ་བཟོད།
thermal contact ཏོད་འཛད།
thermal energy ཚ་རྒྱས།
thermal equilibrium ཏོད་མཉམ།
thermal meter ཏོད་ཀྱི་ཡོ་ཆས།
thermal physics ཚ་ཏོད་དངོས་ཁམས།
thermal pressure ཏོད་ཀྱི་གནོན་ཤུགས།
thermal properties ཚ་བའི་ཁྱད་ཆོས།
thermal radiation ཏོད་ཀྱི་འཕྲིད་འཕྲོ།
thermodynamics ཏོད་ཤུགས་རིག་པ།
thermometer ཏོད་ཚད་འཛལ་ཆས།
thermonuclear combustion ཏོད་མཆེད་ཀློ་རྡུལ་འབར་སྲེག
thermonuclear fusion ཏོད་མཆེད་ཀློ་རྡུལ་འདྲུད་འགྱུར།
thermostat ཏོད་སྟོམ་ཡོ་ཆས།
thoracic nerve ཐང་གི་དབར་རྩ།
thoracic region ཐང་གི་ས་ཁྱུན།
thorium རྩ་ཛེས་ཌོ་རི་ཡམ།
threshold ཁེམ་མཚམས་ཀན་ས་བཅ།
threshold potential ཁེམ་མཚམས་རྒྱས་པ།
thrombin ཁྲག་ལིང་སྐྱིན་ཟླས།
thrombus ཁྲག་འཁྱགས།
thrust འཕྱད་ཤུགས།
thruster འཕྱད་ཆས།
thymine ཐ་ཡི་མིན།
thymus ར་ཚང་རྐེན་བྱ།
thyroid cell ཡོལ་མདུད་ཟླ་ལྷང་།
tidal force དུས་ཆུབས་སྐྱེད་ཤུགས།
tidal lock དུས་ཆུབས་འཆིང་ཐྲོག
tidal power plants དུས་ཆུབས་བློ་གཏ་ཁང་།
tie ཐྲོག་ཁྱེན།
tightly bound དམ་ཥོར་བཅིངས་པའི།
tile ཟྭ་ལེབ།
timbre གདངས་ཀྱི་ཁྱད་རྟགས།
time དུས།
time dilation དུས་ནུར།
time travel དུས་འགྲུལ།
time warp དུས་འཁྱོག
time zone དུས་ཁུལ།
time-lapse photo དུས་མཚམས་བརྟན་པར།
tipping point འགྱུར་ཕྱོགས་ཀྱི་མཚམས།
tissue ཕྱང་བྱུབ།
tissue culture ཕྱང་བྱུབ་སྐྱེད་ཐེལ། ཕྱང་བྱུབ་གསོ་ཕྱོང་།
toddler འཁྱོར་ལྷག
tone གདངས།
tonsils ཐྲེ་ཀ
top ཐུ། (ཁོག་རྡུལ་ཀྱི་རིགས་ཀཱུ)
topographic globes ས་བབ་ཐྲོན་པའི་གོ་ལ།
topographical ས་བབ་ཀྱི།
topology ས་བབ་རིག་པ།
torque གཞན་ཏང། གཞན་ཤུགས།
torsion balance གཞན་འཁོར་ཀྱ་མ།
total internal reflection ཆ་ཚད་པའི་ནང་ངོས་ལྡོག་འཕྲོ།
totally elastic ཡོངས་ལྷེམ།
totipotent ཀུན་འགྱུར་རྒྱས་པ།
touch རེག་ཚོར།
tourmaline གཀེར་ཟླས་ཥི་ར་མ་ཡིན།
tower ཐྲྭ་ཀ་མཁར། ཐྲྭ་ཀ་ཁང་།
toxin ཁེས་དུག
tracer ཟྲེས་ཀཱི་ཅོད་པ།
trachea ཐྲོ་ཡུ།
track (n) ལམ།
track (v) ཟྲེས་ཀཱི་ཅོད།
tract བཤད་ལམ།
trait ཁྱད་རྟགས། ཁྱད་ཀཱི་ཡིས།
transcranial magnetic stimulation (TMS) ཐོད་བརྒྱུད་ཁམས་ལེན་རྒྱལ་ཐྲོག་།
transcription ཡང་བཏུ།
transcription factor ཡང་ལེན་རྒྱུན་ཟླས།
transduction བཤད་ཐྲུལ།
transfer particle འཕེན་རྡུལ།

transformation of energy ཆུས་པའི་འཚོ་འགྱུར།
transformer ཟོལ་ཚད་སྒྱུར་ཆས། སྒྱུར་ཆས།
transience མི་བརྟན་པ།
transistor གློག་འཛིན་གཡེས་སྒྱབས།
transition འཚོ་འགྱུར།
translation ལན་སྒྱུར།
translational kinetic energy ཐད་ཀྱིས་ཆུས་པ།
translational motion ཐད་ཀྱིས།
translational velocity ཐད་ཀྱིས་སྒྱུར་ཚད།
translocation གནས་ཐྲི།
transmission བརྒྱུད་གཏོར། བརྒྱུད་འཕྲོ།
transmission line བརྒྱུད་ཁིད་གློག་རྒྱུན།
transmittable disease བརྒྱུད་ཅང་ནད།
transmutation ཆུ་འགྱུར།
transuranic element ཚ་དཀར་བཆལ་བའི་ཆུ་ཡོས།
transversal ཕྱེད་ཕོས།
transverse wave འཕྲེད་རྒྱབས།
transverse/horizontal རྩམས་གཞཀས།
trap རྒྱ།
trapezium རྐས་དབྱིབས།
trauma ཟྱིད་རྡ། ཐྲོད་རྡ། སེམས་བསྡོད།
treatment སྨན་བཅོས། བཅོས་ཐབས།
tree of life ཛེ་ཥོག་གི་ཐོད་པོ།
tremor འདར་བ།
tri ཁྱམ་ལྔན།
triassic period ཁྱམ་ཆེན་གས་དུས་རབས།
triceps དཔྱང་ཁུར་ཀུ་གཟུམ།
tricuspid valve ཆུ་གཟུམ་ཕྱི་འདབ།
trigeminal nerve གཟུམ་ཀྱིས་དབང་ཆུ།
trigonometry ཟུར་གཟུམ་རིག་པ།
trilobite འབྱ་གཟུམ་ཁུས།
Trinity གཟུམ་འདུས། ཏོ་ཌོ་གཟུམ།
trinity College ཏྲི་ནི་ཊི་ཀྲི་མཐོ་སློབ།
triosephosphate isomerase གཟུང་ས་ལོ་ཟེ་ཏ་ཡོས་
triple bond ཁྱམ་ལྔན་འཛིངས་པ།
tripolar neuron ལྷེ་གཟུམ་ཕྱ་གཟུགས།

tritium གཟུམ་ལྷུར་ཡང་རྡུལ།
trochlear nerve མིག་རིལ་འཁོར་བྱེད་དབང་ཆུ།
trophic factor འཚར་རྒྱུན།
trophic level བཟུང་རིམ།
trophoblast ཆུས་ལྷུད་དབང་ཕྱ།
tropomyosin འགྱུར་ཕྲིམ་ཕྱི་ཡོས།
troponin འགྱུར་ཕྱི།
trough གཙོང་།
truck དོས་འཁོར།
trunk ཐུ་གཞུང་། གཞུང་ཏུ།
trypsin བཙར་ཕྱི།
tuberculosis ཐྲོ་ནར་ཀྱི་ཕྱི།
tubule cell ཐུན་ཆུང་ཕྱ་ཕུང་།
tumor ཐྲན།
tumor necrosis factor (TNF) ཐྲན་ཞིག་ཆ་རྒྱུན།
tumor regression ཐྲན་ལོག
tune དབྱངས།
tunneling current ཐུན་བས་འབེགས་གློག་རྒྱུན།
turbine གཙོག་འཁོར།
turntable འཁོར་ཕྱེགས།
two-signal-hypothesis བཤད་གཉིས་ཚོད་གཞན
type I diabetes གཅིན་ཕྱི་ཐུ་ཞུ་རིགས་དང་པོ།
typical མཚན་ཉིད་ལྡན་པ།
ulna ཡག་ངར་ཅུས་ཆུང་།
ultrahigh frequency (UHF) ཚད་མཐོའི་ཐྲོས་ཕྱོད།
ultrasonic ཐོས་བཆལ་ཀྱི།
ultrasonic wave བཆལ་ཐྲའི་རྒྱབས།
ultrasound ཐོས་བཆལ་ཀྱི་ཐྲ
ultraviolet (UV) light ཐྲུག་ཕྱིའི་འོད།
ultraviolet radiation ཐྲུག་ཕྱིའི་འགྱེད་འཕྲོ།
umbilical cord ཁྲེ་ཐག
umbra ཧྲིལ་ཕྲིད།
umbrella species ཁྱལ་ཆེན་ཉེ་རིགས། གཏུགས་ཐྲ་ཐའི་ཉེ་རིགས།
unbalanced force དོ་མི་མཉམ་བའི་ཁྱགས།
uncertainty principle རེས་མེད་ཆ་འཇོན།
uncharged ཁྱབ་མེད། ཁྱབ་ཐལ།

unconditional loving-kindness and compassion ལན་ལ་མི་རེ་བའི་བྱམས་སྙིང་རྗེ།
unconditioned stimulus མ་གོམས་པའི་སྐྱལ་རྒྱུན།
unconscious mental events རྣམ་ཚོར་དང་མ་སྒྲིལ་བའི་སེམས་ཀྱི་བྱུང་བ།
uncrossed fibers བསྟོལ་མེད་རྩ་རྒྱས།
unicellular ཟུང་ཕྱིག་ལྡན།
unicellular organism ཟུང་ཕྱིག་ལྡན་གྱི་རྒྱུ་བདོས།
unified field theory རང་འདྲེས་རྟགས་གཞུག
uniformity of nature རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱི་གཅིག་མཚུངས་པར་གཏིས།
unipolar neuron རྒྱ་གཅིག་བབར་རྩ་ཟླ་གཟུགས།
unipotent ཚིག་འགྱུར་རྒྱས་པ།
unit བཅུ་གཞི།
unitary method ཚིག་འབབ་ཕྱི་ཐབས།
universal constant རྒྱུ་སྒྲིད་གཏན་ཁྱབ།
universal emotion ཡོངས་ཁྱབ་རྒྱུང་ཚོར།
universal gas constant རྒྱུ་ཁྱབ་རླུང་གཟུགས་བཏུན་ཁྱབ།
universal gravitational constant (G) རྒྱུ་ཁྱབ་འཛིན་ཏུགས་བཏུན་ཁྱབ།
universe རྒྱུ་སྒྲིད། འཇིག་རྟེན་ཁམས།
unmanned rocket མི་མེད་འཕུར་མདའ།
unstable equilibrium མི་བཏན་པའི་ཚ་མཉམ།
up ཡར། (ཁོག་རྩུ་ལ་ཀྱི་རིགས་ཤིག)
updraft གྲེན་རླུང་།
uptake རྒྱད་ལེན།
upward force གྲེན་ཐྲོག་ཏུগས།
uracil ཡུ་བ་ལིལ།
uranium ཡུ་རེ་ཡམ།
Uranus གཟའ་གཅན་རྒྱལ།
ureter ཚ་ཁུ། གཅིན་འཇིན་ཐྲུ་ཀྱ།
urethra གཅིན་ལམ།
urinary system གཅིན་འདོན་མ་ལག
urination གཅིན་འདོར།
urine གཅིན་པ།
urogenital tract གསང་གཅན་གཅིན་ལམ།
useful energy བེད་ཡོད་རྒྱས་པ།
useless energy བེད་མེད་རྒྱས་པ།
uterine wall བྱ་སྒྲོད་ལོགས།
utricle རྩ་རྒྱ་ལ་ཆེ་བ།
uvula ཕྱེ་ཆུང་།
vaccination སྐྲན་འཇུགས། (འགོག་སྐྲན།)
vaccination-induced immunity སྐྲན་འཇུགས་ནད་འགོག
vaccine འགོག་སྐྲན།
vacuole ཐུག་ཁྲོད་།
vacuum ཁྲོད་ཟད་།
vacuum pump ཁྲོད་ལྷམ།
vagina མོ་མཚན།
vagus nerve རྒྱ་བའི་དབང་རྩ།
valence electron ཕྱིན་པའི་ཟློག་རྩལ།
valine ཝེ་ལིན། (ཨེ་མོ་ཨོ་ཅི་ཐྲུང་ཁ་ཤས།)
value-neutrality རིན་ཐང་བཏང་སྙོམས་ཀྱི་བར་གཏིས།
valve ཐྲི་འདབ།
Van de Graaff generator ཝན་ཏེ་རྒྱུན་ཆས།
vaporization རླངས་འགྱུར།
variable འགྱུར་བཏམ།
variable འགྱུར་ཚོས།
variable region འགྱུར་ཁུལ།
variable star འགྱུར་སྐར།
vascular tissue system ཐྲུ་ཀྱི་ལྷང་ཐྲབ་མ་ལག
vasopressin receptor ཝ་ས་པི་ན་ས་ཐེན་ཁྲེ་ལེན་པ།
vector ནད་ཀྱི་ཕེག་ཀྱི་ཐབ།
vector ཐྲུག་འབོར་བདོར་པོ།
vector addition ཐྲུག་ལྡན་ཁྲོམ་ཁྱེས།
vector quantity ཐྲུག་ལྡན་འབོར་ཚད།
vector sum ཐྲུག་ལྡན་ཁྲོམ་ཕོར།
vega སྐར་མ་ཤེ་ལྷ།
vein ཁྲོད་ཁུ།
velocity ཁྱུར་ཚད།
vena cava ཐྲུ་ཀཱ་ཁྲོད་ཁུ།
ventral བོག་ཐྲུগས།
ventral column མདུན་ཀཱུན་།
ventral horn བོག་རྩ།

ventral medial prefrontal cortex (VMPFC) མདུན་ངོས་གླང་ཏན་དཀྱིལ་གྱི་སྐྱེང་ཚ།
ventral tegmental area (VTA) འཕྲུམ་ཆོ་འོག་ཁུལ།
ventricle ཁང་ཀཏ། ཐྲུབས་སྒྲད།
ventricular artery སྒྲད་ཐྲུབས་འཕར་རྩ།
ventricular vein སྒྲད་ཐྲུབས་ཀྱི་ཐྲོད་རྩ།
ventrolateral prefrontal cortex མདུན་ངོས་གླང་ཏན་འོག་གི་ཀཆོག་ས་ཚ།
venule ཐྲོད་རྩ་ཕྲ་མོ།
venus ཀཱཊའ་པ་ས་ངན།
vertebrate རྒྱལ་བྱས་ཅན་གྱི་ཐོག་ཆགས།
vertical ཀཱཏྲང་བདེ།
vertical axis ཀཱཏྲང་མདའ།
vertical component ཀཱཏྲང་ཚ།
vertical component of motion འགྱུལ་ཐྲུད་ཀྱི་ཀཱཏྲང་ཚ།
vesicle ཕྱེ་བཏ།
vestibular organ ཐྲུག་ལྟེ་དབང་པོ།
vestibular sensors ཐྲུག་ལྟེ་ཚོར་ཕྱིད།
vestibulocochlear nerve ཐྲོམས་ཕྱིད་དབང་རྩ།
vibration འདར་འགྱུལ།
vibrational motion འདར་འཕྲུག་འགྱུལ་ཐྲུད།
vibrotactile stimulation འདར་ཁྲུལ།
video lecture བརྙན་འཕྲིན་ཐྲོག་ཁྲིད།
villi (villus) ཁད་ཐྲུ།
violet ཁུ་མེན།
viral disease ཀཱཝ་ནད།
viral infection ཏྲག་ཕྱིན་ཀཱཝ་ཁ།
viral pathogen resistance རིད་ཐྲུ་ཀཱཝ་ཕྱིན་འཚོག་ཁྲུས། ཀཱཝ་ཕྱིན་འཚོག་ཁྲུས།
viral replication ཏྲག་ཕྱིན་བོ་བཏྲའི་ཕྱིད་ཅིན།
virtual image ཐོག་བརྙན། སྣང་བརྙན་ལྟར་སྣང་།
virus ཀཱཝ་ཕྱིན། ཏྲག་ཕྱིན།
virus latency ཏྲག་ཕྱིན་ཀྱི་བཞག་ཀཱཝ་ས།
viscosity ཆེ་ཡུན་ས།
visible light སྣང་ཏང་གི་འོད།
visible spectrum སྣང་ཏང་གི་འོད་ཀཏ།
vision མཐོང་ཚོར།
visual cortex མཐོང་ཚོར་གླང་ཏན།
visual field མིག་ལམ།
visual pathway མཐོང་ཚོར་ཐྲུ་ལམ།
vitamin འཚོ་བཅུད།
vitamin B_{12} འཚོ་བཅུད་ཕྱི། ༡༢
vitreous humor མིག་ཀཏེད་དཀར་མ།
vivid ཀས་ལ་ལེ་བ།
vocal cords ཁྲི་ཐག
vole ཁྱི་ལ་ཁྱི
volt (V) ཝོ་ལཏ།
voltage གློག་ཁང་རྩུས་ཚད། ཝོ་ལ་ཚད།
voltage drop ཝོ་ལ་ཆཀ
voltage-gated channels ཝོ་ལ་རྟེན་ཕྱོ་བཅད་ཐྲུ་ལམ།
voltmeter ཝོ་ལ་ཚད་འཛལ་ཆས།
volume ༡ བོར་ས་ཚད། ཀོང་ཚད། ༢ ཐྲ་ཡུཏས།
Voyager 1 འཕྲལ་ཆས་ ༡
W boson W ཐྲོ་ས་ཏྲལ།
Warden of Mint ཏ་མ་ཏྲང་ཆེན་མོ།
warp འཁྲོག
wasp བཀ་ཏོང་མ། བཀ་ཏོང་མ།
waste product སྐྱེགས་ཏོ།
water boiler ཆུ་ཤོལ་ཐྲོད་ཆས།
water electricity ཆུ་གློག
water turbine ཆུ་ཐྲལ་གཤོག་འཁོར།
water vapor ཆུའི་རླངས་པ།
water wheel ཆུ་འཁོར།
watermelon ཆུ་མེ་ལོན། ཆུ་ཀ་ཀོན།
watt ཝཏ།
wave རླངས།
wave speed རླངས་ཀྱི་མཏྱོགས་ཚད།
wave-particle duality རླངས་ཏྲལ་གཉིས་གཤིས།
wavefront རླངས་མདུན།
wavelength རླངས་ཐུང
wavelet རླངས་ཕྲན།
wavicle རླངས་ཏྲལ།

wax ཐྭ་ཚིལ།
waxing gibbous ཡར་ངའི་ཆོཀ་ཟླ།
weak force ཞན་ཏུགས།
weak interaction ཐྲེལ་ཐྲོར་ཞན་པོ།
wedge ཁྲིཏ། རྩྭས།
weed out འཕྲིག་པ།
weight ཕྱིད་ཚད།
weight density ཕྱིད་སྦོམ།
weight disease ཕྱིད་ནད།
weighted average ཕྱིད་མཉམ་ཚ་སྒྲོམས།
weightlessness ཕྱིད་མེད་རང་བཞིན།
Wernicke's Area ཝེར་ནེ་གས་ཁྲལ།
western thought རྒྱལ་ཕྱོགས་པའི་སྒོ་ཕྱལ།
wetland བཆུན་ས།
whirl འཁྱིལ་འཁོར།
white blood cell ཁྲག་ལྗང་དཀར་པོ། ཁྲག་དཀར་ཟླ་ལྗང་།
white dwarf དཀར་ཆུང་། བོད་ཐུན་རྐར་ཆུང་།
white light བོད་དཀར།
white matter དཀར་ཐུས།
white noise ཐུ་དཀར།
wien's displacement constant ཝིན་ཀྱི་ཁྱད་ཐོག་ཁྱད་གྱངས།
wilkinson anisotropy probe ཝིལ་ཀིན་ས་ཁ་མི་མཉམ་འཛིལ་མདའ།
wilkinson microwave anisotropy probe (WMAP) ཝིལ་ཀིན་ས་ཁ་མི་མཉམ་ཟླ་ཆུབས་འཛིལ་མདའ།
wind electricity རླུང་གློག
wind turbine རླུང་གློད་གཤོག་འཁོར། རླུང་རྒྱལ་གཤོག་འཁོར།
wind-powered generator རླུང་ཏུགས་གློ་ཁུས་རྒྱུན་ཚས།
windmill རླུང་འཐག
wine རྒྱན་ཚང་།
wingsuit འཕྱར་གོས། གཤོག་གོས།
wingsuit flying གཤོག་གོས་འཕྱར་ཕྲིང་།
withdrawal reflex ཕྱིར་བསྡུ་ཐྲོག་འགྱུལ།
wobble འཁྱར་འཁྱོར།
womb མངལ།
wood lemming ཤིང་ཕྱི།
woodpecker ཤིང་རྐ་ཆོ།
word-classification task ཚ་སྒྲ་དབྱེ་བསལ་བྱེད་ཐོག
work ལས་ཀ ཧོ་ལ་བ།
work-energy theory ཧོ་ལ་རྒྱས་རྩམ་གཞུང
working memory ལས་ཐོག་ཏན་པ།
world line སྒྲིད་ཕེག
wormhole འབྱ་ཁུང་།
X chromosome ཚོས་གཟུགས་ X / ཚོས་ལྗང་ X
X-ray ཐྲོག་པར།
xylem གཤིར་ལམ།
xylose ཥ་ལོ་མངར་ཐུས།
Y chromosome ཚོས་གཟུགས་ Y / ཚོས་ལྗང་ Y
yeast ལབས།
Z boson Z ཐྲོ་ས་ནོན་རྡུལ།
zeroth law of thermodynamics ཏོད་ཏུགས་རིགས་པའི་གཏན་ཁྱེམས་གླུད་ཀོར་བ།
zinc ཏྲི་ཚ།
zoology ཐྲོག་ཚགས་རིག་པ།
zygote ས་བོན་འདུས་ཐྲོང་།

བོད་དབྱིན་གཙང་སྦྱོར་གྱི་ཚན་རིག་བརྡ་ཚད།

Tibetan-English Scientific Terminology

ཀ་ཕིག	column
ཀ་ར་རྒྱང་སྡེན།	monosaccharide
ཀ་ར་ཉིས་སྡེན།	disaccharide
ཀ་ར་ཅུང་སྡེན། (སྒྲ་མར་མདར་རྩས།)	oligosaccharide
ཀ་ར་མང་སྡེན།	polysaccharide
ཀ་ཁི།	skull
ཀན་ཏ་ཀ་ཙོན།	cantaloupe
ཀཱལ་ཁི་ནེ་མིང་བདོགས་ཚུལ་ཡིག་ས།	carl Linnaeus' naming system
ཀི་ཝེ་ཐྲི་ཏྲས།	kisspeptin
ཀི་རི་ཏིན་ ཟླ་ཁི་ཝཏ།	creatine phosphate
ཀི་རེབ་རྒྱུན་འཁོར་སྐྱ་འཇིན།	krebs cycle precursors
ཀི་རེབ་རྒྱུན་འཁོར།	Krebs cycle
ཀི་རོན་གྱི་ནད།	crohn's disease
ཀི་ལོ་ཀེ་ལོ་རི།	kilocalorie (kcal)
ཀི་ལོ་རྒྱ་མཚ། (ཀི་ཌཱ།)	kilogram (kg)
ཀི་ལོ་མི་ཏར།	kilometer (km)
ཀི་ལོ་ཝཏ།	kilowatt (kW)
ཀི་ལོ།	kilo-
ཀྱ་ཡཀ་རིགས་བྱ་ཁོག་རྡུལ་རིགས་བྱ།	6 types of quarks
ཀྱན་ཁྱབ་ནད་ཡམས།	pandemic disease
ཀྱན་ཁྱབ་ནད་ཡམས། ཁ་ཉན་ནད་ནག་པོ།	pandemic
ཀྱན་གྱི་མེས་པོ་མཐའ་མ།	last universal common ancestor (LUCA)
ཀྱན་འགྱུར་ནུས་པ།	totipotent
ཀྱན་ཡོད་ཀྱན་མེད་ཆུ་འཇིན།	all-or-none principle
ཀཱ་ཏིན།	chitin
ཀེ་ཏོན།	ketone
ཀེ་ནི་ཁྱི་ཚོད།	Canis dingo
ཀེ་ནི་ཁྱི་རིགས།	Canis familiaris
ཀེ་ར་ཏིན།	keratin
ཀེ་ཡོན་རྡུལ།	kaon
ཀེ་ར་རུས།	skeleton
ཀེམ་བི་རི་ཡན་འཚེལ་མཆེད། ཀེམ་རི་ཁས་འཛོར།	cambrian explosion
ཀེར་ཏིན་ཟླ་ཕྱང་།	keratinocytes
ཀེལ་ཝིན་རྒྱུན་འཁོར།	calvin cycle
ཀེལ་ཝིན།	Kelvin (K)
ཀོ་བལཏ།	cobalt
ཀོ་མ། ཡུན་རིང་བརྒྱལ་ཁད།	coma
ཀོང་ཀྱག	negative curvature
ཀོང་ཁ། དོང་།	pit
ཀོང་མིག	pit-derived eye
ཀོང་ཁ་ཐུགས་མེ་ལོང་།	concave mirror
ཀོར་ཀོ་ཏལ།	crocodile
ཀྱོག་ལྡན་ཚ་མང་ཐྲོས་ཁྲས།	kinked polymer
ཀླད་ཀར།	brainstem
ཀླད་ཐྲོན།	brain damage
ཀླད་ཐྲན།	brain tumor
ཀླད་ཁྱིཏ་མཎྜན་མ།	precuneus
ཀླད་ཁྱིཏ།	cuneus
ཀླད་འཛོས་རྒྱལ་ཚས།	brain pacemaker
ཀླད་འཛོས།	brain rhythm
ཀླད་རྒྱའི་ཀར་ཡུ་འོག་མ།	inferior cerebellar peduncle
ཀླད་རྒྱའི་ཀར་ཡུ།	cerebral peduncles

སྐད་རྒྱུད་ཀ་ཁེར་ཁུ།	cerebrospinal fluid
སྐད་ཆེན་སྐད་ཁ་ཁ།	cerebral ventricle
སྐད་ཆེན་སྐད་ཀྱན།	cerebral cortex
སྐད་ཆེན་གྱི་རྒྱམ་ཕྱེད།	cerebral hemisphere
སྐད་ཆེན་མདུན་ངོས་འབར་རྩ།	anterior cerebral artery
སྐད་ཆེན།	cerebrum
སྐད་ཉིང་ཌ་ཚོཀས།	limbic network
སྐད་ཤ་ཀས།	braindruse
སྐད་ཤིང་སྐད་ཀྱན།	cerebellar cortex
སྐད་ཤིང་རྒྱུད་སྒྲེལ་བཏ་ལམ།	spinocerebellar tracts
སྐད་ཤིང་ཤེ་བཅས་ཤལ།	cerebellar folia
སྐད་ཤིང་།	cerebellum
སྐད་བརྙན་དཔར་ཚུལ་གྱི་ཕུཀས།	brain imaging paradigms
སྐད་ཀཉིང་རྒྱལ་སྒོང་།	deep brain stimulation (DBS)
སྐད་ཤེར་དབང་ཚོར་མཚོན་ཆམ།	somatotopic representation
སྐད་ཐྲོང་།	anencephaly
སྐད་ཌ། (སྐད་པའི་ཌ་ཚོཀས།)	brain networks
སྐད་འདབ་བཞི། སྐད་ཀལ་བཞི།	4 lobes of brain
སྐད་པ་རིད་པ། སྐ་རིད།	brain atrophy
སྐད་པ།	brain
སྐད་པའི་ཁ་ཕབ།	brain mapping
སྐད་པའི་ཁ་ཀ་རྩའི་ནད།	cerebrovascular disease
སྐད་པའི་འཁྲུག་ཐྲོག།	brain disorder
(སྐད་པའི་) ཐར་ཕྱིན།	ischemic stroke
སྐད་པའི་རྒྱ་ལམ།	brain pathways
སྐད་པའི་མཉེན་ཀཱཡིས།	brain plasticity
སྐད་པའི་བདེ་ཁམས་མ་ལས།	brain reward system
སྐད་པའི་ཐུན་བ་ཐྲོག་དཔར།	magnetoencephalography (MEG)
སྐད་པའི་བརྒ་ལམ།	brain circuit
སྐད་པའི་དཔར་ལེན།	brain imaging
སྐད་པའི་ཐུ་ཕྱང་།	brain cell
(སྐད་པའི་) ཚ་ཕྱིན།	hemorrhagic stroke
སྐད་པའི་མཚོ་འཁྱོམས།	concussion
སྐད་པའི་བཀྲོན་དཔར།	brain-scan

སྐད་པའི་བཟོན་ཀྱས།	brain resilience
སྐད་ཐུག	thalamus
སྐད་ཐུག་གི་ཤེར་ཆ།	dorsal thalamus
སྐད་ཐུག་ཀའི་བར་མདོ། ཐུག་ཀ་ཁའི་ཁོ་ཏ།	subthalamic nucleus
སྐད་ཐུག་འདོ་ལས།	hypothalamus
སྐད་ཁའི་ཐྲོག་རིས།	electroencephalogram (EEG)
སྐད་ཐུས་ཚེ་ཀ་མ།	putamen
སྐད་ཁབས་འཕར་རྩ།	basilar artery
སྐད་ཁོ་ནག་ཅོ།	substantia nigra
སྐད་ཟམ།	pons
སྐད་རིམ་ཁོང་མ།	telencephalon
སྐད་རིམ་རྒྱུ་མ།	rhombencephalon
སྐད་རིམ་མདུན་མ།	prosencephalon
སྐད་རིམ་དབྱན་མ།	mesencephalon
སྐད་རིམ་དབྱན་མའི།	mesencephalic
སྐད་རིམ་ཁབས་མ། ཐུ་ས་ཁབས།	myelencephalon
སྐད་རིམ་འོག་མ།	metencephalon
སྐད་ཅས། ཐོད་ཅས།	cranium
སྐད་ཆུ་ནས།	brainwave
སྐད་ལས་ཐྲོག་པར།	functional brain imaging
སྐད་ཀྱན་སྐད་ཀྱན་བར་གྱི་མཐུན་ཁ་ཁ།	corticocortical connection
སྐད་ཀྱན་དགྱི་ལ་གཞུང་ཆ་ཕྲན།	cortical midline region
སྐད་ཀྱན་གྱི་དབང་ཅན་ཟླ་གཟུགས།	cortical neurons
སྐད་ཀྱན་འགྱལ་ཐྲོག་ཕྱོགས།	cortical motor areas
སྐད་ཀྱན་རྒྱུད་ལས་པའི་བཏ་ལམ།	corticospinal tract
སྐད་ཀྱན་གཡོ་འགྱལ་དབང་ཅན།	corticomotoneuronal (CM)
སྐད་ཀྱན་གསར་མ།	neocortex
སྐད་ཀྱན།	cortex
སྐད་ཤལ།	sulcus (sulci)
དཀའ་རྒྱས།	congealed energy
དཀར་ཆུང་། ཁོད་ལྟན་ཁྲིར་ཆུང་།	white dwarf
དཀར་ལྡང་།	leukocyte
དཀར་ཟས་འཚེར་གཟུམ།	leukotriene (LT)
དཀར་ཟས།	white matter

དཀར་གཡའ། magnesium
དཀར་ཧན། calcium
དཀྱ་འཁྱམས། contractions of childbirth
དཀོན་རྒྱར། rare gas
དཀྱིལ་གླད། midbrain
དཀྱིལ་གྱི་ཐུག་ཕྲོང་། central vacuole
དཀྱིལ་ཐྲར། དཀྱིལ་ཕེག median
དཀྱིལ་ཐྲལ། median class
དཀྱིལ་ངོས་ཀྱི་མཐོང་སྣང་། coronal view
དཀྱིལ་ཀཀཀས་མཐོང་སྣང་།
དཀྱིལ་ཆ། centromere
དཀྱིལ་ཆའི་མ་ཁྱལ། དཀྱིལ་ཁྱལ། centromere region
དཀྱིལ་ལྷོང་ཚོམ་བྱ། dorsomedial nucleus
དཀྱིལ་ཕེག equator
དཀྱིལ་ཕེག་མ་ཁྱལ། equatorial regions
དཀྱིལ་ཐུག centriole
དཀྱིལ་ཆོག midpoint
དཀྱིལ་ཀཐུགས། དཀྱིལ་ལྱང་། centrosome
དཀྱིལ་ལྷལ་ཐྲེས་ཀྱི་ཐེ་རྒྱུད། postcentral gyrus
དཀྱིལ་ཐྲེས་ཐེ་རྒྱུད།
དཀྱིལ་ལྷལ་མཏན་ཀྱི་ཟླད་ལྷལ། precentral sulcus
དཀྱིལ་མཏན་ཟླད་ལྷལ།
དཀྱིལ་ལྷལ། central sulcus
དཀྱས་ལྱང་། autosome
དཀྱས་ཀཀཀས་ཚན་པ། coronal section
དཀྱས་ཀཀཀས། coronal
དཀྱིས་ཟྱུད། coil
དཀྱག་འཁོར། lathe
དཀྱོལ་རྩང་། percussion
བཀོད་བྱབ་ཐྲལ་པ། creationist
བཀོད་བྱབ་ཚན་རིག creation science
བཀོད་བྱབ་ཚན་རིག་པ། creation scientist
བཀོད་བྱབ་རིང་ལུགས། creationism
བཀོད་པ། ཐྲེབ་ལུགས། configuration
བཀོད་ཕྱེད་འདྲས་རྩལ་ཕྱེད་ལས། structural molecule activity
བཀོད་ཡངས་དྲངས་གཟུགས། open structured crystal
བཀོད་ཡངས། open structure

བཀོད་རིམ་གཉིས་པ། secondary structure
བཀོད་རིམ་བཞི་པ། quaternary structure
བཀོད་རིམ་གསུམ་པ། tertiary structure
བཀོད་རིས། འཕྲོས། pattern
བཀོལ་ཤུགས། applied force
རུང་མར། bone marrow
རུང་ཅིགས་ཅན། arthropod
རུང་ཤུད་འཁོར་ལོ། ཤུད་ཕྱན། roller skate
རྒྱང་ཁྱེད། singularity
རྒྱང་ཐྲེ། monopole
རྒྱང་མིག simple eye
རྒྱང་ཚན། monomial
རྒྱང་མཚན་པའི་ཀྱལ་ཐྲོད། simple harmonic motion
རྒྱང་གཟུགས། monomer
རྒྱེན་འཇིས་ལན་འགོག exposure and response prevention (ERP)
རྒྱེན་འཇིས་གསོ་ཐབས། exposure therapy
རྒྱེན་འཇིས། conditioning
རྒྱེན། factor
རྒྱོང་བྱེད་བཏང་ལེན་པ། stretch receptors
རྒྱོང་བྱེད་ཀ་ཐྲེས། extensor
རྒྱོང་ཁ atonia
རྒྱོང་ཤུགས། tension
རྒྱོང་སོར། tensor
ལྷུགས་ཏེལ། dumbbell
ཐུད་ཙོར། noise
ཐུད་གདངས་རིག་པ། phonology
ཐུབས་དོན་ཚོར་ལྡེན་བར་བཞིན། sensitivity to context
ཐུབས་དོན་རིག་པ། pragmatics
ཐུབས་འཇེལ་གྱི་བཏུ། contextual cue
(ཐུབས་འཇེལ་གྱི་) གཙོན་ཤུགས་ངེས་ཅན་དེའི་གནས་ཐུབས་ལུ། at given pressure
ཐུབས་འཇེལ་རྩོ་གར་བཟློ། situated conceptualization
ཐུབས་འཇེལ་ཐྲེ་རིས། contextual evaluation
ཐུབས་འཇེལ། contextual
ཐུམ་ཏོ་ས་ཚན་གྱི་ཐྲོད་ལས། dry rock geothermal power

སྐྱམ་གཤེར་གཉིས་གནས།	amphibian
སྐར་ཚ་རེར་བཟོད་པའི་མི་ཀར།	m/s
སྐར་ཚ་ས་ཡའི་ཚ།	microsecond
སྐར་ཚའི་སྒོང་ཟུར།	millisecond
སྐར་ཚའི་དྲུམ་བྱ།	fraction of a second
སྐར་ཆུང་།	dwarf
སྐར་ཆུང་།	dwarf star
སྐར་ཆུང་ནག་པོ།	black dwarf
སྐར་ཆེན།	giants
སྐར་ཀ་ཚང་འབྲ།	starfish larvae
སྐར་མདའ།	meteor
སྐར་འཕ་རྒྱུད་འཕྲིན་འགྲུལ་ཁུངས།	quasi-stellar radio source
སྐར་འཕ།	quasi-stellar
སྐར་འཕ།	quasar
སྐར་རྡོ།	asteroid
སྐར་དཔྱད་དངོས་ཁམས།	astrophysics
སྐར་དཔྱད་པ།	astronomer
སྐར་དཔྱད་རིག་པ།	astronomy
སྐར་འཕྲིང་།	subgiant
སྐར་མ་བཀྲག་ཆེན།	bright giant
སྐར་མ་བཅུག་ས་པ།	hypothetical star
སྐར་མ་འཕགས་ཆེན།	super giant
སྐར་མ་འཕགས་ཆེན།	supergiant
སྐར་མ་ཨེ་ལྷ།	vega
སྐར་མ་རེའི་འཁོར་སྐྱོད།	revolutions per minute (rpm)
སྐར་མ།	star
སྐར་མའི་མཐོང་ཁྲད།	stellar parallax
སྐར་རྩིས།	astrology
སྐར་ཚེ་རྒྱུ་ལམ།	life track
སྐར་ཚོམ།	constellation
སྐར་མཚམས་ཐལ་རྡུལ།	interstellar dust
སྐར་མཚམས་སྨྲིན་ཚོགས།	interstellar cloud
སྐར་མཚམས་བར་སྟོང་།	interstellar space
སྐར་མཚམས་རླུང་གས་ཀྱི་ནགས།	interstellar gas
སྐར་གཟུགས་ཐུ་ཕུང་།	stellate cell
སྐར་བོད་གཡོ་འཁྲུལ།	aberration of starlight
སྐམ་བཏྲི་བས།	trapezium

རྐྱམ་ཕྱིར་ཀ་ཐྲི་མ། རྐྱམ་ཀ	flexor
རྐྱམ་ཀ	reflexor
རྐྱམ་ཀའི་ལྡོག་འཁྱལ།	flexor reflex
རྐྱལ་ཁྱེན།	stimulus
རྐྱལ་ལྷན་ཁྲད་ཚོམ། རྐྱལ་ལྷན་ཚད་ཀཱི།	inductance
རྐྱལ་ལྷན་ཀས་འགྱུར།	induced fission
རྐྱལ་ལྷན་བྱས་པའི།	induced
རྐྱལ་ལྷན།	induction
རྐྱལ་ཚོས།	inducing element
རྐྱལ་འདར།	forced vibration
རྐྱལ་བྱེད་ཕྱི་ཁས།	effector protein
རྐྱལ་བྱེད་ཟླ་ཕུང་།	effector cell
རྐྱལ་བྱེད་འཕྲིན་པ།	excitatory transmitter
རྐྱལ་ཁས།	catalyst
རྐྱལ་སྟོང་། ཡར་རྐྱལ།	stimulation
རྐེད་པའི་ཀྱག རྐེད་ཀྱག	lumbar curve
རྐེད་རག་ཀླད་ཀྱན། འཚིར་ཐག་ཀླད་ཀྱན།	cingulate cortex
རྐོ་ཀས་རིམ།	shell
རྐོར་འཕྲོ།	diffraction
རྐོར་འཕྲོའི་ཁ་ཚར།	diffraction fringe
རྐོར་འཕྲོའི་ཤེར་ཚེ།	diffraction grating
རྐོར་བ། རྐོར་བ་རྒྱུ་པ། འཁོར་ལམ།	orbit
རྐོར་གཡེར། ཕྱོགས་བསྐྱོད།	cruise
རྒྱ་ཤིག	blueprint
རྒྱ་ཀཱུར།	gray column
རྒྱ་ཁྱས།	gray matter
རྒྱ་རིས།	sketchy
རྒྱུ་ཁུག	corpus
རྒྱུ་ཁུག་ས་རིལ། ས་ར་ཁུག	corpus luteum
རྒྱུ་ཆོལ་ཚོམ་བྱ།	membrane attack complex (MAC)
རྒྱུ་འདབ།	valve
རྒྱུ་མོ་ནང་མ།	inner membrane
རྒྱུ་མོ་ཕྱི་མ།	outer membrane
རྒྱུ་མོ།	membrane
རྒྱུ་མོའི་རྟགས་པ།	membrane potential

སྐྱེ་མཱེའི་ཕྱི་ཁམས།	membrane protein
སྐྱེད་འཁོར།	merry-go-round
ཆུར་ཆར།	acid rain
ཆུར་ཁམས།	acid
ཆུར་ཤེད།	acidity
སྐྱེ་འཁོར།	biosphere
སྐྱེ་ཕྱོགས་མེན་ཀཱཥེར། མོ་ཀཱཥེས་མེན་ཀཱཥེར།	progesterone
སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་ཉེ་རིགས།	biological species
སྐྱེ་དངོས་ཀྱི་སྡེ་ཚན་དབྱེ་བསྡུ།	biological classification
སྐྱེ་དངོས་ཀྱི།	organismal
སྐྱེ་དངོས་འཕྲོ་ཕྱོགས།	biological process
སྐྱེ་དངོས་དངོས་རྫས་རིག་པ།	biophysics
སྐྱེ་དངོས་བཅོས་ཐབས། སྐྱེ་དངོས་གཙང་སེལ།	bioremediation
སྐྱེ་དངོས་འཇིགས་སྐྱལ་རིང་ལུགས།	bioterrorism
སྐྱེ་དངོས་འདྲས་རྡུལ།	biological molecules
སྐྱེ་དངོས་འདྲས་རྡུལ།	biomolecule
སྐྱེ་དངོས་རྩམ་གཞན་པ།	theoretical biologist
སྐྱེ་དངོས་སྣ་ཚོགས་བར་བཞིན།	biodiversity
སྐྱེ་དངོས་ཐུ་མོ།	microorganism
སྐྱེ་དངོས་འཕྲུལ་ཆས།	biological machinery
སྐྱེ་དངོས་འཕྲུལ་རིག	biotechnology
སྐྱེ་དངོས་བཏང་ཁམས།	biofuel
སྐྱེ་དངོས་བྱེད་ལས།	biological functions
སྐྱེ་དངོས་མ་ལག	biological system
སྐྱེ་དངོས་མ་ལག	organismal system
སྐྱེ་དངོས་གཞི་རྩེན།	biological substrate
སྐྱེ་དངོས་ཚོད་ལྟ་པ། (སྐྱེ་དངོས་བརྟག་དཔྱད་པ།)	experimental biologist
སྐྱེ་དངོས་མཚོན་ཆ།	biological weapon
སྐྱེ་དངོས་ཁམས་འགྲུལ་ལམ།	biochemical pathways
སྐྱེ་དངོས་ཁམས་ཐྲོན་ཀྱི།	biochemical
སྐྱེ་དངོས་ཁམས་ཐྲོན་གནས་བབས།	biochemical states
སྐྱེ་ལྡན་ཁམས་ཐྲོན་གནས་བབ།	
སྐྱེ་དངོས་ཁམས་ཐྲོན་རིག་པ།	biochemistry
སྐྱེ་དངོས་ཁམས་ཐྲོན།	biochemical reaction
སྐྱེ་དངོས་འོད་ལྡན།	bioluminescent
སྐྱེ་དངོས་འོད་འཕྲོ།	bioluminescence
སྐྱེ་དངོས་རིག་པ་པ།	biologist
སྐྱེ་དངོས་རིག་པ།	biology
སྐྱེ་དངོས་ཤེས་བྱ།	biological knowledge
སྐྱེ་དངོས་མ་ཁམས་ཁྱུན་འཁོར་འཁོར་ལོ།	biogeochemical cycle
སྐྱེ་དངོས་མ་ཁམས་རིག་པ།	biogeography
སྐྱེ་དངོས།	organism
སྐྱེ་ཏེག	biofilm
སྐྱེ་ལྡན་ཁབ་ལེན་རང་བཞིན།	biomagnetism
སྐྱེ་ལྡན་ཀྱི་རྒྱུན།	biotic factor
སྐྱེ་ལྡན་ཀྱི་འབྲས་རྡུལ།	organic molecule
སྐྱེ་ལྡན་དངོས་པོ།	biological organisms
སྐྱེ་ལྡན་འབྲས་ཁྱམ།	organic compounds
སྐྱེ་ལྡན་འོད་འཕྲོ་ལེ་ཁྱེས་ཐྲི་ཀ།	organic light emitting diode (OLED)
སྐྱེ་ལྡན།	living thing
སྐྱེ་ལྡན།	organic
སྐྱེ་ལྡང་བཟོ་སྒྱུར།	biomass conversion
སྐྱེ་ལྡང་གནས་རིམ།	biomass pyramid
སྐྱེ་ལྡང་བཞི་ཁྲིས།	meiosis
སྐྱེ་ལྡང་།	biomass
སྐྱེ་འཚེལ་ལོ་ཚད།	biological age
སྐྱ་འཚེལ། སྐྱེ་འཚེལ།	reproduction
སྐྱེ་ཟུལ་ཁྱི་ཁྱོན།	abiotic factor
སྐྱེ་ཟུལ་འབྲས་ཁྱམ།	inorganic compounds
སྐྱེ་ཟུལ། སྐྱ་ཝེར།	inorganic
སྐྱ་ཁ་ཡོག་མ།	midwife
སྐྱ་རབས་འཛོ་ཐྲེལ།	alternation of generations
སྐྱ་རིམ།	stratum germinativum
སྐྱེ་ཏོ་ ༡	G1-phase
སྐྱེ་ཏོ་ ༢	G2-phase
སྐྱ་ཚས།	amplifier
སྐྱ་ཚས། ཁྱུན་ཚས།	generator
སྐྱ་རྒྱགས། སྐྱ་མཚན།	reproductive sex
སྐྱ་ཁྱས་ལོ་ཅ།	reproductive years

སྐྱེད་ལྡང་བཞི་བྱེས་དེམ་པ་ གཉིས་པ། 2nd meiotic division
སྐྱེད་ལྡང་བཞི་བྱེས་དེམ་པ་ དང་པོ། 1st meiotic division
སྐྱེད་ལྡང་བཞི་འབྱེ་དེམ་པ། meiotic division
སྐྱེད་འགེལ་མ་ལག reproductive system
སྐྱེད་བྱེད་ལྡང་། parent cell
སྐྱེད་ཚོ། reproductive age
སྐྱེན་ས། active site
སྐྱེལ་ཁྱམ། carrying capacity (K)
སྐྱེས་འགོག birth control
སྐྱོགས་དབང་། cochlea
སྐྱོགས་འབྱ། slug
སྐྱོན་ཅན་དོགས་རྩལ། abnormal gene
སྐྱོན། fallacy
སྐྲ་ཕྱེའི་བྱ་ཀ hair follicle
སྐྲན་འཛོམས། anti-tumor
སྐྲན་ཤེག་ཚ་རྒྱུན། tumor necrosis factor (TNF)
སྐྲན་ཚོག tumor regression
སྐྲན། tumor
སྒྲུན་ཚས་ཁྱམ་སྐང་། generator effect
བསྐལ་ཆེན། eon
བསྐལ་པ། era
བསྒྱར་སྐོར་ཁྱམ་པ། recycled energy
བསྒྱར་ཕྱོ་སྐྱེན་རྩལ། mutase
བསྒྱར་གཅོད། reappraisal
བསྒྱར་བཅོས་ཐན་པ། reconstructive memory
བསྒྱར་ཤིག regelation
བསྒྱར་འཕྲོ། re-emission
བསྒྱར་ཕྱོང་སྐྱེན་རྩལ། recombinase
བསྒྱར་ཞིབ review
བསྒྱར་ལེན། reuptake
བསྒྱར་སྐྱོང་། reactivate
ཁ་སྐོར་ཁ་དོག complementary color
ཁ་སྐོར་ཕྱེ་རྩལ། complement protein
ཁ་སྐོར་བཅལ་རྒྱང་། complementary base pair
ཁ་སྐོར་བ་གཞན filling-in phenomenon
ཁ་སྐོར་རྒྱ་བཤེ complementary
ཁ་སྐོར་མ་ལག complement system
ཁ་སྐོར་རྒྱར་ཚད། complementary angel
ཁ་སྐོར་བར་བཞིན complementarity
ཁ་སྐོར་དེ་གས་རྩལ། complementary gene
ཁ་སྐོར་། ཁ་སྐོར་ཡན་ལག complement
ཁ་དོག་འཏུལ་རིག chromodynamics
ཁ་བའི་སྨྲ་འཚོལ། fluent aphasia
ཁ་མདོག་ཚོར་སྐྱེན། colour sensitivity
ཁ་ཕྱོགས་ཤེས་ཚོར་བྱེད་པ། ཕྱོགས་ཚོར། directional sensing
ཁ་ཐལ་རྒྱར་སྐར། detached binary
ཁ་བམར་གདགས། ཐར་ཚུལ། prognosis
ཁ་ཚར། fringe
ཁ་ར་ས། (སྒྲིན་འབྱ།) crassa
ཁད་ཕྱ། villi (villus)
ཁད་ཕྱ། fibrin
ཁན་ཏི་ཌ་ཡཱས་ཅད། candidiasis
ཁབ་འཛིན། paramagnetic
ཁབ་མདའ། dart
ཁབ་འབྱད། diamagnetic
ཁབ་བཙུགས་པ། inject
ཁབ་འཇུགས། injection
ཁབ་ལེན་རྒྱང་ཐུ། magnetic monopole
ཁབ་ལེན་རྒྱུད་བསྒྱར། magnetization
ཁབ་ལེན་ཁྱབ་ཁོངས། magnetic domain
ཁབ་ལེན་ཕྱི་ཐུ་ཕྱོ་ཐོག magnetic pole reversal
ཁབ་ལེན་ཕྱི་ཤུགས། magnetic force
ཁབ་ལེན་ཕྱིས་བཀྱག་པའི། magnetically levitated
ཁབ་ལེན་མཁན་འདར་དཔར་ ལེན། magnetic resonance imaging (MRI)
ཁབ་ལེན་མཁན་འདར་འོད་ཀལ་ བཏུག་ཐབས། magnetic resonance spectroscopy (MRS)
ཁབ་ལེན་ཀཱ་ཏེ་ཏ། magnetite
ཁབ་ལེན་འདེ་གས་འགྱོ། maglev
ཁབ་ལེན་ནར་མོ། bar magnet
ཁབ་ལེན་ཐུ། magnetic pole
ཁབ་ལེན་འཕྱར་ཐྲ། magplane

ཁམས་ལེན་སྒྲོལ་ཚད།	magnetic moment
ཁམ་ལེན་མེ་ལོང་།	magnetic mirror
ཁམ་ལེན་ཡོ་ཟྭར།	magnetic declination
ཁམ་ལེན་རྩ་ཕྱིད།	magnetic field lines
ཁམ་ལེན་རྩ་བ།	magnetic field
ཁམ་ལེན་རང་བཞིན།	magnetism
ཁམ་ལེན་གཡེར་འཁྱལ་རིག་པ།	magnetohydrodynamics (MHD)
ཁམ་ལེན།	magnet
ཁམས་ཅོག་ལྟད་ཚོ།	amygdala
ཁམས་ཅོག་ལྟད་ཚོའི་ཤེལ་ཁྱི་དཀྱིལ་ཆ།	CeM
ཁམས་ཅོག་ལྟད་ཚོའི་ཤེལ་ཁྱི་གཚོགས་ཆ།	CeL
ཁམས་ཅོག་ལྟད་ཚོའི་ཤེལ་ཁྱི་ཚོམ་བྱ།	central nucleus of amygdala
ཁམས་ཅོག་ལྟད་ཚོའི་ཤེལ་ཁྱི།	central amygdala
ཁམས་ཀྱི་ཟླ་ཕུང་།	gametocyte
ཁམས་དཀར་རྒྱུད་རིམ།	spermatogenesis
ཁམས་དཀར་ཁམས་སྐྱེ།	spermatid
ཁམས་དཀར་མང་ཐོ་ལ།	polyspermy
ཁམས་དཀར་མིན་ཏོ་ལ། ཐིན་རྩོལ་བྱེད་རིམ།	capacitation
ཁམས་དཀར་ས་བོན།	spermatogonia
ཁམས་དཀར།	sperm
ཁམས་མཆེད་དུས་རབས།	cambrian period
ཁམས་འདུས་རྒྱུ་དངོས།	sexual organism
ཁམས་འདུས་རྒྱུད་འཛིལ།	sexual reproduction
ཁམས་འདུས་ས་བོན།	fertilized egg
ཁམས་རྩལ་རྒྱུ་རིམ།	gametogenesis
ཁམས་རྩལ་བྱེད་རིམ། (ཁམས་རྩལ་བྱེད་པའི་རིམ་པ།)	sexual stage
ཁམས་རྩལ།	gamete
ཁམས་ཐལ་རྒྱུད་འཛིལ།	asexual reproduction
ཁམས་དམར་རྒྱུད་རིམ།	oogenesis
ཁམས་དམར་ཁམས་སྐྱེ།	ootid
ཁམས་དམར་བྱོད་འདོན་འཁོར་རྒྱུན།	ovulation cycle
ཁམས་དམར་བྱོད་འདོན།	ovulation
ཁམས་དམར་ཕྱེང་བྱ།	oocyst
ཁམས་དམར་འཇིན་རྒྱུ།	fallopian tube
ཁམས་དམར་ལྷ་ཕུང་།	ovum
ཁམས་དམར་ཐྲ་ཀྱ།	oviduct
ཁམས་དམར་ས་བོན།	oogonia
ཁམས་དམར། ཐྲོ་ང་།	egg
ཁམས།	mood
ཁའི་བྱ་ཀ	oral cavity
ཁར་ཆོཏ་རྒྱས་ཚད།	carnot efficiency
ཁར་ཐྲོག་སིལ།	carboxyl
ཁར་ཐྲོ་མར་བཅུད།	carbohydrate
ཁར་ཐྲོ་ཅིལ་རྫ་ཁག	carbonyl group
ཁར་ཐྲོན་སྐྱུར་ཐང་། ཁར་ཐྲོན་ཅིག་སྐྱུར།	carbonic acid
ཁར་ཐྲོན་རྗེས་ཧྲལ།	carbon footprint
ཁར་ཐྲོན་ཅིལ།	carbonyl
ཁར་ཐྲོན་ཀཱཊ་ཐྲོན།	carbon arc lamp
ཁར་ཐྲོན་འཚོ་ཆུང་རྒྱུད་ལྡན།	carbon monoxide
ཁར་ཐྲོན་འཚོ་ཆུང་བྱང་ལྡན།	carbon dioxide
ཁར་ཐྲོན་ཚོ་ཐེམ།	carbon dating
ཁར་ཐྲོན། ཅག་ཐང་།	carbon
ཁི་མོ་སྐྱལ་ཐྲི།	chemokines
ཁི་མོ་སྐྱལ་ཐྲི།	chemotactic cytokine
ཁི་མོ་བཏར་ཐྲི།	chymotrypsin
ཁིལ་ཡོ་ཅི། (མཚོ་འབྱ)	clione
ཁུ་བ།	semen
ཁུ་ལམ།	coelom
ཁུ་ཕྱའི་ལར་དང་ཐྲི་ཅིའི་ཆ་ཀས་འདུས།	Klüver-Bucy syndrome
ཁུ་ལོ་རིཏ་ཀྱིས་རྫལ།	chloride ion
ཁུ་ལོམ་ཀྱི་ཀ་ཏན་ཁྲིམས།	Coulomb’s law
ཁུ་ལོམ།	coulomb (C)
ཁུག་ལྡན་རྒྱ་གསོ་ལེམས་ཅན།	marsupial mammal
ཁུག་ལྡན་ཐྲོག་ཚཀས།	marsupial
ཁུང་བྱ། ཁོག་ཐྲོང་།	cavity
ཁུང་ཁག ཐྲབས་ལྷད།	ventricle
ཁུངས་ཀྱིལ།	proof
ཁུངས་ཀྱིལ། དག་ཀྱིལ།	justification
ཁུངས་མཐུན་ཁྱད་རྟགས། ཁུངས་མཐུན་ཅང་བཞིན།	homology

ཁྲུང་མ་མཐུན་ཚ།	homologous pair
ཁྲུང་མ་མཐུན་བཅྱི་བཁ་བཀོད།	homologous structure
ཁྲུང་མ་མཐུན།	homologous
ཁྲད་ཌོས་རྒྱ་ཁྱོན།	surface area
ཁྲད་དེམ།	stratum corneum
ཁྲར་རྡུལ།	charged particle
ཁྲར་ལྡན་སྐྱེ་ཅན་འདྲས་རྡུལ།	charged polar molecule
ཁྲར་ལྡན་ལེབ་ཏོན།	charged leptons
ཁྲར་མེད། ཁྲར་ཐལ།	uncharged
ཁྲར་རྩལ་པ།	boxer
ཁྲར་རྩལ།	boxing
ཁྲར་ཡོད། ཁྲར་ལྡན།	charged
ཁྲར་ཞོད། ཁྲར་གློད།	discharge
ཁྲར་གསོག	charge (v)
ཁྲར།	charge
ཁྲལ་ཚན་ཀྱི་དཀར། གཏྲག་ལྡ་ཐུང་ཀྱི་དཀར།	umbrella species
ཁེ་ཐོ་ལིག	catholic
ཁེ་ལ་མེ་ཏྲི་ཡ་ནད། ཐྲིན་ཐ་ཁེ་ལ་མེ་ཏྲི་ཡ།	chlamydia
ཁེ་ལོ་རི།	calorie (cal)
ཁེཏ་ལར་ཀྱི་གཏན་ཁྱིམས།	kepler's laws
ཁེར་གཏམ་མ་ལག	isolated system
ཁེར་ཚུགས།	discrete
ཁེལ་ཏེག་མེ་ལི་མི་ཏ་ར་ཚ་ཟན་རྩོག་ཁེའུ་ཁང་།	caltech submillimeter observatory
ཁེལ་ཥིན་ཚད་རྩགས།	Kelvin Scale
ཁོ་ཁེན་དྲར་མ་མ།	crack
ཁོ་ཁེན།	cocaine
ཁོ་པར་ནི་ཁ་ཥིའི་རྒར་བཅྱད་རིག་པ།	copernican astronomy
ཁོ་པར་ནི་ཁ་ཥིའི་གསར་བཞེ།	copernican revolution
ཁོ་ལིན། (ཟས་བཅུད།)	choline
ཁོག་རྡུལ།	quark
ཁོག་སྐད་ཚ་ཐྲོང་།	inflammatory bowel
ཁོར་ཏེ་ཁོ་ཏོ་ཝིན་ཐྲོད་པའི་རྒྱེན་ཧོན་ཐྲག	corticotropin releasing hormone (CRH)
ཁོར་ཏེ་དབར་བ།	organ of Corti
ཁོར་ཏེ་ས་ལ།	cortisol
ཁོར་ཡུག་གི་གནོན་རྒྱུན།	environmental stressors
ཁོར་ཡུག་ལྷ་བྱབ་ཐྲ་བ།	environmental philosopher
ཁོལ་བ།	boiling
ཁོལ་ཚད།	boiling point
ཁྱད་འགྱུར།	differentiation
ཁྱད་ཚོས་ཕྱོགས་སྡུད་རྣམ་གཞུང	feature integration theory
ཁྱད་ཚོས་ལོག་ཐྲོད།	misattribution
ཁྱད་རྣམ། ཁྱད་གཤིས།	trait
ཁྱད་སྒྲར་འཁྱོག་འཕྲོ།	differential refraction
ཁྱད་པར་ལས་ཐྲི་དངོག་པའི་གཏན་ཚིགས། ཁྱད་པར་ལས་ཐྲི་དངོག་པའི་གཏན་ཚིགས་འཇུག་ཡུགས།	induction
ཁྱད་འཕགས་ཁྱིད་རྒྱས།	superconductivity
ཁྱད་འཕགས་ཁྱིད་གཟུགས།	superconductor
ཁྱད་འཕགས་ཆོ་ཡ།	supernova
ཁྱད་འཕགས་ཚོམ་བྱ།	supercluster
ཁྱབ་ཁོངས་དེས་པ་ཅན།	domain specific
ཁྱབ་ཁོངས།	domain
ཁྱབ་ཁོངས།	domain
ཁྱབ་འཇྱེ། འཇྱེད་འཕྲོ།	radiation
ཁྱབ་འཇྱེད།	diffusion
ཁྱབ་རྒྱུག	perfusion
ཁྱབ་མཚེད་བརྒྱལ་གཟེར།	generalized epilepsy
ཁྱབ་ཚུལ། འཐམས་ཚུལ།	distribution
ཁྱི་ཐོ་རྐར་མ།	Procyon
ཁྱི་དྲག མཆེ་དྲག	rabies (rabid)
ཁྱིམ་རྒྱུག	home run
ཁྱིམ་རྒྱུད་ཐོ་བཀོ།	family tree
ཁྱིམ་ཚང་།	family
ཁྱིམ་གསར་བལ་དྲེ།	marital exhaustion
ཁྱིཏ། རྩར་ས།	wedge
ཁྱིཏ་རྐར་ཁྱེར་མ། རྐར་རྒྱུའི་ཁྱེར་མ།	protostellar disk
ཁྱིཏ་རྐར། རྐར་རྒྱུ།	protostar

ཁྲ་བཀོད།	mosaic
ཁྲག་གླང་དབྱི་མཚམས།	blood-brain-barrier
ཁྲག་འཁྱག་རྒྱུན་རྒྱ།	clotting factor
ཁྲག་འཁྱགས།	thrombus
ཁྲག་གི་ཆུ་ཤེར།	serum
ཁྲག་གི་ཆུ་ཤེར།	blood serum
ཁྲག་གི་འཚོ་རྒྱུང་སྟོས་འཁྱལ།	BOLD activity
ཁྲག་གི་འཚོ་རྒྱུང་ཚད་གཞིར་སྟོས་པ།	blood oxygenation level dependent (BOLD)
ཁྲག་འབྱུང་ཐུ་ཕྱང།	hematopoietic cells
ཁྲག་རྒྱུ་ཡ་ལན།	haemodynamic response
ཁྲག་རྒྱུན།	blood stream
ཁྲག་དོད་ཆུ་ཤེར།	hemolymph
ཁྲག་འདུར་ཐུ་ཕྱང། (ཤྱོ་འདུར་དང་དོན་མཚུངས།)	plasma cell
ཁྲག་འདུར། ཁྲག་གི་ཆུ་ཤེར།	plasma
ཁྲག་ནང་འཚོ་རྒྱུང་ཚད་གཞིར་སྟོས་པའི་བར་འཕྲིན།	blood oxygenation level-dependent (BOLD) signal
ཁྲག་ཐྲོལ།	hemorrhage
ཁྲག་ཕྱང། ཁྲག་གི་ཐུ་ཕྱང།	blood cell
ཁྲག་ཕྱང་དཀར་པོ། ཁྲག་དཀར་ཐུ་ཕྱང།	white blood cell
ཁྲག་དམར་ཕྱི་ཁྱས།	hemoglobin
ཁྲག་དམར་ཐུ་ཕྱང། ཁྲག་ཕྱང་དམར་པོ།	red blood cell
ཁྲག་རྩ་ཐུ་མོ།	capillary (capillaries)
ཁྲག་རྩ་གསར་རྒྱུ།	angiogenesis
ཁྲག་རྩ་གསར་འགོག་གསོ་དཔྱད།	antiangiogenic therapy
ཁྲག་ཚི་བྱང་ཁྱས། ཁད་ཕྱི་བྱང་ཁྱས།	fibrinogen
ཁྲག་ཞེད།	platelet
ཁྲག་ཟད། (ཤྱ་ཟད།)	anemia
ཁྲག་རིགས།	blood type
ཁྲག་རྒྱུང་སྟོད་ཚར།	hypertension
ཁྲག་ལིང་།	clot
ཁྲག་ལིང་། ཁྲག་འཁྱག་པ།	clotting
ཁྲག་ལིང་སྐྱེན་ཁྱས་རྒྱུད་ཐེད།	prothrombin (II)
ཁྲག་ལིང་སྐྱེན་ཁྱས།	thrombin
ཁྲག་ཤེད།	blood pressure
ཁྲག་གསར།	blood transfusion
ཁྲིད་རྒྱུ།	conducting wire
ཁྲིད་རྒྱས།	conductivity
ཁྲིད་གཟུགས།	conductor
ཁྲོམ་འཇིགས།	agoraphobia
མཁའ་བཀོད།	spatial patterns
མཁའ་རྒྱུ།	space shuttle
མཁའ་རྒྱུད་པ།	astronaut
མཁའ་བཞིད་དམར་ཐོ།	cosmological redshift
མཁའ་བཞུད་པ།	cosmonaut
མཁའ་འཁྱོག	space warp
མཁའ་བྱ།	space craft
མཁའ་བྱ།	space ship
མཁའ་འབྱལ་དུས་འཛོལ། དུས་འཛོལ་ངལ་དུ།	jet lag
མཁའ་དུས་ཀྱི་རྒྱུན།	spacetime continuum
མཁའ་དུས་ཀྱག་ཚ།	spacetime curvature
མཁའ་དུས།	spacetime
མཁའ་དབྱིར་སྐྱ།	celestial
མཁའ་དབྱིར་ཐུང་ཏེལ།	space telescope
མཁའ་དབྱིར། བར་སྟོང་། ནམ་མཁའ།	space
མཁའ་ཟེར།	cosmic ray
མཁའ་གཟུགས།	celestial body
མཁའ་རླུང་ཐུས་ཚད་སྐོར་ཁ་དར།	air quality index (AQI)
མཁའ་རླུང་འབབ་ཁྱེ།	air pollutant
མཁལ་ཐུང་།	nephron
མཁལ་མའི་ཐྲོད་ཆུ།	renal vein
མཁལ་མའི་འཕར་ཆུ།	renal artery
མཁལ་མའི་རྩེན་ཏྲ།	adrenal glands
མཁོ་རྟལ་ཟླུན་ཚས།	breeder reactor
མཁོ་ཐྲོད་རིང་ལུགས།	instrumentalism
མཁྲིས་ཁ། མཁྲིས་པ།	bile
མཁྲིས་ཐྲོད།	gall bladder
མཁྲིས་ཞུ།	cholesterol
མཁྲེགས་ཀཏྲགས། ཐ་ཀཏྲགས།	solid

འཁུར་རྒྱན།	carrier wave
འཁོད་རིམ།	sequence
འཁོད་སས།	locus
འཁོར་སྐར། སྒྲ་ཁ་ཤར།	satellite
འཁོར་ལྷོད་རྒྱས་པ།	rotational kinetic energy
འཁོར་ལྷོད་མ་ཡཁ	circulatory system
འཁོར་ཁེ་གས།	moment of inertia
འཁོར་འགྱལ་མཐོགས་ཚད།	rotational speed
འཁོར་འགྱལ་འགྱུར་འགོག་རང་གཤེས།	rotational inertia
འཁོར་འགྱལ་མདའ་ཕེག	axis of rotation
འཁོར་འགྱལ་རྒྱས་པ།	rotational energy
འཁོར་འགྱལ་རྒྱུར་ཚད།	rotational velocity
འཁོར་འཕྲོས།	rhythm
འཁོར་རྒྱུན་ཨེ་ཨེམ་པི། (ཨེ་ཏི་ཙོ་ཧིན། མོ་ཙོ། ཥ་ཧི་ཝེ་ཏི།)	cyclic AMP (cAMP)
འཁོར་ཚས་ལྷེབ་ཕྱི།	rotor blades
འཁོར་ཁྲེགས།	turntable
འཁོར་ཕེབས།	spin cycle
འཁོར་མཚོར་ཡོ་ཚས།	gyroscope
འཁོར་བའི་འགྱལ་ལྷོད།	rotational motion
འཁོར་ཡུན་ཕྱི།	periodic
འཁོར་ཡུན།	period
འཁྱགས་སྐམ་ཕེབས་པ། (འཁྱགས་བསྐམས།)	freeze-dried
འཁྱགས་སྐམ།	dry ice
འཁྱགས་འགོག	antifreeze
འཁྱགས་ཁྲིད་འདྲ་རིམ།	ice coring
འཁྱགས་འདྲ།	ice-worm
འཁྱགས་ཚད།	freezing point
འཁྱགས་རོམ་ཕྱི་དུས་རབས།	ice age
འཁྱགས་ཧྲད།	ice skate
འཁྱགས་ཤེལ།	ice crystal
འཁྱམ་ཕྱིས་རྒྱས་པ།	ionization energy
འཁྱམ་ཕྱིས།	ionization
འཁྱར་འཁྲོར།	wobble
འཁྱིལ་འཁོར།	eddy
འཁྱིལ་འཁོར།	swirl
འཁྱིལ་འཁོར།	whirl
འཁྱིལ་འཁོར། འཁོར་ཚད།	spin
འཁྱིལ་ཐིན།	spirochete
འཁྱུག་འཏྱལ་ཐུ་མོ།	microsaccade
འཁྱུག་འཏྱལ།	saccade
འཁྱོག	warp
འཁྱོག་འཕོས་ཐྲུར་ཚད།	drift velocity
འཁྱོག་པ།	deflect
འཁྱོག་འཕྲོ།	refraction
འཁྱོག་འཕྲོའི་ཚད་གཞི།	index of refraction (n)
འཁྱོག་འཕྲོའི་ཚད་གཞི།	refractive index
འཁྱོག་འཕྲོའི་ཟུར་ཁྲན	angle of refraction
འཁྱོར་ལྷུག	toddler
འཁ�eb་ཅད།	chorea
འཁྲིག་འདོད་ཆགས་འགྱར།	courtship
འཁྲིག་ཐྲོད་འགོས་ཅད།	sexually transmitted disease
འཁྲིད་པ།	conduct
འཁྱུ་ཀ་ཤལ། ཁང་འཁྱད།	laundry
འཁྱུག་འཏྱལ།	perturbation
འཁྱུག་ཆ་དོད་ཞིའི་འཛམ་གླིང་།	dynamic world
འཁྱུག་ཚད།	entropy
འཁྱུལ་ཚོག	delusion
འཁྱུལ་ཏན།	false memory
འཁྱུལ་ལྷང་།	illusion
འཁྱུལ་བར་བསྒྲུབ་ཏུང་།	falsifiable
འཁྱུལ་ཏུང་བའི་རང་བཞིན།	fallibility
ཀཱ་པ།	diphtheria
ཀང་བུ་ཅན། ཀང་བུ་ཅན་ཕྱི་ཐུ་ཕེད།	legume
ཀང་ཟཀ་དང་ཞིའི་ལྟ་ཚུལ།	first-person perspective
ཀར་ཏ་ཀྱོང་བ། བཅོར་བ།	condense
ཀར་ཚད་ཀཟར་ཚད།	concentration gradient
ཀར་ཚད། འདུས་ཚད།	concentration
ཀས་འགྱུར།	fission
ཀས་ཐོར་ཆེན་མོ།	Big Bang
ཀ་ཡ་ཐྲུར།	glutamic acid

གླུ་ཕུ་ཁོ་ཁོར་ཏེ་ཁོ་ཡི་ཏི་ཡོ་ཏ། ལེན་པ།	glucocorticoid receptor (GR)
གླུ་ཕུ་ཏ་མིན་ནོར་ཇིག	glutaminergic
གླུ་ཕུ་ཏ་མེ་བཀོལ་བའི་ལྷ་ཕྱང་།	glutamatergic cells
གླུ་ཕུ་ཏ་མེཏ།	glutamate
གླུ་ཡ་ནིན།	guanine
གླུ་ཡ་ཙོ་སིན། ཟླ་སི་ཕེཏ་ཁ་གསུམ་ལྡན།	guanosine triphosphate (GTP)
གྱ་ཀ་ཚ།	curvature
གྱ་ཀ་མིས་འཚམས་ཕྱིག	curve fitting
གྱ་ཀ་ལམ། གྱ་ཀ་དབྱིབས།	parabola
གླུ་ལ་མདར། གླུ་ཕུ་མདར་ཇས། མདར་བཅུད།	glucose
ཀེ་ལེག་མདར་ཇས།	galactose
ཀོ་ཕེག	geodesic lines
ཀོ་དོན།	meaning
ཀོ་ལྷོ་ག་ལྷོས་འཕེལ།	anticorrelations
ཀོ་ལ་དབྱས་ཁ་ནས་ཀྱི་འཇིག་རྟེན།	geocentric universe
ཀོ་ལ་ཚ་འགྱུར།	global warming
ཀོ་ཀུ་ཁ།	loudness
ཀོ་ས།	position/space
ཀོང་ཁྲིམ།	superfamily
ཀོང་ཏཱ། ཆུ་ཏཱ། ཚོམ་ཏཱ།	nucleus
ཀོམས་འཇིས།	habituation
ཀོམས་པའི་རྐྱེལ་རྒྱུན།	conditioned stimulus
ཀོར་འཁྱིལ་རྡུལ་ཆས།	cyclotron
ཀོར་ཁྱེལ།	circus
ཀོར་དིས།	pie chart
ཐྱུར་ཀེས། (འགྱུར་བ་ཕེབས་པའི་ཤེས་པ།)	altered states of consciousness
ཀྱེན་ཐྲོག་ལས་ཀྱི་ཤུགས།	upward force
ཀྱེན་འཛིག་ཁ་ཐུག	climbing fibers
ཀྱེན་རླུང་།	updraft
ཀྱེན་གསེག་ཁ་ཕྱར་ཁྲན	angle of inclination
ཀྱེས་ཀླད།	split-brain
ཀྱེས་འགྱུར།	speciation
ཀྱེས་ཌོ།	anaphase
ཀྱེས་འདེམས།	disruptive selection
ཀྱེས་རྡུལ་རྐྱེད་པའི་འཁྱོད་འཕྲོ།	ionizing radiation
ཀྱེས་རྡུལ་ཐྲོག་ཟློ་ཁ།	ionic current
ཀྱེས་རྡུལ་འཛིན་པ།	ionic bond
ཀྱེས་རྡུལ་འདུས་ཁྱས།	ionic compound
ཀྱེས་རྡུལ་ཕྱུ་མདའ།	ion pump
ཀྱེས་རྡུལ་ཕོ།	positive ion
ཀྱེས་རྡུལ་མོ།	negative ion
ཀྱེས་རྡུལ་རླུང་ཁམས།	ionosphere
ཀྱེས་རྡུལ།	ion
ཀྱེས་པ།	divergence
ཀྱེས་པའི་ཐྲུར་ཚད། ཀྱེས་ཚད།	divergence angle
ཀྱེས་ཚད།	eccentricity
ཀྱེས་ཀཏྲགས།	plasma
ཀྱེས་ལམ་ལྟེ་ལེན་པ།	ionotropic receptor
ཀྱེས་ཤེལ།	diverging lens
ཐང་གཞོང་། ཏོད་ཚད་དམའ་གཞོང་།	low-temperature sink
ཐང་བསིལ།	cooling
ཐངས་ཀྱི།	digital
༧ ཐངས་ཚ། ༦ ཚ་ཁས།	fraction
ཐངས་ལྷོན་ཚུ་ཚོད།	digital watch
ཐངས་ཐོ།	data
ཐངས་ལྷེར།	digital versatile disc (DVD)
ཐངས་བཏུ།	digital signal
ཐངས་འཇིན་དུས་རབས།	digital age
ཐངས་འཇི་འཁྱག་ཀྱད་པ། ཤུད་འཇི་འཁྱག་ཀྱད་པ། འཇི་ཀྱད་པ།	figure skater
ཐངས་འཇལ་དཔྱི་ཞིབ།	numerical analysis
ཐངས་ཚད་རྟགས་འགྱུར།	literal expression
ཐངས་ཚད།	literal number
ཐངས་འཛིན་པར་ཚས།	digital camera
ཐངས་ལོངས་འཇལ་གཏུགས།	quorum sensing
ཐབས་ཐྲོར།	opsonization
ཐབས་ཇས།	opsonin
ཐམ་ཐོར།	dispersal
ཐམ་པ། བཀྲམ་པ།	dispersion
ཐལ་ཁྲགས།	class mark
ཐལ་ཕེད་།	array
ཐལ་བར།	class interval

ཐལ་ཚད། class size
ཐལ་མཚམས། class limit
ཐལ་ལེགས་ཕྱི་ཚོགས་ཀྱི་དེགས། eusocial species
ཐལ། order
ཕྱིན་ཟློག། paralysis
ཕྱིན་ནགས། shadow
ཕྱིན་བྱེད་དེགས་ཁྲས། epistatic gene
ཕྱིན། stroke
ཕྱིམ་ཐྲི། myosin
བྱ་འདོགས་པ། docking
བྱ་བཞི་ནར་མོ། rectangular
། བྱ་བཞི་མ། ། བར་ཀྱིས་སྒྲུར། square
བྱང་ཚ། alertness
བྱང་ཐྲི་ཀྱ་ཐེན། actin filament
བྱང་ཐྲི། actin
བྱབ་ཚ། component
བྱབ་མཐའ། རིང་ལུགས། doctrine
བྱབ་དོན། conclusion
བྱབ་བྱེད། composer
བྱབ་ཁྲས། བྱབ་ཚོས། constituents
བྱབ་ཁྲས།/བཅུམས་ཚོས། composition
བྱམ་པ། deform
བྱམ་པ། deformation
བྱམ་དབྱི	s། fractal
བྱམ་དབྱིdas། fractal shape
ཀྱེ་ལུག། crop
ཀྱེ་ཕག། vocal cords
ཀྱེ་བ། larynx
ཀྱེ་རྨེན་ཐར་ནད། hypothyroidism
ཀྱེ་ཁ tonsils
ཁོག་ཤིང། moss
ཁོག་ཤིང་རྩ་རྒྱས། mossy fibers
ཁྲོད་ཕྱུམ་འབྱད་རིམ། gastrulation
ཁྲོད་ཕྱུམ། gastrula
ཁྱེ་ཆེན་ཀྱི་འཕྲོ་བཁྲོད། continental drift
ཁྱེ་ཐན་ཐུ་ལ་ཤ་ཕྲེ། galapagos islands
ཁྱེ་བུ་ཝི་ཀ་ཀ་ལོ། piccolo
(ཁྱེ་བྱའི་) ཁ་ཚ། ཁ་ཚད། mouthpiece
ཁྱེ་ཚོ། insula
ཁྱེ་ཀྱན་འདབ་མ། insular lobe
ཁྱེ་ཀྱན། insular cortex
ཁྱེ། kingdom
ཁྱོ་ཀ། lungfish
ཁྱོ་ལྷེ་ཁྲག་འཁོར། pulmonary circulation
ཁྱོ་ལྷེ་ཁྲག་ལམ། pulmonary circuit
ཁྱོ་ནད་ཏི་ཐེ། tuberculosis
ཁྱོ་བའི་ཁྲག་ཆུ་ཕོ་མོ། pulmonary capillaries
ཁྱོ་བའི་ཀ་ཉན་པ། lung infection
ཁྱོ་བའི་ཐྲོད་ཆུ། pulmonary vein
ཁྱོ་བའི་ཕོ་ཕུང་། alveolar Cell
ཁྱོ་བའི་ཕོ་ཕུང་། lung cell
ཁྱོ་བའི་འཕར་ཆུ། pulmonary arteries
ཁྱོ་བའི། pulmonary
ཁྱོ་ཏར་བཤལ་ཐྲེད། cataplexy
ཁྱོ་ཕུ་རོལ་ནད། emphysema
ཁྱོ་ཕུ། ཁྱོ་ཨིག alveolus (alveoli)
ཁྱོ་ཆུ་འཛོན་སྨའི་ལྷུང་ཐུང་། conus arteriosus brevis
ཁྱོ་ཆའི་ཐྲི་འདབ། pulmonary valve
ཁྱོ་ཚད། pneumonia
ཁྱོ་ཡུ། pulmonary trunk
ཁྱོ་ཡུ། trachea
ཁྱོ་ཡུའི་ཆ་ཕྲན། bronchus (bronchi)
ཁྱོ་ཧིང་གཟན་འབྱག corkscrew
ཁྱོག། electricity
ཁྱོག་ཁྱད་ཐེས་གཅོད་མ་ཡིག computerized tracking system
ཁྱོག་ཁྱད་ཚན་རིག computer science
ཁྱོག་ཁྲང། armature
ཁྱོག་རྒྱང་ཁྱོག་ཁང། electric-only power plant
ཁྱོག་ཁྱེད་བཟོ་བྱ generating plant
ཁྱོག་ཁང། power plant
ཁྱོག་ཁབ་ལེན་ཀྱི་རྒྱལ་ཁྱུན། electromagnetic induction
ཁྱོག་ཁབ་ལེན་ཀྱི་འཁྱེད་འཕྲོ། electromagnetic radiation
ཁྱོག་ཁབ་ལེན་ཀྱི་རྩམ་གཞན། electromagnetism

གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་འོད་ཤལ།	electromagnetic spectrum
གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་རླབས།	electromagnetic wave
གློག་ཁབ་ལེན་གྱི་ཧུགས།	electromagnetic force
གློག་ཁབ་ལེན།	electromagnet
གློག་ཁུར་ཉར་ཚགས།	conservation of charge
གློག་ཁུར་རྒྱས་ཚད། ཝོལ་ཚད།	voltage
གློག་ཁུར་ཤོར་བ། གློག་ཁུར་གློད་པ།	electric discharge
གློག་ཁུར་གསོག་ཆས།	capacitor
གློག་ཁུར་གསོག་རྒྱས།	capacitance
གློག་ཁུར།	electric charge
གློག་འཁྱུད།	electric shock
གློག་འཁྲིད་འཛུགས།	electrification
གློག་གི་འཁྱུག་བརྡ།	electrical impulse
གློག་གི་འགོག་ཧུགས།	electrical resistance
གློག་གི་སྐྱལ་ཆས།	electric motor
གློག་གི་གནས་ལྟོས་རྒྱས་པ།	electric potential energy
གློག་གི་མོ་གཤིས་ཅན།	electronegative
གློག་གི་མོ་གཤིས།	electronegativity
གློག་གི་ར་ཐིག	electric field lines
གློག་གློད་པ། གློག་ཤོར་བ།	electrical discharge
གློག་རྒྱུན་གྱི་རྒྱུ་བ།	current flow
གློག་རྒྱུན་འཇལ་ཆས། (ཨེམ་མི་ཊར།)	ammeter
གློག་རྒྱུན་སྙོམ་ཆས།	electrical ballast
གློག་རྒྱུན་སྣེ་ལེན་པ།	electroreceptor
གློག་རྒྱུན་སྣེ་ལེན།	electroreception
གློག་རྒྱུན།	current
གློག་རྒྱུན།	electric current
གློག་བརྒྱུད་གཏོང་།	electric transmission
གློག་ཆས་རོལ་དབྱངས།	electronic music
གློག་འཇལ་ཆས།	electric meter
གློག་སྙན།	power sheets
གློག་སྙོབས།	electric power
གློག་དྲ།	power grid
གློག་དྲག་སྤྲེལ་སྦྱོར།	electro-strong interaction
གློག་འདྲེན་ཤེལ་སྤྲབས།	transistor
གློག་རྡུལ་སྐོགས་རིམ།	electron shell
གློག་རྡུལ་གྱི་མ་ཞིང་ཕྲ་རྡུལ།	electron neutrino
གློག་རྡུལ་སྐྱལ་ཧུགས།	electromotive force (emf)
གློག་རྡུལ་སྤྲིན་པ།	electron cloud
གློག་རྡུལ་ཕྱིར་རྒྱོག་སྐྱལ་ཧུགས།	back electromotive force
གློག་རྡུལ་ཕྲ་རིས།	electron micrograph
གློག་རྡུལ་ཕྲ་ཤེལ།	electron microscope
གློག་རྡུལ་འཕོ་སྐྱེལ་ཕྲེང་བ།	electron transport chain
གློག་རྡུལ་འཕྲོ་གདུང་།	electron beam
གློག་རྡུལ་ཝོལ་ཚད།	electron volt (eV)
གློག་རྡུལ་རིག་པ། གློག་ཆས་རིག་པ། གློག་ཆས།	electronics
གློག་རྡུལ་ལེབ་ཊོན།	electronic leptons
གློག་རྡུལ།	electron
གློག་སྦྱད་ཞན་ཧུགས།	electroweak force
གློག་བརྡ།	electric signal
གློག་རྒྱས་སྐྱན་ཆས།	electric generator
གློག་རྒྱས།	electrical energy
གློག་རྒྱས།	electropotential
གློག་སྣེ་གཉིས་ལྡན།	electric dipole
གློག་སྣེ་ཕྲ་མོ།	microelectrode
གློག་སྣེ།	electrode
གློག་པར།	X-ray
གློག་སྦྱད་འདར་གཡོབ་གསོ་ཐབས།	electroconvulsive therapy
གློག་ཕུབ།	electric shield
གློག་ཕུར།	electric plug
གློག་བྱམས། (གློག་གི་འགྱོགས་བྱམས།)	elevator
གློག་བྱམས། (གློག་གི་འགྱོགས་བྱམས།)	lift
གློག་འབྱེད།	electrolysis
གློག་འབྲེལ་སྣེ་གྱེས།	electrically polarized
གློག་མིག	electric eye

གློག་ཚུགས།	power station
གློག་རྫས་ཆ་འཕྲིན།	electrochemical information
གློག་རྫས་བརྡ།	electrochemical signal
གློག་རྫས་གཟར་ཚད།	electrochemical gradient
གློག་རྫས་རིག་པ།	electrochemistry
གློག་རྫས།	battery
གློག་ཞགས། གློག་འབྱུ།	lightning
གློག་ཞན་སྦྲེལ་སྦྱོར།	electroweak interaction
གློག་ར།	electric field
གློག་རའི་ལས་ཚད།	electric potential
གློག་ལམ་མ་ལག	circuitry
གློག་ལམ།	electric circuit
གློག་ལམ། བརྡ་ལམ།	circuit
གློག་ཤུགས་འདར་འགྱུལ།	electrical vibration
གློག་ཤུགས་རིག་པ། གློག་སྐྱོད་འགྱུལ་རིག	electrodynamics
གློག་ཤུགས།	electric force
གློག་ཤུགས།	electrical force
གློག་གསོག	charging
གློག་བསགས་གློག་ཉ།	electrophorus electricus
གློད་གཏོང་མཐོ་ཤོས།	peak emission
གློད་འདོན། ཕྱིར་འཕྲོ།	emission
གློད། ལྷུང་དུ་འཛུག་པ། ཟགས་པར་བྱེད་པ།	drop
ག་བྷ།	GABA (gamma-aminobutyric acid)
ག་མ་འཕྲོ་ཟེར།	gamma rays
ག་མ་འོད་རྡུལ།	gamma photon
ག་མ་ཨེ་མི་ནོ་བྷུ་ཊི་རིག་སྦྱར་རྫས། (ག་བྷ།)	gamma-amino-butyric acid (GABA)
ག་རམ།	gram (g)
གྲམ་ཆོས་མི་ལེན་པའི་སྲིན་བུ།	gram-negative bacteria
གྲམ་ཆོས་ལེན་པའི་སྲིན་བུ།	gram-positive bacteria
གལ་ཝི་ནོ་འཇལ་ཆས། གློག་འཇལ་ཆས།	galvanometer
གི་ཊར།	guitar
གི་ལི་སི་ར་ཡི་ཊི།	glyceride
གི་ལི་སི་རལ་ཊེ་ཧཊ་ ༣-ཕོ་སི་ཕེཊ།	glyceraldehyde 3-phosphate
གི་ལི་སི་རིན།	glycerin
གི་ལི་སི་རོལ།	glycerol
གི་ལི་སིན།	glycine
གི་ལི་སེར་ཨལ་ཌི་ཧ་ཡི་ཊི་ ཕོ་སི་ཕེཊ་ ཌི་ཧ་ཡེ་ཌྲོ་ཇེན་སྨིན་རྫས།	glyceraldehyde phosphate dehydrogenase
གེ་གར་བརྩི་ཆས།	geiger counter
དགུ་འཕེན་ལྷུགས་རྡུལ།	nine-times ionized iron
དགུ་ཚིགས་སྐྱ་མོ།	Milky Way galaxy
དགུ་ཚིགས་འཇོང་པོ།	elliptical galaxy
དགུ་ཚིགས་ལྡེར་མ།	galactic disk
དགུ་ཚིགས་ཚོམ་བུ།	cluster of galaxies
དགུ་ཚིགས་ཨན་ཌྲོ་མེ་ཌ།	Andromeda galaxy
དགུ་ཚིགས།	galaxy
དགུན་ཉལ། བག་ཉལ་རྒྱབ་པ། མཚམས་བཅད་པ། དལ་གསོས་བ།	hibernation
དགོས་དེས་ཆ་རྐྱེན།	necessary condition
དགོས་བདག	ought self
དགོས་འདང་ཆ་རྐྱེན།	necessary and sufficient condition
མགོ་བརྙན་ཉན་ཆས།	headphone
མགོ་རྡུང་རྒྱུག་པ།	head-on collision
མགོ་ཤྲགས།	scalp
མགྱོགས་ཚད་བརྩི་ཆས།	speedometer
མགྱོགས་ཚད་རང་སྒྱུར།	square of speed
མགྱོགས་ཚད།	speed
འགལ་བརྗོད།	contradictory proposition
འགགས་པ།	blockage
འགལ་བ།	contradiction
འགན་སྲུང་།	insurance
འགན་སྲུང་ཚོང་སྡེ།	insurance companies

འགྱུ་རྒྱུ་ཀྱི་ཐུ་རིམ་གླང་ཁྲན།	primary motor cortex
འགྱུ་རྒྱུ་ཀྱི་གནས་བབས།	state of motion
འགྱུ་རྒྱུ་ཀྱི་གཞུང་ཆ།	vertical component of motion
འགྱུ་རྒྱུ་ཀྱི།	locomotor
འགྱུ་རྒྱུ་གླང་ཁྲན་མདུན་ཕྱི་སྐྱེང་ཆ།	dorsal premotor
འགྱུ་རྒྱུ་གླང་ཁྲན།	motor cortex
འགྱུ་རྒྱུ་རྒྱུན་ཆས།	motor generator
འགྱུ་རྒྱུ་ཁ་ཤོང་སྟེ་ཕྱི་མདུན་ཆ།	presupplementary motor region
འགྱུ་རྒྱུ་འཕྲུགས་པ།	dyskinesia
འགྱུ་རྒྱུ་གཏན་ཁྱིམས།	kinetic theory
འགྱུ་རྒྱུ་རྩྭས་པ།	kinetic energy (KE)
འགྱུ་རྒྱུ་བཀ་ཞ།	motor paralysis
འགྱུ་རྒྱུ་བྱ་བ།	motor movement
འགྱུ་རྒྱུ་དབང་ཆུ་ཟླ་ཕྱང་།	motor nerve cells
འགྱུ་རྒྱུ་དབང་ཆུ་ཟླ་ཀན་ཐུགས་ཨལ་པ། ཨལ་པ་འགྱུ་རྒྱུ་དབང་ཆུ་ཟླ་ཀན་ཐུགས།	alpha motor neuron
འགྱུ་རྒྱུ་དབང་ཆུ་ཟླ་ཀན་ཐུགས།	motor neuron
འགྱུ་རྒྱུ་དབང་ཆུ་བཀ་ཞ།	motor neuron paralysis
འགྱུ་རྒྱུ་མ་ལག	motor system
འགྱུ་རྒྱུ་མེད་པ།	akinesia
འགྱུ་རྒྱུ།	motion
འགྱུ་བཀྱོད་ཁ་ཤོང་ཞུལ།	supplementary motor area
འགྱུ་ལྡོག	dynamic electricity
འགྱུ་འཇུ། (བལྡུད་འཇུ།)	mechanical digestion
འགྱུ་བརྒྱན། (སྒོག་ཞུགས)	animation
འགྱུ་འདར། འགྱུ་ཡུགས་འདར་འགྱུ།	mechanical vibration
འགྱུ་ལྡན་ཆ་མཉམ།	dynamic equilibrium
འགྱུ་ཐྲེད་སྒྲ་ཟླ།	movement proteins
འགྱུ་མེད་གློག་རིག	electrostatics
འགྱུ་མེད་ཆ་མཉམ།	static equilibrium
འགྱུ་མེད་གདོས་རྩྭས།	rest mass energy
འགྱུ་མེད་གདོས་ཚད།	rest mass
འགྱུ་མེད་བཏར་ཡུགས།	static friction

འགྱུ་མེད་ཐོལ་ཚད།	resting voltage
འགྱུ་ཚད་ཀྱི་ཉར་ཚགས།	conservation of momentum
འགྱུ་ཚད་ཉར་ཚགས་ཀྱི་གཏན་ཁྱིམས།	law of conservation of momentum
འགྱུ་ཚད།	momentum
འགྱུ་རིག	kinematics
འགྱུ་ཡུགས་ཆ་མཉམ།	mechanical equilibrium
འགྱུ་ཡུགས་རྩྭ་པ།	mechanical energy
འགྱུ་ཡུགས་ལྷོ་ལེན་པ།	mechanoreceptor
འགེགས་ཆས།	resistor
འགོ་ཆ་ཕྱི་ཡུན་ཁང་ཟླ་ཟླས་འདེམ།	chorionic villous sampling (CVS)
འགོ་ཆ་ཕྱི་ཡུན་ཁང་ཟླ།	chorionic villi
འགོ་ཆ།	amniotic fluid
འགོ་ཆའི་ནང་ཡུན།	amnion
འགོ་ཆའི་ཕྱི་ཡུན།	chorion
འགོ་ཆའི་ཡུན་པ།	amniotic sac
འགོག་ཚོས།	resistivity
འགོག་ལྷོ་བས་ཆུ་ཐོས།	resistive loss
འགོག་སྨན།	vaccine
འགོག་བཞིན་པ།	blocking
འགོག་ཟུར་ས་ལྡེན་ཡོད་ཀྱི་པའི་ཟླ་ཕྱང་།	antigen-presenting cells (APCs)
འགོག་ཟུར་ལྡེན་ཐུ་ས།	antigen
འགོག་ཀཟླ་ལས་བརྒྱད་པའི་ནད་ཀྱི་ཡ་ལན།	antibody-mediated immunity response
འགོག་ཀཟླ་ལས་བརྒྱད་པའི་ནད་ཀྱི་རང་བཞིན།	antibody-mediated immunity
འགོག་ཀཟླ་ལས།	antibody
འགོག་ཀཟླ་ལས། ཚོད་ཀཟླ་ལས།	insulator
འགོག་ཡུ་ལས།	resistance
འགོ་ཏ་ཐུང་ས།	notation
འགོས་ནད།	contagious disease
འགོས་ཐེབ་པའི་ནད།	communicable disease
འཁྱི་ལེས།	plexiglass
འཁྱུར་ཕྲད།	variable star
འཁྱུར་ཞུ	melody

འགྱུར་ཁུལ།	variable region
འགྱུར་ཐང་།	variable
འགྱུར་གྱིམ་སྨྱི་ཌར།	tropomyosin
འགྱུར་འགོག་གི་གཏན་ཁྱིམས།	law of inertia
འགྱུར་འགོག་རྩེ་སར་འཐད།	inertial effect
འགྱུར་འགོག་སྟོན་གཞི།	inertial frame of reference
འགྱུར་འགོག་མ་ལག	inertial system
འགྱུར་འགོག་རང་ཤུགས།	inertial force
འགྱུར་འགོག་རང་གཤིས།	inertia
འགྱུར་ཚོས།	variable
འགྱུར་རྒོ།	fossil
འགྱུར་རྫིས་བྱད་ཟས་བསྐྱག་པའི་སྒོ་གཡ།	fossil-fuel-fired power plant
འགྱུར་རྫིས་བྱད་ཟས།	fossil fuel
ཀ འགྱུར་རྒོ་ཐྱད་རབས། ཁ འགྱུར་རྫིས་ཟིན་ཐོ།	fossil record
འགྱུར་ལྟོག་གི་མཚམས།	tipping point
འགྱུར་ལྟོག་བྱེད་རྒྱུན།	mutagen
འགྱུར་ཐྲི།	troponin
འགྱུར་བས།	dynamic
འགྱུར་བའི་འཕར་རྐང།	pulsating variable star
འཁྱོད་ཐུལ་རང་པར།	autoradiogram
འཁྱོད་ཐྲོ།	irradiation
འཁྱོད་འཕྲོ་ལྷུལ་འདྲེན།	radiative transport
འཁྱོད་འཕྲོ་འཕལ་ཐབས།	radiometric technique
འཁྱོད་འཕྲོ་འཕལ་ཐབས།	radiometry
འཁྱོད་འཕྲོ་རང་བཞིན།	radioactivity
འཁྱོད་འཕྲོ་བཤུལ་པ།	radiation era
འཁྱོད་འཕྲོ་བཅོས་ཐབས།	radiotherapy
འཁྱོད་འཕྲོ་ཚ་མཉམ།	radioactive equilibrium
འཁྱོད་འཕྲོ་ཁྱས་པ།	radiant energy
འཁྱོད་འཕྲོ་གཏས་མཉམ་རྩ་ཐུས།	radioactive isotopes
འཁྱོད་འཕྲོ་གཏས་མཉམ་རྩ་ཐུས།	radioisotopes
འཁྱོད་འཕྲོ་ཟད་འགྱུར།	radioactive decay
འཁྱོད་འཕྲོ་རང་བཞིན་གྱི་རྒྱུས་གཙོ་བ།	radioactive tracer
འཁྱོད་འཕྲོ་རང་བཞིན་ཅན།	radioactive
འཁྱོད་འཕྲོ་ལོ་རྒྱུས།	radiometric dating
འཁྱོད་འཕྲོ་མ་ཁུལ།	radiative zone
འཁྱོད་འཕྲོ་མ་ཁུལ།	radioactive zone
འཁྱམ་འཐམས་དཔར་ལེན།	diffusion tensor imaging (DTI)
འཁྱོགས་ཁྱེན།	fulcrum
འཐན་དབྱུང་རྩོ་དོན།	competitive exclusion principle
འཐན་རྒྱུར་གྱུར་པའི་རྩམ་གཞུང	competing theories
འཐམས་འཕྲོ།	diffuse reflection
འཕྲོད་པའི་ཕྱི་ཞུགས།	destructive interference
འཕྲྱལ་ཚས་ ཀ	Voyager 1
འཕྲྱལ་རྒྱ།	lodestone
འཕྱེལ་མི་ཐུབ་པ།	not defined
འཕྱེལ་མེད་དངོས་དོན།	brute facts
འཕྱེལ་ཞིབ་ཞིབ་དཔྱད། འཕྱེལ་དཔྱད།	descriptive studies
འཕྱོ་ཆས་གཞི་ཕྱིག འཕྱོ་ཆས་གཞི་མཚམས།	ongoing baseline
འཕྱོན་འབྱུང་ཐྲོག	brachiopod
འཕྱོས་ཚས། ཕྱལ་ཚས།	pacemaker
འཕྱོས་མཉམ་ཏོད།	coherent light
འཕྱོས་མཉམ།	coherent
འཕྱོས་མཐུན་པ།	in step
འཕྱོས་མདུད།	sinoatrial node
འཕྱོས་མི་མཉམ་པ།	incoherent
འཕྱོས་མི་མཉམ་པའི་ཏོད།	incoherent light
འཕྱོས་ཚད།	rate
འཕྱོས་རིམ།	rhythmic pattern
འཕྱོས།	rhythm
ཁར། ཁུཉུག་ལོ། (སྲོག་ཚགས་ཀྱི)	porcupine
ཁས་འཁོགས།	old age
ཁྱད་འགྱུར།	degradation
ཁྱན་ཚང་།	wine
ཁྱལ་ཙོན་རྡུལ།	gluon

རྒྱ་གྱེད་རྒྱུན་ཐུབས། expansion factor
རྒྱ་གྱེད་འཛིལ་ཚས། dilatometer
རྒྱ་བཀྲེད། expansion
རྒྱ་དར་འབྱར་ནད། meningocele
རྒྱ་མཚོའི་འཚོ་ཐེ། marine biome
རྒྱང་རྐས། distance ladder
རྒྱང་ཤུ། odometer
རྒྱང་ཁྱེད། distance learning
རྒྱང་འཕྱམ། length contraction
རྒྱང་ཐྲེད། myopia
རྒྱང་ཚོད་བྱ་བ། action at a distance
རྒྱང་ཀྱི་ལྟང་བ། depth perception
རླུང་ཕོན། རླུང་ཕོན་འཕྱར་བྱ། jet
རླུང་ཕོན་ཁྲོག་འཁྱལ། jet propulsion
རླུང་ཕོན་འཕྱར་བྱ། jet plane
རླུང་ཕོན་འཕྱར་ཐྲ། jetliner
རླུང་ཕོན་འཕྱལ་འཁོར། jet engine
རླུང་མཐོང་ཆེ་ཀེལ། telescope
རླུང་གནས། distal
རླུང་ཀེལ། binocular
རླུང་གླད། hindbrain
རླུང་རོས་ཀྱི་འཕྲེལ་མཐུད་ས་ཕྱལ། posterior association area
རླུང་སྐྱེང་ཆ་འདར་གླད་ཐུལ། posterior superior temporal sulcus (PSTS)
རླུང་ཐུར་འཕར་ཁ། posterior descending artery
རླུང་ཐྱོགས། posterior
རླུང་གཞུང་། dorsal column
རླུང་ཁ་ལུང་འབྱར་། dorsal root ganglion
རླུང་འོག་ཆ་འདར་གླད་ཐུལ། posterior inferior temporal sulcus
རླུང་རྩ། dorsal horn
རླུང་བཤིག recession
རླུལ་ཐོའི(ཚན་རིག)མཐུན་ཚོགས། royal society
རླུལ་ཐོའི་བཅའ་ཁྲིམས། royal Charter

རླུལ་ཐྱིའི་མཁའ་དབྱིངས་འབར་ཚུགས། international space station
རླུལ་ཐྱིའི་དབང་ཐོག་གྱེན་ཅན་གྱི་ཁེད་འཐབ། Paralympics
རླུལ་ཐྱིའི་བཁྲི་ཀཱེ། SI (System International)
རླུས་འཕར། developing spindle
རླུས་བཤད། elaboration
རླུ་ཕྲུང། small intestine
རླུ་ཆེན། large intestine
རླུ་བའི་དབང་ཁ། vagus nerve
རླུ་འཐས་གཏན་ཚིགས། causal reasoning
རླུ་མའི། enteric
རླུ་མཚན་འཛིན་ཕུགས། reasoning
རླུ་ལམ། path
རླུ་ལམ། pathway
རླུ་ལམ། channel
རླུ་གཅུགས། fluid
རླུངས་གླང་འོག་ཐུག་བར་ལམ། spinohypothalamic tract
རླུངས་པ་གླང་ཐུག་བར་ལམ། spinothalamic tract
རླུངས་པ། spinal cord
རླུངས་པའི་དབང་ཁ། spinal nerves
རླུངས་འབྲུར། myelomeningocele
རླུངས་ལག་དབང་ཁ། spinal accessory nerve
རླུད་ཁྱད་འཕེན་པ། དཀྲོལ་བ། རྡུང་བ། (འཕེན་དཀྲོལ་རྡུང་གཟུམ།) bowed, plucked, struck
རླུང་ཁྱེད་གློག་རྡུལ། conduction electrons
རླུད་བཅ་འགོག་ཐབས། negative eugenics
རླུད་འདོད་ཕྱེད་རིམ། hereditary
རླུད་འདེམས་རིག་པ། eugenics
རླུད་འཛར། offspring
རླུད་འཛིན་ཐུབ་ཆུས། རླུད་འཛིན་ཡོད་ཆུས། རླུད་འཛིན་ཆུས་ལྡན། heritability
རླུད་འཛིན་ཐུབ་པ། heritable
རླུད་བཟང་ལྷེལ་ཐབས། positive eugenics
རླུད་ལམ་ལྷེ་ལེན་པ། channel receptor
རླུད། genus

རྒྱུན་འཁོར་གྱི།	cyclic
རྒྱུན་འཁོར་བཞི་མའི་རྡོ་སྐྱམ་ནང་འབར་འཕྲུལ་འཁོར།	four-cycle internal combustion gasoline engine
རྒྱུན་འགྱུལ་འཕྲུལ་ཆས།	perpetual-motion machine
རྒྱུན་འགྱུལ།	perpetual motion
རྒྱུན་འགྲོས་འཕྲིན་གཏོང་།	classical signaling
རྒྱུན་འགྲོས་མིན་པའི་འཕྲིན་གཏོང་།	non-classical signaling
རྒྱུན་ཆགས།	consistency
རྒྱུན་ཐིག	normal line
རྒྱུན་ཐིག	streamline
རྒྱུན་ལྡན་ཧི་ལི་ཡམ།	normal helium
རྒྱུན་གནས་(ལས་འཇུག་)ནུས་སྦར།	long-term potentiation (LTP)
རྒྱུན་གནས་(ལས་འཇུག་)ནུས་འཕྲི།	long-term depression
རྒྱུན་རིམ་ཐིག་རིས།	flow chart
རྒྱུན་རིམ་དཔེ་རིས།	flow diagram
རྒྱུན་ཤལ། (རྒྱུན་མཐུད་པའི་འོད་ཤལ།)	continuous spectrum
རྒྱུས་པ་ཅན་གྱི་རྩ་བ།	fibrous root
རྒྱུས་པ།	tendon
རྒྱུས་མེད་ཕྱི་རྒྱེན།	foreign agents
ཕྲང་ཕྲ་སྐྱུལ་བའི་རྨེན་ཇས།	follicle-stimulating hormone (FSH)
ཕྲང་ཕྲ་སྐྱུལ་བའི་རྨེན་གཤེར།	LH,FSH
ཕྲང་བུ།	cyst
ཕྲང་བུ།	vesicle
ཕྲང་བུག	bladder
སྒག་ཆས།	brake
སྒག་ཐོན་ནུས་པ། སྒག་ནུས།	braking energy
སྒང་གཤོང་ས་ཁྲ། མཐའ་རིས་ས་ཁྲ།	contour map
སྒར་མེ།	campfire
སྒལ་ཐིག	notochord
སྒལ་ཐིག་ཅན་གྱི་སྡེ།	Chordata
སྒལ་ཐིག་ཅན།	chordates
སྒལ་འདབ་གཅེས་ཚོར་རྩ་འདུས།	paravertebral sympathetic ganglia
སྒལ་ཚིགས་འགྱེད་ནད།	spina bifida
སྒལ་ཚིགས་མི་མངོན་འགྱེད་ནད།	spinal bifida occulta
སྒལ་རུས་ཅན་གྱི་སྲོག་ཆགས།	vertebrate
སྒལ་རུས་མེད་པའི་སྲོག་ཆགས། སྒལ་མེད་སྲོག་ཆགས།	invertebrate
སྒལ་རུས།	backbone
སྒྱུལ་ཆས་ནུས་སྣང་།	motor effect
སྒྱུལ་ཆས།	motor
སྒེར་བདག་ཚོང་སྡེ།	private company
སྒོ་གཅིག་ནུ་གསོས་སྲོག་ཆགས།	monotreme mammal
སྒོ་སྲུང་ཕྲ་ཕུང་།	guard cell
སྒོང་རྒྱུན།	pluripotent oocyte
སྒོང་རྡུལ།	oocyte
སྒོང་སྤྲི། སྒོང་དཀྲིས། སོན་དཀྲིས།	albumen
སྒོང་ཟུར།	epididymis
སྒོར་མོའི་འགྱུལ་སྐྱོད།	circular motion
སྒོལ་རྒྱུག	golf club
སྒོལ་སྒྲི་ཆུ་རྒྱུས་དབང་པོ།	Golgi tendon organ
སྒོལ་སྒྲི་ཆུ་རྒྱུས།	Golgi tendon
སྒོལ་རྩེད་པ།	golf player
སྒོལ་རྩེད།	golf
སྒོལ་གཟུགས།	Golgi apparatus
སྒྱུ་མའི་མཐའ་རིས།	illusory contour
སྒྱུར་བཀོལ།	fixation
སྒྱུར་རྩིས།	multiplication
སྒྲ་དཀར།	white noise
སྒྲ་འཁོར།	phonograph
སྒྲ་འགོག་འཕྲུལ་རྩལ།	antinoise technology
སྒྲ་སྒམ།	soundbox
སྒྲ་བརྒལ།	supersonic
སྒྲ་སྟོབས།	sound power
སྒྲ་གདངས་རིག་པ།	phonetics
སྒྲ་གདངས།	pronunciation
སྒྲ་འདྲོག་ལྡོག་འགྱུལ།	acoustic startle reflex
སྒྲ་སྡེར།	phonograph record
༡ སྒྲ་མཉམ་འཕྲུལ་ཆས། ༢ མཉམ་སྒྲ།	stereo

subsonic | ཟུལ་ཞབས།
sound intensity | ཟུལ་ཡི་ཏ་ཀུ་ཏས།
sound energy | ཟུལ་ཡི་རྩྭ་བ།
sound pressure | ཟུལ་ཡི་གནོན་ཀུ་ཏས།
acoustics | ཟུལ་རྒྱབས་རིག་པ།
sound | ཟུལ།
speed of sound | ཟུལ་དེ་མཏྱོག་ཚད།
histogram | རྒྱ་རིས།
eclipsing binary | རྒྱན་བྱེད་རྒྱང་སྐར།
hypertonic | རྒྱུ་ཁེད་མཐོ་བ།
hypotonic | རྒྱུ་ཁེད་དམའ་བ།
speaker | རྒྱོ་ཆས།
tie | རྒྱོ་རྟེན།
rail ties | རྒྱོ་ལྗགས་ལམ་རྒྱོ་རྟེན།
frame dragging | རྒྱོ་མ་ཁྱེ་རྟེན་འཏྲུལ།
ultrasonic wave | བཤལ་ལྷན་ཟུལ་ཞབས།
percentile | བརྒྱ་ཆའི་གནས་རིམ།
centigrade thermometer | བརྒྱ་རྒྱར་ཌོད་ཚད་འཛལ་ཆས།
octagon | བརྒྱད་དབྱིབས།
octave | བརྒྱད་ཚན།
epileptic seizure | བརྒྱལ་གཟེར་འདར་རིར།
epilepsy | བརྒྱལ་གཟེར།
transmission line | བརྒྱད་ཁྲིད་གློག་རྒྱུན།
conduction | བརྒྱད་ཁྲིད།
transmission | བརྒྱད་ཀྱི་། བརྒྱད་འཕྲོ།
relay neuron | བརྒྱད་ཀྱི་དབང་རྩེ་ཟ་ཀན་ཀས།
relay nuclei | བརྒྱད་འཇིན་ཚོམ་བྱ།
phosphorescence | བརྒྱད་འཆེར།
transmittable disease | བརྒྱད་ཅང་ནད།
medium | བརྒྱད་ལམ།
converter | བརྒྱར་ཆས། བཟོ་ཆས།
hypostatic gene | བསྒྲིལ་བྱའི་རིགས་ཐུན།
talk therapy | བཏ་གསོ། གཏམ་ཀྱི་གསོ་ཐབས།
negative emotion | བན་ཕྱོགས་ཀྱི་སེམས་ཚྭོང་།
negatively charged emotions | བན་ཕྱོགས་ཀྱིས་བཀྲད་པའི་སེམས་ཚྭོང་།
steel | བར་ལྱུགས།

de-excitation | བར་ཚད།
inhibitory | བར་འཇཀ་བར་བཞིན།
inhibition | བར་འདོམ། བཀག་འགོག
excited | བར་ས་པའི།
excitatory | བར་ས་བར་བཞིན།
excitation | བར་ས་ད།
excitatory synapse | བར་གློང་མཐུད་མཚམས།
fatigue | བལ་དྲབ།
rest and digest | བལ་གསོ་ནས་ཟས་འདྲ།
resting mode | བལ་གསོའི་བར་ཚུལ།
rest energy | བལ་གསོའི་རྩྭ་བ།
resting state | བལ་གསོའི་གནས་བབ།
essential nutrient | རིས་མཁོའི་བཟུང་ཟས། མ་ཁོ་བཟུང།
specific immune cell | རིས་ཅན་རྒྱ་འགོག་ཟླ་ཕྱང་། | specific immunity response
absolute dating | རིས་ཉིག་ཟོ་ཁྱིས།
signature proteins | རིས་བྱེད་ཕྱི་ཟས།
mutant | རིས་མེད་འགྱུར་བཀ
frameshift mutation | རིས་མེད་གློ་མ་འགྱུར
non-specific immune cell | རིས་མེད་རྒྱ་འགོག་ཟླ་ཕྱང་། | cell
uncertainty principle | རིས་མེད་ཁུ་འཛིན།
cognitive | རིས་འཛིན་ཀྱི་བློ
cognitive | རིས་འཛིན་ཀྱི
cognitive capacity | རིས་འཛིན་རྩྭ་པ
cognitive state | རིས་འཛིན་གནས་བབས
cognitive training | རིས་འཛིན་བློ་སྦྱོང་། | cognitive
cognitive neuroscience | རིས་འཛིན་དབང་ཁུ་ཚན་རིག
cognitive appraisal | རིས་འཛིན་དཔྱི་ཚོད
cognitive science | རིས་འཛིན་ཚན་རིག
cognitive psychology | རིས་འཛིན་སེམས་ཁམས་རིག་པ
cognition | རིས་འཛིན
phase | ཏོ་། | ཏོ
prosopagnosia | ཏོ་ཚོད་ཐོ་ཡོད
in phase | ཏོ་མཐུན
clonal expansion | ཏོ་འབྲ་ཀྱ་མཆེད
clonal selection | ཏོ་འབྲ་འདེམས་སྒྲིག

ཅོ་ལཏ་འདེམས་སྒྲུག་རྒྱས་གཞུག clonal selection theory
ཅོ་ལཏ། clone
ཅོ་བོ་དབྱེར་མེད་ཀྱི་རྩ་དོན། principle of the identity indiscernible
ཅ་ཥཎི་རྒྱས་པ། energy of being
ཅ་མི་མཐུན་པ། out of phase
ཅ་རྒྱ། correspondence
ཅ་རྒྱའི་རྩ་དོན། correspondence principle
ཅོས་ཀྱང་སྐྱེ་འཕྲལ་གྱི་རླུབས། plane-polarized wave
ཅོས་སྐྱོམས་མེ་ལོང་། plane mirror
༼ དངུལ་རྩ། ༽ ཀཱཥ་འཕྲུག་པ། mercury
དངུལ་ཤོག silver foil
དངོས་ཁམས་སྒྲོན་དེབ། practicing physics book
དངོས་ཁམས་ཚན་རིག physics
དངོས་རྟེན་གྱི་བཀོད་པ། རྟེན་ སྐྱོམ། bare skeleton
དངོས་བརྙན། སྣང་བརྙན་ཅ་མ། real image
དངོས་ཕོབ་བྱ་དཀའ། actual reward
དངོས་དོན་རིང་ལུགས། positivism
དངོས་དོན། fact
(དངོས་ཥཎི)ཀདོས་ཚད་ཕེག a unit mass
དངོས་ཀཱོ་རིང་ལུགས། materialism
དངོས་ཟིན་ལྟར། quite literally
དངོས་ཀུན্�ཚན་རིག physical science
དངོས་ལུགས་རིག་པ། metaphysics
དངོས་བཤད། ཤན་ལ་བཤད། description
མདར་གྱེད། glycogen
མཚལ་ཁ། མཚལ་སྐོ། cervix
མཚལ་འགོག། མཚལ་འགོག contraception
མདར་བཅས་ཀྱི། glycosidic
མདར་བཅས་སྦྱི་ཐུས། glycoprotein
མདར་བཅས་ལི་ཙོལ། glycolipid
མདར་ལྡན་ཉིང་ལྡུར། ribonucleic acid (RNA)
མཚལ་གནས་ཚང་ཉེས། མཚལ་ fetal alcohol
གནས་ཚར་མཉར་ཁྱགས་འདྲས། syndrome (FAS)
མཚལ་གནས། fetus
མཚལ་ལྡན། pregnancy
མདར་ཐུས་ཟླ་ས་ཕེ་ཏེ། sugar phosphate
མདར་ཐུས་ཞིག་འགྱུར། glycolysis
མཚལ་རྒྱུག abortion
མཚལ། womb
མངོན་དོད་ཐ་ཚོགས། salience network
མངོན་དོད་མ་ལག salience system
མངོན་དོད། salience
མངོན་རྒྱས་གྱི་འགྱུར་བ། change of phase
མངོན་པའི་བཤལ་ཆེན། phanerozoic eon
མངོན་པར་གསལ་བ། dominant
མངོན་མེད་ཏན་པ། implicit memory
མངོན་མེད་རིགས་ཐུས། intron
མངོན་མེད་ཀེས་ཚོར། subconscious
མངོན་ཤྲོང་། (ཀེས་ཚོར་ཀྱིས་ཟིན་ པའི་ཤྲོང་བ།) conscious experience
མངོན་ཚད། apparent magnitude
མངོན་མཚམས་གནས་སྐྱོན། borderline case
མངོན་ལྷམ་ལྷ་བ། empiricist
མངོན་ལྷམ་རིང་ལུགས། empiricism
མངོན་གསལ་ཏན་པ། explicit memory
ཏ་ཕྱི། eardrum
ཏ་འཕྲ། flagellate
ཏ་དབྱིབས་སྐྱག་ཚས། drum brake
ཏ་མ། coid
ཏ་གཞོང་། drum
ཏ་ཐུང་། (རིགས་ཐུས།) bicoid
ཏམས་གཤགས། transverse/horizontal
ཏྲབ་འཕེན་ཕོར་པ། suction cup
ཏྲལ་ཆེན། sweat gland
ཏོན་ཏེད། predator
ལྷ་ལྷན་ཀ་ར། pentose sugar
ལྷ་དབྱིབས། pentagon
ལྷ་ཚན་ཀ་ར། pentose
ལྷ་བཏོད། premise
ལྷ་བཞི་ཏྲས་ཁྲབས། Eocene
ལྷ་ཐུས་ཏྲས་རབས། Paleogene period
ལྷར་ཚུད་ནད་ཀྱི་གནས་ཁྲབས། sub-clinical disease stage

ཐུན་རྫུས་ཀྱི་ནད།	subclinical disease
ཐུན་བསྟེ།	anticipation
ཐོ་རྒྱ།	cyan
ཐོ་ཁུལ།	locus coeruleus
ཐོ་བཅོས།	herbal remedies
ཐོ་ཐོ།	blueshift
ཐོ་ཕྱེན།	cyanobacteria
ཐོན་བཏང་རེ་ཥར།	early warning radar
ཐོན་དཔག	prediction
བཏོན་ཟ།	prey
ཅོང་ཁྲི།	calcite
གཅིག་ལྷན་ཟླ་ལྡང་།	monocyte
གཅིག་རྒྱུད་ཆེན་ཝོའི་རྒྱས་གཞུང	Grand Unified Theory (GUT)
གཅིག་རྒྱུད་ཆེན་ཝོའི་ཧྱུགས།	grand unified force
༡ གཅིག་སྟེ། ། རྩོ་གཅིག་ཟོག་ཆགས།	cnidaria
གཅིན་ལྷ་ཆུ་ནད།	diabetic neuropathy
གཅིན་ལྷ་ཟ་ཁུ་རིགས་དང་པོ།	type I diabetes
གཅིན་ལྷ་ཟ་ཁུ།	diabetes
གཅིན་འདོན་མ་ལས	urinary system
གཅིན་འདོར།	urination
གཅིན་པ།	urine
གཅིན་ལམ།	urethra
གཞས་འཁོར་རྒྱ་མ།	torsion balance
གཞས་ངར། གཞས་ཧྱུགས།	torque
གཞས་ཐག	helices
གཞས་ཐག་ཀྱག་ཐེལ།	helix-turn-helix
གཞས་ཐག་ཡུར་ཐེལ།	helix-loop-helix
གཞས་གཉིགས་ཉིས་ལྡན་ཀྱི་བཀོད་པ།	double-helix structure
གཞས་གཉིགས་ཉིས་ལྡན།	double helix
གཅེཏུ	catheter
གཅེར་སོན་ཅི་ཧེ་། གཅེར་སོན།	gymnosperm
གཅེས་ཚོར་དབང་རྩ།	sympathetic nerve
གཅེས་ཚོར་གཞུང་རྩ་གཡོན།	left sympathetic trunk
གཅེས་ཚོར་གཞུང་རྩ།	sympathetic trunk
གཙོར་ནད། ནད་ཁྱིང་།	chronic disease
གཙོར་གཏོན།	chronic stress
གཙོར་ཏྲེད་བརྒྱལ་གཟེར།	debilitating epilepsy
གཙོད་ལ།	insulate
བཅད་ཀྱ།	septum
བཅད་ངོས་རྒྱ་ཁྱོན།	cross-sectional area
བཅུ་ཚའི་གནས་རིམ།	decile
བཅུ་སྒྲོ་བས་ལྔ།	10^5
བཅུ་ལུགས།	metric system
བཅུད་ལྡན།	nutritious
བཅུད་ཡོན།	nutritive value
བཅུད་རིམ།	trophic level
བཅུད་ལམ།	phloem
བཅོས་མའི་རྒྱལ་བྱེན། བཅོས་རྒྱལ།	artificial induction
བཅོས་མའི་རྒྱུད་ལ།	artificial rewards
བཅོས་མའི་འདེམས་སྒྲུག	artificial selection
ལྷན་གས་ཧན་གཉིས་མ།	bimetallic strip
ལྷ་རྡུལ།	baryon
ལྷ་ཐུང་།	heavy chain
ལྷ་མཇིན་དབང་རྩ།	glossopharyngeal nerve
ལྷ་ཆུང་།	uvula
ལྷ་དབྱིབས་ཟེ་རྒྱུད།	lingual gyrus
ལྷ་འོག་དབང་རྩ།	hypoglossal nerve
ལྷོག རྩ་གཤོག	auricle
ལྷོག་མཁར། ལྷོག་ཁར་།	tower
ཚ་ཀུང་།	diploid
ཚ་ཀྱེན་སྐོད་ཐང་ས།	conditional probability
ཚ་ཐྲེབ	penumbra
ཚ་མཉམ་ཐྲེག་གཞི།	equilibrium rule
ཚ་མཉམ་རྒྱས་པ།	equilibrium potential
ཚ་མཉམ་རྒྱང་ཚན།	balanced pair
ཚ་མཉམ།	equilibrium
ཚ་ལྷོད་གནམ་རྒྱད།	fractal antenna
ཚ་ལྷོམས་མཏོག་ཚད།	average speed
ཚ་ལྷོམས་རྡུལ་ཚས།	synchrotron
ཚ་ལྷོམས་འབྱོལ་ཐང་།	mean deviation
ཚ་འཕེན་ཏས་བབས།	information age
ཚ་འཕེན།	information

ཆ་མང་། མང་པོ།	poly
ཆ་ཙམ། ཕྱོགས་རེ་བ། ཕྱོགས་ཙམ།	partial
ཆ་ཕྱིས་དིཀ་བ།	calculus
ཆ་ཚད་བའི་ནང་རོས་ལྡོག་འཕྲོ།	total internal reflection
ཆ་མཚུངས་ཀྱི་བརྟན་གྱངས། ཆ་མཚུངས་བརྟན་གྱངས།	constant of proportionality
ཆ་མཚུངས་མེད་པ། རྒྱས་མཚུངས་མེད་པ།	asymmetry
ཆ་མཚུངས་མེད་པའི། རྒྱས་མཚུངས་མེད་པའི།	asymmetric
ཆ་མཚུངས་ཚོས་ལྡན།	homologous chromosome
ཆ་མཚུངས་ས་བོན་འདྲས་ཁྲན།	homozygote
ཆ་མཚུངས།	proportional
ཆ་ཐྲོག་མར་གློས་ཕྲེ་ཁྲི།	mature polypeptide
ཆ་ཤག་ལྡན་ལྷན།	accessory cell
ཆ་ཁམ་བརྒྱལ་གཟེར།	partial epilepsy
ཆ་ཁམ་འདར་རིངས།	partial seizure
ཆ་གསལ། (ཆ་ཁམ་གསལ་བ།)	incomplete dominance
ཆགས་བཀོད་འབྲེལ་མཐུད།	structural connectivity
ཆགས་བཀོད། བཀོད་པ། ཆགས་བཏྱེས།	structure
ཆགས་ལྷོད།	sexual behavior
ཆང་ཟས་ཝབས་ལྷོད།	alcoholic fermentation
ཆང་རན (ཐྲོས་ཟས་ཀྱི)	alcohol
ཆད་ཕྱོན་ཁམས་ཞིབ	deficit studies
ཆད་ཕྱོན།	errors of omission
ཆད་འཇུག	phasic
ཆད་ཁལ། (རྒྱུན་ཆད་པའི་བོད་ཁལ།)	discrete spectrum
ཆར་ཐུ་པའི་ཁྲིམས།	chargaff's rules
ཆས་འཇལ་གཤོན་ཀྱི་ཁྱགས།	gauge pressure
ཆིག	mono
ཆིག་འབྱུང་རྒྱས་པ།	unipotent
ཆིག་ལྡན་འཆིང་བ།	single bond
ཆིག་འཕྲོ།	specular reflection
ཆིག་འབབ་ཁྱེ་ཐབས།	unitary method
ཆུ་རྐོལ་ལྷོད་ཆས།	water boiler
ཆུ་ཐྲན།	cyst
ཆུ་ཁམས།	hydrosphere
ཆུ་འཁོར།	water wheel
ཆུ་གློག	water electricity
ཆུ་ཐྲལ་གཤོག་འཁོར།	water turbine
ཆུ་རྐྱེན་བཅུ་ཕྲུ།	aqueous solution
ཆུ་ལྷེང་ཟམ་པ།	pontoon
ཆུ་བ།	ligament
ཆུ་བལ་ཏ་གསེར།	algal bloom
ཆུ་བལ།	algae (alga)
ཆུ་ཏྲི་གཉན་ཚད།	beaver fever
ཆུ་ཏཱ།	aquifer
ཆུ་མེ་ལོན། ཆུ་གཱོན།	watermelon
ཆུ་མོས་བར་གཤིས།	hydrophilic
ཆུ་གཙང་འཚོ་ཁམས། ཆུ་གཙང་འཚོ་ལྷེ།	freshwater biome
ཆུ་ཁ། གཅིན་འདེན་ཕྱུ་ཀྱ།	ureter
ཆུ་མཚོ་འཇོས་ཁྲལ།	estuary
ཆུ་མཛོད།	reservoir
ཆུ་བཟློག་ཞག་ཚོལ།	hydrophobic fats
ཆུ་བཟློག་པར་གཤིས། ཆུ་བ་དང་ཐབ་པ་གཤིས།	hydrophobic
༢. ཆུ་ཡྱར། ༡. གཤིར་ཕྱུག	aqueduct
ཆུ་ཡུགས་གློག་ཁང་།	hydroelectric plant
ཆུ་ཡུགས་གློག་ཁང་།	hydropower plant
ཆུ་ཡུགས་དིཀ་པ།	hydraulics
ཆུ་ཡུགས་གཤག་ལས།	hydraulic fracturing
ཆུ་གཤོག	hydrofoil
ཆུ་སེར་ཕྱི་མོ།	plasma membrane
ཆུ་སེར་ཕྱུ་ཁྲ།	lymph vessels
ཆུ་སེར་ཕྱུ་ལམ།	lymph channels
ཆུ་སེར་ལྷང་ཀྱབ།	lymph tissue
ཆུ་སེར་ལྡ་ལྷང་།	lymphocyte
ཆུ་སེར་མ་ལག	lymphatic system
ཆུ་སེར།	lymph
ཆུང་མཐའ་བར་བསྡུར་ཐབས།	least square method
ཆུང་མཐའ་བར་བསྡུར།	least square

ཐུན་པོ། fascicle
ཆུའི་འཚོ་ཁམས། aquatic biome
ཆུའི་རླངས་པ། water vapor
ཆུར་དང་བས་འཐབ་སྟོབས། hydrophobic interaction
ཆུས་འཕྱལ་གཏོང་བ། hydrolyze
ཆེ་མཐའ། maxima
ཆེ་ཤེལ། magnifying glass
ཆེད་མེད་མ་ལག non-specific system
ཆེར་རྒྱུད། magnification
ཆེས་གསར་དུས་སྐབས། གསར་དུས། Pliocene
ཆོས་མཚུངས་འབེལ་འབྲེར། convergent evolution
ཆོས་མཚུངས། ཁྱབས་མཐུན། homologue
མཆིན་ཏི། diaphragm
མཆིན་པ་ཤོ་འཛུགས། liver transplantation
མཆིན་པའི་གཅན་ཚད་ 'ཁ' hepatitis B
མཆིན་པའི་གཅན་ཚད་ 'ག' hepatitis C
མཆིན་པའི་ནད་རྒྱུན། མཆིན་པའི་གཙོང་ནད། chronic liver disease
མཆིན་ལྷང་འཕྲས་ནད། hepatocellular carcinoma
མཆིན་འཕྲས། liver cancer
མཆིན་ཟངས། / མཆིན་མཁྲེགས། cirrhosis
མཆེལ་པ། sparrow
མཆེལ་རྩེན། salivary gland
འཚར་བཀོད་མཚོན་རིས། schematic representation
འཚར་ཐོ། འཚར་ལྟང། imagination
འཚར་ཐོའི་ཐྲོན་གཞི། conceptual framework
འཚེ་བ་ནག་པོ། black death
འཚེང་ཐག་ཀློད་ཀྱི་ཕྱི་ནས་མ posterior cingulate cortex
འཚེང་ཐག་ཟེ་ཁྱུད། cingulate gyrus
འཚེང་བ་ཉིས་ལྡན། double bond
འཚེང་བ། bond
འཚེང་ཐྲོན་དཀའ་ལས་ཀྱི། binding problem
འཚེང་ཐྲོན། bonding
མཇུག་པ་ཀློད་ཁྱུག་བཏུ་ལམ། cervicothalamic tract

མཇུག་པའི་ཀུག cervical curve
མཇུག་པའི་འཕར་རྩ། carotid artery
མཇུག་པའི་རྩ་འདུས་དགྱི་ལ་མ medial cervical ganglion
མཇུག་རྩ་ནང་མ internal carotid artery
མཇུག་ཅིག་ལས། cervical spine
མཇུ་ཀ་ཐྱོ་ཀས། caudal
འཇམ་ཐབས་ཀྱི། non-invasive
འཇམ་ཐབས། non-invasive measures
འཇམ་ཏྲེད། non-invasive intervention
འཇམ་ཀ smooth muscle
འཇའ་ཀྱི། iris
འཇའ་མདངས། iridescence
འཇའ་ཤེལ་གཉིས་ཐྲུར། biprism
འཇའ་ཤེལ། prism
འཇའ། rainbow
འཇལ་རྒྱར་འབོར་ཚད། measurable quantity
འཇིག་རྟེན་རྒྱ་ཁྱབ་འགྱེད་འཕྲོ། cosmic background radiation
འཇིག་རྟེན་བཅུན་ཐུང་ལས། cosmological constant
འཇིག་རྟེན་རྡུལ་ཆས། cosmotron
འཇིག་རྟེན་ཐོ་ཆུ་ལས་ཀཱི་ཀདན། cosmic microwave background (CMB)
འཇིགས་ཁྲོ་གས་གས་པ། new fear association
འཇིགས་འཇིས། fear conditioning
འཇིགས་བསླང་ས་འཇོག་འགོ། fear-potentiated startle (FPS)
འཇུ་ཕྱེད་རྒྱ་ལམ། digestive tract
འཇུ་ཕྱེད་མ་ལག digestive system
འཇུ་ཕྱེད་སྐྱེན་ཟས། digestive enzymes
འཇུ་ལེན། digestion
འཇུག་སྒོ་ཆེར་འཇིན་ཆམ་གཞན། gate control theory
འཇུལ། joule (J)
འཇོ། (ཁོག་རྡུལ་ཀྱི་རིགས་ཀྱི) charm
འཇོང་ཐུན། medulla oblongata (or medulla)
འཇོང་བཏྱེན། ellipse
འཇོང་ཤིན། paramecia

རྗེ་ཏི་གཉན་ཚད།	giardiasis
རྗེ་པི་ཨེས། (གོ་ལའི་ཕྱོགས་སྟོན་མ་ལག)	GPS (global positioning system)
རྗེ་སྤྲི་རྫས་ལྡན་པའི་སྣེ་ལེན་པ།	G-protein coupled receptors
རྗེ་ཨི་ཁྲིམས་འཆར། (གཞུང་གནང་ཁྲིམས་འཆར་།)	GI Bill
རྗུ་ར་དུས་རབས།	Jurassic period
རྗེག་ཐོ།	jackhammer
རྗེག་འདེགས།	jack
རྗེས་གཅོད་པ།	tracer
རྗེས་གཅོད།	track (v)
རྗེས་དཔག རིགས་དེད།	inference
རྗེས་དཔག་སྐྱོན་ཅན།	fallacious inference
རྗེས་འབྲས།	resultant
རྗེས་འབྲེལ་ཕྱོགས་བསྐྱོད།	chemotaxis
ལྗང་སྐྱོང་བཟོ་ལས།	green industry
ལྗང་ཁང་།	greenhouse
ལྗང་ཁང་ནུས་འབྲས།	greenhouse effect
ལྗང་ཁུ།	green
ལྗང་ཆུན།	grana
ལྗང་རྫས་དབང་ཕྲ།	chloroplast
ལྗང་རྫས།	chlorophyll
ལྗིད་ཆུ།	heavy water
ལྗིད་ཆེས་བ།	over weight
ལྗིད་སྙུག	weight density
ལྗིད་ནད།	weight disease
ལྗིད་ནོམ།	genome
ལྗིད་མནན་ཆ་སྙོམས།	weighted average
ལྗིད་མེད་རང་བཞིན།	weightlessness
ལྗིད་ཚད།	weight
བརྗེ་སྒྱུར་རྐྱེན་གྲངས།	conversion factor
བརྗེ་སྒྱུར་ཕུ་མདའ།	exchange pump
བརྗེ་ལེན་ས་ཚུགས།	exchange pool
བརྗོད་ནུས་དྲན་པ།	declarative memories
བརྗོད་པ།	proposition
བརྗོད་མིན་དྲན་པ།	non-declarative memories
ཉ་སྐྱོགས།	gills
ཉ་སྒལ་ཚེར་ཅན།	coelacanths
ཉ་ཏོལ་ཕིན།	dolphins
ཉ་པད་པ།	lamprey
ཉ་ཕིག་ཕིག	jellyfish
ཉ་ཕྲུམ་རུས་ཅན།	cartilaginous fish
ཉ་མིག་དྭངས་ཤེལ།	fisheye lens
ཉག་རྒྱང་འདུས་རྡུལ།	single-stranded molecule
ཉག་ཕྲན།	filament
ཉག་ཟུང་།	double stranded
ཉམས་སྐྱོན།	lesion
ཉམས་སྣང་། ཉམས་འཆར།	intuition
ཉམས་སྣང་གི་རྟོགས་ཚུལ།	intuitive cognitive style
ཉམས་མྱོང་། མྱོང་བ།	experience
ཉམས་ཚད་གནོན་ཤུགས།	degeneracy pressure
ཉམས་ཚད།	degeneracy
ཉམས་གཟུགས།	degenerate matter
ཉམས་རླངས།	degenerate gas
ཉར་ཚགས་ཀྱི་གཉན་ཁྲིམས།	conservation law
ཉར་ཚགས་བྱེད་པ།	conserve
ཉར་ཚགས།	conservation
ཉི་གློག	solar electricity
ཉི་མཆེད།	solar flares
ཉི་ཐིག	sunspot
ཉི་ཐིག་རྒྱུན་འཁོར།	sunspot cycle
ཉི་དྲོད་གློག་ཁང་།	solar thermal power plant
ཉི་དྲོད་གློག་ནུས་སྐྱན་ཆས།	solar thermal electric generator
ཉི་ནུས་བསྲེ་སྦྱོར།	solar hybridization
ཉི་པང་།	solar panel
ཉི་སྤྲིན། ཉི་མའི་སྐར་སྤྲིན།	solar nebula
ཉི་མ་དབུས་གནས་ཀྱི་འཇིག་རྟེན།	heliocentric universe
ཉི་མ་དབུས་གནས་དཔེ་གཞི།	heliocentric model
ཉི་མ།	sun
ཉི་མའི་ཁྱིམ་རྒྱུད།	solar system
ཉི་མའི་འགྱེད་འཕྲོའི་གུག་རིས།	solar radiation curve
ཉི་མའི་སྟོབས།	solar power
ཉི་མའི་བརྟན་གྲངས།	solar constant

ཉི་མའི་རྒྱས་པ།	solar energy
ཉི་མའི་འོད་ཀོར།	corona
ཉི་འཛིན།	solar eclipse
ཉི་ཟེར་གློག་སྒྲན།	solar cell
ཉི་རླུང་།	solar wind
ཉིང་སྐོ་གས།	nuclear envelope
ཉིང་ཐྲི།	nuclear membrane
ཉིང་ཐྲུར།	nucleic acid
ཉིང་ཁང་།	nuclear pore
ཉིང་རྡུལ་ཀྱབ་ཆ།	nucleotide
ཉིང་ལྡན་ཐྲི་དངོས་ཀྱི་རྩེ།	eukaryota
ཉིང་ལྡན་ཐྲི་དངོས།	eukaryote
ཉིང་ལྡན་ལྷ་ཕྱང་།	eukaryotic cell
ཉིང་ལྷ་ཐྲེན་ཁས།	nuclease
ཉིང་ལྷ།	nucleolus
ཉིང་ཐལ་ཐྲི་དངོས་ཀྱི་རྩེ།	prokaryota
ཉིང་ཐལ་ཐྲི་དངོས།	prokaryote
ཉིང་ཐལ་ཆུ་བལ།	prokaryotic algae
ཉིང་ཐལ་ལྷ་ཕྱང་།	prokaryotic cell
ཉིད་ཐྲེད།	local anesthesia
ཉིན་ཀྱི་ས་དང་གཉིད་འཚོ་ཡུན་ལས།	diurnal wake-sleep pattern
ཉིན་ཐྲོད།	diurnal
ཉིན་མཛེའི་ཟློ་ལམ། ཐྲོང་བས་མ།	daydreaming
ཉིན་མཚན་འཁོར་རྒྱུན།	day-night cycles
ཉིས་ཐྲུར་ཡང་རྡུལ། ཉིས་ལྡན་ཡང་རྡུལ།	deuterium
ཉིས་ཐྲུར་ཐོ་གཅིམས།	inverse-square law
ཉིས་ཐྲུར་རྩ་བ།	square root
ཉིས་ལྡན།	di
ཉིས་ཚན་ཁྱབ་ཐུལ།	binomial distribution
ཉིས་ཚན།	binomial
ཅུང་འགྲུར་རྒྱས་པ།	oligopotent
ཅུང་ཧས་དྲུས་སྐབས།	Oligocene
ཉེ་སྐར་སེན་ཏོ་ར།	Proxima Centauri
ཉེ་འགྲུར་དབང་ཐུ།	proplastid
ཉེ་ཐྲེད།	hypermetropia
ཉེ་མཐའ།	perigee
ཉེ་མཐོང་།	nearsighted
ཉེ་འདུན་ལས་ལྟེ་རིལ།	nucleus accumbens
ཉེ་འདྲ་འཚོ་འཚོ།	kin fitness
ཉེ་ཀན།	proximal
ཉེ་བའི་ཀླད་ཀྱི་ཐུ་ཚོགས།	paralimbic network
ཉེ་བའི་ཀན་ཚོས་ཚོར་དབང་རྩ།	parasympathetic nerves
ཉེ་ཐེན་བར་གཏོང་། ཟཀས་ཀ་ཉེ་འཕྲིན་ཀཏོང་།	paracrine signaling
ཉེ་ཚོགས།	local group
ཉེ་ཚོམ།	local cluster
ཉེ་རིགས་ངེས་བཟུང་གི་འཚོགས་བཏ། ཁྱུ་ཀཏིག་པའི་འཚོགས་བཏ།	affiliative species-specific vocal call
ཉེ་རིགས་ནར་འཐབ།	intraspecific competition
ཉེ་རིགས་བར་འཐབ།	interspecific competition
ཉིན་འགོག་ཕྱུག་ཟུད།	safety fuse
ཉིར་མཁའི་སྦྱག་ཚད།	critical density
ཉིར་མཁའི་ཀངས་ཚད།	critical mass
ཉིར་མཁའི་རྒྱར་ཁྲན།	critical angle
ཉིར་ཐྲོད་མཁན།	consumer
ཉིར་ཐྲོད་མཐའ་ཐེས།	applied statistics
ཉིས་འགྱུར་རིགས་ཐུས།	mutant gene
ཉིས་འགྱུར།	mutation
ཉིས་དྲུ།	toxin
ཉུ་ཤོ་ལ་ཁུག་ཐྲུ།	cholera
ཀཉན་པ་མེད་པའི་ནད། ཀཉན་པ་མ་ཨ་ཕྱུགས་པའི་ནད།	non-infectious disease
ཀཉན་པ།	infection
ཀཉན་པའི་ནད། ཀཉན་པ་ཅན་གྱི་ནད།	infectious disease
ཀཉན་འཇོམས་འགོག་རྒྱས།	antibiotic resistance
ཀཉན་འཇོམས་སྨན།	antibiotic drug
ཀཉན་འཇོམས།	antiviral
ཀཉན་འཇོམས།	antibiotic
ཀཉན་ནད་རིག་ཏུ། རིག་ཏུ། ཀྱི་ནད།	AIDS
ཀཉན་ནད།	viral disease
ཀཉན་ཐྲེན། ཏུ་ཀ་ཐྲེན།	virus

ཁྱིད་ཀྱི་ཚན་རིག sleep science
ཁྱིད་ཕྱི་བཅུ sleep paralysis
ཁྱིད་ཕྱེད་པོ། ཁྱིད་མཐུག་པོ། deep sleep
ཁྱིད་ཐུང། nap/napping
ཁྱིད་ཏུགས་ཁནས་བཅས། hypersomnolence
ཁྱིད་འཇོན་འཕྲུལ་སྣང། hypnagogic hallucination
ཁྱིད་པ། asleep
ཁྱིད་ཅལ། sleeplessness
ཁྱིད་ཕྲོ་བ། sleepiness
ཁྱིད་འབེན་ཁས་ཁནས་བཅས། hypnotic state
ཁྱིད་འགོག narcolepsy
ཁྱིད་འཛོལ་ངལ་དུབ། social jet lag
ཁྱིད་ཁཟེ། drowsy
ཁྱིད་ཡེར། insomnia
ཁྱིས་བྱང་ཀྱི་ཡུ་བ། dualism
ཁྱིས་བརྒྱད་མཐོང་སྣང། binocular vision
ཁྱིས་ཁན্
། pair bond
ཁྱིས་མཐོང་བར་ཁྱད། binocular disparity
ཁྱིས་སྒྲོད་སྐྱམ་འཁོར། hybrid car
ཁྱིས་མེད་ཀྱི་འཚོ། commensalism
ཁྱིས་ཡུག། binary system
ཁྱིས་ཁམས་ཀྱི། amphipathic
ཁྱིས་ཁམས། duality
ཁ་ཤུ་ཀ་ཆུང། ཆ་ཚུས་ཨར་ཁོན། argon
ཁ་ཤུ་ཁ་ཁམས། བག་ཆགས། instinct
ཁྱིན་ཐེག་བདེ་སྐྱིད། marital happiness
མཉམ་སྐྱལ་བྱེད་པ། co-stimulate
མཉམ་སྐྱལ། co-stimulation
མཉམ་ཕྱོགས་པ། symbiont
མཉམ་ཕྱོགས། symbiosis
མཉམ་འགྱུར། མཉམ་ཚེན་འགེལ་འགྱུར། coevolution
མཉམ་འཕྲི་ཁ་ནད་འགོག་ཆུམ་ཐྲི་ཧེ་འདུས་རྡུལ། assembled IG (immunoglobulin) molecule
མཉམ་ཐྲེག་ཁོར་འཕྲུལ་རྡུལ་ཆས། synchrocyclotron
མཉམ་ཐྲེག ཁམས་ཐྲེག synchronize
མཉམ་མངོན། codominance
མཉམ་ཐང། equivalence
མཉམ་ཐང་རྒྱ་འཛིན། principle of equivalence
མཉམ་ཚོན་ཀྱིས་འགྱུར། co-speciation
མཉམ་འདར་བྱེད་པ། resonate
མཉམ་འདར། resonance
མཉམ་ཁཏགས་ཀྱི། symbiotic
མཉམ་ཐྲོད་འཚེང་བ། covalent bond
མཉམ་ཐྲོང། (བདེ་ཐྲག་མཉམ་ཐྲོང།) empathy
མཉམ་ཕྱེས། equation
མཉམ་ལ་ལྷོག་པ། equal and opposite
མཉེན་ཚ། flexibility
མཉེན་ཁབས། plasticity
མཐྲོ་ར། ammonites
ཐྲེ། trap
ཐྲེང་བའི་ཏུས་ཁ་ལས། Paleocene
ཐྲེང་རིམ། chronic phase
ཐྲེང་པ་ཐྲོན་དཔགས་ཆོར་འཕྲལ། reward prediction error
ཐྲེང་པ། ཐོབ་པ། reward
ཐྲེང་པ། ལེན་པ། ཚོར་བ། བཟུང་བ། detect
ཐྲེང་ལམ། reward circuit
ཐྲོག་ཁང་། complex number
ཐྲན་པའི་ཐྲེ། musical sound
ཐྲེགས་དོར། ཐྲེགས་མ། excretion
ཐྲེགས་འདོར་མ་ལག ཏི་འདོར་མ་ལག excretory system
ཐྲེགས་ཀོ། sedimentary rock
ཐྲེགས་མ། detritus
ཐྲེགས་ཟན། deposit feeder
ཐྲེགས་ཟན། detritivore
ཐྲེགས་ཀོ། waste product
ཐྲོ་ཁྲག་འབྱོར་ཚད། cardiac output
ཐྲོ་ཁྱི་རྡུང་པ། heart race
ཐྲོ་ཁྱི་ཐྲོད་ཆུ་ཆེན་མོ། great cardiac vein
ཐྲོ་ཁྱི་འཕར་ཁྲིད། heart beat
ཐྲོ་ཁྱི་ཁཤོགས་ངོས། lateral heart
ཐྲོ་ཁྱི་ཁ་ཐྲེམ། cardiac muscle

སྙིང་འཚོས་རྒྱལ་ཆས།	heart pacemaker
སྙིང་རྗེའི་གླང་རྟེན།	brain basis of compassion
སྙིང་རྗེའི་ཕྱས་རྟེན།	biological basis of compassion
སྙིང་རྗེའི་ཕྱས་རྟེན།	physical basis of compassion
སྙིང་ནད།	heart disease
སྙིང་ཤའི་བདག	core self
སྙིང་ཐྲུགས་པ།	palpitation
སྙིང་ཐྲུབས་གྱི་འདབ།	atrioventricular (AV) valves
སྙིང་ཐྲུབས་སྒོ།	atrium
སྙིང་རྩ་འགག་གས་ནད།	heart attack
སྙིང་རྩ་མ་ལག	cardiovascular system
སྙིང་རྩའི་ནད།	cardiovascular disease (CVD)
སྙིང་རྩའི།	cardiovascular
སྙིང་གཡས་འཚར་རྩ།	right coronary artery
སྙིང་གཡྱག་པ།	heart pounding
སྙིང་གཡོན་འཚར་རྩ།	left coronary artery
སྐྱང་འགྱུར།	taper
སྐྱང་དབྱིབས། (ཐུ་ཕུང་) ལྷུང་ གཟུགས།	cone
ལྷུང་གཟུགས་སྟོལ་གཞི།	decussation of the pyramids
སྐོར་ཚད།	range
སྐོར་ཕྱིག	modulation
ཁྱོར་ཕྱིག ཁ་ལས་འཛིན།	regulation
སྐོར་ཕྱིག བསྟར་ཕྱིག	alignment
སྐོར་ལས་ཀྱར།	mean
སྐོར་ལས་ཐང་།	mean value
སྐོར་ལས་མཉམ།	homogeneous
སྐོར་ལས་བྱིད་དབང་རྩ།	vestibulocochlear nerve
སྐོར་ལས་རྒད་།	equable
སྐོར་ལས་རླུང།	inert gas
བརྙན་འཕྲིན་སློབ་ཁྲིད།	video lecture
བསྐལ་འཛིན་ བསྐལ་བཟོ། ལྷལ་ ཟིན།	incubation
ཏག་འཇུ།	precision grip
ཏན་ཕྱིས། ཏག་ཕྱིས།	precision focusing
ཏན་ཏེག	accuracy
ཏམ་ཌུང་ཆེན་མོ།	warden of mint
ཏམ་བདག་ཆེན་མོ།	master of mint
ཏཱའུ་ཡོན་རྡུལ།	tauon
ཏཱའུ་ཡི་མ་ཅིང་ཕ་རྡུལ།	tau neutrino
ཏཱའུ་ཡོན་ལེབ་ཏོན།	tauonic leptons
ཏཱའུ།	tau
ཏེ་ཌི་ཨེལ- ཟྭ་ཏ།	TGF-β
ཏེ་ཕ་ཕུང་།	T cell
ཏེ་ཕ་ཕུང་སྐྱེ་ལེན་པ།	T-cells receptor
ཏེ་ཚ།	zinc
ཏེ་ཀྱེ་ཌི། ༠	Th0
ཏེ་ཀྱེ་ཌི། ༡	Th1
ཏེ་ཀྱེ་ཌི། ༢	Th2
ཏེག་ཚད།	precision
ཏེ་ཌི་ཁེ་ཏེ་མཚོ་སློབ།	Trinity College
ཏེ་ཏོ་ཏོ་ཊོ་ལེས་དུག	tetrodotoxin
ཏེ་གཱ་རྡུལ།	tachyon
ཏཱ་ལེ་མི་ལེ་ཀཱར་བཟྱད་རིག་པ།	Ptolemaic astronomy
གཏད་རྒྱུག	convection
གཏད་རྒྱུག་འགྱུལ་ཐྲོད།	convective motion
གཏད་རྒྱུན། (གཏད་རྒྱུག་གི་རྒྱུན།)	convection current
གཏད་ཕིག (ཁ་ཐྲོད་བ་གནས་ པའི་ཐུར་གཞི།) མཐུད་ཕིག ཟུར་ཐྲེལ།	diagonal
གཏན་ཁྲིམས།	law
གཏན་ལྡན་ཤིང་ཤེད།	evergreen plant
གཏན་ལྡན།	evergreen
གཏན་ཚིགས་མངོན་སུམ་རིང་ ཡུགས།	logical empiricism
གཏན་ཚིགས་བདེན་དོན་ལྷ་བ།	logical positivist
གཏན་ཚིགས་བདེན་དོན་རིང་ ཡུགས།	logical positivism
གཏན་ཚིགས།	logic
གཏན་འཇུག་འཚར་ཤེལ།	implantable contact lens
ལེན་ཐུག་ཤེལ།	theorem
གཏམས་ངོ།	prometaphase

གཉེ་གཟུགས།	homunculus
གཉེར་ཌས་ཏོར་མ་ལིན།	tourmaline
གཉེར་ཌས།	mineral
གཡོར་ཚས།	player
གཡོར་གཟུགས་ཐུ་ཕུང་།	pyramidal cell
རྟ་ཁྱུགས།	horsepower
རྡ། དབྱངས་རྡ།	pitch
རྟགས་འདྲས།	syndrome
རྟེན་ཁྱུགས།	support force
རྟོག་བཅས། འཚར་ཐོག	conceptual
རྟོག་འཚར་དཔེ་གཟུགས།	conceptual models
རྟོག་འཚར་མ་འཁོ	conceptual system
༡. རྟོག་པ། ཐྱི་མཚན། ༢. ཁྱིད་དོན།	abstract
རྟོག་པའི་སྐྱང་བ། (དོན་ཐྱི།)	abstract idea
རྟོག་བཟོད་ལྷ་བ།	rationalism
རྟོག་ཞིབ།	investigation
རྟོག་བཟོས་གནོད་སྐན།	nocebo
རྟོག་བཟོས་ཕན་སྐན།	placebo
རྟོགས་མེད།	non-conceptual
རྟྭ་དཀའི་ཁྲོག་ཐུར་དངོས་པོ།	stubbornly mysterious phenomenon
ཤ་རྟོག	inspection
ཤ་བ་ཁྱིད་པོ།	central dogma
ཤ་ཚུལ། གོ་བ། རྟོག་པ།	concept
ཤ་ཞིབ།	observation
ཤ་ཤེལ།	eyepiece
ཤག་འདབ་མཏན་ཀྱི་ཅག་ཁྲོང་།	pre-occipital notch
ཤག་ནང་གླད་ཐུལ།	intraparietal sulcus
ཤག་ཁལ། ཤག་འདབ།	occipital lobe
ཤྲུང་ཤིང་།	deciduous plant
ཤེ་ཁུལ་ཚོམ་བྱ	central nucleus
ཤེ་ཚ། (ཤེ་རྡུལ་ཀྱི་ཚ།)	nucleon
ཤེ་ཅིང་། ཅིང་རྡུལ།	nucleus
ཤེ་ཐག	umbilical cord
ཤེ་ཕེག་ཚ་འགྱིག	axisymmetry
ཤེ་ཕེག མདའ་ཕེག ཁྲོག་ཤིང་།	axis
ཤེ་མཐུན་ཁྲོར་འབྱིབས།	concentric circles
ཤེ་རྡུལ་ཁབ་ལེཏ་མཁན་འདས་ཀྱི་ཏི།	nuclear magnetic resonance imaging (NMRI)
ཤེ་རྡུལ་གས་འགྱུར།	nuclear fission
ཤེ་རྡུལ་གས་ཚག	nuclear breakup
ཤེ་རྡུལ་དངོས་ཁམས་རིག་པ།	nuclear physics
ཤེ་རྡུལ་འདུ་ཏྲབ།	nuclear combination
ཤེ་རྡུལ་འདྲས་འགྱུར།	nuclear fusion
ཤེ་རྡུལ་འཛེས་འགྱུར།	nuclear reaction
ཤེ་རྡུལ་ཁྲོམ་རྟགས།	nuclear binding energy
ཤེ་རྡུལ་རྟགས་སྒྲོབས།	nuclear power
ཤེ་རྡུལ་རྟགས་པ།	nuclear energy
ཤེ་རྡུལ་ཐད་ཟས།	nuclear fuel
ཤེ་རྡུལ་ཐྲོན་བྱེད།	nucleosynthesis
ཤེ་རྡུལ་མཚོན་ཆ།	nuclear weapon
ཤེ་རྡུལ་ཁྱུགས།	nuclear force
ཤེ་རྡུལ།	nucleus
ཤེ་ལྷོག	centrifugal
ཤེ་ལྷོག་འཕྲུལ་ཆས།	centrifuge
ཤེ་ལྷོག་ཁྱུགས།	centrifugal force
ཤེ་རྟགས་བསྐྱེན་ཆས།	nuclear reactor
ཤེ་ཕྱོགས་རྒྱུང་སྒྲོན།	centripetal acceleration
ཤེ་ཕྱོགས་ཁྱུགས།	centripetal force
ཤེ་ཕྱོགས།	centripetal
ཤེ་བའི་འཕྲོས་རིམ་སྐྱེན་ཐེབ།	central pattern generators
ཤེ་བའི་དབང་ཅུ་ཟས་གཟུགས།	central neuron
ཤེ་བས་བཀོད་འདོམས་ཐུས་པའི་ འཕྲོས་ལྡན་འགྱུར་ཞག་ཅན་ཀྱི་ འགྱལ་ཁྲོད།	centrally-programmed, patterned, rhythmic movements
ཤེ་མཇུབ་ཟས་གཟུགས།	central finger neuron
ཤེབ་ཀྱི།	blade
ཤོ་འཕྲིའི་ཐོག་ཆགས།	reptile
ཤོ་རྒྱུ་ཐུག་ལམ།	gastrointestinal (GI) tract
ཤོག་ཏབས།	bulimia
ཤོས་ཀྱི་ཀྱི་མཏོགས་ཚད།	relativistic speed

ཤོར་བྱང་གི་འགྱེལ་ཚད། relativistic momentum
ཤོར་བྱང་གི། relativistic
ཤོར་བྱང་ཡིན་ཐུལ་བསམ་པ། relativistic consideration
ཤོར་བྱང་རིང་ལུགས། relativism
ཤོར་བཅས་ཀྱི་རླུན་ཚད། relative humidity
ཤོར་བཅས་ཀྱི། relative
ཤོར་བཅས་འགྱུར་གང་པས། ཤོར་གང་པས། dependent variable
ཤོར་བཅས་འགྱུར་ཆོས། dependent variable
ཤོར་མེད་འགྱུར་ཆོས། ཤོར་མེད་འགྱུར་གང་པས། independent variable
ཤོར་གཞི་མེད་པའི་བྱམས་སྙིང་རྗེ། nonreferential loving-kindness and compassion
ཤོར་གཞི། frame of reference
སྐད་སྐབས་ཀ་ཕྲིན་མ་ལག
postural musculature
སྐད་སྐབས་ཀ་ཕྲིན
postural muscles
སྐད་ལའི་ཆོད་ཚད་བཟུང་བསྟི་གནས། regulation control centers
སྐབས་འབྱུར། exaptation
སྐད་ཆགས་འགྱལ་ཁྱོད་ཀྱིས་ཁྱོན། dysdiadochokinesia
སྐྱ་ངོ་། prophase
སྐྱ་ཚད། density
སྐེགས་གཏུས། teeing off
སྐྱེ་། superior
སྐྱེ་གི་རྒྱུ་ལམ། dorsal pathway
སྐྱེ་ཕྱོགས། རྒྱབ་ཕྱོགས། dorsal
སྐྱེ་འོག་ཐོག་ཕྱེ་། dorsal-ventral axis
སྐོང་ཕྱམ། vacuum pump
སྐོང་སང་། vacuum
སྐོབས་འགྱུར་ཁྱེད་འཕེལ། exponential growth
སྐོབས་འགྱུར། exponential
སྐོབས་འཇུ། power grip
སྐོབས། power
། བཀྲག་པ། ། ཡིག་རྒྱུགས། examination
བཀྲག་དཔྱད་ཀྱི་འཚར་འགོད། experimental design
བཀྲག་དཔྱད་དངོས་ཀམས་རིག་པ། experimental physics
བཀྲག་དཔྱད། experiment
བཀྲན་ཁྱེལ། constant region
བཀྲན་ཀྱངས། constant (numbers)
བཀྲན་པའི་ཚ་མཉམ། stable equilibrium
བཀྲན་འཇིན་ཟན་པ། long-term memory
བསྐར་ཚགས་འཕེས་འགྱུར། chain reaction
བསྐྱན་འགྱུར་ཁྱབ་འགྲེ། adaptive radiation
བསྐྱན་འགྱུར་ནད་འགོག་ཡ་ཕན། adaptive immunity response
བསྐྱན་འགྱུར་རྒྱས་པའི། adaptive
བསྐྱན་འགྱུར་བྱེད་པ། adapt
བསྐྱན་འགྱུར་ཅན་པ། adaptable
བསྐྱན་འགྱུར། adaptation
བསྐྱན་ཚས། adapter
བསྐྱན་འདེམས། co-opting
བསྐྱན་རྒྱས་རིན་པོ་། adaptive value
ཐ་སྙད་དབྱེ་བསལ་བྱེད་ཕྱོ། word-classification task
ཐ་མལ་ཁྱབ་ཐུལ། normal distribution
ཐ་ཡི་མིན། thymine
ཐག་ཉེ་ཏས་མཉམ་རང་བཞིན། short-distance synchrony
ཐག་རིང་ཏས་མཉམ་རང་བཞིན། long-distance synchrony
ཐང་འཛལ། རིན་ཐང་འཛལ་པ། evaluation
ཐང་འབྲུ་ཀན་ཐུང་། ཐང་འབྲུ་ཟེན་ཏེ། pineal body/ pineal gland
ཐད་ཕྱོད་རྒྱས་པ། translational kinetic energy
ཐད་ཕྱོད་ཐྱུར་ཚད། translational velocity
ཐད་ཕྱོད། translational motion
ཐད་ཕྲོ། DC
ཐད་ལྷོ། direct current (DC)
ཐད་འགྱུར། direct variation
ཐད་རྒྱགས་ཕྱོགས་ཚ། linear dimension
ཐད་རྒྱགས་མང་ཕྲོས། straight polymer
ཐད་ཏང་བྱེ་ཚ། linear factor
ཐད་ཏང་ཚ་ལྡན་ཐྲི་ཕྱོལ། linear pair axiom

བདད་ཌང་ཚ་ལྡན།	linear pair
བདད་ཌང་འཚར་འགོད།	linear programming
བདད་ཌང་བཟོ་འགྱུར།	linear transformation
བདད་ཌང་མཉམ་རྒྱྲིས།	linear equation
བདད་ཌང་པིཀ་རིས།	linear graph
བདད་ཌང་ཚོཀ་མང་།	collinear points
བདད་འཕྲེལ་ཚ་མཐུན་པས། བདད་འཕྲེལ།	directly proportional
བདད་འཚོར་གློག་ཕྲིན།	fluorescent lamp
བདད་འཚོར་ཆ་ཤེལ། བདད་འཚོར་	fluorescent
ཐུ་མཐོང་ཚ་ཤེལ།	microscopes
བདད་འཚོར།	fluorescence
བདད་ཀཱིན་ཐྲེད་རིམ།	parallel processing
བདད་ཀཱིན།	parallel
ཐབས་རྩལ།	methodology
ཐབས་རྩལ། ཐབས་རྩལ། ཐབས་ཐྲེས།	technique
ཐར་ཀྱས་ཐྲུར་ཚད།	escape velocity
པིག་རྡུལ་གཉིས་པ།	secondary spermatocyte
པིག་རྡུལ། ཁམས་དཀར་རྡུལ།	spermatocyte
པིག་རིས་ཕྱིས་ཤོག	graph paper
པིག་རིས་ཥོད་ཀལ།	line spectrum
པིག་རིས།	line graph
པིག་རིས།	graph
པིམ་ཀུས།	absorptivity
ཐྲུན་ཐྲོ།	cloaca
ཐྲུན་ཚོས་བཙུན་མི་རུང་།	incommensurable
ཐྲུན་ཚོས་བཙུན་རུང་།	commensurable
ཐྲུན་ཚོས་བཙུན་རུང་ཡིན་པ།	commensurability
ཐྲུན་མིན་ཥོལ་ཚད།	characteristic voltage
ཐྲུན་མོང་གི་མེས་པོ།	common ancestor
ཐྲར་མཚོང་།	dive
ཐྲར་གསེག་རྒྱར་ཁྲུག	angle of declination
པེ་འགོག་ཐྲི་ཧྲས།	interferon
པེ་ཁྲགས་ཀྱི་འཐོས།	interference pattern
པེ་ཁྲགས་འཛལ་ཚས།	interferometer
པེ་ཁྲགས།	interference
པིག་ཁྲན།	payload
པིག་བཀལ།	overload
པིམ་མཚམས་ཀྱས་པ།	threshold potential
པིམ་མཚམས་གཅས་བཅས།	threshold
ཕོ་འགོད་མ་ཡག བཐུ་གཉིར་ མ་ཡག	recording system
ཕོ་ཏྲས།	malleus
ཕོག་ཚས། ཕོག་འཁྱབས།	roofing
ཕོག་མའི་བཀོད་པ། བཀོད་རིམ་ དང་པོ།	primary structure
ཕོག་མའི་ཉེར་ཐྲོད་མཁན།	primary consumer
ཕོག་མའི་མར་ཐྲོས་ཐྲི་ཁྲི།	nascent polypeptide
ཕོག་མའི་ཀཱི་ཕིག ཕོག་མའི་ཀཱི་ མཚམས།	initial baseline (IB)
ཕོག་མཚལ།	menarche
ཕོག་ལེན།	lightning rod
ཕོད་བརྒྱད་ཁབ་ལེན་གྱུལ་ཐྲོང་།	transcranial magnetic stimulation (TMS)
ཕོད་མདུན་འཛིན་ཐྲོང་ཏ་ཀྱུ།	frontoparietal executive network
ཕོད་ཏྲས་ནང་ངོས་ཀཱིན་ཧྲཀས།	intracranial pressure
ཕོད་ཏྲས་དབང་ཁྲ་བཅུ་གཉིས།	12 cranial nerves
ཕོད་ཏྲས་དབང་ཁྲ།	cranial nerve
ཕོད་ཏྲས་དབང་ཁྲའི་ནད།	cranial neuropathy
ཕོད་ཏྲས་ཀཀཀས་འཕྲད།	craniotomy
ཕོད་ཁལ། གཙུག་འདབ།	parietal lobe
ཕོན་ཐྲེད། འཕས་ཐྲ།	output
ཕོན་ཟད་མེད་ཉམས་ཆད།	resource depletion
ཕོན་ཕྲས།	product
ཕོབ་ཚོས་ཐྲུད་འཛིན།	inheritance of acquired characteristics
ཕོབ་ཁྲགས་བཀོད་པ།	patented
ཕོབ་ཁྲགས།	patent
ཕོབ་པ་དཏྲེ་སེལ་དང་ཁེས་ཐྲོང་།	reward processing and learning
ཕོབ་རེའི་ཐྲ་དགའ།	predicted reward
ཕོར་ཤིས།	scatter graph
ཕོལ་ཐྲོང་ཐྲེ་འཛིལ།	spontaneous generation
ཕོལ་ཐྲོང་མེ་ཚགས།	accidental spark

ཐོས་བརྒལ་གྱི་སྒྲ	ultrasound
ཐོས་བརྒལ་གྱི།	ultrasonic
ཐོས་ཆས།	hearing aid
ཐོས་མི་ཐུབ་པའི་སྒྲ།	inaudible sound
ཐོས་ཚོར་ཀླད་ཤུན།	auditory cortex
ཐོས་ཚོར་གྱི་ཐོ་རིམ་ཀླད་ཤུན།	primary auditory cortex
ཐོས་ཚོར་གྱི་འབྲེལ་མཐུད་ཀླད་ཤུན།	auditory association cortex
ཐོས་ཚོར་ཕྲ་ཕུང་།	auditory cells
ཐོས་ཚོར་དབང་རྩ།	auditory nerve
ཐོས་ཚོར་རིག་པ་བ། ཐོས་ཚོར་སྨན་པ།	audiologist
ཐོས་ཚོར་རིག་པ།	audiology
ཐོས་རུང་གི་སྒྲ་རླབས།	acoustic sound waves
ཐོས་རུང་གི་སྒྲ།	audible sound
ཐོས་རུང་གི སྒྲའི། རྣ་བའི།	acoustic
ཐོས་རུང་གི་རླབས།	acoustic waves
'''མཐའ།	limit
མཐའ་འཁོར་དཀྱིལ་ཀླད་ཀྱི་ཌོ་པ་མིན་མ་ལག	mesolimbic dopamine system
མཐའ་འཁོར་དཀྱིལ་ཀླད་རྒྱུ་ལམ།	mesolimbic pathway
མཐའ་འཁོར་དཀྱིལ་ཀླད་མ་ལག	mesolimbic system
མཐའ་འཁོར་དབང་རྩ་མ་ལག	peripheral nervous system (PNS)
མཐའ་འཁོར་དབང་རྩ།	peripheral nerve
མཐའ་འཁོར་རྩ་འདུས།	peripheral ganglia
མཐའ་འཁོར།	peripheral
མཐའ་གཉིས་སེམས་ནད།	bipolar disorder
མཐའ་གཏུགས་མགྱོགས་ཚད།	terminal speed
མཐའ་འབྲས། མཇུག་འབྲས། མཐའ་ཐོབ།	end product
མཐའ་རྩའི་ཟུག་རྔུ།	nociceptive pain
མཐའ་རྩིས།	statistics
མཐའ་མཚམས་འདབ་མ།	limbic lobes
མཐའ་མཚམས་མ་ལག (མཐའ་འཁོར་མ་ལག)	limbic system
མཐའ་བཞི་མ།	quadrilateral
མཐའ་རིས་ངོ་མ།	real contour
མཐའ་རིས།	contour

༡ མཐའ་ཤུན། ༢ སེན་ཁ	cuticle
མཐར་གནས་དུས་འཛིན་འཁོར་ལོ།	peripheral circadian clock
མཐར་གནས་ཚོར་བསྐྱེད།	peripheral sensitization
མཐིང་ལེན།	basophil
མཐིལ་གྱི་གཞོགས་ངོས།	basolateral side
མཐིལ། (ཁོག་རྒྱལ་གྱི་རིགས་ཤིག)	bottom
མཐུད་ལྷུགས།	joint bar
མཐུད་པའི་ནར་རིས།	joint bar graph
མཐུད་བྱེད།	joining
མཐུད་སྦྱོར་གྱི།	connective
མཐུད་སྦྱོར་ཕུང་གྲུབ།	connective tissue
མཐུད་སྦྲེལ་ས་བཀྲ། མཐུད་བཀྲ།	linkage map
མཐུད་མཚམས་ཕྱང་བུ།	synaptic vesicle
མཐུད་མཚམས་སྔོན་གྱི་དབང་རྩ་ཕྲ་གཟུགས།	pre-synaptic neuron
མཐུད་མཚམས་སྔོན་གྱི།	presynaptic
མཐུད་མཚམས་རྗེས་ཀྱི་སྐུལ་བྱེད་སྟོབས་ཚད།	excitatory postsynaptic potential (EPSP)
མཐུད་མཚམས་རྗེས་ཀྱི་འགོག་བྱེད་སྟོབས་ཚད།	inhibitory postsynaptic potential (IPSP)
མཐུད་མཚམས་རྗེས་ཀྱི་དབང་རྩ་ཕྲ་གཟུགས།	post-synaptic neuron
མཐུད་མཚམས་སྟོང་ཆ།	synaptic cleft
མཐུད་མཚམས་ནུས་པ།	synaptic potential
མཐུད་མཚམས་བར་སྟོང་།	synaptic gap
མཐུད་མཚམས།	synaptic
མཐུན་འགྱུར་སྐྱེད་འཕེལ།	logistic growth
མཐུན་སྒྲམ་རིགས་རྫས།	homeobox gene
མཐུན་བརྡ།	analog signal
མཐུན་པའི་བྱུང་བ།	favorable event
མཐུན་སྦྱོར་ཁྱབ་འགྲེད།	facilitated diffusion
མཐེབ་སྒམ།	button box
མཐེབ་བྱེའུ།	humming birds
མཐོ་ཚད།	height
མཐོ་རིམ་སྲོག་ཆགས།	primate
མཐོ་རླབས།	high tide

མཐོང་ཁྲད་རྐང་ཚ།	parallax second
མཐོང་ཁྲད།	parallax
མཐོང་ཕྱོགས་བལྟ་ཕྱོགས།	line of sight
མཐོང་སྣང་།	perspective
མཐོང་ཐེད་རྒྱས་ལམ་གོང་མ།	dorsal stream
མཐོང་ཚོར་གློད་ཀྱི།	visual cortex
མཐོང་ཚོར་ཀྱི་བར་དེམ་གློད་ཀྱི།	secondary visual cortex
མཐོང་ཚོར་རྒྱུ་ལམ།	visual pathway
མཐོང་ཚོར་སྦ་དེམ་གློད་ཀྱི།	primary visual cortex
མཐོང་ཚོར།	vision
མཐོང་རྒྱང་ཁྱད་ཚོས།	macroscopic properties
ལཱན་བམ་ལཱོས།	fight or flight
ལཱན་ཕྱོས་གང་རུང་གི་ཡ་ལན།	fight or flight response
ལཱན་ཐྱོར། ཐྲེལ་ཐྱོར།	interaction
ལཱིམ་ཐྱོར་གྱེད་ཕེལ།	lysogenic cycle or lysogeny
ལཱཕ་ངོ་།	telophase
ལཱཕ་ཚོ་ཧོག་ཁྲལ།	ventral tegmental area (VTA)
ལཱིན་ལཱོང་།	pulley
ལཱིན་ལཀྱལ།	gravitate
ལཱིན་རྟེལ།	graviton
ལཱིན་ཡུག་ཀྱི་གནས་ཚྭོས་རྒྱས་པ།	gravitational potential energy
ལཱིན་ཡུག་ཀྱི་ཐྲེལ་ཐྱོར།	gravitational interaction
ལཱིན་ཡུག་ལཀྱེད་ལཱོ།	gravitational radiation
ལཱིན་ཡུག་བཅོས་མ།	simulated gravity
ལཱིན་ཡུག་ཁྲི་གནས།	center of gravity
ལཱིན་ཡུག་རྩིད་རྒྱབ།	gravitational collapse
ལཱིན་ཡུག་རྩམ་གཞུང	theory of gravitation
ལཱིན་ཡུག་ལཱོ་ཆུ་བས།	gravitational wave
ལཱིན་ཡུག་དམར་ཐྲོ།	gravitational redshift
ལཱིན་ཡུག་ཚད་ས་ཐྲེད།	gravitational radius (event horizon)
ལཱིན་ཡུག་ལོངས་ལཱན།	gravitational lensing
ལཱིན་ཡུག་ལ་བཏེན་པའི་ཐྲུང་ཚྭོན།	acceleration due to gravity (g)
ལཱིན་ཡུག།	gravitational force
ལཱོང་ལཁྱེམས།	scattering
ལཱོང་ཞིག	disintegration
ཥ་ཎན་རྟགས་ལདུས།	down's syndrome
ཥ་ཡེ་ཏེ་ཥ་ཡོག་སེ་ཡེ་ཞི་ཏོན་ ཐོ་ཞི་ཕེཏ།	dihydroxyacetone phosphate ($C_3H_6O_3$)
དཀ་ཐྲེལ་ཀྱི་ཟླུགས་ལཱིལ།	context of justification
དཀ་ཞིལ།	micelle
དང་ཀ ཡི་ཀ	appetite
དང་ས་ལཱིན་པ།	orexin
དམ་ཐྲོས་ཐྲེ་དབོས།	merozoite
དམ་ལཱཕ། (དམ་ཅི་ལཱཕ་བ།)	ampulla
དམ་ཐོར་བཅིངས་པའི།	tightly bound
དར་མ།	adult
ཥར་ཡིན་ཐྲ་པ།	darwinist
ཥར་ཡིན་དེར་ཡུག	darwinism
དར་ཡོས་ཀཅིན་ཤུ་ཐ་ཁྱེ	adult-onset diabetes
དར་ཡོས།	middle age
ཏི་ཛེ་ལ་ཁོ་ཐྲུམ	diesel
ཏི་ཨན་ཨེ་ཐྲོར་ཟྭ། ཏི་ཨན་ཨེ་ཐྲེལ་ཐྲོར།	DNA synthesis
ཏི་ཨེན་ཨེ་ཅོ་བཤུས།	DNA replication
ཏི་ཨེན་ཨེ་མར་ཐྲོར་ཐྲེན་ཟླས།	DNA polymerase
ཏི་ཨེན་ཨེ།	DNA
ཏི་ཨེན་ཨེའི་ཀས་བཅད།	DNA code
ཏིཀ་ཏོ་ཡེ་ས་ཏེ་ལེཡམ། ཏི་ས་ཀོ་ཡེ་ཏི་ཨམ།	dictyostelium discoideum
ཏི་ག་རི་ས་ལ་ཟླ།	degree Celsius
དྲ་བ་མཏྲ་ཀ་རིང་།	comet
དྲ་ཀ་ཅན་ཟ་ཕྱང་ཏི།	cytotoxic T-cells
དྲ་ཚད་ལདར་བཅ། མ་ལེ་རི་ཡ།	malaria
དྲ་ཐྲིན་ཀྱི་བཀ་ཉལ་རྒྱས་པ།	virus latency
དྲ་ཐྲིན་ཏོ་བཤུའི་ཐྲེད་རིམ	viral replication
དྲ་ཐྲིན་ཀ་ཉན་ཁ།	viral infection
དྲ་ལཱཕ་ལདར་ཁ། དྲ་ཁ	cochlear nerve
དྲ་ལཱཕ་ཚོམ་ཐྲ	cochlear nucleus
དྲམ་ཐྲིག་གློ་ཀ་ལར།	computed tomography (CT)
དྲམ་ཚ	somite

དྲན་ལར་རྒྱས་པ།	doppler effect
དོས་འཁོར།	freight car
དོས་འཁོར།	truck
དྲངས་བའི་རྨི་ལམ།	lucid dream
དྲངས་རིམ།	stratum lucidum
དྲངས་ཤེལ།	lens
ཏ་ཀྱི།	retina
ཏ་ཀྱི་ཁ་ཡར།	retinotopic mapping
ཏ་ཀྱི་ཐོན་ཁྱམ།	retinal output
ཏ་འཁོར།	clathrate
ཏ་རྒྱ།	network
ཏ་ཚོམ།	reticular nucleus
ཏག་རད། ནད་གསར།	acute disease
ཏག་རྒྱོད། ཁྲོ་བ།	aggression
ཏག་ཚད།	intensity
ཏག་རླངས།	shock wave
ཏག་ཧྭ་ཀས།	strong force
ཏང་འགྱུལ།	linear motion
ཏང་བདུ་མཐོ་ཀས་ཚད།	linear speed
ཏང་ཐད་འགྱུལ་ཚད།	linear momentum
ཏང་འཕྱང་།	perpendicular
ཏང་ཧྭ་ཀས།	normal force
ཏང་ཐོང་ཁ་ཤིག་ཤིན།	hermit crab
ཏན་ཁྱུན་ཉམས་རྗེ།	anterograde amnesia
ཏན་ལྡན་འགོག་ཀ་ཐུན་ཀས། ཏན་ཀ་ཐུན་ཀས།	memristor (memory resistor)
(ཏན་པ)བརྟན་པར་བྱེད་པ།	consolidation
ཏན་པ་ཉིར་བཞག་ལ་བརྟེན་པའི་ཝེ་ཨོ་ཨར་ངལ་ཀཱར་ཐབས།	Mindfulness-Based Stress Reduction(MBSR)
ཏན་པའི་ཁྱོན་བདུན།	7 errors of memory
ཏན་པའི་བར་ལྟོང་།	memory gap
ཏན་པའི་དབང་རྩའི་ཁྱེ་དངོས།	neurobiology of memory
ཏན་འཇོན་ཉམས་རྗེ།	amnesia
ཏན་འཇོན་ལྡ་ཕྱང་།	memory cell
ཏན་འཇོན་ལྡ་ཕྱང-ཏི།	memory T-cells
ཏན་འཇོན།	memory
ཏན་ཀས་ལ།	flashbulb memory

དྲ་མ་ཚན་རང་བཞིན།	modularity
དྲ་མ་ཚན།	bands
དྲས་བཀག་དཀའ་ལ་ཀན་དེ།	frozen time problem
དྲས་རྒན་པས།	epoch
དྲས་ཁུལ།	time zone
དྲས་འཁྱོག	time warp
དྲས་འགྲུལ།	time travel
དྲས་ཕྱོག་དཀྱག་པ། (བཤིག་པ།)	desynchronize
དྲས་མཉམ་རང་བཞིན།	simultaneity
དྲས་ནར།	time dilation
དྲས་འབྱེད་གསལ་ཚ།	temporal resolution
དྲས་མཚམས་བརྟན་པར།	time-lapse photo
དྲས་འཇིན་འཁོར་འགྲོས།	circadian rhythm
དྲས་འཇིན་འཁོར་ལོ་གཙོ་བོ།	master clock
དྲས་འཇིན་འཁོར་ལོ།	circadian clock
དྲས་རབས།	period
དྲས་རིམ་ལོ་ཚད། ནོ་ཚོད།	chronological age
དྲས་རླངས་ཕྱེད་ཧྭ་ཀས།	tidal force
དྲས་རླངས་ཕྱོགས་ཁང་།	tidal power plants
དྲས་རླངས་འཆིང་ཐྲོག	tidal lock
དྲས་རླངས་ཁྱེད་ཁུལ།	supratidal zone
དྲས་རླངས་བར་ཁུལ།	intertidal zone
དྲས་རླངས་འོག་ཁུལ།	subtidal zone
དྲས།	time
རི་ཁྲོར་གྱི་ལེའི་བཅམ་ཀཏྲཱ་ཀྱི་ཀླད་ཀས།	de Broglie matter wave
རི་ཏང་ཁྲེ་ཀ་ཉན་ཐེག	dengue virus
རི་ཏང་ཁྲེ་ཚད་ནད།	dengue fever
དོ་མཉམ་པའི་ཧྭ་ཀས།	balanced forces
དོ་མཉམ།	balance
རྡོ་པ་མིན་དང་འབྲེལ་བའི་ལས།	dopaminergic action
རྡོ་པ་མིན་བདེ་བཅས་ཐོན་དཔག	dopamine reward prediction error
རྡོ་པ་མིན་དབང་རྩ་ཐུ་ཀཏྲཱ་ཀས།	dopamine neuron
རྡོ་པ་མིན།	dopamine
དོ་མི་མཉམ་པའི་ཧྭ་ཀས།	unbalanced force
དོང་ཆུང་།	fovea
དོན་ཐུན་རིག་པ།	semantics
དོན་ཀཙོ་བདོས་ཀམས་ཚན་རིག	conceptual physics

ཏན་གསོ་འཚུགས་པ།	inaccurate retrieval
ཞི་རྩད།	enquiry
ཞི་ཚོར་གྱི།	olfactory
ཞི་ཚོར་དབང་རྩ།	olfactory nerve
ཞི་ཚོར་ཚལ་བྱ།	olfactory placode
ཞི་ཚོར་རིལ་བྱ།	olfactory bulb
ཞི་ཚོར།	olfaction
ཞི་ཌས་སྐྱེ་ལེན་པ།	olfactory receptor
ཞི་ཞིབ།	interrogation
དྲུག་དབྱིངས།	hexagon
དྲུག་སྒྲོར་སྐིན་ཌས།	hexokinase
དྲུག་ཚན་མངར་ཌས།	hexose
དྲད་ཀྱགས།	drag force
དོད་ཀྱི་འགྲེད་འཕྲོ།	thermal radiation
དོད་ཀྱི་གནོན་ཀྱགས།	thermal pressure
དོད་ཀྱི་ཡོ་ཚས།	thermal meter
དོད་གྱེན་འགོག་གཟུགས།	heat sensitive antibodies
དོད་གྱེན་རང་བཞིན།	heat-sensitive aspect
དོད་འགོག་གྱི་ཌས།	heat-resistant protein
དོད་སྒྲུར་འཕྲལ་འཁོར།	heat engine
དོད་དར།	heat capacity
དོད་གཙོད་འགྱུར་པ།	adiabatic change
དོད་གཙོད་རྒྱུད་རིམ།	adiabatic process
དོད་གཙོད།	adiabatic
དོད་མཆེད་ཀྱེ་རྡུལ་འདབས་འགྱུར།	thermonuclear fusion
དོད་མཆེད་ཀྱེ་རྡུལ་འབར་སྒྲོག	thermonuclear combustion
དོད་མཉམ།	thermal equilibrium
དོད་སྒྲོམ་ཡོ་ཚས།	thermostat
དོད་ཐུབ་འགོག་གཟུགས།	heat-stable antibody
དོད་ཐུབ།	heat-stable
དོད་ཐུམ།	heat pump
དོད་འཕོ་ཐུལ།	heat transfer
དོད་འཛད།	thermal contact
དོད་ཚད་འཛལ་ཚས།	thermometer
དོད་ཚད།	temperature
དོད་རླབས།	heat wave
དོད་ཀྱགས་རིག་པ།	thermodynamics
དོད་ཀྱགས་རིག་པའི་གཉིས་ཀ།	zeroth law of thermodynamics
ཁྲིམས་གླུང་ཀོར་བ།	heating
དོད་ཐོ།	timbre
གདངས་ཀྱི་ཁྱད་རྫས།	partial tone
གདངས་ཚ།	phoneme
གདན་རིམ། ཐྲི་རིམ།	stratum basale
གདངས།	tone
གདུགས་ཀ།	medusa (medusae)
གདུང་འཕྲགས་འཐུལ་ཚས།	pile driver
གདུང་།	beam
གདུབ་ཐྲིབ།	antumbra
གདོང་གི་དབང་རྩ།	facial nerve
གདོང་གི་རྩ་ཚོམ།	facial nucleus
གདོང་གི་ཁ་གཏད།	facial muscle
གདོང་ཁམས་བརྡ་ཐྲིག་མ་ཡིག	facial action coding system (FACS)
གདོང་ཐྲོག	rostral
གདོད་མའི་ཐྲི་དངོས་རིག་པ་པ།	paleontologist
གདོད་མའི་ཐྲི་དངོས་རིག་པ།	paleontology
གདོད་མའི་ཐོག་ཚགས།	protozoa
གདོད་འཚར།	primal glow
གདོས་ཀྱི་བར།	mass number
གདོས་ཀྱེ།	barycenter
གདོས་ཀྱེ།	center of mass
གདོས་རྒྱས་བཟླ་བཟློར་ཐྲི་འཁོས།	mass-energy conversion formula
གདོས་ཚད་རྒྱད་ཁྱད།	mass defect
གདོས་ཚད་དང་རྒྱས་པའི་མཉམ་ཐང།	mass-energy equivalence
གདོས་ཚད་ཞོར་བཆད།	mass loss
གདོས་ཚད་ཞོད་ཧཱུ་ཙ་ཚས།	mass spectrometer
གདོས་ཚད།	mass
བདག་དངོས།	actual self
བདག་འཚར།	self concept
བདག་ཉར།	preserve
བདག་དང་འབྲེལ་མེད་ཀྱི་ཟིང་ཟློལ།	non-self-related reafferent
བདག་ཐྲོང།	phenomenology
བདུན་དབྱིངས།	heptagon

བདེ་འཇགས་ཐ་ཡག	safety net
མདའ་ལྷོན་ཆུ་ཚོད།	analog watch
མདའ་ཕེག་ཀཱི་བོ།	principal axis
མདངས་རྒྱབས། ཕྱིན་མཐུ།	halo effect
མདའ།	cursor
མཏང་ཀ།	lancelet
མདུན་ཀ	anterior column
མདུན་གླད།	forebrain
མདུན་གྱི་འགྲུལ་ཁྲོད་གླད་ཀྱན།	premotor cortex
མདུན་གྱི་དབང་རྩའི་རྩ་བ།	anterior nerve roots
མདུན་གྱི་ཞེ་རྒྱུད་འོག་མ།	inferior frontal gyrus (IFG)
མདུན་ངོས་གླད་ཁྱོང་འཕར་རྩ་དམའ་བ།	anterior inferior cerebellar artery
མདུན་ངོས་གླད་ཀྱན་འཁྱིལ་གྱི་ཐུ་ཚན།	ventral medial prefrontal cortex (VMPFC)
མདུན་ངོས་གླད་ཀྱན་འཁྱིལ་གྱི་འོག་ཚ།	dorsal medial prefrontal cortex (DMPFC)
མདུན་ངོས་གླད་ཀྱན་འཁྱིལ་ལྷོད།	dorsomedial pfc
མདུན་ངོས་གླད་ཀྱན་གྱི་འཁྱིལ་ཚ།	medial prefrontal cortex (PFC)
མདུན་ངོས་གླད་ཀྱན་གཞོགས་ལྷོད།	dorsolateral prefrontal cortex (DLPFC)
མདུན་ངོས་གླད་ཀྱན་འོག་གི་གཞོགས་ཆ་ཡས།	right ventrolateral prefrontal cortex
མདུན་ངོས་གླད་ཀྱན་འོག་གི་གཞོགས་ཆ་ཡཡོན།	left ventrolateral prefrontal cortex
མདུན་ངོས་གླད་ཀྱན་འོག་གི་གཞོགས་ཆ།	ventrolateral prefrontal cortex
མདུན་ངོས་གླད་ཀྱན།	prefrontal cortex
མདུན་ངོས་རྒྱུད་པའི་འཕར་རྩ།	anterior spinal artery
མདུན་ངོས་འཆིང་ཐག་གླད་ཀྱན་ལྷོད་མ།	dorsal anterior cingulate cortex (DACC)
མདུན་ངོས་འཆིང་ཐག་གླད་ཀྱན། འཆིང་ཐག་གླད་ཀྱན་མདུན་མ།	anterior cingulated cortex (ACC)
མདུན་ངོས་མཐུད་རྩ།	anterior commissure
མདུན་ངོས་ཐྲེལ་མཐུད་འཕར་རྩ།	anterior communicating artery
མདུན་ངོས་རྩ་ཁྱོའི་འཕར་རྩ།	anterior choroidal artery
མདུན་ངོས་ཞེ་རྒྱུད་དཀྱས་མ།	middle frontal gyrus
མདུན་པང་།	dashboard
མདུན་ཐྱོག་མ།	anterior
མདུན་མའི་གླད་ཀྱན་ལ།	mid frontal cortex
མདུན་མའི་གླད་ཀྱན་འོག་ལ།	inferior frontal cortex
མདུན་མའི་ཁྱིང་ཀྱན།	anterior insula
མདུན་མའི་ཁྱིང་ཀྱན།	fronto-insular cortex
མདུན་མའི་པི་ཏུ་ཐེན་ཏྲ།	anterior pituitary gland
མདུན་ཀཱཊ།	ventral column
མདུན་ཧལ། མདུན་འདབ།	frontal lobe
མདུན་ཀས་བཀོད་ཕྱིག	feedforward regulation
མདུན་ཀས་ཚུངས་འཛིན།	feedforward control
མདུན་ཀས་མ་ཡག	feedforward systems
མདུན་ཀས།	feedforward
མདེལ་མདའ།	shotgun
མདེལ་རིལ།	shots
མདོག་ཁྲན།	color charge
མདོག་འཁྲུགས།	chromatic aberration
མདོག་ཀཱི་ས་ཅན།	dichroic
མདོག་ཟོང་།	colorblind/ colorblindness
མདོག	color
འདར་རྒྱལ།	vibrotactile stimulation
འདར་འཁྱམས། འདར་རིངས།	convulsion
འདར་འཁྲུག་འཏྲལ་ཐྲོད།	vibrational motion
འདར་འཏྲལ།	vibration
འདར་ཐུ། འཏྲལ་དཔར་ལས།	amplitude
འདར་བ།	shivering
འདར་བ།	tremor
འདབ་མ།	lobe
འདབས་ཀྱི་ཕྱོགས།	adjacent side
འདར་རིངས།	seizure
འདུ་འཁྱམ།	contraction
འདུ་འགྱུར་གྱི་ཟས་ཐྲོར།	anabolic reaction
འདུ་འགྱུར་གྱི།	anabolic

ལན་བཏགས་པོ་མ། exact copies
ལཱི་ཁད། inquiry
ལཱིས་གཏེས། Affinity
ལཱེད་ལཁོར་མ་ཡཁ། tackle
ལཱེད་ཚོགས་མ་ཡཁ། block and tackle
ལཱེད་ཚོགས། block
ལཱེན་ལཁོར། cart
ལཱེན་རྡུལ། carrier particle
ལཱེན་རྡུལ། transfer particle
ལཱེན་ལམ། guideway
ལཱེས་ལདེམས། stabilizing selection
ལཱེས་ཐུས། mixture
ལཱོག་ལགེའི་ཡ་ལན། startle response
རྒྱུ་ལཱུམས་ཚེན་མོ། རྒྱུ་ཚེན། big crunch
རྩད་ཁ་རྒྱག་པ། collide
རྩད་ཁ། collision
རྩལ་རྒྱང་རྩང་གཟུགས། monatomic gas
རྩལ་ཐུ་མོ། microparticle
རྩལ་ཐུན་རྒྱང་པའི། monoatomic
རྩལ་ཐུན་གྱི་ལཆེང་ཐྲོར། atomic bonding
རྩལ་ཐུན་གྱི་ཕེ་རྩལ། atomic nucleus
རྩལ་ཐུན་གྱི་གདོས་ཀྱངས། atomic mass number
རྩལ་ཐུན་གྱི་གདོས་ཚད། atomic mass
རྩལ་ཐུན་གྱི་རྒྱས་ཁེན། atomic theory
རྩལ་ཐུན་ཆུ་ཚོད། atomic clock
རྩལ་ཐུན་རྟགས་ཀྱངས། རྩལ་ཀྱངས། atomic number
རྩལ་ཐུན། atom
རྩལ་རགས་པ། macroparticle
རྩལ་རིལ། corpuscle
རྩལ། particle
རྡེག་ངར་ཆུ་ག཮ག་ལཁོར་ལོ། (རྡེག་ངར་ཆུ་ཀུལ་ག཮ག་ལཁོར།) impulse water turbine
རྡེག་ངར། impulse
རྩོ་ཁམས། lithosphere
རྩོ་ཏེག lichen
རྩོ་ལྷུམ། petroleum
ལྷན་ཀྱངས་ཉིལ་བོ། integer multiple
ལྷན་ཐུག་རིགས་ཐུས། overlapping gene

ལད་ལགྱུར། anabolism
ལད་ཌོ། metaphase
ལད་ཌོས། focal plane
ལད་ལྷེར། metaphase plate
ལད་གནས་རིང་ཚད། focal length
ལད་གནས། focus
ལད་ཐེག focal point
ལད་ཕེལ། converging lens
ལད་ཕེས། perception
ལདམ་ཕེལ། (ལདམ་པར་ཅིད་མཁན་གྱི་ཕེལ།) achromatic lens
ལདས་ལགྱུར། fusion
ལདས་ལྷུང་གབ་ཌོད། latent hear of fusion
ལདས་རྩལ་ལྷུ་དངོས་རིག་པ། molecular biology
ལདས་རྩལ་ལྷུ་དངོས་རིག་པའི་ཕྱ་བ་ལྷོད་པོ། central dogma of molecular biology
ལདས་རྩལ་གྱི་ཐུན་ཚ། molecular elements
ལདས་རྩལ་གྱི་དུས་ལཏོན་ལཁོར་ལོ། molecular clocks
ལདས་རྩལ་ཚེན་མོ། macromolecule
ལདས་རྩལ་ཐྲིན་ཚེན། giant molecular cloud
ལདས་རྩལ་ལཟེལ་ལགྱུར། molecular evolution
ལདས་རྩལ། molecule
ལདས་པ། convergence
ལདས་མིག compound eye
ལདས་མིག complex eye
ལདས་མེད་ལྷུ་དངོས། asexual organism
ལདས་ཐུས། compound
ལདེགས་ཚས། lever
ལདེགས་ཚེད། forklift
ལདེགས་ལཁ། lever arm
ལདེགས་ཡུགས། lift
ཅ ལདེབས་ལཏུགས། ཅ ཌོགས་ལབྱར། implantation
ལདོད་པའི་བདག implicit self
ལདོད་ཐྲོད་ལདེམས་ལྷུག sexual selection
ལདོམས་ཀྱི། genital
ལཌ་མཚུངས། similar
ལཌ་ཀཐུགས། simulator

ཕྱེད་འཁོར། gliding cart
ཕྱེད་བཟོད་ཁ་ཁམས་དབར་ཕྱེད་དམར། ookinete
ཕྱེད་ཌ། kettledrum
ཕྱེད་མིག fixational eye
ཕྱམ་མཆེད་དུས་བདས། Devonian period
ལྷོན་ཁྲི་ཕུང་། parietal cell
ལྷེས་ཁྱིད་འཕྲལ་ལག spring mechanism
ལྷེས་ཁྱིད། spring
ལྷེས་ཐུས། elastic substance
ལྷེས་གཤིས་རྒྱས་མཚམས། elastic limit
ལྷེས་གཤིས། elasticity
ལྷོག་ལྡོར་བཁྱི་ཐབས། inverse method
ལྷོག་འཁྱལ་བརྒྱུད་ཆགས། reflex chain
ལྷོག་འཁྱལ་བཏེ་ལམ། ལྷོག་འཁྱལ་རྒྱུ་ལམ། reflex pathway
ལྷོག་འཁྱལ་གཞུ་ལམ། reflex arc
ལྷོག་འཁྱལ། reflex
ལྷོག་འཁྱལ། reflex action
ལྷོག་འལྡོར། inverse
ལྷོག་འལྡོར། inverse variation
ལྷོག་རྩལ་ལྷོ་བའི་དྲམ་ཕྱིག་མ་ལག positron emission
ལྷོག་རྩལ་གློག་བཤད་དར། tomography (PET)
ལྷོག་རྩལ། antiparticle
ལྷོག་རྒྱས། reversal potential
ལྷོག་ཁྱོན། inverse addition
ལྷོག་འཕྲོ། reflection
ལྷོག་འཕྲོའི་རྒྱང་ཤེལ། reflector telescope
ལྷོག་འཕྲོའི་གཏན་ཁྱིམས། law of reflection
ལྷོག་འཕྲོའི་གཏན་ཁྱིམས། laws of reflection
ལྷོག་འཕྲོའི་ཐང་ཚད། angle of reflection
ལྷོག་འཛིལ། inversely proportional
ལྷོག་རྩུ། ཕྱིར་ལྷོག recoil
ལྷོག་མའི་གློག་རྩལ། antielectron
ལྷོག་ཐུས། antimatter
ལྷོག་ཟླའི་རྒྱོང་བྱེད་ལྷོག་འཁྱལ། crossed extension reflex
ལྷོག་ཟླའི་ཁོག་རྩལ། antiquark
ལྷོག་གསོ་མ་ལག feedback system
ལྷོག་གསོ་ཚོད་འཛིན། feedback control
ལྷོག་གསོ། རྒྱབ་གཏོང་། feedback
ལྷེག་སྒིན་རྐར་ཕྲིན། crab Nebula
ལྷེག་སྒིན་འཕར་རྐར། crab Pulsar
ལྷུད་རྒྱས། binding energy
ལྷུད་གནས། binding site
ལྷུད་བཤད། MRI
ལྷུད་ཕྱོར། binding
ལྷུད་ལེན། uptake
ལྷུར་ཚད། ratio
ལྷེ་ཚན་འབྱེ་བཤད། classification
ལྷེ་ཚན་འབྱེད་པ། grouping
ལྷེ་ཚན། group
ལྷེ། phylum
ལྷེབ་རྒྱུད། compound interest
ལྷེབ་འཁྱལ། bulk motion
ལྷེབ་ཏོ། S-phase (synthesis-phase)
ལྷེབ་ཐོར། mass extinction
ལྷེབ་པ། ཕྱུང་པ། clump
ལྷེབ་བདོར། mass transportation
ལྷེབ་ཕྱར། reverberation
ལྷེར་འབྱེབས་རྐྱེན་ཆས། disc brakes
ལྷོང་རྒྱུད། filament
ལྷོང་འབྱེབས་ཕུ་ཕྱང་། dendritic cells
ལྷོད་གློག static electricity
ལྷོད་གནས་བོར་བརྒྱུ། habitat loss
ལྷོད་གནས། འཚོ་གནས། habitat
ལྷོད་ཁུ་ཕུ་མོ། venule
ལྷོད་ཁུ། vein
ལྷོད་ཟློས། stationary wave
ལྷོམ་རྒྱལ་འཁྱལ་ལྷོད་གསོ་ཐབས། (གསོ་བཟྱད།) constraint-induced movement therapy
ལྷོམ་བྱེད་བར་གནས་ཕུ་གཟུགས། inhibitory interneuron
བཏ་བཀོལ། decode
བཏ་རྒྱང་གི་ཐུན། monaural sound
བཏ་རྒྱང་གི་ཐུན། monophonic sound
བཏ་རྐྱ། ལག་བཏ། sign language
བཏ་ཐྲེལ་འབྱར་ཁྲུང་། axon hillock

བཙན་རྒྱལ་རྩ་ཐལ་གྱི་མཇུག་རྟེ།	axon terminal
བཙན་རྒྱལ་རྩ་ཐལ།	axon
བཙན་རྒྱུད་རྒྱུ་ལམ།	signal transduction pathways
བཙན་རྒྱུད།	transduction
བཙན་ཐྲིག	encode
བཙན་ཀཱི་ལས་ཚོད་ཀཱཊཀ	two-signal-hypothesis
བཙན་ཚོན་ཀྱི་དཔེ་ཁག། ཏྲོག་བཙན་ལྡ་བའི་ཀྱི་དཔེ་ཁག།	indicator species
བཙན་དོན་གྱི་ལམ་རྒྱུན།	semantic stimuli
བཙན་དོན་ཏན་པ།	semantic memory
བཙན་འཕྲིན།	signal
བཙན་མར་གྱི་སྒྲ	stereophonic sound
བཙན་ལམ།	tract
བཙན་ལེན་རྩ་ཐལ་གྱི་ཚིགས།	dendritic spine
བཙན་ལེན་རྩ་ཐལ་གྱི་ཕུས།	dendritic shaft
བཙན་ལེན་རྩ་ཐལ།	dendrite
བཙན་ལེན་རྩ་འབྱར།	dendrite spine
བཙན་ཚས།	collider
བཙན་ཧྲག་གས།	force of impact
བཙར་ཐྲི།	trypsin
བཙར་ཧྲག་ས།	friction
བཙུ་རྒྱམ། འཚོར་འཁྱམ།	constriction
བཙུ་ཕིག	absorption line
བཙུ་ཀལ། (བཙུ་ས་བཞི་བོད་ཀལ།)	absorption spectrum
ནུ་ཚང་ཕྲེ་ཁྲིད།	daughter nuclei
ནུ་ཚང་ཕྲེ་རྩ་ལ་ཀཱི་པ།	daughter nuclei II
ནུ་ཚང་ཕྲེ་རྩ་ལ་བར་བོ།	daughter nuclei I
ནུ་ཚང་ཐལ་ཕུང།	daughter cell
ནུ་ཁར་ས་ནུ་ཕུ་ལས། ནད་རྩ་ལས།	dynamics of the disease
ནུ་ལཱ་ཚོན།	preadolescence
ནུ་ཚ།	disease
ནལ་ཡི་ཏོ་ཛེན་གྱི་བཅལ་ཚས།	nitrogenous bases
ནལ་ཡི་ཏོ་ཛེན། ཟེ་རྒྱུང།	nitrogen
ནལ་ས་ཅི་ཡ། ཝེ་ཏི་པེ་ནི་ཏོ་ཏོ་ལ། (ནལ་ས་ཅི་ཡ་ཏོ་ཏོ་ལ།)	nasonia vitripennis (nasonia wasp)
ནག་ཚས་འཁོར་རྒྱུན།	carbon cycle
ནག་ཕྲེང།	black bar
ནག་ཀས་ཁྱི།	squirrel
ནང་ཁྲོན།	internal agent
ནང་ལྷོད།	endogenous
ནང་གི་དུས་འཛིན།	internal biological clocks
ནང་གི་རུས་ཀང། ཀོང་རུས།	internal skeleton
ནང་འཁྲིབ་བནན་པ།	malignant glaucoma
ནང་འཁྲིབ།	glaucoma
ནང་འཚོགས་རྩམ་ཀཱཊཀ	endosymbiotic theory
ནང་རྒྱུ།	afferent
ནང་ཐོང་ཕྲེ་གནས།	incentre
ནང་ཐོང་།	incircle
ནང་ཐུ་ཅན་ཚས།	stethoscope
ནང་ཐོམ།	endoskeleton
ནང་ལྷིང་རྡོབ་ཡྱུང་།	core collapse
ནང་འཚོར།	implode
ནང་བ་བཙུ་བ། ནང་འཇེན། ནང་འཛིན། ནང་ལ་རྒྱབ་པ། མིད་པ།	ingestion
ནང་ཌོད་ཅན།	endotherm
ནང་ཌོད་བར་བཞེན།	endothermy
ནང་འཇེན་རྒྱང་ཐག	input distance
ནང་འཇེན་རྒྱུ་ཚ།	input
ནང་འཇེན་ཚར་པའི་གླང་ཀྱན།	deafferented cortex
ནང་འཇེན་དབང་ཅན་ལ་ཐུ་ཀཱཆ་ཀས།	afferent neuron
ནང་རྩལ།	internal energy
ནང་ཀནས་ཆུ་ས་ལེར།	endolymph
ནང་མ་ཞི་གླང་ཀྱན།	entorhinal cortex (EC)
ནང་ཁགས། བོག་ཁགས།	subcutis
ནང་ཐྲི།	endosperm
ནང་འཕྲི་ཟུར་ཡུག	angle of incidence
ནང་འཕྲི་བོད་ཟེར།	incident ray
ནང་འབར་འཕྲུ་ལ་འཁོར།	internal combustion engine
ནང་རྒྱེན་བཙན་ཀཱོང་།	endocrine signaling
ནང་རྒྱེན་མ་ལག	endocrine system
ནང་རྒྱེན། ནང་ཐག་ས།	endocrine
ནང་ཁྲི།	endothelium
ནང་ཚོར་རྒྱེ་ལེན་པ།	interoceptor
ནང་ཚོར།	interoception

ནང་ཁྱགས།	internal force
ནང་ཁྱན།	endoderm
ནད་ཀྱི་རྒྱུན། ནད་ཀྱི་བཞོན་རྩ།	agents of disease
ནད་ཀྱི་ཁྱབ་ཚད། ནད་ཚད།	morbidity
ནད་ཀྱི་ཕེག་ཀཏྲགས།	vector
ནད་ཀྱི་དམིགས་བཀར་འགས་ཆོས།	specific determinants of disease
ནད་འགོག་རྒྱས་ཀནོན།	immunosuppression
ནད་འགོག་རྒྱས་སྒྲིལ།	immunoenhancement
ནད་འགོག་མ་ལག	immune system
ནད་འགོག་རྒྱུས་ཐྲི།	immunoglobulin
ནད་འགོག་ཡ་ལན།	immune response
ནད་འགོག་རིག་པ་པ།	immunologist
ནད་འགོག་གསོ་ཐབས།	immunotherapy
ནད་རྒྱ་གཏན་ཕྱིན་འགོག་རྒྱས།	viral pathogen
གཏན་ཕྱིན་འགོག་རྒྱས།	resistance
ནད་རྟགས།	symptom
ནད་ཐུབ། ནད་འགོག་བར་བཞིན།	immunity
ནད་དཔེ་ཞིབ་དཔྱད། དཔེ་མཚོན་ཞིབ་དཔྱད།	case studies
ནད་དཔེ།	case
ནད་གཞི་བརྟག་ཐབས། ནད་རོས་བཟུང་བ། ཚུལ་ཕྱིད་པ།	diagnosis
། ནད་བརྟག་རིག་པ། ། ནད་ཀྱི་ཏཱུམས་ཟློན།	pathology
ནད་ཡམས་འཕྲེལ་བཙོ་ཁ་རིག་པ་བ།	descriptive epidemiologist
ནད་ཡམས་དཔྱད་ཞིབ་རིག་པ།	analytic epidemiology
ནད་ཡམས་རིག་པ་བ།	epidemiologist
ནད་ཡམས་རིག་པ།	epidemiology
ནད་ཡམས།	epidemic
ནད་ཡམས། རིམས་ནད།	epidemic disease
ནད་སོན་འདེབས་པ།	inoculation
ནད་ཕྱིན་པ་མོ།	pathogen
ནད་ཕྱིན་པ་མཚོའི་འགོག་ཟྭར་ཁ་ཕྱིད་ཁ།	antigen of a pathogen
ནད་ཟློ་། འགོག་བཙན།	immunization
ནར་ཕྱི།	elongation
ནར་ཚིགས།	expansion joint
ནར་རིས།	bar graph
ནེ་ཀོ་ཏིན་ཚྭ་ལེན་པ།	nicotine receptor
ནེ་ཁོ་ཏིན་ཨ་མའི། ཨེ་ཏི་ནིན། ཊཱི་ནུ་ཀ་ཏྲན་ཚ་ཟྭར།	nicotinamide adenine dinucleotide (NAD)
ནེ་ས་ལ་ཚོས་ཐྲྭ།	Nissl staining
ནེ་ས་ལ་ཚོས།	Nissl stain
ནུ་མའི་ཟིན་ཅྱ།	mammary gland
ནུ་ཀཏྲགས་(ཀླད་ཀོ་)	mammillary body
ནུ་ཀཏྲགས་ཀླད་ཐྲྭ་ཐྲེལ་ལམ།	mammillothalamic tract
ནུ་ཀསོས་ཐོག་ཚཀས།	mammal
ནུབ་ཕྱོགས་པའི་རྒྱ་ཚུལ།	western thought
ནུས་ཁྱེད་དབར་ཐུ།	mitochondria (mitochondrion)
ནུས་ཁྱེད་དབར་ཐུ།	trophoblast
ནུས་ཐྲྭར་ཁྱོན་ཚ།	metabolic abnormality
ནུས་ཐྲྭར་འཕྲུག་ཅད།	metabolic disease
ནུས་ཐྲྭར་འཕྲོད་ཡུལ།	metabolic destinations
ནུས་ཐྲྭར་ལྷིག་མས།	metabolic waste
ནུས་ཐྲྭ། དྭངས་ལྷིག་ལ་ཟྭེད་པ།	metabolism
ནུས་ཐྲྭ། ནུས་འཕྲར་ཀཱོད་པ།	metabolize
ནུས་མཐོ་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག	high-energy physics
ནུས་པ་ཉར་ཚགས།	conservation of energy
ནུས་པ།	energy
ནུས་པའི་ཕྱད་པར།	potential difference
ནུས་པའི་འགོ་བཟློར།	transformation of energy
ནུས་ཐབ།	potentiating
ནུས་ཐབ།	potentiation
ནུས་ཐྲོད་ཁས་ཐྲོད།	exothermic reaction
ནུས་བབ།	energy state
ནུས་བབར་ཐྲོག་རྡུལ།	excited electron
ནུས་ཐྲོད་དབང་ཐུ།	plastid
ནུས་རིམ།	energy level
ནུས་ལེན་ཁས་ཐྲོད།	endothermic reaction
ནེ་ཕྱ་ལ།	nebula
ནེག་ཏོན། (ཆུ་ཁོས།)	nekton

ནིའུ་དོན་གྱི་ཟླ་བར་བསིལ་གཏན་ཁྱིམས།	newton's law of cooling
ནིའུ་དོན་གྱི་འགྱུལ་ཚྭོར་གཏན་ཁྱིམས།	newton's law of motion
ནིའུ་དོན་གྱི་འཛིན་ཤུགས་གཏན་ཁྱིམས།	newton's law of gravitation
ནིའུ་དོན་གྱི་སྒྲོ་བཀོད།	newton's formula
ནིའུ་དོན་གྱི་ཡ་ཕོང་།	newton's rings
ནིའུ་དོན།	newton (N)
ནོ་ཝ།	nova
ནོག་ཟླ་བ།	gibbous moon
ནོར་ཨེ་པི་ནེཕ་རིན།	norepinephrine
གནས་གྱི་དུས་འཁོར་འཁོར་ལོ།	local clock
གནམ་རྒྱལ།	sky diving
གནས་སྐབས་ཟན་ཀྱི་ཉམས།	memory lapses
གནམ་སྐྱེད།	antenna
གནའ་བསྐལ། ཚེ་ལྡོག་གནའ་སྐལ།	paleozoic era
གནས་ཚོད་ཉེ་དེགས་གྱི་འགྱུར།	allopatric speciation
གནས་མཉམ་རྩེ་ཐུར།	isotopes
གནས་སྟོབས་རྒྱས་པ། མངོན་བྱང་བའི་རྒྱས་པ།	potential energy
གནམ་འཚོར་ཆུ་ཚན།	geyser
གནམ་རྡོ།	meteorite
གནམ་ཕྱེར།	dish antenna
གནས་ཐོ།	translocation
གནས་འཛིའི་འཁོར་རྒྱ།	critical circumference
གནས་ཚང་ལྡ་ཕྱང་།	host cell
གནམ་ལོང་།	loop antenna
གནམ་གཏེས་འགྱུར་ལྟོག	climate change
གནོན་ཏྲེན།	stressor
གནོན་ཏེས་གཞུང་ཕེག	stress axis
གནོན་ཏེས་ཡ་ལན།	stress response
གནོན་པ། ཕྲེད་གནོན།	stress
གནོན་ཤུགས་འགོག་ཁྲན།	pressure suit
གནོན་ཤུགས།	pressure
མཉར་འཚེངས།	sadism
རྩ་རྒྱལ་ཆུ་བ།	saccule
རྩ་རྒྱལ་ཆེ་བ།	utricle
རྩ་ལྷག་གླང་ཁལ། རྩ་ལྷག་འདབ་མ།	temporal lobe
རྩ་ལྷག་གླང་ཤུན་གྱི་གཙོགས་ངོས།	lateral temporal cortex
རྩ་རིའུ།	otoliths (utricle and saccule)
རྩ་གཤོག	pinna
རྩག་འཛོམས། ཏྲག་སེལ།	antiseptic
རྩམ་དག་འཕྲལ་ཚས།	ideal machine
རྩམ་པ།	feature
རྩམ་པར་འཚད་ཟིན།	explanans
རྩམ་པར་མ་འགྱུར་བ། ཐ་མལ་གནས་བབ།	homeostasis
རྩམ་པར་བཤད་ཟིན།	explanandum
རྩམ་གཞུང	theory
རྩམ་གཞུང་གིས་ཕྱི་བའི་རྩོག་ཞིབ།	theory-ladenness of observation
རྩམ་གཞུང་དངོས་ཀྱམས་རིག་པ།	theoretical physics
རྩམ་གཞུང་བཏང་སྒོམས་གྲངས་ཀྱི།	theory-neutral data
རྩམ་གཞུང་མཆན་མ།	last theorem
རྩམ་མཚུངས། ཆ་མཚུངས།	symmetry
རྩམ་གཡེང་།	distraction
རྩམ་ཤེས་འབྲེལ་རྒྱུའི་དབང་རྩ།	neural correlates of consciousness
རྩམ་ཤེས། ཤེས་པ།	consciousness
རྩམ་བཤད་ཟིན་ཕྱི་ཁྲབ་ཁྱིམས་དའི་ཚད།	covering law model of explanation
རྩམ་བཤད་ལེགས་ཤོས་ཐྲིན་པའི་རྩེས་དཔག	inference to best explanation
རྩའི་དབང་རྩའི་ནད།	auditory neuropathy
རྩར་འདྲག་ཁ་ཚས།	earphones
རྩོ་སྨན།	miracle drug
སྣ་འདབས་ཀྱི་ཁྲན།	rhinal sulcus
སྣ་ཟུག་གི་ནང་ཁྲན།	olfactory epithelium
སྣ་ཐུག	nasal cavity
སྣ་མང་།	diversity
སྣ་ཚོགས་རྒྱས་པ།	multipotent
སྣ་ཚོགས་མ་བོན་འདྲས་ཁྱབ་།	heterozygote
སྣག་འདེད་ཡིག་པར།	inkjet printer

ཕྱོད་བཅད་རིམ་འགྱུར། ecological succession
ཕྱོན་ཐེར། accretion disk
ཕྱོན་ཕྲེད་གཞི་མདོག additive primary color
ཕྱོལ་བཤེ། crossing-over
ཕྱོལ་སྐྱེང་ཚོམ་བྱ། (ཕྱོལ་མཚམས་སྐྱེང་གི་ཚོམ་བྱ།) suprachiasmatic nucleus (SCN)
ཕྱོལ་སྐྱེང་ཚོམ་བྱའི་དུས་འཛིན་འཁོར་ཡོ། SCN clock
ཕྱོལ་མདོ། decussation
ཕྱོལ། superimpose
བཕྱོལ་འཁོར་རྩ་རྒྱས། crossed fibers
བཕྱོལ་མེད་རྩ་རྒྱས། uncrossed fibers
པ་ཡོན་རྫལ། pion
པ་སི་ཁལ་གྱི་རྩ་དོན། Pascal's principle
པ་སི་ཁལ། pascal (Pa)
པཀས་པ་མ་ཡག integumentary system
པཀས་པའི་རྒྱ་ཁྱོན། skin area
པཀས་ཅིལ། subcutaneous fat
པཀས་ཚོར་ནང་འཛིན། cutaneous afferent
པད་པ། leech
པཡི་ཐ་ཕྱོ་བའི་རྒྱམ་གཞན། Pythagoras' theorem
པར་ཀིན་ཛི་ཟླ་ཕྱང། Purkinje cell
པར་ཀིན་སོན་གྱི་ནད། (རྩ་དཀར་གྱི་ནད་ཅིག) Parkinson's disease
པར་སེག ཀཱན্ཏ་ཁཀ་རྐར་ཚ། parsec
པི་ཏུ་རྩེན་བྱ། pituitary gland
པི་བ་མིཏ་ཟླ་ཕྱང་སི་ཡེ་ ཀ། CA3 pyramidal cells
པི་བ་མིཏ། ཀཱུ་བ་ཀཱན্ཏ། pyramid
པི་རི་མི་ཏིན། pyrimidine
པི་ཡེ་ཀ་ཀཱན্ཏ་རིམས། plague
པི་ཡེ་ཀི་བརྟན་ཐང་། Planck's constant (h)
པིཡ་ནོ། རྩོ་ཐྲེང་། piano
པུ་རིན། purine
པུས་མོའི་ཅུད་ཕྱུད་ལྷོག་ལཱུལ། knee-jerk reflex
པེ་ནི་སི་ཡིན། penicillin
པེ་བུ་ཡིག་རྒྱུར་ཐལ། pyruvic acid
པེ་བུ་ཡེཏ་རྒྱུར་ཚ་ཡང་བཏལ་ pyruvate
སྐྱེན་ཐལ། dehydrogenase

ཐུང་ཐབས། imaginary number
ཐུང་ཏང་ཀི་ཝོད་ཀལ། visible spectrum
ཐུང་ཏང་ཀི་ཝོད། visible light
ཐུང་ཀྱགས། མངོན་ཀྱགས། apparent force
ཐུང་ཡིད་ཀམས། cosmos
ཐུང་ཡིད་ཀུན་ཐང་། universal constant
ཐུང་ཡིད་རིག་པ། cosmology
ཐུང་ཡིད། འཇིག་རྟེན་ཀམས། universe
ཐབས་ཀྱི། olfactory mucus
ཐབས་ཀྱིད་ཕྱང་། mucus-producing cells
ཐའེ་ཚལ་བྱ། otic placode
ཐྲུམ་བྱ། motorboat
ཐེ་ཀྱེས་བཟློར་ཐྲོས། repolarization
ཐེ་ཀཱིག་དབང་ཅན་ཕྱང་ཀན། unipolar neuron
ཐེ་ཀཱིས་ཅན། bipolar
ཐེ་ཀཱིས་དབང་ཅན་ཕྱང་ཀན། bipolar neuron
ཐེ་ཀཱིས་ཐྲུ་ཀྱ། diode
ཐེ་འདྲུམ། depolarization
ཐེ་ལྡན་མཉམ་ཐྲོད་འཚེར་བ། polar covalent bond
ཐེ་ལྡན་འདྲུམ་རྫལ། polar molecule
ཐེ་ལྡན། polar
ཐེ་འཛལ་བྱེད་པ། ཐེ་འཛལ་བ། polarize
ཐེ་ཐལ། nonpolar
ཐེ་མང་དབང་ཅན་ཕྱང་ཀན། multipolar neuron
ཐེ་ཆོའི་རྒྱང་ཕོན། polar jets
ཐེ་བཞི་ཀ་ཐྲི་མ། quadriceps muscle
ཐེ་ཐུང་ཕྱང་ཡང་། bipolar cells
ཐེ་ལེན་ཁྱབ་པ། receptive field
ཐེ་ལེན་པ། receptor
ཐེ་ལེན་ཐྲི་ཧྲས། receptor protein
ཐེ་ལེན་ཕྱང་ཡང་། receptor cells
ཐེ་ཀཱིས། polarity
ཐེ་ཀཱུམ་ཕྱང་ཀན། tripolar neuron
ཐེ། pole
ཐེ། ཡང་ཅེ། apex
ཐོད་བཅད་ཀྱི། ecological
ཐོད་བཅད་ཀན་ལས་ཡུལ། ecosystem
ཐོད་བཅད་རིག་པ། ecology

པི་བྱ་ཨེཊ་ཁར་ཌོག་སི་སྒྲིན་ཌས། pyruvate carboxylase
པི་བྱ་ཨེཊ་ཌྲོར་སྒྲིན། pyruvate kinase
པི་བྱ་ཨེཊ། pyruvate
པི་སི་ཏིན་རུ་ཐྲེ། Pacinian corpuscles
པེཏ་ཊ་ཡི་འཛིན་བ། peptide bond
པེཏ་ཊི་ཏོ་ཟོ། ཐྲེ་ཡ་ཡི་ཁན། peptidoglycan
པེཏ་སིན་སྒྲིན་ཌས། pepsin
པེལ་ཏོན་འཁོར་ལོ། Pelton wheel
པོ་ཏྲོང་མ། པོ་ཏོང་མ། wasp
པོག་ཚི། (ཨེ་པོག་འབྱར་ཚི།) epoxy
པཱུཎ། pound
དཔར་སྒྲིག amplitude modulation (AM)
དཔང་རྒྱས་མངོན་གྲུབ། empirical evidence
དཔང་རྒྱས། evidence
དཔར་ཚུལ་ཀྱི་ཕྱུག་ས། imaging paradigm
དཔྱང་ཁར་བ།ཏ་ཕྲེང་། དཔྱང་ཁར་ཏ།ཏང་། biceps muscle
དཔྱང་ཁར་ཏ།ཀཱན། triceps
དཔྱང་ཁར་ཏུས། humerus
དཔེ་ཚད་སྒྱུར་ཆས། sample translator
དཔེ་ཀཏྲ། model
དཔེ་འོས་རླུང་ཀཏྲ། ideal gas
དཔེ་དོས་ཀས་ལས་བཤད། illustration
དཔེར་འོས། exemplar
དཔྱང་ཏ་ཐལ་ཕུང་། chandelier cell
དཔྱང་ཌོ། pendulum
དཔྱང་ལྷེང་། pendent chain
ཐང་ཆུ་འཕྲི་ཀ་ཆས། lawnmower
ཐང་ཐྲུང་ལ་ཏ་བཅས། Permian period
ཐུ་ཟན། microvilli
ཐུ་ཁྱི། fibrous gel
ཐེལ་ཏྲོག AC
ཐེལ་ཏྲོག་ཐྲུན་ཆས། alternator
ཐེལ་ཁྱུ་ཀ་ཏྲོག་ཁྱུན། ཐེལ་ཏྲོག alternating current (AC)
ཐེལ་ལྷོག positive feedback
ཐེལ་འབབ་ལག་འཕྲུལ། juggling trick
ཐེལ་འབབ། juggling

ཐྲོས་ཆུ་བས། incensole acetate
ཐུང་ཀུ། (པཱག་ནད།) lupus
ཐྱི་ཁྲབ་ལྷོས་ཀྱབ་རྒྱས་བཞག་ཁ། general theory of relativity
ཐྱི་ཁྲབ་འཛིན་ཀྱཱག་བཏུན་ཀ། ཀྱ་དས། universal gravitational constant (G)
ཐྱི་ཁྲབ་རླངས་ཀཏྲག་བཏུན་ཀ། ཀྱ་དས། universal gas constant
ཐྱི་ཁྲིམས། general law
ཐྱི་ཁོ་འཕེར་ཁེད་དཀའ་ཚོན་ཁ། སེལ་བྱེད། general-purpose problem-solver
ཐྱི་འགྲེ་མིན་པ། anomaly
ཐྱི་འཕྲོས། formula
ཐྱི་ཐྲེ། generalization
ཐྱི་བཐྲེས་མཉམ་བྱ། generalized equation
ཐྱི་ཚོས་འཐྲུང་བ། abstraction
ཐྱི་དོན་ལྷན་ཁང་། department of public works
ཐྱི་རྣམ། general form
ཐྱི་ཚོགས་འཁལ་ཐྲོད། anti-social behavior
ཐྱི་ཚོགས་འགྱུར་འགོག་རང་གཤིས། social inertia
ཐྱི་ཚོགས་ཥར་ཕེན་དིན་ལུགས། social Darwinism
ཐྱི་ཚོགས་དབར་ཁུ་ཚན་རིག social neuroscience
ཐྱི་མཚན་རྩོག་འཚར། abstract concepts
ཐྱི་ལས་ཁྱད་པར་དབྱིག་པ། deduction
ཐྱི་ལས་བྱེ་ཐག་དབྱིག་པ། ཐྱི་ལས་ཁྱད་པར་དབྱིག་པ། deductive
ཐྱི་ལས་བྱེ་ཐག་དབྱིག་པའི་གཏན་ཚིགས། deductive reasoning
ཐྱི་ནཱ་ཐྲི་ཁ་ཐུན། glioma
ཐྱི་ནཱ་ཐྲི། cornea
ཐྲོད་ལམ་ཀྱི་ཐབས་པའི་འགྱུར་བ། behavior-induced changes
ཐུ་ཛོན་སེམས་ཅན། prosimian
ཐུ་མི་ཁྲིམ་རྒྱད། hominid
ཐུ་མི་ཁྲིམ་ཚན། homininae
ཐུ་མི་ཚོགས་པ། hominini
ཐུ་ཚོལ། wax
ཐུ་དཀར། simian

fluorodeoxyglucose	ཕྱ་ཡོ་རོ་ཏི་ཨོག་ལི་ཀྱ་ཕྱ་མདར་ཐུས།
histoarchitecture	ཕྱང་བྱད་བཀོད་དཔྱིའམ་མ་བཀྲ།
tissue culture	ཕྱང་བྱད་སྐྱེད་ཕྲེལ། ཕྱང་བྱད་གསོ་ཐྲོང་།
major histocompatibility complex (MHC)	ཕྱང་བྱད་འཛོད་ཚད་འདྲེས་ཚིན།
histology	ཕྱང་བྱད་རིག་པ།
biopsy	ཕྱང་བྱད་གསོན་བཏེར།
tissue	ཕྱང་བྱད།
cytotoxin	ཕྱང་དུག
anatomical	ཕྱང་གནས་ཀྱི།
anatomical MRI	ཕྱང་གནས་ཐུད་དཔར།
anatomical imaging	ཕྱང་གནས་དཔར་ཕེན།
anatomist	ཕྱང་གནས་རིག་པ་པ།
anatomy	ཕྱང་གནས། རོ་བཀྲ།
extracellular matrix	ཕྱང་ཕྱི་ཌ་ཁྲང་།
push up	ཕྱད་འདེགས།
fumaric acid	ཕྱམ་ཐྲྀད།
positron	ཕོ་ཁྲང་གློག་རྡུལ། གློག་རྡུལ་ཕོ།
partial positive charge	ཕོ་ཁྲང་ཉེ་ཚེ་བ།
positive charge	ཕོ་ཁྲང།
proton synchrotron	ཕོ་སྒྲོམས་རྡུལ་ཚས།
proton-proton-chain reaction	ཕོ་རྡུལ་དང་ཕོ་རྡུལ་ཀྱི་བསྐར་ཚགས་འདྲེས་འགྱུར།
super proton synchrotron	ཕོ་རྡུལ་ཏག་བཏོད་མཉམ་ཕྲིག་རྡུལ་ཚས།
antiproton	ཕོ་རྡུལ་ལྡོག་རྡུལ།
proton	ཕོ་རྡུལ།
anode	ཕོ་ལྷེ།
gastric gland	ཕོ་བའི་རྒྱན་ཅན།
androgen	ཕོ་མའི་ཁྱད་རྫས།
folate	ཕོ་ལེ་ཏེ།
testosterone	ཕོ་ཏེས་ཊེན་ཏེར།
monophosphate	ཕོ་སི་ཕེཊ་ཆིག་ལྡན།
diphosphate	ཕོ་སི་ཕེཊ་ཉིས་ལྡན།
phospholipid	ཕོ་སི་ཕོ་ལི་ཨེཌ། བོད་མའི་ལི་ཚིལ།
exposure	ཕོག་ཚད། འཕྲད་ཚད།
protein glycosylation	ཕྱི་དཀར་མདར་ཐྲོན།
protein-folding problem	ཕྱི་དཀར་ཡེན་ཡུག་སར་བོག་ཁ། ཕྱི་དཀར་ཡེན་ཚེག་ཁ།
capsid	ཕྱི་ཁོག་ཁ།
peptide hormone	ཕྱི་ཙི་ཏེན་རྫས།
peptide	ཕྱི་ཙི།
protein	ཕྱི་རྫས།
proteasome	ཕྱི་བཤེག་ཕྱི་རྫས།
cloud chamber	ཕྱིན་ཁམས།
macaque monkey	ཕྱེ་ཎ་མེ་ཀཱད།
principle of parsimony	ཕྱོས་ཕྱོང་རྩ་འཛིན།
feynman diagram	ཕ་ཡིན་མེན་དབེ་རིས།
kinetochore microtubules	ཕང་ཙི་འབྱར་མཚམས་ཐུག་ཕྱན།
kinetochore	ཕང་ཙི་འབྱར་མཚམས།
mutually exclusive events	ཕན་ཚུན་འགལ་བའི་ལྷུང་བ།
mutualism	ཕན་ཚུན་གཉིས་པན།
correlation	ཕན་ཚུན་མཉམ་འབྲེལ། ཁྱོས་འབྲེལ།
cross-checking	ཕན་ཚུན་ཞིབ་ཐུར།
translation	ཕབ་ཐུར།
transcription factor	ཕབ་ལེན་རྒྱུན་རྫས།
promoter	ཕབ་བཀྲ་ཐྲེལ་གནས། ཐྲེལ་གནས།
transcription	ཕབ་བཀྲ།
fermentation	ཕབས་ཐྲོད། ཐུང་བསྐལ།
yeast	ཕབས།
phenylketonuria	ཕེ་ན་ཡིལ་ཀི་ཏོ་ན་ཏི་ཅན།
phenylalanine	ཕེ་ན་ཡིལ་ཨ་ལ་ཅིན།
Freudian	ཕེ་རོ་ཡི་ཏྲི་ཐུ་བ།
gelation	ཕེ་གཅུར།
fibrin (la)	ཕེ་བ་ཏིན་ཐྲི།
pump	ཕྱ་མདའ།
airpuff startle stimulus	ཕྱ་བཏོག་ཐྲོང་རྒྱུན།
fumarate	ཕྱ་མ་ཐུ་ཀྱ། ཕྱ་མ་ཀྱ།
musical notes	ཕྱ་ཚད། བཏྱད་མ་རྩ་ཀས།
fructose	ཕྱ་དུ་མདར་རྫས།

ཕོག་སླ་བའི་གནས་བདག	susceptible host
ཕོག་སླ་བའི།	susceptible
ཕོལ་མིག མེ་ལྕེ་འཁོར་ལོ།	ring worm
ཕྱི་རྐྱེན་འགོས་ཉེན་ཅན།	external infectious agent
ཕྱི་རྐྱེན།	external agent
ཕྱི་སྐུལ་ནང་རྒྱུ།	exafference
ཕྱི་སྐྱེད།	exogenous
ཕྱི་ཁྲག	gizzard
ཕྱི་སྒོར་ལྟེ་གནས།	circumcenter
ཕྱི་སྒོར།	circumcircle
ཕྱི་སྒྲོམ།	exoskeleton
ཕྱི་ངོས་རྐྱོང་ཤུགས།	surface tension
ཕྱི་ངོས་ས་བབ་རིག་པ།	surface topology
ཕྱི་དངོས་འགོག་རྒོལ་བ།	anti-realist
ཕྱི་དངོས་འགོག་རྒོལ་རིང་ལུགས།	anti-realism
ཕྱི་དངོས་པོའི་གཏན་ཚིགས།	physical reasoning
ཕྱི་དངོས་སྨྲ་བ།	realist
ཕྱི་དངོས་རིང་ལུགས།	realism
ཕྱི་འཐོར།	explode
ཕྱི་དྲོད་ཅན།	ectotherm
ཕྱི་དྲོད་རང་བཞིན།	ectothermy
ཕྱི་འདྲེན་གྱི་ཤུགས།	output force
ཕྱི་འདྲེན་རྒྱང་ཐག	output distance
ཕྱི་འདྲེན་དབང་རྩ་ཕྲ་གཟུགས།	efferent neuron
ཕྱི་པགས་ཕྲ་ཕུང་།	skin cells of epidermis
ཕྱི་པགས།	epidermis
ཕྱི་རྨེན་རྨེན་བུ།	exocrine gland
ཕྱི་ཚོར།	exteroception
ཕྱི་ཤུགས།	external force
ཕྱི་ཤུན།	ectoderm
ཕྱི་ས། དྲི་ཆེན།	feces
ཕྱིའི།	extrinsic
ཕྱིར་རྒྱུ་འདྲ་བཤུ།	efferent copy
ཕྱིར་འདོན།	extraction
ཕྱིར་བསྡུ་ལྡོག་འགུལ།	withdrawal reflex
ཕྱིར་འཕྲོ་སྐར་སྤྲིན།	emission nebula
ཕྱིར་འབྱིན།	ejaculation
ཕྱིར་གཡོ་དབང་རྩ། ཕྲེད་གཡོ་དབང་རྩ།	abducens nerve
ཕྱིར་གཡོ་དབང་རྩ། ཕྲེད་གཡོ་དབང་རྩ།	abducent
ཕྱིས་འབྱུང་ནད་འགོག་ཡ་ལན།	acquired immunity response
ཕྱིས་ལོང་།	non-congenitally blind
ཕྱེ་བའི་འཇིག་རྟེན།	open universe
ཕྱེ་བའི་མ་ལག	open system
ཕྱེད་ཁྲིད་དངོས་རྫས།	semiconductor
ཕྱེད་གླིང་།	peninsula
ཕྱེད་བྲལ་ཟུང་སྐར།	semidetached binary
ཕྱེད་ཟད་དུས་ཡུན།	half-life
ཕྱེད་གསལ་མེ་ལོང་།	semi-mirror
ཕྱོགས་ཀྱི་དྲན་པ། ཕྱོགས་དྲན།	spatial memory
ཕྱོགས་གཅིག་འདེམས་སྒྲུག	directional selection
ཕྱོགས་ཆ་བཞི་ལྡན་མཁའ་དབྱིངས།	four-dimensional space
ཕྱོགས་ཆ།	dimension
ཕྱོགས་མཉམ།	isotropic
ཕྱོགས་ལྡན་སྡོམ་ཐོབ།	vector sum
ཕྱོགས་ལྡན་སྡོམ་རྩིས།	vector addition
ཕྱོགས་ལྡན་འབོར་ཚད།	vector quantity
ཕྱོགས་བསྡོམས་སྒྲིག་རིས།	cumulative histogram
ཕྱོགས་བསྡོམས།	summation
ཕྱོགས་འབོར་དངོས་པོ།	vector
ཕྱོགས་འབོར་དངོས་པོའི་གྲུབ་ཆ།	components of vector
ཕྱོགས་འབྱེད་གསལ་ཆ།	spatial resolution
ཕྱོགས་མི་མཉམ།	anisotropic
ཕྱོགས་མེད་འབོར་ཚད།	scalar quantity
ཕྱོགས་ལྷུང་།	bias
ཕྱོགས་ལྷུང་དཔེ་འདེམས།	biased sampling
ཕྲ་སྐུད་རྣམ་གཞག	string theory
ཕྲ་སྐུད།	microwire
ཕྲ་གླིང་།	clarinet
ཕྲ་དངོས་ལྗིད་ནོམ་རིགས་རྫས།	microbiome genes
ཕྲ་དངོས་ལྗིད་ནོམ།	microbial genomes

ཟུང་ཚ་བགོས། ཟུང་ཁྱེས་རིམ།	cell division
ཟུང་ཕྲི་ལྡན།	unicellular
ཟུང་ཏྲག་ཥིད།	cytotoxicity
ཟུང་བརླ་འཕྲིན།	cellular signal
ཟུང་ནང་འཁོད་འདུས་རྡུལ།	intracellular molecules
ཟུང་ནང་འཇིན།	endocytosis
ཟུང་རྩམ་གཞུང	cell theory
ཟུང་གྲོ་ཁྱས་ཀྱི་བར་འཚང་།	cell-protein insulation
ཟུང་ཕྱི་འཁོད་གཟར་ཚ།	extracellular gradients
ཟུང་ཕྱི་འཇིན།	exocytosis
ཟུང་ཕྱི་ཡིན།	cell wall
ཟུང་ལྟེ།	cell cytoplasm
ཟུང་མང་ལྡན་གྱི་རྒྱུ་དངོས།	multicellular organism
ཟུང་མང་ལྡན།	multicellular
ཟུང་ཚོན་ཐྲོན།	cell staining
ཟུང་དིད་པ།	atrophy of cells
ཟུང་དམ་བཅེ་འབྱིན་རྩྭ།	cellular respiration
ཟུང་ཕུས།	cell body
ཟུང་།	cell
ཟུ་བཅེ་གཏས་བཅས།	microstate
ཟུ་བཅེ་འཕེལ་འགྱུར།	microevolution
ཟུ་ཐུག	capillary
ཟུ་ཐུག་ཏུ་བ།	capillary action
ཟུ་ཐུག་ཐུ་ཀ	capillary tubes
ཟུ་ཐུག་རང་གཤིས།	capillarity
ཟུ་ཚེ་ལྷར་འཇོན་པ།	cytoplasmic determinant
ཟུ་ཚེ།	cytoplasm
ཟུ་ཚོས་ཐྲི་ཨ་པ།	cytochrome b5
ཟུ་གཟུགས་ཀྱི་དངོས་རིག་པ་བ།	microbiologist
ཟུ་གཟུགས་ཀྱི་དངོས་རིག་པ།	microbiology
ཟུ་རིས།	micrograph
ཟུ་རྒྱབས་འཁྱོད་འཕྲོ།	microwave radiation
ཟུ་རྒྱབས།	microwave
ཟུ་ཀྱན་མདར་ཐུན།	cellulose
ཟུ་ཤེལ་མཐོང་ཚད་ལས་ཟུ་བཅེ་རིམ་པ།	submicroscopic level
ཟུ་དངོས་ཕྲིད་ཆོས། ཟུ་ཁོ་ཁ།	microbiome
ཟུ་དངོས་འདུས་ཚོགས།	microbiota
ཟུ་དངོས་ཟུང་ཕྱང་།	microbial cells
ཟུ་དངོས་འཚོལ་མཁན།	microbe hunters
ཟུ་དངོས་རིགས་ཐུན།	microbial gene
ཟུ་དངོས།	microbe
ཟུ་བཅུད།	micronutrient
ཟུ་ཆུང་།	subdwarf
ཟུ་ཆུང་ཟུང་ཕྱང་།	midget cell
ཟུ་འདར།	microtremor
ཟུ་རྡུལ་ཀྱི	subatomic
ཟུ་རྡུལ་དངོས་ཁམས་རིག་པ་བ།	particle physicist
ཟུ་རྡུལ་དངོས་ཁམས་རིག་པ།	particle physics
ཟུ་རྡུལ་བཏུབ་ཆས།	particle collider
ཟུ་རྡུལ།	subatomic particle
ཟུ་པར། ཟུ་རིས།	photomicrograph
ཟུ་ཕྱི་ཁོལ།	cell membrane
ཟུ་ཕྱི་དངོས་རིག་པ།	cell biology
ཟུ་ཕྱི་ཁྱད་འགྱུར།	cell differentiation
ཟུ་ཕྱི་འཁོར་རྒྱུན།	cell cycle
ཟུ་ཕྱི་ཁ་ཆུ་ཁམས།	cell's aqueous environments
ཟུ་ཕྱི་རིམ་པ།	cellular level
ཟུ་ཕྱི་ཀས་བཏགས་བཅས་པའི་ བཏ་འཕྲིན་འདུས་རྡུལ།	cell-coded signal molecule
ཟུ་ཕྱི་ཁྱབ་ཕྱིན།	cytokinesis
ཟུ་ཕྱི་ཁྱབ་ཕྱགས་ས་བཀྲ། ཟ་ ཕྱི་བཀོད་དབྱིབས་ས་བཀྲ	cytoarchitectonic map
ཟུ་ཕྱི་ཐྲོམ་ཏས་ཀྱི་ཐུག་ཟན་ ཏ་ཚོགས།	microtubule cytoskeletal network
ཟུ་ཕྱི་ཐྲོམ་ཏས་ཀྱི་ཐུག་ཟན།	cytoskeletal microtubules
ཟུ་ཕྱི་ཐྲོམ་ཏས།	cytoskeleton
ཟུ་ཕྱི་བརྒྱུད་པའི་ནད་འགོག་ ཡ་ལན།	cell-mediated immune response
ཟུ་ཕྱི་བརྒྱུད་པའི་ནད་འགོག་ ནང་བཞིན།	cell-mediated immunity
ཟུ་ཕྱི་གཅིག་ལྡན་གྱི་ཕྲུ་དངོས།	unicellular organism

སྒ་གཡེ།	microscope
སྒ་གཞིན་རྩམ་གཞུང	germ theory
སྒ་གཞིན།	germ
སྒད་པོག (ཨིག་ལྡན།)	tangent
སྒད་པོག་མཐོན་གས་ཚད།	tangential speed
སྒྲམ་རྩས།	cartilage
སྐེད་ཐྲེལ་གློག་ལམ།	series circuit
སྐེད་ངོས།	transversal
སྐེད་ཕྱོགས། རྒྱང་ཕྱོགས།	lateral
འཕགས།	bouncing
འཕགས་ཚོས་བརྡ་ཕྱིག	coding salience
འཕང།	spindle
འཕང་སྟེ།	spindle pole
འཕང་དབྱིབས་མེ་རྒྱུད།	fusiform gyrus
འཕང་མ་སྒ་གཟུགས།	spindle neuron
འཕང་ཙི།	spindle fiber
འཕང་གཟུགས་གངོ་ཁྱེ།	fusiform face area (FFA)
འཕང་གཟུགས་སྒ་ལྷང།	spindle cell
འཕར་ཤུ།	pulsar
འཕར་ཤུ།	pulsating star
འཕར་འཁྱལ་གཏོང་འགོག	on and off pulses
འཕར་ཐུ།	beat
འཕར་མཚོང་གི་ཐུན་ཡོད།	spike frequency
འཕར་མཚོང་དང་ར་བའི་དུས་མཉམ་རང་བཞིན།	spike-field synchrony
འཕར་བརྡ།	impulse
འཕར་འབོད་སེམས་ནད།	manic-depressive disorder
འཕར་ཆུ་ཐུ་མོ།	arteriole
འཕར་ཆུ་ཀཱུ་བོ།	aorta
འཕར་ཆུ་ཐ་ལྡན།	atherosclerosis
འཕར་ཆུ།	artery
འཕར་ཆུའི་ལྷགས་ཤིམ།	arterial stent
འཕྱར་འཁོར།	flywheel
འཕྱར་གོས། ཀཱཏོ་གོས།	wingsuit
འཕེན་གཏོང་མཐོན་ཚད།	launching speed
འཕེན་གཟུགས།	projectile
འཕེལ་འགྱུར་ལྷུ་དངོས་རིག་པ།	evolutionary biology
འཕེལ་འགྱུར་བཀོད་ལམ།	evolutionary track
འཕེལ་འགྱུར་ཆེན་མོ།	macroevolution
འཕེལ་འགྱུར་བྱེད་པ།	evolve
འཕེལ་འགྱུར་དབྱེ་བཐུ་པ།	evolutionary taxonomist
འཕེལ་འགྱུར་དབྱེ་བཐུ་རིག་པ།	evolutionary taxonomy
འཕེལ་འགྱུར་ལྷ་པ།	evolutionist
འཕེལ་འགྱུར།	evolution
འཕེལ་མཆེད། འཕེལ་ཁྱབ།	proliferate
འཕེལ་བའི་ཕེ་ཁྱགས།	constructive interference
འཕོ་འགྱུར།	transition
འཕོ་སི་ཟླ་རི་རྒྱབ་མཚོང།	Fosbury flop
འཕྱུར་རྒྱབས།འཕྱོ་ཆུབས།	leap tide
འཕྱོ་ཁྲེགས།	floating platform
འཕྱོ་ཕྲེང།	flotation
འཕྱོ་ཕྲེང་རྩ་འཛིན།	principle of flotation
འཕྱོ་ཆུབས།	spring tide
འཕྱོ་ཁྱགས།	buoyancy
འཕྱོ་ཁྱགས།	buoyant force
འཕྱང་གཡེ།	contact lens
འཕྱལ་ཐོབ་ནད་འགོག་ཉམས་ཟློན་ཀྱི་རྩིགས་འདུས། (རེག་དྲུག་གཉན་ནད།)	Acquired Immune Deficiency Syndromes (AIDS)
འཕྱལ་བའི་རིག་པ།	hedonics
འཕྱལ་གཅོན། (ཌག་གཅོན།)	acute stress
འཕྱལ་འཛིན་ཌན་པ།	immediate memory
འཕྲི་ཀྱབ་གཞི་མདོག	subtractive primary color
འཕྲི་ཀྱབ་ཡན་ལག་ཁ་དོག	subtractive secondary color
འཕྲི་ཕྱོག	negative feedback
འཕྱལ་འཁོར།	engine
འཕྱལ་ཆས་བཟོ་པ།	mechanic
འཕྱལ་ཆས།	machine
འཕྱལ་རིག་རྩལ་བཏོད།	artificial intelligence
འཕྱལ་རིག་པ།	technologist
འཕྱལ་རིག། འཕྱལ་རྩལ། འཕྱལ་ཆས།	technology

བདུན་ཀློ་ཁ།	mechanical wave
བདུན་ལས་པ། བདུན་བཟོ་བ།	technician
འཕྲད་ཀྱི་ཕྱུ་བའི་གླང་ཞོ།	lateral geniculate nucleus (LGN)
འཕྲད་ཀྱི།	horizontal
འཕྲད་ཁ། (འཕྲད་གཞགས་ཀྱི་རྒྱས་པ།)	cross section
འཕྲད་ཁྱབ་ཞིབ་འཇུག	cross-sectional study
འཕྲད་གླིང་།	fife
འཕྲད་རླུང་ཆུ་རླུན།	cross-stream
འཕྲད་རླུང་ཕྱུགས་པ།	crosswind
འཕྲད་རླུག་འཕར་རྒྱ།	diagonal artery
འཕྲད་ཆ།	horizontal component
འཕྲད་ཐིག	horizontal line
འཕྲད་ཐིག	latitude
འཕྲད་མདའ།	horizontal axis
འཕྲད་ཞབས་ཁམས་ཅིག་གླང་ཞོ།	basolateral amygdala
འཕྲད་ཁྲན་ལས།	transverse wave
འཕྲད་ཤིང་། འཕྲད་རིས།	horizontal bar
འཕོ་གཏོང་ནུས་ཚད།	emissivity
འཕྲོ་ཐིག	emission lines
འཕྲོ་ཚད།	luminosity
འཕྲོ་ཟེར།	ray
འཕྲོ་ཁལ། (འཕྲོས་བའི་འོད་ཁལ།)	emission spectrum
འཕྲོ་ཁྱགས།	luminance
འཕྲོད་བསྟེན་ཕྱུ་ཐྲོང་།	health care
བ་སྐྲའི་ལྷ་ལྟང་།	hair cell
བ་འབྲུམ།	cowpox
བཀ་ཉལ། ཞི་བར་བྱེད་པ། (སྲིན་འབྱ་ཞི་བ།) / མི་གྱང་བ། མི་གྱང་བ་བྱེད་པ།	inactivation
བཀ་འབྲུ།	starch granules ($C_6H_{10}O_5$)
བཀ་ཚི།	starch
བཀ་ཞའི་གནས་ཤར་བས།	dormancy
བར་ཚན་ཡར་ཡིན་ཡི།	messenger RNA (mRNA)
བར་ཚན་ཡར་ཡིན་ཡི།	mRNA
བར་ཀན།	phlegm
བར་ཁྱེའི་ཕྱི་ཁྲན། བར་ཁྲན།	myelin sheath
བར་ཁྱེས་བཏབས་པའི་བཙན་ཐྲེལ་ཁ་ཕྱན།	myelinated axon
བར་ཁྲན་གྱུར་རིམ།	myelination
བབས་ཐག	downrange
བབས་ཚོར་ཀྱི།	proprioceptive
བབས་ཚོར་ལྷ་ལེན་པ། བབས་འགྱུར་ལྷ་ལེན་པ།	proprioceptor
བབས་ཚོར།	proprioception
བབས་རྟགས།	neap tide
བར་འཕྲིན། ཐུ་འཕྲིན།	cataract
བར་ངོ།	interphase
བར་རྡུལ་གྲར་མ།	neutron star
བར་རྡུལ་ཅམས་པའི་ཁོངས་ཀྱི་གནས།	neutron degeneracy pressure
བར་རྡུལ།	neutron
བར་ཁནས་གླང་ཆ། བར་གླང། གླང་རིམ་བར་མ།	diencephalon
བར་ཁནས་ཐུ་ཁན་ཁས།	interneuron
བར་པཁས་ཕྱང་བྱེད།	dermal tissue
བར་པཁས།	dermis
བར་བཅད་ས་མཇུན་པར།	padded dashboard
བར་ཁྱེ།	mesothelium
བར་མཚམས།	interval
བར་འཚང།	insulation
བར་ཤུགས། བར་འཚང།	interventions
བར་རིམ།	sub-acute phase
བར་ལེན།	neutrophil
བར་ཁྱན།	mesoderm
ཐུ་ཁ་ནས་ཡོ།	black hole
ཐུ་ལྕོ་ལོ་ཁས།	uterine wall
ཐུ་ཚས་བློ་ཁྱེ་ལྷན།	fuel cell
ཐུ་ཚས་བསྲེ་ཚད་ཁས།	fuel economy
ཐུ་ཚས།	fuel
ཐུ་ལ་ལྷུར་ཚད་ཁ་ཞེ། (པེ་ཨེཆ།)	pH
ཐུ་ལ་ལྷ།	base
ཐུ་ལ་ཚས་ཁྱུ་ལམ།	sodium channels
ཐུ་ལ་ཤེད།	basicity
པེ་ལྷབས་ཅན།	mucous

བེ་སྦྲང་མ།	mucus
བེ་ཤིང་།	oak tree
བེད་མེད་རྒྱས་པ།	useless energy
བེད་ཡོད་རྒྱས་པ།	useful energy
བེམ་རྫས།	substance
བེམ་གཟུགས་ཀྱི་རླངས་མ།	matter waves
བེམ་གཟུགས།	matter
བེམ་བཤེར། རོ་བཏྱད།	autopsy
བོ་རོ་ཀའི་ཞུལ།	Broca's area
༡ བོང་མ་ཚད། རྒྱོང་ཚད། ༢ ཐུན་ཀྱི།	volume
བོང་མ་ཚད་ཕྱི།	a unit volume
བོང་ཚད་རེའི་རྒྱ་ཁྱོན།	area per volume
བོར་བརྒྱགས་ཀྱང་ཞོ།	missing data
བྱ་ཐབས་ཏན་པ།	procedural memory
བྱ་བའི་ཀྱགས། ལས་ཀྱགས།	action force
བྱ་བར་མ་ཕྱགས་པ།	inactive
བྱ་བར་ཕྱགས་པ།	active
བྱ་མ་ཕྱི། འཕྱར་རྒྱས་ནགས་ཕྱི།	flying squirrel
བྱ་མི།	bird people
བྱ་མེད་རྒྱས་པ། མཚ་གནས་རྒྱས་པ།	resting potential
བྱ་ཡི་ཐྲ་མ་དབང་པོ།	bursa organ of birds
བྱ་ལན་ཀྱགས།	reaction force
བྱ་ལན།	reaction
བྱང་རྩེ།	north pole
བྱང་ཅ།	plate
བྱང་ལོད།	aurora borealis
བྱང་ལོད།	northern lights
བྱིས་དུས།	infancy
བྱིས་པ།	child
རྒྱ་དཔེ་གླིང་ཟན།	coral island
རྒྱང་རྒྱལ། རང་སྲོང་གང་ཧར།	arbitrary
རྒྱང་བ་ཀུན་འདུས།	exhaustive events
རྒྱང་བ།	event
རྒྱང་བའི་ཏན་པ།	episodic memory
རྒྱང་བའི་མཐ་མཚམས།	event horizon
རྒྱང་འཕེལ་ལོད་བར།	event-related optical signal (EROS)
རྒྱང་བབས་ལེའུ།	Book of Genesis
རྒྱར་གླིང་ཨེ་ནི་ཝེ་ཏཱ།	Eniwetok atoll
རྒྱར་གླིང་།	coral atoll
རྒྱར་ཞིང་།	coral reef
རྒྱ་ཐོག (རྒྱ་ཐང་ཐོག་མ།)	cataglyphis
རྒྱད་མཐུན།	analogy
རྒྱད་རྒྱས།	effect
༡ རྒྱད་ལས། ༢ ལྷོས་ཐབས།	function
རྒྱད་ལས་ཁབ་ལེན་མཉན་འདར་དཔར་ཞེན།	functional magnetic resonance imaging (fMRI)
རྒྱད་ལས་ཉམས་པ།	dysfunction
རྒྱད་ལས་དང་འཕྲེལ་བའི་དབང་རྩལ་ཕྱང་གནས་རིག་པ།	functional neuroanatomy
རྒྱད་ལས་ཐུད་བདར།	fMRI
རྒྱད་ལས་འཕྲེལ་མཐུད།	functional connectivity
རྒྱད་ལས་ཚོམ་གཞི། ལས་འཕྲར་ཚོམ་གཞི།	functional unit
རྒྱད་ལས་ལོག་པ།	malfunction
རྒྱས་འཕོད་ཉེ་རིགས།	exotic species
ཟག་ཚ་གནས་འཚོལ།	echolocation
ཟག་ཚ།	echo
ཟག་ཐྲིའུ།	finch
ཟང་གི་དབང་རྩ།	thoracic nerve
ཟང་གི་མ་ཁུལ།	thoracic region
ཟིན་པའི་གློག་རྡུལ།	valence electron
ཟེད་ཟ། ཚོང་ཟ། སེམས་བརྡུད།	trauma
ཟེད་ཟའི་ཐེས་འཐབས་སེམས་ཀན་ཏེའི་ཐེས་འཐབས་ཀན་ཏེའི་ལྟེས།	posttraumatic stress disorder
བློ་མེད་རང་བཞིན།	absent-mindedness
བློ་ཀས།	counseling
ཟུ་ཡི་ཐུལ།	bible
ཟླ་མར་བསྡུར་ཟོང་། ཟླ་ལ་ཟོང་།	balmer series
ཟེ་ཏ་ཀྱད་པ། ཟེ་ཀྱད།	beta strand
ཟེ་ཏ་ཏྲལ་ཚས། ཟེ་འཕྲིན་ཏྲལ་ཚས།	betatron
ཟེ་ཏ་ཏྲལ།	beta particle
ཟེ་ཏ་འཕྲ་ཟེར།	beta ray

རྦེ་ཏ་ཤེའུ་གཟུགས། རྦེ་ཤེའུ།	beta sheet
རྦེ་ཏ།	beta
རྦེ་ཟླ་ཟུང།	B-cells
རྦྲེ་སི་ཕོ་སི་ཕོ་ཐྲེ་ཡེ་སི་ཌེ་ཏི།	bisphosphoglycerate
རྦེ་ཏ།	bit
རྦེ་ལ།	bel
རྦོ་སོན་ཟླ་རྡུལ།	boson
དབར་དཀར་ཁྱུལ་ཕྱི།	IL-2 (interleukin)
དབང་འཁྲུལ་ལྷན་ཚོར།	pseudohallucination
དབང་འཁྲུལ།	hallucination
དབང་བཏང་རྒྱུ་འཚག	sensory gating
དབང་ཚོ་དོད་ཐུལ། དབང་ཚོ་དོད་དེམ།	organogenesis
དབང་ཚོ་ཐོ་འཕྲུགས།	organ transplantation
དབང་ཚོ་ཕྱིན་མཁན།	organ donor
དབང་ཚོ། ཡུས་ཀྱི་དབང་ཚོ།	organ
དབང་ཚའི་མ་ལག	organ system
དབང་ཟླ།	organelle
དབང་མེད་ཞེན་ཁོར་འཁྲུགས་ཐྲོན།	obsessive compulsive disorder
དབང་མེད།	compulsive
དབང་ཁུ་ཁྲག་ཟུག་ཀཱེས་ཐྲེལ།	neurovascular coupling
དབང་ཁུ་རྒྱུས་ཐབ།	nerve cord
དབང་ཁུ་ཆ་ལག	accessory nerve
དབང་ཁུ་ཆགས་ཐུལ།	neurogenesis
དབང་ཁུ་ཉམས་ཐྲོན། དབང་ཁུ་ཉམས་པའི་འཁྲུག་ཐྲོན།	neurodegenerative disorder
དབང་ཁུ་ཉམས་རྒྱད་ཀནས་སྐད།	neurodegenerative condition
དབང་ཁུ་ཉེས་དུག	neurotoxin
དབང་ཁུ་ལྟེ་བའི་མ་ལག	central nervous system (CNS)
དབང་ཁུ་དང་ཀ་ཐྲེམ་ཐྲེལ་མཚམས།	neuromuscular junction
དབང་ཁུ་ནང་མེན་བཤད་ཀྱོང།	neuroendocrine signaling
དབང་ཁུ་ནད་འགོག་རིག་པ།	neuroimmunology
དབང་ཁུ་བར་ལེན་ཞིབ་འཇུག	neuroimaging studies
དབང་ཁུ་དཔར་ཚས། དབང་ཁུ་པར་པ།	neuroimager
དབང་ཁུ་དཔར་ཐུལ་ཀྱི་ཡིག	neuroimaging paradigm
དབང་ཁུ་ཐྲོག་འདུས་བྱ་བ།	cephalization
དབང་ཁུ་ཟླ་ཟུང།	nerve cell
དབང་ཁུ་ཟླ་ཀཱུ་ཀ་ལ་ལག	neuronal system
དབང་ཁུ་ཟླ་ཀཱུ་ཀ།	neuron
དབང་ཁུ་འཕྲིན་པ།	neurotransmitter
དབང་ཁུ་ཐུག་ཀྱེ་ས་བོན་ཟླ་ཟུང།	germinal neuroepithelium cells
དབང་ཁུ་མ་ལག	nervous system
དབང་ཁུ་ཚན་རིག	neuroscience
དབང་ཁུ་ཚན་རིག་པ།	neuroscientist
དབང་ཁུ་ཀཀ་བཅོས་སྨན་པ།	neurosurgeon
དབང་ཁུ་སོན་ཕྱེ།	neurospora
དབང་ཁུ།	nerve
དབང་ཁུའི་ཕྱེ་དངོས། དབང་ཁུའི་ཕྱེ་དངོས་རིག་པ།	neurobiology
དབང་ཁུའི་འཁོར་འཕྲོས་བྱ་བ།	rhythmic neural activity
དབང་ཁུའི་མཉེན་གཏིས།	neuroplasticity
དབང་ཁུའི་ལྷོ་ལ	neural fold
དབང་ཁུའི་ལྷན་མཚམས།	neural plate border
དབང་ཁུའི་ལྷན།	neural plate
དབང་ཁུའི་ཐག་རན། དབང་ཁུའི་ཉ་ཀ་མ།	nerve fiber
དབང་ཁུའི་མཐུད་མཚམས།	synapse
དབང་ཁུའི་ཏ་ཚོགས།	neural network
དབང་ཁུའི་ནང་རྒྱེན།	neuroendocrine
དབང་ཁུའི་ནད།	neuropathy
དབང་ཁུའི་ཕྱི་ཁྲི།	neuropeptide
དབང་ཁུའི་ཕྱང་བྱད།	nervous tissue
དབང་ཁུའི་ཕྱང་ཀནས་རིག་པ།	neuroanatomy
དབང་ཁུའི་འཕར་བཤད།	nerve impulse
དབང་ཁུའི་འཕྲིན་ཀྱོང་བྱ་བ།	neurotransmission
དབང་ཁུའི་ཐུ་ཀྱ།	neural tube
དབང་ཁུའི་སྨན་ཐྲོངས། དབང་ཁུའི་སྨན་ཐྲོངས་རིག་པ།	neuropharmacology
དབང་ཁུའི་ཁུ་འདུས།	nerve center

དབང་རྩའི་རྩ་བ།	nerve roots
དབང་རྩའི་མཚན་མཉྱོག	neuronal synchronization
དབང་རྩའི་འཚར་གྱེད་གྱུར་ཁྲན་ཁྲག	neural growth cone
དབང་རྩའི་ཌེ་བ།	neural crest
དབང་རྩའི་ཐྲོན་ལམ།	neural oscillation
དབང་རྩའི་གསོ་རིག	neurology
དབང་རྩས་ཁྱབ་པའི་རྒྱ་ཁྱོན།	dermatomes
དབང་ཚོར་འགྱལ་ཐྲོད་ཀྱི་ཀླུང།	sensorimotor cortex
དབང་ཚོར་ཆ་འཛིན།	sensory information
དབང་ཚོར་ནང་འཛུག་ དབང་ཚོར་ནང་འཇུག	sensory input
དབང་ཚོར་མཁོ་ལེན་པ།	sensory receptor
དབང་ཚོར་དབང་རྩ་ཐུ་ཁ་ཁྲག	sensory neuron
དབང་ཚོར་དབང་རྩ།	sensory nerves
དབང་ཚོར་མ་ལག	sensory system
དབང་ཚོར་རྩ་འདུས།	sensory ganglia
དབང་ཚོར་ཚབ་ཐེབ་དབང་རྩའི་མཉེན་གཡོས།	cross modal neuroplasticity
དབང་ཁྲག་མ་ལག	neural system
དབང་ཡེས།	sensory perception
དཀྱག་ཀྱི་རྒྱ་ཚད།	respiratory rate
དཀྱག་ཆད།	apnea
དཀྱག་ཐུང་།	shallow breath
དཀྱག་ཐུང་།	shallow breathing
དཀྱག་མཁ་ཐུང་བ།	tachypnea
དཀྱག་མཁ་རིང་བ།	hyperpnoea
དཀྱག་དཀྱང་བ། དཀྱག་འབྱིན་པ།	exhale
དཀྱག་འབྱིན་རྒྱན།	breathing
དཀྱག་འབྱིན་རྒྱན།	respiration
དཀྱག་བཆོག	dyspnea
དཀྱག་བཆོག	hyperventilation
དཀྱག་བསད་ཁ།	asthma
དཀྱས་ཀྱི་ཡུ་བའི་ལྷུ་ཁྲག་ཁ།	medial geniculate body
དཀྱས་ཁྱིམ།	area centralis
དཀྱས་ཁ་ནས་ཚོར་བཟློག	central sensitization
དཀྱས་ཙེག་ དཀྱས་ཁ་ཁྲག	centroid
དཀྱས་ཡུར།	central canal
དཀྱངས་ཏ་ཁ།	note
དཀྱངས་རིམ།	musical scale
དཀྱངས།	tune
དཀྱ་ཁ་དཀྱིངས་ཕ་ལུང་།	rod
དཀྱ་ཁ་ཙེད།	cricket
དཀྱ་ཁ་ལིན།	bacillus
དཀྱེ་ཚོད།	appraisal
དཀྱེ་བཟླ། དཀྱེ་བཟླ་རིག་པ།	taxonomy
དཀྱེ་འཕྲད་ཀྱི་ཁྲིམས།	law of segregation
དཀྱེ་ཞིབ་བྱེད་པ།	analyze
དཀྱེ་ཞིབ་ཞིབ་བཟང། དཀྱེ་ དཀྱད།	analytic studies
དཀྱེ་ཞིབ། བཟང་ཞིབ།	analysis
དཀྱེ་སེལ་བྱེད་པ།	process (v)
འབབ་ཐཙོས།	coast
འབབ་ཕྱུན།	cascade
འབག་བཙོག	pollution
འབར་སྲེག	combustion
འཕ་ཁྲན་།	wormhole
འཕ་ཚྭན།	pesticide
འཕ་ཀས་མ་ཀལ།	trilobite
འཕད་འགོར།	propeller
འཕད་ཚས།	thruster
འཕད་ཀ་ཏོང་།	pump
འཕད་རོལ་ཕྱ་ཀུ	organ pipe
འཕད་རོལ། (རོལ་ཚས་ཀྱི)	organ
འཕད་ཀྱགས།	thrust
འཕར་ཕྱེས།	budding
འཕར་ཁ།	flange
འཕར་ཀྱ	positive curvature
འཕར་མིག	bulging eye
འཕར་ཁ་ཐུག་ཁོ་མ།	superior colliculus
འཕར་ཁ་ཐུག་མེ་ལོང་།	convex mirror
འཕར་ཁ་ཐུག	colliculus
འཕས་ཐ།	meristem
འབོག་ཟིན།	absence seizure
འབོར་ཚ།	quantity

ཤ་བ། ཤ་བ།	goiter
ཤ་ཚྭ།	iodized salt
ཤུ་ཁམ།	bubble chamber
ཟག་བཅོག	contamination
ཟར་ཚག	ignition spark
ཟལ་ནག	bicep femoris
ཟྭ་རོན་འཁྱལ་ཐྲོད།	Brownian motion
ཟྭ་རོན་གཡོ་འཁྱལ།	Brownian movement
ཟུ་ཀུ	duct
ཟུ་ཀའི་ཕྱང་བྱང་མ་ཡིག	vascular tissue system
ཟུག་ཀོང་ལྷོད་ཙ་ཁྲེང་མ།	superior vena cava (precava)
ཟུག་ཀོང་ལྷོད་ཙ་འོག་མ།	inferior vena cava (postcava)
ཟུག་ཀོང་ལྷོད་ཙ།	vena cava
ཟུག་ལྷོང་།	vacuole
ཟུག་གདན།	pulvinar
ཟུག་ལྡན་དབང་པོ།	vestibular organ
ཟུག་ལྡན་ཚོར་རྟེད།	vestibular sensors
ཟུག་པི་མཁལ་གསུམ་ཀྱི་ཀུན་ཕིག	hypothalamic-pituitary-adrenal (HPA) axis
ཟུག་པི་བསམ་སེའུ་གསུམ་ཀྱི་ཀུན་ཕིག	hypothalamic-pituitary-gonadal (HPG) axis
ཟུག་མེད་ཁ་ཤིང་།	bryophyte
ཟུག་སོན།	endospore
ཟུབ་ཚང་ཟ་ཕུང་།	tubule cell
ཟུབ་ཟན།	microtubule
ཟུབས་ལྷོད་གཡས་ཀྱི་ལྷོག	auricle of right atrium
ཟུབས་ལྷོད་གཡོན་ཀྱི་ལྷོག	auricle of left atrium
ཟུབས་མདུག	AV node (atrioventricular node)
ཟུབས་ཐྲེན།	lenticular cloud
ཟུབས་འབེགས་བློ་ཁྱན།	tunneling current
ཟུབས་སྐད་བར་གྱི་རྒྱབ་ཀྱི་ཤའ་རྩ།	anterior interventricular artery
ཟུབས་ཤེལ།	lenticular lens
ཟུམ་རླུང།	sonic boom

འབོར་འདེམས། (ཡར་-འདེམས་ཟླུག)	r-selection
འབྱར་ཁྲི་ཟླ་ཕུང་།	glial cell
འབྱར་ཚུ་མ་ཡག (འབྱར་ཁྲི་དང་ཚུ་ས་ཕྱི་མ་ཡག)	glymphatic system
འབྱར་རྟལ།	ligand
འབྱར་བཀ་འདྲས་རྟལ།	glue molecule
འབྱར་ཁབྱགས།	colloid
འཕྱི་རྟར་བཞི་ཁནས།	respiratory centers
འཕྱི་རྟར་མ་ཡག	respiratory system
འཚྱང་འགྱར་ཟླ་བ། འཚྱང་འགྱར་ལེགས་ལྟ་བ།	futurist
འཚྱང་ཉིན་དཀའ་ངལ།	potential problems
འཚྱང་ཙ།	progenitor
འཕྱེ་ཁབྱགས།	lysosome
འཕྱོལ་ཐར།	deviate
འཕྱོལ་ཐང་།	deviation
འཐས་འཕྲེལ།	interpreting solution
འཐས་ནད་ཀྱི་རྒྱུ།	carcinogen
འཐས་ནད།	cancer
འཕྲེ་ཀློག་འཚོལ་ཉིས།	dyslexia
འབྲུ་རིམ།	stratum granulosum
འབྲུམ་པ།	smallpox
འཕྲེག་པ།	prune
འཕྲེག་པ།	weed out
འཕྲེང་ཌ།	flagellum
འཕྲེལ་ཚགས་གསལ་ལྷོང་། (ཐ་ལྷ་འཕྲེལ་ཚགས་པའི་ལྷོང་བ་གསལ་བོ།)	coherent conscious experience
འཕྲེལ་མཐུད་ཀློག་ཀྱན།	association cortex
འཕྲེལ་མཐུད་དབང་ཙ་ཟླ་གཟུགས།	association neuron
འཕྲེལ་མཐུད་མ་ཁུལ།	association area
འཕྲེལ་འདོགས་ཤེས་ལྷོང་།	associative learning
འཕྲེལ་གནས་ཟུང་ཁྲུན།	contact binary
འཕྲེལ་གནས་ལྷོག་ཤིང་།	coordinate axis
འཕྲེལ་གནས།	coordinate
འཕྲེལ་ཐྲེའུ་དབང་ཙ།	neural correlate
རྩིད་དབྱུག་ཟོ་ཚོ།	billiard ball
རྩིད་དབྱུག་ཁྱེད་ཆོ།	billiards

ཟེར་ནོ་ལི་ཡི་རྩ་འཛིན།	bernoulli's principle
ཟོ་ཡཱ་ཀྱི་ཀཏན་ཁྲིམས།	boyle's law
W ཟོ་ས་ཏན་རྡུལ།	W boson
Z ཟོ་ས་ཏན་རྡུལ།	Z boson
ཟོ་ས་ཏན་ཀཱི་རྡུལ།	fundamental bosons
སྦྱིན་ཥིཁ	donor mouse
བྱོར་ཀྱབ་ཁྲང་ཅན།	synthetic vesicle
བྱོར་ཀྱབ། བྱོར་ནེའུ།	synthesis
བྱོར་འགྱབ་སྒོན་ཌས། བྱོར་སྒོན།	synthase
བྱོར་བྱང་།	nurture
བྱོར་འབྱེད།	splicing (RNA processing)
ཟླར་ཥོཁ	flypaper
ཟྭེད་པ།	anesthesia
ཟྭེད་སྨན་སྨན་པ།	anesthesiologist
ཟྭེད་སྨན་སྨན་ཞབས།	anesthetist
ཟྭེད་སྨན་རིག་པ།	anesthesiology
ཟྭེད་སྨན།	anesthetic
ཟླུམ་ཁྲིད་།	embryo
ཟླུམ་ཁྲིད་བསྡུར་རིག	comparative embryology
ཟླུམ་ཁྲིད་དབང་ཅེའི་ཟླུ་ཀྱ།	embryonic neural tube
ཟླུམ་ཁྲིད་འཚར་སྐྱེ།	embryogenesis
ཟླུམ་ཁྲིད་རིག་པ།	embryology
ཟླེལ་བའི་རིགས་ཌས།	linked genes
ཟླེལ་ཟློར་འཐད་པོ།	strong interaction
ཟླེལ་ཟློར་བྱ་བ།	interaction action
ཟླེལ་ཟློར་ཞན་པོ།	weak interaction
ཟླེལ་ཟློར་ལས་ཀ	interaction work
ཟླེལ་ཝེད་ཀེས་ཟློར།	nonassociative learning
མ་ཁྲང་ཁྲག་ཕྱང་།	blood stem cells
མ་ཁྲང་ཁྲག་ཕྱང་།	hematopoietic stem cells
མ་ཁྲང་མེན་པའི་ཕྱང་།	non-stem cells
མ་ཁོཾམས་པའི་གླུལ་ཀྱེན།	unconditioned stimulus
མ་རིན་ལྷོག་རྡུལ།	antineutrino
མ་རིན་ཟླ་རྡུལ། བར་རྡུལ་ཟླ་མོ།	neutrino
མ་རིན་ལེབ་ཏོན།	neutral leptons
མ་ཐྱི། མ་ཀཱི། ཐྱི་མོ།	prototype
མ་འབྱར་ཀྱི། དཔར་འབྱར་ཀྱི།	neonatal
མ་ཚོགས་པའི་འཇུ་ཐྲེད་མ་ཡཀ	incomplete digestive system
མ་ཡི་ཁོ་མི་ཏར།	micrometer
མ་ཡི་ས་ཅར་ཁ་ལྷེ།	Meissner's corpuscle
མ་ཡྱམ་ཟླ་ཕྱང་།	mother cell
མ་ཡཀ	system
མ་ཡཀ་ཁྲག་འཁོར།	systemic circulation
མ་ཡཀ་ཁྲག་ལམ།	systemic circuit
མ་ལིག་ལྷུར་ཚྭ་ཡང་དབྱལ་ སྒྲིན་ཌས།	malate dehydrogenase
མ་ལིག་ལྷུར་ཚྭ།	malate
མ་ལིག་ལྷུར་ཌས།	malic acid
མང་ཁང་ས་ཁལ།	modal class
མང་ཁང་ས།	mode
མང་འགྱུར་རྒྱས་པ།	pluripotent
མང་དཀྲིབས།	polygon
མང་ཟློར། ཟློས་ཌས།	polymer
མང་ཚན།	polynomial
མང་ཚོགས་འཕྲོད་བཅྱེན།	public health
མང་ཟློས་ཕྱི་ཅི།	polypeptide
མཡོ་མོ་ཏ་ལེན།	myomodulin
མར་ཟྱག་གཏན་ཕྱིན།	Marburg virus
མར། (ཁོག་རྡུལ་ཀྱི་རིགས་ཀྱི)	down
མི་མངོན་རྒྱས་པ།	dark energy
མི་མངོན་བཅས་གཟུགས།	dark matter
མི་མངོན་ཟློས་བཏགས།	latent construct
མི་ཏར་སྟོང་ཐྲར་འོག་གི་རྐང་ ངཟྱད་རིག་པ།	submillimeter
མི་ལེ་ཟླ་ངཟྱད་ རྐང་ངཟྱད་རིག་པ།	astronomy
མི་ཏར་ཕེར་ཚ།	nanometer
མི་ཏར།	meter (m)
མི་བརྟན་པ།	transience
མི་བརྟན་པའི་ཚ་མཉམ	unstable equilibrium
མི་ལངས་བཟོས་ཁ།	emulsion
མི་ཅེ་ར་ལོ་ཁོར་ཁ་ཡི་ཏེ་ལྷེ་ ལེན་པ།	mineralocorticoid receptor (MR)

མི་སྣོལ་བའི་བཏུ།	nonoverlapping code
མི་འཕྲོད་ཉེས་ཟློག	allergy
མི་འཕྲོད་ཟློང་ཀྱིན།	allergen
མི་འབོར་འཚོ་འགྱུར།	demographic transition
མི་མེད་འཕྲུར་མདའ།	unmanned rocket
མི་ཚེ་ཟློང་སྐྱར། ཚེ་ཟློང་སྐྱར།	lifestyle
མི་རིགས་འདེམས་གསེས་ལས་འགྱུལ	eugenics movement
མི་རིགས་རིག་པ།	anthropology
མི་ཤེས་ལྟ་བའི་རིང་ལུགས།	agnosticism
མི་ཥོན། འཕྲིང་རྒྱལ	meson
མི་སྲིད་པའི་ཐུབ་བ།	impossible event
མིག་གི་འཁྱམ་བཟོད།	ocular drift
མིག་གི་རྒྱལ་མོ།	pupil
མིག་གི་དབང་རྩ། ཕྱ་ཏྲིད་ དབང་རྩ།	optic nerve
མིག་གི་རྩ་ལམ།	optic tract
མིག་གི་བཤེར་ལམ།	scanpath
མིག་འགྱུལ་དབང་རྩ།	oculomotor nerve
མིག་འགྱུལ་སྒྱུར་མེད་གནས་ སྐབས།	non-rapid eye movement(non-REM)
མིག་འགྱུལ་སྒྱུར་མོ།	rapid eye movement (REM)
མིག་རྒྱལ་དཔྱད་རིག	pupillometrics
མིག་ཐེན་མཐོང་ཚད།	naked-eye limit
མིག་སྟོན་གསལ་བཤད།	demonstration
མིག་མཐའི་ཁ་ཕྱིས།	extraocular muscle
མིག་འཚོ།	astigmatism
མིག་མདུན་ཀླད་ཁྱུན་གྱི་ཁོག་ གསལ་	lateral orbitofrontal cortex
མིག་མདུན་ཀླད་ཁྱུན།	orbitofrontal cortex
མིག་དམར་ཚན་རིག་བརྒྱ།	Mars science
དཔྱད་ཁང་གི་བབ་རིམ།	laboratory descent stage
མིག་རྩའི་སྟོལ་མཚམས།	optic chiasm
མིག་བཟང་། ཡུག་ལིན།	euglena
མིག་རིལ་འཁོར་བྱེད་དབང་རྩ།	trochlear nerve
མིག་ལམ་གཡོན།	left visual field
མིག་ལམ།	visual field
མིག་གཤེར་དྲངས་མ།	vitreous humor
མིང་གཉིས་ཐྲོར་ཐབས།	binomial nomenclature
མིད་ཀ།	esophagus
མིད་བྱེད་ཀ་ཕྱིམ།	swallowing muscle
མིའི་ལྷུ་དངོས།	human organism
མིའི་ཕྲེད་ཆོས་ལས་ཀན།	human genome project
མིའི་ཕྲེད་ཆོས།	human genome
མིའི་མཐུད་བཀྲ།	human connectome
མིའི་ཕྲ་ཕུང་།	human cells
མིའི་རིགས་རྩལ།	human gene
མིའི་སེམས་ཀྱི་བཀོད་པ།	architecture of human mind
མིའི་བསེ་ཨོག	human papillomavirus infection
མིའི་བསེ་ཨོག་གཅན་ཕྱིན། (ཨེཆ་ པི་ཨེ།)	human papillomavirus (HPV)
མཿ་ཙོན་ཀྱི་མ་ཅིང་ཕྲ་ཡུ།	muon neutrino
མཿ་ཙོན།	muon
མཿ་ཙོན་ལེབ་ཏོན།	muonic leptons
ཐུ་འཁྱུད། མཐའ་འཁོར་རིང་ ཚད།	circumference
ཐུ་མེན།	violet
ཐུ་ཟི།	sulfur
ཐུན་བཤེལ	dark age
ཐུན་ཁྲལ	aphotic zone
ཐུར་མཛོག	fist
ཐུར་མཛོག	punch
མེ་ཏྲི་བཅུ་ཀའི།	metric units
མེ་ཏོག་གི་འདབ་མ།	petal
མེ་ཏོག་གི་མོ་དབང་།	carpel
མེ་ཐ་ཡ་ཅིན།	methionine
མེ་ཐེན།	methane
མེ་དབལ་ཀྱང་ཕྱིན།	herpes simplex virus
མེ་དབལ་གཅན་ཕྱིན།	herpes virus
མེ་དབལ	herpes
མེ་ཐཙའ་ཀྱག་པ།	cauterize (cautery)
མེ་ཐུས་ཀྱི་རྒྱམ་གཞན	phlogiston theory
མེ་ལ་ཏོ་ཅིན།	melatonin

མི་ལི།	mile
མེ་ཡོང་ཀྱཱ་མ།	parabolic mirror
མེ་ཡོང་དབང་རྩེ་ཕྱི་གཟུགས་མ་ལམ།	mirror neuron system
མེ་ཡོང་དབང་རྩེ་ཕྱི་གཟུགས།	mirror neuron
མེ་ཡོང་མཚུངས་བཙོས། (མེ་ཡོང་ཕྱ་ཕྱང་གི་མཚུངས་བཙོས།)	mirror stimulation
མེ་ཡོན། གཱ་ཁོན།	melon
མེ་གསོད་ཆུ་ཐྲྱག	fire hose
མེན་ཥ་ལ་ཀྱི།	mendalian
མེར་ཀེལ་སྐྱེ་ལེན་པ།	merkel receptors
མེར་ཀེལ་ལྷ་ཕྱང་།	merkel cell
མེལ་མདར།	maltose
མེས་པོ་མེས་མོ།	ancestor
མོ་ཁྲར་ཉེ་ཚེ་བ།	partial negative charge
མོ་ཁྲར།	negative charge
མོ་ཚོས་སྒྲ་པ།	feminist
མོ་ཚོས་དིང་ལུགས།	feminism
མོ་སྐྱེ་ཐིར་ཐྲྱག	cathode-ray tube
མོ་སྐྱེ།	cathode
མོ་མཚན།	vagina
མཁའ་རྩེན་གཡེར།	estrogen
སྨོལ་རིར་ཡོད་པའི་ཀེ་ལོ་ཀེ་ལོ་རི་ཞེ་ཚད།	kilocalories per mole
སྨོལ།	mole
ཐུག་ལྱང་།	slime mold
ཐུང་འཚེར་མ།	masochism
ཐུ་ཀྱ་འབྱམ་པ།	germination
ཐུག་ཐྲྱམ།	blastula
ཐུག་གཟུགས།	blastocyst
ཐུང་ལྷོག ཐང་ལམ།	short circuit
ཐུར་ལྷོན་ཁྱེད་པ། (ཐྲྱར་བ།)	accelerate
ཐུར་ལྷོན་འཁོར་ལམ།	acceleration ring
ཐུར་ལྷོན་འགྱུར་ཚད།	jerk
ཐུར་ལྷོན་རྡུལ་ཚས།	particle accelerator
ཐུར་ལྷོན།	acceleration (a)
ཐུར་འཕྲི།	deceleration
ཐུར་ཚད།	velocity
ཐུལ་ཚས།	probe
ཐྲོད་རྣམ་ཀྱི་བློ། ས་མས་ཐྲོད་།	affective
ཐྲོད་ཚོར་སྐྱེལ་ཐྲྱན།	emotion induction
ཐྲོད་ཚོར་ཀྱི་དབང་རྩའི་ཐུན་ཐྲོར།	neurochemistry of emotion
ཐྲོད་ཚོར་འགོ་ཁེས།	emotional contagion
ཐྲོད་ཚོར་བཅུ་སྐྱེལ།	negative emotion induction
ཐྲོད་ཚོར་ཆུར་འཛིན།	affect regulation
ཐྲོད་ཚོར་ཏན་པ། ས་མས་ཐྲོད་ཏན་པ།	emotional memory
ཐྲོད་ཚོར་འཕྲ་ཐྲྱན།	emotion stimulation
ཐྲོད་ཚོར་འཕྲ་ཐྲྱན།	emotional simulation
ཐྲོད་ཚོར་གནས་བབ།	affective state
ཐྲོད་ཚོར་རྣམ་འགྱུར་ཀྱི་ཕྱས་རྟེན།	biological basis for emotion expressions
ཐྲོད་ཚོར་དབང་རྩེ་ཚན་རིག	affective neuroscience
ཐྲོད་ཚོར་བཟང་སྐྱེལ།	positive emotion induction
ཐྲོད་ཚོར་རིན་ཐང།	emotional valence
ཐྲོད་ཚོར། ས་མས་ཐྲོད་།	emotion
ཐྲོས་ཐུས་ཁྱོས་ཁོར།	drug dependence
ཐྲོས་ཐུས་ཕྱི་ཚད།	drug tolerance
ཐྲོས་ཐུས་ལང་ཁོར།	drug addiction
ཐྲོས་ཐུས། ཐྲེན་ཐུས།	drug
དམར་ཐྲྱ།	magenta
དམའ་ཐྲེའི།	infrasonic
དམར་ཆུང་།	red dwarf
དམར་ཆེན།	red giant
དམར་ཐྲེན་ཀྱང་ཁྱིད།	naked singularity
དམག་དྲུང་།	bugle
དམར་ཐྲོ།	redshift
དམངས་ཐྲོད་འཛུགས་ཐྲྱན་འཚར་འགོད་པ།	civil engineer
དམར་ལྱང་།	erythrocyte
དམར་ཕྱི་འཁྱེད་འཕྲོ།	infrared radiation
དམར་ཕྱི་ཀྱང་ཁེལ།	infrared telescope
དམར་ཕྱི་པར་ཚས།	infrared camera
དམར་ཕྱིའི་འོད།	infrared light

དམར་ཕྱིའི་རླབས།	infrared waves
དམར་ཕྱིར་ཉེ་བའི་འོད་བརྟགས་	near-infrared
འཁོད་ལུགས།	spectroscopy topography
དམར་འབྱར། མ་འབྱར།	infant
དམའ་རླབས།	low tide
དམར་ལེན།	eosinophil
དམར།	red
དམིགས་བཀར་དྲོད་ཐང་།	specific heat capacity
དམིགས་བཀར་ཚ་དྲོད།	specific heat
དམིགས་གཏད་སྤྱོད་ལམ།	goal-directed
(དམིགས་ཡུལ་ལ་གཏད་པའི་སྤྱོད་ལམ།)	behavior
དམིགས་གནས། ཕྲིར་ས།	fixation point
དམིགས་འབེན་ཕྲ་ཕུང་།	target cell
དམིགས་འཛུགས་འདར་སིག	intention tremor
དམིགས་བསལ་ལྟོས་གྲུབ་ཀྱི་དམ་བཅའ།	postulates of special relativity
དམིགས་བསལ་ལྟོས་གྲུབ་རྣམ་གཞག	special theory of relativity
དམྱས་ལོང་།	congenitally blind
གཞན་སྐྱེད་ནད་འགོག	passive immunity
གཞན་ཁོངས་འགོག་ཟུངས་སྐྱེད་ཇས།	non-self antigen
གཞན་འཁོར།	revolution
གཞན་འཁྱེར།	active transport
གཞན་གྲིབ།	epistasis
གཞན་འདོམས།	adhesion
གཞན་ཕན་གྱི་བསམ་པ།	altruism
གཞན་རྨེན་གྱི། ཉེ་རྨེན་གྱི།	paracrine
གཞན་ཟ།	parasite
གཞན་ཟས་དྲངས་པའི་ནད།	parasitic disease
གཞན་ལྷུང་།	nonfree fall
གཞི་སྐྱི།	basilar membrane
གཞི་གྲུག གཞི་གྲུག་པོ་ལོ།	baseball
གཞི་གྲུག་རྩེད་མོ།	baseball game
གཞི་དངོས་པོའི་རང་བཞིན། ཡུལ་དངོས་པོའི་རང་བཞིན།	objective reality
གཞི་རྟེན་ཉེ་རིགས། རྨང་གཞི་ལྟ་བུའི་ཉེ་རིགས།	foundation species
གཞི་རྡུལ།	fundamental particle
གཞི་མའི་བདག	proto-self
གཞི་མའི་ཕུང་གྲུབ།	ground tissue
གཞི་མའི་ཚབ་ཇས།	base analog
གཞི་སྨྲ་བ།	objectivism
གཞི་རྩའི་ལྟ་གྲུབ་ཀྱི་འགྱུར་བ།	paradigm shift
གཞི་རྩའི་ལྟ་གྲུབ།	paradigm
གཞི་རྩའི་འཐབ་སྤྲེལ། (གཞི་རྩའི་འཐབ་སྤྱོར།)	fundamental interactions
གཞི་རྩའི་རྣམ་དཔྱོད། གཞི་རྩའི་བློ་གྲོས།	general intelligence
གཞི་རྩའི་བརྩི་གཞི།	fundamental unit
གཞི་རྩའི་བློས་ཕྱོད།	fundamental frequency
གཞི་འཛིན་གྲངས་ཐོ། མ་བཅོས་གྲངས་ཐོ།	raw data
གཞི་འཛིན་བྱེད་སྒོ། ཚོད་འཛིན་བྱེད་སྒོ།	control task
གཞི་འཛིན་རུ་ཁག ཚོད་འཛིན་རུ་ཁག	control group
གཞི་ཇས།	substrate
གཞི་ཟུང་། བུལ་ཟུང་།	base pair
གཞིའི་ཚ་ནས་བདེན་པ།	objectively true
གཞིའི་ཐིག་རྡུལ།	primary spermatocyte
གཞིའི་བདེན་པ།	objective truth
གཞིའི་གནས་བབ།	ground state
གཞུ་དབྱིབས་ཆུན་པོ།	arcuate fasciculus
གཞུ་དབྱིབས་རྩ་རྒྱུས།	fornix
གཞུ་ཚད་སྐར་ཆ།	arc second
གཞུ་ཚད་སྐར་མ།	arc minute
གཞུ་རླབས།	bow wave
གཞུང་རྐང་ཕྲ་ཕུང་།	stem cell
གཞུང་ཆ།	vertical component
གཞུང་ཐད།	vertical
གཞུང་ཐིག	longitude
གཞུང་མདའ།	vertical axis
གཞུང་རླབས།	longitudinal wave
གཞུང་ལུགས་སློབ་གཉེར།	academic studying
གཞོགས་ཀྱི་བཀག་སྡོམ།	lateral inhibition
གཞོགས་ཀྱི་བཅད་རྒྱ།	lateral septum

གཞོགས་ཀྱི་ལྷ་ངའི་ལྷུ་གཟུགས།	lateral geniculate body
གཞོགས་རོས་ཀྱི་རྣམ་པ།	lateral view
གཞོགས་གཉིས་ཚ་མཚུངས།	bilateral symmetry
གཞོགས་ཐེང་།	side chain
གཞོགས་གཞུང་།	lateral column
གཞོགས་མཚུངས་བྱང་ཀྱན།	ipsilateral cortex
གཞོགས་མཚུངས།	ipsilateral
གཞོགས་ཟུར་བྱང་ཀྱན།	contralateral cortex
གཞོགས་ཟུར་གྱི་མིག	contralateral eye
གཞོགས་ཁང	lateral ventricle
གཞོགས་སྒྲབས།	lateral fissure
གཞོན་ཀུ།	adolescence
གཞོན་ཀུའི་རྒྱས་འཚར།	adolescent growth spurt
རྒ་འཇོམས།	anti-inflammatory
རྐེན་མདུད།	lymph node
རྐེན་ཏཱ།	gland
རྐེན་ཟླེལ་གཅན་སྐྱེན་ཕེག་གཟུགས།	adenovirus vector
རྐེན་ཟླེལ་གཅན་སྐྱེན་ཟ་གཟུགས།	adenovirus particle
རྐེན་ཟླེལ་གཅན་སྐྱེན།	adeno-associated virus (AAV)
རྐེན་ཟླེལ་གཅན་སྐྱེན།	adenovirus
རྐེན་ཁྲི་བཀྲུར་འཛིན་མ་ལག	hormonal feedback system
རྐེན་ཁར་འཛིན་བྱེད།	hormone-carriers
རྐེན་ཁར།	hormone
རྐེན་ཁྲི།	pheromone
རྐེན་གཤེར་མ་ལག	lymph system
རྐེན་གཤེར་ཨིན་སུ་ལིན། མངར་འཇུ་རྐེན་གཤེར།	insulin
སྐད་ཟླུབས་ཀྱི་ཐྲོད་ཆུ།	ventricular vein
སྐད་ཟླུབས་འཕར་ཆུ།	ventricular artery
སྐན་བཅོས། བཅོས་ཐབས།	treatment
སྐན་པད(ཉི་ཏ་ཀོ)	Hirudo medicinal
སྐན་དཔྱད་པར་ལེན།	medical imaging
སྐན་སྒྲོར་བཟོ་གྲྭ།	pharmaceutical industry
སྐན་འཇུགས་ནང་འགོག	vaccination-induced immunity
སྐན་འཇུགས། (འགོག་སྐན།)	vaccination
སྐན་ཁས་ཀྱི།	pharmacologically
སྐན་ཁས་ཟོག་ཐྲོད།	drug abuse
སྐན། སྐན་སྒྲོར། སྐན་སྒྲོད། སྐན་ཀྱོང་།	medication
སྐྱེན་ཐྲོག་ཨ། (ས་ཅེས་ཁ·ཨ)	succinyl-CoA
སྐྱེན་ཁས་ཁས་འགྱུར།	enzymatic reaction
སྐྱེན་ཁས་ལས་ཐྲོག་ A (སྐྱེན་ཐྲོག་ A)	coenzyme A (CoA)
སྐྱེན་ཁས་ལས་ཐྲོག	coenzyme
སྐྱེན་ཁས།	enzyme
སྐྱ་ཀུང་།	brown dwarf
སྐྱ་ཕེག	contusion
སྐྱ་ཏུང་།	foghorn
སྐྱ་འཛེ་ཏ་ཨོ།	snail
སྐྱ་ཕྱི་འཁྱོད་འཕྲོ།	ultraviolet radiation
སྐྱ་ཕྱི་ཨོ་ལོད།	ultraviolet (UV) light
སྐྱན་པ། སྐྱན་རྟགས།	mediating particle
སྐྱན་པ། སྐྱན་རྟགས།	mediators
སྐྱེར་ཆས། (ཟླུར་ཐྲོན་ཁྱེད་ཀྱི་ཡོ་ཆས།)	accelerator
སྨྲ་འཚོལ།	aphasia
སྨྲ་བཤོད་དལ་བ།	dysphasia
ཅིག་ཤོ་ཅན།	rodents
གཙང་ཟློན།	net charge
གཙང་ཧྲག	net force
གཙང་ལྷ།	net
གཙབ་ཏས། གཙབ་ཀཟུགས།	cuneiform
གཙུག་གི་འབད་ཆུང་འོག་མ།	inferior parietal lobule
གཙུག་རྒྱུད་ཀློ་ལུས།	intra-parietal sulcus
གཙུག་ལྷ་ཁ་ལས།	parieto-occipital sulcus
གཙུག་འབད་རྒྱབ་ཟློས།	posterior parietal regions
གཙུག་འབད་ནང་མ།	interior parietal lobe
གཙུག་འབད་འོག་མ།	inferior parietal lobe

ཀཱཙོ་གཅད་ཀྱི་རིགས། ཐོག་ཏོ་ལྷ་ཅའི་ཀྱི་རིགས།	keystone species
ཀཱཙོ་ལྷིང།	main chain
ཀཱཙོ་རིམ་སྐར་མ།	main sequence star
ཀཱཙོ་རིམ། གཱ་རིམ་ཀཱཙོ་བོ།	main sequence
བཙན་ཏྲ།	aconite
བཙན་ཁྱགས་ནད་རྒྱུན།	invading agent
བཙིར་སྐད།	squeak
བཙིར་གཏོན།	compression
རྩ་ཕྱི།	choroid
རྩ་ཕྱི་ལེ་ཏ་རྒྱ།	choroid plexus
རྩ་འགྱུར།	transmutation
རྩ་རྒྱས་ཆུ་ཟན་འཇེལ་ཡོད་ཕྱི།	cystic fibrosis
མོར་བརྒྱུད་འཁྲིད་རྩོལ་ཚད།	conductance
སྐར་འཛིན་པ།	transmembrane regulator (CFTR)
རྩ་རྒྱས་ཆུ་ཟན།	cystic fibrosis
རྩ་རྒྱས་ཐོང་ཚས།	defibrillator
རྩ་རྒྱས། ཐག་བཅད། ཅག་མ།	fibre
རྩ་མཆེད།	innervation
རྩ་ཅམས།	denervation
རྩ་ཐོང།	extinction
རྩ་ཏེ་རྒྱུར་པ།	reticulospinal
རྩ་ཏེ་ཕྱང་ཚོགས།	reticular formation
རྩ་འདུས་རྒྱབ་ཀྱི་གཅེས་ཚོར།	postganglionic
བདར་རྩ་ཕྱ་ཀཟུགས།	sympathetic neuron
རྩ་འདུས་མདུན་ཀྱི་གཅེས་ཚོར།	preganglionic
བདར་རྩ་ཕྱ་ཀཟུགས།	sympathetic neurons
རྩ་འདུས།	ganglion
རྩ་རྡུལ།	elementary particles
རྩ་ལྷེ་རང་ཀ་པ། རྩ་ལྷེ་རང་ བདར་པ།	free nerve endings
རྩ་པ་ནས། མཐར་ཕྱུང། ཀཱཏེ་རྩ། ཡོངས་ཐུ།	radical
རྩ་བཞི་ཁ་དོཀ ཀཱཏེ་མདོག	primary color
རྩ་བཞི་རྩམ་འགྱུར།	core-expression
རྩ་ཚོན་ཀཐུམ།	holy trinity
རྩ་འཛིན།	principle
རྩ་ཕྱ་ཀྱི་འཁོར་རྒྱུན་རའི་ཨིག	periodic table of elements
རྩ་ཕྱ་ཀད་དོ་ཡི་ཅི་ཡཱམ།	gadolinium
རྩ་ཕྱ་ཌར་མེ་ཅི་ཡཱམ།	germanium
རྩ་ཕྱ་ཐོ་རི་ཡཱམ།	thorium
རྩ་ཕྱ་དཀ་སེལ་དཀར་བོ།	potassium
རྩ་ཕྱ་པི་ལུ་ཏོ་ཅི་ཡཱམ།	plutonium
རྩ་ཕྱ་པཱ་བོ་ཏེ་ཏ་ཏི་ཅི་ཡཱམ།	protactinium
རྩ་ཕྱ་ཟླ་ཁོ་རིན།	fluorine (F)
རྩ་ཕྱ་མཚོ་ལྷའི་ཅོར་བཱ། རྩ་ཕྱ་ནེཔ་ཏུ་ཅི་ཡཱམ།	neptunium
རྩ་ཕྱ་རེ་ཏོན།	radon
རྩ་ཕྱ་རེའུ་མིག	periodic table
རྩ་ཕྱ་ལི་ཅི་ཡཱམ།	lithium (Li)
རྩ་ཕྱ་སི་ལི་ཀོན།	silicon
རྩ་ཕྱ་སོ་ཌི་ཡཱམ། བཅལ་ཕྱ།	sodium
རྩ་ཕྱ་ཧི་ལི་ཡཱམ།	helium (He)
རྩ་ཕྱ་ཨེཏ་ཏི་ཅི་ཡཱམ།	actinium
རྩ་ཕྱ།	element
རྩ་ཀཟན།	herbivore
རྩ་ལམ་བྱར་ཀསྒམ་རྩན།	pyramidal tract
རྩར་ས་ཀདོར་སྒོ་ཆགས།	sauropsida
རྩར་ས་མེ་ཏྲན།	salamanders
རྩི་ཏོ་ཏར་པ། རྩི་ཐྲོར་།	fruit flies
རྩི་ཤིག	aphid
རྩི་ཤིང་།	plant
རྩི་ཤིང་ཁམས་རྡུལ་ཆགས་རིམ།	gametophyte
རྩི་ཤིང་རིག་པ་པ།	botanist
རྩི་ཤིང་རིག་པ།	botany
རྩི།	gel
རྩིད་ཀྱུ། ཁད་ཐུ།	fiber
རྩིད་མེད་ཕ་ཕྱང་།	amacrine cell
རྩིས་རྒྱག་པ།	compute
རྩིས་བཤད།	mathematical description
རྩྭ་ཐབས།	invasive measures
རྩྭ་ཏྲེད།	invasive intervention
རྩེ་ཀཱ་ལིས་ཕྱི་ལད་པ།	mitral valve
རྩེ་མོའི་བཙང་ལེན་རྩ་ཕྱན།	apical dendrite
རྩེ་ཀསྒམ་ཕྱི་ལད་པ།	tricuspid valve
རྩེ། (ཁོག་རྡུལ་ཀྱི་རིགས་ཤིག)	top

རྒྱུ་ཐུག་ཟླ་ལས་རྒྱ་ནས།	sacral curve
ཚང་བའི་ཀུན་ལས་ཐག	sacral spinal cord
ཚངས་ཕེད	diameter
ཚངས་ཕེད་ཀྱི་རྒྱས་པ།	axial view
ཚངས་ཕྱེད།	radius
ཚངས་ཐུག་གས་རྒྱང་ཐག	radial distance
ཚད་ཕྱེད	calibrate
ཚད་བཏུལ་རྒན་ཆེན།	hypergiant
ཚད་བཏུལ་ལྷུ་བངས།	superorganism
ཚད་བཏུལ་ལྷེ་ཀྱེས།	hyperpolarization
ཚད་ཅན་གོ་ལ།	finite planet
ཚད་རྟགས།	reading
ཚད་རྟགས།	scale (n)
ཚད་ཐྲེལ་འཕྲོལ་པར།	standard deviation
ཚད་མཐོའི་རྩོམ་ཐུད།	ultrahigh frequency (UHF)
ཚད་དུ་ཡར་བ། ཐར་འཛལ།	scaled
ཚད་རྩལ་ཁ་བོག་འཁྱལ་རིག	quantum chromodynamics
ཚད་རྩལ་ཀྱར།	quantum number
ཚད་རྩལ་བོད་ཁམས་ཚན་རིག	quantum physics
ཚད་རྩལ་གནས་བབ།	quantum state
ཚད་རྩལ་རྒྱས་གཞུང	quantum theory
ཚད་རྩལ་འཕར་འགོད། ཚད་རྩལ་འཕར་འགྱིད།	quantum fluctuation
ཚད་རྩལ་འཛོ་མཚོར།	quantum jump
ཚད་རྩལ་ཕྱུགས་རིག	quantum mechanics
ཚད་རྩལ།	quantum
ཚད་ལྡན་དགེ་ཚད།	standard model
ཚད་ཡར།	scale (v)
ཚད་འཕགས་རིག་པ།	scaling
ཚད་རིམ། ཆ་ཚད།	magnitude
ཚན་ལྡེབ་ཁབས་ཐོ།	grouped data
ཚན་པ།	class
ཚན་རིག་གི་ཐབས་ལམ།	scientific method
ཚན་རིག་ཕྱར་སྐད།	junk science
ཚན་རིག་རྫུས་མ།	pseudoscience
ཚན་རིག་གསར་བརྗེའི་བཟོ་བཀོད།	structure of scientific revolutions

རྒྱུ་ཐུག་ལྟོ་ལ་རྒྱ་ནའི་ནན།	superposition principle
རྒྱུ་ཐུག་ལྟོ་ལ།	superposition
རྒྱུ་ལ་ཐཱུ་ནན་ཀུང་ཁ་ལ།	athlete’s foot
རྒྱུ་ཐུག་ཡས་ ཅ ཨ།	PlayStation 3
རྒྱུ་ར་ས་ནས་ཚོགས་ཐེ།	climax community
རྒྱོལ་ཁུས་རྩལ་གཞུང	work-energy theory
བཅུ་གཞི།	unit
ཚ་དཀར་བཏལ་བའི་རྒྱ་ཐང།	transuranic element
ཚ་ལྦད་ཡ་ལན།	inflammatory response
ཚ་ལྦད། རྩ།	inflammation
ཚ་ཁྲི་བ།	heat-stroke
ཚ་ཆས།	heater
ཚ་ཏོད་དངོས་ཁམས།	thermal physics
ཚ་ཏོད།	heat
ཚ་ཁྲས་འཇལ་ཆས།	calorimeter
ཚ་ཁྲས།	thermal energy
ཚ་བའི་ཁྱད་ཚོས།	thermal properties
ཚ་འཆར།	incandescence
ཚ་མཐོ། ཏོད་ཚད་མཐོ་མཐོ།	high-temperature reservoir
ཚ་འོད་ཀེལ་ཏོག	incandescent bulb
ཚ་ཁྲ་ལས།	steam
ཚཁས་དམ་ཐད་འཆར་བློ་ཀ་བཀྲ།	compact fluorescent lamp (DFL)
ཚཁས་དམ་སྐད་བརྟན།	high-resolution image
ཚཁས་དམ་ཚོས་སྐྱེ།	condensed chromatin
ཚཁས་ལྷེ།	compact disc (CD)
ཚཁས་ལྷེ།	sieve plate
ཚཁས་འབྲེལ།	dialysis
ཚཁས་རུས།	compact bone
ཚཁས་ལྷོད་ལྐད་བརྟན།	low-resolution image
ཚཁས་ལྷོད་ཚོས་ཀཏྲཁས།	decondensing chromosomes
ཚཁས།	resolution
ཚང་ཁ་ལས།	integer
ཚང་ལྡན་འཕྱོན་ཏྲ།	chambered nautilus
ཚང་འབྲ།	larvae

ཚད་ཆས། ཚད་ལག	prostheses
ཚད་ཁྱེས་ངོ་མཚུངས།	algebraic identity
ཚད་ཁྱེས།	algebra
ཚད་མཚོན་ཉེ་རིགས། དར་བྱ་ལྟ་བུའི་ཉེ་རིགས།	flagship species
ཁེ་ཧྲག།	viscosity
ཁྲག་ཐྲོན་བཟློག་ཚུལ།	syntax
ཁྲག་ལྡན།	rheumatoid arthritis
ཁྲག་ཏོག	spine head
ཁྲག་འབྱ།	annelid
ཁྲག་འབྱའི་ཕྲེ།	Annelida
ཁྲག་ཡྱ།	spine neck
ཁུ་ལན་ལྡན།	fatty acid
ཁུ་ཞག	fat
ཁུ་ཞག་ལྡ་ཕྱང་།	fat cell
ཁུ་བཟང་ཕྱང་བྱེད།	adipose tissue
ཚུགས་བཀྲལ།	Hadean era
ཚུགས་ཐུན་ཀྱི་དུས།	absolute time
ཚུགས་ཐུན་གླང་ཀོར།	absolute zero
ཚུགས་ཐུན་མཐོག་ཚད།	absolute speed
ཚུགས་ཐུན་རིན་ཡུགས་པ།	absolutist
ཚུགས་ཐུན་རིན་ཡུགས།	absolutism
ཚུགས་ཐུན་རིན་པང་།	absolute value
ཚུགས་ཐུན་གལས་ཆ།	absolute magnitude
ཚུགས་ཐུན།	absolute
ཚུན་དཀའ།	extremophile
ཚུལ་ལྷོད་ཀྱི་ནད། (རྒྱུད་བཞི་ལས་ཁྲབས་གཏན་ཚིགས།)	clinical disease
ཚུལ་ལྷོད་པའི་ཀན་སྐབས་ཀྱི་ནད།	clinical disease stage
ཚུལ་འཛིད་བརྟག་དཔྱད།	diagnostic test
ཚུལ་མར་གླང་ཁུལ།	multimodal brain areas
ཚུལ། ཐོ། ཡུགས།	modality
ཆེ་གང་ཁྱབ་ཚད།	lifetime prevalence rate
ཆེ་རྒྱུན་འཁོར་ལོ།	life cycle
ཆེ་འཚར། ཡིག་གཟུགས། ཕྲིས་མ།	script
ཆེ་རིན་པང་ཡིང་།	bristlecone pine
ཆེ་སྲོག	life
ཆེ་སྲོག་གི་ཤུར་པོ།	tree of life
ཆེ་སྲོག་ཕེམ་རྐས།	living staircase
ཆེ་སྲོག་བར་རྐལ།	Mesozoic era
ཆེ་སྲོག་ཚན་རིག	life science
ཆེག	point
ཆེག་གངས།	point mass
ཆེར་པཁས་སེམས་ཅན། ཆེར་པཁས་ཅན།	echinoderm
ཚོ་ཆེས་པ། རྒྱགས་ཐུགས་པ།	obese
ཚོ་ནད། རྒྱགས་ནད།	obesity
ཚོ་ཁྱེད་སྒྲ་བ།	cladist
ཚོ་འཁྱེད་རིག་པ། (ཚོ་ཁྱེད་རིག་པ།)	cladism
ཚོ་རིས།	cladogram
ཚོ།	clade
ཚོགས་འདུས།	population
ཚོགས་ཕྲེ།	community
ཚོགས་ཕྲེའི་ལྷོད་བཅུད་རིག་པ།	community ecology
ཚོགས་ཕྲེའི་འཕེལ་རིམ།	phylogeny
ཚོགས་ཐྲོད་རིས་ཤེས།	social cognition
ཚོགས་ཐྲོད་ལྷག་ཚགས། ཕྱི་ཚོགས་སེམས་ཅན།	social animal
ཚོགས་འཕེལ་འཁྲུག་ཐྲོན།	social disorder
ཚོགས་འཕེལ་བཤད།	social cues
ཚོགས་འཕེལ་སེམས་འཚབ་འཁྲུག་ཐྲོན།	social anxiety disorder (SAD)
ཚོགས་ཁྲོད་ལས་ཀ་ཁ་ཚབ་ལ་ཁ་ཐུག ཚོགས་ཁྲོད་ལས་ཀ་ཁ་ཚབ་ལ་ཁ་ཐུག (ཚོགས་ཁྲོད་ལས་ཀ་ཁ་ཚབ་ཐྲོན།)	social anxiety
ཚོད་ལྟའི་ཐོག་ལས།	test charge
ཚོད་ལྟའི་ཁས་ཐབས།	experimental treatment
ཚོད་ཀཱཧ།	hypothesis
ཚོད་ཀཱཧ་བརྟག་བཤད།	hypothesis testing
ཚོད་ཁྱེས།	conjecture
ཚོད་འཛིན།	control
ཚྭ་ཁྱི་ཕྱང་།	pigment cell
ཚྭ་ཁ།	pigment
ཚོམ་ཏྲ།	clumps
ཚོར་ཐྲེན་ཐུགས་པ།	hypersensitivity

ཚོར་གྱེན་ཞན་པ།	hyposensitivity
ཚོར་ཁྱམ།	detection chamber
ཚོར་བར་འཚེལ་བ། ཚོར་གྱེན་འཚེལ་བ། གྱེན་འཛིན།	sensitization
ཚོར་ཆས།	detector
ཚོར་སྙིན།	core affect
ཚོར་བ།	sense
ཚོར་ཕྱིད་ཀྱི། དབང་ཡོད།	sensory
ཚོར་ཕྱིད། དབང་པོ།	sensor
ཚོར་ཐྲོན།	affect
ཚོར་འཛིན་མ་ཡིག	detection system
ཚོས་གྲྭད། ཚོས་ཀུན་ཐུ་ཀ	chromatin
ཚོས་ཁམས།	chromosphere
ཚོས་ཀཱིན	monochrome
ཚོས་ཀཱིན་གི	monochromatic
ཚོས་ཀཱིན་མཐོང་ཚོར།	monochromatic vision
ཚོས་ཀཱིན་འོད་ཟེར།	monochromatic light
ཚོས་བཅས་དབང་ཐུ།	chromoplast
ཚོས་མདོ།	paint gun
ཚོས་ཕྱང་། ཚོས་ཀུན།	chromosome
ཚོས་ཕྱང་བཟོ་སྒྱུར།	chromosomal alteration
ཚོས་མེད་དབང་ཐུ།	leucoplast
ཚོས་གཞི་ཚགས་ཆས།	color filter
ཚོས་ཀུན་གྱི་ X / ཚོས་ཕྱང་ X	X chromosome
ཚོས་ཀུན་གྱི་ Y / ཚོས་ཕྱང་ Y	Y chromosome
ཚོས་ཀུན་བཀྲ་རིས།	karyogram
ཚོས་ཀུན་བསྐྲར་ཐྲིག	karyotype
ཚོས་ཀུན་ཡ་ཁུར།	chromatids of chromosomes
ཚྭ་ཀློར། ཁ་ལོ་དིན།	chlorine
ཚྭ་ཀློར་ཀྱིས་རྟུལ།	chloride
ཚྭ་ཀན།	saline
མཚན་ཉིད་ལྡན་པ།	typical
མཚན་ཉིད་མི་ལྡན་པ།	atypical
མཚན་གཉིས་མ་ཅིང་།	hermaphrodite
མཚན་གཉིས་བར་བཞིན།	hermaphroditism
མཚན་མཐོང་།	night vision
མཚན་ཐྲོག	nocturnal
མཚན་འབྲུམ།	genital herpes
མཚན་མའི་ཐང་ཀཱི།	gonorrhea
མཚན་མའི་ཟླ་ཕྱང་། རྩགས་ཀྱི་ཟླ་ཕྱང་། ཁམས་རྩལ་ཟླ་ཕྱང་།	sex cells
མཚན་མའི་རྒྱུན་རྩལ།	sex hormone
མཚན་མའི་ཚོས་ཕྱང་། (མཚན་ཕྱང་།)	sex chromosome
མཚན་མཇོར།	genital warts
མཚན་ཧགས།	discredit
མཚམས་རྒྱང་ལྷོག་འཏུལ།	monosynaptic reflex
མཚམས་མར་ལྷོག་འཏུལ།	polysynaptic reflex
མཚར། (ཁོག་རྩལ་ཀྱི་རིགས་ཀྱི)	strange
མཚུངས་ལྷིག	synchrony
མཚུངས་བཅོས། བཅོས་མ།	simulation
མཚུངས་བསྟུར་དབང་རྩྭ་ཐུ་ལ་ དངོས་ཚན་རིག །	comparative neurobiology
མཚུངས་པའི། (མཐུན་མཚུངས།)	harmonic
མཚུངས་ཧྲུགས།	corresponding force
མཚུལ་པ།	pharynx
མཆེ་མ་ཀཱིས་ལྡན་ཀྱི་ཀུན་ཀས།	corpora quadrigemina
བཞི་ལྡན་ཕྱང་ཀུན་ཀས།	
མཆོ་ཌུ་ཀ་ཚུ་རྒྱུན།	Gulf Stream
མཆོ་གླིང་། གླིང་ཕན།	island
མཆོ་ཀྲུས་ དྲས་བབས།	ordovician period
མཆོ་ཆགས་ལྷུ་དངོས་རིག་པ།	marine biology
མཆོ་ཁ་མ།	hippocampus (hippocampi)
མཆོ་ཁའི་མཐའ་འཁོར་ལ་ཀླད་ཀྱན།	parahippocampal (PHC) cortex
མཆོ་ཁའི་མཐའ་འཁོར་ཟེ་ཀྱུད།	parahippocampal gyrus
མཆོ་ཀན་ལ་ཟེ་ཨོར་། མཆོ་ཁར་	sea urchin
མཆོ་ཏན་ཏ་ཨོ།	sea snail
མཆོ་འབྲ་ཁར་མཇོ	cephalopod
(མཆོ་འབྲ་) ཁི་རིལ	Krill
མཆོ་འབྲ་ཁྲེ་ཀཱིས།	amphioxus
མཆོ་འབྲ་རལ་ཟིང་།	squid
མཆོ་འབྲ་ལི་ལི།	crinoids
མཆོ་འབྲ།	marine worms
མཆོ་ཁ་ལྷ་ཀཱོད།	kelp

མཆོ་ཀཡིང་།	plankton
མཆོ་ལཁ	inlet
མཚོན་རྟགས་	symbol
མཚོན་མདངས་མཐོང་ཚོར་	color vision
མཚོན་བྱེད། རྣམ་པ། མཚན་ཀཱཏི། དབེ།	representation
འཚག་ཀཱཊན་པ།	filter feeder
འཚར་རྒྱན།	trophic factor
འཚར་ལྷེ་སྐྱང་ཀཱཏྲཱ་ཡ།	growth cone
འཚར་ལྷེ། ལྷེ་འབེལ།	growth
འཚར་ལྷེད་དབང་རྩའི་ལྷེ་བདོས་རིག་པ།	developmental neurobiology
འཚར་དུས།	growing season
འཚར་འཕེལ་ལྷེ་བདོས་རིག་པ་བ།	developmental biologist
འཚར་འཕེལ་ལྷེ་བདོས་རིག་པ།	developmental biology
འཚར་འཕེལ།	development
འཚར་ཟོར་སྐྱེན་གཤེར།	growth hormone
འཚེར་འདོན།	secrete
འཚེར་བ།	fluoresce
འཚེར་རྫས།	fluorescing element
འཚེར་རྫས།	phosphor
འཚེར་ཟོད་བཏྱད་ཚས།	stroboscope
འཚེར་ཟོད་བཏྱ་ཞིབ།	stroboscopic study
འཚེར་ཟོད།	strobe light
འཚོ་ཁམས། འཚོ་ཐེ།	biome
འཚོ་བཅུ་ཐྲི། ༡༢	vitamin B12
འཚོ་བཅུད།	nutrition
འཚོ་བཅུད།	vitamin
འཚོ་བཅུད། བཅུད་རྫས།	nutrient
འཚོ་རྒྱས་གཞན་བཅུད།	heterotroph
འཚོ་གནས་གོ་བཅས།	niche
འཚོ་འཚོད།	fitness
འཚོ་རླུང་།	oxygen
འཚོ་རླུང་ལྡན་པའི་ཁྲག	oxygenated blood
འཚོ་རླུང་ཟླ་བའི་མདར་ལྡན་ཉིང་ལྷུར།	deoxyribonucleic acid
འཚོ་རླུང་ཟླ་བའི་ཉིང་མདར།	deoxyribose
འཚོ་རླུང་ཐྲོར་སྐྱེད།	oxidize
འཚོ་རླུང་ཐྲོར་ཐེབ།	oxidization
འཚོ་རླུང་མེད་པའི་ཁྲག	deoxygenated blood
འཚོ་རླུང་ཡས་རྩལ།	aerobic exercise
འཚོལ་ཞིབ།	exploration
ཥ་ལོ་མདར་རྫས།	xylose
འཛམ་གླིང་དབྱས་ཀན་ཀྱི་ལམ་ལུགས།	geocentric system
འཛམ་གླིང་དབྱས་ཀན་དཔེ་ཀཱཏི།	geocentric model
འཛིངས་འཁྲིལ།	entanglement
འཛིན་ཐྲོར་སྐངས་འཛིན་ཏ་ཚོགས།	executive control network
འཛོམ་ཏ་ཕྱག་དཀྱི། (ཆུང་ནད་ཙཱ་བ་ཏ།)	tetanus
འཛོམ་ཏ་ཕྱག་བཀྲལ།	meningitis
རྫ་ལེབ།	tile
རྫབ་རླངས།	biogas
རྫས་ཀྱི་ཐྲོར་སྐྱེད།	chemosynthesis
རྫས་འགྱུར་གྱེལ་རྒྱན།	chemical stimuli
རྫས་འགྱུར་ཀྱི་བཀོད་པ།	chemical structure
རྫས་འགྱུར་འཚིང་བ།	chemical bond
རྫས་འགྱུར་འཚིང་ཐྲོར།	chemical bonding
རྫས་འགྱུར་ཐྲེལ་ཐྲོར།	chemical reaction
རྫས་འགྱུར་མཚོན་ཆ།	chemical weapon
རྫས་འཇུ། (ཁཡོས་འཇུ།) རྫས་ཐྲོར་འཇུ་རིམ།	chemical digestion
རྫས་རྩལ་སྐྱེ་ལེན་པ།	chemoreceptor
རྫས་བཏེ།	chemical signals
རྫས་རྩས།	chemical energy
རྫས་འཕེལ་འཇུག་ས་ཐྲོད།	chemoattractant
རྫས་འཕེལ་ཡོད་ས་བཐྲོད་བཏེ་ཁོངས།	chemotactic signaling
རྫས་འཕེལ་འཇད་ཐྲོད།	chemorepellent
རྫས་ཐྲོར་ཀྱི་འཕོས་ཚད།	rate of reaction
རྫས་ཐྲོར་ཀྱི་མཆ་ཀཱ།	chemical formula
རྫས་ཐྲོར་བ།	chemist
རྫས་ཐྲོར་བར་ཁས།	chemoautotroph
རྫས་ཐྲོར་རིག་པ།	chemistry
རྫས་མཚུངས་སྒྲིན་རྫས།	isomerase
རྫས་མཚུངས་ཡུ་ས་ཅིན།	isoleucine

རྩལ་མཚྭངས་མི་ཚྭ།	isocitrate
རྩལ་ཏེ་བ་པེ་ཐི་ཡིཏ།	herapathite
རྩེ་ཁྱིམ་གཡ་གནད།	ciliary muscle
རྩེ་ཁྱིམ།	ciliary body
རྩེ་ཐྲི་ཅན།	ciliate
རྩེ་ཐྲི།	cilia
རྩུ་ཡུགས།	fictitious force
རྩུན་རྒྱལ།	chronic liar
རྩོ་གས་པའི་འདུ་བྱེད་མ་ལག	complete digestive system
རྩོ་གས་པའི་གཙོན་ཡུགས།	absolute pressure
ལྡ་ས་པེར་གོན་སྐྱེ་ལེན་པ།	vasopressin receptor
ལཏ།	watt
ལན་ཏེ་སྒྲུན་ཆས།	Van de Graaff generator
ཕེན་ཀྱི་གནས་ཐོའི་བརྟན་ཀྱང།	Wien's displacement constant
ཕྱེལ་ཀི་ས་ན་མི་མཉམ་ཐུ་རྒྱས་ལ་ཆེལ་མདའ།	Wilkinson microwave anisotropy probe (WMAP)
ཕྱེལ་ཀི་ས་ན་མི་མཉམ་བཚོལ་མདའ།	wilkinson anisotropy probe
ཕྱེ་ལིན། (ཨེ་ཙོ་ཅི་སྒྲུང་རྩལ།)	valine
ཕྱེ་ར་ཅེ་ཀ་ས་ཁྱལ།	Wernicke's Area
ཕྱེལ་ཐྲོན།	blue whale
ཐྲལ་ཚད	voltage drop
ཐྲལ་ཁྱེན་ཐྲོ་བཅད་རྒྱུ་ལམ	voltage-gated channels
ཐྲལ་ཚད་སྒྲུར་ཆས། སྒྲུར་ཆས།	transformer
ཐྲལ་ཚད་གཙོག་ཆས།	step-down transformer
ཐྲལ་ཚད་བཏལ་ཆས།	voltmeter
ཐྲལ་ཚད་ཐུར་ཆས།	step-up transformer
ཐྲལ་ཏ།	volt (V)
ཞག་རྡོ་འདུས་རྩལ།	steroid
ཞག་རྡོ་ཐེན་རྩལ།	steroid hormone
ཞག་རྡོ།	sterol
ཞག་གཟུགས།	liposome
ཞག ཚི་ཚོལ	lipid
ཞན་ཆ།	defect
ཞན་ཡུགས།	weak force
ཞབས་ཀྱི་བརྡ་ལེན་རྩ་ཐེན།	basal dendrite
ཞབས་གནས་གོང་བུ།	basel nucleus
ཞབས་གནས་རྩ་འདུས།	basal ganglia
ཞབས་གཟུགས།	basal body
ཞར་བྱུང་ཐོན་འཕྲས།	by-product
ཞི་ཏོ་ཏིན་ཐྭར་ཡི་རྒྱབས་ཀྱི་ མཉམ་རྩིས།	Schrodinger's wave equation
ཞིག་འགྱུར་གཏོང་བ།	catabolize
ཞིག་འགྱུར།	catabolism
ཞིག་པའི་རྩལ་སྒྱུར།	catabolic reaction
ཞིག་བྱེད།	decomposer
ཞིག་སྒྱུར་ཁྱེད་ཐེལ།	lytic cycle
ཞིང་ཪིག	vole
ཞིབ་འཇུག ཀྱམས་ཞིབ།	research
ཞིབ་དཔྱད།	study
ཞིབ་བཤེར།	survey
ཞུགས་གྲངས། ཚད་གཞི།	parameter
ཞུན་ཀྱུད།	fuse
ཞུན་ཙོ།	igneous rock
ཞེང་གཙུགས་དབྱས་མ། (ཞེང་ གཙུགས་ཐུས་པའི་དབྱས་ཀྱི་ཆ།)	midsagittal
ཞེང་གཙུགས།	sagittal
ཞེན་ཙོར།	obsessive
བཅམས་བཟློའི་གསོ་ཐབས།	counseling and talk therapy
བཞི་སྒྲུར་ཆ་བ།	fourth root
བཞི་ཆའི་གནས་དེམ།	quartile
བཞི་ལྷན་ཏུས་བདས།	quaternary period
བཞི་ཚོགས་གོང་བུ།	tetrad
བཞུ་ཐུ།	solution
བཞུ་བ།	dissolve
བཞུ་བ།	melting
བཞུ་བྱེད།	solvent
བཞུ་མི་ཐུབ་པ།	insoluble
བཞུ་ཚད།	melting point
ཟ་བྱེད་ཟ་ཕུང་།	phagocytic cells
ཟ་བྱེད་ཟ་ཕུང་གི་ལས་ཚུལ། ཟ་ ཕུང་འཕྲང་འཇིན།	phagocytosis

ཟ་བྱེད་ཕུ་ཕུང་། phagocyte
ཟཀས་ཐོན་ཕུང་ཆུང་དབང་རྩ་ parvocellular
ཕུ་ཕུང་། neurosecretory cell
ཟཀས་ཐོན་ཕུང་ཆེན་དབང་རྩ་ magnocellular
ཕུ་ཕུང་། neurosecretory cell
ཟཀས་ཐོན་དབང་རྩ་ཕུ་ཕུང་། neurosecretory cell
ཟངས་ཚཁས། རྒྱ་སོར་བཞུ་ གཉིས་མ། duodenum
ཟད་འགྱུར། decay
ཟད་འགྱུར། decay
ཟས་ཐུ། food web
ཟས་ཐྲོད་འཚུག་ཁྱོན། (ཟ་ འཚུག་ས།) eating disorder
ཟས་ཕུང་གནས་རིམ། food pyramid
ཟས་ཕྲེང་། food chain
ཟས་ལམ། ཟས་རྒྱ་ལམ། gut
ཟས་སྲུང་འགྲེད་ཐྲོ། food irradiation
ཟི་རླབས་རིག་པ། helioseismology
ཟུག་རྩ་སྐྱེ་ལེན་པ། nociceptor
ཟུག་གཟེར། acute pain
ཟུང་རྐར། binary star
ཟུང་གྲོས། binary fission
ཟུང་ཀའི་མཚོན་བཏུ། ཟུང་ བཏུ། binary code
ཟུང་ཀའི། ཟུང་ལྡན། binary
ཟུང་བཐོད་འཕར་རྐར། binary pulsar
ཟུང་ལྡན་ལྷ་ཏུལ། deuteron
ཟུང་ལྡན་འདུས་རྡུལ། diatomic molecule
ཟུང་བསྡེབས་ཚཀ་རོ། coupled wreck
ཟུང་བསྡེབས། coupled
ཟུང་སྐྱེ། dipole
ཟུངས་བཏུ། probiotic
ཟུངས་ཧོར། enervation
ཟུམ་པའི་འཛིག་རྟེན། closed universe
ཟུར་ཞག་གི་འགྱུལ་ཚད། angular momentum
ཟུར་ཞག་མཐོ་གས་ཚད། angular speed
ཟུར་ཞག་འགྱུལ་ཚད་ཀྱི་ཉར་ ཚགས། conservation of angular momentum
ཟུར་ལྡན་ཟེ་རྒྱུ། angular gyrus
ཟུར་ཀསྲམ་རིག་པ། trigonometry

ཟེ་རྒྱུ་ཏོར་པོ། gyrus rectus
ཟེ་རྒྱུ་ཏོར་པོ། straight gyrus
ཟེ་རྒྱུ། gyrus (gyri)
ཟེ་ཏོག anther
ཟེ་རྡུལ། pollen
ཟེ་སྐྱ། brush
ཟེ་ཐྲིན། ཐྲོ་ཐྲིན། cirrus cloud
ཟེ་ཕྱེ། pollen grain
ཟེ་དབང་། antheridia (antheridium)
ཟེ་རིམ། stratum spinosum
ཟེ་རྒྱང་ཀི་འཁོར་རྒྱུན། nitrogen cycle
ཟེ་རྒྱང་སྐྱེར་བཀོལ། nitrogen fixation
ཟེ་ཀག cristae (crista)
ཟེ་ཀྱལ། calcarine fissure
ཟེ། crest
ཟེ། peak
ཟེགས་ཚས། atomizer
ཟེགས་ཆུང་ཕུ་ཕུང་། granule cell
ཟེགས་ལྡན་ཁཀ་ཕུང་། granulocyte
ཟེགས་ཐྲོར། pollinate
ཟེར་ཐོན་བཆུན་ཟེར་ཐོན་ཚས། blu-ray DVD player
ཟེར་ཐོན་བཆུན་ཟེར། blu-ray DVD
ཟོར་དཀྱིབས་ཕུ་ཕུང་། sickle cell
ཟླ་བ་བཆུན།སྐད་བཆུན་ལྟར་སྐད་། virtual image
ཟ་ཐྲོག་རྐག་ཚས། antilock brakes
ཟླ་བ། moon
ཟླ་མཚན་རྒྱུན་འཁོར། menstrual cycle
ཟླ་མཚན་ཆད་པ། menopause
ཟླ་མཚན་འབབ་པ། menstruation
ཟླ་འཛིན། lunar eclipse
ཟླུམ་རྐོག་ས། spherical shell
ཟླུམ་ཕྱུ་དབང་ཆུ་ཕུ་གཟུགས། GP neuron
ཟླུམ་ཕྱུ། globus pallidus
ཟླུམ་འཕྲུགས། spherical aberration
ཟླུམ་ཐྲི། globin
ཟླུམ་ཐྲི། globin protein
ཟླུམ་ཕྱེད་གཡས་པ། right hemisphere
ཟླུམ་ཕྱེད་གཡོན་མ། left hemisphere

རྒྱས་ཕྱེད།	hemisphere
རྒྱས་ཚོས།	globular cluster
རྒྱས་རིགས་ཐུར་ཕུང་།	granular cell
རྒྱས་གཏགས།	sphere
རྩོག་རྡུད།	drag
རྩོག་ཁྱགས།	repulsion force
རྩོལ་འཁྱལ་སྟོན་ཆས།	oscilloscope
རྩོལ་འཁྱལ་རྩོལ་ཕྱོད།	oscillatory frequency
རྩོལ་འཁྱལ།	oscillation
རྩོལ་ཕྱོད་ཁྱབ་ཚུལ་རེའུ་མིག	frequency distribution table
རྩོལ་ཕྱོད་ཁྱབ་ཚུལ།	frequency distribution
རྩོལ་ཕྱོད་ཕྲིག་རྒྱོད། (རྩོལ་ཕྲིག)	frequency modulation (FM)
རྩོལ་ཕྱོད་དཔྱ་ཚན།	frequency band
རྩོལ་ཕྱོད་དོན་འཁྲོལ།	frequency interpretation
རྩོལ་ཕྱོད་ཚད་རིམ།	frequency ranges
རྩོལ་ཕྱོད།	frequency
རྩོལ་བའི་འཁྱལ་གྲོད།	oscillatory motion
གནམ་རྐང་བཅུ་ཕྲག་གཞི།	astronomical unit
གནམ་འཇུ་ཕྲེན་ཕུང་།	planetary nebula
གནམ་གཏམ་རྒྱལ།	uranus
གནམ་པ་ས་དམ།	venus
གནམ་ཐེན་པ།	saturn
གནམ་ཕུར་བུ།	jupiter
གནམ་བར་ཐལ་རྡུལ།	interplanetary dust
གནམ་མིག་དམར།	mars
གནམ་མཚོ་རྒྱལ།	neptune
གནམ།	planet
གནར་ཚད།	gradient
གཞི་བཟོད་འཛུལ་སྣང་།	delusion of grandeur
གཟུགས་འགྱུར་རིག་པ།	morphology
གཟུགས་འགྱུར།	metamorphosis
གཟུགས་བཅོས། (གཟུགས་ཕུང་ཁམས་གསོ།)	physical repair
གཟུགས་ནག	blackbody
གཟུགས་ནག་འཁྱོད་འཕྲོ	blackbody radiation
གཟུགས་ཕུང་གཉིས་འགྱེ	mitosis
གཟུགས་རགས་པའི།	macroscopic
གཟུགས་གསོ། (གཟུགས་ཕུང་བསྒྱུར་གསོ།)	physical restoration
གཟུང་བ། (ཁར་བ།)	register
གཟུང་བ། (ཁར་བ།)	record
གཟེ་བའི་ཕྱེད།	rhombus
གཟེར་ཕྱེན	hyperalgesia
བཟང་ཕྱོགས་ཀྱི་སེམས་ཕྱོང་།	positive emotion
བཟང་ཕྱོགས་ཀྱིས་བསྐྱད་པའི་ སེམས་ཕྱོང་།	positively charged emotion
བཟང་རྩར།	noble gas
བཟོ་རིག	engineering
བཟོ་རིག་པཆར་པགོད་པ།	engineer
བཟོ་ལས་འཕྲུར་པགོས།	industrial flywheel
བཏོག་ཁྱགས།	force of repulsion
བོ་ལྕུང་ཡབས་ཐྲོན།	lactic acid fermentation
བོ་ལྕེད་ཕྲ་ཁས།	prolactin
བོ་པཎྜ་ཀ་ཚེན།	cetaceans
བོ་མ་བཅས་ལྕེད།	lactation
བོ་མའི་ལྕུར་ཁས།	lactic acid
བོ་མའི་མངར་ཁས། ལེག་མངར།	lactose
བོག	inferior
བོག་ཁྲེན།	subiculum
བོག་ཕྱོགས།	ventral
བོག་པཎྜ་ཕུང་བོ།	inferior colliculus
བོག་རྩ།	ventral horn
བོད་ཀྱི་བཀྲག་མདངས།	luminous intensity
བོད་ཀྱི་མཐུག་མགྱོ།	speed of light
བོད་ཀྱི་ཐུན་ཁྲེད། བོད་ཐུན།	photosynthesis
བོད་ཀྱི་མ་མ།	phosphorus
བོད་ཀྱི་མ་མའི་ལྕུར་ཚ།	phosphate
བོད་དཀར།	white light
བོད་ལྕེད་ཕོལ་ལྡན་བློ་ཁྲག་ཟླན།	photovoltaic power sheets
བོད་ལྕེད་ཕོལ་ལྡན་ཉི་ཆེར་བློ་ཁ་ ལྷན།	photovoltaic solar cell
བོད་ལྕེད་ཕོལ་ལྡན་ལྷ་ཀ་ཚ།	photovoltaic ink
བོད་ལྕེད་ཕོལ་ཚད་བློ་ཁ་ལྷན།	photovoltaic cell
བོད་ཁྲིམ།	photosphere

ཟེད་འཚུག photoflash
ཟེད་གློག་རྒྱས་སྟངས། photoelectric effect
ཟེད་འགྲེད་དུམ་ཕྲིག་གློག་པར། diffuse optical tomography (DOT)
ཟེད་བརྟེན་རྣམ་འགྱུར། light reactions
ཟེད་ཐག photoelectric fiber
ཟེད་རྩལ་བར་ཐུར། phototransduction
ཟེད་རྩལ་སྟེ་ལེན་པ photoreceptor
ཟེད་རྩལ་ཚོར་ཆས photodetector
ཟེད་རྩལ photon
ཟེད་ཐུད་རིགས་ཁས་རིག་པ optogenetics
ཟེད་ཐུད་རིགས་ཁས
ཟེད་འཕྲེའུ་སྟེ་ཀྱིས་ཐུད་ཀྱ light emitting diode (LED)
ཟེད་ཐུག light pipe
ཟེད་ཐོུར་མཚོ་གཡེར། phytoplankton
ཟེད་ཐོུར། photoautotroph
ཟེད་མ་ཕྱེ་ལེ་ཟི་ཟ་ཀ་བཐུར་ཕྲིག phosphoglycerate
སྐྱེན་ཁས། mutase
ཟེད་མ་ཕྱེ་ལེ་ཟི་ཀ། phosphoglycerate
ཟེད་མ་ཟླ་ཏ་མདར་ཐོུར་སྐྱེན་ཁས། phosphofructokinase (PFK)
ཟེད་མ་ཨེ་ཆོལ་པེ་ཏ་ཡེ་ཀ། phosphoenolpyruvate
ཟེད་མ་ཨེ་ཟི་ཀར་གཉིས་འདྲས། phosphodiester
ཟེད་ཚད་རིག་པ། ཟེད་ཚད། photometry
ཟེད་ཚོད། (ཟེད་རྩལ་ཆུ་ཚོད།) light clock
ཟེད་ཚོས photopigment
ཟེད་ཁས་གློག་སྐན photocell
ཟེད་རིག་པ optics
ཟེད་ཆུབས་ཀྱང་ཕེལ optical telescope
ཟེད་ཟླ light year
ཟེད་ཧལ་བཀྲག་ཆས spectrometer
ཟེད་ཧལ་བཀྲག་ཐབས spectroscopy
ཟེད་ཧལ་བལྟ་ཆས spectroscope
ཟེད་ཧལ་ཐེར་བཀྲག spectrophotometer
ཟེད་ཧལ spectrum
ཟེད། light
ཡ་ཁྲང་། haploid
ཡ་ཁྲང་། (ཚོས་ཕྱེད།) chromatid
ཡ་ཁྲང་ཕྱེ་དངོས། haploid organisms

ཡ་ལན་ཕྱེན་པོ། responsiveness
ཡ་ལན། response
ཡང་ཁྱིམ། subfamily
ཡང་ཕྲེང། light chain
ཡང་དཔལ་ཕྱིན་ཏྲས། dehydrogenase
ཡང་ཚོམ། subnucleus
ཡང་ཞིབ meta-analysis
ཡང་རྒྱུང་གྱིས་རྩལ hydrogen ions
ཡང་རྒྱུང་འཛིང་བ hydrogen bond
ཡང་རྒྱུང་འཛིང་ཐོུར། hydrogen bonding
ཡང་རྒྱུང། hydrogen
ཡང་སོལ་རྩལ་ཏྲས། hydrocarbon
ཡན་ལག་ལྟག་ཁོར་རྐགས་འདུས། acral lick syndrome
ཡན་ལག་ལྟག་ཐལ་རྐགས་འདུས།
ཡན་ལག་རྣམ་འགྱུར། non-core expression
ཡར་བཟླལ་ཆེན་མའི་དུས་རབས། paleoproterozoic period
ཡར་བཟླལ་བར་མའི་དུས་རབས། mesoproterozoic period
ཡར་བཟླལ་གསར་མ་དུས་རབས། neoproterozoic period
ཡར་བཟླལ། Proterozoic era
ཡར་ཅའི་ཆོ་གླ། waxing gibbous
ཡར། (ཁོག་རྩལ་ཀྱི་རིགས་ཀྱིན) up
ཡི་ཀ་འཚུས་པ anorexia
ཡིག་པར། printer
ཡིད་ཆེད་ཌ་བ attention network
ཡིད་ཆེད་དམན་པའི་འཚུག་ཐོུན། attention deficit disorder
ཡིད་ཁྱག་འགོག་ཆེད། antidepressant
ཡིད་དཀྱས། ཡིད་ཁྱག ས་མས་ཁྱམ། depression
ཡིད་ལ་ཆེད་པ attention
ཡིན་ཀིན་ཆེ་བ། གསལ་ཕྱང་། recessive
ཡུ་ར་ས་ལ uracil
ཡུ་རེ་ཅི་ཡམ uranium
ཡུག་ལི་དབྱིབས་ཐིས euclidean geometry
ཡུད་འཛིན་ཐུན་པ short-term memory
ཡུན་ཕྱད་ཞིབ་འདྲུག longitudinal study
ཡུན་གནས། གཙོ་ངར་ཕྱལ། chronic

ཡུལ་ཅན་གྱི་ཉམས་སྐྱོང་། subjective experience
ཡུལ་ཅན་དོན་འཛིལ། subjective interpretation
ཡུལ་དེམས། endemic disease
ཡེ་གདོད་བཤལ་ཆེན། Precambrian era
ཡེ་ཀྱ་ཁྲབ་ཐེལ་དོར་ལྷག་ས། Evangelism
ཡོ་འཁོར། precess
ཡོ་འཁོར། precession
ཡོ་འཁྱོག deflection
ཡོ་འཁྱོག distortion
ཡོ་ཆས། apparatus
ཡོ་རོབ་མཁའ་དབྱིངས་ཞིབ་དཔྱོད་ལྟན་ཁང་། European Space Agency
ཡོ་རོབ་ཨེ་རྒྱ་གར་ལྟན་ཁང་ལྟན་ཁང་། European Council for Nuclear Research
ཡོངས་ཁྱབ་འཛིན་ཀྱགས་ཀྱི་ཁ་ཏན་ཁྲིམས། law of universal gravitation
ཡོངས་ཁྱབ་སྐྱོང་ཚོར། universal emotion
ཡོངས་འདུས་ཐབས་ལམ། holistic approach
ཡོངས་ལྷེམ། totally elastic
ཡོངས་ཐྲོད། general anesthesia
ཡོངས་མཚུངས། congruence
ཡོངས་གསལ། (ཡོངས་ཐྲོག་གསལ་བ།) complete dominance
ཡོད་ཚད་ཀྱི་རྒྱས་གཞུང theory of everything
ཡོན་ཏན། ཁྱད་ཚོས། attribute
ཡོབ་ཏུས། stapes
ཡོལ་ཏ། raster
གཡས་མཐའི་འཚར་རྒྱ། right marginal artery
གཡས་ལག་ཁྲིམས་སྒོལ། right-hand rule
གཡོ་འཁྱལ། aberration
གཡོ་འགྱལ། movement
གཡོ་ཁྱེད། oscillator
གཡོ་མེད་ཕྱེ་ཆུ། still water
བ་ཚང་རྩེན་ཏྲ། thymus
ཨ་ཕེག field lines
ཨ་འདུས་རྒྱས་གཞུང unified field theory
ཨ་བ་རྒྱལ་ཐྲྭ། ཨ་བ་ཁྱབ་འགྱེད། field induction
ཨ་བ། field
རྒྱ་གི་རོལ་ཚས། brass instrument
རགས་བཅུད། macronutrient
རགས་ཟ། macrophage
རང་རྒྱལ་ཐྲྭ། self-induction
རང་རྒྱལ་ཁང་ཁྱེ། reafference
རང་ཐྲེད་ཁད་འགོག active immunity
རང་ཐྲེད་ཁྱེ་བ། self-replicating
རང་ཐྲོང། autonomic
རང་ཁོངས་འགོག་ཟླངས་ཐྲེད་ཐུས། self-antigen
རང་འཁོར་ཏེ་བ། circular question
རང་འཁོར། rotation
རང་འཕྲིར། passive transport
རང་འགྱལ་འཁྱུ་ཆས། automatic washing machine
རང་འགྱལ་ཏུས་འཛིན་འཁོར་ཡོ། autonomous clock
རང་འགྱལ་དབང་རྩ་མ་ཡག autonomic nervous system
རང་འགྱལ། automatic
རང་འགོག་ཁད་གཞི། autoimmune disease
རང་འགོག་ཁང་གཞིས། autoimmunity
རང་བཟློས་ཚ་སྒོམས་ཀྱི་རྩ་བ། root-mean-square
རང་ཚོས། characteristic contrast
རང་ཉིད་བསྐར་བཟོ། self-renew
རང་འཛིམ་འཁྱུག་ཐྲོག autism spectrum disorder (ASD)
རང་འཛིམ། autism
རང་འདོམས། cohesion
རང་བབས་གདོས་ཚད། proper mass
རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱི་གཅིག་མཚུངས་རང་གཤིས། uniformity of nature
རང་བྱུང་གི་ལོ་རྒྱུས། natural history
རང་བྱུང་སྐྱེད་པ། natural rewards
རང་བྱུང་ལྷ་ཐུབ་དིག་པ། natural philosophy
རང་བྱུང་ལྷ་ཐུབ་དིག་པའི་ཐབས་ཤེས་རྩ་དོན། mathematical principles of natural philosophy
རང་བྱུང་ཐོན་ཁུངས། རང་བྱུང་ཐོན་ཐུས། natural resource
རང་བྱུང་འདེམས་སྒྲུག natural selection

རང་བྱུང་བཅོ་གཞི།	natural units
རང་བྱུང་ཚན་པ།	natural units
རང་བྱུང་རྟོགས་ཐེངས།	natural frequency
རང་བྱུང་རིང་ལུགས་པ།	naturalist
རང་བྱུང་རིང་ལུགས།	naturalism
རང་བྱུང་རླངས་ཁམས།	natural gas
རང་བྱུང་གསོད་བྱེད་ལྡན་ལྷང་།	natural killer cells
རང་དབང་དུ་འཁོར་བཟོད།	freewheeling
རང་དབང་བའི་བྱུང་བ།	independent event
རང་དབང་དབྱེ་བས་ཀ་ཀྱི་གཏན་ཁྲིམས།	law of independent assortment
རང་དབང་དབྱེ་བས་ཀ།	independent assortment
རང་སྲོད་ཏན་པ།	autobiographical memory
རང་སྲོད་ཏན་གསོའི་བྱེད་ཐོག	autobiographical memory tasks
རང་རྩེན་ཀྱི།	autocrine
རང་རྩེན་བར་གཏོང་།	autocrine signaling
རང་མཚན་རྟོག་འཚར།	concrete concept
རང་འཚེ་ཅད་འགོག་འཕྲུགས་ཁྱོན།	autoimmune disorder
རང་ཞིག་རིམ་པ།	apoptosis
རང་བཞིན་ཀྱི་ཚན་རིག་པ།	natural scientist
རང་ཡེས་བདག་ རང་སྲོད་ཀྱི་ བདག	autobiographical self
རང་གསོ།	autotroph
རང་བསྒྲབ་ཚན་རིག་པ།	self-evolved scientist
རང་བསྒྲབ་ཚན་རིག་པ།	self-taught scientist
རང་ལྷུང་།	freefall
རན་འདེམས། (ཤེ་-འདེམས་སྒྲུག)	k-selection
རན་འཚམས་ལེགས་ཚད།	goodness of fit
རན་འཚམས།	fitting
རན་ལིར་ཀྱི་ཚིགས།	node of Ranvier
རབ་གས་པ། ད་ལྟའི་དུས་རྒྱས།	Holocene
རབས་ཆད།	sterile
རབས།	generation
༡ རབས་གཅོད་པ། ༢ དུག་སེལ་ བྱེད་པ།	sterilize
༡ རབས་གཅོད། ༢ དུག་སེལ།	sterilization
རི་ཀྱལ་སྒྲེའུ།	rhesus monkey
རིག་པ་དཀྱེལ་ཡར།	open awareness
རིག་པ་འཆོལ་རྒྱད། ཏོན་ལོག	dementia
རིགས་ཁྲན་རས་རྒྱང་ལྡན།	monophyletic
རིགས་མཉམ།	homozygous
རིག་གཞུང་ལྷོས་བྱེད་རིང་ལུགས།	cultural relativism
རིགས་འདོད་ཏོས་བབས།	Age of Reason
རིགས་འཇེས།	heterozygous
རིགས་ཕྱེད།	hemizygous
རིགས་དབང་། ཐོང་དབང་།	archegonia (archegonium)
རིགས་དམན།	nullizygous
རིགས་ཁམས་ཀྱི་ཁྱད་རྫས།	genetic trait
རིགས་ཁམས་ཀྱི་རྒྱུ་བ།	gene flow
རིགས་ཁམས་ཀྱི་བརྟག་ཞིབས།	gene diagnosis
རིགས་ཁམས་རྒྱང་བཤད།	codon
རིགས་ཁམས་བསྒྱར་དཀྱུག	genetic shuffling
རིགས་ཁམས་ཁྲ་ཡབ།	gene mapping
རིགས་ཁམས་འཁྲུག་ཐྲོན།	genetic disorder
རིགས་ཁམས་འཁྲུག་ཅད།	genetic disease
རིགས་ཁམས་བྱུབ་ཚ།	genotype
རིགས་ཁམས་སྒྱུར་ཕྱིག	genetic engineering
རིགས་ཁམས་ངོ་བཏུ།	gene cloning
རིགས་ཁམས་མངོན་རྟགས་མཉེན་ གཡོས།	phenotypic plasticity
རིགས་ཁམས་མངོན་རྟགས།	gene expression
རིགས་ཁམས་མངོན་རྟགས།	phenotype
རིགས་ཁམས་བཅོས་སྒྱུར་ཀྱི་བཟའ་ ཚས། རིགས་ཁམས་བཅོས་སྒྱུར་ བཟའ་བཅའ།	genetically engineered food
རིགས་ཁམས་འདའ་འགྱུར།	epigenetic change
རིགས་ཁམས་འདས་རིག	epigenetics
རིགས་ཁམས་གནས་ཐོ།	gene transfer
རིགས་ཁམས་གནས་ཐོ།	genetic transfer
རིགས་ཁམས་རྟགས་གཞུང	gene theory
རིགས་ཁམས་འཚོ་བཐོ།	genetic drift
རིགས་ཁམས་བག་ཚགས།	genetic predisposition
རིགས་ཁམས་བར་མཛོད།	repository of gene
རིགས་ཁམས་ཚོ་བ།	gene pool

རིགས་རྒྱས་མཚྭབ་ཐེལ། genetic fingerprint
རིགས་རྒྱས་རིག་པ་བ། geneticist
རིགས་རྒྱས་རིག་པ། genetics
རིགས་རྒྱས་བཤེར་ཚགས། genetic screening
རིགས་རྒྱས་གསར་བཏུ། genetic code
རིགས་རྒྱས་གསོ་ཐབས། gene therapy
རིགས་རྒྱས། gene
རིགས་ལམ་གྱི་རྩེན་གཞི། seat of reasoning
རིགས་སད་དུས་བཅས། age of enlightenment
རིགས་བསྐྱེས། hybrid
རིགས། (ཡེ་རིགས།) species
རིང་མཐའ། apogee
རིང་མཐོང་། རྒྱང་མཐོང་། farsighted
རིང་ཚད། དཀྱུས། length
རིད་པ། རིད་ཟློག། ཉམས་ཟློག། atrophy
རིན་འཇལ་ཡ་ལན། evaluative response
རིན་ཐང་འཇལ་བ། evaluate
རིན་ཐང་བཏང་སྟོམས་ཀྱི་བདག་གཤིས། value-neutrality
རིམ་འགྲུར་རིང་ལུགས། gradualism
རིམ་ཆ། order pair
རིམ་བསྲུ། phased out
རིམ་པ། stratum
རིམ་ཟློ། randomness
རིམ་གསོག་བྱོས་ཟླར་བདས་རེའུ་མིག cumulative frequency table
རིམ་གསོག་བྱོས་ཟླར་བདས། cumulative frequency
རིཊ་ཀླ་ཕྱི་ལ་ཁ་འཇོན། ritz combination principle
ཏ་ཡི་ནི་མཚྭ་གསྡེ། ruffini endings
ཏ་ཡི་ནི་ཁྱེ་ཡེན་པ། ruffini receptor
ཏ་ཡི་ནི་ཁ་ཁྱེ། ruffini corpuscles
ཏ་ཕྱི་ཀོ། RuBisCo (ribulose bisphosphate carboxylase)
ཏུས་པའི་ཐ་འཇོངས། bone matrix
ཏུས་འབྱར་ཀ་ཕྱིམ་ཐ་ལྷང་། skeletal muscle cell
ཏུས་འབྱར་ཀ་ཀནད། ཏུས་འབྱར་ཀ་ཕྱིམ། skeletal muscle
རེ་ཏར། radar
རེ་ཏི་ཡམ། radium
རཻ་ཕྱོ་མངར་ཁྲས། ribose
རཻ་ཕྱོ་ཉིང་རྡུལ་བྱབ་ཚ། ཉིང་མངར་ཉིང་རྡུལ་བྱབ་ཚ། ribonucleotide
རཻ་ཕྱོ་ཐུ་ཀཆགས། ribosome
རེ་ཕྱོ་ཐེ་ཀཆགས། polyribosomes
རཻ་ཕྱོ་ལྷིན་ཁྲས། ribozyme
རེག་ཏུག་ཀ་ཉན་ལྷིན། HIV
རེག་ཏུག་ཀ་ཉན་ལྷིན། human immunodeficiency virus (HIV)
རེག་ཚོར་ཉམས་ཟློན། asomatognosia
རེག་ཚོར། touch
རེག་ཟུག allodynia
རེངས་ཀཆགས། rigid body
རཻ་ཙོ་ཕྱེ་ཡམ་ལྷིན་ཏྲ། rhizobium bacteria
རོ་བཀྲ། anatomical chart
རོ་ཏོབ་ལིན་ཕྱི་ཁྲས། rhodopsin protein
རོ་ཚོར་ཀླད་ཀྱན། gustatory cortex
རོ་ཚོར་ཕེཊ། taste bud
རོ་ཚོར། taste
རོ། flavor
རོབ་ཁྱེས། approximation
རོལ་ཆས་ཀུ་ཁག band
རོལ་དབྱངས་འདུ་ཚོགས། concert
རོལ་དབྱངས་ཚོགས་ཁང་། concert hall
རོལ་ཆོ་རིག་པ། musicology
རོལ་ཁྱེད་ཀུ་ཁག orchestra
རླངས་འགྱུར། evaporation
རླངས་འགྱུར། vaporization
རླངས་ཁྲམ། gas chamber
རླངས་ལྷན་ཀན་ཏོ་ཏོ། latent heat of vaporization
རླངས་ཏོ་མ་ལག steam-heating system
རླངས་འདོན་ཕྲ་ཀ gas discharge tube
རླངས་ལྷམ། gasoline
རླངས་ལྷོ་ཚོང་ལས། largest commercial steam system
རླངས་ཕྱིན། gaseous cloud

རླུང་ཨེད་རྒྱས་སྐྱེན། (འཚོ་བྱེད་ཐལ་བའི་འབྱིན་རྩབ་བྱ་བ།)	anaerobic respiration
རླུང་གཞུང་།	air column
རླུང་ལམ།	air track
རླུང་ཕེ་རྒྱག	chinooks
རླུང་ཤིང་།	epiphyte
རླུང་ཧྲུག་གསོ་ཀྱས་སྐྱེན་ཆས།	wind-powered generator
རླུང་གཤོག	air foil
རླུང་གཤོག	airfoil
རླུང་གཤོག	blades
བཟླ་རྒྱབ་ཀ་ཐྲེམ།	hamstring muscle
བཟླན་ས།	wetland
ལག་ངར་པ་ཁ།	brachial plexus
ལག་ངར་རྨས་ཕྱང་།	ulna
ལག་ངར་རྨས་ཚན།	radius
ལག་ལཆང་མ་བཟུལ།	handling-maternal separation (HMS)
ལང་ཚོ་སྐྱེན་པ།	puberty
ལང་ས་རླབས།	standing wave
ལན་ལྟོན་བདེ་རིས།	interactive figure
ལན་ཇི་ལེ་གཏན་ཁྲིམས།	lenz's law
ལན་ལ་མི་རེ་བའི་བྱམས་སྙིང་རྗེ།	unconditional loving-kindness and compassion
ལམ་ལྟོན་ཟས་ཚད།	recommended dietary allowances (RDAs)
ལམ་ཥ།	lambda (l)
ལམ།	track (n)
ལས་ཀ ཚོར་བ།	work
ལས་རྒྱལ་ས་བད་ཞོག	task-induced deactivations
ལས་རྒྱལ་ས་བད་སྐྱོང་།	task-induced activations
ལས་འཇུག་རྨས་པ།	action potential
ལས་ཐོག་ཏན་པ།	working memory
ལས་མཐུན་ཏ་ཚོགས།	task-positive network
ལས་ལྟོག་ཏ་ཚོགས།	task-negative network
ལས་ལྡེ་རྩ་ཚོགས།	functional group

རླུང་གཏུགས་ཀྱི་འཕྱལ་བསྐྱོད་རྩམ་གཞན	kinetic theory of gas
རླུང་ཀ་ཤུགས	gas
རླུང་ཀཱེད་སྐྱོང་ཆས།	condenser
རླན་ཚད།	humidity
རླུང་ཀྱི་མཐྱོགས་ཚད།	wave speed
རླུང་ཀྱི་ལྟོག་ཐོགས། ལྟོག་ཐེགས།	antinode
རླུང་ཐང	wavelength
རླུང་མདུན།	wavefront
རླུང་རྩལ་གཉིས་གཤིས།	wave-particle duality
རླུང་རྩལ།	wavicle
རླུང་ལྟེ་བོས་བསྐྱོར། ལྟེ་འཐལ།	polarization
རླུང་ཟན།	wavelet
རླུང་ཐོགས། ཐེགས།	node
རླུང	wave
རླུན་འཕས	testis
རླུང་རྒྱལ།	air sac
རླུང་རྒྱལ།	airbag
རླུང་ཁྱོར་གཤོག་འཁོར། རླུང་རྒྱལ་གཤོག་འཁོར།	wind turbine
ཀ རླུང་ཁམས། རླུང་ཀི་ཁོ་ལ། བ རླུང་གནོན།	atmosphere
རླུང་ཁམས་གནོན་ཧྲུགས།	atmospheric pressure
རླུང་ཀི་འགོག་ཧྲུགས།	air resistance
རླུང་སྒྲོག	wind electricity
རླུང་ཁྲམ	air chamber
རླུང་འཐབ	windmill
རླུང་ཏོད་སྟོམ་ཆས། ཐུར་སྒྲོག ཚ་སྒྲོག	air conditioner
རླུང་ལྡན་རྩས་སྐྱེན།	aerobic respiration
རླུང་གནོན་འཇལ་ཆས།	barometer
རླུང་འཕྲིན་ཀྱི་རླབས	radio waves
རླུང་འཕྲིན་རྒྱང་ཀེལ	radio telescope
རླུང་འཕྲིན་ཚོད་འཛིན	radio control
རླུང་འཕྲིན་རྩོམ་ཐྲོད་འཕར་བཤ	radio frequency pulses
རླུང་འཕྲིན་རྩོམ་ཐྲོད	radio frequency
རླུང་འཕྲིན	radio

ལས་བྱོད་ཞན་ཆ། inefficiency
ལས་ཕྱོད། efficiency
། ལས་རྒྱས། ། གོང་ཚད། capacity
ལས་མཚུངས་བཀོད་པ། analogous structure
ལས་ཕྱུགས་དཀྱི་ཁྱོགས་ཤེ་ཉིང་། active galactic nuclei (AGN)
ལས་ཕྱུགས་མ་ལག functional system
ལས་རྩང་སྒོ་བས་འཕ�eq action potential propagation
ལི་ཏར། liter (L)
ལི་ནེ་ཡི་བཏྲི་ཡུགས། Linnaean classification system
ལི་ཙེ་ལ་སྒྲིན་ཟླས། lipase
ལི་ཙེ་ལ་ཌི་མ་ཁ་ཉིས། lipid bilayer
ལིང་ཚེ། རྒྱ་ཚིག lattice
ལིས་ཏེ་ལྷིན་ཁད། listeriosis
ཡ་ལིན། leucine
ཡག་ཁ་ཕྱུག deltoid
ཡག་རྩ་ཁོར་བྱ། caudate nucleus
ཡག་ལས་ལྷོག converse
ཡས་ཀྱི་བློ་ཁ་ཚད་ཐོ་འགོད། electrophysiological recording
ཡས་ཀྱི་དུས་འཛིན་འཁོར་ཡུ། body clocks
ཡས་ཀྱི་དུས་འཛིན་གཙོ་བོ། master circadian clock
ཡས་ཀྱི་ཟས་ཕྱང་། somatic cell
ཡས་ལྷི། mollusk
ཡས་ལྷི། (ལྷ།) mollusca
ཡས་ཐོར། body temperature
ཡས་གདོས་ལྷོན་ཁང་ལས། body mass index
ཡས་ཀུན་མ་ལག physiologic system
ཡས་ཀུན་མཚུངས་ལྷུར་དཔག་པ། ཥོ་ཐཀ་མཚུངས་ལྷུར་དཔག་པ། comparative anatomy
ཡས་ཀུན་དཔག་པ་ལ་ཐ། physiologist
ཡས་ཀུན་དཔག་པ། physiology
ཡས་རྟགས་ཁ་ཡར་ཀྱི། somatotopically
ཡས་རྟགས་ཁ་ཡར། somatotopic map
ཡས་རྟགས་ཁ་ཡར། somatotopy
ཡས་ཟང་འཕྲོ་ཡུགས། physiological process
ལས་ཚུལ། mechanism
ཡས་ཚོར་གྱུད་རིས། somatosensory map
ཡས་ཚོར་གྱུད་ཀྱི། somatosensory cortex
ཡས་ཚོར་ཁ་ཡར། somatosensorial map
ཡས་ཚོར་ཀྱི་ཐུ་རིས་གྱུད་ཀྱི། primary somatic sensory cortex
ཡས་ཚོར་ཀྱི་འབྲེལ་མཐུད་གྱུད་ཀྱི། somatosensory association cortex
ཡས་ཚོར་ནང་རྒྱལ་བྱང་ཁོག་གནས་བཞི། internal somatovisceral states
ཡས་ཚོར་སྐྱེ་ཤེན་པ། somatosensory receptor
ཡས་ཚོར་བྱ་བ། somatosensation
ཡས་ཚོར་ཚོར་བྱེད། somatosensor
ཡས་ཐུས་བརྒྱར་ཕྱིག་(ཀྱི་ཤེན་ཤེ་བརྒྱར་འཕྲིག་) D-J མཐུད་ཐྲོན། somatic recombination (DNA rearrangements) D-J join
ཡས་ཐུས་བརྒྱར་ཕྱིག་(ཀྱི་ཤེན་ཤེ་བརྒྱར་འཕྲིག་) V-D-J མཐུད་ཐྲོན། somatic recombination (DNA rearrangements) V-D-J join
ཡས་ཐུས་བརྒྱར་ཕྱིག་(ཀྱི་ཤེན་ཤེ་བརྒྱར་འཕྲིག་) V-J མཐུད་ཐྲོན། somatic recombination (DNA rearrangements) V-J join
ཡས་བྱང་རས་རྒྱས་པ། immune
ཡས་བྱང་རས་མ་ལག immunity system
ཡས་བྱང་རས་རིག་པ། ནད་འགོག་རིག་པ། immunology
ཡས་ཀཱཏེར་ཀྱི། humoral
ཡས་ཀཱཏེར་ནད་འགོག་ཡ་ལན། humoral immune response
ཡས་ཀཱཏེར་ཡ་ལན། (ཉེས་པའི་རྣམ་འགྱུར།) humoral response
ཡས་སེམས་ཀཱཡིས་བྱེ་བ་ཀྱི་ཕྱེ་བ། mind-body dualism
ལེ་ཟེར། laser
ལེ་ཥིག (ལེ་ཟེར་ཀཱཏ་ཀ་བཅོས།) LASIK (Laser-assisted In Situ Keratomileusis)
ལེ་ཥིན། lysine

ལེགས་གོས། ལངས་ལས་གོས། ཡར་ རྩེ། རྩེ་ཕྱུ།	optimal
ལེན་པ། རྟེད་བཟུང་། རྟེད་ཁོག་ བཟུང་འཛིན།	detection
ལེན་ཇིག	receiver mouse
ལེབ་ཏོན་གྱི་རོ་གསུམ	3 flavors of leptons
ལེབ་ཏོན་རྡེ་གཉིས	2 classes of leptons
ལེབ་ཏོན་རོ་བྲག ལེབ་ཏོན་ རིགས་བྲག	6 flavor of leptons
ལེབ་ཏོན	lepton
ལེབ་ཐིས	flat geometry
ལེས་བཤིག་གཏོང་བ	lysing
ཟླ་ཕྱེད་བཅོགས་འབབ	compounded semi-annually
ཟླ་མའི་ནང་ཁ	mesophyll
ཟླ་མཚན་ཚ་བཀོད	age-sex structure
ཟླ་བན་ཇི་ཅིའི་དམ་བཅ	ampullae of Lorenzini
ཟླ་རིན་ཌའི་རྒྱུན་ཁབས	Lorentz factor
ཟླ་རིན་ཌའི་བསྡུ་འཞུམ	Lorentz's contraction
ཟླ་རིར་བཅོགས་འབབ	compounded annually
ཟླཁ་ཁབས	reciprocal
ཟླཁ་ཐྱོད	abuse
ཟླཁ་ཤིང་	boomerang
ཟོང་ཕེགས	blind spot
ཟོང་བའི་སྣང་བ། ཟོང་སྣང་	blindsight
ཟོང་ཚད	colitis
གཞྱིམ་མཐའ་གྱི	perimysium
གཞྱིམ་ནང་གྱི	endomysium
གཞྱིམ་ཕྱི་གྱི	epimysium
གཞྱིམ་ཕྱིར་ལྷོག	muscle recoil
གཞྱིམ་འཚང་མ	muscle spindle
གཞྱིམ་མ་ཡག	muscular system
གཞྱིམ་རུས་སྒྲོམ་གྱི	musculoskeletal
གཞྱིམ་རུས་སྒྲོམ་མ་ཡག	musculoskeletal system
གཞ་ཅག	myofibril
གཞནད་གློག་རིས	electromyogram (EMG)
གཞནད་ཅག་མ	muscle fiber
གཞནད་ཕྱང་བྱང	muscle tissue
གཞནད་ཞ་རིར	amyotrophic lateral sclerosis (ALS)
གཞནད། གཞྱིམ	muscle
གཞྱང་ཚང་འབྱ། ཚང་འབྱ	pupa
གཞ་མ་ཅན	amniote
གཞ་མ་བཙག་བཏྱད	amniocentesis
གཞ་མ	placenta
གཞ་ཚ	sympathy
གཞ་ཁན	carnivore
གནོ	strip
ཤྭན་ཟ་ཕྱང་	Schwann cell
གཡ་ཕིག	spectral line
གཡ་རིགས	spectral type
གཤ་ཚད། གཤ་ཁང	mortality
གཤ་ཀྱེང་། གཤ་རིང	rigor mortis
གཤང་རྩ་ཆོ	woodpecker
གཤང་གནས	arboreal
གཤང་ཕྱི	wood lemming
གཤང་ཟས་ལོག་ཅིན	lignin
གཤང་ཁྱེན	bark
ཤུགས་རྒྱག་པ	exert force
ཤུགས་ཕིག་རྟེལ	force carrier
ཤུགས་ལྡབ་ཐེལ་བྱེད	force multiplier
ཤུགས་བཞི	four forces
ཤུགས་ཟུང་། ཤུགས་ཆ་གཉིག	force pair
ཤུགས་བ	force field
ཤུགས་རིག	mechanics
ཤུགས	force
ཤུད་པར་	skateboard
ཤུན་གྱི	epithelial membrane
ཤུན་པ	epithelium
ཤུན་པའི་ཕྱང་བྱེད	epithelial tissue
ཤུར་ཟ	grooves
ཤུལ་ཀོང་།	crater
ཤུལ་མདར	afterglow
གཡ་ཀཟུགས། དྭངས་ཀཟུགས	crystal
གཡ་བ	perceive
གཡ་ཐོན་།	learning

གཟེས་སྦྱོང་ཁམས་ཀྱི་རྒྱ།	learning disabilities
གཟེས་ཚོར་དང་སྒྲིལ་བའི་སེམས་ཀྱི་བྱུང་བ།	conscious mental events
གཟེས་ཚོར་དང་མ་སྒྲིལ་བའི་སེམས་ཀྱི་བྱུང་བ།	unconscious mental events
ཅ་ པོ་ཀཱུན་གསལ་མ། ཅ་ བང་ཁུམ་སྒྲོན།	cube
ཀཀཱ་དཔྱད།	dissection
ཀཀཱགས་ཀ་ཀཱ་ཕེས་ལྡན་ཀྱི་བརྒྱ།	double slits
དཔྱད།	experiment
ཀཀཱགས་ཀ་ཀཱ་ཕེས་ལྡན།	double slits
ཀཀཱགས་ཀ།	slit
ཀཀ་བ་དཀར།	nickel
ཀཱ་ཡི་ནི་རྒྱ།	Pluto
ཀཱ་ཡི་ནི་ཀན་ས།	dead zone
ཀཱ་ཡི་ནི་འགྱུ།	mingling motion
ཀཱ་ཡི་ཕེ།	parallel lines
ཀཱ་ཡི་ལྷན་རྩྭ་ལམ།	parallel circuit
ཀཱ་ཡི་ནི་ཐེན་ཀཱ་ཅོ་ད།	juxtacrine signaling
ཀཱ་ཡི་ནི་ལས་འཕྲོ་ཕྱི་ཀས།	parallelogram rule
ཀཱ་ཡི་ནི་ལས།	parallelogram
ཀཱ་ཡི་ས་སྦྱོང་བདར་རྩ་ཚན་རིག	behavioral neuroscience
ཀཱ་ཡི་ས་སྦྱོང་རིག་པ།	ethology
ཀཱ་ཡི་བཀོལ་ཀཱ་ཆོན།	hydraulic press
ཀཱ་ཡི་འཛུར།	condensation
ཀཱ་ཡི་ཁྲེན་ཏྲས་སྐྱོམ།	hydroskeleton
ཀཱ་ཡི་ཁྲེན་ཏྲས་སྐྱོམ།	hydrostatic skeleton
ཀཱ་ཡི་བར་ཁ་བཅོ་ལའི་བདེ་ཚད།	fluid mosaic model
ཀཱ་ཡི་ནང་ཏ་ཚོགས་འཇམ་པོ།	smooth endoplasmic reticulum (smooth ER)
ཀཱ་ཡི་ནང་ཏ་ཚོགས་འཇམ་པོ།	smooth ER
ཀཱ་ཡི་ནང་ཏ་ཚོགས་རྩྭ་མོ།	rough ER (Nissl body)
ཀཱ་ཡི་ནང་ཏ་ཚོགས་རྩྭ་མོ།	rough endoplasmic reticulum (rough ER)
ཀཱ་ཡི་ནང་ཏ་ཚོགས།	endoplasmic reticulum
ཀཱ་ཡི་ལབ་བཏགས་རྒྱུ།	condensation coil
ཀཱ་ཡི་ཐྲུག་མཉམ་ཀྱི་ཐ་ལམ།	periaqueductal gray matter
ཀཱ་ཡི་ཐྲུག་ཐྲི་ཐ་ལམ།	aquaporin
ཀཱ་ཡི་མ། ཀཱ་ཡི་ཚེན། མེ་ཀན་ལམ།	pancreas
ཀཱ་ཡི་མེད་ཆུང་ཀཱ་ཆོན་འཇལ་ཚལ།	aneroid barometer
ཀཱ་ཡི་ཚེན་ཕ་ཕྱང་།	pancreatic cell
ཀཱ་ཡི་ཀཱན্
གས་ཡང་རྩལ་ཀྱི་ཐྲ་ཁྲམ།	liquid hydrogen bubble chamber
ཀཱ་ཡི་ཀཱན্ས།	liquid
ཀཱ་ཡི་ལམ།	xylem
ཀཱ་ཕོ་ཀ་འཁོར།	turbine
ཀཱ་ཕོ་ཀ་ཁོས་འཕྱར་ལྡིང་།	wingsuit flying
ཀཱ་ཕོ་ཀ་ལྡན་ཀཱ་ཏམ་འབྲུ་ཀ	avian dinosaurs
ཀཱ་ཕོ་ཀ་མེད་ཀཱ་ཏམ་འབྲུ་ཀ	non-avian dinosaurs
ཀཱ་ཕོ་ད།	trough
བཀད་ཐ།	stool
བཀེར་ལབ་ཐྲོ་ཀ་ཐྲ་ལས་ཀེལ།	scanning electron microscope (SEM)
བཀེར་ལབ་འཕྲལ་ཚལ།	scanner
བཀེར་ལབ།	scan
བཀེར་འབེགས་ཐྲ་ལས་ཀེལ།	scanning tunneling microscope (STM)
བཀེར་ཁྱིས་དངོས་ཁམས་ཚན་རིག	statistical physics
ས་དཀར་ཏུས་བབས།	cretaceous period
ས་ཁྲོགས་འགྱལ་ཐྲོད།	tectonic motion
ས་ཁམས་ཏུས་ཚད།	geologic time scale
ས་ཁམས།	geosphere
ས་ཕྱལ།	local
ས་ཐྲོག	grounding
ས་ཕྱང་།	mound
ས་བབ་ཀྱི།	topographical
ས་བབ་ཐྲོན་པའི་གོ་ལ།	topographic globes
ས་བབ་རིག་པ།	topology
ས་བོན་འདྲས་ཐྲོང་།	zygote
ས་བོན་འཇེས་ཐྲོད།	fertilization
ས་བོན་ཐ་ཕྱང་།	germ cell
ས་བོན་ཁེས་ཏྲ། བསམ་སེའུ།	gonad
ས་ཚན་ཁྲས་པ།	geothermal energy

ས་འོག་གི་ཆུ།	groundwater
ས་ཡ། མེ་ག།	mega-
ས་ཡི་ཊོ་སྐྱུལ་སྲི།	cytokine
སྲཱ་ཡིན་ཀྱག་རིས།	sine curve
སྲཱ་ཡིན་རླབས།	sine wave
ས་ཡོལ།	mantle
ས་ཀྲུན། སྲ་ཀྲུན།	crust
ས་གཞིས་རིག་པ།	geology
སག་སི་ནིལ་ ཁོ་ཨེ་ སྦྱོད་རྫས།	succinyl-CoA synthetase
སད་རྐྱེན་སློང་བ།	priming
སད་གཉིད་འཁོར་ལོ། སད་གཉིད་འཁོར་རྒྱུན།	sleep-wake cycles
སད་ལྡང་ཚད་རིམ།	spectrum of arousal
སད་པ།	awake
སད་བྱེད་ གྱེན་རྒྱུ་ཚ་དྲ་མ་ལག	ascending reticular activating system
སད་བྱེད་ གྱེན་རྒྱུ་ཚ་དྲ་མ་ལག	reticular ascending activating system
སད་བྱེད་ཐུར་རྒྱུ་ཚ་དྲ་མ་ལག	descending reticular activating system
སད་བྱེད་ཚ་དྲ་མ་ལག	reticular activating system (RAS)
སད་མི།	homo sapiens
སད་སློང་ནུས་པ།	activation energy
སད་སློང་།	arousal
སད་སློང་། བྱེད་ལས་ནུས་ཐར། (ཕྲིན་འཕྲུ་ལངས་པ།)	activation
སའི་གོ་ལ།	earth
སའི་འཐེན་ཤུགས་ར་བ།	gravitational field
སའི་འཐེན་ཤུགས།	gravitation
སའི་འཐེན་ཤུགས།	gravity
སལྥ་ཧྲི་ཌིལ།	sulfhydryl
སི་སྐྱུར་འཁོར་རྒྱུན།	citric acid cycle
སི་ཊ་ཡི་རོ།	Styrofoam
སི་ཊིག་སྐྱུར་ཚྭ། སི་ཚྭ།	citrate
སི་ཊིག་སྐྱུར་རྫས། སི་སྐྱུར།	citric acid
སི་ཏྲུབ་ནུས་འབྲས།	stroop effect
སི་ཏྲུབ་བྱེད་སྒོ།	stroop task
སི་ཌི་ ༤ (འབྱེད་ཚོམ་ ༤)	CD4 (cluster of differentiation)
སི་ཌི་ ༨	CD8
སི་ཌི་ ༨+(འབྱེད་ཚོམ་ ༨+)	CD8+
སི་ནལ་གྱི་གཏན་ཁྲིམས།	snell's law
སི་ནིག་སྐྱུར་ཚྭ།	succinate
སི་ནིག་ཡང་འཕྲུལ་སྦྱིན་རྫས།	succinate dehydrogenase
སི་པན་རིམས་ཕྲིན། འཆམ་རིམས་གཉན་ཕྲིན།	spanish influenza virus
སི་པི་ཇི།	CPG
སི་པི་ཨར། (སྲོག་དབུགས་སྐྱར་སྐྱོབ།)	CPR
སི་ཚྭ་སྦྱོར་སྦྱིན།	citrate synthase
སི་རི་ཡ་སི།	Sirius
སི་རིས་ཤིང་།	beech tree
སི་རོ་ཊོ་ནིན་སྣེ་ལེན་པ།	serotonin receptors
སིག་མ།	sigma
སིམ་བརྒྱུད་རང་བཞིན།	permeability
སིམ་བརྒྱུད་རུང་བ།	permeable
སིམ་ཞུགས།	absorption
སིལ་བཞུ་དུས་རབས།	Silurian period
སུ་ནཱ། (གླིང་བུ་ཞིག)	oboe
སུ་ཝར་ཙིལ་ཚངས་ཕྱེད།	Schwarzschild radius
སུག་མངར། (སུ་ཁྲུ་མངར་རྫས།)	sucrose
སུམ་མངར་ཕོ་སི་ཕེ་ཊ་རྫས་མཚུངས་སྦྱིན་རྫས།	triosephosphate isomerase
སུམ་ལྡན་འཆིང་བ།	triple bond
སུམ་ལྡན།	tri
སུམ་རྩེགས་དུས་རབས།	Triassic period
སེ་ཊོ་སིན།	cytosine
སེ་ཕ་ཡི་ཌི་འགྱུར་སྐར།	cepheid variable star
སེ་སྦྲུམ།	morula
སེ་རོ་ཊོ་ནིན། (ཧ་ཡི་ཌྲོ་ཨོག་སི་ཊིབ་ཊ་མིན་ ༥)	serotonin (5-hydroxy-tryptamine)
སེག་ཝེ་མི་སྐྱེལ་འཁོར་ལོ།	segway human transporter
སེན་ཊི་མི་ཊར།	centimeter
སེན་ཊོར།	centaurus

སེམས་ཀྱི་དྲན་ཚན་རྩམ་གཞུ།	modular theory of mind
སེམས་ཀྱི་གནས་བབས། སེམས་བབས།	mental state
སེམས་ཀྱི་བྱེད་རིམ། སེམས་ཀྱི་རྒྱུད་རིམ། (སེམས་འཕྲོས།)	mental process
སེམས་ཁམས་འཁྲུག་ཐྲོན།	mental health disorder
སེམས་ཁམས་འཁྲུག་ཐྲོན།	psychiatric disorder
སེམས་ཁམས་འཁྲུག་ཐྲོན།	psychological disorder
སེམས་ཁམས་སྨན་པ།	psychiatrist
སེམས་ཁམས་རིག་པ།	psychology
སེམས་ཁམས་གསོ་བྱེད་རིག་པ།	psychiatry
སེམས་ངལ། སེམས་ཀཏོན། ཀཏོན་ཏེས།	stress
སེམས་ཅན་གྱི་གྲོང་།	animal kingdom
སེམས་ཅན་གྱི་གཤིས་ཐྲོད།	animal behavior
སེམས་ཅན་ལྡན་ཆུང་།	animalcule
སེམས་ལྡན་བར་བཞིན།	sentience
སེམས་ནད།	mental disease
སེམས་ཀཏོན་གློང་བའི་གནས་སྟངས།	stressful situation
སེམས་ཀཏོན། སེམས་ཀྱི་ཀཏོན་ཏེས།	mental stress
སེམས་བདར་དཔོག་པ།	mentalizing
སེམས་བདར་དཔོག་པ། སེམས་ཤེས་ཀྱས་པ།	theory of mind
སེམས་དབང་ནད་ཁགོག་རིག་པ།	psychoneuroimmunology
སེམས་ཐྲལ།	mind-wandering
སེམས་འཚབ་འཁྲུག་ཐྲོན།	anxiety disorder
སེར་ཁྲག་ཕྱིད་ཟོན།	luteinizing hormone
སེར་ཕིག	macula
སེར་ཕིག	macula lutea
སེལ་བ།	cancel
སེལ་ཟླ་ཚད་ཁྲག་ས།	celsius scale
སེལ་ཟླ།	celsius
ས་འཁོར།	gear
ས་ཁྲེལ།	gum
ས་དབྱིབས་ཟེ་རྒྱུད།	dentate gyrus
ས་འཛེལ་བཀྲག་དཔྱད་འཕྲལ་རྩལ།	dental laboratory technology
ས་བྱ་ཤི་པཏྲས་ནད། ས་རི་ཡ་ཤི་པཏྲས་ནད།	psoriasis
སྐྱ་ཕྱས། (ཟླ་ལྷང་ཕྱས།)	soma
ས་ཏ་བཏ།	go-signal
ས་ནས་ཁོག་ས་ཅན། ས་ནས་ཁོག་ས་ཐུན་ཀེང་།	angiosperm
ས་ནས་ཐལ། ས་ནས་ཥོ།	disk
ས་ནས་ཐལ། ས་ནས་ཥོ་ར། ས་ནས་ཐལ་ཁྲག་མ།	spore cup
ས་ནས་ཐལ། ས་ནས་ལྷ། ས་ནས་ཕིག	spore
ས་ནས་ཕིག་འགྱུར་ལྷོག	germline mutation
ས་ནས་ཕིག་རི-ཨེན-ཨེ།	germline DNA
ས་ནས་ཐེར།	spore disk
ས་ནས་ལྷ་ཚཁ་ས།	sporozoa
ས་ནས་ཐེན་གླུལ་ཐུས་གློགས་ཐུས། (GnRH)	gonadotropin releasing hormone (GNRH)
ས་ནས་ཐེན་གླུལ་ཐུས།	gonadotropin
ས་ནས།	sporozoite
ས་བ་ཐྲིན།	cumulus cloud
ས་ཀ་ཏུས།	spongy bone
ས་ར་ཆུད་ཀདོང་ཐྲག	elastic collision
ས་ར་ཆུད་མི་བྱེད་པའི་བར་བཞིན།	inelasticity
ས་ར་ཆུད་མི་བྱེད་པའི།	inelastic
ས་ར་ཀནས་བར་ཚུལ།	default mode
ས་ར་ཀནས་ཏ་ཙོ་ཀས།	default mode network (DMN)
ས་ར་ཀནས་རྩམ་བཏ	perfectly elastic
ས་ར་ཀནས་ཧྲ་ཀས།	elastic force
ས་ར་ཀནས་ཀཱ་ཏེར་ཀཱ་ཐུ་ཀས་རིག་པ།	hydrostatics
ས་ར་མིན་ཁྲམ་བཏ་ཀི་ཏ্ར་ཁ	perfectly inelastic collision
ས་ར་མིན་ཧྲ་ཀས།	inelastic force
ས་ར་མེད་ཏ্ར་ཁ	inelastic collision
ས་ལ་ལྷ་ཀས་ཏ་བས།	carboniferous period
ཐ་མཆུ།	rostrum

ཐུ་རྡུལ་བཙན་ཚས་ཆེན་མོ།	Large Hadron Collider (LHC)
ཐུ་རྡུལ།	hadron
ཐུ་གནས།	splenium
ཐུ་ཐེ་རྒྱབ་ཀྱན།	retrosplenial cortex (RSC)
ཐུ་ཐྲུས།	genu
ཐུ་ཕུང་།	sclereid(s)
ཐུ་གཞུང་། གཞུང་རྩ།	trunk
ཐུ་རླབས་ཐད་ཐྲུར་ཀྱི་གང་ཌོད།	latent heat of sublimation
ཐུ་རླབས་ཐད་ཐྲུར།	sublimation
ཐུ་ཀྱན།	corpus callosum
ཐབ་ཧོག ཐྲིས་མ། ཐྲིན་ཧོག	film
ཐེད་མཉམ་བྱུང་བ།	equally likely events
ཐེད་ཐིག	world line
ཐེད་ཐྲོད་ཀྱི་རྩམ་གཞི	theory of probability
ཐེད་ཐྲོད།	probability
ཐེན་འཛོམས།	antibacterial
ཐེན་དུག	bacterial toxins
ཐེན་ནད།	bacterial disease
ཐེན་བྱ།	bacteria (bacterium)
ཐེན་བྱའི་གཉན་ཁ།	bacterial infection
ཐེན་བྱའི་ནད་ཐེན།	bacterial pathogen
ཐེན་ཨ་ ཏེ་ ཝ	bacteriophage T4
ཐེན་ཨ།	bacteriophage
ཐྲུབ་མདའ།	piston
ཐྲུབས་འབྱུར།	cleavage
ཐེ་ཕུ།	compost
ཐེད་པ།	craving
ཐོ་ཁང་།	sauna
ཐོ་དུས།	incubation period
ཐྲོག་རྒྱན་ག཮ོད་པ།	euthanasia
ཐྲོག་ཚགས་རིག་པ།	zoology
ཐྲོག་ཚགས་ལས་མ་བྱུང་བའི་སྒྲ།	nonbiological sound
ཐྲོག་ལྡན་གྱི་དངོས།	living organism
ཐྲོག་ལྡན་ཀྱི་ཕྱི་ཕུང་།	living cell
ཐྲོག་ལྡན།	living being
ཐྲོག་ཆུའི་གྱི་འདམ།	aortic valve
ཐྲོག་ཆུའི་ཀྱག	aortic arch
ཐྲོལ་འཕྱེད་པ་ ༡༠	Pioneer 10
ཐྲུར་གསོ། རྒྱེད་པ། ཐོབ་པ།	retrieve
ཐྲོང་བྱེད་ཏན་པ།	evocative memories
ཐྲོང་ཁྱེར།	stimulant
ཐྲོང་གསོ་ཐེབས་རྩང་། ས་མས་འཇུག་ཐྲུ་བོ། བཐུ་རྩང་།	suggestibility
ཐྲི་ཏི་ཨེན།	cysteine
གས་བཤམ་ལ། ཆེ་ཐྲོག་གས་ཤལ།	Cenozoic era
གས་ལ་ཁ་འདོན་པ།	fine-tuning
གས་ལ་ངར་ཞན་པོ། (གས་ལ་ཞན)	low definition (LD)
གས་ལ་ཆ་དོད་པོ། (རབ་གས་ལ)	high definition (HD)
གས་ལ་ཆུང་ཨེ་ལེལ	recessive allele
གས་ལ་ཆེ་ཨེ་ལེལ	dominant allele
གས་རྒྱེད་ཀྱི་ཤུགས་འཕེལ	context of discovery
གས་ཐོན་ཁྱད་ཚོས	emergent properties
གས་བཏུ།	code
གས་གནས་གཅིན་ལམ	urogenital tract
གས་བའི་ཏུས་ཤུབས	Miocene
གས་དམིགས	pressure point
གས་ལ་ཚད	brightness
གས་ཐུས་ཏུས་རབས	neogene period
གས་བཟོའི་རྟོག་ལྟར	constructive imagination
གས་རིམ་ཐྲི་ཐུས	acute-phase proteins
གས་རིམ	acute-phase
གས་ཐྲུང་།	neon
གས་ཐྲུང་འོད	neon light
གས་ལ་ལེ་བ	vivid
གས་ཧོས་ཏུས་ཤུབས། ཉེ་ཏུས	Pleistocene
གས་ལ་བཤད	clarification
གསུམ་ཐྲི་ཡང་རྩལ	tritium
གསུམ་ཀྱིས་བདར་ཁ	trigeminal nerve
གསུམ་ཐྲུར་ཁ་བ	cube root
གསུམ་འདུས། ངོ་བོ་གསུམ	Trinity
གསེག་འཕྱོས་ཐྲར་ཞུགས	grazing angle
གསེག་མཐའ	hypotenuse

གསལ་བཤད་	explanation
གསལ་འཇུག	intercalation
གསལ་འཇུག་བྱེད་རྒྱུན	intercalating agent
གསལ་སྒྲུབ་མཁན	alchemist
གསོ་བཅོས་སེམས་ཁམས་ཚན་རིག	clinical psychology
གསོ་བཅོས་སེམས་ཁམས་ཚན་རིག་པ	clinical psychologist
གསོ་ཐབས	healing
གསོ་དཔྱད	therapy
གསོ་བ	healing
གསོ་གཡོག་ཐུ་ཀྱ	collection ducts
གསོག་མཛོད	reservoir pool
བསམ་གཏན (ཡུལ་ལ་རྩེ་གཅིག་པའི་བློ)	concentration (object-focused)
བསགས་རྡུལ	composite particle
བསམ་ཞིབ་རིས་འཇིན་ཡུགས	reflective cognitive style
བསམ་སེའུ	ovary
བསིལ་ཚས	cooler
བསིལ་བྱེད་འཁོར་རྒྱུན	cooling cycle
བསིལ་བྱེད་རྒྱུད་རིམ	cooling process
བསིལ་བྱེད་མ་ལག	cooling system
བསིལ་བྱེད་ཚན་པ། བསིལ་ཚན	cooling unit
བསིལ་རྫས	cooling agent
བསྡད་ཚས	corrective thruster
བསྲེ་ཚས	mixer
བསྲེ་སྒྲུབ་བློ་ཚས	electronic synthesizer
བསྲེས་ལྷན	alloy
ཏ་ལྷན་སིའི་རྩེ་འཇིན	huygens' principle
ཏ་ཅང་ཟླ་བའི	microscopic
ཏ་ཕྱལ་མཁའ་བཏྲིད་ཁམས་རྒྱང་ཤེལ	hubble space telescope
ཏ་ཕྱལ་གཏིང་རིང་རིང་བ	hubble deep field
ཏ་ཡེ་ཀོ་ཁོ་ལོ་རིག་རྒྱུད་རྫས	hydrochloric acid
ཏང་ཧོ་ཁ	aluminum foil
ཏམ་ཐྲ	mold
ཏམ་ཐྲ། ཏམ་ཧ	fungus (fungi)
ཏམ་ཁ	mycelium
ཏམ་ཚིག	septum (ཏམ་ཧའི་ཁ་ཚིག)
ཏམ་ཞན	ergosterol
ཏམ་གཟུགས	fungiform
ཏམ་ལག (ཏམ་ཧའི་ཁ་ལག)	hyphae (hypha)
ཏར་ཏེ་དང་ལྷིན་ཕྱེར་གཏན་གྱི་ཐེག	Hardy-Weinberg theorem
ཏར་མན་ཌ་བ	Hermann grid
ཏར་ཚི	hertz (Hz)
ཏར་ཚི། ཏཛ	Hz
ཏི་སི་ཏ་མིན་ལྟོས་བཅས་ཐ་ཡ་གཟུགས	histaminergic neuron
ཏི་སི་ཏ་མིན	histamine(ha)
ཏི་སི་ཏི་ཏིན	histidine
ཏིམ་ཁ	heme group
ཏིས་ཏོན	histone
ཏུར་ཌག	proactive
ཏུར་ཡོ	active
ཏེ་ཌི་ཨར་དབེ་རིས	H.R diagram
ཏཱ་ཡོ་ཁ་ལི་ཚིགས	hydroxyl groups
ཏེ་ཡོ་ཁེར་ཏིན	hypocretin(Hcrt)
ཏེ་བག་ཀི་མཐའ་ཁྱིས་འབོར་ཚད	statistical degree of difference
ཏེ་ཡོ་ཐེན	halogen
ཏོ་ཀེ་འཁྱོད་འཕྲོ	hawking radiation
ཏོ་ཡོ་གསར་རིས་རིག་པ། ཏོ་རིས་རིག་པ	holography
ཏོ་ཡོ་གསར་རིས	hologram
ཐྭ་ར་ཏེ་ཡི་གཏན་ཁྱིམས	faraday's law
ཐྭ་རན་སིའི་རག་ཏུང་	french horn
ཐྭ་རན་ཏེཏ་ཚད་རྒྱས	fahrenheit scale
ཐྭ་རིན་ཏེ་ཨི། ཐྭ་རན་ཌོ་ཚད	fahrenheit
ཐྭ་ཏན་ཏོ་ཐྲིར་ཕེས	fraunhofer lines
ཐྭར་མི་གཞི་རྡུལ	fundamental fermions
ཐྭར་མེཏ་ཡི་ཡུན་ཐུང་རྩོ་དོན	Fermat's principle of least time
ཐྲེར་མིའི་རྡུལ	fermions
ཐྲོ་རི་ཡེར་ཀྱི་བརྒྱ་པ	fourier analysis
ཐུང་ཏྲི	barbell
ཐེལ་ཐྲིབ	umbra

ཝཱ་ཁྲོན།	errors of commission
ཝཱ་ཌོན་རྒྱལ་ཁྱགས།	proactive motivation
ཝཱ་ཐྲོས་བར་གཤིས།	redundancy
ཝྦ་མེད་ངར།	pure tone
ཝྦ་རྒྱས་ཀྱི་ནད།	congenital
ཝྦ་རྒྱས་ཀྱི་ཁྲོན་མ་ཡིག	endogenous reinforcement system
ཝྦ་རྒྱས་བདེ་ཁམས་མ་ཡིག	endogenous reward system
ཝྦ་རྒྱས་འབྲེལ་མཐུད་ཌ་ཚོགས།	intrinsic connectivity networks
ཝྦ་རྒྱས་གཤིས་ཐྲོད།	innate behavior
ཝྦ་རྒྱས།	intrinsic
ཝྦ་རྒྱས།	nature
ཝྦ་ཀྱུ། (ཝྦ་རྒྱས་བར་བཞིན་ཀྱིས་ཀྱུ་བ།)	hardwired
ཝྦ་ཁྱུན་གསར་མ།	neostriatum
ཝྦ་ཁྱུན།	striatum
ཝཱུ་ཚོགས།	joint
ཝཱུ་འགྱུར།	rarefaction
ཞྭ་ནྷི།	south pole
ཞྭ་ཧོད།	aurora Australis
ཞྭོད་གནས་ཏུས་ཡུན།	refractory period
ཡ་མ་ཁ་ཕིག	ladybird
ཡ་མི་ཊ་འཌ་བའི།	amoeboid
ཡ་མི་ཊ་ཡ་ཥིན།	amoeba (amoebae)
ཡ་མིན་རྒྱང་ལྡན་ཀྱི་བདར་ཁྱ་འཕྲིན་པ།	monoamine neurotransmitter
ཡ་མིན་རྒྱང་ལྡན།	monoamine
ཡ་མིན།	amine
ཡ་ཞོ་ན་ཏྲ་ཥི་ཀེ་ཁྱབས།	avogadro’s number
ཡ་ཞོ་ན་ཏྲ་ཥི་ཀེ་ཁྱ་འཛིན།	avogadro’s principle
ཡ་ཡོ་ཥིན།	iodine
ཡ་ལོང་།	loops
ཡན་ཐེ་ཥིན་ནད།	anthrax
ཡམ་རྩ།	cornu ammonis (CA)
ཡར་ཀི་ཊ་ཥིན།	archaea
ཡར་བཀྲལ་ཆུང་མའི་དུས་རབས།	paleoarchean period
ཡར་བཀྲལ་ཐོག་མའི་དུས་རབས།	eoarchean period
ཡར་བཀྲལ་བར་མའི་དུས་རབས།	mesoarchean period
ཡར་བཀྲལ་ཁུངས་མའི་དུས་རབས།	neoarchean period
ཡར་བཀྲལ། གདོད་བཀྲལ།	archean era
ཡར་ཁི་མེ་ཏིའི་ཁྱ་འཛིན།	archimedes’ principle
ཡར་ཛི་ནིན།	arginine
ཡར་ཡིན་ཡི་ཡར་ཐྲོད་ཥིན་ཏྲས།	RNA polymerase
ཡར་ཡིན་ཡི།	RNA
ཡར་ཡིན་ཡིའི་ཡབ་གཟུགས་ཐོག་མ།	primary RNA transcript
ཡལ་ཐྲོར་སེལ་ཁྱེས།	algorithm
ཡལ་ཏི་ཏ་ཡི་ཏི།	aldehyde
ཡལ་ཏོ་ཥིན་ཏྲས།	aldolase
ཡལ་ཏོ་སི་ཏི་རོན་ཟིན་ཏྲས།	aldosterone
ཡལ་ཏོ་སི་ཏི་རོན་ཟིན་ཏྲས།	aldosterone hormone
ཡལ་ཡ་འཀྱལ་ཐྲོད་དབང་ཁྱ་ཡ་གཟུགས།	motor neuron alpha
ཡལ་ཡ་འཐོས།	alpha rhythm
ཡལ་ཡ་གཟས་གཟུགས།	alpha helix
ཡལ་ཡ་རྡུལ།	alpha particle
ཡལ་ཡ་འཐོ་ཟེར།	alpha ray
ཡལ་ཡ་ཐུན།	alpha wave
ཡལ་ཡ་ས་ཏན་ཏོ་ར་མ་ཡིག	alpha Centauri system
ཡལ་ཡ་ས་ཏན་ཏོ་ར་ཨེ། ནི།	Alpha Centauri A, B, C
ཡལ་ཡ-ཀེ་ཛི།	a-ketoglutarate
ཡལ་ཡ-ཀེ་ཛི་ ཏི་ཏྲཡེ་ཏོ་ཛི་ཅེ་ས་ཥིན་ཏྲས།	a-ketoglutarate dehydrogenase
ཡལ་ཛེ་མར་ཀྱི་ནད།	Alzheimer's disease
ཨི་ཐར།	ether
ཡུ་ཐུག	persistence
ཨེ་ཏོ་ཅི་ཥིན་ཏྲས།	aconitase
ཨེ་ཏི་པི་ཐྲོར་ཥིན།	ATP synthase
ཨེ་ཏི་པི་ཥིན་ཏྲས།	ATPase
ཨེ་ཏི་ནིན།	adenine
ཨེ་ཏི་ཅོ་སིན་ཏི་ར་ཡི་ཞོ་སི་ཨེ་ཏ་ཏདབས་ཏྲལ།	adenosine triphosphate (ATP)
ཨེ་ཏི་པི་ཏདབས་ཏྲས།	adenosine diphosphate (ADP)
ཨེ་ནོ་ཥིན་ཏྲས།	enolase

ཨེ་པི་ནེ་ཕིན།	epinephrine
ཨེ་མི་ནོ་རྒྱུད་ཁས་ལས་བྱུང་བའི་ཁས།	amino acid derivatives
ཨེ་མི་ནོ་རྒྱུད་ཁས།	amino acid
ཨེ་མི་ནོ་བ་ཁག	amino group
ཨེ་མི་སྒྲིན་ཁས།	amylase enzyme
ཨེ་མི་ལོ་ཡ་ཏེ་གཱ་སྒྲིགས།	amyloid plaques
ཨེ་མི་ལོ་ཡེ་ཏ་ཁས་བསྒལ་ཞི་ཐུ་དཀར།	amyloid precursor protein (APP)
ཨེ་རྒྱ།	AMU
ཨེ་རྒྱ།	atomic mass unit (AMU)
ཨ་རི་སི་ཏོ་ལ་ཀྱི་རིང་ལུགས།	aristotelianism
ཨེ་ལ་ནིན།	alanine
ཨེ་ལི་ཏེ་ཏ་ར།	alligator
ཨེ་ལེལ་ཐྲོས་ཐྲོད།	allele frequency
ཨེ་ལེལ།	allele
ཨེ་སི་ཏ་ཏོལ་རྒྱས་གཞི་ར།	estradiol
ཨེ་སི་ཏི་གཱ་རྒྱུད་ཁས།	acetic acid
ཨེ་སི་ཏི་ལ་ཏོ་ལི་ནེ་ཏེ་ཧི་ཡོན་ཁས།	acetylcholinesterase
ཨེ་སི་ཏི་ལ་ཏོ་ལིན་ལྷེ་ལེན་པ།	acetylcholine receptor
ཨེ་སི་ཏི་ལ་ཏོ་ལིན།	acetylcholine
ཨེ་སི་ཏི་ལ་ཡོན་ཐྲོག་ཐས་ཨེ།	acetyl CoA
ཨེ་སི་ཏི་ལ་ལྷ་རྒྱུད་ཀྱིས་རྡུལ།	acetyl chloride
ཨེ་སི་ཏི་ལ།	acetyl
ཨེ་ཏ་ལན་ཏི་ཀཱ་ཆུ་རྒྱུན། ཨེ་ཏ་ལན་ཏི་ཀཱ་ཆུ་བཏོར།	atlantic current
ཨེན་ཐེ་རི་ཀ་བཏྲ་ཀཱ་ཐིན།	bacillus anthracis
ཨཌ་ཨེ་ཏི་ཨ་ཆ་ཅ	FADH2
ཨཌ་ཨེམ།	FM
ཨེམ་པེར། (ཨེ།)	ampere (A)
ཨེམ་ཕེ་ཏ་མིན།	amphetamine
ཨེམ་ཕེཏ། (ཐྲོས་ཁས་ཀྱི་ཀ)	amphet
ཨོ་ཛོན་རྒྱུད་དེམ།	ozone layer
ཨོ་ཛོན།	ozone
ཨོ་ཀ་ས་ཡོ་ཨེ་ཏེ།	oxaloacetate
ཨོ་ཀ་སི་ཏོ་སིན། (རྩེན་ཁས།)	oxytocin
ཨོ་པ་སིན་ཐྲི་ཁས།	opsin
ཨོམ་ཀྱི་ཀ་ཏན་ཁྲིམས།	ohm’s law
ཨོམ།	ohm (Ω)
ཨོལ་ཁེབས།	epiglottis
ཨོལ་མཏུད་ཕྱ་ཕྱང་།	thyroid cell
ཨོལ་རྩེན་བྱེད་ལས་ལྷག་ཏོན།	hyperthyroidism

དབྱིན་ཡིག་གི་གོ་དོན་རྣམས་གཤམ་གསལ་ཡིག་ཆ་ཁག་ནས་ཕྱུང་།

English definitions were excerpted from the following sources

A. B. Powers, Dictionary of nursing theory and research (4th ed.). New York, NY: Springer Publishing Company.

A. S. Reber, R. Allen, & E. S. Reber, The Penguin dictionary of psychology (4th ed.). London, UK: Penguin.

B. Pfaffenberger, Webster's new World&Trade; Computer Dictionary (10th ed.). Boston, MA: Houghton Mifflin Harcourt.

C. Cleveland, & C. Morris (Eds.), Dictionary of energy (2nd ed.). Oxford, UK: Elsevier Science & Technology.

C. G. Morris (Ed.), Academic Press Dictionary of Science and Technology (4th ed.). Oxford, UK

C. Harris (Ed.), Dictionary of architecture and construction (4th ed.). New York, NY: McGraw-Hill.

C. Schwarz, The Chambers Dictionary (13th ed.). London, UK: Chambers Harrap.

Collins Dictionaries (Ed.), Collins English Dictionary (12th ed.). London, UK: Collins.

Collins Dictionary of Medicine (4th ed.). London, UK

D. Nelson (Ed.), The Penguin dictionary of mathematics (4th ed.). London, UK: Penguin.

D. Rittner, & R. A. Bailey, Facts on File science encyclopedia: Encyclopedia of chemistry (2nd ed.). New York, NY

Daintith, John., and E. A. Martin. A Dictionary of Science. 6th ed., Oxford University Press, 2010.

E. D. Hirsch, J. F. Kett, & J. S. Trefil, The new dictionary of cultural literacy, Houghton Mifflin (3rd ed.). Boston, MA: Houghton Mifflin.

E. Hodgson, R. B. Mailman, & J. E. Chambers (Eds.), MacMillan dictionary of toxicology (2nd ed.). Basingstoke, UK: Macmillan Publishers Ltd.

Editors of the American Heritage Dictionaries (Ed.), American Heritage Roget's thesaurus. Boston, MA: Houghton Mifflin.

Encyclopaedia Britannica, Britannica concise encyclopedia. Chicago, IL: Britannica Digital Learning.

F. J. Dye, Dictionary of developmental biology and embryology (2nd ed.). Hoboken, NJ: Wiley.

G. Davey, Encyclopaedic dictionary of psychology. London, UK

Helicon (Ed.), The Hutchinson dictionary of scientific biography. Abington, UK: Helicon.

Helicon (Ed.), The Hutchinson unabridged encyclopedia with atlas and weather guide. Abington, UK: Helicon.

Hewitt, Paul G. Conceptual Physics. 11th ed., Smith, Jim, 2012.

I. Morton, & J. Hall, The Royal Society of Medicine: Medicines (6th ed.). London, UK: Bloomsbury.

J. Daintith, & W. Gould (Eds.), Collins Dictionary of Astronomy (5th ed.). London, UK: Collins.

J. Law, Business: the ultimate resource (3rd ed.). London, UK: A&C Black.

J. Mcray (Ed.), Leadership glossary: Essential terms for the 21st century. Santa Barbara, CA: Mission Bell Media.

L. J. Robinson, W. Tirion, & P. Moore (Eds.), Astronomy encyclopedia. London, UK: Philip's.

L. L. Mai, M. Young Owl, & M. P. Kersting, Cambridge dictionary of human biology and evolution. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

M. Clugston, The Penguin dictionary of science (4th ed.). London, UK: Penguin.

M. D. Holloway, & C. Nwaoha, Dictionary of industrial terms. Hoboken, NJ: Wiley.

M. D. Larrañaga, S. Lewis, L. Richard J., & Robert A. (Eds.), Hawley's condensed chemical dictionary (16th ed.). Hoboken, NJ: Wiley.

M. Thain, & M. Hickman, Penguin dictionary of biology (11th ed.). London, UK: Penguin.

Medical Dictionary for the Health Professions and Nursing © Farlex 2012

Merriam-Webster (Ed.), Merriam Webster's Medical Dictionary. Springfield, MA: Merriam-Webster.

P. Calow (Ed.), The encyclopedia of ecology and environmental management, Blackwell science. Oxford, UK: Blackwell Publishers.

P. H. Collin (Ed.), Dictionary of medical terms (4th ed.). London, UK: A&C Black.

P. H. Collin (Ed.), Dictionary of publishing and printing (3rd ed.). London, UK: A&C Black.

P. Singleton, & D. Sainsbury, Dictionary of microbiology & molecular biology (3rd ed.). Hoboken, NJ

Philip's encyclopedia. London, UK: Philip's.

R. E. Allen (Ed.), The penguin English Dictionary (3rd ed.). London, UK: Penguin.

R. M. Youngson, Collins Dictionary of Medicine (4th ed.). London, UK: Collins.

R. Sell, M. A. Rothenberg, & C. F. Chapman, Dictionary of medical terms (6th ed.). Hauppauge, NY: Barron's Educational Series.

S. .. Amos, & R. S. Amos, Newnes Dictionary of Electronics, Newnes (4th ed.). Oxford, UK

S. A. Rice, & Ph.D., Facts on File library of American history: Encyclopedia of evolution (2nd ed.). New York, NY: Facts On File.

S. Butler (Ed.), Macquarie Dictionary (7th ed.). South Yarra, Australia: Macquarie Dictionary Publishers.

S. M. H. Collin (Ed.), Dictionary of computing (6th ed.). London, UK: Bloomsbury.

S. Phelps (Ed.), World of Criminal Justice, Gale. Farmington, MI: Gale.

Segen's Medical Dictionary. © 2012 Farlex, Inc.

The American Heritage (R) dictionary of the English language (6th ed.).

The American Heritage® Medical Dictionary Copyright © 2007, 2004 by Houghton Mifflin Company.

The American Heritage® Science Dictionary

The American Heritage® Student Science Dictionary, Second Edition. Copyright © 2014 by Houghton Mifflin Harcourt Publishing Company.

The Gale encyclopedia of fitness. Farmington, MI: Gale.

W. G. Hale, V. A. Saunders, & J. P. Margham, Collins dictionary of biology (2nd ed.). London, UK

Web MD, Webster's New World Medical Dictionary (3rd ed.). Boston, MA: Houghton Mifflin.

www.biology-online.org/dictionary

www.biologydictionary.net

www.britannica.com

www.cancer.gov/publications/dictionaries

www.collinsdictionary.com/us/dictionary/english

www.dictionary.com

www.dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english

www.en.oxforddictionaries.com

www.evolution.berkeley.edu/evolibrary/glossary/glossary.php

www.lexico.com/en

www.merriam-webster.com/dictionary

www.medical-dictionary.thefreedictionary.com

www.oxfordreference.com

www.prb.org/glossary

X. Mazda, & F. F. Mazda, Focal dictionary of telecommunications, focal press. London, UK: Routledge.